Suttantapiṭake Aṅguttaranikāye

Ekakanipātassa saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosattherena katā

## Manorathapūraṇī nāma

# AṄGUTTARAṬṬHAKATHĀ

(Paṭhamo bhāgo)

---

Ciraṁ Tiṭṭhatu Saddhammo - Marammaraṭṭhe Buddhasāsana Society - Buddhavasse 2552

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

Romanized from Myanmar version published in 1968

© Buddhasāsana Society

Aṭṭhakathā Series 17

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

သုတ္တန္တပိဋကေ အင်္ဂုတ္တရနိကာယေ

ဧကကနိပါတဿ သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒ္ဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

မနောရထပူရဏီ နာမ

# အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာ

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
မုဒ္ဒဏယန္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၁ မရမ္မဝဿေ ၁၃၁၉ ၁၉၅၇

# Nidānakathā

Sirimatā amhākaṁ Buddhena Bhagavatā Arahatā Sammāsambuddhena sakalalokapatthaṭamahākaruṇāsinehasiniddhahadayena sabbattha appaṭihatasabbaññutānāvaraṇādiñāṇobhāsasamujjalitena sanarāmaralokagurunā sadevakassa lokassa atthāya hitāya sukhāya dhammo ca vinayo ca desito paññatto, so pariyattipaṭipattipaṭivedhavasena vibhattesu tīsu saddhammesu pariyattisaddhammo nāma, tadeva ca sāsanaṭṭhitiyā pamāṇaṁ, satiyeva hi tasmiṁ itare uppajjanti, nāsati, vuttañhetaṁ **Aṅguttaraṭṭhakathāyaṁ**— (Aṁ-Ṭṭha 1. 72 piṭṭhe)

> "Suttantesu asantesu, pamuṭṭhe vinayamhi ca.
> Tamo bhavissati loko, sūriye atthaṅgate yathā.
>
> Suttante rakkhite sante, paṭipatti hoti rakkhitā.
> Paṭipattiyaṁ ṭhito dhīro, yogakkhemā na dhaṁsatī"ti.

Teneva ca saddhammaciraṭṭhitikāmino theravarā Mahākassapādayo pariyattisaddhammasaṅkhātaṁ Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ saṅgītimāropetvā Buddhasāsanaṁ saṁrakkhiṁsu, taṁkālikā ca rājāno saddhammābhivuddhikāmā tesaṁ saṅgītikārānamanubalappadānena sahāyattamupāgamuṁ.

Tathā hi catūhādhikatimāsaparinibbute Bhagavati Mahākassapattherappamukhehi pañcahi arahantasatehi Rājagahe **paṭhamā dhammasaṅgīti** katā rañño Māgadhassa Ajātasattuno visesānuggahamādāya.

Vassasataparinibbute ca Bhagavati Mahāyasattherappamukhehi sattahi arahantasatehi Vesāliyaṁ **dutiyā dhammasaṅgīti** katā, tadā ca Kālāsoko mahīpati tesaṁ sahāyattamupāgato.

Tathāgataparinibbānato pana dvinnaṁ vassasatānamupari pañcattiṁsatime vasse Mahāmoggaliputtatissattherappamukhehi arahantasahassehi Pāṭaliputte **tatiyā dhammasaṅgīti** katā sakalalokapatthaṭayasassa Dhammāsokassa bhūpatino niratisayānuggahaṁ laddhāna.

# နိဒါနကထာ

သိရိမတာ အမှာကံ ဗုဒ္ဓေန ဘဂဝတာ အရဟတာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန သကလ-လောကပတ္ထဋမဟာကရုဏာသိနေဟသိနိဒ္ဓဟဒယေန သဗ္ဗတ္ထ အပ္ပဋိဟတ-သဗ္ဗညုတာနာဝရဏာဒိဉာဏောဘာသသမုဇ္ဇလိတေန သနရာမရလောကဂုရုနာ သဒေဝကဿ လောကဿ အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယ ဓမ္မော စ ဝိနယော စ ဒေသိတော ပညတ္တော၊ သော ပရိယတ္တိပဋိပတ္တိပဋိဝေဓဝသေန ဝိဘတ္တေသု တီသု သဒ္ဓမ္မေသု ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မော နာမ၊ တဒေဝ စ သာသနဋ္ဌိတိယာ ပမာဏံ၊ သတိယေဝ ဟိ တသ္မိံ ဣတရေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ နာသတိ၊ ဝုတ္တဉှေတံ **အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာယံ**—

> "သုတ္တန္တေသု အသန္တေသု၊ ပမုဋ္ဌေ ဝိနယမှိ စ။
> တမော ဘဝိဿတိ လောကော၊ သူရိယေ အတ္ထင်္ဂတေ ယထာ။
>
> သုတ္တန္တေ ရက္ခိတေ သန္တေ၊ ပဋိပတ္တိ ဟောတိ ရက္ခိတာ။
> ပဋိပတ္တိယံ ဌိတော ဓီရော၊ ယောဂက္ခေမာ န ဓံသတီ"တိ။

တေနေဝ စ သဒ္ဓမ္မစိရဋ္ဌိတိကာမာ ထေရဝရာ မဟာကဿပါဒယော ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မသင်္ခါတံ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ သင်္ဂီတိမာရောပေတွာ ဗုဒ္ဓသာသနံ သံရက္ခိံသု၊ တံကာလိကာ စ ရာဇာနော သဒ္ဓမ္မာဘိဝုဒ္ဓိကာမာ တေသံ သင်္ဂီတိ-ကာရာနမနုဗလပ္ပဒါနေန သဟာယတ္တမုပါဂမုံ။

တထာ ဟိ စတူဟာဓိကတိမာသပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ မဟာကဿ-ပတ္ထေရပ္ပမုခေဟိ ပဉ္စဟိ အရဟန္တသတေဟိ ရာဇဂဟေ **ပဌမာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ** ကတာ ရညော မာဂဓဿ အဇာတသတ္တုနော ဝိသေသာနုဂ္ဂဟမာဒါယ။

ဝဿသတပရိနိဗ္ဗုတေ စ ဘဂဝတိ မဟာယသတ္ထေရပ္ပမုခေဟိ သတ္တဟိ အရဟန္တသတေဟိ ဝေသာလိယံ **ဒုတိယာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ** ကတာ၊ တဒါ စ ကာလာသောကော မဟီပတိ တေသံ သဟာယတ္တမုပါဂတော။

တထာဂတပရိနိဗ္ဗာနတော ပန ဒွိန္နံ ဝဿသတာနမုပရိ ပဉ္စတ္တိံသတိမေ ဝဿေ မဟာမောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿတ္ထေရပ္ပမုခေဟိ အရဟန္တသဟဿေဟိ ပါဋလိ-ပုတ္တေ **တတိယာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ** ကတာ သကလလောကပတ္ထဋယသဿ ဓမ္မာ-သောကဿ ဘူပတိနော နိရတိသယာနုဂ္ဂဟံ လဒ္ဓါန။

အံ-ဋ္ဌ ၁—၈

Sammāsambuddhaparinibbutito pana catunnaṁ vassasatānamupari paṇṇāse vasse Laṅkādīpe Vaṭṭagāmaṇirājino kāle Mātulajanapade Ālokaleṇe **catutthī dhammasaṅgīti** katā pañcahi arahantasatehi Mahādhammarakkhitattherappamukhehi, yā loke "potthakāropanasaṅgītī"ti pākaṭā.

Buddhavasse pana catussatādhikadvisahassānamupari pannarasamasaṅkhyaṁ sampatte imasmimpi Marammaraṭṭhe **Mindon**nāmassa mahādhammarājino kāle Mandalay itipākaṭe Ratanāpuñjanagare **pañcamī dhammasaṅgīti** katā catussatādhikadvisahassattherehi Dakkhiṇārāmavāsītipiṭakadharabhadantajāgarattherappamukhehi tasseva rañño anavasesānuggahamādāya, yā loke "selakkharāropanasaṅgītī"ti vuccati.

Itthaṁ sudaṁ Buddhassa Bhagavato sāsanaṁ iddhañceva hoti phītañca vitthārikaṁ bāhujaññaṁ puthubhūtaṁ yāvajjatanā.

Cirakālato panetaṁ Buddhavacanaṁ lekhaparamparāya ceva muddaṇaparamparāya ca anekakkhattuṁ parivattiyābhataṁ na sakkā dāni vattuṁ "paṭhamadutiyatatiyādisaṅgītimāropitākāreneva sabbaso parisuddhan"ti, aññadatthu panādhunikapotthakesu saṁvijjamānehi kehici pamādalekhādisañjātakhalitādhikaparibhaṭṭhapāṭhehi malīnamevetaṁ, tathā hi nānādesiyapotthakesu aññamaññaṁ saṁsandiyamānesu anekā visadisapāṭhā dissanti.

Tatoyeva ca Buddhavacanassa suparisuddhabhāvakāmino mahātherā sasatthantarapiṭakattayakovidā dhammavinayaṁ vācentāyeva te khalitādhikaparibhaṭṭhapāṭhe disvā evaṁ samacintesuṁ kathesuṁ ca—

"Advayavādino suparisuddhavacanassa tassa Bhagavato pāvacanaṁ advayaṁ suparisuddhaṁ nimmalamevassa, imesu pana pāvacanapotthakesu aññamaññaṁ visadisā ceva aparisuddhā ca pāṭhā dissanti, nissaṁsayaṁ kho ayameva mūlapāṭho, yo nesaṁ yuttisampanno, tadañño pana pamādalekhapāṭhoyeva, tādisā ca dissanti ādhunikapāvacanapotthakesu kismiñci kismiñci ṭhāne.

Kāmañcetedāni na tāva bahutarā, yāva yathābhūtaṁ Pāḷiyā atthaṁ paṭisedheyyuṁ, etarahi pana asodhiyamānā te gacchante gacchante



သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗုတိတော ပန စတုန္နံ ဝဿသတာနမုပရိ ပဏ္ဏာသေ ဝဿေ လင်္ကာဒီပေ ဝဋ္ဋဂါမဏိရာဇိနော ကာလေ မာတုလဇနပဒေ အာလောကလေဏေ **စတုတ္ထီ ဓမ္မသင်္ဂီတိ** ကတာ ပဉ္စဟိ အရဟန္တသတေဟိ မဟာဓမ္မရက္ခိတတ္ထေရပ္ပမုခေဟိ၊ ယာ လောကေ “ပေါတ္ထကာရောပနသင်္ဂီတီ”တိ ပါကဋာ။

ဗုဒ္ဓဝဿေ ပန စတုဿတာဓိကဒွိသဟဿာနမုပရိ ပန္နရသမသင်္ချံ သမ္ပတ္တေ ဣမသ္မိမ္ပိ မရမ္မရဋ္ဌေ **မင်းတုန်း**နာမဿ မဟာဓမ္မရာဇိနော ကာလေ မန္တလေး ဣတိပါကဋေ ရတနာပုဉ္ဇနဂရေ **ပဉ္စမီ ဓမ္မသင်္ဂီတိ** ကတာ စတုဿတာဓိကဒွိသဟဿတ္ထေရေဟိ ဒက္ခိဏာရာမဝါသီတိပိဋကဓရဘဒန္တဇာဂရတ္ထေရပ္ပမုခေဟိ တဿေဝ ရညော အနဝသေသာနုဂ္ဂဟမာဒါယ၊ ယာ လောကေ “သေလက္ခရာရောပနသင်္ဂီတီ”တိ ဝုစ္စတိ။

ဣတ္ထံ သုဒံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သာသနံ ဣဒ္ဓဉ္စေဝ ဟောတိ ဖီတဉ္စ ဝိတ္ထာရိကံ ဗာဟုဇညံ ပုထုဘူတံ ယာဝဇ္ဇတနာ။

စိရကာလတော ပနေတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ လေခပရမ္ပရာယ စေဝ မုဒ္ဒဏပရမ္ပရာယ စ အနေကက္ခတ္တုံ ပရိဝတ္တိယာဘတံ န သက္ကာ ဒါနိ ဝတ္တုံ “ပဌမဒုတိယတတိယာဒိသင်္ဂီတိမာရောပိတာကာရေနေဝ သဗ္ဗသော ပရိသုဒ္ဓ”န္တိ၊ အညဒတ္ထု ပနာဓုနိကပေါတ္ထကေသု သံဝိဇ္ဇမာနေဟိ ကေဟိစိ ပမာဒလေခါဒိသဉ္ဇာတခလိတာဓိကပရိဘဋ္ဌပါဌေဟိ မလီနမေဝေတံ၊ တထာ ဟိ နာနာဒေသိယပေါတ္ထကေသု အညမညံ သံသန္ဒိယမာနေသု အနေကာ ဝိသဒိသပါဌာ ဒိဿန္တိ။

တတောယေဝ စ ဗုဒ္ဓဝစနဿ သုပရိသုဒ္ဓဘာဝကာမာ မဟာထေရာ သသတ္ထန္တရပိဋကတ္တယကောဝိဒါ ဓမ္မဝိနယံ ဝါစေန္တာယေဝ တေ ခလိတာဓိကပရိဘဋ္ဌပါဌေ ဒိသွာ ဧဝံ သမစိန္တေသုံ ကထေသုံ စ—

“အဒွယဝါဒိနော သုပရိသုဒ္ဓဝစနဿ တဿ ဘဂဝတော ပါဝစနံ အဒွယံ သုပရိသုဒ္ဓံ နိမ္မလမေဝဿ၊ ဣမေသု ပန ပါဝစနပေါတ္ထကေသု အညမညံ ဝိသဒိသာ စေဝ အပရိသုဒ္ဓါ စ ပါဌာ ဒိဿန္တိ၊ နိဿံသယံ ခေါ အယမေဝ မူလပါဌော၊ ယော နေသံ ယုတ္တိသမ္ပန္နော၊ တဒညော ပန ပမာဒလေခပါဌောယေဝ၊ တာဒိသာ စ ဒိဿန္တိ အာဓုနိကပါဝစနပေါတ္ထကေသု ကိသ္မိဉ္စိ ကိသ္မိဉ္စိ ဌာနေ။

ကာမဉ္စေတေဒါနိ န တာဝ ဗဟုတရာ၊ ယာဝ ယထာဘူတံ ပါဠိယာ အတ္ထံ ပဋိသေဓေယျုံ၊ ဧတရဟိ ပန အသောဓိယမာနာ တေ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ

kāle bahutarā bahutarā jāyeyyuṁ, taṁkālikā ca pacchimā janā te sodhetuṁ asamatthā yathādhippetaṁ Pāḷiyā atthaṁ na sammā jāneyyuṁ, evamete saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṁvatteyyuṁ.

Vuttaṁ hetaṁ **Aṅguttaranikāye**— (Aṁ 1. 60 piṭṭhe)

‘Dveme bhikkhave dhammā saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṁvattanti, katame dve, dunnikkhittaṁ ca padabyañjanaṁ attho ca dunnīto, dunnikkhittassa bhikkhave padabyañjanassa atthopi dunnayo hoti, ime kho bhikkhave dve dhammā saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṁvattantī’ti.

Yaṁnūna mayaṁ te sodhetvā nimmalaṁ parisuddhaṁ Buddhavacanaṁ sampatiṭṭhāpeyyāma, tadassa saddhammaciraṭṭhitiyā bahujanahitāya bahujanasukhāya ca, taṁ pana na sukaraṁ sampādetuṁ aññatra dhammikarājūnamanuggahenā”ti.

Sā panāyaṁ kathā patthaṭā sādhujanaparamparāya, sutā ca **U Nu** nāmadheyyaggamahāmaccappamukhehi Marammaraṭṭhissarehi, sutvāna te evaṁ samacintesuṁ sammantayiṁsu ca “na kho panetaṁ amhākaṁ patirūpaṁ, ye mayaṁ pubbakehi dhammikehi dhammarājūhi samanuggahitassa Buddhasāsanassa parihānikāraṇaṁ passamānāyeva ajjhupekkhitvā appossukkā vihareyyāma, yaṁnūna mayaṁ sāsanopakārupāye sampādetvā visesato ca ādhunikapāvacanapotthakesu dissamāne saṁsayaṭṭhānīye pamādalekhapāṭhe saṁsodhetukāmānaṁ mahātherānaṁ ajjhāsayaṁ paripūretvā Buddhasāsanaṁ anuggaṇheyyāmā”ti, atha te sabbepi sāsanānuggahāya katasanniṭṭhānā ahesuṁ.

Anuggahitukāmehipi ca tehi na sakkā āṇāya kātuṁ vinā mahājanacchandasañjātopadesena, mahājanappatinidhibhūtā hi etarahi Marammikā rājāno, upadeso ca santhāgārasamitiyaṁ mahājanappatinidhibhūtānaṁ matisajīvānaṁ chandeneva samuppajjati, tasmā Buddhasāsanānuggahāya santhāgārasamitiyaṁ ekaṁ dhammupadesaṁ paññāpetvā **Buddhasāsanasamiti** nāma mahāsamiti samuṭṭhāpitā. Tassā kho pana samitiyā sabhāpati hoti *Thado*sirīsudhammopādhidhārī ***Sir*** **U Thwin**vhayo mahāseṭṭhi, upasabhāpati pana *Thado*sirīsudhammopādhidhārīyeva **U Thein Maung**vhayo padhānaḍḍavinicchayamandiramhi mahākkhadassādhipati, sabbakammavidhāyako pana



ကာလေ ဗဟုတရာ ဗဟုတရာ ဘဝေယျုံ၊ တံကာလိကာ စ ပစ္ဆိမာ ဇနာ တေ သောဓေတုံ အသမတ္ထာ ယထာဓိပ္ပေတံ ပါဠိယာ အတ္ထံ န သမ္မာ ဇာနေယျုံ၊ ဧဝမေတေ သဒ္ဓမ္မဿ သမ္မောသာယ အန္တရဓာနာယ သံဝတ္တေယျုံ။

ဝုတ္တံ ဟေတံ **အင်္ဂုတ္တရနိကာယေ**—

‘ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ သဒ္ဓမ္မဿ သမ္မောသာယ အန္တရဓာနာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ကတမေ ဒွေ၊ ဒုန္နိက္ခိတ္တံ စ ပဒဗျဉ္ဇနံ အတ္ထော စ ဒုန္နီတော၊ ဒုန္နိက္ခိတ္တဿ ဘိက္ခဝေ ပဒဗျဉ္ဇနဿ အတ္ထောပိ ဒုန္နယော ဟောတိ၊ ဣမေ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဒွေ ဓမ္မာ သဒ္ဓမ္မဿ သမ္မောသာယ အန္တရဓာနာယ သံဝတ္တန္တီ’တိ။

ယံနူန မယံ တေ သောဓေတွာ နိမ္မလံ ပရိသုဒ္ဓံ ဗုဒ္ဓဝစနံ သမ္ပတိဋ္ဌာပေယျာမ၊ တဒဿ သဒ္ဓမ္မစိရဋ္ဌိတိယာ ဗဟုဇနဟိတာယ ဗဟုဇနသုခါယ စ၊ တံ ပန န သုကရံ သမ္ပာဒေတုံ အညတြ ဓမ္မိကရာဇူနမနုဂ္ဂဟေနာ”တိ။

သာ ပနာယံ ကထာ ပတ္ထဋာ သာဓုဇနပရမ္ပရာယ၊ သုတာ စ **ဦးနု** နာမဓေယျဂ္ဂမဟာမစ္စပ္ပမုခေဟိ မရမ္မရဋ္ဌိဿရေဟိ၊ သုတွာန တေ ဧဝံ သမစိန္တေသုံ သမ္မန္တယိံသု စ “န ခေါ ပနေတံ အမှာကံ ပတိရူပံ၊ ယေ မယံ ပုဗ္ဗကေဟိ ဓမ္မိကေဟိ ဓမ္မရာဇူဟိ သမနုဂ္ဂဟိတဿ ဗုဒ္ဓသာသနဿ ပရိဟာနိကာရဏံ ပဿမာနာယေဝ အဇ္ဈုပေက္ခိတွာ အပ္ပေါဿုက္ကာ ဝိဟရေယျာမ၊ ယံနူန မယံ သာသနောပကာရုပါယေ သမ္ပာဒေတွာ ဝိသေသတော စ အာဓုနိကပါဝစနပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနေ သံသယဋ္ဌာနီယေ ပမာဒလေခပါဌေ သံသောဓေတုကာမာနံ မဟာထေရာနံ အဇ္ဈာသယံ ပရိပူရေတွာ ဗုဒ္ဓသာသနံ အနုဂ္ဂဏှေယျာမာ’’တိ၊ အထ တေ သဗ္ဗေပိ သာသနာနုဂ္ဂဟာယ ကတသန္နိဋ္ဌာနာ အဟေသုံ။

အနုဂ္ဂဟိတုကာမေဟိပိ စ တေဟိ န သက္ကာ အာဏာယ ကာတုံ ဝိနာ မဟာဇနစ္ဆန္ဒသဉ္ဇာတောပဒေသေန၊ မဟာဇနပ္ပတိနိဓိဘူတာ ဟိ ဧတရဟိ မရမ္မိကာ ရာဇာနော၊ ဥပဒေသော စ သန္ထာဂါရသမိတိယံ မဟာဇနပ္ပတိနိဓိဘူတာနံ မတိသဇီဝါနံ ဆန္ဒေနေဝ သမုပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ ဗုဒ္ဓသာသနာနုဂ္ဂဟာယ သန္ထာဂါရသမိတိယံ ဧကံ ဓမ္မုပဒေသံ ပညာပေတွာ **ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိ** နာမ မဟာသမိတိ သမုဋ္ဌာပိတာ။ တဿာ ခေါ ပန သမိတိယာ သဘာပတိ ဟောတိ သတိုးသီရိသုဓမ္မောပါဓိဓာရီ **ဆာဦးသွင်**ဝှယော မဟာသေဋ္ဌိ၊ ဥပသဘာပတိ ပန သတိုးသီရိသုဓမ္မောပါဓိဓာရီယေဝ **ဦးသိမ်းမောင်**ဝှယော ပဓာနဍ္ဍဝိနိစ္ဆယမန္ဒိရမှိ မဟာက္ခဒဿာဓိပတိ၊ သဗ္ဗကမ္မဝိဓာယကော ပန

hitadharo *Thado*mahāsaresīthūpādhiko **U Chan Htun**vhayo upadesikādhipatipadhānanītivedimahāmantī. Bhaṇḍuppādako pana raṭṭhissarānaṁ patinidhibhūto **U Win** nāmadheyyo sāsanaṭṭhānikamahāmatto.

Atha te Buddhasāsanasamitikā “yāyeva kho panatthāya samuṭṭhāpitāyaṁ samiti, tadatthamidāni visesato kāhāmā”ti Marammaraṭṭhebhipākaṭaguṇasamudayasamudite tattha tattha padhānanāyakabhūte paropaṇṇāsamahāthere dīghadassino nimantiya evamārocesuṁ “ayaṁ bhante amhākaṁ Buddhasāsanamahāsamiti Buddhasāsanānuggahatthāyeva raṭṭhissarānaṁ dhammupadesena samuṭṭhāpitā, sacedāni bhante pubbe viya dhammasaṅgītiṁ katvā sāsanaṁ paggaṇhituṁ yujjeyya, mahātherā ca tathā kātumiccheyyuṁ, vissatthāva bhante karontu, mayaṁ tattha kāyañāṇapaccayabalehi niravasesaṁ byāvaṭā bhavissāmā”ti.

Atha kho te mahātherā “dhammasaṅgītiṁ karissāmā”ti katasanniṭṭhānā evaṁ pativedesuṁ “kattabbāyevesā dhammasaṅgīti, nesā na kattabbā, tasmā mayaṁ dāni piṭakapotthakāni pañcamasaṅgītisilālekhāya samānetvā tāniyeva sarīraṁ katvā Pāḷisaṁsodhanapubbaṅgamaṁ dhammasaṅgītiṁ kassāma, yāya ādhunikapotthakesu paramparāparivattanavasena sañjātā pamādalekhapāṭhā ca nirākarīyissanti, visodhitañca suparisuddhaṁ pāvacanamūlaṁ labhitvā taṁ muddāpetvā sakalaloke nānāraṭṭhesu nānādesesu byāpanavasena Buddhasāsanassa ciraṭṭhiti ca sādhiyissati, sabbe ca Theravādikā raṭṭhā Marammaraṭṭhasahitā ekato hutvā Buddhasāsanaṁ abhūtapubbapaggahena paggaṇhituṁ labhissanti, sā ca purimikā pañca saṅgītiyo upanidhāya **chaṭṭhasaṅgīti** nāma bhavissati, tañca sabbaṁ bhavissati bahujanahitāya bahujanasukhāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānaṁ, bahūni panettha āvassakakiccāni paṭikacceva samādapetabbāni tumhākamāyattāni, tasmā saṅgītikālavavatthānādikiccaṁ tumhākaṁyeva bhāro hotū”ti.

Atha te Buddhasāsanasamitikā sāsanapālakānaṁ mahātherānaṁ chandañca ruciñca samādāya ovādañca sirasā sampaṭicchitvā therānaṁ ceva attano ca kattabbakiccānaṁ pariniṭṭhānasamayaṁ sallakkhetvā “ayaṁ chaṭṭhasaṅgīti Sammāsambuddhaparinibbānato catussatādhikānaṁ dvinnaṁ vassasahassānamupari



ဟိတဓရော သတိုးမဟာသရေစည်သူပါဓိကော **ဦးချန်ထွန်း**ဝှယော ပဓာနဥ္ဇ-ဝိနိစ္ဆယမန္ဒိရမှိ မဟာကမ္မဒသော၊ ဘဏ္ဍုပ္ပါဒကော ပန ရဋ္ဌိဿရာနံ ပတိနိဓိ-ဘူတော **ဦးဝင်း** နာမဓေယျော သာသနဋ္ဌာနိကမဟာမတ္တော။

အထ တေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိကာ “ယာယေဝ ခေါ ပနတ္ထာယ သမုဋ္ဌာ-ပိတာယံ သမိတိ၊ တဒတ္ထမိဒါနိ ဝိသေသတော ကာဟာမာ”တိ မရမ္မရဋ္ဌေ-ဘိပါကဋဂုဏသမုဒယသမုဒိတေ တတ္ထ တတ္ထ ပဓာနနာယကဘူတေ ပရော-ပဏ္ဏာသမဟာထေရေ ဒီဃဒဿိနော နိမန္တိယ ဧဝမာရောစေသုံ “အယံ ဘန္တေ အမှာကံ ဗုဒ္ဓသာသနမဟာသမိတိ ဗုဒ္ဓသာသနာနုဂ္ဂဟတ္ထာယေဝ ရဋ္ဌိဿရာနံ ဓမ္မုပဒေသေန သမုဋ္ဌာပိတာ၊ သစေဒါနိ ဘန္တေ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ဓမ္မသင်္ဂီတိံ ကတွာ သာသနံ ပဂ္ဂဏှိတုံ ယုဇ္ဇေယျ၊ မဟာထေရာ စ တထာ ကာတုမိစ္ဆေယျုံ၊ ဝိဿတ္ထာဝ ဘန္တေ ကရောန္တု၊ မယံ တတ္ထ ကာယဉာဏပစ္စယဗလေဟိ နိရဝသေသံ ဗျာဝဋာ ဘဝိဿာမာ”တိ။

အထ ခေါ တေ မဟာထေရာ “ဓမ္မသင်္ဂီတိံ ကရိဿာမာ”တိ ကတသန္နိဋ္ဌာနာ ဧဝံ ပတိဝေဒေသုံ “ကတ္တဗ္ဗာယေဝေသာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ၊ နေသာ န ကတ္တဗ္ဗာ၊ တသ္မာ မယံ ဒါနိ ပိဋကပေါတ္ထကာနိ ပဉ္စမသင်္ဂီတိသိလာလေခါယ သမာ-နေတွာ တာနိယေဝ သရီရံ ကတွာ ပါဠိသံသောဓနပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဓမ္မသင်္ဂီတိံ ကဿာမ၊ ယာယ အာဓုနိကပေါတ္ထကေသု ပရမ္ပရာပရိဝတ္တနဝသေန သဉ္ဇာတာ ပမာဒ-လေခပါဌာ စ နိရာကရီယိဿန္တိ၊ ဝိသောဓိတဉ္စ သုပရိသုဒ္ဓံ ပါဝစနမူလံ လဘိတွာ တံ မုဒ္ဒါပေတွာ သကလလောကေ နာနာရဋ္ဌေသု နာနာဒေသေသု ဗျာပနဝသေန ဗုဒ္ဓသာသနဿ စိရဋ္ဌိတိ စ သာဓိယိဿတိ၊ သဗ္ဗေ စ ထေရဝါဒိကာ ရဋ္ဌာ မရမ္မရဋ္ဌသဟိတာ ဧကတော ဟုတွာ ဗုဒ္ဓသာသနံ အဘူတပုဗ္ဗပဂ္ဂဟေန ပဂ္ဂဏှိတုံ လဘိဿန္တိ၊ သာ စ ပုရိမိကာ ပဉ္စ သင်္ဂီတိယော ဥပနိဓာယ **ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိ** နာမ ဘဝိဿတိ၊ တဉ္စ သဗ္ဗံ ဘဝိဿတိ ဗဟုဇနဟိတာယ ဗဟုဇနသုခါယ အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယ ဒေဝမနုဿာနံ၊ ဗဟူနိ ပနေတ္ထ အာဝဿကကိစ္စာနိ ပဋိကစ္စေဝ သမာဒပေတဗ္ဗာနိ တုမှာကမာယတ္တာနိ၊ တသ္မာ သင်္ဂီတိကာလ-ဝဝတ္ထာနာဒိကိစ္စံ တုမှာကံယေဝ ဘာရော ဟောတူ”တိ။

အထ တေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိကာ သာသနပါလကာနံ မဟာထေရာနံ ဆန္ဒဉ္စ ရုစိဉ္စ သမာဒါယ ဩဝါဒဉ္စ သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ထေရာနံ စေဝ အတ္တနော စ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စာနံ ပရိနိဋ္ဌာနသမယံ သလ္လက္ခေတွာ “အယံ ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာနတော စတုဿတာဓိကာနံ ဒွိန္နံ ဝဿသဟဿာနမုပရိ

aṭṭhanavutime vasse vesākhapuṇṇamito paṭṭhāya ārabhitabbā, dve ca vassāni kattabbā, pañcannaṁ ca sāsanavassasahassānamupaḍḍhavasse vesākhapuṇṇamiyaṁyeva pariniṭṭhāpetabbā”ti saṅgītikālaṁ vavatthapesuṁ.

Tato paṭṭhāya ca te punappunaṁ sannipatitvā sammantayitvā saṅgītiyā pubbakiccesu nirantaraṁ byāvaṭā honti, “mahantaṁ kho Jinasāsanaṁ mahatiyāyevetaṁ pūjāya pūjanīyan”ti mantvā tehi kārāpitāni mahantamahantāni sāsanamandirāni, tattha saṅgītiṁ kurumānassa bhikkhusaṁghassa sukhasannisajjatthaṁ sannipātaṭṭhānabhūtaṁ mahantaṁ saṅgītimandiraṁ Yangon nāma rājadhāniyaṁ **Sirīmaṅgala**tthale **Kaba Aye** (Lokasāma) nāmakassa cetiyassa āsanne selapabbataguhāvesena kārāpitaṁ tibhūmakaṁ pāyaso silā-iṭṭhakāyomayaṁ, evaṁ mahantampetaṁ ekasaṁvacchareneva pariniṭṭhāpitaṁ iddhiyā maññe nimmitaṁ, tañca bahi ṭhatvā apekkhattaṁ sayaṁjātaselapabbato viya dissati, anto pavisitvā olokayataṁ pana olokitolokitaṭṭhānato dassanīyaṁ pāsādikaṁ ramaṇīyaṁ atittikarameva hutvā devavimānamiva khāyati. Tassa panāvidūre aḍḍhateyyānaṁ saṅgītikārabhikkhusahassānaṁ nivāsappahonakā cattāro iṭṭhakamayā mahāpāsādā ceva iṭṭhakamayāyeva bhojanamahāsālā ca mahāsīmāpāsādādayo ca muddaṇayantasālā ca tatheva kārāpitā.

Mahātherāpi ca “saṅgītikiccaṁ nāma therādheyyaṁ, therānaṁ ovādeneva kattabbaṁ, na vinā tena, tasmā bhikkhusaṁghassa ceva upāsakānañca sabbampi saṅgītipaṭibaddhamovādaṁ dātuṁ bhavitabbamettha ovādadāyakasaṁghasabhāyapī”ti Marammaraṭṭhadhajūpame aggamahāpaṇḍitopādhidhārino ca raṭṭhovādācariyasammate ca raṭṭhavinayadharasammate ca aññe cābhipākaṭagarubhāvanīyādiguṇagaṇasamaṅginoti parosataṁ nāyakamahāthere uccinitvā “chaṭṭhasaṅgīti-ovādācariyasaṁghanāyakasabhaṁ” nāmekaṁ padhānamahāsaṁghasabhaṁ patiṭṭhāpesuṁ, te ca nāyakamahātherā Sambuddhavacanaratanākarapārage vividhasatthantaragahanāsaṅgacārine therānuthere pañcavīsatimatte samuccinitvā “chaṭṭhasaṅgītidhurandharasabhā”ti ca sammannitvā tassā sabhāya bhāraṁ niyyātesuṁ sabbāni saṅgītipaṭibaddhakiccāni saṁvidahituṁ. Te ca saṅgītidhurandharasabhikā therā sakalamarammaraṭṭhe **Nyaung Yan Sayadaw**ti abhipākaṭaṁ “Aggamahāpaṇḍito” pādhinā ceva “Abhidhajamahāraṭṭhagurū” pādhinā cāti



အဋ္ဌနဝုတိမေ ဝဿေ ဝေသာခပုဏ္ဏမိတော ပဋ္ဌာယ အာရဘိတဗ္ဗာ၊ ဒွေ စ ဝဿာနိ ကတ္တဗ္ဗာ၊ ပဉ္စန္နံ စ သာသနဝဿသဟဿာနမုပဍ္ဎဝဿေ ဝေသာခပုဏ္ဏမိယံယေဝ ပရိနိဋ္ဌာပေတဗ္ဗာ”တိ သင်္ဂီတိကာလံ ဝဝတ္ထပေသုံ။

တတော ပဋ္ဌာယ စ တေ ပုနပ္ပုနံ သန္နိပတိတွာ သမ္မန္တယိတွာ သင်္ဂီတိယာ ပုဗ္ဗကိစ္စေသု နိရန္တရံ ဗျာဝဋာ ဟောန္တိ၊ “မဟန္တံ ခေါ ဇိနသာသနံ မဟတိယာယေဝေတံ ပူဇာယ ပူဇနီယ”န္တိ မန္တွာ တေဟိ ကာရာပိတာနိ မဟန္တမဟန္တာနိ သာသနမန္ဒိရာနိ၊ တတ္ထ သင်္ဂီတိံ ကုရုမာနဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သုခသန္နိသဇ္ဇတ္ထံ သန္နိပါတဋ္ဌာနဘူတံ မဟန္တံ သင်္ဂီတိမန္ဒိရံ ရန်ကုန် နာမ ရာဇဓာနိယံ **သီရိမင်္ဂလ**တ္ထလေ **ကမ္ဘာအေး** (လောကသာမ) နာမကဿ စေတိယဿ အာသန္နေ သေလပဗ္ဗတဂုဟာဝေသေန ကာရာပိတံ တိဘူမကံ ပါယသော သိလာဣဋ္ဌကာယောမယံ၊ ဧဝံ မဟန္တမ္ပေတံ ဧကသံဝစ္ဆရေနေဝ ပရိနိဋ္ဌာပိတံ ဣဒ္ဓိယာ မညေ နိမ္မိတံ၊ တဉ္စ ဗဟိ ဌတွာ အပေက္ခတံ သယံဇာတသေလပဗ္ဗတော ဝိယ ဒိဿတိ၊ အန္တော ပဝိသိတွာ ဩလောကယတံ ပန ဩလောကိတောလောကိတဋ္ဌာနတော ဒဿနီယံ ပါသာဒိကံ ရမဏီယံ အတိတ္တိကရမေဝ ဟုတွာ ဒေဝဝိမာနမိဝ ခါယတိ။ တဿ ပနာဝိဒူရေ အဍ္ဎတေယျာနံ သင်္ဂီတိကာရဘိက္ခုသဟဿာနံ နိဝါသပ္ပဟောနကာ စတ္တာရော ဣဋ္ဌကမယာ မဟာပါသာဒါ စေဝ ဣဋ္ဌကမယာယေဝ ဘောဇနမဟာသာလာ စ မဟာသီမာပါသာဒါဒယော စ မုဒ္ဒဏယန္တသာလာ စ တထေဝ ကာရာပိတာ။

မဟာထေရာပိ စ “သင်္ဂီတိကိစ္စံ နာမ ထေရာဓေယျံ၊ ထေရာနံ ဩဝါဒေနေဝ ကတ္တဗ္ဗံ၊ န ဝိနာ တေန၊ တသ္မာ ဘိက္ခုသံဃဿ စေဝ ဥပါသကာနဉ္စ သဗ္ဗမ္ပိ သင်္ဂီတိပဋိဗဒ္ဓမောဝါဒံ ဒါတုံ ဘဝိတဗ္ဗမေတ္ထ ဩဝါဒဒါယကသံဃသဘာယပီ”တိ မရမ္မရဋ္ဌဓဇူပမေ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတောပါဓိဓာရိနော စ ရဋ္ဌောဝါဒါစရိယသမ္မတေ စ ရဋ္ဌဝိနယဓရသမ္မတေ စ အညေ စာဘိပါကဋဂရုဘာဝနီယာဒိဂုဏဂဏသမင်္ဂိနောတိ ပရောသတံ နာယကမဟာထေရေ ဥစ္စိနိတွာ “ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိဩဝါဒါစရိယသံဃနာယကသဘံ” နာမေကံ ပဓာနမဟာသံဃသဘံ ပတိဋ္ဌာပေသုံ၊ တေ စ နာယကမဟာထေရာ သမ္ဗုဒ္ဓဝစနရတနာကရပါရဂေ ဝိဝိဓသတ္ထန္တရဂဟနာသင်္ဂစာရိနေ ထေရာနုထေရေ ပဉ္စဝီသတိမတ္တေ သမုစ္စိနိတွာ “ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိဓုရန္ဓရသဘာ”တိ စ သမ္မန္နိတွာ တဿာ သဘာယ ဘာရံ နိယျာတေသုံ သဗ္ဗာနိ သင်္ဂီတိပဋိဗဒ္ဓကိစ္စာနိ သံဝိဒဟိတုံ။ တေ စ သင်္ဂီတိဓုရန္ဓရသဘိကာ ထေရာ သကလမရမ္မရဋ္ဌေ **ညောင်ရမ်းဆရာတော်**တိ အဘိပါကဋံ “အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတော” ပါဓိနာ စေဝ “အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရူ” ပါဓိနာ စာတိ

dvīhi Marammaraṭṭhissarasamappitopādhīhi virājitaṁ jātiyā āsītivassikaṁ upasampadāya saṭṭhivassaṁ “Bhadantarevataṁ” nāma mahātheravaraṁ sabhāpatiṁ katvā Tepiṭake Buddhavacane ceva nānāsatthesu ca kovide dhammācariyakavipadappatte bhikkhū uccinitvā aṭṭhadasādivaggavasena parosataṁ Pāḷivisodhakavagge ceva sambahule ca paṭivisodhakavagge bandhāpetvā visodhanappaṭivisodhanehi Buddhavacanaṁ suparisuddhattaṁ paṭipāpetvā dhammasaṅgītimakaṁsu yathā taṁ porāṇakasaṅgītikārā.

Evaṁ saṅgītimāropitassa Tepiṭakassa Buddhavacanassa atthasaṁvaṇṇanābhūtā Aṭṭhakathāyo ca saṁvijjanti manoramāya tantinayānucchavikāya bhāsāya Ācariyabuddhaghosādīhi theravarehi katā.

Tāsampi Aṭṭhakathānaṁ sadesīyamūlehi ceva videsīyamūlehi ca saṁsanditvā Tepiṭakassa viya Buddhavacanassa visodhanapaṭivisodhanavasena mahātherā pāvacanadassino saṁvaṇṇanākovidā pāṭhasodhanamakaṁsu.

Iccevamaṭṭhakathāyo ca pamādakhalitādhika paribhaṭṭhapāṭhānaṁ nirākaraṇavasena visodhitā ceva paṭivisodhitā ca hutvā Buddhasāsanamuddaṇayantālaye samappitā suṭṭhu muddāpaṇāya.

Muddāpaṇakāle ca Piṭakattayamuddāpaṇe viya mahātheravarā mūlasodheyyapattapāṭhakehi gahaṭṭhapaṇḍitehi ceva dhammācariyabhikkhupaṇḍitehi ca anekavāraṁ parisodhitaṁ osānasodheyyapattaṁ paṭivisodhitamūlapotthakena ceva aññehi sadesa desantarika Aṭṭhakathāpotthakehi ca vividhabyākaraṇādisatthehi ca punappunaṁ saṁsandetvā suvisada paribyattakaṇḍavāra vākyaccheda saṅketatañca sampāpetvā mahatā parissamena osānasodhanamakaṁsu.

Evametāsampi ca suvisodhitānaṁ Aṭṭhakathānaṁ saṅgītibhāranitthārakā mahātherā nikhilamarammaraṭṭhe **Maso Yein Sayadaw**ti abhipākaṭaṁ “Aggamahāpaṇḍito” pādhinā ceva “Abhidhajamahāraṭṭhagurū” pādhinā cāti dvīhi Marammaraṭṭhissarasamappitopādhīhi virājitaṁ jātiyā chasattativassikaṁ upasampadāya chappaññāsavassaṁ “Bhadantasūriyābhivaṁsaṁ” nāma mahātheravaraṁ sabhāpatiṁ katvā chaṭṭhasaṅgītikārakapariyāpannehi therānutherehi saṅgamma paṭhanatthāya samārabhiṁsu yathā taṁ chaṭṭhasaṅgītidhammasaṅgāyanākāle.



ဒွီဟိ မရမ္မရဋ္ဌိဿရသမပ္ပိတောပါဓီဟိ ဝိရာဇိတံ ဇာတိယာ အာသီတိဝဿိကံ ဥပသမ္ပဒါယ သဋ္ဌိဝဿံ “ဘဒန္တရေဝတံ” နာမ မဟာထေရဝရံ သဘာပတိံ ကတွာ တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ စေဝ နာနာသတ္ထေသု စ ကောဝိဒေ ဓမ္မာစရိယကဝိပဒပ္ပတ္တေ ဘိက္ခူ ဥစ္စိနိတွာ အဋ္ဌဒသာဒိဝဂ္ဂဝသေန ပရောသတံ ပါဠိဝိသောဓကဝဂ္ဂေ စေဝ သမ္ဗဟုလေ စ ပဋိဝိသောဓကဝဂ္ဂေ ဗန္ဓာပေတွာ ဝိသောဓနပ္ပဋိဝိသောဓနေဟိ ဗုဒ္ဓဝစနံ သုပရိသုဒ္ဓတ္တံ ပဋိပါပေတွာ ဓမ္မသင်္ဂီတိမကံသု ယထာ တံ ပေါရာဏကသင်္ဂီတိကာရာ။

ဧဝံ သင်္ဂီတိမာရောပိတဿ တေပိဋကဿ ဗုဒ္ဓဝစနဿ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာဘူတာ အဋ္ဌကထာယော စ သံဝိဇ္ဇန္တိ မနောရမာယ တန္တိနယာနုစ္ဆဝိကာယ ဘာသာယ အာစရိယဗုဒ္ဓဃောသာဒီဟိ ထေရဝရေဟိ ကတာ။

တာသမ္ပိ အဋ္ဌကထာနံ သဒေသီယမူလေဟိ စေဝ ဝိဒေသီယမူလေဟိ စ သံသန္ဒိတွာ တေပိဋကဿ ဝိယ ဗုဒ္ဓဝစနဿ ဝိသောဓနပဋိဝိသောဓနဝသေန မဟာထေရာ ပါဝစနဒဿိနော သံဝဏ္ဏနာကောဝိဒါ ပါဌသောဓနမကံသု။

ဣစ္စေဝမဋ္ဌကထာယော စ ပမာဒခလိတာဓိက ပရိဘဋ္ဌပါဌာနံ နိရာကရဏဝသေန ဝိသောဓိတာ စေဝ ပဋိဝိသောဓိတာ စ ဟုတွာ ဗုဒ္ဓသာသနမုဒ္ဒဏယန္တာလယေ သမပ္ပိတာ သုဋ္ဌု မုဒ္ဒါပဏာယ။

မုဒ္ဒါပဏကာလေ စ ပိဋကတ္တယမုဒ္ဒါပဏေ ဝိယ မဟာထေရဝရာ မူလသောဓေယျပတ္တပါဌကေဟိ ဂဟဋ္ဌပဏ္ဍိတေဟိ စေဝ ဓမ္မာစရိယဘိက္ခုပဏ္ဍိတေဟိ စ အနေကဝါရံ ပရိသောဓိတံ ဩသာနသောဓေယျပတ္တံ ပဋိဝိသောဓိတမူလပေါတ္ထကေန စေဝ အညေဟိ သဒေသ ဒေသန္တရိက အဋ္ဌကထာပေါတ္ထကေဟိ စ ဝိဝိဓဗျာကရဏာဒိသတ္ထေဟိ စ ပုနပ္ပုနံ သံသန္ဒေတွာ သုဝိသဒ ပရိဗျတ္တကဏ္ဍဝါရ ဝါကျစ္ဆေဒ သင်္ကေတတဉ္စ သမ္ပာပေတွာ မဟတာ ပရိဿမေန ဩသာနသောဓနမကံသု။

ဧဝမေတာသမ္ပိ စ သုဝိသောဓိတာနံ အဋ္ဌကထာနံ သင်္ဂီတိဘာရနိတ္ထာရကာ မဟာထေရာ နိခိလမရမ္မရဋ္ဌေ **မစိုးရိမ်ဆရာတော်**တိ အဘိပါကဋံ “အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတော” ပါဓိနာ စေဝ “အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရူ” ပါဓိနာ စာတိ ဒွီဟိ မရမ္မရဋ္ဌိဿရသမပ္ပိတောပါဓီဟိ ဝိရာဇိတံ ဇာတိယာ ဆသတ္တတိဝဿိကံ ဥပသမ္ပဒါယ ဆပ္ပညာသဝဿံ “ဘဒန္တသူရိယာဘိဝံသံ” နာမ မဟာထေရဝရံ သဘာပတိံ ကတွာ ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိကာရကပရိယာပန္နေဟိ ထေရာနုထေရေဟိ သင်္ဂမ္မ ပဌနတ္ထာယ သမာရဘိံသု ယထာ တံ ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိဓမ္မသင်္ဂါယနာကာလေ။

Evametāsaṁ Aṭṭhakathānaṁ saṁsodhana-muddāpaṇa-sampaṭhanesu karīyamānesu raṭṭhissaragaṇe aggamahāmacco **U Nu** nāmadheyyo mahāsayo ceva Buddhasāsanasamitiyaṁ sampati bhaṇḍuppādako raṭṭhissarānaṁ patinidhibhūto **U Basaw** nāmadheyyo sāsanaṭṭhānikamahāmatto cāti-imepi taṁkiccasampādanāya Pāḷisaṅgītikāle viya mahussāhena byāvaṭā honti.

Iccevametāpi Aṭṭhakathāyo theravādīnekāyikavibudhappamukhānaṁ satthāgamaratanālayasāragāhīnaṁ veyyākaraṇakesarīnaṁ accantanimmalañāṇavārinā paridhovitā saṅgamma ca paṭhitā, tā vibudhappavarekagocarā vimuttirasassādadāyiniyo Piṭakattayassatthaṁ paribyattaṁ pakāsentiyo ciraṁ vilasantiyo lokatthasiddhiṁ sādhayantūti.

Tenetaṁ vuccati—

1. Mūlakaṁ pariyattīva, sāsanassa Mahesino.
   Pariyattippamāṇā hi, ciraṁ saddhammasaṇṭhiti.
2. Tasmā taṁ rakkhituṁ therā, dhammasaṅgāhakā purā.
   Rājāno upanissāya, akaṁsu dhammasaṅgahe.
3. **Paṭhamaṁ** dhammasaṅgītiṁ, **Ajātasattu**rājino.
   Anuggahena katvāna, pālayuṁ Jinasāsanaṁ.
4. **Dutiyaṁ** tu tathā katvā, **Kālāsokassa** rājino.
   Kāle tamupanissāya, pālayuṁ Jinasāsanaṁ.
5. **Tatiyaṁ**pica katvāna, **Dhammāsokassa** rājino.
   Anuggahena Buddhassa, sāsanaṁ abhipālayuṁ.
6. **Catutthiṁ** pana Laṅkāyaṁ, **Vaṭṭagāmaṇi**rājino.
   Kālamhi potthakāruḷhaṁ, katvāna pālayuṁ tathā.
7. Imasmiṁ Marammaraṭṭhepi, **Mindon**nāma narādhipaṁ.
   Rajjaṁ samanusāsantaṁ, ratanattayamāmakaṁ.
8. Sannissāya mahātherā, thirasīlā guṇākarā.
   **Pañcamiṁ** dhammasaṅgītiṁ, karontā sāsanaṭṭhitiṁ.



ဧဝမေတာသံ အဋ္ဌကထာနံ သံသောဓန-မုဒ္ဒါပဏ-သမ္ပဌနေသု ကရီယမာနေသု ရဋ္ဌိဿရဂဏေ အဂ္ဂမဟာမစ္စော **ဦးနု** နာမဓေယျော မဟာသယော စေဝ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယံ သမ္ပတိ ဘဏ္ဍုပ္ပါဒကော ရဋ္ဌိဿရာနံ ပတိနိဓိဘူတော **ဦးဘစော** နာမဓေယျော သာသနဋ္ဌာနိကမဟာမတ္တော စာတိဣမေပိ တံကိစ္စသမ္ပာဒနာယ ပါဠိသင်္ဂီတိကာလေ ဝိယ မဟုဿာဟေန ဗျာဝဋာ ဟောန္တိ။

ဣစ္စေဝမေတာပိ အဋ္ဌကထာယော ထေရဝါဒီနေကာယိကဝိဗုဓပ္ပမုခါနံ သတ္ထာဂမရတနာလယသာရဂါဟီနံ ဝေယျာကရဏကေသရီနံ အစ္စန္တနိမ္မလဉာဏဝါရိနာ ပရိဓောဝိတာ သင်္ဂမ္မ စ ပဌိတာ၊ တာ ဝိဗုဓပ္ပဝရေကဂေါစရာ ဝိမုတ္တိရသဿာဒဒါယိနိယော ပိဋကတ္တယဿတ္ထံ ပရိဗျတ္တံ ပကာသေန္တိယော စိရံ ဝိလသန္တိယော လောကတ္ထသိဒ္ဓိံ သာဓယန္တူတိ။

တေနေတံ ဝုစ္စတိ—

၁။ မူလကံ ပရိယတ္တီဝ၊ သာသနဿ မဟေသိနော။
ပရိယတ္တိပ္ပမာဏာ ဟိ၊ စိရံ သဒ္ဓမ္မသဏ္ဌိတိ။

၂။ တသ္မာ တံ ရက္ခိတုံ ထေရာ၊ ဓမ္မသင်္ဂါဟကာ ပုရာ။
ရာဇာနော ဥပနိဿာယ၊ အကံသု ဓမ္မသင်္ဂဟေ။

၃။ **ပဌမံ** ဓမ္မသင်္ဂီတိံ၊ **အဇာတသတ္တု**ရာဇိနော။
အနုဂ္ဂဟေန ကတွာန၊ ပါလယုံ ဇိနသာသနံ။

၄။ **ဒုတိယံ** တု တထာ ကတွာ၊ **ကာလာသောကဿ** ရာဇိနော။
ကာလေ တမုပနိဿာယ၊ ပါလယုံ ဇိနသာသနံ။

၅။ **တတိယံ**ပိစ ကတွာန၊ **ဓမ္မာသောကဿ** ရာဇိနော။
အနုဂ္ဂဟေန ဗုဒ္ဓဿ၊ သာသနံ အဘိပါလယုံ။

၆။ **စတုတ္ထိံ** ပန လင်္ကာယံ၊ **ဝဋ္ဋဂါမဏိ**ရာဇိနော။
ကာလမှိ ပေါတ္ထကာရုဠှံ၊ ကတွာန ပါလယုံ တထာ။

၇။ ဣမသ္မိံ မရမ္မရဋ္ဌေပိ၊ **မင်းတုန်း**နာမ နရာဓိပံ။
ရဇ္ဇံ သမနုသာသန္တံ၊ ရတနတ္တယမာမကံ။

၈။ သန္နိဿာယ မဟာထေရာ၊ ထိရသီလာ ဂုဏာကရာ။
**ပဉ္စမိံ** ဓမ္မသင်္ဂီတိံ၊ ကရောန္တာ သာသနဋ္ဌိတိံ။

9. Patthayantā likhāpetvā, silāpaṭṭesu peṭakaṁ.
Vāyāmena mahantena, pālayuṁ Jinasāsanaṁ.

10. Itthaṁ purā mahātherā, rājāno cāpi dhammikā.
Sāsanaṁ paripālesuṁ, jīvitaṁ viya attano.

11. Tathāpi khalitādāni, dissanti Piṭakattaye.
Paramparāya lekhāya, sañjātā muddaṇena ca.

12. Disvāna te mahātherā, vācentāva Tipeṭakaṁ.
Vuccamānanayenevaṁ, cintesuṁ mantayiṁsu ca.

13. "Katvāna sādhukaṁ gantha-suddhikaṁ sāsanāyukaṁ.
Yaṁnūna dhammasaṅgītiṁ, kareyyāma mayaṁ" iti.

14. Etamatthaṁ suṇitvāna, **U Nu** nāma mahāsayo.
Marammavisaye **agga-mahāmacca**dhurandharo.

15. "Sāsanāyattakiccāni, sampādentā visesato.
Saṅgītiyañca therānaṁ, sampūrentā manorathaṁ.

16. Yathā rakkhiṁsu porāṇā, surājāno tathā mayaṁ.
Saṁrakkheyyāma Sambuddha-sāsanaṁ" iti cintiya.

17. Mahāmaccehi aññehi, saṅgamehi ca mantiya.
Suppatiṭṭhāpayitvāna, **Buddhasāsana**saṅgamaṁ.

18. Mahātherānamādāya, chandaṁ idha nivāsinaṁ.
Aññesu Sīhaḷādīsu, videsesu ca vāsinaṁ.

19. Kāretvā dhammasaṅgītiṁ, sodhetvā Satthusāsanaṁ.
Saddhammānuggahatthāya, karaṁ daḷhaparakkamaṁ.

20. **Sirīmaṅgala**vikhyāte, thalasmiṁ pavare subhe.
Cetiyassāvidūramhi, **Kaba Aye** itisaññino.

21. Guhāvesena kāretvā, mahāsaṅgītimandiraṁ.
Āvāsādiñca bhikkhūnaṁ, kāresi muddaṇālayaṁ.

22. Ganthasaṁsodhanaṁ dhamma-saṅgītiyā tu paṇḍitā.
Mahātheravarākaṁsu, satimantā punappunaṁ.



၉။ ပတ္ထယန္တာ လိခါပေတွာ၊ သိလာပဋ္ဋေသု ပေဋကံ။
ဝါယာမေန မဟန္တေန၊ ပါလယုံ ဇိနသာသနံ။

၁၀။ ဣတ္ထံ ပုရာ မဟာထေရာ၊ ရာဇာနော စာပိ ဓမ္မိကာ။
သာသနံ ပရိပါလေသုံ၊ ဇီဝိတံ ဝိယ အတ္တနော။

၁၁။ တထာပိ ခလိတာဒါနိ၊ ဒိဿန္တိ ပိဋကတ္တယေ။
ပရမ္ပရာယ လေခါယ၊ သဉ္ဇာတာ မုဒ္ဒဏေန စ။

၁၂။ ဒိသွာန တေ မဟာထေရာ၊ ဝါစေန္တာဝ တိပေဋကံ။
ဝုစ္စမာနနယေနေဝံ၊ စိန္တေသုံ မန္တယိံသု စ။

၁၃။ "ကတွာန သာဓုကံ ဂန္ထ- သုဒ္ဓိကံ သာသနာယုကံ။
ယံနူန ဓမ္မသင်္ဂီတိံ၊ ကရေယျာမ မယံ" ဣတိ။

၁၄။ ဧတမတ္ထံ သုဏိတွာန၊ **ဦးနု** နာမ မဟာသယော။
မရမ္မဝိသယေ **အဂ္ဂ- မဟာမစ္စ**ဓုရန္ဓရော။

၁၅။ "သာသနာယတ္တကိစ္စာနိ၊ သမ္ပာဒေန္တာ ဝိသေသတော။
သင်္ဂီတိယဉ္စ ထေရာနံ၊ သမ္ပူရေန္တာ မနောရထံ။

၁၆။ ယထာ ရက္ခိံသု ပေါရာဏာ၊ သုရာဇာနော တထာ မယံ။
သံရက္ခေယျာမ သမ္ဗုဒ္ဓ- သာသနံ" ဣတိ စိန္တိယ။

၁၇။ မဟာမစ္စေဟိ အညေဟိ၊ သင်္ဂမေဟိ စ မန္တိယ။
သုပ္ပတိဋ္ဌာပယိတွာန၊ **ဗုဒ္ဓသာသန**သင်္ဂမံ။

၁၈။ မဟာထေရာနမာဒါယ၊ ဆန္ဒံ ဣဓ နိဝါသိနံ။
အညေသု သီဟဠာဒီသု၊ ဝိဒေသေသု စ ဝါသိနံ။

၁၉။ ကာရေတွာ ဓမ္မသင်္ဂီတိံ၊ သောဓေတွာ သတ္ထုသာသနံ။
သဒ္ဓမ္မာနုဂ္ဂဟတ္ထာယ၊ ကရံ ဒဠှပရက္ကမံ။

၂၀။ **သိရီမင်္ဂလ**ဝိချာတေ၊ ထလသ္မိံ ပဝရေ သုဘေ။
စေတိယဿာဝိဒူရမှိ၊ **ကမ္ဘာအေး** ဣတိသညိနော။

၂၁။ ဂုဟာဝေသေန ကာရေတွာ၊ မဟာသင်္ဂီတိမန္ဒိရံ။
အာဝါသာဒိဉ္စ ဘိက္ခူနံ၊ ကာရေသိ မုဒ္ဒဏာလယံ။

၂၂။ ဂန္ထသံသောဓနံ ဓမ္မ- သင်္ဂီတိယာ တု ပဏ္ဍိတာ။
မဟာထေရဝရာကံသု၊ သတိမန္တာ ပုနပ္ပုနံ။

23. Muddāpente ca passitvā, mahātherehi pañcahi.
Sodheyyapattamosānaṁ, nimmalattaṁ supāpitaṁ.

24. Katvā suvisadaṁ Buddha-bhāsitaṁ Piṭakattayaṁ.
Yathā muddāpitaṁ āsi, sāsanatthaṁ Mahesino.

25. Tathā Aṭṭhakathāyo ca, saṁsodhetvā punappunaṁ.
Suṭṭhu muddāpitā honti, sabbalokatthasiddhiyāti.



၂၃။ မုဒ္ဒါပေန္တေ စ ပဿိတွာ၊ မဟာထေရေဟိ ပဉ္စဟိ။
သောဓေယျပတ္တမောသာနံ၊ နိမ္မလတ္တံ သုပါပိတံ။

၂၄။ ကတွာ သုဝိသဒံ ဗုဒ္ဓ၊ ဘာသိတံ ပိဋကတ္တယံ။
ယထာ မုဒ္ဒါပိတံ အာသိ၊ သာသနတ္ထံ မဟေသိနော။

၂၅။ တထာ အဋ္ဌကထာယော စ၊ သံသောဓေတွာ ပုနပ္ပုနံ။
သုဋ္ဌု မုဒ္ဒါပိတာ ဟောန္တိ၊ သဗ္ဗလောကတ္ထသိဒ္ဓိယာတိ။

**၂၅၀၁ - ဗုဒ္ဓဝဿေ**

## Ekakanipāta Aṅguttaraṭṭhakathā

Mātikā Piṭṭhaṅka


Ganthārambhakathā ... ... 1

1. Rūpādivaggavaṇṇanā ... ... 3
2. Nīvaraṇappahānavaggavaṇṇanā ... ... 22
3. Akammaniyavaggavaṇṇanā ... ... 40
4. Adantavaggavaṇṇanā ... ... 41
5. Paṇihita-acchavaggavaṇṇanā ... ... 42
6. Accharāsaṅghātavaggavaṇṇanā ... ... 46
7. Vīriyārambhādivaggavaṇṇanā ... ... 56
8. Kalyāṇamittatādivaggavaṇṇanā ... ... 62
9. Pamādādivaggavaṇṇanā ... ... 65
10. Dutiyapamādādivaggavaṇṇanā ... ... 65
11. Adhammavaggavaṇṇanā ... ... 72
12. Anāpattivaggavaṇṇanā ... ... 73
13. Ekapuggalavaggavaṇṇanā ... ... 73
14. Etadaggavagga 1. Paṭhamavagga Etadaggapadavaṇṇanā ... 96

Aññāsikoṇḍaññattheravatthu ... ... 105
Sāriputta-moggallānattheravatthu ... 116
Mahākassapattheravatthu ... ... 126
Anuruddhattheravatthu ... ... 143
Bhaddiyattheravatthu ... ... 150
Lakuṇḍakabhaddiyattheravatthu ... ... 152
Piṇḍolabhāradvājattheravatthu ... ... 153
Mantāṇiputta-puṇṇattheravatthu ... ... 156
Mahākaccānattheravatthu ... ... 160


## ဧကကနိပါတ အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာ

မာတိကာ ပိဋ္ဌက်


ဂန္ထာရမ္ဘကထာ .... .... ၁

၁-ရူပါဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ .... .... ၃
၂-နီဝရဏပ္ပဟာနဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ .... .... ၂၂
၃-အကမ္မနိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ .... .... ၄၀
၄-အဒန္တဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ .... .... ၄၁
၅-ပဏိဟိတအစ္ဆဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ .... .... ၄၂
၆-အစ္ဆရာသင်္ဃာတဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ .... .... ၄၆
၇-ဝီရိယာရမ္ဘာဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ .... .... ၅၆
၈-ကလျာဏမိတ္တတာဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ .... .... ၆၂
၉-ပမာဒါဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ .... .... ၆၅
၁၀-ဒုတိယပမာဒါဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ .... .... ၆၅
၁၁-အဓမ္မဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ .... .... ၇၂
၁၂-အနာပတ္တိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ ... .... ၇၃
၁၃-ဧကပုဂ္ဂလဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ .... .... ၇၃
၁၄-ဧတဒဂ္ဂဝဂ္ဂ ၁-ပဌမဝဂ္ဂ ဧတဒဂ္ဂပဒဝဏ္ဏနာ .... ၉၆

အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရဝတ္ထု .... ၁၀၅
သာရိပုတ္တ-မောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဝတ္ထု .... ၁၁၆
မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထု .... ... ၁၂၆
အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၄၃
ဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၅၀
လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၅၂
ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၅၃
မန္တာဏိပုတ္တ-ပုဏ္ဏတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၅၆
မဟာကစ္စာနတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၆၀

Mātikā ... Piṭṭhaṅka

### 2. Dutiyavagga


Cūḷapanthakattheravatthu ... ... 164
Subhūtittheravatthu ... ... 173
Khadiravaniyarevatattheravatthu ... ... 175
Kaṅkhārevatattheravatthu ... ... 180
Soṇakoḷivisattheravatthu ... ... 181
Soṇakuṭikaṇṇattheravatthu ... ... 185
Sīvalittheravatthu ... ... 190
Vakkalittheravatthu ... ... 194


### 3. Tatiyavagga


Rāhula-raṭṭhapālattheravatthu ... ... 197
Kuṇḍadhānattheravatthu ... ... 203
Vaṅgīsattheravatthu ... ... 208
Upasenavaṅgantaputtattheravatthu ... ... 211
Dabbattheravatthu ... ... 213
Pilindavacchattheravatthu ... ... 215
Bāhiyadārucīriyattheravatthu ... ... 217
Kumārakassapattheravatthu ... ... 220
Mahākoṭṭhitattheravatthu ... ... 222


### 4. Catutthavagga


Ānandattheravatthu ... ... 223
Uruvelakassapattheravatthu ... ... 230
Kāḷudāyittheravatthu ... ... 233
Bākulattheravatthu ... ... 236
Sobhitattheravatthu ... ... 240
Upālittheravatthu ... ... 241
Nandakattheravatthu ... ... 242




မာတိကာ .... ပိဋ္ဌင်္က

### ၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ


စူဠပန္ထကတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၆၄
သုဘူတိတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၇၃
ခဒိရဝနိယရေဝတတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၇၅
ကင်္ခါရေဝတတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၈၀
သောဏကောဠိဝိသတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၈၁
သောဏကုဋိကဏ္ဏတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၈၅
သီဝလိတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၉၀
ဝက္ကလိတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၉၄


### ၃-တတိယဝဂ္ဂ


ရာဟုလ-ရဋ္ဌပါလတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၁၉၇
ကုဏ္ဍဓာနတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၀၃
ဝင်္ဂီသတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၀၈
ဥပသေနဝင်္ဂန္တပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၁၁
ဒဗ္ဗတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၁၃
ပိလိန္ဒဝစ္ဆတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၁၅
ဗာဟိယဒါရုစီရိယတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၁၇
ကုမာရကဿပတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၂၀
မဟာကောဋ္ဌိတတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၂၂


### ၄-စတုတ္ထဝဂ္ဂ


အာနန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၂၃
ဥရုဝေလကဿပတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၃၀
ကာဠုဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၃၃
ဗာကုလတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၃၆
သောဘိတတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၄၀
ဥပါလိတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၄၁
နန္ဒကတ္ထေရဝတ္ထု .... .... ၂၄၂

Mātikā Piṭṭhaṅka

Nandattheravatthu ... ... 244
Mahākappinattheravatthu ... ... 246
Sāgatattheravatthu ... ... 251
Rādhattheravatthu ... ... 253
Mogharājattheravatthu ... ... 256

## 5. Pañcamavagga

Mahāpajāpatigotamītherīvatthu ... ... 261
Khemātherīvatthu ... ... 264
Uppalavaṇṇātherīvatthu ... ... 266
Paṭācārātherīvatthu ... ... 275
Dhammadinnātherīvatthu ... ... 278
Nandātherīvatthu ... ... 280
Soṇātherīvatthu ... ... 281
Bakulātherīvatthu ... ... 283
Kuṇḍalakesātherīvatthu ... ... 283
Bhaddākāpilānītherīvatthu ... ... 288
Bhaddākaccānātherīvatthu ... ... 289
Kisāgotamītherīvatthu ... ... 290
Siṅgālakamātātherīvatthu ... ... 293

## 6. Chaṭṭhavagga

Tapussa-bhallikavatthu ... ... 293
Anāthapiṇḍikaseṭṭhivatthu ... ... 295
Cittagahapativatthu ... ... 296
Hatthaka-āḷavakavatthu ... ... 299
Mahānāmasakkavatthu ... ... 302
Uggagahapativatthu ... ... 303
Uggatagahapativatthu ... ... 304



မာတိကာ ပိဋ္ဌက်

နန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု ···· ···· ၂၄၄
မဟာကပ္ပိနတ္ထေရဝတ္ထု ···· ···· ၂၄၆
သာဂတတ္ထေရဝတ္ထု ···· ···· ၂၅၁
ရာဓတ္ထေရဝတ္ထု ···· ···· ၂၅၃
မောဃရာဇတ္ထေရဝတ္ထု ···· ···· ၂၅၆

## ၅-ပဉ္စမဝဂ္ဂ

မဟာပဇာပတိဂေါတမီထေရီဝတ္ထု ···· ၂၆၁
ခေမာထေရီဝတ္ထု ···· ···· ၂၆၄
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရီဝတ္ထု ···· ···· ၂၆၆
ပဋာစာရာထေရီဝတ္ထု ···· ···· ၂၇၅
ဓမ္မဒိန္နာထေရီဝတ္ထု ···· ···· ၂၇၈
နန္ဒာထေရီဝတ္ထု ···· ···· ၂၈၀
သောဏာထေရီဝတ္ထု ···· ···· ၂၈၁
ဗကုလာထေရီဝတ္ထု ···· ···· ၂၈၃
ကုဏ္ဍလကေသာထေရီဝတ္ထု ···· ···· ၂၈၃
ဘဒ္ဒါကာပိလာနီထေရီဝတ္ထု ···· ···· ၂၈၈
ဘဒ္ဒါကစ္စာနာထေရီဝတ္ထု ···· ···· ၂၈၉
ကိသာဂေါတမီထေရီဝတ္ထု ···· ···· ၂၉၀
သိင်္ဂါလကမာတာထေရီဝတ္ထု ···· ···· ၂၉၃

## ၆-ဆဋ္ဌဝဂ္ဂ

တပုဿ-ဘလ္လိကဝတ္ထု ···· ···· ၂၉၃
အနာထပိဏ္ဍိကသေဋ္ဌိဝတ္ထု ···· ···· ၂၉၅
စိတ္တဂဟပတိဝတ္ထု ···· ···· ၂၉၆
ဟတ္ထကအာဠဝကဝတ္ထု ···· ···· ၂၉၉
မဟာနာမသက္ကဝတ္ထု ···· ···· ၃၀၂
ဥဂ္ဂဂဟပတိဝတ္ထု ···· ···· ၃၀၃
ဥဂ္ဂတဂဟပတိဝတ္ထု ···· ···· ၃၀၄

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|
| Sūrambaṭṭhavatthu | ... | ... | 305 |
| Jīvakavatthu | ... | ... | 306 |
| Nakulapitugahapativatthu | ... | ... | 307 |
| **7. Sattamavagga** | | | |
| Sujātāvatthu | ... | ... | 309 |
| Visākhāvatthu | ... | ... | 311 |
| Khujjuttarā-sāmāvatīvatthu | ... | ... | 321 |
| Uttarānandamātāvatthu | ... | ... | 342 |
| Suppavāsāvatthu | ... | ... | 347 |
| Suppiyāvatthu | ... | ... | 348 |
| Kātiyānīvatthu | ... | ... | 349 |
| Nakulamātāvatthu | ... | ... | 351 |
| Kāḷīkuraragharikāvatthu | ... | ... | 351 |
| 15. Aṭṭhānapāḷi 1. Paṭhamavaggavaṇṇanā | ... | ... | 352 |
| 2. Dutiyavaggavaṇṇanā | ... | ... | 362 |
| 16. Ekadhammapāḷi 1. Paṭhamavaggavaṇṇanā | ... | ... | 365 |
| 2. Dutiyavaggavaṇṇanā | ... | ... | 368 |
| 3. Tatiyavaggavaṇṇanā | ... | ... | 371 |
| 4. Catutthavaggavaṇṇanā | | ... | 377 |
| 17. Pasādakaradhammavaggavaṇṇanā | ... | ... | 380 |
| 18. Apara-accharāsaṅghātavaggavaṇṇanā | ... | ... | 381 |
| 19. Kāyagatāsativaggavaṇṇanā | ... | ... | 410 |
| 20. Amatavaggavaṇṇanā | ... | ... | 416 |

**Aṅguttaraṭṭhakathāya Ekakanipātassa mātikā niṭṭhitā.**



| မာတိကာ | | | ပိဋ္ဌင်္က |
|---|---|---|---|
| သူရမ္ဗဋ္ဌဝတ္ထု | .... | .... | ၃၀၅ |
| ဇီဝကဝတ္ထု | .... | .... | ၃၀၆ |
| နကုလပိတုဂဟပတိဝတ္ထု | ... | .... | ၃၀၇ |
| **၇-သတ္တမဝဂ္ဂ** | | | |
| သုဇာတာဝတ္ထု | .... | .... | ၃၀၉ |
| ဝိသာခါဝတ္ထု | .... | .... | ၃၁၁ |
| ခုဇ္ဇုတ္တရာ-သာမာဝတီဝတ္ထု | .... | .... | ၃၂၁ |
| ဥတ္တရာနန္ဒမာတာဝတ္ထု | .... | .... | ၃၄၂ |
| သုပ္ပဝါသာဝတ္ထု | .... | .... | ၃၄၇ |
| သုပ္ပိယာဝတ္ထု | .... | .... | ၃၄၈ |
| ကာတိယာနီဝတ္ထု | .... | .... | ၃၄၉ |
| နကုလမာတာဝတ္ထု | .... | .... | ၃၅၁ |
| ကာဠီကုရရဃရိကာဝတ္ထု | .... | .... | ၃၅၁ |
| ၁၅-အဋ္ဌာနပါဠိ ၁-ပဌမဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ | .... | .... | ၃၅၂ |
| ၂-ဒုတိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ | .... | .... | ၃၆၂ |
| ၁၆-ဧကဓမ္မပါဠိ ၁-ပဌမဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ | .... | .... | ၃၆၅ |
| ၂-ဒုတိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ | .... | .... | ၃၆၈ |
| ၃-တတိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ | .... | .... | ၃၇၁ |
| ၄-စတုတ္ထဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ | .... | .... | ၃၇၇ |
| ၁၇-ပသာဒကရဓမ္မဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ | .... | .... | ၃၈၀ |
| ၁၈-အပရအစ္ဆရာသင်္ဃာတဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ | .... | .... | ၃၈၁ |
| ၁၉-ကာယဂတာသတိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ | .... | .... | ၄၁၀ |
| ၂၀-အမတဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ | .... | .... | ၄၁၆ |

အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာယ ဧကနိပါတဿ မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

## Ekakanipāta

# Aṅguttaraṭṭhakathā

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

### Ganthārambhakathā

Karuṇāsītalahadayaṁ, paññāpajjotavihatamohatamaṁ.
Sanarāmaralokagaruṁ[1], vande **Sugataṁ** gativimuttaṁ.

Buddhopi Buddhabhāvaṁ, bhāvetvā ceva sacchikatvā ca.
Yaṁ upagato gatamalaṁ, vande tamanuttaraṁ **dhammaṁ.**

Sugatassa orasānaṁ, puttānaṁ mārasenamathanānaṁ.
Aṭṭhannampi samūhaṁ, sirasā vande **ariyasaṁghaṁ.**

Iti me pasannamatino, ratanattayavandanāmayaṁ puññaṁ.
Yaṁ suvihatantarāyo, hutvā tassānubhāvena.

Ekakadukādipaṭima, ṇḍitassa **Aṅguttarāgamavarassa.**
Dhammakathikapuṅgavānaṁ, vicittapaṭibhānajananassa.

Atthappakāsanatthaṁ, **Aṭṭhakathā** ādito vasisatehi.
Pañcahi yā saṅgītā, anusaṅgītā ca pacchāpi.

Sīhaḷadīpaṁ pana ā, bhatātha vasinā Mahāmahindena.
Ṭhapitā Sīhaḷabhāsāya, dīpavāsīnamatthāya.

1. Sanarāmaralokaguruṁ (Sī, Syā)

## ဧကကနိပါတ

# အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

### ဂန္ထာရမ္ဘကထာ

ကရုဏာသီတလဟဒယံ၊ ပညာပဇ္ဇောတဝိဟတမောဟတမံ။
သနရာမရလောကဂရုံ[1]၊ ဝန္ဒေ **သုဂတံ** ဂတိဝိမုတ္တံ။

ဗုဒ္ဓေါပိ ဗုဒ္ဓဘာဝံ၊ ဘာဝေတွာ စေဝ သစ္ဆိကတွာ စ။
ယံ ဥပဂတော ဂတမလံ၊ ဝန္ဒေ တမနုတ္တရံ **ဓမ္မံ**။

သုဂတဿ ဩရသာနံ၊ ပုတ္တာနံ မာရသေနမထနာနံ။
အဋ္ဌန္နမ္ပိ သမူဟံ၊ သိရသာ ဝန္ဒေ **အရိယသံဃံ**။

ဣတိ မေ ပသန္နမတိနော၊ ရတနတ္တယဝန္ဒနာမယံ ပုညံ။
ယံ သုဝိဟတန္တရာယော၊ ဟုတွာ တဿာနုဘာဝေန။

ဧကကဒုကာဒိပဋိမ,ဏ္ဍိတဿ **အင်္ဂုတ္တရာဂမဝရဿ**။
ဓမ္မကထိကပုင်္ဂဝါနံ၊ ဝိစိတ္တပဋိဘာနဇနနဿ။

အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထံ၊ **အဋ္ဌကထာ** အာဒိတော ဝသိသတေဟိ။
ပဉ္စဟိ ယာ သင်္ဂီတာ၊ အနုသင်္ဂီတာ စ ပစ္ဆာပိ။

သီဟဠဒီပံ ပန အာ,ဘတာထ ဝသိနာ မဟာမဟိန္ဒေန။
ဌပိတာ သီဟဠဘာသာယ၊ ဒီပဝါသီနမတ္ထာယ။

၁-သနရာမရလောကဂုရုံ (သီ၊ သျာ)

Apanetvāna tatohaṁ, Sīhaḷabhāsaṁ manoramaṁ bhāsaṁ.
Tantinayānucchavikaṁ, āropento vigatadosaṁ.

Samayaṁ avilomento, therānaṁ theravaṁsadīpānaṁ[1].
Sunipuṇavinicchayānaṁ, Mahāvihāre nivāsīnaṁ[2].

Hitvā punappunāgata, matthaṁ atthaṁ pakāsayissāmi.
Sujanassa ca tuṭṭhatthaṁ, ciraṭṭhitatthañca dhammassa.

Sāvatthipabhūtīnaṁ, nagarānaṁ vaṇṇanā katā heṭṭhā.
Dīghassa majjhimassa ca, yā me atthaṁ vadantena.

Vitthāravasena sudaṁ, vatthūni ca tattha yāni vuttāni.
Tesampi na idha bhiyyo, vitthārakathaṁ karissāmi.

Suttānaṁ pana atthā, na vinā vatthūhi ye pakāsanti.
Tesaṁ pakāsanatthaṁ, vatthūnipi dassayissāmi[3].

Sīlakathā dhutadhammā, kammaṭṭhānāni ceva sabbāni.
Cariyāvidhānasahito, jhānasamāpattivitthāro.

Sabbā ca abhiññāyo, paññāsaṅkalananicchayo[4] ceva.
Khandhādhātāyatani, ndriyāni ariyāni ceva cattāri.

Saccāni paccayākā, radesanā suparisuddhanipuṇanayā.
Avimuttatantimaggā, vipassanābhāvanā ceva.

Iti pana sabbaṁ yasmā, **Visuddhimagge** mayā suparisuddhaṁ.
Vuttaṁ tasmā bhiyyo, na taṁ idha vicārayissāmi.

“Majjhe **Visuddhimaggo**, esa catunnampi āgamānaṁ hi.
Ṭhatvā pakāsayissati, tattha yathābhāsitamatthaṁ”.

Icceva kato tasmā, tampi gahetvāna saddhimetāya.
Aṭṭhakathāya vijānatha, Aṅguttaranissitaṁ atthanti.

1. Theravaṁsappadīpānaṁ (Sī, Syā)
2. Mahāvihārādhivāsīnaṁ (Sī), Mahāvihāravāsīnaṁ (Syā)
3. Vatthūnipi kathessāmi (Syā), vatthūnipi idha kathessāmi (Ka)
4. Paññāsakalavinicchayo (Syā)



အပနေတွာန တတောဟံ၊ သီဟဠဘာသံ မနောရမံ ဘာသံ။
တန္တိနယာနုစ္ဆဝိကံ၊ အာရောပေန္တော ဝိဂတဒေါသံ။

သမယံ အဝိလောမေန္တော၊ ထေရာနံ ထေရဝံသဒီပါနံ[၁]။
သုနိပုဏဝိနိစ္ဆယာနံ၊ မဟာဝိဟာရေ နိဝါသီနံ[၂]။

ဟိတွာ ပုနပ္ပုနာဂတ, မတ္ထံ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ။
သုဇနဿ စ တုဋ္ဌတ္ထံ၊ စိရဋ္ဌိတတ္ထဉ္စ ဓမ္မဿ။

သာဝတ္ထိပဘုတီနံ၊ နဂရာနံ ဝဏ္ဏနာ ကတာ ဟေဋ္ဌာ။
ဒီဃဿ မဇ္ဈိမဿ စ၊ ယာ မေ အတ္ထံ ဝဒန္တေန။

ဝိတ္ထာရဝသေန သုဒံ၊ ဝတ္ထူနိ စ တတ္ထ ယာနိ ဝုတ္တာနိ။
တေသမ္ပိ န ဣဓ ဘိယျော၊ ဝိတ္ထာရကထံ ကရိဿာမိ။

သုတ္တာနံ ပန အတ္ထာ၊ န ဝိနာ ဝတ္ထူဟိ ယေ ပကာသန္တိ။
တေသံ ပကာသနတ္ထံ၊ ဝတ္ထူနိပိ ဒဿယိဿာမိ[၃]။

သီလကထာ ဓုတဓမ္မာ၊ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ စေဝ သဗ္ဗာနိ။
စရိယာဝိဓာနသဟိတော၊ ဈာနသမာပတ္တိဝိတ္ထာရော။

သဗ္ဗာ စ အဘိညာယော၊ ပညာသင်္ကလနနိစ္ဆယော[၄] စေဝ။
ခန္ဓာဓာတာယတနိ,န္ဒြိယာနိ အရိယာနိ စေဝ စတ္တာရိ။

သစ္စာနိ ပစ္စယာကာ,ရဒေသနာ သုပရိသုဒ္ဓနိပုဏနယာ။
အဝိမုတ္တတန္တိမဂ္ဂါ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာ စေဝ။

ဣတိ ပန သဗ္ဗံ ယသ္မာ၊ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ** မယာ သုပရိသုဒ္ဓံ။
ဝုတ္တံ တသ္မာ ဘိယျော၊ န တံ ဣဓ ဝိစာရယိဿာမိ။

“မဇ္ဈေ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ**၊ ဧသ စတုန္နမ္ပိ အာဂမာနံ ဟိ။
ဌတွာ ပကာသယိဿတိ၊ တတ္ထ ယထာဘာသိတမတ္ထံ”။

ဣစ္စေဝ ကတော တသ္မာ၊ တမ္ပိ ဂဟေတွာန သဒ္ဓိမေတာယ။
အဋ္ဌကထာယ ဝိဇာနထ၊ အင်္ဂုတ္တရနိဿိတံ အတ္ထန္တိ။

၁-ထေရဝံသပ္ပဒီပါနံ (သီ၊ သျာ)    ၂-မဟာဝိဟာရာဓိဝါသီနံ (သီ)၊ မဟာဝိဟာရဝါသီနံ (သျာ)
၃-ဝတ္ထူနိပိ ကထေဿာမိ (သျာ)၊ ဝတ္ထူနိပိ ဣဓ ကထေဿာမိ (က)
၄-ပညာသကလဝိနိစ္ဆယော (သျာ)

## 1. Rūpādivaggavaṇṇanā

Tattha **Aṅguttarāgamo** nāma Ekakanipāto Dukanipāto Tikanipāto Catukkanipāto Pañcakanipāto Chakkanipāto Sattakanipāto Aṭṭhakanipāto Navakanipāto Dasakanipāto Ekādasakanipātoti ekādasa nipātā honti. Suttato—

Nava suttasahassāni, pañca suttasatāni ca.
Sattapaññāsa suttāni, honti Aṅguttarāgame.

Tassa nipātesu **Ekakanipāto** ādi, suttesu **Cittapariyādānasuttaṁ.** Tassāpi "evaṁ me sutan"ti-ādikaṁ āyasmatā Ānandena Paṭhamamahāsaṅgītikāle vuttaṁ nidānamādi. Sā panesā paṭhamamahāsaṅgīti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāya ādimhi vitthāritā, tasmā sā tattha vitthāritanayeneva veditabbā.

1. Yaṁ panetaṁ "evaṁ me sutan"ti-ādikaṁ nidānaṁ, tattha **evan**ti nipātapadaṁ, **me**ti-ādīni nāmapadāni. **Sāvatthiyaṁ viharatī**ti ettha **vī**ti upasaggapadaṁ, **haratī**ti ākhyātapadanti iminā tāva nayena padavibhāgo veditabbo.

Atthato pana **evaṁ**saddo tāva upamūpadesasampahaṁsanagarahaṇa-vacanasampaṭiggahākāranidassanāvadhāraṇādi-anekatthappabhedo. Tathā hesa "evaṁ jātena maccena, kattabbaṁ kusalaṁ bahun"ti evamādīsu[1] upamāyaṁ āgato. "Evaṁ te abhikkamitabbaṁ, evaṁ te paṭikkamitabban"ti-ādīsu[2] upadese. "Evametaṁ Bhagavā, evametaṁ Sugatā"ti-ādīsu[3] sampahaṁsane. "Evamevaṁ panāyaṁ vasalī yasmiṁ vā tasmiṁ vā tassa muṇḍakassa samaṇakassa vaṇṇaṁ bhāsatī"ti-ādīsu[4] garahaṇe. "Evaṁ bhanteti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosun"ti-ādīsu[5] vacanasampaṭiggahe[6]. "Evaṁ byākho ahaṁ bhante Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmī"ti-ādīsu[7] ākāre. "Ehi tvaṁ māṇavaka, yena samaṇo Ānando tenupasaṅkama, upasaṅkamitvā

1. Khu 1. 21 piṭṭhe. 2. Aṁ 1. 439 piṭṭhe. 3. Aṁ 1. 193 piṭṭhe.
4. Saṁ 1. 162 piṭṭhe. 5. Ma 1. 1 piṭṭhe. 6. Vacanasampaṭicchane (Sī, Syā)
7. Ma 1. 325 piṭṭhe.



## ၁-ရူပါဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

တတ္ထ **အင်္ဂုတ္တရာဂမော** နာမ ဧကကနိပါတော ဒုကနိပါတော တိကနိပါတော စတုက္ကနိပါတော ပဉ္စကနိပါတော ဆက္ကနိပါတော သတ္တကနိပါတော အဋ္ဌကနိပါတော နဝကနိပါတော ဒသကနိပါတော ဧကာဒသကနိပါတောတိ ဧကာဒသ နိပါတာ ဟောန္တိ။ သုတ္တတော—

နဝ သုတ္တသဟဿာနိ၊ ပဉ္စ သုတ္တသတာနိ စ။
သတ္တပညာသ သုတ္တာနိ၊ ဟောန္တိ အင်္ဂုတ္တရာဂမေ။

တဿ နိပါတေသု **ဧကကနိပါတော** အာဒိ၊ သုတ္တေသု **စိတ္တပရိယာဒါနသုတ္တံ။** တဿာပိ “ဧဝံ မေ သုတ”န္တိအာဒိကံ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကာလေ ဝုတ္တံ နိဒါနမာဒိ။ သာ ပနေသာ ပဌမမဟာသင်္ဂီတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ အာဒိမှိ ဝိတ္ထာရိတာ၊ တသ္မာ သာ တတ္ထ ဝိတ္ထာရိတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁။ ယံ ပနေတံ “ဧဝံ မေ သုတ”န္တိအာဒိကံ နိဒါနံ၊ တတ္ထ **ဧဝ**န္တိ နိပါတပဒံ၊ **မေ**တိအာဒီနိ နာမပဒါနိ။ **သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတီ**တိ ဧတ္ထ **ဝီ**တိ ဥပသဂ္ဂပဒံ၊ **ဟရတီ**တိ အာချာတပဒန္တိ ဣမိနာ တာဝ နယေန ပဒဝိဘာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အတ္ထတော ပန **ဧဝံ**သဒ္ဒေါ တာဝ ဥပမူပဒေသသမ္ပဟံသနဂရဟဏဝစနသမ္ပဋိဂ္ဂဟာကာရနိဒဿနာဝဓာရဏာဒိအနေကတ္ထပ္ပဘေဒေါ။ တထာ ဟေသ “ဧဝံ ဇာတေန မစ္စေန၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဗဟု”န္တိ ဧဝမာဒီသု[1] ဥပမာယံ အာဂတော။ “ဧဝံ တေ အဘိက္ကမိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ တေ ပဋိက္ကမိတဗ္ဗ”န္တိအာဒီသု[2] ဥပဒေသေ။ “ဧဝမေတံ ဘဂဝါ၊ ဧဝမေတံ သုဂတာ”တိအာဒီသု[3] သမ္ပဟံသနေ။ “ဧဝမေဝံ ပနာယံ ဝသလီ ယသ္မိံ ဝါ တသ္မိံ ဝါ တဿ မုဏ္ဍကဿ သမဏကဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတီ”တိအာဒီသု[4] ဂရဟဏေ။ “ဧဝံ ဘန္တေတိ ခေါ တေ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော ပစ္စဿောသု”န္တိအာဒီသု[5] ဝစနသမ္ပဋိဂ္ဂဟေ[6]။ “ဧဝံ ဗျာခေါ အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာနာမီ”တိအာဒီသု[7] အာကာရေ။ “ဧဟိ တွံ မာဏဝက, ယေန သမဏော အာနန္ဒော တေနုပသင်္ကမ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ

၁-ခု ၁-၂၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁-၄၃၉-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အံ ၁-၁၉၃-ပိဋ္ဌေ။
၄-သံ ၁-၁၆၂-ပိဋ္ဌေ။ ၅-မ ၁-၁-ပိဋ္ဌေ။ ၆-ဝစနသမ္ပဋိစ္ဆနေ (သီ၊ သျာ)
၇-မ ၁-၃၂၅-ပိဋ္ဌေ။

mama vacanena samaṇaṁ Ānandaṁ appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha ‘Subho māṇavo Todeyyaputto bhavantaṁ Ānandaṁ appābādhaṁ -pa- phāsuvihāraṁ pucchatī’ti, evañca vadehi ‘sādhu kira bhavaṁ Ānando yena Subhassa māṇavassa Todeyyaputtassa nivesanaṁ, tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā”ti-ādīsu[1] nidassane. “Taṁ kiṁ maññatha Kālāmā, ime dhammā kusalā vā akusalā vāti. Akusalā bhante. Sāvajjā vā anavajjā vāti. Sāvajjā bhante. Viññugarahitā vā viññuppasatthā vāti. Viññugarahitā bhante. Samattā samādinnā ahitāya dukkhāya saṁvattanti no vā, kathaṁ vo ettha hotīti. Samattā bhante samādinnā ahitāya dukkhāya saṁvattanti, evaṁ no ettha hotī”ti-ādīsu[2] avadhāraṇe. Svāyamidha ākāranidassanāvadhāraṇesu daṭṭhabbo.

Tattha ākāratthena **evaṁ**saddena etamatthaṁ dīpetinānānayanipuṇaṁ anekajjhāsayasamuṭṭhānaṁ atthabyañjanasampannaṁ vividhapāṭihāriyaṁ dhammatthadesanāpaṭivedhagambhīraṁ sabbasattānaṁ sakasakabhāsā-nurūpato sotapathamāgacchantaṁ tassa Bhagavato vacanaṁ sabbappakārena ko samattho viññātuṁ, sabbathāmena pana sotukāmataṁ janetvāpi evaṁ me sutaṁ, mayāpi ekenākārena sutanti.

Nidassanatthena “nāhaṁ sayambhū, na mayā idaṁ sacchikatan”ti attānaṁ parimocento “evaṁ me sutaṁ, mayāpi evaṁ sutan”ti idāni vattabbaṁ sakalaṁ suttaṁ nidasseti.

Avadhāraṇatthena “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ bahussutānaṁ yadidaṁ Ānando, satimantānaṁ, gatimantānaṁ, dhitimantānaṁ, upaṭṭhākānaṁ yadidaṁ Ānando”ti[3] evaṁ Bhagavatā, “āyasmā Ānando atthakusalo dhammakusalo byañjanakusalo niruttikusalo pubbāparakusalo”ti[4] evaṁ Dhammasenāpatinā ca pasattabhāvānurūpaṁ attano dhāraṇabalaṁ dassento sattānaṁ sotukāmataṁ janeti “evaṁ me sutaṁ, tañca kho atthato vā byañjanato vā anūnamanadhikaṁ, evameva, na aññathā daṭṭhabban”ti.

1. Dī 1. 188 piṭṭhe.  2. Aṁ 1. 190 piṭṭhe.
3. Aṁ 1. 25 piṭṭhe.  4. Aṁ 2. 177 piṭṭhe.



မမ ဝစနေန သမဏံ အာနန္ဒံ အပ္ပါဗာဓံ အပ္ပါတင်္ကံ လဟုဋ္ဌာနံ ဗလံ ဖာသုဝိဟာရံ ပုစ္ဆ ‘သုဘော မာဏဝေါ တောဒေယျပုတ္တော ဘဝန္တံ အာနန္ဒံ အပ္ပါဗာဓံ။ပ။ ဖာသုဝိဟာရံ ပုစ္ဆတီ’တိ၊ ဧဝဉ္စ ဝဒေဟိ ‘သာဓု ကိရ ဘဝံ အာနန္ဒော ယေန သုဘဿ မာဏဝဿ တောဒေယျပုတ္တဿ နိဝေသနံ၊ တေနုပသင်္ကမတု အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာ”တိအာဒီသု[၁] နိဒဿနေ။ “တံ ကိံ မညထ ကာလာမာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ကုသလာ ဝါ အကုသလာ ဝါတိ။ အကုသလာ ဘန္တေ။ သာဝဇ္ဇာ ဝါ အနဝဇ္ဇာ ဝါတိ။ သာဝဇ္ဇာ ဘန္တေ။ ဝိညုဂရဟိတာ ဝါ ဝိညုပ္ပသတ္ထာ ဝါတိ။ ဝိညုဂရဟိတာ ဘန္တေ။ သမတ္တာ သမာဒိန္နာ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တန္တိ နော ဝါ၊ ကထံ ဝေါ ဧတ္ထ ဟောတီတိ။ သမတ္တာ ဘန္တေ သမာဒိန္နာ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ဧဝံ နော ဧတ္ထ ဟောတီ”တိအာဒီသု[၂] အဝဓာရဏေ။ သွာယမိဓ အာကာရနိဒဿနာဝဓာရဏေသု ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

တတ္ထ အာကာရတ္ထေန **ဧဝံ**သဒ္ဒေန ဧတမတ္ထံ ဒီပေတိ—နာနာနယနိပုဏံ အနေကဇ္ဈာသယသမုဋ္ဌာနံ အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နံ ဝိဝိဓပါဋိဟာရိယံ ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓဂမ္ဘီရံ သဗ္ဗသတ္တာနံ သကသကဘာသာနုရူပတော သောတပထမာဂစ္ဆန္တံ တဿ ဘဂဝတော ဝစနံ သဗ္ဗပ္ပကာရေန ကော သမတ္ထော ဝိညာတုံ၊ သဗ္ဗထာမေန ပန သောတုကာမတံ ဇနေတွာပိ ဧဝံ မေ သုတံ၊ မယာပိ ဧကေနာကာရေန သုတန္တိ။

နိဒဿနတ္ထေန “နာဟံ သယမ္ဘူ၊ န မယာ ဣဒံ သစ္ဆိကတ”န္တိ အတ္တာနံ ပရိမောစေန္တော “ဧဝံ မေ သုတံ၊ မယာပိ ဧဝံ သုတ”န္တိ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ သကလံ သုတ္တံ နိဒဿေတိ။

အဝဓာရဏတ္ထေန “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဗဟုဿုတာနံ ယဒိဒံ အာနန္ဒော၊ သတိမန္တာနံ၊ ဂတိမန္တာနံ၊ ဓိတိမန္တာနံ၊ ဥပဋ္ဌာကာနံ ယဒိဒံ အာနန္ဒော”တိ[၃] ဧဝံ ဘဂဝတာ, “အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္ထကုသလော ဓမ္မကုသလော ဗျဉ္ဇနကုသလော နိရုတ္တိကုသလော ပုဗ္ဗာပရကုသလော”တိ[၄] ဧဝံ ဓမ္မသေနာပတိနာ စ ပသတ္ထဘာဝါနုရူပံ အတ္တနော ဓာရဏဗလံ ဒဿေန္တော သတ္တာနံ သောတုကာမတံ ဇနေတိ “ဧဝံ မေ သုတံ၊ တဉ္စ ခေါ အတ္ထတော ဝါ ဗျဉ္ဇနတော ဝါ အနူနမနဓိကံ၊ ဧဝမေဝ, န အညထာ ဒဋ္ဌဗ္ဗ”န္တိ။

၁-ဒီ ၁-၁၈၈-ပိဋ္ဌေ။  ၂-အံ ၁-၁၉၀-ပိဋ္ဌေ။
၃-အံ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေ။  ၄-အံ ၂-၁၇၇-ပိဋ္ဌေ။

**Me**saddo tīsu atthesu dissati. Tathā hissa “gāthābhigītaṁ me abhojaneyyan”ti-ādīsu[1] mayāti attho. “Sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetū”ti-ādīsu[2] mayhanti attho. “Dhammadāyādā me bhikkhave bhavathā”ti-ādīsu[3] mamāti attho. Idha pana “mayā sutan”ti ca, “mama sutan”ti ca atthadvaye yujjati.

**Sutan**ti ayaṁ **suta**saddo sa-upasaggo ca anupasaggo ca gamanavissutakilinna-upacitānuyoga sotaviññeyya sotadvārānusāra viññātādi-anekatthappabhedo. Tathā hissa “senāya pasuto”ti-ādīsu gacchantoti attho. “Sutadhammassa passato”ti-ādīsu[4] vissutadhammassāti attho. “Avassutā avassutassā”ti-ādīsu[5] kilinnā kilinnassāti attho. “Tumhehi puññaṁ pasutaṁ anappakan”ti-ādīsu[6] upacitanti attho. “Ye jhānappasubhā dhīrā”ti-ādīsu[7] jhānānuyuttāti attho. “Diṭṭhaṁ sutaṁ mutan”ti-ādīsu[8] sotaviññeyyanti attho. “Sutadharo sutasannicayo”ti-ādīsu[9] sotadvārānusāraviññātadharoti attho. Idha panassa sotadvārānusārena upadhāritanti vā upadhāraṇanti vāti attho. Mesaddassa hi mayāti atthe sati “evaṁ mayā sutaṁ sotadvārānusārena upadhāritan”ti yujjati. Mamāti atthe sati “evaṁ mama sutaṁ sotadvārānusārena upadhāraṇan”ti yujjati.

Evametesu tīsu padesu **evan**ti sotaviññāṇādiviññāṇakiccanidassanaṁ. **Me**ti vuttaviññāṇasamaṅgipuggalanidassanaṁ. **Sutan**ti assavanabhāvapaṭikkhepato anūnādhikāviparītaggahaṇanidassanaṁ. Tathā **evan**ti tassā sotadvārānusārena pavattāya viññāṇavīthiyā nānappakārena ārammaṇe pavattabhāvappakāsanaṁ. **Me**ti attappakāsanaṁ. **Sutan**ti dhammappakāsanaṁ. Ayañhettha saṅkhepo “nānappakārena ārammaṇe pavattāya viññāṇavīthiyā mayā na aññaṁ kataṁ, idaṁ pana kataṁ, ayaṁ dhammo suto”ti.

Tathā **evan**ti niddisitabbappakāsanaṁ. **Me**ti puggalappakāsanaṁ. **Sutan**ti puggalakiccappakāsanaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—yaṁ suttaṁ niddisissāmi, taṁ mayā evaṁ sutanti.

---

1. Khu 1. 292; Saṁ 1. 169 piṭṭhesu.
2. Saṁ 2. 285 piṭṭhe.
3. Ma 1. 15 piṭṭhe.
4. Khu 1. 88 piṭṭhe.
5. Vi 2. 276 piṭṭhe.
6. Khu 1. 9 piṭṭhe.
7. Khu 1. 40 Dhammapade.
8. Ma 1. 189 piṭṭhe.
9. Ma 1. 277 piṭṭhe.



**မေ**သဒ္ဒေါ တီသု အတ္ထေသု ဒိဿတိ။ တထာ ဟိဿ “ဂါထာဘိဂီတံ မေ အဘောဇနေယျ”န္တိအာဒီသု[၁] မယာတိ အတ္ထော။ “သာဓု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ သံခိတ္တေန ဓမ္မံ ဒေသေတူ”တိအာဒီသု[၂] မယှန္တိ အတ္ထော။ “ဓမ္မဒါယာဒါ မေ ဘိက္ခဝေ ဘဝထာ”တိအာဒီသု[၃] မမာတိ အတ္ထော။ ဣဓ ပန “မယာ သုတ”န္တိ စ, “မမ သုတ”န္တိ စ အတ္ထဒွယေ ယုဇ္ဇတိ။

**သုတ**န္တိ အယံ **သုတ**သဒ္ဒေါ သဥပသဂ္ဂေါ စ အနုပသဂ္ဂေါ စ ဂမနဝိဿုတကိလိန္နဥပစိတာနုယောဂ သောတဝိညေယျ သောတဒွါရာနုသာရ ဝိညာတာဒိအနေကတ္ထပ္ပဘေဒေါ။ တထာ ဟိဿ “သေနာယ ပသုတော”တိအာဒီသု ဂစ္ဆန္တောတိ အတ္ထော။ “သုတဓမ္မဿ ပဿတော”တိအာဒီသု[၄] ဝိဿုတဓမ္မဿာတိ အတ္ထော။ “အဝဿုတာ အဝဿုတဿာ”တိအာဒီသု[၅] ကိလိန္နာ ကိလိန္နဿာတိ အတ္ထော။ “တုမှေဟိ ပုညံ ပသုတံ အနပ္ပက”န္တိအာဒီသု[၆] ဥပစိတန္တိ အတ္ထော။ “ယေ ဈာနပ္ပသုတာ ဓီရာ”တိအာဒီသု[၇] ဈာနာနုယုတ္တာတိ အတ္ထော။ “ဒိဋ္ဌံ သုတံ မုတ”န္တိအာဒီသု[၈] သောတဝိညေယျန္တိ အတ္ထော။ “သုတဓရော သုတသန္နိစယော”တိအာဒီသု[၉] သောတဒွါရာနုသာရဝိညာတဓရောတိ အတ္ထော။ ဣဓ ပနဿ သောတဒွါရာနုသာရေန ဥပဓာရိတန္တိ ဝါ ဥပဓာရဏန္တိ ဝါတိ အတ္ထော။ မေသဒ္ဒဿ ဟိ မယာတိ အတ္ထေ သတိ “ဧဝံ မယာ သုတံ သောတဒွါရာနုသာရေန ဥပဓာရိတ”န္တိ ယုဇ္ဇတိ။ မမာတိ အတ္ထေ သတိ “ဧဝံ မမ သုတံ သောတဒွါရာနုသာရေန ဥပဓာရဏ”န္တိ ယုဇ္ဇတိ။

ဧဝမေတေသု တီသု ပဒေသု **ဧဝ**န္တိ သောတဝိညာဏာဒိဝိညာဏကိစ္စနိဒဿနံ။ **မေ**တိ ဝုတ္တဝိညာဏသမင်္ဂိပုဂ္ဂလနိဒဿနံ။ **သုတ**န္တိ အဿဝနဘာဝပဋိက္ခေပတော အနူနာဓိကာဝိပရီတဂ္ဂဟဏနိဒဿနံ။ တထာ **ဧဝ**န္တိ တဿာ သောတဒွါရာနုသာရေန ပဝတ္တာယ ဝိညာဏဝီထိယာ နာနပ္ပကာရေန အာရမ္မဏေ ပဝတ္တဘာဝပ္ပကာသနံ။ **မေ**တိ အတ္တပ္ပကာသနံ။ **သုတ**န္တိ ဓမ္မပ္ပကာသနံ။ အယဉ္ဟေတ္ထ သင်္ခေပေါ “နာနပ္ပကာရေန အာရမ္မဏေ ပဝတ္တာယ ဝိညာဏဝီထိယာ မယာ န အညံ ကတံ၊ ဣဒံ ပန ကတံ၊ အယံ ဓမ္မော သုတော”တိ။

တထာ **ဧဝ**န္တိ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗပ္ပကာသနံ။ **မေ**တိ ပုဂ္ဂလပ္ပကာသနံ။ **သုတ**န္တိ ပုဂ္ဂလကိစ္စပ္ပကာသနံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယံ သုတ္တံ နိဒ္ဒိသိဿာမိ၊ တံ မယာ ဧဝံ သုတန္တိ။

---

၁-ခု ၁-၂၉၂၊ သံ ၁-၁၆၉-ပိဋ္ဌေသု။
၂-သံ ၂-၂၈၅-ပိဋ္ဌေ။
၃-မ ၁-၁၅-ပိဋ္ဌေ။
၄-ခု ၁-၈၈-ပိဋ္ဌေ။
၅-ဝိ ၂-၂၇၆-ပိဋ္ဌေ။
၆-ခု ၁-၉-ပိဋ္ဌေ။
၇-ခု ၁-၄၀-ဓမ္မပဒေ။
၈-မ ၁-၁၈၉-ပိဋ္ဌေ။
၉-မ ၁-၂၇၇-ပိဋ္ဌေ။

Tathā **evan**ti yassa cittasantānassa nānākārappavattiyā nānatthabyañjanaggahaṇaṁ hoti, tassa nānākāraniddeso. **Evan**ti hi ayaṁ ākārapaññatti. **Me**ti kattuniddeso. **Sutan**ti visayaniddeso. Ettāvatā nānākārappavattena cittasantānena taṁsamaṅgino kattu visaye gahaṇasanniṭṭhānaṁ[1] kataṁ hoti.

Atha vā **evan**ti puggalakiccaniddeso. **Sutan**ti viññāṇakiccaniddeso. **Me**ti ubhayakiccayuttapuggalaniddeso. Ayaṁ panettha saṅkhepo—mayā savanakiccaviññāṇasamaṅginā puggalena viññāṇavasena laddhasavanakicca-vohārena sutanti.

Tattha **evan**ti ca **me**ti ca saccikaṭṭhaparamatthavasena avijjamānapaññatti. Kiñhettha taṁ paramatthato atthi, yaṁ evanti vā meti vā niddesaṁ labhetha. **Sutan**ti vijjamānapaññatti. Yañhi taṁ ettha sotena upaladdhaṁ, taṁ paramatthato vijjamānanti. Tathā **evan**ti ca **me**ti ca taṁ taṁ upādāya vattabbato upādāpaññatti. **Sutan**ti diṭṭhādīni upanidhāya vattabbato upanidhāpaññatti.

Ettha ca **evan**ti vacanena asammohaṁ dīpeti. Na hi sammūḷho nānappakārapaṭivedhasamattho hoti. **Sutan**ti vacanena sutassa asammosaṁ dīpeti. Yassa hi sutaṁ sammuṭṭhaṁ hoti, na so kālantarena mayā sutanti paṭijānāti. Iccassa asammohena paññāsiddhi, asammosena pana satisiddhi. Tattha paññāpubbaṅgamāya satiyā byañjanāvadhāraṇasamatthatā, satipubbaṅgamāya paññāya atthapaṭivedhasamatthatā. Tadubhayasamatthatāyogena atthabyañjanasampannassa dhammakosassa anupālanasamatthato dhammabhaṇḍāgārikattasiddhi.

Aparo nayo—**evan**ti vacanena yoniso manasikāraṁ dīpeti ayoniso manasikaroto hi nānappakārapaṭivedhābhāvato. **Sutan**ti vacanena avikkhepaṁ dīpeti vikkhittacittassa savanābhāvato. Tathā hi vikkhittacitto puggalo sabbasampattiyā vuccamānopi “na mayā sutaṁ, puna bhaṇathā”ti bhaṇati. Yoniso manasikārena cettha attasammāpaṇidhiṁ pubbe ca katapuññataṁ sādheti sammā appaṇihitattassa pubbe akatapuññassa vā tadabhāvato. Tathā avikkhepena saddhammassavanaṁ

1. Kattuvisayaggahaṇasanniṭṭhānaṁ (Syā, Ka)



တထာ **ဧဝ**န္တိ ယဿ စိတ္တသန္တာနဿ နာနာကာရပ္ပဝတ္တိယာ နာနတ္ထဗျဉ္ဇနဂ္ဂဟဏံ ဟောတိ၊ တဿ နာနာကာရနိဒ္ဒေသော။ **ဧဝ**န္တိ ဟိ အယံ အာကာရပညတ္တိ။ **မေ**တိ ကတ္တုနိဒ္ဒေသော။ **သုတ**န္တိ ဝိသယနိဒ္ဒေသော။ ဧတ္တာဝတာ နာနာကာရပ္ပဝတ္တေန စိတ္တသန္တာနေန တံသမင်္ဂိနော ကတ္တု ဝိသယေ ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ[၁] ကတံ ဟောတိ။

အထ ဝါ **ဧဝ**န္တိ ပုဂ္ဂလကိစ္စနိဒ္ဒေသော။ **သုတ**န္တိ ဝိညာဏကိစ္စနိဒ္ဒေသော။ **မေ**တိ ဥဘယကိစ္စယုတ္တပုဂ္ဂလနိဒ္ဒေသော။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ—မယာ သဝနကိစ္စဝိညာဏသမင်္ဂိနာ ပုဂ္ဂလေန ဝိညာဏဝသေန လဒ္ဓသဝနကိစ္စ-ဝေါဟာရေန သုတန္တိ။

တတ္ထ **ဧဝ**န္တိ စ **မေ**တိ စ သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထဝသေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ။ ကိဉှေတ္ထ တံ ပရမတ္ထတော အတ္ထိ၊ ယံ ဧဝန္တိ ဝါ မေတိ ဝါ နိဒ္ဒေသံ လဘေထ။ **သုတ**န္တိ ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ။ ယဉှိ တံ ဧတ္ထ သောတေန ဥပလဒ္ဓံ၊ တံ ပရမတ္ထတော ဝိဇ္ဇမာနန္တိ။ တထာ **ဧဝ**န္တိ စ **မေ**တိ စ တံ တံ ဥပါဒါယ ဝတ္တဗ္ဗတော ဥပါဒါပညတ္တိ။ **သုတ**န္တိ ဒိဋ္ဌာဒီနိ ဥပနိဓာယ ဝတ္တဗ္ဗတော ဥပနိဓာပညတ္တိ။

ဧတ္ထ စ **ဧဝ**န္တိ ဝစနေန အသမ္မောဟံ ဒီပေတိ။ န ဟိ သမ္မူဠှော နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓသမတ္ထော ဟောတိ။ **သုတ**န္တိ ဝစနေန သုတဿ အသမ္မောသံ ဒီပေတိ။ ယဿ ဟိ သုတံ သမ္မုဋ္ဌံ ဟောတိ၊ န သော ကာလန္တရေန မယာ သုတန္တိ ပဋိဇာနာတိ။ ဣစ္စဿ အသမ္မောဟေန ပညာသိဒ္ဓိ၊ အသမ္မောသေန ပန သတိသိဒ္ဓိ။ တတ္ထ ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမာယ သတိယာ ဗျဉ္ဇနာဝဓာရဏသမတ္ထတာ၊ သတိပုဗ္ဗင်္ဂမာယ ပညာယ အတ္ထပဋိဝေဓသမတ္ထတာ။ တဒုဘယသမတ္ထတာယောဂေန အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နဿ ဓမ္မကောသဿ အနုပါလနသမတ္ထတော ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကတ္တသိဒ္ဓိ။

အပရော နယော—**ဧဝ**န္တိ ဝစနေန ယောနိသော မနသိကာရံ ဒီပေတိ အယောနိသော မနသိကရောတော ဟိ နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓာဘာဝတော။ **သုတ**န္တိ ဝစနေန အဝိက္ခေပံ ဒီပေတိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တဿ သဝနာဘာဝတော။ တထာ ဟိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ပုဂ္ဂလော သဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ ဝုစ္စမာနောပိ “န မယာ သုတံ၊ ပုန ဘဏထာ”တိ ဘဏတိ။ ယောနိသော မနသိကာရေန စေတ္ထ အတ္တသမ္မာပဏိဓိံ ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတံ သာဓေတိ သမ္မာ အပ္ပဏိဟိတတ္တဿ ပုဗ္ဗေ အကတပုညဿ ဝါ တဒဘာဝတော။ တထာ အဝိက္ခေပေန သဒ္ဓမ္မဿဝနံ

၁-ကတ္တုဝိသယဂ္ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ (သျာ၊ က)

sappurisūpanissayañca sādheti. Na hi vikkhittacitto sotuṁ sakkoti, na ca sappurise anupassayamānassa savanaṁ atthīti.

Aparo nayo—yasmā “**evan**ti yassa cittasantānassa nānākārappavattiyā nānatthabyañjanaggahaṇaṁ hoti, tassa nānākāraniddeso”ti vuttaṁ, so ca evaṁ bhaddako ākāro na sammā appaṇihitattano pubbe akatapuññassa vā hoti, tasmā **evan**ti iminā bhaddakenākārena pacchimacakkadvayasampattimattano dīpeti. **Sutan**ti savanayogena purimacakkadvayasampattiṁ. Na hi appatirūpadese vasato sappurisūpanissayavirahitassa vā savanaṁ atthi. Iccassa pacchimacakkadvayasiddhiyā āsayasuddhi siddhā hoti, purimacakkadvayasiddhiyā payogasuddhi. Tāya ca āsayasuddhiyā adhigamabyattisiddhi, payogasuddhiyā āgamabyattisiddhi. Iti payogāsayasuddhassa āgamādhigamasampannassa vacanaṁ aruṇuggaṁ[1] viya sūriyassa udayato, yoniso manasikāro viya ca kusalakammassa, arahati Bhagavato vacanassa pubbaṅgamaṁ bhavituntī ṭhāne nidānaṁ ṭhapento **evaṁ me sutan**ti-ādimāha.

Aparo nayo—**evan**ti iminā nānappakārapaṭivedhadīpakena vacanena attano atthapaṭibhānapaṭisambhidāsampattisabbhāvaṁ dīpeti. **Sutan**ti iminā sotabbabhedapaṭivedhadīpakena vacanena dhammaniruttipaṭisambhidāsampattisabbhāvaṁ. **Evan**ti ca idaṁ yoniso manasikāradīpakavacanaṁ bhāsamāno “ete mayā dhammā manasā anupekkhitā diṭṭhiyā suppaṭividdhā”ti dīpeti. **Sutan**ti idaṁ savanayogadīpakavacanaṁ bhāsamāno “bahū mayā dhammā sutā dhātā[2] vacasā paricitā”ti dīpeti. Tadubhayenapi atthabyañjanapāripūriṁ dīpento savane ādaraṁ janeti. Atthabyañjanaparipuṇṇaṁ hi dhammaṁ ādarena assuṇanto mahatā hitā paribāhiro hotīti ādaraṁ janetvā sakkaccaṁ dhammo sotabboti.

**Evaṁ me sutan**ti iminā pana sakalena vacanena āyasmā Ānando Tathāgatappaveditaṁ dhammaṁ attano adahanto asappurisabhūmiṁ atikkamati, sāvakattaṁ paṭijānanto sappurisabhūmiṁ okkamati. Tathā asaddhammā cittaṁ vuṭṭhāpeti, saddhamme cittaṁ patiṭṭhāpeti. “Kevalaṁ sutamevetaṁ mayā, tasseva pana Bhagavato vacanan”ti dīpento attānaṁ

1. Aruṇaggaṁ (Sī) 2. Dhatā (Sī, Syā)



သပ္ပုရိသူပနိဿယဉ္စ သာဓေတိ။ န ဟိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော သောတုံ သက္ကောတိ၊ န စ သပ္ပုရိသေ အနုပဿယမာနဿ သဝနံ အတ္ထီတိ။

အပရော နယော—ယသ္မာ “**ဧဝန္တိ** ယဿ စိတ္တသန္တာနဿ နာနာကာရပ္ပဝတ္တိယာ နာနတ္ထဗျဉ္ဇနဂ္ဂဟဏံ ဟောတိ၊ တဿ နာနာကာရနိဒ္ဒေသော”တိ ဝုတ္တံ၊ သော စ ဧဝံ ဘဒ္ဒကော အာကာရော န သမ္မာ အပ္ပဏိဟိတတ္တနော ပုဗ္ဗေ အကတပုညဿ ဝါ ဟောတိ၊ တသ္မာ **ဧဝန္တိ** ဣမိနာ ဘဒ္ဒကေနာကာရေန ပစ္ဆိမစက္ကဒွယသမ္ပတ္တိမတ္တနော ဒီပေတိ။ **သုတန္တိ** သဝနယောဂေန ပုရိမစက္ကဒွယသမ္ပတ္တိံ။ န ဟိ အပ္ပတိရူပဒေသေ ဝသတော သပ္ပုရိသူပနိဿယဝိရဟိတဿ ဝါ သဝနံ အတ္ထိ။ ဣစ္စဿ ပစ္ဆိမစက္ကဒွယသိဒ္ဓိယာ အာသယသုဒ္ဓိ သိဒ္ဓါ ဟောတိ၊ ပုရိမစက္ကဒွယသိဒ္ဓိယာ ပယောဂသုဒ္ဓိ။ တာယ စ အာသယသုဒ္ဓိယာ အဓိဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိ၊ ပယောဂသုဒ္ဓိယာ အာဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိ။ ဣတိ ပယောဂါသယသုဒ္ဓဿ အာဂမာဓိဂမသမ္ပန္နဿ ဝစနံ အရုဏုဂ္ဂံ[၁] ဝိယ သူရိယဿ ဥဒယတော, ယောနိသော မနသိကာရော ဝိယ စ ကုသလကမ္မဿ, အရဟတိ ဘဂဝတော ဝစနဿ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဘဝိတုန္တိ ဌာနေ နိဒါနံ ဌပေန္တော **ဧဝံ မေ သုတန္တိ**-အာဒိမာဟ။

အပရော နယော—**ဧဝန္တိ** ဣမိနာ နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓဒီပကေန ဝစနေန အတ္တနော အတ္ထပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါသမ္ပတ္တိသဗ္ဘာဝံ ဒီပေတိ။ **သုတန္တိ** ဣမိနာ သောတဗ္ဗဘေဒပဋိဝေဓဒီပကေန ဝစနေန ဓမ္မနိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါသမ္ပတ္တိသဗ္ဘာဝံ။ **ဧဝန္တိ** စ ဣဒံ ယောနိသော မနသိကာရဒီပကဝစနံ ဘာသမာနော “ဧတေ မယာ ဓမ္မာ မနသာ အနုပေက္ခိတာ ဒိဋ္ဌိယာ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ”တိ ဒီပေတိ။ **သုတန္တိ** ဣဒံ သဝနယောဂဒီပကဝစနံ ဘာသမာနော “ဗဟူ မယာ ဓမ္မာ သုတာ ဓာတာ[၂] ဝစသာ ပရိစိတာ”တိ ဒီပေတိ။ တဒုဘယေနပိ အတ္ထဗျဉ္ဇနပါရိပူရိံ ဒီပေန္တော သဝနေ အာဒရံ ဇနေတိ။ အတ္ထဗျဉ္ဇနပရိပုဏ္ဏံ ဟိ ဓမ္မံ အာဒရေန အဿုဏန္တော မဟတာ ဟိတာ ပရိဗာဟိရော ဟောတီတိ အာဒရံ ဇနေတွာ သက္ကစ္စံ ဓမ္မော သောတဗ္ဗောတိ။

**ဧဝံ မေ သုတန္တိ** ဣမိနာ ပန သကလေန ဝစနေန အာယသ္မာ အာနန္ဒော တထာဂတပ္ပဝေဒိတံ ဓမ္မံ အတ္တနော အဒဟန္တော အသပ္ပုရိသဘူမိံ အတိက္ကမတိ၊ သာဝကတ္တံ ပဋိဇာနန္တော သပ္ပုရိသဘူမိံ ဩက္ကမတိ။ တထာ အသဒ္ဓမ္မာ စိတ္တံ ဝုဋ္ဌာပေတိ၊ သဒ္ဓမ္မေ စိတ္တံ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ “ကေဝလံ သုတမေဝေတံ မယာ၊ တဿေဝ ပန ဘဂဝတော ဝစန”န္တိ ဒီပေန္တော အတ္တာနံ

၁-အရုဏဂ္ဂံ (သီ) ၂-ဓတာ (သီ၊ သျာ)

parimoceti, Satthāraṁ apadisati, Jinavacanaṁ appeti, dhammanettiṁ patiṭṭhāpeti.

Apica "evaṁ me sutan"ti attanā uppāditabhāvaṁ appaṭijānanto purimavacanaṁ[1] vivaranto "sammukhā paṭiggahitamidaṁ mayā tassa Bhagavato catuvesārajjavisāradassa dasabaladharassa āsabhaṭṭhānaṭṭhāyino sīhanādanādino sabbasattuttamassa dhammissarassa dhammarājassa dhammādhipatino dhammadīpassa dhammasaraṇassa saddhammavaracakkavattino Sammāsambuddhassa vacanaṁ, na ettha atthe vā dhamme vā pade vā byañjane vā kaṅkhā vā vimati vā kattabbā"ti sabbadevamanussānaṁ imasmiṁ dhamme assaddhiyaṁ vināseti, saddhāsampadaṁ uppādeti. Tenetaṁ vuccati—

"Vināsayati assaddhaṁ, saddhaṁ vaḍḍheti sāsane.
Evaṁ me sutamiccevaṁ, vadaṁ Gotamasāvako"ti.

**Ekan**ti gaṇanaparicchedaniddeso. **Samayan**ti paricchinnaniddeso. **Ekaṁ samayan**ti aniyamitaparidīpanaṁ. Tattha **samaya**saddo—

Samavāye khaṇe kāle, samūhe hetudiṭṭhisu.
Paṭilābhe pahāne ca, paṭivedhe ca dissati.

Tathā hissa "appeva nāma svepi upasaṅkameyyāma kālañca samayañca upādāyā"ti evamādīsu[2] samavāyo attho. "Ekova kho bhikkhave khaṇo ca samayo ca brahmacariyavāsāyā"ti-ādīsu[3] khaṇo. "Uṇhasamayo pariḷāhasamayo"ti-ādīsu[4] kālo. "Mahāsamayo pavanasmin"ti-ādīsu[5] samūho. "Samayopi kho te Bhaddāli appaṭividdho ahosi, Bhagavā kho Sāvatthiyaṁ viharati, Bhagavāpi maṁ jānissati 'Bhaddāli nāma bhikkhu Satthu sāsane sikkhāya aparipūrakārī'ti, ayampi kho te Bhaddāli samayo appaṭividdho ahosī"ti-ādīsu[6] hetu. "Tena kho pana samayena Uggāhamāno paribbājako Samaṇamuṇḍikāputto[7] samayappavādake tindukācīre ekasālake Mallikāya ārāme paṭivasatī"ti-ādīsu[8] diṭṭhi.

---

1. Purimasavanaṁ (Sī) 2. Dī 1. 188 piṭṭhe. 3. Aṁ 3. 61 piṭṭhe.
4. Vi 2. 155 piṭṭhe. 5. Dī 2. 203 piṭṭhe. 6. Ma 2. 102 piṭṭhe.
7. Samaṇamaṇḍikāputto (Sī) 8. Ma 2. 214 piṭṭhe.



ပရိမောစေတိ၊ သတ္ထာရံ အပဒိသတိ၊ ဇိနဝစနံ အပ္ပေတိ၊ ဓမ္မနေတ္တိံ ပတိဋ္ဌာပေတိ။

အပိစ "ဧဝံ မေ သုတ"န္တိ အတ္တနာ ဥပ္ပါဒိတဘာဝံ အပ္ပဋိဇာနန္တော ပုရိမဝစနံ[၁] ဝိဝရန္တော "သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟိတမိဒံ မယာ တဿ ဘဂဝတော စတုဝေသာရဇ္ဇဝိသာရဒဿ ဒသဗလဓရဿ အာသဘဋ္ဌာနဋ္ဌာယိနော သီဟနာဒနာဒိနော သဗ္ဗသတ္တုတ္တမဿ ဓမ္မိဿရဿ ဓမ္မရာဇဿ ဓမ္မာဓိပတိနော ဓမ္မဒီပဿ ဓမ္မသရဏဿ သဒ္ဓမ္မဝရစက္ကဝတ္တိနော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဝစနံ၊ န ဧတ္ထ အတ္ထေ ဝါ ဓမ္မေ ဝါ ပဒေ ဝါ ဗျဉ္ဇနေ ဝါ ကင်္ခါ ဝါ ဝိမတိ ဝါ ကတ္တဗ္ဗာ"တိ သဗ္ဗဒေဝမနုဿာနံ ဣမသ္မိံ ဓမ္မေ အဿဒ္ဓိယံ ဝိနာသေတိ၊ သဒ္ဓါသမ္ပဒံ ဥပ္ပါဒေတိ။ တေနေတံ ဝုစ္စတိ—

"ဝိနာသယတိ အဿဒ္ဓံ၊ သဒ္ဓံ ဝဍ္ဎေတိ သာသနေ။
ဧဝံ မေ သုတမိစ္စေဝံ၊ ဝဒံ ဂေါတမသာဝကော"တိ။

**ဧက**န္တိ ဂဏနပရိစ္ဆေဒနိဒ္ဒေသော။ **သမယ**န္တိ ပရိစ္ဆိန္နနိဒ္ဒေသော။ **ဧကံ သမယ**န္တိ အနိယမိတပရိဒီပနံ။ တတ္ထ **သမယ**သဒ္ဒေါ—

သမဝါယေ ခဏေ ကာလေ၊ သမူဟေ ဟေတုဒိဋ္ဌိသု။
ပဋိလာဘေ ပဟာနေ စ၊ ပဋိဝေဓေ စ ဒိဿတိ။

တထာ ဟိဿ "အပ္ပေဝ နာမ သွေပိ ဥပသင်္ကမေယျာမ ကာလဉ္စ သမယဉ္စ ဥပါဒါယာ"တိ ဧဝမာဒီသု[၂] သမဝါယော အတ္ထော။ "ဧကောဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ခဏော စ သမယော စ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယာ"တိအာဒီသု[၃] ခဏော။ "ဥဏှသမယော ပရိဠာဟသမယော"တိအာဒီသု[၄] ကာလော။ "မဟာသမယော ပဝနသ္မိ"န္တိအာဒီသု[၅] သမူဟော။ "သမယောပိ ခေါ တေ ဘဒ္ဒါလိ အပ္ပဋိဝိဒ္ဓေါ အဟောသိ၊ ဘဂဝါ ခေါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ၊ ဘဂဝါပိ မံ ဇာနိဿတိ 'ဘဒ္ဒါလိ နာမ ဘိက္ခု သတ္ထု သာသနေ သိက္ခာယ အပရိပူရကာရီ'တိ၊ အယမ္ပိ ခေါ တေ ဘဒ္ဒါလိ သမယော အပ္ပဋိဝိဒ္ဓေါ အဟောသီ"တိအာဒီသု[၆] ဟေတု။ "တေန ခေါ ပန သမယေန ဥဂ္ဂါဟမာနော ပရိဗ္ဗာဇကော သမဏမုဏ္ဍိကာပုတ္တော[၇] သမယပ္ပဝါဒကေ တိန္ဒုကာစီရေ ဧကသာလကေ မလ္လိကာယ အာရာမေ ပဋိဝသတီ"တိအာဒီသု[၈] ဒိဋ္ဌိ။

---

၁-ပုရိမသဝနံ (သီ) ၂-ဒီ ၁-၁၈၈-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အံ ၃-၆၁-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဝိ ၂-၁၅၅-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ဒီ ၂-၂၀၃-ပိဋ္ဌေ။ ၆-မ ၂-၁၀၂-ပိဋ္ဌေ။
၇-သမဏမုဏ္ဍိကာပုတ္တော (သီ) ၈-မ ၂-၂၁၄-ပိဋ္ဌေ။

“Diṭṭhe dhamme ca yo attho, yo cattho samparāyiko.
Atthābhisamayā dhīro, paṇḍitoti pavuccatī”ti—

ādīsu[1] paṭilābho. “Sammā mānābhisamayā antamakāsi dukkhassā”ti-ādīsu[2] pahānaṁ. “Dukkhassa pīḷanaṭṭho saṅkhataṭṭho santāpaṭṭho vipariṇāmaṭṭho abhisamayaṭṭho”ti-ādīsu[3] paṭivedho. Idha panassa kālo attho. Tena saṁvacchara-utumāsa-aḍḍhamāsarattidivapubbaṇhamajjhanhikasāyanhapaṭhamamajjhimapacchimayāmamuhuttādīsu kālappabhedabhūtesu samayesu ekaṁ samayanti dīpeti.

Tattha kiñcāpi etesu saṁvaccharādīsu yaṁ yaṁ suttaṁ yamhi yamhi saṁvacchare utumhi māse pakkhe rattibhāge divasabhāge vā vuttaṁ, sabbaṁ taṁ therassa suviditaṁ suvavatthāpitaṁ paññāya. Yasmā pana “evaṁ me sutaṁ asukasaṁvacchare asuka-utumhi asukamāse asukapakkhe asukarattibhāge asukadivasabhāge vā”ti evaṁ vutte na sakkā sukhena dhāretuṁ vā uddisituṁ vā uddisāpetuṁ vā, bahu ca vattabbaṁ hoti, tasmā ekeneva padena tamatthaṁ[4] samodhānetvā “ekaṁ samayan”ti āha.

Ye vā ime gabbhokkantisamayo[5] jātisamayo saṁvegasamayo abhinikkhamanasamayo dukkarakārikasamayo māravijayasamayo abhisambodhisamayo diṭṭhadhammasukhavihārasamayo desanāsamayo parinibbānasamayoti evamādayo Bhagavato devamanussesu ativiya suppakāsā anekakālappabhedā eva samayā, tesu samayesu desanāsamayasaṅkhātaṁ ekaṁ samayanti dīpeti. Yo cāyaṁ ñāṇakaruṇākiccasamayesu karuṇākiccasamayo, attahitaparahitapaṭipattisamayesu parahitapaṭipattisamayo, sannipatitānaṁ karaṇīyadvayasamayesu dhammikathāsamayo, desanāpaṭipattisamayesu desanāsamayo, tesupi samayesu aññataraṁ sandhāya “ekaṁ samayan”ti āha.

Kasmā panettha yathā abhidhamme “yasmiṁ samaye kāmāvacaran”ti ca, ito aññesu ca suttapadesu “yasmiṁ samaye bhikkhave bhikkhu vivicceva kāmehī”ti ca bhummavacanena niddeso kato, vinaye ca “tena samayena

1. Saṁ 1. 90 piṭṭhe. 2. Ma 1. 15 piṭṭhe. 3. Khu 9. 293 piṭṭhe.
4. Sabbamettha (Sī) 5. Gabbhavokkantisamayo (Ka)



“ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ စ ယော အတ္ထော၊ ယော စတ္ထော သမ္ပရာယိကော။
အတ္ထာဘိသမယာ ဓီရော၊ ပဏ္ဍိတောတိ ပဝုစ္စတီ”တိ—

အာဒီသု[1] ပဋိလာဘော။ “သမ္မာ မာနာဘိသမယာ အန္တမကာသိ ဒုက္ခဿာ”တိအာဒီသု[2] ပဟာနံ။ “ဒုက္ခဿ ပီဠနဋ္ဌော သင်္ခတဋ္ဌော သန္တာပဋ္ဌော ဝိပရိဏာမဋ္ဌော အဘိသမယဋ္ဌော”တိအာဒီသု[3] ပဋိဝေဓော။ ဣဓ ပနဿ ကာလော အတ္ထော။ တေန သံဝစ္ဆရဥတုမာသအဍ္ဍမာသရတ္တိဒိဝပုဗ္ဗဏှမဇ္ဈန္ဟိကသာယန္ဟပဌမမဇ္ဈိမပစ္ဆိမယာမမုဟုတ္တာဒီသု ကာလပ္ပဘေဒဘူတေသု သမယေသု ဧကံ သမယန္တိ ဒီပေတိ။

တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ဧတေသု သံဝစ္ဆရာဒီသု ယံ ယံ သုတ္တံ ယမှိ ယမှိ သံဝစ္ဆရေ ဥတုမှိ မာသေ ပက္ခေ ရတ္တိဘာဂေ ဒိဝသဘာဂေ ဝါ ဝုတ္တံ၊ သဗ္ဗံ တံ ထေရဿ သုဝိဒိတံ သုဝဝတ္ထာပိတံ ပညာယ။ ယသ္မာ ပန “ဧဝံ မေ သုတံ အသုကသံဝစ္ဆရေ အသုကဥတုမှိ အသုကမာသေ အသုကပက္ခေ အသုကရတ္တိဘာဂေ အသုကဒိဝသဘာဂေ ဝါ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တေ န သက္ကာ သုခေန ဓာရေတုံ ဝါ ဥဒ္ဒိသိတုံ ဝါ ဥဒ္ဒိသာပေတုံ ဝါ၊ ဗဟု စ ဝတ္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဧကေနေဝ ပဒေန တမတ္ထံ[4] သမောဓာနေတွာ “ဧကံ သမယ”န္တိ အာဟ။

ယေ ဝါ ဣမေ ဂဗ္ဘောက္ကန္တိသမယော[5] ဇာတိသမယော သံဝေဂသမယော အဘိနိက္ခမနသမယော ဒုက္ကရကာရိကသမယော မာရဝိဇယသမယော အဘိသမ္ဗောဓိသမယော ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရသမယော ဒေသနာသမယော ပရိနိဗ္ဗာနသမယောတိ ဧဝမာဒယော ဘဂဝတော ဒေဝမနုဿေသု အတိဝိယ သုပ္ပကာသာ အနေကကာလပ္ပဘေဒါ ဧဝ သမယာ၊ တေသု သမယေသု ဒေသနာသမယသင်္ခါတံ ဧကံ သမယန္တိ ဒီပေတိ။ ယော စာယံ ဉာဏကရုဏာကိစ္စသမယေသု ကရုဏာကိစ္စသမယော၊ အတ္တဟိတပရဟိတပဋိပတ္တိသမယေသု ပရဟိတပဋိပတ္တိသမယော၊ သန္နိပတိတာနံ ကရဏီယဒွယသမယေသု ဓမ္မိကထာသမယော၊ ဒေသနာပဋိပတ္တိသမယေသု ဒေသနာသမယော၊ တေသုပိ သမယေသု အညတရံ သန္ဓာယ “ဧကံ သမယ”န္တိ အာဟ။

ကသ္မာ ပနေတ္ထ ယထာ အဘိဓမ္မေ “ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရ”န္တိ စ, ဣတော အညေသု စ သုတ္တပဒေသု “ယသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီ”တိ စ ဘုမ္မဝစနေန နိဒ္ဒေသော ကတော၊ ဝိနယေ စ “တေန သမယေန

၁-သံ ၁-၉၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၁-၁၅-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၉-၂၉၃-ပိဋ္ဌေ။
၄-သဗ္ဗမေတ္ထ (သီ) ၅-ဂဗ္ဘဝေါက္ကန္တိသမယော (က)

Buddho Bhagavā”ti karaṇavacanena niddeso kato, tathā akatvā “ekaṁ samayan”ti upayogavacanena niddeso katoti. Tattha tathā, idha ca aññathā atthasambhavato. Tattha hi abhidhamme ito aññesu suttapadesu ca adhikaraṇattho bhāvenabhāvalakkhaṇattho ca sambhavati. Adhikaraṇaṁ hi kālattho samūhattho ca samayo, tattha vuttānaṁ phassādidhammānaṁ khaṇasamavāyahetusaṅkhātassa ca samayassa bhāvena tesaṁ bhāvo lakkhīyati, tasmā tadatthajotanatthaṁ tattha bhummavacanena niddeso kato.

Vinaye ca hetu-attho karaṇattho ca sambhavati. Yo hi so sikkhāpadapaññattisamayo Sāriputtādīhipi dubbiññeyyo, tena samayena hetubhūtena karaṇabhūtena ca sikkhāpadāni paññāpayanto sikkhāpadapaññattihetuñca apekkhamāno Bhagavā tattha tattha vihāsi. Tasmā tadatthajotanatthaṁ tattha karaṇavacanena niddeso kato.

Idha pana aññasmiṁ ca evaṁjātike accantasaṁyogattho sambhavati. Yaṁ hi samayaṁ Bhagavā imaṁ aññaṁ vā suttantaṁ desesi, accantameva taṁ samayaṁ karuṇāvihārena vihāsi. Tasmā tadatthajotanatthaṁ idha upayogavacananiddeso katoti. Tenetaṁ vuccati—

“Taṁ taṁ atthamapekkhitvā, bhummena karaṇena ca.
Aññatra samayo vutto, upayogena so idhā”ti.

Porāṇā pana vaṇṇayanti—“tasmiṁ samaye”ti vā “tena samayenā”ti vā “ekaṁ samayan”ti[1] vā abhilāpamattabhedo esa, sabbattha bhummamevatthoti. Tasmā “ekaṁ samayan”ti vuttepi “ekasmiṁ samaye”ti attho veditabbo.

**Bhagavā**ti garu. Garuṁ hi loke “Bhagavā”ti vadanti. Ayañca sabbaguṇavisiṭṭhatāya sabbasattānaṁ garu, tasmā “Bhagavā”ti veditabbo. Porāṇehipi vuttaṁ—

“Bhagavāti vacanaṁ seṭṭhaṁ, Bhagavāti vacanamuttamaṁ.
Garu gāravayutto so, Bhagavā tena vuccatī”ti.

1. Taṁ samayanti (Sī, Syā)



ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ”တိ ကရဏဝစနေန နိဒ္ဒေသော ကတော၊ တထာ အကတွာ “ဧကံ သမယ”န္တိ ဥပယောဂဝစနေန နိဒ္ဒေသော ကတောတိ။ တတ္ထ တထာ, ဣဓ စ အညထာ အတ္ထသမ္ဘဝတော။ တတ္ထ ဟိ အဘိဓမ္မေ ဣတော အညေသု သုတ္တပဒေသု စ အဓိကရဏတ္ထော ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏတ္ထော စ သမ္ဘဝတိ။ အဓိကရဏံ ဟိ ကာလတ္ထော သမူဟတ္ထော စ သမယော၊ တတ္ထ ဝုတ္တာနံ ဖဿာဒိဓမ္မာနံ ခဏသမဝါယဟေတုသင်္ခါတဿ စ သမယဿ ဘာဝေန တေသံ ဘာဝေါ လက္ခီယတိ၊ တသ္မာ တဒတ္ထဇောတနတ္ထံ တတ္ထ ဘုမ္မဝစနေန နိဒ္ဒေသော ကတော။

ဝိနယေ စ ဟေတုအတ္ထော ကရဏတ္ထော စ သမ္ဘဝတိ။ ယော ဟိ သော သိက္ခာပဒပညတ္တိသမယော သာရိပုတ္တာဒီဟိပိ ဒုဗ္ဗိညေယျော၊ တေန သမယေန ဟေတုဘူတေန ကရဏဘူတေန စ သိက္ခာပဒါနိ ပညာပယန္တော သိက္ခာပဒပညတ္တိဟေတုဉ္စ အပေက္ခမာနော ဘဂဝါ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဟာသိ။ တသ္မာ တဒတ္ထဇောတနတ္ထံ တတ္ထ ကရဏဝစနေန နိဒ္ဒေသော ကတော။

ဣဓ ပန အညသ္မိံ စ ဧဝံဇာတိကေ အစ္စန္တသံယောဂတ္ထော သမ္ဘဝတိ။ ယံ ဟိ သမယံ ဘဂဝါ ဣမံ အညံ ဝါ သုတ္တန္တံ ဒေသေသိ၊ အစ္စန္တမေဝ တံ သမယံ ကရုဏာဝိဟာရေန ဝိဟာသိ။ တသ္မာ တဒတ္ထဇောတနတ္ထံ ဣဓ ဥပယောဂဝစနနိဒ္ဒေသော ကတောတိ။ တေနေတံ ဝုစ္စတိ—

“တံ တံ အတ္ထမပေက္ခိတွာ၊ ဘုမ္မေန ကရဏေန စ။
အညတြ သမယော ဝုတ္တော၊ ဥပယောဂေန သော ဣဓာ”တိ။

ပေါရာဏာ ပန ဝဏ္ဏယန္တိ—“တသ္မိံ သမယေ”တိ ဝါ “တေန သမယေနာ”တိ ဝါ “ဧကံ သမယ”န္တိ[1] ဝါ အဘိလာပမတ္တဘေဒေါ ဧသ၊ သဗ္ဗတ္ထ ဘုမ္မမေဝတ္ထောတိ။ တသ္မာ “ဧကံ သမယ”န္တိ ဝုတ္တေပိ “ဧကသ္မိံ သမယေ”တိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

**ဘဂဝါ**တိ ဂရု။ ဂရုံ ဟိ လောကေ “ဘဂဝါ”တိ ဝဒန္တိ။ အယဉ္စ သဗ္ဗဂုဏဝိသိဋ္ဌတာယ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဂရု၊ တသ္မာ “ဘဂဝါ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပေါရာဏေဟိပိ ဝုတ္တံ—

“ဘဂဝါတိ ဝစနံ သေဋ္ဌံ၊ ဘဂဝါတိ ဝစနမုတ္တမံ။
ဂရု ဂါရဝယုတ္တော သော၊ ဘဂဝါ တေန ဝုစ္စတီ”တိ။

၁-တံ သမယန္တိ (သီ၊ သျာ)

Apica—

“Bhāgyavā Bhaggavā yutto, bhagehi ca vibhattavā.
Bhattavā vantagamano, bhavesu Bhagavā tato”ti—

imissāpi gāthāya vasenassa padassa vitthārato attho veditabbo. So ca **Visuddhimagge**[1] Buddhānussatiniddese vuttoyeva.

Ettāvatā cettha **evaṁ me sutan**ti vacanena yathāsutaṁ dhammaṁ dassento[2] Bhagavato dhammasarīraṁ paccakkhaṁ karoti. Tena “na idaṁ atikkantasatthukaṁ pāvacanaṁ, ayaṁ vo Satthā”ti Satthu adassanena ukkaṇṭhitaṁ janaṁ samassāseti. **Ekaṁ samayaṁ Bhagavā**ti vacanena tasmiṁ samaye Bhagavato avijjamānabhāvaṁ dassento rūpakāyaparinibbānaṁ sādheti[3]. Tena “evaṁvidhassa nāma ariyadhammassa desako[4] dasabaladharo vajirasaṅghātasamānakāyo sopi Bhagavā parinibbuto, kena aññena jīvite āsā janetabbā”ti jīvitamadamattaṁ janaṁ saṁvejeti, saddhamme cassa ussāhaṁ janeti. **Evan**ti ca bhaṇanto desanāsampattiṁ niddisati. **Me sutan**ti sāvakasampattiṁ. **Ekaṁ samayan**ti kālasampattiṁ. **Bhagavā**ti desakasampattiṁ.

**Sāvatthiyan**ti evaṁnāmake nagare. Samīpatthe cetaṁ bhummavacanaṁ. **Viharatī**ti avisesena iriyāpathadibbabrahma-ariyavihāresu aññataravihārasamaṅgiparidīpanametaṁ[5]. Idha pana ṭhānagamananisajjāsayanappabhedesu iriyāpathesu aññatara-iriyāpathasamāyogaparidīpanaṁ, tena ṭhitopi gacchantopi nisinnopi sayānopi Bhagavā viharaticceva veditabbo. So hi ekaṁ iriyāpathabādhanaṁ aññena iriyāpathena vicchinditvā aparipatantaṁ attabhāvaṁ harati pavatteti, tasmā “viharatī”ti vuccati.

**Jetavane**ti Jetassa rājakumārassa vane. Tañhi tena ropitaṁ saṁvaḍḍhitaṁ paripālitaṁ, so cassa sāmī ahosi[6], tasmā Jetavananti saṅkhaṁ gataṁ, tasmiṁ Jetavane. **Anāthapiṇḍikassa ārāme**ti Anāthapiṇḍikena gahapatinā catupaññāsahiraññakoṭipariccāgena Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa niyyātitattā Anāthapiṇḍikassāti[7] saṅkhaṁ gate

1. Visuddhi 1. 203 piṭṭhe. 2. Desento (Sī, Syā, Ka) 3. Sāreti (Sī)
4. Desetā (Sī) 5. Aññataravihārasamāyogaparidīpanametaṁ (Ka)
6. Paripālitaṁ ahosi (Sī) 7. Anāthapiṇḍikassa ārāmoti (Saṁ-Ṭṭha 1. 12 piṭṭhe)



အပိစ—

“ဘာဂျဝါ ဘဂ္ဂဝါ ယုတ္တော၊ ဘဂေဟိ စ ဝိဘတ္တဝါ။
ဘတ္တဝါ ဝန္တဂမနော၊ ဘဝေသု ဘဂဝါ တတော”တိ—

ဣမိဿာပိ ဂါထာယ ဝသေနဿ ပဒဿ ဝိတ္ထာရတော အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သော စ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ**[၁] ဗုဒ္ဓါနုဿတိနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တောယေဝ။

ဧတ္တာဝတာ စေတ္ထ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ ဝစနေန ယထာသုတံ ဓမ္မံ ဒဿေန္တော[၂] ဘဂဝတော ဓမ္မသရီရံ ပစ္စက္ခံ ကရောတိ။ တေန “န ဣဒံ အတိက္ကန္တသတ္ထုကံ ပါဝစနံ၊ အယံ ဝေါ သတ္ထာ”တိ သတ္ထု အဒဿနေန ဥက္ကဏ္ဌိတံ ဇနံ သမဿာသေတိ။ **ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ**တိ ဝစနေန တသ္မိံ သမယေ ဘဂဝတော အဝိဇ္ဇမာနဘာဝံ ဒဿေန္တော ရူပကာယပရိနိဗ္ဗာနံ သာဓေတိ[၃]။ တေန “ဧဝံဝိဓဿ နာမ အရိယဓမ္မဿ ဒေသကော[၄] ဒသဗလဓရော ဝဇိရသင်္ဃာတသမာနကာယော သောပိ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ ကေန အညေန ဇီဝိတေ အာသာ ဇနေတဗ္ဗာ”တိ ဇီဝိတမဒမတ္တံ ဇနံ သံဝေဇေတိ၊ သဒ္ဓမ္မေ စဿ ဥဿာဟံ ဇနေတိ။ **ဧဝ**န္တိ စ ဘဏန္တော ဒေသနာသမ္ပတ္တိံ နိဒ္ဒိသတိ။ **မေ သုတ**န္တိ သာဝကသမ္ပတ္တိံ။ **ဧကံ သမယ**န္တိ ကာလသမ္ပတ္တိံ။ **ဘဂဝါ**တိ ဒေသကသမ္ပတ္တိံ။

**သာဝတ္ထိယ**န္တိ ဧဝံနာမကေ နဂရေ။ သမီပတ္ထေ စေတံ ဘုမ္မဝစနံ။ **ဝိဟရတီ**တိ အဝိသေသေန ဣရိယာပထဒိဗ္ဗဗြဟ္မအရိယဝိဟာရေသု အညတရဝိဟာရသမင်္ဂိပရိဒီပနမေတံ[၅]။ ဣဓ ပန ဌာနဂမနနိသဇ္ဇာသယနပ္ပဘေဒေသု ဣရိယာပထေသု အညတရဣရိယာပထသမာယောဂပရိဒီပနံ၊ တေန ဌိတောပိ ဂစ္ဆန္တောပိ နိသိန္နောပိ သယာနောပိ ဘဂဝါ ဝိဟရတိစ္စေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သော ဟိ ဧကံ ဣရိယာပထဗာဓနံ အညေန ဣရိယာပထေန ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ အပရိပတန္တံ အတ္တဘာဝံ ဟရတိ ပဝတ္တေတိ၊ တသ္မာ “ဝိဟရတီ”တိ ဝုစ္စတိ။

**ဇေတဝနေ**တိ ဇေတဿ ရာဇကုမာရဿ ဝနေ။ တဉှိ တေန ရောပိတံ သံဝဍ္ဎိတံ ပရိပါလိတံ၊ သော စဿ သာမီ အဟောသိ[၆]၊ တသ္မာ ဇေတဝနန္တိ သင်္ခံ ဂတံ၊ တသ္မိံ ဇေတဝနေ။ **အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ**တိ အနာထပိဏ္ဍိကေန ဂဟပတိနာ စတုပဏ္ဏာသဟိရညကောဋိပရိစ္စာဂေန ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ နိယျာတိတတ္တာ အနာထပိဏ္ဍိကဿာတိ[၇] သင်္ခံ ဂတေ

၁-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၂၀၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒေသေန္တော (သီ၊ သျာ၊ က) ၃-သာရေတိ (သီ)
၄-ဒေသေတာ (သီ) ၅-အညတရဝိဟာရသမာယောဂပရိဒီပနမေတံ (က)
၆-ပရိပါလိတံ အဟောသိ (သီ) ၇-အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမောတိ (သံ-ဋ္ဌ ၁-၁၂-ပိဋ္ဌေ)

ārāme, ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Papañcasūdaniyā Majjhimaṭṭhakathāya Sabbāsavasuttavaṇṇanāyaṁ[1] vutto.

Tattha siyā—yadi tāva Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati, “Jetavane”ti na vattabbaṁ. Atha tattha viharati, “Sāvatthiyan”ti na vattabbaṁ. Na hi sakkā ubhayattha ekaṁ samayaṁ viharituntі. Na kho panetaṁ evaṁ daṭṭhabbaṁ. Nanu avocumha “samīpatthe bhummavacanan”ti. Tasmā yathā Gaṅgāyamunādīnaṁ samīpe goyūthāni carantāni “Gaṅgāya caranti, Yamunāya carantī”ti vuccanti, evamidhāpi yadidaṁ Sāvatthiyā samīpe Jetavanaṁ, tattha viharanto vuccati “Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane”ti. Gocaragāmanidassanatthaṁ hissa Sāvatthivacanaṁ, pabbajitānurūpanivāsanaṭṭhānanidassanatthaṁ sesavacanaṁ.

Tattha Sāvatthivacanena āyasmā Ānando Bhagavato gahaṭṭhānuggahakaraṇaṁ dasseti, Jetavanādikittanena pabbajitānuggahakaraṇaṁ. Tathā purimena paccayaggahaṇato attakilamathānuyogavivajjanaṁ, pacchimena vatthukāmappahānato kāmasukhallikānuyogavivajjanūpāyadassanaṁ. Purimena ca dhammadesanābhiyogaṁ, pacchimena vivekādhimuttiṁ. Purimena karuṇāya upagamanaṁ, pacchimena paññāya apagamanaṁ. Purimena sattānaṁ hitasukhanipphādanādhimuttitaṁ, pacchimena parahitasukhakaraṇe nirupalepataṁ. Purimena dhammikasukhāpariccāganimittaphāsuvihāraṁ, pacchimena uttarimanussadhammānuyoganimittaṁ. Purimena manussānaṁ upakārabahulataṁ, pacchimena devatānaṁ. Purimena loke jātassa loke saṁvaḍḍhabhāvaṁ, pacchimena lokena anupalittataṁ. Purimena “ekapuggalo bhikkhave loke uppajjamāno uppajjati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānaṁ. Katamo ekapuggalo, Tathāgato Arahaṁ Sammāsambuddho”ti[2] vacanato yadatthaṁ Bhagavā uppanno, tadatthaparinipphādanaṁ, pacchimena yattha uppanno, tadanurūpavihāraṁ. Bhagavā hi paṭhamaṁ Lumbinivane, dutiyaṁ Bodhimaṇḍeti lokiyalokuttarāya uppattiyā vaneyeva uppanno, tenassa vaneyeva vihāraṁ dassetīti evamādinā nayenettha atthayojanā veditabbā.

**Tatrā**ti desakālaparidīpanaṁ. Tañhi yaṁ samayaṁ viharati, tatra samaye. Yasmiṁ ca ārāme viharati, tatra ārāmeti dīpeti.

1. Ma-Ṭṭha 1. 62 piṭṭhe. 2. Aṁ 1. 21 piṭṭhe.



အာရာမေ၊ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမဋ္ဌကထာယ သဗ္ဗာသဝသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ[၁] ဝုတ္တော။

တတ္ထ သိယာ—ယဒိ တာဝ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ၊ “ဇေတဝနေ”တိ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ အထ တတ္ထ ဝိဟရတိ၊ “သာဝတ္ထိယ”န္တိ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ န ဟိ သက္ကာ ဥဘယတ္ထ ဧကံ သမယံ ဝိဟရိတုန္တိ။ န ခေါ ပနေတံ ဧဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ နနု အဝေါစုမှ “သမီပတ္ထေ ဘုမ္မဝစန”န္တိ။ တသ္မာ ယထာ ဂင်္ဂါယမုနာဒီနံ သမီပေ ဂေါယူထာနိ စရန္တာနိ “ဂင်္ဂါယ စရန္တိ၊ ယမုနာယ စရန္တီ”တိ ဝုစ္စန္တိ၊ ဧဝမိဓာပိ ယဒိဒံ သာဝတ္ထိယာ သမီပေ ဇေတဝနံ၊ တတ္ထ ဝိဟရန္တော ဝုစ္စတိ “သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ”တိ။ ဂေါစရဂါမနိဒဿနတ္ထံ ဟိဿ သာဝတ္ထိဝစနံ၊ ပဗ္ဗဇိတာနုရူပနိဝါသနဋ္ဌာနနိဒဿနတ္ထံ သေသဝစနံ။

တတ္ထ သာဝတ္ထိဝစနေန အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဘဂဝတော ဂဟဋ္ဌာနုဂ္ဂဟကရဏံ ဒဿေတိ၊ ဇေတဝနာဒိကိတ္တနေန ပဗ္ဗဇိတာနုဂ္ဂဟကရဏံ။ တထာ ပုရိမေန ပစ္စယဂ္ဂဟဏတော အတ္တကိလမထာနုယောဂဝိဝဇ္ဇနံ၊ ပစ္ဆိမေန ဝတ္ထုကာမပ္ပဟာနတော ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂဝိဝဇ္ဇနူပါယဒဿနံ။ ပုရိမေန စ ဓမ္မဒေသနာဘိယောဂံ၊ ပစ္ဆိမေန ဝိဝေကာဓိမုတ္တိံ။ ပုရိမေန ကရုဏာယ ဥပဂမနံ၊ ပစ္ဆိမေန ပညာယ အပဂမနံ။ ပုရိမေန သတ္တာနံ ဟိတသုခနိပ္ဖါဒနာဓိမုတ္တိတံ၊ ပစ္ဆိမေန ပရဟိတသုခကရဏေ နိရုပလေပတံ။ ပုရိမေန ဓမ္မိကသုခါပရိစ္စာဂနိမိတ္တဖာသုဝိဟာရံ၊ ပစ္ဆိမေန ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာနုယောဂနိမိတ္တံ။ ပုရိမေန မနုဿာနံ ဥပကာရဗဟုလတံ၊ ပစ္ဆိမေန ဒေဝတာနံ။ ပုရိမေန လောကေ ဇာတဿ လောကေ သံဝဍ္ဎဘာဝံ၊ ပစ္ဆိမေန လောကေန အနုပလိတ္တတံ။ ပုရိမေန “ဧကပုဂ္ဂလော ဘိက္ခဝေ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဗဟုဇနဟိတာယ ဗဟုဇနသုခါယ လောကာနုကမ္ပာယ အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယ ဒေဝမနုဿာနံ။ ကတမော ဧကပုဂ္ဂလော၊ တထာဂတော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ”တိ[၂] ဝစနတော ယဒတ္ထံ ဘဂဝါ ဥပ္ပန္နော, တဒတ္ထပရိနိပ္ဖါဒနံ၊ ပစ္ဆိမေန ယတ္ထ ဥပ္ပန္နော, တဒနုရူပဝိဟာရံ။ ဘဂဝါ ဟိ ပဌမံ လုမ္ဗိနိဝနေ၊ ဒုတိယံ ဗောဓိမဏ္ဍေတိ လောကိယလောကုတ္တရာယ ဥပ္ပတ္တိယာ ဝနေယေဝ ဥပ္ပန္နော၊ တေနဿ ဝနေယေဝ ဝိဟာရံ ဒဿေတီတိ ဧဝမာဒိနာ နယေနေတ္ထ အတ္ထယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

**တတြာ**တိ ဒေသကာလပရိဒီပနံ။ တဉှိ ယံ သမယံ ဝိဟရတိ၊ တတြ သမယေ။ ယသ္မိံ စ အာရာမေ ဝိဟရတိ၊ တတြ အာရာမေတိ ဒီပေတိ။

၁-မ-ဋ္ဌ ၁-၆၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁-၂၁-ပိဋ္ဌေ။

Bhāsitabbayutte vā desakāle dīpeti. Na hi Bhagavā ayutte dese vā kāle vā dhammaṁ bhāsati. “Akālo kho tāva bāhiyā”ti-ādi[1] cettha sādhakaṁ. **Kho**ti padapūraṇamatte avadhāraṇe ādikālatthe vā nipāto. **Bhagavā**ti lokagarudīpanaṁ. **Bhikkhū**ti kathāsavanayuttapuggalavacanaṁ. Api cettha “bhikkhakoti bhikkhu, bhikkhācariyaṁ ajjhupagatoti bhikkhū”ti-ādinā[2] nayena vacanattho veditabbo. **Āmantesī**ti ālapi abhāsi sambodhesīti ayamettha attho. Aññatra pana ñāpanepi hoti. Yathāha “āmantayāmi vo bhikkhave paṭivedayāmi vo bhikkhave”ti. Pakkosanepi. Yathāha “ehi tvaṁ bhikkhu mama vacanena Sāriputtaṁ āmantehī”ti[3].

**Bhikkhavo**ti āmantanākāraparidīpanaṁ. Tañca bhikkhanasīlatādiguṇayogasiddhattā vuttaṁ. Bhikkhanasīlatāguṇayuttopi hi bhikkhu, bhikkhanadhammatāguṇayuttopi bhikkhu, bhikkhane sādhukāritāguṇayuttopīti saddavidū maññanti. Tena ca nesaṁ bhikkhanasīlatādiguṇayogasiddhena vacanena hīnādhikajanasevitaṁ vuttiṁ pakāsento uddhatadīnabhāvaniggahaṁ karoti. **Bhikkhavo**ti iminā karuṇāvipphārasommahadayanayananipātapubbaṅgamena vacanena te attano mukhābhimukhe[4] karoti. Tenava ca kathetukamyatādīpakena vacanena tesaṁ sotukamyataṁ janeti. Teneva ca sambodhanatthena sādhukaṁ savanamanasikārepi te niyojeti. Sādhukaṁ savanamanasikārāyattā hi sāsanasampatti.

Aparesupi devamanussesu vijjamānesu kasmā bhikkhūyeva āmantesīti ce. Jeṭṭhaseṭṭhāsannasadāsannihitabhāvato. Sabbaparisasādhāraṇā hi Bhagavato dhammadesanā. Parisāya ca jeṭṭhā bhikkhū paṭhamuppannattā, seṭṭhā anagāriyabhāvaṁ ādiṁ katvā Satthucariyānuvidhāyakattā sakalasāsanapaṭiggāhakattā ca[5]. Āsannā te tattha nisinnesu Satthusantikattā. Sadāsannihitā Satthusantikāvacarattāti. Apica te dhammadesanāya bhājanaṁ yathānusiṭṭhaṁ paṭipattisabbhāvatotipi te eva āmantesi.

1. Khu 1. 85 piṭṭhe.
2. Vi 1. 28; Abhi 2. 254 piṭṭhesu.
3. Aṁ 3. 181; Saṁ 1. 283 piṭṭhesu.
4. Mukhābhimukhaṁ (Ka)
5. Patiṭṭhāpakattā ca (Ka)



ဘာသိတဗ္ဗယုတ္တေ ဝါ ဒေသကာလေ ဒီပေတိ။ န ဟိ ဘဂဝါ အယုတ္တေ ဒေသေ ဝါ ကာလေ ဝါ ဓမ္မံ ဘာသတိ။ “အကာလော ခေါ တာဝ ဗာဟိယာ”တိအာဒိ[1] စေတ္ထ သာဓကံ။ **ခေါ**တိ ပဒပူရဏမတ္တေ အဝဓာရဏေ အာဒိကာလတ္ထေ ဝါ နိပါတော။ **ဘဂဝါ**တိ လောကဂရုဒီပနံ။ **ဘိက္ခူ**တိ ကထာသဝနယုတ္တပုဂ္ဂလဝစနံ။ အပိ စေတ္ထ “ဘိက္ခကောတိ ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခာစရိယံ အဇ္ဈုပဂတောတိ ဘိက္ခူ”တိအာဒိနာ[2] နယေန ဝစနတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အာမန္တေသီ**တိ အာလပိ အဘာသိ သမ္ဗောဓေသီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ အညတြ ပန ဉာပနေပိ ဟောတိ။ ယထာဟ “အာမန္တယာမိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ပဋိဝေဒယာမိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ”တိ။ ပက္ကောသနေပိ။ ယထာဟ “ဧဟိ တွံ ဘိက္ခု မမ ဝစနေန သာရိပုတ္တံ အာမန္တေဟီ”တိ[3]။

**ဘိက္ခဝေါ**တိ အာမန္တနာကာရပရိဒီပနံ။ တဉ္စ ဘိက္ခနသီလတာဒိဂုဏယောဂသိဒ္ဓတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဘိက္ခနသီလတာဂုဏယုတ္တောပိ ဟိ ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခနဓမ္မတာဂုဏယုတ္တောပိ ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခနေ သာဓုကာရိတာဂုဏယုတ္တောပီတိ သဒ္ဒဝိဒူ မညန္တိ။ တေန စ နေသံ ဘိက္ခနသီလတာဒိဂုဏယောဂသိဒ္ဓေန ဝစနေန ဟီနာဓိကဇနသေဝိတံ ဝုတ္တိံ ပကာသေန္တော ဥဒ္ဓတဒီနဘာဝနိဂ္ဂဟံ ကရောတိ။ **ဘိက္ခဝေါ**တိ ဣမိနာ ကရုဏာဝိပ္ဖာရသောမ္မဟဒယနယနနိပါတပုဗ္ဗင်္ဂမေန ဝစနေန တေ အတ္တနော မုခါဘိမုခေ[4] ကရောတိ။ တေနေဝ စ ကထေတုကမျတာဒီပကေန ဝစနေန တေသံ သောတုကမျတံ ဇနေတိ။ တေနေဝ စ သမ္ဗောဓနတ္ထေန သာဓုကံ သဝနမနသိကာရေပိ တေ နိယောဇေတိ။ သာဓုကံ သဝနမနသိကာရာယတ္တာ ဟိ သာသနသမ္ပတ္တိ။

အပရေသုပိ ဒေဝမနုဿေသု ဝိဇ္ဇမာနေသု ကသ္မာ ဘိက္ခူယေဝ အာမန္တေသီတိ စေ။ ဇေဋ္ဌသေဋ္ဌာသန္နသဒါသန္နိဟိတဘာဝတော။ သဗ္ဗပရိသသာဓာရဏာ ဟိ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာ။ ပရိသာယ စ ဇေဋ္ဌာ ဘိက္ခူ ပဌမုပ္ပန္နတ္တာ၊ သေဋ္ဌာ အနဂါရိယဘာဝံ အာဒိံ ကတွာ သတ္ထုစရိယာနုဝိဓာယကတ္တာ သကလသာသနပဋိဂ္ဂါဟကတ္တာ စ[5]။ အာသန္နာ တေ တတ္ထ နိသိန္နေသု သတ္ထုသန္တိကတ္တာ။ သဒါသန္နိဟိတာ သတ္ထုသန္တိကာဝစရတ္တာတိ။ အပိစ တေ ဓမ္မဒေသနာယ ဘာဇနံ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပတ္တိသဗ္ဘာဝတောတိပိ တေ ဧဝ အာမန္တေသိ။

၁-ခု ၁-၈၅-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဝိ ၁-၂၈၊ အဘိ ၂-၂၅၄-ပိဋ္ဌေသု။
၃-အံ ၃-၁၈၁၊ သံ ၁-၂၈၃-ပိဋ္ဌေသု။
၄-မုခါဘိမုခံ (က)
၅-ပတိဋ္ဌာပကတ္တာ စ (က)

Kimatthaṁ pana Bhagavā dhammaṁ desento paṭhamaṁ bhikkhū āmantesi, na dhammameva desesīti. Satijananatthaṁ. Bhikkhū hi aññaṁ cintentāpi vikkhittacittāpi dhammaṁ paccavekkhantāpi kammaṭṭhānaṁ manasikarontāpi nisinnā honti, te anāmantetvā dhamme desiyamāne “ayaṁ desanā kiṁnidānā kiṁpaccayā katamāya aṭṭhuppattiyā desitā”ti sallakkhetuṁ asakkontā duggahitaṁ vā gaṇheyyuṁ, na vā gaṇheyyuṁ. Tena nesaṁ satijananatthaṁ Bhagavā paṭhamaṁ āmantetvā pacchā dhammaṁ deseti.

**Bhadante**ti gāravavacanametaṁ[1], Satthu paṭivacanadānaṁ vā. Api cettha “bhikkhavo”ti vadamāno Bhagavā te bhikkhū ālapati. “Bhadante”ti vadamānā te Bhagavantaṁ paccālapanti. Tathā “bhikkhavo”ti Bhagavā ādimhi bhāsati, “bhadante”ti te paccābhāsanti. “Bhikkhavo”ti paṭivacanaṁ dāpeti, “bhadante”ti paṭivacanaṁ denti. **Te bhikkhū**ti ye Bhagavā āmantesi, te. **Bhagavato paccassosun**ti Bhagavato āmantanaṁ paṭi-assosuṁ, abhimukhā hutvā suṇiṁsu sampaṭicchiṁsu paṭiggahesunti attho. **Bhagavā etadavocā**ti Bhagavā etaṁ idāni vattabbaṁ sakalaṁ suttaṁ avoca. Ettāvatā ca yaṁ āyasmatā Ānandena imassa suttassa sukhāvagāhaṇatthaṁ kāladesadesakaparisāpadesapaṭimaṇḍitaṁ[2] nidānaṁ bhāsitaṁ, tassa atthavaṇṇanā samattāti.

Idāni **nāhaṁ bhikkhave aññaṁ ekarūpampi samanupassāmī**ti-ādinā nayena Bhagavatā nikkhittassa suttassa vaṇṇanāya okāso anuppatto, sā panesā suttavaṇṇanā yasmā suttanikkhepaṁ vicāretvāva vuccamānā pākaṭā hoti, tasmā suttanikkhepavicāraṇā tāva veditabbā. Cattāro hi suttanikkhepā attajjhāsayo parajjhāsayo pucchāvasiko aṭṭhuppattikoti. Tattha yāni suttāni Bhagavā parehi anajjhiṭṭho kevalaṁ attano ajjhāsayeneva kathesi, seyyathidaṁ? Ākaṅkheyyasuttaṁ Vatthasuttanti evamādīni, tesaṁ attajjhāsayo nikkhepo. Yāni pana “paripakkā kho Rāhulassa vimuttiparipācanīyā dhammā, yaṁnūnāhaṁ Rāhulaṁ uttari āsavānaṁ khaye vineyyan”ti[3] evaṁ paresaṁ ajjhāsayaṁ khantiṁ manaṁ abhinīhāraṁ bujjhanabhāvañca oloketvā parajjhāsayavasena kathitāni, seyyathidaṁ?

1. Garuvacanametaṁ (Ka)  2. Kāladesadesakapaṭimaṇḍitaṁ (Ka)
3. Saṁ 2. 324; Ma 3. 324 piṭṭhesu.



ကိမတ္ထံ ပန ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ပဌမံ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ၊ န ဓမ္မမေဝ ဒေသေသီတိ။ သတိဇနနတ္ထံ။ ဘိက္ခူ ဟိ အညံ စိန္တေန္တာပိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တာပိ ဓမ္မံ ပစ္စဝေက္ခန္တာပိ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောန္တာပိ နိသိန္နာ ဟောန္တိ၊ တေ အနာမန္တေတွာ ဓမ္မေ ဒေသိယမာနေ “အယံ ဒေသနာ ကိံနိဒါနာ ကိံပစ္စယာ ကတမာယ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ ဒေသိတာ”တိ သလ္လက္ခေတုံ အသက္ကောန္တာ ဒုဂ္ဂဟိတံ ဝါ ဂဏှေယျုံ၊ န ဝါ ဂဏှေယျုံ။ တေန နေသံ သတိဇနနတ္ထံ ဘဂဝါ ပဌမံ အာမန္တေတွာ ပစ္ဆာ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။

**ဘဒန္တေ**တိ ဂါရဝဝစနမေတံ[၁]၊ သတ္ထု ပဋိဝစနဒါနံ ဝါ။ အပိ စေတ္ထ “ဘိက္ခဝေါ”တိ ဝဒမာနော ဘဂဝါ တေ ဘိက္ခူ အာလပတိ။ “ဘဒန္တေ”တိ ဝဒမာနာ တေ ဘဂဝန္တံ ပစ္စာလပန္တိ။ တထာ “ဘိက္ခဝေါ”တိ ဘဂဝါ အာဒိမှိ ဘာသတိ၊ “ဘဒန္တေ”တိ တေ ပစ္စာဘာသန္တိ။ “ဘိက္ခဝေါ”တိ ပဋိဝစနံ ဒါပေတိ၊ “ဘဒန္တေ”တိ ပဋိဝစနံ ဒေန္တိ။ **တေ ဘိက္ခူ**တိ ယေ ဘဂဝါ အာမန္တေသိ၊ တေ။ **ဘဂဝတော ပစ္စဿောသု**န္တိ ဘဂဝတော အာမန္တနံ ပဋိအဿောသုံ၊ အဘိမုခါ ဟုတွာ သုဏိံသု သမ္ပဋိစ္ဆိံသု ပဋိဂ္ဂဟေသုန္တိ အတ္ထော။ **ဘဂဝါ ဧတဒဝေါစာ**တိ ဘဂဝါ ဧတံ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ သကလံ သုတ္တံ အဝေါစ။ ဧတ္တာဝတာ စ ယံ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန ဣမဿ သုတ္တဿ သုခါဝဂါဟဏတ္ထံ ကာလဒေသဒေသကပရိသာပဒေသပဋိမဏ္ဍိတံ[၂] နိဒါနံ ဘာသိတံ၊ တဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ သမတ္တာတိ။

ဣဒါနိ **နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ဧကရူပမ္ပိ သမနုပဿာမီ**တိအာဒိနာ နယေန ဘဂဝတာ နိက္ခိတ္တဿ သုတ္တဿ ဝဏ္ဏနာယ ဩကာသော အနုပ္ပတ္တော၊ သာ ပနေသာ သုတ္တဝဏ္ဏနာ ယသ္မာ သုတ္တနိက္ခေပံ ဝိစာရေတွာဝ ဝုစ္စမာနာ ပါကဋာ ဟောတိ၊ တသ္မာ သုတ္တနိက္ခေပဝိစာရဏာ တာဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ စတ္တာရော ဟိ သုတ္တနိက္ခေပါ အတ္တဇ္ဈာသယော ပရဇ္ဈာသယော ပုစ္ဆာဝသိကော အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကောတိ။ တတ္ထ ယာနိ သုတ္တာနိ ဘဂဝါ ပရေဟိ အနဇ္ဈိဋ္ဌော ကေဝလံ အတ္တနော အဇ္ဈာသယေနေဝ ကထေသိ၊ သေယျထိဒံ? အာကင်္ခေယျသုတ္တံ ဝတ္ထသုတ္တန္တိ ဧဝမာဒီနိ၊ တေသံ အတ္တဇ္ဈာသယော နိက္ခေပေါ။ ယာနိ ပန “ပရိပက္ကာ ခေါ ရာဟုလဿ ဝိမုတ္တိပရိပါစနီယာ ဓမ္မာ၊ ယံနူနာဟံ ရာဟုလံ ဥတ္တရိ အာသဝါနံ ခယေ ဝိနေယျ”န္တိ[၃] ဧဝံ ပရေသံ အဇ္ဈာသယံ ခန္တိံ မနံ အဘိနီဟာရံ ဗုဇ္ဈနဘာဝဉ္စ ဩလောကေတွာ ပရဇ္ဈာသယဝသေန ကထိတာနိ၊ သေယျထိဒံ?

၁-ဂရုဝစနမေတံ (က)  ၂-ကာလဒေသဒေသကပဋိမဏ္ဍိတံ (က)
၃-သံ ၂-၃၂၄၊ မ ၃-၃၂၄-ပိဋ္ဌေသု။

Rāhulovādasuttaṁ dhammacakkappavattananti evamādīni, tesaṁ parajjhāsayo nikkhepo. Bhagavantaṁ pana upasaṅkamitvā te te devamanussā tathā tathā pañhaṁ pucchanti. Evaṁ puṭṭhena Bhagavatā yāni kathitāni Devatāsaṁyuttabojjhaṅgasaṁyuttādīni, tesaṁ pucchāvasiko nikkhepo. Yāni pana uppannaṁ kāraṇaṁ paṭicca kathitāni Dhammadāyādasuttaputtamaṁsūpamādīni, tesaṁ aṭṭhuppattiko nikkhepo. Evamimesu catūsu nikkhepesu imassa suttassa parajjhāsayo nikkhepo. Parajjhāsayavasena hetaṁ nikkhittaṁ. Kesaṁ ajjhāsayenāti? Rūpagarukānaṁ purisānaṁ.

Tattha **nāhaṁ bhikkhave**ti-ādīsu nakāro paṭisedhattho. **Ahan**ti attānaṁ niddisati. **Bhikkhave**ti te bhikkhū ālapati. **Aññan**ti idāni vattabbā itthirūpato aññaṁ. **Ekarūpampī**ti ekampi rūpaṁ. **Samanupassāmī**ti dve samanupassanā ñāṇasamanupassanā ca diṭṭhisamanupassanā ca. Tattha “aniccato samanupassati, no niccato”ti[1] ayaṁ **ñāṇasamanupassanā** nāma. “Rūpaṁ attato samanupassatī”ti-ādikā[2] pana **diṭṭhisamanupassanā** nāma. Tāsu idha ñāṇasamanupassanā adhippetā. Imassa pana padassa nakārena sambandho veditabbo. Idaṁ hi vuttaṁ hoti—ahaṁ bhikkhave sabbaññutaññāṇena olokentopi aññaṁ ekarūpampi na samanupassāmīti. **Yaṁ evaṁ purisassa cittaṁ pariyādāya tiṭṭhatī**ti yaṁ rūpaṁ rūpagarukassa purisassa catubhūmakakusalacittaṁ pariyādiyitvā gaṇhitvā khepetvā tiṭṭhati. “Sabbaṁ hatthikāyaṁ pariyādiyitvā”ti-ādīsu[3] hi gahaṇaṁ pariyādānaṁ nāma. “Aniccasaññā bhikkhave bhāvitā bahulīkatā sabbaṁ kāmarāgaṁ pariyādiyatī”ti-ādīsu[4] khepanaṁ. Idha ubhayampi vaṭṭati. Tattha idaṁ rūpaṁ catubhūmakakusalacittaṁ gaṇhantaṁ na nīluppalakalāpaṁ puriso viya hatthena gaṇhāti, nāpi khepayamānaṁ aggi viya uddhane udakaṁ santāpetvā khepeti. Uppattiñcassa nivārayamānameva catubhūmakampi kusalacittaṁ gaṇhāti ceva khepeti cāti veditabbaṁ. Tena vuttaṁ “purisassa cittaṁ pariyādāya tiṭṭhatī”ti.

**Yathayidan**ti yathā idaṁ. **Itthirūpan**ti itthiyā rūpaṁ. Tattha “kiñca bhikkhave rūpaṁ vadetha. Ruppatīti kho bhikkhave tasmā rūpanti vuccati. Kena ruppati. Sītenapi ruppati uṇhenapi ruppatī”ti[5] suttānusārena rūpassa

---

1. Khu 9. 406 piṭṭhe Paṭisambhidāmagge. 2. Khu 9. 137 piṭṭhe.
3. Saṁ 1. 85 piṭṭhe. 4. Saṁ 2. 126 piṭṭhe. 5. Saṁ 2. 71 piṭṭhe.



ရာဟုလောဝါဒသုတ္တံ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနန္တိ ဧဝမာဒီနိ၊ တေသံ ပရဇ္ဈာသယော နိက္ခေပေါ။ ဘဂဝန္တံ ပန ဥပသင်္ကမိတွာ တေ တေ ဒေဝမနုဿာ တထာ တထာ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တိ။ ဧဝံ ပုဋ္ဌေန ဘဂဝတာ ယာနိ ကထိတာနိ ဒေဝတာသံယုတ္တ-ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ္တာဒီနိ၊ တေသံ ပုစ္ဆာဝသိကော နိက္ခေပေါ။ ယာနိ ပန ဥပ္ပန္နံ ကာရဏံ ပဋိစ္စ ကထိတာနိ ဓမ္မဒါယာဒသုတ္တပုတ္တမံသူပမာဒီနိ၊ တေသံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကော နိက္ခေပေါ။ ဧဝမိမေသု စတူသု နိက္ခေပေသု ဣမဿ သုတ္တဿ ပရဇ္ဈာသယော နိက္ခေပေါ။ ပရဇ္ဈာသယဝသေန ဟေတံ နိက္ခိတ္တံ။ ကေသံ အဇ္ဈာသယေနာတိ? ရူပဂရုကာနံ ပုရိသာနံ။

တတ္ထ **နာဟံ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒီသု နကာရော ပဋိသေဓတ္ထော။ **အဟ**န္တိ အတ္တာနံ နိဒ္ဒိသတိ။ **ဘိက္ခဝေ**တိ တေ ဘိက္ခူ အာလပတိ။ **အည**န္တိ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗာ ဣတ္ထိရူပတော အညံ။ **ဧကရူပမ္ပီ**တိ ဧကမ္ပိ ရူပံ။ **သမနုပဿာမီ**တိ ဒွေ သမနုပဿနာ ဉာဏသမနုပဿနာ စ ဒိဋ္ဌိသမနုပဿနာ စ။ တတ္ထ “အနိစ္စတော သမနုပဿတိ၊ နော နိစ္စတော”တိ[1] အယံ **ဉာဏသမနုပဿနာ** နာမ။ “ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတီ”တိအာဒိကာ[2] ပန **ဒိဋ္ဌိသမနုပဿနာ** နာမ။ တာသု ဣဓ ဉာဏသမနုပဿနာ အဓိပ္ပေတာ။ ဣမဿ ပန ပဒဿ နကာရေန သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဒံ ဟိ ဝုတ္တံ ဟောတိ—အဟံ ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗညုတညာဏေန ဩလောကေန္တောပိ အညံ ဧကရူပမ္ပိ န သမနုပဿာမီတိ။ **ယံ ဧဝံ ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတီ**တိ ယံ ရူပံ ရူပဂရုကဿ ပုရိသဿ စတုဘူမက-ကုသလစိတ္တံ ပရိယာဒိယိတွာ ဂဏှိတွာ ခေပေတွာ တိဋ္ဌတိ။ “သဗ္ဗံ ဟတ္ထိကာယံ ပရိယာဒိယိတွာ”တိအာဒီသု[3] ဟိ ဂဟဏံ ပရိယာဒါနံ နာမ။ “အနိစ္စသညာ ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ သဗ္ဗံ ကာမရာဂံ ပရိယာဒိယတီ”တိအာဒီသု[4] ခေပနံ။ ဣဓ ဥဘယမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ တတ္ထ ဣဒံ ရူပံ စတုဘူမကကုသလစိတ္တံ ဂဏှန္တံ န နီလုပ္ပလကလာပံ ပုရိသော ဝိယ ဟတ္ထေန ဂဏှာတိ၊ နာပိ ခေပယမာနံ အဂ္ဂိ ဝိယ ဥဒ္ဓနေ ဥဒကံ သန္တာပေတွာ ခေပေတိ။ ဥပ္ပတ္တိဉ္စဿ နိဝါရယမာနမေဝ စတုဘူမကမ္ပိ ကုသလစိတ္တံ ဂဏှာတိ စေဝ ခေပေတိ စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တေန ဝုတ္တံ “ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတီ”တိ။

**ယထယိဒ**န္တိ ယထာ ဣဒံ။ **ဣတ္ထိရူပ**န္တိ ဣတ္ထိယာ ရူပံ။ တတ္ထ “ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ ရူပံ ဝဒေထ။ ရုပ္ပတီတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ တသ္မာ ရူပန္တိ ဝုစ္စတိ။ ကေန ရုပ္ပတိ။ သီတေနပိ ရုပ္ပတိ ဥဏှေနပိ ရုပ္ပတီ”တိ[5] သုတ္တာနုသာရေန ရူပဿ

---

၁-ခု ၉-၄၀၆-ပိဋ္ဌေ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ။ ၂-ခု ၉-၁၃၇-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သံ ၁-၈၅-ပိဋ္ဌေ။
၄-သံ ၂-၁၂၆-ပိဋ္ဌေ။ ၅-သံ ၂-၇၁-ပိဋ္ဌေ။

vacanattho ceva sāmaññalakkhaṇañca veditabbaṁ. Ayaṁ pana rūpasaddo khandhabhavanimittapaccayasarīravaṇṇasaṇṭhānādīsu anekesu atthesu vattati. Ayañhi “yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannan”ti[1] ettha rūpakkhandhe vattati. “Rūpūpapattiyā maggaṁ bhāvetī”ti[2] ettha rūpabhave. “Ajjhattaṁ arūpasaññī bahiddhā rūpāni passatī”ti[3] ettha kasiṇanimitte. “Sarūpā bhikkhave uppajjanti pāpakā akusalā dhammā no arūpā”ti[4] ettha paccaye. “Ākāso parivārito rūpantveva saṅkhaṁ gacchatī”ti[5] ettha sarīre. “Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇan”ti[6] ettha vaṇṇe. “Rūpappamāṇo rūpappasanno”ti[7] ettha saṇṭhāne. Ādisaddena “piyarūpaṁ sātarūpaṁ, arasarūpo”ti-ādīnipi saṅgaṇhitabbāni. Idha panesa itthiyā catusamuṭṭhāne rūpāyatanasaṅkhāte vaṇṇe vattati. Apica yo koci itthiyā nivatthanivāsanassa vā alaṅkārassa vā gandhavaṇṇakādīnaṁ vā piḷandhanamālādīnaṁ vāti kāyappaṭibaddho ca vaṇṇo purisassa cakkhuviññāṇassa ārammaṇaṁ hutvā upakappati, sabbametaṁ itthirūpanteva veditabbaṁ. **Itthirūpaṁ bhikkhave purisassa cittaṁ pariyādāya tiṭṭhatī**ti idaṁ purimasseva daḷhīkaraṇatthaṁ vuttaṁ. Purimaṁ vā “yathayidaṁ bhikkhave itthirūpan”ti evaṁ opammavasena vuttaṁ, idaṁ pariyādānānubhāvadassanavasena[8].

Tatridaṁ itthirūpassa pariyādānānubhāve vatthu—Mahādāṭhikanāgarājā kira Cetiyagirimhi Ambatthale[9] mahāthūpaṁ kārāpetvā giribhaṇḍapūjaṁ[10] nāma katvā kālena kālaṁ orodhagaṇaparivuto Cetiyagiriṁ gantvā bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ deti. Bahūnaṁ sannipātaṭṭhāne nāma na sabbesaṁ sati sūpaṭṭhitā hoti, rañño ca Damiḷadevī nāma mahesī paṭhamavaye ṭhitā dassanīyā pāsādikā. Atheko Cittatthero nāma vuḍḍhapabbajito asaṁvaraniyāmena olokento tassā rūpārammaṇe nimittaṁ gahetvā ummādappatto viya ṭhitanisinnaṭṭhānesu “handa Damiḷadevī handa Damiḷadevī”ti[11]

1. Abhi 2. 1; Vi 3. 20 piṭṭhādīsu. 2. Abhi 1. 44; Abhi 2. 274 piṭṭhādīsu.
3. Abhi 1. 55 piṭṭhādīsu. 4. Aṁ 1. 81 piṭṭhe.
5. Ma 1. 248 piṭṭhe. 6. Ma 1. 326; Ma 3. 328 piṭṭhesu.
7. Aṁ 1. 382 piṭṭhe. 8. Pariyādānabhāvadassanavasena (Syā, Ka)
9. Ambaṭṭhaleṇe (Syā, Ka) 10. Giribhaṇḍavāhanapūjaṁ (Sī, Syā)
11. Subhaṁ Damiḷadevī subhaṁ Damiḷadevīti (Sī)



ဝစနတ္ထော စေဝ သာမညလက္ခဏဉ္စ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အယံ ပန ရူပသဒ္ဒေါ ခန္ဓဘဝနိမိတ္တပစ္စယသရီရဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာဒီသု အနေကေသု အတ္ထေသု ဝတ္တတိ။ အယဉ္ဟိ “ယံ ကိဉ္စိ ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္န”န္တိ[၁] ဧတ္ထ ရူပက္ခန္ဓေ ဝတ္တတိ။ “ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတီ”တိ[၂] ဧတ္ထ ရူပဘဝေ။ “အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတီ”တိ[၃] ဧတ္ထ ကသိဏနိမိတ္တေ။ “သရူပါ ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ နော အရူပါ”တိ[၄] ဧတ္ထ ပစ္စယေ။ “အာကာသော ပရိဝါရိတော ရူပန္တွေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတီ”တိ[၅] ဧတ္ထ သရီရေ။ “စက္ခုဉ္စ ပဋိစ္စ ရူပေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏ”န္တိ[၆] ဧတ္ထ ဝဏ္ဏေ။ “ရူပပ္ပမာဏော ရူပပ္ပသန္နော”တိ[၇] ဧတ္ထ သဏ္ဌာနေ။ အာဒိသဒ္ဒေန “ပိယရူပံ သာတရူပံ၊ အရသရူပေါ”တိအာဒီနိပိ သင်္ဂဏှိတဗ္ဗာနိ။ ဣဓ ပနေသ ဣတ္ထိယာ စတုသမုဋ္ဌာနေ ရူပါယတနသင်္ခါတေ ဝဏ္ဏေ ဝတ္တတိ။ အပိစ ယော ကောစိ ဣတ္ထိယာ နိဝတ္ထနိဝါသနဿ ဝါ အလင်္ကာရဿ ဝါ ဂန္ဓဝဏ္ဏကာဒီနံ ဝါ ပိဠန္ဓနမာလာဒီနံ ဝါတိ ကာယပ္ပဋိဗဒ္ဓေါ စ ဝဏ္ဏော ပုရိသဿ စက္ခုဝိညာဏဿ အာရမ္မဏံ ဟုတွာ ဥပကပ္ပတိ၊ သဗ္ဗမေတံ ဣတ္ထိရူပန္တွေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဣတ္ထိရူပံ ဘိက္ခဝေ ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတီ**တိ ဣဒံ ပုရိမဿေဝ ဒဠှီကရဏတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ပုရိမံ ဝါ “ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ ဣတ္ထိရူပ”န္တိ ဧဝံ ဩပမ္မဝသေန ဝုတ္တံ၊ ဣဒံ ပရိယာဒါနာနုဘာဝဒဿနဝသေန[၈]။

တတြိဒံ ဣတ္ထိရူပဿ ပရိယာဒါနာနုဘာဝေ ဝတ္ထု—မဟာဒါဌိကနာဂရာဇာ ကိရ စေတိယဂိရိမှိ အမ္ဗတ္ထလေ[၉] မဟာထူပံ ကာရာပေတွာ ဂိရိဘဏ္ဍပူဇံ[၁၀] နာမ ကတွာ ကာလေန ကာလံ ဩရောဓဂဏပရိဝုတော စေတိယဂိရိံ ဂန္တွာ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒေတိ။ ဗဟူနံ သန္နိပါတဋ္ဌာနေ နာမ န သဗ္ဗေသံ သတိ သူပဋ္ဌိတာ ဟောတိ၊ ရညော စ ဒမိဠဒေဝီ နာမ မဟေသီ ပဌမဝယေ ဌိတာ ဒဿနီယာ ပါသာဒိကာ။ အထေကော စိတ္တတ္ထေရော နာမ ဝုဍ္ဎပဗ္ဗဇိတော အသံဝရနိယာမေန ဩလောကေန္တော တဿာ ရူပါရမ္မဏေ နိမိတ္တံ ဂဟေတွာ ဥမ္မာဒပ္ပတ္တော ဝိယ ဌိတနိသိန္နဋ္ဌာနေသု “ဟန္ဒ ဒမိဠဒေဝီ ဟန္ဒ ဒမိဠဒေဝီ”တိ[၁၁]

၁-အဘိ ၂-၁၊ ဝိ ၃-၂၀-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၂-အဘိ ၁-၄၄၊ အဘိ ၂-၂၇၄-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၃-အဘိ ၁-၅၅-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၄-အံ ၁-၈၁-ပိဋ္ဌေ။
၅-မ ၁-၂၄၈-ပိဋ္ဌေ။ ၆-မ ၁-၃၂၆၊ မ ၃-၃၂၈-ပိဋ္ဌေသု။
၇-အံ ၁-၃၈၂-ပိဋ္ဌေ။ ၈-ပရိယာဒါနဘာဝဒဿနဝသေန (သျာ၊ က)
၉-အမ္ဗဋ္ဌလေဏေ (သျာ၊ က) ၁၀-ဂိရိဘဏ္ဍဝါဟနပူဇံ (သီ၊ သျာ)
၁၁-သုဘံ ဒမိဠဒေဝီ သုဘံ ဒမိဠဒေဝီတိ (သီ)

vadanto vicarati. Tato paṭṭhāya cassa daharasāmaṇerā Ummattakacittattherotveva nāmaṁ katvā vohariṁsu. Atha sā devī nacirasseva kālamakāsi. Bhikkhusaṁghe sivathikadassanaṁ[1] gantvā āgate daharasāmaṇerā tassa santikaṁ gantvā evamāhaṁsu "bhante Cittatthera yassatthāya tvaṁ vilapasi, mayaṁ tassā deviyā sivathikadassanaṁ gantvā āgatā"ti. Evaṁ vuttepi assaddahanto "yassā vā tassā vā tumhe[2] sivathikadassanatthāya gatā, mukhaṁ tumhākaṁ dhūmavaṇṇan"ti ummattakavacanameva avoca. Evaṁ Ummattakacittattherassa cittaṁ pariyādāya aṭṭhāsi idaṁ itthirūpaṁ.

Aparampi vatthu—Saddhātissamahārājā kira ekadivasaṁ orodhagaṇaparivuto vihāraṁ āgato. Eko daharo lohapāsādadvārakoṭṭhake ṭhatvā asaṁvare ṭhito ekaṁ itthiṁ olokesi, sāpi gamanaṁ pacchinditvā taṁ olokesi, ubhopi abbhantare uṭṭhitena rāgagginā ḍayhitvā kālamakaṁsu. Evaṁ itthirūpaṁ daharassa cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati.

Aparampi vatthu—Kalyāṇayamahāvihārato kireko daharo uddesatthāya Kāḷadīghavāpigāmadvāravihāraṁ gantvā niṭṭhituddesakicco atthakāmānaṁ vacanaṁ aggahetvā "gataṭṭhāne daharasāmaṇerehi puṭṭhena gāmassa niviṭṭhākāro kathetabbo bhavissatī"ti gāme piṇḍāya caranto visabhāgārammaṇe nimittaṁ gahetvā attano vasanaṭṭhānaṁ gato tāya nivatthavatthaṁ sañjānitvā "kahaṁ bhante idaṁ laddhan"ti pucchanto tassā matabhāvaṁ ñatvā "evarūpā nāma itthī maṁ nissāya matā"ti cintento anto-uṭṭhitena rāgagginā ḍayhitvā jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Evampi idaṁ itthirūpaṁ purisassa cittaṁ pariyādāya tiṭṭhatīti veditabbaṁ.

2. Dutiyādīni saddagarukādīnaṁ āsayavasena vuttāni. Tesu **itthisaddo**ti itthiyā cittasamuṭṭhāno kathitagītavāditasaddo. Apica itthiyā nivatthanivāsanassāpi alaṅkatālaṅkārassāpi itthipayoganipphādito vīṇāsaṅkhapaṇavādisaddopi itthisaddotveva veditabbo. Sabbopi heso purisassa cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati.

1. Sīvathikāya dassanaṁ (Sī, Syā)    2. Yassatthāya vā tumhepi (Ka)



ဝဒန္တော ဝိစရတိ။ တတော ပဋ္ဌာယ စဿ ဒဟရသာမဏေရာ ဥမ္မတ္တကစိတ္တတ္ထေရောတွေဝ နာမံ ကတွာ ဝေါဟရိံသု။ အထ သာ ဒေဝီ နစိရဿေဝ ကာလမကာသိ။ ဘိက္ခုသံဃေ သိဝထိကဒဿနံ[1] ဂန္တွာ အာဂတေ ဒဟရသာမဏေရာ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဧဝမာဟံသု "ဘန္တေ စိတ္တတ္ထေရ ယဿတ္ထာယ တွံ ဝိလပသိ၊ မယံ တဿာ ဒေဝိယာ သိဝထိကဒဿနံ ဂန္တွာ အာဂတာ"တိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေပိ အဿဒ္ဒဟန္တော "ယဿာ ဝါ တဿာ ဝါ တုမှေ[2] သိဝထိကဒဿနတ္ထာယ ဂတာ၊ မုခံ တုမှာကံ ဓူမဝဏ္ဏ"န္တိ ဥမ္မတ္တကဝစနမေဝ အဝေါစ။ ဧဝံ ဥမ္မတ္တကစိတ္တတ္ထေရဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ အဋ္ဌာသိ ဣဒံ ဣတ္ထိရူပံ။

အပရမ္ပိ ဝတ္ထု—သဒ္ဓါတိဿမဟာရာဇာ ကိရ ဧကဒိဝသံ ဩရောဓဂဏပရိဝုတော ဝိဟာရံ အာဂတော။ ဧကော ဒဟရော လောဟပါသာဒဒွါရကောဋ္ဌကေ ဌတွာ အသံဝရေ ဌိတော ဧကံ ဣတ္ထိံ ဩလောကေသိ၊ သာပိ ဂမနံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ တံ ဩလောကေသိ၊ ဥဘောပိ အဗ္ဘန္တရေ ဥဋ္ဌိတေန ရာဂဂ္ဂိနာ ဍယှိတွာ ကာလမကံသု။ ဧဝံ ဣတ္ထိရူပံ ဒဟရဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ။

အပရမ္ပိ ဝတ္ထု—ကလျာဏိယမဟာဝိဟာရတော ကိရေကော ဒဟရော ဥဒ္ဒေသတ္ထာယ ကာဠဒီဃဝါပိဂါမဒွါရဝိဟာရံ ဂန္တွာ နိဋ္ဌိတုဒ္ဒေသကိစ္စော အတ္ထကာမာနံ ဝစနံ အဂ္ဂဟေတွာ "ဂတဋ္ဌာနေ ဒဟရသာမဏေရေဟိ ပုဋ္ဌေန ဂါမဿ နိဝိဋ္ဌာကာရော ကထေတဗ္ဗော ဘဝိဿတီ"တိ ဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ဝိသဘာဂါရမ္မဏေ နိမိတ္တံ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂတော တာယ နိဝတ္ထဝတ္ထံ သဉ္ဇာနိတွာ "ကဟံ ဘန္တေ ဣဒံ လဒ္ဓ"န္တိ ပုစ္ဆန္တော တဿာ မတာဘာဝံ ဉတွာ "ဧဝရူပါ နာမ ဣတ္ထီ မံ နိဿာယ မတာ"တိ စိန္တေန္တော အန္တောဥဋ္ဌိတေန ရာဂဂ္ဂိနာ ဍယှိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိ။ ဧဝမ္ပိ ဣဒံ ဣတ္ထိရူပံ ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၂။ ဒုတိယာဒီနိ သဒ္ဒဂရုကာဒီနံ အာသယဝသေန ဝုတ္တာနိ။ တေသု **ဣတ္ထိသဒ္ဒေါ**တိ ဣတ္ထိယာ စိတ္တသမုဋ္ဌာနော ကထိတဂီတဝါဒိတသဒ္ဒေါ။ အပိစ ဣတ္ထိယာ နိဝတ္ထနိဝါသနဿာပိ အလင်္ကတာလင်္ကာရဿာပိ ဣတ္ထိပယောဂနိပ္ဖါဒိတော ဝီဏာသင်္ခပဏဝါဒိသဒ္ဒေါပိ ဣတ္ထိသဒ္ဒေါတွေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သဗ္ဗောပိ ဟေသော ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ။

၁-သီဝထိကာယ ဒဿနံ (သီ၊ သျာ)    ၂-ယဿတ္ထာယ ဝါ တုမှေပိ (က)

Tattha suvaṇṇakakkaṭakasuvaṇṇamoradaharabhikkhu-ādīnaṁ vatthūni veditabbāni. Pabbatantaraṁ kira nissāya mahantaṁ hatthināgakulaṁ vasati. Avidūraṭṭhāne cassa mahāparibhogasaro atthi, tasmiṁ kāyūpapanno suvaṇṇakakkaṭako atthi. So taṁ saraṁ otiṇṇotiṇṇe saṇḍāsena viya aḷehi pāde gahetvā attano vasaṁ[1] netvā māreti. Tassa otārāpekkhā[2] hatthināgā ekaṁ mahāhatthiṁ jeṭṭhakaṁ katvā vicaranti. So ekadivasaṁ taṁ hatthināgaṁ gaṇhi. Thāmasatisampanno hatthināgo cintesi "sacāhaṁ bhītaravaṁ ravissāmi, sabbe yathāruciyā akīḷitvā palāyissantī"ti niccalova aṭṭhāsi. Atha sabbesaṁ uttiṇṇabhāvaṁ ñatvā tena gahitabhāvaṁ attano bhariyaṁ jānāpetuṁ viravitvā evamāha—

"Siṅgīmigo āyatacakkhunetto,
Aṭṭhittaco vārisayo alomo.
Tenā'bhibhūto kapaṇaṁ[3] rudāmi,
Mā heva maṁ pāṇasamaṁ jaheyyā"ti[4].

Sā taṁ sutvā sāmikassa gahitabhāvaṁ ñatvā taṁ tamhā bhayā mocetuṁ hatthinā ca kuḷīrena ca saddhiṁ sallapantī evamāha—

"Ayya na taṁ jahissāmi, kuñjaraṁ saṭṭhihāyanaṁ[5].
Pathabyā cāturantāya, Suppiyo hosi me tuvaṁ.

Ye kuḷīrā samuddasmiṁ, Gaṅgāya Yamunāya ca[6].
Tesaṁ tvaṁ vārijo seṭṭho, muñca rodantiyā patin"ti[4].

Kuḷīro saha itthisaddassavanena gahaṇaṁ sithilamakāsi. Atha hatthināgo "ayamevetassa okāso"ti ekaṁ pādaṁ gahitākāreneva ṭhapetvā dutiyaṁ ukkhipitvā taṁ piṭṭhikapāle akkamitvā vicuṇṇikaṁ katvā thokaṁ ākaḍḍhitvā tīre khipi. Atha naṁ sabbahatthino sannipatitvā "amhākaṁ verī"ti vicuṇṇayiṁsu. Evaṁ tāva itthisaddo suvaṇṇakakkaṭakassa cittaṁ pariyādiyitvā tiṭṭhati[7].

1. Vasanaṭṭhānaṁ (Ka)
2. Tasmiṁ otarāpentā (Ka)
3. Karuṇaṁ (Syā, Ṭīkā)
4. Khu 5. 78 piṭṭhe Jātake.
5. Kuñjara saṭṭhihāyana (Sī)
6. Nammadāya ca (Sī)
7. Cittaṁ pariyādiyīti (Sī, Syā)



တတ္ထ သုဝဏ္ဏကက္ကဋကသုဝဏ္ဏမောရဒဟရဘိက္ခုအာဒီနံ ဝတ္ထူနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ပဗ္ဗတန္တရံ ကိရ နိဿာယ မဟန္တံ ဟတ္ထိနာဂကုလံ ဝသတိ။ အဝိဒူရဋ္ဌာနေ စဿ မဟာပရိဘောဂသရော အတ္ထိ၊ တသ္မိံ ကာယူပပန္နော သုဝဏ္ဏကက္ကဋကော အတ္ထိ။ သော တံ သရံ ဩတိဏ္ဏောတိဏ္ဏေ သဏ္ဍာသေန ဝိယ အဠေဟိ ပါဒေ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဝသံ[၁] နေတွာ မာရေတိ။ တဿ ဩတာရာပေက္ခာ[၂] ဟတ္ထိနာဂါ ဧကံ မဟာဟတ္ထိံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ ဝိစရန္တိ။ သော ဧကဒိဝသံ တံ ဟတ္ထိနာဂံ ဂဏှိ။ ထာမသတိသမ္ပန္နော ဟတ္ထိနာဂေါ စိန္တေသိ "သစာဟံ ဘီတရဝံ ရဝိဿာမိ၊ သဗ္ဗေ ယထာရုစိယာ အကီဠိတွာ ပလာယိဿန္တီ"တိ နိစ္စလောဝ အဋ္ဌာသိ။ အထ သဗ္ဗေသံ ဥတ္တိဏ္ဏဘာဝံ ဉတွာ တေန ဂဟိတဘာဝံ အတ္တနော ဘရိယံ ဇာနာပေတုံ ဝိရဝိတွာ ဧဝမာဟ—

"သိင်္ဂီမိဂေါ အာယတစက္ခုနေတ္တော၊
အဋ္ဌိတ္တစော ဝါရိသယော အလောမော။
တေနာ'ဘိဘူတော ကပဏံ[၃] ရုဒါမိ၊
မာ ဟေဝ မံ ပါဏသမံ ဇဟေယျာ"တိ[၄]။

သာ တံ သုတွာ သာမိကဿ ဂဟိတဘာဝံ ဉတွာ တံ တမှာ ဘယာ မောစေတုံ ဟတ္ထိနာ စ ကုဠီရေန စ သဒ္ဓိံ သလ္လပန္တီ ဧဝမာဟ—

"အယျ န တံ ဇဟိဿာမိ၊ ကုဉ္ဇရံ သဋ္ဌိဟာယနံ[၅]။
ပထဗျာ စာတုရန္တာယ၊ သုပ္ပိယော ဟောသိ မေ တုဝံ။

ယေ ကုဠီရာ သမုဒ္ဒသ္မိံ၊ ဂင်္ဂါယ ယမုနာယ စ[၆]။
တေသံ တွံ ဝါရိဇော သေဋ္ဌော၊ မုဉ္စ ရောဒန္တိယာ ပတိ"န္တိ[၄]။

ကုဠီရော သဟ ဣတ္ထိသဒ္ဒဿဝနေန ဂဟဏံ သိထိလမကာသိ။ အထ ဟတ္ထိနာဂေါ "အယမေဝေတဿ ဩကာသော"တိ ဧကံ ပါဒံ ဂဟိတာကာရေနေဝ ဌပေတွာ ဒုတိယံ ဥက္ခိပိတွာ တံ ပိဋ္ဌိကပါလေ အက္ကမိတွာ ဝိစုဏ္ဏိကံ ကတွာ ထောကံ အာကဍ္ဎိတွာ တီရေ ခိပိ။ အထ နံ သဗ္ဗဟတ္ထိနော သန္နိပတိတွာ "အမှာကံ ဝေရီ"တိ ဝိစုဏ္ဏယိံသု။ ဧဝံ တာဝ ဣတ္ထိသဒ္ဒေါ သုဝဏ္ဏကက္ကဋကဿ စိတ္တံ ပရိယာဒိယိတွာ တိဋ္ဌတိ[၇]။

၁-ဝသနဋ္ဌာနံ (က)
၂-တသ္မိံ ဩတရာပေန္တာ (က)
၃-ကရုဏံ (သျာ၊ ဋီကာ)
၄-ခု ၅-၇၈-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။
၅-ကုဉ္ဇရ သဋ္ဌိဟာယန (သီ)
၆-နမ္မဒါယ စ (သီ)
၇-စိတ္တံ ပရိယာဒိယီတိ (သီ၊ သျာ)

Suvaṇṇamoropi Himavantaṁ anupavisitvā mahantaṁ pabbatagahanaṁ nissāya vasanto niccakālaṁ sūriyassa udayakāle sūriyamaṇḍalaṁ ulloketvā attano rakkhaṁ karonto evaṁ vadati—

“Udetayaṁ cakkhumā ekarājā,
Harissavaṇṇo pathavippabhāso.
Taṁ taṁ namassāmi harissavaṇṇaṁ pathavippabhāsaṁ,
Tayājja guttā viharemu divasaṁ.

Ye brāhmaṇā vedagū sabbadhamme,
Te me namo te ca maṁ pālayantu.
Namatthu Buddhānaṁ namatthu bodhiyā,
Namo vimuttānaṁ namo vimuttiyā.
Imaṁ so parittaṁ katvā, moro carati esanā”ti[1].

So divasaṁ gocaraṁ gahetvā sāyanhasamaye vasanaṭṭhānaṁ pavisanto atthaṅgataṁ sūriyamaṇḍalaṁ oloketvāpi imaṁ gāthaṁ[2] vadati—

“Apetayaṁ cakkhumā ekarājā,
Harissavaṇṇo pathavippabhāso.
Taṁ taṁ namassāmi harissavaṇṇaṁ pathavippabhāsaṁ,
Tayājja guttā viharemu rattiṁ.

Ye brāhmaṇā vedagū sabbadhamme,
Te me namo te ca maṁ pālayantu.
Namatthu Buddhānaṁ namatthu bodhiyā,
Namo vimuttānaṁ namo vimuttiyā.
Imaṁ so parittaṁ katvā, moro vāsamakappayī”ti[1].

Iminā niyāmena satta vassasatāni vītināmetvā ekadivasaṁ parittakammato puretarameva morakukkuṭikāya saddaṁ sutvā parittakammaṁ asaritvā raññā pesitassa luddakassa vasaṁ upagato. Evaṁ itthisaddo suvaṇṇamorassa cittaṁ pariyādiyitvā tiṭṭhatīti. Chātapabbatavāsī daharo pana sudhāmuṇḍakavāsī[3] daharo ca itthisaddaṁ sutvā anayabyasanaṁ pattāti.

1. Khu 5. 38 piṭṭhe. 2. Thutiṁ (Sī, Syā) 3. Paṇamugāmaṇḍitavāsī (Ka)



သုဝဏ္ဏမောရောပိ ဟိမဝန္တံ အနုပဝိသိတွာ မဟန္တံ ပဗ္ဗတဂဟနံ နိဿာယ ဝသန္တော နိစ္စကာလံ သူရိယဿ ဥဒယကာလေ သူရိယမဏ္ဍလံ ဥလ္လောကေတွာ အတ္တနော ရက္ခံ ကရောန္တော ဧဝံ ဝဒတိ—

“ဥဒေတယံ စက္ခုမာ ဧကရာဇာ၊
ဟရိဿဝဏ္ဏော ပထဝိပ္ပဘာသော။
တံ တံ နမဿာမိ ဟရိဿဝဏ္ဏံ ပထဝိပ္ပဘာသံ၊
တယာဇ္ဇ ဂုတ္တာ ဝိဟရေမု ဒိဝသံ။

ယေ ဗြာဟ္မဏာ ဝေဒဂူ သဗ္ဗဓမ္မေ၊
တေ မေ နမော တေ စ မံ ပါလယန္တု။
နမတ္ထု ဗုဒ္ဓါနံ နမတ္ထု ဗောဓိယာ၊
နမော ဝိမုတ္တာနံ နမော ဝိမုတ္တိယာ။
ဣမံ သော ပရိတ္တံ ကတွာ၊ မောရော စရတိ ဧသနာ”တိ[၁]။

သော ဒိဝသံ ဂေါစရံ ဂဟေတွာ သာယနှသမယေ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဝိသန္တော အတ္ထင်္ဂတံ သူရိယမဏ္ဍလံ ဩလောကေတွာပိ ဣမံ ဂါထံ[၂] ဝဒတိ—

“အပေတယံ စက္ခုမာ ဧကရာဇာ၊
ဟရိဿဝဏ္ဏော ပထဝိပ္ပဘာသော။
တံ တံ နမဿာမိ ဟရိဿဝဏ္ဏံ ပထဝိပ္ပဘာသံ၊
တယာဇ္ဇ ဂုတ္တာ ဝိဟရေမု ရတ္တိံ။

ယေ ဗြာဟ္မဏာ ဝေဒဂူ သဗ္ဗဓမ္မေ၊
တေ မေ နမော တေ စ မံ ပါလယန္တု။
နမတ္ထု ဗုဒ္ဓါနံ နမတ္ထု ဗောဓိယာ၊
နမော ဝိမုတ္တာနံ နမော ဝိမုတ္တိယာ။
ဣမံ သော ပရိတ္တံ ကတွာ၊ မောရော ဝါသမကပ္ပယီ”တိ[၁]။

ဣမိနာ နိယာမေန သတ္တ ဝဿသတာနိ ဝီတိနာမေတွာ ဧကဒိဝသံ ပရိတ္တကမ္မတော ပုရေတရမေဝ မောရကုက္ကုဋိကာယ သဒ္ဒံ သုတွာ ပရိတ္တကမ္မံ အသရိတွာ ရညာ ပေသိတဿ လုဒ္ဒကဿ ဝသံ ဥပဂတော။ ဧဝံ ဣတ္ထိသဒ္ဒေါ သုဝဏ္ဏမောရဿ စိတ္တံ ပရိယာဒိယိတွာ တိဋ္ဌတီတိ။ ဆာတပဗ္ဗတဝါသီ ဒဟရော ပန သုဓာမုဏ္ဍကဝါသီ[၃] ဒဟရော စ ဣတ္ထိသဒ္ဒံ သုတွာ အနယဗျသနံ ပတ္တာတိ။

၁-ခု ၅-၃၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ထုတိံ (သီ၊ သျာ) ၃-ပဏမုဂါမဏ္ဍိတဝါသီ (က)

3. Tatiye **itthigandho**ti itthiyā catusamuṭṭhānikaṁ gandhāyatanaṁ. Svāyaṁ itthiyā sarīragandho duggandho hoti, kāyāruḷho pana āgantuka-anulepanādigandho idha adhippeto. Ekaccā hi itthī assagandhinī hoti, ekaccā meṇḍakagandhinī, ekaccā sedagandhinī, ekaccā soṇitagandhinī. Ekacco andhabālo evarūpāyapi itthiyā rajjateva. Cakkavattino pana itthiratanassa kāyato candanagandho vāyati, mukhato ca uppalagandho. Ayaṁ na sabbāsaṁ hoti, āgantuka-anulepanādigandhova idha adhippeto. Tiracchānagatā pana hatthi-assagoṇādayo tiracchānagatānaṁ sajāti-itthīnaṁ utugandhena yojanadviyojanatiyojanacatuyojanampi gacchanti. Itthikāye gandho vā[1] hotu itthiyā nivatthanivāsana-anulittālepanapiḷandha-mālādigandho vā, sabbopi itthigandhotveva veditabbo.

4. Catutthe **itthiraso**ti itthiyā catusamuṭṭhānikaṁ rasāyatanaṁ. Tipiṭakacūḷanāgacūḷābhayattherā pana "yvāyaṁ itthiyā kiṁkārapaṭissāvitādivasena savanaraso[2] ceva paribhogaraso ca, ayaṁ itthiraso"ti vadanti. Kiṁ tena, yo panāyaṁ itthiyā oṭṭhamaṁsasammakkhanakheḷādirasopi, sāmikassa dinnayāgubhattādīnaṁ rasopi, sabbo so itthirasotveva veditabbo. Aneke hi sattā attano mātugāmena yaṁkiñci sahatthā dinnameva madhuranti gahetvā anayabyasanaṁ pattāti.

5. Pañcame **itthiphoṭṭhabbo**ti itthiyā kāyasamphasso, itthisarīrāruḷhānaṁ vatthālaṅkāramālādīnampi phasso itthiphoṭṭhabbotveva veditabbo. Sabbopesa purisassa cittaṁ pariyādiyati mahācetiyaṅgaṇe gaṇasajjhāyaṁ gaṇhantassa daharabhikkhuno visabhāgārammaṇaphasso viyāti.

Iti Satthā sattānaṁ āsayānusayavasena rūpādīsu ekekaṁ gahetvā aññaṁ īdisaṁ na passāmīti āha. Yathā hi rūpagarukassa purisassa itthirūpaṁ cittuppādaṁ gameti palibundhati bajjhāpeti baddhāpeti moheti sammoheti[3], na tathā sesā saddādayo. Yathā ca saddādigarukānaṁ saddādayo, na tathā rūpādīni ārammaṇāni. Ekaccassa ca rūpādīsu ekamevārammaṇaṁ cittaṁ pariyādiyati, ekaccassa dvepi tīṇipi cattāripi pañcapi. Iti

1. Iti kāyagandhovā (Sī), itthikāyagandho vā (Syā)    2. Assavaraso (Sī)
3. Palibujjhati majjāpeti pamajjāpeti pamoheti (Sī)



၃။ တတိယေ **ဣတ္ထိဂန္ဓော**တိ ဣတ္ထိယာ စတုသမုဋ္ဌာနိကံ ဂန္ဓာယတနံ။ သွာယံ ဣတ္ထိယာ သရီရဂန္ဓော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဟောတိ၊ ကာယာရုဠှော ပန အာဂန္တုကအနုလေပနာဒိဂန္ဓော ဣဓ အဓိပ္ပေတော။ ဧကစ္စာ ဟိ ဣတ္ထီ အဿဂန္ဓိနီ ဟောတိ၊ ဧကစ္စာ မေဏ္ဍကဂန္ဓိနီ၊ ဧကစ္စာ သေဒဂန္ဓိနီ၊ ဧကစ္စာ သောဏိတဂန္ဓိနီ။ ဧကစ္စော အန္ဓဗာလော ဧဝရူပါယပိ ဣတ္ထိယာ ရဇ္ဇတေဝ။ စက္ကဝတ္တိနော ပန ဣတ္ထိရတနဿ ကာယတော စန္ဒနဂန္ဓော ဝါယတိ၊ မုခတော စ ဥပ္ပလဂန္ဓော။ အယံ န သဗ္ဗာသံ ဟောတိ၊ အာဂန္တုကအနုလေပနာဒိဂန္ဓောဝ ဣဓ အဓိပ္ပေတော။ တိရစ္ဆာနဂတာ ပန ဟတ္ထိအဿဂေါဏာဒယော တိရစ္ဆာနဂတာနံ သဇာတိဣတ္ထီနံ ဥတုဂန္ဓေန ယောဇနဒွိယောဇနတိယောဇနစတုယောဇနမ္ပိ ဂစ္ဆန္တိ။ ဣတ္ထိကာယေ ဂန္ဓော ဝါ[1] ဟောတု ဣတ္ထိယာ နိဝတ္ထနိဝါသနအနုလိတ္တာလေပနပိဠန္ဓမာလာဒိဂန္ဓော ဝါ၊ သဗ္ဗောပိ ဣတ္ထိဂန္ဓောတွေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၄။ စတုတ္ထေ **ဣတ္ထိရသော**တိ ဣတ္ထိယာ စတုသမုဋ္ဌာနိကံ ရသာယတနံ။ တိပိဋကစူဠနာဂစူဠာဘယတ္ထေရာ ပန "ယွာယံ ဣတ္ထိယာ ကိံကာရပဋိဿာဝိတာဒိဝသေန သဝနရသော[2] စေဝ ပရိဘောဂရသော စ၊ အယံ ဣတ္ထိရသော"တိ ဝဒန္တိ။ ကိံ တေန၊ ယော ပနာယံ ဣတ္ထိယာ ဩဋ္ဌမံသသမ္မက္ခနခေဠာဒိရသောပိ, သာမိကဿ ဒိန္နယာဂုဘတ္တာဒီနံ ရသောပိ၊ သဗ္ဗော သော ဣတ္ထိရသောတွေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အနေကေ ဟိ သတ္တာ အတ္တနော မာတုဂါမေန ယံကိဉ္စိ သဟတ္ထာ ဒိန္နမေဝ မဓုရန္တိ ဂဟေတွာ အနယဗျသနံ ပတ္တာတိ။

၅။ ပဉ္စမေ **ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗော**တိ ဣတ္ထိယာ ကာယသမ္ဖဿော၊ ဣတ္ထိသရီရာရုဠှာနံ ဝတ္ထာလင်္ကာရမာလာဒီနမ္ပိ ဖဿော ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗောတွေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သဗ္ဗောပေသ ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒိယတိ မဟာစေတိယင်္ဂဏေ ဂဏသဇ္ဈာယံ ဂဏှန္တဿ ဒဟရဘိက္ခုနော ဝိသဘာဂါရမ္မဏဖဿော ဝိယာတိ။

ဣတိ သတ္ထာ သတ္တာနံ အာသယာနုသယဝသေန ရူပါဒီသု ဧကေကံ ဂဟေတွာ အညံ ဤဒိသံ န ပဿာမီတိ အာဟ။ ယထာ ဟိ ရူပဂရုကဿ ပုရိသဿ ဣတ္ထိရူပံ စိတ္တုပ္ပါဒံ ဂမေတိ ပလိဗုန္ဓတိ ဗဇ္ဈာပေတိ ဗဒ္ဓါပေတိ မောဟေတိ သံမောဟေတိ[3]၊ န တထာ သေသာ သဒ္ဒါဒယော။ ယထာ စ သဒ္ဒါဒိဂရုကာနံ သဒ္ဒါဒယော၊ န တထာ ရူပါဒီနိ အာရမ္မဏာနိ။ ဧကစ္စဿ စ ရူပါဒီသု ဧကမေဝါရမ္မဏံ စိတ္တံ ပရိယာဒိယတိ၊ ဧကစ္စဿ ဒွေပိ တီဏိပိ စတ္တာရိပိ ပဉ္စပိ။ ဣတိ

၁-ဣတိ ကာယဂန္ဓော ဝါ (သီ)၊ ဣတ္ထိကာယဂန္ဓော ဝါ (သျာ)    ၂-အဿဝရသော (သီ)
၃-ပလိဗုဇ္ဈတိ မဇ္ဇာပေတိ ပမဇ္ဇာပေတိ ပမောဟေတိ (သီ)

ime pañca suttantā pañcagarukavasena kathitā, na pañcagarukajātakavasena. **Pañcagarukajātakaṁ**[1] pana sakkhibhāvatthāya āharitvā kathetabbaṁ. Tatra hi amanussehi kantāramajjhe katāya āpaṇādivicāraṇāya[2] mahāpurisassa pañcasu sahāyesu rūpagaruko rūpārammaṇe bajjhitvā[3] anayabyasanaṁ patto, saddādigarukā saddārammaṇādīsu. Iti taṁ sakkhibhāvatthāya āharitvā kathetabbaṁ. Ime pana pañca suttantā pañcagarukavaseneva kathitā.

6. Yasmā ca na kevalaṁ purisāyeva pañcagarukā honti, itthiyopi hontiyeva, tasmā tāsampi vasena puna pañca suttante kathesi. Tesampi attho vuttanayeneva veditabbo. Vatthūsupi paṭhamasutte lohapāsādadvāre ṭhitaṁ daharaṁ oloketvā matāya Rājorodhāya vatthu veditabbaṁ. Taṁ heṭṭhā vitthāritameva.

7. Dutiyasutte Bārāṇasiyaṁ rūpūpajīvino mātugāmassa vatthu veditabbaṁ. Guttilavīṇāvādako kirekissā itthiyā sahassaṁ pahiṇi, sā taṁ uppaṇḍetvā gaṇhituṁ na icchi. So "karissāmettha kattabban"ti sāyanhakālasamanantare alaṅkatapaṭiyatto tassā gehassa abhimukhaṭṭhāne aññasmiṁ gehadvāre nisinno vīṇāya tantiyo same guṇe patiṭṭhāpetvā tantissarena gītassaraṁ anatikkamanto gāyi. Sā itthī tassa gītasaddaṁ sutvā dvāranti saññāya "vivaṭavātapānena tassa santikaṁ gamissāmī"ti ākāseyeva jīvitakkhayaṁ pattā.

8. Tatiyasutte cakkavattirañño kāyato candanagandho vāyati, mukhato ca uppalagandhoti idaṁ āharitabbaṁ. Idaṁ cettha vatthu veditabbaṁ. Sāvatthiyaṁ kirekissā kuṭumbikadhītāya sāmiko Satthu dhammadesanaṁ sutvā "na sakkā mayā ayaṁ dhammo gihibhūtena pūretun"ti aññatarassa piṇḍapātikattherassa santike pabbaji. Athassa bhariyaṁ "assāmikā ayan"ti ñatvā rājā Pasenadikosalo antepuraṁ āharāpetvā[4] ekadivasaṁ ekaṁ nīluppalakalāpaṁ ādāya antepuraṁ paviṭṭho ekekissā ekekaṁ nīluppalaṁ dāpesi. Pupphesu bhājiyamānesu tassā itthiyā dve

1. Khu 5. 31 piṭṭhe.
2. Āpaṇaracanāya (Sī)
3. Rajjitvā (Ka)
4. Atiharāpetvā (Sī, Syā)



ဣမေ ပဉ္စ သုတ္တန္တာ ပဉ္စဂရုကဝသေန ကထိတာ၊ န ပဉ္စဂရုကဇာတကဝသေန။ **ပဉ္စဂရုကဇာတကံ**[1] ပန သက္ခိဘာဝတ္ထာယ အာဟရိတွာ ကထေတဗ္ဗံ။ တတြ ဟိ အမနုဿေဟိ ကန္တာရမဇ္ဈေ ကတာယ အာပဏာဒိဝိစာရဏာယ[2] မဟာပုရိသဿ ပဉ္စသု သဟာယေသု ရူပဂရုကော ရူပါရမ္မဏေ ဗဇ္ဈိတွာ[3] အနယဗျသနံ ပတ္တော၊ သဒ္ဒါဒိဂရုကာ သဒ္ဒါရမ္မဏာဒီသု။ ဣတိ တံ သက္ခိဘာဝတ္ထာယ အာဟရိတွာ ကထေတဗ္ဗံ။ ဣမေ ပန ပဉ္စ သုတ္တန္တာ ပဉ္စဂရုကဝသေနေဝ ကထိတာ။

၆။ ယသ္မာ စ န ကေဝလံ ပုရိသာယေဝ ပဉ္စဂရုကာ ဟောန္တိ၊ ဣတ္ထိယောပိ ဟောန္တိယေဝ၊ တသ္မာ တာသမ္ပိ ဝသေန ပုန ပဉ္စ သုတ္တန္တေ ကထေသိ။ တေသမ္ပိ အတ္ထော ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝတ္ထူသုပိ ပဌမသုတ္တေ လောဟပါသာဒဒွါရေ ဌိတံ ဒဟရံ ဩလောကေတွာ မတာယ ရာဇောရောဓာယ ဝတ္ထု ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တံ ဟေဋ္ဌာ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။

၇။ ဒုတိယသုတ္တေ ဗာရာဏသိယံ ရူပူပဇီဝိနော မာတုဂါမဿ ဝတ္ထု ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဂုတ္တိလဝီဏာဝါဒကော ကိရေကိဿာ ဣတ္ထိယာ သဟဿံ ပဟိဏိ၊ သာ တံ ဥပ္ပဏ္ဍေတွာ ဂဏှိတုံ န ဣစ္ဆိ။ သော "ကရိဿာမေတ္ထ ကတ္တဗ္ဗ"န္တိ သာယဏှကာလသမနန္တရေ အလင်္ကတပဋိယတ္တော တဿာ ဂေဟဿ အဘိမုခဋ္ဌာနေ အညသ္မိံ ဂေဟဒွါရေ နိသိန္နော ဝီဏာယ တန္တိယော သမေ ဂုဏေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ တန္တိဿရေန ဂီတဿရံ အနတိက္ကမန္တော ဂါယိ။ သာ ဣတ္ထီ တဿ ဂီတသဒ္ဒံ သုတွာ ဒွါရန္တိ သညာယ "ဝိဝဋဝါတပါနေန တဿ သန္တိကံ ဂမိဿာမီ"တိ အာကာသေယေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တာ။

၈။ တတိယသုတ္တေ စက္ကဝတ္တိရညော ကာယတော စန္ဒနဂန္ဓော ဝါယတိ၊ မုခတော စ ဥပ္ပလဂန္ဓောတိ ဣဒံ အာဟရိတဗ္ဗံ။ ဣဒံ စေတ္ထ ဝတ္ထု ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရေကိဿာ ကုဋုမ္ဗိကဓီတာယ သာမိကော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ "န သက္ကာ မယာ အယံ ဓမ္မော ဂိဟိဘူတေန ပူရေတု"န္တိ အညတရဿ ပိဏ္ဍပါတိကတ္ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ အထဿ ဘရိယံ "အဿာမိကာ အယ"န္တိ ဉတွာ ရာဇာ ပသေနဒိကောသလော အန္တေပုရံ အာဟရာပေတွာ[4] ဧကဒိဝသံ ဧကံ နီလုပ္ပလကလာပံ အာဒါယ အန္တေပုရံ ပဝိဋ္ဌော ဧကေကိဿာ ဧကေကံ နီလုပ္ပလံ ဒါပေသိ။ ပုပ္ဖေသု ဘာဇီယမာနေသု တဿာ ဣတ္ထိယာ ဒွေ

၁-ခု ၅-၃၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အာပဏရစနာယ (သီ) ၃-ရဇ္ဇိတွာ (က) ၄-အတိဟရာပေတွာ (သီ၊ သျာ)

hatthaṁ pattāni. Sā pahaṭṭhākāraṁ dassetvā upasiṅghitvā parodi. Rājā tassā ubhayākāraṁ disvā taṁ pakkosāpetvā pucchi. Sā attano pahaṭṭhakāraṇañca rodanakāraṇañca kathesi. Yāvatatiyaṁ kathitepi rājā assaddahanto punadivase sakalarājanivesane sabbamālāvilepanādisugandhagandhaṁ harāpetvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa āsanāni paññāpetvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā bhattakiccapariyosāne taṁ itthiṁ "kataro te thero"ti pucchitvā "ayan"ti vutte ñatvā Satthāraṁ vanditvā "bhante tumhehi saddhiṁ bhikkhusaṁgho gacchatu, amhākaṁ asukatthero anumodanaṁ karissatī"ti āha. Satthā taṁ bhikkhuṁ ṭhapetvā vihāraṁ gato. There anumodanaṁ vattuṁ āraddhamatte sakalaṁ rājanivesanaṁ gandhapūraṁ viya jātaṁ. Rājā "saccamevesā āhā"ti pasīditvā punadivase Satthāraṁ taṁ kāraṇaṁ pucchi. Satthā "ayaṁ atīte dhammakathaṁ suṇanto 'sādhu sādhū'ti sādhukāraṁ pavattento sakkaccaṁ assosi, tammūlako tena[1] mahārāja ayamānisaṁso laddho"ti ācikkhi.

Saddhammadesanākāle, sādhu sādhūti bhāsato.
Mukhato jāyate[2] gandho, uppalaṁva yathodaketi[3].

Sesaṁ sabbattha uttānamevāti. Imasmiṁ vagge vaṭṭameva kathitaṁ.

Rūpādivaggavaṇṇanā

---

## 2. Nīvaraṇappahānavaggavaṇṇanā

11. Dutiyassa paṭhame **ekadhammampī**ti ettha "tasmiṁ kho pana samaye dhammā hontī"ti-ādīsu[4] viya nissattaṭṭhena dhammo veditabbo. Tasmā ekadhammampīti nissattaṁ ekasabhāvampīti ayamettha attho. **Anuppannovā**ti ettha pana "bhūtānaṁ vā sattānaṁ ṭhitiyā sambhavesīnaṁ vā anuggahāya[5] yāvatā bhikkhave sattā apadā vā dvipadā vā"ti[6] evamādīsu

1. Taṁmūlakena (Ka) 2. Nibbattatī (Sī) 3. Uppalaṁ viya vāyatīti (Syā)
4. Abhi 1. 35 piṭṭhe. 5. Ma 1. 327; Saṁ 1. 253 piṭṭhesu.
6. Aṁ 1. 343; Khu 1. 254 piṭṭhesu.



ဟတ္ထံ ပတ္တာနိ။ သာ ပဟဋ္ဌာကာရံ ဒဿေတွာ ဥပသိင်္ဃိတွာ ပရောဒိ။ ရာဇာ တဿာ ဥဘယာကာရံ ဒိသွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ ပုစ္ဆိ။ သာ အတ္တနော ပဟဋ္ဌကာရဏဉ္စ ရောဒနကာရဏဉ္စ ကထေသိ။ ယာဝတတိယံ ကထိတေပိ ရာဇာ အဿဒ္ဒဟန္တော ပုနဒိဝသေ သကလရာဇနိဝေသနေ သဗ္ဗမာလာဝိလေပနာဒိသုဂန္ဓဂန္ဓံ ဟရာပေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ အာသနာနိ ပညာပေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ တံ ဣတ္ထိံ "ကတရော တေ ထေရော"တိ ပုစ္ဆိတွာ "အယ"န္တိ ဝုတ္တေ ဉတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃော ဂစ္ဆတု၊ အမှာကံ အသုကတ္ထေရော အနုမောဒနံ ကရိဿတီ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ တံ ဘိက္ခုံ ဌပေတွာ ဝိဟာရံ ဂတော။ ထေရေ အနုမောဒနံ ဝတ္တုံ အာရဒ္ဓမတ္တေ သကလံ ရာဇနိဝေသနံ ဂန္ဓပူရံ ဝိယ ဇာတံ။ ရာဇာ "သစ္စမေဝေသာ အာဟာ"တိ ပသီဒိတွာ ပုနဒိဝသေ သတ္ထာရံ တံ ကာရဏံ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ "အယံ အတီတေ ဓမ္မကထံ သုဏန္တော 'သာဓု သာဓူ'တိ သာဓုကာရံ ပဝတ္တေန္တော သက္ကစ္စံ အဿောသိ၊ တမ္မူလကော တေန[၁] မဟာရာဇ အယမာနိသံသော လဒ္ဓေါ"တိ အာစိက္ခိ။

သဒ္ဓမ္မဒေသနာကာလေ၊ သာဓု သာဓူတိ ဘာသတော။
မုခတော ဇာယတေ[၂] ဂန္ဓော၊ ဥပ္ပလံဝ ယထောဒကေတိ[၃]။

သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ဣမသ္မိံ ဝဂ္ဂေ ဝဋ္ဋမေဝ ကထိတံ။

ရူပါဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

## ၂-နီဝရဏပ္ပဟာနဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၁၁။ ဒုတိယဿ ပဌမေ **ဧကဓမ္မမ္ပီ**တိ ဧတ္ထ "တသ္မိံ ခေါ ပန သမယေ ဓမ္မာ ဟောန္တီ"တိအာဒီသု[၄] ဝိယ နိဿတ္တဋ္ဌေန ဓမ္မော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တသ္မာ ဧကဓမ္မမ္ပီတိ နိဿတ္တံ ဧကသဘာဝမ္ပီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ **အနုပ္ပန္နော ဝါ**တိ ဧတ္ထ ပန "ဘူတာနံ ဝါ သတ္တာနံ ဌိတိယာ သမ္ဘဝေသီနံ ဝါ အနုဂ္ဂဟာယ[၅] ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ အပဒါ ဝါ ဒွိပဒါ ဝါ"တိ[၆] ဧဝမာဒီသု

၁-တံမူလကေန (က) ၂-နိဗ္ဗတ္တတီ (သီ) ၃-ဥပ္ပလံ ဝိယ ဝါယတီတိ (သျာ)
၄-အဘိ ၁-၃၅-ပိဋ္ဌေ။ ၅-မ ၁-၃၂၇၊ သံ ၁-၂၅၃-ပိဋ္ဌေသု။
၆-အံ ၁-၃၄၃၊ ခု ၁-၂၅၄-ပိဋ္ဌေသု။

viya samuccayattho vāsaddo daṭṭhabbo, na vikappattho. Ayañhettha attho—yena dhammena anuppanno ca kāmacchando uppajjati, uppano ca kāmacchando bhiyyobhāvāya vepullāya saṁvattati, tamahaṁ yathā subhanimittaṁ, evaṁ aññaṁ na passāmīti. Tattha **anuppanno**ti ajāto asañjāto apātubhūto asamudāgato. **Kāmacchando**ti "yo kāmesu kāmacchando kāmarāgo kāmanandī kāmataṇhā"ti-ādinā[1] nayena vitthāritaṁ kāmacchandanīvaraṇaṁ. **Uppajjatī**ti nibbattati pātubhavati. So panesa asamudācāravasena vā ananubhūtārammaṇavasena vā anuppanno uppajjatīti veditabbo. Aññathā hi anamatagge saṁsāre anuppanno nāma natthi.

Tattha ekaccassa vattavasena kileso na samudācarati, ekaccassa ganthadhutaṅgasamādhivipassanānavakammādīnaṁ aññataravasena. Kathaṁ? Ekacco hi vattasampanno hoti, tassa dve-asīti khuddakavattāni cuddasa mahāvattāni cetiyaṅgaṇabodhiyaṅgaṇapānīyamāḷaka-uposathāgāra-āgantukagamikavattāni ca karontasseva kileso okāsaṁ na labhati. Aparabhāge panassa vattaṁ vissajjetvā bhinnavattassa carato ayonisomanasikārañceva sativossaggañca āgamma uppajjati. Evampi asamudācāravasena anuppanno uppajjati nāma.

Ekacco ganthayutto hoti, ekampi nikāyaṁ gaṇhāti[2] dvepi tayopi cattāropi pañcapi. Tassa tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ atthavasena Pāḷivasena anusandhivasena pubbāparavasena gaṇhantassa sajjhāyantassa vācentassa desentassa pakāsentassa kileso okāsaṁ na labhati. Aparabhāge panassa ganthakammaṁ pahāya kusītassa carato ayonisomanasikārasativossagge āgamma uppajjati. Evampi asamudācāravasena anuppanno uppajjati nāma.

Ekacco pana dhutaṅgadharo hoti, terasa dhutaṅgaguṇe samādāya vattati. Tassa pana dhutaṅgaguṇe pariharantassa kileso okāsaṁ na labhati. Aparabhāge panassa dhutaṅgāni vissajjetvā bāhullāya āvattassa carato ayonisomanasikārasativossagge āgamma uppajjati. Evampi asamudācāravasena anuppanno uppajjati nāma.

1. Abhi 1. 232 piṭṭhe. 2. Gaṇhanto (Syā, Ka)



ဝိယ သမုစ္စယတ္ထော ဝါသဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ န ဝိကပ္ပတ္ထော။ အယဉှေတ္ထ အတ္ထော—ယေန ဓမ္မေန အနုပ္ပန္နော စ ကာမစ္ဆန္ဒော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥပ္ပန္နော စ ကာမစ္ဆန္ဒော ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ သံဝတ္တတိ၊ တမဟံ ယထာ သုဘနိမိတ္တံ, ဧဝံ အညံ န ပဿာမီတိ။ တတ္ထ **အနုပ္ပန္နော**တိ အဇာတော အသဉ္ဇာတော အပါတုဘူတော အသမုဒါဂတော။ **ကာမစ္ဆန္ဒော**တိ “ယော ကာမေသု ကာမစ္ဆန္ဒော ကာမရာဂေါ ကာမနန္ဒီ ကာမတဏှာ”တိအာဒိနာ[1] နယေန ဝိတ္ထာရိတံ ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏံ။ **ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိ နိဗ္ဗတ္တတိ ပါတုဘဝတိ။ သော ပနေသ အသမုဒါစာရဝသေန ဝါ အနနုဘူတာရမ္မဏဝသေန ဝါ အနုပ္ပန္နော ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အညထာ ဟိ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ အနုပ္ပန္နော နာမ နတ္ထိ။

တတ္ထ ဧကစ္စဿ ဝတ္တဝသေန ကိလေသော န သမုဒါစရတိ၊ ဧကစ္စဿ ဂန္ထဓုတင်္ဂသမာဓိဝိပဿနာနဝကမ္မာဒီနံ အညတရဝသေန။ ကထံ? ဧကစ္စော ဟိ ဝတ္တသမ္ပန္နော ဟောတိ၊ တဿ ဒွေအသီတိ ခုဒ္ဒကဝတ္တာနိ စုဒ္ဒသ မဟာဝတ္တာနိ စေတိယင်္ဂဏဗောဓိယင်္ဂဏပါနီယမာဠကဥပေါသထာဂါရအာဂန္တုကဂမိကဝတ္တာနိ စ ကရောန္တဿေဝ ကိလေသော ဩကာသံ န လဘတိ။ အပရဘာဂေ ပနဿ ဝတ္တံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဘိန္နဝတ္တဿ စရတော အယောနိသောမနသိကာရဉ္စေဝ သတိဝေါဿဂ္ဂဉ္စ အာဂမ္မ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝမ္ပိ အသမုဒါစာရဝသေန အနုပ္ပန္နော ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ။

ဧကစ္စော ဂန္ထယုတ္တော ဟောတိ၊ ဧကမ္ပိ နိကာယံ ဂဏှာတိ[2] ဒွေပိ တယောပိ စတ္တာရောပိ ပဉ္စပိ။ တဿ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ အတ္ထဝသေန ပါဠိဝသေန အနုသန္ဓိဝသေန ပုဗ္ဗာပရဝသေန ဂဏှန္တဿ သဇ္ဈာယန္တဿ ဝါစေန္တဿ ဒေသေန္တဿ ပကာသေန္တဿ ကိလေသော ဩကာသံ န လဘတိ။ အပရဘာဂေ ပနဿ ဂန္ထကမ္မံ ပဟာယ ကုသီတဿ စရတော အယောနိသောမနသိကာရသတိဝေါဿဂ္ဂေ အာဂမ္မ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝမ္ပိ အသမုဒါစာရဝသေန အနုပ္ပန္နော ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ။

ဧကစ္စော ပန ဓုတင်္ဂဓရော ဟောတိ၊ တေရသ ဓုတင်္ဂဂုဏေ သမာဒါယ ဝတ္တတိ။ တဿ ပန ဓုတင်္ဂဂုဏေ ပရိဟရန္တဿ ကိလေသော ဩကာသံ န လဘတိ။ အပရဘာဂေ ပနဿ ဓုတင်္ဂါနိ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဗာဟုလ္လာယ အာဝတ္တဿ စရတော အယောနိသောမနသိကာရသတိဝေါဿဂ္ဂေ အာဂမ္မ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝမ္ပိ အသမုဒါစာရဝသေန အနုပ္ပန္နော ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ။

၁-အဘိ ၁-၂၃၂ ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဂဏှန္တော (သျာ၊ က)

Ekacco aṭṭhasu samāpattīsu ciṇṇavasī hoti, tassa paṭhamajjhānādīsu āvajjanavasi-ādīnaṁ vasena viharantassa kileso okāsaṁ na labhati. Aparabhāge panassa parihīnajjhānassa vā vissaṭṭhajjhānassa vā bhassādīsu anuyuttassa viharato ayonisomanasikārasativossagge āgamma uppajjati. Evampi asamudācāravasena anuppanno uppajjati nāma.

Ekacco pana vipassako hoti, sattasu vā anupassanāsu aṭṭhārasasu vā mahāvipassanāsu kammaṁ karonto viharati. Tassevaṁ viharato kileso okāsaṁ na labhati. Aparabhāge panassa vipassanākammaṁ pahāya kāyadaḷhībahulassa viharato ayonisomanasikārasativossagge āgamma uppajjati. Evampi asamudācāravasena anuppanno uppajjati nāma.

Ekacco navakammiko hoti, uposathāgārabhojanasālādīni kāreti. Tassa tesaṁ upakaraṇāni cintentassa kileso okāsaṁ na labhati. Aparabhāge panassa navakamme niṭṭhite vā vissaṭṭhe vā ayonisomanasikārasativossagge āgamma uppajjati. Evampi asamudācāravasena anuppanno uppajjati nāma.

Ekacco pana brahmalokā āgato suddhasatto hoti tassa anāsevanatāya kileso okāsaṁ na labhati. Aparabhāge panassa laddhāsevanassa ayonisomanasikārasativossagge āgamma uppajjati. Evampi asamudācāravasena anuppanno uppajjati nāma. Evaṁ tāva asamudācāravasena anuppannassa uppannatā veditabbā.

Kathaṁ ananubhūtārammaṇavasena? Idhekacco ananubhūtapubbaṁ manāpiyaṁ rūpādi-ārammaṇaṁ labhati, tassa tattha ayonisomanasikārasativossagge āgamma rāgo uppajjati. Evaṁ ananubhūtārammaṇavasena anuppanno uppajjati nāma.

**Uppanno**ti jāto sañjāto nibbatto abhinibbatto pātubhūto. **Bhiyyobhāvāyā**ti punappunabhāvāya. **Vepullāyā**ti vipulabhāvāya rāsibhāvāya. Tattha sakiṁ uppanno kāmacchando na nirujjhissati, sakiṁ



ဧကစ္စော အဋ္ဌသု သမာပတ္တီသု စိဏ္ဏဝသီ ဟောတိ၊ တဿ ပဌမဇ္ဈာနာဒီသု အာဝဇ္ဇနဝသီအာဒီနံ ဝသေန ဝိဟရန္တဿ ကိလေသော ဩကာသံ န လဘတိ။ အပရဘာဂေ ပနဿ ပရိဟီနဇ္ဈာနဿ ဝါ ဝိဿဋ္ဌဇ္ဈာနဿ ဝါ ဘဿာဒီသု အနုယုတ္တဿ ဝိဟရတော အယောနိသောမနသိကာရသတိဝေါဿဂ္ဂေ အာဂမ္မ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝမ္ပိ အသမုဒါစာရဝသေန အနုပ္ပန္နော ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ။

ဧကစ္စော ပန ဝိပဿကော ဟောတိ၊ သတ္တသု ဝါ အနုပဿနာသု အဋ္ဌာရသသု ဝါ မဟာဝိပဿနာသု ကမ္မံ ကရောန္တော ဝိဟရတိ။ တဿေဝံ ဝိဟရတော ကိလေသော ဩကာသံ န လဘတိ။ အပရဘာဂေ ပနဿ ဝိပဿနာကမ္မံ ပဟာယ ကာယဒဠှီဗဟုလဿ ဝိဟရတော အယောနိသောမနသိကာရသတိဝေါဿဂ္ဂေ အာဂမ္မ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝမ္ပိ အသမုဒါစာရဝသေန အနုပ္ပန္နော ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ။

ဧကစ္စော နဝကမ္မိကော ဟောတိ၊ ဥပေါသထာဂါရဘောဇနသာလာဒီနိ ကာရေတိ။ တဿ တေသံ ဥပကရဏာနိ စိန္တေန္တဿ ကိလေသော ဩကာသံ န လဘတိ။ အပရဘာဂေ ပနဿ နဝကမ္မေ နိဋ္ဌိတေ ဝါ ဝိဿဋ္ဌေ ဝါ အယောနိသောမနသိကာရသတိဝေါဿဂ္ဂေ အာဂမ္မ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝမ္ပိ အသမုဒါစာရဝသေန အနုပ္ပန္နော ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ။

ဧကစ္စော ပန ဗြဟ္မလောကာ အာဂတော သုဒ္ဓသတ္တော ဟောတိ၊ တဿ အနာသေဝနတာယ ကိလေသော ဩကာသံ န လဘတိ။ အပရဘာဂေ ပနဿ လဒ္ဓါသေဝနဿ အယောနိသောမနသိကာရသတိဝေါဿဂ္ဂေ အာဂမ္မ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝမ္ပိ အသမုဒါစာရဝသေန အနုပ္ပန္နော ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ။ ဧဝံ တာဝ အသမုဒါစာရဝသေန အနုပ္ပန္နဿ ဥပ္ပန္နတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ကထံ အနနုဘူတာရမ္မဏဝသေန? ဣဓေကစ္စော အနနုဘူတပုဗ္ဗံ မနာပိယံ ရူပါဒိအာရမ္မဏံ လဘတိ၊ တဿ တတ္ထ အယောနိသောမနသိကာရသတိဝေါဿဂ္ဂေ အာဂမ္မ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝံ အနနုဘူတာရမ္မဏဝသေန အနုပ္ပန္နော ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ။

**ဥပ္ပန္နော**တိ ဇာတော သဉ္ဇာတော နိဗ္ဗတ္တော အဘိနိဗ္ဗတ္တော ပါတုဘူတော။ **ဘိယျောဘာဝါယာ**တိ ပုနပ္ပုနဘာဝါယ။ **ဝေပုလ္လာယာ**တိ ဝိပုလဘာဝါယ ရာသိဘာဝါယ။ တတ္ထ သကိံ ဥပ္ပန္နော ကာမစ္ဆန္ဒော န နိရုဇ္ဈိဿတိ၊ သကိံ

niruddho vā sveva puna[1] uppajjissatīti aṭṭhānametaṁ. Ekasmiṁ pana niruddhe tasmiṁ vā ārammaṇe aññasmiṁ vā ārammaṇe aparāparaṁ uppajjamāno bhiyyobhāvāya vepullāya saṁvattati nāma.

**Subhanimittan**ti rāgaṭṭhāniyaṁ ārammaṇaṁ. “Sanimittā[2] bhikkhave uppajjanti pāpakā akusalā dhammā, no animittā”ti[3] ettha nimittanti paccayassa nāmaṁ. “Adhicittamanuyuttena bhikkhave bhikkhunā pañca nimittāni kālena kālaṁ manasikātabbānī”ti[4] ettha kāraṇassa. “So taṁ nimittaṁ āsevati bhāvetī”ti[5] ettha samādhissa. “Yaṁ nimittaṁ āgamma yaṁ nimittaṁ manasikaroto anantarā āsavānaṁ khayo hotī”ti[6] ettha vipassanāya. Idha pana rāgaṭṭhāniyo iṭṭhārammaṇadhammo “subhanimittan”ti adhippeto. **Ayonisomanasikaroto**ti “tattha katamo ayonisomanasikāro. Anicce niccanti dukkhe sukhanti anattani attāti asubhe subhanti ayonisomanasikāro uppathamanasikāro, saccavippaṭikūlena vā cittassa āvajjanā anvāvajjanā[7] ābhogo samannāhāro manasikāro. Ayaṁ vuccati ayonisomanasikāro”ti[8] imassa manasikārassa vasena anupāyena manasikarontassāti.

12. Dutiye **byāpādo**ti bhattabyāpatti viya cittassa byāpajjanaṁ pakativijahanabhāvo. “Tattha katamaṁ byāpādanīvaraṇaṁ. Anatthaṁ me acarīti āghāto jāyatī”ti[9] evaṁ vitthāritassa byāpādanīvaraṇassetaṁ adhivacanaṁ. **Paṭighanimittan**ti aniṭṭhaṁ nimittaṁ. Paṭighassapi paṭighārammaṇassapi etaṁ adhivacanaṁ. Vuttampi cetaṁ Aṭṭhakathāyaṁ “paṭighampi paṭighanimittaṁ, paṭighārammaṇopi dhammo paṭighanimittan”ti. Sesamettha kāmacchande vuttanayeneva veditabbaṁ. Yathā cettha, evaṁ ito paresupi. Tattha tattha hi visesamattameva vakkhāmāti.

13. Tatiye **thinamiddhan**ti thinañceva middhañca. Tesu cittassa akammaññatā **thinaṁ**[10], ālasiyabhāvassetaṁ adhivacanaṁ. Tiṇṇaṁ khandhānaṁ akammaññatā **middhaṁ**,

1. Niruddho pana puna (Ka)
2. Subhanimittā (Syā, Ka)
3. Asubhanimittāti (Syā, Ka), Aṁ 1. 80 piṭṭhe pana passitabbaṁ.
4. Ma 1. 167 piṭṭhe.
5. Aṁ 3. 217 piṭṭhe.
6. Aṁ 2. 281 piṭṭhe.
7. Āvaṭṭanā anvāvaṭṭanā (Sī)
8. Abhi 2. 387 piṭṭhe.
9. Abhi 1. 232 piṭṭhe.
10. Thīnaṁ (Sī, Syā)



နိရုဒ္ဓေါ ဝါ သွေဝ ပုန[၁] ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီတိ အဋ္ဌာနမေတံ။ ဧကသ္မိံ ပန နိရုဒ္ဓေ တသ္မိံ ဝါ အာရမ္မဏေ အညသ္မိံ ဝါ အာရမ္မဏေ အပရာပရံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ သံဝတ္တတိ နာမ။

**သုဘနိမိတ္တန္တိ** ရာဂဋ္ဌာနိယံ အာရမ္မဏံ။ “သနိမိတ္တာ[၂] ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ နော အနိမိတ္တာ”တိ[၃] ဧတ္ထ နိမိတ္တန္တိ ပစ္စယဿ နာမံ။ “အဓိစိတ္တမနုယုတ္တေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ ပဉ္စ နိမိတ္တာနိ ကာလေန ကာလံ မနသိကာတဗ္ဗာနီ”တိ[၄] ဧတ္ထ ကာရဏဿ။ “သော တံ နိမိတ္တံ အာသေဝတိ ဘာဝေတီ”တိ[၅] ဧတ္ထ သမာဓိဿ။ “ယံ နိမိတ္တံ အာဂမ္မ ယံ နိမိတ္တံ မနသိကရောတော အနန္တရာ အာသဝါနံ ခယော ဟောတီ”တိ[၆] ဧတ္ထ ဝိပဿနာယ။ ဣဓ ပန ရာဂဋ္ဌာနိယော ဣဋ္ဌာရမ္မဏဓမ္မော “သုဘနိမိတ္တ”န္တိ အဓိပ္ပေတော။ **အယောနိသောမနသိကရောတော**တိ “တတ္ထ ကတမော အယောနိသောမနသိကာရော။ အနိစ္စေ နိစ္စန္တိ ဒုက္ခေ သုခန္တိ အနတ္တနိ အတ္တာတိ အသုဘေ သုဘန္တိ အယောနိသောမနသိကာရော ဥပ္ပထမနသိကာရော၊ သစ္စဝိပ္ပဋိကူလေန ဝါ စိတ္တဿ အာဝဇ္ဇနာ အနွာဝဇ္ဇနာ[၇] အာဘောဂေါ သမန္နာဟာရော မနသိကာရော။ အယံ ဝုစ္စတိ အယောနိသောမနသိကာရော”တိ[၈] ဣမဿ မနသိကာရဿ ဝသေန အနုပါယေန မနသိကရောန္တဿာတိ။

၁၂။ ဒုတိယေ **ဗျာပါဒေါ**တိ ဘတ္တဗျာပတ္တိ ဝိယ စိတ္တဿ ဗျာပဇ္ဇနံ ပကတိဝိဇဟနဘာဝေါ။ “တတ္ထ ကတမံ ဗျာပါဒနီဝရဏံ။ အနတ္ထံ မေ အစရီတိ အာဃာတော ဇာယတီ”တိ[၉] ဧဝံ ဝိတ္ထာရိတဿ ဗျာပါဒနီဝရဏဿေတံ အဓိဝစနံ။ **ပဋိဃနိမိတ္တန္တိ** အနိဋ္ဌံ နိမိတ္တံ။ ပဋိဃဿာပိ ပဋိဃာရမ္မဏဿာပိ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ အဋ္ဌကထာယံ “ပဋိဃမ္ပိ ပဋိဃနိမိတ္တံ၊ ပဋိဃာရမ္မဏောပိ ဓမ္မော ပဋိဃနိမိတ္တ”န္တိ။ သေသမေတ္ထ ကာမစ္ဆန္ဒေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယထာ စေတ္ထ၊ ဧဝံ ဣတော ပရေသုပိ။ တတ္ထ တတ္ထ ဟိ ဝိသေသမတ္တမေဝ ဝက္ခာမာတိ။

၁၃။ တတိယေ **ထိနမိဒ္ဓန္တိ** ထိနဉ္စေဝ မိဒ္ဓဉ္စ။ တေသု စိတ္တဿ အကမ္မညတာ **ထိနံ**[၁၀]၊ အာလသိယဘာဝဿေတံ အဓိဝစနံ။ တိဏ္ဏံ ခန္ဓာနံ အကမ္မညတာ **မိဒ္ဓံ**၊

၁-နိရုဒ္ဓေါ ပန ပုန (က)
၂-သုဘနိမိတ္တာ (သျာ၊ က)
၃-အသုဘနိမိတ္တာတိ (သျာ၊ က) အံ ၁-၈၀-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။
၄-မ ၁-၁၆၇-ပိဋ္ဌေ။
၅-အံ ၃-၂၁၇-ပိဋ္ဌေ။
၆-အံ ၂-၂၈၁-ပိဋ္ဌေ။
၇-အာဝဋ္ဋနာ အနွာဝဋ္ဋနာ (သီ)
၈-အဘိ ၂-၃၈၇-ပိဋ္ဌေ။
၉-အဘိ ၁-၂၃၂-ပိဋ္ဌေ။
၁၀-ထိနံ (သီ၊ သျာ)

kapimiddhassa pacalāyikabhāvassetaṁ adhivacanaṁ. Ubhinnampi “tattha katamaṁ thinaṁ. Yā cittassa akalyatā akammaññatā olīyanā sallīyanā. Tattha katamaṁ middhaṁ. Yā kāyassa akalyatā akammaññatā onāho pariyonāho”ti-ādinā[1] nayena vitthāro veditabbo. **Aratī**ti-ādīni Vibhaṅge vibhattanayeneva veditabbāni. Vuttañhetaṁ—

“Tattha katamā **arati,** pantesu vā senāsanesu aññataraññataresu vā adhikusalesu dhammesu arati aratitā anabhirati anabhiramanā ukkaṇṭhitā paritassitā, ayaṁ vuccati arati. Tattha katamā **tandī,** yā tandī tandiyanā tandimanatā ālassaṁ ālassāyanā ālassāyitattaṁ, ayaṁ vuccati tandī. Tattha katamā **vijambhitā,** yā kāyassa jambhanā vijambhanā ānamanā vinamanā sannamanā paṇamanā byādhiyakaṁ, ayaṁ vuccati vijambhitā. Tattha katamo **bhattasammado,** yā bhuttāvissa bhattamucchā bhattakilamatho bhattapariḷāho kāyaduṭṭhullaṁ[2], ayaṁ vuccati bhattasammado. Tattha katamaṁ **cetaso ca līnattaṁ,** yā cittassa akalyatā akammaññatā olīyanā sallīyanā līnaṁ līyanā līyitattaṁ thinaṁ thiyanā thiyitattaṁ cittassa, idaṁ vuccati cetaso ca līnattan”ti[3].

Ettha ca purimā cattāro dhammā thinamiddhanīvaraṇassa sahajātavasenāpi upanissayavasenāpi paccayā honti, cetaso ca līnattaṁ attanova attanā sahajātaṁ na hoti, upanissayakoṭiyā pana hotīti.

14. Catutthe **uddhaccakukkuccan**ti uddhaccañceva kukkuccañca. Tattha **uddhaccaṁ nāma** cittassa uddhatākāro. **Kukkuccaṁ nāma** akatakalyāṇassa katapāpassa tappaccayā vippaṭisāro. **Cetaso avūpasamo**ti uddhaccakukkuccassevetaṁ nāmaṁ. **Avūpasantacittassā**ti jhānena vā vipassanāya vā avūpasamitacittassa. Ayaṁ pana avūpasamo uddhaccakukkuccassa upanissayakoṭiyā paccayo hotīti.

---

1. Abhi 1. 233 piṭṭhe. 2. Kāyadubbalyaṁ (Ka) 3. Abhi 2. 365 piṭṭhe.



ကပိမိဒ္ဓဿ ပစလာယိကဘာဝဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဥဘိန္နမ္ပိ “တတ္ထ ကတမံ ထိနံ။ ယာ စိတ္တဿ အကလျတာ အကမ္မညတာ ဩလီယနာ သလ္လီယနာ။ တတ္ထ ကတမံ မိဒ္ဓံ။ ယာ ကာယဿ အကလျတာ အကမ္မညတာ ဩနာဟော ပရိယောနာဟော”တိအာဒိနာ[1] နယေန ဝိတ္ထာရော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အရတီ**တိအာဒီနိ ဝိဘင်္ဂေ ဝိဘတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝုတ္တဉှေတံ—

“တတ္ထ ကတမာ **အရတိ၊** ပန္တေသု ဝါ သေနာသနေသု အညတရညတရေသု ဝါ အဓိကုသလေသု ဓမ္မေသု အရတိ အရတိတာ အနဘိရတိ အနဘိရမနာ ဥက္ကဏ္ဌိတာ ပရိတဿိတာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အရတိ။ တတ္ထ ကတမာ **တန္ဒီ၊** ယာ တန္ဒီ တန္ဒိယနာ တန္ဒိမနတာ အာလဿံ အာလဿာယနာ အာလဿာယိတတ္တံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ တန္ဒီ။ တတ္ထ ကတမာ **ဝိဇမ္ဘိတာ၊** ယာ ကာယဿ ဇမ္ဘနာ ဝိဇမ္ဘနာ အာနမနာ ဝိနမနာ သန္နမနာ ပဏာမနာ ဗျာဓိယကံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဝိဇမ္ဘိတာ။ တတ္ထ ကတမော **ဘတ္တသမ္မဒေါ၊** ယာ ဘုတ္တာဝိဿ ဘတ္တမုစ္ဆာ ဘတ္တကိလမထော ဘတ္တပရိဠာဟော ကာယဒုဋ္ဌုလ္လံ[2]၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဘတ္တသမ္မဒေါ။ တတ္ထ ကတမံ **စေတသော စ လီနတ္တံ၊** ယာ စိတ္တဿ အကလျတာ အကမ္မညတာ ဩလီယနာ သလ္လီယနာ လီနံ လီယနာ လီယိတတ္တံ ထိနံ ထိယနာ ထိယိတတ္တံ စိတ္တဿ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ စေတသော စ လီနတ္တ”န္တိ[3]။

ဧတ္ထ စ ပုရိမာ စတ္တာရော ဓမ္မာ ထိနမိဒ္ဓနီဝရဏဿ သဟဇာတဝသေနာပိ ဥပနိဿယဝသေနာပိ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ စေတသော စ လီနတ္တံ အတ္တနောဝ အတ္တနာ သဟဇာတံ န ဟောတိ၊ ဥပနိဿယကောဋိယာ ပန ဟောတီတိ။

၁၄။ စတုတ္ထေ **ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ**န္တိ ဥဒ္ဓစ္စဉ္စေဝ ကုက္ကုစ္စဉ္စ။ တတ္ထ **ဥဒ္ဓစ္စံ နာမ** စိတ္တဿ ဥဒ္ဓတာကာရော။ **ကုက္ကုစ္စံ နာမ** အကတကလျာဏဿ ကတပါပဿ တပ္ပစ္စယာ ဝိပ္ပဋိသာရော။ **စေတသော အဝူပသမော**တိ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿေဝေတံ နာမံ။ **အဝူပသန္တစိတ္တဿာ**တိ ဈာနေန ဝါ ဝိပဿနာယ ဝါ အဝူပသမိတစိတ္တဿ။ အယံ ပန အဝူပသမော ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ ဥပနိဿယကောဋိယာ ပစ္စယော ဟောတီတိ။

---

၁-အဘိ ၁-၂၃၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ကာယဒုဗ္ဗလျံ (က) ၃-အဘိ ၂-၃၆၅-ပိဋ္ဌေ။

15. Pañcame **vicikicchā**ti “Satthari kaṅkhatī”ti-ādinā[1] nayena vitthāritaṁ vicikicchānīvaraṇaṁ. Ayonisomanasikāro vuttalakkhaṇoyevāti.

16. Chaṭṭhe **anuppanno vā kāmacchando nuppajjatī**ti asamudācāravasena vā ananubhūtārammaṇavasena vāti dvīheva kāraṇehi anuppanno na uppajjati, tathā vikkhambhitova hoti, puna hetuṁ vā paccayaṁ vā na labhati. Idhāpi vattādīnaṁyeva vasena asamudācāro veditabbo. Ekaccassa hi vuttanayeneva vatte yuttassa vattaṁ karontasseva kileso okāsaṁ na labhati, vattavasena vikkhambhito hoti. So taṁ tathāvikkhambhitameva katvā vivaṭṭetvā arahattaṁ gaṇhāti Milakkhatissatthero[2] viya.

So kirāyasmā Rohaṇajanapade Gāmeṇḍavālamahāvihārassa[3] bhikkhācāre nesādakule nibbatto. Vayaṁ āgamma katagharāvāso “puttadāraṁ posessāmī”ti adūhalasataṁ saṇṭhapetvā pāsasataṁ yojetvā sūlasataṁ ropetvā bahuṁ pāpaṁ āyūhanto ekadivasaṁ gehato aggiñca loṇañca gahetvā araññaṁ gato pāse baddhamigaṁ vadhitvā aṅgārapakkamaṁsaṁ khāditvā pipāsito hutvā Gāmeṇḍavālamahāvihāraṁ paviṭṭho pānīyamāḷake dasamattesu pānīyaghaṭesu pipāsāvinodanamattampi pānīyaṁ alabhanto “kiṁ nāmetaṁ ettakānaṁ bhikkhūnaṁ vasanaṭṭhāne pipāsāya āgatānaṁ pipāsāvinodanamattaṁ pānīyaṁ natthī”ti ujjhāyituṁ āraddho. Cūḷapiṇḍapātikatissatthero tassa kathaṁ sutvā tassa santikaṁ gacchanto pānīyamāḷake dasamatte pānīyaghaṭe pūre disvā “jīvamānapetakasatto ayaṁ bhavissatī”ti cintetvā “upāsaka sace pipāsitosi, piva pānīyan”ti vatvā kuṭaṁ ukkhipitvā tassa hatthesu āsiñci. Tassa kammaṁ paṭicca pītapītaṁ pānīyaṁ tattakapāle[4] pakkhittamiva nassati, sakalepi ghaṭe pivato pipāsā na pacchijji. Atha naṁ thero āha “yāva dāruṇañca te upāsaka kammaṁ kataṁ, idāneva peto jāto, vipāko kīdiso bhavissatī”ti.

So tassa kathaṁ sutvā laddhasaṁvego theraṁ vanditvā tāni adūhalādīni visaṅkharitvā vegena gharaṁ gantvā puttadāraṁ oloketvā

1. Abhi 1. 233 piṭṭhe.
2. Mālakatissatthero (Syā, Ka)
3. Maṇḍalavāsimahāvihārassa (Syā, Ka)
4. Tattakaṭāhe (Sī)



၁၅။ ပဉ္စမေ **ဝိစိကိစ္ဆာ**တိ “သတ္ထရိ ကင်္ခတီ”တိအာဒိနာ[၁] နယေန ဝိတ္ထာရိတံ ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏံ။ အယောနိသောမနသိကာရော ဝုတ္တလက္ခဏောယေဝါတိ။

၁၆။ ဆဋ္ဌေ **အနုပ္ပန္နော ဝါ ကာမစ္ဆန္ဒော နုပ္ပဇ္ဇတီ**တိ အသမုဒါစာရဝသေန ဝါ အနနုဘူတာရမ္မဏဝသေန ဝါတိ ဒွီဟေဝ ကာရဏေဟိ အနုပ္ပန္နော န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတောဝ ဟောတိ၊ ပုန ဟေတုံ ဝါ ပစ္စယံ ဝါ န လဘတိ။ ဣဓာပိ ဝတ္တာဒီနံယေဝ ဝသေန အသမုဒါစာရော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧကစ္စဿ ဟိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝတ္တေ ယုတ္တဿ ဝတ္တံ ကရောန္တဿေဝ ကိလေသော ဩကာသံ န လဘတိ၊ ဝတ္တဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတော ဟောတိ။ သော တံ တထာဝိက္ခမ္ဘိတမေဝ ကတွာ ဝိဝဋ္ဋေတွာ အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ မိလက္ခတိဿတ္ထေရော[၂] ဝိယ။

သော ကိရာယသ္မာ ရောဟဏဇနပဒေ ဂါမေဏ္ဍဝါလမဟာဝိဟာရဿ[၃] ဘိက္ခာစာရေ နေသာဒကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ ဝယံ အာဂမ္မ ကတဃရာဝါသော “ပုတ္တဒါရံ ပေါသေဿာမီ”တိ အဒူဟလသတံ သဏ္ဌပေတွာ ပါသသတံ ယောဇေတွာ သူလသတံ ရောပေတွာ ဗဟုံ ပါပံ အာယူဟန္တော ဧကဒိဝသံ ဂေဟတော အဂ္ဂိဉ္စ လောဏဉ္စ ဂဟေတွာ အရညံ ဂတော ပါသေ ဗဒ္ဓမိဂံ ဝဓိတွာ အင်္ဂါရပက္ကမံသံ ခါဒိတွာ ပိပါသိတော ဟုတွာ ဂါမေဏ္ဍဝါလမဟာဝိဟာရံ ပဝိဋ္ဌော ပါနီယမာဠကေ ဒသမတ္တေသု ပါနီယဃဋေသု ပိပါသာဝိနောဒနမတ္တမ္ပိ ပါနီယံ အလဘန္တော “ကိံ နာမေတံ ဧတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ ဝသနဋ္ဌာနေ ပိပါသာယ အာဂတာနံ ပိပါသာဝိနောဒနမတ္တံ ပါနီယံ နတ္ထီ”တိ ဥဇ္ဈာယိတုံ အာရဒ္ဓေါ။ စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေရော တဿ ကထံ သုတွာ တဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တော ပါနီယမာဠကေ ဒသမတ္တေ ပါနီယဃဋေ ပူရေ ဒိသွာ “ဇီဝမာနပေတကသတ္တော အယံ ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ “ဥပါသက သစေ ပိပါသိတောသိ၊ ပိဝ ပါနီယ”န္တိ ဝတွာ ကုဋံ ဥက္ခိပိတွာ တဿ ဟတ္ထေသု အာသိဉ္စိ။ တဿ ကမ္မံ ပဋိစ္စ ပီတပီတံ ပါနီယံ တတ္တကပါလေ[၄] ပက္ခိတ္တမိဝ နဿတိ၊ သကလေပိ ဃဋေ ပိဝတော ပိပါသာ န ပစ္ဆိဇ္ဇိ။ အထ နံ ထေရော အာဟ “ယာဝ ဒါရုဏဉ္စ တေ ဥပါသက ကမ္မံ ကတံ၊ ဣဒါနေဝ ပေတော ဇာတော၊ ဝိပါကော ကီဒိသော ဘဝိဿတီ”တိ။

သော တဿ ကထံ သုတွာ လဒ္ဓသံဝေဂေါ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ တာနိ အဒူဟလာဒီနိ ဝိသင်္ခရိတွာ ဝေဂေန ဃရံ ဂန္တွာ ပုတ္တဒါရံ ဩလောကေတွာ

၁-အဘိ ၁-၂၃၃-ပိဋ္ဌေ။
၂-မာလကတိဿတ္ထေရော (သျာ၊ က)
၃-မဏ္ဍလဝါသိမဟာဝိဟာရဿ (သျာ၊ က)
၄-တတ္တကဋာဟေ (သီ)

satthāni[1] bhinditvā dīpakamigapakkhino araññe vissajjetvā theraṁ paccupasaṅkamitvā pabbajjaṁ yāci. Dukkarā āvuso pabbajjā, kathaṁ tvaṁ pabbajissasīti. Bhante evarūpaṁ paccakkhakāraṇaṁ disvā kathaṁ na pabbajissāmīti. Thero tacapañcakakammaṭṭhānaṁ datvā pabbājesi. So vattārabhito hutvā Buddhavacanaṁ uggaṇhanto ekadivasaṁ Devadūtasutte "tamenaṁ bhikkhave nirayapālā puna mahāniraye pakkhipantī"ti[2] imaṁ ṭhānaṁ sutvā "ettakaṁ dukkharāsiṁ anubhavitasattaṁ puna mahāniraye pakkhipanti, aho bhāriyo bhante mahānirayo"ti āha. Āmāvuso bhāriyoti. Sakkā bhante passituntі. "Na sakkā passituṁ, diṭṭhasadisaṁ kātuṁ ekaṁ kāraṇaṁ dassessāmī"ti sāmaṇere samādapetvā pāsāṇapiṭṭhe alladārurāsiṁ kārehīti. So tathā kāresi. Thero yathānisinnova iddhiyā abhisaṅkharitvā mahānirayato khajjopanakamattaṁ aggipapaṭikaṁ nīharitvā passantasseva tassa therassa dārurāsimhi pakkhipi. Tassa tattha nipāto ca dārurāsino jhāyitvā chārikabhāvūpagamanañca apacchā apurimaṁ ahosi.

So taṁ disvā "bhante imasmiṁ sāsane kati dhurāni nāmā"ti pucchi. Āvuso vipassanādhuraṁ[3] ganthadhuranti. "Bhante gantho nāma paṭibalassa bhāro, mayhaṁ pana dukkhūpanisā saddhā, vipassanādhuraṁ pūressāmi kammaṭṭhānaṁ me dethā"ti vanditvā nisīdi. Thero "vattasampanno bhikkhū"ti vattasīse ṭhatvā tassa kammaṭṭhānaṁ kathesi. So kammaṭṭhānaṁ gahetvā vipassanāya ca kammaṁ karoti, vattañca pūreti. Ekadivasaṁ Cittalapabbatamahāvihāre vattaṁ karoti, ekadivasaṁ Gāmeṇḍavālamahāvihāre, ekadivasaṁ Gocaragāmamahāvihāre[4]. Thinamiddhe okkantamatte vattaparihānibhayena palālavaraṇakaṁ[5] temetvā sīse ṭhapetvā pāde udake otāretvā nisīdati. So ekadivasaṁ Cittalapabbatamahāvihāre dve yāme vattaṁ katvā balavapaccūsakāle niddāya okkamituṁ āraddhāya allapalālaṁ sīse ṭhapetvā nisinno pācīnapabbatapasse sāmaṇerassa Aruṇavatiyasuttantaṁ sajjhāyantassa—

"Ārambhatha nikkamatha, yuñjatha Buddhasāsane.
Dhunātha maccuno senaṁ, naḷāgāraṁva kuñjaro.

1. Sattiṁ (Sī, Syā) 2. Ma 3. 224; Aṁ 1. 140 piṭṭhesu. 3. Vāsadhurañca (Sī, Syā)
4. Kājaragāmamahāvihāre (Sī) 5. Palālāvaraṇakaṁ (Sī)



သတ္ထာနိ[၁] ဘိန္ဒိတွာ ဒီပကမိဂပက္ခိနော အရညေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ထေရံ ပစ္စုပသင်္ကမိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ ဒုက္ကရာ အာဝုသော ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ ကထံ တွံ ပဗ္ဗဇိဿသီတိ။ ဘန္တေ ဧဝရူပံ ပစ္စက္ခကာရဏံ ဒိသွာ ကထံ န ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ ထေရော တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ ဒတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော ဝတ္တာရဘိတော ဟုတွာ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှန္တော ဧကဒိဝသံ ဒေဝဒူတသုတ္တေ “တမေနံ ဘိက္ခဝေ နိရယပါလာ ပုန မဟာနိရယေ ပက္ခိပန္တီ”တိ[၂] ဣမံ ဌာနံ သုတွာ “ဧတ္တကံ ဒုက္ခရာသိံ အနုဘဝိတသတ္တံ ပုန မဟာနိရယေ ပက္ခိပန္တိ၊ အဟော ဘာရိယော ဘန္တေ မဟာနိရယော”တိ အာဟ။ အာမာဝုသော ဘာရိယောတိ။ သက္ကာ ဘန္တေ ပဿိတုန္တိ။ “န သက္ကာ ပဿိတုံ၊ ဒိဋ္ဌသဒိသံ ကာတုံ ဧကံ ကာရဏံ ဒဿေဿာမီ”တိ သာမဏေရေ သမာဒပေတွာ ပါသာဏပိဋ္ဌေ အလ္လဒါရုရာသိံ ကာရေဟီတိ။ သော တထာ ကာရေသိ။ ထေရော ယထာနိသိန္နောဝ ဣဒ္ဓိယာ အဘိသင်္ခရိတွာ မဟာနိရယတော ခဇ္ဇောပနကမတ္တံ အဂ္ဂိပပဋိကံ နီဟရိတွာ ပဿန္တဿေဝ တဿ ထေရဿ ဒါရုရာသိမှိ ပက္ခိပိ။ တဿ တတ္ထ နိပါတော စ ဒါရုရာသိနော ဈာယိတွာ ဆာရိကာဘာဝူပဂမနဉ္စ အပစ္ဆာ အပုရိမံ အဟောသိ။

သော တံ ဒိသွာ “ဘန္တေ ဣမသ္မိံ သာသနေ ကတိ ဓုရာနိ နာမာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာဝုသော ဝိပဿနာဓုရံ[၃] ဂန္ထဓုရန္တိ။ “ဘန္တေ ဂန္ထော နာမ ပဋိဗလဿ ဘာရော၊ မယှံ ပန ဒုက္ခူပနိသာ သဒ္ဓါ၊ ဝိပဿနာဓုရံ ပူရေဿာမိ ကမ္မဋ္ဌာနံ မေ ဒေထာ”တိ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ။ ထေရော “ဝတ္တသမ္ပန္နော ဘိက္ခူ”တိ ဝတ္တသီသေ ဌတွာ တဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသိ။ သော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝိပဿနာယ စ ကမ္မံ ကရောတိ၊ ဝတ္တဉ္စ ပူရေတိ။ ဧကဒိဝသံ စိတ္တလပဗ္ဗတမဟာဝိဟာရေ ဝတ္တံ ကရောတိ၊ ဧကဒိဝသံ ဂါမေဏ္ဍဝါလမဟာဝိဟာရေ၊ ဧကဒိဝသံ ဂေါစရဂါမမဟာဝိဟာရေ[၄]။ ထိနမိဒ္ဓေ ဩက္ကန္တမတ္တေ ဝတ္တပရိဟာနိဘယေန ပလာလဝရဏကံ[၅] တေမေတွာ သီသေ ဌပေတွာ ပါဒေ ဥဒကေ ဩတာရေတွာ နိသီဒတိ။ သော ဧကဒိဝသံ စိတ္တလပဗ္ဗတမဟာဝိဟာရေ ဒွေ ယာမေ ဝတ္တံ ကတွာ ဗလဝပစ္စူသကာလေ နိဒ္ဒါယ ဩက္ကမိတုံ အာရဒ္ဓါယ အလ္လပလာလံ သီသေ ဌပေတွာ နိသိန္နော ပါစီနပဗ္ဗတပဿေ သာမဏေရဿ အရုဏဝတိယသုတ္တန္တံ သဇ္ဈာယန္တဿ—

“အာရဗ္ဘထ နိက္ကမထ၊ ယုဉ္ဇထ ဗုဒ္ဓသာသနေ။
ဓုနာထ မစ္စုနော သေနံ၊ နဠာဂါရံဝ ကုဉ္ဇရော။

၁-သတ္တိံ (သီ၊ သျာ) ၂-မ ၃-၂၂၄၊ အံ ၁-၁၄၀-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-ဝါသဓုရဉ္စ (သီ၊ သျာ)
၄-ကာဇရဂါမမဟာဝိဟာရေ (သီ) ၅-ပလာလာဝရဏကံ (သီ)

Yo imasmiṁ dhammavinaye, appamatto vihassati.
Pahāya jātisaṁsāraṁ, dukkhassantaṁ karissatī”ti[1]—

idaṁ ṭhānaṁ sutvā “mādisassa āraddhavīriyassa bhikkhuno Sammāsambuddhena idaṁ kathitaṁ bhavissatī”ti pītiṁ uppādetvā jhānaṁ nibbattetvā tadeva pādakaṁ katvā anāgāmiphale patiṭṭhāya aparāparaṁ vāyamanto saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Parinibbānakāle ca tadeva kāraṇaṁ dassento evamāha—

“Allaṁ palālapuñjāhaṁ, sīsenādāya caṅkamiṁ.
Pattosmi tatiyaṁ ṭhānaṁ, ettha me natthi saṁsayo”ti.

Evarūpassa vattavasena vikkhambhitakileso tathā vikkhambhitova hoti.

Ekaccassa vuttanayeneva ganthe yuttassa ganthaṁ uggaṇhantassa sajjhāyantassa vācentassa desentassa pakāsentassa ca kileso okāsaṁ na labhati, ganthavasena vikkhambhitova hoti. So taṁ tathā vikkhambhitameva katvā vivaṭṭetvā arahattaṁ gaṇhāti **Maliyadevatthero** viya. So kirāyasmā tivassabhikkhukāle Kallagāmake[2] Maṇḍalārāmamahāvihāre uddesañca gaṇhāti, vipassanāya ca kammaṁ karoti. Tassekadivasaṁ kallagāme bhikkhāya carato ekā upāsikā yāgu-uḷuṅkaṁ datvā puttasinehaṁ uppādetvā theraṁ antonivesane nisīdāpetvā paṇītabhojanaṁ bhojetvā “kataragāmavāsikosi tātā”ti pucchi. Maṇḍalārāmamahāvihāre ganthakammaṁ karomi upāsiketi. Tena hi tāta yāva ganthakammaṁ karosi[3], idheva nibaddhaṁ bhikkhaṁ gaṇhāti. So taṁ adhivāsetvā tattha nibaddhaṁ bhikkhaṁ gaṇhāti, bhattakiccāvasāne anumodanaṁ karonto “sukhaṁ hotu, dukkhā muccatū”ti[4] padadvayameva kathetvā gacchati. Antovasse temāsaṁ tassāyeva saṅgahaṁ karonto piṇḍāpacitiṁ katvā mahāpavāraṇāya saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Nevāsikamahāthero āha “āvuso mahādeva ajja vihāre mahājano sannipatissati, tassa dhammadānaṁ dadeyyāsī”ti. Thero adhivāsesi.

1. Saṁ 1. 159 piṭṭhe. 2. Kallagāmato (Ka)
3. Ganthakammakaraṇā (Sī, Syā) 4. Muccāti (Sī)



ယော ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ၊ အပ္ပမတ္တော ဝိဟဿတိ။
ပဟာယ ဇာတိသံသာရံ၊ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿတီ”တိ[၁]—

ဣဒံ ဌာနံ သုတွာ “မာဒိသဿ အာရဒ္ဓဝီရိယဿ ဘိက္ခုနော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ဣဒံ ကထိတံ ဘဝိဿတီ”တိ ပီတိံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ တဒေဝ ပါဒကံ ကတွာ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ အပရာပရံ ဝါယမန္တော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ စ တဒေဝ ကာရဏံ ဒဿေန္တော ဧဝမာဟ—

“အလ္လံ ပလာလပုဉ္ဇာဟံ၊ သီသေနာဒါယ စင်္ကမိံ။
ပတ္တောသ္မိ တတိယံ ဌာနံ၊ ဧတ္ထ မေ နတ္ထိ သံသယော”တိ။

ဧဝရူပဿ ဝဋ္ဋဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတကိလေသော တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတောဝ ဟောတိ။

ဧကစ္စဿ ဝုတ္တနယေနေဝ ဂန္ထေ ယုတ္တဿ ဂန္ထံ ဥဂ္ဂဏှန္တဿ သဇ္ဈာယန္တဿ ဝါစေန္တဿ ဒေသေန္တဿ ပကာသေန္တဿ စ ကိလေသော ဩကာသံ န လဘတိ၊ ဂန္ထဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတောဝ ဟောတိ။ သော တံ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတမေဝ ကတွာ ဝိဝဋ္ဋေတွာ အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ **မလိယဒေဝတ္ထေရော** ဝိယ။ သော ကိရာယသ္မာ တိဝဿဘိက္ခုကာလေ ကလ္လဂါမကေ[၂] မဏ္ဍလာရာမမဟာဝိဟာရေ ဥဒ္ဒေသဉ္စ ဂဏှာတိ၊ ဝိပဿနာယ စ ကမ္မံ ကရောတိ။ တဿေကဒိဝသံ ကလ္လဂါမေ ဘိက္ခာယ စရတော ဧကာ ဥပါသိကာ ယာဂုဥဠုင်္ကံ ဒတွာ ပုတ္တသိနေဟံ ဥပ္ပါဒေတွာ ထေရံ အန္တောနိဝေသနေ နိသီဒါပေတွာ ပဏီတဘောဇနံ ဘောဇေတွာ “ကတရဂါမဝါသိကောသိ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ မဏ္ဍလာရာမမဟာဝိဟာရေ ဂန္ထကမ္မံ ကရောမိ ဥပါသိကေတိ။ တေန ဟိ တာတ ယာဝ ဂန္ထကမ္မံ ကရောသိ[၃]၊ ဣဓေဝ နိဗဒ္ဓံ ဘိက္ခံ ဂဏှာတိ။ သော တံ အဓိဝါသေတွာ တတ္ထ နိဗဒ္ဓံ ဘိက္ခံ ဂဏှာတိ၊ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ အနုမောဒနံ ကရောန္တော “သုခံ ဟောတု, ဒုက္ခာ မုစ္စတူ”တိ[၄] ပဒဒွယမေဝ ကထေတွာ ဂစ္ဆတိ။ အန္တောဝဿေ တေမာသံ တဿာယေဝ သင်္ဂဟံ ကရောန္တော ပိဏ္ဍာပစိတိံ ကတွာ မဟာပဝါရဏာယ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ နေဝါသိကမဟာထေရော အာဟ “အာဝုသော မဟာဒေဝ အဇ္ဇ ဝိဟာရေ မဟာဇနော သန္နိပတိဿတိ၊ တဿ ဓမ္မဒါနံ ဒဒေယျာသီ”တိ။ ထေရော အဓိဝါသေသိ။

၁-သံ ၁-၁၅၉-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ကလ္လဂါမတော (က) ၃-ဂန္ထကမ္မကရဏာ (သီ၊ သျာ) ၄-မုစ္စာတိ (သီ)

Daharasāmaṇerā upāsikāya saññaṁ adaṁsu “ajja te putto dhammaṁ kathessati, vihāraṁ gantvā suṇeyyāsī”ti. Tātā na sabbeva dhammakathaṁ jānanti, mama putto ettakaṁ kālaṁ mayhaṁ kathento “sukhaṁ hotu, dukkhā muccatū”ti[1] padadvayameva kathesi, mā keḷiṁ karothāti. Mā tvaṁ upāsike jānanaṁ vā ajānanaṁ vā upaṭṭhahassu[2], vihāraṁ gantvā dhammameva suṇāhīti. Upāsikā gandhamālādīni gahetvā gantvā pūjetvā parisante dhammaṁ suṇamānā nisīdi. Divādhammakathiko ca sarabhāṇako ca attano pamāṇaṁ ñatvā uṭṭhahiṁsu. Tato Maliyadevatthero dhammāsane nisīditvā cittabījaniṁ gahetvā anupubbiṁ kathaṁ[3] vatvā “mayā mahā-upāsikāya tayo māse dvīheva padehi anumodanā katā, ajja sabbarattiṁ tīhi piṭakehi sammasitvā tasseva padadvayassa atthaṁ kathessāmī”ti dhammadesanaṁ ārabhitvā sabbarattiṁ kathesi. Aruṇuggamane desanāpariyosāne mahā-upāsikā sotāpattiphale patiṭṭhāsi.

Aparopi tasmiṁyeva mahāvihāre **Tissabhūtitthero** nāma vinayaṁ gaṇhanto bhikkhācāravelāyaṁ antogāmaṁ paviṭṭho visabhāgārammaṇaṁ olokesi, tassa lobho uppajji, so patiṭṭhitapādaṁ acāletvā attano patte yāguṁ upaṭṭhākadaharassa patte ākiritvā “ayaṁ vitakko vaḍḍhamāno maṁ catūsu apāyesu saṁsīdāpessatī”ti[4] tatova nivattitvā ācariyassa santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ ṭhito āha “eko me byādhi uppanno, ahaṁ etaṁ tikicchituṁ sakkonto āgamissāmi, itarathā nāgamissāmi. Tumhe divā uddesañca sāyaṁ uddesañca maṁ oloketvā ṭhapetha, paccūsakāle uddesaṁ pana mā ṭhapayitthā”ti evaṁ vatvā Malayavāsimahāsaṁgharakkhitattherassa santikaṁ agamāsi. Thero attano paṇṇasālāya paribhaṇḍaṁ karonto taṁ anoloketvāva “paṭisāmehi āvuso tava pattacīvaran”ti āha. Bhante eko me byādhi atthi, sace tumhe taṁ tikicchituṁ sakkotha, paṭisāmessāmīti. Āvuso uppannaṁ rogaṁ tikicchituṁ samatthassa santikaṁ āgatosi, paṭisāmehīti. Subbaco bhikkhu “amhākaṁ ācariyo ajānitvā evaṁ na vakkhatī”ti pattacīvaraṁ ṭhapetvā therassa vattaṁ dassetvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi.

1. Muccāti (Sī) 2. Upaṭṭhapayassu (Sī), upaṭṭhayassu (Syā)
3. Pubbagāthā (Sī), pubbakathaṁ (Syā) 4. Saṁsumbhissatīti (Ka)



ဒဟရသာမဏေရာ ဥပါသိကာယ သညံ အဒံသု “အဇ္ဇ တေ ပုတ္တော ဓမ္မံ ကထေဿတိ၊ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သုဏေယျာသီ”တိ။ တာတာ န သဗ္ဗေဝ ဓမ္မကထံ ဇာနန္တိ၊ မမ ပုတ္တော ဧတ္တကံ ကာလံ မယှံ ကထေန္တော “သုခံ ဟောတု, ဒုက္ခာ မုစ္စတူ”တိ[၁] ပဒဒွယမေဝ ကထေသိ၊ မာ ကေဠိံ ကရောထာတိ။ မာ တွံ ဥပါသိကေ ဇာနနံ ဝါ အဇာနနံ ဝါ ဥပဋ္ဌဟဿု[၂]၊ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မမေဝ သုဏာဟီတိ။ ဥပါသိကာ ဂန္ဓမာလာဒီနိ ဂဟေတွာ ဂန္တွာ ပူဇေတွာ ပရိသန္တေ ဓမ္မံ သုဏမာနာ နိသီဒိ။ ဒိဝါဓမ္မကထိကော စ သရဘာဏကော စ အတ္တနော ပမာဏံ ဉတွာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ တတော မလိယဒေဝတ္ထေရော ဓမ္မာသနေ နိသီဒိတွာ စိတ္တဗီဇနိံ ဂဟေတွာ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ[၃] ဝတွာ “မယာ မဟာဥပါသိကာယ တယော မာသေ ဒွီဟေဝ ပဒေဟိ အနုမောဒနာ ကတာ၊ အဇ္ဇ သဗ္ဗရတ္တိံ တီဟိ ပိဋကေဟိ သမ္မသိတွာ တဿေဝ ပဒဒွယဿ အတ္ထံ ကထေဿာမီ”တိ ဓမ္မဒေသနံ အာရဘိတွာ သဗ္ဗရတ္တိံ ကထေသိ။ အရုဏုဂ္ဂမနေ ဒေသနာပရိယောသာနေ မဟာဥပါသိကာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။

အပရောပိ တသ္မိံယေဝ မဟာဝိဟာရေ **တိဿဘူတိတ္ထေရော** နာမ ဝိနယံ ဂဏှန္တော ဘိက္ခာစာရဝေလာယံ အန္တောဂါမံ ပဝိဋ္ဌော ဝိသဘာဂါရမ္မဏံ ဩလောကေသိ၊ တဿ လောဘော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သော ပတိဋ္ဌိတပါဒံ အစာလေတွာ အတ္တနော ပတ္တေ ယာဂုံ ဥပဋ္ဌာကဒဟရဿ ပတ္တေ အာကိရိတွာ “အယံ ဝိတက္ကော ဝဍ္ဎမာနော မံ စတူသု အပါယေသု သံသီဒါပေဿတီ”တိ[၄] တတောဝ နိဝတ္တိတွာ အာစရိယဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ ဌိတော အာဟ “ဧကော မေ ဗျာဓိ ဥပ္ပန္နော၊ အဟံ ဧတံ တိကိစ္ဆိတုံ သက္ကောန္တော အာဂမိဿာမိ၊ ဣတရထာ နာဂမိဿာမိ။ တုမှေ ဒိဝါ ဥဒ္ဒေသဉ္စ သာယံ ဥဒ္ဒေသဉ္စ မံ ဩလောကေတွာ ဌပေထ၊ ပစ္စူသကာလေ ဥဒ္ဒေသံ ပန မာ ဌပယိတ္ထာ”တိ ဧဝံ ဝတွာ မလယဝါသိမဟာသံဃရက္ခိတတ္ထေရဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ ထေရော အတ္တနော ပဏ္ဏသာလာယ ပရိဘဏ္ဍံ ကရောန္တော တံ အနောလောကေတွာဝ “ပဋိသာမေဟိ အာဝုသော တဝ ပတ္တစီဝရ”န္တိ အာဟ။ ဘန္တေ ဧကော မေ ဗျာဓိ အတ္ထိ၊ သစေ တုမှေ တံ တိကိစ္ဆိတုံ သက္ကောထ၊ ပဋိသာမေဿာမီတိ။ အာဝုသော ဥပ္ပန္နံ ရောဂံ တိကိစ္ဆိတုံ သမတ္ထဿ သန္တိကံ အာဂတောသိ၊ ပဋိသာမေဟီတိ။ သုဗ္ဗစော ဘိက္ခု “အမှာကံ အာစရိယော အဇာနိတွာ ဧဝံ န ဝက္ခတီ”တိ ပတ္တစီဝရံ ဌပေတွာ ထေရဿ ဝတ္တံ ဒဿေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။

၁-မုစ္စာတိ (သီ) ၂-ဥပဋ္ဌပယဿု (သီ)၊ ဥပဋ္ဌယဿု (သျာ)
၃-ပုဗ္ဗဂါထာ (သီ)၊ ပုဗ္ဗကထံ (သျာ) ၄-သံသုမ္ဘိဿတီတိ (က)

Thero “rāgacarito ayan”ti ñatvā asubhakammaṭṭhānaṁ kathesi. So uṭṭhāya pattacīvaraṁ aṁse laggetvā theraṁ punappunaṁ vandi. Kiṁ āvuso mahābhūti atirekanipaccakāraṁ dassesīti. Bhante sace attano kiccaṁ kātuṁ sakkhissāmi, iccetaṁ kusalaṁ. No ce, idaṁ me pacchimadassananti. Gacchāvuso mahābhūti tādisassa yuttayogassa kulaputtassa na jhānaṁ vā vipassanā vā maggo vā phalaṁ vā dullabhanti. So therassa kathaṁ sutvā nipaccakāraṁ dassetvā āgamanakāle vavatthāpitaṁ channaṁ sepaṇṇigacchamūlaṁ gantvā pallaṅkena nisinno asubhakammaṭṭhānaṁ pādakaṁ katvā vipassanaṁ paṭṭhapetvā arahatte patiṭṭhāya paccūsakāle uddesaṁ sampāpuṇi. Evarūpānaṁ ganthavasena vikkhambhitā kilesā tathā vikkhambhitāva honti.

Ekaccassa pana vuttanayeneva dhutaṅgāni pariharato kileso okāsaṁ na labhati, dhutaṅgavasena vikkhambhitova hoti. So taṁ tathā vikkhambhitameva katvā vivaṭṭetvā arahattaṁ gaṇhāti **Gāmantapabbhāravāsī Mahāsīvatthero** viya. Thero kira mahāgāme Tissamahāvihāre vasanto tepiṭakaṁ atthavasena ca Pāḷivasena ca aṭṭhārasa mahāgaṇe vāceti. Therassa ovāde ṭhatvā saṭṭhisahassa[1] bhikkhū arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Tesu eko bhikkhu attanā paṭividdhadhammaṁ ārabbha uppannasomanasso cintesi “atthi nu kho idaṁ sukhaṁ amhākaṁ ācariyassā”ti. So āvajjento therassa puthujjanabhāvaṁ ñatvā “ekenupāyena therassa saṁvegaṁ uppādessāmī”ti attano vasanaṭṭhānato therassa santikaṁ gantvā vanditvā vattaṁ dassetvā nisīdi. Atha naṁ thero “kiṁ āgatosi āvuso piṇḍapātikā”ti āha. “Sace me okāsaṁ karissatha, ekaṁ dhammapadaṁ gaṇhissāmī”ti āgatosmi bhanteti. Bahū āvuso gaṇhanti, tuyhaṁ okāso na bhavissatīti. So sabbesu rattidivasabhāgesu okāsaṁ alabhanto “bhante evaṁ okāse asati maraṇassa kathaṁ okāsaṁ labhissathā”ti āha. Tadā thero cintesi “nāyaṁ uddesatthāya āgato, mayhaṁ panesa saṁvegajananatthāya āgato”ti. Sopi thero “bhikkhunā nāma bhante mādisena bhavitabban”ti vatvā theraṁ vanditvā maṇivaṇṇe ākāse uppatitvā agamāsi.

1. Tiṁsasahassā (Sī)



ထေရော “ရာဂစရိတော အယ”န္တိ ဉတွာ အသုဘကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသိ။ သော ဥဋ္ဌာယ ပတ္တစီဝရံ အံသေ လဂ္ဂေတွာ ထေရံ ပုနပ္ပုနံ ဝန္ဒိ။ ကိံ အာဝုသော မဟာဘူတိ အတိရေကနိပစ္စကာရံ ဒဿေသီတိ။ ဘန္တေ သစေ အတ္တနော ကိစ္စံ ကာတုံ သက္ခိဿာမိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ နော စေ၊ ဣဒံ မေ ပစ္ဆိမဒဿနန္တိ။ ဂစ္ဆာဝုသော မဟာဘူတိ တာဒိသဿ ယုတ္တယောဂဿ ကုလပုတ္တဿ န ဈာနံ ဝါ ဝိပဿနာ ဝါ မဂ္ဂေါ ဝါ ဖလံ ဝါ ဒုလ္လဘန္တိ။ သော ထေရဿ ကထံ သုတွာ နိပစ္စကာရံ ဒဿေတွာ အာဂမနကာလေ ဝဝတ္ထာပိတံ ဆန္နံ သေပဏ္ဏိဂစ္ဆမူလံ ဂန္တွာ ပလ္လင်္ကေန နိသိန္နော အသုဘကမ္မဋ္ဌာနံ ပါဒကံ ကတွာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာယ ပစ္စူသကာလေ ဥဒ္ဒေသံ သမ္ပာပုဏိ။ ဧဝရူပါနံ ဂန္ထဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတာ ကိလေသာ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတာဝ ဟောန္တိ။

ဧကစ္စဿ ပန ဝုတ္တနယေနေဝ ဓုတင်္ဂါနိ ပရိဟရတော ကိလေသော ဩကာသံ န လဘတိ၊ ဓုတင်္ဂဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတောဝ ဟောတိ။ သော တံ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတမေဝ ကတွာ ဝိဝဋ္ဋေတွာ အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ **ဂါမန္တပဗ္ဘာရဝါသီ မဟာသီဝတ္ထေရော** ဝိယ။ ထေရော ကိရ မဟာဂါမေ တိဿမဟာဝိဟာရေ ဝသန္တော တေပိဋကံ အတ္ထဝသေန စ ပါဠိဝသေန စ အဋ္ဌာရသ မဟာဂဏေ ဝါစေတိ။ ထေရဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ သဋ္ဌိသဟဿ[1] ဘိက္ခူ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ တေသု ဧကော ဘိက္ခု အတ္တနာ ပဋိဝိဒ္ဓဓမ္မံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နသောမနဿော စိန္တေသိ “အတ္ထိ နု ခေါ ဣဒံ သုခံ အမှာကံ အာစရိယဿာ”တိ။ သော အာဝဇ္ဇေန္တော ထေရဿ ပုထုဇ္ဇနဘာဝံ ဉတွာ “ဧကေနုပါယေန ထေရဿ သံဝေဂံ ဥပ္ပါဒေဿာမီ”တိ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနတော ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဝတ္တံ ဒဿေတွာ နိသီဒိ။ အထ နံ ထေရော “ကိံ အာဂတောသိ အာဝုသော ပိဏ္ဍပါတိကာ”တိ အာဟ။ “သစေ မေ ဩကာသံ ကရိဿထ၊ ဧကံ ဓမ္မပဒံ ဂဏှိဿာမီ”တိ အာဂတောသ္မိ ဘန္တေတိ။ ဗဟူ အာဝုသော ဂဏှန္တိ၊ တုယှံ ဩကာသော န ဘဝိဿတီတိ။ သော သဗ္ဗေသု ရတ္တိဒိဝသဘာဂေသု ဩကာသံ အလဘန္တော “ဘန္တေ ဧဝံ ဩကာသေ အသတိ မရဏဿ ကထံ ဩကာသံ လဘိဿထာ”တိ အာဟ။ တဒါ ထေရော စိန္တေသိ “နာယံ ဥဒ္ဒေသတ္ထာယ အာဂတော၊ မယှံ ပနေသ သံဝေဂဇနနတ္ထာယ အာဂတော”တိ။ သောပိ ထေရော “ဘိက္ခုနာ နာမ ဘန္တေ မာဒိသေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ မဏိဝဏ္ဏေ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ အဂမာသိ။

၁-တိံသသဟဿာ (သီ)

Thero tassa gatakālato paṭṭhāya jātasaṁvego divā uddesañca sāyaṁ uddesañca vācetvā pattacīvaraṁ hatthapāse ṭhapetvā paccūsakāle uddesaṁ gahetvā otarantena bhikkhunā saddhiṁ pattacīvaramādāya otiṇṇo terasa dhutaguṇe paripuṇṇe adhiṭṭhāya gāmantapabbhārasenāsanaṁ gantvā pabbhāraṁ paṭijaggitvā mañcapīṭhaṁ ussāpetvā "arahattaṁ apatvā mañce piṭṭhiṁ na pasāressāmī"ti mānasaṁ bandhitvā caṅkamaṁ otari. Tassa "ajja arahattaṁ gaṇhissāmi ajja arahattaṁ gaṇhissāmī"ti ghaṭentasseva pavāraṇā sampattā. So pavāraṇāya upakaṭṭhāya "puthujjanabhāvaṁ pahāya visuddhipavāraṇaṁ pavāressāmī"ti cintento ativiya kilamati. So tāya pavāraṇāya maggaṁ vā phalaṁ vā uppādetuṁ asakkonto "mādisopi nāma āraddhavipassako na labhati, yāva dullabhañca vatidaṁ[1] arahattan"ti vatvā teneva niyāmena ṭhānacaṅkamabahulo hutvā tiṁsa vassāni samaṇadhammaṁ katvā mahāpavāraṇāya majjhe ṭhitaṁ puṇṇacandaṁ disvā "kiṁ nu kho candamaṇḍalaṁ visuddhaṁ, udāhu mayhaṁ sīlan"ti cintento "candamaṇḍale sasalakkhaṇaṁ paññāyati, mayhaṁ pana upasampadato paṭṭhāya yāvajjadivasā sīlasmiṁ kāḷakaṁ vā tilako vā natthī"ti āvajjetvā sañjātapītisomanasso paripakkañāṇattā pītiṁ vikkhambhetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Evarūpassa dhutaṅgavasena vikkhambhito kileso tathā vikkhambhitova hoti.

Ekaccassa vuttanayeneva paṭhamajjhānādisamāpajjanabahulatāya kileso okāsaṁ na labhati, samāpattivasena vikkhambhitova hoti. So taṁ tathā vikkhambhitameva katvā vivaṭṭetvā arahattaṁ gaṇhāti **Mahātissatthero** viya. Thero kira avassikakālato[2] paṭṭhāya aṭṭhasamāpattilābhī. So samāpattivikkhambhitānaṁ kilesānaṁ asamudācārena uggahaparipucchāvaseneva ariyamaggasāmantaṁ katheti, saṭṭhivassakālepi attano puthujjanabhāvaṁ na jānāti. Athekadivasaṁ mahāgāme tissamahāvihārato bhikkhusaṁgho talaṅgara[3] Vāsidhammadinnattherassa sāsanaṁ pesesi "thero āgantvā amhākaṁ dhammakathaṁ kathetū"ti. Thero adhivāsetvā "mama santike mahallakataro bhikkhu natthi, Mahātissatthero kho pana me kammaṭṭhānācariyo, taṁ saṁghattheraṁ katvā

1. Dullabhataraṁ (Ka) 2. Aṭṭhavassikakālato (Ka) 3. Vālaṅkara (Ka)



ထေရော တဿ ဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဇာတသံဝေဂေါ ဒိဝါ ဥဒ္ဒေသဉ္စ သာယံ ဥဒ္ဒေသဉ္စ ဝါစေတွာ ပတ္တစီဝရံ ဟတ္ထပါသေ ဌပေတွာ ပစ္စူသကာလေ ဥဒ္ဒေသံ ဂဟေတွာ ဩတရန္တေန ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဩတိဏ္ဏော တေရသ ဓုတဂုဏေ ပရိပုဏ္ဏေ အဓိဋ္ဌာယ ဂါမန္တပဗ္ဘာရသေနာသနံ ဂန္တွာ ပဗ္ဘာရံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ မဉ္စပီဌံ ဥဿာပေတွာ "အရဟတ္တံ အပတွာ မဉ္စေ ပိဋ္ဌိံ န ပသာရေဿာမီ"တိ မာနသံ ဗန္ဓိတွာ စင်္ကမံ ဩတရိ။ တဿ "အဇ္ဇ အရဟတ္တံ ဂဏှိဿာမိ အဇ္ဇ အရဟတ္တံ ဂဏှိဿာမီ"တိ ဃဋေန္တဿေဝ ပဝါရဏာ သမ္ပတ္တာ။ သော ပဝါရဏာယ ဥပကဋ္ဌာယ "ပုထုဇ္ဇနဘာဝံ ပဟာယ ဝိသုဒ္ဓိပဝါရဏံ ပဝါရေဿာမီ"တိ စိန္တေန္တော အတိဝိယ ကိလမတိ။ သော တာယ ပဝါရဏာယ မဂ္ဂံ ဝါ ဖလံ ဝါ ဥပ္ပါဒေတုံ အသက္ကောန္တော "မာဒိသောပိ နာမ အာရဒ္ဓဝိပဿကော န လဘတိ၊ ယာဝ ဒုလ္လဘဉ္စ ဝတိဒံ[၁] အရဟတ္တ"န္တိ ဝတွာ တေနေဝ နိယာမေန ဌာနစင်္ကမဗဟုလော ဟုတွာ တိံသ ဝဿာနိ သမဏဓမ္မံ ကတွာ မဟာပဝါရဏာယ မဇ္ဈေ ဌိတံ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဒိသွာ "ကိံ နု ခေါ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဝိသုဒ္ဓံ၊ ဥဒါဟု မယှံ သီလ"န္တိ စိန္တေန္တော "စန္ဒမဏ္ဍလေ သသလက္ခဏံ ပညာယတိ၊ မယှံ ပန ဥပသမ္ပဒတော ပဋ္ဌာယ ယာဝဇ္ဇဒိဝသာ သီလသ္မိံ ကာဠကံ ဝါ တိလကော ဝါ နတ္ထီ"တိ အာဝဇ္ဇေတွာ သဉ္ဇာတပီတိသောမနဿော ပရိပက္ကဉာဏတ္တာ ပီတိံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဧဝရူပဿ ဓုတင်္ဂဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတော ကိလေသော တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတောဝ ဟောတိ။

ဧကစ္စဿ ဝုတ္တနယေနေဝ ပဌမဇ္ဈာနာဒိသမာပဇ္ဇနဗဟုလတာယ ကိလေသော ဩကာသံ န လဘတိ၊ သမာပတ္တိဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတောဝ ဟောတိ။ သော တံ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတမေဝ ကတွာ ဝိဝဋ္ဋေတွာ အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ **မဟာတိဿတ္ထေရော** ဝိယ။ ထေရော ကိရ အဝဿိကကာလတော[၂] ပဋ္ဌာယ အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ။ သော သမာပတ္တိဝိက္ခမ္ဘိတာနံ ကိလေသာနံ အသမုဒါစာရေန ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာဝသေနေဝ အရိယမဂ္ဂသာမန္တံ ကထေတိ၊ သဋ္ဌိဝဿကာလေပိ အတ္တနော ပုထုဇ္ဇနဘာဝံ န ဇာနာတိ။ အထေကဒိဝသံ မဟာဂါမေ တိဿမဟာဝိဟာရတော ဘိက္ခုသံဃော တလင်္ဂရ[၃] ဝါသိဓမ္မဒိန္နတ္ထေရဿ သာသနံ ပေသေသိ "ထေရော အာဂန္တွာ အမှာကံ ဓမ္မကထံ ကထေတူ"တိ။ ထေရော အဓိဝါသေတွာ "မမ သန္တိကေ မဟလ္လကတရော ဘိက္ခု နတ္ထိ၊ မဟာတိဿတ္ထေရော ခေါ ပန မေ ကမ္မဋ္ဌာနာစရိယော၊ တံ သံဃတ္ထေရံ ကတွာ

၁-ဒုလ္လဘတရံ (က) ၂-အဋ္ဌဝဿိကကာလတော (က) ၃-ဝါလင်္ကရ (က)

gamissāmī"ti cintento bhikkhusaṁghaparivuto therassa vihāraṁ gantvā divāṭṭhāne therassa vattaṁ dassetvā ekamantaṁ nisīdi.

Thero āha "kiṁ dhammadinna cirassaṁ āgatosī"ti. "Āma bhante Tissamahāvihārato me bhikkhusaṁgho sāsanaṁ pesesi, ahaṁ ekako na gamissāmi, tumhehi pana saddhiṁ gantukāmo hutvā āgatomhī"ti sāraṇīyakathaṁ kathentova papañcetvā[1] "kadā bhante tumhehi ayaṁ dhammo adhigato"ti pucchi. Saṭṭhimattāni āvuso Dhammadinna vassāni hontīti. Samāpattiṁ pana bhante vaḷañjethāti. Āma āvusoti. Ekaṁ pokkharaṇiṁ māpetuṁ sakkuṇeyyātha bhanteti. "Na āvuso etaṁ bhāriyan"ti vatvā sammukhaṭṭhāne pokkharaṇiṁ māpesi. "Ettha bhante ekaṁ padumagacchaṁ māpethā"ti ca vutto tampi māpesi. Idānettha mahantaṁ pupphaṁ dassethāti. Thero tampi dassesi. Ettha soḷasavassuddesikaṁ itthirūpaṁ dassethāti. Thero soḷasavassuddesikaṁ itthirūpaṁ dassesi. Tato naṁ āha "idaṁ bhante punappunaṁ subhato manasi karothā"ti. Thero attanāva māpitaṁ itthirūpaṁ olokento lobhaṁ uppādesi. Tadā attano puthujjanabhāvaṁ ñatvā "avassayo me sappurisa hohī"ti antevāsikassa santike ukkuṭikaṁ nisīdi. "Etadatthamevāhaṁ bhante āgato"ti therassa asubhavasena sallahukaṁ katvā kammaṭṭhānaṁ kathetvā therassa okāsaṁ kātuṁ bahi nikkhanto. Suparimadditasaṅkhāro thero tasmiṁ divāṭṭhānato nikkhantamatteyeva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Atha naṁ saṁghattheraṁ katvā Dhammadinnatthero Tissamahāvihāraṁ gantvā saṁghassa dhammakathaṁ kathesi. Evarūpassa samāpattivasena vikkhambhito kileso tathā vikkhambhitova hoti.

Ekaccassa pana vuttanayeneva vipassanāya kammaṁ karontassa kileso okāsaṁ na labhati, vipassanāvasena vikkhambhitova hoti. So taṁ tathā vikkhambhitameva katvā vivaṭṭetvā arahattaṁ gaṇhāti Buddhakāle saṭṭhimattā āraddhavipassakā bhikkhū viya. Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā vivittaṁ araññaṁ pavisitvā vipassanāya kammaṁ karontā kilesānaṁ asamudācāravasena "paṭividdhamaggaphalā mayan"ti saññāya

1. Sāraṇīyaṁ katentova vaḍḍhetvā (Ka)



ဂမိဿာမီ''တိ စိန္တေန္တော ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ထေရဿ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဒိဝါဋ္ဌာနေ ထေရဿ ဝတ္တံ ဒဿေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။

ထေရော အာဟ ''ကိံ ဓမ္မဒိန္န စိရဿံ အာဂတောသီ''တိ။ ''အာမ ဘန္တေ တိဿမဟာဝိဟာရတော မေ ဘိက္ခုသံဃော သာသနံ ပေသေသိ၊ အဟံ ဧကကော န ဂမိဿာမိ၊ တုမှေဟိ ပန သဒ္ဓိံ ဂန္တုကာမော ဟုတွာ အာဂတောမှိ''တိ သာရဏီယကထံ ကထေန္တောဝ ပပဉ္စေတွာ[၁] "ကဒါ ဘန္တေ တုမှေဟိ အယံ ဓမ္မော အဓိဂတော"တိ ပုစ္ဆိ။ သဋ္ဌိမတ္တာနိ အာဝုသော ဓမ္မဒိန္န ဝဿာနိ ဟောန္တီတိ။ သမာပတ္တိံ ပန ဘန္တေ ဝဠဉ္ဇေထာတိ။ အာမ အာဝုသောတိ။ ဧကံ ပေါက္ခရဏိံ မာပေတုံ သက္ကုဏေယျာထ ဘန္တေတိ။ "န အာဝုသော ဧတံ ဘာရိယ"န္တိ ဝတွာ သမ္မုခဋ္ဌာနေ ပေါက္ခရဏိံ မာပေသိ။ ''ဧတ္ထ ဘန္တေ ဧကံ ပဒုမဂစ္ဆံ မာပေထာ''တိ စ ဝုတ္တော တမ္ပိ မာပေသိ။ ဣဒါနေတ္ထ မဟန္တံ ပုပ္ဖံ ဒဿေထာတိ။ ထေရော တမ္ပိ ဒဿေသိ။ ဧတ္ထ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကံ ဣတ္ထိရူပံ ဒဿေထာတိ။ ထေရော သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကံ ဣတ္ထိရူပံ ဒဿေသိ။ တတော နံ အာဟ ''ဣဒံ ဘန္တေ ပုနပ္ပုနံ သုဘတော မနသိ ကရောထာ''တိ။ ထေရော အတ္တနာဝ မာပိတံ ဣတ္ထိရူပံ ဩလောကေန္တော လောဘံ ဥပ္ပါဒေသိ။ တဒါ အတ္တနော ပုထုဇ္ဇနဘာဝံ ဉတွာ "အဝဿယော မေ သပ္ပုရိသ ဟောဟီ"တိ အန္တေဝါသိကဿ သန္တိကေ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိ။ "ဧတဒတ္ထမေဝါဟံ ဘန္တေ အာဂတော"တိ ထေရဿ အသုဘဝသေန သလ္လဟုကံ ကတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ ထေရဿ ဩကာသံ ကာတုံ ဗဟိ နိက္ခန္တော။ သုပရိမဒ္ဒိတသင်္ခါရော ထေရော တသ္မိံ ဒိဝါဋ္ဌာနတော နိက္ခန္တမတ္တေယေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထ နံ သံဃတ္ထေရံ ကတွာ ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရော တိဿမဟာဝိဟာရံ ဂန္တွာ သံဃဿ ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ ဧဝရူပဿ သမာပတ္တိဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတော ကိလေသော တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတောဝ ဟောတိ။

ဧကစ္စဿ ပန ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောန္တဿ ကိလေသော ဩကာသံ န လဘတိ၊ ဝိပဿနာဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတောဝ ဟောတိ။ သော တံ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတမေဝ ကတွာ ဝိဝဋ္ဋေတွာ အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ ဗုဒ္ဓကာလေ သဋ္ဌိမတ္တာ အာရဒ္ဓဝိပဿကာ ဘိက္ခူ ဝိယ။ တေ ကိရ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝိဝိတ္တံ အရညံ ပဝိသိတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောန္တာ ကိလေသာနံ အသမုဒါစာရဝသေန "ပဋိဝိဒ္ဓမဂ္ဂဖလာ မယ"န္တိ သညာယ

၁-သာရဏီယံ ကထေန္တောဝ ဝဍ္ဎေတွာ (က)

maggaphalatthāya vāyāmaṁ akatvā “amhehi paṭividdhadhammaṁ Dasabalassa ārocessāmā”ti Satthu santikaṁ āgacchanti.

Satthā tesaṁ pure āgamanatova Ānandattheraṁ āha “Ānanda padhānakammikā bhikkhū ajja maṁ passituṁ āgamissanti, tesaṁ mama dassanāya okāsaṁ akatvā ‘āmakasusānaṁ gantvā alla-asubhabhāvanaṁ karothā’ti pahiṇeyyāsī”ti. Thero tesaṁ āgatānaṁ Satthārā kathitasāsanaṁ ārocesi. Te “Tathāgato ajānitvā na kathessati, addhā ettha kāraṇaṁ bhavissatī”ti āmakasusānaṁ gantvā alla-asubhaṁ olokentā lobhaṁ uppādetvā “idaṁ nūna Sammāsambuddhena diṭṭhaṁ bhavissatī”ti jātasaṁvegā laddhamaggaṁ kammaṭṭhānaṁ ādito paṭṭhāya ārabhiṁsu. Satthā tesaṁ vipassanāya āraddhabhāvaṁ ñatvā Gandhakuṭiyaṁ nisinnova imaṁ obhāsagāthamāha—

“Yānimāni apattāni[1], alābūneva[2] sārade.
Kāpotakāni aṭṭhīni, tāni disvāna kā ratī”ti[3].

Gāthāpariyosāne arahattaphale patiṭṭhahiṁsu. Evarūpānaṁ vipassanāvasena vikkhambhitā kilesā tathā vikkhambhitāva honti.

Ekaccassa vuttanayeneva navakammaṁ karontassa kileso okāsaṁ na labhati, navakammavasena vikkhambhitova hoti. So taṁ tathā vikkhambhitameva katvā vivaṭṭetvā arahattaṁ gaṇhāti **Cittalapabbate Tissatthero** viya. Tassa kira aṭṭhavassikakāle[4] anabhirati uppajji, so taṁ vinodetuṁ asakkonto attano cīvaraṁ dhovitvā rajitvā pattaṁ pacitvā kese ohāretvā upajjhāyaṁ vanditvā aṭṭhāsi. Atha naṁ thero āha “kiṁ āvuso Mahātissa atuṭṭhassa viya te ākāro”ti. Āma bhante anabhirati me uppannā, taṁ vinodetuṁ na sakkomīti. Thero tassāsayaṁ[5] olokento arahattassa upanissayaṁ disvā anukampāvasena āha “āvuso Tissa mayaṁ mahallakā, ekaṁ no vasanaṭṭhānaṁ karohī”ti. Dutiyakathaṁ akathitapubbo bhikkhu “sādhu bhante”ti sampaṭicchi.

1. Apatthāni (Sī, Syā) 2. Alāpūneva (Sī) 3. Khu 1. 36 piṭṭhe Dhammapade.
4. Avassikakāle (Sī) 5. Tassajjhāsayaṁ (Syā)



မဂ္ဂဖလတ္ထာယ ဝါယာမံ အကတွာ “အမှေဟိ ပဋိဝိဒ္ဓဓမ္မံ ဒသဗလဿ အာရောစေဿာမာ”တိ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တိ။

သတ္ထာ တေသံ ပုရေ အာဂမနတောဝ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာဟ “အာနန္ဒ ပဓာနကမ္မိကာ ဘိက္ခူ အဇ္ဇ မံ ပဿိတုံ အာဂမိဿန္တိ၊ တေသံ မမ ဒဿနာယ ဩကာသံ အကတွာ ‘အာမကသုသာနံ ဂန္တွာ အလ္လအသုဘဘာဝနံ ကရောထာ’တိ ပဟိဏေယျာသီ”တိ။ ထေရော တေသံ အာဂတာနံ သတ္ထာရာ ကထိတသာသနံ အာရောစေသိ။ တေ “တထာဂတော အဇာနိတွာ န ကထေဿတိ၊ အဒ္ဓါ ဧတ္ထ ကာရဏံ ဘဝိဿတီ”တိ အာမကသုသာနံ ဂန္တွာ အလ္လအသုဘံ ဩလောကေန္တာ လောဘံ ဥပ္ပါဒေတွာ “ဣဒံ နူန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ဒိဋ္ဌံ ဘဝိဿတီ”တိ ဇာတသံဝေဂါ လဒ္ဓမဂ္ဂံ ကမ္မဋ္ဌာနံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အာရဘိံသု။ သတ္ထာ တေသံ ဝိပဿနာယ အာရဒ္ဓဘာဝံ ဉတွာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ ဣမံ ဩဘာသဂါထမာဟ—

“ယာနိမာနိ အပတ္တာနိ[၁]၊ အလာဗူနေဝ[၂] သာရဒေ။
ကာပောတကာနိ အဋ္ဌီနိ၊ တာနိ ဒိသွာန ကာ ရတီ”တိ[၃]။

ဂါထာပရိယောသာနေ အရဟတ္တဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ ဧဝရူပါနံ ဝိပဿနာဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတာ ကိလေသာ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတာဝ ဟောန္တိ။

ဧကစ္စဿ ဝုတ္တနယေနေဝ နဝကမ္မံ ကရောန္တဿ ကိလေသော ဩကာသံ န လဘတိ၊ နဝကမ္မဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတောဝ ဟောတိ။ သော တံ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတမေဝ ကတွာ ဝိဝဋ္ဋေတွာ အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ **စိတ္တလပဗ္ဗတေ တိဿတ္ထေရော** ဝိယ။ တဿ ကိရ အဋ္ဌဝဿိကကာလေ[၄] အနဘိရတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သော တံ ဝိနောဒေတုံ အသက္ကောန္တော အတ္တနော စီဝရံ ဓောဝိတွာ ရဇိတွာ ပတ္တံ ပစိတွာ ကေသေ ဩဟာရေတွာ ဥပဇ္ဈာယံ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ထေရော အာဟ “ကိံ အာဝုသော မဟာတိဿ အတုဋ္ဌဿ ဝိယ တေ အာကာရော”တိ။ အာမ ဘန္တေ အနဘိရတိ မေ ဥပ္ပန္နာ၊ တံ ဝိနောဒေတုံ န သက္ကောမီတိ။ ထေရော တဿာသယံ[၅] ဩလောကေန္တော အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ အနုကမ္ပာဝသေန အာဟ “အာဝုသော တိဿ မယံ မဟလ္လကာ၊ ဧကံ နော ဝသနဋ္ဌာနံ ကရောဟီ”တိ။ ဒုတိယကထံ အကထိတပုဗ္ဗော ဘိက္ခု “သာဓု ဘန္တေ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

၁-အပတ္ထာနိ (သီ၊ သျာ) ၂-အလာပူနေဝ (သီ) ၃-ခု ၁-၃၆-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၄-အဝဿိကကာလေ (သီ) ၅-တဿဇ္ဈာသယံ (သျာ)

Atha naṁ thero āha “āvuso navakammaṁ karonto uddesamaggañca mā vissajji, kammaṭṭhānañca manasi karohi, kālena ca kālaṁ kasiṇaparikammaṁ karohī”ti. “Evaṁ karissāmi bhante”ti theraṁ vanditvā tathārūpaṁ sappāyaṭṭhānaṁ[1] oloketvā “ettha kātuṁ sakkā”ti dārūhi[2] pūretvā jhāpetvā sodhetvā iṭṭhakāhi parikkhipitvā dvāravātapānādīni yojetvā saddhiṁ caṅkamanabhūmibhittiparikammādīhi leṇaṁ niṭṭhāpetvā mañcapīṭhaṁ santharitvā therassa santikaṁ gantvā vanditvā “bhante niṭṭhitaṁ leṇe parikammaṁ, vasathā”ti āha. Āvuso dukkhena tayā etaṁ kammaṁ kataṁ, ajja ekadivasaṁ tvaññevettha vasāhīti. So “sādhu bhante”ti vanditvā[3] pāde dhovitvā leṇaṁ pavisitvā pallaṅkaṁ ābhujitvā nisinno attanā katakammaṁ āvajji. Tassa “manāpaṁ mayā upajjhāyassa kāyaveyyāvaccaṁ katan”ti cintentassa abbhantare pīti uppannā. So taṁ vikkhambhetvā vipassanaṁ paṭṭhapetvā[4] aggaphalaṁ arahattaṁ pāpuṇi. Evarūpassa navakammavasena vikkhambhito kileso tathā vikkhambhitova hoti.

Ekacco pana brahmalokato āgato suddhasatto hoti. Tassa anāsevanatāya kileso na samudācarati, bhavavasena vikkhambhito hoti. So taṁ tathā vikkhambhitameva katvā vivaṭṭetvā arahattaṁ gaṇhāti **āyasmā Mahākassapo** viya. So hi āyasmā agāramajjhepi kāme aparibhuñjitvā mahāsampattiṁ pahāya pabbajitvā nikkhanto antarāmagge paccuggamanatthāya āgataṁ Satthāraṁ disvā vanditvā tīhi ovādehi upasampadaṁ labhitvā aṭṭhame aruṇe saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Evarūpassa bhavavasena vikkhambhito kileso tathā vikkhambhitova hoti.

Yo pana ananubhūtapubbaṁ rūpādi-ārammaṇaṁ labhitvā tattheva vipassanaṁ paṭṭhapetvā vivaṭṭetvā arahattaṁ gaṇhāti, evarūpassa ananubhūtārammaṇavasena kāmacchando anuppannova nuppajjati nāma.

**Uppanno vā kāmacchando pahīyatī**ti ettha **uppanno**ti jāto bhūto samudāgato. **Pahīyatī**ti tadaṅgappahānaṁ vikkhambhanappahānaṁ samucchedappahānaṁ paṭipassaddhippahānaṁ nissaraṇappahānanti imehi pañcahi pahānehi pahīyati,

1. Pabbhāraṭṭhānaṁ (Sī, Syā)
2. Dārūni (Syā, Ka)
3. Vatvā (Sī, Syā)
4. Vaḍḍhetvā (Syā, Ka)



အထ နံ ထေရော အာဟ “အာဝုသော နဝကမ္မံ ကရောန္တော ဥဒ္ဒေသမဂ္ဂဉ္စ မာ ဝိဿဇ္ဇိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနဉ္စ မနသိ ကရောဟိ၊ ကာလေန စ ကာလံ ကသိဏပရိကမ္မံ ကရောဟီ”တိ။ “ဧဝံ ကရိဿာမိ ဘန္တေ”တိ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ တထာရူပံ သပ္ပါယဋ္ဌာနံ[1] ဩလောကေတွာ “ဧတ္ထ ကာတုံ သက္ကာ”တိ ဒါရူဟိ[2] ပူရေတွာ ဈာပေတွာ သောဓေတွာ ဣဋ္ဌကာဟိ ပရိက္ခိပိတွာ ဒွါရဝါတပါနာဒီနိ ယောဇေတွာ သဒ္ဓိံ စင်္ကမနဘူမိဘိတ္တိပရိကမ္မာဒီဟိ လေဏံ နိဋ္ဌာပေတွာ မဉ္စပီဌံ သန္ထရိတွာ ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ နိဋ္ဌိတံ လေဏေ ပရိကမ္မံ၊ ဝသထာ”တိ အာဟ။ အာဝုသော ဒုက္ခေန တယာ ဧတံ ကမ္မံ ကတံ၊ အဇ္ဇ ဧကဒိဝသံ တွညေဝေတ္ထ ဝသာဟီတိ။ သော “သာဓု ဘန္တေ”တိ ဝန္ဒိတွာ[3] ပါဒေ ဓောဝိတွာ လေဏံ ပဝိသိတွာ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသိန္နော အတ္တနာ ကတကမ္မံ အာဝဇ္ဇိ။ တဿ “မနာပံ မယာ ဥပဇ္ဈာယဿ ကာယဝေယျာဝစ္စံ ကတ”န္တိ စိန္တေန္တဿ အဗ္ဘန္တရေ ပီတိ ဥပ္ပန္နာ။ သော တံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ[4] အဂ္ဂဖလံ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဧဝရူပဿ နဝကမ္မဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတော ကိလေသော တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတောဝ ဟောတိ။

ဧကစ္စော ပန ဗြဟ္မလောကတော အာဂတော သုဒ္ဓသတ္တော ဟောတိ။ တဿ အနာသေဝနတာယ ကိလေသော န သမုဒါစရတိ၊ ဘဝဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတော ဟောတိ။ သော တံ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတမေဝ ကတွာ ဝိဝဋ္ဋေတွာ အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ **အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ** ဝိယ။ သော ဟိ အာယသ္မာ အဂါရမဇ္ဈေပိ ကာမေ အပရိဘုဉ္ဇိတွာ မဟာသမ္ပတ္တိံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတွာ နိက္ခန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ပစ္စုဂ္ဂမနတ္ထာယ အာဂတံ သတ္ထာရံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ တီဟိ ဩဝါဒေဟိ ဥပသမ္ပဒံ လဘိတွာ အဋ္ဌမေ အရုဏေ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဧဝရူပဿ ဘဝဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတော ကိလေသော တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတောဝ ဟောတိ။

ယော ပန အနနုဘူတပုဗ္ဗံ ရူပါဒိအာရမ္မဏံ လဘိတွာ တတ္ထေဝ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဝိဝဋ္ဋေတွာ အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ၊ ဧဝရူပဿ အနနုဘူတာရမ္မဏဝသေန ကာမစ္ဆန္ဒော အနုပ္ပန္နောဝ နုပ္ပဇ္ဇတိ နာမ။

**ဥပ္ပန္နော ဝါ ကာမစ္ဆန္ဒော ပဟီယတီ**တိ ဧတ္ထ **ဥပ္ပန္နော**တိ ဇာတော ဘူတော သမုဒါဂတော။ **ပဟီယတီ**တိ တဒင်္ဂပ္ပဟာနံ ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနံ သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနံ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပ္ပဟာနံ နိဿရဏပ္ပဟာနန္တိ ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ပဟာနေဟိ ပဟီယတိ၊

၁-ပဗ္ဘာရဋ္ဌာနံ (သီ၊ သျာ)
၂-ဒါရူနိ (သျာ၊ က)
၃-ဝတွာ (သီ၊ သျာ)
၄-ဝဍ္ဎေတွာ (သျာ၊ က)

na puna uppajjatīti attho. Tattha vipassanāya kilesā tadaṅgavasena pahīyantīti vipassanā **tadaṅgappahānan**ti veditabbā. Samāpatti pana kilese vikkhambhetīti sā **vikkhambhanappahānan**ti veditabbā. Maggo samucchindanto uppajjati, phalaṁ paṭippassambhayamānaṁ, nibbānaṁ sabbakilesehi nissaṭanti imāni tīṇi **samucchedapaṭipassaddhi-nissaraṇappahānānī**ti vuccanti. Imehi lokiyalokuttarehi pañcahi pahānehi pahīyatīti attho.

**Asubhanimittan**ti dasasu asubhesu uppannaṁ sārammaṇaṁ paṭhamajjhānaṁ. Tenāhu porāṇā “asubhampi asubhanimittaṁ, asubhārammaṇā dhammāpi asubhanimittan”ti. **Yoniso manasikaroto**ti “tattha katamo yonisomanasikāro, anicce aniccan”ti-ādinā nayena vuttassa upāyamanasikārassa vasena manasikaroto. **Anuppanno ceva kāmacchando nuppajjatī**ti asamudāgato na samudāgacchati. **Uppanno ca kāmacchando pahīyatī**ti samudāgato ca kāmacchando pañcavidhena pahānena pahīyati.

Apica cha dhammā **kāmacchandassa** pahānāya saṁvattanti—asubhanimittassa uggaho asubhabhāvanānuyogo indriyesu guttadvāratā bhojane mattaññutā kalyāṇamittatā sappāyakathāti. Dasavidhañhi asubhanimittaṁ uggaṇhantassāpi kāmacchando pahīyati, bhāventassāpi, indriyesu pihitadvārassāpi, catunnaṁ pañcannaṁ ālopānaṁ okāse sati udakaṁ pivitvā yāpanasīlatāya bhojane mattaññunopi. Tenetaṁ vuttaṁ—

“Cattāro pañca ālope, abhutvā udakaṁ pive.
Alaṁ phāsuvihārāya, pahitattassa bhikkhuno”ti[1].

Asubhakammikatissattherasadise asubhabhāvanārate kalyāṇamitte sevantassāpi kavamacchando pahīyati, ṭhānanisajjādīsu dasa-asubhanissitasappāyakathāyapi pahīyati. Tena vuttaṁ “cha dhammā kāmacchandassa pahānāya saṁvattantī”ti.

17. Sattame **mettā cetovimuttī**ti sabbasattesu hitapharaṇakā mettā. Yasmā pana taṁsampayuttacittaṁ nīvaraṇādīhi paccanīkadhammehi vimuccati, tasmā sā “cetovimuttī”ti vuccati. Visesato vā sabbabyāpādapariyuṭṭhānena vimuttattā sā[2] cetovimuttīti veditabbā. Tattha “mettā”ti

1. Khu 2. 343 piṭṭhe.
2. Vimuttato cesā (Sī, Syā)



န ပုန ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။ တတ္ထ ဝိပဿနာယ ကိလေသာ တဒင်္ဂဝသေန ပဟီယန္တီတိ ဝိပဿနာ **တဒင်္ဂပ္ပဟာန**န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သမာပတ္တိ ပန ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေတီတိ သာ **ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာန**န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မဂ္ဂေါ သမုစ္ဆိန္ဒန္တော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖလံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘယမာနံ၊ နိဗ္ဗာနံ သဗ္ဗကိလေသေဟိ နိဿဋန္တိ ဣမာနိ တီဏိ **သမုစ္ဆေဒပဋိပ္ပဿဒ္ဓိနိဿရဏပ္ပဟာနာနီ**တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဣမေဟိ လောကိယလောကုတ္တရေဟိ ပဉ္စဟိ ပဟာနေဟိ ပဟီယတီတိ အတ္ထော။

**အသုဘနိမိတ္တ**န္တိ ဒသသု အသုဘေသု ဥပ္ပန္နံ သာရမ္မဏံ ပဌမဇ္ဈာနံ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ “အသုဘမ္ပိ အသုဘနိမိတ္တံ၊ အသုဘာရမ္မဏာ ဓမ္မာပိ အသုဘနိမိတ္တ”န္တိ။ **ယောနိသော မနသိကရောတော**တိ “တတ္ထ ကတမော ယောနိသောမနသိကာရော၊ အနိစ္စေ အနိစ္စ”န္တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တဿ ဥပါယမနသိကာရဿ ဝသေန မနသိကရောတော။ **အနုပ္ပန္နော စေဝ ကာမစ္ဆန္ဒော နုပ္ပဇ္ဇတီ**တိ အသမုဒါဂတော န သမုဒါဂစ္ဆတိ။ **ဥပ္ပန္နော စ ကာမစ္ဆန္ဒော ပဟီယတီ**တိ သမုဒါဂတော စ ကာမစ္ဆန္ဒော ပဉ္စဝိဓေန ပဟာနေန ပဟီယတိ။

အပိစ ဆ ဓမ္မာ **ကာမစ္ဆန္ဒဿ** ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ—အသုဘနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟော အသုဘဘာဝနာနုယောဂေါ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရတာ ဘောဇနေ မတ္တညုတာ ကလျာဏမိတ္တတာ သပ္ပာယကထာတိ။ ဒသဝိဓဉှိ အသုဘနိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဏှန္တဿာပိ ကာမစ္ဆန္ဒော ပဟီယတိ၊ ဘာဝေန္တဿာပိ၊ ဣန္ဒြိယေသု ပိဟိတဒွါရဿာပိ၊ စတုန္နံ ပဉ္စန္နံ အာလောပါနံ ဩကာသေ သတိ ဥဒကံ ပိဝိတွာ ယာပနသီလတာယ ဘောဇနေ မတ္တညုနောပိ။ တေနေတံ ဝုတ္တံ—

“စတ္တာရော ပဉ္စ အာလောပေ၊ အဘုတွာ ဥဒကံ ပိဝေ။
အလံ ဖာသုဝိဟာရာယ၊ ပဟိတတ္တဿ ဘိက္ခုနော”တိ[၁]။

အသုဘကမ္မိကတိဿတ္ထေရသဒိသေ အသုဘဘာဝနာရတေ ကလျာဏမိတ္တေ သေဝန္တဿာပိ ကာမစ္ဆန္ဒော ပဟီယတိ၊ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ဒသအသုဘနိဿိတသပ္ပာယကထာယပိ ပဟီယတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဆ ဓမ္မာ ကာမစ္ဆန္ဒဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တီ”တိ။

၁၇။ သတ္တမေ **မေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တီ**တိ သဗ္ဗသတ္တေသု ဟိတဖရဏကာ မေတ္တာ။ ယသ္မာ ပန တံသမ္ပယုတ္တစိတ္တံ နီဝရဏာဒီဟိ ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ ဝိမုစ္စတိ၊ တသ္မာ သာ “စေတောဝိမုတ္တီ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသေသတော ဝါ သဗ္ဗဗျာပါဒပရိယုဋ္ဌာနေန ဝိမုတ္တတ္တာ သာ[၂] စေတောဝိမုတ္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တတ္ထ “မေတ္တာ”တိ

၁-ခု ၂-၃၄၃-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဝိမုတ္တတော စေသာ (သီ၊ သျာ)

ettāvatā pubbabhāgopi[1] vaṭṭati, “cetovimuttī”ti vuttattā pana idha tikacatukkajjhānavasena appanāva adhippetā. **Yoniso manasikaroto**ti taṁ mettaṁ cetovimuttiṁ vuttalakkhaṇena upāyamanasikārena manasikarontassa.

Apica cha dhammā **byāpādassa** pahānāya saṁvattanti—mettānimittassa uggaho mettābhāvanānuyogo kammassakatāpaccavekkhaṇā paṭisaṅkhānabahulatā kalyāṇamittatā sappāyakathāti. Odissaka-anodissakadisāpharaṇānaṁ hi aññataravasena mettaṁ uggaṇhantassāpi byāpādo pahīyati, odhiso anodhiso disāpharaṇavasena mettaṁ bhāventassāpi. “Tvaṁ etassa kuddho kiṁ karissasi, kimassa sīlādīni nāsetuṁ sakkhissasi, nanu tvaṁ attano kammena āgantvā attano kammeneva gamissasi, parassa kujjhanaṁ nāma vītaccitaṅgāratatta-ayasalākagūthādīni[2] gahetvā paraṁ paharitukāmatāsadisaṁ hoti. Esopi tava kuddho kiṁ karissati, kiṁ te sīlādīni nāsetuṁ sakkhissati, esa attano kammena āgantvā attano kammeneva gamissati, appaṭicchitapaheṇakaṁ viya paṭivātaṁ khittarajomuṭṭhi viya ca etassevesa kodho matthake patissatī”ti evaṁ attano ca parassa ca kammassakataṁ paccavekkhatopi, ubhayakammassakataṁ paccavekkhitvā paṭisaṅkhāne ṭhitassāpi, Assaguttattherasadise mettābhāvanārate kalyāṇamitte sevantassāpi byāpādo pahīyati, ṭhānanisajjādīsu mettānissitasappāyakathāyapi pahīyati. Tena vuttaṁ “cha dhammā byāpādassa pahānāya saṁvattantī”ti. Sesamidha ito paresu ca vuttanayeneva veditabbaṁ, visesamattameva pana vakkhāmāti.

18. Aṭṭhame **ārambhadhātū**ti-ādīsu **ārambhadhātu** nāma paṭhamārambhavīriyaṁ. **Nikkamadhātu** nāma kosajjato nikkhantattā tato balavataraṁ. **Parakkamadhātu** nāma paraṁ paraṁ ṭhānaṁ akkamanato tatopi balavataraṁ. Aṭṭhakathāyaṁ pana “ārambho cetaso kāmānaṁ panūdanāya, nikkamo cetaso palighugghāṭanāya, parakkamo cetaso bandhanacchedanāyā”ti vatvā “tīhi petehi adhimattavīriyameva kathitan”ti vuttaṁ.

1. Pubbabhāgāpi (Sī, Syā)
2. ...ayasalākasatthaṅkusādīni (Ka)



ဧတ္တာဝတာ ပုဗ္ဗဘာဂေါပိ[၁] ဝဋ္ဋတိ၊ “စေတောဝိမုတ္တီ”တိ ဝုတ္တတ္တာ ပန ဣဓ တိကစတုက္ကဇ္ဈာနဝသေန အပ္ပနာဝ အဓိပ္ပေတာ။ **ယောနိသော မနသိကရောတော**တိ တံ မေတ္တံ စေတောဝိမုတ္တိံ ဝုတ္တလက္ခဏေန ဥပါယမနသိကာရေန မနသိကရောန္တဿ။

အပိစ ဆ ဓမ္မာ **ဗျာပါဒဿ** ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ—မေတ္တာနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟော မေတ္တာဘာဝနာနုယောဂေါ ကမ္မဿကတာပစ္စဝေက္ခဏာ ပဋိသင်္ခါနဗဟုလတာ ကလျာဏမိတ္တတာ သပ္ပါယကထာတိ။ ဩဒိဿကအနောဒိဿကဒိသာဖရဏာနံ ဟိ အညတရဝသေန မေတ္တံ ဥဂ္ဂဏှန္တဿာပိ ဗျာပါဒေါ ပဟီယတိ၊ ဩဓိသော အနောဓိသော ဒိသာဖရဏဝသေန မေတ္တံ ဘာဝေန္တဿာပိ။ “တွံ ဧတဿ ကုဒ္ဓေါ ကိံ ကရိဿသိ၊ ကိမဿ သီလာဒီနိ နာသေတုံ သက္ခိဿသိ၊ နနု တွံ အတ္တနော ကမ္မေန အာဂန္တွာ အတ္တနော ကမ္မေနေဝ ဂမိဿသိ၊ ပရဿ ကုဇ္ဈနံ နာမ ဝီတစ္စိတင်္ဂါရတတ္တအယသလာကဂူထာဒီနိ[၂] ဂဟေတွာ ပရံ ပဟရိတုကာမတာသဒိသံ ဟောတိ။ ဧသောပိ တဝ ကုဒ္ဓေါ ကိံ ကရိဿတိ၊ ကိံ တေ သီလာဒီနိ နာသေတုံ သက္ခိဿတိ၊ ဧသ အတ္တနော ကမ္မေန အာဂန္တွာ အတ္တနော ကမ္မေနေဝ ဂမိဿတိ၊ အပ္ပဋိစ္ဆိတပဟေဏကံ ဝိယ ပဋိဝါတံ ခိတ္တရဇောမုဋ္ဌိ ဝိယ စ ဧတဿေဝေသ ကောဓော မတ္ထကေ ပတိဿတီ”တိ ဧဝံ အတ္တနော စ ပရဿ စ ကမ္မဿကတံ ပစ္စဝေက္ခတောပိ, ဥဘယကမ္မဿကတံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပဋိသင်္ခါနေ ဌိတဿာပိ, အဿဂုတ္တတ္ထေရသဒိသေ မေတ္တာဘာဝနာရတေ ကလျာဏမိတ္တေ သေဝန္တဿာပိ ဗျာပါဒေါ ပဟီယတိ၊ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု မေတ္တာနိဿိတသပ္ပါယကထာယပိ ပဟီယတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဆ ဓမ္မာ ဗျာပါဒဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တီ”တိ။ သေသမိဓ ဣတော ပရေသု စ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ဝိသေသမတ္တမေဝ ပန ဝက္ခာမာတိ။

၁၈။ အဋ္ဌမေ **အာရမ္ဘဓာတူ**တိအာဒီသု **အာရမ္ဘဓာတု** နာမ ပဌမာရမ္ဘဝီရိယံ။ **နိက္ကမဓာတု** နာမ ကောသဇ္ဇတော နိက္ခန္တတ္တာ တတော ဗလဝတရံ။ **ပရက္ကမဓာတု** နာမ ပရံ ပရံ ဌာနံ အက္ကမနတော တတောပိ ဗလဝတရံ။ အဋ္ဌကထာယံ ပန “အာရမ္ဘော စေတသော ကာမာနံ ပနူဒနာယ၊ နိက္ကမော စေတသော ပလိဃုဂ္ဃါဋနာယ၊ ပရက္ကမော စေတသော ဗန္ဓနစ္ဆေဒနာယာ”တိ ဝတွာ “တီဟိ ပေတေဟိ အဓိမတ္တဝီရိယမေဝ ကထိတ”န္တိ ဝုတ္တံ။

၁-ပုဗ္ဗဘာဂါပိ (သီ၊ သျာ)
၂-....အယသလာကသတ္ထင်္ကုသာဒီနိ (က)

**Āraddhavīriyassā**ti paripuṇṇavīriyassa ceva paggahitavīriyassa ca. Tattha catudosāpagataṁ vīriyaṁ āraddhanti veditabbaṁ. Na ca atilīnaṁ[1] hoti, na ca atipaggahitaṁ, na ca ajjhattaṁ saṁkhittaṁ, na ca bahiddhā vikkhittaṁ. Tadetaṁ duvidhaṁ hoti kāyikaṁ cetasikañca. Tattha "idha bhikkhu divasaṁ caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodhetī"ti[2] evaṁ rattidivassa pañca koṭṭhāse kāyena ghaṭentassa vāyamantassa **kāyikavīriyaṁ** veditabbaṁ. "Na tāvāhaṁ ito leṇā nikkhamissāmi, yāva me na anupādāya āsavehi cittaṁ vimuccatī"ti evaṁ okāsaparicchedena vā, "na tāvāhaṁ imaṁ pallaṅkaṁ bhindissāmī"ti evaṁ nisajjādiparicchedena vā mānasaṁ bandhitvā ghaṭentassa vāyamantassa **cetasikavīriyaṁ** veditabbaṁ. Tadubhayampi idha vaṭṭati. Duvidhenāpi hi iminā vīriyena āraddhavīriyassa anuppannañceva thinamiddhaṁ nuppajjati, uppannañca thinamiddhaṁ pahīyati Milakkhatissattherassa viya, Gāmantapabbhāravāsimahāsīvattherassa viya, Pītimallakattherassa viya, Kuṭumbiyaputtatissattherassa viya ca. Etesu hi purimā tayo aññe ca evarūpā kāyikavīriyena āraddhavīriyā, Kuṭumbiyaputtatissatthero aññe ca evarūpā cetasikavīriyena āraddhavīriyā, Uccāvālukavāsī Mahānāgatthero pana dvīhipi vīriyehi āraddhavīriyova. Thero kira ekaṁ sattāhaṁ caṅkamati, ekaṁ tiṭṭhati, ekaṁ nisīdati, ekaṁ nipajjati. Mahātherassa eka-iriyāpathopi asappāyo nāma natthi, catutthe sattāhe vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahatte patiṭṭhāsi.

Apica cha dhammā **thinamiddhassa** pahānāya saṁvattanti—atibhojane nimittaggāho iriyāpathasamparivattanatā ālokasaññāmanasikāro abbhokāsavāso kalyāṇamittatā sappāyakathāti. Āharahatthakabhutta-vamitakatatravaṭṭaka-alaṁsāṭakakākamāsakabrāhmaṇādayo viya bhojanaṁ bhuñjitvā rattiṭṭhānadivāṭṭhāne nisinnassa hi samaṇadhammaṁ karoto thinamiddhaṁ mahāhatthī viya ottharantaṁ āgacchati, catupañca-ālopa-okāsaṁ pana ṭhapetvā pānīyaṁ pivitvā yāpanasīlassa bhikkhuno taṁ na hotīti evaṁ atibhojane nimittaṁ gaṇhantassāpi thinamiddhaṁ pahīyati. Yasmiṁ iriyāpathe thinamiddhaṁ okkamati, tato aññaṁ parivattentassāpi, rattiṁ candālokadīpāloka-ukkāloke divā sūriyālokaṁ

---

1. Alīnaṁ (Ka)  2. Abhi 2. 258 piṭṭhe Jhānavibhaṅge.



**အာရဒ္ဓဝီရိယဿာ**တိ ပရိပုဏ္ဏဝီရိယဿ စေဝ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယဿ စ။ တတ္ထ စတုဒောသာပဂတံ ဝီရိယံ အာရဒ္ဓန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ န စ အတိလီနံ[၁] ဟောတိ, န စ အတိပဂ္ဂဟိတံ၊ န စ အဇ္ဈတ္တံ သံခိတ္တံ, န စ ဗဟိဒ္ဓါ ဝိက္ခိတ္တံ။ တဒေတံ ဒုဝိဓံ ဟောတိ ကာယိကံ စေတသိကဉ္စ။ တတ္ထ "ဣဓ ဘိက္ခု ဒိဝသံ စင်္ကမေန နိသဇ္ဇာယ အာဝရဏီယေဟိ ဓမ္မေဟိ စိတ္တံ ပရိသောဓေတီ''တိ[၂] ဧဝံ ရတ္တိဒိဝဿ ပဉ္စ ကောဋ္ဌာသေ ကာယေန ဃဋေန္တဿ ဝါယမန္တဿ **ကာယိကဝီရိယံ** ဝေဒိတဗ္ဗံ။ "န တာဝါဟံ ဣတော လေဏာ နိက္ခမိဿာမိ၊ ယာဝ မေ န အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတီ"တိ ဧဝံ ဩကာသပရိစ္ဆေဒေန ဝါ, "န တာဝါဟံ ဣမံ ပလ္လင်္ကံ ဘိန္ဒိဿာမီ''တိ ဧဝံ နိသဇ္ဇာဒိပရိစ္ဆေဒေန ဝါ မာနသံ ဗန္ဓိတွာ ဃဋေန္တဿ ဝါယမန္တဿ **စေတသိကဝီရိယံ** ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တဒုဘယမ္ပိ ဣဓ ဝဋ္ဋတိ။ ဒုဝိဓေနာပိ ဟိ ဣမိနာ ဝီရိယေန အာရဒ္ဓဝီရိယဿ အနုပ္ပန္နဉ္စေဝ ထိနမိဒ္ဓံ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥပ္ပန္နဉ္စ ထိနမိဒ္ဓံ ပဟီယတိ မိလက္ခတိဿတ္ထေရဿ ဝိယ, ဂါမန္တပဗ္ဘာရဝါသိမဟာသီဝတ္ထေရဿ ဝိယ, ပီတိမလ္လကတ္ထေရဿ ဝိယ, ကုဋုမ္ဗိယပုတ္တတိဿတ္ထေရဿ ဝိယ စ။ ဧတေသု ဟိ ပုရိမာ တယော အညေ စ ဧဝရူပါ ကာယိကဝီရိယေန အာရဒ္ဓဝီရိယာ၊ ကုဋုမ္ဗိယပုတ္တတိဿတ္ထေရော အညေ စ ဧဝရူပါ စေတသိကဝီရိယေန အာရဒ္ဓဝီရိယာ၊ ဥစ္စာဝါလုကဝါသီ မဟာနာဂတ္ထေရော ပန ဒွီဟိပိ ဝီရိယေဟိ အာရဒ္ဓဝီရိယောဝ။ ထေရော ကိရ ဧကံ သတ္တာဟံ စင်္ကမတိ၊ ဧကံ တိဋ္ဌတိ၊ ဧကံ နိသီဒတိ၊ ဧကံ နိပဇ္ဇတိ။ မဟာထေရဿ ဧကဣရိယာပထောပိ အသပ္ပါယော နာမ နတ္ထိ၊ စတုတ္ထေ သတ္တာဟေ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ။

အပိစ ဆ ဓမ္မာ **ထိနမိဒ္ဓဿ** ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ—အတိဘောဇနေ နိမိတ္တဂ္ဂါဟော ဣရိယာပထသမ္ပရိဝတ္တနတာ အာလောကသညာမနသိကာရော အဗ္ဘောကာသဝါသော ကလျာဏမိတ္တတာ သပ္ပါယကထာတိ။ အာဟရ-ဟတ္ထကဘုတ္တဝမိတကတတြဝဋ္ဋကအလံသာဋကကာကမာသကဗြာဟ္မဏာဒယော ဝိယ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသိန္နဿ ဟိ သမဏဓမ္မံ ကရောတော ထိနမိဒ္ဓံ မဟာဟတ္ထီ ဝိယ ဩတ္ထရန္တံ အာဂစ္ဆတိ၊ စတုပဉ္စ-အာလောပဩကာသံ ပန ဌပေတွာ ပါနီယံ ပိဝိတွာ ယာပနသီလဿ ဘိက္ခုနော တံ န ဟောတီတိ ဧဝံ အတိဘောဇနေ နိမိတ္တံ ဂဏှန္တဿာပိ ထိနမိဒ္ဓံ ပဟီယတိ။ ယသ္မိံ ဣရိယာပထေ ထိနမိဒ္ဓံ ဩက္ကမတိ၊ တတော အညံ ပရိဝတ္တေန္တဿာပိ, ရတ္တိံ စန္ဒာလောကဒီပါလောကဥက္ကာလောကေ ဒိဝါ သူရိယာလောကံ

---

၁-အလီနံ (က)  ၂-အဘိ ၂-၂၅၈-ပိဋ္ဌေ ဈာနဝိဘင်္ဂေ။

manasikarontassāpi, abbhokāse vasantassāpi, Mahākassapattherasadise pahīnathinamiddhe kalyāṇamitte sevantassāpi thinamiddhaṁ pahīyati, ṭhānanisajjādīsu dhutaṅganissitasappāyakathāyapi pahīyati. Tena vuttaṁ "cha dhammā thinamiddhassa pahānāya saṁvattantī"ti.

19. Navame **vūpasantacittassā**ti jhānena vā vipassanāya vā vūpasamitacittassa.

Apica cha dhammā **uddhaccakukkuccassa** pahānāya saṁvattanti—bahussutatā paripucchakatā vinaye pakataññutā vuddhasevitā kalyāṇamittatā sappāyakathāti. Bāhusaccenāpi hi ekaṁ vā dve vā tayo vā cattāro vā pañca vā nikāye Pāḷivasena ca atthavasena ca uggaṇhantassāpi uddhaccakukkuccaṁ pahīyati, kappiyākappiyaparipucchābahulassāpi, vinayapaññattiyaṁ ciṇṇavasībhāvatāya pakataññunopi, vuḍḍhe mahallakatthere upasaṅkamantassāpi, Upālittherasadise vinayadhare kalyāṇamitte sevantassāpi uddhaccakukkuccaṁ pahīyati, ṭhānanisajjādīsu kappiyākappiyanissitasappāyakathāyapi pahīyati. Tena vuttaṁ "cha dhammā uddhaccakukkuccassa pahānāya saṁvattantī"ti.

20. Dasame **yoniso bhikkhave manasikaroto**ti vuttanayeneva upāyato manasikarontassa.

Apica cha dhammā **vicikicchāya** pahānāya saṁvattanti—bahussutatā paripucchakatā vinaye pakataññutā adhimokkhabahulatā kalyāṇamittatā sappāyakathāti. Bāhusaccenāpi hi ekaṁ vā -pa- pañca vā nikāye Pāḷivasena ca atthavasena ca uggaṇhantassāpi vicikicchā pahīyati, tīṇi ratanāni ārabbha paripucchābahulassāpi, vinaye ciṇṇavasībhāvassāpi, tīsu ratanesu okappaniyasaddhāsaṅkhāta-adhimokkhabahulassāpi, saddhādhimutte Vakkalittherasadise kalyāṇamitte sevantassāpi vicikicchā pahīyati, ṭhānanisajjādīsu tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇanissitasappāyakathāyapi pahīyati, tena vuttaṁ "cha dhammā vicikicchāya pahānāya saṁvattantī"ti. Imasmiṁ Nīvaraṇappahānavagge vaṭṭavivaṭṭaṁ kathitanti.

Nīvaraṇappahānavaggavaṇṇanā.



မနသိကရောန္တဿာပိ, အဗ္ဘောကာသေ ဝသန္တဿာပိ, မဟာကဿပတ္ထေရသဒိသေ ပဟီနထိနမိဒ္ဓေ ကလျာဏမိတ္တေ သေဝန္တဿာပိ ထိနမိဒ္ဓံ ပဟီယတိ၊ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ဓုတင်္ဂနိဿိတသပ္ပာယကထာယပိ ပဟီယတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဆ ဓမ္မာ ထိနမိဒ္ဓဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တီ"တိ။

၁၉။ နဝမေ **ဝူပသန္တစိတ္တဿာ**တိ ဈာနေန ဝါ ဝိပဿနာယ ဝါ ဝူပသမိတစိတ္တဿ။

အပိစ ဆ ဓမ္မာ **ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ** ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ—ဗဟုဿုတတာ ပရိပုစ္ဆကတာ ဝိနယေ ပကတညုတာ ဝုဒ္ဓသေဝိတာ ကလျာဏမိတ္တတာ သပ္ပာယကထာတိ။ ဗာဟုသစ္စေနာပိ ဟိ ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ တယော ဝါ စတ္တာရော ဝါ ပဉ္စ ဝါ နိကာယေ ပါဠိဝသေန စ အတ္ထဝသေန စ ဥဂ္ဂဏှန္တဿာပိ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ပဟီယတိ၊ ကပ္ပိယာကပ္ပိယပရိပုစ္ဆာဗဟုလဿာပိ, ဝိနယပညတ္တိယံ စိဏ္ဏဝသီဘာဝတာယ ပကတညုနောပိ, ဝုဍ္ဎေ မဟလ္လကတ္ထေရေ ဥပသင်္ကမန္တဿာပိ, ဥပါလိတ္ထေရသဒိသေ ဝိနယဓရေ ကလျာဏမိတ္တေ သေဝန္တဿာပိ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ပဟီယတိ၊ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ကပ္ပိယာကပ္ပိယနိဿိတသပ္ပာယကထာယပိ ပဟီယတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဆ ဓမ္မာ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တီ"တိ။

၂၀။ ဒသမေ **ယောနိသော ဘိက္ခဝေ မနသိကရောတော**တိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဥပါယတော မနသိကရောန္တဿ။

အပိစ ဆ ဓမ္မာ **ဝိစိကိစ္ဆာယ** ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ—ဗဟုဿုတတာ ပရိပုစ္ဆကတာ ဝိနယေ ပကတညုတာ အဓိမောက္ခဗဟုလတာ ကလျာဏမိတ္တတာ သပ္ပာယကထာတိ။ ဗာဟုသစ္စေနာပိ ဟိ ဧကံ ဝါ။ပ။ ပဉ္စ ဝါ နိကာယေ ပါဠိဝသေန စ အတ္ထဝသေန စ ဥဂ္ဂဏှန္တဿာပိ ဝိစိကိစ္ဆာ ပဟီယတိ၊ တီဏိ ရတနာနိ အာရဗ္ဘ ပရိပုစ္ဆာဗဟုလဿာပိ, ဝိနယေ စိဏ္ဏဝသီဘာဝဿာပိ, တီသု ရတနေသု ဩကပ္ပနိယသဒ္ဓါသင်္ခါတအဓိမောက္ခဗဟုလဿာပိ, သဒ္ဓါဓိမုတ္တေ ဝက္ကလိတ္ထေရသဒိသေ ကလျာဏမိတ္တေ သေဝန္တဿာပိ ဝိစိကိစ္ဆာ ပဟီယတိ၊ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဂုဏနိဿိတသပ္ပာယကထာယပိ ပဟီယတိ၊ တေန ဝုတ္တံ "ဆ ဓမ္မာ ဝိစိကိစ္ဆာယ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တီ"တိ။ ဣမသ္မိံ နီဝရဏပ္ပဟာနဝဂ္ဂေ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋံ ကထိတန္တိ။

နီဝရဏပ္ပဟာနဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

## 3. Akammaniyavaggavaṇṇanā

21-22. Tatiyassa paṭhame **abhāvitan**ti avaḍḍhitaṁ bhāvanāvasena appavattitaṁ. **Akammaniyaṁ hotī**ti kammakkhamaṁ kammayoggaṁ na hoti. Dutiye vuttavipariyāyena attho veditabbo. Ettha ca paṭhame **cittan**ti vaṭṭavasena uppannacittaṁ, dutiye vivaṭṭavasena uppannacittaṁ. Tattha ca vaṭṭaṁ vaṭṭapādaṁ, vivaṭṭaṁ vivaṭṭapādanti ayaṁ pabhedo veditabbo. **Vaṭṭaṁ** nāma tebhūmakavaṭṭaṁ, **vaṭṭapādaṁ** nāma vaṭṭapaṭilābhāya kammaṁ, **vivaṭṭaṁ** nāma nava lokuttaradhammā, **vivaṭṭapādaṁ** nāma vivaṭṭapaṭilābhāya kammaṁ. Iti imesu suttesu vaṭṭavivaṭṭameva kathitanti.

23-24. Tatiye vaṭṭavaseneva uppannacittaṁ veditabbaṁ. **Mahato anatthāya saṁvattatī**ti devamanussasampattiyo mārabrahma-issariyāni ca dadamānampi punappunaṁ jātijarābyādhimaraṇasokaparidevadukkha-domanassupāyāse khandhadhātu-āyatanapaṭiccasamuppādavaṭṭāni ca dadamānaṁ kevalaṁ dukkhakkhandhameva detīti mahato anatthāya saṁvattati nāmāti. Catutthe **cittan**ti vivaṭṭavaseneva uppannacittaṁ.

25-26. Pañcamachaṭṭhesu **abhāvitaṁ apātubhūtan**ti ayaṁ viseso. Tatrāyamadhippāyo—vaṭṭavasena uppannacittaṁ nāma uppannampi abhāvitaṁ apātubhūtameva hoti. Kasmā? Lokuttarapādakajjhānavipassanāmaggaphalanibbānesu pakkhandituṁ asamatthattā. Vivaṭṭavasena uppannaṁ pana bhāvitaṁ pātubhūtaṁ nāma hoti. Kasmā? Tesu dhammesu pakkhandituṁ samatthattā. Kurundakavāsī Phussamittatthero[1] panāha "maggacittameva āvuso bhāvitaṁ pātubhūtaṁ nāma hotī"ti.

27-28. Sattamaṭṭhamesu **abahulīkatan**ti punappunaṁ akataṁ. Imānipi dve vaṭṭavivaṭṭavasena uppannacittāneva veditabbānīti.

29. Navame "jātipi dukkhā"ti-ādinā nayena vuttaṁ dukkhaṁ adhivahati āharatīti **dukkhādhivahaṁ**[2]. Dukkhādhivāhantipi pāṭho. Tassattho—

---

1. Kurundakavāsī Sumittatthero (Ka), Kurundakavāsī Pussamittatthero (Syā)
2. Dukkhaṁ āvahati āharatīti dukkhāvahaṁ (Sī)



## ၃-အကမ္မနိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၂၁-၂၂။ တတိယဿ ပဌမေ **အဘာဝိတန္တိ** အဝဍ္ဎိတံ ဘာဝနာဝသေန အပ္ပဝတ္တိတံ။ **အကမ္မနိယံ ဟောတီ**တိ ကမ္မက္ခမံ ကမ္မယောဂ္ဂံ န ဟောတိ။ ဒုတိယေ ဝုတ္တဝိပရိယာယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧတ္ထ စ ပဌမေ **စိတ္တန္တိ** ဝဋ္ဋဝသေန ဥပ္ပန္နစိတ္တံ၊ ဒုတိယေ ဝိဝဋ္ဋဝသေန ဥပ္ပန္နစိတ္တံ။ တတ္ထ စ ဝဋ္ဋံ ဝဋ္ဋပါဒံ, ဝိဝဋ္ဋံ ဝိဝဋ္ဋပါဒန္တိ အယံ ပဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဝဋ္ဋံ** နာမ တေဘူမကဝဋ္ဋံ၊ **ဝဋ္ဋပါဒံ** နာမ ဝဋ္ဋပဋိလာဘာယ ကမ္မံ၊ **ဝိဝဋ္ဋံ** နာမ နဝ လောကုတ္တရဓမ္မာ၊ **ဝိဝဋ္ဋပါဒံ** နာမ ဝိဝဋ္ဋပဋိလာဘာယ ကမ္မံ။ ဣတိ ဣမေသု သုတ္တေသု ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋမေဝ ကထိတန္တိ။

၂၃-၂၄။ တတိယေ ဝဋ္ဋဝသေနေဝ ဥပ္ပန္နစိတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **မဟတော အနတ္ထာယ သံဝတ္တတီ**တိ ဒေဝမနုဿသမ္ပတ္တိယော မာရဗြဟ္မဣဿရိယာနိ စ ဒဒမာနမ္ပိ ပုနပ္ပုနံ ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏသောကပရိဒေဝဒုက္ခဒောမနဿုပါယာသေ ခန္ဓဓာတုအာယတနပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဝဋ္ဋာနိ စ ဒဒမာနံ ကေဝလံ ဒုက္ခက္ခန္ဓမေဝ ဒေတီတိ မဟတော အနတ္ထာယ သံဝတ္တတိ နာမာတိ။ စတုတ္ထေ **စိတ္တန္တိ** ဝိဝဋ္ဋဝသေနေဝ ဥပ္ပန္နစိတ္တံ။

၂၅-၂၆။ ပဉ္စမဆဋ္ဌေသု **အဘာဝိတံ အပါတုဘူတန္တိ** အယံ ဝိသေသော။ တတြာယမဓိပ္ပာယော—ဝဋ္ဋဝသေန ဥပ္ပန္နစိတ္တံ နာမ ဥပ္ပန္နမ္ပိ အဘာဝိတံ အပါတုဘူတမေဝ ဟောတိ။ ကသ္မာ? လောကုတ္တရပါဒကဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနေသု ပက္ခန္ဒိတုံ အသမတ္ထတ္တာ။ ဝိဝဋ္ဋဝသေန ဥပ္ပန္နံ ပန ဘာဝိတံ ပါတုဘူတံ နာမ ဟောတိ။ ကသ္မာ? တေသု ဓမ္မေသု ပက္ခန္ဒိတုံ သမတ္ထတ္တာ။ ကုရုန္ဒကဝါသီ ဖုဿမိတ္တတ္ထေရော[1] ပနာဟ "မဂ္ဂစိတ္တမေဝ အာဝုသော ဘာဝိတံ ပါတုဘူတံ နာမ ဟောတီ"တိ။

၂၇-၂၈။ သတ္တမဋ္ဌမေသု **အဗဟုလီကတန္တိ** ပုနပ္ပုနံ အကတံ။ ဣမာနိပိ ဒွေ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋဝသေန ဥပ္ပန္နစိတ္တာနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနီတိ။

၂၉။ နဝမေ "ဇာတိပိ ဒုက္ခာ"တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တံ ဒုက္ခံ အဓိဝဟတိ အာဟရတီတိ **ဒုက္ခာဓိဝဟံ**[2]။ ဒုက္ခာဓိဝါဟန္တိပိ ပါဌော။ တဿတ္ထော—

---

၁-ကုရုန္ဒကဝါသီ သုမိတ္တတ္ထေရော (က)၊ ကုရုန္ဒကဝါသီ ပုဿမိတ္တတ္ထေရော (သျာ)
၂-ဒုက္ခံ အာဝဟတိ အာဟရတီတိ ဒုက္ခာဝဟံ (သီ)

lokuttarapādakajjhānādi[1] ariyadhammābhimukhaṁ dukkhena adhivāhīyati pesīyatīti dukkhādhivāhaṁ. Idampi vaṭṭavasena uppannacittameva. Tañhi vuttappakārā devamanussādisampattiyo dadamānampi jāti-ādīnaṁ adhivahanato dukkhādhivahaṁ[2], ariyadhammādhigamāya duppesanato dukkhādhivāhañca nāma hotīti.

30. Dasame vivaṭṭavasena uppannacittameva cittaṁ. Tañhi mānusakasukhato dibbasukhaṁ, dibbasukhato jhānasukhaṁ, jhānasukhato vipassanāsukhaṁ, vipassanāsukhato maggasukhaṁ, maggasukhato phalasukhaṁ, phalasukhato nibbānasukhaṁ adhivahati āharatīti **sukhādhivahaṁ** nāma hoti, sukhādhivāhaṁ vā. Tañhi lokuttarapādakajjhānādi-ariyadhammābhimukhaṁ supesayaṁ vissaṭṭha-indavajirasadisaṁ hotīti sukhādhivāhantipi vuccati. Imasmimpi vagge vaṭṭavivaṭṭameva kathitanti.

Akammaniyavaggavaṇṇanā

---

## 4. Adantavaggavaṇṇanā

31. Catutthassa paṭhame **adantan**ti savisevanaṁ adantahatthi-assādisadisaṁ. **Cittan**ti vaṭṭavasena uppannacittameva.

32. Dutiye **dantan**ti nibbisevanaṁ dantahatthi-assādisadisaṁ. Imasmimpi suttadvaye vaṭṭavivaṭṭavasena uppannacittameva kathitaṁ. Yathā cettha, evaṁ ito paresupīti.

33. Tatiye **aguttan**ti agopitaṁ satisaṁvararahitaṁ aguttahatthi-assādi-sadisaṁ.

34. Catutthe **guttan**ti gopitaṁ avissaṭṭhasatisaṁvaraṁ guttahatthi-assādi-sadisaṁ.

35-36. Pañcamachaṭṭhāni **arakkhitaṁ rakkhitan**ti padavasena bujjhanakānaṁ ajjhāsayena vuttāni. Attho panettha purimasadisoyeva.

1. Lokuttarapādakajjhānādīsu (Sī)    2. Āvahanato dukkhāvahaṁ (Sī)



လောကုတ္တရပါဒကဇ္ဈာနာဒိ[၁] အရိယဓမ္မာဘိမုခံ ဒုက္ခေန အဓိဝါဟီယတိ ပေသီယတီတိ ဒုက္ခာဓိဝါဟံ။ ဣဒမ္ပိ ဝဋ္ဋဝသေန ဥပ္ပန္နစိတ္တမေဝ။ တဉှိ ဝုတ္တပ္ပကာရာ ဒေဝမနုဿာဒိသမ္ပတ္တိယော ဒဒမာနမ္ပိ ဇာတိအာဒီနံ အဓိဝဟနတော ဒုက္ခာဓိဝဟံ[၂], အရိယဓမ္မာဓိဂမာယ ဒုပ္ပေသနတော ဒုက္ခာဓိဝါဟဉ္စ နာမ ဟောတီတိ။

၃၀။ ဒသမေ ဝိဝဋ္ဋဝသေန ဥပ္ပန္နစိတ္တမေဝ စိတ္တံ။ တဉှိ မာနုသကသုခတော ဒိဗ္ဗသုခံ, ဒိဗ္ဗသုခတော ဈာနသုခံ, ဈာနသုခတော ဝိပဿနာသုခံ, ဝိပဿနာသုခတော မဂ္ဂသုခံ, မဂ္ဂသုခတော ဖလသုခံ, ဖလသုခတော နိဗ္ဗာနသုခံ အဓိဝဟတိ အာဟရတီတိ **သုခါဓိဝဟံ** နာမ ဟောတိ၊ သုခါဓိဝါဟံ ဝါ။ တဉှိ လောကုတ္တရပါဒကဇ္ဈာနာဒိအရိယဓမ္မာဘိမုခံ သုပေသယံ ဝိဿဋ္ဌဣန္ဒဝဇိရသဒိသံ ဟောတီတိ သုခါဓိဝါဟန္တိပိ ဝုစ္စတိ။ ဣမသ္မိမ္ပိ ဝဂ္ဂေ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋမေဝ ကထိတန္တိ။

အကမ္မနိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

## ၄-အဒန္တဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၃၁။ စတုတ္ထဿ ပဌမေ **အဒန္တ**န္တိ သဝိသေဝနံ အဒန္တဟတ္ထိအဿာဒိသဒိသံ။ **စိတ္တ**န္တိ ဝဋ္ဋဝသေန ဥပ္ပန္နစိတ္တမေဝ။

၃၂။ ဒုတိယေ **ဒန္တ**န္တိ နိဗ္ဗိသေဝနံ ဒန္တဟတ္ထိအဿာဒိသဒိသံ။ ဣမသ္မိမ္ပိ သုတ္တဒွယေ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋဝသေန ဥပ္ပန္နစိတ္တမေဝ ကထိတံ။ ယထာ စေတ္ထ၊ ဧဝံ ဣတော ပရေသုပီတိ။

၃၃။ တတိယေ **အဂုတ္တ**န္တိ အဂေါပိတံ သတိသံဝရရဟိတံ အဂုတ္တဟတ္ထိအဿာဒိသဒိသံ။

၃၄။ စတုတ္ထေ **ဂုတ္တ**န္တိ ဂေါပိတံ အဝိဿဋ္ဌသတိသံဝရံ ဂုတ္တဟတ္ထိအဿာဒိသဒိသံ။

၃၅-၃၆။ ပဉ္စမဆဋ္ဌာနိ **အရက္ခိတံ ရက္ခိတ**န္တိ ပဒဝသေန ဗုဇ္ဈနကာနံ အဇ္ဈာသယေန ဝုတ္တာနိ။ အတ္ထော ပနေတ္ထ ပုရိမသဒိသောယေဝ။

၁-လောကုတ္တရပါဒကဇ္ဈာနာဒီသု (သီ)    ၂-အာဝဟနတော ဒုက္ခာဝဟံ (သီ)

37-38. Sattamaṭṭhamesupi eseva nayo. Upamā panettha asaṁvutaghara-dvārādivasena veditabbā.

39-40. Navamadasamāni catūhipi padehi yojetvā vuttāni. Imasmimpi vagge vaṭṭavivaṭṭameva kathitanti.

Adantavaggavaṇṇanā.

---

## 5. Paṇihita-acchavaggavaṇṇanā

41. Pañcamassa paṭhame **seyyathāpī**ti opammatthe nipāto. Tatra Bhagavā katthaci atthena upamaṁ parivāretvā dasseti Vatthasutte[1] viya, Pāricchattakopama[2] Aggikkhandhopamādisuttesu[3] viya ca, katthaci upamāya atthaṁ parivāretvā dasseti Loṇambilasutte[4] viya, Suvaṇṇakārasuttasūriyopamādisuttesu[5] viya ca. Imasmiṁ pana sālisūkopame upamāya atthaṁ parivāretvā dassento **seyyathāpi bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **sālisūkan**ti sāliphalassa[6] sūkaṁ. **Yavasūke**pi eseva nayo. Vā-saddo vikappattho. **Micchāpaṇihitan**ti micchāṭhapitaṁ. Yathā vijjhituṁ sakkoti, na evaṁ uddhaggaṁ katvā ṭhapitanti attho. **Bhecchatī**ti[7] bhindissati, chaviṁ chindissatīti attho. **Micchāpaṇihitena cittenā**ti micchāṭhapitena cittena. Vaṭṭavasena uppannacittaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Avijjan**ti aṭṭhasu ṭhānesu aññāṇabhūtaṁ ghanabahalaṁ mahā-avijjaṁ. **Vijjaṁ uppādessatī**ti ettha **vijjan**ti arahattamaggañāṇaṁ. **Nibbānan**ti taṇhāvānato nikkhantabhāvena evaṁ vuttaṁ amataṁ. **Sacchikarissatī**ti paccakkhaṁ karissati.

42. Dutiye **sammāpaṇihitan**ti yathā bhindituṁ sakkoti, evaṁ uddhaggaṁ katvā suṭṭhu ṭhapitaṁ. **Akkantan**ti ettha pādeneva akkantaṁ nāma hoti, hatthena uppīḷitaṁ. Ruḷhisaddavasena pana akkantanteva vuttaṁ. Ayañhettha ariyavohāro. Kasmā pana aññe sepaṇṇikaṇṭakamadanakaṇṭakādayo mahante aggahetvā sukhumaṁ dubbalaṁ sālisūkayavasūkameva gahitanti?

---

1. Ma 1. 43 piṭṭhe. 2. Aṁ 2. 486 piṭṭhe. 3. Aṁ 2. 495 piṭṭhe.
4. Aṁ 1. 250 piṭṭhe. 5. Aṁ 2. 473 piṭṭhe.
6. Sāliphale (Ka) 7. Bhijjissatīti (Syā, Ka)



၃၇-၃၈။ သတ္တမဋ္ဌမေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဥပမာ ပနေတ္ထ အသံဝုတ-ဃရဒွါရာဒိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၃၉-၄၀။ နဝမဒသမာနိ စတူဟိပိ ပဒေဟိ ယောဇေတွာ ဝုတ္တာနိ။ ဣမသ္မိမ္ပိ ဝဂ္ဂေ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋမေဝ ကထိတန္တိ။

အဒန္တဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

## ၅-ပဏိဟိတအစ္ဆဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၄၁။ ပဉ္စမဿ ပဌမေ **သေယျထာပီ**တိ ဩပမ္မတ္ထေ နိပါတော။ တတြ ဘဂဝါ ကတ္ထစိ အတ္ထေန ဥပမံ ပရိဝါရေတွာ ဒဿေတိ ဝတ္ထသုတ္တေ[1] ဝိယ, ပါရိစ္ဆတ္တကောပမ[2]အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမာဒိသုတ္တေသု[3] ဝိယ စ၊ ကတ္ထစိ ဥပမာယ အတ္ထံ ပရိဝါရေတွာ ဒဿေတိ လောဏမ္ဗိလသုတ္တေ[4] ဝိယ, သုဝဏ္ဏကာရသုတ္တသူရိယောပမာဒိသုတ္တေသု[5] ဝိယ စ။ ဣမသ္မိံ ပန သာလိသူကောပမေ ဥပမာယ အတ္ထံ ပရိဝါရေတွာ ဒဿေန္တော **သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သာလိသူက**န္တိ သာလိဖလဿ[6] သူကံ။ **ယဝသူကေပိ** ဧသေဝ နယော။ ဝါ-သဒ္ဒေါ ဝိကပ္ပတ္ထော။ **မိစ္ဆာပဏိဟိတ**န္တိ မိစ္ဆာဌပိတံ။ ယထာ ဝိဇ္ဈိတုံ သက္ကောတိ၊ န ဧဝံ ဥဒ္ဓဂ္ဂံ ကတွာ ဌပိတန္တိ အတ္ထော။ **ဘေစ္ဆတီ**တိ[7] ဘိန္ဒိဿတိ၊ ဆဝိံ ဆိန္ဒိဿတီတိ အတ္ထော။ **မိစ္ဆာပဏိဟိတေန စိတ္တေနာ**တိ မိစ္ဆာဌပိတေန စိတ္တေန။ ဝဋ္ဋဝသေန ဥပ္ပန္နစိတ္တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **အဝိဇ္ဇ**န္တိ အဋ္ဌသု ဌာနေသု အညာဏဘူတံ ဃနဗဟလံ မဟာအဝိဇ္ဇံ။ **ဝိဇ္ဇံ ဥပ္ပါဒေဿတီ**တိ ဧတ္ထ **ဝိဇ္ဇ**န္တိ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ။ **နိဗ္ဗာန**န္တိ တဏှာဝါနတော နိက္ခန္တဘာဝေန ဧဝံ ဝုတ္တံ အမတံ။ **သစ္ဆိကရိဿတီ**တိ ပစ္စက္ခံ ကရိဿတိ။

၄၂။ ဒုတိယေ **သမ္မာပဏိဟိတ**န္တိ ယထာ ဘိန္ဒိတုံ သက္ကောတိ၊ ဧဝံ ဥဒ္ဓဂ္ဂံ ကတွာ သုဋ္ဌု ဌပိတံ။ **အက္ကန္တ**န္တိ ဧတ္ထ ပါဒေနေဝ အက္ကန္တံ နာမ ဟောတိ၊ ဟတ္ထေန ဥပ္ပီဠိတံ။ ရုဠှိသဒ္ဒဝသေန ပန အက္ကန္တန္တေဝ ဝုတ္တံ။ အယဉှေတ္ထ အရိယဝေါဟာရော။ ကသ္မာ ပန အညေ သေပဏ္ဏိကဏ္ဋကမဒနကဏ္ဋကာဒယော မဟန္တေ အဂ္ဂဟေတွာ သုခုမံ ဒုဗ္ဗလံ သာလိသူကယဝသူကမေဝ ဂဟိတန္တိ?

---

၁-မ ၁-၄၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၂-၄၈၆-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အံ ၂-၄၉၅-ပိဋ္ဌေ။ ၄-အံ ၁-၂၅၀-ပိဋ္ဌေ။
၅-အံ ၂-၄၇၃-ပိဋ္ဌေ။ ၆-သာလိဖလေ (က) ၇-ဘိဇ္ဇိဿတီတိ (သျာ၊ က)

Appamattakassāpi kusalakammassa vivaṭṭāya samatthabhāvadassanatthaṁ. Yathā hi sukhumaṁ dubbalaṁ sālisūkaṁ vā yavasūkaṁ vā hotu, mahantamahantā sepaṇṇikaṇṭakamadanakaṇṭakādayo vā, etesu yaṁkiñci micchā ṭhapitaṁ hatthaṁ vā pādaṁ vā bhindituṁ lohitaṁ vā uppādetuṁ na sakkoti, sammā ṭhapitaṁ pana sakkoti, evameva appamattakaṁ tiṇamuṭṭhi[1] mattadānakusalaṁ vā hotu, mahantaṁ velāmadānādikusalaṁ vā, sace vaṭṭasampattiṁ patthetvā vaṭṭasannissitavasena micchā ṭhapitaṁ hoti, vaṭṭameva āharituṁ sakkoti, no vivaṭṭaṁ. "Idaṁ me dānaṁ āsavakkhayāvahaṁ hotū"ti evaṁ pana vivaṭṭaṁ patthentena vivaṭṭavasena sammā ṭhapitaṁ arahattampi paccekabodhiñāṇampi sabbaññutaññāṇampi dātuṁ sakkotiyeva. Vuttañhetaṁ—

"Paṭisambhidā vimokkhā ca, yā ca sāvakapāramī.
Paccekabodhi Buddhabhūmi, sabbametena labbhatī"ti[2].

Imasmiṁ suttadvaye ca vaṭṭavivaṭṭaṁ kathitaṁ.

43. Tatiye **paduṭṭhacittan**ti dosena paduṭṭhacittaṁ. **Cetasā cetopariccā**ti attano cittena tassa cittaṁ paricchinditvā. **Yathābhataṁ nikkhitto**ti yathā āharitvā ṭhapito. **Evaṁ niraye**ti evaṁ niraye ṭhitoyevāti vattabbo. **Apāyan**ti-ādi sabbaṁ nirayavevacanameva. Nirayo hi ayasaṅkhātā sukhā apetoti **apāyo,** dukkhassa gati paṭisaraṇanti **duggati,** dukkaṭakārino ettha vivasā nipatantīti **vinipāto,** nirassādatthena **nirayo.**

44. Catutthe **pasannan**ti saddhāpasādena pasannaṁ. **Sugatin**ti sukhassa gatiṁ. **Saggaṁ lokan**ti rūpādisampattīti suṭṭhu aggaṁ lokaṁ.

45. Pañcame **udakarahado**ti udakadaho. **Āvilo**ti avippasanno. **Luḷito**ti aparisaṇṭhito. **Kalalībhūto**ti kaddamībhūto. **Sippisambukan**ti-ādīsu sippiyo ca sambukā ca **sippisambukaṁ.** Sakkharā ca kaṭhalāni ca **sakkharakaṭhalaṁ.** Macchānaṁ gumbaṁ ghaṭāti **macchagumbaṁ.** **Carantampi tiṭṭhantampī**ti ettha sakkharakaṭhalaṁ tiṭṭhatiyeva, itarāni carantipi tiṭṭhantipi. Yathā pana antarantarā ṭhitāsupi nisinnāsupi nipajjamānāsupi "etā

1. Paṇṇamuṭṭhi (Sī, Syā)    2. Khu 1. 10 piṭṭhe.



အပ္ပမတ္တကဿာပိ ကုသလကမ္မဿ ဝိဝဋ္ဋာယ သမတ္ထဘာဝဒဿနတ္ထံ။ ယထာ ဟိ သုခုမံ ဒုဗ္ဗလံ သာလိသူကံ ဝါ ယဝသူကံ ဝါ ဟောတု, မဟန္တမဟန္တာ သေပဏ္ဏိကဏ္ဋကမဒနကဏ္ဋကာဒယော ဝါ၊ ဧတေသု ယံကိဉ္စိ မိစ္ဆာ ဌပိတံ ဟတ္ထံ ဝါ ပါဒံ ဝါ ဘိန္ဒိတုံ လောဟိတံ ဝါ ဥပ္ပါဒေတုံ န သက္ကောတိ၊ သမ္မာ ဌပိတံ ပန သက္ကောတိ၊ ဧဝမေဝ အပ္ပမတ္တကံ တိဏမုဋ္ဌိ[၁]မတ္တဒါနကုသလံ ဝါ ဟောတု, မဟန္တံ ဝေလာမဒါနာဒိကုသလံ ဝါ၊ သစေ ဝဋ္ဋသမ္ပတ္တိံ ပတ္ထေတွာ ဝဋ္ဋသန္နိဿိတဝသေန မိစ္ဆာ ဌပိတံ ဟောတိ၊ ဝဋ္ဋမေဝ အာဟရိတုံ သက္ကောတိ, နော ဝိဝဋ္ဋံ။ "ဣဒံ မေ ဒါနံ အာသဝက္ခယာဝဟံ ဟောတူ"တိ ဧဝံ ပန ဝိဝဋ္ဋံ ပတ္ထေန္တေန ဝိဝဋ္ဋဝသေန သမ္မာ ဌပိတံ အရဟတ္တမ္ပိ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏမ္ပိ သဗ္ဗညုတဉာဏမ္ပိ ဒါတုံ သက္ကောတိယေဝ။ ဝုတ္တဉှေတံ—

"ပဋိသမ္ဘိဒါ ဝိမောက္ခာ စ၊ ယာ စ သာဝကပါရမီ။
ပစ္စေကဗောဓိ ဗုဒ္ဓဘူမိ၊ သဗ္ဗမေတေန လဗ္ဘတီ"တိ[၂]။

ဣမသ္မိံ သုတ္တဒွယေ စ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋံ ကထိတံ။

၄၃။ တတိယေ **ပဒုဋ္ဌစိတ္တန္တိ** ဒေါသေန ပဒုဋ္ဌစိတ္တံ။ **စေတသာ စေတောပရိစ္စာတိ** အတ္တနော စိတ္တေန တဿ စိတ္တံ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ။ **ယထာဘတံ နိက္ခိတ္တောတိ** ယထာ အာဟရိတွာ ဌပိတော။ **ဧဝံ နိရယေတိ** ဧဝံ နိရယေ ဌိတောယေဝါတိ ဝတ္တဗ္ဗော။ **အပါယန္တိ**အာဒိ သဗ္ဗံ နိရယဝေဝစနမေဝ။ နိရယော ဟိ အယသင်္ခါတာ သုခါ အပေတောတိ **အပါယော၊** ဒုက္ခဿ ဂတိ ပဋိသရဏန္တိ **ဒုဂ္ဂတိ၊** ဒုက္ကဋကာရိနော ဧတ္ထ ဝိဝသာ နိပတန္တီတိ **ဝိနိပါတော၊** နိရဿာဒဋ္ဌေန **နိရယော။**

၄၄။ စတုတ္ထေ **ပသန္နန္တိ** သဒ္ဓါပသာဒေန ပသန္နံ။ **သုဂတိန္တိ** သုခဿ ဂတိံ။ **သဂ္ဂံ လောကန္တိ** ရူပါဒိသမ္ပတ္တီဟိ သုဋ္ဌု အဂ္ဂံ လောကံ။

၄၅။ ပဉ္စမေ **ဥဒကရဟဒေါတိ** ဥဒကဒဟော။ **အာဝိလောတိ** အဝိပ္ပသန္နော။ **လုဠိတောတိ** အပရိသဏ္ဌိတော။ **ကလလီဘူတောတိ** ကဒ္ဒမီဘူတော။ **သိပ္ပိသမ္ဗုကန္တိ**အာဒီသု သိပ္ပိယော စ သမ္ဗုကာ စ **သိပ္ပိသမ္ဗုကံ။** သက္ခရာ စ ကဌလာနိ စ **သက္ခရကဌလံ။** မစ္ဆာနံ ဂုမ္ဗံ ဃဋာတိ **မစ္ဆဂုမ္ဗံ။** **စရန္တမ္ပိ တိဋ္ဌန္တမ္ပီတိ** ဧတ္ထ သက္ခရကဌလံ တိဋ္ဌတိယေဝ၊ ဣတရာနိ စရန္တိပိ တိဋ္ဌန္တိပိ။ ယထာ ပန အန္တရန္တရာ ဌိတာသုပိ နိသိန္နာသုပိ နိပဇ္ဇမာနာသုပိ "ဧတာ

၁-ပဏ္ဏမုဋ္ဌိ (သီ၊ သျာ)    ၂-ခု ၁-၁၀-ပိဋ္ဌေ။

gāviyo carantī”ti carantiyo upādāya itarāpi “carantī”ti vuccanti, evaṁ tiṭṭhantameva sakkharakaṭhalaṁ upādāya itarampi dvayaṁ “tiṭṭhantan”ti vuttaṁ, itaraṁ dvayaṁ carantaṁ upādāya sakkharakaṭhalampi “carantan”ti vuttaṁ.

**Āvilenā**ti pañcahi nīvaraṇehi pariyonaddhena. **Attatthaṁ vā**ti-ādīsu attano diṭṭhadhammiko lokiyalokuttaramissako attho attattho nāma. Attanova samparāye lokiyalokuttaramissako attho parattho nāma hoti. So hi parattha atthoti parattho. Tadubhayaṁ ubhayattho nāma. Apica attano diṭṭhadhammikasamparāyikopi lokiyalokuttaro attho attattho nāma, parassa tādisova attho parattho nāma, tadubhayampi ubhayattho nāma. **Uttariṁ vā manussadhammā**ti dasakusalakammapathasaṅkhātā manussadhammā uttariṁ. Ayañhi dasavidho dhammo vināpi aññaṁ samādāpakaṁ satthantarakappāvasāne jātasaṁvegehi manussehi sayameva samādinnattā manussadhammoti vuccati, tato uttariṁ pana jhānavipassanāmaggaphalāni veditabbāni. **Alamariyañāṇadassanavisesan**ti ariyānaṁ yuttaṁ, ariyabhāvaṁ vā kātuṁ samatthaṁ ñāṇadassanasaṅkhātaṁ visesaṁ. Ñāṇameva hi jānanaṭṭhena ñāṇaṁ, dassanaṭṭhena dassananti veditabbaṁ, dibbacakkhuñāṇavipassanāñāṇamaggañāṇaphalañāṇa paccavekkhaṇañāṇānametaṁ adhivacanaṁ.

46. Chaṭṭhe **acchoti** abahalo, pasannotipi vaṭṭati. **Vippasannoti** suṭṭhu pasanno. **Anāviloti** na āvilo, parisuddhoti attho, pheṇapubbuḷasaṅkhasevāla-paṇakavirahitoti vuttaṁ hoti. **Anāvilenā**ti pañcanīvaraṇavimuttena[1]. Sesaṁ catutthe vuttanayameva. Imasmimpi suttadvaye vaṭṭavivaṭṭameva kathitaṁ.

47. Sattame **rukkhajātānan**ti paccatte sāmivacanaṁ, rukkhajātānīti attho. Rukkhānametaṁ adhivacanaṁ. **Yadidan**ti nipātamattaṁ. **Mudutāyā**ti mudubhāvena. Koci hi rukkho vaṇṇena aggo hoti, koci gandhena, koci rasena, koci thaddhatāya[2]. Phandano pana mudutāya ceva kammaññatāya ca aggo seṭṭhoti dasseti. **Cittaṁ bhikkhave bhāvitaṁ bahulīkatan**ti ettha samathavipassanāvasena bhāvitañceva punappunakatañca

1. Pañcanīvaraṇavippayuttena (Sī, Syā) 2. Phuṭṭhatāya (Ka)



ဂါဝိယော စရန္တီ”တိ စရန္တိယော ဥပါဒါယ ဣတရာပိ “စရန္တီ”တိ ဝုစ္စန္တိ၊ ဧဝံ တိဋ္ဌန္တမေဝ သက္ခရကဌလံ ဥပါဒါယ ဣတရမ္ပိ ဒွယံ “တိဋ္ဌန္တ”န္တိ ဝုတ္တံ၊ ဣတရံ ဒွယံ စရန္တံ ဥပါဒါယ သက္ခရကဌလမ္ပိ “စရန္တ”န္တိ ဝုတ္တံ။

**အာဝိလေနာ**တိ ပဉ္စဟိ နီဝရဏေဟိ ပရိယောနဒ္ဓေန။ **အတ္တတ္ထံ ဝါ**တိ-အာဒီသု အတ္တနော ဒိဋ္ဌဓမ္မိကော လောကိယလောကုတ္တရမိဿကော အတ္ထော အတ္တတ္ထော နာမ။ အတ္တနောဝ သမ္ပရာယေ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကော အတ္ထော ပရတ္ထော နာမ ဟောတိ။ သော ဟိ ပရတ္ထ အတ္ထောတိ ပရတ္ထော။ တဒုဘယံ ဥဘယတ္ထော နာမ။ အပိစ အတ္တနော ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကောပိ လောကိယလောကုတ္တရော အတ္ထော အတ္တတ္ထော နာမ၊ ပရဿ တာဒိသောဝ အတ္ထော ပရတ္ထော နာမ၊ တဒုဘယမ္ပိ ဥဘယတ္ထော နာမ။ **ဥတ္တရိံ ဝါ မနုဿဓမ္မာ**တိ ဒသကုသလကမ္မပထသင်္ခါတာ မနုဿဓမ္မာ ဥတ္တရိံ။ အယဉှိ ဒသဝိဓော ဓမ္မော ဝိနာပိ အညံ သမာဒါပကံ သတ္ထန္တရကပ္ပါဝသာနေ ဇာတသံဝေဂေဟိ မနုဿေဟိ သယမေဝ သမာဒိန္နတ္တာ မနုဿဓမ္မောတိ ဝုစ္စတိ၊ တတော ဥတ္တရိံ ပန ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဖလာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ **အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသ**န္တိ အရိယာနံ ယုတ္တံ, အရိယဘာဝံ ဝါ ကာတုံ သမတ္ထံ ဉာဏဒဿနသင်္ခါတံ ဝိသေသံ။ ဉာဏမေဝ ဟိ ဇာနနဋ္ဌေန ဉာဏံ, ဒဿနဋ္ဌေန ဒဿနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏဝိပဿနာဉာဏမဂ္ဂဉာဏဖလဉာဏပစ္စဝေက္ခဏဉာဏာနမေတံ အဓိဝစနံ။

၄၆။ ဆဋ္ဌေ **အစ္ဆော**တိ အဗဟလော၊ ပသန္နောတိပိ ဝဋ္ဋတိ။ **ဝိပ္ပသန္နော**တိ သုဋ္ဌု ပသန္နော။ **အနာဝိလော**တိ န အာဝိလော၊ ပရိသုဒ္ဓေါတိ အတ္ထော၊ ဖေဏပုဗ္ဗုဠသင်္ခသေဝါလပဏကဝိရဟိတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အနာဝိလေနာ**တိ ပဉ္စနီဝရဏဝိမုတ္တေန[၁]။ သေသံ စတုတ္ထေ ဝုတ္တနယမေဝ။ ဣမသ္မိမ္ပိ သုတ္တဒွယေ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋမေဝ ကထိတံ။

၄၇။ သတ္တမေ **ရုက္ခဇာတာန**န္တိ ပစ္စတ္တေ သာမိဝစနံ၊ ရုက္ခဇာတာနီတိ အတ္ထော။ ရုက္ခာနမေတံ အဓိဝစနံ။ **ယဒိဒ**န္တိ နိပါတမတ္တံ။ **မုဒုတာယာ**တိ မုဒုဘာဝေန။ ကောစိ ဟိ ရုက္ခော ဝဏ္ဏေန အဂ္ဂေါ ဟောတိ၊ ကောစိ ဂန္ဓေန၊ ကောစိ ရသေန၊ ကောစိ ထဒ္ဓတာယ[၂]။ ဖန္ဒနော ပန မုဒုတာယ စေဝ ကမ္မညတာယ စ အဂ္ဂေါ သေဋ္ဌောတိ ဒဿေတိ။ **စိတ္တံ ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတံ ဗဟုလီကတ**န္တိ ဧတ္ထ သမထဝိပဿနာဝသေန ဘာဝိတဉ္စေဝ ပုနပ္ပုနကတဉ္စ

၁-ပဉ္စနီဝရဏဝိပ္ပယုတ္တေန (သီ၊ သျာ) ၂-ဖုဋ္ဌတာယ (က)

cittaṁ adhippetaṁ. Kurundakavāsī Phussamittatthero panāha “ekantaṁ mudu ceva kammaniyañca cittaṁ nāma abhiññāpādakacatutthajjhānacittameva āvuso”ti.

48. Aṭṭhame **evaṁ lahuparivattan**ti evaṁ lahuṁ uppajjitvā lahuṁ nirujjhanakaṁ. **Yāvañcā**ti adhimattapamāṇatthe nipāto, ativiya na sukarāti attho. **Idan**ti nipātamattaṁ. **Cittan**ti ekacce tāva ācariyā “bhavaṅgacittan”ti vadanti, taṁ pana paṭikkhipitvā “idha cittanti yaṁkiñci antamaso cakkhuviññāṇampi adhippetamevā”ti vuttaṁ. Imasmiṁ panatthe Milindarājā dhammakathikaṁ Nāgasenattheraṁ pucchi “bhante Nāgasena ekasmiṁ accharākkhaṇe pavattitacittasaṅkhārā sace rūpino assu[1], kīva mahārāsi bhaveyyā”ti. Vāhasatānaṁ kho mahārāja vīhīnaṁ aḍḍhacūḷañca vāhā vīhisattambaṇāni dve ca tumbā ekaccharākkhaṇe pavattitassa cittassa saṅkhampi na upenti, kalampi na upenti, kalabhāgampi na upentī”ti[2]. Atha kasmā Sammāsambuddhena “upamāpi na sukarā”ti vuttaṁ. Yatheva hi upamaṁ paṭikkhipitvāpi kappadīghabhāvassa yojanikapabbatena yojanikasāsapapuṇṇanagarena, nirayadukkhassa sattisatāhatopamena, saggasukhassa ca cakkavattisampattiyā upamā katā, evamidhāpi kātabbāti? Tattha “sakkā pana bhante upamā kātun”ti evaṁ pucchāvasena upamā katā, imasmiṁ sutte pucchāya abhāvena na katā. Idañhi suttaṁ dhammadesanāpariyosāne vuttaṁ. Iti imasmiṁ sutte cittarāsi nāma kathitoti.

49. Navame **pabhassaran**ti paṇḍaraṁ parisuddhaṁ. **Cittan**ti bhavaṅgacittaṁ. Kiṁ pana cittassa vaṇṇo nāma atthī? Natthi. Nīlādīnañhi aññataravaṇṇaṁ vā hotu avaṇṇaṁ vā[3] yaṁkiñci parisuddhatāya “pabhassaran”ti vuccati. Idampi nirupakkilesatāya parisuddhanti pabhassaraṁ. **Tañca kho**ti taṁ bhavaṅgacittaṁ. **Āgantukehī**ti asahajātehi pacchā javanakkhaṇe uppajjanakehi. **Upakkilesehī**ti rāgādīhi upakkiliṭṭhattā upakkiliṭṭhaṁ nāmāti vuccati. Kathaṁ? Yathā hi sīlavantā ācārasampannā mātāpitaro vā ācariyupajjhāyā vā dussīlānaṁ durācārānaṁ avattasampannānaṁ puttānañceva antevāsikasaddhivihārikānañca vasena “attano putte vā antevāsikasaddhivihārike vā na tajjenti na sikkhāpenti na ovadanti

1. Piṇḍo assa (Ka) 2. Khu 11. 109 piṭṭhe. 3. Suvaṇṇaṁ vā (Ka)



စိတ္တံ အဓိပ္ပေတံ။ ကုရုန္ဒကဝါသီ ဖုဿမိတ္တတ္ထေရော ပနာဟ “ဧကန္တံ မုဒု စေဝ ကမ္မနိယဉ္စ စိတ္တံ နာမ အဘိညာပါဒကစတုတ္ထဇ္ဈာနစိတ္တမေဝ အာဝုသော”တိ။

၄၈။ အဋ္ဌမေ **ဧဝံ လဟုပရိဝတ္တန္**တိ ဧဝံ လဟုံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ လဟုံ နိရုဇ္ဈနကံ။ **ယာဝဉ္စာ**တိ အဓိမတ္တပမာဏတ္ထေ နိပါတော၊ အတိဝိယ န သုကရာတိ အတ္ထော။ **ဣဒန္**တိ နိပါတမတ္တံ။ **စိတ္တန္**တိ ဧကစ္စေ တာဝ အာစရိယာ “ဘဝင်္ဂစိတ္တ”န္တိ ဝဒန္တိ၊ တံ ပန ပဋိက္ခိပိတွာ “ဣဓ စိတ္တန္တိ ယံကိဉ္စိ အန္တမသော စက္ခုဝိညာဏမ္ပိ အဓိပ္ပေတမေဝါ”တိ ဝုတ္တံ။ ဣမသ္မိံ ပနတ္ထေ မိလိန္ဒရာဇာ ဓမ္မကထိကံ နာဂသေနတ္ထေရံ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ နာဂသေန ဧကသ္မိံ အစ္ဆရာက္ခဏေ ပဝတ္တိတစိတ္တသင်္ခါရာ သစေ ရူပိနော အဿု[1]၊ ကီဝ မဟာရာသိ ဘဝေယျာ”တိ။ “ဝါဟသတာနံ ခေါ မဟာရာဇ ဝီဟီနံ အဍ္ဎစူဠဉ္စ ဝါဟာ ဝီဟိသတ္တမ္ဗဏာနိ ဒွေ စ တုမ္ဗာ ဧကစ္ဆရာက္ခဏေ ပဝတ္တိတဿ စိတ္တဿ သင်္ခမ္ပိ န ဥပေန္တိ၊ ကလမ္ပိ န ဥပေန္တိ၊ ကလဘာဂမ္ပိ န ဥပေန္တီ”တိ[2]။ အထ ကသ္မာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန “ဥပမာပိ န သုကရာ”တိ ဝုတ္တံ။ ယထေဝ ဟိ ဥပမံ ပဋိက္ခိပိတွာပိ ကပ္ပဒီဃဘာဝဿ ယောဇနိကပဗ္ဗတေန ယောဇနိကသာသပပုဏ္ဏနဂရေန, နိရယဒုက္ခဿ သတ္တိသတာဟတောပမေန, သဂ္ဂသုခဿ စ စက္ကဝတ္တိသမ္ပတ္တိယာ ဥပမာ ကတာ၊ ဧဝမိဓာပိ ကာတဗ္ဗာတိ? တတ္ထ “သက္ကာ ပန ဘန္တေ ဥပမာ ကာတု”န္တိ ဧဝံ ပုစ္ဆာဝသေန ဥပမာ ကတာ၊ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ပုစ္ဆာယ အဘာဝေန န ကတာ။ ဣဒဉ္ဟိ သုတ္တံ ဓမ္မဒေသနာပရိယောသာနေ ဝုတ္တံ။ ဣတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ စိတ္တရာသိ နာမ ကထိတောတိ။

၄၉။ နဝမေ **ပဘဿရန္**တိ ပဏ္ဍရံ ပရိသုဒ္ဓံ။ **စိတ္တန္**တိ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ။ ကိံ ပန စိတ္တဿ ဝဏ္ဏော နာမ အတ္ထီတိ? နတ္ထိ။ နီလာဒီနဉ္ဟိ အညတရဝဏ္ဏံ ဝါ ဟောတု အဝဏ္ဏံ ဝါ[3] ယံကိဉ္စိ ပရိသုဒ္ဓတာယ “ပဘဿရ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဣဒမ္ပိ နိရုပက္ကိလေသတာယ ပရိသုဒ္ဓန္တိ ပဘဿရံ။ **တဉ္စ ခေါ**တိ တံ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ။ **အာဂန္တုကေဟီ**တိ အသဟဇာတေဟိ ပစ္ဆာ ဇဝနက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇနကေဟိ။ **ဥပက္ကိလေသေဟီ**တိ ရာဂါဒီဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌတ္တာ ဥပက္ကိလိဋ္ဌံ နာမာတိ ဝုစ္စတိ။ ကထံ? ယထာ ဟိ သီလဝန္တာ အာစာရသမ္ပန္နာ မာတာပိတရော ဝါ အာစရိယုပဇ္ဈာယာ ဝါ ဒုဿီလာနံ ဒုရာစာရာနံ အဝတ္တသမ္ပန္နာနံ ပုတ္တာနဉ္စေဝ အန္တေဝါသိကသဒ္ဓိဝိဟာရိကာနဉ္စ ဝသေန “အတ္တနော ပုတ္တေ ဝါ အန္တေဝါသိကသဒ္ဓိဝိဟာရိကေ ဝါ န တဇ္ဇေန္တိ န သိက္ခာပေန္တိ န ဩဝဒန္တိ

၁-ပိဏ္ဍော အဿ (က) ၂-ခု ၁၁-၁၀၉-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သုဝဏ္ဏံ ဝါ (က)

nānusāsantī”ti avaṇṇaṁ akittiṁ labhanti, evaṁsampadamidaṁ veditabbaṁ. Ācārasampannā mātāpitaro viya ca ācariyupajjhāyā viya ca bhavaṅgacittaṁ daṭṭhabbaṁ, puttādīnaṁ vasena tesaṁ akittilābho viya javanakkhaṇe rajjanadussanamuyhanasabhāvānaṁ lobhasahagatādīnaṁ cittānaṁ vasena uppannehi āgantukehi upakkilesehi pakatiparisuddhampi bhavaṅgacittaṁ upakkiliṭṭhaṁ nāma hotīti.

50. Dasamepi bhavaṅgacittameva **cittaṁ. Vippamuttan**ti javanakkhaṇe arajjamānaṁ adussamānaṁ amuyhamānaṁ tihetukañāṇasampayuttādi-kusalavasena uppajjamānaṁ āgantukehi upakkilesehi vippamuttaṁ nāma hoti. Idhāpi yathā sīlavantānaṁ ācārasampannānaṁ puttādīnaṁ vasena mātādayo “sobhanā eteyeva attano puttakādayo sikkhāpenti ovadanti anusāsantī”ti vaṇṇakittilābhino honti, evaṁ javanakkhaṇe uppannakusalacittavasena idaṁ bhavaṅgacittaṁ āgantukehi upakkilesehi vippamuttanti vuccatīti.

Paṇihita-acchavaggavaṇṇanā.

---

## 6. Accharāsaṅghātavaggavaṇṇanā

51. Chaṭṭhassa paṭhame **taṁ assutavā puthujjano**ti taṁ bhavaṅgacittaṁ sutavirahito puthujjano. Tattha āgamādhigamābhāvā ñeyyo assutavā iti. Yo hi idaṁ suttaṁ ādito paṭṭhāya atthavasena upaparikkhanto “idaṁ bhavaṅgacittaṁ nāma pakatiparisuddhampi javanakkhaṇe uppannehi lobhādīhi upakkilesehi upakkiliṭṭhan”ti neva āgamavasena na adhigamavasena jānāti, yassa ca khandhadhātu-āyatanapaccayākāra-satipaṭṭhānādīsu uggahaparipucchāvinicchayavirahitattā yathābhūtañāṇapaṭivedhasādhako neva āgamo, paṭipattiyā adhigantabbassa anadhigatattā na adhigamo atthi, so āgamādhigamābhāvā ñeyyo assutavā iti. Svāyaṁ—

Puthūnaṁ jananādīhi, kāraṇehi puthujjano.
Puthujjanantogadhattā, puthuvāyaṁ jano iti.



နာနုသာသန္တီ''တိ အဝဏ္ဏံ အကိတ္တိံ လဘန္တိ၊ ဧဝံသမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အာစာရသမ္ပန္နာ မာတာပိတရော ဝိယ စ အာစရိယုပဇ္ဈာယာ ဝိယ စ ဘဝင်္ဂ-စိတ္တံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ ပုတ္တာဒီနံ ဝသေန တေသံ အကိတ္တိလာဘော ဝိယ ဇဝနက္ခဏေ ရဇ္ဇနဒုဿနမုယှနသဘာဝါနံ လောဘသဟဂတာဒီနံ စိတ္တာနံ ဝသေန ဥပ္ပန္နေဟိ အာဂန္တုကေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ပကတိပရိသုဒ္ဓမ္ပိ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ ဥပက္ကိလိဋ္ဌံ နာမ ဟောတီတိ။

၅၀။ ဒသမေပိ ဘဝင်္ဂစိတ္တမေဝ **စိတ္တံ။ ဝိပ္ပမုတ္တ**န္တိ ဇဝနက္ခဏေ အရဇ္ဇမာနံ အဒုဿမာနံ အမုယှမာနံ တိဟေတုကဉာဏသမ္ပယုတ္တာဒိကုသလဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇ-မာနံ အာဂန္တုကေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဝိပ္ပမုတ္တံ နာမ ဟောတိ။ ဣဓာပိ ယထာ သီလဝန္တာနံ အာစာရသမ္ပန္နာနံ ပုတ္တာဒီနံ ဝသေန မာတာဒယော “သောဘနာ ဧတေယေဝ အတ္တနော ပုတ္တကာဒယော သိက္ခာပေန္တိ ဩဝဒန္တိ အနုသာသန္တီ''တိ ဝဏ္ဏကိတ္တိလာဘိနော ဟောန္တိ၊ ဧဝံ ဇဝနက္ခဏေ ဥပ္ပန္န-ကုသလစိတ္တဝသေန ဣဒံ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ အာဂန္တုကေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဝိပ္ပမုတ္တန္တိ ဝုစ္စတီတိ။

ပဏိဟိတအစ္ဆဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

## ၆-အစ္ဆရာသင်္ဃာတဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၅၁။ ဆဋ္ဌဿ ပဌမေ **တံ အဿုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော**တိ တံ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ သုတဝိရဟိတော ပုထုဇ္ဇနော။ တတ္ထ အာဂမာဓိဂမာဘာဝါ ဉေယျော အဿုတဝါ ဣတိ။ ယော ဟိ ဣဒံ သုတ္တံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အတ္ထဝသေန ဥပပရိက္ခန္တော “ဣဒံ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ နာမ ပကတိပရိသုဒ္ဓမ္ပိ ဇဝနက္ခဏေ ဥပ္ပန္နေဟိ လောဘာဒီဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌ''န္တိ နေဝ အာဂမဝသေန န အဓိဂမဝသေန ဇာနာတိ၊ ယဿ စ ခန္ဓဓာတုအာယတနပစ္စယာကာရသတိ-ပဋ္ဌာနာဒီသု ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာဝိနိစ္ဆယဝိရဟိတတ္တာ ယထာဘူတဉာဏပဋိဝေဓ-သာဓကော နေဝ အာဂမော, ပဋိပတ္တိယာ အဓိဂန္တဗ္ဗဿ အနဓိဂတတ္တာ န အဓိဂမော အတ္ထိ၊ သော အာဂမာဓိဂမာဘာဝါ ဉေယျော အဿုတဝါ ဣတိ။ သွာယံ—

ပုထူနံ ဇနနာဒီဟိ၊ ကာရဏေဟိ ပုထုဇ္ဇနော။
ပုထုဇ္ဇနန္တောဂဓတ္တာ၊ ပုထုဝါယံ ဇနော ဣတိ။

So hi puthūnaṁ nānappakārānaṁ kilesādīnaṁ jananādīhi kāraṇehi puthujjano. Yathāha—

"Puthu[1] kilese janentīti puthujjanā, puthu avihatasakkāyadiṭṭhikāti puthujjanā, puthu Satthārānaṁ mukhullokikāti[2] puthujjanā, puthu sabbagatīhi avuṭṭhitāti puthujjanā, puthu nānābhisaṅkhāre abhisaṅkharontīti puthujjanā, puthu nānā-oghehi vuyhantīti puthujjanā, puthu nānāsantāpehi santappantīti puthujjanā, puthu nānāpariḷāhehi pariḍayhantīti puthujjanā, puthu pañcasu kāmaguṇesu rattā giddhā gadhitā[3] mucchitā ajjhopannā[4] laggā laggitā palibuddhāti puthujjanā, puthu pañcahi nīvaraṇehi āvutā nivutā ovutā pihitā paṭicchannā paṭikujjitāti puthujjanā"ti[5].

Puthūnaṁ vā gaṇanapathamatītānaṁ ariyadhammaparammukhānaṁ nīcadhammasamācārānaṁ janānaṁ antogadhattāpi puthujjano, puthu vā ayaṁ visuṁyeva saṅkhaṁ gato, visaṁsaṭṭho, sīlasutādiguṇayuttehi ariyehi janoti puthujjano. Evametehi "assutavā puthujjano"ti dvīhi padehi ye te—

Duve puthujjanā vuttā, Buddhenādiccabandhunā.
Andho puthujjano eko, kalyāṇeko puthujjanoti—

Dve puthujjanā vuttā, tesu andhaputhujjano vutto hotīti veditabbo.

**Yathābhūtaṁ nappajānātī**ti "idañca bhavaṅgacittaṁ evaṁ āgantukehi upakkilesehi upakkiliṭṭhaṁ nāma hoti, evaṁ vippamuttaṁ nāmā"ti yathāsabhāvato na jānāti. **Tasmā**ti yasmā na jānāti, tasmā. **Cittabhāvanā natthī**ti cittaṭṭhiti cittapariggaho natthi, natthibhāveneva "natthī"ti vadāmīti dasseti.

1. Puthū (Syā)
2. Mukhullokakāti (Sī), mukholokakāti (Syā)
3. Gathitā (Ka)
4. Ajjhāpannā (Sī, Syā), ajjhosannā (Ka)
5. Khu 7. 113, 192 piṭṭhesu.



သော ဟိ ပုထူနံ နာနပ္ပကာရာနံ ကိလေသာဒီနံ ဇနနာဒီဟိ ကာရဏေဟိ ပုထုဇ္ဇနော။ ယထာဟ—

“ပုထု[၁] ကိလေသေ ဇနေန္တီတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု အဝိဟတသက္ကာယဒိဋ္ဌိကာတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု သတ္ထာရာနံ မုခုလ္လောကိကာတိ[၂] ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု သဗ္ဗဂတီဟိ အဝုဋ္ဌိတာတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု နာနာဘိသင်္ခါရေ အဘိသင်္ခရောန္တီတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု နာနာဩဃေဟိ ဝုယှန္တီတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု နာနာသန္တာပေဟိ သန္တပ္ပန္တီတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု နာနာပရိဠာဟေဟိ ပရိဍယှန္တီတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု ရတ္တာ ဂိဒ္ဓါ ဂဓိတာ[၃] မုစ္ဆိတာ အဇ္ဈောပန္နာ[၄] လဂ္ဂါ လဂ္ဂိတာ ပလိဗုဒ္ဓါတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု ပဉ္စဟိ နီဝရဏေဟိ အာဝုတာ နိဝုတာ ဩဝုတာ ပိဟိတာ ပဋိစ္ဆန္နာ ပဋိကုဇ္ဇိတာတိ ပုထုဇ္ဇနာ”တိ[၅]။

ပုထူနံ ဝါ ဂဏနပထမတီတာနံ အရိယဓမ္မပရမ္မုခါနံ နီစဓမ္မသမာစာရာနံ ဇနာနံ အန္တောဂဓတ္တာပိ ပုထုဇ္ဇနော၊ ပုထု ဝါ အယံ ဝိသုံယေဝ သင်္ခံ ဂတော, ဝိသံသဋ္ဌော သီလသုတာဒိဂုဏယုတ္တေဟိ အရိယေဟိ ဇနောတိ ပုထုဇ္ဇနော။ ဧဝမေတေဟိ “အဿုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော”တိ ဒွီဟိ ပဒေဟိ ယေ တေ—

ဒုဝေ ပုထုဇ္ဇနာ ဝုတ္တာ၊ ဗုဒ္ဓေနာဒိစ္စဗန္ဓုနာ။
အန္ဓော ပုထုဇ္ဇနော ဧကော၊ ကလျာဏေကော ပုထုဇ္ဇနောတိ—

ဒွေ ပုထုဇ္ဇနာ ဝုတ္တာ၊ တေသု အန္ဓပုထုဇ္ဇနော ဝုတ္တော ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

**ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတီ**တိ “ဣဒဉ္စ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ ဧဝံ အာဂန္တုကေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌံ နာမ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဝိပ္ပမုတ္တံ နာမာ”တိ ယထာသဘာဝတော န ဇာနာတိ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ န ဇာနာတိ၊ တသ္မာ။ **စိတ္တဘာဝနာ နတ္ထီ**တိ စိတ္တဋ္ဌိတိ စိတ္တပရိဂ္ဂဟော နတ္ထိ၊ နတ္ထိဘာဝေနေဝ “နတ္ထီ”တိ ဝဒါမီတိ ဒဿေတိ။

၁-ပုထူ (သျာ)
၂-မုခုလ္လောကကာတိ (သီ)၊ မုခေါလောကကာတိ (သျာ)
၃-ဂထိတာ (က)
၄-အဇ္ဈာပန္နာ (သီ၊ သျာ)၊ အဇ္ဈောသန္နာ (က)
၅-ခု ၇-၁၁၃-၁၉၂-ပိဋ္ဌေသု။

52. Dutiye **sutavā**ti sutasampanno. Vitthārato panettha assutavāti padassa paṭipakkhavasena attho veditabbo. **Ariyasāvako**ti atthi ariyo na sāvako seyyathāpi Buddhā ceva Paccekabuddhā ca, atthi sāvako na ariyo seyyathāpi gihī anāgataphalo, atthi neva ariyo na sāvako seyyathāpi puthutitthiyā. Atthi ariyoceva sāvako ca seyyathāpi samaṇā Sakyaputtiyā āgataphalā viññātasāsanā. Idha pana gihī vā hotu pabbajito vā, yo koci sutavāti ettha vuttassa atthassa vasena sutasampanno, ayaṁ ariyasāvakoti veditabbo. **Yathābhūtaṁ pajānātī**ti "evamidaṁ bhavaṅgacittaṁ āgantukehi upakkilesehi vippamuttaṁ hoti, evaṁ upakkiliṭṭhan"ti yathāsabhāvato jānāti. **Cittabhāvanā atthī**ti cittaṭṭhiti cittapariggaho atthi, atthibhāveneva "atthī"ti vadāmīti dasseti. Imasmiṁ sutte balavavipassanā kathitā. Keci taruṇavipassanāti vadanti.

53. Tatiyaṁ aṭṭhuppattiyaṁ kathitaṁ. Katarāyaṁ pana aṭṭhuppattiyaṁ? Aggikkhandhopamasuttanta-aṭṭhuppattiyaṁ. Bhagavā kira ekasmiṁ samaye Sāvatthiṁ upanissāya Jetavanamahāvihāre paṭivasati. Buddhānañca yattha katthaci paṭivasantānaṁ pañcavidhaṁ kiccaṁ avijahitameva hoti. Pañca hi Buddhakiccāni[1] purebhattakiccaṁ pacchābhattakiccaṁ purimayāmakiccaṁ majjhimayāmakiccaṁ pacchimayāmakiccanti.

Tatridaṁ purebhattakiccaṁ—Bhagavā hi pātova vuṭṭhāya upaṭṭhākānuggahatthaṁ sarīraphāsukatthañca mukhadhovanādisarīra-parikammaṁ katvā yāva bhikkhācāravelā, tāva vivittāsane vītināmetvā bhikkhācāravelāya nivāsetvā kāyabandhanaṁ bandhitvā cīvaraṁ pārupitvā pattamādāya kadāci ekakova, kadāci bhikkhusaṁghaparivuto gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisati kadāci pakatiyā, kadāci anekehi pāṭihāriyehi vattamānehi. Seyyathidaṁ? Piṇḍāya pavisato lokanāthassa purato purato gantvā mudugatavātā pathaviṁ sodhenti, valāhakā udakaphusitāni muñcantā magge reṇuṁ vūpasametvā upari vitānaṁ hutvā tiṭṭhanti, apare vātā pupphāni[2] upasaṁharitvā magge okiranti,

1. Pañca Buddhakiccaṁ nāma (Ka)
2. Vālukāni pupphāni ca (Ka)



၅၂။ ဒုတိယေ **သုတဝါ**တိ သုတသမ္ပန္နော။ ဝိတ္ထာရတော ပနေတ္ထ အဿုတဝါတိ ပဒဿ ပဋိပက္ခဝသေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အရိယသာဝကော**တိ အတ္ထိ အရိယော န သာဝကော သေယျထာပိ ဗုဒ္ဓါ စေဝ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ၊ အတ္ထိ သာဝကော န အရိယော သေယျထာပိ ဂိဟီ အနာဂတဖလော၊ အတ္ထိ နေဝ အရိယော န သာဝကော သေယျထာပိ ပုထုတိတ္ထိယာ။ အတ္ထိ အရိယောစေဝ သာဝကော စ သေယျထာပိ သမဏာ သကျပုတ္တိယာ အာဂတဖလာ ဝိညာတသာသနာ။ ဣဓ ပန ဂိဟီ ဝါ ဟောတု ပဗ္ဗဇိတော ဝါ၊ ယော ကောစိ သုတဝါတိ ဧတ္ထ ဝုတ္တဿ အတ္ထဿ ဝသေန သုတသမ္ပန္နော၊ အယံ အရိယသာဝကောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ယထာဘူတံ ပဇာနာတီ**တိ "ဧဝမိဒံ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ အာဂန္တုကေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဝိပ္ပမုတ္တံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဥပက္ကိလိဋ္ဌ"န္တိ ယထာသဘာဝတော ဇာနာတိ။ **စိတ္တဘာဝနာ အတ္ထီ**တိ စိတ္တဋ္ဌိတိ စိတ္တပရိဂ္ဂဟော အတ္ထိ၊ အတ္ထိဘာဝေနေဝ "အတ္ထီ"တိ ဝဒါမီတိ ဒဿေတိ။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဗလဝဝိပဿနာ ကထိတာ။ ကေစိ တရုဏဝိပဿနာတိ ဝဒန္တိ။

၅၃။ တတိယံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ ကထိတံ။ ကတရာယံ ပန အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ? အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမသုတ္တန္တအဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ။ ဘဂဝါ ကိရ ဧကသ္မိံ သမယေ သာဝတ္ထိံ ဥပနိဿာယ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ ပဋိဝသတိ။ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ပဋိဝသန္တာနံ ပဉ္စဝိဓံ ကိစ္စံ အဝိဇဟိတမေဝ ဟောတိ။ ပဉ္စ ဟိ ဗုဒ္ဓကိစ္စာနိ[1] ပုရေဘတ္တကိစ္စံ ပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စံ ပုရိမယာမကိစ္စံ မဇ္ဈိမယာမကိစ္စံ ပစ္ဆိမယာမကိစ္စန္တိ။

တတြိဒံ ပုရေဘတ္တကိစ္စံ—ဘဂဝါ ဟိ ပါတောဝ ဝုဋ္ဌာယ ဥပဋ္ဌာကာနုဂ္ဂဟတ္ထံ သရီရဖာသုကတ္ထဉ္စ မုခဓောဝနာဒိသရီရပရိကမ္မံ ကတွာ ယာဝ ဘိက္ခာစာရဝေလာ၊ တာဝ ဝိဝိတ္တာသနေ ဝီတိနာမေတွာ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ နိဝါသေတွာ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ စီဝရံ ပါရုပိတွာ ပတ္တမာဒါယ ကဒါစိ ဧကကောဝ, ကဒါစိ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတိ ကဒါစိ ပကတိယာ, ကဒါစိ အနေကေဟိ ပါဋိဟာရိယေဟိ ဝတ္တမာနေဟိ။ သေယျထိဒံ? ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတော လောကနာထဿ ပုရတော ပုရတော ဂန္တွာ မုဒုဂတဝါတာ ပထဝိံ သောဓေန္တိ၊ ဝလာဟကာ ဥဒကဖုသိတာနိ မုဉ္စန္တာ မဂ္ဂေ ရေဏုံ ဝူပသမေတွာ ဥပရိ ဝိတာနံ ဟုတွာ တိဋ္ဌန္တိ၊ အပရေ ဝါတာ ပုပ္ဖါနိ[2] ဥပသံဟရိတွာ မဂ္ဂေ ဩကိရန္တိ၊

၁-ပဉ္စ ဗုဒ္ဓကိစ္စံ နာမ (က)
၂-ဝါလုကာနိ ပုပ္ဖါနိ စ (က)

unnatā bhūmippadesā onamanti, onatā unnamanti, pādanikkhepasamaye samāva bhūmi hoti, sukhasamphassāni padumapupphāni vā pāde sampaṭicchanti. Indakhīlassa anto ṭhapitamatte dakkhiṇapāde sarīrato chabbaṇṇarasmiyo nikkhamitvā suvaṇṇarasapiñjarāni viya citrapaṭaparikkhittāni[1] viya ca pāsādakūṭāgārādīni alaṅkarontiyo ito cito ca dhāvanti[2], hatthi-assavihaṅgādayo[3] sakasakaṭṭhānesu ṭhitāyeva madhurenākārena saddaṁ karonti, tathā bherivīṇādīni tūriyāni manussānañca kāyūpagāni ābharaṇāni. Tena saññāṇena manussā jānanti "ajja Bhagavā idha piṇḍāya paviṭṭho"ti. Te sunivatthā supārutā gandhapupphādīni ādāya gharā nikkhamitvā antaravīthiṁ paṭipajjitvā Bhagavantaṁ gandhapupphādīhi sakkaccaṁ pūjetvā vanditvā "amhākaṁ bhante dasa bhikkhū, amhākaṁ vīsati, paññāsaṁ -pa- sataṁ dethā"ti yācitvā Bhagavatopi pattaṁ gahetvā āsanaṁ paññāpetvā sakkaccaṁ piṇḍapātena paṭimānenti. Bhagavā katabhattakicco tesaṁ upanissayacittasantānāni oloketvā tathā dhammaṁ deseti, yathā keci saraṇagamanesu patiṭṭhahanti, keci pañcasu sīlesu, keci sotāpattisakadāgāmi-anāgāmiphalānaṁ aññatarasmiṁ, keci pabbajitvā aggaphale arahatteti. Evaṁ mahājanaṁ anuggahetvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ gacchati. Tattha gantvā gandhamaṇḍalamāḷe paññattavarabuddhāsane nisīdati bhikkhūnaṁ bhattakiccapariyosānaṁ āgamayamāno. Tato bhikkhūnaṁ bhattakiccapariyosāne upaṭṭhāko Bhagavato nivedeti. Atha Bhagavā Gandhakuṭiṁ pavisati. Idaṁ tāva **purebhattakiccaṁ.**

Atha Bhagavā evaṁ katapurebhattakicco Gandhakuṭiyā upaṭṭhāne nisīditvā pāde pakkhāletvā pādapīṭhe ṭhatvā bhikkhusaṁghaṁ ovadati "bhikkhave appamādena sampādetha, dullabho Buddhuppādo lokasmiṁ, dullabho manussattapaṭilābho, dullabhā khaṇasampatti[4], dullabhā pabbajjā, dullabhaṁ saddhammassavanan"ti. Tattha keci Bhagavantaṁ kammaṭṭhānaṁ pucchanti. Bhagavā tesaṁ cariyānurūpaṁ kammaṭṭhānaṁ deti. Tato sabbepi Bhagavantaṁ vanditvā attano attano rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni gacchanti. Keci araññaṁ, keci rukkhamūlaṁ, keci pabbatādīnaṁ aññataraṁ, keci Cātumahārājikabhavanaṁ -pa- keci

1. Citrapaṭṭaparikkhittāni (Sī) 2. Vidhāvanti (Sī)
3. Hatthi-assamahiṁsādayo (Ka) 4. Saddhāsampatti (Syā, Ka) Ṭīkā oloketabbā.



ဥန္နတာ ဘူမိပ္ပဒေသာ ဩနမန္တိ၊ ဩနတာ ဥန္နမန္တိ၊ ပါဒနိက္ခေပသမယေ သမာဝ ဘူမိ ဟောတိ၊ သုခသမ္ဖဿာနိ ပဒုမပုပ္ဖာနိ ဝါ ပါဒေ သမ္ပဋိစ္ဆန္တိ။ ဣန္ဒခီလဿ အန္တော ဌပိတမတ္တေ ဒက္ခိဏပါဒေ သရီရတော ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော နိက္ခမိတွာ သုဝဏ္ဏရသပိဉ္ဇရာနိ ဝိယ စိတြပဋပရိက္ခိတ္တာနိ[၁] ဝိယ စ ပါသာဒ-ကူဋာဂါရာဒီနိ အလင်္ကရောန္တိယော ဣတော စိတော စ ဓာဝန္တိ[၂]၊ ဟတ္ထိအဿ-ဝိဟင်္ဂါဒယော[၃] သကသကဋ္ဌာနေသု ဌိတာယေဝ မဓုရေနာကာရေန သဒ္ဒံ ကရောန္တိ၊ တထာ ဘေရိဝီဏာဒီနိ တူရိယာနိ မနုဿာနဉ္စ ကာယူပဂါနိ အာဘရဏာနိ။ တေန သညာဏေန မနုဿာ ဇာနန္တိ "အဇ္ဇ ဘဂဝါ ဣဓ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌော"တိ။ တေ သုနိဝတ္ထာ သုပါရုတာ ဂန္ဓပုပ္ဖာဒီနိ အာဒါယ ဃရာ နိက္ခမိတွာ အန္တရဝီထိံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ ဘဂဝန္တံ ဂန္ဓပုပ္ဖာဒီဟိ သက္ကစ္စံ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ "အမှာကံ ဘန္တေ ဒသ ဘိက္ခူ၊ အမှာကံ ဝီသတိ၊ ပညာသံ။ပ။ သတံ ဒေထာ"တိ ယာစိတွာ ဘဂဝတောပိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ အာသနံ ပညာပေတွာ သက္ကစ္စံ ပိဏ္ဍပါတေန ပဋိမာနေန္တိ။ ဘဂဝါ ကတဘတ္တကိစ္စော တေသံ ဥပနိဿယစိတ္တသန္တာနာနိ ဩလောကေတွာ တထာ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ယထာ ကေစိ သရဏဂမနေသု ပတိဋ္ဌဟန္တိ၊ ကေစိ ပဉ္စသု သီလေသု၊ ကေစိ သောတာပတ္တိသကဒါဂါမိအနာဂါမိဖလာနံ အညတရသ္မိံ၊ ကေစိ ပဗ္ဗဇိတွာ အဂ္ဂဖလေ အရဟတ္တေတိ။ ဧဝံ မဟာဇနံ အနုဂ္ဂဟေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆတိ။ တတ္ထ ဂန္တွာ ဂန္ဓမဏ္ဍလမာဠေ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒတိ ဘိက္ခူနံ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနံ အာဂမယမာနော။ တတော ဘိက္ခူနံ ဘတ္တကိစ္စ-ပရိယောသာနေ ဥပဋ္ဌာကော ဘဂဝတော နိဝေဒေတိ။ အထ ဘဂဝါ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသတိ။ ဣဒံ တာဝ **ပုရေဘတ္တကိစ္စံ။**

အထ ဘဂဝါ ဧဝံ ကတပုရေဘတ္တကိစ္စော ဂန္ဓကုဋိယာ ဥပဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ ပါဒေ ပက္ခာလေတွာ ပါဒပီဌေ ဌတွာ ဘိက္ခုသံဃံ ဩဝဒတိ "ဘိက္ခဝေ အပ္ပမာဒေန သမ္ပာဒေထ၊ ဒုလ္လဘော ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ လောကသ္မိံ၊ ဒုလ္လဘော မနုဿတ္တပဋိလာဘော၊ ဒုလ္လဘာ ခဏသမ္ပတ္တိ[၄]၊ ဒုလ္လဘာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ ဒုလ္လဘံ သဒ္ဓမ္မဿဝန"န္တိ။ တတ္ထ ကေစိ ဘဂဝန္တံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆန္တိ။ ဘဂဝါ တေသံ စရိယာနုရူပံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဒေတိ။ တတော သဗ္ဗေပိ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော အတ္တနော ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာနိ ဂစ္ဆန္တိ။ ကေစိ အရညံ၊ ကေစိ ရုက္ခမူလံ၊ ကေစိ ပဗ္ဗတာဒီနံ အညတရံ၊ ကေစိ စာတုမဟာရာဇိကဘဝနံ။ပ။ ကေစိ

၁-စိတြပဋ္ဋပရိက္ခိတ္တာနိ (သီ) ၂-ဝိဓာဝန္တိ (သီ)
၃-ဟတ္ထိအဿမဟိံသာဒယော (က) ၄-သဒ္ဓါသမ္ပတ္တိ (သျာ၊ က) ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။

vasavattibhavananti. Tato Bhagavā Gandhakuṭiṁ pavisitvā sace ākaṅkhati, dakkhiṇena passena sato sampajāno muhuttaṁ sīhaseyyaṁ kappeti. Atha samassāsitakāyo uṭṭhahitvā dutiyabhāge lokaṁ voloketi. Tatiyabhāge yaṁ gāmaṁ vā nigamaṁ vā upanissāya viharati, tattha mahājano purebhattaṁ dānaṁ datvā pacchābhattaṁ sunivattho supāruto gandhapupphādīni ādāya vihāre sannipatati. Tato Bhagavā sampattaparisāya anurūpena pāṭihāriyena gantvā dhammasabhāyaṁ paññattavarabuddhāsane nisajja dhammaṁ deseti kālayuttaṁ samayayuttaṁ, atha kālaṁ viditvā parisaṁ uyyojeti, manussā Bhagavantaṁ vanditvā pakkamanti. Idaṁ **pacchābhattakiccaṁ.**

So evaṁ niṭṭhitapacchābhattakicco sace gattāni osiñcitukāmo hoti, Buddhāsanā uṭṭhāya nhāna kāṭṭhakaṁ pavisitvā upaṭṭhākena paṭiyādita-udakena gattāni utuṁ gaṇhāpeti. Upaṭṭhākopi Buddhāsanaṁ ānetvā Gandhakuṭipariveṇe paññāpeti. Bhagavā surattadupaṭṭaṁ[1] nivāsetvā kāyabandhanaṁ bandhitvā uttarāsaṅgaṁ ekaṁsaṁ katvā tattha āgantvā nisīdati ekakova muhuttaṁ paṭisallīno, atha bhikkhū tato tato āgamma Bhagavato upaṭṭhānaṁ āgacchanti. Tattha ekacce pañhaṁ pucchanti, ekacce kammaṭṭhānaṁ, ekacce dhammassavanaṁ yācanti. Bhagavā tesaṁ adhippāyaṁ sampādento purimayāmaṁ vītināmeti. Idaṁ **purimayāmakiccaṁ.**

Purimayāmakiccapariyosāne pana bhikkhūsu Bhagavantaṁ vanditvā pakkantesu sakaladasasahassilokadhātudevatāyo okāsaṁ labhamānā Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchanti yathābhisaṅkhataṁ antamaso caturakkharampi. Bhagavā tāsaṁ devatānaṁ pañhaṁ vissajjento majjhimayāmaṁ vītināmeti. Idaṁ **majjhimayāmakiccaṁ.**

Pacchimayāmaṁ pana tayo koṭṭhāse katvā purebhattato paṭṭhāya nisajjāpīḷitassa sarīrassa kilāsubhāvamocanatthaṁ ekaṁ koṭṭhāsaṁ caṅkamena vītināmeti, dutiyakoṭṭhāse Gandhakuṭiṁ pavisitvā dakkhiṇena passena sato sampajāno sīhaseyyaṁ kappeti. Tatiyakoṭṭhāse paccuṭṭhāya nisīditvā purimabuddhānaṁ santike dānasīlādivasena katādhikārapuggaladassanatthaṁ Buddhacakkhunā lokaṁ voloketi. Idaṁ **pacchimayāmakiccaṁ.**

---

1. Rattadupaṭṭaṁ (Sī)



ဝသဝတ္တိဘဝနန္တိ။ တတော ဘဂဝါ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ သစေ အာကင်္ခတိ၊ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သတော သမ္ပဇာနော မုဟုတ္တံ သီဟသေယျံ ကပ္ပေတိ။ အထ သမဿာသိတကာယော ဥဋ္ဌဟိတွာ ဒုတိယဘာဂေ လောကံ ဝေါလောကေတိ။ တတိယဘာဂေ ယံ ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ၊ တတ္ထ မဟာဇနော ပုရေဘတ္တံ ဒါနံ ဒတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ သုနိဝတ္ထော သုပါရုတော ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီနိ အာဒါယ ဝိဟာရေ သန္နိပတတိ။ တတော ဘဂဝါ သမ္ပတ္တပရိသာယ အနုရူပေန ပါဋိဟာရိယေန ဂန္တွာ ဓမ္မသဘာယံ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသဇ္ဇ ဓမ္မံ ဒေသေတိ ကာလယုတ္တံ သမယယုတ္တံ၊ အထ ကာလံ ဝိဒိတွာ ပရိသံ ဥယျောဇေတိ၊ မနုဿာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကမန္တိ။ ဣဒံ **ပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စံ**။

သော ဧဝံ နိဋ္ဌိတပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စော သစေ ဂတ္တာနိ ဩသိဉ္စိတုကာမော ဟောတိ၊ ဗုဒ္ဓါသနာ ဥဋ္ဌာယ နှာနကောဋ္ဌကံ ပဝိသိတွာ ဥပဋ္ဌာကေန ပဋိယာဒိတဥဒကေန ဂတ္တာနိ ဥတုံ ဂဏှာပေတိ။ ဥပဋ္ဌာကောပိ ဗုဒ္ဓါသနံ အာနေတွာ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ ပညာပေတိ။ ဘဂဝါ သုရတ္တဒုပဋ္ဋံ[1] နိဝါသေတွာ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ဧကံသံ ကတွာ တတ္ထ အာဂန္တွာ နိသီဒတိ ဧကကောဝ မုဟုတ္တံ ပဋိသလ္လီနော၊ အထ ဘိက္ခူ တတော တတော အာဂမ္မ ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တိ။ တတ္ထ ဧကစ္စေ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တိ၊ ဧကစ္စေ ကမ္မဋ္ဌာနံ၊ ဧကစ္စေ ဓမ္မဿဝနံ ယာစန္တိ။ ဘဂဝါ တေသံ အဓိပ္ပါယံ သမ္ပာဒေန္တော ပုရိမယာမံ ဝီတိနာမေတိ။ ဣဒံ **ပုရိမယာမကိစ္စံ**။

ပုရိမယာမကိစ္စပရိယောသာနေ ပန ဘိက္ခူသု ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကန္တေသု သကလဒသသဟဿိလောကဓာတုဒေဝတာယော ဩကာသံ လဘမာနာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တိ ယထာဘိသင်္ခတံ အန္တမသော စတုရက္ခရမ္ပိ။ ဘဂဝါ တာသံ ဒေဝတာနံ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော မဇ္ဈိမယာမံ ဝီတိနာမေတိ။ ဣဒံ **မဇ္ဈိမယာမကိစ္စံ**။

ပစ္ဆိမယာမံ ပန တယော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ပုရေဘတ္တတော ပဋ္ဌာယ နိသဇ္ဇာပီဠိတဿ သရီရဿ ကိလာသုဘာဝမောစနတ္ထံ ဧကံ ကောဋ္ဌာသံ စင်္ကမေန ဝီတိနာမေတိ၊ ဒုတိယကောဋ္ဌာသေ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သတော သမ္ပဇာနော သီဟသေယျံ ကပ္ပေတိ။ တတိယကောဋ္ဌာသေ ပစ္စုဋ္ဌာယ နိသီဒိတွာ ပုရိမဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ ဒါနသီလာဒိဝသေန ကတာဓိကာရပုဂ္ဂလဒဿနတ္ထံ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေတိ။ ဣဒံ **ပစ္ဆိမယာမကိစ္စံ**။

---

၁-ရတ္တဒုပဋ္ဋံ (သီ)

Tampi divasaṁ Bhagavā imasmiṁyeva kicce ṭhito lokaṁ olokento idaṁ addasa—mayā Kosalaraṭṭhe cārikaṁ carantena aggikkhandhena upametvā ekasmiṁ sutte desite saṭṭhi bhikkhū arahattaṁ pāpuṇissanti, saṭṭhimattānaṁ uṇhaṁ lohitaṁ mukhato uggacchissati, saṭṭhimattā gihibhāvaṁ gamissanti. Tattha ye arahattaṁ pāpuṇissanti, te yaṁkiñci dhammadesanaṁ sutvā pāpuṇissanteva. Itaresaṁ pana bhikkhūnaṁ saṅgahatthāya cārikaṁ caritukāmo hutvā “Ānanda bhikkhūnaṁ ārocehī”ti āha.

Thero anupariveṇaṁ gantvā “āvuso Satthā mahājanassa saṅgahatthāya cārikaṁ caritukāmo, gantukāmā āgacchathā”ti āha. Bhikkhū mahālābhaṁ labhitvā viya tuṭṭhamānasā “labhissāma vata mahājanassa dhammaṁ desentassa Bhagavato suvaṇṇavaṇṇaṁ sarīraṁ oloketuṁ madhurañca dhammakathaṁ sotun”ti paruḷhakesā kese ohāretvā malaggahitapattā patte pacitvā kiliṭṭhacīvarā cīvarāni dhovitvā gamanasajjā ahesuṁ. Satthā aparicchinnena bhikkhusaṁghena parivuto Kosalaraṭṭhaṁ cārikāya nikkhanto gāmanigamapaṭipāṭiyā ekadivasaṁ gāvuta-aḍḍhayojanatigāvutayojanaparamaṁ cārikaṁ caranto ekasmiṁ padese mahantaṁ susirarukkhaṁ agginā sampajjalitaṁ disvā “imameva vatthuṁ katvā sattahi aṅgehi paṭimaṇḍetvā dhammadesanaṁ kathessāmī”ti gamanaṁ pacchinditvā aññataraṁ rukkhamūlaṁ upasaṅkamitvā nisajjākāraṁ dassesi. Ānandatthero Satthu adhippāyaṁ ñatvā “addhā kāraṇaṁ bhavissati, na akāraṇena Tathāgatā gamanaṁ pacchinditvā nisīdantī”ti catugguṇaṁ saṁghāṭiṁ paññāpesi. Satthā nisīditvā bhikkhū āmantetvā “passatha no tumhe bhikkhave amuṁ mahantaṁ aggikkhandhan”ti **Aggikkhandhopamasuttantaṁ**[1] deseti.

Imasmiṁ ca pana veyyākaraṇe bhaññamāne saṭṭhimattānaṁ bhikkhūnaṁ uṇhaṁ lohitaṁ mukhato uggañchi, saṭṭhimattā bhikkhū sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattiṁsu, saṭṭhimattānaṁ bhikkhūnaṁ anupādāya āsavehi cittāni vimucciṁsu. Tañhi veyyākaraṇaṁ sutvā saṭṭhimattānaṁ bhikkhūnaṁ nāmakāyo santatto, nāmakāye santatte karajakāyo santatto, karajakāye santatte nidhānagataṁ uṇhaṁ lohitaṁ mukhato uggañchi. Saṭṭhimattā bhikkhū “dukkaraṁ vata Buddhasāsane yāvajīvaṁ paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ caritun”ti sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattā,

1. Aṁ 2. 495 piṭṭhe.



တမ္ပိ ဒိဝသံ ဘဂဝါ ဣမသ္မိံယေဝ ကိစ္စေ ဌိတော လောကံ ဩလောကေန္တော ဣဒံ အဒ္ဒသ—မယာ ကောသလရဋ္ဌေ စာရိကံ စရန္တေန အဂ္ဂိက္ခန္ဓေန ဥပမေတွာ ဧကသ္မိံ သုတ္တေ ဒေသိတေ သဋ္ဌိ ဘိက္ခူ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿန္တိ၊ သဋ္ဌိမတ္တာနံ ဥဏှံ လောဟိတံ မုခတော ဥဂ္ဂစ္ဆိဿတိ၊ သဋ္ဌိမတ္တာ ဂိဟိဘာဝံ ဂမိဿန္တိ။ တတ္ထ ယေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿန္တိ၊ တေ ယံကိဉ္စိ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပါပုဏိဿန္တေဝ။ ဣတရေသံ ပန ဘိက္ခူနံ သင်္ဂဟတ္ထာယ စာရိကံ စရိတုကာမော ဟုတွာ “အာနန္ဒ ဘိက္ခူနံ အာရောစေဟီ”တိ အာဟ။

ထေရော အနုပရိဝေဏံ ဂန္တွာ “အာဝုသော သတ္ထာ မဟာဇနဿ သင်္ဂဟတ္ထာယ စာရိကံ စရိတုကာမော၊ ဂန္တုကာမာ အာဂစ္ဆထာ”တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ မဟာလာဘံ လဘိတွာ ဝိယ တုဋ္ဌမာနသာ “လဘိဿာမ ဝတ မဟာဇနဿ ဓမ္မံ ဒေသေန္တဿ ဘဂဝတော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ ဩလောကေတုံ မဓုရဉ္စ ဓမ္မကထံ သောတု”န္တိ ပရူဠှကေသာ ကေသေ ဩဟာရေတွာ မလဂ္ဂဟိတပတ္တာ ပတ္တေ ပစိတွာ ကိလိဋ္ဌစီဝရာ စီဝရာနိ ဓောဝိတွာ ဂမနသဇ္ဇာ အဟေသုံ။ သတ္ထာ အပရိစ္ဆိန္နေန ဘိက္ခုသံဃေန ပရိဝုတော ကောသလရဋ္ဌံ စာရိကာယ နိက္ခန္တော ဂါမနိဂမပဋိပါဋိယာ ဧကဒိဝသံ ဂါဝုတအဍ္ဎယောဇနတိဂါဝုတယောဇနပရမံ စာရိကံ စရန္တော ဧကသ္မိံ ပဒေသေ မဟန္တံ သုသိရရုက္ခံ အဂ္ဂိနာ သမ္ပဇ္ဇလိတံ ဒိသွာ “ဣမမေဝ ဝတ္ထုံ ကတွာ သတ္တဟိ အင်္ဂေဟိ ပဋိမဏ္ဍေတွာ ဓမ္မဒေသနံ ကထေဿာမီ”တိ ဂမနံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ အညတရံ ရုက္ခမူလံ ဥပသင်္ကမိတွာ နိသဇ္ဇာကာရံ ဒဿေသိ။ အာနန္ဒတ္ထေရော သတ္ထု အဓိပ္ပါယံ ဉတွာ “အဒ္ဓါ ကာရဏံ ဘဝိဿတိ၊ န အကာရဏေန တထာဂတာ ဂမနံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ နိသီဒန္တီ”တိ စတုဂ္ဂုဏံ သံဃာဋိံ ပညာပေသိ။ သတ္ထာ နိသီဒိတွာ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “ပဿထ နော တုမှေ ဘိက္ခဝေ အမုံ မဟန္တံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓ”န္တိ **အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမသုတ္တန္တံ**[၁] ဒေသေတိ။

ဣမသ္မိံ စ ပန ဝေယျာကရဏေ ဘညမာနေ သဋ္ဌိမတ္တာနံ ဘိက္ခူနံ ဥဏှံ လောဟိတံ မုခတော ဥဂ္ဂညိ၊ သဋ္ဌိမတ္တာ ဘိက္ခူ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာယ ဟီနာယာဝတ္တိံသု၊ သဋ္ဌိမတ္တာနံ ဘိက္ခူနံ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တာနိ ဝိမုစ္စိံသု။ တဉှိ ဝေယျာကရဏံ သုတွာ သဋ္ဌိမတ္တာနံ ဘိက္ခူနံ နာမကာယော သန္တတ္တော၊ နာမကာယေ သန္တတ္တေ ကရဇကာယော သန္တတ္တော၊ ကရဇကာယေ သန္တတ္တေ နိဓာနဂတံ ဥဏှံ လောဟိတံ မုခတော ဥဂ္ဂညိ။ သဋ္ဌိမတ္တာ ဘိက္ခူ “ဒုက္ကရံ ဝတ ဗုဒ္ဓသာသနေ ယာဝဇီဝံ ပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတု”န္တိ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာယ ဟီနာယာဝတ္တာ၊

၁-အံ ၂-၄၉၅-ပိဋ္ဌေ။

saṭṭhimattā bhikkhū Satthu desanābhimukhaṁ ñāṇaṁ pesetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pattā.

Tattha yesaṁ uṇhaṁ lohitaṁ mukhato uggañchi, te pārājikaṁ āpajjiṁsu. Ye gihibhāvaṁ pattā, te khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni maddantā vicariṁsu. Ye arahattaṁ pattā, te parisuddhasīlāva ahesuṁ. Satthu dhammadesanā imesaṁ tiṇṇampi saphalāva jātāti. Arahattaṁ pattānaṁ tāva saphalā hotu, itaresaṁ kathaṁ saphalā jātāti? Tepi hi sace imaṁ dhammadesanaṁ na suṇeyyuṁ, pamattāva hutvā ṭhānaṁ jahituṁ na sakkuṇeyyuṁ. Tato nesaṁ taṁ pāpaṁ vaḍḍhamānaṁ apāyesuyeva saṁsīdāpeyya. Imaṁ pana desanaṁ sutvā jātasaṁvegā ṭhānaṁ jahitvā sāmaṇerabhūmiyaṁ ṭhitā dasa sīlāni pūretvā yoniso manasikāre yuttappayuttā keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino ahesuṁ, keci devaloke nibbattiṁsu, evaṁ pārājikāpannānampi saphalā ahosi. Itare pana sace imaṁ dhammadesanaṁ na suṇeyyuṁ, gacchante gacchante kāle anupubbena saṁghādisesampi pārājikampi pāpuṇitvā apāyesuyeva uppajjitvā mahādukkhaṁ anubhaveyyuṁ. Imaṁ pana desanaṁ sutvā "aho sallekhitaṁ Buddhasāsanaṁ, na sakkā amhehi yāvajīvaṁ imaṁ paṭipattiṁ pūretuṁ, sikkhaṁ paccakkhāya upāsakadhammaṁ pūretvā dukkhā muccissāmā"ti gihibhāvaṁ upagamiṁsu. Te tīsu saraṇesu patiṭṭhāya pañca sīlāni rakkhitvā upāsakadhammaṁ pūretvā keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino jātā, keci devaloke nibbattāti evaṁ tesampi saphalāva ahosi.

Imaṁ pana Satthu dhammadesanaṁ sutvā devasaṁghā yehipi sutā, yehipi na sutā, sabbesaṁyeva ārocentā vicariṁsu. Bhikkhū sutvā sutvā "dukkaraṁ bho Buddhānaṁ sāsane yāvajīvaṁ paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ caritun"ti ekakkhaṇeneva dasapi bhikkhū vīsatipi saṭṭhipi satampi sahassampi bhikkhū gihī honti. Satthā yathāruciyā cārikaṁ caritvā puna Jetavanameva āgantvā bhikkhū āmantesi "bhikkhave Tathāgato cārikaṁ caramāno ciraṁ ākiṇṇo vihāsi, icchāmahaṁ bhikkhave aḍḍhamāsaṁ paṭisallīyituṁ, nāmhi kenaci upasaṅkamitabbo aññatra ekena piṇḍapātanīhārakenā"ti.



သဋ္ဌိမတ္တာ ဘိက္ခူ သတ္ထု ဒေသနာဘိမုခံ ဉာဏံ ပေသေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတ္တာ။

တတ္ထ ယေသံ ဥဏှံ လောဟိတံ မုခတော ဥဂ္ဂဉ္ဆိ၊ တေ ပါရာဇိကံ အာပဇ္ဇိံသု။ ယေ ဂိဟိဘာဝံ ပတ္တာ၊ တေ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနိ သိက္ခာပဒါနိ မဒ္ဒန္တာ ဝိစရိံသု။ ယေ အရဟတ္တံ ပတ္တာ၊ တေ ပရိသုဒ္ဓသီလာဝ အဟေသုံ။ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနာ ဣမေသံ တိဏ္ဏမ္ပိ သဖလာဝ ဇာတာတိ။ အရဟတ္တံ ပတ္တာနံ တာဝ သဖလာ ဟောတု၊ ဣတရေသံ ကထံ သဖလာ ဇာတာတိ? တေပိ ဟိ သစေ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ န သုဏေယျုံ၊ ပမတ္တာဝ ဟုတွာ ဌာနံ ဇဟိတုံ န သက္ကုဏေယျုံ။ တတော နေသံ တံ ပါပံ ဝဍ္ဎမာနံ အပါယေသုယေဝ သံသီဒါပေယျ။ ဣမံ ပန ဒေသနံ သုတွာ ဇာတသံဝေဂါ ဌာနံ ဇဟိတွာ သာမဏေရဘူမိယံ ဌိတာ ဒသ သီလာနိ ပူရေတွာ ယောနိသော မနသိကာရေ ယုတ္တပ္ပယုတ္တာ ကေစိ သောတာပန္နာ ကေစိ သကဒါဂါမိနော ကေစိ အနာဂါမိနော အဟေသုံ၊ ကေစိ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိံသု၊ ဧဝံ ပါရာဇိကာပန္နာနမ္ပိ သဖလာ အဟောသိ။ ဣတရေ ပန သစေ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ န သုဏေယျုံ၊ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ အနုပုဗ္ဗေန သံဃာဒိသေသမ္ပိ ပါရာဇိကမ္ပိ ပါပုဏိတွာ အပါယေသုယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝေယျုံ။ ဣမံ ပန ဒေသနံ သုတွာ "အဟော သလ္လေခိတံ ဗုဒ္ဓသာသနံ၊ န သက္ကာ အမှေဟိ ယာဝဇီဝံ ဣမံ ပဋိပတ္တိံ ပူရေတုံ၊ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာယ ဥပါသကဓမ္မံ ပူရေတွာ ဒုက္ခာ မုစ္စိဿာမာ"တိ ဂိဟိဘာဝံ ဥပဂမိံသု။ တေ တီသု သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ ပဉ္စ သီလာနိ ရက္ခိတွာ ဥပါသကဓမ္မံ ပူရေတွာ ကေစိ သောတာပန္နာ ကေစိ သကဒါဂါမိနော ကေစိ အနာဂါမိနော ဇာတာ၊ ကေစိ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာတိ ဧဝံ တေသမ္ပိ သဖလာဝ အဟောသိ။

ဣမံ ပန သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ဒေဝသံဃာ ယေဟိပိ သုတာ၊ ယေဟိပိ န သုတာ၊ သဗ္ဗေသံယေဝ အာရောစေန္တာ ဝိစရိံသု။ ဘိက္ခူ သုတွာ သုတွာ "ဒုက္ကရံ ဘော ဗုဒ္ဓါနံ သာသနေ ယာဝဇီဝံ ပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတု"န္တိ ဧကက္ခဏေနေဝ ဒသပိ ဘိက္ခူ ဝီသတိပိ သဋ္ဌိပိ သတမ္ပိ သဟဿမ္ပိ ဘိက္ခူ ဂိဟီ ဟောန္တိ။ သတ္ထာ ယထာရုစိယာ စာရိကံ စရိတွာ ပုန ဇေတဝနမေဝ အာဂန္တွာ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ "ဘိက္ခဝေ တထာဂတော စာရိကံ စရမာနော စိရံ အာကိဏ္ဏော ဝိဟာသိ၊ ဣစ္ဆာမဟံ ဘိက္ခဝေ အဍ္ဎမာသံ ပဋိသလ္လီယိတုံ၊ နာမှိ ကေနစိ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော အညတြ ဧကေန ပိဏ္ဍပါတနီဟာရကေနာ"တိ။

Aḍḍhamāsaṁ ekībhāvena vītināmetvā paṭisallānā vuṭṭhito Ānandattherena saddhiṁ vihāracārikaṁ caramāno olokitolokitaṭṭhāne tanubhūtaṁ bhikkhusaṁghaṁ disvā jānantoyeva theraṁ pucchi "Ānanda aññasmiṁ kāle Tathāgate cārikaṁ caritvā Jetavanaṁ āgate sakalavihāro kāsāvapajjoto isivātappaṭivāto[1] hoti, idāni pana tanubhūto bhikkhusaṁgho dissati, yebhuyyena ca uppaṇḍupaṇḍukajātā bhikkhū, kiṁ nu kho etan"ti. Etarahi Bhagavā tumhākaṁ aggikkhandhopamadhammadesanaṁ kathitakālato paṭṭhāya bhikkhū saṁvegappattā hutvā "mayaṁ etaṁ dhammaṁ sabbappakārena paripūretuṁ na sakkhissāma, asammāvattantānañca janassa saddhādeyyaṁ paribhuñjituṁ ayuttan"ti gihibhāvaṁ saṅkamantīti.

Tasmiṁ khaṇe Bhagavato dhammasaṁvego uppajji. Tato theraṁ āha "mayi paṭisallāne vītināmente na koci mama puttānaṁ ekaṁ assāsaṭṭhānaṁ kathesi. Sāgarassa hi otaraṇatitthāni viya bahūni imasmiṁ sāsane assāsakāraṇāni. Gacchānanda Gandhakuṭipariveṇe Buddhāsanaṁ paññāpetvā bhikkhusaṁghaṁ sannipātehī"ti. Thero tathā akāsi. Satthā Buddhāsanavaragato bhikkhū āmantetvā "bhikkhave mettāya sabbapubbabhāgo nāma neva appanā, na upacāro, sattānaṁ hitapharaṇamattamevā"ti vatvā imissā aṭṭhuppattiyā imaṁ Cūḷaccharāsaṅghātasuttaṁ desesi.

Tattha **accharāsaṅghātamattan**ti accharāpaharaṇamattaṁ, dve aṅguliyo paharitvā saddakaraṇamattanti attho. **Mettācittan**ti[2] sabbasattānaṁ hitapharaṇacittaṁ. **Āsevatī**ti kathaṁ āsevati? Āvajjento āsevati, jānanto āsevati, passanto āsevati, paccavekkhanto āsevati, cittaṁ adhiṭṭhahanto āsevati, saddhāya adhimuccanto āsevati, vīriyaṁ paggaṇhanto āsevati, satiṁ upaṭṭhāpento āsevati, cittaṁ samādahanto āsevati, paññāya pajānanto āsevati, abhiññeyyaṁ abhijānanto āsevati, pariññeyyaṁ parijānanto āsevati, pahātabbaṁ pajahanto āsevati, bhāvetabbaṁ bhāvento āsevati, sacchikātabbaṁ sacchikaronto āsevatīti[3]. Idha pana mettāpubbabhāgena hitapharaṇappavattanamatteneva āsevatīti veditabbo.

1. Isivātaparivāto (Sī, Ṭīkāyaṁ ca)    2. Mettaṁ cittanti (Sī), mettacittanti (Syā)
3. Khu 9. 284 piṭṭhe Paṭisambhidāmagge.



အဍ္ဎမာသံ ဧကီဘာဝေန ဝီတိနာမေတွာ ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌိတော အာနန္ဒတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ ဝိဟာရစာရိကံ စရမာနော ဩလောကိတောလောကိတဋ္ဌာနေ တနုဘူတံ ဘိက္ခုသံဃံ ဒိသွာ ဇာနန္တောယေဝ ထေရံ ပုစ္ဆိ "အာနန္ဒ အညသ္မိံ ကာလေ တထာဂတေ စာရိကံ စရိတွာ ဇေတဝနံ အာဂတေ သကလဝိဟာရော ကာသာဝပဇ္ဇောတော ဣသိဝါတပ္ပဋိဝါတော[1] ဟောတိ၊ ဣဒါနိ ပန တနုဘူတော ဘိက္ခုသံဃော ဒိဿတိ၊ ယေဘုယျေန စ ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍုကဇာတာ ဘိက္ခူ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ။ ဧတရဟိ ဘဂဝါ တုမှာကံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမဓမ္မဒေသနံ ကထိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခူ သံဝေဂပ္ပတ္တာ ဟုတွာ "မယံ ဧတံ ဓမ္မံ သဗ္ဗပ္ပကာရေန ပရိပူရေတုံ န သက္ခိဿာမ၊ အသမ္မာဝတ္တန္တာနဉ္စ ဇနဿ သဒ္ဓါဒေယျံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ အယုတ္တ"န္တိ ဂိဟိဘာဝံ သင်္ကမန္တီတိ။

တသ္မိံ ခဏေ ဘဂဝတော ဓမ္မသံဝေဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တတော ထေရံ အာဟ "မယိ ပဋိသလ္လာနေ ဝီတိနာမေန္တေ န ကောစိ မမ ပုတ္တာနံ ဧကံ အဿာသဋ္ဌာနံ ကထေသိ။ သာဂရဿ ဟိ ဩတရဏတိတ္ထာနိ ဝိယ ဗဟူနိ ဣမသ္မိံ သာသနေ အဿာသကာရဏာနိ။ ဂစ္ဆာနန္ဒ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ ဗုဒ္ဓါသနံ ပညာပေတွာ ဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတေဟီ"တိ။ ထေရော တထာ အကာသိ။ သတ္ထာ ဗုဒ္ဓါသနဝရဂတော ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ "ဘိက္ခဝေ မေတ္တာယ သဗ္ဗပုဗ္ဗဘာဂေါ နာမ နေဝ အပ္ပနာ၊ န ဥပစာရော၊ သတ္တာနံ ဟိတဖရဏမတ္တမေဝါ"တိ ဝတွာ ဣမိဿာ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ ဣမံ စူဠစ္ဆရာသင်္ဃာတသုတ္တံ ဒေသေသိ။

တတ္ထ **အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တန္တိ** အစ္ဆရာပဟရဏမတ္တံ၊ ဒွေ အင်္ဂုလိယော ပဟရိတွာ သဒ္ဒကရဏမတ္တန္တိ အတ္ထော။ **မေတ္တာစိတ္တန္တိ**[2] သဗ္ဗသတ္တာနံ ဟိတဖရဏစိတ္တံ။ **အာသေဝတီ**တိ ကထံ အာသေဝတိ? အာဝဇ္ဇေန္တော အာသေဝတိ၊ ဇာနန္တော အာသေဝတိ၊ ပဿန္တော အာသေဝတိ၊ ပစ္စဝေက္ခန္တော အာသေဝတိ၊ စိတ္တံ အဓိဋ္ဌဟန္တော အာသေဝတိ၊ သဒ္ဓါယ အဓိမုစ္စန္တော အာသေဝတိ၊ ဝီရိယံ ပဂ္ဂဏှန္တော အာသေဝတိ၊ သတိံ ဥပဋ္ဌာပေန္တော အာသေဝတိ၊ စိတ္တံ သမာဒဟန္တော အာသေဝတိ၊ ပညာယ ပဇာနန္တော အာသေဝတိ၊ အဘိညေယျံ အဘိဇာနန္တော အာသေဝတိ၊ ပရိညေယျံ ပရိဇာနန္တော အာသေဝတိ၊ ပဟာတဗ္ဗံ ပဇဟန္တော အာသေဝတိ၊ ဘာဝေတဗ္ဗံ ဘာဝေန္တော အာသေဝတိ၊ သစ္ဆိကာတဗ္ဗံ သစ္ဆိကရောန္တော အာသေဝတီတိ[3]။ ဣဓ ပန မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂေန ဟိတဖရဏပ္ပဝတ္တနမတ္တေနေဝ အာသေဝတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-ဣသိဝါတပရိဝါတော (သီ၊ ဋီကာယံ စ)    ၂-မေတ္တံ စိတ္တန္တိ (သီ)၊ မေတ္တစိတ္တန္တိ (သျာ)
၃-ခု ၉-၂၈၄-ပိဋ္ဌေ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ။

**Arittajjhāno**ti atucchajjhāno apariccattajjhāno vā. **Viharatī**ti iriyati pavattati pāleti yapeti yāpeti carati viharati. Tena vuccati viharatīti. Iminā padena mettaṁ āsevantassa bhikkhuno iriyāpathavihāro kathito. Satthu**sāsanakaro**ti Satthu anusāsanikaro. **Ovādapatikaro**ti ovādakārako. Ettha ca sakiṁvacanaṁ ovādo, punappunavacanaṁ anusāsanī. Sammukhāvacanampi ovādo, pesetvā parammukhāvacanaṁ anusāsanī. Otiṇṇe vatthusmiṁ vacanaṁ ovādo, otiṇṇe vā anotiṇṇe vā vatthusmiṁ tantiṭhapanavasena vacanaṁ anusāsanī. Evaṁ viseso veditabbo. Paramatthato pana ovādoti vā anusāsanīti vā ese eke ekaṭṭhe same samabhāge tajjāte taññevāti. Ettha ca “accharāsaṅghātamattampi ce bhikkhave bhikkhu mettācittaṁ āsevatī”ti idameva Satthusāsanañceva ovādo ca, tassa karaṇato esa sāsanakaro ovādapatikaroti veditabbo.

**Amoghan**ti atucchaṁ. **Raṭṭhapiṇḍan**ti ñātiparivaṭṭaṁ pahāya raṭṭhaṁ nissāya pabbajitena paresaṁ gehato paṭiladdhattā piṇḍapāto raṭṭhapiṇḍo nāma vuccati. **Paribhuñjatī**ti cattāro paribhogā theyyaparibhogo iṇaparibhogo dāyajjaparibhogo sāmiparibhogoti. Tattha dussīlassa paribhogo **theyyaparibhogo** nāma. Sīlavato apaccavekkhitaparibhogo **iṇaparibhogo** nāma. Sattannaṁ sekkhānaṁ paribhogo **dāyajjaparibhogā** nāma. Khīṇāsavassa paribhogo **sāmiparibhogo** nāma. Tattha imassa bhikkhuno ayaṁ raṭṭhapiṇḍaparibhogo dvīhi kāraṇehi amogho hoti. Accharāsaṅghātamattampi mettācittaṁ āsevanto bhikkhu raṭṭhapiṇḍassa sāmiko hutvā aṇaṇo hutvā dāyādo hutvā paribhuñjatītipissa amogho raṭṭhapiṇḍaparibhogo. Accharāsaṅghātamattampi mettaṁ āsevantassa bhikkhuno dinnadānaṁ mahaṭṭhiyaṁ hoti mahapphalaṁ mahānisaṁsaṁ mahājutikaṁ mahāvipphārantipissa amogho raṭṭhapiṇḍaparibhogo. **Ko pana vādo ye naṁ bahulīkarontī**ti ye pana imaṁ mettācittaṁ bahulaṁ āsevanti bhāventi punappunaṁ karonti, te amoghaṁ raṭṭhapiṇḍaṁ paribhuñjantīti ettha vattabbameva kiṁ[1]. Evarūpā hi bhikkhū raṭṭhapiṇḍassa sāmino aṇaṇā dāyādā hutvā paribhuñjantīti.

1. Natthi (Ka)



**အရိတ္တဇ္ဈာနော**တိ အတုစ္ဆဇ္ဈာနော အပရိစ္စတ္တဇ္ဈာနော ဝါ။ **ဝိဟရတီ**တိ ဣရိယတိ ပဝတ္တတိ ပါလေတိ ယပေတိ ယာပေတိ စရတိ ဝိဟရတိ။ တေန ဝုစ္စတိ ဝိဟရတီတိ။ ဣမိနာ ပဒေန မေတ္တံ အာသေဝန္တဿ ဘိက္ခုနော ဣရိယာပထဝိဟာရော ကထိတော။ **သတ္ထုသာသနကရော**တိ သတ္ထု အနုသာသနိကရော။ **ဩဝါဒပတိကရော**တိ ဩဝါဒကာရကော။ ဧတ္ထ စ သကိံဝစနံ ဩဝါဒေါ၊ ပုနပ္ပုနဝစနံ အနုသာသနီ။ သမ္မုခါဝစနမ္ပိ ဩဝါဒေါ၊ ပေသေတွာ ပရမ္မုခါဝစနံ အနုသာသနီ။ ဩတိဏ္ဏေ ဝတ္ထုသ္မိံ ဝစနံ ဩဝါဒေါ၊ ဩတိဏ္ဏေ ဝါ အနောတိဏ္ဏေ ဝါ ဝတ္ထုသ္မိံ တန္တိဋ္ဌပနဝသေန ဝစနံ အနုသာသနီ။ ဧဝံ ဝိသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပရမတ္ထတော ပန ဩဝါဒေါတိ ဝါ အနုသာသနီတိ ဝါ ဧသေ ဧကေ ဧကဋ္ဌေ သမေ သမဘာဂေ တဇ္ဇာတေ တညေဝါတိ။ ဧတ္ထ စ “အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တမ္ပိ စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု မေတ္တာစိတ္တံ အာသေဝတီ”တိ ဣဒမေဝ သတ္ထုသာသနဉ္စေဝ ဩဝါဒေါ စ၊ တဿ ကရဏတော ဧသ သာသနကရော ဩဝါဒပတိကရောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

**အမောဃ**န္တိ အတုစ္ဆံ။ **ရဋ္ဌပိဏ္ဍ**န္တိ ဉာတိပရိဝဋ္ဋံ ပဟာယ ရဋ္ဌံ နိဿာယ ပဗ္ဗဇိတေန ပရေသံ ဂေဟတော ပဋိလဒ္ဓတ္တာ ပိဏ္ဍပါတော ရဋ္ဌပိဏ္ဍော နာမ ဝုစ္စတိ။ **ပရိဘုဉ္ဇတီ**တိ စတ္တာရော ပရိဘောဂါ ထေယျပရိဘောဂေါ ဣဏပရိဘောဂေါ ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂေါ သာမိပရိဘောဂေါတိ။ တတ္ထ ဒုဿီလဿ ပရိဘောဂေါ **ထေယျပရိဘောဂေါ** နာမ။ သီလဝတော အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂေါ **ဣဏပရိဘောဂေါ** နာမ။ သတ္တန္နံ သေက္ခာနံ ပရိဘောဂေါ **ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂါ** နာမ။ ခီဏာသဝဿ ပရိဘောဂေါ **သာမိပရိဘောဂေါ** နာမ။ တတ္ထ ဣမဿ ဘိက္ခုနော အယံ ရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂေါ ဒွီဟိ ကာရဏေဟိ အမောဃော ဟောတိ။ အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တမ္ပိ မေတ္တာစိတ္တံ အာသေဝန္တော ဘိက္ခု ရဋ္ဌပိဏ္ဍဿ သာမိကော ဟုတွာ အဏဏော ဟုတွာ ဒါယာဒေါ ဟုတွာ ပရိဘုဉ္ဇတီတိပိဿ အမောဃော ရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂေါ။ အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တမ္ပိ မေတ္တာစိတ္တံ အာသေဝန္တဿ ဘိက္ခုနော ဒိန္နဒါနံ မဟဋ္ဌိယံ ဟောတိ မဟပ္ဖလံ မဟာနိသံသံ မဟာဇုတိကံ မဟာဝိပ္ဖာရန္တိပိဿ အမောဃော ရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂေါ။ **ကော ပန ဝါဒေါ ယေ နံ ဗဟုလီကရောန္တီ**တိ ယေ ပန ဣမံ မေတ္တာစိတ္တံ ဗဟုလံ အာသေဝန္တိ ဘာဝေန္တိ ပုနပ္ပုနံ ကရောန္တိ၊ တေ အမောဃံ ရဋ္ဌပိဏ္ဍံ ပရိဘုဉ္ဇန္တီတိ ဧတ္ထ ဝတ္တဗ္ဗမေဝ ကိံ[၁]။ ဧဝရူပါ ဟိ ဘိက္ခူ ရဋ္ဌပိဏ္ဍဿ သာမိနော အဏဏာ ဒါယာဒါ ဟုတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တီတိ။

၁-နတ္ထိ (က)

54-55. Catutthe **bhāvetī**ti uppādeti vaḍḍheti. Pañcame **manasi karotī**ti manasmiṁ karoti. Sesaṁ imesu dvīsupi tatiye vuttanayeneva veditabbaṁ. Yo hi āsevati, ayameva bhāveti, ayaṁ manasi karoti. Yena cittena āsevati, teneva bhāveti, tena manasi karoti. Sammāsambuddho pana yāya dhammadhātuyā suppaṭividdhattā desanāvilāsappatto[1] nāma hoti, tassā suppaṭividdhattā attano desanāvilāsaṁ dhammassariyataṁ paṭisambhidāpabhedakusalataṁ appaṭihatasabbaññutaññāṇañca nissāya ekakkhaṇe uppannaṁ ekacittameva tīhi koṭṭhāsehi vibhajitvā dassesīti.

56. Chaṭṭhe **ye kecī**ti aniyāmitavacanaṁ. **Akusalā**ti tesaṁ niyāmitavacanaṁ. Ettāvatā sabbākusalā asesato pariyādinnā honti. **Akusalabhāgiyā akusalapakkhikā**ti akusalānamevetaṁ nāmaṁ. Akusalāyeva hi ekacce akusalaṁ sahajātavasena, ekacce upanissayavasena bhajanti ceva, tesañca pakkhā bhavantīti "akusalabhāgiyā akusalapakkhikā"ti vuccanti. **Sabbete manopubbaṅgamā**ti mano pubbaṁ paṭhamataraṁ gacchati etesanti manopubbaṅgamā. Ete hi kiñcāpi manena saddhiṁ ekuppādā ekavatthukā ekanirodhā ekārammaṇā ca honti, yasmā pana tesaṁ mano uppādako kārako janako samuṭṭhāpako nibbattako, tasmā manopubbaṅgamā nāma honti.

**Paṭhamaṁ uppajjatī**ti yathā nāma "rājā nikkhanto"ti vutte "rājāyeva nikkhanto, sesā rājasenā[2] nikkhantā anikkhantā"ti pucchitabbakāraṇaṁ natthi, sabbā nikkhantāteva paññāyanti, evameva mano uppannoti vuttakālato[3] paṭṭhāya avasesā sahajātasaṁsaṭṭhasampayuttā uppannā na uppannāti pucchitabbakāraṇaṁ natthi, sabbe te uppannāteva paññāyanti. Etamatthavasaṁ paṭicca[4] tehi saṁsaṭṭhasampayutto ekuppādekanirodhopi samāno mano tesaṁ dhammānaṁ paṭhamaṁ uppajjatīti vutto. **Anvadevā**ti anudeva, saheva ekatoyevāti attho. Byañjanacchāyaṁ pana gahetvā paṭhamaṁ cittaṁ uppajjati, pacchā cetasikāti na gahetabbaṁ. Attho hi

1. Desanāvilāsasampanno (Sī, Syā)
2. Rājaparisā (Ka)
3. Tassa uppādakālato (Ka)
4. Etamatthaṁ sampaṭiccha (Ka)



၅၄-၅၅။ စတုတ္ထေ **ဘာဝေတီ**တိ ဥပ္ပါဒေတိ ဝဍ္ဎေတိ။ ပဉ္စမေ **မနသိ ကရောတီ**တိ မနသ္မိံ ကရောတိ။ သေသံ ဣမေသု ဒွီသုပိ တတိယေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယော ဟိ အာသေဝတိ၊ အယမေဝ ဘာဝေတိ၊ အယံ မနသိ ကရောတိ။ ယေန စိတ္တေန အာသေဝတိ၊ တေနေဝ ဘာဝေတိ၊ တေန မနသိ ကရောတိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပန ယာယ ဓမ္မဓာတုယာ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ ဒေသနာဝိလာသပ္ပတ္တော[1] နာမ ဟောတိ၊ တဿာ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ အတ္တနော ဒေသနာဝိလာသံ ဓမ္မိဿရိယတံ ပဋိသမ္ဘိဒါပဘေဒကုသလတံ အပ္ပဋိဟတ-သဗ္ဗညုတညာဏဉ္စ နိဿာယ ဧကက္ခဏေ ဥပ္ပန္နံ ဧကစိတ္တမေဝ တီဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ ဝိဘဇိတွာ ဒဿေသီတိ။

၅၆။ ဆဋ္ဌေ **ယေ ကေစီ**တိ အနိယာမိတဝစနံ။ **အကုသလာ**တိ တေသံ နိယာမိတဝစနံ။ ဧတ္တာဝတာ သဗ္ဗာကုသလာ အသေသတော ပရိယာဒိန္နာ ဟောန္တိ။ **အကုသလဘာဂိယာ အကုသလပက္ခိကာ**တိ အကုသလာနမေဝေတံ နာမံ။ အကုသလာယေဝ ဟိ ဧကစ္စေ အကုသလံ သဟဇာတဝသေန, ဧကစ္စေ ဥပနိဿယဝသေန ဘဇန္တိ စေဝ၊ တေသဉ္စ ပက္ခာ ဘဝန္တီတိ "အကုသလ-ဘာဂိယာ အကုသလပက္ခိကာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ **သဗ္ဗေတေ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ**တိ မနော ပုဗ္ဗံ ပဌမတရံ ဂစ္ဆတိ ဧတေသန္တိ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ။ ဧတေ ဟိ ကိဉ္စာပိ မနေန သဒ္ဓိံ ဧကုပ္ပါဒါ ဧကဝတ္ထုကာ ဧကနိရောဓာ ဧကာရမ္မဏာ စ ဟောန္တိ၊ ယသ္မာ ပန တေသံ မနော ဥပ္ပါဒကော ကာရကော ဇနကော သမုဋ္ဌာပကော နိဗ္ဗတ္တကော၊ တသ္မာ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ နာမ ဟောန္တိ။

**ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိ ယထာ နာမ "ရာဇာ နိက္ခန္တော"တိ ဝုတ္တေ "ရာဇာယေဝ နိက္ခန္တော၊ သေသာ ရာဇသေနာ[2] နိက္ခန္တာ အနိက္ခန္တာ"တိ ပုစ္ဆိတဗ္ဗကာရဏံ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗာ နိက္ခန္တာတေဝ ပညာယန္တိ၊ ဧဝမေဝ မနော ဥပ္ပန္နောတိ ဝုတ္တ-ကာလတော[3] ပဋ္ဌာယ အဝသေသာ သဟဇာတသံသဋ္ဌသမ္ပယုတ္တာ ဥပ္ပန္နာ န ဥပ္ပန္နာတိ ပုစ္ဆိတဗ္ဗကာရဏံ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗေ တေ ဥပ္ပန္နာတေဝ ပညာယန္တိ။ ဧတမတ္ထဝသံ ပဋိစ္စ[4] တေဟိ သံသဋ္ဌသမ္ပယုတ္တော ဧကုပ္ပါဒေကနိရောဓောပိ သမာနော မနော တေသံ ဓမ္မာနံ ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဝုတ္တော။ **အန္ဝဒေဝါ**တိ အနုဒေဝ၊ သဟေဝ ဧကတောယေဝါတိ အတ္ထော။ ဗျဉ္ဇနစ္ဆာယံ ပန ဂဟေတွာ ပဌမံ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပစ္ဆာ စေတသိကာတိ န ဂဟေတဗ္ဗံ။ အတ္ထော ဟိ

၁-ဒေသနာဝိလာသသမ္ပန္နော (သီ၊ သျာ)
၂-ရာဇပရိသာ (က)
၃-တဿ ဥပ္ပါဒကာလတော (က)
၄-ဧတမတ္ထံ သမ္ပဋိစ္ဆ (က)

paṭisaraṇaṁ, na byañjanaṁ. “Manopubbaṅgamā dhammā, manoseṭṭhā manomayā”ti gāthāyapi eseva nayo.

57. Sattame **kusalā**ti catubhūmakāpi kusalā dhammā kathitā. Sesaṁ chaṭṭhe vuttanayeneva veditabbaṁ.

58. Aṭṭhame **yathayidaṁ bhikkhave pamādo**ti ettha **bhikkhave**ti ālapanaṁ, yathā ayaṁ pamādoti attho. **Pamādo**ti pamajjanākāro. Vuttañhetaṁ—

> “Tattha katamo pamādo, kāyaduccarite vā vacīduccarite vā manoduccarite vā pañcasu vā kāmaguṇesu cittassa vossaggo vossaggānuppadānaṁ kusalānaṁ vā dhammānaṁ bhāvanāya asakkaccakiriyatā asātaccakiriyatā anaṭṭhitakiriyatā olīnavuttitā ikkhittachandatā nikkhittadhuratā anadhiṭṭhānaṁ ananuyogo anāsevanā bhāvanā abahulīkammaṁ. Yo evarūpo pamādo pamajjanā pamajjitattaṁ, ayaṁ vuccati pamādo”ti[1].

**Uppannā ca kusalā dhammā parihāyantī**ti idaṁ jhānavipassanānaṁ vasena vuttaṁ. Maggaphalānaṁ pana sakiṁ uppannānaṁ puna parihānaṁ nāma natthi.

59. Navame appamādo pamādassa paṭipakkhavasena vitthārato veditabbo.

60. Dasame **kosajjan**ti kusītabhāvo. Sesaṁ vuttanayamevāti.

Accharāsaṅghātavaggavaṇṇanā

---

## 7. Vīriyārambhādivaggavaṇṇanā

61. Sattamassa paṭhame **vīriyārambho**ti catukiccassa sammappadhānavīriyassa ārambho, āraddhapaggahitaparipuṇṇavīriyatāti[2] attho.

---

1. Abhi 2. 363 piṭṭhe.
2. Paggahitaparipuṇṇavīriyatāti (Sī, Syā)



ပဋိသရဏံ၊ န ဗျဉ္ဇနံ။ “မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ၊ မနောသေဋ္ဌာ မနောမယာ”တိ ဂါထာယပိ ဧသေဝ နယော။

၅၇။ သတ္တမေ **ကုသလာ**တိ စတုဘူမကာပိ ကုသလာ ဓမ္မာ ကထိတာ။ သေသံ ဆဋ္ဌေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၅၈။ အဋ္ဌမေ **ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ ပမာဒေါ**တိ ဧတ္ထ **ဘိက္ခဝေ**တိ အာလပနံ၊ ယထာ အယံ ပမာဒေါတိ အတ္ထော။ **ပမာဒေါ**တိ ပမဇ္ဇနာကာရော။ ဝုတ္တဉှေတံ—

> “တတ္ထ ကတမော ပမာဒေါ၊ ကာယဒုစ္စရိတေ ဝါ ဝစီဒုစ္စရိတေ ဝါ မနောဒုစ္စရိတေ ဝါ ပဉ္စသု ဝါ ကာမဂုဏေသု စိတ္တဿ ဝေါဿဂ္ဂေါ ဝေါဿဂ္ဂါနုပ္ပဒါနံ ကုသလာနံ ဝါ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ အသက္ကစ္စကိရိယတာ အသာတစ္စကိရိယတာ အနဋ္ဌိတကိရိယတာ ဩလီနဝုတ္တိတာ နိက္ခိတ္တဆန္ဒတာ နိက္ခိတ္တဓုရတာ အနဓိဋ္ဌာနံ အနနုယောဂေါ အနာသေဝနာ အဘာဝနာ အဗဟုလီကမ္မံ။ ယော ဧဝရူပေါ ပမာဒေါ ပမဇ္ဇနာ ပမဇ္ဇိတတ္တံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပမာဒေါ”တိ[၁]။

**ဥပ္ပန္နာ စ ကုသလာ ဓမ္မာ ပရိဟာယန္တီ**တိ ဣဒံ ဈာနဝိပဿနာနံ ဝသေန ဝုတ္တံ။ မဂ္ဂဖလာနံ ပန သကိံ ဥပ္ပန္နာနံ ပုန ပရိဟာနံ နာမ နတ္ထိ။

၅၉။ နဝမေ အပ္ပမာဒေါ ပမာဒဿ ပဋိပက္ခဝသေန ဝိတ္ထာရတော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၆၀။ ဒသမေ **ကောသဇ္ဇန္တိ** ကုသီတဘာဝေါ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ။

အစ္ဆရာသင်္ဃာတဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

## ၇-ဝီရိယာရမ္ဘာဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၆၁။ သတ္တမဿ ပဌမေ **ဝီရိယာရမ္ဘော**တိ စတုကိစ္စဿ သမ္မပ္ပဓာနဝီရိယဿ အာရမ္ဘော၊ အာရဒ္ဓပဂ္ဂဟိတပရိပုဏ္ဏဝီရိယတာတိ[၂] အတ္ထော။

---

၁-အဘိ ၂-၃၆၃-ပိဋ္ဌေ။
၂-ပဂ္ဂဟိတပရိပုဏ္ဏဝီရိယတာတိ (သီ၊ သျာ)

62. Dutiye **mahicchatā**ti mahālobho. Yaṁ sandhāya vuttaṁ—

"Tattha katamā mahicchatā, itarītaracīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārehi pañcahi vā kāmaguṇehi asantuṭṭhassa bhiyyokamyatā, yā evarūpā icchā icchāgatā[1] mahicchatā rāgo sārāgo cittassa sārāgo. Ayaṁ vuccati mahicchatā"ti[2].

63. Tatiye **appicchatā**ti alobho. **Appicchassā**ti anicchassa. Ettha hi byañjanaṁ sāvasesaṁ viya, attho pana niravaseso. Na hi appamattikāya icchāya atthibhāvena so appicchoti vutto, icchāya pana abhāvena punappunaṁ āsevitassa alobhasseva bhāvena appicchoti vutto.

Apicettha atricchatā pāpicchatā mahicchatā appicchatāti ayaṁ bhedo veditabbo. Tattha sakalābhe atittassa paralābhe patthanā **atricchatā** nāma, tāya samannāgatassa ekabhājane pakkapūvepi attano patte patite na supakko viya khuddako viya ca khāyati, sveva pana parassa patte pakkhitto supakko viya mahanto viya ca khāyati. Asantaguṇasambhāvanatā[3] pana paṭiggahaṇe ca amattaññutā **pāpicchatā** nāma, sā "idhekacco assaddho samāno saddhoti maṁ jano jānātū"ti-ādinā[2] nayena abhidhamme āgatāyeva, tāya samannāgato puggalo kohaññe patiṭṭhāti. Santaguṇasambhāvanatā pana paṭiggahaṇe ca amattaññutā **mahicchatā** nāma, sāpi "idhekacco saddho samāno saddhoti maṁ jano jānātūti icchati, sīlavā samāno sīlavāti maṁ jano jānātū"ti[2] iminā nayena āgatāyeva. Tāya samannāgato puggalo dussantappayo hoti, vijātamātāpissa cittaṁ gahetuṁ na sakkoti. Tenetaṁ vuccati—

"Aggikkhandho samuddo ca, mahiccho cāpi puggalo.
Sakaṭena paccaye dentu, tayopete atappayā"ti[4].

1. Icchāgataṁ (Sī, Syā) 2. Abhi 2. 364 piṭṭhe. 3. Asantaguṇapakāsanatā (Syā, Ka)
4. Atappiyāti (Syā, Ka) Abhi-Ṭṭha 2. 455; Ma-Ṭṭha 2. 45 piṭṭhesupi passitabbaṁ.



၆၂။ ဒုတိယေ **မဟိစ္ဆတာ**တိ မဟာလောဘော။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

"တတ္ထ ကတမာ မဟိစ္ဆတာ၊ ဣတရီတရစီဝရပိဏ္ဍပါတသေနာသနဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရေဟိ ပဉ္စဟိ ဝါ ကာမဂုဏေဟိ အသန္တုဋ္ဌဿ ဘိယျောကမျတာ၊ ယာ ဧဝရူပါ ဣစ္ဆာ ဣစ္ဆာဂတာ[၁] မဟိစ္ဆတာ ရာဂေါ သာရာဂေါ စိတ္တဿ သာရာဂေါ။ အယံ ဝုစ္စတိ မဟိစ္ဆတာ"တိ[၂]။

၆၃။ တတိယေ **အပ္ပိစ္ဆတာ**တိ အလောဘော။ **အပ္ပိစ္ဆဿာ**တိ အနိစ္ဆဿ။ ဧတ္ထ ဟိ ဗျဉ္ဇနံ သာဝသေသံ ဝိယ၊ အတ္ထော ပန နိရဝသေသော။ န ဟိ အပ္ပမတ္တိကာယ ဣစ္ဆာယ အတ္ထိဘာဝေန သော အပ္ပိစ္ဆောတိ ဝုတ္တော၊ ဣစ္ဆာယ ပန အဘာဝေန ပုနပ္ပုနံ အာသေဝိတဿ အလောဘဿေဝ ဘာဝေန အပ္ပိစ္ဆောတိ ဝုတ္တော။

အပိစေတ္ထ အတြိစ္ဆတာ ပါပိစ္ဆတာ မဟိစ္ဆတာ အပ္ပိစ္ဆတာတိ အယံ ဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တတ္ထ သကလာဘေ အတိတ္တဿ ပရလာဘေ ပတ္ထနာ **အတြိစ္ဆတာ** နာမ၊ တာယ သမန္နာဂတဿ ဧကဘာဇနေ ပက္ကပူဝေပိ အတ္တနော ပတ္တေ ပတိတေ န သုပက္ကော ဝိယ ခုဒ္ဒကော ဝိယ စ ခါယတိ၊ သွေဝ ပန ပရဿ ပတ္တေ ပက္ခိတ္တော သုပက္ကော ဝိယ မဟန္တော ဝိယ စ ခါယတိ။ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနတာ[၃] ပန ပဋိဂ္ဂဟဏေ စ အမတ္တညုတာ **ပါပိစ္ဆတာ** နာမ၊ သာ "ဣဓေကစ္စော အဿဒ္ဓေါ သမာနော သဒ္ဓေါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူ"တိ-အာဒိနာ[၂] နယေန အဘိဓမ္မေ အာဂတာယေဝ၊ တာယ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော ကောဟညေ ပတိဋ္ဌာတိ။ သန္တဂုဏသမ္ဘာဝနတာ ပန ပဋိဂ္ဂဟဏေ စ အမတ္တညုတာ **မဟိစ္ဆတာ** နာမ၊ သာပိ "ဣဓေကစ္စော သဒ္ဓေါ သမာနော သဒ္ဓေါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူတိ ဣစ္ဆတိ၊ သီလဝါ သမာနော သီလဝါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူ"တိ[၂] ဣမိနာ နယေန အာဂတာယေဝ။ တာယ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော ဒုဿန္တပ္ပယော ဟောတိ၊ ဝိဇာတမာတာပိဿ စိတ္တံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ။ တေနေတံ ဝုစ္စတိ—

"အဂ္ဂိက္ခန္ဓော သမုဒ္ဒေါ စ၊ မဟိစ္ဆော စာပိ ပုဂ္ဂလော။
သကဋေန ပစ္စယေ ဒေန္တု၊ တယောပေတေ အတပ္ပယာ"တိ[၄]။

၁-ဣစ္ဆာဂတံ (သီ၊ သျာ) ၂-အဘိ ၂-၃၆၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အသန္တဂုဏပကာသနတာ (သျာ၊ က)
၄-အတပ္ပိယာတိ (သျာ၊ က) အဘိ-ဋ္ဌ ၂-၄၅၅၊ မ-ဋ္ဌ ၂-၄၅-ပိဋ္ဌေသုပိ ပဿိတဗ္ဗံ။

Santaguṇanigūhanatā pana paṭiggahaṇe ca mattaññutā **appicchatā** nāma, tāya samannāgato puggalo attani vijjamānampi guṇaṁ paṭicchādetukāmatāya saddho samāno “saddhoti maṁ jano jānātū”ti na icchati. Sīlavā, pavivitto, bahussuto, āraddhavīriyo, samādhisampanno, paññavā, khīṇāsavo samāno “khīṇāsavoti maṁ jano jānātū”ti na icchati seyyathāpi **Majjhantikatthero.**

Thero kira mahākhīṇāsavo ahosi, pattacīvaraṁ panassa pādamattameva agghati. So Asokassa dhammarañño vihāramahadivase saṁghatthero ahosi, athassa atilūkhabhāvaṁ disvā manussā “bhante thokaṁ bahi hothā”ti āhaṁsu. Thero “mādise khīṇāsave rañño saṅgahaṁ akaronte añño ko karissatī”ti pathaviyaṁ nimujjitvā saṁghattherassa ukkhittapiṇḍaṁ gaṇhantoyeva ummujji. Evaṁ khīṇāsavo samāno “khīṇāsavoti maṁ jano jānātū”ti na icchati. Evaṁ appiccho ca pana bhikkhu anuppannaṁ, lābhaṁ uppādeti, uppannaṁ thāvaraṁ karoti, dāyakānaṁ cittaṁ ārādheti. Yathā yathā hi so attano appicchatāya appaṁ gaṇhāti, tathā tathā tassa vatte pasannā manussā bahū denti.

Aparopi catubbidho appiccho paccaya-appiccho dhutaṅga-appiccho pariyatti-appiccho adhigama-appicchoti. Tattha catūsu paccayesu appiccho **paccaya-appiccho** nāma. So dāyakassa vasaṁ jānāti, deyyadhammassa vasaṁ jānāti, attano thāmaṁ jānāti. Yadi hi deyyadhammo bahu hoti, dāyako appamattakaṁ dātukāmo, dāyakassa vasena appaṁ gaṇhāti. Deyyadhammo appo, dāyako bahuṁ dātukāmo, deyyadhammassa vasena appaṁ gaṇhāti. Deyyadhammopi bahu, dāyakopi bahuṁ dātukāmo, attano thāmaṁ ñatvā pamāṇeneva gaṇhāti.

Dhutaṅgasamādānassa attani atthibhāvaṁ najānāpetukāmo **dhutaṅga-appiccho** nāma. Tassa vibhāvanatthaṁ imāni vatthūni—**Sosānikamahākumāratthero**[1] kira saṭṭhi vassāni susāne vasi, añño ekabhikkhupi na aññāsi. Tenevāha—

1. Sosānikamahāsumatthero (Ma-Ṭṭha 2. 46 piṭṭhe.)



သန္တဂုဏနိဂူဟနတာ ပန ပဋိဂ္ဂဟဏေ စ မတ္တညုတာ **အပ္ပိစ္ဆတာ** နာမ၊ တာယ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော အတ္တနိ ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ဂုဏံ ပဋိစ္ဆာဒေတုကာမတာယ သဒ္ဓေါ သမာနော “သဒ္ဓေါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူ”တိ န ဣစ္ဆတိ။ သီလဝါ၊ ပဝိဝိတ္တော၊ ဗဟုဿုတော၊ အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ သမာဓိသမ္ပန္နော၊ ပညဝါ၊ ခီဏာသဝေါ သမာနော “ခီဏာသဝေါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူ”တိ န ဣစ္ဆတိ သေယျထာပိ **မဇ္ဈန္တိကတ္ထေရော**။

ထေရော ကိရ မဟာခီဏာသဝေါ အဟောသိ၊ ပတ္တစီဝရံ ပနဿ ပါဒမတ္တမေဝ အဂ္ဃတိ။ သော အသောကဿ ဓမ္မရညော ဝိဟာရမဟဒိဝသေ သံဃတ္ထေရော အဟောသိ၊ အထဿ အတိလူခဘာဝံ ဒိသွာ မနုဿာ “ဘန္တေ ထောကံ ဗဟိ ဟောထာ”တိ အာဟံသု။ ထေရော “မာဒိသေ ခီဏာသဝေ ရညော သင်္ဂဟံ အကရောန္တေ အညော ကော ကရိဿတီ”တိ ပထဝိယံ နိမုဇ္ဇိတွာ သံဃတ္ထေရဿ ဥက္ခိတ္တပိဏ္ဍံ ဂဏ္ဟန္တောယေဝ ဥမ္မုဇ္ဇိ။ ဧဝံ ခီဏာသဝေါ သမာနော “ခီဏာသဝေါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူ”တိ န ဣစ္ဆတိ။ ဧဝံ အပ္ပိစ္ဆော စ ပန ဘိက္ခု အနုပ္ပန္နံ လာဘံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ ဥပ္ပန္နံ ထာဝရံ ကရောတိ၊ ဒါယကာနံ စိတ္တံ အာရာဓေတိ။ ယထာ ယထာ ဟိ သော အတ္တနော အပ္ပိစ္ဆတာယ အပ္ပံ ဂဏ္ဟာတိ၊ တထာ တထာ တဿ ဝတ္တေ ပသန္နာ မနုဿာ ဗဟူ ဒေန္တိ။

အပရောပိ စတုဗ္ဗိဓော အပ္ပိစ္ဆော ပစ္စယအပ္ပိစ္ဆော ဓုတင်္ဂအပ္ပိစ္ဆော ပရိယတ္တိအပ္ပိစ္ဆော အဓိဂမအပ္ပိစ္ဆောတိ။ တတ္ထ စတူသု ပစ္စယေသု အပ္ပိစ္ဆော **ပစ္စယအပ္ပိစ္ဆော** နာမ။ သော ဒါယကဿ ဝသံ ဇာနာတိ၊ ဒေယျဓမ္မဿ ဝသံ ဇာနာတိ၊ အတ္တနော ထာမံ ဇာနာတိ။ ယဒိ ဟိ ဒေယျဓမ္မော ဗဟု ဟောတိ, ဒါယကော အပ္ပမတ္တကံ ဒါတုကာမော၊ ဒါယကဿ ဝသေန အပ္ပံ ဂဏ္ဟာတိ။ ဒေယျဓမ္မော အပ္ပေါ, ဒါယကော ဗဟုံ ဒါတုကာမော၊ ဒေယျဓမ္မဿ ဝသေန အပ္ပံ ဂဏ္ဟာတိ။ ဒေယျဓမ္မောပိ ဗဟု, ဒါယကောပိ ဗဟုံ ဒါတုကာမော၊ အတ္တနော ထာမံ ဉတွာ ပမာဏေနေဝ ဂဏ္ဟာတိ။

ဓုတင်္ဂသမာဒါနဿ အတ္တနိ အတ္ထိဘာဝံ နဇာနာပေတုကာမော **ဓုတင်္ဂအပ္ပိစ္ဆော** နာမ။ တဿ ဝိဘာဝနတ္ထံ ဣမာနိ ဝတ္ထူနိ—**သောသာနိကမဟာကုမာရတ္ထေရော**[၁] ကိရ သဋ္ဌိ ဝဿာနိ သုသာနေ ဝသိ၊ အညော ဧကဘိက္ခုပိ န အညာသိ။ တေနေဝါဟ—

၁-သောသာနိကမဟာသုမတ္ထေရော (မ-ဋ္ဌ ၂-၄၆-ပိဋ္ဌေ။)

“Susāne saṭṭhi vassāni, abbokiṇṇaṁ vasāmahaṁ.
Dutiyo maṁ na jāneyya, aho sosānikuttamo”ti.

Cetiyapabbate dve **bhātikattherā** vasiṁsu. Kaniṭṭho upaṭṭhākena pesitaṁ ucchukhaṇḍikaṁ[1] gahetvā jeṭṭhassa santikaṁ agamāsi “paribhogaṁ bhante karothā”ti. Therassa ca bhattakiccaṁ katvā mukhavikkhālanakālo ahosi. So “alaṁ āvuso”ti āha. Kacci bhante ekāsanikatthāti. Āharāvuso ucchukhaṇḍikanti paññāsa vassāni ekāsaniko samānopi dhutaṅgaṁ nigūhamāno paribhogaṁ katvā mukhaṁ vikkhāletvā puna dhutaṅgaṁ adhiṭṭhāya gato.

Yo pana **Sāketatissatthero** viya bahussutabhāvaṁ jānāpetuṁ na icchati, ayaṁ **pariyatti-appiccho** nāma. Thero kira “khaṇo natthīti uddesaparipucchāsu okāsaṁ akaronto kadā maraṇakkhaṇaṁ bhante labhissathā”ti codito gaṇaṁ vissajjetvā kaṇikāravālikasamuddavihāraṁ gato. Tattha antovassaṁ theranavamajjhimānaṁ upakāro hutvā mahāpavāraṇāya uposathadivase dhammakathāya janapadaṁ khobhetvā gato.

Yo pana sotāpannādīsu aññataro hutvā sotāpannādibhāvaṁ jānāpetuṁ na icchati, ayaṁ **adhigama-appiccho** nāma tayo kulaputtā[2] viya ghaṭīkārakumbhakāro[3] viya ca. Imasmiṁ panatthe laddhāsevanena balava-alobhena samannāgato sekkhopi puthujjanopi appicchoti veditabbo.

64. Catutthe **asantuṭṭhitā**ti asantuṭṭhe puggale sevantassa bhajantassa payirupāsantassa uppanno asantosasaṅkhāto lobho.

65. Pañcame **santuṭṭhitā**ti santuṭṭhe puggale sevantassa bhajantassa payirupāsantassa uppanno alobhasaṅkhāto santoso. **Santuṭṭhassā**ti itarītarapaccayasantosena samannāgatassa. So panesa

1. Ucchubhaṇḍikaṁ (Sī), ucchukhaṇḍike (Syā) 2. Ma 1. 266 piṭṭhe.
3. Ma 2. 236 piṭṭhe.



“သုသာနေ သဋ္ဌိ ဝဿာနိ၊ အဗ္ဗောကိဏ္ဏံ ဝသာမဟံ။
ဒုတိယော မံ န ဇာနေယျ၊ အဟော သောသာနိကုတ္တမော”တိ။

စေတိယပဗ္ဗတေ ဒွေ **ဘာတိကတ္ထေရာ** ဝသိံသု။ ကနိဋ္ဌော ဥပဋ္ဌာကေန ပေသိတံ ဥစ္ဆုခဏ္ဍိကံ[1] ဂဟေတွာ ဇေဋ္ဌဿ သန္တိကံ အဂမာသိ “ပရိဘောဂံ ဘန္တေ ကရောထာ”တိ။ ထေရဿ စ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ မုခဝိက္ခာလနကာလော အဟောသိ။ သော “အလံ အာဝုသော”တိ အာဟ။ ကစ္စိ ဘန္တေ ဧကာသနိကတ္ထာတိ။ အာဟရာဝုသော ဥစ္ဆုခဏ္ဍိကန္တိ ပညာသ ဝဿာနိ ဧကာသနိကော သမာနောပိ ဓုတင်္ဂံ နိဂူဟမာနော ပရိဘောဂံ ကတွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ပုန ဓုတင်္ဂံ အဓိဋ္ဌာယ ဂတော။

ယော ပန **သာကေတတိဿတ္ထေရော** ဝိယ ဗဟုဿုတဘာဝံ ဇာနာပေတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ အယံ **ပရိယတ္တိအပ္ပိစ္ဆော** နာမ။ ထေရော ကိရ “ခဏော နတ္ထီတိ ဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာသု ဩကာသံ အကရောန္တော ကဒါ မရဏက္ခဏံ ဘန္တေ လဘိဿထာ”တိ စောဒိတော ဂဏံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ကဏိကာရဝါလိကသမုဒ္ဒဝိဟာရံ ဂတော။ တတ္ထ အန္တောဝဿံ ထေရနဝမဇ္ဈိမာနံ ဥပကာရော ဟုတွာ မဟာပဝါရဏာယ ဥပေါသထဒိဝသေ ဓမ္မကထာယ ဇနပဒံ ခေါဘေတွာ ဂတော။

ယော ပန သောတာပန္နာဒီသု အညတရော ဟုတွာ သောတာပန္နာဒိဘာဝံ ဇာနာပေတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ အယံ **အဓိဂမအပ္ပိစ္ဆော** နာမ တယော ကုလပုတ္တာ[2] ဝိယ ဃဋီကာရကုမ္ဘကာရော[3] ဝိယ စ။ ဣမသ္မိံ ပနတ္ထေ လဒ္ဓါသေဝနေန ဗလဝအလောဘေန သမန္နာဂတော သေက္ခောပိ ပုထုဇ္ဇနောပိ အပ္ပိစ္ဆောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၆၄။ စတုတ္ထေ **အသန္တုဋ္ဌိတာ**တိ အသန္တုဋ္ဌေ ပုဂ္ဂလေ သေဝန္တဿ ဘဇန္တဿ ပယိရုပါသန္တဿ ဥပ္ပန္နော အသန္တောသသင်္ခါတော လောဘော။

၆၅။ ပဉ္စမေ **သန္တုဋ္ဌိတာ**တိ သန္တုဋ္ဌေ ပုဂ္ဂလေ သေဝန္တဿ ဘဇန္တဿ ပယိရုပါသန္တဿ ဥပ္ပန္နော အလောဘသင်္ခါတော သန္တောသော။ **သန္တုဋ္ဌဿာ**တိ ဣတရီတရပစ္စယသန္တောသေန သမန္နာဂတဿ။ သော ပနေသ

၁-ဥစ္ဆုဘဏ္ဍိကံ (သီ)၊ ဥစ္ဆုခဏ္ဍိကေ (သျာ) ၂-မ ၁-၂၆၆-ပိဋ္ဌေ။ ၃-မ ၂-၂၃၆-ပိဋ္ဌေ။

santoso dvādasavidho hoti. Seyyathidaṁ? Cīvare yathālābhasantoso yathābalasantoso yathāsāruppasantosoti tividho. Evaṁ piṇḍapātādīsu.

Tassāyaṁ pabhedasaṁvaṇṇanā—idha bhikkhu cīvaraṁ labhati sundaraṁ vā asundaraṁ vā. So teneva yāpeti aññaṁ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti. Ayamassa cīvare **yathālābhasantoso.** Atha[1] pana pakatidubbalo vā hoti ābādhajarābhibhūto vā, garuṁ cīvaraṁ pārupanto[2] kilamati. So sabhāgena bhikkhunā saddhiṁ taṁ parivattetvā lahukena yāpentopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa cīvare **yathābalasantoso.** Aparo paṇītapaccayalābhī hoti. So paṭṭacīvarādīnaṁ aññataraṁ mahagghacīvaraṁ bahūni vā pana cīvarāni labhitvā "idaṁ therānaṁ cirapabbajitānaṁ, idaṁ bahussutānaṁ anurūpaṁ, idaṁ gilānānaṁ, idaṁ appalābhānaṁ hotū"ti datvā tesaṁ purāṇacīvaraṁ vā saṅkārakūṭādito vā nantakāni uccinitvā tehi saṅghāṭiṁ katvā dhārentopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa cīvare **yathāsāruppasantoso.**

Idha pana bhikkhu piṇḍapātaṁ labhati lūkhaṁ vā paṇītaṁ vā, so teneva yāpeti, aññaṁ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti. Ayamassa piṇḍapāte **yathālābhasantoso.** Yo pana attano pakativiruddhaṁ vā byādhiviruddhaṁ vā piṇḍapātaṁ labhati, yenassa paribhuttena aphāsu hoti, so sabhāgassa bhikkhuno taṁ datvā tassa hatthato sappāyabhojanaṁ bhuñjitvā samaṇadhammaṁ karontopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa piṇḍapāte **yathābalasantoso.** Aparo bahuṁ paṇītaṁ piṇḍapātaṁ labhati. So taṁ cīvaraṁ viya theracirapabbajitabahussuta-appalābhagilānānaṁ datvā tesaṁ vā sesakaṁ[3] piṇḍāya vā caritvā missakāhāraṁ bhuñjantopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa piṇḍapāte **yathāsāruppasantoso.**

Idha pana bhikkhu senāsanaṁ labhati manāpaṁ vā amanāpaṁ vā, so tena neva somanassaṁ na domanassaṁ[4] uppādeti, antamaso tiṇasanthārakenāpi

---

1. Aparo (Sī, Syā) 2. Dhārento (Ka) 3. Santakaṁ (Sī) 4. Paṭighaṁ (Sī, Syā)



သန္တောသော ဒွါဒသဝိဓော ဟောတိ။ သေယျထိဒံ? စီဝရေ ယထာလာဘသန္တောသော ယထာဗလသန္တောသော ယထာသာရုပ္ပသန္တောသောတိ တိဝိဓော။ ဧဝံ ပိဏ္ဍပါတာဒီသု။

တဿာယံ ပဘေဒသံဝဏ္ဏနာ—ဣဓ ဘိက္ခု စီဝရံ လဘတိ သုန္ဒရံ ဝါ အသုန္ဒရံ ဝါ။ သော တေနေဝ ယာပေတိ အညံ န ပတ္ထေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှာတိ။ အယမဿ စီဝရေ **ယထာလာဘသန္တောသော။** အထ[1] ပန ပကတိဒုဗ္ဗလော ဝါ ဟောတိ အာဗာဓဇရာဘိဘူတော ဝါ၊ ဂရုံ စီဝရံ ပါရုပန္တော[2] ကိလမတိ။ သော သဘာဂေန ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ တံ ပရိဝတ္တေတွာ လဟုကေန ယာပေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ စီဝရေ **ယထာဗလသန္တောသော။** အပရော ပဏီတပစ္စယလာဘီ ဟောတိ။ သော ပဋ္ဋစီဝရာဒီနံ အညတရံ မဟဂ္ဃစီဝရံ ဗဟူနိ ဝါ ပန စီဝရာနိ လဘိတွာ "ဣဒံ ထေရာနံ စိရပဗ္ဗဇိတာနံ, ဣဒံ ဗဟုဿုတာနံ အနုရူပံ၊ ဣဒံ ဂိလာနာနံ, ဣဒံ အပ္ပလာဘာနံ ဟောတူ"တိ ဒတွာ တေသံ ပုရာဏစီဝရံ ဝါ သင်္ကာရကူဋာဒိတော ဝါ နန္တကာနိ ဥစ္စိနိတွာ တေဟိ သင်္ဃာဋိံ ကတွာ ဓာရေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ စီဝရေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော။**

ဣဓ ပန ဘိက္ခု ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ လူခံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ၊ သော တေနေဝ ယာပေတိ၊ အညံ န ပတ္ထေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှာတိ။ အယမဿ ပိဏ္ဍပါတေ **ယထာလာဘသန္တောသော။** ယော ပန အတ္တနော ပကတိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ဗျာဓိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ၊ ယေနဿ ပရိဘုတ္တေန အဖာသု ဟောတိ၊ သော သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော တံ ဒတွာ တဿ ဟတ္ထတော သပ္ပါယဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ ပိဏ္ဍပါတေ **ယထာဗလသန္တောသော။** အပရော ဗဟုံ ပဏီတံ ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ။ သော တံ စီဝရံ ဝိယ ထေရစိရပဗ္ဗဇိတဗဟုဿုတအပ္ပလာဘဂိလာနာနံ ဒတွာ တေသံ ဝါ သေသကံ[3] ပိဏ္ဍာယ ဝါ စရိတွာ မိဿကာဟာရံ ဘုဉ္ဇန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ ပိဏ္ဍပါတေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော။**

ဣဓ ပန ဘိက္ခု သေနာသနံ လဘတိ မနာပံ ဝါ အမနာပံ ဝါ၊ သော တေန နေဝ သောမနဿံ န ဒေါမနဿံ[4] ဥပ္ပါဒေတိ၊ အန္တမသော တိဏသန္ထာရကေနာပိ

---

၁-အပရော (သီ၊ သျာ) ၂-ဓာရေန္တော (က)
၃-သန္တကံ (သီ) ၄-ပဋိဃံ (သီ၊ သျာ)

yathāladdheneva tussati. Ayamassa senāsane **yathālābhasantoso.** Yo pana attano pakativiruddhaṁ vā byādhiviruddhaṁ vā senāsanaṁ labhati, yatthassa vasato aphāsu hoti, so taṁ sabhāgassa bhikkhuno datvā tassa santake sappāyasenāsane vasantopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa senāsane **yathābalasantoso.**

Aparo mahāpuñño leṇamaṇḍapakūṭāgārādīni bahūni paṇītasenāsanāni labhati. So tāni cīvarādīni viya theracirapabbajitabahussuta-appalābhagilānānaṁ datvā yattha katthaci vasantopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa senāsane **yathāsāruppasantoso.** Yopi “uttamasenāsanaṁ nāma pamādaṭṭhānaṁ, tattha nisinnassa thinamiddhaṁ okkamati, niddābhibhūtassa puna paṭibujjhato pāpavitakkā pātubhavantī”ti paṭisañcikkhitvā tādisaṁ senāsanaṁ pattampi na sampaṭicchati, so taṁ paṭikkhipitvā abbhokāsarukkhamūlādīsu vasantopi santuṭṭhova hoti. Ayampissa senāsane **yathāsāruppasantoso.**

Idha pana bhikkhu bhesajjaṁ labhati lūkhaṁ vā paṇītaṁ vā, so yaṁ labhati, teneva tussati, aññaṁ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti. Ayamassa gilānapaccaye **yathālābhasantoso.** Yo pana telena atthiko phāṇitaṁ labhati, so taṁ sabhāgassa bhikkhuno datvā tassa hatthato telaṁ gahetvā aññadeva vā pariyesitvā bhesajjaṁ karontopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa gilānapaccaye **yathābalasantoso.**

Aparo mahāpuñño bahuṁ telamadhuphāṇitādipaṇītabhesajjaṁ labhati. So taṁ cīvaraṁ viya theracirapabbajitabahussuta-appalābhagilānānaṁ datvā tesaṁ ābhatena yena kenaci yāpentopi santuṭṭhova hoti. Yo pana ekasmiṁ bhājane muttaharītakaṁ ṭhapetvā ekasmiṁ catumadhuraṁ “gaṇhatha bhante yadicchakan”ti vuccamāno “sacassa tesu aññatarenapi rogo vūpasammati, atha muttaharītakaṁ nāma Buddhādīhi vaṇṇitan”ti catumadhuraṁ paṭikkhipitvā muttaharītakena bhesajjaṁ karontopi paramasantuṭṭhova hoti. Ayamassa gilānapaccaye **yathāsāruppasantoso.** Imesaṁ pana paccekapaccayesu[1] tiṇṇaṁ tiṇṇaṁ santosānaṁ yathāsāruppasantosova aggo.

1. Imesu pana catūsu paccayesu (Ka)



ယထာလဒ္ဓေနေဝ တုဿတိ။ အယမဿ သေနာသနေ **ယထာလာဘသန္တောသော။** ယော ပန အတ္တနော ပကတိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ဗျာဓိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ သေနာသနံ လဘတိ၊ ယတ္ထဿ ဝသတော အဖာသု ဟောတိ၊ သော တံ သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော ဒတွာ တဿ သန္တကေ သပ္ပါယသေနာသနေ ဝသန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ သေနာသနေ **ယထာဗလသန္တောသော။**

အပရော မဟာပုညော လေဏမဏ္ဍပကူဋာဂါရာဒီနိ ဗဟူနိ ပဏီတသေနာသနာနိ လဘတိ။ သော တာနိ စီဝရာဒီနိ ဝိယ ထေရစိရပဗ္ဗဇိတဗဟုဿုတအပ္ပလာဘဂိလာနာနံ ဒတွာ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဝသန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ သေနာသနေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော။** ယောပိ “ဥတ္တမသေနာသနံ နာမ ပမာဒဋ္ဌာနံ၊ တတ္ထ နိသိန္နဿ ထိနမိဒ္ဓံ ဩက္ကမတိ၊ နိဒ္ဒါဘိဘူတဿ ပုန ပဋိဗုဇ္ဈတော ပါပဝိတက္ကာ ပါတုဘဝန္တီ”တိ ပဋိသဉ္စိက္ခိတွာ တာဒိသံ သေနာသနံ ပတ္တမ္ပိ န သမ္ပဋိစ္ဆတိ၊ သော တံ ပဋိက္ခိပိတွာ အဗ္ဘောကာသရုက္ခမူလာဒီသု ဝသန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမ္ပိဿ သေနာသနေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော။**

ဣဓ ပန ဘိက္ခု ဘေသဇ္ဇံ လဘတိ လူခံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ၊ သော ယံ လဘတိ၊ တေနေဝ တုဿတိ၊ အညံ န ပတ္ထေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှာတိ။ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ **ယထာလာဘသန္တောသော။** ယော ပန တေလေန အတ္ထိကော ဖာဏိတံ လဘတိ၊ သော တံ သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော ဒတွာ တဿ ဟတ္ထတော တေလံ ဂဟေတွာ အညဒေဝ ဝါ ပရိယေသိတွာ ဘေသဇ္ဇံ ကရောန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ **ယထာဗလသန္တောသော။**

အပရော မဟာပုညော ဗဟုံ တေလမဓုဖာဏိတာဒိပဏီတဘေသဇ္ဇံ လဘတိ။ သော တံ စီဝရံ ဝိယ ထေရစိရပဗ္ဗဇိတဗဟုဿုတအပ္ပလာဘဂိလာနာနံ ဒတွာ တေသံ အာဘတေန ယေန ကေနစိ ယာပေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ ယော ပန ဧကသ္မိံ ဘာဇနေ မုတ္တဟရီတကံ ဌပေတွာ ဧကသ္မိံ စတုမဓုရံ “ဂဏှထ ဘန္တေ ယဒိစ္ဆက”န္တိ ဝုစ္စမာနော “သစဿ တေသု အညတရေနပိ ရောဂေါ ဝူပသမ္မတိ၊ အထ မုတ္တဟရီတကံ နာမ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဝဏ္ဏိတ”န္တိ စတုမဓုရံ ပဋိက္ခိပိတွာ မုတ္တဟရီတကေန ဘေသဇ္ဇံ ကရောန္တောပိ ပရမသန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော။** ဣမေသံ ပန ပစ္စေကပစ္စယေသု[၁] တိဏ္ဏံ တိဏ္ဏံ သန္တောသာနံ ယထာသာရုပ္ပသန္တောသောဝ အဂ္ဂေါ။

၁-ဣမေသု ပန စတူသု ပစ္စယေသု (က)

66-67. Chaṭṭhasattamesu ayonisomanasikārayonisomanasikārā heṭṭhā vuttalakkhaṇāva. Sesamettha uttānatthamevāti.

68. Aṭṭhame **asampajañña**nti asampajānabhāvo, mohassetaṁ adhivacanaṁ. **Asampajānassā**ti ajānantassa sammuḷhassa[1].

69. Navame **sampajañña**nti sampajānabhāvo, paññāyetaṁ nāmaṁ. **Sampajānassā**ti sampajānantassa.

70. Dasame **pāpamittatā**ti yassa pāpā lāmakā mittā, so pāpamitto. Pāpamittassa bhāvo pāpamittatā, tenākārena pavattānaṁ catunnaṁ khandhānamevetaṁ nāmaṁ. Vuttampi cetaṁ—

> "Tattha katamā pāpamittatā. Ye te puggalā assaddhā dussīlā appassutā maccharino duppaññā. Yā tesaṁ sevanā nisevanā saṁsevanā bhajanā sambhajanā bhatti sambhatti sampavaṅkatā. Ayaṁ vuccati pāpamittatā"ti[2].

Vīriyārambhādivaggavaṇṇanā

## 8. Kalyāṇamittatādivaggavaṇṇanā

71. Aṭṭhamassa paṭhame **kalyāṇamittatā**ti kalyāṇā mittā assāti kalyāṇamitto, tassa bhāvo kalyāṇamittatā. Sesaṁ vuttapaṭipakkhanayena veditabbaṁ.

72-73. Dutiye **anuyogo**ti yogo payogo. **Ananuyogo**ti ayogo appayogo. **Anuyogā**ti anuyogena. **Ananuyogā**ti ananuyogena. **Kusalānaṁ dhammāna**nti catubhūmakakusaladhammānaṁ. Tatiyaṁ uttānatthameva.

74. Catutthe **bojjhaṅgā**ti bujjhanakasattassa aṅgabhūtā satta dhammā. Yāya vā dhammasāmaggiyā so bujjhati, sammohaniddāto[3] vā vuṭṭhāti,

1. Pamuṭṭhassa (Ka) 2. Abhi 2. 374 piṭṭhe. 3. Vaṭṭato (Sī, Syā)



၆၆-၆၇။ ဆဋ္ဌသတ္တမေသု အယောနိသောမနသိကာရယောနိသောမနသိကာရာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တလက္ခဏာဝ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

၆၈။ အဋ္ဌမေ **အသမ္ပဇည**န္တိ အသမ္ပဇာနဘာဝေါ၊ မောဟဿေတံ အဓိဝစနံ။ **အသမ္ပဇာနဿာ**တိ အဇာနန္တဿ သမ္မုဠှဿ[1]။

၆၉။ နဝမေ **သမ္ပဇည**န္တိ သမ္ပဇာနဘာဝေါ၊ ပညာယေတံ နာမံ။ **သမ္ပဇာနဿာ**တိ သမ္ပဇာနန္တဿ။

၇၀။ ဒသမေ **ပါပမိတ္တတာ**တိ ယဿ ပါပါ လာမကာ မိတ္တာ၊ သော ပါပမိတ္တော။ ပါပမိတ္တဿ ဘာဝေါ ပါပမိတ္တတာ၊ တေနာကာရေန ပဝတ္တာနံ စတုန္နံ ခန္ဓာနမေဝေတံ နာမံ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

> "တတ္ထ ကတမာ ပါပမိတ္တတာ။ ယေ တေ ပုဂ္ဂလာ အဿဒ္ဓါ ဒုဿီလာ အပ္ပဿုတာ မစ္ဆရိနော ဒုပ္ပညာ။ ယာ တေသံ သေဝနာ နိသေဝနာ သံသေဝနာ ဘဇနာ သမ္ဘဇနာ ဘတ္တိ သမ္ဘတ္တိ သမ္ပဝင်္ကတာ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပါပမိတ္တတာ"တိ[2]။

ဝီရိယာရမ္ဘာဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

## ၈-ကလျာဏမိတ္တတာဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၇၁။ အဋ္ဌမဿ ပဌမေ **ကလျာဏမိတ္တတာ**တိ ကလျာဏာ မိတ္တာ အဿာတိ ကလျာဏမိတ္တော၊ တဿ ဘာဝေါ ကလျာဏမိတ္တတာ။ သေသံ ဝုတ္တပဋိပက္ခနယေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၇၂-၇၃။ ဒုတိယေ **အနုယောဂေါ**တိ ယောဂေါ ပယောဂေါ။ **အနနုယောဂေါ**တိ အယောဂေါ အပ္ပယောဂေါ။ **အနုယောဂါ**တိ အနုယောဂေန။ **အနနုယောဂါ**တိ အနနုယောဂေန။ **ကုသလာနံ ဓမ္မာန**န္တိ စတုဘူမကကုသလဓမ္မာနံ။ တတိယံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။

၇၄။ စတုတ္ထေ **ဗောဇ္ဈင်္ဂါ**တိ ဗုဇ္ဈနကသတ္တဿ အင်္ဂဘူတာ သတ္တ ဓမ္မာ။ ယာယ ဝါ ဓမ္မသာမဂ္ဂိယာ သော ဗုဇ္ဈတိ၊ သမ္မောဟနိဒ္ဒါတော[3] ဝါ ဝုဋ္ဌာတိ၊

၁-ပမုဋ္ဌဿ (က) ၂-အဘိ ၂-၃၇၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဝဋ္ဋတော (သီ၊ သျာ)

catusaccadhammaṁ vā sacchikaroti. Tassā bodhiyā aṅgabhūtātipi bojjhaṅgā. “Bojjhaṅgāti kenaṭṭhena bojjhaṅgā, bujjhantīti bojjhaṅgā, anubujjhantīti bojjhaṅgā, paṭibujjhantīti bojjhaṅgā, sambujjhantīti bojjhaṅgā, bodhāya saṁvattantīti bojjhaṅgā”ti[1] evaṁ panetaṁ padaṁ vibhattameva.

75. Pañcame **bhāvanāpāripūriṁ gacchantī**ti iminā padena bojjhaṅgānaṁ yāthāvasarasabhūmi nāma kathitā. Sā panesā catubbidhā hoti vipassanā vipassanāpādakajjhānaṁ maggo phalanti. Tattha vipassanāya uppajjanakāle bojjhaṅgā kāmāvacarā honti, vipassanāpādakajjhānamhi uppajjanakāle rūpāvacara-arūpāvacarā, maggaphalesu uppajjanakāle lokuttarā. Iti imasmiṁ sutte bojjhaṅgā catubhūmakā kathitā.

76. Chaṭṭhassa aṭṭhuppattiko nikkhepo. Aṭṭhuppattiyaṁ hetaṁ nikkhittaṁ. Sambahulā kira bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannisinnā. Tesaṁ antare Bandhulamallasenāpatiṁ ārabbha ayaṁ kathā udapādi “āvuso asukaṁ nāma kulaṁ pubbe bahuñātikaṁ ahosi bahupakkhaṁ, idāni appañātikaṁ appapakkhaṁ jātan”ti. Atha Bhagavā tesaṁ cittācāraṁ ñatvā “mayi gate mahatī desanā bhavissatī”ti ñatvā Gandhakuṭito nikkhamma dhammasabhāyaṁ paññattavarabuddhāsane nisīditvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti āha. Bhagavā aññā gāmanigamādikathā natthi, asukaṁ nāma kulaṁ pubbe bahuñātikaṁ ahosi bahupakkhaṁ, idāni appañātikaṁ appapakkhaṁ jātanti vadantā nisinnamhāti. Satthā imissā aṭṭhuppattiyā **appamattikā esā bhikkhave parihānī**ti idaṁ suttaṁ ārabhi.

Tattha **appamattikā**ti parittā parittappamāṇā. Etāya hi parihāniyā saggato vā maggato vā parihāni nāma natthi, diṭṭhadhammikaparihānimattameva etanti āha. **Etaṁ patikiṭṭhan**ti etaṁ pacchimaṁ etaṁ lāmakaṁ. **Yadidaṁ paññāparihānī**ti yā esā mama sāsane kammassakatapaññāya jhānapaññāya vipassanāpaññāya maggapaññāya phalapaññāya ca parihāni, esā pacchimā esā lāmakā esā chaḍḍanīyāti attho.

1. Khu 9. 302 piṭṭhe.



စတုသစ္စဓမ္မံ ဝါ သစ္ဆိကရောတိ။ တဿာ ဗောဓိယာ အင်္ဂဘူတာတိပိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ “ဗောဇ္ဈင်္ဂါတိ ကေနဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ ဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ အနုဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ ပဋိဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ သမ္ဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ ဗောဓာယ သံဝတ္တန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ”တိ[၁] ဧဝံ ပနေတံ ပဒံ ဝိဘတ္တမေဝ။

၇၅။ ပဉ္စမေ **ဘာဝနာပါရိပူရိံ ဂစ္ဆန္တီ**တိ ဣမိနာ ပဒေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ ယာထာဝသရသဘူမိ နာမ ကထိတာ။ သာ ပနေသာ စတုဗ္ဗိဓာ ဟောတိ ဝိပဿနာ ဝိပဿနာပါဒကဇ္ဈာနံ မဂ္ဂေါ ဖလန္တိ။ တတ္ထ ဝိပဿနာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကာလေ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ကာမာဝစရာ ဟောန္တိ၊ ဝိပဿနာပါဒကဇ္ဈာနမှိ ဥပ္ပဇ္ဇနကာလေ ရူပါဝစရအရူပါဝစရာ၊ မဂ္ဂဖလေသု ဥပ္ပဇ္ဇနကာလေ လောကုတ္တရာ။ ဣတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ စတုဘူမကာ ကထိတာ။

၇၆။ ဆဋ္ဌဿ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကော နိက္ခေပေါ။ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ ဟေတံ နိက္ခိတ္တံ။ သမ္ဗဟုလာ ကိရ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိသိန္နာ။ တေသံ အန္တရေ ဗန္ဓုလမလ္လသေနာပတိံ အာရဗ္ဘ အယံ ကထာ ဥဒပါဒိ “အာဝုသော အသုကံ နာမ ကုလံ ပုဗ္ဗေ ဗဟုဉာတိကံ အဟောသိ ဗဟုပက္ခံ၊ ဣဒါနိ အပ္ပဉာတိကံ အပ္ပပက္ခံ ဇာတ”န္တိ။ အထ ဘဂဝါ တေသံ စိတ္တာစာရံ ဉတွာ “မယိ ဂတေ မဟတီ ဒေသနာ ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမ္မ ဓမ္မသဘာယံ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိတွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ အာဟ။ ဘဂဝါ အညာ ဂါမနိဂမာဒိကထာ နတ္ထိ၊ အသုကံ နာမ ကုလံ ပုဗ္ဗေ ဗဟုဉာတိကံ အဟောသိ ဗဟုပက္ခံ၊ ဣဒါနိ အပ္ပဉာတိကံ အပ္ပပက္ခံ ဇာတန္တိ ဝဒန္တာ နိသိန္နမှာတိ။ သတ္ထာ ဣမိဿာ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ **အပ္ပမတ္တိကာ ဧသာ ဘိက္ခဝေ ပရိဟာနီ**တိ ဣဒံ သုတ္တံ အာရဘိ။

တတ္ထ **အပ္ပမတ္တိကာ**တိ ပရိတ္တာ ပရိတ္တပ္ပမာဏာ။ ဧတာယ ဟိ ပရိဟာနိယာ သဂ္ဂတော ဝါ မဂ္ဂတော ဝါ ပရိဟာနိ နာမ နတ္ထိ၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကပရိဟာနိမတ္တမေဝ ဧတန္တိ အာဟ။ **ဧတံ ပတိကိဋ္ဌ**န္တိ ဧတံ ပစ္ဆိမံ ဧတံ လာမကံ။ **ယဒိဒံ ပညာပရိဟာနီ**တိ ယာ ဧသာ မမ သာသနေ ကမ္မဿကတပညာယ ဈာနပညာယ ဝိပဿနာပညာယ မဂ္ဂပညာယ ဖလပညာယ စ ပရိဟာနိ၊ ဧသာ ပစ္ဆိမာ ဧသာ လာမကာ ဧသာ ဆဍ္ဍနီယာတိ အတ္ထော။

၁-ခု ၉-၃၀၂-ပိဋ္ဌေ။

77. Sattamampi aṭṭhuppattiyameva kathitaṁ. Dhammasabhāyaṁ kira nisinnesu bhikkhūsu ekacce evaṁ āhaṁsu “asukaṁ nāma kulaṁ pubbe appañātikaṁ appapakkhaṁ ahosi, idāni taṁ bahuñātikaṁ bahupakkhaṁ jātan”ti. Kaṁ sandhāya evamāhaṁsūti. Visākhaṁ upāsikaṁ Vesālike ca Licchavī. Satthā tesaṁ cittācāraṁ ñatvā purimanayeneva āgantvā dhammāsane nisinno “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchi. Te yathābhūtaṁ kathayiṁsu. Satthā imissā aṭṭhuppattiyā imaṁ suttaṁ ārabhi. Tattha **appamattikā**ti taṁ sampattiṁ nissāya saggaṁ vā maggaṁ vā sampattānaṁ abhāvato parittā. **Yadidaṁ paññāvuddhī**ti kammassakatapaññādīnaṁ vuddhi. **Tasmā**ti yasmā ñātīnaṁ vuddhi nāma diṭṭhadhammikamattā appā parittā, sā saggaṁ vā maggaṁ vā pāpetuṁ asamatthā. Tasmā. **Paññāvuddhiyā**ti kammassakatādipaññāya vuddhiyā.

78. Aṭṭhamampi aṭṭhuppattiyameva kathitaṁ. Sambahulā kira bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannisinnā Mahādhanaseṭṭhiputtaṁ ārabbha “asukaṁ nāma kulaṁ pubbe mahābhogaṁ mahāhiraññasuvaṇṇaṁ ahosi, taṁ idāni appabhogaṁ jātan”ti kathayiṁsu. Satthā purimanayeneva āgantvā tesaṁ vacanaṁ sutvā imaṁ suttaṁ ārabhi.

79. Navamampi aṭṭhuppattiyameva vuttaṁ. Dhammasabhāyaṁ kira sannisinnā bhikkhū Kākavaliyaseṭṭhiñca Puṇṇaseṭṭhiñca ārabbha “asukaṁ nāma kulaṁ pubbe appabhogaṁ ahosi, taṁ idāni mahābhogaṁ jātan”ti kathayiṁsu. Satthā purimanayeneva āgantvā tesaṁ vacanaṁ sutvā imaṁ suttaṁ ārabhi. Sesaṁ imesu dvīsupi heṭṭhā vuttanayeneva veditabbaṁ.

80. Dasamampi aṭṭhuppattiyaṁ vuttaṁ. Dhammasabhāyaṁ kira bhikkhū Kosalamahārājānaṁ ārabbha “asukaṁ nāma kulaṁ pubbe mahāyasaṁ mahāparivāraṁ ahosi, idāni appayasaṁ appaparivāraṁ jātan”ti kathayiṁsu. Bhagavā purimanayeneva āgantvā tesaṁ vacanaṁ sutvā imaṁ dhammadesanaṁ ārabhi. Sesaṁ vuttanayeneva veditabbanti.

Kalyāṇamittatādivaggavaṇṇanā.



၇၇။ သတ္တမမ္ပိ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယမေဝ ကထိတံ။ ဓမ္မသဘာယံ ကိရ နိသိန္နေသု ဘိက္ခူသု ဧကစ္စေ ဧဝံ အာဟံသု “အသုကံ နာမ ကုလံ ပုဗ္ဗေ အပ္ပဉာတိကံ အပ္ပပက္ခံ အဟောသိ၊ ဣဒါနိ တံ ဗဟုဉာတိကံ ဗဟုပက္ခံ ဇာတ”န္တိ။ ကံ သန္ဓာယ ဧဝမာဟံသူတိ။ ဝိသာခံ ဥပါသိကံ ဝေသာလိကေ စ လိစ္ဆဝီ။ သတ္ထာ တေသံ စိတ္တာစာရံ ဉတွာ ပုရိမနယေနေဝ အာဂန္တွာ ဓမ္မာသနေ နိသိန္နော “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တေ ယထာဘူတံ ကထယိံသု။ သတ္ထာ ဣမိဿာ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ ဣမံ သုတ္တံ အာရဘိ။ တတ္ထ **အပ္ပမတ္တိကာ**တိ တံ သမ္ပတ္တိံ နိဿာယ သဂ္ဂံ ဝါ မဂ္ဂံ ဝါ သမ္ပတ္တာနံ အဘာဝတော ပရိတ္တာ။ **ယဒိဒံ ပညာဝုဍ္ဎီ**တိ ကမ္မဿကတပညာဒီနံ ဝုဍ္ဎိ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ ဉာတီနံ ဝုဍ္ဎိ နာမ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကမတ္တာ အပ္ပါ ပရိတ္တာ၊ သာ သဂ္ဂံ ဝါ မဂ္ဂံ ဝါ ပါပေတုံ အသမတ္ထာ၊ တသ္မာ။ **ပညာဝုဍ္ဎိယာ**တိ ကမ္မဿကတာဒိပညာယ ဝုဍ္ဎိယာ။

၇၈။ အဋ္ဌမမ္ပိ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယမေဝ ကထိတံ။ သမ္ဗဟုလာ ကိရ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိသိန္နာ မဟာဓနသေဋ္ဌိပုတ္တံ အာရဗ္ဘ “အသုကံ နာမ ကုလံ ပုဗ္ဗေ မဟာဘောဂံ မဟာဟိရညသုဝဏ္ဏံ အဟောသိ၊ တံ ဣဒါနိ အပ္ပဘောဂံ ဇာတ”န္တိ ကထယိံသု။ သတ္ထာ ပုရိမနယေနေဝ အာဂန္တွာ တေသံ ဝစနံ သုတွာ ဣမံ သုတ္တံ အာရဘိ။

၇၉။ နဝမမ္ပိ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယမေဝ ဝုတ္တံ။ ဓမ္မသဘာယံ ကိရ သန္နိသိန္နာ ဘိက္ခူ ကာကဝလိယသေဋ္ဌိဉ္စ ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိဉ္စ အာရဗ္ဘ “အသုကံ နာမ ကုလံ ပုဗ္ဗေ အပ္ပဘောဂံ အဟောသိ၊ တံ ဣဒါနိ မဟာဘောဂံ ဇာတ”န္တိ ကထယိံသု။ သတ္ထာ ပုရိမနယေနေဝ အာဂန္တွာ တေသံ ဝစနံ သုတွာ ဣမံ သုတ္တံ အာရဘိ။ သေသံ ဣမေသု ဒွီသုပိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၈၀။ ဒသမမ္ပိ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ ဝုတ္တံ။ ဓမ္မသဘာယံ ကိရ ဘိက္ခူ ကောသလမဟာရာဇာနံ အာရဗ္ဘ “အသုကံ နာမ ကုလံ ပုဗ္ဗေ မဟာယသံ မဟာပရိဝါရံ အဟောသိ၊ ဣဒါနိ အပ္ပယသံ အပ္ပပရိဝါရံ ဇာတ”န္တိ ကထယိံသု။ ဘဂဝါ ပုရိမနယေနေဝ အာဂန္တွာ တေသံ ဝစနံ သုတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာရဘိ။ သေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ။

ကလျာဏမိတ္တတာဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

## 9. Pamādādivaggavaṇṇanā

81. Navamassāpi paṭhamaṁ aṭṭhuppattiyameva kathitaṁ. Sambahulā kira bhikkhū dhammasabhāyaṁ nisinnā Kumbhaghosakaṁ ārabbha “asukaṁ nāma kulaṁ pubbe appayasaṁ appaparivāraṁ ahosi, idāni mahāyasaṁ mahāparivāraṁ jātan”ti kathayiṁsu. Satthā purimanayeneva āgantvā tesaṁ vacanaṁ sutvā imaṁ suttaṁ ārabhi. Tassattho heṭṭhā vuttanayeneva veditabbo.

82. Dutiyādīsu **mahato anatthāyā**ti mahantassa anatthassa atthāya. Sesamettha uttānamevāti.

Pamādādivaggavaṇṇanā.

---

## 10. Dutiyapamādādivaggavaṇṇanā

98. Dasame **ajjhattikan**ti niyakajjhattavasena ajjhattikaṁ. **Aṅgan**ti kāraṇaṁ. **Iti karitvā**ti evaṁ katvā. Idaṁ vuttaṁ hoti—bhikkhave ajjhattaṁ paccattaṁ attano santāne samuṭṭhitaṁ kāraṇanti katvā na aññaṁ ekaṁ kāraṇampi samanupassāmīti.

110-114. **Bāhiran**ti ajjhattasantānato bahi bhavaṁ. **Saddhammassā**ti sudhammassa, sāsanassāti attho. **Sammosāyā**ti vināsāya. **Antaradhānāyā**ti apaññāṇatthāya[1].

115. **Ṭhitiyā**ti ciraṭṭhitatthaṁ. **Asammosāya anantaradhānāyā**ti vuttapaṭipakkhanayeneva veditabbaṁ. Sesamettha catukkoṭike vuttanayameva.

130. Ito paresu **adhammaṁ dhammoti dīpentī**ti-ādīsu suttantapariyāyena tāva dasa kusalakammapathā dhammo, dasa akusalakammapathā adhammo. Tathā cattāro satipaṭṭhānā cattāro sammappadhānā cattāro iddhipādā pañcandriyāni pañca balāni satta bojjhaṅgā ariyo aṭṭhaṅgiko maggoti sattatiṁsa bodhipakkhiyadhammā dhammo nāma, tayo satipaṭṭhānā

---

1. Apaññāpanatthāya (Syā), apaññāyanatthāya (Ka)



## ၉-ပမာဒါဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၈၁။ နဝမဿာပိ ပဌမံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယမေဝ ကထိတံ။ သမ္ဗဟုလာ ကိရ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ နိသိန္နာ ကုမ္ဘဃောသကံ အာရဗ္ဘ “အသုကံ နာမ ကုလံ ပုဗ္ဗေ အပ္ပယသံ အပ္ပပရိဝါရံ အဟောသိ၊ ဣဒါနိ မဟာယသံ မဟာပရိဝါရံ ဇာတ”န္တိ ကထယိံသု။ သတ္ထာ ပုရိမနယေနေဝ အာဂန္တွာ တေသံ ဝစနံ သုတွာ ဣမံ သုတ္တံ အာရဘိ။ တဿတ္ထော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၈၂။ ဒုတိယာဒီသု **မဟတော အနတ္ထာယာ**တိ မဟန္တဿ အနတ္ထဿ အတ္ထာယ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ပမာဒါဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

## ၁၀-ဒုတိယပမာဒါဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၉၈။ ဒသမေ **အဇ္ဈတ္တိက**န္တိ နိယကဇ္ဈတ္တဝသေန အဇ္ဈတ္တိကံ။ **အင်္ဂ**န္တိ ကာရဏံ။ **ဣတိ ကရိတွာ**တိ ဧဝံ ကတွာ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဘိက္ခဝေ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ အတ္တနော သန္တာနေ သမုဋ္ဌိတံ ကာရဏန္တိ ကတွာ န အညံ ဧကံ ကာရဏမ္ပိ သမနုပဿာမီတိ။

၁၁၀-၁၁၄။ **ဗာဟိရ**န္တိ အဇ္ဈတ္တသန္တာနတော ဗဟိ ဘဝံ။ **သဒ္ဓမ္မဿာ**တိ သုဓမ္မဿ၊ သာသနဿာတိ အတ္ထော။ **သမ္မောသာယာ**တိ ဝိနာသာယ။ **အန္တရဓာနာယာ**တိ အပညာဏတ္ထာယ[၁]။

၁၁၅။ **ဌိတိယာ**တိ စိရဋ္ဌိတတ္ထံ။ **အသမ္မောသာယ အနန္တရဓာနာယာ**တိ ဝုတ္တပဋိပက္ခနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သေသမေတ္ထ စတုက္ကောဋိကေ ဝုတ္တနယမေဝ။

၁၃၀။ ဣတော ပရေသု **အဓမ္မံ ဓမ္မောတိ ဒီပေန္တီ**တိအာဒီသု သုတ္တန္တပရိယာယေန တာဝ ဒသ ကုသလကမ္မပထာ ဓမ္မော၊ ဒသ အကုသလကမ္မပထာ အဓမ္မော။ တထာ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနာ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ ပဉ္စ ဗလာနိ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါတိ သတ္တတိံသ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာ ဓမ္မော နာမ၊ တယော သတိပဋ္ဌာနာ

---

၁-အပညာပနတ္ထာယ (သျာ)၊ အပညာယနတ္ထာယ (က)

tayo sammappadhānā tayo iddhipādā cha indriyāni cha balāni aṭṭha bojjhaṅgā navaṅgiko maggoti ca cattāro upādānā pañca nīvaraṇāni satta anusayā aṭṭha micchattāti ca ayaṁ adhammo.

Tattha yaṁkiñci ekaṁ adhammakoṭṭhāsaṁ gahetvā “imaṁ adhammaṁ dhammoti karissāma, evaṁ amhākaṁ ācariyakulaṁ niyyānikaṁ bhavissati, mayaṁ ca loke pākaṭā bhavissāmā”ti taṁ adhammaṁ “dhammo ayan”ti kathayantā **adhammaṁ dhammo**ti dīpenti nāma. Tatheva dhammakoṭṭhāsetu ekaṁ gahetvā “ayaṁ adhammo”ti kathentā **dhammaṁ adhammo**ti dīpenti nāma. Vinayapariyāyena pana bhūtena vatthunā codetvā sāretvā yathāpaṭiññāya kattabbaṁ kammaṁ dhammo nāma, abhūtena vatthunā acodetvā asāretvā apaṭiññāya kattabbaṁ kammaṁ adhammo nāma.

Suttantapariyāyena rāgavinayo dosavinayo mohavinayo saṁvaro pahānaṁ paṭisaṅkhāti ayaṁ **vinayo** nāma, rāgādīnaṁ avinayo asaṁvaro appahānaṁ apaṭisaṅkhāti ayaṁ **avinayo** nāma. Vinayapariyāyena vatthusampatti ñattisampatti anussāvanasampatti sīmāsampatti parisasampattīti ayaṁ vinayo nāma. Vatthuvipatti ñattivipatti anussāvanavipatti sīmāvipatti parisavipattīti ayaṁ avinayo nāma.

Suttantapariyāyena cattāro satipaṭṭhānā cattāro sammappadhānā -pa- ariyo aṭṭhaṅgiko maggoti idaṁ **bhāsitaṁ lapitaṁ Tathāgatena,** tayo satipaṭṭhānā tayo sammappadhānā tayo iddhipādā cha indriyāni cha balāni aṭṭha bojjhaṅgā navaṅgiko maggoti idaṁ **abhāsitaṁ alapitaṁ Tathāgatena.** Vinayapariyāyena cattāro pārājikā terasa saṁghādisesā dve aniyatā tiṁsa nissaggiyā pācittiyāti idaṁ bhāsitaṁ lapitaṁ Tathāgatena, tayo pārājikā cuddasa saṁghādisesā tayo aniyatā ekatiṁsa nissaggiyā pācittiyāti idaṁ abhāsitaṁ alapitaṁ Tathāgatena.

Suttantapariyāyena devasikaṁ phalasamāpattisamāpajjanaṁ mahākaruṇāsamāpattisamāpajjanaṁ Buddhacakkhunā lokavolokanaṁ aṭṭhuppattivasena suttantadesanā Jātakakathāti idaṁ **āciṇṇaṁ,** na devasikaṁ phalasamāpattisamāpajjanaṁ -pa- na Jātakakathāti idaṁ **anāciṇṇaṁ.**



တယော သမ္မပ္ပဓာနာ တယော ဣဒ္ဓိပါဒါ ဆ ဣန္ဒြိယာနိ ဆ ဗလာနိ အဋ္ဌ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ နဝင်္ဂိကော မဂ္ဂေါတိ စ စတ္တာရော ဥပါဒါနာ ပဉ္စ နီဝရဏာနိ သတ္တ အနုသယာ အဋ္ဌ မိစ္ဆတ္တာတိ စ အယံ အဓမ္မော။

တတ္ထ ယံကိဉ္စိ ဧကံ အဓမ္မကောဋ္ဌာသံ ဂဟေတွာ “ဣမံ အဓမ္မံ ဓမ္မောတိ ကရိဿာမ၊ ဧဝံ အမှာကံ အာစရိယကုလံ နိယျာနိကံ ဘဝိဿတိ၊ မယံ စ လောကေ ပါကဋာ ဘဝိဿာမာ”တိ တံ အဓမ္မံ “ဓမ္မော အယ”န္တိ ကထယန္တာ **အဓမ္မံ ဓမ္မော**တိ ဒီပေန္တိ နာမ။ တထေဝ ဓမ္မကောဋ္ဌာသေသု ဧကံ ဂဟေတွာ “အယံ အဓမ္မော”တိ ကထေန္တာ **ဓမ္မံ အဓမ္မော**တိ ဒီပေန္တိ နာမ။ ဝိနယပရိယာယေန ပန ဘူတေန ဝတ္ထုနာ စောဒေတွာ သာရေတွာ ယထာပဋိညာယ ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ ဓမ္မော နာမ၊ အဘူတေန ဝတ္ထုနာ အစောဒေတွာ အသာရေတွာ အပဋိညာယ ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ အဓမ္မော နာမ။

သုတ္တန္တပရိယာယေန ရာဂဝိနယော ဒေါသဝိနယော မောဟဝိနယော သံဝရော ပဟာနံ ပဋိသင်္ခါတိ အယံ **ဝိနယော** နာမ၊ ရာဂါဒီနံ အဝိနယော အသံဝရော အပ္ပဟာနံ အပဋိသင်္ခါတိ အယံ **အဝိနယော** နာမ။ ဝိနယပရိယာယေန ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိ ဉတ္တိသမ္ပတ္တိ အနုဿာဝနသမ္ပတ္တိ သီမာသမ္ပတ္တိ ပရိသသမ္ပတ္တီတိ အယံ ဝိနယော နာမ။ ဝတ္ထုဝိပတ္တိ ဉတ္တိဝိပတ္တိ အနုဿာဝနဝိပတ္တိ သီမာဝိပတ္တိ ပရိသဝိပတ္တီတိ အယံ အဝိနယော နာမ။

သုတ္တန္တပရိယာယေန စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနာ။ပ။ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါတိ ဣဒံ **ဘာသိတံ လပိတံ တထာဂတေန**၊ တယော သတိပဋ္ဌာနာ တယော သမ္မပ္ပဓာနာ တယော ဣဒ္ဓိပါဒါ ဆ ဣန္ဒြိယာနိ ဆ ဗလာနိ အဋ္ဌ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ နဝင်္ဂိကော မဂ္ဂေါတိ ဣဒံ **အဘာသိတံ အလပိတံ တထာဂတေန**။ ဝိနယပရိယာယေန စတ္တာရော ပါရာဇိကာ တေရသ သံဃာဒိသေသာ ဒွေ အနိယတာ တိံသ နိဿဂ္ဂိယာ ပါစိတ္တိယာတိ ဣဒံ ဘာသိတံ လပိတံ တထာဂတေန၊ တယော ပါရာဇိကာ စုဒ္ဒသ သံဃာဒိသေသာ တယော အနိယတာ ဧကတိံသ နိဿဂ္ဂိယာ ပါစိတ္တိယာတိ ဣဒံ အဘာသိတံ အလပိတံ တထာဂတေန။

သုတ္တန္တပရိယာယေန ဒေဝသိကံ ဖလသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနံ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနံ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကဝေါလောကနံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိဝသေန သုတ္တန္တဒေသနာ ဇာတကကထာတိ ဣဒံ **အာစိဏ္ဏံ**၊ န ဒေဝသိကံ ဖလသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနံ။ပ။ န ဇာတကကထာတိ ဣဒံ **အနာစိဏ္ဏံ**။

Vinayapariyāyena nimantitassa vassāvāsaṁ vasitvā apaloketvā cārikāpakkamanaṁ pavāretvā cārikāpakkamanaṁ, āgantukehi saddhiṁ paṭhamaṁ paṭisanthārakaraṇanti idaṁ āciṇṇaṁ, tasseva āciṇṇassa akaraṇaṁ anāciṇṇaṁ nāma.

Suttantapariyāyena cattāro satipaṭṭhānā -pa- aṭṭhaṅgiko maggoti idaṁ **paññattaṁ** nāma, tayo satipaṭṭhānā -pa- navaṅgiko maggoti idaṁ **apaññattaṁ** nāma. Vinayapariyāyena cattāro pārājikā -pa- tiṁsanissaggiyā pācittiyāti idaṁ paññattaṁ nāma, tayo pārājikā -pa- ekatiṁsa nissaggiyā pācittiyāti idaṁ apaññattaṁ nāma.

Yaṁ panetaṁ sabbasuttānaṁ pariyosāne **tecimaṁ saddhammaṁ antaradhāpentī**ti vuttaṁ, tattha **pañca antaradhānāni** nāma adhigama-antaradhānaṁ paṭipatti-antaradhānaṁ pariyatti-antaradhānaṁ liṅga-antaradhānaṁ dhātu-antaradhānanti. Tattha **adhigamo**ti cattāro maggā cattāri phalāni catasso paṭisambhidā tisso vijjā cha abhiññāti. So parihāyamāno paṭisambhidāto paṭṭhāya parihāyati. Buddhānaṁ hi parinibbānato vassasahassameva paṭisambhidā nibbattetuṁ sakkonti, tato paraṁ cha abhiññā, tato tāpi nibbattetuṁ asakkontā tisso vijjā nibbattenti. Gacchante gacchante kāle tāpi nibbattetuṁ asakkontā sukkhavipassakā honti. Eteneva upāyena anāgāmino sakadāgāmino sotāpannāti. Tesu dharantesu adhigamo antarahito nāma na hoti. Pacchimakassa pana sotāpannassa jīvitakkhayena adhigamo antarahito nāma hoti. Idaṁ **adhigama-antaradhānaṁ** nāma.

Paṭipatti-antaradhānaṁ nāma jhānavipassanāmaggaphalāni nibbattetuṁ asakkontā catupārisuddhisīlamattaṁ rakkhanti. Gacchante gacchante kāle “sīlaṁ paripuṇṇaṁ katvā rakkhāma, padhānañca anuyuñjāma, na ca maggaṁ vā phalaṁ vā sacchikātuṁ sakkoma, natthi idāni ariyadhammapaṭivedho”ti vosānaṁ āpajjitvā kosajjabahulā aññamaññaṁ na codenti na sārenti akukkuccakā honti, tato paṭṭhāya khuddānukhuddakāni maddanti. Gacchante gacchante kāle pācittiyathullaccayāni āpajjanti, tato garukāpattiṁ. Pārājikamattameva tiṭṭhati. Cattāri pārājikāni rakkhantānaṁ bhikkhūnaṁ satepi sahassepi dharamāne paṭipatti antarahitā nāma na hoti. Pacchimakassa pana bhikkhuno



ဝိနယပရိယာယေန နိမန္တိတဿ ဝဿာဝါသံ ဝသိတွာ အပလောကေတွာ စာရိကာပက္ကမနံ ပဝါရေတွာ စာရိကာပက္ကမနံ, အာဂန္တုကေဟိ သဒ္ဓိံ ပဌမံ ပဋိသန္ထာရကရဏန္တိ ဣဒံ အာစိဏ္ဏံ၊ တဿေဝ အာစိဏ္ဏဿ အကရဏံ အနာစိဏ္ဏံ နာမ။

သုတ္တန္တပရိယာယေန စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ။ပ။ အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါတိ ဣဒံ **ပညတ္တံ** နာမ၊ တယော သတိပဋ္ဌာနာ။ပ။ နဝင်္ဂိကော မဂ္ဂေါတိ ဣဒံ **အပညတ္တံ** နာမ။ ဝိနယပရိယာယေန စတ္တာရော ပါရာဇိကာ။ပ။ တိံသ-နိဿဂ္ဂိယာ ပါစိတ္တိယာတိ ဣဒံ ပညတ္တံ နာမ၊ တယော ပါရာဇိကာ။ပ။ ဧကတိံသ နိဿဂ္ဂိယာ ပါစိတ္တိယာတိ ဣဒံ အပညတ္တံ နာမ။

ယံ ပနေတံ သဗ္ဗသုတ္တာနံ ပရိယောသာနေ **တေစိမံ သဒ္ဓမ္မံ အန္တရ-ဓာပေန္တီ**တိ ဝုတ္တံ၊ တတ္ထ **ပဉ္စ အန္တရဓာနာနိ** နာမ အဓိဂမအန္တရဓာနံ ပဋိပတ္တိအန္တရဓာနံ ပရိယတ္တိအန္တရဓာနံ လိင်္ဂအန္တရဓာနံ ဓာတုအန္တရဓာနန္တိ။ တတ္ထ **အဓိဂမော**တိ စတ္တာရော မဂ္ဂါ စတ္တာရိ ဖလာနိ စတဿော ပဋိသမ္ဘိဒါ တိဿော ဝိဇ္ဇာ ဆ အဘိညာတိ။ သော ပရိဟာယမာနော ပဋိသမ္ဘိဒါတော ပဋ္ဌာယ ပရိဟာယတိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ပရိနိဗ္ဗာနတော ဝဿသဟဿမေဝ ပဋိသမ္ဘိဒါ နိဗ္ဗတ္တေတုံ သက္ကောန္တိ၊ တတော ပရံ ဆ အဘိညာ၊ တတော တာပိ နိဗ္ဗတ္တေတုံ အသက္ကောန္တာ တိဿော ဝိဇ္ဇာ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ တာပိ နိဗ္ဗတ္တေတုံ အသက္ကောန္တာ သုက္ခဝိပဿကာ ဟောန္တိ။ ဧတေနေဝ ဥပါယေန အနာဂါမိနော သကဒါဂါမိနော သောတာပန္နာတိ။ တေသု ဓရန္တေသု အဓိဂမော အန္တရဟိတော နာမ န ဟောတိ။ ပစ္ဆိမကဿ ပန သောတာ-ပန္နဿ ဇီဝိတက္ခယေန အဓိဂမော အန္တရဟိတော နာမ ဟောတိ။ ဣဒံ **အဓိဂမအန္တရဓာနံ** နာမ။

ပဋိပတ္တိအန္တရဓာနံ နာမ ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဖလာနိ နိဗ္ဗတ္တေတုံ အသက္ကောန္တာ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလမတ္တံ ရက္ခန္တိ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ “သီလံ ပရိပုဏ္ဏံ ကတွာ ရက္ခာမ၊ ပဓာနဉ္စ အနုယုဉ္ဇာမ၊ န စ မဂ္ဂံ ဝါ ဖလံ ဝါ သစ္ဆိကာတုံ သက္ကောမ၊ နတ္ထိ ဣဒါနိ အရိယဓမ္မပဋိဝေဓော”တိ ဝောသာနံ အာပဇ္ဇိတွာ ကောသဇ္ဇဗဟုလာ အညမညံ န စောဒေန္တိ န သာရေန္တိ အကုက္ကုစ္စကာ ဟောန္တိ၊ တတော ပဋ္ဌာယ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနိ မဒ္ဒန္တိ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ပါစိတ္တိယထုလ္လစ္စယာနိ အာပဇ္ဇန္တိ၊ တတော ဂရုကာပတ္တိံ။ ပါရာဇိကမတ္တမေဝ တိဋ္ဌတိ။ စတ္တာရိ ပါရာဇိကာနိ ရက္ခန္တာနံ ဘိက္ခူနံ သတေပိ သဟဿေပိ ဓရမာနေ ပဋိပတ္တိ အန္တရဟိတာ နာမ န ဟောတိ။ ပစ္ဆိမကဿ ပန ဘိက္ခုနော

sīlabhedena vā jīvitakkhayena vā antarahitā hotīti idaṁ **paṭipatti-antaradhānaṁ** nāma.

**Pariyattī**ti tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ sāṭṭhakathā Pāḷi. Yāva sā tiṭṭhati, tāva pariyatti paripuṇṇā nāma hoti. Gacchante gacchante kāle rājayuvarājāno[1] adhammikā honti, tesu adhammikesu rājāmaccādayo adhammikā honti, tato raṭṭhajanapadavāsinoti. Etesaṁ adhammikatāya devo na sammā vassati, tato sassāni na sampajjanti. Tesu asampajjantesu paccayadāyakā bhikkhusaṁghassa paccaye dātuṁ na sakkonti, bhikkhū paccayehi kilamantā antevāsike saṅgahetuṁ na sakkonti. Gacchante gacchante kāle pariyatti parihāyati, atthavasena dhāretuṁ na sakkonti, Pāḷivaseneva dhārenti. Tato gacchante gacchante kāle Pāḷimpi sakalaṁ dhāretuṁ na sakkonti, paṭhamaṁ Abhidhammapiṭakaṁ parihāyati. Parihāyamānaṁ matthakato paṭṭhāya parihāyati. Paṭhamameva hi Paṭṭhānamahāpakaraṇaṁ parihāyati, tasmiṁ parihīne Yamakaṁ, Kathāvatthu, Puggalapaññatti, Dhātukathā, Vibhaṅgo, Dhammasaṅgahoti.

Evaṁ Abhidhammapiṭake parihīne matthakato paṭṭhāya Suttantapiṭakaṁ parihāyati. Paṭhamaṁ hi Aṅguttaranikāyo parihāyati, tasmimpi paṭhamaṁ Ekādasakanipāto, tato Dasakanipāto -pa- tato Ekakanipātoti. Evaṁ Aṅguttare parihīne matthakato paṭṭhāya Saṁyuttanikāyo parihāyati. Paṭhamaṁ hi Mahāvaggo parihāyati, tato Saḷāyatanavaggo. Khandhavaggo, Nidānavaggo Sagāthāvaggoti. Evaṁ Saṁyuttanikāye parihīne matthakato paṭṭhāya Majjhimanikāyo parihāyati. Paṭhamaṁ hi Uparipaṇṇāsako parihāyati, tato Majjhimapaṇṇāsako, tato Mūlapaṇṇāsakoti. Evaṁ Majjhimanikāye parihīne Matthakato paṭṭhāya Dīghanikāyo parihāyati. Paṭhamaṁ hi Pāthikavaggo parihāyati. Tato Mahāvaggo, tato Sīlakkhandhavaggoti. Evaṁ Dīghanikāye parihīne Suttantapiṭakaṁ parihīnaṁ nāma hoti. Vinayapiṭakena saddhiṁ Jātakameva dhārenti. Vinayapiṭakaṁ lajjinova dhārenti, lābhakāmā pana "suttante kathitepi sallakkhentā natthī"ti jātakameva dhārenti. Gacchante gacchante

1. Kaliyugarājāno (Sī), kaliyuge rājayuvarājāno (Syā)



သီလဘေဒေန ဝါ ဇီဝိတက္ခယေန ဝါ အန္တရဟိတာ ဟောတီတိ ဣဒံ **ပဋိပတ္တိ-အန္တရဓာနံ** နာမ။

**ပရိယတ္တီ**တိ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ သာဋ္ဌကထာ ပါဠိ။ ယာဝ သာ တိဋ္ဌတိ၊ တာဝ ပရိယတ္တိ ပရိပုဏ္ဏာ နာမ ဟောတိ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ရာဇယုဝရာဇာနော[၁] အဓမ္မိကာ ဟောန္တိ၊ တေသု အဓမ္မိကေသု ရာဇာမစ္စာဒယော အဓမ္မိကာ ဟောန္တိ၊ တတော ရဋ္ဌဇနပဒဝါသိနောတိ။ ဧတေသံ အဓမ္မိကတာယ ဒေဝေါ န သမ္မာ ဝဿတိ၊ တတော သဿာနိ န သမ္ပဇ္ဇန္တိ။ တေသု အသမ္ပဇ္ဇန္တေသု ပစ္စယဒါယကာ ဘိက္ခုသံဃဿ ပစ္စယေ ဒါတုံ န သက္ကောန္တိ၊ ဘိက္ခူ ပစ္စယေဟိ ကိလမန္တာ အန္တေဝါသိကေ သင်္ဂဟေတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ပရိယတ္တိ ပရိဟာယတိ၊ အတ္ထဝသေန ဓာရေတုံ န သက္ကောန္တိ၊ ပါဠိဝသေနေဝ ဓာရေန္တိ။ တတော ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ပါဠိမ္ပိ သကလံ ဓာရေတုံ န သက္ကောန္တိ၊ ပဌမံ အဘိဓမ္မပိဋကံ ပရိဟာယတိ။ ပရိဟာယမာနံ မတ္ထကတော ပဋ္ဌာယ ပရိဟာယတိ။ ပဌမမေဝ ဟိ ပဋ္ဌာနမဟာပကရဏံ ပရိဟာယတိ၊ တသ္မိံ ပရိဟီနေ ယမကံ၊ ကထာဝတ္ထု၊ ပုဂ္ဂလပညတ္တိ၊ ဓာတုကထာ၊ ဝိဘင်္ဂေါ၊ ဓမ္မသင်္ဂဟောတိ။

ဧဝံ အဘိဓမ္မပိဋကေ ပရိဟီနေ မတ္ထကတော ပဋ္ဌာယ သုတ္တန္တပိဋကံ ပရိဟာယတိ။ ပဌမံ ဟိ အင်္ဂုတ္တရနိကာယော ပရိဟာယတိ၊ တသ္မိမ္ပိ ပဌမံ ဧကာဒသကနိပါတော၊ တတော ဒသကနိပါတော။ပ။ တတော ဧကကနိပါတောတိ။ ဧဝံ အင်္ဂုတ္တရေ ပရိဟီနေ မတ္ထကတော ပဋ္ဌာယ သံယုတ္တနိကာယော ပရိဟာယတိ။ ပဌမံ ဟိ မဟာဝဂ္ဂေါ ပရိဟာယတိ၊ တတော သဠာယတနဝဂ္ဂေါ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂေါ၊ နိဒါနဝဂ္ဂေါ သဂါထာဝဂ္ဂေါတိ။ ဧဝံ သံယုတ္တနိကာယေ ပရိဟီနေ မတ္ထကတော ပဋ္ဌာယ မဇ္ဈိမနိကာယော ပရိဟာယတိ။ ပဌမံ ဟိ ဥပရိပဏ္ဏာသကော ပရိဟာယတိ၊ တတော မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသကော၊ တတော မူလပဏ္ဏာသကောတိ။ ဧဝံ မဇ္ဈိမနိကာယေ ပရိဟီနေ မတ္ထကတော ပဋ္ဌာယ ဒီဃနိကာယော ပရိဟာယတိ။ ပဌမံ ဟိ ပါထိကဝဂ္ဂေါ ပရိဟာယတိ။ တတော မဟာဝဂ္ဂေါ၊ တတော သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂေါတိ။ ဧဝံ ဒီဃနိကာယေ ပရိဟီနေ သုတ္တန္တပိဋကံ ပရိဟီနံ နာမ ဟောတိ။ ဝိနယပိဋကေန သဒ္ဓိံ ဇာတကမေဝ ဓာရေန္တိ။ ဝိနယပိဋကံ လဇ္ဇိနောဝ ဓာရေန္တိ၊ လာဘကာမာ ပန "သုတ္တန္တေ ကထိတေပိ သလ္လက္ခေန္တာ နတ္ထီ"တိ ဇာတကမေဝ ဓာရေန္တိ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ

၁-ကလိယုဂရာဇာနော (သီ)၊ ကလိယုဂေ ရာဇယုဝရာဇာနော (သျာ)

kāle Jātakampi dhāretuṁ na sakkonti. Atha nesaṁ paṭhamaṁ Vessantarajātakaṁ parihāyati, tato paṭilomakkamena Puṇṇakajātakaṁ, Mahānāradajātakanti pariyosāne Apaṇṇakajātakaṁ parihāyati. Evaṁ jātake parihīne Vinayapiṭakameva dhārenti.

Gacchante gacchante kāle Vinayapiṭakampi matthakato paṭṭhāya parihāyati. Paṭhamaṁ hi Parivāro parihāyati, tato Khandhako, Bhikkhunīvibhaṅgo, Mahāvibhaṅgoti anukkamena Uposathakkhandhakamattameva dhārenti. Tadāpi pariyatti antarahitā na hoti. Yāva pana manussesu cātuppadikagāthāpi pavattati, tāva pariyatti anantarahitāva hoti. Yadā saddho pasanno rājā hatthikkhandhe suvaṇṇacaṅkoṭakamhi sahassatthavikaṁ ṭhapāpetvā "Buddhehi kathitaṁ cātuppadikagāthaṁ jānanto imaṁ sahassaṁ gaṇhatū"ti nagare bheriṁ carāpetvā gaṇhanakaṁ alabhitvā "ekavāraṁ carāpite nāma suṇantāpi honti assuṇantāpī"ti yāvatatiyaṁ carāpetvā gaṇhanakaṁ alabhitvā rājapurisā taṁ sahassatthavikaṁ puna rājakulaṁ pavesenti, tadā pariyatti antarahitā nāma hoti. Idaṁ **pariyatti-antaradhānaṁ** nāma.

Gacchante gacchante kāle cīvaraggahaṇaṁ pattaggahaṇaṁ samiñjanapasāraṇaṁ ālokitavilokitaṁ na pāsādikaṁ hoti, Nigaṇṭhasamaṇā viya alābupattaṁ bhikkhū pattaṁ aggabāhāya pakkhipitvā ādāya vicaranti, ettāvatāpi liṅgaṁ anantarahitameva hoti. Gacchante gacchante pana kāle aggabāhato otāretvā hatthena vā sikkāya vā olambitvā[1] vicaranti, cīvarampi rajanasāruppaṁ akatvā oṭṭhaṭṭhivaṇṇaṁ katvā vicaranti. Gacchante gacchante kāle rajanampi na hoti dasacchindanampi ovaṭṭikavijjhanampi, kappamattaṁ katvā vaḷañjenti. Puna ovaṭṭikaṁ vijjhitvā kappaṁ na karonti. Tato ubhayampi akatvā dasā chetvā paribbājakā viya caranti. Gacchante gacchante kāle "ko iminā amhākaṁ attho"ti khuddakaṁ kāsāvakhaṇḍaṁ hatthe vā gīvāya vā bandhanti, kesesu vā allīyāpenti, dārabharaṇaṁ vā karontā kasitvā vapitvā jīvikaṁ kappentā vicaranti. Tadā dakkhiṇaṁ dentā saṁghaṁ uddissa etesaṁ denti. Idaṁ sandhāya Bhagavatā vuttaṁ "bhavissanti kho panānanda anāgatamaddhānaṁ gotrabhuno kāsāvakaṇṭhā dussīlā pāpadhammā, tesu dussīlesu saṁghaṁ uddissa dānaṁ dassanti, tadāpāhaṁ Ānanda saṁghagataṁ dakkhiṇaṁ

1. Olaggetvā (Sī)



ကာလေ ဇာတကမ္ပိ ဓာရေတုံ န သက္ကောန္တိ။ အထ နေသံ ပဌမံ ဝေဿန္တရဇာတကံ ပရိဟာယတိ၊ တတော ပဋိလောမက္ကမေန ပုဏ္ဏကဇာတကံ၊ မဟာနာရဒဇာတကန္တိ ပရိယောသာနေ အပဏ္ဏကဇာတကံ ပရိဟာယတိ။ ဧဝံ ဇာတကေ ပရိဟီနေ ဝိနယပိဋကမေဝ ဓာရေန္တိ။

ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ဝိနယပိဋကမ္ပိ မတ္ထကတော ပဋ္ဌာယ ပရိဟာယတိ။ ပဌမံ ဟိ ပရိဝါရော ပရိဟာယတိ၊ တတော ခန္ဓကော၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂေါ၊ မဟာဝိဘင်္ဂေါတိ အနုက္ကမေန ဥပေါသထက္ခန္ဓကမတ္တမေဝ ဓာရေန္တိ။ တဒါပိ ပရိယတ္တိ အန္တရဟိတာ န ဟောတိ။ ယာဝ ပန မနုဿေသု စာတုပ္ပဒိကဂါထာပိ ပဝတ္တတိ၊ တာဝ ပရိယတ္တိ အနန္တရဟိတာဝ ဟောတိ။ ယဒါ သဒ္ဓေါ ပသန္နော ရာဇာ ဟတ္ထိက္ခန္ဓေ သုဝဏ္ဏစင်္ကောဋကမှိ သဟဿတ္ထဝိကံ ဌပါပေတွာ "ဗုဒ္ဓေဟိ ကထိတံ စာတုပ္ပဒိကဂါထံ ဇာနန္တော ဣမံ သဟဿံ ဂဏှာတူ"တိ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေတွာ ဂဏှနကံ အလဘိတွာ "ဧကဝါရံ စရာပိတေ နာမ သုဏန္တာပိ ဟောန္တိ အဿုဏန္တာပီ"တိ ယာဝတတိယံ စရာပေတွာ ဂဏှနကံ အလဘိတွာ ရာဇပုရိသာ တံ သဟဿတ္ထဝိကံ ပုန ရာဇကုလံ ပဝေသေန္တိ၊ တဒါ ပရိယတ္တိ အန္တရဟိတာ နာမ ဟောတိ။ ဣဒံ **ပရိယတ္တိအန္တရဓာနံ** နာမ။

ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ စီဝရဂ္ဂဟဏံ ပတ္တဂ္ဂဟဏံ သမိဉ္ဇနပသာရဏံ အာလောကိတဝိလောကိတံ န ပါသာဒိကံ ဟောတိ၊ နိဂဏ္ဌသမဏာ ဝိယ အလာဗုပတ္တံ ဘိက္ခူ ပတ္တံ အဂ္ဂဗာဟာယ ပက္ခိပိတွာ အာဒါယ ဝိစရန္တိ၊ ဧတ္တာဝတာပိ လိင်္ဂံ အနန္တရဟိတမေဝ ဟောတိ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ပန ကာလေ အဂ္ဂဗာဟတော ဩတာရေတွာ ဟတ္ထေန ဝါ သိက္ကာယ ဝါ ဩလမ္ဗိတွာ[၁] ဝိစရန္တိ၊ စီဝရမ္ပိ ရဇနသာရုပ္ပံ အကတွာ ဩဋ္ဌဋ္ဌိဝဏ္ဏံ ကတွာ ဝိစရန္တိ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ရဇနမ္ပိ န ဟောတိ ဒသစ္ဆိန္ဒနမ္ပိ ဩဝဋ္ဋိကဝိဇ္ဈနမ္ပိ၊ ကပ္ပမတ္တံ ကတွာ ဝဠဉ္ဇေန္တိ။ ပုန ဩဝဋ္ဋိကံ ဝိဇ္ဈိတွာ ကပ္ပံ န ကရောန္တိ။ တတော ဥဘယမ္ပိ အကတွာ ဒသာ ဆေတွာ ပရိဗ္ဗာဇကာ ဝိယ စရန္တိ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ "ကော ဣမိနာ အမှာကံ အတ္ထော"တိ ခုဒ္ဒကံ ကာသာဝခဏ္ဍံ ဟတ္ထေ ဝါ ဂီဝါယ ဝါ ဗန္ဓန္တိ၊ ကေသေသု ဝါ အလ္လီယာပေန္တိ၊ ဒါရဘရဏံ ဝါ ကရောန္တာ ကသိတွာ ဝပိတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တာ ဝိစရန္တိ။ တဒါ ဒက္ခိဏံ ဒေန္တာ သံဃံ ဥဒ္ဒိဿ ဧတေသံ ဒေန္တိ။ ဣဒံ သန္ဓာယ ဘဂဝတာ ဝုတ္တံ "ဘဝိဿန္တိ ခေါ ပနာနန္ဒ အနာဂတမဒ္ဓါနံ ဂေါတြဘုနော ကာသာဝကဏ္ဌာ ဒုဿီလာ ပါပဓမ္မာ၊ တေသု ဒုဿီလေသု သံဃံ ဥဒ္ဒိဿ ဒါနံ ဒဿန္တိ၊ တဒါပါဟံ အာနန္ဒ သံဃဂတံ ဒက္ခိဏံ

၁-ဩလဂ္ဂေတွာ (သီ)

asaṅkheyyaṁ appameyyaṁ vadāmī”ti[1]. Tato gacchante kāle nānāvidhāni kammāni karontā “papañco esa, kiṁ iminā amhākan”ti kāsāvakhaṇḍaṁ chinditvā araññe khipanti. Etasmiṁ kāle liṅgaṁ antarahitaṁ nāma hoti. Kassapadasabalassa kira kālato paṭṭhāya yonakānaṁ setavatthaṁ[2] pārupitvā caraṇaṁ cārittaṁ jātanti. Idaṁ **liṅga-antaradhānaṁ** nāma.

(Dhātu-antaradhānaṁ pana evaṁ veditabbaṁ—tīṇi parinibbānāni kilesaparinibbānaṁ khandhaparinibbānaṁ dhātuparinibbānanti. Tattha kilesaparinibbānaṁ Bodhipallaṅke ahosi, khandhaparinibbānaṁ Kusinārāyaṁ, dhātuparinibbānaṁ anāgate bhavissati. Kathaṁ?)[3] Tato tattha tattha sakkārasammānaṁ alabhamānā dhātuyo Buddhānaṁ adhiṭṭhānabalena sakkārasammānalabhanakaṭṭhānaṁ gacchanti. Gacchante gacchante kāle sabbaṭṭhānesu sakkārasammāno na hoti. (Sāsanassa hi osakkanakāle imasmiṁ Tambapaṇṇidīpe sabbā dhātuyo sannipatitvā Mahācetiyaṁ, tato Nāgadīpe Rājāyatanacetiyaṁ, tato Bodhipallaṅkaṁ gamissanti. Nāgabhavanatopi devalokatopi brahmalokatopi dhātuyo Mahābodhipallaṅkameva gamissanti. Sāsapamattāpi dhātu antarā na nassissati)[3]. Sabbā dhātuyo Mahābodhimaṇḍe sannipatitvā Buddharūpaṁ gahetvā Bodhimaṇḍe pallaṅkena nisinnabuddhasarīrasiriṁ[4] dassenti[5]. Dvattiṁsa mahāpurisalakkhaṇāni asīti anubyañjanāni byāmappabhāti sabbaṁ paripuṇṇameva hoti. Tato yamakapāṭihāriyadivase viya pāṭihāriyaṁ katvā dassenti[5]. Tadā[6] manussabhūtasatto nāma tattha gato[7] natthi, dasasahassacakkavāḷe pana devatā sabbāva sannipatitvā “ajja Dasabalo parinibbāyati, itodāni paṭṭhāya andhakāraṁ bhavissatī”ti paridevanti. Atha dhātusarīrato tejo samuṭṭhāya taṁ sarīraṁ apaṇṇattikabhāvaṁ[8] gameti. (Dhātusarīrato samuṭṭhitā jālā yāva brahmalokā uggacchissati, sāsapamattāya sesāyapi dhātuyā sati ekajālāva bhavissati. Dhātūsu pariyādānaṁ gatāsu pacchijjissati. Evaṁ mahantaṁ ānubhāvaṁ dassetvā

1. Ma 3. 299 piṭṭhe.
2. Kāle tesaṁ setakāni vatthāni (Syā, Ka)
3. ( ) etthantare pāṭho Sīhaḷapotthake natthi.
4. Nisinnabuddhasiriṁ (Syā, Ka)
5. Dassessanti (Ka)
6. Taṁ ṭhānaṁ (Sī, Syā)
7. Gantā (Sī)
8. Apaṇṇakabhāvaṁ (Ka)



အသင်္ခေယျံ အပ္ပမေယျံ ဝဒါမီ”တိ[၁]။ တတော ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ နာနာဝိဓာနိ ကမ္မာနိ ကရောန္တာ “ပပဉ္စော ဧသ၊ ကိံ ဣမိနာ အမှာက”န္တိ ကာသာဝခဏ္ဍံ ဆိန္ဒိတွာ အရညေ ခိပန္တိ။ ဧတသ္မိံ ကာလေ လိင်္ဂံ အန္တရဟိတံ နာမ ဟောတိ။ ကဿပဒသဗလဿ ကိရ ကာလတော ပဋ္ဌာယ ယောနကာနံ သေတဝတ္ထံ[၂] ပါရုပိတွာ စရဏံ စာရိတ္တံ ဇာတန္တိ။ ဣဒံ **လိင်္ဂအန္တရဓာနံ** နာမ။

(ဓာတုအန္တရဓာနံ ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ—တီဏိ ပရိနိဗ္ဗာနာနိ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနံ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနံ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနန္တိ။ တတ္ထ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနံ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ အဟောသိ၊ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနံ ကုသိနာရာယံ၊ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနံ အနာဂတေ ဘဝိဿတိ။ ကထံ?)[၃] တတော တတ္ထ တတ္ထ သက္ကာရသမ္မာနံ အလဘမာနာ ဓာတုယော ဗုဒ္ဓါနံ အဓိဋ္ဌာနဗလေန သက္ကာရသမ္မာနလဘနကဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ သဗ္ဗဋ္ဌာနေသု သက္ကာရသမ္မာနော န ဟောတိ။ (သာသနဿ ဟိ ဩသက္ကနကာလေ ဣမသ္မိံ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေ သဗ္ဗာ ဓာတုယော သန္နိပတိတွာ မဟာစေတိယံ၊ တတော နာဂဒီပေ ရာဇာယတနစေတိယံ၊ တတော ဗောဓိပလ္လင်္ကံ ဂမိဿန္တိ။ နာဂဘဝနတောပိ ဒေဝလောကတောပိ ဗြဟ္မလောကတောပိ ဓာတုယော မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကမေဝ ဂမိဿန္တိ။ သာသပမတ္တာပိ ဓာတု အန္တရာ န နဿိဿတိ)[၃]။ သဗ္ဗာ ဓာတုယော မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ သန္နိပတိတွာ ဗုဒ္ဓရူပံ ဂဟေတွာ ဗောဓိမဏ္ဍေ ပလ္လင်္ကေန နိသိန္နဗုဒ္ဓသရီရသိရိံ[၄] ဒဿေန္တိ[၅]။ ဒွတ္တိံသ မဟာပုရိသလက္ခဏာနိ အသီတိ အနုဗျဉ္ဇနာနိ ဗျာမပ္ပဘာတိ သဗ္ဗံ ပရိပုဏ္ဏမေဝ ဟောတိ။ တတော ယမကပါဋိဟာရိယဒိဝသေ ဝိယ ပါဋိဟာရိယံ ကတွာ ဒဿေန္တိ[၅]။ တဒါ[၆] မနုဿဘူတသတ္တော နာမ တတ္ထ ဂတော[၇] နတ္ထိ၊ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ ပန ဒေဝတာ သဗ္ဗာဝ သန္နိပတိတွာ “အဇ္ဇ ဒသဗလော ပရိနိဗ္ဗာယတိ၊ ဣတောဒါနိ ပဋ္ဌာယ အန္ဓကာရံ ဘဝိဿတီ”တိ ပရိဒေဝန္တိ။ အထ ဓာတုသရီရတော တေဇော သမုဋ္ဌာယ တံ သရီရံ အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝံ[၈] ဂမေတိ။ (ဓာတုသရီရတော သမုဋ္ဌိတာ ဇာလာ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ ဥဂ္ဂစ္ဆိဿတိ၊ သာသပမတ္တာယ သေသာယပိ ဓာတုယာ သတိ ဧကဇာလာဝ ဘဝိဿတိ။ ဓာတူသု ပရိယာဒါနံ ဂတာသု ပစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ။ ဧဝံ မဟန္တံ အာနုဘာဝံ ဒဿေတွာ

၁-မ ၃-၂၉၉-ပိဋ္ဌေ။
၂-ကာလေ တေသံ သေတကာနိ ဝတ္ထာနိ (သျာ၊ က)
၃-( )ဧတ္ထန္တရေ ပါဌော သီဟဠပေါတ္ထကေ နတ္ထိ။
၄-နိသိန္နဗုဒ္ဓသိရိံ (သျာ၊ က)
၅-ဒဿေဿန္တိ (က)
၆-တံ ဌာနံ (သီ၊ သျာ)
၇-ဂန္တာ (သီ)
၈-အပဏ္ဏကဘာဝံ (က)

dhātuyo antaradhāyanti.)[1] Tadā sannipatitā devasaṁghā[2] Buddhānaṁ parinibbutadivase viya dibbagandhamālātūriyādīhi sakkāraṁ katvā tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā vanditvā “anāgate uppajjanakaṁ Buddhaṁ passituṁ labhissāma Bhagavā”ti vatvā sakasakaṭṭhānameva gacchanti. Idaṁ **dhātu-antaradhānaṁ** nāma.

Imassa pañcavidhassa antaradhānassa pariyatti-antaradhānameva mūlaṁ. Pariyattiyā hi antarahitāya paṭipatti antaradhāyati, pariyattiyā ṭhitāya paṭipatti patiṭṭhāti. Teneva imasmiṁ dīpe Caṇḍālatissamahābhaye Sakko devarājā mahā-uḷumpaṁ māpetvā bhikkhūnaṁ ārocāpesi “mahantaṁ bhayaṁ bhavissati, na sammā devo vassissati, bhikkhū paccayehi kilamantā pariyattiṁ sandhāretuṁ na sakkhissanti, paratīraṁ gantvā ayyehi jīvitaṁ rakkhituṁ vaṭṭati. Imaṁ mahā-uḷumpaṁ āruyha gacchatha bhante. Yesaṁ etha nisajjaṭṭhānaṁ nappahoti, te kaṭṭhakhaṇḍepi uraṁ ṭhapetvā gacchantu, sabbesampi bhayaṁ na bhavissatī”ti. Tadā samuddatīraṁ patvā saṭṭhi bhikkhū katikaṁ katvā “amhākaṁ ettha gamanakiccaṁ natthi, mayaṁ idheva hutvā tepiṭakaṁ rakkhissāmā”ti tato nivattitvā Dakkhiṇamalayajanapadaṁ gantvā kandamūlapaṇṇehi jīvikaṁ kappentā vasiṁsu. Kāye vahante nisīditvā sajjhāyaṁ karonti, avahante vālikaṁ ussāretvā[3] parivāretvā sīsāni ekaṭṭhāne katvā pariyattiṁ sammasanti. Iminā niyāmena dvādasa saṁvaccharāni sāṭṭhakathaṁ tepiṭakaṁ paripuṇṇaṁ katvā dhārayiṁsu.

Bhaye vūpasante sattasatā bhikkhū attano gataṭṭhāne sāṭṭhakathe tepiṭake ekakkharampi ekabyañjanampi anāsetvā imameva dīpamāgamma Kallagāmajanapade Maṇḍalārāmavihāraṁ pavisiṁsu. Therānaṁ āgamanappavattiṁ[4] sutvā imasmiṁ dīpe ohīnā saṭṭhi bhikkhū “there passissāmā”ti gantvā therehi saddhiṁ tepiṭakaṁ sodhentā ekakkharampi ekabyañjanampi asamentaṁ nāma na passiṁsu. Tasmiṁ ṭhāne therānaṁ ayaṁ kathā udapādi “pariyatti nu kho sāsanassa mūlaṁ, udāhu paṭipattī”ti. Paṁsukūlikattherā “paṭipattimūlan”ti-āhaṁsu, dhammakathikā “pariyattī”ti. Atha ne therā “tumhākaṁ dvinnampi janānaṁ vacanamatteneva na karoma, jinabhāsitaṁ suttaṁ āharathā”ti āhaṁsu. Suttaṁ āharituṁ na bhāroti[5] “ime ca

1. ( ) etthantare pāṭho Sīhaḷapotthake natthi.
2. Sannipatito devasaṁgho (Sī)
3. Ussāpetvā (Sī)
4. Āgatapavattiṁ (Sī), āgamanapavuttiṁ (Syā)
5. Na garūti (Ka)



ဓာတုယော အန္တရဓာယန္တိ။)[၁] တဒါ သန္နိပတိတာ ဒေဝသံဃာ[၂] ဗုဒ္ဓါနံ ပရိနိဗ္ဗုတဒိဝသေ ဝိယ ဒိဗ္ဗဂန္ဓမာလာတူရိယာဒီဟိ သက္ကာရံ ကတွာ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဝန္ဒိတွာ “အနာဂတေ ဥပ္ပဇ္ဇနကံ ဗုဒ္ဓံ ပဿိတုံ လဘိဿာမ ဘဂဝါ”တိ ဝတွာ သကသကဋ္ဌာနမေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ ဣဒံ **ဓာတုအန္တရဓာနံ** နာမ။

ဣမဿ ပဉ္စဝိဓဿ အန္တရဓာနဿ ပရိယတ္တိအန္တရဓာနမေဝ မူလံ။ ပရိယတ္တိယာ ဟိ အန္တရဟိတာယ ပဋိပတ္တိ အန္တရဓာယတိ၊ ပရိယတ္တိယာ ဌိတာယ ပဋိပတ္တိ ပတိဋ္ဌာတိ။ တေနေဝ ဣမသ္မိံ ဒီပေ စဏ္ဍာလတိဿမဟာဘယေ သက္ကော ဒေဝရာဇာ မဟာဥဠုမ္ပံ မာပေတွာ ဘိက္ခူနံ အာရောစာပေသိ “မဟန္တံ ဘယံ ဘဝိဿတိ၊ န သမ္မာ ဒေဝေါ ဝဿိဿတိ၊ ဘိက္ခူ ပစ္စယေဟိ ကိလမန္တာ ပရိယတ္တိံ သန္ဓာရေတုံ န သက္ခိဿန္တိ၊ ပရတီရံ ဂန္တွာ အယျေဟိ ဇီဝိတံ ရက္ခိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဣမံ မဟာဥဠုမ္ပံ အာရုယှ ဂစ္ဆထ ဘန္တေ။ ယေသံ ဧတ္ထ နိသဇ္ဇဋ္ဌာနံ နပ္ပဟောတိ၊ တေ ကဋ္ဌခဏ္ဍေပိ ဥရံ ဌပေတွာ ဂစ္ဆန္တု၊ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဘယံ န ဘဝိဿတီ”တိ။ တဒါ သမုဒ္ဒတီရံ ပတွာ သဋ္ဌိ ဘိက္ခူ ကတိကံ ကတွာ “အမှာကံ ဧတ္ထ ဂမနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ မယံ ဣဓေဝ ဟုတွာ တေပိဋကံ ရက္ခိဿာမာ”တိ တတော နိဝတ္တိတွာ ဒက္ခိဏမလယဇနပဒံ ဂန္တွာ ကန္ဒမူလပဏ္ဏေဟိ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တာ ဝသိံသု။ ကာယေ ဝဟန္တေ နိသီဒိတွာ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တိ၊ အဝဟန္တေ ဝါလိကံ ဥဿာရေတွာ[၃] ပရိဝါရေတွာ သီသာနိ ဧကဋ္ဌာနေ ကတွာ ပရိယတ္တိံ သမ္မသန္တိ။ ဣမိနာ နိယာမေန ဒွါဒသ သံဝစ္ဆရာနိ သာဋ္ဌကထံ တေပိဋကံ ပရိပုဏ္ဏံ ကတွာ ဓာရယိံသု။

ဘယေ ဝူပသန္တေ သတ္တသတာ ဘိက္ခူ အတ္တနော ဂတဋ္ဌာနေ သာဋ္ဌကထေ တေပိဋကေ ဧကက္ခရမ္ပိ ဧကဗျဉ္ဇနမ္ပိ အနာသေတွာ ဣမမေဝ ဒီပမာဂမ္မ ကလ္လဂါမဇနပဒေ မဏ္ဍလာရာမဝိဟာရံ ပဝိသိံသု။ ထေရာနံ အာဂမနပ္ပဝတ္တိံ[၄] သုတွာ ဣမသ္မိံ ဒီပေ ဩဟီနာ သဋ္ဌိ ဘိက္ခူ “ထေရေ ပဿိဿာမာ”တိ ဂန္တွာ ထေရေဟိ သဒ္ဓိံ တေပိဋကံ သောဓေန္တာ ဧကက္ခရမ္ပိ ဧကဗျဉ္ဇနမ္ပိ အသမေန္တံ နာမ န ပဿိံသု။ တသ္မိံ ဌာနေ ထေရာနံ အယံ ကထာ ဥဒပါဒိ “ပရိယတ္တိ နု ခေါ သာသနဿ မူလံ၊ ဥဒါဟု ပဋိပတ္တီ”တိ။ ပံသုကူလိကတ္ထေရာ “ပဋိပတ္တိမူလ”န္တိ အာဟံသု၊ ဓမ္မကထိကာ “ပရိယတ္တီ”တိ။ အထ နေ ထေရာ “တုမှာကံ ဒွိန္နမ္ပိ ဇနာနံ ဝစနမတ္တေနေဝ န ကရောမ၊ ဇိနဘာသိတံ သုတ္တံ အာဟရထာ”တိ အာဟံသု။ သုတ္တံ အာဟရိတုံ န ဘာရောတိ[၅] “ဣမေ စ

၁-( )ဧတ္ထန္တရေ ပါဌော သီဟဠပေါတ္ထကေ နတ္ထိ။
၂-သန္နိပတိတော ဒေဝသံဃော (သီ)
၃-ဥဿာပေတွာ (သီ)
၄-အာဂတပဝတ္တိံ (သီ)၊ အာဂမနပဝုတ္တိံ (သျာ)
၅-န ဂရူတိ (က)

Subhadda bhikkhū sammā vihareyyuṁ, asuñño loko arahantehi assāti[1]. Paṭipattimūlakaṁ mahārāja Satthusāsanaṁ paṭipattisārakaṁ. Paṭipattiyā dharantāya[2] tiṭṭhatī”ti[3] suttaṁ āhariṁsu. Imaṁ suttaṁ sutvā dhammakathikā attano vādaṭhapanatthāya imaṁ suttaṁ āhariṁsu—

“Yāva tiṭṭhanti suttantā, vinayo yāva dippati.[4]
Tāva dakkhanti[5] ālokaṁ, sūriye abbhuṭṭhite yathā.

Suttantesu asantesu, pamuṭṭhe vinayamhi ca.
Tamo bhavissati loke, sūriye atthaṅgate yathā.

Suttante rakkhite sante, paṭipatti hoti rakkhitā.
Paṭipattiyaṁ ṭhito dhīro, yogakkhemā na dhaṁsatī”ti.

Imasmiṁ sutte āhaṭe paṁsukūlikattherā tuṇhī ahesuṁ, dhammakathikattherānaṁyeva vacanaṁ purato ahosi. Yathā hi gavasatassa vā gavasahassassa vā antare paveṇipālikāya dhenuyā asati so vaṁso sā paveṇi na ghaṭīyati, evamevaṁ āraddhavipassakānaṁ bhikkhūnaṁ satepi sahassepi saṁvijjamāne pariyattiyā asati ariyamaggapaṭivedho nāma na hoti. Yathā ca nidhikumbhiyā jānanatthāya pāsāṇapiṭṭhe akkharesu ṭhapitesu[6] yāva akkharāni dharanti, tāva nidhikumbhi naṭṭhānāma na hoti[7]. Evamevaṁ pariyattiyā dharamānāya sāsanaṁ antarahitaṁ nāma na hotīti.

Dutiyapamādādivaggavaṇṇanā

---

## 11. Adhammavaggavaṇṇanā

140. Ekādasame vagge **adhammaṁ adhammo**ti-ādīni vuttanayeneva veditabbāni. Sesamettha uttānamevāti.

Adhammavaggavaṇṇanā.

---

1. Dī 2. 125 piṭṭhe.
2. Paṭipattiyaṁ dharantaṁ (Sī, Syā)
3. Khu 11. 136 piṭṭhe Milindapañhe.
4. Dibbati (Ka)
5. Rakkhanti (Ka)
6. Upanibaddhesu (Sī)
7. Nidhikumbhiyo naṭṭhā nāma na honti (Ka)



သုဘဒ္ဒ ဘိက္ခူ သမ္မာ ဝိဟရေယျုံ၊ အသုညော လောကော အရဟန္တေဟိ အဿာတိ[၁]။ ပဋိပတ္တိမူလကံ မဟာရာဇ သတ္ထုသာသနံ ပဋိပတ္တိသာရကံ။ ပဋိပတ္တိယာ ဓရန္တာယ[၂] တိဋ္ဌတီ”တိ[၃] သုတ္တံ အာဟရိံသု။ ဣမံ သုတ္တံ သုတွာ ဓမ္မကထိကာ အတ္တနော ဝါဒဋ္ဌပနတ္ထာယ ဣမံ သုတ္တံ အာဟရိံသု—

“ယာဝ တိဋ္ဌန္တိ သုတ္တန္တာ၊ ဝိနယော ယာဝ ဒိပ္ပတိ[၄]။
တာဝ ဒက္ခန္တိ[၅] အာလောကံ၊ သူရိယေ အဗ္ဘုဋ္ဌိတေ ယထာ။

သုတ္တန္တေသု အသန္တေသု၊ ပမုဋ္ဌေ ဝိနယမှိ စ။
တမော ဘဝိဿတိ လောကေ၊ သူရိယေ အတ္ထင်္ဂတေ ယထာ။

သုတ္တန္တေ ရက္ခိတေ သန္တေ၊ ပဋိပတ္တိ ဟောတိ ရက္ခိတာ။
ပဋိပတ္တိယံ ဌိတော ဓီရော၊ ယောဂက္ခေမာ န ဓံသတီ”တိ။

ဣမသ္မိံ သုတ္တေ အာဟဋေ ပံသုကူလိကတ္ထေရာ တုဏှီ အဟေသုံ၊ ဓမ္မကထိကတ္ထေရာနံယေဝ ဝစနံ ပုရတော အဟောသိ။ ယထာ ဟိ ဂဝသတဿ ဝါ ဂဝသဟဿဿ ဝါ အန္တရေ ပဝေဏိပါလိကာယ ဓေနုယာ အသတိ သော ဝံသော သာ ပဝေဏိ န ဃဋီယတိ၊ ဧဝမေဝံ အာရဒ္ဓဝိပဿကာနံ ဘိက္ခူနံ သတေပိ သဟဿေပိ သံဝိဇ္ဇမာနေ ပရိယတ္တိယာ အသတိ အရိယမဂ္ဂပဋိဝေဓော နာမ န ဟောတိ။ ယထာ စ နိဓိကုမ္ဘိယာ ဇာနနတ္ထာယ ပါသာဏပိဋ္ဌေ အက္ခရေသု ဌပိတေသု[၆] ယာဝ အက္ခရာနိ ဓရန္တိ၊ တာဝ နိဓိကုမ္ဘိ နဋ္ဌာ နာမ န ဟောတိ[၇]။ ဧဝမေဝံ ပရိယတ္တိယာ ဓရမာနာယ သာသနံ အန္တရဟိတံ နာမ န ဟောတီတိ။

ဒုတိယပမာဒါဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

## ၁၁-အဓမ္မဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၁၄၀။ ဧကာဒသမေ ဝဂ္ဂေ **အဓမ္မံ အဓမ္မော**တိအာဒီနိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

အဓမ္မဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

၁-ဒီ ၂-၁၂၅-ပိဋ္ဌေ။
၂-ပဋိပတ္တိယံ ဓရန္တံ (သီ၊ သျာ)
၃-ခု ၁၁-၁၃၆-ပိဋ္ဌေ မိလိန္ဒပဉှေ။
၄-ဒိဗ္ဗတိ (က)
၅-ရက္ခန္တိ (က)
၆-ဥပနိဗဒ္ဓေသု (သီ)
၇-နိဓိကုမ္ဘိယော နဋ္ဌာ နာမ န ဟောန္တိ (က)

## 12. Anāpattivaggavaṇṇanā

150. Dvādasame pana **anāpattiṁ āpattī**ti-ādīsu “anāpatti ajānantassa atheyyacittassa namaraṇādhippāyassa anullapanādhippāyassa namocanādhippāyassā”ti tattha tattha vuttā anāpatti **anāpatti** nāma, “jānantassa theyyacittassā”ti-ādinā nayena vuttā āpatti **āpatti** nāma, pañcāpattikkhandhā **lahukāpatti** nāma, dve āpattikkhandhā **garukāpatti** nāma. Dve āpattikkhandhā **duṭṭhullāpatti** nāma, pañcāpattikkhandhā **aduṭṭhullāpatti** nāma. Cha āpattikkhandhā **sāvasesāpatti** nāma, eko pārājikāpattikkhandho **anavasesāpatti** nāma. **Sappaṭikammāpatti** nāma sāvasesāpattiyeva, **appaṭikammāpatti** nāma anavasesāpattiyeva. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Anāpattivaggavaṇṇanā.

---

## 13. Ekapuggalavaggavaṇṇanā

170. Ekapuggalavaggassa paṭhame **ekapuggalo**ti eko puggalo. Ettha **eko**ti dutiyādipaṭikkhepattho[1] gaṇanaparicchedo. **Puggalo**ti sammutikathā, na paramatthakathā. Buddhassa hi Bhagavato duvidhā desanā sammutidesanā paramatthadesanā cāti. Tattha “puggalo satto itthī puriso khattiyo brāhmaṇo devo māro”ti evarūpā **sammutidesanā,** “aniccaṁ dukkhaṁ anattā khandhā dhātū āyatanāni satipaṭṭhānā”ti evarūpā **paramatthadesanā.** Tattha Bhagavā ye sammutivasena desanaṁ sutvā atthaṁ paṭivijjhitvā mohaṁ pahāya visesaṁ adhigantuṁ samatthā, tesaṁ sammutidesanaṁ deseti. Ye pana paramatthavasena desanaṁ sutvā atthaṁ paṭivijjhitvā mohaṁ pahāya visesamadhigantuṁ samatthā, tesaṁ paramatthadesanaṁ deseti.

Tatrāyaṁ upamā—yathā hi desabhāsākusalo tiṇṇaṁ vedānaṁ atthasaṁvaṇṇanako ācariyo ye Damiḷabhāsāya vutte atthaṁ jānanti, tesaṁ Damiḷabhāsāya ācikkhati. Ye andhabhāsādīsu aññatarāya

1. Dutiyādipaṭikkhepatthe (Sī)



## ၁၂-အနာပတ္တိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၁၅၀။ ဒွါဒသမေ ပန **အနာပတ္တိံ အာပတ္တီ**တိအာဒီသု “အနာပတ္တိ အဇာနန္တဿ အထေယျစိတ္တဿ နမရဏာဓိပ္ပါယဿ အနုလ္လပနာဓိပ္ပါယဿ နမောစနာဓိပ္ပါယဿာ”တိ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တာ အနာပတ္တိ **အနာပတ္တိ** နာမ၊ “ဇာနန္တဿ ထေယျစိတ္တဿာ”တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တာ အာပတ္တိ **အာပတ္တိ** နာမ၊ ပဉ္စာပတ္တိက္ခန္ဓာ **လဟုကာပတ္တိ** နာမ၊ ဒွေ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ **ဂရုကာပတ္တိ** နာမ။ ဒွေ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ **ဒုဋ္ဌုလ္လာပတ္တိ** နာမ၊ ပဉ္စာပတ္တိက္ခန္ဓာ **အဒုဋ္ဌုလ္လာပတ္တိ** နာမ။ ဆ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ **သာဝသေသာပတ္တိ** နာမ၊ ဧကော ပါရာဇိကာပတ္တိက္ခန္ဓော **အနဝသေသာပတ္တိ** နာမ။ **သပ္ပဋိကမ္မာပတ္တိ** နာမ သာဝသေသာပတ္တိယေဝ၊ **အပ္ပဋိကမ္မာပတ္တိ** နာမ အနဝသေသာပတ္တိယေဝ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

အနာပတ္တိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

## ၁၃-ဧကပုဂ္ဂလဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၁၇၀။ ဧကပုဂ္ဂလဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ဧကပုဂ္ဂလော**တိ ဧကော ပုဂ္ဂလော။ ဧတ္ထ **ဧကော**တိ ဒုတိယာဒိပဋိက္ခေပတ္ထော[၁] ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ။ **ပုဂ္ဂလော**တိ သမ္မုတိကထာ, န ပရမတ္ထကထာ။ ဗုဒ္ဓဿ ဟိ ဘဂဝတော ဒုဝိဓာ ဒေသနာ သမ္မုတိဒေသနာ ပရမတ္ထဒေသနာ စာတိ။ တတ္ထ “ပုဂ္ဂလော သတ္တော ဣတ္ထီ ပုရိသော ခတ္တိယော ဗြာဟ္မဏော ဒေဝေါ မာရော”တိ ဧဝရူပါ **သမ္မုတိဒေသနာ**၊ “အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ ခန္ဓာ ဓာတူ အာယတနာနိ သတိပဋ္ဌာနာ”တိ ဧဝရူပါ **ပရမတ္ထဒေသနာ**။ တတ္ထ ဘဂဝါ ယေ သမ္မုတိဝသေန ဒေသနံ သုတွာ အတ္ထံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ မောဟံ ပဟာယ ဝိသေသံ အဓိဂန္တုံ သမတ္ထာ၊ တေသံ သမ္မုတိဒေသနံ ဒေသေတိ။ ယေ ပန ပရမတ္ထဝသေန ဒေသနံ သုတွာ အတ္ထံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ မောဟံ ပဟာယ ဝိသေသမဓိဂန္တုံ သမတ္ထာ၊ တေသံ ပရမတ္ထဒေသနံ ဒေသေတိ။

တတြာယံ ဥပမာ—ယထာ ဟိ ဒေသဘာသာကုသလော တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ အတ္ထသံဝဏ္ဏနကော အာစရိယော ယေ ဒမိဠဘာသာယ ဝုတ္တေ အတ္ထံ ဇာနန္တိ၊ တေသံ ဒမိဠဘာသာယ အာစိက္ခတိ။ ယေ အန္ဓဘာသာဒီသု အညတရာယ

၁-ဒုတိယာဒိပဋိက္ခေပတ္ထေ (သီ)

bhāsāya, tesaṁ tāya tāya bhāsāya. Evaṁ te māṇavakā chekaṁ byattaṁ ācariyamāgamma khippameva sippaṁ uggaṇhanti. Tattha ācariyo viya Buddho Bhagavā, tayo vedā viya kathetabbabhāve ṭhitāni tīṇi piṭakāni, desabhāsākosallamiva sammutiparamatthakosallaṁ, nānādesabhāsā māṇavakā viya sammutiparamatthavasena paṭivijjhanasamatthā veneyyasattā, ācariyassa Damiḷabhāsādi-ācikkhanaṁ viya Bhagavato sammutiparamatthavasena desanā veditabbā. Āha[1] cettha—

> “Duve saccāni akkhāsi, Sambuddho vadataṁ varo.
> Sammutiṁ paramatthañca, tatiyaṁ nupalabbhati.
>
> Saṅketavacanaṁ saccaṁ, lokasammutikāraṇā.
> Paramatthavacanaṁ saccaṁ, dhammānaṁ bhūtakāraṇā[2].
>
> Tasmā vohārakusalassa, Lokanāthassa Satthuno.
> Sammutiṁ voharantassa, musāvādo na jāyatī”ti.

Apica aṭṭhahi kāraṇehi Bhagavā puggalakathaṁ katheti—hirottappadīpanatthaṁ kammassakatādīpanatthaṁ paccattapurisakāradīpanatthaṁ ānantariyadīpanatthaṁ brahmavihāradīpanatthaṁ pubbenivāsadīpanatthaṁ dakkhiṇāvisuddhidīpanatthaṁ lokasammutiyā appahānatthañcāti. “Khandhadhātu-āyatanāni hiriyanti ottappantī”ti hi vutte mahājano na jānāti, sammohamāpajjati, paṭisattu hoti “kimidaṁ khandhadhātu-āyatanāni hiriyanti ottappanti nāmā”ti. “Itthī hiriyati ottappati, puriso khattiyo brahmaṇo devo māro”ti vutte pana jānāti, na sammohamāpajjati, na paṭisattu hoti. Tasmā Bhagavā **hirottappadīpanatthaṁ** puggalakathaṁ katheti.

“Khandhā kammassakā, dhātuyo āyatanānī”ti vuttepi eseva nayo. Tasmā Bhagavā **kammassakatādīpanatthaṁ** puggalakathaṁ katheti.

“Veḷuvanādayo mahāvihārā khandhehi kārāpitā, dhātūhi āyatanehī”ti vuttepi eseva nayo. Tasmā Bhagavā **paccattapurisakāradīpanatthaṁ** puggalakathaṁ katheti.

---

1. Āhu (Ka) 2. ...kāraṇaṁ (Ka)



ဘာသာယ၊ တေသံ တာယ တာယ ဘာသာယ။ ဧဝံ တေ မာဏဝကာ ဆေကံ ဗျတ္တံ အာစရိယမာဂမ္မ ခိပ္ပမေဝ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှန္တိ။ တတ္ထ အာစရိယော ဝိယ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ၊ တယော ဝေဒါ ဝိယ ကထေတဗ္ဗဘာဝေ ဌိတာနိ တီဏိ ပိဋကာနိ၊ ဒေသဘာသာကောသလ္လမိဝ သမ္မုတိပရမတ္ထကောသလ္လံ၊ နာနာဒေသဘာသာ မာဏဝကာ ဝိယ သမ္မုတိပရမတ္ထဝသေန ပဋိဝိဇ္ဈနသမတ္ထာ ဝေနေယျသတ္တာ၊ အာစရိယဿ ဒမိဠဘာသာဒိအာစိက္ခနံ ဝိယ ဘဂဝတော သမ္မုတိပရမတ္ထဝသေန ဒေသနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အာဟ[၁] စေတ္ထ—

> “ဒုဝေ သစ္စာနိ အက္ခာသိ၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝဒတံ ဝရော။
> သမ္မုတိံ ပရမတ္ထဉ္စ၊ တတိယံ နုပလဗ္ဘတိ။
>
> သင်္ကေတဝစနံ သစ္စံ၊ လောကသမ္မုတိကာရဏာ[၂]။
> ပရမတ္ထဝစနံ သစ္စံ၊ ဓမ္မာနံ ဘူတကာရဏာ[၂]။
>
> တသ္မာ ဝေါဟာရကုသလဿ၊ လောကနာထဿ သတ္ထုနော။
> သမ္မုတိံ ဝေါဟရန္တဿ၊ မုသာဝါဒေါ န ဇာယတီ”တိ။

အပိစ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ဘဂဝါ ပုဂ္ဂလကထံ ကထေတိ—ဟိရောတ္တပ္ပဒီပနတ္ထံ ကမ္မဿကတာဒီပနတ္ထံ ပစ္စတ္တပုရိသကာရဒီပနတ္ထံ အာနန္တရိယဒီပနတ္ထံ ဗြဟ္မဝိဟာရဒီပနတ္ထံ ပုဗ္ဗေနိဝါသဒီပနတ္ထံ ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိဒီပနတ္ထံ လောကသမ္မုတိယာ အပ္ပဟာနတ္ထဉ္စာတိ။ “ခန္ဓဓာတုအာယတနာနိ ဟိရိယန္တိ ဩတ္တပ္ပန္တီ”တိ ဟိ ဝုတ္တေ မဟာဇနော န ဇာနာတိ၊ သမ္မောဟမာပဇ္ဇတိ၊ ပဋိသတ္တု ဟောတိ “ကိမိဒံ ခန္ဓဓာတုအာယတနာနိ ဟိရိယန္တိ ဩတ္တပ္ပန္တိ နာမာ”တိ။ “ဣတ္ထီ ဟိရိယတိ ဩတ္တပ္ပတိ၊ ပုရိသော ခတ္တိယော ဗြာဟ္မဏော ဒေဝေါ မာရော”တိ ဝုတ္တေ ပန ဇာနာတိ၊ န သမ္မောဟမာပဇ္ဇတိ၊ န ပဋိသတ္တု ဟောတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ **ဟိရောတ္တပ္ပဒီပနတ္ထံ** ပုဂ္ဂလကထံ ကထေတိ။

“ခန္ဓာ ကမ္မဿကာ၊ ဓာတုယော အာယတနာနီ”တိ ဝုတ္တေပိ ဧသေဝ နယော။ တသ္မာ ဘဂဝါ **ကမ္မဿကတာဒီပနတ္ထံ** ပုဂ္ဂလကထံ ကထေတိ။

“ဝေဠုဝနာဒယော မဟာဝိဟာရာ ခန္ဓေဟိ ကာရာပိတာ၊ ဓာတူဟိ အာယတနေဟီ”တိ ဝုတ္တေပိ ဧသေဝ နယော။ တသ္မာ ဘဂဝါ **ပစ္စတ္တပုရိသကာရဒီပနတ္ထံ** ပုဂ္ဂလကထံ ကထေတိ။

---

၁-အာဟု (က) ၂-....ကာရဏံ (က)

“Khandhā mātaraṁ jīvitā voropenti pitaraṁ arahantaṁ, ruhiruppādakammaṁ saṁghabhedakammaṁ karonti dhātuyo āyatanānī”ti vuttepi eseva nayo. Tasmā Bhagavā **ānantariyadīpanatthaṁ** puggalakathaṁ katheti.

“Khandhā mettāyanti, dhātuyo āyatanānī”ti vuttepi eseva nayo. Tasmā Bhagavā **brahmavihāradīpanatthaṁ** puggalakathaṁ katheti.

“Khandhā pubbenivāsamanussaranti, dhātuyo āyatanānī”ti vuttepi eseva nayo. Tasmā Bhagavā **pubbenivāsadīpanatthaṁ** puggalakathaṁ katheti.

“Khandhā dānaṁ paṭiggaṇhanti, dhātuyo āyatanānī”ti vuttepi mahājano na jānāti, sammohaṁ āpajjati, paṭisattu hoti “kimidaṁ khandhadhātu-āyatanāni paṭiggaṇhanti nāmā”ti. “Puggalā paṭiggaṇhanti sīlavanto kalyāṇadhammā”ti vutte pana jānāti, na sammohaṁ āpajjati, na paṭisattu hoti. Tasmā Bhagavā **dakkhiṇāvisuddhidīpanatthaṁ** puggalakathaṁ katheti.

Lokasammutiṁ ca Buddhā Bhagavanto nappajahanti, lokasamaññāya lokaniruttiyā lokābhilāpe ṭhitāyeva dhammaṁ desenti. Tasmā Bhagavā **lokasammutiyā appahānatthampi** puggalakathaṁ katheti.

Iti eko ca so puggalo cāti **ekapuggalo.** Kenaṭṭhena ekapuggalo? Asadisaṭṭhena guṇavisiṭṭhaṭṭhena asamasamaṭṭhenāti. So hi dasannaṁ pāramīnaṁ paṭipāṭiyā āvajjanaṁ[1] ādiṁ katvā bodhisambhāraguṇehi ceva Buddhaguṇehi ca sesamahājanena asadisoti **asadisaṭṭhenapi** ekapuggalo. Ye cassa te guṇā, te sesasattānaṁ guṇehi visiṭṭhāti **guṇavisiṭṭhaṭṭhenapi** ekapuggalo. Purimakā Sammāsambuddhā sabbasattehi asamā, tehi saddhiṁ ayameva eko rūpakāyaguṇehi ceva nāmakāyaguṇehi ca samoti **asamasamaṭṭhenapi** ekapuggalo.

**Loke**ti tayo lokā sattaloko okāsaloko saṅkhāralokoti. Tesaṁ vitthārakathā Visuddhimagge[2] vuttā. Tesu idha sattaloko adhippeto. Sattaloke uppajjamānopi cesa na devaloke, na brahmaloke, manussalokeyeva uppajjati.

1. Āvajjanapaṭipajjanaṁ (Ka)   2. Visuddhi 1. 198 piṭṭhe.



“ခန္ဓာ မာတရံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေန္တိ၊ ပိတရံ အရဟန္တံ၊ ရုဟိရုပ္ပါဒကမ္မံ သံဃဘေဒကမ္မံ ကရောန္တိ၊ ဓာတုယော အာယတနာနီ”တိ ဝုတ္တေပိ ဧသေဝ နယော။ တသ္မာ ဘဂဝါ **အာနန္တရိယဒီပနတ္ထံ** ပုဂ္ဂလကထံ ကထေတိ။

“ခန္ဓာ မေတ္တာယန္တိ၊ ဓာတုယော အာယတနာနီ”တိ ဝုတ္တေပိ ဧသေဝ နယော။ တသ္မာ ဘဂဝါ **ဗြဟ္မဝိဟာရဒီပနတ္ထံ** ပုဂ္ဂလကထံ ကထေတိ။

“ခန္ဓာ ပုဗ္ဗေနိဝါသမနုဿရန္တိ၊ ဓာတုယော အာယတနာနီ”တိ ဝုတ္တေပိ ဧသေဝ နယော။ တသ္မာ ဘဂဝါ **ပုဗ္ဗေနိဝါသဒီပနတ္ထံ** ပုဂ္ဂလကထံ ကထေတိ။

“ခန္ဓာ ဒါနံ ပဋိဂ္ဂဏှန္တိ၊ ဓာတုယော အာယတနာနီ”တိ ဝုတ္တေပိ မဟာဇနော န ဇာနာတိ၊ သမ္မောဟံ အာပဇ္ဇတိ၊ ပဋိသတ္တု ဟောတိ “ကိမိဒံ ခန္ဓဓာတု-အာယတနာနိ ပဋိဂ္ဂဏှန္တိ နာမာ”တိ။ “ပုဂ္ဂလာ ပဋိဂ္ဂဏှန္တိ သီလဝန္တော ကလျာဏဓမ္မာ”တိ ဝုတ္တေ ပန ဇာနာတိ၊ န သမ္မောဟံ အာပဇ္ဇတိ၊ န ပဋိသတ္တု ဟောတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ **ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိဒီပနတ္ထံ** ပုဂ္ဂလကထံ ကထေတိ။

လောကသမ္မုတိံ စ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော နပ္ပဇဟန္တိ၊ လောကသမညာယ လောကနိရုတ္တိယာ လောကာဘိလာပေ ဌိတာယေဝ ဓမ္မံ ဒေသေန္တိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ **လောကသမ္မုတိယာ အပ္ပဟာနတ္ထမ္ပိ** ပုဂ္ဂလကထံ ကထေတိ။

ဣတိ ဧကော စ သော ပုဂ္ဂလော စာတိ **ဧကပုဂ္ဂလော။** ကေနဋ္ဌေန ဧကပုဂ္ဂလော? အသဒိသဋ္ဌေန ဂုဏဝိသိဋ္ဌဋ္ဌေန အသမသမဋ္ဌေနာတိ။ သော ဟိ ဒသန္နံ ပါရမီနံ ပဋိပါဋိယာ အာဝဇ္ဇနံ[1] အာဒိံ ကတွာ ဗောဓိသမ္ဘာရ-ဂုဏေဟိ စေဝ ဗုဒ္ဓဂုဏေဟိ စ သေသမဟာဇနေန အသဒိသောတိ **အသဒိသ-ဋ္ဌေနပိ** ဧကပုဂ္ဂလော။ ယေ စဿ တေ ဂုဏာ၊ တေ သေသသတ္တာနံ ဂုဏေဟိ ဝိသိဋ္ဌာတိ **ဂုဏဝိသိဋ္ဌဋ္ဌေနပိ** ဧကပုဂ္ဂလော။ ပုရိမကာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ သဗ္ဗ-သတ္တေဟိ အသမာ၊ တေဟိ သဒ္ဓိံ အယမေဝ ဧကော ရူပကာယဂုဏေဟိ စေဝ နာမကာယဂုဏေဟိ စ သမောတိ **အသမသမဋ္ဌေနပိ** ဧကပုဂ္ဂလော။

**လောကေ**တိ တယော လောကာ သတ္တလောကော ဩကာသလောကော သင်္ခါရလောကောတိ။ တေသံ ဝိတ္ထာရကထာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ[2] ဝုတ္တာ။ တေသု ဣဓ သတ္တလောကော အဓိပ္ပေတော။ သတ္တလောကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောပိ စေသ န ဒေဝလောကေ, န ဗြဟ္မလောကေ၊ မနုဿလောကေယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

၁-အာဝဇ္ဇနပဋိပဇ္ဇနံ (က)   ၂-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၁၉၈-ပိဋ္ဌေ။

Manussalokepi na aññasmiṁ cakkavāḷe, imasmiṁyeva cakkavāḷe uppajjati. Tatrāpi na sabbaṭṭhānesu.

"Puratthimāya disāya Gajaṅgalaṁ[1] nāma nigamo, tassa parena mahāsālā, tato parā pacchantimā janapadā, orato majjhe. Puratthimadakkhiṇāya disāya Sallavatī nāma nadī, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe. Dakkhiṇāya disāya Setakaṇṇikaṁ nāma nigamo, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe. Pacchimāya disāya Thūṇaṁ nāma brāhmaṇagāmo, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe. Uttarāya disāya Usīraddhajo nāma pabbato, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe"ti[2] evaṁ paricchinne āyāmato tiyojanasate vitthārato aḍḍhateyyayojanasate parikkhepato navayojanasate Majjhimadese uppajjati. Na kevalañca Tathāgatova, Paccekabuddhā aggasāvakā asīti mahātherā Buddhamātā Buddhapitā cakkavattī rājā aññe ca sārappattā brāhmaṇagahapatikā ettheva uppajjanti.

**Uppajjamāno uppajjatī**ti idaṁ pana ubhayampi vippakatavacanameva. Uppajjamāno bahujanahitāya[3] uppajjati, na aññena kāraṇenāti evaṁ panettha attho veditabbo. Evarūpañcettha lakkhaṇaṁ na sakkā etaṁ aññena saddalakkhaṇena paṭibāhituṁ.

Apica uppajjamāno nāma, uppajjati nāma, uppanno nāmāti ayamettha bhedo veditabbo. Esa hi Dīpaṅkarapādamūlato paṭṭhāya laddhabyākaraṇo Buddhakārake dhamme pariyesanto dasa pāramiyo disvā "ime dhammā mayā pūretabbā"ti katasanniṭṭhāno dānapāramiṁ pūrentopi **uppajjamāno** nāma. Sīlapāramī -pa- upekkhāpāramīti imā dasa pāramiyo pūrentopi, dasa upapāramiyo pūrentopi uppajjamāno nāma. Dasa paramatthapāramiyo pūrentopi uppajjamānova nāma. Pañca mahāpariccāge pariccajantopi uppajjamāno nāma. Attatthacariyaṁ ñātatthacariyaṁ lokatthacariyaṁ[4] pūrayamānopi uppajjamāno nāma. Kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni Buddhakārake dhamme matthakaṁ pāpentopi uppajjamāno nāma. Vessantarattabhāvaṁ

1. Kajaṅgalaṁ (Sī, Syā)
2. Vi 3. 287 piṭṭhe.
3. Uppajjanto bahujanahitatthāya (Sī, Syā)
4. Ñātatthacariyaṁlokatthacariyaṁ buddhicariyaṁ (Sī), ñātatthacariyaṁ lokatthacariyaṁ Buddhatthacariyaṁ (Syā)



မနုဿလောကေပိ န အညသ္မိံ စက္ကဝါဠေ၊ ဣမသ္မိံယေဝ စက္ကဝါဠေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တတြာပိ န သဗ္ဗဋ္ဌာနေသု။

"ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ဂဇင်္ဂလံ[၁] နာမ နိဂမော၊ တဿ ပရေန မဟာသာလာ၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ပုရတ္ထိမဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ သလ္လဝတီ နာမ နဒီ၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ သေတကဏ္ဏိကံ နာမ နိဂမော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ပစ္ဆိမာယ ဒိသာယ ထူဏံ နာမ ဗြာဟ္မဏဂါမော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ဥတ္တရာယ ဒိသာယ ဥသီရဒ္ဓဇော နာမ ပဗ္ဗတော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ"တိ[၂] ဧဝံ ပရိစ္ဆိန္နေ အာယာမတော တိယောဇနသတေ ဝိတ္ထာရတော အဍ္ဎတေယျယောဇနသတေ ပရိက္ခေပတော နဝယောဇနသတေ မဇ္ဈိမဒေသေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ န ကေဝလဉ္စ တထာဂတောဝ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အဂ္ဂသာဝကာ အသီတိ မဟာထေရာ ဗုဒ္ဓမာတာ ဗုဒ္ဓပိတာ စက္ကဝတ္တိ ရာဇာ အညေ စ သာရပ္ပတ္တာ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ ဧတ္ထေဝ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။

**ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိ ဣဒံ ပန ဥဘယမ္ပိ ဝိပ္ပကတဝစနမေဝ။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဗဟုဇနဟိတာယ[၃] ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န အညေန ကာရဏေနာတိ ဧဝံ ပနေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝရူပဉ္စေတ္ထ လက္ခဏံ န သက္ကာ ဧတံ အညေန သဒ္ဒလက္ခဏေန ပဋိဗာဟိတုံ။

အပိစ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော နာမ, ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ, ဥပ္ပန္နော နာမာတိ အယမေတ္ထ ဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧသ ဟိ ဒီပင်္ကရပါဒမူလတော ပဋ္ဌာယ လဒ္ဓဗျာကရဏော ဗုဒ္ဓကာရကေ ဓမ္မေ ပရိယေသန္တော ဒသ ပါရမိယော ဒိသွာ "ဣမေ ဓမ္မာ မယာ ပူရေတဗ္ဗာ"တိ ကတသန္နိဋ္ဌာနော ဒါနပါရမိံ ပူရေန္တောပိ **ဥပ္ပဇ္ဇမာနော** နာမ။ သီလပါရမီ။ပ။ ဥပေက္ခာပါရမီတိ ဣမာ ဒသ ပါရမိယော ပူရေန္တောပိ, ဒသ ဥပပါရမိယော ပူရေန္တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော နာမ။ ဒသ ပရမတ္ထပါရမိယော ပူရေန္တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောဝ နာမ။ ပဉ္စ မဟာပရိစ္စာဂေ ပရိစ္စဇန္တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော နာမ။ အတ္တတ္ထစရိယံ ဉာတတ္ထစရိယံ လောကတ္ထစရိယံ[၄] ပူရယမာနောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော နာမ။ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ဗုဒ္ဓကာရကေ ဓမ္မေ မတ္ထကံ ပါပေန္တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော နာမ။ ဝေဿန္တရတ္တဘာဝံ

၁-ကဇင်္ဂလံ (သီ၊ သျာ) ၂-ဝိ ၃-၂၈၇-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဥပ္ပဇ္ဇန္တော ဗဟုဇနဟိတတ္ထာယ (သီ၊ သျာ)
၄-ဉာတတ္ထစရိယံလောကတ္ထစရိယံ ဗုဒ္ဓိစရိယံ(သီ)၊ ဉာတတ္ထစရိယံ လောကတ္ထစရိယံ ဗုဒ္ဓတ္ထစရိယံ(သျာ)

pahāya Tusitapure paṭisandhiṁ gahetvā saṭṭhivassasatasahassādhikā sattapaṇṇāsavassakoṭiyo tiṭṭhantopi uppajjamāno nāma. Devatāhi yācito pañcamahāvilokitaṁ viloketvā Mahāmāyādeviyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhantopi, anūnādhike dasa māse gabbhavāsaṁ vasantopi uppajjamāno nāma. Ekūnatiṁsavassāni agāramajjhe tiṭṭhantopi uppajjamāno nāma. Kāmesu ādīnavaṁ nekkhamme ca ānisaṁsaṁ disvā Rāhulabhaddassa jātadivase Channasahāyo Kaṇḍakaṁ vāhanavaraṁ[1] āruyha nikkhamantopi uppajjamānova nāma. Tīṇi rajjāni atikkamantopi Anomānadītīre pabbajantopi uppajjamāno nāma. Chabbassāni mahāpadhānaṁ karontopi uppajjamāno nāma. Paripakkagate ñāṇe oḷārikāhāraṁ āharantopi uppajjamānova nāma. Sāyanhasamaye Visākhapuṇṇamāya Mahābodhimaṇḍaṁ āruyha mārabalaṁ vidhametvā paṭhamayāme pubbenivāsaṁ anussaritvā majjhimayāme dibbacakkhuṁ parisodhetvā pacchimayāmasamanantare dvādasaṅgaṁ paṭiccasamuppādaṁ anulomapaṭilomato sammasitvā sotāpattimaggaṁ paṭivijjhantopi uppajjamānova nāma. sotāpattiphalakkhaṇepi sakadāgāmimaggakkhaṇepi sakadāgāmiphalakkhaṇepi anāgāmimaggakkhaṇepi anāgāmiphalakkhaṇepi uppajjamānova nāma. arahattamaggakkhaṇe pana **uppajjati** nāma. Arahattaphalakkhaṇe **uppanno** nāma. Buddhānaṁ hi sāvakānaṁ viya na paṭipāṭiyā iddhividhañāṇādīni uppajjanti, saheva pana arahattamaggena sakalopi sabbaññutaññāṇādi guṇarāsi āgatova nāma hoti. Tasmā te nipphattasabbakiccattā[2] arahattaphalakkhaṇe uppannā nāma honti. Imasmimpi sutte arahattaphalakkhaṇaṁyeva sandhāya “uppajjatī”ti veditabbo, uppanno hotīti ayañhettha attho.

**Bahujanahitāyā**ti mahājanassa hitatthāya uppajjati. **Bahujanasukhāyā**ti mahājanassa sukhatthāya uppajjati. **Lokānukampāyā**ti sattalokassa anukampaṁ paṭicca uppajjati. Katarasattalokassāti? Yo Tathāgatassa dhammadesanaṁ sutvā amatapānaṁ pivitvā[3] dhammaṁ paṭivijjhi, tassa[4]. Bhagavatā hi Mahābodhimaṇḍe sattasattāhaṁ vītināmetvā Bodhimaṇḍā Isipatanaṁ āgamma “dveme bhikkhave antā pabbajitena na

1. Kanthakaṁ hayavaraṁ (Sī), Kanthakaṁ assavaraṁ (Syā)
2. Nibbattasabbakiccattā (Sī)
3. Pivi (Sī)
4. Tassatthāya (Ka)



ပဟာယ တုသိတပုရေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ သဋ္ဌိဝဿသတသဟဿာဓိကာ သတ္တပဏ္ဏာသဝဿကောဋိယော တိဋ္ဌန္တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော နာမ။ ဒေဝတာဟိ ယာစိတော ပဉ္စမဟာဝိလောကိတံ ဝိလောကေတွာ မဟာမာယာဒေဝိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှန္တောပိ, အနူနာဓိကေ ဒသ မာသေ ဂဗ္ဘဝါသံ ဝသန္တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော နာမ။ ဧကူနတိံသဝဿာနိ အဂါရမဇ္ဈေ တိဋ္ဌန္တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော နာမ။ ကာမေသု အာဒီနဝံ နေက္ခမ္မေ စ အာနိသံသံ ဒိသွာ ရာဟုလဘဒ္ဒဿ ဇာတဒိဝသေ ဆန္နသဟာယော ကဏ္ဍကံ ဝါဟနဝရံ[1] အာရုယှ နိက္ခမန္တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောဝ နာမ။ တီဏိ ရဇ္ဇာနိ အတိက္ကမန္တောပိ အနောမာနဒီတီရေ ပဗ္ဗဇန္တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော နာမ။ ဆဗ္ဗဿာနိ မဟာပဓာနံ ကရောန္တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော နာမ။ ပရိပက္ကဂတေ ဉာဏေ ဩဠာရိကာဟာရံ အာဟရန္တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောဝ နာမ။ သာယနှသမယေ ဝိသာခပုဏ္ဏမာယ မဟာဗောဓိမဏ္ဍံ အာရုယှ မာရဗလံ ဝိဓမေတွာ ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရိတွာ မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ပရိသောဓေတွာ ပစ္ဆိမယာမသမနန္တရေ ဒွါဒသင်္ဂံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ အနုလောမပဋိလောမတော သမ္မသိတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောဝ နာမ။ သောတာပတ္တိဖလက္ခဏေပိ သကဒါဂါမိမဂ္ဂက္ခဏေပိ သကဒါဂါမိဖလက္ခဏေပိ အနာဂါမိမဂ္ဂက္ခဏေပိ အနာဂါမိဖလက္ခဏေပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောဝ နာမ။ အရဟတ္တမဂ္ဂက္ခဏေ ပန **ဥပ္ပဇ္ဇတိ** နာမ။ အရဟတ္တဖလက္ခဏေ **ဥပ္ပန္နော** နာမ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ သာဝကာနံ ဝိယ န ပဋိပါဋိယာ ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏာဒီနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ သဟေဝ ပန အရဟတ္တမဂ္ဂေန သကလောပိ သဗ္ဗညုတညာဏာဒိ ဂုဏရာသိ အာဂတောဝ နာမ ဟောတိ။ တသ္မာ တေ နိပ္ဖတ္တသဗ္ဗကိစ္စတ္တာ[2] အရဟတ္တဖလက္ခဏေ ဥပ္ပန္နာ နာမ ဟောန္တိ။ ဣမသ္မိမ္ပိ သုတ္တေ အရဟတ္တဖလက္ခဏံယေဝ သန္ဓာယ “ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဥပ္ပန္နော ဟောတီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။

**ဗဟုဇနဟိတာယာ**တိ မဟာဇနဿ ဟိတတ္ထာယ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **ဗဟုဇနသုခါယာ**တိ မဟာဇနဿ သုခတ္ထာယ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **လောကာနုကမ္ပာယာ**တိ သတ္တလောကဿ အနုကမ္ပံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ကတရသတ္တလောကဿာတိ? ယော တထာဂတဿ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ အမတပါနံ ပိဝိတွာ[3] ဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈိ၊ တဿ[4]။ ဘဂဝတာ ဟိ မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ သတ္တသတ္တာဟံ ဝီတိနာမေတွာ ဗောဓိမဏ္ဍာ ဣသိပတနံ အာဂမ္မ “ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ အန္တာ ပဗ္ဗဇိတေန န

၁-ကန္ထကံ ဟယဝရံ (သီ)၊ ကန္ထကံ အဿဝရံ (သျာ)
၂-နိဗ္ဗတ္တသဗ္ဗကိစ္စတ္တာ (သီ)
၃-ပိဝိ (သီ)
၄-တဿတ္ထာယ (က)

sevitabbā”ti Dhammacakkappavattanasutte[1] desite āyasmatā Aññāsikoṇḍaññattherena saddhiṁ aṭṭhārasakoṭisaṅkhā brahmāno amatapānaṁ piviṁsu, etassa sattalokassa anukampāya uppanno. Pañcamadivase Anattalakkhaṇasuttantapariyosāne[2] pañcavaggiyā therā arahatte patiṭṭhahiṁsu, etassapi sattalokassa anukampāya uppanno. Tato Yasadārakappamukhe pañcapaṇṇāsa purise arahatte patiṭṭhāpesi, tato Kappāsikavanasaṇḍe tiṁsa Bhaddavaggiye tayo magge ca tīṇi phalāni ca sampāpesi, etassapi sattalokassa anukampāya uppanno. Gayāsīse Ādittapariyāyasuttapariyosāne[3] jaṭilasahassaṁ arahatte patiṭṭhāpesi, Tālaṭṭhivane Bimbisārappamukhā ekādasa nahutā brāhmaṇagahapatikā Satthu dhammadesanaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu, ekaṁ nahutaṁ saraṇesu patiṭṭhitaṁ. Tirokuṭṭa-anumodanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassehi amatapānaṁ pītaṁ. Sumanamālākārasamāgame caturāsītiyā ca. Dhanapālakasamāgame dasahi pāṇasahassehi, Khadiraṅgārajātakasamāgame caturāsītiyā pāṇasahassehi, Jambuka-ājīvakasamāgame caturāsītiyā ca. Ānandaseṭṭhisamāgame caturāsītiyā ca pāṇasahassehi amatapānaṁ pītaṁ. Pāsāṇakacetiye Pārāyanasuttantakathādivase cuddasa koṭiyo amatapānaṁ paviṁsu. Yamakapāṭihāriyadivase vīsati pāṇakoṭiyo, Tāvatiṁsabhavane Paṇḍukambalasilāya nisīditvā mātaraṁ kāyasakkhiṁ katvā sattappakaraṇaṁ abhidhammaṁ desentassa asīti pāṇakoṭiyo, devorohane tiṁsa pāṇakoṭiyo, Sakkapañhasuttante asīti devatāsahassāni amatapānaṁ piviṁsu. Mahāsamayasuttante Maṅgalasuttante Cūḷarāhulovāde samacittapaṭipadāyāti imesu catūsu ṭhānesu abhisamayaṁ pattasattānaṁ paricchedo natthi. Etassapi sattalokassa anukampāya uppannoti. Yāvajjadivasā ito paraṁ anāgate ca sāsanaṁ nissāya saggamokkhamagge patiṭṭhahantānaṁ vasenāpi ayamattho veditabbo.

**Devamanussānan**ti na kevalaṁ devamanussānaṁyeva, avasesānaṁ nāgasupaṇṇādīnampi-atthāya hitāya sukhāyeva uppanno. Sahetukapaṭisandhike[4]

---

1. Vi 3. 14; Saṁ 3. 368 piṭṭhesu.
2. Vi 3. 18; Saṁ 2. 55 piṭṭhesu.
3. Vi 3. 44 piṭṭhe.
4. Sahetukapaṭisandhivasena (Ka)



သေဝိတဗ္ဗာ”တိ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနသုတ္တေ[1] ဒေသိတေ အာယသ္မတာ အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ အဋ္ဌာရသကောဋိသင်္ချာ ဗြဟ္မာနော အမတပါနံ ပိဝိံသု၊ ဧတဿ သတ္တလောကဿ အနုကမ္ပာယ ဥပ္ပန္နော။ ပဉ္စမဒိဝသေ အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန္တပရိယောသာနေ[2] ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ထေရာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ ဧတဿပိ သတ္တလောကဿ အနုကမ္ပာယ ဥပ္ပန္နော။ တတော ယသဒါရကပ္ပမုခေ ပဉ္စပဏ္ဏာသ ပုရိသေ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေသိ၊ တတော ကပ္ပါသိကဝနသဏ္ဍေ တိံသ ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယေ တယော မဂ္ဂေ စ တီဏိ ဖလာနိ စ သမ္ပာပေသိ၊ ဧတဿပိ သတ္တလောကဿ အနုကမ္ပာယ ဥပ္ပန္နော။ ဂယာသီသေ အာဒိတ္တပရိယာယသုတ္တပရိယောသာနေ[3] ဇဋိလသဟဿံ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေသိ၊ တာလဋ္ဌိဝနေ ဗိမ္ဗိသာရပ္ပမုခါ ဧကာဒသ နဟုတာ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ ဧကံ နဟုတံ သရဏေသု ပတိဋ္ဌိတံ။ တိရောကုဋ္ဋအနုမောဒနာဝသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿေဟိ အမတပါနံ ပီတံ။ သုမနမာလာကာရသမာဂမေ စတုရာသီတိယာ စ။ ဓနပါလကသမာဂမေ ဒသဟိ ပါဏသဟဿေဟိ၊ ခဒိရင်္ဂါရဇာတကသမာဂမေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿေဟိ၊ ဇမ္ဗုကအာဇီဝကသမာဂမေ စတုရာသီတိယာ စ။ အာနန္ဒသေဋ္ဌိသမာဂမေ စတုရာသီတိယာ စ ပါဏသဟဿေဟိ အမတပါနံ ပီတံ။ ပါသာဏကစေတိယေ ပါရာယနသုတ္တန္တကထာဒိဝသေ စုဒ္ဒသ ကောဋိယော အမတပါနံ ပိဝိံသု။ ယမကပါဋိဟာရိယဒိဝသေ ဝီသတိ ပါဏကောဋိယော၊ တာဝတိံသဘဝနေ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာယ နိသီဒိတွာ မာတရံ ကာယသက္ခိံ ကတွာ သတ္တပ္ပကရဏံ အဘိဓမ္မံ ဒေသေန္တဿ အသီတိ ပါဏကောဋိယော၊ ဒေဝေါရောဟနေ တိံသ ပါဏကောဋိယော၊ သက္ကပဉ္ဟသုတ္တန္တေ အသီတိ ဒေဝတာသဟဿာနိ အမတပါနံ ပိဝိံသု။ မဟာသမယသုတ္တန္တေ မင်္ဂလသုတ္တန္တေ စူဠရာဟုလောဝါဒေ သမစိတ္တပဋိပဒါယာတိ ဣမေသု စတူသု ဌာနေသု အဘိသမယံ ပတ္တသတ္တာနံ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။ ဧတဿပိ သတ္တလောကဿ အနုကမ္ပာယ ဥပ္ပန္နောတိ။ ယာဝဇ္ဇဒိဝသာ ဣတော ပရံ အနာဂတေ စ သာသနံ နိဿာယ သဂ္ဂမောက္ခမဂ္ဂေ ပတိဋ္ဌဟန္တာနံ ဝသေနာပိ အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

**ဒေဝမနုဿာန**န္တိ န ကေဝလံ ဒေဝမနုဿာနံယေဝ၊ အဝသေသာနံ နာဂသုပဏ္ဏာဒီနမ္ပိအတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယေဝ ဥပ္ပန္နော။ သဟေတုကပဋိသန္ဓိကေ[4]

---

၁-ဝိ ၃-၁၄၊ သံ ၃-၃၆၈-ပိဋ္ဌေသု။
၂-ဝိ ၃-၁၈၊ သံ ၂-၅၅-ပိဋ္ဌေသု။
၃-ဝိ ၃-၄၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-သဟေတုကပဋိသန္ဓိဝသေန (က)

pana maggaphalasacchikiriyāya bhabbe puggale dassetuṁ evaṁ vuttaṁ. Tasmā etesampi atthāya hitāya sukhāyeva uppannoti veditabbo.

**Katamo ekapuggalo**ti ayaṁ pucchā. Pucchā ca nāmesā pañcavidhā hoti adiṭṭhajotanā pucchā diṭṭhasaṁsandanā pucchā vimaticchedanā pucchā anumatipucchā kathetukamyatāpucchāti.

Tāsaṁ idaṁ nānattaṁ—katamā **adiṭṭhajotanā pucchā.** Pakatiyā lakkhaṇaṁ aññātaṁ hoti adiṭṭhaṁ atulitaṁ atīritaṁ avibhūtaṁ abhāvitaṁ, tassa ñāṇāya dassanāya tulanāya tīraṇāya vibhūtatthāya vibhāvanatthāya pañhaṁ pucchati, ayaṁ adiṭṭhajotanā pucchā.

Katamā **diṭṭhasaṁsandanā pucchā.** Pakatiyā lakkhaṇaṁ ñātaṁ hoti diṭṭhaṁ tulitaṁ tīritaṁ vibhūtaṁ vibhāvitaṁ, so aññehi paṇḍitehi saddhiṁ saṁsandanatthāya pañhaṁ pucchati, ayaṁ diṭṭhasaṁsandanā pucchā.

Katamā **vimaticchedanā pucchā.** Pakatiyā saṁsayapakkhando hoti vimatipakkhando dveḷhakajāto "evaṁ nu kho, na nu kho, kiṁ nu kho, kathaṁ nu kho"ti, so vimaticchedanatthāya pañhaṁ pucchati, ayaṁ vimaticchedanā pucchā.

Katamā **anumatipucchā.** Bhagavā hi bhikkhūnaṁ anumatiyā pañhaṁ pucchati "taṁ kiṁ maññatha bhikkhave rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti, aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu kho taṁ samanupassituṁ etaṁ mama, esohamasmi, eso me attāti, no hetaṁ bhanteti, ayaṁ anumatipucchā.

Katamā **kathetukamyatā pucchā.** Bhagavā bhikkhūnaṁ kathetukamyatāya pañhaṁ pucchati "cattārome bhikkhave satipaṭṭhānā. Katame cattāro"ti. Ayaṁ kathetukamyatāpucchāti[1].

Tattha Buddhānaṁ purimā tisso pucchā natthi. Kasmā? Buddhānaṁ hi tīsu addhāsu kiñci saṅkhataṁ addhāvimuttaṁ vā asaṅkhataṁ adiṭṭhaṁ ajānitaṁ atulitaṁ atīritaṁ avibhūtaṁ avibhāvitaṁ nāma natthi, tasmā tesaṁ adiṭṭhajotanāpucchā natthi. Yaṁ pana Bhagavatā attano ñāṇena paṭividdhaṁ, tassa aññena samaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā mārena vā brahmunā vā saddhiṁ

1. Khu 7. 263; Khu 8. 50 piṭṭhesu.



ပန မဂ္ဂဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ဘဗ္ဗေ ပုဂ္ဂလေ ဒဿေတုံ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ တသ္မာ ဧတေသမ္ပိ အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယေဝ ဥပ္ပန္နောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

**ကတမော ဧကပုဂ္ဂလော**တိ အယံ ပုစ္ဆာ။ ပုစ္ဆာ စ နာမေသာ ပဉ္စဝိဓာ ဟောတိ အဒိဋ္ဌဇောတနာ ပုစ္ဆာ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာ ပုစ္ဆာ ဝိမတိစ္ဆေဒနာ ပုစ္ဆာ အနုမတိပုစ္ဆာ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာတိ။

တာသံ ဣဒံ နာနတ္တံ—ကတမာ **အဒိဋ္ဌဇောတနာ ပုစ္ဆာ**။ ပကတိယာ လက္ခဏံ အညာတံ ဟောတိ အဒိဋ္ဌံ အတုလိတံ အတီရိတံ အဝိဘူတံ အဘာဝိတံ၊ တဿ ဉာဏာယ ဒဿနာယ တုလနာယ တီရဏာယ ဝိဘူတတ္ထာယ ဝိဘာဝနတ္ထာယ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ အယံ အဒိဋ္ဌဇောတနာ ပုစ္ဆာ။

ကတမာ **ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာ ပုစ္ဆာ**။ ပကတိယာ လက္ခဏံ ဉာတံ ဟောတိ ဒိဋ္ဌံ တုလိတံ တီရိတံ ဝိဘူတံ ဝိဘာဝိတံ၊ သော အညေဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒနတ္ထာယ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ အယံ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာ ပုစ္ဆာ။

ကတမာ **ဝိမတိစ္ဆေဒနာ ပုစ္ဆာ**။ ပကတိယာ သံသယပက္ခန္ဒော ဟောတိ ဝိမတိပက္ခန္ဒော ဒွေဠှကဇာတော "ဧဝံ နု ခေါ, န နု ခေါ, ကိံ နု ခေါ, ကထံ နု ခေါ"တိ၊ သော ဝိမတိစ္ဆေဒနတ္ထာယ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ အယံ ဝိမတိစ္ဆေဒနာ ပုစ္ဆာ။

ကတမာ **အနုမတိပုစ္ဆာ**။ ဘဂဝါ ဟိ ဘိက္ခူနံ အနုမတိယာ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ "တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေ ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါ"တိ၊ အနိစ္စံ ဘန္တေ။ ယံ ပနာနိစ္စံ၊ ဒုက္ခံ ဝါ တံ သုခံ ဝါတိ။ ဒုက္ခံ ဘန္တေ။ ယံ ပနာနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ၊ ကလ္လံ နု ခေါ တံ သမနုပဿိတုံ ဧတံ’ မမ, ဧသောဟမသ္မိ, ဧသော မေ အတ္တာတိ၊ နော ဟေတံ ဘန္တေတိ၊ အယံ အနုမတိပုစ္ဆာ။

ကတမာ **ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ**။ ဘဂဝါ ဘိက္ခူနံ ကထေတုကမျတာယ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ "စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ သတိပဋ္ဌာနာ။ ကတမေ စတ္တာရော"တိ။ အယံ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာတိ[၁]။

တတ္ထ ဗုဒ္ဓါနံ ပုရိမာ တိဿော ပုစ္ဆာ နတ္ထိ။ ကသ္မာ? ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ တီသု အဒ္ဓါသု ကိဉ္စိ သင်္ခတံ အဒ္ဓါဝိမုတ္တံ ဝါ အသင်္ခတံ အဒိဋ္ဌံ အဇာနိတံ အတုလိတံ အတီရိတံ အဝိဘူတံ အဝိဘာဝိတံ နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ တေသံ အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ နတ္ထိ။ ယံ ပန ဘဂဝတာ အတ္တနော ဉာဏေန ပဋိဝိဒ္ဓံ၊ တဿ အညေန သမဏေန ဝါ ဗြာဟ္မဏေန ဝါ ဒေဝေန ဝါ မာရေန ဝါ ဗြဟ္မုနာ ဝါ သဒ္ဓိံ

၁- ခု ၇-၂၆၃၊ ခု ၈-၅၀-ပိဋ္ဌေသု။

saṁsandanakiccaṁ natthi. Tenassa diṭṭhasaṁsandanāpucchā natthi. Yasmā panesa akathaṁkathī tiṇṇavicikiccho sabbadhammesu vihatasaṁsayo, tenassa vimaticchedanāpucchā natthi. Itarā pana dve pucchā Bhagavato atthi, tāsu ayaṁ kathetukamyatāpucchāti veditabbā.

Idāni tāya pucchāya puṭṭhaṁ ekapuggalaṁ vibhāvento Tathāgato **Arahaṁ Sammāsambuddho**ti āha. Tattha Tathāgatoti aṭṭhahi kāraṇehi Bhagavā Tathāgato—tathā āgatoti Tathāgato, tathā gatoti Tathāgato, tathalakkhaṇaṁ āgatoti Tathāgato, tathadhamme yāthāvato abhisambuddhoti Tathāgato, tathadassitāya Tathāgato, tathavāditāya Tathāgato, tathākāritāya Tathāgato, abhibhavanaṭṭhena Tathāgatoti.

Kathaṁ Bhagavā **tathā āgatoti Tathāgato?** Yathā sabbalokahitāya ussukkamāpannā purimakā Sammāsambuddhā āgatā, yathā Vipassī Bhagavā āgato, yathā Sikhī Bhagavā, yathā Vessabhū Bhagavā, yathā Kakusandho Bhagavā, yathā Koṇāgamano Bhagavā, yathā Kassapo Bhagavā āgatoti. Kiṁ vuttaṁ hoti—yena abhinīhārena ete Bhagavanto āgatā, teneva amhākampi Bhagavā āgato. Atha vā yathā Vipassī Bhagavā -pa- yathā Kassapo Bhagavā dānapāramiṁ pūretvā, sīlanekkhammapaññāvīriyakhantisaccādhiṭṭhānamettā-upekkhāpāramiṁ pūretvā imā dasa pāramiyo dasa upapāramiyo dasa paramatthapāramiyoti samatiṁsa pāramiyo pūretvā, aṅgapariccāgaṁ nayanadhanarajjaputtadārapariccāganti ime pañca mahāpariccāge pariccajitvā, pubbayogapubbacariyadhammakkhānañātatthacariyādayo pūretvā buddhicariyāya[1] koṭiṁ patvā āgato, tathā amhākampi Bhagavā āgato. Yathā ca Vipassī Bhagavā -pa- Kassapo Bhagavā cattāro satipaṭṭhāne cattāro sammappadhāne cattāro iddhipāde pañcindriyāni pañca balāni satta bojjhaṅge ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bhāvetvā brūhetvā āgato, tathā amhākampi Bhagavā āgatoti Tathāgato.

1. Buddhacariyāya (Ka)



သံသန္ဒနကိစ္စံ နတ္ထိ။ တေနဿ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာပုစ္ဆာ နတ္ထိ။ ယသ္မာ ပနေသ အကထံကထီ တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော သဗ္ဗဓမ္မေသု ဝိဟတသံသယော၊ တေနဿ ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ နတ္ထိ။ ဣတရာ ပန ဒွေ ပုစ္ဆာ ဘဂဝတော အတ္ထိ၊ တာသု အယံ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဣဒါနိ တာယ ပုစ္ဆာယ ပုဋ္ဌံ ဧကပုဂ္ဂလံ ဝိဘာဝေန္တော **တထာဂတော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ**တိ အာဟ။ တတ္ထ **တထာဂတော**တိ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ဘဂဝါ တထာဂတော—တထာ အာဂတောတိ တထာဂတော၊ တထာ ဂတောတိ တထာဂတော၊ တထလက္ခဏံ အာဂတောတိ တထာဂတော၊ တထဓမ္မေ ယာထာဝတော အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ တထာဂတော၊ တထဒဿိတာယ တထာဂတော၊ တထဝါဒိတာယ တထာဂတော၊ တထာကာရိတာယ တထာဂတော၊ အဘိဘဝနဋ္ဌေန တထာဂတောတိ။

ကထံ ဘဂဝါ **တထာ အာဂတောတိ တထာဂတော?** ယထာ သဗ္ဗလောကဟိတာယ ဥဿုက္ကမာပန္နာ ပုရိမကာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ အာဂတာ၊ ယထာ ဝိပဿီ ဘဂဝါ အာဂတော၊ ယထာ သိခီ ဘဂဝါ, ယထာ ဝေဿဘူ ဘဂဝါ, ယထာ ကကုသန္ဓော ဘဂဝါ, ယထာ ကောဏာဂမနော ဘဂဝါ, ယထာ ကဿပေါ ဘဂဝါ အာဂတောတိ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယေန အဘိနီဟာရေန ဧတေ ဘဂဝန္တော အာဂတာ၊ တေနေဝ အမှာကမ္ပိ ဘဂဝါ အာဂတော။ အထ ဝါ ယထာ ဝိပဿီ ဘဂဝါ။ပ။ ယထာ ကဿပေါ ဘဂဝါ ဒါနပါရမိံ ပူရေတွာ, သီလနေက္ခမ္မပညာဝီရိယခန္တိသစ္စာဓိဋ္ဌာနမေတ္တာဥပေက္ခာပါရမိံ ပူရေတွာ ဣမာ ဒသ ပါရမိယော ဒသ ဥပပါရမိယော ဒသ ပရမတ္ထပါရမိယောတိ သမတိံသ ပါရမိယော ပူရေတွာ, အင်္ဂပရိစ္စာဂံ နယနဓနရဇ္ဇပုတ္တဒါရပရိစ္စာဂန္တိ ဣမေ ပဉ္စ မဟာပရိစ္စာဂေ ပရိစ္စဇိတွာ, ပုဗ္ဗယောဂပုဗ္ဗစရိယဓမ္မက္ခာနဉာတတ္ထစရိယာဒယော ပူရေတွာ ဗုဒ္ဓိစရိယာယ[1] ကောဋိံ ပတွာ အာဂတော၊ တထာ အမှာကမ္ပိ ဘဂဝါ အာဂတော။ ယထာ စ ဝိပဿီ ဘဂဝါ။ပ။ ကဿပေါ ဘဂဝါ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနေ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒေ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ ပဉ္စ ဗလာနိ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ ဘာဝေတွာ ဗြူဟေတွာ အာဂတော၊ တထာ အမှာကမ္ပိ ဘဂဝါ အာဂတောတိ တထာဂတော။

၁-ဗုဒ္ဓစရိယာယ (က)

Yatheva lokamhi Vipassi-ādayo,
Sabbaññubhāvaṁ Munayo idhāgatā.
Tathā ayaṁ Sakyamunīpi āgato,
Tathāgato vuccati tena cakkhumāti.

Evaṁ tathā āgatoti Tathāgato. (1)

Kathaṁ **tathā gatoti Tathāgato**? Yathā sampatijāto Vipassī Bhagavā gato -pa- Kassapo Bhagavā gato, kathañca so gatoti?[1] So hi sampatijātova samehi pādehi pathaviyaṁ patiṭṭhāya uttarābhimukho sattapadavītihārena gato. Yathāha "sampatijāto Ānanda bodhisatto samehi pādehi pathaviyaṁ patiṭṭhahitvā uttarābhimukho sattapadavītihārena gacchati setamhi chatte anudhāriyamāne, sabbā ca disā anuviloketi, āsabhiñca vācaṁ bhāsati 'aggohamasmi lokassa, jeṭṭhohamasmi lokassa, seṭṭhohamasmi lokassa, ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavo'ti"[2]. Tañcassa gamanaṁ tathaṁ ahosi avitathaṁ anekesaṁ visesādhigamānaṁ pubbanimittabhāvena. Yañhi so sampatijātova samehi pādehi patiṭṭhahi, idamassa caturiddhipādapaṭilābhassa pubbanimittaṁ, uttarābhimukhabhāvo pana sabbalokuttarabhāvassa[3] pubbanimittaṁ, sattapadavītihāro sattabojjhaṅgaratanapaṭilābhassa, "suvaṇṇadaṇḍā vītipatanti cāmarā"ti[4] ettha vuttacāmarukkhepo pana sabbatitthiyanimmathanassa pubbanimittaṁ, setacchattadhāraṇaṁ arahattaphalavimuttivaravimalasetacchattapaṭilābhassa pubbanimittaṁ, sabbadisānuvilokanaṁ sabbaññutānāvaraṇañāṇapaṭilābhassa pubbanimittaṁ, āsabhivācābhāsanaṁ appaṭivattiyavaradhammacakkappavattanassa pubbanimittaṁ. Tathā ayaṁ Bhagavāpi gato. Tañcassa gamanaṁ tathaṁ ahosi avitathaṁ tesaṁyeva visesādhigamānaṁ pubbanimittabhāvena. Tenāhu porāṇā—

"Muhuttajātova Gavampatī yathā,
Samehi pādehi phusī vasundharaṁ.
So vikkamī satta padāni Gotamo,
Setañca chattaṁ anudhārayuṁ marū.

1. Tathā ca amhākampi Bhagavā gatoti Tathāgato (Ka)
2. Ma 3. 164 piṭṭhe.
3. Sabbalokuttarapaṭilābhassa (Ka)
4. Khu 1. 386 piṭṭhe.



ယထေဝ လောကမှိ ဝိပဿိအာဒယော၊
သဗ္ဗညုဘာဝံ မုနယော ဣဓာဂတာ။
တထာ အယံ သကျမုနီပိ အာဂတော၊
တထာဂတော ဝုစ္စတိ တေန စက္ခုမာတိ။

ဧဝံ တထာ အာဂတောတိ တထာဂတော။ (၁)

ကထံ **တထာ ဂတောတိ တထာဂတော**? ယထာ သမ္ပတိဇာတော ဝိပဿီ ဘဂဝါ ဂတော။ပ။ ကဿပေါ ဘဂဝါ ဂတော၊ ကထဉ္စ သော ဂတောတိ?[၁] သော ဟိ သမ္ပတိဇာတောဝ သမေဟိ ပါဒေဟိ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာယ ဥတ္တရာဘိမုခေါ သတ္တပဒဝီတိဟာရေန ဂတော။ ယထာဟ "သမ္ပတိဇာတော အာနန္ဒ ဗောဓိသတ္တော သမေဟိ ပါဒေဟိ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌဟိတွာ ဥတ္တရာဘိမုခေါ သတ္တပဒဝီတိဟာရေန ဂစ္ဆတိ သေတမှိ ဆတ္တေ အနုဓာရိယမာနေ၊ သဗ္ဗာ စ ဒိသာ အနုဝိလောကေတိ၊ အာသဘိဉ္စ ဝါစံ ဘာသတိ 'အဂ္ဂေါဟမသ္မိ လောကဿ၊ ဇေဋ္ဌောဟမသ္မိ လောကဿ၊ သေဋ္ဌောဟမသ္မိ လောကဿ၊ အယမန္တိမာ ဇာတိ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဘဝေါ'တိ"[၂]။ တဉ္စဿ ဂမနံ တထံ အဟောသိ အဝိတထံ အနေကေသံ ဝိသေသာဓိဂမာနံ ပုဗ္ဗနိမိတ္တဘာဝေန။ ယဉ္ဟိ သော သမ္ပတိဇာတောဝ သမေဟိ ပါဒေဟိ ပတိဋ္ဌဟိ၊ ဣဒမဿ စတုရိဒ္ဓိပါဒပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ ဥတ္တရာဘိမုခဘာဝေါ ပန သဗ္ဗလောကုတ္တရဘာဝဿ[၃] ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ သတ္တပဒဝီတိဟာရော သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂရတနပဋိလာဘဿ၊ "သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍာ ဝီတိပတန္တိ စာမရာ"တိ[၄] ဧတ္ထ ဝုတ္တစာမရုက္ခေပေါ ပန သဗ္ဗတိတ္ထိယနိမ္မထနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ သေတစ္ဆတ္တဓာရဏံ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိဝရဝိမလသေတစ္ဆတ္တပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ သဗ္ဗဒိသာနုဝိလောကနံ သဗ္ဗညုတာနာဝရဏဉာဏပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ အာသဘိဝါစာဘာသနံ အပ္ပဋိဝတ္တိယဝရဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ တထာ အယံ ဘဂဝါပိ ဂတော။ တဉ္စဿ ဂမနံ တထံ အဟောသိ အဝိတထံ တေသံယေဝ ဝိသေသာဓိဂမာနံ ပုဗ္ဗနိမိတ္တဘာဝေန။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

"မုဟုတ္တဇာတောဝ ဂဝမ္ပတီ ယထာ၊
သမေဟိ ပါဒေဟိ ဖုသီ ဝသုန္ဓရံ။
သော ဝိက္ကမီ သတ္တ ပဒါနိ ဂေါတမော၊
သေတဉ္စ ဆတ္တံ အနုဓာရယုံ မရူ။

၁-တထာ စ အမှာကမ္ပိ ဘဂဝါ ဂတောတိ တထာဂတော (က)
၂-မ ၃-၁၆၄-ပိဋ္ဌေ။
၃-သဗ္ဗလောကုတ္တရပဋိလာဘဿ (က)
၄-ခု ၁-၃၈၆-ပိဋ္ဌေ။

Gantvāna so satta padāni Gotamo,
Disā vilokesi samā samantato.
Aṭṭhaṅgupetaṁ giramabbhudīrayi,
Sīho yathā pabbatamuddhaniṭṭhito”ti.

Evaṁ tathā gatoti Tathāgato.

Atha vā yathā Vipassī Bhagavā -pa- yathā Kassapo Bhagavā, ayampi Bhagavā tatheva nekkhammena kāmacchandaṁ pahāya gato, abyāpādena byāpādaṁ, ālokasaññāya thinamiddhaṁ, avikkhepena uddhaccakukkuccaṁ, dhammavavatthānena vicikicchaṁ pahāya gato, ñāṇena avijjaṁ padāletvā gato, pāmojjena aratiṁ vinodetvā, paṭhamajjhānena nīvaraṇakavāṭaṁ ugghāṭetvā, dutiyajjhānena vitakkavicāraṁ[1] vūpasametvā, tatiyajjhānena pītiṁ virājetvā, catutthajjhānena sukhadukkhaṁ pahāya, ākāsānañcāyatanasamāpattiyā rūpasaññāpaṭighasaññānānattasaññāyo samatikkamitvā, viññāṇañcāyatanasamāpattiyā ākāsānañcāyatanasaññaṁ, ākiñcaññāyatanasamāpattiyā viññāṇañcāyatanasaññaṁ, nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiyā ākiñcaññāyatanasaññaṁ samatikkamitvā gato.

Aniccānupassanāya niccasaññaṁ pahāya, dukkhānupassanāya sukhasaññaṁ, anattānupassanāya attasaññaṁ, nibbidānupassanāya nandiṁ, virāgānupassanāya rāgaṁ, nirodhānupassanāya samudayaṁ, paṭinissaggānupassanāya[2] ādānaṁ khayānupassanāya ghanasaññaṁ, vayānupassanāya āyūhanaṁ, vipariṇāmānupassanāya dhuvasaññaṁ, animittānupassanāya nimittasaññaṁ, appaṇihitānupassanāya paṇidhiṁ, suññatānupassanāya abhinivesaṁ, adhipaññādhammavipassanāya sārādānābhinivesaṁ, yathābhūtañāṇadassanena sammohābhinivesaṁ, ādīnavānupassanāya ālayābhinivesaṁ, paṭisaṅkhānupassanāya appaṭisaṅkhaṁ, vivaṭṭānupassanāya saṁyogābhinivesaṁ, sotāpattimaggena diṭṭhekaṭṭhe kilese bhañjitvā, sakadāgāmimaggena oḷārike kilese pahāya, anāgāmimaggena aṇusahagate kilese samugghātetvā, arahattamaggena sabbakilese samucchinditvā gato. Evampi tathā gatoti Tathāgato. (2)

---

1. Vitakkavicāradhūmaṁ (Sī) 2. Upasamānupassanāya (Sī, Syā)



ဂန္တွာန သော သတ္တ ပဒါနိ ဂေါတမော၊
ဒိသာ ဝိလောကေသိ သမာ သမန္တတော။
အဋ္ဌင်္ဂုပေတံ ဂိရမဗ္ဘုဒီရယိ၊
သီဟော ယထာ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိဋ္ဌိတော”တိ။

ဧဝံ တထာ ဂတောတိ တထာဂတော။

အထ ဝါ ယထာ ဝိပဿီ ဘဂဝါ။ပ။ ယထာ ကဿပေါ ဘဂဝါ၊ အယမ္ပိ ဘဂဝါ တထေဝ နေက္ခမ္မေန ကာမစ္ဆန္ဒံ ပဟာယ ဂတော၊ အဗျာပါဒေန ဗျာပါဒံ, အာလောကသညာယ ထိနမိဒ္ဓံ, အဝိက္ခေပေန ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ, ဓမ္မဝဝတ္ထာနေန ဝိစိကိစ္ဆံ ပဟာယ ဂတော၊ ဉာဏေန အဝိဇ္ဇံ ပဒါလေတွာ ဂတော၊ ပါမောဇ္ဇေန အရတိံ ဝိနောဒေတွာ, ပဌမဇ္ဈာနေန နီဝရဏကဝါဋံ ဥဂ္ဃါဋေတွာ, ဒုတိယဇ္ဈာနေန ဝိတက္ကဝိစာရံ[၁] ဝူပသမေတွာ, တတိယဇ္ဈာနေန ပီတိံ ဝိရာဇေတွာ, စတုတ္ထဇ္ဈာနေန သုခဒုက္ခံ ပဟာယ, အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တိယာ ရူပသညာပဋိဃသညာနာနတ္တသညာယော သမတိက္ကမိတွာ, ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ္တိယာ အာကာသာနဉ္စာယတနသညံ, အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တိယာ ဝိညာဏဉ္စာယတနသညံ, နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိယာ အာကိဉ္စညာယတနသညံ သမတိက္ကမိတွာ ဂတော။

အနိစ္စာနုပဿနာယ နိစ္စသညံ ပဟာယ, ဒုက္ခာနုပဿနာယ သုခသညံ, အနတ္တာနုပဿနာယ အတ္တသညံ, နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာယ နန္ဒိံ, ဝိရာဂါနုပဿနာယ ရာဂံ, နိရောဓာနုပဿနာယ သမုဒယံ, ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာယ[၂] အာဒါနံ, ခယာနုပဿနာယ ဃနသညံ, ဝယာနုပဿနာယ အာယူဟနံ, ဝိပရိဏာမာနုပဿနာယ ဓုဝသညံ, အနိမိတ္တာနုပဿနာယ နိမိတ္တသညံ, အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာယ ပဏိဓိံ, သုညတာနုပဿနာယ အဘိနိဝေသံ, အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယ သာရာဒါနာဘိနိဝေသံ, ယထာဘူတဉာဏဒဿနေန သမ္မောဟာဘိနိဝေသံ, အာဒီနဝါနုပဿနာယ အာလယာဘိနိဝေသံ, ပဋိသင်္ခါနုပဿနာယ အပ္ပဋိသင်္ခံ, ဝိဝဋ္ဋာနုပဿနာယ သံယောဂါဘိနိဝေသံ, သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန ဒိဋ္ဌေကဋ္ဌေ ကိလေသေ ဘဉ္ဇိတွာ, သကဒါဂါမိမဂ္ဂေန ဩဠာရိကေ ကိလေသေ ပဟာယ, အနာဂါမိမဂ္ဂေန အဏုသဟဂတေ ကိလေသေ သမုဂ္ဃါတေတွာ, အရဟတ္တမဂ္ဂေန သဗ္ဗကိလေသေ သမုစ္ဆိန္ဒိတွာ ဂတော။ ဧဝမ္ပိ တထာ ဂတောတိ တထာဂတော။ (၂)

---

၁-ဝိတက္ကဝိစာရဓူမံ (သီ) ၂-ဥပသမာနုပဿနာယ (သီ၊ သျာ)

Kathaṁ **tathalakkhaṇaṁ āgatoti Tathāgato?** Pathavīdhātuyā kakkhaḷattalakkhaṇaṁ tathaṁ avitathaṁ, āpodhātuyā paggharaṇalakkhaṇaṁ, tejodhātuyā uṇhattalakkhaṇaṁ, vāyodhātuyā vitthambhanalakkhaṇaṁ, ākāsadhātuyā asamphuṭṭhalakkhaṇaṁ, viññāṇadhātuyā vijānanalakkhaṇaṁ.

Rūpassa ruppanalakkhaṇaṁ, vedanāya vedayitalakkhaṇaṁ, saññāya sañjānanalakkhaṇaṁ, saṅkhārānaṁ abhisaṅkharaṇalakkhaṇaṁ, viññāṇassa vijānanalakkhaṇaṁ.

Vitakkassa abhiniropanalakkhaṇaṁ, vicārassa anumajjanalakkhaṇaṁ, pītiyā pharaṇalakkhaṇaṁ, sukhassa sātalakkhaṇaṁ, cittekaggatāya avikkhepalakkhaṇaṁ, phassassa phusanalakkhaṇaṁ.

Saddhindriyassa adhimokkhalakkhaṇaṁ, vīriyindriyassa paggahalakkhaṇaṁ, satindriyassa upaṭṭhānalakkhaṇaṁ, samādhindriyassa avikkhepalakkhaṇaṁ, paññindriyassa pajānanalakkhaṇaṁ.

Saddhābalassa assaddhiye akampiyalakkhaṇaṁ, vīriyabalassa kosajje, satibalassa muṭṭhassacce, samādhibalassa uddhacce, paññābalassa avijjāya akampiyalakkhaṇaṁ.

Satisambojjhaṅgassa upaṭṭhānalakkhaṇaṁ, dhammavicayasambojjhaṅgassa pavicayalakkhaṇaṁ, vīriyasambojjhaṅgassa paggahalakkhaṇaṁ, pītisambojjhaṅgassa pharaṇalakkhaṇaṁ, passaddhisambojjhaṅgassa vūpasamalakkhaṇaṁ, samādhisambojjhaṅgassa avikkhepalakkhaṇaṁ, upekkhāsambojjhaṅgassa paṭisaṅkhānalakkhaṇaṁ.

Sammādiṭṭhiyā dassanalakkhaṇaṁ, sammāsaṅkappassa abhiniropanalakkhaṇaṁ, sammāvācāya pariggahalakkhaṇaṁ, sammākammantassa samuṭṭhānalakkhaṇaṁ, sammā-ājīvassa vodānalakkhaṇaṁ, sammāvāyāmassa paggahalakkhaṇaṁ, sammāsatiyā upaṭṭhānalakkhaṇaṁ, sammāsamādhissa avikkhepalakkhaṇaṁ.

Avijjāya aññāṇalakkhaṇaṁ, saṅkhārānaṁ cetanālakkhaṇaṁ, viññāṇassa vijānanalakkhaṇaṁ, nāmassa namanalakkhaṇaṁ, rūpassa ruppanalakkhaṇaṁ, saḷāyatanassa āyatanalakkhaṇaṁ, phassassa phusanalakkhaṇaṁ, vedanāya vedayitalakkhaṇaṁ, taṇhāya hetulakkhaṇaṁ, upādānassa gahaṇalakkhaṇaṁ, bhavassa āyūhanalakkhaṇaṁ, jātiyā nibbattilakkhaṇaṁ, jarāya jīraṇalakkhaṇaṁ, maraṇassa cutilakkhaṇaṁ.



ကထံ **တထလက္ခဏံ အာဂတောတိ တထာဂတော?** ပထဝီဓာတုယာ ကက္ခဠတ္တလက္ခဏံ တထံ အဝိတထံ၊ အာပေါဓာတုယာ ပဂ္ဃရဏလက္ခဏံ၊ တေဇောဓာတုယာ ဥဏှတ္တလက္ခဏံ၊ ဝါယောဓာတုယာ ဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏံ၊ အာကာသဓာတုယာ အသမ္ဖုဋ္ဌလက္ခဏံ၊ ဝိညာဏဓာတုယာ ဝိဇာနနလက္ခဏံ။

ရူပဿ ရုပ္ပနလက္ခဏံ၊ ဝေဒနာယ ဝေဒယိတလက္ခဏံ၊ သညာယ သဉ္ဇာနနလက္ခဏံ၊ သင်္ခါရာနံ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏံ၊ ဝိညာဏဿ ဝိဇာနနလက္ခဏံ။

ဝိတက္ကဿ အဘိနိရောပနလက္ခဏံ၊ ဝိစာရဿ အနုမဇ္ဇနလက္ခဏံ၊ ပီတိယာ ဖရဏလက္ခဏံ၊ သုခဿ သာတလက္ခဏံ၊ စိတ္တေကဂ္ဂတာယ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ၊ ဖဿဿ ဖုသနလက္ခဏံ။

သဒ္ဓိန္ဒြိယဿ အဓိမောက္ခလက္ခဏံ၊ ဝီရိယိန္ဒြိယဿ ပဂ္ဂဟလက္ခဏံ၊ သတိန္ဒြိယဿ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏံ၊ သမာဓိန္ဒြိယဿ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ၊ ပညိန္ဒြိယဿ ပဇာနနလက္ခဏံ။

သဒ္ဓါဗလဿ အဿဒ္ဓိယေ အကမ္ပိယလက္ခဏံ၊ ဝီရိယဗလဿ ကောသဇ္ဇေ၊ သတိဗလဿ မုဋ္ဌဿစ္စေ၊ သမာဓိဗလဿ ဥဒ္ဓစ္စေ၊ ပညာဗလဿ အဝိဇ္ဇာယ အကမ္ပိယလက္ခဏံ။

သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏံ၊ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ပဝိစယလက္ခဏံ၊ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ပဂ္ဂဟလက္ခဏံ၊ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဖရဏလက္ခဏံ၊ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဝူပသမလက္ခဏံ၊ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ၊ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ပဋိသင်္ခါနလက္ခဏံ။

သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဒဿနလက္ခဏံ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပဿ အဘိနိရောပနလက္ခဏံ၊ သမ္မာဝါစာယ ပရိဂ္ဂဟလက္ခဏံ၊ သမ္မာကမ္မန္တဿ သမုဋ္ဌာနလက္ခဏံ၊ သမ္မာအာဇီဝဿ ဝောဒါနလက္ခဏံ၊ သမ္မာဝါယာမဿ ပဂ္ဂဟလက္ခဏံ၊ သမ္မာသတိယာ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏံ၊ သမ္မာသမာဓိဿ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ။

အဝိဇ္ဇာယ အညာဏလက္ခဏံ၊ သင်္ခါရာနံ စေတနာလက္ခဏံ၊ ဝိညာဏဿ ဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ နာမဿ နမနလက္ခဏံ၊ ရူပဿ ရုပ္ပနလက္ခဏံ၊ သဠာယတနဿ အာယတနလက္ခဏံ၊ ဖဿဿ ဖုသနလက္ခဏံ၊ ဝေဒနာယ ဝေဒယိတလက္ခဏံ၊ တဏှာယ ဟေတုလက္ခဏံ၊ ဥပါဒါနဿ ဂဟဏလက္ခဏံ၊ ဘဝဿ အာယူဟနလက္ခဏံ၊ ဇာတိယာ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ၊ ဇရာယ ဇီရဏလက္ခဏံ၊ မရဏဿ စုတိလက္ခဏံ။

Dhātūnaṁ suññatālakkhaṇaṁ, āyatanānaṁ āyatanalakkhaṇaṁ, satipaṭṭhānānaṁ upaṭṭhānalakkhaṇaṁ, sammappadhānānaṁ padahanalakkhaṇaṁ, iddhipādānaṁ ijjhanalakkhaṇaṁ, indriyānaṁ adhipatilakkhaṇaṁ, balānaṁ akampiyalakkhaṇaṁ, bojjhaṅgānaṁ niyyānalakkhaṇaṁ, maggassa hetulakkhaṇaṁ.

Saccānaṁ tathalakkhaṇaṁ, samathassa avikkhepalakkhaṇaṁ, vipassanāya anupassanālakkhaṇaṁ, samathavipassanānaṁ ekarasalakkhaṇaṁ, yuganaddhānaṁ anativattanalakkhaṇaṁ.

Sīlavisuddhiyā saṁvaraṇalakkhaṇaṁ, cittavisuddhiyā avikkhepalakkhaṇaṁ, diṭṭhivisuddhiyā dassanalakkhaṇaṁ.

Khaye ñāṇassa samucchedalakkhaṇaṁ, anuppāde ñāṇassa passaddhilakkhaṇaṁ.

Chandassa mūlalakkhaṇaṁ, manasikārassa samuṭṭhānalakkhaṇaṁ, phassassa samodhānalakkhaṇaṁ, vedanāya samosaraṇalakkhaṇaṁ, samādhissa pamukhalakkhaṇaṁ, satiyā ādhipateyyalakkhaṇaṁ, paññāya tatuttariyalakkhaṇaṁ, vimuttiyā sāralakkhaṇaṁ, amatogadhassa nibbānassa pariyosānalakkhaṇaṁ tathaṁ avitathaṁ. Evaṁ tathalakkhaṇaṁ ñāṇagatiyā āgato avirajjhitvā patto anuppattoti Tathāgato. Evaṁ tathalakkhaṇaṁ āgatoti Tathāgato. (3)

Kathaṁ **tathadhamme yāthāvato abhisambuddhoti Tathāgato?** Tathadhammā nāma cattāri ariyasaccāni. Yathāha "cattārimāni bhikkhave tathāni avitathāni anaññathāni. Katamāni cattāri, 'idaṁ dukkhan'ti bhikkhave tathametaṁ avitathametaṁ anaññathametan"ti[1] vitthāro. Tāni ca Bhagavā abhisambuddho, tasmā tathānaṁ abhisambuddhattā Tathāgatoti vuccati. Abhisambodhattho hi ettha gatasaddo.

Apica jarāmaraṇassa jātipaccayasambhūtasamudāgataṭṭho tatho avitatho anaññatho -pa-. Saṅkhārānaṁ avijjāpaccayasambhūtasamudāgataṭṭho tatho avitatho anaññatho. Tathā avijjāya saṅkhārānaṁ paccayaṭṭho, saṅkhārānaṁ viññāṇassa paccayaṭṭho -pa-. Jātiyā jarāmaraṇassa paccayaṭṭho tatho avitatho anaññatho. Taṁ sabbaṁ Bhagavā abhisambuddho.

1. Saṁ 3. 377 piṭṭhe.



ဓာတူနံ သုညတာလက္ခဏံ၊ အာယတနာနံ အာယတနလက္ခဏံ၊ သတိပဋ္ဌာနာနံ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏံ၊ သမ္မပ္ပဓာနာနံ ပဒဟနလက္ခဏံ၊ ဣဒ္ဓိပါဒါနံ ဣဇ္ဈနလက္ခဏံ၊ ဣန္ဒြိယာနံ အဓိပတိလက္ခဏံ၊ ဗလာနံ အကမ္ပိယလက္ခဏံ၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ နိယျာနလက္ခဏံ၊ မဂ္ဂဿ ဟေတုလက္ခဏံ။

သစ္စာနံ တထလက္ခဏံ၊ သမထဿ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ၊ ဝိပဿနာယ အနုပဿနာလက္ခဏံ၊ သမထဝိပဿနာနံ ဧကရသလက္ခဏံ၊ ယုဂနဒ္ဓါနံ အနတိဝတ္တနလက္ခဏံ။

သီလဝိသုဒ္ဓိယာ သံဝရဏလက္ခဏံ၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိယာ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိယာ ဒဿနလက္ခဏံ။

ခယေ ဉာဏဿ သမုစ္ဆေဒလက္ခဏံ၊ အနုပ္ပါဒေ ဉာဏဿ ပဿဒ္ဓိလက္ခဏံ။

ဆန္ဒဿ မူလလက္ခဏံ၊ မနသိကာရဿ သမုဋ္ဌာနလက္ခဏံ၊ ဖဿဿ သမောဓာနလက္ခဏံ၊ ဝေဒနာယ သမောသရဏလက္ခဏံ၊ သမာဓိဿ ပမုခလက္ခဏံ၊ သတိယာ အာဓိပတေယျလက္ခဏံ၊ ပညာယ တတုတ္တရိယလက္ခဏံ၊ ဝိမုတ္တိယာ သာရလက္ခဏံ၊ အမတောဂဓဿ နိဗ္ဗာနဿ ပရိယောသာနလက္ခဏံ တထံ အဝိတထံ။ ဧဝံ တထလက္ခဏံ ဉာဏဂတိယာ အာဂတော အဝိရဇ္ဈိတွာ ပတ္တော အနုပ္ပတ္တောတိ တထာဂတော။ ဧဝံ တထလက္ခဏံ အာဂတောတိ တထာဂတော။ (၃)

ကထံ **တထဓမ္မေ ယာထာဝတော အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ တထာဂတော?** တထဓမ္မာ နာမ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ။ ယထာဟ "စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ တထာနိ အဝိတထာနိ အနညထာနိ။ ကတမာနိ စတ္တာရိ၊ 'ဣဒံ ဒုက္ခ'န္တိ ဘိက္ခဝေ တထမေတံ အဝိတထမေတံ အနညထမေတ"န္တိ[၁] ဝိတ္ထာရော။ တာနိ စ ဘဂဝါ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ တသ္မာ တထာနံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ တထာဂတောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိသမ္ဗောဓတ္ထော ဟိ ဧတ္ထ ဂတသဒ္ဒေါ။

အပိစ ဇရာမရဏဿ ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌော တထော အဝိတထော အနညထော။ပ။ သင်္ခါရာနံ အဝိဇ္ဇာပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌော တထော အဝိတထော အနညထော။ တထာ အဝိဇ္ဇာယ သင်္ခါရာနံ ပစ္စယဋ္ဌော၊ သင်္ခါရာနံ ဝိညာဏဿ ပစ္စယဋ္ဌော။ပ။ ဇာတိယာ ဇရာမရဏဿ ပစ္စယဋ္ဌော တထော အဝိတထော အနညထော။ တံ သဗ္ဗံ ဘဂဝါ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။

၁-သံ ၃-၃၇၇-ပိဋ္ဌေ။

Tasmāpi tathānaṁ dhammānaṁ abhisambuddhattā Tathāgatoti vuccati. Evaṁ tathadhamme yāthāvato abhisambuddhoti Tathāgato. (4)

Kathaṁ **tathadassitāya Tathāgato? Bhagavā** yaṁ sadevake loke -pa- sadevamanussāya aparimāṇāsu lokadhātūsu aparimāṇānaṁ sattānaṁ cakkhudvāre āpāthaṁ āgacchantaṁ rūpārammaṇaṁ nāma atthi, taṁ sabbākārato jānāti passati. Evaṁ jānatā passatā ca tena taṁ iṭṭhāniṭṭhādivasena vā diṭṭhasutamutaviññātesu labbhamānakapadavasena vā “katamaṁ taṁ rūpaṁ rūpāyatanaṁ, yaṁ rūpaṁ catunnaṁ mahābhūtānaṁ upādāya vaṇṇanibhā sanidassanaṁ sappaṭighaṁ nīlaṁ pītakan”ti-ādinā[1] nayena anekehi nāmehi terasahi vārehi dvepaññāsāya nayehi vibhajjamānaṁ tathameva hoti, vitathaṁ natthi. Esa nayo sotadvārādīsupi āpāthamāgacchantesu saddādīsu. Vuttañhetaṁ Bhagavatā “yaṁ bhikkhave sadevakassa lokassa -pa- sadevamanussāya diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā, tamahaṁ jānāmi, tamahaṁ abbhaññāsiṁ, taṁ Tathāgatassa viditaṁ, taṁ Tathāgato na upaṭṭhāsī”ti[2]. Evaṁ tathadassitāya Tathāgato. Tattha tathadassī-atthe Tathāgatoti padasambhavo veditabbo. (5)

Kathaṁ **tathavāditāya Tathāgato?** Yaṁ rattiṁ Bhagavā Bodhimaṇḍe Aparājitapallaṅke nisinno tiṇṇaṁ mārānaṁ matthakaṁ madditvā anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddho, yañca rattiṁ yamakasālānaṁ antare anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi, etthantare pañcacattālīsavassaparimāṇe kāle paṭhamabodhiyāpi majjhimabodhiyāpi pacchimabodhiyāpi yaṁ Bhagavatā bhāsitaṁ Suttaṁ Geyyaṁ -pa- Vedallaṁ, sabbaṁ taṁ atthato ca byañjanato ca anupavajjaṁ anūnaṁ anadhikaṁ sabbākāraparipuṇṇaṁ rāgamadanimmadanaṁ dosamohamadanimmadanaṁ, natthi tattha vālaggamattampi avakkhalitaṁ[3], sabbaṁ taṁ ekamuddikāya lañchitaṁ viya ekanāḷikāya mitaṁ viya ekatulāya tulitaṁ viya ca tathameva hoti avitathaṁ. Tenāha “yañca Cunda rattiṁ Tathāgato anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambujjhati, yañca rattiṁ anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyati, yaṁ etasmiṁ antare

1. Abhi 1. 162 piṭṭhe. 2. Aṁ 1. 333 piṭṭhe. 3. Pakkhalitaṁ (Ka)



တသ္မာပိ တထာနံ ဓမ္မာနံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ တထာဂတောတိ ဝုစ္စတိ။ ဧဝံ တထဓမ္မေ ယာထာဝတော အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ တထာဂတော။ (၄)

ကထံ **တထဒဿိတာယ တထာဂတော**? ဘဂဝါ ယံ သဒေဝကေ လောကေ။ပ။ သဒေဝမနုဿာယ အပရိမာဏာသု လောကဓာတူသု အပရိမာဏာနံ သတ္တာနံ စက္ခုဒွါရေ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တံ ရူပါရမ္မဏံ နာမ အတ္ထိ၊ တံ သဗ္ဗာကာရတော ဇာနာတိ ပဿတိ။ ဧဝံ ဇာနတာ ပဿတာ စ တေန တံ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌာဒိဝသေန ဝါ ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတေသု လဗ္ဘမာနကပဒဝသေန ဝါ ‘‘ကတမံ တံ ရူပံ ရူပါယတနံ၊ ယံ ရူပံ စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ဝဏ္ဏနိဘာ သနိဒဿနံ သပ္ပဋိဃံ နီလံ ပီတက’’န္တိအာဒိနာ[၁] နယေန အနေကေဟိ နာမေဟိ တေရသဟိ ဝါရေဟိ ဒွေပညာသာယ နယေဟိ ဝိဘဇ္ဇမာနံ တထမေဝ ဟောတိ၊ ဝိတထံ နတ္ထိ။ ဧသ နယော သောတဒွါရာဒီသုပိ အာပါထမာဂစ္ဆန္တေသု သဒ္ဒါဒီသု။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ ဘဂဝတာ “ယံ ဘိက္ခဝေ သဒေဝကဿ လောကဿ။ပ။ သဒေဝမနုဿာယ ဒိဋ္ဌံ သုတံ မုတံ ဝိညာတံ ပတ္တံ ပရိယေသိတံ အနုဝိစရိတံ မနသာ၊ တမဟံ ဇာနာမိ၊ တမဟံ အဗ္ဘညာသိံ၊ တံ တထာဂတဿ ဝိဒိတံ၊ တံ တထာဂတော န ဥပဋ္ဌာသီ”တိ[၂]။ ဧဝံ တထဒဿိတာယ တထာဂတော။ တတ္ထ တထဒဿီအတ္ထေ တထာဂတောတိ ပဒသမ္ဘဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၅)

ကထံ **တထဝါဒိတာယ တထာဂတော**? ယံ ရတ္တိံ ဘဂဝါ ဗောဓိမဏ္ဍေ အပရာဇိတပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော တိဏ္ဏံ မာရာနံ မတ္ထကံ မဒ္ဒိတွာ အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ယဉ္စ ရတ္တိံ ယမကသာလာနံ အန္တရေ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ၊ ဧတ္ထန္တရေ ပဉ္စစတ္တာလီသဝဿပရိမာဏေ ကာလေ ပဌမဗောဓိယာပိ မဇ္ဈိမဗောဓိယာပိ ပစ္ဆိမဗောဓိယာပိ ယံ ဘဂဝတာ ဘာသိတံ သုတ္တံ ဂေယျံ။ပ။ ဝေဒလ္လံ၊ သဗ္ဗံ တံ အတ္ထတော စ ဗျဉ္ဇနတော စ အနုပဝဇ္ဇံ အနူနံ အနဓိကံ သဗ္ဗာကာရပရိပုဏ္ဏံ ရာဂမဒနိမ္မဒနံ ဒေါသမောဟမဒနိမ္မဒနံ၊ နတ္ထိ တတ္ထ ဝါလဂ္ဂမတ္တမ္ပိ အဝက္ခလိတံ[၃]၊ သဗ္ဗံ တံ ဧကမုဒ္ဒိကာယ လဉ္ဆိတံ ဝိယ ဧကနာဠိကာယ မိတံ ဝိယ ဧကတုလာယ တုလိတံ ဝိယ စ တထမေဝ ဟောတိ အဝိတထံ။ တေနာဟ “ယဉ္စ စုန္ဒ ရတ္တိံ တထာဂတော အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ၊ ယဉ္စ ရတ္တိံ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယတိ၊ ယံ ဧတသ္မိံ အန္တရေ

၁-အဘိ ၁-၁၆၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁.၃၃၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ပက္ခလိတံ (က)

bhāsati lapati niddisati, sabbaṁ taṁ tatheva hoti no aññathā. Tasmā Tathāgatoti vuccatī”ti[1]. Gadattho hi ettha gatasaddo. Evaṁ tathavāditāya Tathāgato.

Apica āgadanaṁ āgado, vacananti attho. Tatho aviparīto āgado assāti dakārassa takāraṁ katvā Tathāgatoti evampetasmiṁ atthe padasiddhi veditabbā. (6)

Kathaṁ **tathākāritāya Tathāgato**? ( )[2] Bhagavato hi vācāya kāyo anulometi kāyassapi vācā, tasmā yathāvādī tathākārī yathākārī tathāvādī ca hoti. Evaṁ bhūtassa cassa yathā vācā, kāyopi tathā gato, pavattoti attho. Yathā ca kāyo, vācāpi tathā gatāti Tathāgato. Tenevāha “yathāvādī bhikkhave Tathāgato tathākārī, yathākārī tathāvādī. Iti yathāvādī tathākārī, yathākārī tathāvādī. Tasmā ‘Tathāgato’ti vuccatī”ti[3]. Evaṁ tathākāritāya Tathāgato. (7)

Kathaṁ **abhibhavanaṭṭhena Tathāgato**? Upari Bhavaggaṁ heṭṭhā Avīciṁ pariyantaṁ katvā tiriyaṁ aparimāṇāsu lokadhātūsu sabbasatte abhibhavati sīlenapi samādhināpi paññāyapi vimuttiyāpi, na tassa tulā vā pamāṇaṁ vā atthi, atulo appameyyo anuttaro rājarājo[4] devadevo sakkānamatisakko brahmānamatibrahmā. Tenāha “sadevake loke bhikkhave -pa- sadevamanussāya Tathāgato abhibhū anabhibhūto aññadatthu daso vasavattī. Tasmā ‘Tathāgato’ti vuccatī”ti[3].

Tatrevaṁ padasiddhi veditabbā—agado viya agado. Ko panesa? Desanāvilāso ceva puññussayo ca. Tena hesa mahānubhāvo bhisakkā dibbāgadena sappe viya sabbaparappavādino sadevakañca lokaṁ abhibhavati. Iti sabbalokābhibhavane tatho aviparīto desanāvilāso ceva puññussayo ca agado assāti dakārassa takāraṁ katvā Tathāgatoti veditabbo. Evaṁ abhibhavanaṭṭhena Tathāgato. (8)

---

1. Dī 3. 111 piṭṭhe. 2. (Bhagavā hi yaṁ vācaṁ bhāsati, tatheva kāyena karoti) (Ka)
3. Aṁ 1. 332 piṭṭhe. 4. Rājātirājā (Ka)



ဘာသတိ လပတိ နိဒ္ဒိသတိ၊ သဗ္ဗံ တံ တထေဝ ဟောတိ နော အညထာ။ တသ္မာ တထာဂတောတိ ဝုစ္စတီ''တိ[၁]။ ဂဒတ္ထော ဟိ ဧတ္ထ ဂတသဒ္ဒေါ။ ဧဝံ တထဝါဒိတာယ တထာဂတော။

အပိစ အာဂဒနံ အာဂဒေါ၊ ဝစနန္တိ အတ္ထော။ တထော အဝိပရီတော အာဂဒေါ အဿာတိ ဒကာရဿ တကာရံ ကတွာ တထာဂတောတိ ဧဝမ္ပေတသ္မိံ အတ္ထေ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (၆)

ကထံ **တထာကာရိတာယ တထာဂတော**?( )[၂] ဘဂဝတော ဟိ ဝါစာယ ကာယော အနုလောမေတိ ကာယဿပိ ဝါစာ၊ တသ္မာ ယထာဝါဒီ တထာကာရီ ယထာကာရီ တထာဝါဒီ စ ဟောတိ။ ဧဝံ ဘူတဿ စဿ ယထာ ဝါစာ၊ ကာယောပိ တထာ ဂတော၊ ပဝတ္တောတိ အတ္ထော။ ယထာ စ ကာယော၊ ဝါစာပိ တထာ ဂတာတိ တထာဂတော။ တေနေဝါဟ "ယထာဝါဒီ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော တထာကာရီ၊ ယထာကာရီ တထာဝါဒီ။ ဣတိ ယထာဝါဒီ တထာကာရီ၊ ယထာကာရီ တထာဝါဒီ။ တသ္မာ 'တထာဂတော'တိ ဝုစ္စတီ''တိ[၃]။ ဧဝံ တထာကာရိတာယ တထာဂတော။ (၇)

ကထံ **အဘိဘဝနဋ္ဌေန တထာဂတော**? ဥပရိ ဘဝဂ္ဂံ ဟေဋ္ဌာ အဝီစိံ ပရိယန္တံ ကတွာ တိရိယံ အပရိမာဏာသု လောကဓာတူသု သဗ္ဗသတ္တေ အဘိဘဝတိ သီလေနပိ သမာဓိနာပိ ပညာယပိ ဝိမုတ္တိယာပိ၊ န တဿ တုလာ ဝါ ပမာဏံ ဝါ အတ္ထိ၊ အတုလော အပ္ပမေယျော အနုတ္တရော ရာဇရာဇော[၄] ဒေဝဒေဝေါ သက္ကာနမတိသက္ကော ဗြဟ္မာနမတိဗြဟ္မာ။ တေနာဟ "သဒေဝကေ လောကေ ဘိက္ခဝေ။ပ။ သဒေဝမနုဿာယ တထာဂတော အဘိဘူ အနဘိဘူတော အညဒတ္ထုဒသော ဝသဝတ္တီ။ တသ္မာ 'တထာဂတော'တိ ဝုစ္စတီ''တိ[၃]။

တတြေဝံ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ— အဂဒေါ ဝိယ အဂဒေါ။ ကော ပနေသ? ဒေသနာဝိလာသော စေဝ ပုညုဿယော စ။ တေန ဟေသ မဟာနုဘာဝေါ ဘိသက္ကော ဒိဗ္ဗာဂဒေန သပ္ပေ ဝိယ သဗ္ဗပရပ္ပဝါဒိနော သဒေဝကဉ္စ လောကံ အဘိဘဝတိ။ ဣတိ သဗ္ဗလောကာဘိဘဝနေ တထော အဝိပရီတော ဒေသနာဝိလာသော စေဝ ပုညုဿယော စ အဂဒေါ အဿာတိ ဒကာရဿ တကာရံ ကတွာ တထာဂတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝံ အဘိဘဝနဋ္ဌေန တထာဂတော။ (၈)

---

၁-ဒီ-၃-၁၁၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-(ဘဂဝါ ဟိ ယံ ဝါစံ ဘာသတိ၊ တထေဝ ကာယေန ကရောတိ) (က)
၃-အံ ၁-၃၃၂-ပိဋ္ဌေ။ ၄-ရာဇာတိရာဇာ (က)

Apica tathāya gatotipi Tathāgato, tathaṁ gatotipi Tathāgato, gatoti avagato atīto patto paṭipannoti attho. Tattha sakalalokaṁ tīraṇapariññāya tathāya gato avagatoti Tathāgato. Lokasamudayaṁ pahānapariññāya tathāya gato atītoti Tathāgato, lokanirodhaṁ sacchikiriyāya tathāya gato pattoti Tathāgato, lokanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ tathāya gato paṭipannoti Tathāgato. Tena yaṁ vuttaṁ Bhagavatā—

> "Loko bhikkhave Tathāgatena abhisambuddho, lokasmā Tathāgato visaṁyutto. Lokasamudayo bhikkhave Tathāgatena abhisambuddho, lokasamudayo Tathāgatassa pahīno. Lokanirodho bhikkhave Tathāgatena abhisambuddho, lokanirodho Tathāgatassa sacchikato. Lokanirodhagāminī paṭipadā bhikkhave Tathāgatena abhisambuddhā, lokanirodhagāminī paṭipadā Tathāgatassa bhāvitā. Yaṁ bhikkhave sadevakassa lokassa -pa- sabbaṁ taṁ Tathāgatena abhisambuddhaṁ. Tasmā 'Tathāgato'ti vuccatī"ti[1].

Tassapi evaṁ attho veditabbo. Idampi ca Tathāgatassa Tathāgatabhāvadīpane mukhamattameva, sabbākārena pana Tathāgatova Tathāgatassa Tathāgatabhāvaṁ vaṇṇeyya.

**Arahaṁ Sammāsambuddho**ti padadvaye pana ārakattā, arīnaṁ arānañca hatattā, paccayādīnaṁ arahattā, pāpakaraṇe rahābhāvāti imehi tāva kāraṇehi Arahanti veditabbo. Sammā sāmañca sabbadhammānaṁ buddhattā pana **Sammāsambuddho**ti ayamettha saṅkhepo, vitthārato panetaṁ padadvayaṁ Visuddhimagge[2] Buddhānussativaṇṇanāyaṁ pakāsitanti.

171. Dutiye **pātubhāvo**ti uppatti nipphatti. **Dullabho lokasmin**ti imasmiṁ sattaloke dullabho sudullabho paramadullabho. Kasmā dullabhoti? Ekavāraṁ dānapāramiṁ pūretvā Buddhena bhavituṁ na sakkā, dve vāre dasa vāre vīsati vāre paññāsa vāre vārasataṁ vārasahassaṁ vārasatasahassaṁ vārakoṭisatasahassampi dānapāramiṁ pūretvā Buddhena

1. Aṁ 1. 331 piṭṭhe. 2. Visuddhi 1. 191 piṭṭhe.



အပိစ တထာယ ဂတောတိပိ တထာဂတော၊ တထံ ဂတောတိပိ တထာဂတော၊ ဂတောတိ အဝဂတော အတီတော ပတ္တော ပဋိပန္နောတိ အတ္ထော။ တတ္ထ သကလလောကံ တီရဏပရိညာယ တထာယ ဂတော အဝဂတောတိ တထာဂတော။ လောကသမုဒယံ ပဟာနပရိညာယ တထာယ ဂတော အတီတောတိ တထာဂတော၊ လောကနိရောဓံ သစ္ဆိကိရိယာယ တထာယ ဂတော ပတ္တောတိ တထာဂတော၊ လောကနိရောဓဂါမိနိံ ပဋိပဒံ တထာယ ဂတော ပဋိပန္နောတိ တထာဂတော။ တေန ယံ ဝုတ္တံ ဘဂဝတာ—

> "လောကော ဘိက္ခဝေ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ လောကသ္မာ တထာဂတော ဝိသံယုတ္တော။ လောကသမုဒယော ဘိက္ခဝေ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ လောကသမုဒယော တထာဂတဿ ပဟီနော။ လောကနိရောဓော ဘိက္ခဝေ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ လောကနိရောဓော တထာဂတဿ သစ္ဆိကတော။ လောကနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ ဘိက္ခဝေ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ၊ လောကနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ တထာဂတဿ ဘာဝိတာ။ ယံ ဘိက္ခဝေ သဒေဝကဿ လောကဿ။ပ။ သဗ္ဗံ တံ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓံ။ တသ္မာ 'တထာဂတော'တိ ဝုစ္စတီ"တိ[၁]။

တဿပိ ဧဝံ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဒမ္ပိ စ တထာဂတဿ တထာဂတဘာဝဒီပနေ မုခမတ္တမေဝ၊ သဗ္ဗာကာရေန ပန တထာဂတောဝ တထာဂတဿ တထာဂတဘာဝံ ဝဏ္ဏေယျ။

**အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ**တိ ပဒဒွယေ ပန အာရကတ္တာ, အရီနံ အရာနဉ္စ ဟတတ္တာ, ပစ္စယာဒီနံ အရဟတ္တာ, ပါပကရဏေ ရဟာဘာဝါတိ ဣမေဟိ တာဝ ကာရဏေဟိ အရဟန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သမ္မာ သာမဉ္စ သဗ္ဗဓမ္မာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာ ပန **သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ**တိ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပနေတံ ပဒဒွယံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ[၂] ဗုဒ္ဓါနုဿတိဝဏ္ဏနာယံ ပကာသိတန္တိ။

၁၇၁။ ဒုတိယေ **ပါတုဘာဝေါ**တိ ဥပ္ပတ္တိ နိပ္ဖတ္တိ။ **ဒုလ္လဘော လောကသ္မိန္တိ** ဣမသ္မိံ သတ္တလောကေ ဒုလ္လဘော သုဒုလ္လဘော ပရမဒုလ္လဘော။ ကသ္မာ ဒုလ္လဘောတိ? ဧကဝါရံ ဒါနပါရမိံ ပူရေတွာ ဗုဒ္ဓေန ဘဝိတုံ န သက္ကာ၊ ဒွေ ဝါရေ ဒသ ဝါရေ ဝီသတိ ဝါရေ ပညာသ ဝါရေ ဝါရသတံ ဝါရသဟဿံ ဝါရသတသဟဿံ ဝါရကောဋိသတသဟဿမ္ပိ ဒါနပါရမိံ ပူရေတွာ ဗုဒ္ဓေန

၁-အံ ၁-၃၃၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၁၉၁-ပိဋ္ဌေ။

bhavituṁ na sakkā. Tathā ekadivasaṁ dve divase dasa divase vīsati divase paññāsa divase divasasataṁ divasasahassaṁ divasasatasahassaṁ divasakoṭisatasahassaṁ. Ekamāsaṁ dve māse -pa- māsakoṭisatasahassaṁ. Ekasaṁvaccharaṁ dve saṁvacchare -pa- saṁvaccharakoṭisatasahassaṁ. Ekakappaṁ dve kappe -pa- kappakoṭisatasahassaṁ. Kappānaṁ ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ dve asaṅkhyeyyāni tīṇi asaṅkhyeyyāni dānapāramiṁ pūretvā Buddhena bhavituṁ na sakkā. Sīlapāramīnekkhammapāramī -pa- upekkhāpāramīsupi eseva nayo. Pacchimakoṭiyā pana kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni dasa pāramiyo pūretvā Buddhena bhavituṁ sakkāti iminā kāraṇena dullabho.

172. Tatiye **acchariyamanusso**ti acchariyo manusso. Acchariyoti andhassa pabbatārohaṇaṁ viya niccaṁ na hotīti attho. Ayaṁ tāva saddanayo. Ayaṁ pana Aṭṭhakathānayo—accharāyoggoti acchariyo, accharaṁ paharitvā passitabboti attho. Apica "Tathāgatassa bhikkhave Arahato Sammāsambuddhassa pātubhāvā cattāro acchariyā abbhutā dhammā pātubhavantī"ti[1] evamādīhi anekehi acchariyabbhutadhammehi samannāgatattāpi acchariyamanusso. Āciṇṇamanussotipi acchariyamanusso.

Abhinīhārassa hi sampādake aṭṭha dhamme samodhānetvā Ekabuddhassa sammukhe Mahābodhimaṇḍe mānasaṁ bandhitvā nisajjanaṁ nāma[2] na aññassa kassaci āciṇṇaṁ, sabbaññubodhisattasseva āciṇṇaṁ. Tathā Buddhānaṁ santike byākaraṇaṁ labhitvā anivattakena hutvā vīriyādhiṭṭhānaṁ adhiṭṭhāya Buddhakārakadhammānaṁ pūraṇampi na aññassa kassaci āciṇṇaṁ, sabbaññubodhisattasseva āciṇṇaṁ. Tathā pāramiyo gabbhaṁ gaṇhāpetvā Vessantarattabhāvasadise attabhāve ṭhatvā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitānaṁ hatthīnaṁ sattasatāni assānaṁ sattasatānīti evaṁ sattasatakamahādānaṁ datvā Jālikumārasadisaṁ puttaṁ Kaṇhājināsadisaṁ dhītaraṁ Maddīdevisadisaṁ bhariyañca dānamukhe niyyātetvā yāvatāyukaṁ ṭhatvā dutiye attabhāve Tusitabhavane paṭisandhiggahaṇampi na aññassa kassaci āciṇṇaṁ, sabbaññubodhisattasseva āciṇṇaṁ. Tusitapure yāvatāyukaṁ ṭhatvā devatānaṁ āyācanaṁ sampaṭicchitvā pañcamahāvilokanaṁ viloketvā

1. Aṁ 1. 446 piṭṭhe. 2. Nipajjanaṁ nāma (Sī, Ka)



ဘဝိတုံ န သက္ကာ။ တထာ ဧကဒိဝသံ ဒွေ ဒိဝသေ ဒသ ဒိဝသေ ဝီသတိ ဒိဝသေ ပညာသ ဒိဝသေ ဒိဝသသတံ ဒိဝသသဟဿံ ဒိဝသသတသဟဿံ ဒိဝသကောဋိသတသဟဿံ။ ဧကမာသံ ဒွေ မာသေ။ပ။ မာသကောဋိသတသဟဿံ။ ဧကသံဝစ္ဆရံ ဒွေ သံဝစ္ဆရေ။ပ။ သံဝစ္ဆရကောဋိသတသဟဿံ။ ဧကကပ္ပံ ဒွေ ကပ္ပေ။ပ။ ကပ္ပကောဋိသတသဟဿံ။ ကပ္ပါနံ ဧကံ အသင်္ချေယျံ ဒွေ အသင်္ချေယျာနိ တီဏိ အသင်္ချေယျာနိ ဒါနပါရမိံ ပူရေတွာ ဗုဒ္ဓေန ဘဝိတုံ န သက္ကာ။ သီလပါရမီနေက္ခမ္မပါရမီ။ပ။ ဥပေက္ခာပါရမီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ပစ္ဆိမကောဋိယာ ပန ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ဒသ ပါရမိယော ပူရေတွာ ဗုဒ္ဓေန ဘဝိတုံ သက္ကာတိ ဣမိနာ ကာရဏေန ဒုလ္လဘော။

၁၇၂။ တတိယေ **အစ္ဆရိယမနုဿော**တိ အစ္ဆရိယော မနုဿော။ အစ္ဆရိယောတိ အန္ဓဿ ပဗ္ဗတာရောဟဏံ ဝိယ နိစ္စံ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ အယံ တာဝ သဒ္ဒနယော။ အယံ ပန အဋ္ဌကထာနယော—အစ္ဆရာယောဂ္ဂေါတိ အစ္ဆရိယော၊ အစ္ဆရံ ပဟရိတွာ ပဿိတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ အပိစ "တထာဂတဿ ဘိက္ခဝေ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ပါတုဘာဝါ စတ္တာရော အစ္ဆရိယာ အဗ္ဘုတာ ဓမ္မာ ပါတုဘဝန္တီ"တိ[၁] ဧဝမာဒီဟိ အနေကေဟိ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတတ္တာပိ အစ္ဆရိယမနုဿော။ အာစိဏ္ဏမနုဿောတိပိ အစ္ဆရိယမနုဿော။

အဘိနီဟာရဿ ဟိ သမ္ပာဒကေ အဋ္ဌ ဓမ္မေ သမောဓာနေတွာ ဧကဗုဒ္ဓဿ သမ္မုခေ မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ မာနသံ ဗန္ဓိတွာ နိသဇ္ဇနံ နာမ[၂] န အညဿ ကဿစိ အာစိဏ္ဏံ၊ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တဿေဝ အာစိဏ္ဏံ။ တထာ ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ ဗျာကရဏံ လဘိတွာ အနိဝတ္တကေန ဟုတွာ ဝီရိယာဓိဋ္ဌာနံ အဓိဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မာနံ ပူရဏမ္ပိ န အညဿ ကဿစိ အာစိဏ္ဏံ၊ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တဿေဝ အာစိဏ္ဏံ။ တထာ ပါရမိယော ဂဗ္ဘံ ဂဏှာပေတွာ ဝေဿန္တရတ္တဘာဝသဒိသေ အတ္တဘာဝေ ဌတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာနံ ဟတ္ထီနံ သတ္တသတာနိ အဿာနံ သတ္တသတာနီတိ ဧဝံ သတ္တသတကမဟာဒါနံ ဒတွာ ဇာလိကုမာရသဒိသံ ပုတ္တံ ကဏှာဇိနာသဒိသံ ဓီတရံ မဒ္ဒီဒေဝိသဒိသံ ဘရိယဉ္စ ဒါနမုခေ နိယျာတေတွာ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဒုတိယေ အတ္တဘာဝေ တုသိတဘဝနေ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏမ္ပိ န အညဿ ကဿစိ အာစိဏ္ဏံ၊ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တဿေဝ အာစိဏ္ဏံ။ တုသိတပုရေ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဒေဝတာနံ အာယာစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ပဉ္စမဟာဝိလောကနံ ဝိလောကေတွာ

၁-အံ ၁-၄၄၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-နိပဇ္ဇနံ နာမ (သီ၊ က)

satassa sampajānassa Tusitapurā cavitvā mahābhogakule paṭisandhiggahaṇampi na aññassa kassaci āciṇṇaṁ, sabbaññubodhisattasseva āciṇṇaṁ. Tathā paṭisandhiggahaṇadivase dasasahassilokadhātukampanampi, satassa sampajānassa mātukucchiyaṁ nivāsopi, satassa sampajānassa mātukucchito nikkhamanadivase dasasahassilokadhātukampanampi, sampatijātassa sattapadavītihāragamanampi, dibbasetacchattadhāraṇampi, dibbavāḷabījanukkhepopi, sabbadisāsu sīhavilokanaṁ viloketvā attanā paṭisamaṁ kañci sattaṁ adisvā 'aggohamasmi lokassā"ti evaṁ sīhanādanadanampi, paripākagate ñāṇe mahāsampattiṁ pahāya mahābhinikkhamanampi, Mahābodhimaṇḍe pallaṅkena nisinnassa māravijayaṁ ādiṁ katvā pubbenivāsānussatidibbacakkhuvisodhanāni katvā paccūsasamaye sabbaññutaññāṇaguṇarāsipaṭividdhakkhaṇe dasasahassilokadhātukampanampi, paṭhamadhammadesanāya anuttaraṁ tiparivaṭṭaṁ dhammacakkappavattanampīti evamādi sabbaṁ na aññassa kassaci āciṇṇaṁ, Sabbaññubuddhasseva āciṇṇaṁ. Evaṁ āciṇṇamanussotipi acchariyamanusso.

173. Catutthe **kālakiriyā**ti ekasmiṁ kāle pākaṭā kiriyāti kālakiriyā. Tathāgato hi pañcacattālīsa vassāni ṭhatvā tīṇi piṭakāni pañca nikāye navaṅgaṁ Satthusāsanaṁ caturāsīti dhammakkhandhasahassāni pakāsetvā mahājanaṁ nibbānaninnaṁ nibbānapoṇaṁ katvā yamakasālānamantare nipanno bhikkhusaṁghaṁ āmantetvā appamādena ovaditvā sato sampajāno anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi. Ayamassa kiriyā[1] yāvajjatanā pākaṭāti ekasmiṁ kāle pākaṭā kiriyāti kālakiriyā. **Anutappā**[2] **hotī**ti anutāpakarā hoti. Tattha cakkavattirañño kālakiriyā ekacakkavāḷe devamanussānaṁ anutāpakarā hoti. Buddhānaṁ kālakiriyā dasasahassacakkavāḷesu devamanussānaṁ anutāpakarā hoti. Tena vuttaṁ "bahuno janassa anutappā hotī"ti.

174. Pañcame **adutiyo**ti dutiyassa Buddhassa abhāvo adutiyo. Cattāro hi buddhā sutabuddho catusaccabuddho Paccekabuddho Sabbaññubuddhoti. Tattha bahussuto bhikkhu **sutabuddho** nāma. Khīṇāsavo **catusaccabuddho**

1. Kālakiriyā (Syā, Ka) 2. Ānutappā (Sī)



သတဿ သမ္ပဇာနဿ တုသိတပုရာ စဝိတွာ မဟာဘောဂကုလေ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏမ္ပိ န အညဿ ကဿစိ အာစိဏ္ဏံ၊ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တဿေဝ အာစိဏ္ဏံ။ တထာ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ဒသသဟဿိလောကဓာတုကမ္ပနမ္ပိ၊ သတဿ သမ္ပဇာနဿ မာတုကုစ္ဆိယံ နိဝါသောပိ၊ သတဿ သမ္ပဇာနဿ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမနဒိဝသေ ဒသသဟဿိလောကဓာတုကမ္ပနမ္ပိ၊ သမ္ပတိဇာတဿ သတ္တပဒဝီတိဟာရဂမနမ္ပိ၊ ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တဓာရဏမ္ပိ၊ ဒိဗ္ဗဝါဠဗီဇနုက္ခေပေါပိ၊ သဗ္ဗဒိသာသု သီဟဝိလောကနံ ဝိလောကေတွာ အတ္တနာ ပဋိသမံ ကဉ္စိ သတ္တံ အဒိသွာ "အဂ္ဂေါဟမသ္မိ လောကဿာ"တိ ဧဝံ သီဟနာဒနဒနမ္ပိ၊ ပရိပါကဂတေ ဉာဏေ မဟာသမ္ပတ္တိံ ပဟာယ မဟာဘိနိက္ခမနမ္ပိ၊ မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ ပလ္လင်္ကေန နိသိန္နဿ မာရဝိဇယံ အာဒိံ ကတွာ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဒိဗ္ဗစက္ခုဝိသောဓနာနိ ကတွာ ပစ္စူသသမယေ သဗ္ဗညုတညာဏဂုဏရာသိပဋိဝိဒ္ဓက္ခဏေ ဒသသဟဿိလောကဓာတုကမ္ပနမ္ပိ၊ ပဌမဓမ္မဒေသနာယ အနုတ္တရံ တိပရိဝဋ္ဋံ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနမ္ပီတိ ဧဝမာဒိ သဗ္ဗံ န အညဿ ကဿစိ အာစိဏ္ဏံ၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓဿေဝ အာစိဏ္ဏံ။ ဧဝံ အာစိဏ္ဏမနုဿောတိပိ အစ္ဆရိယမနုဿော။

၁၇၃။ စတုတ္ထေ **ကာလကိရိယာ**တိ ဧကသ္မိံ ကာလေ ပါကဋာ ကိရိယာတိ ကာလကိရိယာ။ တထာဂတော ဟိ ပဉ္စစတ္တာလီသ ဝဿာနိ ဌတွာ တီဏိ ပိဋကာနိ ပဉ္စ နိကာယေ နဝင်္ဂံ သတ္ထုသာသနံ စတုရာသီတိ ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ ပကာသေတွာ မဟာဇနံ နိဗ္ဗာနနိန္နံ နိဗ္ဗာနပေါဏံ ကတွာ ယမကသာလာနမန္တရေ နိပန္နော ဘိက္ခုသံဃံ အာမန္တေတွာ အပ္ပမာဒေန ဩဝဒိတွာ သတော သမ္ပဇာနော အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ အယမဿ ကိရိယာ[1] ယာဝဇ္ဇတနာ ပါကဋာတိ ဧကသ္မိံ ကာလေ ပါကဋာ ကိရိယာတိ ကာလကိရိယာ။ **အနုတပ္ပါ**[2] **ဟောတီ**တိ အနုတာပကရာ ဟောတိ။ တတ္ထ စက္ကဝတ္တိရညော ကာလကိရိယာ ဧကစက္ကဝါဠေ ဒေဝမနုဿာနံ အနုတာပကရာ ဟောတိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ကာလကိရိယာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေသု ဒေဝမနုဿာနံ အနုတာပကရာ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဗဟုနော ဇနဿ အနုတပ္ပါ ဟောတီ"တိ။

၁၇၄။ ပဉ္စမေ **အဒုတိယော**တိ ဒုတိယဿ ဗုဒ္ဓဿ အဘာဝါ အဒုတိယော။ စတ္တာရော ဟိ ဗုဒ္ဓါ သုတဗုဒ္ဓေါ စတုသစ္စဗုဒ္ဓေါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါတိ။ တတ္ထ ဗဟုဿုတော ဘိက္ခု **သုတဗုဒ္ဓေါ** နာမ။ ခီဏာသဝေါ **စတုသစ္စဗုဒ္ဓေါ**

၁-ကာလကိရိယာ (သျာ၊ က) ၂-အာနုတပ္ပါ (သီ)

nāma. Kappasatasahassādhikāni dve asaṅkhyeyyāni pāramiyo pūretvā sāmaṁ paṭividdhapaccekabodhiñāṇo **Paccekabuddho** nāma. Kappasatasahassādhikāni cattāri vā aṭṭha vā soḷasa vā asaṅkhyeyyāni pāramiyo pūretvā tiṇṇaṁ mārānaṁ matthakaṁ madditvā paṭividdhasabbaññutaññāṇo **Sabbaññubuddho** nāma. Imesu catūsu buddhesu Sabbaññubuddhova adutiyo nāma. Na hi tena saddhiṁ añño Sabbaññubuddho nāma uppajjati.

**Asahāyo**ti attabhāvena vā paṭividdhadhammehi vā sadiso sahāyo nāma assa natthīti asahāyo. “Laddhasahāyo kho pana so Bhagavā sekhānañceva paṭipadānan”ti iminā pana pariyāyena sekhāsekhā Buddhānaṁ sahāyā nāma honti. **Appaṭimo**ti paṭimā vuccati attabhāvo, tassa attabhāvasadisā aññā paṭimā natthīti appaṭimo. Yāpi ca manussā suvaṇṇarajatādimayā paṭimā karonti, tāsu vālaggamattampi okāsaṁ Tathāgatassa attabhāvasadisaṁ kātuṁ samattho nāma natthīti sabbathāpi appaṭimo.

**Appaṭisamo**ti attabhāvenevassa paṭisamo nāma koci natthīti appaṭisamo. **Appaṭibhāgo**ti ye Tathāgatena “cattāro satipaṭṭhānā”ti-ādinā nayena dhammā desitā, tesu “na cattāro satipaṭṭhānā, tayo vā pañca vā”ti-ādinā nayena paṭibhāgaṁ kātuṁ samattho nāma natthīti appaṭibhāgo. **Appaṭipuggalo**ti añño koci “ahaṁ Buddho”ti evaṁ paṭiññaṁ kātuṁ[1] samattho puggalo natthīti appaṭipuggalo. **Asamo**ti appaṭipuggalattāva sabbasattehi asamo. **Asamasamo**ti asamā vuccanti atītānāgatā Sabbaññubuddhā, tehi asamehi samoti asamasamo.

**Dvipadānaṁ aggo**ti Sammāsambuddho apadānaṁ dvipadānaṁ catuppadānaṁ bahuppadānaṁ rūpīnaṁ arūpīnaṁ saññīnaṁ asaññīnaṁ nevasaññīnāsaññīnaṁ sattānaṁ aggova, kasmā idha dvipadānaṁ aggoti vutto? Seṭṭhataravasena. Imasmiṁ hi loke seṭṭho nāma uppajjamāno apadacatuppadabahuppadesu na uppajjati, dvipadesuyeva uppajjati. Kataradvipadesūti? Manussesu ceva devesu ca. Manussesu uppajjamāno tisahassimahāsahassilokadhātuṁ vase vattetuṁ

1. Dātuṁ (Sī, Syā)



နာမ။ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ ဒွေ အသင်္ချေယျာနိ ပါရမိယော ပူရေတွာ သာမံ ပဋိဝိဒ္ဓပစ္စေကဗောဓိဉာဏော **ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ** နာမ။ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ ဝါ အဋ္ဌ ဝါ သောဠသ ဝါ အသင်္ချေယျာနိ ပါရမိယော ပူရေတွာ တိဏ္ဏံ မာရာနံ မတ္ထကံ မဒ္ဒိတွာ ပဋိဝိဒ္ဓသဗ္ဗညုတညာဏော **သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ** နာမ။ ဣမေသု စတူသု ဗုဒ္ဓေသု သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါဝ အဒုတိယော နာမ။ န ဟိ တေန သဒ္ဓိံ အညော သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

**အသဟာယော**တိ အတ္တဘာဝေန ဝါ ပဋိဝိဒ္ဓဓမ္မေဟိ ဝါ သဒိသော သဟာယော နာမ အဿ နတ္ထီတိ အသဟာယော။ “လဒ္ဓသဟာယော ခေါ ပန သော ဘဂဝါ သေခါနဉ္စေဝ ပဋိပဒါန”န္တိ ဣမိနာ ပန ပရိယာယေန သေခါသေခါ ဗုဒ္ဓါနံ သဟာယာ နာမ ဟောန္တိ။ **အပ္ပဋိမော**တိ ပဋိမာ ဝုစ္စတိ အတ္တဘာဝေါ၊ တဿ အတ္တဘာဝသဒိသာ အညာ ပဋိမာ နတ္ထီတိ အပ္ပဋိမော။ ယာပိ စ မနုဿာ သုဝဏ္ဏရဇတာဒိမယာ ပဋိမာ ကရောန္တိ၊ တာသု ဝါလဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဩကာသံ တထာဂတဿ အတ္တဘာဝသဒိသံ ကာတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထီတိ သဗ္ဗထာပိ အပ္ပဋိမော။

**အပ္ပဋိသမော**တိ အတ္တဘာဝေနေဝဿ ပဋိသမော နာမ ကောစိ နတ္ထီတိ အပ္ပဋိသမော။ **အပ္ပဋိဘာဂေါ**တိ ယေ တထာဂတေန “စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ”တိအာဒိနာ နယေန ဓမ္မာ ဒေသိတာ၊ တေသု “န စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ၊ တယော ဝါ ပဉ္စ ဝါ”တိအာဒိနာ နယေန ပဋိဘာဂံ ကာတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထီတိ အပ္ပဋိဘာဂေါ။ **အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော**တိ အညော ကောစိ “အဟံ ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဧဝံ ပဋိညံ ကာတုံ[1] သမတ္ထော ပုဂ္ဂလော နတ္ထီတိ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော။ **အသမော**တိ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလတ္တာဝ သဗ္ဗသတ္တေဟိ အသမော။ **အသမသမော**တိ အသမာ ဝုစ္စန္တိ အတီတာနာဂတာ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါ၊ တေဟိ အသမေဟိ သမောတိ အသမသမော။

**ဒွိပဒါနံ အဂ္ဂေါ**တိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ အပဒါနံ ဒွိပဒါနံ စတုပ္ပဒါနံ ဗဟုပ္ပဒါနံ ရူပီနံ အရူပီနံ သညီနံ အသညီနံ နေဝသညီနာသညီနံ သတ္တာနံ အဂ္ဂေါဝ၊ ကသ္မာ ဣဓ ဒွိပဒါနံ အဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော? သေဋ္ဌတရဝသေန။ ဣမသ္မိံ ဟိ လောကေ သေဋ္ဌော နာမ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော အပဒစတုပ္ပဒဗဟုပ္ပဒေသု န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒွိပဒေသုယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ကတရဒွိပဒေသူတိ? မနုဿေသု စေဝ ဒေဝေသု စ။ မနုဿေသု ဥပ္ပဇ္ဇမာနော တိသဟဿိမဟာသဟဿိလောကဓာတုံ ဝသေ ဝတ္တေတုံ

၁-ဒါတုံ (သီ၊ သျာ)

samattho Buddho hutvā uppajjati. Devesu uppajjamāno dasasahassilokadhātuṁ Vasavattī mahābrāhmā hutvā uppajjati. So tassa kappiyakārako vā ārāmiko vā sampajjati. Iti tatopi seṭṭhataravasenesa dvipadānaṁ aggoti vutto.

175-186. Chaṭṭhādīsu **ekapuggalassa bhikkhave pātubhāvā mahato cakkhussa pātubhāvo hotī**ti bhikkhave ekapuggalassa Tathāgatassa Arahato Sammāsambuddhassa pātubhāvena mahantassa cakkhussa pātubhāvo hoti. Tasmiṁ puggale pātubhūte taṁ pātubhūtameva hoti, na vinā tassa pātubhāvena pātubhavati. **Pātubhāvo**ti uppatti nipphatti. Katamassa cakkhussāti? Paññācakkhussa. Kīvarūpassāti? Sāriputtattherassa vipassanāpaññāsadisassa Mahāmoggallānattherassa samādhipaññāsadisassāti. **Ālokā**dīsupi eseva nayo. Ubhinnaṁ aggasāvakānaṁ paññā-ālokasadisoyeva hi ettha āloko, paññā-obhāsasadisoyeva obhāso adhippeto. “Mahato cakkhussa, mahato ālokassa, mahato obhāsassā”ti imāni ca pana tīṇipi lokiyalokuttaramissakāni kathitānīti veditabbāni.

**Channaṁ anuttariyānan**ti uttaritaravirahitānaṁ channaṁ uttamadhammānaṁ. Tattha dassanānuttariyaṁ savanānuttariyaṁ lābhānuttariyaṁ sikkhānuttariyaṁ pāricariyānuttariyaṁ anussatānuttariyanti imāni cha anuttariyāni. Imesaṁ pātubhāvo hotīti attho. Āyasmā hi Ānandatthero sāyaṁpātaṁ Tathāgataṁ cakkhuviññāṇena daṭṭhuṁ labhati, idaṁ **dassanānuttariyaṁ.** Aññopi sotāpanno vā sakadāgāmī vā anāgāmī vā Ānandatthero viya Tathāgataṁ dassanāya labhati, idampi dassanānuttariyaṁ. Aparo pana puthujjanakalyāṇako Ānandatthero viya Dasabalaṁ dassanāya labhitvā taṁ dassanaṁ vaḍḍhetvā sotāpattimaggaṁ pāpeti, idaṁ dassanameva nāma, mūladassanaṁ pana dassanānuttariyaṁ nāma.

Ānandattheroyeva ca abhikkhaṇaṁ Dasabalassa vacanaṁ sotaviññāṇena sotuṁ labhati, idaṁ **savanānuttariyaṁ.** Aññepi sotāpannādayo Ānandatthero viya Tathāgatassa vacanaṁ savanāya labhanti, idampi savanānuttariyaṁ. Aparo pana puthujjanakalyāṇako Ānandatthero viya



သမတ္ထော ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒေဝေသု ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဝသဝတ္တီ မဟာဗြဟ္မာ ဟုတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သော တဿ ကပ္ပိယကာရကော ဝါ အာရာမိကော ဝါ သမ္ပဇ္ဇတိ။ ဣတိ တတောပိ သေဋ္ဌတရဝသေနေသ ဒွိပဒါနံ အဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော။

၁၇၅-၁၈၆။ ဆဋ္ဌာဒီသု **ဧကပုဂ္ဂလဿ ဘိက္ခဝေ ပါတုဘာဝါ မဟတော စက္ခုဿ ပါတုဘာဝေါ ဟောတီ**တိ ဘိက္ခဝေ ဧကပုဂ္ဂလဿ တထာဂတဿ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ပါတုဘာဝေန မဟန္တဿ စက္ခုဿ ပါတုဘာဝေါ ဟောတိ။ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ ပါတုဘူတေ တံ ပါတုဘူတမေဝ ဟောတိ၊ န ဝိနာ တဿ ပါတုဘာဝေန ပါတုဘဝတိ။ **ပါတုဘာဝေါ**တိ ဥပ္ပတ္တိ နိပ္ဖတ္တိ။ ကတမဿ စက္ခုဿာတိ? ပညာစက္ခုဿ။ ကီဝရူပဿာတိ? သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဝိပဿနာပညာသဒိသဿ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ သမာဓိပညာသဒိသဿာတိ။ **အာလောကာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဥဘိန္နံ အဂ္ဂသာဝကာနံ ပညာအာလောကသဒိသောယေဝ ဟိ ဧတ္ထ အာလောကော၊ ပညာဩဘာသသဒိသောယေဝ ဩဘာသော အဓိပ္ပေတော။ “မဟတော စက္ခုဿ၊ မဟတော အာလောကဿ၊ မဟတော ဩဘာသဿာ”တိ ဣမာနိ စ ပန တီဏိပိ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာနိ ကထိတာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

**ဆန္နံ အနုတ္တရိယာန**န္တိ ဥတ္တရိတရဝိရဟိတာနံ ဆန္နံ ဥတ္တမဓမ္မာနံ။ တတ္ထ ဒဿနာနုတ္တရိယံ သဝနာနုတ္တရိယံ လာဘာနုတ္တရိယံ သိက္ခာနုတ္တရိယံ ပါရိစရိယာနုတ္တရိယံ အနုဿတာနုတ္တရိယန္တိ ဣမာနိ ဆ အနုတ္တရိယာနိ။ ဣမေသံ ပါတုဘာဝေါ ဟောတီတိ အတ္ထော။ အာယသ္မာ ဟိ အာနန္ဒတ္ထေရော သာယံပါတံ တထာဂတံ စက္ခုဝိညာဏေန ဒဋ္ဌုံ လဘတိ၊ ဣဒံ **ဒဿနာနုတ္တရိယံ။** အညောပိ သောတာပန္နော ဝါ သကဒါဂါမီ ဝါ အနာဂါမီ ဝါ အာနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ တထာဂတံ ဒဿနာယ လဘတိ၊ ဣဒမ္ပိ ဒဿနာနုတ္တရိယံ။ အပရော ပန ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကော အာနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ ဒသဗလံ ဒဿနာယ လဘိတွာ တံ ဒဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပါပေတိ၊ ဣဒံ ဒဿနမေဝ နာမ၊ မူလဒဿနံ ပန ဒဿနာနုတ္တရိယံ နာမ။

အာနန္ဒတ္ထေရောယေဝ စ အဘိက္ခဏံ ဒသဗလဿ ဝစနံ သောတဝိညာဏေန သောတုံ လဘတိ၊ ဣဒံ **သဝနာနုတ္တရိယံ။** အညေပိ သောတာပန္နာဒယော အာနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ တထာဂတဿ ဝစနံ သဝနာယ လဘန္တိ၊ ဣဒမ္ပိ သဝနာနုတ္တရိယံ။ အပရော ပန ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကော အာနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ

Tathāgatassa vacanaṁ sotuṁ labhitvā taṁ savanaṁ vaḍḍhetvā sotāpattimaggaṁ pāpeti, idaṁ savanameva nāma, mūlasavanaṁ pana savanānuttariyaṁ nāma.

Ānandattheroyeva ca Dasabale saddhaṁ paṭilabhati, idaṁ **lābhānuttariyaṁ.** Aññepi sotāpannādayo Ānandatthero viya Dasabale saddhāpaṭilābhaṁ labhanti, idampi lābhānuttariyaṁ. Aparo pana puthujjanakalyāṇako Ānandatthero viya Dasabale saddhāpaṭilābhaṁ labhitvā taṁ lābhaṁ vaḍḍhetvā sotāpattimaggaṁ pāpeti, ayaṁ lābhoyeva nāma, mūlalābho pana lābhānuttariyaṁ nāma.

Ānandattheroyeva ca Dasabalassa sāsane tisso sikkhā sikkhati, idaṁ **sikkhānuttariyaṁ.** Aññepi sotāpannādayo Ānandatthero viya Dasabalassa sāsane tisso sikkhā sikkhanti, idampi sikkhānuttariyaṁ. Aparo pana puthujjanakalyāṇako Ānandatthero viya Dasabalassa sāsane tisso sikkhā sikkhitvā tā sikkhā vaḍḍhetvā sotāpattimaggaṁ pāpeti, ayaṁ sikkhāyeva nāma, mūlasikkhā pana sikkhānuttariyaṁ nāma.

Ānandattheroyeva ca abhiṇhaṁ Dasabalaṁ paricarati, idaṁ **pāricariyānuttariyaṁ.** Aññepi sotāpannādayo Ānandatthero viya abhiṇhaṁ Dasabalaṁ paricaranti, idampi pāricariyānuttariyaṁ. Aparo pana puthujjanakalyāṇako Ānandatthero viya Dasabalaṁ paricaritvā taṁ pāricariyaṁ vaḍḍhetvā sotāpattimaggaṁ pāpeti, ayaṁ pāricariyāyeva nāma, mūlapāricariyā pana pāricariyānuttariyaṁ nāma.

Ānandattheroyeva ca Dasabalassa lokiyalokuttare guṇe anussarati, idaṁ **anussatānuttariyaṁ.** Aññepi sotāpannādayo Ānandatthero viya Dasabalassa lokiyalokuttare guṇe anussaranti, idampi anussatānuttariyaṁ. Aparo pana puthujjanakalyāṇako Ānandatthero viya Dasabalassa lokiyalokuttare guṇe anussaritvā taṁ anussatiṁ vaḍḍhetvā sotāpattimaggaṁ pāpeti, ayaṁ anussatiyeva nāma, mūlānussati pana anussatānuttariyaṁ nāma. Imāni cha anuttariyāni, imesaṁ pātubhāvo hoti. Imāni ca pana cha anuttariyāni lokiyalokuttaramissakāni kathitānīti veditabbāni.



တထာဂတဿ ဝစနံ သောတုံ လဘိတွာ တံ သဝနံ ဝဍ္ဎေတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပါပေတိ၊ ဣဒံ သဝနမေဝ နာမ၊ မူလသဝနံ ပန သဝနာနုတ္တရိယံ နာမ။

အာနန္ဒတ္ထေရောယေဝ စ ဒသဗလေ သဒ္ဓံ ပဋိလဘတိ၊ ဣဒံ **လာဘာနုတ္တရိယံ။** အညေပိ သောတာပန္နာဒယော အာနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ ဒသဗလေ သဒ္ဓါပဋိလာဘံ လဘန္တိ၊ ဣဒမ္ပိ လာဘာနုတ္တရိယံ။ အပရော ပန ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကော အာနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ ဒသဗလေ သဒ္ဓါပဋိလာဘံ လဘိတွာ တံ လာဘံ ဝဍ္ဎေတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပါပေတိ၊ အယံ လာဘောယေဝ နာမ၊ မူလလာဘော ပန လာဘာနုတ္တရိယံ နာမ။

အာနန္ဒတ္ထေရောယေဝ စ ဒသဗလဿ သာသနေ တိဿော သိက္ခာ သိက္ခတိ၊ ဣဒံ **သိက္ခာနုတ္တရိယံ။** အညေပိ သောတာပန္နာဒယော အာနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ ဒသဗလဿ သာသနေ တိဿော သိက္ခာ သိက္ခန္တိ၊ ဣဒမ္ပိ သိက္ခာနုတ္တရိယံ။ အပရော ပန ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကော အာနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ ဒသဗလဿ သာသနေ တိဿော သိက္ခာ သိက္ခိတွာ တာ သိက္ခာ ဝဍ္ဎေတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပါပေတိ၊ အယံ သိက္ခာယေဝ နာမ၊ မူလသိက္ခာ ပန သိက္ခာနုတ္တရိယံ နာမ။

အာနန္ဒတ္ထေရောယေဝ စ အဘိဏှံ ဒသဗလံ ပရိစရတိ၊ ဣဒံ **ပါရိစရိယာနုတ္တရိယံ။** အညေပိ သောတာပန္နာဒယော အာနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ အဘိဏှံ ဒသဗလံ ပရိစရန္တိ၊ ဣဒမ္ပိ ပါရိစရိယာနုတ္တရိယံ။ အပရော ပန ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကော အာနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ ဒသဗလံ ပရိစရိတွာ တံ ပါရိစရိယံ ဝဍ္ဎေတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပါပေတိ၊ အယံ ပါရိစရိယာယေဝ နာမ၊ မူလပါရိစရိယာ ပန ပါရိစရိယာနုတ္တရိယံ နာမ။

အာနန္ဒတ္ထေရောယေဝ စ ဒသဗလဿ လောကိယလောကုတ္တရေ ဂုဏေ အနုဿရတိ၊ ဣဒံ **အနုဿတာနုတ္တရိယံ။** အညေပိ သောတာပန္နာဒယော အာနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ ဒသဗလဿ လောကိယလောကုတ္တရေ ဂုဏေ အနုဿရန္တိ၊ ဣဒမ္ပိ အနုဿတာနုတ္တရိယံ။ အပရော ပန ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကော အာနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ ဒသဗလဿ လောကိယလောကုတ္တရေ ဂုဏေ အနုဿရိတွာ တံ အနုဿတိံ ဝဍ္ဎေတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပါပေတိ၊ အယံ အနုဿတိယေဝ နာမ၊ မူလာနုဿတိ ပန အနုဿတာနုတ္တရိယံ နာမ။ ဣမာနိ ဆ အနုတ္တရိယာနိ၊ ဣမေသံ ပါတုဘာဝေါ ဟောတိ။ ဣမာနိ စ ပန ဆ အနုတ္တရိယာနိ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာနိ ကထိတာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

**Catunnaṁ paṭisambhidānaṁ sacchikiriyā hotī**ti catasso hi paṭisambhidāyo atthapaṭisambhidā dhammapaṭisambhidā niruttipaṭisambhidā paṭibhānapaṭisambhidāti. Tattha atthesu ñāṇaṁ atthapaṭisambhidā, dhammesu ñāṇaṁ dhammapaṭisambhidā, atthadhammaniruttābhilāpe ñāṇaṁ niruttipaṭisambhidā, ñāṇesu ñāṇaṁ paṭibhānapaṭisambhidā. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro panetāsaṁ abhidhamme[1] āgatoyeva. Imāsaṁ catassannaṁ paṭisambhidānaṁ Buddhuppāde paccakkhakiriyā hoti, na vinā Buddhuppādā. Etāsaṁ sacchikiriyāti attho. Imāpi lokiyalokuttarāva kathitāti veditabbā.

**Anekadhātupaṭivedho**ti "cakkhudhātu rūpadhātū"ti-ādīnaṁ aṭṭhārasannaṁ dhātūnaṁ Buddhuppādeyeva paṭivedho hoti, na vinā Buddhuppādenāti attho. **Nānādhātupaṭivedho**ti ettha imāva aṭṭhārasa dhātuyo nānāsabhāvato nānādhātuyoti veditabbā. Yo panetāsaṁ "nānāsabhāvā etā"ti evaṁ nānākaraṇato paṭivedho, ayaṁ nānādhātupaṭivedho nāma. **Vijjāvimuttiphalasacchikiriyā**ti ettha **vijjā**ti phale ñāṇaṁ, **vimuttī**ti tadavasesā phalasampayuttā dhammā. **Sotāpattiphalasacchikiriyā**ti sototi paṭhamamaggo, tena sotena pattabbaṁ phalanti[2] sotāpattiphalaṁ. **Sakadāgāmiphalā**dīni pākaṭāneva.

187. **Anuttara**nti niruttaraṁ[3]. **Dhammacakka**nti seṭṭhacakkaṁ. Cakkasaddo hesa—

"Catubbhi aṭṭhajjhagamā, aṭṭhāhipi ca soḷasa.
Soḷasāhi ca bāttiṁsa, atricchaṁ cakkamāsado.
Icchāhatassa posassa, cakkaṁ bhamati matthake"ti[4]—

ettha uracakke[5] āgato. "Cakkasamāruḷhā jānapadā pariyāyantī"ti[6] ettha iriyāpathacakke. "Atha kho so bhikkhave rathakāro yaṁ taṁ cakkaṁ chahi māsehi niṭṭhitaṁ, taṁ pavattesī"ti[7] ettha dārucakke. "Addasā kho Doṇo brāhmaṇo Bhagavato pādesu cakkāni sahassārānī"ti[8] ettha lakkhaṇacakke. "Cattārimāni bhikkhave cakkāni, yehi samannāgatānaṁ

1. Abhi 2. 307 piṭṭhādīsu. 2. Pavattaphalanti (Sī) 3. Anuttariyaṁ (Ka)
4. Khu 5. 24, 132 piṭṭhesu. 5. Khuracakke (Ka) 6. Aṁ 1. 179; Aṁ 2. 58 piṭṭhesu.
7. Aṁ 1. 110 piṭṭhe. 8. Aṁ 1. 346 piṭṭhe.



**စတုန္နံ ပဋိသမ္ဘိဒါနံ သစ္ဆိကိရိယာ ဟောတီ**တိ စတဿော ဟိ ပဋိသမ္ဘိဒါယော အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါတိ။ တတ္ထ အတ္ထေသု ဉာဏံ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ၊ ဓမ္မေသု ဉာဏံ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ၊ အတ္ထဓမ္မနိရုတ္တာဘိလာပေ ဉာဏံ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ၊ ဉာဏေသု ဉာဏံ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပနေတာသံ အဘိဓမ္မေ[၁] အာဂတောယေဝ။ ဣမာသံ စတဿန္နံ ပဋိသမ္ဘိဒါနံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ပစ္စက္ခကိရိယာ ဟောတိ၊ န ဝိနာ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါ။ ဧတာသံ သစ္ဆိကိရိယာတိ အတ္ထော။ ဣမာပိ လောကိယလောကုတ္တရာဝ ကထိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

**အနေကဓာတုပဋိဝေဓော**တိ "စက္ခုဓာတု ရူပဓာတူ"တိအာဒီနံ အဋ္ဌာရသန္နံ ဓာတူနံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေယေဝ ပဋိဝေဓော ဟောတိ၊ န ဝိနာ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေနာတိ အတ္ထော။ **နာနာဓာတုပဋိဝေဓော**တိ ဧတ္ထ ဣမာဝ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော နာနာသဘာဝတော နာနာဓာတုယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယော ပနေတာသံ "နာနာသဘာဝါ ဧတာ"တိ ဧဝံ နာနာကရဏတော ပဋိဝေဓော၊ အယံ နာနာဓာတုပဋိဝေဓော နာမ။ **ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာ**တိ ဧတ္ထ **ဝိဇ္ဇာ**တိ ဖလေ ဉာဏံ၊ **ဝိမုတ္တီ**တိ တဒဝသေသာ ဖလသမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ။ **သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာ**တိ သောတောတိ ပဌမမဂ္ဂေါ၊ တေန သောတေန ပတ္တဗ္ဗံ ဖလန္တိ[၂] သောတာပတ္တိဖလံ။ **သကဒါဂါမိဖလာ**ဒီနိ ပါကဋာနေဝ။

၁၈၇။ **အနုတ္တရ**န္တိ နိရုတ္တရံ[၃]။ **ဓမ္မစက္က**န္တိ သေဋ္ဌစက္ကံ။ စက္ကသဒ္ဒေါ ဟေသ—

"စတုဗ္ဘိ အဋ္ဌဇ္ဈဂမာ၊ အဋ္ဌာဟိပိ စ သောဠသ။
သောဠသာဟိ စ ဗာတ္တိံသ၊ အတြိစ္ဆံ စက္ကမာသဒေါ။
ဣစ္ဆာဟတဿ ပေါသဿ၊ စက္ကံ ဘမတိ မတ္ထကေ"တိ[၄]—

ဧတ္ထ ဥရစက္ကေ[၅] အာဂတော။ "စက္ကသမာရူဠှာ ဇာနပဒါ ပရိယာယန္တီ"တိ[၆] ဧတ္ထ ဣရိယာပထစက္ကေ။ "အထ ခေါ သော ဘိက္ခဝေ ရထကာရော ယံ တံ စက္ကံ ဆဟိ မာသေဟိ နိဋ္ဌိတံ၊ တံ ပဝတ္တေသီ"တိ[၇] ဧတ္ထ ဒါရုစက္ကေ။ "အဒ္ဒသာ ခေါ ဒေါဏော ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝတော ပါဒေသု စက္ကာနိ သဟဿာရာနီ"တိ[၈] ဧတ္ထ လက္ခဏစက္ကေ။ "စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ စက္ကာနိ၊ ယေဟိ သမန္နာဂတာနံ

၁-အဘိ ၂-၃၀၇-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၂-ပဝတ္တဖလန္တိ (သီ) ၃-အနုတ္တရိယံ (က)
၄-ခု ၅-၂၄-၁၃၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၅-ခုရစက္ကေ (က) ၆-အံ ၁-၁၇၉၊ အံ ၂-၅၈-ပိဋ္ဌေသု။
၇-အံ ၁-၁၁၀-ပိဋ္ဌေ။ ၈-အံ-၁-၃၄၆-ပိဋ္ဌေ။

devamanussānaṁ catucakkaṁ vattatī”ti[1] ettha sampatticakke. “Dibbaṁ cakkaratanaṁ pātubhavatī”ti[2] ettha ratanacakke. Idha pana dhammacakke āgato.

**Pavattitan**ti ettha ca dhammacakkaṁ abhinīharati nāma, abhinīhaṭaṁ nāma, uppādeti nāma, uppāditaṁ nāma, pavatteti nāma, pavattitaṁ nāmāti ayaṁ pabhedo veditabbo. Kuto paṭṭhāya dhammacakkaṁ **abhinīharati** nāmāti? Yadā Sumedhabrāhmaṇo hutvā kāmesu ādīnavaṁ nekkhamme ca ānisaṁsaṁ disvā sattasatakamahādānaṁ[3] datvā isipabbajjaṁ pabbajitvā pañca abhiññā aṭṭha samāpattiyo nibbattesi, tato paṭṭhāya dhammacakkaṁ abhinīharati nāma.

Kuto paṭṭhāya **abhinīhaṭaṁ** nāmāti? Yadā aṭṭha dhamme samodhānetvā Dīpaṅkarapādamūle Mahābodhimaṇḍatthāya mānasaṁ bandhitvā “byākaraṇaṁ aladdhā na vuṭṭhahissāmī”ti vīriyādhiṭṭhānaṁ adhiṭṭhāya nipanno Dasabalassa santikā byākaraṇaṁ labhi, tato paṭṭhāya dhammacakkaṁ abhinīhaṭaṁ nāma.

Kuto paṭṭhāya **uppādeti** nāmāti? Tato paṭṭhāya dānapāramiṁ pūrentopi dhammacakkaṁ uppādeti nāma. Sīlapāramiṁ pūrentopi -pa- upekkhāpāramiṁ pūrentopi dhammacakkaṁ uppādeti nāma. Dasa pāramiyo dasa upapāramiyo dasa paramatthapāramiyo pūrentopi, pañca mahāpariccāge pariccajantopi, ñātatthacariyaṁ pūrentopi dhammacakkaṁ uppādeti nāma. Vessantarattabhāve ṭhatvā sattasatakamahādānaṁ datvā puttadāraṁ dānamukhe niyyātetvā pāramikūṭaṁ gahetvā Tusitapure nibbattitvā tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā devatāhi āyācito paṭiññaṁ datvā pañcamahāvilokanaṁ vilokentopi dhammacakkaṁ uppādetiyeva nāma. Mātukucchiyaṁ paṭisandhiṁ gaṇhantopi, paṭisandhikkhaṇe dasasahassacakkavāḷaṁ kampentopi, mātukucchito nikkhantadivase tatheva lokaṁ kampentopi, sampatijāto satta padāni gantvā “aggohamasmī”ti sīhanādaṁ nadantopi, ekūnatiṁsa saṁvaccharāni agāramajjhe vasantopi, mahābhinikkhamanaṁ nikkhamantopi, Anomānadītīre pabbajantopi mahāpadhāne chabbassāni vīriyaṁ karontopi, Sujātāya dinnaṁ madhupāyāsaṁ bhuñjitvā suvaṇṇapātiṁ nadiyā pavāhetvā sāyanhasamaye Bodhimaṇḍavaragato puratthimaṁ lokadhātuṁ olokento nisīditvā sūriye dharamāneyeva mārabalaṁ vidhametvā

1. Aṁ 1. 341 piṭṭhe. 2. Dī 2. 141; Ma 3. 211 piṭṭhesu. 3. Sattāhaṁ mahādānaṁ (Sī)



ဒေဝမနုဿာနံ စတုစက္ကံ ဝတ္တတီ”တိ[၁] ဧတ္ထ သမ္ပတ္တိစက္ကေ။ “ဒိဗ္ဗံ စက္ကရတနံ ပါတုဘဝတီ”တိ[၂] ဧတ္ထ ရတနစက္ကေ။ ဣဓ ပန ဓမ္မစက္ကေ အာဂတော။

**ပဝတ္တိတန္တိ** ဧတ္ထ စ ဓမ္မစက္ကံ အဘိနီဟရတိ နာမ,အဘိနီဟဋံ နာမ,ဥပ္ပါဒေတိ နာမ, ဥပ္ပါဒိတံ နာမ, ပဝတ္တေတိ နာမ, ပဝတ္တိတံ နာမာတိ အယံ ပဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကုတော ပဋ္ဌာယ ဓမ္မစက္ကံ **အဘိနီဟရတိ** နာမာတိ? ယဒါ သုမေဓဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ ကာမေသု အာဒီနဝံ နေက္ခမ္မေ စ အာနိသံသံ ဒိသွာ သတ္တသတကမဟာဒါနံ[၃] ဒတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဉ္စ အဘိညာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေသိ၊ တတော ပဋ္ဌာယ ဓမ္မစက္ကံ အဘိနီဟရတိ နာမ။

ကုတော ပဋ္ဌာယ **အဘိနီဟဋံ** နာမာတိ? ယဒါ အဋ္ဌ ဓမ္မေ သမောဓာနေတွာ ဒီပင်္ကရပါဒမူလေ မဟာဗောဓိမဏ္ဍတ္ထာယ မာနသံ ဗန္ဓိတွာ “ဗျာကရဏံ အလဒ္ဓါ န ဝုဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ ဝီရိယာဓိဋ္ဌာနံ အဓိဋ္ဌာယ နိပန္နော ဒသဗလဿ သန္တိကာ ဗျာကရဏံ လဘိ၊ တတော ပဋ္ဌာယ ဓမ္မစက္ကံ အဘိနီဟဋံ နာမ။

ကုတော ပဋ္ဌာယ **ဥပ္ပါဒေတိ** နာမာတိ? တတော ပဋ္ဌာယ ဒါနပါရမိံ ပူရေန္တောပိ ဓမ္မစက္ကံ ဥပ္ပါဒေတိ နာမ။ သီလပါရမိံ ပူရေန္တောပိ။ပ။ ဥပေက္ခာပါရမိံ ပူရေန္တောပိ ဓမ္မစက္ကံ ဥပ္ပါဒေတိ နာမ။ ဒသ ပါရမိယော ဒသ ဥပပါရမိယော ဒသ ပရမတ္ထပါရမိယော ပူရေန္တောပိ၊ ပဉ္စ မဟာပရိစ္စာဂေ ပရိစ္စဇန္တောပိ၊ ဉာတတ္ထစရိယံ ပူရေန္တောပိ ဓမ္မစက္ကံ ဥပ္ပါဒေတိ နာမ။ ဝေဿန္တရတ္တဘာဝေ ဌတွာ သတ္တသတကမဟာဒါနံ ဒတွာ ပုတ္တဒါရံ ဒါနမုခေ နိယျာတေတွာ ပါရမိကူဋံ ဂဟေတွာ တုသိတပုရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဒေဝတာဟိ အာယာစိတော ပဋိညံ ဒတွာ ပဉ္စမဟာဝိလောကနံ ဝိလောကေန္တောပိ ဓမ္မစက္ကံ ဥပ္ပါဒေတိယေဝ နာမ။ မာတုကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှန္တောပိ၊ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠံ ကမ္ပေန္တောပိ၊ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တဒိဝသေ တထေဝ လောကံ ကမ္ပေန္တောပိ၊ သမ္ပတိဇာတော သတ္တ ပဒါနိ ဂန္တွာ “အဂ္ဂေါဟမသ္မီ”တိ သီဟနာဒံ နဒန္တောပိ၊ ဧကူနတိံသ သံဝစ္ဆရာနိ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တောပိ၊ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမန္တောပိ၊ အနောမာနဒီတီရေ ပဗ္ဗဇန္တောပိ၊ မဟာပဓာနေ ဆဗ္ဗဿာနိ ဝီရိယံ ကရောန္တောပိ၊ သုဇာတာယ ဒိန္နံ မဓုပါယာသံ ဘုဉ္ဇိတွာ သုဝဏ္ဏပါတိံ နဒိယာ ပဝါဟေတွာ သာယနှသမယေ ဗောဓိမဏ္ဍဝရဂတော ပုရတ္ထိမံ လောကဓာတုံ ဩလောကေန္တော နိသီဒိတွာ သူရိယေ ဓရမာနေယေဝ မာရဗလံ ဝိဓမေတွာ

၁-အံ ၁-၃၄၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၂-၁၄၁၊ မ ၃-၂၁၁-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ (သီ)

paṭhamayāme pubbenivāsaṁ anussarantopi, majjhimayāme dibbacakkhuṁ visodhentopi, paccūsakālasamanantare paccayākāraṁ sammasitvā sotāpattimaggaṁ paṭivijjhantopi, sotāpattiphalaṁ sacchikarontopi, sakadāgāmimaggaṁ sakadāgāmiphalaṁ anāgāmimaggaṁ anāgāmiphalaṁ sacchikarontopi, arahattamaggaṁ paṭivijjhantopi dhammacakkaṁ uppādetiyeva nāma.

Arahattaphalakkhaṇe pana tena dhammacakkaṁ **uppāditaṁ** nāma. Buddhānaṁ hi sakalalokiyalokuttaraguṇarāsi arahattaphaleneva saddhiṁ ijjhati. Tasmā tena tasmiṁ khaṇe dhammacakkaṁ uppāditaṁ nāma hoti.

Kadā **pavatteti** nāma? Bodhimaṇḍe sattasattāhaṁ vītināmetvā Isipatane migadāye Aññākoṇḍaññattheraṁ kāyasakkhiṁ katvā Dhammacakkappavattanasuttantaṁ desento dhammacakkaṁ pavatteti nāma.

Yadā pana Aññākoṇḍaññattherena Dasabalassa desanāñāṇānubhāva-nibbattaṁ savanaṁ labhitvā sabbapaṭhamaṁ dhammo adhigato, tato paṭṭhāya dhammacakkaṁ **pavattitaṁ** nāma hotīti veditabbaṁ. Dhammacakkanti cetaṁ desanāñāṇassapi nāmaṁ paṭivedhañāṇassapi. Tesu desanāñāṇaṁ lokiyaṁ, paṭivedhañāṇaṁ lokuttaraṁ. Kassa desanāpaṭivedhañāṇanti? Na aññassa kassaci Sammāsambuddhasseva desanāñāṇañca paṭivedhañāṇañcāti veditabbaṁ.

**Sammadevā**ti hetunā nayena kāraṇeneva. **Anuppavattetī**ti yathā purato gacchantassa pacchato gacchanto taṁ anugacchati nāma, evaṁ paṭhamataraṁ Satthārā pavattitaṁ thero anuppavatteti nāma. Kathaṁ? Satthā hi “cattārome bhikkhave satipaṭṭhānā. Katame cattāro”ti kathento dhammacakkaṁ pavatteti nāma, dhammasenāpati Sāriputtattheropi “cattārome āvuso satipaṭṭhānā”ti kathento dhammacakkaṁ anuppavatteti nāma. Sammappadhānādīsupi eseva nayo. Na kevalañca bodhipakkhiyadhammesu, “cattārimāni bhikkhave ariyasaccāni. Cattārome bhikkhave ariyavaṁsā”ti-ādīsupi ayaṁ nayo netabbova. Evaṁ Sammāsambuddho dhammacakkaṁ pavatteti nāma, thero Dasabalena pavattitaṁ dhammacakkaṁ anuppavatteti nāma.

Evaṁ dhammacakkaṁ anuppavattentena pana therena dhammo desitopi pakāsitopi Satthārāva desito pakāsito hoti. Yo hi koci bhikkhu vā bhikkhunī vā upāsako vā upāsikā vā devo vā Sakko vā



ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တောပိ၊ မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိသောဓေန္တောပိ၊ ပစ္စူသကာလသမနန္တရေ ပစ္စယာကာရံ သမ္မသိတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တောပိ၊ သောတာပတ္တိဖလံ သစ္ဆိကရောန္တောပိ၊ သကဒါဂါမိမဂ္ဂံ သကဒါဂါမိဖလံ အနာဂါမိမဂ္ဂံ အနာဂါမိဖလံ သစ္ဆိကရောန္တောပိ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တောပိ ဓမ္မစက္ကံ ဥပ္ပါဒေတိယေဝ နာမ။

အရဟတ္တဖလက္ခဏေ ပန တေန ဓမ္မစက္ကံ **ဥပ္ပါဒိတံ** နာမ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ သကလလောကိယလောကုတ္တရဂုဏရာသိ အရဟတ္တဖလေနေဝ သဒ္ဓိံ ဣဇ္ဈတိ။ တသ္မာ တေန တသ္မိံ ခဏေ ဓမ္မစက္ကံ ဥပ္ပါဒိတံ နာမ ဟောတိ။

ကဒါ **ပဝတ္တေတိ** နာမ? ဗောဓိမဏ္ဍေ သတ္တသတ္တာဟံ ဝီတိနာမေတွာ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ အညာကောဏ္ဍညတ္ထေရံ ကာယသက္ခိံ ကတွာ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနသုတ္တန္တံ ဒေသေန္တော ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတိ နာမ။

ယဒါ ပန အညာကောဏ္ဍညတ္ထေရေန ဒသဗလဿ ဒေသနာဉာဏာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တံ သဝနံ လဘိတွာ သဗ္ဗပဌမံ ဓမ္မော အဓိဂတော၊ တတော ပဋ္ဌာယ ဓမ္မစက္ကံ **ပဝတ္တိတံ** နာမ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဓမ္မစက္ကန္တိ စေတံ ဒေသနာဉာဏဿပိ နာမံ ပဋိဝေဓဉာဏဿပိ။ တေသု ဒေသနာဉာဏံ လောကိယံ၊ ပဋိဝေဓဉာဏံ လောကုတ္တရံ။ ကဿ ဒေသနာပဋိဝေဓဉာဏန္တိ? န အညဿ ကဿစိ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿေဝ ဒေသနာဉာဏဉ္စ ပဋိဝေဓဉာဏဉ္စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

**သမ္မဒေဝါ**တိ ဟေတုနာ နယေန ကာရဏေနေဝ။ **အနုပ္ပဝတ္တေတီ**တိ ယထာ ပုရတော ဂစ္ဆန္တဿ ပစ္ဆတော ဂစ္ဆန္တော တံ အနုဂစ္ဆတိ နာမ၊ ဧဝံ ပဌမတရံ သတ္ထာရာ ပဝတ္တိတံ ထေရော အနုပ္ပဝတ္တေတိ နာမ။ ကထံ? သတ္ထာ ဟိ “စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ သတိပဋ္ဌာနာ။ ကတမေ စတ္တာရော”တိ ကထေန္တော ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတိ နာမ၊ ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ “စတ္တာရောမေ အာဝုသော သတိပဋ္ဌာနာ”တိ ကထေန္တော ဓမ္မစက္ကံ အနုပ္ပဝတ္တေတိ နာမ။ သမ္မပ္ပဓာနာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ န ကေဝလဉ္စ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေသု၊ “စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ အရိယသစ္စာနိ။ စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ အရိယဝံသာ”တိအာဒီသုပိ အယံ နယော နေတဗ္ဗောဝ။ ဧဝံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတိ နာမ၊ ထေရော ဒသဗလေန ပဝတ္တိတံ ဓမ္မစက္ကံ အနုပ္ပဝတ္တေတိ နာမ။

ဧဝံ ဓမ္မစက္ကံ အနုပ္ပဝတ္တေန္တေန ပန ထေရေန ဓမ္မော ဒေသိတောပိ ပကာသိတောပိ သတ္ထာရာဝ ဒေသိတော ပကာသိတော ဟောတိ။ ယော ဟိ ကောစိ ဘိက္ခု ဝါ ဘိက္ခုနီ ဝါ ဥပါသကော ဝါ ဥပါသိကာ ဝါ ဒေဝေါ ဝါ သက္ကော ဝါ

māro vā brahmā vā dhammaṁ desetu pakāsetu, sabbo so Satthārā desito pakāsitova nāma hoti, sesajano pana lekhahārakapakkhe[1] ṭhitova nāma hoti. Kathaṁ? Yathā hi raññā dinnaṁ paṇṇaṁ vācetvā yaṁ yaṁ kammaṁ karonti, taṁ taṁ kammaṁ yena kenaci katampi kāritampi raññā kāritanteva vuccati. Mahārājā viya hi Sammāsambuddho. Rājapaṇṇaṁ viya tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ. Paṇṇadānaṁ viya tepiṭake nayamukhadānaṁ paṇṇaṁ vācetvā taṁtaṁkammānaṁ karaṇaṁ viya catunnaṁ parisānaṁ attano balena Buddhavacanaṁ uggaṇhitvā paresaṁ desanā pakāsanā. Tattha yathā paṇṇaṁ vācetvā yena kenaci katampi kāritampi taṁ kammaṁ raññā kāritameva hoti, evameva yena kenaci desitopi pakāsitopi dhammo Satthārā desito pakāsitova nāma hotīti veditabbo. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Ekapuggalavaggavaṇṇanā.

---

## 14. Etadaggavagga 1. Paṭhamavagga

### Etadaggapadavaṇṇanā

188. Etadaggesu paṭhamavaggassa paṭhame **etadagganti** etaṁ aggaṁ. Ettha ca ayaṁ aggasaddo ādikoṭikoṭṭhāsaseṭṭhesu dissati. "Ajjatagge sammadovārika āvarāmi dvāraṁ Nigaṇṭhānaṁ Nigaṇṭhīnan"ti-ādīsu[2] hi ādimhi dissati. "Teneva aṅgulaggena taṁ aṅgulaggaṁ parāmaseyya[3], ucchaggaṁ veḷaggan"ti-ādīsu koṭiyaṁ. "Ambilaggaṁ vā madhuraggaṁ vā tittakaggaṁ vā[4], anujānāmi bhikkhave vihāraggena vā pariveṇaggena vā bhājetun"ti-ādīsu[5] koṭṭhāse. "Yāvatā bhikkhave sattā apadā vā -pa- Tathāgato tesaṁ aggamakkhāyatī"ti[6] ādīsu seṭṭhe. Svāyamidha koṭiyampi vaṭṭati seṭṭhepi. Te hi therā attano attano ṭhāne koṭibhūtātipi aggā, seṭṭhabhūtātipi. Tasmā etadagganti esā koṭi eso seṭṭhoti ayamettha attho. Eseva nayo sabbasuttesu.

---

1. Lekhahārakapakkhe nayamukhadāne (Sī) 2. Ma 2. 43 piṭṭhe.
3. Abhi 4. 237 piṭṭhe. 4. Saṁ 3. 130 piṭṭhe.
5. Vi 4. 317 piṭṭhe. 6. Aṁ 1. 343; Khu 1. 254 piṭṭhesu.



မာရော ဝါ ဗြဟ္မာ ဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတု ပကာသေတု၊ သဗ္ဗော သော သတ္ထာရာ ဒေသိတော ပကာသိတောဝ နာမ ဟောတိ၊ သေသဇနော ပန လေခဟာရကပက္ခေ[၁] ဌိတောဝ နာမ ဟောတိ။ ကထံ? ယထာ ဟိ ရညာ ဒိန္နံ ပဏ္ဏံ ဝါစေတွာ ယံ ယံ ကမ္မံ ကရောန္တိ၊ တံ တံ ကမ္မံ ယေန ကေနစိ ကတမ္ပိ ကာရိတမ္ပိ ရညာ ကာရိတန္တေဝ ဝုစ္စတိ။ မဟာရာဇာ ဝိယ ဟိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ရာဇပဏ္ဏံ ဝိယ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ။ ပဏ္ဏဒါနံ ဝိယ တေပိဋကေ နယမုခဒါနံ ပဏ္ဏံ ဝါစေတွာ တံတံကမ္မာနံ ကရဏံ ဝိယ စတုန္နံ ပရိသာနံ အတ္တနော ဗလေန ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပရေသံ ဒေသနာ ပကာသနာ။ တတ္ထ ယထာ ပဏ္ဏံ ဝါစေတွာ ယေန ကေနစိ ကတမ္ပိ ကာရိတမ္ပိ တံ ကမ္မံ ရညာ ကာရိတမေဝ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ ယေန ကေနစိ ဒေသိတောပိ ပကာသိတောပိ ဓမ္မော သတ္ထာရာ ဒေသိတော ပကာသိတောဝ နာမ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ဧကပုဂ္ဂလဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

## ၁၄-ဧတဒဂ္ဂဝဂ္ဂ ၁-ပဌမဝဂ္ဂ

### ဧတဒဂ္ဂပဒဝဏ္ဏနာ

၁၈၈။ ဧတဒဂ္ဂေသု ပဌမဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ဧတဒဂ္ဂန္တိ** ဧတံ အဂ္ဂံ။ ဧတ္ထ စ အယံ အဂ္ဂသဒ္ဒေါ အာဒိကောဋိကောဋ္ဌာသသေဋ္ဌေသု ဒိဿတိ။ "အဇ္ဇတဂ္ဂေ သမ္မဒေါဝါရိက အာဝရာမိ ဒွါရံ နိဂဏ္ဌာနံ နိဂဏ္ဌီနန္"တိအာဒီသု[၂] ဟိ အာဒိမှိ ဒိဿတိ။ "တေနေဝ အင်္ဂုလဂ္ဂေန တံ အင်္ဂုလဂ္ဂံ ပရာမသေယျ[၃]၊ ဥစ္ဆဂ္ဂံ ဝေဠဂ္ဂန္"တိအာဒီသု ကောဋိယံ။ "အမ္ဗိလဂ္ဂံ ဝါ မဓုရဂ္ဂံ ဝါ တိတ္တကဂ္ဂံ ဝါ[၄]၊ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝိဟာရဂ္ဂေန ဝါ ပရိဝေဏဂ္ဂေန ဝါ ဘာဇေတုန္"တိအာဒီသု[၅] ကောဋ္ဌာသေ။ "ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ အပဒါ ဝါ။ပ။ တထာဂတော တေသံ အဂ္ဂမက္ခာယတီ"တိ[၆] အာဒီသု သေဋ္ဌေ။ သွာယမိဓ ကောဋိယမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ သေဋ္ဌေပိ။ တေ ဟိ ထေရာ အတ္တနော အတ္တနော ဌာနေ ကောဋိဘူတာတိပိ အဂ္ဂါ၊ သေဋ္ဌဘူတာတိပိ။ တသ္မာ ဧတဒဂ္ဂန္တိ ဧသာ ကောဋိ ဧသော သေဋ္ဌောတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ ဧသေဝ နယော သဗ္ဗသုတ္တေသု။

---

၁-လေခဟာရကပက္ခေ နယမုခဒါနေ (သီ) ၂-မ ၂-၄၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အဘိ ၄-၂၃၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-သံ ၃-၁၃၀-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ဝိ ၄-၃၁၇-ပိဋ္ဌေ။ ၆-အံ ၁-၃၄၃၊ ခု ၁-၂၅၄-ပိဋ္ဌေသု။

Ayañca etadaggasannikkhepo nāma catūhi kāraṇehi labbhati aṭṭhuppattito āgamanato ciṇṇavasito guṇātirekatoti. Tattha koci thero ekena kāraṇena etadaggaṭṭhānaṁ labhati, koci dvīhi, koci tīhi, koci sabbeheva catūhipi āyasmā Sāriputtatthero viya. So hi aṭṭhuppattitopi mahāpaññatāya etadaggaṭṭhānaṁ labhi āgamanādīhipi. Kathaṁ? Ekasmiṁ hi samaye Satthā Jetavanamahāvihāre viharanto Kaṇḍambarukkhamūle titthiyamaddanaṁ[1] yamakapāṭihāriyaṁ dassetvā “kahaṁ nu kho purimabuddhā yamakapāṭihāriyaṁ katvā vassaṁ upagacchantī”ti āvajjento “Tāvatiṁsabhavane”ti ñatvā dve padantarāni dassetvā tatiyena padena Tāvatiṁsabhavane paccuṭṭhāsi. Sakko devarājā Bhagavantaṁ disvā Paṇḍukambalasilāto uṭṭhāya saddhiṁ devagaṇena paccuggamanaṁ agamāsi. Devā cintayiṁsu “Sakko devarājā devagaṇaparivuto saṭṭhiyojanāyāmāya Paṇḍukambalasilāya nisīditvāsampattiṁ anubhavati, Buddhānaṁ nāma nisinnakālato paṭṭhāya na sakkā aññena ettha hatthampi ṭhapetun”ti. Satthāpi tattha nisinno[2] tesaṁ cittācāraṁ ñatvā mahāpaṁsukūliko viya muṇḍapīṭhakaṁ[3] sabbameva Paṇḍukambalasilaṁ avattharitvā nisīdi. Evaṁ nisīdanto pana attano vā sarīraṁ mahantaṁ katvā māpesi, Paṇḍukambalasilaṁ vā khuddakaṁ akāsīti na sallakkhetabbaṁ. Acinteyyo hi Buddhavisayo. Evaṁ nisinno pana mātaraṁ kāyasakkhiṁ katvā dasasahassacakkavāḷadevatānaṁ “kusalā dhammā akusalā dhammā abyākatā dhammā”ti Abhidhammapiṭakaṁ desesi.

Pāṭihāriyaṭṭhānepi sabbāpi dvādasayojanikā parisā Anuruddhattheraṁ upasaṅkamitvā “kahaṁ bhante Dasabalo gato”ti pucchi. Tāvatiṁsabhavane Paṇḍukambalasilāyaṁ passaṁ upagantvā abhidhammakathaṁ[4] desetuṁ gatoti. Bhante na mayaṁ Satthāraṁ adisvā gamissāma, kadā Satthā āgamissatīti Satthu āgamanakālaṁ jānāthāti. Mahāmoggallānattherassa bhāraṁ karotha, so Buddhānaṁ santikaṁ gantvā sāsanaṁ āharissatīti. Kiṁ pana therassa tattha gantuṁ balaṁ natthīti? Atthi, visesavantānaṁ pana visesaṁ passantūti evamāha. Mahājano Mahāmoggallānattheraṁ upasaṅkamitvā

1. Titthiyamathanaṁ (Sī)
2. Nisīdantova (Sī)
3. Khuddapīṭhakaṁ (Sī, Ka)
4. Abhidhammapiṭakaṁ (Sī)



အယဉ္စ ဧတဒဂ္ဂသန္နိက္ခေပေါ နာမ စတူဟိ ကာရဏေဟိ လဗ္ဘတိ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိတော အာဂမနတော စိဏ္ဏဝသိတော ဂုဏာတိရေကတောတိ။ တတ္ထ ကောစိ ထေရော ဧကေန ကာရဏေန ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနံ လဘတိ၊ ကောစိ ဒွီဟိ၊ ကောစိ တီဟိ၊ ကောစိ သဗ္ဗေဟေဝ စတူဟိပိ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ဝိယ။ သော ဟိ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိတောပိ မဟာပညတာယ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနံ လဘိ အာဂမနာဒီဟိပိ။ ကထံ? ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ သတ္ထာ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ ဝိဟရန္တော ကဏ္ဍမ္ဗရုက္ခမူလေ တိတ္ထိယမဒ္ဒနံ[၁] ယမကပါဋိဟာရိယံ ဒဿေတွာ “ကဟံ နု ခေါ ပုရိမဗုဒ္ဓါ ယမကပါဋိဟာရိယံ ကတွာ ဝဿံ ဥပဂစ္ဆန္တီ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “တာဝတိံသဘဝနေ”တိ ဉတွာ ဒွေ ပဒန္တရာနိ ဒဿေတွာ တတိယေန ပဒေန တာဝတိံသဘဝနေ ပစ္စုဋ္ဌာသိ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာတော ဥဋ္ဌာယ သဒ္ဓိံ ဒေဝဂဏေန ပစ္စုဂ္ဂမနံ အဂမာသိ။ ဒေဝါ စိန္တယိံသု “သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဒေဝဂဏပရိဝုတော သဋ္ဌိယောဇနာယာမာယ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာယ နိသီဒိတွာ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝတိ၊ ဗုဒ္ဓါနံ နာမ နိသိန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ န သက္ကာ အညေန ဧတ္ထ ဟတ္ထမ္ပိ ဌပေတု”န္တိ။ သတ္ထာပိ တတ္ထ နိသိန္နော[၂] တေသံ စိတ္တာစာရံ ဉတွာ မဟာပံသုကူလိကော ဝိယ မုဏ္ဍပီဌကံ[၃] သဗ္ဗမေဝ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလံ အဝတ္ထရိတွာ နိသီဒိ။ ဧဝံ နိသီဒန္တော ပန အတ္တနော ဝါ သရီရံ မဟန္တံ ကတွာ မာပေသိ၊ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလံ ဝါ ခုဒ္ဒကံ အကာသီတိ န သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ။ အစိန္တေယျော ဟိ ဗုဒ္ဓဝိသယော။ ဧဝံ နိသိန္နော ပန မာတရံ ကာယသက္ခိံ ကတွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာနံ “ကုသလာ ဓမ္မာ အကုသလာ ဓမ္မာ အဗျာကတာ ဓမ္မာ”တိ အဘိဓမ္မပိဋကံ ဒေသေသိ။

ပါဋိဟာရိယဋ္ဌာနေပိ သဗ္ဗာပိ ဒွါဒသယောဇနိကာ ပရိသာ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ကဟံ ဘန္တေ ဒသဗလော ဂတော”တိ ပုစ္ဆိ။ တာဝတိံသဘဝနေ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာယံ ဝဿံ ဥပဂန္တွာ အဘိဓမ္မကထံ[၄] ဒေသေတုံ ဂတောတိ။ ဘန္တေ န မယံ သတ္ထာရံ အဒိသွာ ဂမိဿာမ၊ ကဒါ သတ္ထာ အာဂမိဿတီတိ သတ္ထု အာဂမနကာလံ ဇာနာထာတိ။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ ဘာရံ ကရောထ၊ သော ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ သာသနံ အာဟရိဿတီတိ။ ကိံ ပန ထေရဿ တတ္ထ ဂန္တုံ ဗလံ နတ္ထီတိ? အတ္ထိ၊ ဝိသေသဝန္တာနံ ပန ဝိသေသံ ပဿန္တူတိ ဧဝမာဟ။ မဟာဇနော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ

၁-တိတ္ထိယမထနံ (သီ)
၂-နိသီဒန္တောဝ (သီ)
၃-ခုဒ္ဒပီဌကံ (သီ၊ က)
၄-အဘိဓမ္မပိဋကံ (သီ)

Satthu sāsanaṁ gahetvā āgamanatthāya yāci. Thero passanteyeva mahājane[1] pathaviyaṁ nimujjitvā antosinerunā gantvā Satthāraṁ vanditvā āha "bhante mahājano tumhākaṁ dassanakāmo, āgamanadivasaṁ vo jānituṁ icchatī"ti. Tena hi "ito temāsaccayena Saṅkassanagaradvāre passathā"tissa vadehīti. Thero Bhagavato sāsanaṁ āharitvā mahājanassa kathesi. Mahājano tattheva temāsaṁ khandhāvāraṁ bandhitvā vasi. Cūḷa-anāthapiṇḍiko dvādasayojanāya parisāya temāsaṁ yāgubhattaṁ ādāsi.

Satthāpi sattappakaraṇāni desetvā manussalokaṁ āgamanatthāya ākappaṁ dassesi. Sakko devarājā Vissakammaṁ[2] āmantetvā Tathāgatassa otaraṇatthāya sopānaṁ māpetuṁ āṇāpesi. So ekato sovaṇṇamayaṁ ekato rajatamayaṁ sopānaṁ māpetvā majjhe maṇimayaṁ māpesi. Satthā maṇimaye sopāne ṭhatvā "mahājano maṁ passatū"ti adhiṭṭhāsi. Attano ānubhāveneva "mahājano Avīcimahānirayaṁ passatū"tipi adhiṭṭhāsi. Nirayadassanena cassa uppannasaṁvegataṁ ñatvā devalokaṁ dassesi. Athassa otarantassa mahābrahmā chattaṁ dhāresi, Sakko devarājā pattaṁ[3] gaṇhi, Suyāmo devarājā dibbaṁ vāḷabījaniṁ bīji, Pañcasikho Gandhabbadevaputto Beluvapaṇḍuvīṇaṁ samapaññāsāya mucchanāhi mucchitvā[4] vādento purato otari. Buddhānaṁ pathaviyaṁ patiṭṭhitakāle "ahaṁ paṭhamaṁ vandissāmi, ahaṁ paṭhamaṁ vandissāmī"ti mahājano aṭṭhāsi. Saha mahāpathavī-akkamanena pana Bhagavato neva mahājano na asītimahāsāvakā paṭhamakavandanaṁ sampāpuṇiṁsu, Dhammasenāpati Sāriputtattheroyeva pana sampāpuṇi.

Atha Satthā dvādasayojanāya parisāya antare "therassa paññānubhāvaṁ jānantū"ti puthujjanapañcakaṁ pañhaṁ ārabhi. Paṭhamaṁ lokiyamahājano sallakkhessatīti puthujjanapañhaṁ pucchi. Ye ye sallakkhiṁsu, te te kathayiṁsu. Dutiyaṁ puthujjanavisayaṁ atikkamitvā sotāpattimagge pañhaṁ pucchi. Puthujjanā tuṇhī ahesuṁ, sotāpannāva kathayiṁsu. Tato

1. Passantasseva mahājanassa (Sī)
2. Vissukammaṁ (Syā), Visukammaṁ (Ka)
3. Pattacīvaraṁ (Sī)
4. Mucchetvā (Sī)



သတ္ထု သာသနံ ဂဟေတွာ အာဂမနတ္ထာယ ယာစိ။ ထေရော ပဿန္တေယေဝ မဟာဇနေ[1] ပထဝိယံ နိမုဇ္ဇိတွာ အန္တောသိနေရုနာ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ "ဘန္တေ မဟာဇနော တုမှာကံ ဒဿနကာမော၊ အာဂမနဒိဝသံ ဝေါ ဇာနိတုံ ဣစ္ဆတီ"တိ။ တေန ဟိ "ဣတော တေမာသစ္စယေန သင်္ကဿနဂရဒွါရေ ပဿထာ"တိဿ ဝဒေဟီတိ။ ထေရော ဘဂဝတော သာသနံ အာဟရိတွာ မဟာဇနဿ ကထေသိ။ မဟာဇနော တတ္ထေဝ တေမာသံ ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိတွာ ဝသိ။ စူဠအနာထပိဏ္ဍိကော ဒွါဒသယောဇနာယ ပရိသာယ တေမာသံ ယာဂုဘတ္တံ အာဒါသိ။

သတ္ထာပိ သတ္တပ္ပကရဏာနိ ဒေသေတွာ မနုဿလောကံ အာဂမနတ္ထာယ အာကပ္ပံ ဒဿေသိ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဝိဿကမ္မံ[2] အာမန္တေတွာ တထာဂတဿ ဩတရဏတ္ထာယ သောပါနံ မာပေတုံ အာဏာပေသိ။ သော ဧကတော သောဝဏ္ဏမယံ ဧကတော ရဇတမယံ သောပါနံ မာပေတွာ မဇ္ဈေ မဏိမယံ မာပေသိ။ သတ္ထာ မဏိမယေ သောပါနေ ဌတွာ "မဟာဇနော မံ ပဿတူ"တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ အတ္တနော အာနုဘာဝေနေဝ "မဟာဇနော အဝီစိမဟာနိရယံ ပဿတူ"တိပိ အဓိဋ္ဌာသိ။ နိရယဒဿနေန စဿ ဥပ္ပန္နသံဝေဂတံ ဉတွာ ဒေဝလောကံ ဒဿေသိ။ အထဿ ဩတရန္တဿ မဟာဗြဟ္မာ ဆတ္တံ ဓာရေသိ၊ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ပတ္တံ[3] ဂဏှိ၊ သုယာမော ဒေဝရာဇာ ဒိဗ္ဗံ ဝါဠဗီဇနိံ ဗီဇိ၊ ပဉ္စသိခေါ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝပုတ္တော ဗေလုဝပဏ္ဍုဝီဏံ သမပညာသာယ မုစ္ဆနာဟိ မုစ္ဆိတွာ[4] ဝါဒေန္တော ပုရတော ဩတရိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌိတကာလေ "အဟံ ပဌမံ ဝန္ဒိဿာမိ၊ အဟံ ပဌမံ ဝန္ဒိဿာမီ"တိ မဟာဇနော အဋ္ဌာသိ။ သဟ မဟာပထဝီအက္ကမနေန ပန ဘဂဝတော နေဝ မဟာဇနော န အသီတိမဟာသာဝကာ ပဌမကဝန္ဒနံ သမ္ပာပုဏိံသု၊ ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တတ္ထေရောယေဝ ပန သမ္ပာပုဏိ။

အထ သတ္ထာ ဒွါဒသယောဇနာယ ပရိသာယ အန္တရေ "ထေရဿ ပညာနုဘာဝံ ဇာနန္တူ"တိ ပုထုဇ္ဇနပဉ္စကံ ပဉှံ အာရဘိ။ ပဌမံ လောကိယမဟာဇနော သလ္လက္ခေဿတီတိ ပုထုဇ္ဇနပဉှံ ပုစ္ဆိ။ ယေ ယေ သလ္လက္ခိံသု၊ တေ တေ ကထယိံသု။ ဒုတိယံ ပုထုဇ္ဇနဝိသယံ အတိက္ကမိတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ ပုထုဇ္ဇနာ တုဏှီ အဟေသုံ၊ သောတာပန္နာဝ ကထယိံသု။ တတော

၁-ပဿန္တဿေဝ မဟာဇနဿ (သီ)
၂-ဝိဿုကမ္မံ (သျာ)၊ ဝိသုကမ္မံ (က)
၃-ပတ္တစီဝရံ (သီ)
၄-မုစ္ဆေတွာ (သီ)

sotāpannānaṁ visayaṁ atikkamitvā sakadāgāmimagge pañhaṁ pucchi. Sotāpannā tuṇhī ahesuṁ, sakadāgāminova kathayiṁsu. Tesampi visayaṁ atikkamitvā anāgāmimagge pañhaṁ pucchi. Sakadāgāmino tuṇhī ahesuṁ, anāgāminova kathayiṁsu. Tesampi visayaṁ atikkamitvā arahattamagge pañhaṁ pucchi. Anāgāmino tuṇhī ahesuṁ, arahantāva kathayiṁsu. Tato heṭṭhimakoṭito paṭṭhāya abhiññāte abhiññāte sāvake pucchi, te attano attano paṭisambhidāvisaye ṭhatvā kathayiṁsu. Atha Mahāmoggallānaṁ pucchi, sesasāvakā tuṇhī ahesuṁ, therova kathesi. Tassāpi visayaṁ atikkamitvā Sāriputtattherassa visaye pañhaṁ pucchi. Mahāmoggallāno tuṇhī ahosi, Sāriputtattherova kathesi. Therassāpi visayaṁ atikkamitvā Buddhavisaye pañhaṁ pucchi. Dhammasenāpati āvajjentopi passituṁ na sakkoti, puratthimapacchimuttaradakkhiṇā catasso disā catasso anudisāti ito cito ca olokento pañhuppattiṭṭhānaṁ sallakkhetuṁ nāsakkhi.

Satthā therassa kilamanabhāvaṁ jānitvā "Sāriputto kilamati, nayamukhamassa dassessāmī"ti "āgamehi tvaṁ Sāriputtā"ti vatvā "nāyaṁ tuyhaṁ visayo pañho, Buddhānaṁ esa visayo Sabbaññūnaṁ yasassīnan"ti Buddhavisayabhāvaṁ ācikkhitvā "Bhūtamidanti Sāriputta samanupassasī"ti[1] āha. Thero "catumahābhūtikakāyapariggahaṁ me Bhagavā ācikkhatī"ti ñatvā "aññātaṁ Bhagavā, aññātaṁ Sugatā"ti āha. Etasmiṁ ṭhāne ayaṁ kathā udapādi—mahāpañño vata bho Sāriputtatthero, yatra hi nāma sabbehi anaññātaṁ pañhaṁ kathesi, Buddhehi ca dinnanaye ṭhatvā Buddhavisaye pañhaṁ kathesi, iti therassa paññānubhāvo yattakaṁ ṭhānaṁ Buddhānaṁ kittisaddena otthaṭaṁ, sabbaṁ ajjhottharitvā gatoti evaṁ tāva thero **aṭṭhuppattito** mahāpaññatāya etadaggaṭṭhānaṁ labhi.

Kathaṁ **āgamanato**? Imissāyeva hi aṭṭhuppattiyā Satthā āha—Sāriputto na idāneva paññavā, atīte pañca jātisatāni isipabbajjaṁ pabbajitvāpi mahāpaññova ahosi—

1. Passasīti (Sī, Syā)



သောတာပန္နာနံ ဝိသယံ အတိက္ကမိတွာ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ သောတာပန္နာ တုဏှီ အဟေသုံ၊ သကဒါဂါမိနောဝ ကထယိံသု။ တေသမ္ပိ ဝိသယံ အတိက္ကမိတွာ အနာဂါမိမဂ္ဂေ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ သကဒါဂါမိနော တုဏှီ အဟေသုံ၊ အနာဂါမိနောဝ ကထယိံသု။ တေသမ္ပိ ဝိသယံ အတိက္ကမိတွာ အရဟတ္တမဂ္ဂေ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ အနာဂါမိနော တုဏှီ အဟေသုံ၊ အရဟန္တာဝ ကထယိံသု။ တတော ဟေဋ္ဌိမကောဋိတော ပဋ္ဌာယ အဘိညာတေ အဘိညာတေ သာဝကေ ပုစ္ဆိ၊ တေ အတ္တနော အတ္တနော ပဋိသမ္ဘိဒါဝိသယေ ဌတွာ ကထယိံသု။ အထ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ ပုစ္ဆိ၊ သေသသာဝကာ တုဏှီ အဟေသုံ၊ ထေရောဝ ကထေသိ။ တဿာပိ ဝိသယံ အတိက္ကမိတွာ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဝိသယေ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော တုဏှီ အဟောသိ၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရောဝ ကထေသိ။ ထေရဿာပိ ဝိသယံ အတိက္ကမိတွာ ဗုဒ္ဓဝိသယေ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ ဓမ္မသေနာပတိ အာဝဇ္ဇေန္တောပိ ပဿိတုံ န သက္ကောတိ၊ ပုရတ္ထိမပစ္ဆိမုတ္တရဒက္ခိဏာ စတဿော ဒိသာ စတဿော အနုဒိသာတိ ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တော ပဉှုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ သလ္လက္ခေတုံ နာသက္ခိ။

သတ္ထာ ထေရဿ ကိလမနဘာဝံ ဇာနိတွာ ''သာရိပုတ္တော ကိလမတိ၊ နယမုခမဿ ဒဿေဿာမီ''တိ ''အာဂမေဟိ တွံ သာရိပုတ္တာ''တိ ဝတွာ "နာယံ တုယှံ ဝိသယော ပဉှော၊ ဗုဒ္ဓါနံ ဧသ ဝိသယော သဗ္ဗညူနံ ယသဿီန"န္တိ ဗုဒ္ဓဝိသယဘာဝံ အာစိက္ခိတွာ ''ဘူတမိဒန္တိ သာရိပုတ္တ သမနုပဿသီ''တိ[1] အာဟ။ ထေရော "စတုမဟာဘူတိကကာယပရိဂ္ဂဟံ မေ ဘဂဝါ အာစိက္ခတီ"တိ ဉတွာ "အညာတံ ဘဂဝါ, အညာတံ သုဂတာ"တိ အာဟ။ ဧတသ္မိံ ဌာနေ အယံ ကထာ ဥဒပါဒိ—မဟာပညော ဝတ ဘော သာရိပုတ္တတ္ထေရော၊ ယတြ ဟိ နာမ သဗ္ဗေဟိ အနညာတံ ပဉှံ ကထေသိ၊ ဗုဒ္ဓေဟိ စ ဒိန္နနယေ ဌတွာ ဗုဒ္ဓဝိသယေ ပဉှံ ကထေသိ၊ ဣတိ ထေရဿ ပညာနုဘာဝေါ ယတ္တကံ ဌာနံ ဗုဒ္ဓါနံ ကိတ္တိသဒ္ဒေန ဩတ္ထဋံ၊ သဗ္ဗံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဂတောတိ ဧဝံ တာဝ ထေရော **အဋ္ဌုပ္ပတ္တိတော** မဟာပညတာယ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနံ လဘိ။

ကထံ **အာဂမနတော**? ဣမိဿာယေဝ ဟိ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ သတ္ထာ အာဟ—သာရိပုတ္တော န ဣဒါနေဝ ပညဝါ၊ အတီတေ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာပိ မဟာပညောဝ အဟောသိ—

၁- ပဿသီတိ (သီ၊ သျာ)

“Yo pabbajī jātisatāni pañca,
Pahāya kāmāni manoramāni.
Taṁ vītarāgaṁ susamāhitindriyaṁ,
Parinibbutaṁ vandatha Sāriputtan”ti.

Evaṁ pabbajjaṁ upabrūhayamāno ekasmiṁ samaye Bārāṇasiyaṁ brāhmaṇakule nibbatto. Tayo vede uggaṇhitvā tattha sāraṁ apassanto “pabbajitvā ekaṁ mokkhadhammaṁ gavesituṁ vaṭṭatī”ti cittaṁ uppādesi. Tasmiṁ kāle bodhisattopi Kāsiraṭṭhe udiccabrāhmaṇamahāsālakule nibbatto vuddhimanvāya uggahitasippo kāmesu ādīnavaṁ nekkhamme ca ānisaṁsaṁ disvā gharāvāsaṁ pahāya Himavantaṁ pavisitvā kasiṇaparikammaṁ katvā pañca abhiññā aṭṭha samāpattiyo nibbattetvā vanamūlaphalāhāro Himavantappadese[1] vasati. Sopi māṇavo nikkhamitvā tasseva santike pabbaji. Parivāro mahā ahosi pañcasatamattā isayo.

Athassa so jeṭṭhantevāsiko ekadesaṁ parisaṁ gahetvā loṇambilasevanatthaṁ manussapathaṁ agamāsi. Tasmiṁ samaye bodhisatto tasmiṁyeva Himavantappadese kālaṁ akāsi. Kālakiriyasamayeva naṁ antevāsikā sannipatitvā pucchiṁsu “atthi tumhehi koci viseso adhigato”ti. Bodhisatto “natthi kiñcī”ti vatvā aparihīnajjhāno Ābhassarabrahmaloke nibbatto. So kiñcāpi ākiñcaññāyatanassa lābhī, bodhisattānaṁ pana arūpāvacare paṭisandhi nāma na hoti. Kasmā? Abhabbaṭṭhānattā. Iti so arūpasamāpattilābhī samānopi rūpāvacare nibbatti. Antevāsikāpissa “ācariyo ‘natthi kiñcī’ti āha, moghā tassa kālakiriyā”ti na kiñci sakkārasammānaṁ akaṁsu. Atha so jeṭṭhantevāsiko atikkante vassāvāse āgantvā “kahaṁ ācariyo”ti pucchi. Kālaṁ katoti. Api nu ācariyena laddhaguṇaṁ pucchitthāti. Āma pucchimhāti. Kiṁ vadetīti. Natthi kiñcīti. Mayampi “ācariyena laddhaguṇo nāma natthī”ti nāssa sakkārasammānaṁ karimhāti. Tumhe bhāsitassa atthaṁ na jānittha, ācariyo ākiñcaññāyatanassa lābhīti.

1. Himavantapasse (Sī)



“ယော ပဗ္ဗဇီ ဇာတိသတာနိ ပဉ္စ၊
ပဟာယ ကာမာနိ မနောရမာနိ။
တံ ဝီတရာဂံ သုသမာဟိတိန္ဒြိယံ၊
ပရိနိဗ္ဗုတံ ဝန္ဒထ သာရိပုတ္တ”န္တိ။

ဧဝံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဥပဗြူဟယမာနော ဧကသ္မိံ သမယေ ဗာရာဏသိယံ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ တတ္ထ သာရံ အပဿန္တော ‘‘ပဗ္ဗဇိတွာ ဧကံ မောက္ခဓမ္မံ ဂဝေသိတုံ ဝဋ္ဋတီ’’တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသိ။ တသ္မိံ ကာလေ ဗောဓိသတ္တောပိ ကာသိရဋ္ဌေ ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တော ဝုဒ္ဓိမန္ဝါယ ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပော ကာမေသု အာဒီနဝံ နေက္ခမ္မေ စ အာနိသံသံ ဒိသွာ ဃရာဝါသံ ပဟာယ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ ပဉ္စ အဘိညာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဝနမူလဖလာဟာရော ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ[၁] ဝသတိ။ သောပိ မာဏဝေါ နိက္ခမိတွာ တဿေဝ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ ပရိဝါရော မဟာ အဟောသိ ပဉ္စသတမတ္တာ ဣသယော။

အထဿ သော ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကော ဧကဒေသံ ပရိသံ ဂဟေတွာ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထံ မနုဿပထံ အဂမာသိ။ တသ္မိံ သမယေ ဗောဓိသတ္တော တသ္မိံယေဝ ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ ကာလံ အကာသိ။ ကာလကိရိယသမယေဝ နံ အန္တေဝါသိကာ သန္နိပတိတွာ ပုစ္ဆိံသု ‘‘အတ္ထိ တုမှေဟိ ကောစိ ဝိသေသော အဓိဂတော’’တိ။ ဗောဓိသတ္တော “နတ္ထိ ကိဉ္စီ”တိ ဝတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနော အာဘဿရဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တော။ သော ကိဉ္စာပိ အာကိဉ္စညာယတနဿ လာဘီ၊ ဗောဓိသတ္တာနံ ပန အရူပါဝစရေ ပဋိသန္ဓိ နာမ န ဟောတိ။ ကသ္မာ? အဘဗ္ဗဋ္ဌာနတ္တာ။ ဣတိ သော အရူပသမာပတ္တိလာဘီ သမာနောပိ ရူပါဝစရေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အန္တေဝါသိကာပိဿ “အာစရိယော ‘နတ္ထိ ကိဉ္စီ’တိ အာဟ၊ မောဃာ တဿ ကာလကိရိယာ”တိ န ကိဉ္စိ သက္ကာရသမ္မာနံ အကံသု။ အထ သော ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကော အတိက္ကန္တေ ဝဿာဝါသေ အာဂန္တွာ ‘‘ကဟံ အာစရိယော’’တိ ပုစ္ဆိ။ ကာလံ ကတောတိ။ အပိ နု အာစရိယေန လဒ္ဓဂုဏံ ပုစ္ဆိတ္ထာတိ။ အာမ ပုစ္ဆိမှာတိ။ ကိံ ဝဒေတီတိ။ နတ္ထိ ကိဉ္စီတိ။ မယမ္ပိ “အာစရိယေန လဒ္ဓဂုဏော နာမ နတ္ထီ”တိ နာဿ သက္ကာရသမ္မာနံ ကရိမှာတိ။ တုမှေ ဘာသိတဿ အတ္ထံ န ဇာနိတ္ထ၊ အာစရိယော အာကိဉ္စညာယတနဿ လာဘီတိ။

၁-ဟိမဝန္တပဿေ (သီ)

Atha te[1] jeṭṭhantevāsikassa kathaṁ na saddahiṁsu. So punappunaṁ kathentopi saddahāpetuṁ nāsakkhi. Atha bodhisatto āvajjamāno “andhabālo mahājano mayhaṁ jeṭṭhantevāsikassa kathaṁ na gaṇhāti, imaṁ kāraṇaṁ pākaṭaṁ karissāmī”ti brahmalokato otaritvā assamapadamatthake ṭhito ākāsagatova jeṭṭhantevāsikassa paññānubhāvaṁ vaṇṇetvā imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Parosahassampi samāgatānaṁ,
Kandeyyuṁ te vassasataṁ apaññā.
Ekova seyyo puriso sapañño,
Yo bhāsitassa vijānāti atthan”ti[2].

Evaṁ isigaṇaṁ saññāpetvā bodhisatto brahmalokameva gato sesa-isigaṇopi aparihīnajjhāno hutvā kālaṁ katvā brahmalokaparāyaṇo jāto. Tattha bodhisatto sabbaññutaṁ patto, jeṭṭhantevāsiko Sāriputtatthero jāto, sesā isayo Buddhaparisā jātāti evaṁ atītepi Sāriputto mahāpaññova saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ jānituṁ samatthoti veditabbo.

Idameva ca puthujjanapañcakaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā—

“Parosatañcepi samāgatānaṁ,
Jhāyeyyuṁ te vassasataṁ apaññā.
Ekova seyyo puriso sapañño,
So bhāsitassa vijānāti atthan”ti[3]—

imampi jātakaṁ kathesi. Tassa purimajātake vuttanayeneva attho veditabbo.

Aparampi idameva puthujjanapañcakaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā—

“Ye saññino tepi duggatā, yepi asaññino tepi duggatā.
Etaṁ ubhayaṁ vivajjaya, taṁ samāpattisukhaṁ anaṅgaṇan”ti[4]—

1. Avasesā (Sī)
2. Khu 5. 23 piṭṭhe Jātake.
3. Khu 5. 24 piṭṭhe Jātake.
4. Khu 5. 31 piṭṭhe.



အထ တေ[1] ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကဿ ကထံ န သဒ္ဒဟိံသု။ သော ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တောပိ သဒ္ဒဟာပေတုံ နာသက္ခိ။ အထ ဗောဓိသတ္တော အာဝဇ္ဇမာနော “အန္ဓဗာလော မဟာဇနော မယှံ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကဿ ကထံ န ဂဏှာတိ၊ ဣမံ ကာရဏံ ပါကဋံ ကရိဿာမီ”တိ ဗြဟ္မလောကတော ဩတရိတွာ အဿမပဒမတ္ထကေ ဌိတော အာကာသဂတောဝ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကဿ ပညာနုဘာဝံ ဝဏ္ဏေတွာ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ—

“ပရောသဟဿမ္ပိ သမာဂတာနံ၊
ကန္ဒေယျုံ တေ ဝဿသတံ အပညာ။
ဧကောဝ သေယျော ပုရိသော သပညော၊
ယော ဘာသိတဿ ဝိဇာနာတိ အတ္ထ”န္တိ[2]။

ဧဝံ ဣသိဂဏံ သညာပေတွာ ဗောဓိသတ္တော ဗြဟ္မလောကမေဝ ဂတော သေသဣသိဂဏောပိ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ဟုတွာ ကာလံ ကတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော ဇာတော။ တတ္ထ ဗောဓိသတ္တော သဗ္ဗညုတံ ပတ္တော၊ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကော သာရိပုတ္တတ္ထေရော ဇာတော၊ သေသာ ဣသယော ဗုဒ္ဓပရိသာ ဇာတာတိ ဧဝံ အတီတေပိ သာရိပုတ္တော မဟာပညောဝ သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထံ ဇာနိတုံ သမတ္ထောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဣဒမေဝ စ ပုထုဇ္ဇနပဉ္စကံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ—

“ပရောသတဉ္စေပိ သမာဂတာနံ၊
ဈာယေယျုံ တေ ဝဿသတံ အပညာ။
ဧကောဝ သေယျော ပုရိသော သပညော၊
သော ဘာသိတဿ ဝိဇာနာတိ အတ္ထ”န္တိ[3]—

ဣမမ္ပိ ဇာတကံ ကထေသိ။ တဿ ပုရိမဇာတကေ ဝုတ္တနယေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

အပရမ္ပိ ဣဒမေဝ ပုထုဇ္ဇနပဉ္စကံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ—

“ယေ သညိနော တေပိ ဒုဂ္ဂတာ၊ ယေပိ အသညိနော တေပိ ဒုဂ္ဂတာ။
ဧတံ ဥဘယံ ဝိဝဇ္ဇယ၊ တံ သမာပတ္တိသုခံ အနင်္ဂဏ”န္တိ[4]—

၁-အဝသေသာ (သီ)
၂-ခု ၅-၂၃-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။
၃-ခု ၅-၂၄-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။
၄-ခု ၅-၃၁-ပိဋ္ဌေ။

imaṁ Anaṅgaṇajātakaṁ kathesi. Ettha ca ācariyo kālaṁ karonto antevāsikehi pucchito “nevasaññī nāsaññī”ti āha. Sesaṁ vuttanayeneva veditabbaṁ.

Aparampi idameva puthujjanapañcakaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā—

“Candābhaṁ sūriyābhañca, yodha paññāya gādhati.
Avitakkena jhānena, hoti ābhassarūpago”ti[1]—

idaṁ Candābhajātakaṁ kathesi. Etthāpi ācariyo kālaṁ karonto antevāsikehi pucchito “odātakasiṇaṁ candābhaṁ nāma, pītakasiṇaṁ sūriyābhaṁ nāmāti taṁ ubhayaṁ yo paññāya gādhati pavisati pakkhandati, so avitakkena dutiyajjhānena ābhassarūpago hoti, tādiso ahan”ti sandhāya “candābhaṁ sūriyābhan”ti āha. Sesaṁ purimanayeneva veditabbaṁ.

Idameva ca puthujjanapañcakaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā—

“Āsīsetheva puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṁ attānaṁ, yathā icchiṁ tathā ahu.

Āsīsetheva puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṁ attānaṁ, udakā thalamubbhataṁ.

Vāyametheva puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṁ attānaṁ, yathā icchiṁ tathā ahu.

Vāyametheva puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṁ attānaṁ, udakā thalamubbhataṁ.

Dukkhūpanītopi naro sapañño,
Āsaṁ na chindeyya sukhāgamāya.
Bahū hi phassā ahitā hitā ca,
Avitakkitā maccamupabbajanti[2].

Acintitampi bhavati, cintitampi vinassati.
Na hi cintāmayā bhogā, itthiyā purisassa vā.

1. Khu 5. 31 piṭṭhe. 2. Maccumukhaṁ vajanti (Syā)



ဣမံ အနင်္ဂဏဇာတကံ ကထေသိ။ ဧတ္ထ စ အာစရိယော ကာလံ ကရောန္တော အန္တေဝါသိကေဟိ ပုစ္ဆိတော “နေဝသညီ နာသညီ”တိ အာဟ။ သေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အပရမ္ပိ ဣဒမေဝ ပုထုဇ္ဇနပဉ္စကံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ—

“စန္ဒာဘံ သူရိယာဘဉ္စ၊ ယောဓ ပညာယ ဂါဓတိ။
အဝိတက္ကေန ဈာနေန၊ ဟောတိ အာဘဿရူပဂေါ”တိ[၁]—

ဣဒံ စန္ဒာဘဇာတကံ ကထေသိ။ ဧတ္ထာပိ အာစရိယော ကာလံ ကရောန္တော အန္တေဝါသိကေဟိ ပုစ္ဆိတော ‘‘ဩဒါတကသိဏံ စန္ဒာဘံ နာမ၊ ပီတကသိဏံ သူရိယာဘံ နာမာတိ တံ ဥဘယံ ယော ပညာယ ဂါဓတိ ပဝိသတိ ပက္ခန္ဒတိ၊ သော အဝိတက္ကေန ဒုတိယဇ္ဈာနေန အာဘဿရူပဂေါ ဟောတိ၊ တာဒိသော အဟ’’န္တိ သန္ဓာယ ‘‘စန္ဒာဘံ သူရိယာဘ’’န္တိ အာဟ။ သေသံ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဣဒမေဝ စ ပုထုဇ္ဇနပဉ္စကံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ—

“အာသီသေထေဝ ပုရိသော၊ န နိဗ္ဗိန္ဒေယျ ပဏ္ဍိတော။
ပဿာမိ ဝေါဟံ အတ္တာနံ၊ ယထာ ဣစ္ဆိံ တထာ အဟု။

အာသီသေထေဝ ပုရိသော၊ န နိဗ္ဗိန္ဒေယျ ပဏ္ဍိတော။
ပဿာမိ ဝေါဟံ အတ္တာနံ၊ ဥဒကာ ထလမုဗ္ဘတံ။

ဝါယမေထေဝ ပုရိသော၊ န နိဗ္ဗိန္ဒေယျ ပဏ္ဍိတော။
ပဿာမိ ဝေါဟံ အတ္တာနံ၊ ယထာ ဣစ္ဆိံ တထာ အဟု။

ဝါယမေထေဝ ပုရိသော၊ န နိဗ္ဗိန္ဒေယျ ပဏ္ဍိတော။
ပဿာမိ ဝေါဟံ အတ္တာနံ၊ ဥဒကာ ထလမုဗ္ဘတံ။

ဒုက္ခူပနီတောပိ နရော သပညော၊
အာသံ န ဆိန္ဒေယျ သုခါဂမာယ။
ဗဟူ ဟိ ဖဿာ အဟိတာ ဟိတာ စ၊
အဝိတက္ကိတာ မစ္စုမုပဗ္ဗဇန္တိ[၂]။

အစိန္တိတမ္ပိ ဘဝတိ၊ စိန္တိတမ္ပိ ဝိနဿတိ။
န ဟိ စိန္တာမယာ ဘောဂါ၊ ဣတ္ထိယာ ပုရိသဿ ဝါ။

၁-ခု ၅-၃၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မစ္စုမုခံ ဝဇန္တိ (သျာ)

Sarabhaṁ giriduggasmiṁ, yaṁ tvaṁ anusarī pure.
Alīnacittassa tuvaṁ[1], vikkanta'manujīvasi.

Yo taṁ viduggā narakā samuddhari,
Silāya yoggaṁ sarabho karitvā.
Dukkhūpanītaṁ maccumukhā pamocayi,
Alīnacittaṁ ta migaṁ vadesi.

Kiṁ tvaṁ nu[2] tattheva tadā ahosi,
Udāhu te koci naṁ etadakkhā.
Vivaṭṭacchaddo nu'si sabbadassī,
Ñāṇaṁ nu te brāhmaṇa bhiṁsarūpaṁ.

Na cevahaṁ tattha tadā ahosiṁ,
Na cāpi me koci naṁ etadakkhā.
Gāthāpadānañca subhāsitānaṁ,
Atthaṁ ta'dānenti janinda dhīrā"ti[3]—

imaṁ Terasanipāte Sarabhajātakañca kathesi. Imāni pana pañcapi jātakāni atītepi saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ mayhaṁ putto jānātīti Satthārā Dhammasenāpatisāriputtatherassa paññānubhāvappakāsanatthameva kathitānīti evaṁ āgamanatopi thero mahāpaññatāya etadaggaṭṭhānaṁ labhi.

Kathaṁ **ciṇṇavasito**ti? Ciṇṇaṁ kiretaṁ therassa catuparisamajjhe dhammaṁ kathento cattāri saccāni amuñcitvā kathetīti evaṁ ciṇṇavasitopi thero mahāpaññatāya etadaggaṭṭhānaṁ labhi.

Kathaṁ **guṇātirekato**ti? Ṭhapetvā hi Dasabalaṁ añño koci ekasāvakopi mahāpaññatāya Dhammasenāpatinā sadiso nāma natthīti evaṁ guṇātirekatopi thero mahāpaññatāya etadaggaṭṭhānaṁ labhi.

Yathā ca Sāriputtatthero, evaṁ **Mahāmoggallānattheropi** sabbeheva catūhipi imehi kāraṇehi etadaggaṭṭhānaṁ labhi. Kathaṁ? Thero hi mahiddhiko mahānubhāvo Nandopanandasadisampi nāgarājānaṁ damesīti evaṁ

1. Alīnacittaṁ tassa tvaṁ (Sī)   2. Tvaṁnu (Sī)   3. Khu 5. 272 piṭṭhe.



သရဘံ ဂိရိဒုဂ္ဂသ္မိံ၊ ယံ တွံ အနုသရီ ပုရေ။
အလီနစိတ္တဿ တုဝံ[၁]၊ ဝိက္ကန္တ'မနုဇီဝသိ။

ယော တံ ဝိဒုဂ္ဂါ နရကာ သမုဒ္ဓရိ၊
သိလာယ ယောဂ္ဂံ သရဘော ကရိတွာ။
ဒုက္ခူပနီတံ မစ္စုမုခါ ပမောစယိ၊
အလီနစိတ္တံ တ မိဂံ ဝဒေသိ။

ကိံ တွံ နု[၂] တတ္ထေဝ တဒါ အဟောသိ၊
ဥဒါဟု တေ ကောစိ နံ ဧတဒက္ခာ။
ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒ္ဒေါ နု'သိ သဗ္ဗဒဿီ၊
ဉာဏံ နု တေ ဗြာဟ္မဏ ဘိံသရူပံ။

န စေဝဟံ တတ္ထ တဒါ အဟောသိံ၊
န စာပိ မေ ကောစိ နံ ဧတဒက္ခာ။
ဂါထာပဒါနဉ္စ သုဘာသိတာနံ၊
အတ္ထံ တ'ဒါနေန္တိ ဇနိန္ဒ ဓီရာ''တိ[၃]—

ဣမံ တေရသနိပါတေ သရဘဇာတကဉ္စ ကထေသိ။ ဣမာနိ ပန ပဉ္စပိ ဇာတကာနိ အတီတေပိ သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထံ မယှံ ပုတ္တော ဇာနာတီတိ သတ္ထာရာ ဓမ္မသေနာပတိသာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ပညာနုဘာဝပ္ပကာသနတ္ထမေဝ ကထိတာနီတိ ဧဝံ အာဂမနတောပိ ထေရော မဟာပညတာယ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနံ လဘိ။

ကထံ **စိဏ္ဏဝသိတော**တိ? စိဏ္ဏံ ကိရေတံ ထေရဿ စတုပရိသမဇ္ဈေ ဓမ္မံ ကထေန္တော စတ္တာရိ သစ္စာနိ အမုဉ္စိတွာ ကထေတီတိ ဧဝံ စိဏ္ဏဝသိတောပိ ထေရော မဟာပညတာယ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနံ လဘိ။

ကထံ **ဂုဏာတိရေကတော**တိ? ဌပေတွာ ဟိ ဒသဗလံ အညော ကောစိ ဧကသာဝကောပိ မဟာပညတာယ ဓမ္မသေနာပတိနာ သဒိသော နာမ နတ္ထီတိ ဧဝံ ဂုဏာတိရေကတောပိ ထေရော မဟာပညတာယ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနံ လဘိ။

ယထာ စ သာရိပုတ္တတ္ထေရော၊ ဧဝံ **မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရောပိ** သဗ္ဗေဟေဝ စတူဟိပိ ဣမေဟိ ကာရဏေဟိ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနံ လဘိ။ ကထံ? ထေရော ဟိ မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါ နန္ဒောပနန္ဒသဒိသမ္ပိ နာဂရာဇာနံ ဒမေသီတိ ဧဝံ

၁-အလီနစိတ္တံ တဿ တွံ (သီ)   ၂-တွံနု (သီ)   ၃-ခု ၅-၂၇၂-ပိဋ္ဌေ။

tāva aṭṭhuppattito labhi. Na panesa idāneva mahiddhiko mahānubhāvo. Atīte pañca jātisatāni isipabbajjaṁ pabbajitopi mahiddhiko mahānubhāvo ahosīti.

Yo pabbajī jātisatāni pañca,
Pahāya kāmāni manoramāni.
Taṁ vītarāgaṁ susamāhitindriyaṁ,
Parinibbutaṁ vandatha Moggallā nanti.

Evaṁ āgamanatopi labhi. Ciṇṇaṁ cetaṁ therassa nirayaṁ gantvā attano iddhibalena nirayasattānaṁ assāsajananatthaṁ sītaṁ adhiṭṭhāya cakkamattaṁ padumaṁ māpetvā padumakaṇṇikāyaṁ nisīditvā dhammakathaṁ katheti, devalokaṁ gantvā devasaṁghaṁ kammagatiṁ jānāpetvā saccakathaṁ kathetīti evaṁ ciṇṇavasito labhi. Ṭhapetvā ca Sammāsambuddhaṁ añño sāvako Mahāmoggallāno viya mahiddhiko mahānubhāvo natthīti evaṁ guṇātirekato labhi.

Yathā cesa, evaṁ **Mahākassapattheropi** sabbehevimehi kāraṇehi etadaggaṭṭhānaṁ labhi. Kathaṁ? Sammāsambuddho hi therassa tigāvutaṁ maggaṁ paccuggamanaṁ katvā tīhi ovādehi upasampādetvā cīvaraṁ parivattetvā adāsi. Tasmiṁ samaye mahāpathavī udakapariyantaṁ katvā kampi, mahājanassa abbhantare therassa kittisaddo ajjhottharitvā gato. Evaṁ aṭṭhuppattito labhi. Na cesa idāneva dhutadharo[1], atīte pañca jātisatāni isipabbajjaṁ pabbajitopi dhutadharova ahosi.

Yo pabbajī jātisatāni pañca,
Pahāya kāmāni manoramāni.
Taṁ vītarāgaṁ susamāhitindriyaṁ,
Parinibbutaṁ vandatha Mahākassapanti.

Evaṁ āgamanatopi labhi. Ciṇṇaṁ cetaṁ therassa catuparisamajjhagato dhammaṁ kathento dasa kathāvatthūni avijahitvāva kathetīti evaṁ ciṇṇavasito labhi. Ṭhapetvā ca Sammāsambuddhaṁ añño sāvako terasahi dhutaguṇehi Mahākassapasadiso natthīti evaṁ guṇātirekato

1. Dhutavādo (Sī)



တာဝ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိတော လဘိ။ န ပနေသ ဣဒါနေဝ မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါ၊ အတီတေ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတောပိ မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါ အဟောသီတိ။

ယော ပဗ္ဗဇီ ဇာတိသတာနိ ပဉ္စ၊
ပဟာယ ကာမာနိ မနောရမာနိ။
တံ ဝီတရာဂံ သုသမာဟိတိန္ဒြိယံ၊
ပရိနိဗ္ဗုတံ ဝန္ဒထ မောဂ္ဂလ္လာနန္တိ။

ဧဝံ အာဂမနတောပိ လဘိ။ စိဏ္ဏံ စေတံ ထေရဿ နိရယံ ဂန္တွာ အတ္တနော ဣဒ္ဓိဗလေန နိရယသတ္တာနံ အဿာသဇနနတ္ထံ သီတံ အဓိဋ္ဌာယ စက္ကမတ္တံ ပဒုမံ မာပေတွာ ပဒုမကဏ္ဏိကာယံ နိသီဒိတွာ ဓမ္မကထံ ကထေတိ၊ ဒေဝလောကံ ဂန္တွာ ဒေဝသံဃံ ကမ္မဂတိံ ဇာနာပေတွာ သစ္စကထံ ကထေတီတိ ဧဝံ စိဏ္ဏဝသိတော လဘိ။ ဌပေတွာ စ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ အညော သာဝကော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဝိယ မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါ နတ္ထီတိ ဧဝံ ဂုဏာတိရေကတော လဘိ။

ယထာ စေသ၊ ဧဝံ **မဟာကဿပတ္ထေရောပိ** သဗ္ဗေဟေဝိမေဟိ ကာရဏေဟိ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနံ လဘိ။ ကထံ? သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟိ ထေရဿ တိဂါဝုတံ မဂ္ဂံ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ တီဟိ ဩဝါဒေဟိ ဥပသမ္ပာဒေတွာ စီဝရံ ပရိဝတ္တေတွာ အဒါသိ။ တသ္မိံ သမယေ မဟာပထဝီ ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ ကမ္ပိ၊ မဟာဇနဿ အဗ္ဘန္တရေ ထေရဿ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဂတော။ ဧဝံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိတော လဘိ။ န စေသ ဣဒါနေဝ ဓုတဓရော[1]၊ အတီတေ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတောပိ ဓုတဓရောဝ အဟောသိ။

ယော ပဗ္ဗဇီ ဇာတိသတာနိ ပဉ္စ၊
ပဟာယ ကာမာနိ မနောရမာနိ။
တံ ဝီတရာဂံ သုသမာဟိတိန္ဒြိယံ၊
ပရိနိဗ္ဗုတံ ဝန္ဒထ မဟာကဿပန္တိ။

ဧဝံ အာဂမနတောပိ လဘိ။ စိဏ္ဏံ စေတံ ထေရဿ စတုပရိသမဇ္ဈဂတော ဓမ္မံ ကထေန္တော ဒသ ကထာဝတ္ထူနိ အဝိဇဟိတွာဝ ကထေတီတိ ဧဝံ စိဏ္ဏဝသိတော လဘိ။ ဌပေတွာ စ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ အညော သာဝကော တေရသဟိ ဓုတဂုဏေဟိ မဟာကဿပသဒိသော နတ္ထီတိ ဧဝံ ဂုဏာတိရေကတော

၁-ဓုတဝါဒေါ (သီ)

labhi. Imināva niyāmena tesaṁ tesaṁ therānaṁ yathālābhato guṇe kittetuṁ vaṭṭati.

Guṇavaseneva hi Sammāsambuddho yathā nāma rājā cakkavattī cakkaratanānubhāvena cakkavāḷagabbhe rajjasiriṁ[1] patvā “pattabbaṁ me pattaṁ, kiṁ me idāni mahājanena olokitenā”ti na appossukko hutvā rajjasiriṁyeva anubhoti, kālena pana kālaṁ vinicchayaṭṭhāne nisīditvā niggahetabbe niggaṇhāti, paggahetabbe paggaṇhāti, ṭhānantaresu ca ṭhapetabbayuttake ṭhānantaresu ṭhapeti, evamevaṁ Mahābodhimaṇḍe adhigatassa sabbaññutaññāṇassa ānubhāvena anuppattadhammarajjo Dhammarājāpi “kiṁ me idāni lokena olokitena, anuttaraṁ phalasamāpattisukhaṁ anubhavissāmī”ti appossukkataṁ anāpajjitvā catuparisamajjhe paññattavarabuddhāsane nisinno aṭṭhaṅgasamannāgataṁ brahmassaraṁ nicchāretvā dhammaṁ desayamāno niggahetabbayutte kaṇhadhamme puggale Sinerupāde[2] pakkhipanto viya apāyabhayasantajjanena niggahetvā paggahetabbayutte kalyāṇadhamme puggale ukkhipitvā bhavagge nisīdāpento viya paggaṇhitvā ṭhānantaresu ṭhapetabbayuttake Aññāsikoṇḍaññattherādayo sāvake yāthāvasarasaguṇavaseneva ṭhānantaresu ṭhapento **etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ rattaññūnaṁ, yadidaṁ Aññāsikoṇḍaññoti**-ādimāha.

## Aññāsikoṇḍaññattheravatthu

Tattha **etadaggan**ti padaṁ vuttatthameva. **Rattaññūnan**ti rattiyo jānantānaṁ. Ṭhapetvā hi Sammāsambuddhaṁ añño sāvako Aññāsikoṇḍaññatherato paṭhamataraṁ pabbajito nāma natthīti pabbajitakālato paṭṭhāya thero cirakālaṁ rattiyo jānātīti rattaññū. Sabbapaṭhamaṁ dhammassa paṭividdhattā yadā tena dhammo paṭividdho, cirakālato paṭṭhāya taṁ rattiṁ jānātītipi rattaññū. Apica khīṇāsavānaṁ rattidivasaparicchedo pākaṭova hoti, ayañca paṭhamakhīṇāsavoti evampi rattaññūnaṁ sāvakānaṁ ayameva aggo purimakoṭibhūto seṭṭho. Tena vuttaṁ “rattaññūnaṁ yadidaṁ Aññāsikoṇḍañño”ti.

1. Cakkavattisiriṁ (Sī) 2. Sinerupapāte (Sī, Syā)



လာဘီ။ ဣမိနာဝ နိယာမေန တေသံ တေသံ ထေရာနံ ယထာလာဘတော ဂုဏေ ကိတ္တေတုံ ဝဋ္ဋတိ။

ဂုဏဝသေနေဝ ဟိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ယထာ နာမ ရာဇာ စက္ကဝတ္တီ စက္ကရတနာနုဘာဝေန စက္ကဝါဠဂဗ္ဘေ ရဇ္ဇသိရိံ[၁] ပတွာ “ပတ္တဗ္ဗံ မေ ပတ္တံ၊ ကိံ မေ ဣဒါနိ မဟာဇနေန ဩလောကိတေနာ”တိ န အပ္ပေါသုက္ကော ဟုတွာ ရဇ္ဇသိရိံယေဝ အနုဘောတိ၊ ကာလေန ပန ကာလံ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗေ နိဂ္ဂဏှာတိ၊ ပဂ္ဂဟေတဗ္ဗေ ပဂ္ဂဏှာတိ၊ ဌာနန္တရေသု စ ဌပေတဗ္ဗယုတ္တကေ ဌာနန္တရေသု ဌပေတိ၊ ဧဝမေဝံ မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ အဓိဂတဿ သဗ္ဗညုတညာဏဿ အာနုဘာဝေန အနုပ္ပတ္တဓမ္မရဇ္ဇော ဓမ္မရာဇာပိ “ကိံ မေ ဣဒါနိ လောကေန ဩလောကိတေန၊ အနုတ္တရံ ဖလသမာပတ္တိသုခံ အနုဘဝိဿာမီ”တိ အပ္ပေါသုက္ကတံ အနာပဇ္ဇိတွာ စတုပရိသမဇ္ဈေ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတံ ဗြဟ္မဿရံ နိစ္ဆာရေတွာ ဓမ္မံ ဒေသယမာနော နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗယုတ္တေ ကဏှဓမ္မေ ပုဂ္ဂလေ သိနေရုပါဒေ[၂] ပက္ခိပန္တော ဝိယ အပါယဘယသန္တဇ္ဇနေန နိဂ္ဂဟေတွာ ပဂ္ဂဟေတဗ္ဗယုတ္တေ ကလျာဏဓမ္မေ ပုဂ္ဂလေ ဥက္ခိပိတွာ ဘဝဂ္ဂေ နိသီဒါပေန္တော ဝိယ ပဂ္ဂဏှိတွာ ဌာနန္တရေသု ဌပေတဗ္ဗယုတ္တကေ အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရာဒယော သာဝကေ ယာထာဝသရသဂုဏဝသေနေဝ ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော **ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ရတ္တညူနံ၊ ယဒိဒံ အညာသိကောဏ္ဍညော**တိအာဒိမာဟ။

## အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရဝတ္ထု

တတ္ထ **ဧတဒဂ္ဂ**န္တိ ပဒံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ **ရတ္တညူန**န္တိ ရတ္တိယော ဇာနန္တာနံ။ ဌပေတွာ ဟိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ အညော သာဝကော အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရတော ပဌမတရံ ပဗ္ဗဇိတော နာမ နတ္ထီတိ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ထေရော စိရကာလံ ရတ္တိယော ဇာနာတီတိ ရတ္တညူ။ သဗ္ဗပဌမံ ဓမ္မဿ ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ ယဒါ တေန ဓမ္မော ပဋိဝိဒ္ဓေါ၊ စိရကာလတော ပဋ္ဌာယ တံ ရတ္တိံ ဇာနာတီတိပိ ရတ္တညူ။ အပိစ ခီဏာသဝါနံ ရတ္တိဒိဝသပရိစ္ဆေဒေါ ပါကဋောဝ ဟောတိ၊ အယဉ္စ ပဌမခီဏာသဝေါတိ ဧဝမ္ပိ ရတ္တညူနံ သာဝကာနံ အယမေဝ အဂ္ဂေါ ပုရိမကောဋိဘူတော သေဋ္ဌော။ တေန ဝုတ္တံ “ရတ္တညူနံ ယဒိဒံ အညာသိကောဏ္ဍညော”တိ။

၁-စက္ကဝတ္တိသိရိံ (သီ) ၂-သိနေရုပပါတေ (သီ၊ သျာ)

Ettha ca **yadidan**ti nipāto, tassa theraṁ avekkhitvā yo esoti, aggasaddaṁ avekkhitvā yaṁ etanti attho. **Aññāsikoṇḍañño**ti Ñātakoṇḍañño Paṭividdhakoṇḍañño. Tenevāha "aññāsi vata bho Koṇḍañño, aññāsi vata bho Koṇḍaññoti. Iti hidaṁ āyasmato Koṇḍaññassa Aññāsikoṇḍaññotveva nāmaṁ ahosī"ti[1].

Ayaṁ pana thero Katarabuddhakāle pubbapatthanaṁ abhinīhāraṁ akāsi, kadā pabbajito, kadānena paṭhamaṁ dhammo adhigato, kadā ṭhānantare ṭhapitoti iminā nayena sabbesupi etadaggesu pañhakammaṁ veditabbaṁ.

Tattha imassa tāva therassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ito kappasatasahassamatthake Padumuttaro nāma Buddho loke udapādi, tassa paṭividdhasabbaññutaññāṇassa Mahābodhipallaṅkato uṭṭhahantassa mahāpathaviyaṁ ṭhapetuṁ pāde ukkhittamatte pādasampaṭicchanatthaṁ mahantaṁ padumapupphaṁ uggañchi, tassa dhurapattāni navutihatthāni honti, kesaraṁ tiṁsahatthaṁ, kaṇṇikā dvādasahatthā, pādena patiṭṭhitaṭṭhānaṁ ekādasahatthaṁ. Tassa pana Bhagavato sarīraṁ aṭṭhapaṇṇāsahatthubbedhaṁ ahosi. Tassa padumakaṇṇikāya dakkhiṇapāde patiṭṭhahante mahātumbamattā reṇu uggantvā sarīraṁ okiramānā otari, vāmapādassa ṭhapanakālepi tathārūpaṁyeva padumaṁ uggantvā pādaṁ sampaṭicchi. Tatopi uggantvā vuttappamāṇāva reṇu sarīraṁ okiri. Taṁ pana reṇuṁ abhibhavamānā tassa Bhagavato sarīrappabhā nikkhamitvā yantanāḷikāya vissaṭṭhasuvaṇṇarasadhārā viya samantā dvādasayojanaṭṭhānaṁ ekobhāsaṁ akāsi. Tatiyapāduddharaṇakāle pathamuggataṁ padumaṁ antaradhāyi, pādasampaṭicchanatthaṁ aññaṁ navaṁ padumaṁ uggañchi. Imināva niyāmena yattha yattha gantukāmo hoti, tattha tatthapi[2] mahāpadumaṁ uggacchati. Tenevassa "Padumuttarasammāsambuddho"ti nāmaṁ ahosi.

Evaṁ so Bhagavā loke uppajjitvā bhikkhusatasahassaparivāro mahājanassa saṅgahatthāya gāmanigamarājadhānīsu bhikkhāya caranto Haṁsavatīnagaraṁ sampāpuṇi. Tassa āgatabhāvaṁ sutvā pitā mahārājā

1. Saṁ 3. 371; Vi 3. 17 piṭṭhesu. 2. Pade pade (Sī, Syā)



ဧတ္ထ စ **ယဒိဒ**န္တိ နိပါတော၊ တဿ ထေရံ အဝေက္ခိတွာ ယော ဧသောတိ, အဂ္ဂသဒ္ဒံ အဝေက္ခိတွာ ယံ ဧတန္တိ အတ္ထော။ **အညာသိကောဏ္ဍညော**တိ ဉာတကောဏ္ဍညော ပဋိဝိဒ္ဓကောဏ္ဍညော။ တေနေဝါဟ "အညာသိ ဝတ ဘော ကောဏ္ဍညော, အညာသိ ဝတ ဘော ကောဏ္ဍညောတိ။ ဣတိ ဟိဒံ အာယသ္မတော ကောဏ္ဍညဿ အညာသိကောဏ္ဍညောတွေဝ နာမံ အဟောသီ"တိ[၁]။

အယံ ပန ထေရော ကတရဗုဒ္ဓကာလေ ပုဗ္ဗပတ္ထနံ အဘိနီဟာရံ အကာသိ၊ ကဒါ ပဗ္ဗဇိတော၊ ကဒါနေန ပဌမံ ဓမ္မော အဓိဂတော၊ ကဒါ ဌာနန္တရေ ဌပိတောတိ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗေသုပိ ဧတဒဂ္ဂေသု ပဉှကမ္မံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တတ္ထ ဣမဿ တာဝ ထေရဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—ဣတော ကပ္ပသတသဟဿမတ္ထကေ ပဒုမုတ္တရော နာမ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥဒပါဒိ၊ တဿ ပဋိဝိဒ္ဓသဗ္ဗညုတညာဏဿ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကတော ဥဋ္ဌဟန္တဿ မဟာပထဝိယံ ဌပေတုံ ပါဒေ ဥက္ခိတ္တမတ္တေ ပါဒသမ္ပဋိစ္ဆနတ္ထံ မဟန္တံ ပဒုမပုပ္ဖံ ဥဂ္ဂဉ္ဆိ၊ တဿ ဓုရပတ္တာနိ နဝုတိဟတ္ထာနိ ဟောန္တိ၊ ကေသရံ တိံသဟတ္ထံ၊ ကဏ္ဏိကာ ဒွါဒသဟတ္ထာ၊ ပါဒေန ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ ဧကာဒသဟတ္ထံ။ တဿ ပန ဘဂဝတော သရီရံ အဋ္ဌပဏ္ဏာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ။ တဿ ပဒုမကဏ္ဏိကာယ ဒက္ခိဏပါဒေ ပတိဋ္ဌဟန္တေ မဟာတုမ္ဗမတ္တာ ရေဏု ဥဂ္ဂန္တွာ သရီရံ ဩကိရမာနာ ဩတရိ၊ ဝါမပါဒဿ ဌပနကာလေပိ တထာရူပံယေဝ ပဒုမံ ဥဂ္ဂန္တွာ ပါဒံ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ တတောပိ ဥဂ္ဂန္တွာ ဝုတ္တပ္ပမာဏာဝ ရေဏု သရီရံ ဩကိရိ။ တံ ပန ရေဏုံ အဘိဘဝမာနာ တဿ ဘဂဝတော သရီရပ္ပဘာ နိက္ခမိတွာ ယန္တနာဠိကာယ ဝိဿဋ္ဌသုဝဏ္ဏရသဓာရာ ဝိယ သမန္တာ ဒွါဒသယောဇနဋ္ဌာနံ ဧကောဘာသံ အကာသိ။ တတိယပါဒုဒ္ဓရဏကာလေ ပဌမုဂ္ဂတံ ပဒုမံ အန္တရဓာယိ၊ ပါဒသမ္ပဋိစ္ဆနတ္ထံ အညံ နဝံ ပဒုမံ ဥဂ္ဂဉ္ဆိ။ ဣမိနာဝ နိယာမေန ယတ္ထ ယတ္ထ ဂန္တုကာမော ဟောတိ၊ တတ္ထ တတ္ထပိ[၂] မဟာပဒုမံ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ တေနေဝဿ "ပဒုမုတ္တရသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ"တိ နာမံ အဟောသိ။

ဧဝံ သော ဘဂဝါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဘိက္ခုသတသဟဿပရိဝါရော မဟာဇနဿ သင်္ဂဟတ္ထာယ ဂါမနိဂမရာဇဓာနီသု ဘိက္ခာယ စရန္တော ဟံသဝတီနဂရံ သမ္ပာပုဏိ။ တဿ အာဂတဘာဝံ သုတွာ ပိတာ မဟာရာဇာ

၁-သံ ၃-၃၇၁၊ ဝိ ၃-၁၇-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ပဒေ ပဒေ (သီ၊ သျာ)

paccuggamanaṁ akāsi. Satthā tassa dhammakathaṁ kathesi. Desanāpariyosāne keci sotāpannā keci sakadāgāmī keci anāgāmī keci arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Rājā svātanāya Dasabalaṁ nimantetvā punadivase kālaṁ ārocāpetvā bhikkhusatasahassaparivārassa Bhagavato sakanivesane mahādānaṁ adāsi. Satthā bhattānumodanaṁ katvā vihārameva gato. Teneva niyāmena punadivase nāgarā, punadivase rājāti dīghamaddhānaṁ dānaṁ adaṁsu.

Tasmiṁ kāle ayaṁ thero Haṁsavatīnagare gahapatimahāsālakule nibbatto. Ekadivasaṁ Buddhānaṁ dhammadesanākāle Haṁsavatīnagaravāsino gandhamālādihatthe yena Buddho, yena dhammo, yena saṁgho, tanninne tappoṇe tappabbhāre gacchante disvā tena mahājanena saddhiṁ dhammadesanaṭṭhānaṁ agamāsi. Tasmiṁ ca samaye Padumuttaro Bhagavā attano sāsane paṭhamaṁ paṭividdhadhammaṁ ekaṁ bhikkhuṁ etadaggaṭṭhāne ṭhapesi. So kulaputto taṁ kāraṇaṁ sutvā "mahā vatāyaṁ bhikkhu, ṭhapetvā kira Buddhaṁ añño iminā paṭhamataraṁ paṭividdhadhammo nāma natthi. Aho vatāhampi anāgate ekassa Buddhassa sāsane paṭhamaṁ dhammaṁ paṭivijjhanasamattho bhaveyyan"ti cintetvā desanāpariyosāne Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā "sve mayhaṁ bhikkhaṁ gaṇhathā"ti nimantesi. Satthā adhivāsesi.

So Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā sakanivesanaṁ gantvā sabbarattiṁ Buddhānaṁ nisajjanaṭṭhānaṁ gandhadāmamālādāmādīhi[1] alaṅkaritvā paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyādāpetvā tassā rattiyā accayena sakanivesane bhikkhusatasahassaparivārassa Bhagavato vicitrayāgukhajjakaparivāraṁ nānārasasūpabyañjanaṁ gandhasālibhojanaṁ datvā bhattakiccapariyosāne ticīvarapahonake vaṅgapaṭṭe[2] Tathāgatassa pādamūle ṭhapetvā cintesi "nāhaṁ parittakassa ṭhānassatthāya carāmi, mahantaṁ ṭhānaṁ patthento carāmi, na kho pana sakkā ekameva divasaṁ dānaṁ datvā taṁ ṭhānantaraṁ patthetun"ti "anupaṭipāṭiyā satta divasāni mahādānaṁ datvā patthessāmī"ti. So teneva niyāmena satta divasāni mahādānaṁ datvā bhattakiccapariyosāne dussakoṭṭhāgāraṁ vivarāpetvā uttamasukhumavatthaṁ Buddhānaṁ pādamūle ṭhapetvā bhikkhusatasahassaṁ ticīvarena acchādetvā

1. Gandhamālādāmādīhi (Sī)  2. Vatthayuge (Syā, Ka)



ပစ္စုဂ္ဂမနံ အကာသိ။ သတ္ထာ တဿ ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ကေစိ သောတာပန္နာ ကေစိ သကဒါဂါမီ ကေစိ အနာဂါမီ ကေစိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ ရာဇာ သွာတနာယ ဒသဗလံ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ ကာလံ အာရောစာပေတွာ ဘိက္ခုသတသဟဿပရိဝါရဿ ဘဂဝတော သကနိဝေသနေ မဟာဒါနံ အဒါသိ။ သတ္ထာ ဘတ္တာနုမောဒနံ ကတွာ ဝိဟာရမေဝ ဂတော။ တေနေဝ နိယာမေန ပုနဒိဝသေ နာဂရာ၊ ပုနဒိဝသေ ရာဇာတိ ဒီဃမဒ္ဓါနံ ဒါနံ အဒံသု။

တသ္မိံ ကာလေ အယံ ထေရော ဟံသဝတီနဂရေ ဂဟပတိမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ ဧကဒိဝသံ ဗုဒ္ဓါနံ ဓမ္မဒေသနာကာလေ ဟံသဝတီနဂရဝါသိနော ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထေ ယေန ဗုဒ္ဓေါ၊ ယေန ဓမ္မော၊ ယေန သံဃော၊ တန္နိန္နေ တပ္ပောဏေ တပ္ပဗ္ဘာရေ ဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ တေန မဟာဇနေန သဒ္ဓိံ ဓမ္မဒေသနဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ တသ္မိံ စ သမယေ ပဒုမုတ္တရော ဘဂဝါ အတ္တနော သာသနေ ပဌမံ ပဋိဝိဒ္ဓဓမ္မံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သော ကုလပုတ္တော တံ ကာရဏံ သုတွာ “မဟာ ဝတာယံ ဘိက္ခု၊ ဌပေတွာ ကိရ ဗုဒ္ဓံ အညော ဣမိနာ ပဌမတရံ ပဋိဝိဒ္ဓဓမ္မော နာမ နတ္ထိ။ အဟော ဝတာဟမ္ပိ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ပဌမံ ဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈနသမတ္ထော ဘဝေယျ”န္တိ စိန္တေတွာ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ‘‘သွေ မယှံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ”တိ နိမန္တေသိ။ သတ္ထာ အဓိဝါသေသိ။

သော ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ သကနိဝေသနံ ဂန္တွာ သဗ္ဗရတ္တိံ ဗုဒ္ဓါနံ နိသဇ္ဇနဋ္ဌာနံ ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမာဒီဟိ[1] အလင်္ကရိတွာ ပဏီတံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ ပဋိယာဒါပေတွာ တဿာ ရတ္တိယာ အစ္စယေန သကနိဝေသနေ ဘိက္ခုသတသဟဿပရိဝါရဿ ဘဂဝတော ဝိစိတြယာဂုခဇ္ဇကပရိဝါရံ နာနာရသသူပဗျဉ္ဇနံ ဂန္ဓသာလိဘောဇနံ ဒတွာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ တိစီဝရပဟောနကေ ဝင်္ဂပဋ္ဋေ[2] တထာဂတဿ ပါဒမူလေ ဌပေတွာ စိန္တေသိ “နာဟံ ပရိတ္တကဿ ဌာနဿတ္ထာယ စရာမိ၊ မဟန္တံ ဌာနံ ပတ္ထေန္တော စရာမိ၊ န ခေါ ပန သက္ကာ ဧကမေဝ ဒိဝသံ ဒါနံ ဒတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတု’’န္တိ “အနုပဋိပါဋိယာ သတ္တ ဒိဝသာနိ မဟာဒါနံ ဒတွာ ပတ္ထေဿာမီ”တိ။ သော တေနေဝ နိယာမေန သတ္တ ဒိဝသာနိ မဟာဒါနံ ဒတွာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ ဒုဿကောဋ္ဌာဂါရံ ဝိဝရာပေတွာ ဥတ္တမသုခုမဝတ္ထံ ဗုဒ္ဓါနံ ပါဒမူလေ ဌပေတွာ ဘိက္ခုသတသဟဿံ တိစီဝရေန အစ္ဆာဒေတွာ

၁-ဂန္ဓမာလာဒါမာဒီဟိ (သီ)  ၂-ဝတ္ထယုဂေ (သျာ၊ က)

Tathāgataṁ upasaṅkamitvā “bhante yo tumhehi ito sattadivasamatthake bhikkhu etadagge ṭhapito, ahampi so bhikkhu viya anāgate uppajjanaka Buddhassa sāsane pabbajitvā paṭhamaṁ dhammaṁ paṭivijjhituṁ samattho bhaveyyan”ti vatvā Satthu pādamūle sīsaṁ katvā nipajji.

Satthā tassa vacanaṁ sutvā “iminā kulaputtena mahā-adhikāro kato, samijjhissati nu kho etassa ayaṁ patthanā no”ti anāgataṁsañāṇaṁ pesetvā āvajjento “samijjhissatī”ti passi. Buddhānaṁ hi atītaṁ vā anāgataṁ vā paccuppannaṁ vā ārabbha āvajjentānaṁ āvaraṇaṁ nāma natthi, anekakappakoṭisatasahassantarampi[1] ca atītaṁ vā anāgataṁ vā cakkavāḷasahassantarampi[2] ca paccuppannaṁ vā āvajjanapaṭibaddhameva manasikārapaṭibaddhameva hoti. Evaṁ appaṭivattiyena[3] ñāṇena so Bhagavā idaṁ addasa “anāgate satasahassakappapariyosāne Gotamo nāma Buddho loke uppajjissati, tadā imassa patthanā samijjhissatī”ti. Atha naṁ evamāha “ambho kulaputta anāgate satasahassakappapariyosāne Gotamo nāma Buddho loke uppajjissati, tvaṁ tassa paṭhamakadhammadesanāya teparivaṭṭadhammacakkappavattanasuttantapariyosāne aṭṭhārasahi brahmakoṭīhi saddhiṁ sahassanayasampanne sotāpattiphale patiṭṭhahissasī”ti.

Iti Satthā taṁ kulaputtaṁ byākaritvā caturāsīti dhammakkhandhasahassāni desetvā anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi. Tassa parinibbutassa sarīraṁ suvaṇṇakkhandho viya ekagghanaṁ ahosi, sarīracetiyaṁ panassubbedhena sattayojanikaṁ akaṁsu. Iṭṭhakā suvaṇṇamayā ahesuṁ, haritālamanosilāya mattikākiccaṁ, telena udakakiccaṁ sādhayiṁsu. Buddhānaṁ dharamānakāle sarīrappabhā dvādasayojanikaṁ phari, parinibbutānaṁ pana tesaṁ rasmi nikkhamitvā samantā yojanasataṁ avatthari.

Ayaṁ seṭṭhi Buddhānaṁ sarīracetiyaṁ parivāretvā sahassaratanagghiyāni kāresi. Cetiyapatiṭṭhāpanadivase antocetiye ratanagharaṁ kāresi. So vassasatasahassaṁ mahantaṁ dānādimayaṁ kalyāṇakammaṁ katvā tato cuto devapure nibbatti. Tassa devesu ca manussesu ca saṁsarantasseva

1. ...satasahassantaritampi (Sī)  2. Cakkavāḷasahassabbhantaritampi (Sī)
3. Appaṭihatavattiyena (Ka)



တထာဂတံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ ယော တုမှေဟိ ဣတော သတ္တဒိဝသမတ္ထကေ ဘိက္ခု ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော၊ အဟမ္ပိ သော ဘိက္ခု ဝိယ အနာဂတေ ဥပ္ပဇ္ဇနကဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဌမံ ဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထော ဘဝေယျ”န္တိ ဝတွာ သတ္ထု ပါဒမူလေ သီသံ ကတွာ နိပဇ္ဇိ။

သတ္ထာ တဿ ဝစနံ သုတွာ “ဣမိနာ ကုလပုတ္တေန မဟာအဓိကာရော ကတော၊ သမိဇ္ဈိဿတိ နု ခေါ ဧတဿ အယံ ပတ္ထနာ နော”တိ အနာဂတံသဉာဏံ ပေသေတွာ အာဝဇ္ဇေန္တော ‘‘သမိဇ္ဈိဿတီ’’တိ ပဿိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ အတီတံ ဝါ အနာဂတံ ဝါ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဝါ အာရဗ္ဘ အာဝဇ္ဇေန္တာနံ အာဝရဏံ နာမ နတ္ထိ၊ အနေကကပ္ပကောဋိသတသဟဿန္တရမ္ပိ[1] စ အတီတံ ဝါ အနာဂတံ ဝါ စက္ကဝါဠသဟဿန္တရမ္ပိ[2] စ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဝါ အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓမေဝ မနသိကာရပဋိဗဒ္ဓမေဝ ဟောတိ။ ဧဝံ အပ္ပဋိဝတ္တိယေန[3] ဉာဏေန သော ဘဂဝါ ဣဒံ အဒ္ဒသ “အနာဂတေ သတသဟဿကပ္ပပရိယောသာနေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တဒါ ဣမဿ ပတ္ထနာ သမိဇ္ဈိဿတီ’’တိ။ အထ နံ ဧဝမာဟ “အမ္ဘော ကုလပုတ္တ အနာဂတေ သတသဟဿကပ္ပပရိယောသာနေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တွံ တဿ ပဌမကဓမ္မဒေသနာယ တေပရိဝဋ္ဋဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနသုတ္တန္တပရိယောသာနေ အဋ္ဌာရသဟိ ဗြဟ္မကောဋီဟိ သဒ္ဓိံ သဟဿနယသမ္ပန္နေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိဿသီ”တိ။

ဣတိ သတ္ထာ တံ ကုလပုတ္တံ ဗျာကရိတွာ စတုရာသီတိ ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ ဒေသေတွာ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ တဿ ပရိနိဗ္ဗုတဿ သရီရံ သုဝဏ္ဏက္ခန္ဓော ဝိယ ဧကဂ္ဃနံ အဟောသိ၊ သရီရစေတိယံ ပနဿုဗ္ဗေဓေန သတ္တယောဇနိကံ အကံသု။ ဣဋ္ဌကာ သုဝဏ္ဏမယာ အဟေသုံ၊ ဟရိတာလမနောသိလာယ မတ္တိကာကိစ္စံ, တေလေန ဥဒကကိစ္စံ သာဓယိံသု။ ဗုဒ္ဓါနံ ဓရမာနကာလေ သရီရပ္ပဘာ ဒွါဒသယောဇနိကံ ဖရိ၊ ပရိနိဗ္ဗုတာနံ ပန တေသံ ရသ္မိ နိက္ခမိတွာ သမန္တာ ယောဇနသတံ အဝတ္ထရိ။

အယံ သေဋ္ဌိ ဗုဒ္ဓါနံ သရီရစေတိယံ ပရိဝါရေတွာ သဟဿရတနဂ္ဃိယာနိ ကာရေသိ။ စေတိယပတိဋ္ဌာပနဒိဝသေ အန္တောစေတိယေ ရတနဃရံ ကာရေသိ။ သော ဝဿသတသဟဿံ မဟန္တံ ဒါနာဒိမယံ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ တတော စုတော ဒေဝပုရေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သံသရန္တဿေဝ

၁-....သတသဟဿန္တရိတမ္ပိ (သီ)  ၂-စက္ကဝါဠသဟဿဗ္ဘန္တရိတမ္ပိ (သီ)
၃-အပ္ပဋိဟတဝတ္တိယေန (က)

navanavuti kappasahassāni nava kappasatāni nava ca kappā samatikkantā. Ettakassa kālassa accayena ito ekanavutikappamatthake ayaṁ kulaputto Bandhumatīnagarassa dvārasamīpe gāme[1] kuṭumbiyagehe nibbatto. Tassa **Mahākāloti**[2] nāmaṁ ahosi, kaniṭṭhabhātā panassa Cūḷakālo nāma.

Tasmiṁ samaye Vipassī bodhisatto Tusitapurā cavitvā Bandhumatīnagare Bandhumassa rañño aggamahesiyā kucchismiṁ nibbatto. Anukkamena sabbaññutaṁ patvā dhammadesanatthāya Mahābrahmunā āyācito “kassa nu kho paṭhamaṁ dhammaṁ desessāmī”ti cintetvā attano kaniṭṭhaṁ Khaṇḍaṁ nāma rājakumāraṁ Tissañca purohitaputtaṁ “paṭhamaṁ dhammaṁ paṭivijjhituṁ samatthā”ti disvā “tesañca dhammaṁ desessāmi, pitu ca saṅgahaṁ karissāmī”ti Bodhimaṇḍato ākāseneva āgantvā kheme migadāye otiṇṇo te pakkosāpetvā dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne te dvepi janā caturāsītiyā pāṇasahassehi saddhiṁ arahattaphale patiṭṭhahiṁsu.

Athāparepi bodhisattakāle anupabbajitā caturāsītisahassā kulaputtā taṁ pavattiṁ sutvā Satthu santikaṁ āgantvā dhammadesanaṁ sutvā arahattaphale patiṭṭhahiṁsu. Satthā naṁ tattheva Khaṇḍattheraṁ aggasāvakaṭṭhāne, Tissattheraṁ dutiyasāvakaṭṭhāne ṭhapesi. Rājāpi taṁ pavattiṁ sutvā “puttaṁ passissāmī”ti uyyānaṁ gantvā dhammadesanaṁ sutvā tīsu saraṇesu patiṭṭhāya Satthāraṁ svātanāya nimantetvā abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

So pāsādavaragato nisīditvā cintesi “mayhaṁ jeṭṭhaputto nikkhamitvā Buddho jāto, dutiyaputto me aggasāvako, purohitaputto dutiyasāvako. Ime ca avasesabhikkhū gihikālepi mayhaṁ puttameva parivāretvā vicariṁsu, ime pubbepi dānipi mayhameva bhārā, ahameva te catūhi paccayehi upaṭṭhahissāmi, aññesaṁ okāsaṁ na dassāmī”ti vihāradvārakoṭṭhakato paṭṭhāya yāva rājagehadvārā ubhosu passesu khadirapākāraṁ kāretvā vatthehi paṭicchādāpetvā upari suvaṇṇatārakavicittaṁ samolambitatālakkhandhamattavividhapupphadāmavitānaṁ kāretvā

1. Dvāragāme (Sī)
2. Mahākāḷoti (Sī)



နဝနဝုတိ ကပ္ပသဟဿာနိ နဝ ကပ္ပသတာနိ နဝ စ ကပ္ပါ သမတိက္ကန္တာ။ ဧတ္တကဿ ကာလဿ အစ္စယေန ဣတော ဧကနဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ အယံ ကုလပုတ္တော ဗန္ဓုမတီနဂရဿ ဒွါရသမီပေ ဂါမေ[၁] ကုဋုမ္ဗိယဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော။ တဿ **မဟာကာလော**တိ[၂] နာမံ အဟောသိ၊ ကနိဋ္ဌဘာတာ ပနဿ စူဠကာလော နာမ။

တသ္မိံ သမယေ ဝိပဿီ ဗောဓိသတ္တော တုသိတပုရာ စဝိတွာ ဗန္ဓုမတီနဂရေ ဗန္ဓုမဿ ရညော အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တော။ အနုက္ကမေန သဗ္ဗညုတံ ပတွာ ဓမ္မဒေသနတ္ထာယ မဟာဗြဟ္မုနာ အာယာစိတော “ကဿ နု ခေါ ပဌမံ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ အတ္တနော ကနိဋ္ဌံ ခဏ္ဍံ နာမ ရာဇကုမာရံ တိဿဉ္စ ပုရောဟိတပုတ္တံ “ပဌမံ ဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထာ”တိ ဒိသွာ “တေသဉ္စ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမိ၊ ပိတု စ သင်္ဂဟံ ကရိဿာမီ”တိ ဗောဓိမဏ္ဍတော အာကာသေနေဝ အာဂန္တွာ ခေမေ မိဂဒါယေ ဩတိဏ္ဏော တေ ပက္ကောသာပေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ တေ ဒွေပိ ဇနာ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ အရဟတ္တဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။

အထာပရေပိ ဗောဓိသတ္တကာလေ အနုပဗ္ဗဇိတာ စတုရာသီတိသဟဿာ ကုလပုတ္တာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂန္တွာ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ အရဟတ္တဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ သတ္ထာ နံ တတ္ထေဝ ခဏ္ဍတ္ထေရံ အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနေ, တိဿတ္ထေရံ ဒုတိယသာဝကဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ ရာဇာပိ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ “ပုတ္တံ ပဿိဿာမီ”တိ ဥယျာနံ ဂန္တွာ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ တီသု သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ သတ္ထာရံ သွာတနာယ နိမန္တေတွာ အဘိဝါဒေတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပက္ကာမိ။

သော ပါသာဒဝရဂတော နိသီဒိတွာ စိန္တေသိ “မယှံ ဇေဋ္ဌပုတ္တော နိက္ခမိတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဇာတော၊ ဒုတိယပုတ္တော မေ အဂ္ဂသာဝကော၊ ပုရောဟိတပုတ္တော ဒုတိယသာဝကော။ ဣမေ စ အဝသေသဘိက္ခူ ဂိဟိကာလေပိ မယှံ ပုတ္တမေဝ ပရိဝါရေတွာ ဝိစရိံသု၊ ဣမေ ပုဗ္ဗေပိ ဒါနိပိ မယှမေဝ ဘာရာ၊ အဟမေဝ တေ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟိဿာမိ၊ အညေသံ ဩကာသံ န ဒဿာမီ”တိ ဝိဟာရဒွါရကောဋ္ဌကတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ရာဇဂေဟဒွါရာ ဥဘောသု ပဿေသု ခဒိရပါကာရံ ကာရေတွာ ဝတ္ထေဟိ ပဋိစ္ဆာဒါပေတွာ ဥပရိ သုဝဏ္ဏတာရကဝိစိတ္တံ သမောလမ္ဗိတတာလက္ခန္ဓမတ္တဝိဝိဓပုပ္ဖဒါမဝိတာနံ ကာရေတွာ

၁-ဒွါရဂါမေ (သီ)
၂-မဟာကာဠောတိ (သီ)

heṭṭhābhūmiṁ vicittattharaṇehi santharāpetvā anto ubhosu passesu mālāgacchakesu puṇṇaghaṭe[1] sakalamaggavāsatthāya ca gandhantaresu[2] pupphāni pupphantaresu[3] gandhe ca ṭhapāpetvā Bhagavato kālaṁ ārocāpesi. Bhagavā bhikkhusaṁghaparivuto antosāṇiyāva rājagehaṁ gantvā bhattakiccaṁ katvā vihāraṁ paccāgacchati. Añño koci daṭṭhumpi na labhati, kuto pana bhikkhaṁ vā dātuṁ pūjaṁ vā kātuṁ.

Nāgarā cintesuṁ "ajja Satthu loke uppannassa sattamāsādhikāni satta saṁvaccharāni, mayañca daṭṭhumpi na labhāma, pageva bhikkhaṁ vā dātuṁ pūjaṁ vā kātuṁ dhammaṁ vā sotuṁ. Rājā 'mayhaṁ eva Buddho, mayhaṁdhammo, mayhaṁ saṁgho'ti mamāyitvā sayameva upaṭṭhahati. Satthā ca uppajjamāno sadevakassa lokassa atthāya uppanno, na raññoyeva atthāya. Na hi raññoyeva nirayo[4] uṇho, aññesaṁ nīluppalavanasadiso. Tasmā rājānaṁ evaṁ vadāma 'sace no Satthāraṁ deti, iccetaṁ kusalaṁ. No ce deti, raññā saddhiṁ yujjhitvā saṁghaṁ gahetvā dānādīni puññāni karoma. Na sakkā kho pana suddhanāgareheva evaṁ kātuṁ, ekaṁ jeṭṭhakapurisampi gaṇhāmā'ti" senāpatiṁ upasaṅkamitvā tassa tamatthaṁ ārocetvā "sāmi kiṁ amhākaṁ pakkho hohisi, udāhu rañño"ti āhaṁsu. So āha "tumhākaṁ pakkho homi, apica kho pana paṭhamadivaso mayhaṁ dātabbo"ti. Te sampaṭicchiṁsu.

So rājānaṁ upasaṅkamitvā "nāgarā deva tumhākaṁ kupitā"ti āha. Kimatthaṁ tātāti. Satthāraṁ kira tumheva upaṭṭhahatha, amhe na labhāmāti. Sace idānipi labhanti[5], na kuppanti. Alabhantā tumhehi saddhiṁ yujjhitukāmā devāti. Yujjhāmi tāta, na bhikkhusaṁghaṁ demīti. Deva tumhākaṁ dāsā tumhehi saddhiṁ yujjhāmāti vadanti, tumhe kaṁ gaṇhitvā yujjhissathāti. Nanu tvaṁ senāpatīti. Nāgarehi vinā asamattho ahaṁ devāti. Tato rājā "balavanto nāgarā, senāpatipi tesaṁyeva pakkho"ti ñatvā "aññāni sattamāsādhikāni satta saṁvaccharāni mayhaṁ bhikkhusaṁghaṁ dentū"ti āha. Nāgarā na sampaṭicchiṁsu. Rājā "chabbassāni pañcavassānī"ti evaṁ hāpetvā aññe satta divase

---

1. Mālāgacchake suvaṇṇaghaṭe (Ka) 2. Gandhantare (Sī) 3. Pupphantare (Sī)
4. Narako (Sī) 5. Sace te aññepi patilabhanti (Ka)



ဟေဋ္ဌာဘူမိံ ဝိစိတ္တတ္ထရဏေဟိ သန္ထရာပေတွာ အန္တော ဥဘောသု ပဿေသု မာလာဂစ္ဆကေသု ပုဏ္ဏဃဋေ[1] သကလမဂ္ဂဝါသတ္ထာယ စ ဂန္ဓန္တရေသု[2] ပုပ္ဖာနိ ပုပ္ဖန္တရေသု[3] ဂန္ဓေ စ ဌပါပေတွာ ဘဂဝတော ကာလံ အာရောစာပေသိ။ ဘဂဝါ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော အန္တောသာဏိယာဝ ရာဇဂေဟံ ဂန္တွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဝိဟာရံ ပစ္စာဂစ္ဆတိ။ အညော ကောစိ ဒဋ္ဌုမ္ပိ န လဘတိ၊ ကုတော ပန ဘိက္ခံ ဝါ ဒါတုံ ပူဇံ ဝါ ကာတုံ။

နာဂရာ စိန္တေသုံ "အဇ္ဇ သတ္ထု လောကေ ဥပ္ပန္နဿ သတ္တမာသာဓိကာနိ သတ္တ သံဝစ္ဆရာနိ၊ မယဉ္စ ဒဋ္ဌုမ္ပိ န လဘာမ၊ ပဂေဝ ဘိက္ခံ ဝါ ဒါတုံ ပူဇံ ဝါ ကာတုံ ဓမ္မံ ဝါ သောတုံ။ ရာဇာ 'မယှံ ဧဝ ဗုဒ္ဓေါ, မယှံ ဓမ္မော, မယှံ သံဃော'တိ မမာယိတွာ သယမေဝ ဥပဋ္ဌဟတိ။ သတ္ထာ စ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော သဒေဝကဿ လောကဿ အတ္ထာယ ဥပ္ပန္နော၊ န ရညောယေဝ အတ္ထာယ။ န ဟိ ရညောယေဝ နိရယော[4] ဥဏှော၊ အညေသံ နီလုပ္ပလဝနသဒိသော။ တသ္မာ ရာဇာနံ ဧဝံ ဝဒါမ 'သစေ နော သတ္ထာရံ ဒေတိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ နော စေ ဒေတိ၊ ရညာ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတွာ သံဃံ ဂဟေတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကရောမ။ န သက္ကာ ခေါ ပန သုဒ္ဓနာဂရေဟေဝ ဧဝံ ကာတုံ၊ ဧကံ ဇေဋ္ဌကပုရိသမ္ပိ ဂဏှာမာ'တိ" သေနာပတိံ ဥပသင်္ကမိတွာ တဿ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ "သာမိ ကိံ အမှာကံ ပက္ခော ဟောဟိသိ၊ ဥဒါဟု ရညော"တိ အာဟံသု။ သော အာဟ "တုမှာကံ ပက္ခော ဟောမိ၊ အပိစ ခေါ ပန ပဌမဒိဝသော မယှံ ဒါတဗ္ဗော"တိ။ တေ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။

သော ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ "နာဂရာ ဒေဝ တုမှာကံ ကုပိတာ"တိ အာဟ။ ကိမတ္ထံ တာတာတိ။ သတ္ထာရံ ကိရ တုမှေဝ ဥပဋ္ဌဟထ၊ အမှေ န လဘာမာတိ။ သစေ ဣဒါနိပိ လဘန္တိ[5]၊ န ကုပ္ပန္တိ။ အလဘန္တာ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတုကာမာ ဒေဝါတိ။ ယုဇ္ဈာမိ တာတ၊ န ဘိက္ခုသံဃံ ဒေမီတိ။ ဒေဝ တုမှာကံ ဒါသာ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈာမာတိ ဝဒန္တိ၊ တုမှေ ကံ ဂဏှိတွာ ယုဇ္ဈိဿထာတိ။ နနု တွံ သေနာပတီတိ။ နာဂရေဟိ ဝိနာ အသမတ္ထော အဟံ ဒေဝါတိ။ တတော ရာဇာ "ဗလဝန္တော နာဂရာ၊ သေနာပတိပိ တေသံယေဝ ပက္ခော"တိ ဉတွာ "အညာနိ သတ္တမာသာဓိကာနိ သတ္တ သံဝစ္ဆရာနိ မယှံ ဘိက္ခုသံဃံ ဒေန္တူ"တိ အာဟ။ နာဂရာ န သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ ရာဇာ "ဆဗ္ဗဿာနိ ပဉ္စဝဿာနီ"တိ ဧဝံ ဟာပေတွာ အညေ သတ္တ ဒိဝသေ

---

၁-မာလာဂစ္ဆကေ သုဝဏ္ဏဃဋေ (က) ၂-ဂန္ဓန္တရေ (သီ) ၃-ပုပ္ဖန္တရေ (သီ)
၄-နရကော (သီ) ၅-သစေ တေ အညေပိ ပဋိလာဘန္တိ (က)

yāci. Nāgarā “atikakkhaḷaṁ dāni raññā saddhiṁ kātuṁ na vaṭṭatī”ti anujāniṁsu. Rājā sattamāsādhikānaṁ sattannaṁ saṁvaccharānaṁ sajjitaṁ dānamukhaṁ sattannameva divasānaṁ sajjetvā cha divase kesañci apassantānaṁyeva dānaṁ datvā sattame divase nāgare pakkosāpetvā “sakkhissatha tātā evarūpaṁ dānaṁ dātun”ti āha. Tepi “nanu amheyeva nissāyetaṁ devassa uppannan”ti vatvā “sakkhissāmā”ti āhaṁsu. Rājā piṭṭhihatthena assūni puñchamāno Bhagavantaṁ vanditvā “bhante aṭṭhasaṭṭhibhikkhusatasahassaṁ aññassu bhāraṁ akatvā yāvajīvaṁ catūhi paccayehi upaṭṭhahissāmīti cintesiṁ, nāgarānaṁ dāni me anuññātaṁ, nāgarā hi ‘mayaṁ dānaṁ dātuṁ na labhāmā’ti Bhagavā kuppanti. Sveva paṭṭhāya tesaṁ anuggahaṁ karothā”ti āha.

Atha dutiyadivase senāpati mahādānaṁ adāsi. Tato nāgarā raññā katasakkārato uttaritaraṁ sakkārasammānaṁ katvā dānaṁ adaṁsu. Eteneva niyāmena sakalanagarassa paṭipāṭiyā gatāya dvāragāmavāsino sakkārasammānaṁ sajjayiṁsu. Mahākālakuṭumbiko Cūḷakālaṁ āha “Dasabalassa sakkārasammānaṁ sveva amhākaṁ pāpuṇāti, kiṁ sakkāraṁ karissāmā”ti. Tvameva bhātika jānāhīti. Sace mayhaṁ ruciyā karosi, amhākaṁ soḷasakarīsamattesu khettesu gahitagabbhā sāliyo atthi. Sāligabbhaṁ phāletvā ādāya Buddhānaṁ anucchavikaṁ pacāpemāti. Evaṁ kayiramāne kassaci upakāro na hoti, tasmā netaṁ mayhaṁ ruccatīti. Sace tvaṁ evaṁ na karosi[1] ahaṁ mayhaṁ santakaṁ mamāyituṁ labhāmīti soḷasakarīsamattaṁ khettaṁ majjhe bhinditvā aṭṭhakarīsaṭṭhāne sīmaṁ ṭhapetvā sāligabbhaṁ phāletvā ādāya asambhinne khīre pacāpetvā catumadhuraṁ pakkhipitvā Buddhappamukhassa saṁghassa adāsi. Kuṭumbikassa kho gabbhaṁ[2] phāletvā gahitagahitaṭṭhānaṁ puna pūrati. Puthukakāle puthukaggaṁ nāma adāsi, gāmavāsīhi saddhiṁ aggasassaṁ nāma adāsi, lāyane lāyanaggaṁ, veṇikaraṇe veṇaggaṁ, kalāpādīsu kalāpaggaṁ khalaggaṁ khalabhaṇḍaggaṁ koṭṭhagganti. Evaṁ so ekasasseva nava vāre aggadānaṁ adāsi. Tampi sassaṁ atirekaṁ uṭṭhānasampannaṁ ahosi.

Yāva Buddho dharati, yāva ca saṁgho[3] dharati, eteneva niyāmena kalyāṇakammaṁ katvā tato cuto devaloke nibbattitvā devesu

1. Evaṁ vadesi (Sī) 2. Tampi kho sāligabbhaṁ (Syā) 3. Sayaṁ (Sī)



ယာစိ။ နာဂရာ “အတိကက္ခဠံ ဒါနိ ရညာ သဒ္ဓိံ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ အနုဇာနိံသု။ ရာဇာ သတ္တမာသာဓိကာနံ သတ္တန္နံ သံဝစ္ဆရာနံ သဇ္ဇိတံ ဒါနမုခံ သတ္တန္နမေဝ ဒိဝသာနံ သဇ္ဇေတွာ ဆ ဒိဝသေ ကေသဉ္စိ အပဿန္တာနံယေဝ ဒါနံ ဒတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ နာဂရေ ပက္ကောသာပေတွာ “သက္ခိဿထ တာတာ ဧဝရူပံ ဒါနံ ဒါတု”န္တိ အာဟ။ တေပိ “နနု အမှေယေဝ နိဿာယေတံ ဒေဝဿ ဥပ္ပန္န”န္တိ ဝတွာ “သက္ခိဿာမာ”တိ အာဟံသု။ ရာဇာ ပိဋ္ဌိဟတ္ထေန အဿူနိ ပုဉ္ဆမာနော ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ အဋ္ဌသဋ္ဌိဘိက္ခုသတသဟဿံ အညဿ ဘာရံ အကတွာ ယာဝဇီဝံ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီတိ စိန္တေသိံ၊ နာဂရာနံ ဒါနိ မေ အနုညာတံ၊ နာဂရာ ဟိ ‘မယံ ဒါနံ ဒါတုံ န လဘာမာ’တိ ဘဂဝါ ကုပ္ပန္တိ။ သွေဝ ပဋ္ဌာယ တေသံ အနုဂ္ဂဟံ ကရောထာ”တိ အာဟ။

အထ ဒုတိယဒိဝသေ သေနာပတိ မဟာဒါနံ အဒါသိ။ တတော နာဂရာ ရညာ ကတသက္ကာရတော ဥတ္တရိတရံ သက္ကာရသမ္မာနံ ကတွာ ဒါနံ အဒံသု။ ဧတေနေဝ နိယာမေန သကလနဂရဿ ပဋိပါဋိယာ ဂတာယ ဒွါရဂါမဝါသိနော သက္ကာရသမ္မာနံ သဇ္ဇယိံသု။ မဟာကာလကုဋုမ္ဗိကော စူဠကာလံ အာဟ “ဒသဗလဿ သက္ကာရသမ္မာနံ သွေဝ အမှာကံ ပါပုဏာတိ၊ ကိံ သက္ကာရံ ကရိဿာမာ”တိ။ တွမေဝ ဘာတိက ဇာနာဟီတိ။ သစေ မယှံ ရုစိယာ ကရောသိ၊ အမှာကံ သောဠသကရီသမတ္တေသု ခေတ္တေသု ဂဟိတဂဗ္ဘာ သာလိယော အတ္ထိ။ သာလိဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ အာဒါယ ဗုဒ္ဓါနံ အနုစ္ဆဝိကံ ပစာပေမာတိ။ ဧဝံ ကယိရမာနေ ကဿစိ ဥပကာရော န ဟောတိ၊ တသ္မာ နေတံ မယှံ ရုစ္စတီတိ။ သစေ တွံ ဧဝံ န ကရောသိ[၁]၊ အဟံ မယှံ သန္တကံ မမာယိတုံ လဘာမီတိ သောဠသကရီသမတ္တံ ခေတ္တံ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒိတွာ အဋ္ဌကရီသဋ္ဌာနေ သီမံ ဌပေတွာ သာလိဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ အာဒါယ အသမ္ဘိန္နေ ခီရေ ပစာပေတွာ စတုမဓုရံ ပက္ခိပိတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ သံဃဿ အဒါသိ။ ကုဋုမ္ဗိကဿ ခေါ ဂဗ္ဘံ[၂] ဖာလေတွာ ဂဟိတဂဟိတဋ္ဌာနံ ပုန ပူရတိ။ ပုထုကကာလေ ပုထုကဂ္ဂံ နာမ အဒါသိ၊ ဂါမဝါသီဟိ သဒ္ဓိံ အဂ္ဂသဿံ နာမ အဒါသိ၊ လာယနေ လာယနဂ္ဂံ၊ ဝေဏိကရဏေ ဝေဏဂ္ဂံ၊ ကလာပါဒီသု ကလာပဂ္ဂံ ခလဂ္ဂံ ခလဘဏ္ဍဂ္ဂံ ကောဋ္ဌဂ္ဂန္တိ။ ဧဝံ သော ဧကသဿေဝ နဝ ဝါရေ အဂ္ဂဒါနံ အဒါသိ။ တမ္ပိ သဿံ အတိရေကံ ဥဋ္ဌာနသမ္ပန္နံ အဟောသိ။

ယာဝ ဗုဒ္ဓေါ ဓရတိ၊ ယာဝ စ သံဃော[၃] ဓရတိ၊ ဧတေနေဝ နိယာမေန ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ တတော စုတော ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဒေဝေသု

၁-ဧဝံ ဝဒေသိ (သီ) ၂-တမ္ပိ ခေါ သာလိဂဗ္ဘံ (သျာ) ၃-သယံ (သီ)

ceva manussesu ca saṁsaranto ekanavutikappe sampattiṁ anubhavitvā amhākaṁ Satthu loke uppannakāle Kapilavatthunagarassa avidūre Doṇavatthubrāhmaṇagāme brāhmaṇamahāsālakule nibbatti. Tassa nāmaggahaṇadivase **Koṇḍaññamāṇavo**ti nāmaṁ akaṁsu. So vuḍḍhimanvāya tayo vede uggahetvā lakkhaṇamantānaṁ pāraṁ agamāsi. Tena samayena amhākaṁ bodhisatto Tusitapurā cavitvā Kapilavatthupure nibbatti. Tassa nāmaggahaṇadivase aṭṭhuttaraṁ brāhmaṇasataṁ ahatavatthehi acchādetvā appodakaṁ madhupāyāsaṁ pāyetvā tesaṁ antare aṭṭha jane uccinitvā mahātale nisīdāpetvā alaṅkatapaṭiyattaṁ jodhisattaṁ dukūlacumbaṭake nipajjāpetvā lakkhaṇapariggahaṇatthaṁ tesaṁ santikaṁ ānayiṁsu. Dhurāsane nisinnabrāhmaṇo mahāpurisassa sarīrasampattiṁ oloketvā dve aṅguliyo ukkhipi. Evaṁ paṭipāṭiyā satta janā ukkhipiṁsu. Tesaṁ pana sabbanavako Koṇḍaññamāṇavo, so bodhisattassa lakkhaṇavaranipphattiṁ oloketvā "agāramajjhe ṭhānakāraṇaṁ natthi, ekantenesa vivaṭṭacchado Buddho bhavissatī"ti ekameva aṅguliṁ ukkhipi. Itare pana satta janā "sace agāraṁ ajjhāvasissati, rājā bhavissati cakkavattī. Sace pabbajissati, Buddho bhavissatī"ti dve gatiyo disvā dve aṅguliyo ukkhipiṁsu. Ayaṁ pana Koṇḍañño katādhikāro pacchimabhavikasatto paññāya itare satta jane abhibhavitvā "imehi lakkhaṇehi samannāgatassa agāramajjhe ṭhānakāraṇaṁ nāma natthi, nissaṁsayaṁ Buddho bhavissatī"ti ekameva gatiṁ addasa, tasmā ekaṁ aṅguliṁ ukkhipi. Tato brāhmaṇā attano gharāni gantvā putte āmantayiṁsu "tātā amhe mahallakā, Suddhodanamahārājassa puttaṁ sabbaññutappattaṁ mayaṁ sambhāveyyāma vā no vā. Tumhe tasmiṁ kumāre sabbaññutaṁ patte tassa sāsane pabbajeyyāthā"ti.

Suddhodanamahārājāpi bodhisattassa dhātiyo ādiṁ katvā parihāraṁ upaṭṭhapento bodhisattaṁ vuddhiṁ āpādesi. Mahāsattopi vuddhippatto devo viya sampattiṁ anubhavitvā paripakke ñāṇe kāmesu ādīnavaṁ nekkhamme ca ānisaṁsaṁ disvā Rāhulakumārassa jātadivase Channasahāyo Kaṇḍakaṁ āruyha devatāhi vivaṭena dvārena mahābhinikkhamanaṁ nikkhamitvā teneva rattibhāgena tīṇi rajjāni atikkamitvā Anomānadītīre pabbajitvā Ghaṭikāramahābrahmunā ābhate arahaddhaje



စေဝ မနုဿေသု စ သံသရန္တော ဧကနဝုတိကပ္ပေ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ အမှာကံ သတ္ထု လောကေ ဥပ္ပန္နကာလေ ကပိလဝတ္ထုနဂရဿ အဝိဒူရေ ဒေါဏဝတ္ထုဗြာဟ္မဏဂါမေ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ **ကောဏ္ဍညမာဏဝေါ**တိ နာမံ အကံသု။ သော ဝုဍ္ဎိမန္ဝာယ တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဟေတွာ လက္ခဏမန္တာနံ ပါရံ အဂမာသိ။ တေန သမယေန အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော တုသိတပုရာ စဝိတွာ ကပိလဝတ္ထုပုရေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ အဋ္ဌုတ္တရံ ဗြာဟ္မဏသတံ အဟတဝတ္ထေဟိ အစ္ဆာဒေတွာ အပ္ပေါဒကံ မဓုပါယာသံ ပါယေတွာ တေသံ အန္တရေ အဋ္ဌ ဇနေ ဥစ္စိနိတွာ မဟာတလေ နိသီဒါပေတွာ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ ဗောဓိသတ္တံ ဒုကူလစုမ္ဗဋကေ နိပဇ္ဇာပေတွာ လက္ခဏပရိဂ္ဂဟဏတ္ထံ တေသံ သန္တိကံ အာနယိံသု။ ဓုရာသနေ နိသိန္နဗြာဟ္မဏော မဟာပုရိသဿ သရီရသမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ ဒွေ အင်္ဂုလိယော ဥက္ခိပိ။ ဧဝံ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ ဇနာ ဥက္ခိပိံသု။ တေသံ ပန သဗ္ဗနဝကော ကောဏ္ဍညမာဏဝေါ၊ သော ဗောဓိသတ္တဿ လက္ခဏဝရနိပ္ဖတ္တိံ ဩလောကေတွာ "အဂါရမဇ္ဈေ ဌာနကာရဏံ နတ္ထိ၊ ဧကန္တေနေသ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ"တိ ဧကမေဝ အင်္ဂုလိံ ဥက္ခိပိ။ ဣတရေ ပန သတ္တ ဇနာ "သစေ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိဿတိ၊ ရာဇာ ဘဝိဿတိ စက္ကဝတ္တီ။ သစေ ပဗ္ဗဇိဿတိ၊ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ"တိ ဒွေ ဂတိယော ဒိသွာ ဒွေ အင်္ဂုလိယော ဥက္ခိပိံသု။ အယံ ပန ကောဏ္ဍညော ကတာဓိကာရော ပစ္ဆိမဘဝိကသတ္တော ပညာယ ဣတရေ သတ္တ ဇနေ အဘိဘဝိတွာ "ဣမေဟိ လက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတဿ အဂါရမဇ္ဈေ ဌာနကာရဏံ နာမ နတ္ထိ၊ နိဿံသယံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ"တိ ဧကမေဝ ဂတိံ အဒ္ဒသ၊ တသ္မာ ဧကံ အင်္ဂုလိံ ဥက္ခိပိ။ တတော ဗြာဟ္မဏာ အတ္တနော ဃရာနိ ဂန္တွာ ပုတ္တေ အာမန္တယိံသု "တာတာ အမှေ မဟလ္လကာ၊ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ ပုတ္တံ သဗ္ဗညုတပ္ပတ္တံ မယံ သမ္ဘာဝေယျာမ ဝါ နော ဝါ။ တုမှေ တသ္မိံ ကုမာရေ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တေ တဿ သာသနေ ပဗ္ဗဇေယျာထာ"တိ။

သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာပိ ဗောဓိသတ္တဿ ဓာတိယော အာဒိံ ကတွာ ပရိဟာရံ ဥပဋ္ဌပေန္တော ဗောဓိသတ္တံ ဝုဍ္ဎိံ အာပါဒေသိ။ မဟာသတ္တောပိ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တော ဒေဝေါ ဝိယ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ ပရိပက္ကေ ဉာဏေ ကာမေသု အာဒီနဝံ နေက္ခမ္မေ စ အာနိသံသံ ဒိသွာ ရာဟုလကုမာရဿ ဇာတဒိဝသေ ဆန္နသဟာယော ကဏ္ဍကံ အာရုယှ ဒေဝတာဟိ ဝိဝဋေန ဒွါရေန မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ တေနေဝ ရတ္တိဘာဂေန တီဏိ ရဇ္ဇာနိ အတိက္ကမိတွာ အနောမာနဒီတီရေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဃဋိကာရမဟာဗြဟ္မုနာ အာဘတေ အရဟဒ္ဓဇေ

gahitamattayeva vassasaṭṭhikatthero viya[1] pāsādikena iriyāpathena Rājagahaṁ patvā tattha piṇḍāya caritvā Paṇḍavapabbatacchāyāya piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā raññā Māgadhena rajjasiriyā nimantiyamānopi taṁ paṭikkhipitvā anukkamena Uruvelaṁ gantvā "ramaṇīyo vata ayaṁ bhūmibhāgo, alaṁ vatidaṁ kulaputtassa padhānatthikassa padhānāyā"ti padhānābhimukhaṁ cittaṁ uppādetvā tattha vāsaṁ upagato.

Tena samayena itare satta brāhmaṇā yathākammaṁ gatā, sabbadaharo pana lakkhaṇapariggāhako Koṇḍaññamāṇavo arogo. So "mahāpuriso pabbajito"ti sutvā tesaṁ brāhmaṇānaṁ putte upasaṅkamitvā evamāha "Siddhatthakumāro kira pabbajito. So hi nissaṁsayaṁ Buddho bhavissati. Sace tumhākaṁ pitaro arogā assu, ajja nikkhamitvā pabbajeyyuṁ. Sace tumhepi icchatha, etha mayaṁ taṁ mahāpurisamanupabbajissāmā"ti. Te sabbe ekacchandā bhavituṁ nāsakkhiṁsu. Tayo janā na pabbajiṁsu, Koṇḍaññabrāhmaṇaṁ jeṭṭhakaṁ katvā itare cattāro pabbajiṁsu. Ime pañca pabbajitvā gāmanigamarājadhānīsu bhikkhāya carantā bodhisattassa santikaṁ agamiṁsu. Te chabbassāni bodhisatte mahāpadhānaṁ padahante "idāni Buddho bhavissati idāni Buddho bhavissatī"ti mahāsattaṁ upaṭṭhahamānā santikāvacarāvassa ahesuṁ. Yadā pana bodhisatto ekatilataṇḍulādīhi vītināmentopi dukkarakārikāya ariyadhammapaṭivedhassa abhāvaṁ ñatvā oḷārikaṁ āhāraṁ āhari, tadā te pakkamitvā Isipatanaṁ agamaṁsu.

Atha bodhisatto oḷārikāhāraparibhogena chavimaṁsalohitapāripūriṁ katvā Visākhapuṇṇamadivase Sujātāya dinnaṁ varabhojanaṁ bhuñjitvā suvaṇṇapātiṁ nadiyā paṭisotaṁ khipitvā "ajja Buddho bhavissāmī"ti katasanniṭṭhāno sāyanhasamaye kālena[2] nāgarājena anekehi thutisatehi abhitthaviyamāno Mahābodhimaṇḍaṁ āruyha acalaṭṭhāne pācīnalokadhātu-abhimukho pallaṅkena nisīditvā caturaṅgasamannāgataṁ vīriyaṁ adhiṭṭhāya sūriye dharamāneyeva mārabalaṁ vidhamitvā paṭhamayāme pubbenivāsaṁ anussaritvā majjhimayāme dibbacakkhuṁ visodhetvā paccūsakālasamanantare paṭiccasamuppāde ñāṇaṁ otāretvā anulomapaṭilomaṁ

1. Vassasatikathero viya (Sī) 2. Kāḷena (Sī)



ဂဟိတမတ္တယေဝ ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရော ဝိယ[၁] ပါသာဒိကေန ဣရိယာပထေန ရာဇဂဟံ ပတွာ တတ္ထ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပဏ္ဍဝပဗ္ဗတစ္ဆာယာယ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ရညာ မာဂဓေန ရဇ္ဇသိရိယာ နိမန္တိယမာနောပိ တံ ပဋိက္ခိပိတွာ အနုက္ကမေန ဥရုဝေလံ ဂန္တွာ “ရမဏီယော ဝတ အယံ ဘူမိဘာဂေါ၊ အလံ ဝတိဒံ ကုလပုတ္တဿ ပဓာနတ္ထိကဿ ပဓာနာယာ”တိ ပဓာနာဘိမုခံ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ တတ္ထ ဝါသံ ဥပဂတော။

တေန သမယေန ဣတရေ သတ္တ ဗြာဟ္မဏာ ယထာကမ္မံ ဂတာ၊ သဗ္ဗဒဟရော ပန လက္ခဏပရိဂ္ဂါဟကော ကောဏ္ဍညမာဏဝေါ အရောဂေါ။ သော “မဟာပုရိသော ပဗ္ဗဇိတော”တိ သုတွာ တေသံ ဗြာဟ္မဏာနံ ပုတ္တေ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝမာဟ “သိဒ္ဓတ္ထကုမာရော ကိရ ပဗ္ဗဇိတော။ သော ဟိ နိဿံသယံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ။ သစေ တုမှာကံ ပိတရော အရောဂါ အဿု၊ အဇ္ဇ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇေယျုံ။ သစေ တုမှေပိ ဣစ္ဆထ၊ ဧထ မယံ တံ မဟာပုရိသမနုပဗ္ဗဇိဿာမာ”တိ။ တေ သဗ္ဗေ ဧကစ္ဆန္ဒာ ဘဝိတုံ နာသက္ခိံသု။ တယော ဇနာ န ပဗ္ဗဇိံသု၊ ကောဏ္ဍညဗြာဟ္မဏံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ ဣတရေ စတ္တာရော ပဗ္ဗဇိံသု။ ဣမေ ပဉ္စ ပဗ္ဗဇိတွာ ဂါမနိဂမရာဇဓာနီသု ဘိက္ခာယ စရန္တာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ အဂမိံသု။ တေ ဆဗ္ဗဿာနိ ဗောဓိသတ္တေ မဟာပဓာနံ ပဒဟန္တေ “ဣဒါနိ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ ဣဒါနိ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ မဟာသတ္တံ ဥပဋ္ဌဟမာနာ သန္တိကာဝစရာဝဿ အဟေသုံ။ ယဒါ ပန ဗောဓိသတ္တော ဧကတိလတဏ္ဍုလာဒီဟိ ဝီတိနာမေန္တောပိ ဒုက္ကရကာရိကာယ အရိယဓမ္မပဋိဝေဓဿ အဘာဝံ ဉတွာ ဩဠာရိကံ အာဟာရံ အာဟရိ၊ တဒါ တေ ပက္ကမိတွာ ဣသိပတနံ အဂမံသု။

အထ ဗောဓိသတ္တော ဩဠာရိကာဟာရပရိဘောဂေန ဆဝိမံသလောဟိတပါရိပူရိံ ကတွာ ဝိသာခပုဏ္ဏမဒိဝသေ သုဇာတာယ ဒိန္နံ ဝရဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ သုဝဏ္ဏပါတိံ နဒိယာ ပဋိသောတံ ခိပိတွာ “အဇ္ဇ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿာမီ”တိ ကတသန္နိဋ္ဌာနော သာယနှသမယေ ကာလေန[၂] နာဂရာဇေန အနေကေဟိ ထုတိသတေဟိ အဘိတ္ထဝိယမာနော မဟာဗောဓိမဏ္ဍံ အာရုယှ အစလဋ္ဌာနေ ပါစီနလောကဓာတုအဘိမုခေါ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိတွာ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဝီရိယံ အဓိဋ္ဌာယ သူရိယေ ဓရမာနေယေဝ မာရဗလံ ဝိဓမိတွာ ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရိတွာ မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိသောဓေတွာ ပစ္စူသကာလသမနန္တရေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ ဉာဏံ ဩတာရေတွာ အနုလောမပဋိလောမံ

၁-ဝဿသတိကထေရော ဝိယ (သီ) ၂-ကာဠေန (သီ)

paccayākāravaṭṭaṁ[1] sammasanto sabbabuddhehi paṭividdhaṁ asādhāraṇaṁ sabbaññutaññāṇaṁ paṭivijjhitvā nibbānārammaṇāya phalasamāpattiyā tattheva sattāhaṁ vītināmesi.

Eteneva upāyena sattasattāhaṁ Bodhimaṇḍe viharitvā Rājāyatanamūle madhupiṇḍikabhojanaṁ paribhuñjitvā puna Ajapālanigrodhamūlaṁ āgantvā tattha nisinno dhammagambhīrataṁ paccavekkhitvā appossukkatāya citte namante[2] mahābrahmunā yācito Buddhacakkhunā lokaṁ volokento tikkhindriyādibhede satte disvā mahābrahmuno dhammadesanāya paṭiññaṁ datvā “kassa nu kho ahaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ desessāmī”ti Āḷārudakānaṁ kālakatabhāvaṁ ñatvā puna cintento “bahūpakārā kho pana me pañcavaggiyā bhikkhū, ye maṁ padhānapahitattaṁ upaṭṭhahiṁsu. Yannūnāhaṁ pañcavaggiyānaṁ bhikkhūnaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyan”ti cittaṁ uppādesi. Idaṁ pana sabbameva Buddhānaṁ parivitakkamattameva[3], ṭhapetvā pana Koṇḍaññabrāhmaṇaṁ añño koci paṭhamaṁ dhammaṁ paṭivijjhituṁ samattho nāma natthi. Sopi etadatthameva kappasatasahassaṁ adhikārakammaṁ akāsi, Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa nava vāre aggasassadānaṁ adāsi.

Atha Satthā pattacīvaramādāya anupubbena Isipatanaṁ gantvā yena Pañcavaggiyā bhikkhū tenupasaṅkami. Te Tathāgataṁ āgacchantaṁ disvāva attano katikāya saṇṭhātuṁ nāsakkhiṁsu. Eko pattacīvaraṁ paṭiggahesi, eko āsanaṁ paññāpesi, eko pādodakaṁ paccupaṭṭhāpesi, eko pāde dhovi, eko tālavaṇṭaṁ gahetvā bījamāno ṭhito. Evaṁ tesu vattaṁ dassetvā santike nisinnesu Koṇḍaññattheraṁ kāyasakkhiṁ katvā Satthā anuttaraṁ teparivaṭṭaṁ Dhammacakkappavattanasuttantaṁ ārabhi. Manussaparisā pañca janāva ahesuṁ, devaparisā aparicchinnā. Desanāpariyosāne Koṇḍaññatthero aṭṭhārasahi mahābrahmakoṭīhi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhito. Atha Satthā “mayā dukkarasatābhataṁ dhammaṁ paṭhamameva aññāsīti Aññāsikoṇḍañño nāma ayan”ti theraṁ ālapanto “aññāsi vata bho Koṇḍañño, aññāsi vata bho Koṇḍañño”ti āha. Tassa tadeva nāmaṁ jātaṁ. Tena vuttaṁ “iti

1. Paccayavaṭṭaṁ (Sī), paccayākāraṁ (Syā) 2. Namite (Ka)
3. Parivitakkitamakkameva (Sī)



ပစ္စယာကာရဝဋ္ဋံ[1] သမ္မသန္တော သဗ္ဗဗုဒ္ဓေဟိ ပဋိဝိဒ္ဓံ အသာဓာရဏံ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏာယ ဖလသမာပတ္တိယာ တတ္ထေဝ သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေသိ။

ဧတေနေဝ ဥပါယေန သတ္တသတ္တာဟံ ဗောဓိမဏ္ဍေ ဝိဟရိတွာ ရာဇာယတနမူလေ မဓုပိဏ္ဍိကဘောဇနံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ပုန အဇပါလနိဂြောဓမူလံ အာဂန္တွာ တတ္ထ နိသိန္နော ဓမ္မဂမ္ဘီရတံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ အပ္ပေါဿုက္ကတာယ စိတ္တေ နမန္တေ[2] မဟာဗြဟ္မုနာ ယာစိတော ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေန္တော တိက္ခိန္ဒြိယာဒိဘေဒေ သတ္တေ ဒိသွာ မဟာဗြဟ္မုနော ဓမ္မဒေသနာယ ပဋိညံ ဒတွာ “ကဿ နု ခေါ အဟံ ပဌမံ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီ”တိ အာဠာရုဒကာနံ ကာလကတဘာဝံ ဉတွာ ပုန စိန္တေန္တော “ဗဟူပကာရာ ခေါ ပန မေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ၊ ယေ မံ ပဓာနပဟိတတ္တံ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ ယန္နူနာဟံ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ ဘိက္ခူနံ ပဌမံ ဓမ္မံ ဒေသေယျ”န္တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသိ။ ဣဒံ ပန သဗ္ဗမေဝ ဗုဒ္ဓါနံ ပရိဝိတက္ကမတ္တမေဝ[3]၊ ဌပေတွာ ပန ကောဏ္ဍညဗြာဟ္မဏံ အညော ကောစိ ပဌမံ ဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ သောပိ ဧတဒတ္ထမေဝ ကပ္ပသတသဟဿံ အဓိကာရကမ္မံ အကာသိ၊ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ နဝ ဝါရေ အဂ္ဂသဿဒါနံ အဒါသိ။

အထ သတ္ထာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ အနုပုဗ္ဗေန ဣသိပတနံ ဂန္တွာ ယေန ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ တေနုပသင်္ကမိ။ တေ တထာဂတံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာဝ အတ္တနော ကတိကာယ သဏ္ဌာတုံ နာသက္ခိံသု။ ဧကော ပတ္တစီဝရံ ပဋိဂ္ဂဟေသိ၊ ဧကော အာသနံ ပညာပေသိ၊ ဧကော ပါဒောဒကံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေသိ၊ ဧကော ပါဒေ ဓောဝိ၊ ဧကော တာလဝဏ္ဋံ ဂဟေတွာ ဗီဇမာနော ဌိတော။ ဧဝံ တေသု ဝတ္တံ ဒဿေတွာ သန္တိကေ နိသိန္နေသု ကောဏ္ဍညတ္ထေရံ ကာယသက္ခိံ ကတွာ သတ္ထာ အနုတ္တရံ တေပရိဝဋ္ဋံ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနသုတ္တန္တံ အာရဘိ။ မနုဿပရိသာ ပဉ္စ ဇနာဝ အဟေသုံ၊ ဒေဝပရိသာ အပရိစ္ဆိန္နာ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ကောဏ္ဍညတ္ထေရော အဋ္ဌာရသဟိ မဟာဗြဟ္မကောဋီဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော။ အထ သတ္ထာ “မယာ ဒုက္ကရသတာဘတံ ဓမ္မံ ပဌမမေဝ အညာသီတိ အညာသိကောဏ္ဍညော နာမ အယ”န္တိ ထေရံ အာလပန္တော “အညာသိ ဝတ ဘော ကောဏ္ဍညော, အညာသိ ဝတ ဘော ကောဏ္ဍညော”တိ အာဟ။ တဿ တဒေဝ နာမံ ဇာတံ။ တေန ဝုတ္တံ “ဣတိ

၁-ပစ္စယဝဋ္ဋံ (သီ)၊ ပစ္စယာကာရံ (သျာ) ၂-နမိတေ (က) ၃-ပရိဝိတက္ကိတမတ္တမေဝ (သီ)

hidaṁ āyasmato Koṇḍaññassa Aññāsikoṇḍaññotveva nāmaṁ ahosī”ti.

Iti thero Āsāḷhipuṇṇamāyaṁ sotāpattiphale patiṭṭhito, pāṭipadadivase Bhaddiyatthero, dutiyapakkhadivase Vappatthero, tatiyapakkhadivase Mahānāmatthero, pakkhassa catutthiyaṁ Assajitthero sotāpattiphale patiṭṭhito. Pañcamiyā pana pakkhassa Anattalakkhaṇasuttantadesanāpariyosāne sabbepi arahatte patiṭṭhitā.

Tena kho pana samayena cha loke arahanto honti. Tato paṭṭhāya Satthā Yasadārakappamukhe pañcapaññāsa purise, Kappāsiyavanasaṇḍe tiṁsamatte Bhaddavaggiye Gayāsīse piṭṭhipāsāṇe sahassamatte purāṇajaṭileti evaṁ mahājanaṁ ariyabhūmiṁ otāretvā Bimbisārappamukhāni ekādasanahutāni sotāpattiphale, ekaṁ nahutaṁ saraṇattaye patiṭṭhāpetvā Jambudīpatale sāsanaṁ pupphitaphalitaṁ katvā sakalajambudīpamaṇḍalaṁ kāsāvapajjotaṁ isivātapaṭivātaṁ[1] karonto ekasmiṁ samaye Jetavanamahāvihāraṁ patvā tattha vasanto bhikkhusaṁghamajjhe paññattavarabuddhāsanagato dhammaṁ desento “paṭhamaṁ dhammaṁ paṭividdhabhikkhūnaṁ antare mama putto Koṇḍañño aggo”ti dassetuṁ etadaggaṭṭhāne ṭhapesi.

Theropi dve aggasāvake attano nipaccakāraṁ karonte disvā Buddhānaṁ santikā apakkamitukāmo hutvā “Puṇṇamāṇavo pabbajitvā sāsane aggadhammakathiko bhavissatī”ti disvā Doṇavatthubrāhmaṇagāmaṁ gantvā attano bhāgineyyaṁ Puṇṇamāṇavaṁ pabbājetvā “ayaṁ Buddhānaṁ santike vasissatī”ti tassa Buddhānaṁ antevāsikabhāvaṁ katvā sayaṁ Dasabalaṁ upasaṅkamitvā “Bhagavā mayhaṁ gāmantasenāsanaṁ asappāyaṁ, ākiṇṇo viharituṁ na sakkomi, Chaddantadahaṁ gantvā vasissāmī”ti Bhagavantaṁ anujānāpetvā uṭṭhāyāsanā Satthāraṁ vanditvā Chaddantadahaṁ gantvā Chaddantahatthikulaṁ nissāya dvādasa vassāni vītināmetvā tattheva anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi.

---

1. Isi vātaparivātaṁ (Sī)



ဟိဒံ အာယသ္မတော ကောဏ္ဍညဿ အညာသိကောဏ္ဍညောတွေဝ နာမံ အဟောသီ”တိ။

ဣတိ ထေရော အာသာဠှိပုဏ္ဏမာယံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော၊ ပါဋိပဒဒိဝသေ ဘဒ္ဒိယတ္ထေရော၊ ဒုတိယပက္ခဒိဝသေ ဝပ္ပတ္ထေရော၊ တတိယပက္ခဒိဝသေ မဟာနာမတ္ထေရော၊ ပက္ခဿ စတုတ္ထိယံ အဿဇိတ္ထေရော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော။ ပဉ္စမိယာ ပန ပက္ခဿ အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန္တဒေသနာပရိယောသာနေ သဗ္ဗေပိ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌိတာ။

တေန ခေါ ပန သမယေန ဆ လောကေ အရဟန္တော ဟောန္တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သတ္ထာ ယသဒါရကပ္ပမုခေ ပဉ္စပညာသ ပုရိသေ, ကပ္ပါသိယဝနသဏ္ဍေ တိံသမတ္တေ ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယေ ဂယာသီသေ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ သဟဿမတ္တေ ပုရာဏဇဋိလေတိ ဧဝံ မဟာဇနံ အရိယဘူမိံ ဩတာရေတွာ ဗိမ္ဗိသာရပ္ပမုခါနိ ဧကာဒသနဟုတာနိ သောတာပတ္တိဖလေ, ဧကံ နဟုတံ သရဏတ္တယေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ ဇမ္ဗုဒီပတလေ သာသနံ ပုပ္ဖိတဖလိတံ ကတွာ သကလဇမ္ဗုဒီပမဏ္ဍလံ ကာသာဝပဇ္ဇောတံ ဣသိဝါတပဋိဝါတံ[1] ကရောန္တော ဧကသ္မိံ သမယေ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရံ ပတွာ တတ္ထ ဝသန္တော ဘိက္ခုသံဃမဇ္ဈေ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနဂတော ဓမ္မံ ဒေသေန္တော “ပဌမံ ဓမ္မံ ပဋိဝိဒ္ဓဘိက္ခူနံ အန္တရေ မမ ပုတ္တော ကောဏ္ဍညော အဂ္ဂေါ”တိ ဒဿေတုံ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။

ထေရောပိ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ အတ္တနော နိပစ္စကာရံ ကရောန္တေ ဒိသွာ ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကာ အပက္ကမိတုကာမော ဟုတွာ “ပုဏ္ဏမာဏဝေါ ပဗ္ဗဇိတွာ သာသနေ အဂ္ဂဓမ္မကထိကော ဘဝိဿတီ”တိ ဒိသွာ ဒေါဏဝတ္ထုဗြာဟ္မဏဂါမံ ဂန္တွာ အတ္တနော ဘာဂိနေယျံ ပုဏ္ဏမာဏဝံ ပဗ္ဗာဇေတွာ “အယံ ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ ဝသိဿတီ”တိ တဿ ဗုဒ္ဓါနံ အန္တေဝါသိကဘာဝံ ကတွာ သယံ ဒသဗလံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘဂဝါ မယှံ ဂါမန္တသေနာသနံ အသပ္ပါယံ၊ အာကိဏ္ဏော ဝိဟရိတုံ န သက္ကောမိ၊ ဆဒ္ဒန္တဒဟံ ဂန္တွာ ဝသိဿာမီ”တိ ဘဂဝန္တံ အနုဇာနာပေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဆဒ္ဒန္တဒဟံ ဂန္တွာ ဆဒ္ဒန္တဟတ္ထိကုလံ နိဿာယ ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဝီတိနာမေတွာ တတ္ထေဝ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။

---

၁-ဣသိဝါတပရိဝါတံ (သီ)

## Sāriputta-moggallānattheravatthu

189-190. Dutiyatatiyesu **mahāpaññānan**ti mahatiyā paññāya samannāgatānaṁ. **Iddhimantānan**ti iddhiyā sampannānaṁ. **Sāriputto Moggallāno**ti tesaṁ therānaṁ nāmaṁ.

Imesampi pañhakamme ayamanupubbikathā—ito satasahassakappādhike asaṅkhyeyyakappamatthake Sāriputto brāhmaṇamahāsālakule nibbatti, nāmena Saradamāṇavo nāma ahosi. Moggallāno gahapatimahāsālakule nibbatti, nāmena Sirivaḍḍhanakuṭumbiyo nāma ahosi. Te ubhopi sahapaṁsukīḷitāva sahāyakā ahesuṁ. Saradamāṇavo pitu accayena kulasantakaṁ mahādhanaṁ paṭipajjitvā ekadivasaṁ rahogato cintesi “ahaṁ idhalokattabhāvameva jānāmi, no paralokattabhāvaṁ, jātasattānañca maraṇaṁ nāma dhuvaṁ, mayā ekaṁ pabbajjaṁ pabbajitvā mokkhadhammagavesanaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti. So sahāyakaṁ upasaṅkamitvā āha “samma Sirivaḍḍhana ahaṁ pabbajitvā mokkhadhammaṁ gavesissāmi, tvaṁ mayā saddhiṁ pabbajituṁ sakkhissasī”ti. Na sakkhissāmi samma, tvaṁyeva pabbajāhīti. So cintesi “paralokaṁ gacchantā sahāye vā ñātimitte vā gahetvā gatā nāma natthi, attanā kataṁ attanova hotī”ti. Tato ratanakoṭṭhāgāraṁ vivarāpetvā kapaṇaddhikavaṇibbakayācakānaṁ mahādānaṁ datvā pabbatapādaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbaji. Tassa eko dve tayoti evaṁ anupabbajjaṁ pabbajitā catusattatisahassamattā jaṭilā ahesuṁ. So pañcābhiññā aṭṭha ca samāpattiyo nibbattetvā tesampi jaṭilānaṁ kasiṇaparikammaṁ ācikkhi. Tepi sabbe pañca abhiññā aṭṭha ca samāpattiyo nibbattesuṁ.

Tena samayena Anomadassī nāma Buddho loke udapādi. Nagaraṁ Candavatī nāma ahosi, pitā Yasavanto nāma khattiyo, mātā Yasodharā nāma devī, bodhi Ajjunarukkho, Nisabhatthero ca Anomatthero cāti dve aggasāvakā, Varuṇatthero nāma upaṭṭhāko, Sundarā ca Sumanā cāti dve aggasāvikā, āyu vassasatasahassaṁ ahosi, sarīraṁ aṭṭhapaññāsahatthubbedhaṁ, sarīrappabhā dvādasayojanaṁ phari, bhikkhusatasahassaparivāro ahosi.



## သာရိပုတ္တ-မောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဝတ္ထု

၁၈၉-၁၉၀။ ဒုတိယတတိယေသု **မဟာပညာန**န္တိ မဟတိယာ ပညာယ သမန္နာဂတာနံ။ **ဣဒ္ဓိမန္တာန**န္တိ ဣဒ္ဓိယာ သမ္ပန္နာနံ။ **သာရိပုတ္တော မောဂ္ဂလ္လာနော**တိ တေသံ ထေရာနံ နာမံ။

ဣမေသမ္ပိ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—ဣတော သတသဟဿကပ္ပါဓိကေ အသင်္ချေယျကပ္ပမတ္ထကေ သာရိပုတ္တော ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ နာမေန သရဒမာဏဝေါ နာမ အဟောသိ။ မောဂ္ဂလ္လာနော ဂဟပတိမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ နာမေန သိရိဝဍ္ဎနကုဋုမ္ဗိယော နာမ အဟောသိ။ တေ ဥဘောပိ သဟပံသုကီဠိတာဝ သဟာယကာ အဟေသုံ။ သရဒမာဏဝေါ ပိတု အစ္စယေန ကုလသန္တကံ မဟာဓနံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ ဧကဒိဝသံ ရဟောဂတော စိန္တေသိ “အဟံ ဣဓလောကတ္တဘာဝမေဝ ဇာနာမိ, နော ပရလောကတ္တဘာဝံ၊ ဇာတသတ္တာနဉ္စ မရဏံ နာမ ဓုဝံ၊ မယာ ဧကံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ မောက္ခဓမ္မဂဝေသနံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော သဟာယကံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ “သမ္မ သိရိဝဍ္ဎန အဟံ ပဗ္ဗဇိတွာ မောက္ခဓမ္မံ ဂဝေသိဿာမိ၊ တွံ မယာ သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗဇိတုံ သက္ခိဿသီ”တိ။ န သက္ခိဿာမိ သမ္မ၊ တွံယေဝ ပဗ္ဗဇာဟီတိ။ သော စိန္တေသိ “ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တာ သဟာယေ ဝါ ဉာတိမိတ္တေ ဝါ ဂဟေတွာ ဂတာ နာမ နတ္ထိ၊ အတ္တနာ ကတံ အတ္တနောဝ ဟောတီ”တိ။ တတော ရတနကောဋ္ဌာဂါရံ ဝိဝရာပေတွာ ကပဏဒ္ဓိကဝဏိဗ္ဗကယာစကာနံ မဟာဒါနံ ဒတွာ ပဗ္ဗတပါဒံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိ။ တဿ ဧကော ဒွေ တယောတိ ဧဝံ အနုပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတာ စတုသတ္တတိသဟဿမတ္တာ ဇဋိလာ အဟေသုံ။ သော ပဉ္စာဘိညာ အဋ္ဌ စ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ တေသမ္ပိ ဇဋိလာနံ ကသိဏပရိကမ္မံ အာစိက္ခိ။ တေပိ သဗ္ဗေ ပဉ္စ အဘိညာ အဋ္ဌ စ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေသုံ။

တေန သမယေန အနောမဒဿီ နာမ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥဒပါဒိ။ နဂရံ စန္ဒဝတီ နာမ အဟောသိ၊ ပိတာ ယသဝန္တော နာမ ခတ္တိယော၊ မာတာ ယသောဓရာ နာမ ဒေဝီ၊ ဗောဓိ အဇ္ဇုနရုက္ခော၊ နိသဘတ္ထေရော စ အနောမတ္ထေရော စာတိ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ ဝရုဏတ္ထေရော နာမ ဥပဋ္ဌာကော၊ သုန္ဒရာ စ သုမနာ စာတိ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ အာယု ဝဿသတသဟဿံ အဟောသိ၊ သရီရံ အဋ္ဌပညာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ၊ သရီရပ္ပဘာ ဒွါဒသယောဇနံ ဖရိ၊ ဘိက္ခုသတသဟဿပရိဝါရော အဟောသိ။

Athekadivasaṁ paccūsakāle mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya lokaṁ volokento Saradatāpasaṁ disvā "ajja mayhaṁ Saradatāpasassa santikaṁ gatapaccayena dhammadesanā ca mahatī bhavissati, so ca aggasāvakaṭṭhānaṁ patthessati, tassa sahāyako Sirivaḍḍhanakuṭumbiyo dutiyasāvakaṭṭhānaṁ, desanāpariyosāne cassa parivārā catusattatisahassajaṭilā arahattaṁ pāpuṇissanti, mayā tattha gantuṁ vaṭṭatī"ti attano pattacīvaramādāya aññaṁ kañci anāmantetvā sīho viya ekacaro hutvā Saradatāpasassa antevāsikesu phalāphalatthāya gatesu "Buddhabhāvaṁ me jānātū"ti tassa passantasseva Saradatāpasassa ākāsato otaritvā pathaviyaṁ patiṭṭhāsi. Saradatāpaso Buddhānubhāvaṁ ceva sarīrasampattiṁ[1] cassa disvā lakkhaṇamante sammasitvā "imehi lakkhaṇehi samannāgato nāma agāramajjhe vasanto rājā hoti cakkavattī, pabbajanto loke vivaṭṭacchado Sabbaññubuddho hoti, ayaṁ puriso nissaṁsayaṁ Buddho"ti jānitvā paccuggamanaṁ katvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā āsanaṁ paññāpetvā adāsi. Nisīdi Bhagavā paññattāsane. Saradatāpasopi attano anucchavikaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi.

Tasmiṁ samaye catusattatisahassajaṭilā paṇītapaṇītāni ojavantāni phalāphalāni gahetvā ācariyassa santiddddkaṁ sampattā Buddhānañceva ācariyassa ca nisinnāsanaṁ oloketvā āhaṁsu "ācariya mayaṁ 'imasmiṁ loke tumhehi mahantataro natthī'ti vicarāma, ayaṁ pana puriso tumhehi mahantataro maññe"ti. Tātā kiṁ vadatha, sāsapena saddhiṁ aṭṭhasaṭṭhiyojanasatasahassubbedhaṁ Sineruṁ samaṁ kātuṁ icchatha, Sabbaññubuddhena saddhiṁ mayhaṁ upamaṁ mā karittha puttakāti. Atha te tāpasā "sace ayaṁ ittarasatto abhavissa, na amhākaṁ ācariyo evarūpaṁ upamaṁ āhareyya, yāva mahā vatāyaṁ puriso"ti sabbeva pādesu nipatitvā sirasā vandiṁsu.

Atha ne ācariyo āha "tātā amhākaṁ Buddhānaṁ anucchaviko deyyadhammo natthi, Satthā ca bhikkhācāravelāya idhāgato, mayaṁ yathābalaṁ deyyadhammaṁ dassāma. Tumhe yaṁ yaṁ paṇītaṁ phalāphalaṁ, taṁ taṁ āharathā"ti āharāpetvā hatthe dhovitvā sayaṁ Tathāgatassa patte

1. Sarīranipphattiṁ (Sī)



အထေကဒိဝသံ ပစ္စူသကာလေ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ လောကံ ဝေါလောကေန္တော သရဒတာပသံ ဒိသွာ "အဇ္ဇ မယှံ သရဒတာပသဿ သန္တိကံ ဂတပစ္စယေန ဓမ္မဒေသနာ စ မဟတီ ဘဝိဿတိ၊ သော စ အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနံ ပတ္ထေဿတိ၊ တဿ သဟာယကော သိရိဝဍ္ဎနကုဋုမ္ဗိယော ဒုတိယသာဝကဋ္ဌာနံ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စဿ ပရိဝါရာ စတုသတ္တတိသဟဿဇဋိလာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿန္တိ၊ မယာ တတ္ထ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ အတ္တနော ပတ္တစီဝရမာဒါယ အညံ ကဉ္စိ အနာမန္တေတွာ သီဟော ဝိယ ဧကစရော ဟုတွာ သရဒတာပသဿ အန္တေဝါသိကေသု ဖလာဖလတ္ထာယ ဂတေသု "ဗုဒ္ဓဘာဝံ မေ ဇာနာတူ"တိ တဿ ပဿန္တဿေဝ သရဒတာပသဿ အာကာသတော ဩတရိတွာ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာသိ။ သရဒတာပသော ဗုဒ္ဓါနုဘာဝံ စေဝ သရီရသမ္ပတ္တိံ[1] စဿ ဒိသွာ လက္ခဏမန္တေ သမ္မသိတွာ "ဣမေဟိ လက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတော နာမ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တော ရာဇာ ဟောတိ စက္ကဝတ္တီ၊ ပဗ္ဗဇန္တော လောကေ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ အယံ ပုရိသော နိဿံသယံ ဗုဒ္ဓေါ"တိ ဇာနိတွာ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ အာသနံ ပညာပေတွာ အဒါသိ။ နိသီဒိ ဘဂဝါ ပညတ္တာသနေ။ သရဒတာပသောပိ အတ္တနော အနုစ္ဆဝိကံ အာသနံ ဂဟေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။

တသ္မိံ သမယေ စတုသတ္တတိသဟဿဇဋိလာ ပဏီတပဏီတာနိ ဩဇဝန္တာနိ ဖလာဖလာနိ ဂဟေတွာ အာစရိယဿ သန္တိကံ သမ္ပတ္တာ ဗုဒ္ဓါနဉ္စေဝ အာစရိယဿ စ နိသိန္နာသနံ ဩလောကေတွာ အာဟံသု "အာစရိယ မယံ 'ဣမသ္မိံ လောကေ တုမှေဟိ မဟန္တတရော နတ္ထီ'တိ ဝိစရာမ၊ အယံ ပန ပုရိသော တုမှေဟိ မဟန္တတရော မညေ"တိ။ တာတာ ကိံ ဝဒထ၊ သာသပေန သဒ္ဓိံ အဋ္ဌသဋ္ဌိယောဇနသတသဟဿုဗ္ဗေဓံ သိနေရုံ သမံ ကာတုံ ဣစ္ဆထ၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေန သဒ္ဓိံ မယှံ ဥပမံ မာ ကရိတ္ထ ပုတ္တကာတိ။ အထ တေ တာပသာ "သစေ အယံ ဣတ္တရသတ္တော အဘဝိဿ၊ န အမှာကံ အာစရိယော ဧဝရူပံ ဥပမံ အာဟရေယျ၊ ယာဝ မဟာ ဝတာယံ ပုရိသော"တိ သဗ္ဗေဝ ပါဒေသု နိပတိတွာ သိရသာ ဝန္ဒိံသု။

အထ နေ အာစရိယော အာဟ "တာတာ အမှာကံ ဗုဒ္ဓါနံ အနုစ္ဆဝိကော ဒေယျဓမ္မော နတ္ထိ၊ သတ္ထာ စ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ ဣဓာဂတော၊ မယံ ယထာဗလံ ဒေယျဓမ္မံ ဒဿာမ။ တုမှေ ယံ ယံ ပဏီတံ ဖလာဖလံ၊ တံ တံ အာဟရထာ"တိ အာဟရာပေတွာ ဟတ္ထေ ဓောဝိတွာ သယံ တထာဂတဿ ပတ္တေ

၁-သရီရနိပ္ဖတ္တိံ (သီ)

patiṭṭhāpesi. Satthārā ca phalāphale paṭiggahitamatte devatā dibbojaṁ pakkhipiṁsu. Tāpaso udakampi sayameva parissāvetvā adāsi. Tato bhattakiccaṁ niṭṭhāpetvā hatthaṁ dhovitvā nisinne Satthari sabbe antevāsike pakkositvā Satthu santike sāraṇīyaṁ kathaṁ kathento nisīdi. Satthā “dve aggasāvakā bhikkhusaṁghena saddhiṁ āgacchantū”ti cintesi. Te Satthu cittaṁ ñatvā satasahassakhīṇāsavaparivārā āgantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu.

Tato Saradatāpaso antevāsike āmantesi “tātā Buddhānaṁ nisinnāsanampi nīcaṁ, samaṇasatasahassānampi āsanaṁ natthi, tumhehi ajja uḷāraṁ Buddhasakkāraṁ kātuṁ vaṭṭati, pabbatapādato vaṇṇagandhasampannāni pupphāni āharathā”ti. Kathanakālo papañco viya hoti, iddhimantānaṁ pana visayo acinteyyoti muhuttamatteneva te tāpasā vaṇṇagandhasampannāni pupphāni āharitvā Buddhānaṁ yojanappamāṇaṁ pupphāsanaṁ paññāpesuṁ, ubhinnaṁ aggasāvakānaṁ tigāvutaṁ, sesabhikkhūnaṁ aḍḍhayojanikādibhedaṁ, saṁghanavakassa usabhamattaṁ ahosi. Evaṁ paññattesu āsanesu Saradatāpaso Tathāgatassa purato añjaliṁ paggahetvā ṭhito “bhante mayhaṁ dīgharattaṁ hitasukhatthāya imaṁ pupphāsanaṁ abhiruhathā”ti āha.

Nānāpupphañca gandhañca, sampādetvāna ekato.
Pupphāsanaṁ paññāpetvā, idaṁ vacanamabraviṁ.

Idaṁ te āsanaṁ vīra, paññattaṁ tavanucchaviṁ.
Mama cittaṁ pasādento, nisīda pupphamāsane.

Sattarattidivaṁ Buddho, nisīdi pupphamāsane.
Mama cittaṁ pasādetvā, hāsayitvā sadevaketi.

Evaṁ nisinne Satthari dve aggasāvakā ca sesabhikkhū ca attano attano pattāsanesu nisīdiṁsu. Saradatāpaso mahantaṁ pupphacchattaṁ gahetvā Tathāgatassa matthake dhārayanto aṭṭhāsi. Satthā “jaṭilānaṁ ayaṁ sakkāro mahapphalo hotū”ti nirodhasamāpattiṁ samāpajji. Satthu samāpannabhāvaṁ ñatvā dve aggasāvakāpi sesabhikkhūpi



ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သတ္ထာရာ စ ဖလာဖလေ ပဋိဂ္ဂဟိတမတ္တေ ဒေဝတာ ဒိဗ္ဗောဇံ
ပက္ခိပိံသု။ တာပသော ဥဒကမ္ပိ သယမေဝ ပရိဿာဝေတွာ အဒါသိ။ တတော
ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ ဟတ္ထံ ဓောဝိတွာ နိသိန္နေ သတ္ထရိ သဗ္ဗေ အန္တေဝါသိကေ
ပက္ကောသိတွာ သတ္ထု သန္တိကေ သာရဏီယံ ကထံ ကထေန္တော နိသီဒိ။ သတ္ထာ
“ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ စိန္တေသိ။ တေ
သတ္ထု စိတ္တံ ဉတွာ သတသဟဿခီဏာသဝပရိဝါရာ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ
ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌံသု။

တတော သရဒတာပသော အန္တေဝါသိကေ အာမန္တေသိ “တာတာ ဗုဒ္ဓါနံ
နိသိန္နာသနမ္ပိ နီစံ၊ သမဏသတသဟဿာနမ္ပိ အာသနံ နတ္ထိ၊ တုမှေဟိ အဇ္ဇ
ဥဠာရံ ဗုဒ္ဓသက္ကာရံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ပဗ္ဗတပါဒတော ဝဏ္ဏဂန္ဓသမ္ပန္နာနိ
ပုပ္ဖါနိ အာဟရထာ”တိ။ ကထနကာလော ပပဉ္စော ဝိယ ဟောတိ၊ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ
ပန ဝိသယော အစိန္တေယျောတိ မုဟုတ္တမတ္တေနေဝ တေ တာပသာ ဝဏ္ဏဂန္ဓ-
သမ္ပန္နာနိ ပုပ္ဖါနိ အာဟရိတွာ ဗုဒ္ဓါနံ ယောဇနပ္ပမာဏံ ပုပ္ဖါသနံ ပညာပေသုံ၊
ဥဘိန္နံ အဂ္ဂသာဝကာနံ တိဂါဝုတံ၊ သေသဘိက္ခူနံ အဍ္ဎယောဇနိကာဒိဘေဒံ၊
သံဃနဝကဿ ဥသဘမတ္တံ အဟောသိ။ ဧဝံ ပညတ္တေသု အာသနေသု
သရဒတာပသော တထာဂတဿ ပုရတော အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ ဌိတော
“ဘန္တေ မယှံ ဒီဃရတ္တံ ဟိတသုခတ္ထာယ ဣမံ ပုပ္ဖါသနံ အဘိရုဟထာ”တိ
အာဟ။

နာနာပုပ္ဖဉ္စ ဂန္ဓဉ္စ၊ သမ္ပာဒေတွာန ဧကတော။
ပုပ္ဖါသနံ ပညာပေတွာ၊ ဣဒံ ဝစနမဗြဝိံ။

ဣဒံ တေ အာသနံ ဝီရ၊ ပညတ္တံ တဝနုစ္ဆဝိံ။
မမ စိတ္တံ ပသာဒေန္တော၊ နိသီဒ ပုပ္ဖမာသနေ။

သတ္တရတ္တိဒိဝံ ဗုဒ္ဓေါ၊ နိသီဒိ ပုပ္ဖမာသနေ။
မမ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ၊ ဟာသယိတွာ သဒေဝကေတိ။

ဧဝံ နိသိန္နေ သတ္ထရိ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ စ သေသဘိက္ခူ စ အတ္တနော
အတ္တနော ပတ္တာသနေသု နိသီဒိံသု။ သရဒတာပသော မဟန္တံ ပုပ္ဖစ္ဆတ္တံ
ဂဟေတွာ တထာဂတဿ မတ္ထကေ ဓာရယန္တော အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ
“ဇဋိလာနံ အယံ သက္ကာရော မဟပ္ဖလော ဟောတူ”တိ နိရောဓသမာပတ္တိံ
သမာပဇ္ဇိ။ သတ္ထု သမာပန္နဘာဝံ ဉတွာ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာပိ သေသဘိက္ခူပိ

samāpattiṁ samāpajjiṁsu. Tathāgate sattāhaṁ nirodhasamāpattiṁ samāpajjitvā nisinne antevāsikā bhikkhācārakāle sampatte vanamūlaphalāphalaṁ paribhuñjitvā sesakāle Buddhānaṁ añjaliṁ paggayha tiṭṭhanti. Saradatāpaso pana bhikkhācārampi agantvā pupphacchattaṁ gahitaniyāmeneva sattāhaṁ pītisukhena vītināmesi.

Satthā nirodhato vuṭṭhāya dakkhiṇapasse nisinnaṁ aggasāvakaṁ Nisabhattheraṁ āmantesi “Nisabha sakkārakārakānaṁ tāpasānaṁ pupphāsanānumodanaṁ karohī”ti. Thero cakkavattirañño santikā paṭiladdhamahālābho mahāyodho viya tuṭṭhamānaso sāvakapāramiñāṇe ṭhatvā pupphāsanānumodanaṁ ārabhi. Tassadesanāvasāne dutiyasāvakaṁ āmantesi “tvampi dhammaṁ desehī”ti. Anomatthero tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ sammasitvā dhammaṁ kathesi. Dvinnaṁ sāvakānaṁ desanāya ekassapi abhisamayo nāhosi. Atha Satthā aparimāṇe Buddhavisaye ṭhatvā dhammadesanaṁ ārabhi. Desanāpariyosāne ṭhapetvā Saradatāpasaṁ sabbepi catusattatisahassajaṭilā arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Satthā “etha bhikkhavo”ti hatthaṁ pasāresi. Tesaṁ tāvadeva kesamassu antaradhāyi, aṭṭha parikkhārā kāye paṭimukkāva ahesuṁ.

Saradatāpaso kasmā arahattaṁ na pattoti? Vikkhittacittattā. Tassa kira Buddhānaṁ dutiyāsane nisīditvā sāvakapāramiñāṇe ṭhatvā dhammaṁ desayato aggasāvakassa desanaṁ sotuṁ āraddhakālato paṭṭhāya “aho vatāhampi anāgate uppajjanakassa Buddhassa sāsane imināva sāvakena laddhadhuraṁ labheyyan”ti cittaṁ udapādi. So tena parivitakkena maggaphalapaṭivedhaṁ kātuṁ nāsakkhi. Tathāgataṁ pana vanditvā sammukhe ṭhatvā āha “bhante tumhākaṁ anantarāsane nisinno bhikkhu tumhākaṁ sāsane ko nāma hotī”ti. Mayā pavattitaṁ dhammacakkaṁ anuppavattetā sāvakapāramiñāṇassa koṭippatto soḷasa paññā paṭivijjhitvā ṭhito mayhaṁ sāsane aggasāvako Nisabhatthero nāma esoti. “Bhante yvāyaṁ mayā sattāhaṁ pupphacchattaṁ dhārentena sakkāro kato, ahaṁ imassa phalena aññaṁ sakkattaṁ vā brahmattaṁ vā na patthemi, anāgate pana ayaṁ Nisabhatthero viya ekassa Buddhassa aggasāvako bhaveyyan”ti patthanaṁ akāsi.



သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိံသု။ တထာဂတေ သတ္တာဟံ နိရောဓသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ နိသိန္နေ အန္တေဝါသိကာ ဘိက္ခာစာရကာလေ သမ္ပတ္တေ ဝနမူလဖလာဖလံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ သေသကာလေ ဗုဒ္ဓါနံ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ တိဋ္ဌန္တိ။ သရဒတာပသော ပန ဘိက္ခာစာရမ္ပိ အဂန္တွာ ပုပ္ဖစ္ဆတ္တံ ဂဟိတနိယာမေနေဝ သတ္တာဟံ ပီတိသုခေန ဝီတိနာမေသိ။

သတ္ထာ နိရောဓတော ဝုဋ္ဌာယ ဒက္ခိဏပဿေ နိသိန္နံ အဂ္ဂသာဝကံ နိသဘတ္ထေရံ အာမန္တေသိ ‘‘နိသဘ သက္ကာရကာရကာနံ တာပသာနံ ပုပ္ဖာသနာနုမောဒနံ ကရောဟီ’’တိ။ ထေရော စက္ကဝတ္တိရညော သန္တိကာ ပဋိလဒ္ဓမဟာလာဘော မဟာယောဓော ဝိယ တုဋ္ဌမာနသော သာဝကပါရမိဉာဏေ ဌတွာ ပုပ္ဖာသနာနုမောဒနံ အာရဘိ။ တဿ ဒေသနာဝသာနေ ဒုတိယသာဝကံ အာမန္တေသိ ‘‘တွမ္ပိ ဓမ္မံ ဒေသေဟီ’’တိ။ အနောမတ္ထေရော တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ သမ္မသိတွာ ဓမ္မံ ကထေသိ။ ဒွိန္နံ သာဝကာနံ ဒေသနာယ ဧကဿပိ အဘိသမယော နာဟောသိ။ အထ သတ္ထာ အပရိမာဏေ ဗုဒ္ဓဝိသယေ ဌတွာ ဓမ္မဒေသနံ အာရဘိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဌပေတွာ သရဒတာပသံ သဗ္ဗေပိ စတုသတ္တတိသဟဿဇဋိလာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ သတ္ထာ “ဧထ ဘိက္ခဝေါ”တိ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ။ တေသံ တာဝဒေဝ ကေသမဿု အန္တရဓာယိ၊ အဋ္ဌ ပရိက္ခာရာ ကာယေ ပဋိမုက္ကာဝ အဟေသုံ။

သရဒတာပသော ကသ္မာ အရဟတ္တံ န ပတ္တောတိ? ဝိက္ခိတ္တစိတ္တတ္တာ။ တဿ ကိရ ဗုဒ္ဓါနံ ဒုတိယာသနေ နိသီဒိတွာ သာဝကပါရမိဉာဏေ ဌတွာ ဓမ္မံ ဒေသယတော အဂ္ဂသာဝကဿ ဒေသနံ သောတုံ အာရဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ “အဟော ဝတာဟမ္ပိ အနာဂတေ ဥပ္ပဇ္ဇနကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဣမိနာဝ သာဝကေန လဒ္ဓဓုရံ လဘေယျ”န္တိ စိတ္တံ ဥဒပါဒိ။ သော တေန ပရိဝိတက္ကေန မဂ္ဂဖလပဋိဝေဓံ ကာတုံ နာသက္ခိ။ တထာဂတံ ပန ဝန္ဒိတွာ သမ္မုခေ ဌတွာ အာဟ “ဘန္တေ တုမှာကံ အနန္တရာသနေ နိသိန္နော ဘိက္ခု တုမှာကံ သာသနေ ကော နာမ ဟောတီ”တိ။ မယာ ပဝတ္တိတံ ဓမ္မစက္ကံ အနုပ္ပဝတ္တေတာ သာဝကပါရမိဉာဏဿ ကောဋိပ္ပတ္တော သောဠသ ပညာ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဌိတော မယှံ သာသနေ အဂ္ဂသာဝကော နိသဘတ္ထေရော နာမ ဧသောတိ။ ‘‘ဘန္တေ ယွာယံ မယာ သတ္တာဟံ ပုပ္ဖစ္ဆတ္တံ ဓာရေန္တေန သက္ကာရော ကတော၊ အဟံ ဣမဿ ဖလေန အညံ သက္ကတ္တံ ဝါ ဗြဟ္မတ္တံ ဝါ န ပတ္ထေမိ၊ အနာဂတေ ပန အယံ နိသဘတ္ထေရော ဝိယ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ အဂ္ဂသာဝကော ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။

Satthā “samijjhissati nu kho imassa purisassa patthanā”ti anāgataṁsañāṇaṁ pesetvā olokento kappasatasahassāmikaṁ asaṅkhyeyyaṁ atikkamitvā samijjhanabhāvaṁ addasa. Disvā Saradatāpasaṁ āha “na te ayaṁ patthanā moghā bhavissati, anāgate pana kappasatasahassādhikaṁ asaṅkhyeyyaṁ atikkamitvā Gotamo nāma Buddho loke uppajjissati. Tassa mātā Mahāmāyā nāma devī bhavissati, pitā Suddhodano nāma rājā[1], putto Rāhulo nāma, upaṭṭhāko Ānando nāma, dutiyasāvako Moggallāno nāma, tvaṁ pana tassa aggasāvako Dhammasenāpati Sāriputto nāma bhavissasī”ti. Evaṁ tāpasaṁ byākaritvāddhammakathaṁ kathetvā bhikkhusaṁghaparivāro ākāsaṁ pakkhandi.

Saradatāpasopi antevāsikattherānaṁ santikaṁ gantvā sahāyakassa Sirivaḍḍhanakuṭumbikassa sāsanaṁ pesesi “bhante mama sahāyakassa vadetha ‘sahāyakena te Saradatāpasena Anomadassibuddhassa pādamūle anāgate uppajjanakassa Gotamabuddhassa sāsane aggasāvakaṭṭhānaṁ patthitaṁ, tvaṁ dutiyasāvakaṭṭhānaṁ patthehī’ti”. Evañca pana vatvā therehi puretarameva ekapassena gantvā Sirivaḍḍhanassa nivesanadvāre aṭṭhāsi.

Sirivaḍḍhano “cirassaṁ vata me ayyo āgato”ti āsane nisīdāpetvā attanā nīcāsane[2] nisinno “antevāsikaparisā pana vo bhante na paññāyatī”ti pucchi. Āma samma amhākaṁ assamaṁ Anomadassī nāma Buddho āgato, mayaṁ tassa attano balena sakkāraṁ akarimha. Satthā sabbesaṁ dhammaṁ desesi, desanāpariyosāne ṭhapetvā maṁ sesā arahattaṁ patvā pabbajiṁsūti. Tumhe kasmā na pabbajitāti. Ahaṁ Satthu aggasāvakaṁ Nisabhattheraṁ disvā anāgate uppajjanakassa Gotamassa nāma Buddhassa sāsane aggasāvakaṭṭhānaṁ patthesiṁ, tvampi tassa sāsane dutiyasāvakaṭṭhānaṁ patthehīti. Mayhaṁ Buddhehi saddhiṁ paricayo natthi bhanteti. Buddhehi saddhiṁ kathanaṁ mayhaṁ bhāro hotu, tvaṁ mahantaṁ adhikāraṁ sajjehīti.

1. Suddhodanamahārājā nāma (Sī, Syā)    2. Nīcatare āsane (Sī, Syā)



သတ္ထာ “သမိဇ္ဈိဿတိ နု ခေါ ဣမဿ ပုရိသဿ ပတ္ထနာ”တိ အနာဂတံသဉာဏံ ပေသေတွာ ဩလောကေန္တော ကပ္ပသတသဟဿာဓိကံ အသင်္ချေယျံ အတိက္ကမိတွာ သမိဇ္ဈနဘာဝံ အဒ္ဒသ။ ဒိသွာ သရဒတာပသံ အာဟ “န တေ အယံ ပတ္ထနာ မောဃာ ဘဝိဿတိ၊ အနာဂတေ ပန ကပ္ပသတသဟဿာဓိကံ အသင်္ချေယျံ အတိက္ကမိတွာ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ။ တဿ မာတာ မဟာမာယာ နာမ ဒေဝီ ဘဝိဿတိ၊ ပိတာ သုဒ္ဓေါဒနော နာမ ရာဇာ[၁]၊ ပုတ္တော ရာဟုလော နာမ၊ ဥပဋ္ဌာကော အာနန္ဒော နာမ၊ ဒုတိယသာဝကော မောဂ္ဂလ္လာနော နာမ၊ တွံ ပန တဿ အဂ္ဂသာဝကော ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တော နာမ ဘဝိဿသီ”တိ။ ဧဝံ တာပသံ ဗျာကရိတွာ ဓမ္မကထံ ကထေတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော အာကာသံ ပက္ခန္ဒိ။

သရဒတာပသောပိ အန္တေဝါသိကတ္ထေရာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ သဟာယကဿ သိရိဝဍ္ဎနကုဋုမ္ဗိကဿ သာသနံ ပေသေသိ “ဘန္တေ မမ သဟာယကဿ ဝဒေထ ‘သဟာယကေန တေ သရဒတာပသေန အနောမဒဿိဗုဒ္ဓဿ ပါဒမူလေ အနာဂတေ ဥပ္ပဇ္ဇနကဿ ဂေါတမဗုဒ္ဓဿ သာသနေ အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနံ ပတ္ထိတံ၊ တွံ ဒုတိယသာဝကဋ္ဌာနံ ပတ္ထေဟီ’တိ”။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ထေရေဟိ ပုရေတရမေဝ ဧကပဿေန ဂန္တွာ သိရိဝဍ္ဎဿ နိဝေသနဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။

သိရိဝဍ္ဎနော “စိရဿံ ဝတ မေ အယျော အာဂတော”တိ အာသနေ နိသီဒါပေတွာ အတ္တနာ နီစာသနေ[၂] နိသိန္နော “အန္တေဝါသိကပရိသာ ပန ဝေါ ဘန္တေ န ပညာယတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ သမ္မ အမှာကံ အဿမံ အနောမဒဿီ နာမ ဗုဒ္ဓေါ အာဂတော၊ မယံ တဿ အတ္တနော ဗလေန သက္ကာရံ အကရိမှ။ သတ္ထာ သဗ္ဗေသံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဌပေတွာ မံ သေသာ အရဟတ္တံ ပတွာ ပဗ္ဗဇိံသူတိ။ တုမှေ ကသ္မာ န ပဗ္ဗဇိတာတိ။ အဟံ သတ္ထု အဂ္ဂသာဝကံ နိသဘတ္ထေရံ ဒိသွာ အနာဂတေ ဥပ္ပဇ္ဇနကဿ ဂေါတမဿ နာမ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနံ ပတ္ထေသိံ၊ တွမ္ပိ တဿ သာသနေ ဒုတိယသာဝကဋ္ဌာနံ ပတ္ထေဟီတိ။ မယှံ ဗုဒ္ဓေဟိ သဒ္ဓိံ ပရိစယော နတ္ထိ ဘန္တေတိ။ ဗုဒ္ဓေဟိ သဒ္ဓိံ ကထနံ မယှံ ဘာရော ဟောတု၊ တွံ မဟန္တံ အဓိကာရံ သဇ္ဇေဟီတိ။

၁-သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ နာမ (သီ၊ သျာ)    ၂-နီစတရေ အာသနေ (သီ၊ သျာ)

Sirivaḍḍhano Saradatāpasassa vacanaṁ sutvā attano nivesanadvāre rājamānena aṭṭhakarīsamattaṁ ṭhānaṁ samatalaṁ kāretvā vālukaṁ okirāpetvā lājapañcamāni pupphāni vikiritvā nīluppalacchadanaṁ maṇḍapaṁ kāretvā Buddhāsanaṁ paññāpetvā sesabhikkhūnampi āsanāni paṭiyādāpetvā mahantaṁ sakkārasammānaṁ sajjetvā Buddhānaṁ nimantanatthāya Saradatāpasassa saññaṁ adāsi. Tāpaso tassa vacanaṁ sutvā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ gahetvā tassa nivesanaṁ agamāsi. Sirivaḍḍhano paccuggamanaṁ katvā Tathāgatassa hatthato pattaṁ gahetvā maṇḍapaṁ pavesetvā paññattāsanesu nisinnassa Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dakkhiṇodakaṁ datvā paṇītena bhojanena parivisitvā bhattakiccapariyosāne Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ mahārahehi vatthehi acchādetvā "bhante nāyaṁ ārambho appamattakaṭṭhānatthāya, imināva niyāmena sattāhaṁ anukampaṁ karothā"ti āha. Satthā adhivāsesi. So teneva niyāmena sattāhaṁ mahādānaṁ pavattetvā Bhagavantaṁ vanditvā añjaliṁ paggahetvā ṭhito āha "bhante mama sahāyo Saradatāpaso yassa Satthu aggasāvako homīti patthesi, ahampi tasseva dutiyasāvako bhavāmī"ti.

Satthā anāgataṁ oloketvā tassa patthanāya samijjhanabhāvaṁ disvā byākāsi "tvaṁ ito kappasatasahassādhikaṁ asaṅkhyeyyaṁ atikkamitvā Gotamabuddhassa dutiyasāvako bhavissasī"ti. Buddhānaṁ byākaraṇaṁ sutvā Sirivaḍḍhano haṭṭhapahaṭṭho ahosi. Satthāpi bhattānumodanaṁ katvā saparivāro vihārameva gato. Sirivaḍḍhano tato paṭṭhāya yāvajīvaṁ kalyāṇakammaṁ katvā dutiyattavāre[1] kāmāvacaradevaloke nibbatto. Saradatāpaso cattāro brahmavihāre bhāvetvā brahmaloke nibbatto.

Tato paṭṭhāya imesaṁ ubhinnampi antarākammaṁ na kathitaṁ. Amhākaṁ pana Buddhassa nibbattito puretarameva Saradatāpaso Rājagahanagarassa avidūre Upatissagāme Sāribrāhmaṇiyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Taṁdivasameva cassa sahāyopi Rājagahasseva avidūre Kolitagāme Moggalibrāhmaṇiyā kucchiyaṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Tāni kira dvepi kulāni

---

1. Dutiyacittavāre (Syā)



သိရိဝဍ္ဎနော သရဒတာပသဿ ဝစနံ သုတွာ အတ္တနော နိဝေသနဒွါရေ ရာဇမာနေန အဋ္ဌကရီသမတ္တံ ဌာနံ သမတလံ ကာရေတွာ ဝါလုကံ ဩကိရာပေတွာ လာဇပဉ္စမာနိ ပုပ္ဖါနိ ဝိကိရိတွာ နီလုပ္ပလစ္ဆဒနံ မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ ဗုဒ္ဓါသနံ ပညာပေတွာ သေသဘိက္ခူနမ္ပိ အာသနာနိ ပဋိယာဒါပေတွာ မဟန္တံ သက္ကာရသမ္မာနံ သဇ္ဇေတွာ ဗုဒ္ဓါနံ နိမန္တနတ္ထာယ သရဒတာပသဿ သညံ အဒါသိ။ တာပသော တဿ ဝစနံ သုတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ဂဟေတွာ တဿ နိဝေသနံ အဂမာသိ။ သိရိဝဍ္ဎနော ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ တထာဂတဿ ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ မဏ္ဍပံ ပဝေသေတွာ ပညတ္တာသနေသု နိသိန္နဿ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒက္ခိဏောဒကံ ဒတွာ ပဏီတေန ဘောဇနေန ပရိဝိသိတွာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ မဟာရဟေဟိ ဝတ္ထေဟိ အစ္ဆာဒေတွာ "ဘန္တေ နာယံ အာရမ္ဘော အပ္ပမတ္တကဋ္ဌာနတ္ထာယ၊ ဣမိနာဝ နိယာမေန သတ္တာဟံ အနုကမ္ပံ ကရောထာ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ အဓိဝါသေသိ။ သော တေနေဝ နိယာမေန သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ ဌိတော အာဟ "ဘန္တေ မမ သဟာယော သရဒတာပသော ယဿ သတ္ထု အဂ္ဂသာဝကော ဟောမီတိ ပတ္ထေသိ၊ အဟမ္ပိ တဿေဝ ဒုတိယသာဝကော ဘဝါမီ"တိ။

သတ္ထာ အနာဂတံ ဩလောကေတွာ တဿ ပတ္ထနာယ သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဒိသွာ ဗျာကာသိ "တွံ ဣတော ကပ္ပသတသဟဿာဓိကံ အသင်္ချေယျံ အတိက္ကမိတွာ ဂေါတမဗုဒ္ဓဿ ဒုတိယသာဝကော ဘဝိဿသီ"တိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဗျာကရဏံ သုတွာ သိရိဝဍ္ဎနော ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော အဟောသိ။ သတ္ထာပိ ဘတ္တာနုမောဒနံ ကတွာ သပရိဝါရော ဝိဟာရမေဝ ဂတော။ သိရိဝဍ္ဎနော တတော ပဋ္ဌာယ ယာဝဇီဝံ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ ဒုတိယတ္တဝါရေ[1] ကာမာဝစရဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တော။ သရဒတာပသော စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တော။

တတော ပဋ္ဌာယ ဣမေသံ ဥဘိန္နမ္ပိ အန္တရာကမ္မံ န ကထိတံ။ အမှာကံ ပန ဗုဒ္ဓဿ နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ သရဒတာပသော ရာဇဂဟနဂရဿ အဝိဒူရေ ဥပတိဿဂါမေ သာရိဗြာဟ္မဏိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ တံဒိဝသမေဝ စဿ သဟာယောပိ ရာဇဂဟဿေဝ အဝိဒူရေ ကောလိတဂါမေ မောဂ္ဂလိဗြာဟ္မဏိယာ ကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ တာနိ ကိရ ဒွေပိ ကုလာနိ

---

၁-ဒုတိယစိတ္တဝါရေ (သျာ)

yāva sattamā kulaparivaṭṭā ābaddhapaṭibaddhasahāyakāneva. Tesaṁ dvinnampi ekadivasameva gabbhaparihāraṁ adaṁsu. Dasamāsaccayena jātānampi tesaṁ chasaṭṭhi dhātiyo upaṭṭhahiṁsu[1]. Nāmaggahaṇadivase Sāribrāhmaṇiyā puttassa Upatissagāme jeṭṭhakulassa puttattā **Upatisso**ti nāmaṁ akaṁsu, itarassa Kolitagāme jeṭṭhakulassa puttattā **Kolito**ti nāmaṁ akaṁsu. Te ubhopi vuddhimanvāya sabbasippānaṁ pāraṁ agamaṁsu.

Upatissamāṇavassa kīḷanatthāya nadiṁ vā uyyānaṁ vā pabbataṁ vā gamanakāle pañca suvaṇṇasivikāsatāni parivārā honti, Kolitamāṇavassa pañca ājaññarathasatāni. Dvepi janā pañcapañcamāṇavakasataparivārā honti. Rājagahe ca anusaṁvaccharaṁ giraggasamajjaṁ nāma hoti, tesaṁ dvinnampi ekaṭṭhāneyeva pañcaṁ bandhanti. Dvepi janā ekatova nisīditvā samajjaṁ passantā hasitabbaṭṭhāne hasanti, saṁvegaṭṭhāne saṁvijjanti, dāyaṁ dātuṁ yuttaṭṭhāne dāyaṁ denti. Tesaṁ imināva niyāmena ekadivasaṁ samajjaṁ passantānaṁ paripākagatattā ñāṇassa purimadivasesu viya hasitabbaṭṭhāne hāso vā saṁvegaṭṭhāne saṁvejanaṁ vā dāyaṁ dātuṁ yuttaṭṭhāne dāyadānaṁ vā nāhosi. Dvepi pana janā evaṁ cintayiṁsu "kiṁ ettha oloketabbaṁ atthi, sabbepime appatte vassasate apaṇṇattikabhāvaṁ gamissanti. Amhehi pana ekaṁ mokkhadhammaṁ gavesituṁ vaṭṭatī"ti ārammaṇaṁ gahetvā nisīdiṁsu.

Tato Kolito Upatissaṁ āha "samma Upatissa na tvaṁ aññesu divasesu viya haṭṭhapahaṭṭho, anattamanadhātukosi, kiṁ te sallakkhitan"ti. Samma Kolita "etesaṁ olokane sāro natthi, niratthakametaṁ, attano mokkhadhammaṁ gavesituṁ vaṭṭatī"ti idaṁ cintayanto nisinnomhīti, tvaṁ pana kasmā anattamanosīti. Sopi tatheva āha. Athassa attanā saddhiṁ ekajjhāsayataṁ ñatvā Upatisso taṁ evamāha "amhākaṁ ubhinnampi sucintitaṁ, mokkhadhammaṁ gavesantehi pana ekā pabbajjā laddhuṁ vaṭṭati, kassa santike pabbajāmā"ti.

Tena kho pana samayena Sañcayo[2] paribbājako Rājagahe paṭivasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ. Te "tassa santike pabbajissāmā"ti

1. Upanayiṁsu (Sī, Syā)    2. Sañjayo (Sī, Syā)



ယာဝ သတ္တမာ ကုလပရိဝဋ္ဋာ အာဗဒ္ဓပဋိဗဒ္ဓသဟာယကာနေဝ။ တေသံ ဒွိန္နမ္ပိ ဧကဒိဝသမေဝ ဂဗ္ဘပရိဟာရံ အဒံသု။ ဒသမာသစ္စယေန ဇာတာနမ္ပိ တေသံ ဆသဋ္ဌိ ဓာတိယော ဥပဋ္ဌဟိံသု[၁]။ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ သာရိဗြာဟ္မဏိယာ ပုတ္တဿ ဥပတိဿဂါမေ ဇေဋ္ဌကုလဿ ပုတ္တတ္တာ **ဥပတိဿော**တိ နာမံ အကံသု၊ ဣတရဿ ကောလိတဂါမေ ဇေဋ္ဌကုလဿ ပုတ္တတ္တာ **ကောလိတော**တိ နာမံ အကံသု။ တေ ဥဘောပိ ဝုဒ္ဓိမန္ဝာယ သဗ္ဗသိပ္ပါနံ ပါရံ အဂမံသု။

ဥပတိဿမာဏဝဿ ကီဠနတ္ထာယ နဒိံ ဝါ ဥယျာနံ ဝါ ပဗ္ဗတံ ဝါ ဂမနကာလေ ပဉ္စ သုဝဏ္ဏသိဝိကာသတာနိ ပရိဝါရာ ဟောန္တိ၊ ကောလိတမာဏဝဿ ပဉ္စ အာဇညရထသတာနိ။ ဒွေပိ ဇနာ ပဉ္စပဉ္စမာဏဝကသတပရိဝါရာ ဟောန္တိ။ ရာဇဂဟေ စ အနုသံဝစ္ဆရံ ဂိရဂ္ဂသမဇ္ဇံ နာမ ဟောတိ၊ တေသံ ဒွိန္နမ္ပိ ဧကဋ္ဌာနေယေဝ မဉ္စံ ဗန္ဓန္တိ။ ဒွေပိ ဇနာ ဧကတောဝ နိသီဒိတွာ သမဇ္ဇံ ပဿန္တာ ဟသိတဗ္ဗဋ္ဌာနေ ဟသန္တိ၊ သံဝေဂဋ္ဌာနေ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ ဒါယံ ဒါတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနေ ဒါယံ ဒေန္တိ။ တေသံ ဣမိနာဝ နိယာမေန ဧကဒိဝသံ သမဇ္ဇံ ပဿန္တာနံ ပရိပါကဂတတ္တာ ဉာဏဿ ပုရိမဒိဝသေသု ဝိယ ဟသိတဗ္ဗဋ္ဌာနေ ဟာသော ဝါ သံဝေဂဋ္ဌာနေ သံဝေဇနံ ဝါ ဒါယံ ဒါတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနေ ဒါယဒါနံ ဝါ နာဟောသိ။ ဒွေပိ ပန ဇနာ ဧဝံ စိန္တယိံသု “ကိံ ဧတ္ထ ဩလောကေတဗ္ဗံ အတ္ထိ၊ သဗ္ဗေပိမေ အပ္ပတ္တေ ဝဿသတေ အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝံ ဂမိဿန္တိ။ အမှေဟိ ပန ဧကံ မောက္ခဓမ္မံ ဂဝေသိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာရမ္မဏံ ဂဟေတွာ နိသီဒိံသု။

တတော ကောလိတော ဥပတိဿံ အာဟ “သမ္မ ဥပတိဿ န တွံ အညေသု ဒိဝသေသု ဝိယ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော၊ အနတ္တမနဓာတုကောသိ၊ ကိံ တေ သလ္လက္ခိတ”န္တိ။ သမ္မ ကောလိတ “ဧတေသံ ဩလောကနေ သာရော နတ္ထိ၊ နိရတ္ထကမေတံ၊ အတ္တနော မောက္ခဓမ္မံ ဂဝေသိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဣဒံ စိန္တယန္တော နိသိန္နောမှီတိ၊ တွံ ပန ကသ္မာ အနတ္တမနောသီတိ။ သောပိ တထေဝ အာဟ။ အထဿ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ဧကဇ္ဈာသယတံ ဉတွာ ဥပတိဿော တံ ဧဝမာဟ “အမှာကံ ဥဘိန္နမ္ပိ သုစိန္တိတံ၊ မောက္ခဓမ္မံ ဂဝေသန္တေဟိ ပန ဧကာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ကဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇာမာ”တိ။

တေန ခေါ ပန သမယေန သဉ္စယော[၂] ပရိဗ္ဗာဇကော ရာဇဂဟေ ပဋိဝသတိ မဟတိယာ ပရိဗ္ဗာဇကပရိသာယ သဒ္ဓိံ။ တေ “တဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမာ”တိ

၁-ဥပနယိံသု (သီ၊ သျာ)    ၂-သဉ္ဇယော (သီ၊ သျာ)

pañcahi māṇavakasatehi saddhiṁ Sañcayassa santike pabbajiṁsu. Tesaṁ pabbajitakālato paṭṭhāya Sañcayo[1] atirekalābhaggayasaggappatto ahosi. Te katipāheneva sabbaṁ Sañcayassa samayaṁ pariggaṇhitvā “ācariya tumhākaṁ jānanasamayo ettakova, udāhu uttaripi atthī”ti pucchiṁsu. Sañcayo “ettakova, sabbaṁ tumhehi ñātan”ti āha. Te tassa kathaṁ sutvā cintayiṁsu ‘evaṁ sati imassa santike brahmacariyavāso niratthako, mayaṁ mokkhadhamma gavesituṁ nikkhantā, so imassa santike uppādetuṁ na sakkā. Mahā kho pana Jambudīpo, gāmanigamarājadhāniyo carantā mayaṁ avassaṁ mokkhadhammadesakaṁ ekaṁ ācariyaṁ labhissāmā”ti. Te tato paṭṭhāya yattha yattha paṇḍitā samaṇabrāhmaṇā atthīti suṇanti, tattha tattha gantvā pañhasākacchaṁ karonti. Tehi puṭṭhaṁ pañhaṁ aññe kathetuṁ samatthā natthi, te pana tesaṁ pañhaṁ vissajjenti. Evaṁ sakalajambudīpaṁ pariggaṇhitvā nivattitvā sakaṭṭhānameva āgantvā “samma Kolitayo paṭhamaṁ amataṁ adhigacchati, so ārocetū”ti katikaṁ akaṁsu.

Tena samayena amhākaṁ Satthā paṭhamābhisambodhiṁ patvā pavattitavaradhammacakko anupubbena Rājagahaṁ sampatto hoti. Atha “ekasaṭṭhi arahanto loke uppannā hontī”ti vuttakāle “caratha bhikkhave cārikaṁ bahujanahitāyā”ti ratanattayaguṇappakāsanatthaṁ uyyojitānaṁ bhikkhūnaṁ antare pañcavaggiyabbhantaro Assajitthero paṭinivattitvā Rājagahameva āgato. Punadivase pātova pattacīvaraṁ ādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi.

Tasmiṁ samaye Upatissaparibbājako pātova bhattakiccaṁ katvā paribbājakārāmaṁ gacchanto theraṁ disvā cintesi “mayā evarūpo pabbajito nāma nadiṭṭhapubbo. Ye vata loke arahanto vā arahattamaggaṁ vā samāpannā, ayaṁ tesaṁ bhikkhūnaṁ aññataro, yannūnāhaṁ imaṁ bhikkhuṁ upasaṅkamitvā pañhaṁ puccheyyaṁ ‘kaṁsi tvaṁ āvuso uddissa pabbajito, ko vā te Satthā, kassa vā tvaṁ dhammaṁ rocesī’ti”. Athassa etadahosi ‘akālo kho imaṁ bhikkhuṁ pañhaṁ pucchituṁ, antaragharaṁ paviṭṭho piṇḍāya carati, yannūnāhaṁ imaṁ bhikkhuṁ piṭṭhito piṭṭhito anubandheyyaṁ atthikehi upaññātaṁ maggan”ti. So theraṁ laddhapiṇḍapātaṁ

1. Sañjayo (Sī, Syā)



ပဉ္စဟိ မာဏဝကသတေဟိ သဒ္ဓိံ သဉ္စယဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိံသု။ တေသံ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ သဉ္စယော[1] အတိရေကလာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တော အဟောသိ။ တေ ကတိပါဟေနေဝ သဗ္ဗံ သဉ္စယဿ သမယံ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ “အာစရိယ တုမှာကံ ဇာနနသမယော ဧတ္တကောဝ၊ ဥဒါဟု ဥတ္တရိပိ အတ္ထီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သဉ္စယော “ဧတ္တကောဝ၊ သဗ္ဗံ တုမှေဟိ ဉာတ”န္တိ အာဟ။ တေ တဿ ကထံ သုတွာ စိန္တယိံသု “ဧဝံ သတိ ဣမဿ သန္တိကေ ဗြဟ္မစရိယဝါသော နိရတ္ထကော၊ မယံ မောက္ခဓမ္မံ ဂဝေသိတုံ နိက္ခန္တာ၊ သော ဣမဿ သန္တိကေ ဥပ္ပါဒေတုံ န သက္ကာ။ မဟာ ခေါ ပန ဇမ္ဗုဒီပေါ၊ ဂါမနိဂမရာဇဓာနိယော စရန္တာ မယံ အဝဿံ မောက္ခဓမ္မဒေသကံ ဧကံ အာစရိယံ လဘိဿာမာ”တိ။ တေ တတော ပဋ္ဌာယ ယတ္ထ ယတ္ထ ပဏ္ဍိတာ သမဏဗြာဟ္မဏာ အတ္ထီတိ သုဏန္တိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဂန္တွာ ပဉှသာကစ္ဆံ ကရောန္တိ။ တေဟိ ပုဋ္ဌံ ပဉှံ အညေ ကထေတုံ သမတ္ထာ နတ္ထိ၊ တေ ပန တေသံ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ ဧဝံ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ နိဝတ္တိတွာ သကဋ္ဌာနမေဝ အာဂန္တွာ “သမ္မ ကောလိတယော ပဌမံ အမတံ အဓိဂစ္ဆတိ၊ သော အာရောစေတူ”တိ ကတိကံ အကံသု။

တေန သမယေန အမှာကံ သတ္ထာ ပဌမာဘိသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော အနုပုဗ္ဗေန ရာဇဂဟံ သမ္ပတ္တော ဟောတိ။ အထ “ဧကသဋ္ဌိ အရဟန္တော လောကေ ဥပ္ပန္နာ ဟောန္တီ”တိ ဝုတ္တကာလေ “စရထ ဘိက္ခဝေ စာရိကံ ဗဟုဇနဟိတာယာ”တိ ရတနတ္တယဂုဏပ္ပကာသနတ္ထံ ဥယျောဇိတာနံ ဘိက္ခူနံ အန္တရေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယဗ္ဘန္တရော အဿဇိတ္ထေရော ပဋိနိဝတ္တိတွာ ရာဇဂဟမေဝ အာဂတော။ ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ ရာဇဂဟံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။

တသ္မိံ သမယေ ဥပတိဿပရိဗ္ဗာဇကော ပါတောဝ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမံ ဂစ္ဆန္တော ထေရံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “မယာ ဧဝရူပေါ ပဗ္ဗဇိတော နာမ နဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော။ ယေ ဝတ လောကေ အရဟန္တော ဝါ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဝါ သမာပန္နာ၊ အယံ တေသံ ဘိက္ခူနံ အညတရော၊ ယန္နူနာဟံ ဣမံ ဘိက္ခုံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆေယျံ ‘ကံသိ တွံ အာဝုသော ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိတော၊ ကော ဝါ တေ သတ္ထာ၊ ကဿ ဝါ တွံ ဓမ္မံ ရောစေသီ’တိ”။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “အကာလော ခေါ ဣမံ ဘိက္ခုံ ပဉှံ ပုစ္ဆိတုံ၊ အန္တရဃရံ ပဝိဋ္ဌော ပိဏ္ဍာယ စရတိ၊ ယန္နူနာဟံ ဣမံ ဘိက္ခုံ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓေယျံ အတ္ထိကေဟိ ဥပညာတံ မဂ္ဂ”န္တိ။ သော ထေရံ လဒ္ဓပိဏ္ဍပါတံ

၁-သဉ္ဇယော (သီ၊ သျာ)

aññataraṁ okāsaṁ gacchantaṁ disvā nisīditukāmatañcassa ñatvā attano paribbājakapīṭhakaṁ paññāpetvā adāsi. Bhattakiccapariyosānepissa attano kuṇḍikāya udakaṁ adāsi.

Evaṁ ācariyavattaṁ katvā katabhattakiccena therena saddhiṁ madhurapaṭisanthāraṁ katvā "vippasannāni kho te āvuso indriyāni, parisuddho chavivaṇṇo pariyodāto, kaṁsi tvaṁ āvuso uddissa pabbajito, ko vā te satthā, kassa vā tvaṁ dhammaṁ rocesī"ti pucchi. Thero "atthāvuso mahāsamaṇo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito, tāhaṁ Bhagavantaṁ uddissa pabbajito, so ca me Bhagavā Satthā, tassevāhaṁ Bhagavato dhammaṁ rocemī"ti āha. Atha naṁ "kiṁ vādī panāyasmato Satthā, kimakkhāyī"ti pucchi. Thero cintesi "ime paribbājakā nāma sāsanassa paṭipakkhabhūtā, imassa sāsanassa[1] gambhīrataṁ dassessāmī"ti. Attano navakabhāvaṁ dassento āha "ahaṁ kho āvuso navo acirapabbajito, adhunāgato imaṁ dhammavinayaṁ, na tāvāhaṁ sakkomi vitthārena dhammaṁ desetun"ti. Paribbājako "ahaṁ Upatisso nāma, tvaṁ yathāsattiyā appaṁ vā bahuṁ vā vada, etaṁ nayasatena nayasahassena paṭivijjhituṁ mayhaṁ bhāro"ti cintetvā āha—

"Appaṁ vā bahuṁ vā bhāsassu, atthaṁyeva me brūhi.
Attheneva me attho, kiṁ kāhasi byañjanaṁ bahun"ti[2].

Evaṁ vutte thero "ye dhammā hetuppabhavā"ti[3] gāthaṁ āha. Paribbājako paṭhamapadadvayameva sutvā sahassanayasampanne sotāpattimagge patiṭṭhahi, itaraṁ padadvayaṁ sotāpannakāle niṭṭhāsi.

So sotāpanno hutvā uparivisese appavattente "bhavissati ettha kāraṇan"ti sallakkhetvā theraṁ āha "bhante mā upari dhammadesanaṁ vaḍḍhayittha, ettakameva hotu, kahaṁ amhākaṁ Satthā vasatī"ti. Veḷuvane paribbājakāti. Bhante tumhe purato yātha, mayhaṁ eko sahāyako atthi. Amhehi ca aññamaññaṁ katikā katā "yo paṭhamaṁ amataṁ adhigacchati, so ārocetū"ti. Ahaṁ taṁ paṭiññaṁ mocetvā

1. Sāsane (Sī, Syā) 2. Vi 3. 51 piṭṭhe. 3. Vi 3. 51; Khu 3. 27 piṭṭhesu.



အညတရံ ဩကာသံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ နိသီဒိတုကာမတဉ္စဿ ဉတွာ အတ္တနော ပရိဗ္ဗာဇကပီဌကံ ပညာပေတွာ အဒါသိ။ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေပိဿ အတ္တနော ကုဏ္ဍိကာယ ဥဒကံ အဒါသိ။

ဧဝံ အာစရိယဝတ္တံ ကတွာ ကတဘတ္တကိစ္စေန ထေရေန သဒ္ဓိံ မဓုရပဋိသန္ထာရံ ကတွာ "ဝိပ္ပသန္နာနိ ခေါ တေ အာဝုသော ဣန္ဒြိယာနိ၊ ပရိသုဒ္ဓေါ ဆဝိဝဏ္ဏော ပရိယောဒါတော၊ ကံသိ တွံ အာဝုသော ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိတော၊ ကော ဝါ တေ သတ္ထာ၊ ကဿ ဝါ တွံ ဓမ္မံ ရောစေသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ ထေရော "အတ္ထာဝုသော မဟာသမဏော သကျပုတ္တော သကျကုလာ ပဗ္ဗဇိတော၊ တာဟံ ဘဂဝန္တံ ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိတော၊ သော စ မေ ဘဂဝါ သတ္ထာ၊ တဿေဝါဟံ ဘဂဝတော ဓမ္မံ ရောစေမီ"တိ အာဟ။ အထ နံ "ကိံဝါဒီ ပနာယသ္မတော သတ္ထာ၊ ကိမက္ခာယီ"တိ ပုစ္ဆိ။ ထေရော စိန္တေသိ "ဣမေ ပရိဗ္ဗာဇကာ နာမ သာသနဿ ပဋိပက္ခဘူတာ၊ ဣမဿ သာသနဿ[၁] ဂမ္ဘီရတံ ဒဿေဿာမီ"တိ။ အတ္တနော နဝကဘာဝံ ဒဿေန္တော အာဟ "အဟံ ခေါ အာဝုသော နဝေါ အစိရပဗ္ဗဇိတော၊ အဓုနာဂတော ဣမံ ဓမ္မဝိနယံ၊ န တာဝါဟံ သက္ကောမိ ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မံ ဒေသေတု"န္တိ။ ပရိဗ္ဗာဇကော "အဟံ ဥပတိဿော နာမ၊ တွံ ယထာသတ္တိယာ အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ ဝဒ၊ ဧတံ နယသတေန နယသဟဿေန ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ မယှံ ဘာရော"တိ စိန္တေတွာ အာဟ—

"အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ ဘာသဿု၊ အတ္ထံယေဝ မေ ဗြူဟိ။
အတ္ထေနေဝ မေ အတ္ထော၊ ကိံ ကာဟသိ ဗျဉ္ဇနံ ဗဟု"န္တိ[၂]။

ဧဝံ ဝုတ္တေ ထေရော "ယေ ဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ"တိ[၃] ဂါထံ အာဟ။ ပရိဗ္ဗာဇကော ပဌမပဒဒ္ဝယမေဝ သုတွာ သဟဿနယသမ္ပန္နေ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ ဣတရံ ပဒဒ္ဝယံ သောတာပန္နကာလေ နိဋ္ဌာသိ။

သော သောတာပန္နော ဟုတွာ ဥပရိဝိသေသေ အပ္ပဝတ္တန္တေ "ဘဝိဿတိ ဧတ္ထ ကာရဏ"န္တိ သလ္လက္ခေတွာ ထေရံ အာဟ "ဘန္တေ မာ ဥပရိ ဓမ္မဒေသနံ ဝဍ္ဎယိတ္ထ၊ ဧတ္တကမေဝ ဟောတု၊ ကဟံ အမှာကံ သတ္ထာ ဝသတီ"တိ။ ဝေဠုဝနေ ပရိဗ္ဗာဇကာတိ။ ဘန္တေ တုမှေ ပုရတော ယာထ၊ မယှံ ဧကော သဟာယကော အတ္ထိ။ အမှေဟိ စ အညမညံ ကတိကာ ကတာ "ယော ပဌမံ အမတံ အဓိဂစ္ဆတိ၊ သော အာရောစေတူ"တိ။ အဟံ တံ ပဋိညံ မောစေတွာ

၁-သာသနေ (သီ၊ သျာ) ၂-ဝိ ၃-၅၁-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဝိ ၃-၅၁၊ ခု ၃-၂၇-ပိဋ္ဌေသု။

sahāyakaṁ gahetvā tumhākaṁ gatamaggeneva Satthu santikaṁ āgamissāmīti pañcapatiṭṭhitena therassa pādesu nipatitvā tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā theraṁ uyyojetvā paribbājakārāmābhimukho agamāsi.

Kolitaparibbājako taṁ dūratova āgacchantaṁ disvā “ajja mayhaṁ sahāyakassa mukhavaṇṇo na aññesu divasesu viya, addhā tena amataṁ adhigataṁ bhavissatī”ti amatādhigamaṁ pucchi. Sopissa “āma āvuso amataṁ adhigatan”ti paṭijānitvā tameva gāthaṁ abhāsi. Gāthāpariyosāne Kolito sotāpattiphale patiṭṭhahitvā āha “kahaṁ kira samma Satthā vasatī”ti. “Veḷuvane kira samma vasatī”ti evaṁ no ācariyena Assajittherena kathitanti. Tena hi samma āyāma, Satthāraṁ passissāmāti. Sāriputtatthero ca nāmesa sadāpi ācariyapūjakova, tasmā sahāyaṁ Kolitamāṇavaṁ evamāha “samma amhehi adhigataṁ amataṁ amhākaṁ ācariyassa Sañcayaparibbājakassāpi kathessāma. Bujjhamāno paṭivijjhissati, appaṭivijjhanto amhākaṁ saddahitvā Satthu santikaṁ gamissati, Buddhānaṁ desanaṁ sutvā maggaphalapaṭivedhaṁ karissatī”ti.

Tato dvepi janā Sañcayassa santikaṁ gantvā “ācariya tvaṁ kiṁ karosi, Buddho loke uppanno, svākkhāto dhammo, suppaṭipanno saṁgho. Āyāma Dasabalaṁ passissāmā”ti. So “kiṁ vadetha tātā”ti tepi vāretvā lābhaggayasaggappattimeva tesaṁ dīpesi. Te “amhākaṁ evarūpo antevāsikavāso niccameva hotu, tumhākaṁ pana gamanaṁ vā agamanaṁ vā jānāthā”ti āhaṁsu. Sañcayo “ime ettakaṁ jānantā mama vacanaṁ na karissantī”ti ñatvā “gacchatha tumhe tātā, ahaṁ mahallakakāle antevāsikavāsaṁ vasituṁ na sakkomī”ti āha. Te anekehipi kāraṇehi taṁ bodhetuṁ asakkontā attano ovāde vattamānaṁ janaṁ ādāya Veḷuvanaṁ agamaṁsu. Atha tesaṁ pañcasu antevāsikasatesu aḍḍhateyyasatā nivattiṁsu, aḍḍhateyyasatā tehi saddhiṁ agamaṁsu.

Satthā catuparisamajjhe dhammaṁ desento te dūratova disvā bhikkhū āmantesi “ete bhikkhave dve sahāyā āgacchanti Kolito ca Upatisso ca, etaṁ me sāvakayugaṁ bhavissati aggaṁ bhaddayugan”ti. Atha tesaṁ parisāya cariyavasena dhammadesanaṁ vaḍḍhesi. Ṭhapetvā dve aggasāvake sabbepi te aḍḍhateyyasatā paribbājakā arahattaṁ



သဟာယကံ ဂဟေတွာ တုမှာကံ ဂတမဂ္ဂေနေဝ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂမိဿာမီတိ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ထေရဿ ပါဒေသု နိပတိတွာ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ထေရံ ဥယျောဇေတွာ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမာဘိမုခေါ အဂမာသိ။

ကောလိတပရိဗ္ဗာဇကော တံ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “အဇ္ဇ မယှံ သဟာယကဿ မုခဝဏ္ဏော န အညေသု ဒိဝသေသု ဝိယ၊ အဒ္ဓါ တေန အမတံ အဓိဂတံ ဘဝိဿတီ”တိ အမတာဓိဂမံ ပုစ္ဆိ။ သောပိဿ “အာမ အာဝုသော အမတံ အဓိဂတ”န္တိ ပဋိဇာနိတွာ တမေဝ ဂါထံ အဘာသိ။ ဂါထာပရိယောသာနေ ကောလိတော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိတွာ အာဟ “ကဟံ ကိရ သမ္မ သတ္ထာ ဝသတီ”တိ။ “ဝေဠုဝနေ ကိရ သမ္မ ဝသတီ”တိ ဧဝံ နော အာစရိယေန အဿဇိတ္ထေရေန ကထိတန္တိ။ တေန ဟိ သမ္မ အာယာမ၊ သတ္ထာရံ ပဿိဿာမာတိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရော စ နာမေသ သဒါပိ အာစရိယပူဇကောဝ၊ တသ္မာ သဟာယံ ကောလိတမာဏဝံ ဧဝမာဟ “သမ္မ အမှေဟိ အဓိဂတံ အမတံ အမှာကံ အာစရိယဿ သဉ္စယပရိဗ္ဗာဇကဿာပိ ကထေဿာမ။ ဗုဇ္ဈမာနော ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ၊ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော အမှာကံ သဒ္ဒဟိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂမိဿတိ၊ ဗုဒ္ဓါနံ ဒေသနံ သုတွာ မဂ္ဂဖလပဋိဝေဓံ ကရိဿတီ”တိ။

တတော ဒွေပိ ဇနာ သဉ္စယဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “အာစရိယ တွံ ကိံ ကရောသိ၊ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ သွာက္ခာတော ဓမ္မော၊ သုပ္ပဋိပန္နော သံဃော။ အာယာမ ဒသဗလံ ပဿိဿာမာ”တိ။ သော “ကိံ ဝဒေထ တာတာ”တိ တေပိ ဝါရေတွာ လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တိမေဝ တေသံ ဒီပေသိ။ တေ “အမှာကံ ဧဝရူပေါ အန္တေဝါသိကဝါသော နိစ္စမေဝ ဟောတု၊ တုမှာကံ ပန ဂမနံ ဝါ အဂမနံ ဝါ ဇာနာထာ”တိ အာဟံသု။ သဉ္စယော “ဣမေ ဧတ္တကံ ဇာနန္တာ မမ ဝစနံ န ကရိဿန္တီ”တိ ဉတွာ “ဂစ္ဆထ တုမှေ တာတာ၊ အဟံ မဟလ္လကကာလေ အန္တေဝါသိကဝါသံ ဝသိတုံ န သက္ကောမီ”တိ အာဟ။ တေ အနေကေဟိပိ ကာရဏေဟိ တံ ဗောဓေတုံ အသက္ကောန္တာ အတ္တနော ဩဝါဒေ ဝတ္တမာနံ ဇနံ အာဒါယ ဝေဠုဝနံ အဂမံသု။ အထ တေသံ ပဉ္စသု အန္တေဝါသိကသတေသု အဍ္ဎတေယျသတာ နိဝတ္တိံသု၊ အဍ္ဎတေယျသတာ တေဟိ သဒ္ဓိံ အဂမံသု။

သတ္ထာ စတုပရိသမဇ္ဈေ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော တေ ဒူရတောဝ ဒိသွာ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ “ဧတေ ဘိက္ခဝေ ဒွေ သဟာယာ အာဂစ္ဆန္တိ ကောလိတော စ ဥပတိဿော စ၊ ဧတံ မေ သာဝကယုဂံ ဘဝိဿတိ အဂ္ဂံ ဘဒ္ဒယုဂ”န္တိ။ အထ တေသံ ပရိသာယ စရိယဝသေန ဓမ္မဒေသနံ ဝဍ္ဎေသိ။ ဌပေတွာ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ သဗ္ဗေပိ တေ အဍ္ဎတေယျသတာ ပရိဗ္ဗာဇကာ အရဟတ္တံ

pāpuṇiṁsu. Satthā “ettha bhikkhavo”ti hatthaṁ pasāresi. Sabbesaṁ kesamassu antaradhāyi, iddhimayaṁ pattacīvaraṁ kāyappaṭibaddhaṁ ahosi. Dvinnaṁ aggasāvakānampi iddhimayapattacīvaraṁ āgataṁ, uparimaggattayakiccaṁ pana na niṭṭhāsi. Kasmā? Sāvakapāramiñāṇassa mahantatāya.

Athāyasmā Mahāmoggallāno pabbajitadivasato sattame divase Magadharaṭṭhe Kallavālagāmakaṁ[1] upanissāya samaṇadhammaṁ karonto thinamiddhe okkante Satthārā saṁvejito thinamiddhaṁ vinodetvā Tathāgatena dinnaṁ dhātukammaṭṭhānaṁ suṇantova uparimaggattayakiccaṁ niṭṭhāpetvā sāvakapāramiñāṇassa matthakaṁ patto. Sāriputtattheropi pabbajitadivasato addhamāsaṁ atikkamitvā Satthārā saddhiṁ tameva Rājagahaṁ upanissāya Sūkarakhataleṇe viharanto attano bhāgineyyassa Dīghanakhaparibbājakassa Vedanāpariggahasuttante[2] desiyamāne suttānusārena ñāṇaṁ pesetvā parassa vaḍḍhitabhattaṁ bhuñjanto viya sāvakapāramiñāṇassa matthakaṁ patto. Bhāgineyyo panassa desanāpariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhito. Iti dvinnampi mahāsāvakānaṁ Tathāgate Rājagahe viharanteyeva sāvakapāramiñāṇakiccaṁ matthakaṁ pattaṁ. Aparabhāge pana Satthā Jetavane viharanto “mahāpaññānaṁ yadidaṁ Sāriputto, iddhimantānaṁ yadidaṁ Mahāmoggallāno”ti dvepi mahāsāvake ṭhānantare ṭhapesīti.

## Mahākassapattheravatthu

191. Catutthe **dhutavādānan**ti ettha dhuto veditabbo, dhutavādo veditabbo, dhutadhammā veditabbā, dhutaṅgāni veditabbāni. Tattha **dhuto**ti dhutakileso vā puggalo kilesadhunano vā[3] dhammo.

**Dhutavādo**ti ettha pana atthi dhuto na dhutavādo, atthi na dhuto dhutavādo, atthi neva dhuto na dhutavādo, atthi dhuto ceva dhutavādo ca. Tattha yo dhutaṅgena attano kilese dhuni, paraṁ pana dhutaṅgena na ovadati nānusāsati Bākulatthero viya, ayaṁ dhuto na dhutavādo. Yathāha “tayidaṁ[4] āyasmā Bākulo[5] dhuto na dhutavādo”ti. Yo

1. Kalaṇḍuvālagāmantaṁ (Ka), Kallavāḷaputtagāme (Aṁ 2. 461 piṭṭhe)
2. Ma 2. 168 piṭṭhe.
3. Kilese dhunanto vā (Ka)
4. Yadidaṁ (Ka)
5. Bakkulo (Sī, Syā)



ပါပုဏိံသု။ သတ္ထာ "ဧတ္ထ ဘိက္ခဝေါ"တိ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ။ သဗ္ဗေသံ ကေသမဿု အန္တရဓာယိ၊ ဣဒ္ဓိမယံ ပတ္တစီဝရံ ကာယပ္ပဋိဗဒ္ဓံ အဟောသိ။ ဒွိန္နံ အဂ္ဂသာဝကာနမ္ပိ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရံ အာဂတံ၊ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယကိစ္စံ ပန န နိဋ္ဌာသိ။ ကသ္မာ? သာဝကပါရမိဉာဏဿ မဟန္တတာယ။

အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော သတ္တမေ ဒိဝသေ မဂဓရဋ္ဌေ ကလ္လဝါလဂါမကံ[1] ဥပနိဿာယ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော ထိနမိဒ္ဓေ ဩက္ကန္တေ သတ္ထာရာ သံဝေဇိတော ထိနမိဒ္ဓံ ဝိနောဒေတွာ တထာဂတေန ဒိန္နံ ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနံ သုဏန္တောဝ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ သာဝကပါရမိဉာဏဿ မတ္ထကံ ပတ္တော။ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော အဍ္ဎမာသံ အတိက္ကမိတွာ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ တမေဝ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ သူကရခတလေဏေ ဝိဟရန္တော အတ္တနော ဘာဂိနေယျဿ ဒီဃနခပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟသုတ္တန္တေ[2] ဒေသိယမာနေ သုတ္တာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေတွာ ပရဿ ဝဍ္ဎိတဘတ္တံ ဘုဉ္ဇန္တော ဝိယ သာဝကပါရမိဉာဏဿ မတ္ထကံ ပတ္တော။ ဘာဂိနေယျော ပနဿ ဒေသနာပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော။ ဣတိ ဒွိန္နမ္ပိ မဟာသာဝကာနံ တထာဂတေ ရာဇဂဟေ ဝိဟရန္တေယေဝ သာဝကပါရမိဉာဏကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တံ။ အပရဘာဂေ ပန သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော "မဟာပညာနံ ယဒိဒံ သာရိပုတ္တော၊ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ ယဒိဒံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော"တိ ဒွေပိ မဟာသာဝကေ ဌာနန္တရေ ဌပေသီတိ။

## မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထု

၁၉၁။ စတုတ္ထေ **ဓုတဝါဒါနန္တိ** ဧတ္ထ ဓုတော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဓုတဝါဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဓုတဓမ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ ဓုတင်္ဂါနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ တတ္ထ **ဓုတော**တိ ဓုတကိလေသော ဝါ ပုဂ္ဂလော ကိလေသဓုနနော ဝါ[3] ဓမ္မော။

**ဓုတဝါဒေါ**တိ ဧတ္ထ ပန အတ္ထိ ဓုတော န ဓုတဝါဒေါ၊ အတ္ထိ န ဓုတော ဓုတဝါဒေါ၊ အတ္ထိ နေဝ ဓုတော န ဓုတဝါဒေါ၊ အတ္ထိ ဓုတော စေဝ ဓုတဝါဒေါ စ။ တတ္ထ ယော ဓုတင်္ဂေန အတ္တနော ကိလေသေ ဓုနိ၊ ပရံ ပန ဓုတင်္ဂေန န ဩဝဒတိ နာနုသာသတိ ဗာကုလတ္ထေရော ဝိယ၊ အယံ ဓုတော န ဓုတဝါဒေါ။ ယထာဟ "တယိဒံ[4] အာယသ္မာ ဗာကုလော[5] ဓုတော န ဓုတဝါဒေါ"တိ။ ယော

၁-ကလန္ဒုဝါလဂါမန္တံ (က)၊ ကလ္လဝါဠပုတ္တဂါမေ (အံ ၂-၄၆၁-ပိဋ္ဌေ)
၂-မ ၂-၁၆၈-ပိဋ္ဌေ။
၃-ကိလေသေ ဓုနန္တော ဝါ (က)
၄-ယဒိဒံ (က)
၅-ဗက္ကုလော (သီ၊ သျာ)

pana dhutaṅgena attano kilese na dhuni, kevalaṁ aññe dhutaṅgena ovadati anusāsati Upanandatthero viya, ayaṁ na dhuto dhutavādo. Yathāha “tayidaṁ āyasmā Upanando na dhuto dhutavādo”ti. Yo pana ubhayavipanno Lāḷudāyī viya, ayaṁ neva dhuto na dhutavādo. Yathāha “tayidaṁ āyasmā Lāḷudāyī neva dhuto na dhutavādo”ti. Yo pana ubhayasampanno āyasmā Mahākassapatthero viya, ayaṁ dhuto ceva dhutavādo ca. Yathāha “tayidaṁ āyasmā Mahākassapo dhuto ceva dhutavādo cā”ti.

**Dhutadhammā veditabbā**ti appicchatā santuṭṭhitā sallekhatā pavivekatā idamaṭṭhitāti ime dhutaṅgacetanāya parivārā pañca dhammā “appicchaṁyeva nissāyā”ti-ādivacanato[1] dhutadhammā nāma. Tattha appicchatā ca santuṭṭhitā ca alobho, sallekhatā ca pavivekatā ca dvīsu dhammesu anupatanti alobhe ceva amohe ca, idamaṭṭhitā ñāṇameva. Tattha alobhena paṭikkhepavatthūsu lobhaṁ, amohena tesveva ādīnavappaṭicchādakaṁ mohaṁ dhunāti. Ālobhena ca anuññātānaṁ paṭisevanamukhena pavattaṁ kāmasukhallikānuyogaṁ, amohena dhutaṅgesu atisallekhamukhena pavattaṁ attakilamathānuyogaṁ dhunāti. Tasmā ime dhammā dhutadhammāti veditabbā.

**Dhutaṅgāni veditabbānī**ti terasa dhutaṅgāni veditabbāni paṁsukūlikaṅgaṁ -pa- nesajjikaṅganti.

**Dhutavādānaṁ yadidaṁ Mahākassapo**ti yattakā dhutavādaṁ vadanti, tesaṁ sabbesampi antare ayaṁ Mahākassapatthero aggoti aggaṭṭhāne ṭhapesi. **Mahākassapo**ti Uruveḷakassapo Nadīkassapo Gayākassapo Kumārakassapoti ime khuddānukhuddake there upādāya ayaṁ mahā, tasmā Mahākassapoti vutto.

Imassāpi pañhakamme ayamanupubbikathā—atīte kira kappasatasahassamatthake Padumuttaro nāma Satthā loke udapādi, tasmiṁ Haṁsavatīnagaraṁ upanissāya kheme migadāye viharante Vedeho nāma kuṭumbiko asītikoṭidhanavibhavo pātova subhojanaṁ bhuñjitvā uposathaṅgāni[2]

1. Aṁ 2. 193; Vi 5. 233 piṭṭhesu.
2. Uposathaṁ (Ka)



ပန ဓုတင်္ဂေန အတ္တနော ကိလေသေ န ဓုနိ၊ ကေဝလံ အညေ ဓုတင်္ဂေန ဩဝဒတိ အနုသာသတိ ဥပနန္ဒတ္ထေရော ဝိယ၊ အယံ န ဓုတော ဓုတဝါဒေါ။ ယထာဟ “တယိဒံ အာယသ္မာ ဥပနန္ဒော န ဓုတော ဓုတဝါဒေါ”တိ။ ယော ပန ဥဘယဝိပန္နော လာဠုဒါယီ ဝိယ၊ အယံ နေဝ ဓုတော န ဓုတဝါဒေါ။ ယထာဟ “တယိဒံ အာယသ္မာ လာဠုဒါယီ နေဝ ဓုတော န ဓုတဝါဒေါ”တိ။ ယော ပန ဥဘယသမ္ပန္နော အာယသ္မာ မဟာကဿပတ္ထေရော ဝိယ၊ အယံ ဓုတော စေဝ ဓုတဝါဒေါ စ။ ယထာဟ “တယိဒံ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ ဓုတော စေဝ ဓုတဝါဒေါ စာ”တိ။

**ဓုတဓမ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗာ**တိ အပ္ပိစ္ဆတာ သန္တုဋ္ဌိတာ သလ္လေခတာ ပဝိဝေကတာ ဣဒမဋ္ဌိတာတိ ဣမေ ဓုတင်္ဂစေတနာယ ပရိဝါရာ ပဉ္စ ဓမ္မာ “အပ္ပိစ္ဆံယေဝ နိဿာယာ”တိအာဒိဝစနတော[1] ဓုတဓမ္မာ နာမ။ တတ္ထ အပ္ပိစ္ဆတာ စ သန္တုဋ္ဌိတာ စ အလောဘော၊ သလ္လေခတာ စ ပဝိဝေကတာ စ ဒွီသု ဓမ္မေသု အနုပတန္တိ အလောဘေ စေဝ အမောဟေ စ၊ ဣဒမဋ္ဌိတာ ဉာဏမေဝ။ တတ္ထ အလောဘေန ပဋိက္ခေပဝတ္ထူသု လောဘံ၊ အမောဟေန တေသွေဝ အာဒီနဝပ္ပဋိစ္ဆာဒကံ မောဟံ ဓုနာတိ။ အလောဘေန စ အနုညာတာနံ ပဋိသေဝနမုခေန ပဝတ္တံ ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂံ၊ အမောဟေန ဓုတင်္ဂေသု အတိသလ္လေခမုခေန ပဝတ္တံ အတ္တကိလမထာနုယောဂံ ဓုနာတိ။ တသ္မာ ဣမေ ဓမ္မာ ဓုတဓမ္မာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

**ဓုတင်္ဂါနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနီ**တိ တေရသ ဓုတင်္ဂါနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ ပံသုကူလိကင်္ဂံ။ပ။ နေသဇ္ဇိကင်္ဂန္တိ။

**ဓုတဝါဒါနံ ယဒိဒံ မဟာကဿပေါ**တိ ယတ္တကာ ဓုတဝါဒံ ဝဒန္တိ၊ တေသံ သဗ္ဗေသမ္ပိ အန္တရေ အယံ မဟာကဿပတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ **မဟာကဿပေါ**တိ ဥရုဝေဠကဿပေါ နဒီကဿပေါ ဂယာကဿပေါ ကုမာရကဿပေါတိ ဣမေ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကေ ထေရေ ဥပါဒါယ အယံ မဟာ၊ တသ္မာ မဟာကဿပေါတိ ဝုတ္တော။

ဣမဿာပိ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အတီတေ ကိရ ကပ္ပသတသဟဿမတ္ထကေ ပဒုမုတ္တရော နာမ သတ္ထာ လောကေ ဥဒပါဒိ၊ တသ္မိံ ဟံသဝတီနဂရံ ဥပနိဿာယ ခေမေ မိဂဒါယေ ဝိဟရန္တေ ဝေဒေဟော နာမ ကုဋုမ္ဗိကော အသီတိကောဋိဓနဝိဘဝေါ ပါတောဝ သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဥပေါသထင်္ဂါနိ[2]

၁-အံ ၂-၁၉၃၊ ဝိ ၅-၂၃၃-ပိဋ္ဌေသု။
၂-ဥပေါသထံ (က)

adhiṭṭhāya gandhapupphādīni gahetvā vihāraṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Tasmiṁ ca khaṇe Satthā Mahānisabhattheraṁ nāma tatiyasāvakaṁ “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ dhutavādānaṁ, yadidaṁ Nisabho”ti etadagge ṭhapesi. Upāsako taṁ sutvā pasanno dhammakathāvasāne mahājane uṭṭhāya gate Satthāraṁ vanditvā “bhante sve mayhaṁ bhikkhaṁ adhivāsethā”ti āha. Mahā kho upāsaka bhikkhusaṁghoti. Kittako Bhagavā ti. Aṭṭhasaṭṭhibhikkhusatasahassanti. Bhante ekaṁ sāmaṇerampi vihāre asesetvā bhikkhaṁ adhivāsethāti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Upāsako Satthu adhivāsanaṁ viditvā gehaṁ gantvā mahādānaṁ sajjetvā punadivase Satthu kālaṁ ārocāpesi. Satthā pattacīvaramādāya bhikkhusaṁghaparivuto upāsakassa gharaṁ gantvā paññatte āsane nisinno dakkhiṇodakāvasāne yāgu-ādīni sampaṭicchanto bhattavissaggaṁ akāsi. Upāsakopi Satthu santike nisīdi.

Tasmiṁ antare **Mahānisabhatthero** piṇḍāya caranto tameva vīthi paṭipajji. Upāsako disvā uṭṭhāya gantvā theraṁ vanditvā “pattaṁ bhante dethā”ti āha. Thero pattaṁ adāsi. Bhante idheva pavisatha, Satthāpi gehe nisinnoti. Na vaṭṭissati upāsakāti. Upāsako therassa pattaṁ gahetvā piṇḍapātassa pūretvā nīharitvā adāsi. Tato[1] theraṁ anugantvā nivatto Satthu santike nisīditvā evamāha “bhante Mahānisabhatthero ‘Satthā gehe nisinno’ti vuttepi pavisituṁ na icchi, atthi nu kho etassa tumhākaṁ guṇehi atireko guṇo”ti. Buddhānañca vaṇṇamaccheraṁ nāma natthi. Atha Satthā evamāha “upāsaka mayaṁ bhikkhaṁ āgamayamānā gehe nisīdāma, so bhikkhu na evaṁ nisīditvā bhikkhaṁ udikkhati. Mayaṁ gāmantasenāsane vasāma, so araññasmiṁyeva vasati. Mayaṁ channe vasāma, so abbhokāsamhiyeva vasati. Iti tassa ayañca ayañca guṇo”ti mahāsamuddaṁ pūrayamāno viya kathesi. Upāsako pakatiyāpi jalamānadīpo telena āsitto[2] viya suṭṭhutaraṁ pasanno hutvā cintesi “kiṁ mayhaṁ aññāya sampattiyā, anāgate ekassa Buddhassa santike dhutavādānaṁ aggabhāvatthāya patthanaṁ karissāmī”ti.

1. Taṁ (Ka)  2. Jalamānadīpe tele āsitte (Sī)



အဓိဋ္ဌာယ ဂန္ဓပုပ္ဖာဒီနိ ဂဟေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ တသ္မိံ စ ခဏေ သတ္ထာ မဟာနိသဘတ္ထေရံ နာမ တတိယသာဝကံ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဓုတဝါဒါနံ၊ ယဒိဒံ နိသဘော”တိ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ။ ဥပါသကော တံ သုတွာ ပသန္နော ဓမ္မကထာဝသာနေ မဟာဇနေ ဥဋ္ဌာယ ဂတေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ သွေ မယှံ ဘိက္ခံ အဓိဝါသေထာ”တိ အာဟ။ မဟာ ခေါ ဥပါသက ဘိက္ခုသံဃောတိ။ ကိတ္တကော ဘဂဝါတိ။ အဋ္ဌသဋ္ဌိဘိက္ခုသတသဟဿန္တိ။ ဘန္တေ ဧကံ သာမဏေရမ္ပိ ဝိဟာရေ အသေသေတွာ ဘိက္ခံ အဓိဝါသေထာတိ။ အဓိဝါသေသိ ဘဂဝါ တုဏှီဘာဝေန။ ဥပါသကော သတ္ထု အဓိဝါသနံ ဝိဒိတွာ ဂေဟံ ဂန္တွာ မဟာဒါနံ သဇ္ဇေတွာ ပုနဒိဝသေ သတ္ထု ကာလံ အာရောစာပေသိ။ သတ္ထာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဥပါသကဿ ဃရံ ဂန္တွာ ပညတ္တေ အာသနေ နိသိန္နော ဒက္ခိဏောဒကာဝသာနေ ယာဂုအာဒီနိ သမ္ပဋိစ္ဆန္တော ဘတ္တဝိဿဂ္ဂံ အကာသိ။ ဥပါသကောပိ သတ္ထု သန္တိကေ နိသီဒိ။

တသ္မိံ အန္တရေ **မဟာနိသဘတ္ထေရော** ပိဏ္ဍာယ စရန္တော တမေဝ ဝီထိ ပဋိပဇ္ဇိ။ ဥပါသကော ဒိသွာ ဥဋ္ဌာယ ဂန္တွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ “ပတ္တံ ဘန္တေ ဒေထာ”တိ အာဟ။ ထေရော ပတ္တံ အဒါသိ။ ဘန္တေ ဣဓေဝ ပဝိသထ၊ သတ္ထာပိ ဂေဟေ နိသိန္နောတိ။ န ဝဋ္ဋိဿတိ ဥပါသကာတိ။ ဥပါသကော ထေရဿ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပိဏ္ဍပါတဿ ပူရေတွာ နီဟရိတွာ အဒါသိ။ တတော[၁] ထေရံ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တော သတ္ထု သန္တိကေ နိသီဒိတွာ ဧဝမာဟ “ဘန္တေ မဟာနိသဘတ္ထေရော ‘သတ္ထာ ဂေဟေ နိသိန္နော’တိ ဝုတ္တေပိ ပဝိသိတုံ န ဣစ္ဆိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ ဧတဿ တုမှာကံ ဂုဏေဟိ အတိရေကော ဂုဏော”တိ။ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ ဝဏ္ဏမစ္ဆေရံ နာမ နတ္ထိ။ အထ သတ္ထာ ဧဝမာဟ “ဥပါသက မယံ ဘိက္ခံ အာဂမယမာနာ ဂေဟေ နိသီဒါမ၊ သော ဘိက္ခု န ဧဝံ နိသီဒိတွာ ဘိက္ခံ ဥဒိက္ခတိ။ မယံ ဂါမန္တသေနာသနေ ဝသာမ၊ သော အရညသ္မိံယေဝ ဝသတိ။ မယံ ဆန္နေ ဝသာမ၊ သော အဗ္ဘောကာသမှိယေဝ ဝသတိ။ ဣတိ တဿ အယဉ္စ အယဉ္စ ဂုဏော”တိ မဟာသမုဒ္ဒံ ပူရယမာနော ဝိယ ကထေသိ။ ဥပါသကော ပကတိယာပိ ဇလမာနဒီပေါ တေလေန အာသိတ္တော[၂] ဝိယ သုဋ္ဌုတရံ ပသန္နော ဟုတွာ စိန္တေသိ “ကိံ မယှံ အညာယ သမ္ပတ္တိယာ၊ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ ဓုတဝါဒါနံ အဂ္ဂဘာဝတ္ထာယ ပတ္ထနံ ကရိဿာမီ”တိ။

၁-တံ (က)  ၂-ဇလမာနဒီပေ တေလေ အာသိတ္တေ (သီ)

So punapi Satthāraṁ nimantetvā teneva niyāmena satta divasāni mahādānaṁ datvā sattame divase Buddhappamukhassa mahābhikkhusaṁghassa ticīvarāni datvā Satthu pādamūle nipajjitvā evamāha “yaṁ me bhante satta divasāni dānaṁ dentassa mettaṁ kāyakammaṁ mettaṁ vacīkammaṁ mettaṁ manokammaṁ paccupaṭṭhitaṁ, iminâhaṁ na aññaṁ devasampattiṁ vā sakkamārabrahmasampattiṁ vā patthemi, idaṁ pana me kammaṁ anāgate ekassa Buddhassa santike etassa Mahānisabhattherena pattaṭṭhānantaraṁ pāpuṇanatthāya terasadhutaṅgadharānaṁ aggabhāvassa saccakāro[1] hotū”ti. Satthā “mahantaṁ ṭhānaṁ iminā patthitaṁ, samijjhissati nu kho, no”ti olokento samijjhanabhāvaṁ disvā āha “manāpaṁ te ṭhānaṁ patthitaṁ, anāgate satasahassakappāvasāne Gotamo nāma Buddho uppajjissati, tassa tvaṁ tatiyasāvako Mahākassapatthero nāma bhavissasī”ti. Taṁ sutvā upāsako “Buddhānaṁ dve kathā nāma natthī”ti punadivase pattabbaṁ viya taṁ sampattiṁ amaññittha. So yāvatāyukaṁ nānappakāraṁ dānaṁ datvā sīlaṁ rakkhitvā nānappakāraṁ kalyāṇakammaṁ katvā tattha kālaṁ kato sagge nibbatti.

Tato paṭṭhāya devamanussesu sampattiṁ anubhavanto ito ekanavutikappe Vipassisammāsambuddhe Bandhumatiṁ nissāya kheme migadāye viharante devalokā cavitvā aññatarasmiṁ parijiṇṇe brāhmaṇakule nibbatti. Tasmiñca kāle Vipassī Bhagavā sattame sattame saṁvacchare dhammaṁ katheti, mahantaṁ kolāhalaṁ ahosi. Sakalajambudīpe devatā “Satthā dhammaṁ kathessatī”ti ārocenti. Brāhmaṇo taṁ sāsanaṁ assosi. Tassa ca nivāsanasāṭako ekova hoti, tathā brāhmaṇiyā. Pārupanaṁ pana dvinnampi ekameva. Sakalanagare **Ekasāṭakabrāhmaṇo**ti paññāyati. Brāhmaṇānaṁ kenacideva kiccena sannipāte sati brāhmaṇiṁ gehe ṭhapetvā sayaṁ gacchati. Brāhmaṇīnaṁ sannipāte sati sayaṁ gehe tiṭṭhati, brāhmaṇī taṁ vatthaṁ pārupitvā gacchati. Tasmiṁ pana divase brāhmaṇo brāhmaṇiṁ āha “bhoti kiṁ rattiṁ dhammassavanaṁ suṇissasi, divā”ti. “Mayaṁ mātugāmajātikā nāma rattiṁ sotuṁ na sakkoma, divā sossāmī”ti brāhmaṇaṁ gehe ṭhapetvā taṁ vatthaṁ pārupitvā upāsikāhi saddhiṁ divā gantvā Satthāraṁ

1. Paccayo (Syā, Ka, Saṁ-Ṭṭha 2. 169 piṭṭhe ca) Ṭīkā pana passitabbā.



သော ပုနပိ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ တေနေဝ နိယာမေန သတ္တ ဒိဝသာနိ မဟာဒါနံ ဒတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ မဟာဘိက္ခုသံဃဿ တိစီဝရာနိ ဒတွာ သတ္ထု ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ ဧဝမာဟ “ယံ မေ ဘန္တေ သတ္တ ဒိဝသာနိ ဒါနံ ဒေန္တဿ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ မေတ္တံ မနောကမ္မံ ပစ္စုပဋ္ဌိတံ၊ ဣမိနာဟံ န အညံ ဒေဝသမ္ပတ္တိံ ဝါ သက္ကမာရဗြဟ္မသမ္ပတ္တိံ ဝါ ပတ္ထေမိ၊ ဣဒံ ပန မေ ကမ္မံ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ ဧတဿ မဟာနိသဘတ္ထေရေန ပတ္တဋ္ဌာနန္တရံ ပါပုဏနတ္ထာယ တေရသဓုတင်္ဂဓရာနံ အဂ္ဂဘာဝဿ သစ္စကာရော[၁] ဟောတူ”တိ။ သတ္ထာ “မဟန္တံ ဌာနံ ဣမိနာ ပတ္ထိတံ၊ သမိဇ္ဈိဿတိ နု ခေါ, နော”တိ ဩလောကေန္တော သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဒိသွာ အာဟ “မနာပံ တေ ဌာနံ ပတ္ထိတံ၊ အနာဂတေ သတသဟဿကပ္ပါဝသာနေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တဿ တွံ တတိယသာဝကော မဟာကဿပတ္ထေရော နာမ ဘဝိဿသီ”တိ။ တံ သုတွာ ဥပါသကော “ဗုဒ္ဓါနံ ဒွေ ကထာ နာမ နတ္ထီ”တိ ပုနဒိဝသေ ပတ္တဗ္ဗံ ဝိယ တံ သမ္ပတ္တိံ အမညိတ္ထ။ သော ယာဝတာယုကံ နာနပ္ပကာရံ ဒါနံ ဒတွာ သီလံ ရက္ခိတွာ နာနပ္ပကာရံ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ တတ္ထ ကာလံ ကတော သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိ။

တတော ပဋ္ဌာယ ဒေဝမနုဿေသု သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တော ဣတော ဧကနဝုတိကပ္ပေ ဝိပဿီသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ဗန္ဓုမတိံ နိဿာယ ခေမေ မိဂဒါယေ ဝိဟရန္တေ ဒေဝလောကာ စဝိတွာ အညတရသ္မိံ ပရိဇိဏ္ဏေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တသ္မိဉ္စ ကာလေ ဝိပဿီ ဘဂဝါ သတ္တမေ သတ္တမေ သံဝစ္ဆရေ ဓမ္မံ ကထေတိ၊ မဟန္တံ ကောလာဟလံ အဟောသိ။ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ဒေဝတာ “သတ္ထာ ဓမ္မံ ကထေဿတီ”တိ အာရောစေန္တိ။ ဗြာဟ္မဏော တံ သာသနံ အဿောသိ။ တဿ စ နိဝါသနသာဋကော ဧကောဝ ဟောတိ၊ တထာ ဗြာဟ္မဏိယာ။ ပါရုပနံ ပန ဒွိန္နမ္ပိ ဧကမေဝ။ သကလနဂရေ **ဧကသာဋကဗြာဟ္မဏော**တိ ပညာယတိ။ ဗြာဟ္မဏာနံ ကေနစိဒေဝ ကိစ္စေန သန္နိပါတေ သတိ ဗြာဟ္မဏိံ ဂေဟေ ဌပေတွာ သယံ ဂစ္ဆတိ။ ဗြာဟ္မဏီနံ သန္နိပါတေ သတိ သယံ ဂေဟေ တိဋ္ဌတိ၊ ဗြာဟ္မဏီ တံ ဝတ္ထံ ပါရုပိတွာ ဂစ္ဆတိ။ တသ္မိံ ပန ဒိဝသေ ဗြာဟ္မဏော ဗြာဟ္မဏိံ အာဟ “ဘောတိ ကိံ ရတ္တိံ ဓမ္မဿဝနံ သုဏိဿသိ, ဒိဝါ”တိ။ “မယံ မာတုဂါမဇာတိကာ နာမ ရတ္တိံ သောတုံ န သက္ကောမ၊ ဒိဝါ သောဿာမီ”တိ ဗြာဟ္မဏံ ဂေဟေ ဌပေတွာ တံ ဝတ္ထံ ပါရုပိတွာ ဥပါသိကာဟိ သဒ္ဓိံ ဒိဝါ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ

၁-ပစ္စယော (သျာ၊ က၊ သံ-ဋ္ဌ ၂-၁၆၉-ပိဋ္ဌေ စ) ဋီကာ ပန ပဿိတဗ္ဗာ။

vanditvā ekamante nisinnā dhammaṁ sutvā upāsikāhiyeva saddhiṁ āgamāsi. Atha brāhmaṇo brāhmaṇiṁ gehe ṭhapetvā taṁ vatthaṁ pārupitvā vihāraṁ gato.

Tasmiṁ ca samaye Satthā parisamajjhe alaṅkatadhammāsane nisinno cittabījaniṁ ādāya ākāsagaṅgaṁ otārento viya Sineruṁ matthaṁ[1] katvā sāgaraṁ nimmathento viya dhammakathaṁ kathesi. Brāhmaṇassa parisante nisinnassa dhammaṁ suṇantassa paṭhamayāmasmiṁyeva sakalasarīraṁ pūrayamānā pañcavaṇṇā pīti uppajji. So pārutavatthaṁ saṁgharitvā[2] "Dasabalassa dassāmī"ti cintesi. Athassa ādīnavasahassaṁ dassayamānaṁ maccheraṁ uppajji. So "brāhmaṇiyā ca mayhañca ekameva vatthaṁ, aññaṁ kiñci pārupanaṁ natthi, apārupitvā ca nāma bahi carituṁ na sakkā"ti sabbathāpi adātukāmo ahosi. Athassa nikkhante paṭhamayāme majjhimayāmepi tatheva pīti uppajji. So tatheva cintetvā tatheva adātukāmo ahosi. Athassa majjhimayāme nikkhante pacchimayāmepi tatheva pīti uppajji. So "taraṇaṁ vā hotu maraṇaṁ vā[3], pacchāpi jānissāmī"ti vatthaṁ saṁgharitvā Satthu pādamūle ṭhapesi. Tato vāmahatthaṁ ābhujitvā dakkhiṇena hatthena tikkhattuṁ apphoṭetvā "jitaṁ me, jitaṁ me"ti tayo vāre nadi.

Tasmiṁ ca samaye Bandhumarājā dhammāsanassa pacchato antosāṇiyaṁ nisinno dhammaṁ suṇāti. Rañño ca nāma "jitaṁ me"ti saddo amanāpo hoti. So purisaṁ pesesi "gaccha etaṁ puccha kiṁ vadasī"ti. So tena gantvā pucchito āha "avasesā hatthiyānādīni āruyha asicammādīni gahetvā parasenaṁ jinanti, na taṁ jitaṁ acchariyaṁ, ahaṁ pana pacchato āgacchantassa duṭṭhagoṇassa muggarena sīsaṁ bhinditvā taṁ palāpento viya maccheracittaṁ madditvā pārutavatthaṁ Dasabalassa adāsiṁ, taṁ me macchariyaṁ jitan"ti āha. So puriso āgantvā taṁ pavattiṁ rañño ārocesi. Rājā āha "amhe bhaṇe Dasabalassa anurūpaṁ na jānimha, brāhmaṇo jānī"ti vatthayugaṁ pesesi. Taṁ disvā brāhmaṇo cintesi "ayaṁ mayhaṁ tuṇhī nisinnassa paṭhamaṁ kiñci adatvā Satthu guṇe

1. Sinerumatthakaṁ (Syā), Sineruṁ matthakaṁ (Ka)
2. Saṁharitvā (Sī)
3. Maraṇaṁ vā hotu amaraṇaṁ vā (Ka)



ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တေ နိသိန္နာ ဓမ္မံ သုတွာ ဥပါသိကာဟိယေဝ သဒ္ဓိံ အာဂမာသိ။ အထ ဗြာဟ္မဏော ဗြာဟ္မဏိံ ဂေဟေ ဌပေတွာ တံ ဝတ္ထံ ပါရုပိတွာ ဝိဟာရံ ဂတော။

တသ္မိံ စ သမယေ သတ္ထာ ပရိသမဇ္ဈေ အလင်္ကတဓမ္မာသနေ နိသိန္နော စိတ္တဗီဇနိံ အာဒါယ အာကာသဂင်္ဂံ ဩတာရေန္တော ဝိယ သိနေရုံ မတ္ထံ[၁] ကတွာ သာဂရံ နိမ္မထေန္တော ဝိယ ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ ဗြာဟ္မဏဿ ပရိသန္တေ နိသိန္နဿ ဓမ္မံ သုဏန္တဿ ပဌမယာမသ္မိံယေဝ သကလသရီရံ ပူရယမာနာ ပဉ္စဝဏ္ဏာ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော ပါရုတဝတ္ထံ သံဃရိတွာ[၂] "ဒသဗလဿ ဒဿာမီ"တိ စိန္တေသိ။ အထဿ အာဒီနဝသဟဿံ ဒဿယမာနံ မစ္ဆေရံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော "ဗြာဟ္မဏိယာ စ မယှဉ္စ ဧကမေဝ ဝတ္ထံ၊ အညံ ကိဉ္စိ ပါရုပနံ နတ္ထိ၊ အပါရုပိတွာ စ နာမ ဗဟိ စရိတုံ န သက္ကာ"တိ သဗ္ဗထာပိ အဒါတုကာမော အဟောသိ။ အထဿ နိက္ခန္တေ ပဌမယာမေ မဇ္ဈိမယာမေပိ တထေဝ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော တထေဝ စိန္တေတွာ တထေဝ အဒါတုကာမော အဟောသိ။ အထဿ မဇ္ဈိမယာမေ နိက္ခန္တေ ပစ္ဆိမယာမေပိ တထေဝ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော "တရဏံ ဝါ ဟောတု မရဏံ ဝါ[၃]၊ ပစ္ဆာပိ ဇာနိဿာမီ"တိ ဝတ္ထံ သံဃရိတွာ သတ္ထု ပါဒမူလေ ဌပေသိ။ တတော ဝါမဟတ္ထံ အာဘုဇိတွာ ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန တိက္ခတ္တုံ အပ္ဖောဋေတွာ "ဇိတံ မေ၊ ဇိတံ မေ"တိ တယော ဝါရေ နဒိ။

တသ္မိံ စ သမယေ ဗန္ဓုမရာဇာ ဓမ္မာသနဿ ပစ္ဆတော အန္တောသာဏိယံ နိသိန္နော ဓမ္မံ သုဏာတိ။ ရညော စ နာမ "ဇိတံ မေ"တိ သဒ္ဒေါ အမနာပေါ ဟောတိ။ သော ပုရိသံ ပေသေသိ "ဂစ္ဆ ဧတံ ပုစ္ဆ ကိံ ဝဒသီ"တိ။ သော တေန ဂန္တွာ ပုစ္ဆိတော အာဟ "အဝသေသာ ဟတ္ထိယာနာဒီနိ အာရုယှ အသိစမ္မာဒီနိ ဂဟေတွာ ပရသေနံ ဇိနန္တိ၊ န တံ ဇိတံ အစ္ဆရိယံ၊ အဟံ ပန ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆန္တဿ ဒုဋ္ဌဂေါဏဿ မုဂ္ဂရေန သီသံ ဘိန္ဒိတွာ တံ ပလာပေန္တော ဝိယ မစ္ဆေရစိတ္တံ မဒ္ဒိတွာ ပါရုတဝတ္ထံ ဒသဗလဿ အဒါသိံ၊ တံ မေ မစ္ဆရိယံ ဇိတ"န္တိ အာဟ။ သော ပုရိသော အာဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ အာဟ "အမှေ ဘဏေ ဒသဗလဿ အနုရူပံ န ဇာနိမှ၊ ဗြာဟ္မဏော ဇာနီ"တိ ဝတ္ထယုဂံ ပေသေသိ။ တံ ဒိသွာ ဗြာဟ္မဏော စိန္တေသိ "အယံ မယှံ တုဏှီ နိသိန္နဿ ပဌမံ ကိဉ္စိ အဒတွာ သတ္ထု ဂုဏေ

၁-သိနေရုမတ္ထကံ (သျာ)၊ သိနေရုံ မတ္ထကံ (က)
၂-သံဟရိတွာ (သီ)
၃-မရဏံ ဝါ ဟောတု အမရဏံ ဝါ (က)

kathentassa adāsi, Satthu guṇe paṭicca uppannena mayhaṁ ko attho”ti tampi vatthayugaṁ Dasabalasseva adāsi. Rājāpi “kiṁ brāhmaṇena katan”ti pucchitvā “tampi tena vatthayugaṁ Tathāgatasseva dinnan”ti sutvā aññānipi dve vatthayugāni pesesi, so tānipi adāsi. Rājā aññānipi cattārīti evaṁ yāva dvattiṁsavatthayugāni pesesi. Atha brāhmaṇo “idaṁ vaḍḍhetvā gahaṇaṁ viya hotī”ti attano atthāya ekaṁ, brāhmaṇiyā ekanti dve vatthayugāni gahetvā tiṁsa yugāni Tathāgatasseva adāsi. Tato paṭṭhāya cassa Satthu vissāsiko jāto.

Atha naṁ rājā ekadivasaṁ sītasamaye Satthu santike dhammaṁ suṇantaṁ disvā satasahassagghanakaṁ attano pārutarattakambalaṁ datvā āha “ito paṭṭhāya imaṁ pārupitvā dhammaṁ suṇāhī”ti. So “kiṁ me iminā kambalena imasmiṁ pūtikāye upanītenā”ti cintetvā antogandhakuṭiyaṁ Tathāgatassa mañcassa upari vitānaṁ katvā agamāsi. Athekadivasaṁ rājā pātova vihāraṁ gantvā antogandhakuṭiyaṁ Satthu santike nisīdi. Tasmiṁ ca samaye chabbaṇṇā Buddharasmiyo kambale paṭihaññanti, kambalo ativiya virocati. Rājā olokento sañjānitvā āha “bhante amhākaṁ esa kambalo, amhehi Ekasāṭakabrāhmaṇassa dinno”ti. Tumhehi mahārāja brāhmaṇo pūjito, brāhmaṇena mayaṁ pūjitāti. Rājā “brāhmaṇo yuttaṁ aññāsi, na mayan”ti pasīditvā yaṁ manussānaṁ upakārabhūtaṁ, taṁ sabbaṁ aṭṭhaṭṭhakaṁ katvā sabba-aṭṭhakaṁ nāma dānaṁ datvā purohitaṭṭhāne ṭhapesi. Sopi “aṭṭhaṭṭhakaṁ nāma catusaṭṭhi hotī”ti catusaṭṭhi salākābhattāni upanibandhāpetvā yāvajīvaṁ dānaṁ datvā sīlaṁ rakkhitvā tato cuto sagge nibbatti.

Puna tato cuto imasmiṁ kappe Koṇāgamanassa ca Bhagavato Kassapadasabalassa cāti dvinnaṁ Buddhānaṁ antare Bārāṇasiyaṁ kuṭumbiyaghare nibbatto. So vuddhimanvāya gharāvāsaṁ vasanto ekadivasaṁ araññe jaṅghavihāraṁ carati, tasmiṁ ca samaye Paccekabuddho nadītīre cīvarakammaṁ karonto anuvāte appahonte saṁgharitvā ṭhapetuṁ āraddho. So disvā “kasmā bhante saṁgharitvā ṭhapethā”ti āha. Anuvāto



ကထေန္တဿ အဒါသိ၊ သတ္ထု ဂုဏေ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နေန မယှံ ကော အတ္ထော”တိ တမ္ပိ ဝတ္ထယုဂံ ဒသဗလဿေဝ အဒါသိ။ ရာဇာပိ ‘‘ကိံ ဗြာဟ္မဏေန ကတ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “တမ္ပိ တေန ဝတ္ထယုဂံ တထာဂတဿေဝ ဒိန္န”န္တိ သုတွာ အညာနိပိ ဒွေ ဝတ္ထယုဂါနိ ပေသေသိ၊ သော တာနိပိ အဒါသိ။ ရာဇာ အညာနိပိ စတ္တာရီတိ ဧဝံ ယာဝ ဒွတ္တိံသဝတ္ထယုဂါနိ ပေသေသိ။ အထ ဗြာဟ္မဏော “ဣဒံ ဝဍ္ဎေတွာ ဂဟဏံ ဝိယ ဟောတီ”တိ အတ္တနော အတ္ထာယ ဧကံ, ဗြာဟ္မဏိယာ ဧကန္တိ ဒွေ ဝတ္ထယုဂါနိ ဂဟေတွာ တိံသ ယုဂါနိ တထာဂတဿေဝ အဒါသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ စဿ သတ္ထု ဝိဿာသိကော ဇာတော။

အထ နံ ရာဇာ ဧကဒိဝသံ သီတသမယေ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏန္တံ ဒိသွာ သတသဟဿဂ္ဃနကံ အတ္တနော ပါရုတရတ္တကမ္ဗလံ ဒတွာ အာဟ “ဣတော ပဋ္ဌာယ ဣမံ ပါရုပိတွာ ဓမ္မံ သုဏာဟီ”တိ။ သော “ကိံ မေ ဣမိနာ ကမ္ဗလေန ဣမသ္မိံ ပူတိကာယေ ဥပနီတေနာ’’တိ စိန္တေတွာ အန္တောဂန္ဓကုဋိယံ တထာဂတဿ မဉ္စဿ ဥပရိ ဝိတာနံ ကတွာ အဂမာသိ။ အထေကဒိဝသံ ရာဇာ ပါတောဝ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ အန္တောဂန္ဓကုဋိယံ သတ္ထု သန္တိကေ နိသီဒိ။ တသ္မိံ စ သမယေ ဆဗ္ဗဏ္ဏာ ဗုဒ္ဓရသ္မိယော ကမ္ဗလေ ပဋိဟညန္တိ၊ ကမ္ဗလော အတိဝိယ ဝိရောစတိ။ ရာဇာ ဩလောကေန္တော သဉ္ဇာနိတွာ အာဟ “ဘန္တေ အမှာကံ ဧသ ကမ္ဗလော၊ အမှေဟိ ဧကသာဋကဗြာဟ္မဏဿ ဒိန္နော’’တိ။ တုမှေဟိ မဟာရာဇ ဗြာဟ္မဏော ပူဇိတော၊ ဗြာဟ္မဏေန မယံ ပူဇိတာတိ။ ရာဇာ ‘‘ဗြာဟ္မဏော ယုတ္တံ အညာသိ၊ န မယ”န္တိ ပသီဒိတွာ ယံ မနုဿာနံ ဥပကာရဘူတံ၊ တံ သဗ္ဗံ အဋ္ဌဋ္ဌကံ ကတွာ သဗ္ဗအဋ္ဌကံ နာမ ဒါနံ ဒတွာ ပုရောဟိတဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သောပိ ‘‘အဋ္ဌဋ္ဌကံ နာမ စတုသဋ္ဌိ ဟောတီ’’တိ စတုသဋ္ဌိ သလာကာဘတ္တာနိ ဥပနိဗန္ဓာပေတွာ ယာဝဇီဝံ ဒါနံ ဒတွာ သီလံ ရက္ခိတွာ တတော စုတော သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိ။

ပုန တတော စုတော ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ ကောဏာဂမနဿ စ ဘဂဝတော ကဿပဒသဗလဿ စာတိ ဒွိန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ အန္တရေ ဗာရာဏသိယံ ကုဋုမ္ဗိယဃရေ နိဗ္ဗတ္တော။ သော ဝုဒ္ဓိမန္ဝာယ ဃရာဝါသံ ဝသန္တော ဧကဒိဝသံ အရညေ ဇင်္ဃဝိဟာရံ စရတိ၊ တသ္မိံ စ သမယေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ နဒီတီရေ စီဝရကမ္မံ ကရောန္တော အနုဝါတေ အပ္ပဟောန္တေ သံဃရိတွာ ဌပေတုံ အာရဒ္ဓေါ။ သော ဒိသွာ “ကသ္မာ ဘန္တေ သံဃရိတွာ ဌပေထာ”တိ အာဟ။ အနုဝါတော

nappahotīti. “Iminā bhante karothā”ti sāṭakaṁ datvā “nibbattanibbattaṭṭhāne me kenaci parihāni mā hotū”ti patthanaṁ paṭṭhapesi.

Atha gharepissa bhaginiyā saddhiṁ bhariyāya kalahaṁ karontiyā Paccekabuddho piṇḍāya pāvisi. Athassa bhaginī Paccekabuddhassa piṇḍapātaṁ datvā tassa bhariyaṁ sandhāya[1] “evarūpaṁ bālaṁ yojanasatena parivajjeyyan”ti patthanaṁ paṭṭhapesi. Sā gehadvāre[2] ṭhitā sutvā “imāya dinnaṁ bhattaṁ mā esa bhuñjatū’ti pattaṁ gahetvā piṇḍapātaṁ chaḍḍetvā kalalassa pūretvā adāsi. Itarā disvā “bāle maṁ tāva akkosa vā pahara[3] vā, evarūpassa pana dve asaṅkhyeyyāni pūritapāramissa patthato bhattaṁ chaḍḍetvā kalalaṁ dātuṁ na yuttan”ti āha. Athassa bhariyāya paṭisaṅkhānaṁ uppajji. Sā “tiṭṭhatha bhante”ti kalalaṁ chaḍḍetvā pattaṁ dhovitvā gandhacuṇṇena ubbaṭṭetvā catumadhurassa pūretvā upari āsittena padumagabbhavaṇṇena sappinā vijjotamānaṁ Paccekabuddhassa hatthe ṭhapetvā “yathā ayaṁ piṇḍapāto obhāsajāto, evaṁ obhāsajātaṁ me sarīraṁ hotū”ti patthanaṁ paṭṭhapesi. Paccekabuddho anumoditvā ākāsaṁ pakkhandi. Tepi dve jāyampatikā yāvatāyukaṁ kusalaṁ katvā sagge nibbattitvā puna tato cavitvā upāsako Kassapasammāsambuddhakāle Bārāṇasiyaṁ asītikoṭivibhavassa seṭṭhino putto hutvā nibbatti, itarāpi tādisasseva seṭṭhino dhītā hutvā nibbatti.

Tassa vuddhippattassa tameva seṭṭhidhītaraṁ ānayiṁsu. Tassā pubbe adinnavipākassa tassa kammassa ānubhāvena patikulaṁ paviṭṭhamattāya ummārabbhantare sakalasarīraṁ ugghāṭitavaccakuṭi viya duggandhaṁ jātaṁ. Seṭṭhikumāro “kassāyaṁ gandho”ti pucchitvā “seṭṭhikaññāyā”ti sutvā “nīharathā”ti ābhataniyāmeneva[4] kulagharaṁ pesesi. Sā eteneva nīhārena sattasu ṭhānesu paṭinivattitā.

Tena ca samayena Kassapadasabalo parinibbāyi, tassa ghanakoṭṭimāhi satasahassagghanikāhi rattasuvaṇṇa-iṭṭhakāhi yojanubbedhaṁ cetiyaṁ ārabhiṁsu. Tasmiṁ cetiye kariyamāne sā seṭṭhidhītā cintesi “ahaṁ sattasu ṭhānesu paṭinivattitā, kiṁ me jīvitenā”ti

1. Sandhāya evamāha (Sī, Syā, Ka) 2. Gehaṅgaṇe (Sī, Syā)
3. Paribhāsa (Syā, Ka) 4. Āgatayāneneva (Sī), āgataniyāmeneva (Syā)



နပ္ပဟောတီတိ။ “ဣမိနာ ဘန္တေ ကရောထာ”တိ သာဋကံ ဒတွာ “နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ မေ ကေနစိ ပရိဟာနိ မာ ဟောတူ”တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။

အထ ဃရေပိဿ ဘဂိနိယာ သဒ္ဓိံ ဘရိယာယ ကလဟံ ကရောန္တိယာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ အထဿ ဘဂိနီ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပိဏ္ဍပါတံ ဒတွာ တဿ ဘရိယံ သန္ဓာယ[1] “ဧဝရူပံ ဗာလံ ယောဇနသတေန ပရိဝဇ္ဇေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။ သာ ဂေဟဒွါရေ[2] ဌိတာ သုတွာ “ဣမာယ ဒိန္နံ ဘတ္တံ မာ ဧသ ဘုဉ္ဇတူ”တိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပိဏ္ဍပါတံ ဆဍ္ဍေတွာ ကလလဿ ပူရေတွာ အဒါသိ။ ဣတရာ ဒိသွာ “ဗာလေ မံ တာဝ အက္ကောသ ဝါ ပဟရ[3] ဝါ၊ ဧဝရူပဿ ပန ဒွေ အသင်္ချေယျာနိ ပူရိတပါရမိဿ ပတ္တတော ဘတ္တံ ဆဍ္ဍေတွာ ကလလံ ဒါတုံ န ယုတ္တ”န္တိ အာဟ။ အထဿ ဘရိယာယ ပဋိသင်္ခါနံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သာ “တိဋ္ဌထ ဘန္တေ”တိ ကလလံ ဆဍ္ဍေတွာ ပတ္တံ ဓောဝိတွာ ဂန္ဓစုဏ္ဏေန ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ စတုမဓုရဿ ပူရေတွာ ဥပရိ အာသိတ္တေန ပဒုမဂဗ္ဘဝဏ္ဏေန သပ္ပိနာ ဝိဇ္ဇောတမာနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ “ယထာ အယံ ပိဏ္ဍပါတော ဩဘာသဇာတော၊ ဧဝံ ဩဘာသဇာတံ မေ သရီရံ ဟောတူ”တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ အနုမောဒိတွာ အာကာသံ ပက္ခန္ဒိ။ တေပိ ဒွေ ဇာယမ္ပတိကာ ယာဝတာယုကံ ကုသလံ ကတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပုန တတော စဝိတွာ ဥပါသကော ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ဗာရာဏသိယံ အသီတိကောဋိဝိဘဝဿ သေဋ္ဌိနော ပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဣတရာပိ တာဒိသဿေဝ သေဋ္ဌိနော ဓီတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။

တဿ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တဿ တမေဝ သေဋ္ဌိဓီတရံ အာနယိံသု။ တဿာ ပုဗ္ဗေ အဒိန္နဝိပါကဿ တဿ ကမ္မဿ အာနုဘာဝေန ပတိကုလံ ပဝိဋ္ဌမတ္တာယ ဥမ္မာရဗ္ဘန္တရေ သကလသရီရံ ဥဂ္ဃာဋိတဝစ္စကုဋိ ဝိယ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဇာတံ။ သေဋ္ဌိကုမာရော “ကဿာယံ ဂန္ဓော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သေဋ္ဌိကညာယာ”တိ သုတွာ “နီဟရထာ”တိ အာဘတနိယာမေနေဝ[4] ကုလဃရံ ပေသေသိ။ သာ ဧတေနေဝ နီဟာရေန သတ္တသု ဌာနေသု ပဋိနိဝတ္တိတာ။

တေန စ သမယေန ကဿပဒသဗလော ပရိနိဗ္ဗာယိ၊ တဿ ဃနကောဋ္ဋိမာဟိ သတသဟဿဂ္ဃနိကာဟိ ရတ္တသုဝဏ္ဏဣဋ္ဌကာဟိ ယောဇနုဗ္ဗေဓံ စေတိယံ အာရဘိံသု။ တသ္မိံ စေတိယေ ကရိယမာနေ သာ သေဋ္ဌိဓီတာ စိန္တေသိ “အဟံ သတ္တသု ဌာနေသု ပဋိနိဝတ္တိတာ၊ ကိံ မေ ဇီဝိတေနာ”တိ

၁-သန္ဓာယ ဧဝမာဟ (သီ၊ သျာ၊ က) ၂-ဂေဟင်္ဂဏေ (သီ၊ သျာ)
၃-ပရိဘာသ (သျာ၊ က) ၄-အာဂတယာနေနေဝ (သီ)၊ အာဂတနိယာမေနေဝ (သျာ)

attano sarīrābharaṇabhaṇḍakaṁ[1] bhañjāpetvā suvaṇṇa-iṭṭhakaṁ kāresi ratanāyataṁ vidatthivitthinnaṁ caturaṅgulubbedhaṁ. Tato haritālamanosilāpiṇḍaṁ gahetvā aṭṭha uppalahatthake ādāya cetiyakaraṇaṭṭhānaṁ gatā. Tasmiṁ ca khaṇe ekā iṭṭhakāpanti parikkhipitvā āgacchamānā ghaṭaniṭṭhakāya ūnā hoti. Seṭṭhidhītā vaḍḍhakiṁ āha "imaṁ iṭṭhakaṁ ettha ṭhapethā"ti. Amma bhaddake kāle āgatāsi, sayameva ṭhapehīti. Sā āruyha telena haritālamanosilaṁ yojetvā tena bandhanena iṭṭhakaṁ patiṭṭhapetvā upari aṭṭhahi uppalahatthakehi pūjaṁ katvā vanditvā "nibbattanibbattaṭṭhāne me kāyato candanagandho vāyatu, mukhato uppalagandho"ti patthanaṁ katvā cetiyaṁ vanditvā padakkhiṇaṁ katvā agamāsi.

Atha tasmiṁyeva khaṇe yassa seṭṭhiputtassa paṭhamaṁ gehaṁ nītā, tassa taṁ ārabbha sati udapādi. Nagarepi nakkhattaṁ saṅghuṭṭhaṁ hoti. So upaṭṭhāke āha "tadā idha ānītā seṭṭhidhītā atthi, kahaṁ sā"ti. Kulagehe sāmīti. Ānetha naṁ, nakkhattaṁ kīḷissāmāti. Te gantvā taṁ vanditvā ṭhitā "kiṁ tātā āgatatthā"ti tāya puṭṭhā taṁ pavattiṁ ācikkhiṁsu. Tātā mayā ābharaṇabhaṇḍena cetiyaṁ pūjitaṁ, ābharaṇaṁ me natthīti. Te gantvā seṭṭhiputtassa ārocesuṁ. Ānetha naṁ, piḷandhanaṁ labhissāmāti. Te ānayiṁsu. Tassā saha gharappavesanena sakalagehaṁ candanagandhañceva nīluppalagandhañca vāyi.

Seṭṭhiputto taṁ pucchi "paṭhamaṁ tava sarīrato duggandho vāyi, idāni pana te sarīrato candanagandho, mukhato uppalagandho vāyati, kiṁ etan"ti. Sā ādito paṭṭhāya attanā katakammaṁ ārocesi. Seṭṭhiputto "niyyānikaṁ vata Buddhasāsanan"ti pasīditvā yojanikaṁ suvaṇṇacetiyaṁ kambalakañcukena parikkhipitvā tattha tattha rathacakkappamāṇehi suvaṇṇapadumehi alaṅkari. Tesaṁ dvādasahatthā olambakā honti. So tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā sagge nibbattitvā tato cuto Bārāṇasito yojanamatte ṭhāne aññatarasmiṁ amaccakule nibbatti. Seṭṭhikaññāpi devalokato cavitvā rājakule jeṭṭhadhītā hutvā nibbatti.

1. Ābharaṇabhaṇḍaṁ (Sī)



အတ္တနော သရီရာဘရဏဘဏ္ဍကံ[၁] ဘဉ္ဇာပေတွာ သုဝဏ္ဏဣဋ္ဌကံ ကာရေသိ ရတနာယတံ ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထိန္နံ စတုရင်္ဂုလုဗ္ဗေဓံ။ တတော ဟရိတာလမနောသိလာပိဏ္ဍံ ဂဟေတွာ အဋ္ဌ ဥပ္ပလဟတ္ထကေ အာဒါယ စေတိယကရဏဋ္ဌာနံ ဂတာ။ တသ္မိံ စ ခဏေ ဧကာ ဣဋ္ဌကာပန္တိ ပရိက္ခိပိတွာ အာဂစ္ဆမာနာ ဃဋနိဋ္ဌကာယ ဦနာ ဟောတိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ ဝဍ္ဎကိံ အာဟ "ဣမံ ဣဋ္ဌကံ ဧတ္ထ ဌပေထာ"တိ။ အမ္မ ဘဒ္ဒကေ ကာလေ အာဂတာသိ၊ သယမေဝ ဌပေဟီတိ။ သာ အာရုယှ တေလေန ဟရိတာလမနောသိလံ ယောဇေတွာ တေန ဗန္ဓနေန ဣဋ္ဌကံ ပတိဋ္ဌပေတွာ ဥပရိ အဋ္ဌဟိ ဥပ္ပလဟတ္ထကေဟိ ပူဇံ ကတွာ ဝန္ဒိတွာ "နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ မေ ကာယတော စန္ဒနဂန္ဓော ဝါယတု၊ မုခတော ဥပ္ပလဂန္ဓော"တိ ပတ္ထနံ ကတွာ စေတိယံ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ အဂမာသိ။

အထ တသ္မိံယေဝ ခဏေ ယဿ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ ပဌမံ ဂေဟံ နီတာ၊ တဿ တံ အာရဗ္ဘ သတိ ဥဒပါဒိ။ နဂရေပိ နက္ခတ္တံ သင်္ဃုဋ္ဌံ ဟောတိ။ သော ဥပဋ္ဌာကေ အာဟ "တဒါ ဣဓ အာနီတာ သေဋ္ဌိဓီတာ အတ္ထိ၊ ကဟံ သာ"တိ။ ကုလဂေဟေ သာမီတိ။ အာနေထ နံ, နက္ခတ္တံ ကီဠိဿာမာတိ။ တေ ဂန္တွာ တံ ဝန္ဒိတွာ ဌိတာ "ကိံ တာတာ အာဂတတ္ထာ"တိ တာယ ပုဋ္ဌာ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိံသု။ တာတာ မယာ အာဘရဏဘဏ္ဍေန စေတိယံ ပူဇိတံ၊ အာဘရဏံ မေ နတ္ထီတိ။ တေ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ အာရောစေသုံ။ အာနေထ နံ, ပိဠန္ဓနံ လဘိဿာမာတိ။ တေ အာနယိံသု။ တဿာ သဟ ဃရပ္ပဝေသနေန သကလဂေဟံ စန္ဒနဂန္ဓဉ္စေဝ နီလုပ္ပလဂန္ဓဉ္စ ဝါယိ။

သေဋ္ဌိပုတ္တော တံ ပုစ္ဆိ "ပဌမံ တဝ သရီရတော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါယိ၊ ဣဒါနိ ပန တေ သရီရတော စန္ဒနဂန္ဓော, မုခတော ဥပ္ပလဂန္ဓော ဝါယတိ၊ ကိံ ဧတ"န္တိ။ သာ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အတ္တနာ ကတကမ္မံ အာရောစေသိ။ သေဋ္ဌိပုတ္တော "နိယျာနိကံ ဝတ ဗုဒ္ဓသာသန"န္တိ ပသီဒိတွာ ယောဇနိကံ သုဝဏ္ဏစေတိယံ ကမ္ဗလကဉ္စုကေန ပရိက္ခိပိတွာ တတ္ထ တတ္ထ ရထစက္ကပ္ပမာဏေဟိ သုဝဏ္ဏပဒုမေဟိ အလင်္ကရိ။ တေသံ ဒွါဒသဟတ္ထာ ဩလမ္ဗကာ ဟောန္တိ။ သော တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စုတော ဗာရာဏသိတော ယောဇနမတ္တေ ဌာနေ အညတရသ္မိံ အမစ္စကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သေဋ္ဌိကညာပိ ဒေဝလောကတော စဝိတွာ ရာဇကုလေ ဇေဋ္ဌဓီတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။

၁-အာဘရဏဘဏ္ဍံ (သီ)

Tesu vayapattesu kumārassa vasanagāme nakkhattaṁ saṅghuṭṭhaṁ. So mātaraṁ āha "sāṭakaṁ me amma dehi, nakkhattaṁ kīḷissāmī"ti. Sā dhotavatthaṁ nīharitvā adāsi. Amma thūlaṁ idaṁ, aññaṁ dehīti. Aññaṁ nīharitvā adāsi, tampi paṭikkhipi. Aññaṁ nīharitvā adāsi, tampi paṭikkhipi. Atha naṁ mātā āha "tāta yādise gehe mayaṁ jātā, natthi no ito sukhumatarassa paṭilābhāya puññan"ti. Tena hi labhanaṭṭhānaṁ gacchāmi ammāti. Putta ahaṁ ajjeva tuyhaṁ Bārāṇasinagare rajjapaṭilābhaṁ icchāmīti. So mātaraṁ vanditvā āha "gacchāmi ammā"ti. Gaccha tātāti. Evaṁ kirassā cittaṁ ahosi "kahaṁ gamissati, idha vā ettha vā gehe nisīdissatī"ti. So pana puññaniyāmena nikkhamitvā Bārāṇasiṁ gantvā uyyāne maṅgalasilāpaṭṭesasīsaṁ pārupitvā nipajji. So ca Bārāṇasirañño kālakatassa sattamo divaso hoti.

Amacco rañño sarīrakiccaṁ katvā rājaṅgaṇe nisīditvā mantayiṁsu "rañño ekā dhītāva atthi, putto natthi, arājakaṁ rajjaṁ na vaṭṭati[1], ko rājā hotī"ti[2] mantetvā "tvaṁ hohi, tvaṁ hohī"ti āhaṁsu. Purohito āha "bahuṁ oloketuṁ na vaṭṭati, Phussarathaṁ vissajjemā"ti. Te kumudavaṇṇe cattāro sindhave yojetvā pañcavidhaṁ rājakakudhabhaṇḍaṁ setacchattañca rathasmiṁyeva ṭhapetvā rathaṁ vissajjetvā pacchato tūriyāni paggaṇhāpesuṁ. Ratho pācīnadvārena nikkhamitvā uyyānābhimukho ahosi. "Paricayena uyyānābhimukho gacchati, nivattemā"ti keci āhaṁsu. Purohito "mā nivattayitthā"ti āha. Ratho kumāraṁ padakkhiṇaṁ katvā ārohanasajjo hutvā aṭṭhāsi. Purohito pārupanakaṇṇaṁ apanetvā pādatalāni olokento "tiṭṭhatu ayaṁ dīpo, dvisahassadīpaparivāresu catūsu dīpesu eso rajjaṁ kāretuṁ[3] yutto"ti vatvā "punapi tūriyāni paggaṇhatha, punapi tūriyāni paggaṇhathā"ti tikkhattuṁ tūriyāni paggaṇhāpesi.

Atha kumāro mukhaṁ vivaritvā oloketvā "kena kammena āgatatthā"ti āha. Deva tumhākaṁ rajjaṁ pāpuṇātīti. Rājā kahanti. Devattaṁ gato[4] sāmīti. Kati divasā atikkantāti. Ajja

1. Na nandati (Sī) 2. Hotūti (Sī) 3. Ekarajjaṁ kātuṁ (Sī) 4. Divaṅgato (Syā)



တေသု ဝယပတ္တေသု ကုမာရဿ ဝသနဂါမေ နက္ခတ္တံ သင်္ဃုဋ္ဌံ။ သော မာတရံ အာဟ "သာဋကံ မေ အမ္မ ဒေဟိ၊ နက္ခတ္တံ ကီဠိဿာမီ"တိ။ သာ ဓောတဝတ္ထံ နီဟရိတွာ အဒါသိ။ အမ္မ ထူလံ ဣဒံ၊ အညံ ဒေဟီတိ။ အညံ နီဟရိတွာ အဒါသိ၊ တမ္ပိ ပဋိက္ခိပိ။ အညံ နီဟရိတွာ အဒါသိ၊ တမ္ပိ ပဋိက္ခိပိ။ အထ နံ မာတာ အာဟ "တာတ ယာဒိသေ ဂေဟေ မယံ ဇာတာ၊ နတ္ထိ နော ဣတော သုခုမတရဿ ပဋိလာဘာယ ပုည"န္တိ။ တေန ဟိ လဘနဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆာမိ အမ္မာတိ။ ပုတ္တ အဟံ အဇ္ဇေဝ တုယှံ ဗာရာဏသိနဂရေ ရဇ္ဇပဋိလာဘံ ဣစ္ဆာမီတိ။ သော မာတရံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ "ဂစ္ဆာမိ အမ္မာ"တိ။ ဂစ္ဆ တာတာတိ။ ဧဝံ ကိရဿာ စိတ္တံ အဟောသိ "ကဟံ ဂမိဿတိ၊ ဣဓ ဝါ ဧတ္ထ ဝါ ဂေဟေ နိသီဒိဿတီ"တိ။ သော ပန ပုညနိယာမေန နိက္ခမိတွာ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ဥယျာနေ မင်္ဂလသိလာပဋ္ဋေ သသီသံ ပါရုပိတွာ နိပဇ္ဇိ။ သော စ ဗာရာဏသိရညော ကာလကတဿ သတ္တမော ဒိဝသော ဟောတိ။

အမစ္စာ ရညော သရီရကိစ္စံ ကတွာ ရာဇင်္ဂဏေ နိသီဒိတွာ မန္တယိံသု "ရညော ဧကာ ဓီတာဝ အတ္ထိ၊ ပုတ္တော နတ္ထိ၊ အရာဇကံ ရဇ္ဇံ န ဝဋ္ဋတိ[1]၊ ကော ရာဇာ ဟောတီ"တိ[2] မန္တေတွာ "တွံ ဟောဟိ၊ တွံ ဟောဟီ"တိ အာဟံသု။ ပုရောဟိတော အာဟ "ဗဟုံ ဩလောကေတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ ဖုဿရထံ ဝိဿဇ္ဇေမာ"တိ။ တေ ကုမုဒဝဏ္ဏေ စတ္တာရော သိန္ဓဝေ ယောဇေတွာ ပဉ္စဝိဓံ ရာဇကကုဓဘဏ္ဍံ သေတစ္ဆတ္တဉ္စ ရထသ္မိံယေဝ ဌပေတွာ ရထံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ပစ္ဆတော တူရိယာနိ ပဂ္ဂဏှာပေသုံ။ ရထော ပါစီနဒွါရေန နိက္ခမိတွာ ဥယျာနာဘိမုခေါ အဟောသိ။ "ပရိစယေန ဥယျာနာဘိမုခေါ ဂစ္ဆတိ၊ နိဝတ္တေမာ"တိ ကေစိ အာဟံသု။ ပုရောဟိတော "မာ နိဝတ္တယိတ္ထာ"တိ အာဟ။ ရထော ကုမာရံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ အာရောဟနသဇ္ဇော ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ ပုရောဟိတော ပါရုပနကဏ္ဏံ အပနေတွာ ပါဒတလာနိ ဩလောကေန္တော "တိဋ္ဌတု အယံ ဒီပေါ၊ ဒွိသဟဿဒီပပရိဝါရေသု စတူသု ဒီပေသု ဧသော ရဇ္ဇံ ကာရေတုံ[3] ယုတ္တော"တိ ဝတွာ "ပုနပိ တူရိယာနိ ပဂ္ဂဏှထ၊ ပုနပိ တူရိယာနိ ပဂ္ဂဏှထာ"တိ တိက္ခတ္တုံ တူရိယာနိ ပဂ္ဂဏှာပေသိ။

အထ ကုမာရော မုခံ ဝိဝရိတွာ ဩလောကေတွာ "ကေန ကမ္မေန အာဂတတ္ထာ"တိ အာဟ။ ဒေဝ တုမှာကံ ရဇ္ဇံ ပါပုဏာတီတိ။ ရာဇာ ကဟန္တိ။ ဒေဝတ္တံ ဂတော[4] သာမီတိ။ ကတိ ဒိဝသာ အတိက္ကန္တာတိ။ အဇ္ဇ

၁-န နန္ဒတိ (သီ) ၂-ဟောတူတိ (သီ)
၃-ကေရဇ္ဇံ ကာတုံ (သီ) ၄-ဒိဝင်္ဂတော (သျာ)

sattamo divasoti. Putto vā dhītā vā natthīti. Dhītā atthi deva, putto natthīti. Karissāmi rajjanti. Te tāvadeva abhisekamaṇḍapaṁ kāretvā rājadhītaraṁ sabbālaṅkārehi alaṅkaritvā uyyānaṁ ānetvā kumārassa abhisekaṁ akaṁsu.

Athassa katābhisekassa sahassagghanakaṁ vatthaṁ upahariṁsu. So "kimidaṁ tātā"ti āha. Nivāsanavatthaṁ devāti. Nanu tātā thūlaṁ, aññaṁ sukhumataraṁ natthīti. Manussānaṁ paribhogavatthesu ito sukhumataraṁ natthi devāti. Tumhākaṁ rājā evarūpaṁ nivāsesīti. Āma devāti. Na maññe puññavā tumhākaṁ rājā, suvaṇṇabhiṅgāraṁ[1] āharatha, labhissāma vatthanti. Te suvaṇṇabhiṅgāraṁ āhariṁsu. So uṭṭhāya hatthe dhovitvā mukhaṁ vikkhāletvā hatthena udakaṁ ādāya puratthimāya disāya abbhukkiri, tāvadeva ghanapathaviṁ bhinditvā aṭṭha kapparukkhā uṭṭhahiṁsu. Puna udakaṁ gahetvā dakkhiṇaṁ pacchimaṁ uttaranti evaṁ catassopi disā abbhukkiri, sabbadisāsu aṭṭhaṭṭha katvā dvattiṁsa kapparukkhā uṭṭhahiṁsu. So ekaṁ dibbadussaṁ nivāsetvā ekaṁ pārupitvā "Nandarañño vijite suttakantikā itthiyo mā suttaṁ kantiṁsūti evaṁ bheriṁ carāpethā"ti vatvā chattaṁ ussāpetvā alaṅkatapaṭiyatto hatthikkhandhavaragato nagaraṁ pavisitvā pāsādaṁ āruyha mahāsampattiṁ anubhavi.

Evaṁ kāle gacchante ekadivasaṁ devī rañño mahāsampattiṁ disvā "aho tapassī"ti[2] kāruññākāraṁ dassesi. "Kimidaṁ devī"ti ca puṭṭhā "atimahatī te deva sampatti, atīte Buddhānaṁ saddahitvā kalyāṇaṁ akattha, idāni anāgatassa paccayaṁ kusalaṁ na karothā"ti āha. Kassa dassāmi,sīlavanto natthīti. "Asuñño deva Jambudīpo arahantehi, tumhe dānameva sajjetha, ahaṁ arahante lacchāmī"ti āha. Rājā punadivase pācīnadvāre dānaṁ sajjāpesi. Devī pātova uposathaṅgāni adhiṭṭhāya uparipāsāde puratthābhimukhā urena nipajjitvā "sace etissā disāya arahanto atthi, sve āgantvā amhākaṁ bhikkhaṁ gaṇhantū"ti āha. Tassaṁ disāyaṁ arahanto nāhesuṁ, taṁ sakkāraṁ kapaṇayācakānaṁ adaṁsu.

1. Suvaṇṇabhiṅkāraṁ (Sī) 2. Aho vata tapassīti (Syā)



သတ္တမော ဒိဝသောတိ။ ပုတ္တော ဝါ ဓီတာ ဝါ နတ္ထီတိ။ ဓီတာ အတ္ထိ ဒေဝ၊ ပုတ္တော နတ္ထီတိ။ ကရိဿာမိ ရဇ္ဇန္တိ။ တေ တာဝဒေဝ အဘိသေကမဏ္ဍပံ ကာရေတွာ ရာဇဓီတရံ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကရိတွာ ဥယျာနံ အာနေတွာ ကုမာရဿ အဘိသေကံ အကံသု။

အထဿ ကတာဘိသေကဿ သဟဿဂ္ဃနကံ ဝတ္ထံ ဥပဟရိံသု။ သော "ကိမိဒံ တာတာ"တိ အာဟ။ နိဝါသနဝတ္ထံ ဒေဝါတိ။ နနု တာတာ ထူလံ၊ အညံ သုခုမတရံ နတ္ထီတိ။ မနုဿာနံ ပရိဘောဂဝတ္ထေသု ဣတော သုခုမတရံ နတ္ထိ ဒေဝါတိ။ တုမှာကံ ရာဇာ ဧဝရူပံ နိဝါသေသီတိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ န မညေ ပုညဝါ တုမှာကံ ရာဇာ၊ သုဝဏ္ဏဘိင်္ဂါရံ[1] အာဟရထ၊ လဘိဿာမ ဝတ္ထန္တိ။ တေ သုဝဏ္ဏဘိင်္ဂါရံ အာဟရိံသု။ သော ဥဋ္ဌာယ ဟတ္ထေ ဓောဝိတွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ဟတ္ထေန ဥဒကံ အာဒါယ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ အဗ္ဘုက္ကိရိ၊ တာဝဒေဝ ဃနပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ အဋ္ဌ ကပ္ပရုက္ခာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ ပုန ဥဒကံ ဂဟေတွာ ဒက္ခိဏံ ပစ္ဆိမံ ဥတ္တရန္တိ ဧဝံ စတဿောပိ ဒိသာ အဗ္ဘုက္ကိရိ၊ သဗ္ဗဒိသာသု အဋ္ဌဋ္ဌ ကတွာ ဒွတ္တိံသ ကပ္ပရုက္ခာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ သော ဧကံ ဒိဗ္ဗဒုဿံ နိဝါသေတွာ ဧကံ ပါရုပိတွာ "နန္ဒရညော ဝိဇိတေ သုတ္တကန္တိကာ ဣတ္ထိယော မာ သုတ္တံ ကန္တိံသူတိ ဧဝံ ဘေရိံ စရာပေထာ"တိ ဝတွာ ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ အလင်္ကတပဋိယတ္တော ဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတော နဂရံ ပဝိသိတွာ ပါသာဒံ အာရုယှ မဟာသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိ။

ဧဝံ ကာလေ ဂစ္ဆန္တေ ဧကဒိဝသံ ဒေဝီ ရညော မဟာသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ "အဟော တပဿီ"တိ[2] ကာရုညာကာရံ ဒဿေသိ။ "ကိမိဒံ ဒေဝီ"တိ စ ပုဋ္ဌာ "အတိမဟတီ တေ ဒေဝ သမ္ပတ္တိ၊ အတီတေ ဗုဒ္ဓါနံ သဒ္ဒဟိတွာ ကလျာဏံ အကတ္ထ၊ ဣဒါနိ အနာဂတဿ ပစ္စယံ ကုသလံ န ကရောထာ"တိ အာဟ။ ကဿ ဒဿာမိ၊ သီလဝန္တော နတ္ထီတိ။ "အသုညော ဒေဝ ဇမ္ဗုဒီပေါ အရဟန္တေဟိ၊ တုမှေ ဒါနမေဝ သဇ္ဇေထ၊ အဟံ အရဟန္တေ လစ္ဆာမီ"တိ အာဟ။ ရာဇာ ပုနဒိဝသေ ပါစီနဒွါရေ ဒါနံ သဇ္ဇာပေသိ။ ဒေဝီ ပါတောဝ ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌာယ ဥပရိပါသာဒေ ပုရတ္ထာဘိမုခါ ဥရေန နိပဇ္ဇိတွာ "သစေ ဧတိဿာ ဒိသာယ အရဟန္တော အတ္ထိ၊ သွေ အာဂန္တွာ အမှာကံ ဘိက္ခံ ဂဏှန္တူ"တိ အာဟ။ တဿံ ဒိသာယံ အရဟန္တော နာဟေသုံ၊ တံ သက္ကာရံ ကပဏယာစကာနံ အဒံသု။

၁-သုဝဏ္ဏဘိင်္ကာရံ (သီ) ၂-အဟော ဝတ တပဿီတိ (သျာ)

Punadivase dakkhiṇadvāre dānaṁ sajjetvā tatheva akāsi, punadivase pacchimadvāre. Uttaradvāre sajjanadivase pana deviyā tatheva nimantite Himavante vasantānaṁ Padumavatiyā puttānaṁ pañcasatānaṁ Paccekabuddhānaṁ jeṭṭhako Mahāpadumapaccekabuddho bhātike āmantesi “mārisā Nandarājā tumhe nimanteti, adhivāsetha tassā”ti. Te adhivāsetvā punadivase Anotattadahe mukhaṁ dhovitvā ākāsena āgantvā uttaradvāre otariṁsu. Manussā gantvā “pañcasatā deva Paccekabuddhā āgatā”ti rañño ārocesuṁ. Rājā saddhiṁ deviyā gantvā vanditvā pattaṁ gahetvā Paccekabuddhe pāsādaṁ āropetvā tatra tesaṁ dānaṁ datvā bhattakiccāvasāne rājā saṁghattherassa, devī saṁghanavakassa pādamūle nipajjitvā “ayyā paccayehi na kilamissanti, mayaṁ puññena na hāyissāma, amhākaṁ yāvajīvaṁ idha nivāsāya paṭiññaṁ dethā”ti paṭiññaṁ kāretvā uyyāne pañca paṇṇasālāsatāni pañca caṅkamasatānīti sabbākārena nivāsaṭṭhānaṁ sampādetvā tattha vasāpesuṁ.

Evaṁ kāle gacchante rañño paccanto kupito[1]. So “ahaṁ paccantaṁ vūpasametuṁ gacchāmi, tvaṁ Paccekabuddhesu mā pamajjī”ti deviṁ ovaditvā gato. Tasmiṁ anāgateyeva Paccekabuddhānaṁ āyusaṅkhārā khīṇā. Mahāpadumapaccekabuddho tiyāmarattiṁ jhānakīḷaṁ kīḷitvā aruṇuggamane ālambanaphalakaṁ ālambitvā ṭhitakova anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi, etenupāyena sesāpīti sabbeva parinibbutā. Punadivase devī Paccekabuddhānaṁ nisīdanaṭṭhānaṁ haritupalittaṁ kāretvā pupphāni vikiritvā dhūmaṁ datvā tesaṁ āgamanaṁ olokentī nisinnā āgamanaṁ apassantī purisaṁ pesesi “gaccha tāta jānāhi, kiṁ ayyānaṁ kiñci aphāsukan”ti. So gantvā Mahāpadumassa paṇṇasālādvāraṁ vivaritvā tattha apassanto caṅkamanaṁ gantvā ālambanaphalakaṁ nissāya ṭhitaṁ disvā vanditvā “kālo bhante”ti āha. Parinibbutasarīraṁ kiṁ kathessati, so “niddāyati maññe”ti gantvā piṭṭhipāde hatthena parāmasitvā pādānaṁ sītalatāya ceva thaddhatāya ca parinibbutabhāvaṁ ñatvā dutiyassa santikaṁ agamāsi, evaṁ tatiyassāti sabbesaṁ parinibbutabhāvaṁ ñatvā rājakulaṁ gato “kahaṁ tāta Paccekabuddhā”ti puṭṭho “parinibbutā devī”ti

---

1. Kuppi (Sī, Syā)



ပုနဒိဝသေ ဒက္ခိဏဒွါရေ ဒါနံ သဇ္ဇေတွာ တထေဝ အကာသိ၊ ပုနဒိဝသေ ပစ္ဆိမဒွါရေ။ ဥတ္တရဒွါရေ သဇ္ဇနဒိဝသေ ပန ဒေဝိယာ တထေဝ နိမန္တိတေ ဟိမဝန္တေ ဝသန္တာနံ ပဒုမဝတိယာ ပုတ္တာနံ ပဉ္စသတာနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဇေဋ္ဌကော မဟာပဒုမပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဘာတိကေ အာမန္တေသိ “မာရိသာ နန္ဒရာဇာ တုမှေ နိမန္တေတိ၊ အဓိဝါသေထ တဿာ”တိ။ တေ အဓိဝါသေတွာ ပုနဒိဝသေ အနောတတ္တဒဟေ မုခံ ဓောဝိတွာ အာကာသေန အာဂန္တွာ ဥတ္တရဒွါရေ ဩတရိံသု။ မနုဿာ ဂန္တွာ “ပဉ္စသတာ ဒေဝ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အာဂတာ”တိ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ သဒ္ဓိံ ဒေဝိယာ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ပါသာဒံ အာရောပေတွာ တတြ တေသံ ဒါနံ ဒတွာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ရာဇာ သံဃတ္ထေရဿ, ဒေဝီ သံဃနဝကဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ “အယျာ ပစ္စယေဟိ န ကိလမိဿန္တိ၊ မယံ ပုညေန န ဟာယိဿာမ၊ အမှာကံ ယာဝဇီဝံ ဣဓ နိဝါသာယ ပဋိညံ ဒေထာ”တိ ပဋိညံ ကာရေတွာ ဥယျာနေ ပဉ္စ ပဏ္ဏသာလာသတာနိ ပဉ္စ စင်္ကမသတာနီတိ သဗ္ဗာကာရေန နိဝါသဋ္ဌာနံ သမ္ပာဒေတွာ တတ္ထ ဝသာပေသုံ။

ဧဝံ ကာလေ ဂစ္ဆန္တေ ရညော ပစ္စန္တော ကုပိတော[1]။ သော “အဟံ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတုံ ဂစ္ဆာမိ၊ တွံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေသု မာ ပမဇ္ဇီ”တိ ဒေဝိံ ဩဝဒိတွာ ဂတော။ တသ္မိံ အနာဂတေယေဝ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ အာယုသင်္ခါရာ ခီဏာ။ မဟာပဒုမပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ တိယာမရတ္တိံ ဈာနကီဠံ ကီဠိတွာ အရုဏုဂ္ဂမနေ အာလမ္ဗနဖလကံ အာလမ္ဗိတွာ ဌိတကောဝ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ၊ ဧတေနုပါယေန သေသာပီတိ သဗ္ဗေဝ ပရိနိဗ္ဗုတာ။ ပုနဒိဝသေ ဒေဝီ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ နိသီဒနဋ္ဌာနံ ဟရိတုပလိတ္တံ ကာရေတွာ ပုပ္ဖါနိ ဝိကိရိတွာ ဓူမံ ဒတွာ တေသံ အာဂမနံ ဩလောကေန္တီ နိသိန္နာ အာဂမနံ အပဿန္တီ ပုရိသံ ပေသေသိ “ဂစ္ဆ တာတ ဇာနာဟိ၊ ကိံ အယျာနံ ကိဉ္စိ အဖာသုက”န္တိ။ သော ဂန္တွာ မဟာပဒုမဿ ပဏ္ဏသာလာဒွါရံ ဝိဝရိတွာ တတ္ထ အပဿန္တော စင်္ကမနံ ဂန္တွာ အာလမ္ဗနဖလကံ နိဿာယ ဌိတံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ “ကာလော ဘန္တေ”တိ အာဟ။ ပရိနိဗ္ဗုတသရီရံ ကိံ ကထေဿတိ၊ သော “နိဒ္ဒါယတိ မညေ”တိ ဂန္တွာ ပိဋ္ဌိပါဒေ ဟတ္ထေန ပရာမသိတွာ ပါဒါနံ သီတလတာယ စေဝ ထဒ္ဓတာယ စ ပရိနိဗ္ဗုတဘာဝံ ဉတွာ ဒုတိယဿ သန္တိကံ အဂမာသိ၊ ဧဝံ တတိယဿာတိ သဗ္ဗေသံ ပရိနိဗ္ဗုတဘာဝံ ဉတွာ ရာဇကုလံ ဂတော “ကဟံ တာတ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ”တိ ပုဋ္ဌော “ပရိနိဗ္ဗုတာ ဒေဝီ”တိ

---

၁-ကုပ္ပိ (သီ၊ သျာ)

āha. Devī kandantī rodantī nikkhamitvā nāgarehi saddhiṁ tattha gantvā sādhukīḷitaṁ[1] kāretvā Paccekabuddhānaṁ sarīrakiccaṁ katvā dhātuyo gahetvā cetiyaṁ patiṭṭhāpesi.

Rājā paccantaṁ vūpasametvā āgato paccuggamanaṁ āgataṁ deviṁ pucchi "kiṁ bhadde Paccekabuddhesu nappamajji, nirogā ayyā"ti. Parinibbutā devāti. Rājā cintesi 'evarūpānampi paṇḍitānaṁ maraṇaṁ uppajjati, amhākaṁ kuto mokkho"ti. So nagaraṁ agantvā[2] uyyānameva pavisitvā jeṭṭhaputtaṁ pakkosāpetvā tassa rajjaṁ paṭiyādetvā sayaṁ samaṇakapabbajjaṁ pabbaji. Devīpi "imasmiṁ pabbajite ahaṁ kiṁ karissāmī"ti tattheva uyyāne pabbajitā. Dvepi jhānaṁ bhāvetvā tato cutā brahmaloke nibbattiṁsu.

Tesu tattheva vasantesu amhākaṁ Satthā loke uppajjitvā pavattitavaradhammacakko anupubbena Rājagahaṁ pāvisi. Satthari tattha vasante ayaṁ Pippalimāṇavo[3] Magadharaṭṭhe Mahātitthabrāhmaṇagāme Kapilabrāhmaṇassa aggamahesiyā kucchimhi nibbatto, ayaṁ Bhaddā Kāpilānī Maddaraṭṭhe Sāgalanagare Kosiyagottabrāhmaṇassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattā. Tesaṁ anukkamena vaḍḍhamānānaṁ Pippalimāṇavassa vīsatime vasse Bhaddāya soḷasame vasse sampatte mātāpitaro puttaṁ oloketvā "tāta tvaṁ vayapatto, kulavaṁso nāma patiṭṭhāpetabbo"ti ativiya nippīḷayiṁsu. Māṇavo āha "mayhaṁ sotāpathe evarūpaṁ kathaṁ mā kathetha, ahaṁ yāva tumhe dharatha, tāva paṭijaggissāmi, tumhākaṁ accayena[4] nikkhamitvā pabbajissāmī"ti. Te katipāhaṁ atikkamitvā puna kathayiṁsu, sopi tatheva paṭikkhipi. Punapi kathayiṁsu, punapi paṭikkhipi. Tato paṭṭhāya mātā nirantaraṁ kathesiyeva.

Māṇavo "mama mātaraṁ saññāpessāmī"ti rattasuvaṇṇassa nikkhasahassaṁ datvā suvaṇṇakārehi ekaṁ itthirūpaṁ kārāpetvā tassa majjanaghaṭṭanādikammapariyosāne taṁ rattavatthaṁ nivāsāpetvā vaṇṇasampannehi pupphehi ceva nānā-alaṅkārehi ca alaṅkārāpetvā mātaraṁ pakkosāpetvā āha "amma evarūpaṁ ārammaṇaṁ labhanto gehe vasissāmi[5], alabhanto

1. Sādhukīḷikaṁ (Sī) 2. Āgantvā (Sī) 3. Pipphalimāṇavo (Sī, Syā)
4. Pacchato (Sī) 5. Ṭhassāmi (Sī)



အာဟ။ ဒေဝီ ကန္ဒန္တီ ရောဒန္တီ နိက္ခမိတွာ နာဂရေဟိ သဒ္ဓိံ တတ္ထ ဂန္တွာ သာဓု-ကီဠိတံ[၁] ကာရေတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ သရီရကိစ္စံ ကတွာ ဓာတုယော ဂဟေတွာ စေတိယံ ပတိဋ္ဌာပေသိ။

ရာဇာ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတွာ အာဂတော ပစ္စုဂ္ဂမနံ အာဂတံ ဒေဝိံ ပုစ္ဆိ "ကိံ ဘဒ္ဒေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေသု နပ္ပမဇ္ဇိ၊ နိရောဂါ အယျာ"တိ။ ပရိနိဗ္ဗုတာ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ စိန္တေသိ "ဧဝရူပါနမ္ပိ ပဏ္ဍိတာနံ မရဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အမှာကံ ကုတော မောက္ခော"တိ။ သော နဂရံ အဂန္တွာ[၂] ဥယျာနမေဝ ပဝိသိတွာ ဇေဋ္ဌပုတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ တဿ ရဇ္ဇံ ပဋိယာဒေတွာ သယံ သမဏကပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိ။ ဒေဝီပိ "ဣမသ္မိံ ပဗ္ဗဇိတေ အဟံ ကိံ ကရိဿာမီ"တိ တတ္ထေဝ ဥယျာနေ ပဗ္ဗဇိတာ။ ဒွေပိ ဈာနံ ဘာဝေတွာ တတော စုတာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။

တေသု တတ္ထေဝ ဝသန္တေသု အမှာကံ သတ္ထာ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော အနုပုဗ္ဗေန ရာဇဂဟံ ပါဝိသိ။ သတ္ထရိ တတ္ထ ဝသန္တေ အယံ ပိပ္ပလိမာဏဝေါ[၃] မဂဓရဋ္ဌေ မဟာတိတ္ထဗြာဟ္မဏဂါမေ ကပိလ-ဗြာဟ္မဏဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တော၊ အယံ ဘဒ္ဒါ ကာပိလာနီ မဒ္ဒရဋ္ဌေ သာဂလနဂရေ ကောသိယဂေါတ္တဗြာဟ္မဏဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တာ။ တေသံ အနုက္ကမေန ဝဍ္ဎမာနာနံ ပိပ္ပလိမာဏဝဿ ဝီသတိမေ ဝဿေ ဘဒ္ဒါယ သောဠသမေ ဝဿေ သမ္ပတ္တေ မာတာပိတရော ပုတ္တံ ဩလောကေတွာ "တာတ တွံ ဝယပတ္တော၊ ကုလဝံသော နာမ ပတိဋ္ဌာပေ-တဗ္ဗော"တိ အတိဝိယ နိပ္ပီဠယိံသု။ မာဏဝေါ အာဟ "မယှံ သောတပထေ ဧဝရူပံ ကထံ မာ ကထေထ၊ အဟံ ယာဝ တုမှေ ဓရထ၊ တာဝ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမိ၊ တုမှာကံ အစ္စယေန[၄] နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမီ"တိ။ တေ ကတိပါဟံ အတိက္ကမိတွာ ပုန ကထယိံသု၊ သောပိ တထေဝ ပဋိက္ခိပိ။ ပုနပိ ကထယိံသု၊ ပုနပိ ပဋိက္ခိပိ။ တတော ပဋ္ဌာယ မာတာ နိရန္တရံ ကထေသိယေဝ။

မာဏဝေါ "မမ မာတရံ သညာပေဿာမီ"တိ ရတ္တသုဝဏ္ဏဿ နိက္ခသဟဿံ ဒတွာ သုဝဏ္ဏကာရေဟိ ဧကံ ဣတ္ထိရူပံ ကာရာပေတွာ တဿ မဇ္ဇနဃဋ္ဋနာဒိ-ကမ္မပရိယောသာနေ တံ ရတ္တဝတ္ထံ နိဝါသာပေတွာ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နေဟိ ပုပ္ဖေဟိ စေဝ နာနာအလင်္ကာရေဟိ စ အလင်္ကာရာပေတွာ မာတရံ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ "အမ္မ ဧဝရူပံ အာရမ္မဏံ လဘန္တော ဂေဟေ ဝသိဿာမိ[၅]၊ အလဘန္တော

၁-သာဓုကီဠိကံ (သီ) ၂-အာဂန္တွာ (သီ) ၃-ပိပ္ဖလိမာဏဝေါ (သီ၊ သျာ)
၄-ပစ္ဆတော (သီ) ၅-ဌဿာမိ (သီ)

na vasissāmī”ti[1]. Paṇḍitā brāhmaṇī cintesi “mayhaṁ putto puññavā dinnadāno katābhinīhāro, puññaṁ karonto na ekakova akāsi, addhā etena saha katapuññā suvaṇṇarūpakapaṭibhāgāva bhavissatī”ti aṭṭha brāhmaṇe pakkosāpetvā sabbakāmehi santappetvā suvaṇṇarūpakaṁ rathaṁ āropetvā “gacchatha tātā, yattha amhākaṁ jātigottabhogehi samānakule evarūpaṁ dārikaṁ passatha, imameva suvaṇṇarūpakaṁ paṇṇākāraṁ[2] katvā dethā”ti uyyojesi.

Te “amhākaṁ nāma etaṁ kamman”ti nikkhamitvā “kattha gamissāmā”ti cintetvā “Maddaraṭṭhaṁ nāma itthākaro, Maddaraṭṭhaṁ gamissāmā”ti Maddaraṭṭhe Sāgalanagaraṁ agamaṁsu. Tattha taṁ suvaṇṇarūpakaṁ nhānatitthe ṭhapetvā ekamante nisīdiṁsu. Atha Bhaddāya dhātī Bhaddaṁ nhāpetvā alaṅkaritvā sirigabbhe nisīdāpetvā nhāyituṁ āgacchantī taṁ rūpakaṁ disvā “ayyadhītā me idhāgatā”ti saññāya santajjetvā “dubbinīte kiṁ tvaṁ idhāgatā”ti talasattikaṁ uggiritvā “gaccha sīghan”ti gaṇḍapasse pahari. Hattho pāsāṇe paṭihato viya kampittha[3]. Sā paṭikkamitvā “evaṁ thaddhaṁ nāma mahāgīvaṁ disvā ‘ayyadhītā me’ti saññaṁ uppādesiṁ, ayyadhītāya hi me nivāsanapaṭiggāhikāyapi[4] ayuttā”ti āha. Atha naṁ te manussā parivāretvā “evarūpā te sāmidhītā”ti pucchiṁsu. Kiṁ esā, imāya sataguṇena sahassaguṇena mayhaṁ ayyadhītā abhirūpatarā, dvādasahatthe gabbhe nisinnāya padīpakiccaṁ natthi, sarīrobhāseneva tamaṁ vidhamatīti. “Tena hi āgacchā”ti khujjaṁ gahetvā suvaṇṇarūpakaṁ rathaṁ āropetvā Kosiyagottassa brāhmaṇassa gharadvāre ṭhatvā āgamanaṁ nivedayiṁsu.

Brāhmaṇo paṭisanthāraṁ katvā “kuto āgatatthā”ti pucchi. Magadharaṭṭhe Mahātitthagāme Kapilabrāhmaṇassa gharatoti. Kiṁ kāraṇā āgatāti. Iminā nāma kāraṇenāti. “Kalyāṇaṁ tātā, samajātigottavibhavo amhākaṁ brāhmaṇo, dassāmi dārikan”ti paṇṇākāraṁ gaṇhi. Te Kapilabrāhmaṇassa sāsanaṁ pahiṇiṁsu “laddhā dārikā, kattabbaṁ karothā”ti. Taṁ sāsanaṁ sutvā Pippalimāṇavassa ārocayiṁsu “laddhā kira dārikā”ti. Māṇavo “ahaṁ na labhissantīti cintesiṁ, ime laddhāti vadanti, anatthiko hutvā paṇṇaṁ pesessāmī”ti rahogato

1. Na ṭhassāmīti (Sī)
2. Saccakāraṁ (Sī)
3. Vikampittha (Sī)
4. Nivāsanapaṭiggāhikāpi (Ka)



န ဝသိဿာမီ”တိ[၁]။ ပဏ္ဍိတာ ဗြာဟ္မဏီ စိန္တေသိ “မယှံ ပုတ္တော ပုညဝါ ဒိန္နဒါနော ကတာဘိနီဟာရော၊ ပုညံ ကရောန္တော န ဧကကောဝ အကာသိ၊ အဒ္ဓါ ဧတေန သဟ ကတပုညာ သုဝဏ္ဏရူပကပဋိဘာဂါဝ ဘဝိဿတီ”တိ အဋ္ဌ ဗြာဟ္မဏေ ပက္ကောသာပေတွာ သဗ္ဗကာမေဟိ သန္တပ္ပေတွာ သုဝဏ္ဏရူပကံ ရထံ အာရောပေတွာ “ဂစ္ဆထ တာတာ, ယတ္ထ အမှာကံ ဇာတိဂေါတ္တဘောဂေဟိ သမာနကုလေ ဧဝရူပံ ဒါရိကံ ပဿထ၊ ဣမမေဝ သုဝဏ္ဏရူပကံ ပဏ္ဏာကာရံ[၂] ကတွာ ဒေထာ”တိ ဥယျောဇေသိ။

တေ “အမှာကံ နာမ ဧတံ ကမ္မ”န္တိ နိက္ခမိတွာ “ကတ္ထ ဂမိဿာမာ”တိ စိန္တေတွာ “မဒ္ဒရဋ္ဌံ နာမ ဣတ္ထာကရော၊ မဒ္ဒရဋ္ဌံ ဂမိဿာမာ”တိ မဒ္ဒရဋ္ဌေ သာဂလနဂရံ အဂမံသု။ တတ္ထ တံ သုဝဏ္ဏရူပကံ နှာနတိတ္ထေ ဌပေတွာ ဧကမန္တေ နိသီဒိံသု။ အထ ဘဒ္ဒါယ ဓာတီ ဘဒ္ဒံ နှာပေတွာ အလင်္ကရိတွာ သိရိဂဗ္ဘေ နိသီဒါပေတွာ နှာယိတုံ အာဂစ္ဆန္တီ တံ ရူပကံ ဒိသွာ “အယျဓီတာ မေ ဣဓာဂတာ”တိ သညာယ သန္တဇ္ဇေတွာ “ဒုဗ္ဗိနီတေ ကိံ တွံ ဣဓာဂတာ”တိ တလသတ္တိကံ ဥဂ္ဂိရိတွာ “ဂစ္ဆ သီဃ”န္တိ ဂဏ္ဍပဿေ ပဟရိ။ ဟတ္ထော ပါသာဏေ ပဋိဟတော ဝိယ ကမ္ပိတ္ထ[၃]။ သာ ပဋိက္ကမိတွာ “ဧဝံ ထဒ္ဓံ နာမ မဟာဂီဝံ ဒိသွာ ‘အယျဓီတာ မေ’တိ သညံ ဥပ္ပါဒေသိံ၊ အယျဓီတာယ ဟိ မေ နိဝါသနပဋိဂ္ဂါဟိကာယပိ[၄] အယုတ္တာ”တိ အာဟ။ အထ နံ တေ မနုဿာ ပရိဝါရေတွာ “ဧဝရူပါ တေ သာမိဓီတာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ ကိံ ဧသာ, ဣမာယ သတဂုဏေန သဟဿဂုဏေန မယှံ အယျဓီတာ အဘိရူပတရာ၊ ဒွါဒသဟတ္ထေ ဂဗ္ဘေ နိသိန္နာယ ပဒီပကိစ္စံ နတ္ထိ၊ သရီရောဘာသေနေဝ တမံ ဝိဓမတီတိ။ “တေန ဟိ အာဂစ္ဆာ”တိ ခုဇ္ဇံ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏရူပကံ ရထံ အာရောပေတွာ ကောသိယဂေါတ္တဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဃရဒွါရေ ဌတွာ အာဂမနံ နိဝေဒယိံသု။

ဗြာဟ္မဏော ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ “ကုတော အာဂတတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ မဂဓရဋ္ဌေ မဟာတိတ္ထဂါမေ ကပိလဗြာဟ္မဏဿ ဃရတောတိ။ ကိံ ကာရဏာ အာဂတာတိ။ ဣမိနာ နာမ ကာရဏေနာတိ။ “ကလျာဏံ တာတာ, သမဇာတိဂေါတ္တဝိဘဝေါ အမှာကံ ဗြာဟ္မဏော၊ ဒဿာမိ ဒါရိက”န္တိ ပဏ္ဏာကာရံ ဂဏှိ။ တေ ကပိလဗြာဟ္မဏဿ သာသနံ ပဟိဏိံသု “လဒ္ဓါ ဒါရိကာ၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကရောထာ”တိ။ တံ သာသနံ သုတွာ ပိပ္ပလိမာဏဝဿ အာရောစယိံသု “လဒ္ဓါ ကိရ ဒါရိကာ”တိ။ မာဏဝေါ “အဟံ န လဘိဿန္တီတိ စိန္တေသိံ၊ ဣမေ လဒ္ဓါတိ ဝဒန္တိ၊ အနတ္ထိကော ဟုတွာ ပဏ္ဏံ ပေသေဿာမီ”တိ ရဟောဂတော

၁-န ဌဿာမီတိ (သီ) ၂-သစ္စကာရံ (သီ) ၃-ဝိကမ္ပိတ္ထ (သီ) ၄-နိဝါသနပဋိဂ္ဂါဟိကာပိ (က)

paṇṇaṁ likhi “Bhaddā attano jātigottabhogānurūpaṁ gharāvāsaṁ labhatu,ahaṁ nikkhamitvā pabbajissāmi, mā pacchā vippaṭisārinī ahosī”ti. Bhaddāpi “asukassa kira maṁ dātukāmo”ti sutvā rahogatā paṇṇaṁ likhi “ayyaputto attano jātigottabhogānurūpaṁ gharāvāsaṁ labhatu, ahaṁ nikkhamitvā pabbajissāmi, mā pacchā vippaṭisārī ahosī”ti. Dve paṇṇāni antarāmagge samāgacchiṁsu. Idaṁ kassa paṇṇanti. Pippalimāṇavena Bhaddāya pahitanti. Idaṁ kassāti. Bhaddāya Pippalimāṇavassa pahitanti ca vutte dvepi vācetvā “passatha dārakānaṁ kamman”ti phāletvā araññe chaḍḍetvā samānapaṇṇaṁ likhitvā ito ca etto ca pesesuṁ. Iti tesaṁ anicchamānānaṁyeva samāgamo ahosi.

Taṁdivasameva māṇavo ekaṁ pupphadāmaṁ gahetvā ṭhapesi[1] Bhaddāpi, tāni sayanamajjhe ṭhapesi[2]. Bhuttasāyamāsā ubhopi “sayanaṁ abhiruhissāmā”ti samāgantvā māṇavo dakkhiṇapassena sayanaṁ abhiruhi. Bhaddā vāmapassena abhiruhitvā āha “yassa passe pupphāni milāyanti, tassa rāgacittaṁ uppannanti vijānissāma, imaṁ pupphadāmaṁ na allīyitabban”ti. Te pana aññamaññaṁ sarīrasamphassabhayena tiyāmarattiṁ niddaṁ anokkamantāva vītināmenti, divā pana hāsamattampi nāhosi. Te lokāmisena asaṁsaṭṭhā yāva mātāpitaro dharanti, tāva kuṭumbaṁ avicāretvā tesu kālaṅkatesu vicārayiṁsu. Mahatī māṇavassa sampatti sattāsītikoṭidhanaṁ, ekadivasaṁ sarīraṁ ubbaṭṭetvā chaḍḍetabbaṁ suvaṇṇacuṇṇameva magadhanāḷiyā dvādasanāḷimattaṁ laddhuṁ vaṭṭati. Yantabaddhāni saṭṭhi mahātaḷākāni, kammanto dvādasayojaniko, anurādhapurappamāṇā cuddasa gāmā, cuddasa hatthānīkā, cuddasa assānīkā, cuddasa rathānīkā.

So ekadivasaṁ alaṅkata-assaṁ[3] āruyha mahājanaparivuto kammantaṁ gantvā khettakoṭiyaṁ ṭhito naṅgalehi bhinnaṭṭhānato kākādayo sakuṇe gaṇḍuppādādipāṇake uddharitvā khādante disvā “tātā ime kiṁ khādantī”ti pucchi. Gaṇḍuppāde ayyāti. Etehi kataṁ pāpaṁ kassa hotīti. Tumhākaṁ ayyāti. So cintesi “sace etehi kataṁ

1. Ganthitvā pesesi (Ka) 2. Tāni vāmena majjhe ṭhapetvā (Sī)
3. Alaṅkatarathaṁ (Sī)



ပဏ္ဏံ လိခိ “ဘဒ္ဒါ အတ္တနော ဇာတိဂေါတ္တဘောဂါနုရူပံ ဃရာဝါသံ လဘတု၊ အဟံ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ မာ ပစ္ဆာ ဝိပ္ပဋိသာရိနီ အဟောသီ”တိ။ ဘဒ္ဒါပိ “အသုကဿ ကိရ မံ ဒါတုကာမော”တိ သုတွာ ရဟောဂတာ ပဏ္ဏံ လိခိ “အယျပုတ္တော အတ္တနော ဇာတိဂေါတ္တဘောဂါနုရူပံ ဃရာဝါသံ လဘတု၊ အဟံ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ မာ ပစ္ဆာ ဝိပ္ပဋိသာရီ အဟောသီ”တိ။ ဒွေ ပဏ္ဏာနိ အန္တရာမဂ္ဂေ သမာဂစ္ဆိံသု။ ဣဒံ ကဿ ပဏ္ဏန္တိ။ ပိပ္ပလိမာဏဝေန ဘဒ္ဒါယ ပဟိတန္တိ။ ဣဒံ ကဿာတိ။ ဘဒ္ဒါယ ပိပ္ပလိမာဏဝဿ ပဟိတန္တိ စ ဝုတ္တေ ဒွေပိ ဝါစေတွာ “ပဿထ ဒါရကာနံ ကမ္မ”န္တိ ဖာလေတွာ အရညေ ဆဍ္ဍေတွာ သမာနပဏ္ဏံ လိခိတွာ ဣတော စ ဧတ္တော စ ပေသေသုံ။ ဣတိ တေသံ အနိစ္ဆမာနာနံယေဝ သမာဂမော အဟောသိ။

တံဒိဝသမေဝ မာဏဝေါ ဧကံ ပုပ္ဖဒါမံ ဂဟေတွာ ဌပေသိ[၁] ဘဒ္ဒါပိ၊ တာနိ သယနမဇ္ဈေ ဌပေသိ[၂]။ ဘုတ္တသာယမာသာ ဥဘောပိ “သယနံ အဘိရုဟိဿာမာ”တိ သမာဂန္တွာ မာဏဝေါ ဒက္ခိဏပဿေန သယနံ အဘိရုဟိ။ ဘဒ္ဒါ ဝါမပဿေန အဘိရုဟိတွာ အာဟ “ယဿ ပဿေ ပုပ္ဖာနိ မိလာယန္တိ၊ တဿ ရာဂစိတ္တံ ဥပ္ပန္နန္တိ ဝိဇာနိဿာမ၊ ဣမံ ပုပ္ဖဒါမံ န အလ္လီယိတဗ္ဗ”န္တိ။ တေ ပန အညမညံ သရီရသမ္ဖဿဘယေန တိယာမရတ္တိံ နိဒ္ဒံ အနောက္ကမန္တာဝ ဝီတိနာမေန္တိ၊ ဒိဝါ ပန ဟာသမတ္တမ္ပိ နာဟောသိ။ တေ လောကာမိသေန အသံသဋ္ဌာ ယာဝ မာတာပိတရော ဓရန္တိ၊ တာဝ ကုဋုမ္ဗံ အဝိစာရေတွာ တေသု ကာလင်္ကတေသု ဝိစာရယိံသု။ မဟတီ မာဏဝဿ သမ္ပတ္တိ သတ္တာသီတိကောဋိဓနံ၊ ဧကဒိဝသံ သရီရံ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ ဆဍ္ဍေတဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏစုဏ္ဏမေဝ မဂဓနာဠိယာ ဒွါဒသနာဠိမတ္တံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ ယန္တဗဒ္ဓါနိ သဋ္ဌိ မဟာတဠာကာနိ၊ ကမ္မန္တော ဒွါဒသယောဇနိကော၊ အနုရာဓပုရပ္ပမာဏာ စုဒ္ဒသ ဂါမာ, စုဒ္ဒသ ဟတ္ထာနီကာ, စုဒ္ဒသ အဿာနီကာ, စုဒ္ဒသ ရထာနီကာ။

သော ဧကဒိဝသံ အလင်္ကတအဿံ[၃] အာရုယှ မဟာဇနပရိဝုတော ကမ္မန္တံ ဂန္တွာ ခေတ္တကောဋိယံ ဌိတော နင်္ဂလေဟိ ဘိန္နဋ္ဌာနတော ကာကာဒယော သကုဏေ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒါဒိပါဏကေ ဥဒ္ဓရိတွာ ခါဒန္တေ ဒိသွာ “တာတာ ဣမေ ကိံ ခါဒန္တီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒေ အယျာတိ။ ဧတေဟိ ကတံ ပါပံ ကဿ ဟောတီတိ။ တုမှာကံ အယျာတိ။ သော စိန္တေသိ “သစေ ဧတေဟိ ကတံ

၁-ဂန္ထိတွာ ပေသေသိ (က) ၂-တာနိ ဝါမေန မဇ္ဈေ ဌပေတွာ (သီ)
၃-အလင်္ကတရထံ (သီ)

pāpaṁ mayhaṁ hoti, kiṁ me karissati sattāsītikoṭidhanaṁ, kiṁ dvādasayojaniko kammanto, kiṁ saṭṭhiyantabaddhāni taḷākāni, kiṁ cuddasa gāmā, sabbametaṁ Bhaddāya Kāpilāniyā niyyātetvā nikkhamma pabbajissāmī"ti.

Bhaddāpi Kāpilānī tasmiṁ khaṇe antaravatthumhi tayo tilakumbhe pattharāpetvā dhātīhi parivutā nisinnā kāke tilapāṇake khādante disvā "ammā kiṁ ime khādantī"ti pucchi pāṇake ayyeti. Akusalaṁ kassa hotīti. Tumhākaṁ ayyeti. Sā cintesi "mayhaṁ catuhatthavatthaṁ nāḷikodanamattañca laddhuṁ vaṭṭati, yadi panetaṁ ettakena janena kataṁ akusalaṁ mayhaṁ hoti, addhā bhavasahassenapi vaṭṭato sīsaṁ ukkhipituṁ na sakkā, ayyaputte āgatamatteyeva sabbaṁ tassa niyyātetvā nikkhamma pabbajissāmī"ti.

Māṇavo āgantvā nhāyitvā pāsādaṁ āruyha mahārahe pallaṅke nisīdi, athassa cakkavattino anucchavikaṁ bhojanaṁ sajjayiṁsu. Dvepi bhuñjitvā parijane nikkhante rahogatā phāsukaṭṭhāne nisīdiṁsu. Tato māṇavo Bhaddaṁ āha "bhadde imaṁ gharaṁ āgacchantī kittakaṁ dhanaṁ āharī"ti. Pañcapaṇṇāsa sakaṭasahassāni ayyāti. Etaṁ sabbaṁ, yā ca imasmiṁ ghare sattāsīti koṭiyo yantabaddhā saṭṭhitaḷākādibhedā sampatti atthi, sabbaṁ tuyhaṁyeva niyyātemīti. Tumhe pana kahaṁ gacchatha ayyāti. Ahaṁ pabbajissāmīti. Ayya ahampi tumhākaṁyeva āgamanaṁ olokayamānā nisinnā, ahampi pabbajissāmīti. Tesaṁ ādittapaṇṇakuṭi viya tayo bhavā upaṭṭhahiṁsu. Te antarāpaṇato kasāvarasapītāni vatthāni mattikāpatte ca āharāpetvā aññamaññaṁ kese ohārāpetvā "ye loke arahanto, te uddissa amhākaṁ pabbajjā"ti vatvā thavikāya patte osāretvā[1] aṁse laggetvā pāsādato otariṁsu. Gehe dāsesu vā kammakāresu vā na koci sañjāni.

Atha ne brāhmaṇagāmato nikkhamma dāsagāmadvārena gacchante ākappakuttavasena dāsagāmavāsino sañjāniṁsu. Te rodantā pādesu nipatitvā "kiṁ amhe anāthe karotha ayyā"ti āhaṁsu. "Mayaṁ bhaṇe ādittapaṇṇasālā viya tayo bhavāti pabbajimhā, sace

---

1. Osāpetvā (Ka)



ပါပံ မယှံ ဟောတိ၊ ကိံ မေ ကရိဿတိ သတ္တာသီတိကောဋိဓနံ၊ ကိံ ဒွါဒသယောဇနိကော ကမ္မန္တော၊ ကိံ သဋ္ဌိယန္တဗဒ္ဓါနိ တဠာကာနိ၊ ကိံ စုဒ္ဒသ ဂါမာ၊ သဗ္ဗမေတံ ဘဒ္ဒါယ ကာပိလာနိယာ နိယျာတေတွာ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။

ဘဒ္ဒါပိ ကာပိလာနီ တသ္မိံ ခဏေ အန္တရဝတ္ထုမှိ တယော တိလကုမ္ဘေ ပတ္ထရာပေတွာ ဓာတီဟိ ပရိဝုတာ နိသိန္နာ ကာကေ တိလပါဏကေ ခါဒန္တေ ဒိသွာ “အမ္မာ ကိံ ဣမေ ခါဒန္တီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပါဏကေ အယျေတိ။ အကုသလံ ကဿ ဟောတီတိ။ တုမှာကံ အယျေတိ။ သာ စိန္တေသိ “မယှံ စတုဟတ္ထဝတ္ထံ နာဠိကောဒနမတ္တဉ္စ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ယဒိ ပနေတံ ဧတ္တကေန ဇနေန ကတံ အကုသလံ မယှံ ဟောတိ၊ အဒ္ဓါ ဘဝသဟဿေနပိ ဝဋ္ဋတော သီသံ ဥက္ခိပိတုံ န သက္ကာ၊ အယျပုတ္တေ အာဂတမတ္တေယေဝ သဗ္ဗံ တဿ နိယျာတေတွာ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။

မာဏဝေါ အာဂန္တွာ နှာယိတွာ ပါသာဒံ အာရုယှ မဟာရဟေ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒိ၊ အထဿ စက္ကဝတ္တိနော အနုစ္ဆဝိကံ ဘောဇနံ သဇ္ဇယိံသု။ ဒွေပိ ဘုဉ္ဇိတွာ ပရိဇနေ နိက္ခန္တေ ရဟောဂတာ ဖာသုကဋ္ဌာနေ နိသီဒိံသု။ တတော မာဏဝေါ ဘဒ္ဒံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ ဣမံ ဃရံ အာဂစ္ဆန္တီ ကိတ္တကံ ဓနံ အာဟရီ”တိ။ ပဉ္စပဏ္ဏာသ သကဋသဟဿာနိ အယျာတိ။ ဧတံ သဗ္ဗံ, ယာ စ ဣမသ္မိံ ဃရေ သတ္တာသီတိ ကောဋိယော ယန္တဗဒ္ဓါ သဋ္ဌိတဠာကာဒိဘေဒါ သမ္ပတ္တိ အတ္ထိ၊ သဗ္ဗံ တုယှံယေဝ နိယျာတေမီတိ။ တုမှေ ပန ကဟံ ဂစ္ဆထ အယျာတိ။ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ အယျ အဟမ္ပိ တုမှာကံယေဝ အာဂမနံ ဩလောကယမာနာ နိသိန္နာ၊ အဟမ္ပိ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ တေသံ အာဒိတ္တပဏ္ဏကုဋိ ဝိယ တယော ဘဝါ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ တေ အန္တရာပဏတော ကသာဝရသပီတာနိ ဝတ္ထာနိ မတ္တိကာပတ္တေ စ အာဟရာပေတွာ အညမညံ ကေသေ ဩဟာရာပေတွာ “ယေ လောကေ အရဟန္တော၊ တေ ဥဒ္ဒိဿ အမှာကံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ”တိ ဝတွာ ထဝိကာယ ပတ္တေ ဩသာရေတွာ[1] အံသေ လဂ္ဂေတွာ ပါသာဒတော ဩတရိံသု။ ဂေဟေ ဒါသေသု ဝါ ကမ္မကာရေသု ဝါ န ကောစိ သဉ္ဇာနိ။

အထ နေ ဗြာဟ္မဏဂါမတော နိက္ခမ္မ ဒါသဂါမဒွါရေန ဂစ္ဆန္တေ အာကပ္ပကုတ္တဝသေန ဒါသဂါမဝါသိနော သဉ္ဇာနိံသု။ တေ ရောဒန္တာ ပါဒေသု နိပတိတွာ “ကိံ အမှေ အနာထေ ကရောထ အယျာ”တိ အာဟံသု။ “မယံ ဘဏေ အာဒိတ္တပဏ္ဏသာလာ ဝိယ တယော ဘဝါတိ ပဗ္ဗဇိမှာ၊ သစေ

---

၁-ဩသာပေတွာ (က)

tumhesu ekekaṁ bhujissaṁ karoma, vassasatampi nappahoti. Tumheva tumhākaṁ sīsaṁ dhovitvā bhujissā hutvā jīvathā"ti vatvā tesaṁ rodantānaṁyeva pakkamiṁsu. Thero purato gacchanto nivattitvā olokento cintesi "ayaṁ Bhaddā Kāpilānī sakalajambudīpagghanikā itthī mayhaṁ pacchato āgacchati. Ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ kocideva evaṁ cinteyya 'ime pabbajitvāpi vinā bhavituṁ na sakkonti, ananucchavikaṁ karontī'ti. Koci vā pana amhesu manaṁ padūsetvā apāyapūrako bhaveyya[1]. Imaṁ pahāya mayā gantuṁ vaṭṭatī"ti cittaṁ uppādesi.

So purato gacchanto dvedhāpathaṁ disvā tassa matthake aṭṭhāsi. Bhaddāpi āgantvā vanditvā aṭṭhāsi. Atha naṁ āha "bhadde tādisiṁ itthiṁ mama pacchato āgacchantiṁ disvā 'ime pabbajitvāpi vinā bhavituṁ na sakkontī'ti cintetvā amhesu paduṭṭhacitto mahājano apāyapūrako bhaveyya. Imasmiṁ dvedhāpathe tvaṁ ekaṁ gaṇha, ahaṁ ekena gamissāmī"ti. "Āma ayya pabbajitānaṁ mātugāmo nāma malaṁ, 'pabbajitvāpi vinā na bhavantī'ti amhākaṁ dosaṁ dassanti[2], tumhe ekaṁ maggaṁ gaṇhatha, ahaṁ ekaṁ gaṇhitvā vinā bhavissāmā"ti tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā catūsu ṭhānesu pañcapatiṭṭhitena vanditvā dasanakhasamodhānasamujjalaṁ añjaliṁ paggayha "satasahassakappappamāṇe addhāne kato mittasanthavo ajja bhijjatī"ti vatvā "tumhe dakkhiṇajātikā nāma, tumhākaṁ dakkhiṇamaggo vaṭṭati. Mayaṁ mātugāmā nāma vāmajātikā, amhākaṁ vāmamaggo vaṭṭatī"ti vanditvā maggaṁ paṭipannā. Tesaṁ dvedhābhūtakāle ayaṁ mahāpathavī "ahaṁ cakkavāḷagirisinerupabbate dhāretuṁ sakkontīpi tumhākaṁ guṇe dhāretuṁ na sakkomī"ti vadantī viya viravamānā akampi, ākāse asanisaddo viya pavatti, cakkavāḷapabbato unnadi[3].

Sammāsambuddho Veḷuvanamahāvihāre Gandhakuṭiyaṁ nisinno pathavīkampanasaddaṁ sutvā "kassa nu kho pathavī kampatī"ti āvajjento "Pippalimāṇavo ca Bhaddā ca Kāpilānī maṁ uddissa appameyyaṁ sampattiṁ pahāya pabbajitā, tesaṁ viyogaṭṭhāne ubhinnampi guṇabalena ayaṁ pathavīkampo jāto, mayāpi etesaṁ saṅgahaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti Gandhakuṭito nikkhamma

1. Apāyūpago bhaveyya (Sī), apāyamuccako na bhaveyya (Ka)
2. Passanti (Ka)
3. Unnami (Sī), onami (Syā)



တုမှေသု ဧကေကံ ဘုဇိဿံ ကရောမ၊ ဝဿသတမ္ပိ နပ္ပဟောတိ။ တုမှေဝ တုမှာကံ သီသံ ဓောဝိတွာ ဘုဇိဿာ ဟုတွာ ဇီဝထာ”တိ ဝတွာ တေသံ ရောဒန္တာနံယေဝ ပက္ကမိံသု။ ထေရော ပုရတော ဂစ္ဆန္တော နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေန္တော စိန္တေသိ “အယံ ဘဒ္ဒါ ကာပိလာနီ သကလဇမ္ဗုဒီပဂ္ဃနိကာ ဣတ္ထီ မယှံ ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆတိ။ ဌာနံ ခေါ ပနေတံ ဝိဇ္ဇတိ၊ ယံ ကောစိဒေဝ ဧဝံ စိန္တေယျ ‘ဣမေ ပဗ္ဗဇိတွာပိ ဝိနာ ဘဝိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ အနနုစ္ဆဝိကံ ကရောန္တီ’တိ။ ကောစိ ဝါ ပန အမှေသု မနံ ပဒူသေတွာ အပါယပူရကော ဘဝေယျ[1]။ ဣမံ ပဟာယ မယာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသိ။

သော ပုရတော ဂစ္ဆန္တော ဒွေဓာပထံ ဒိသွာ တဿ မတ္ထကေ အဋ္ဌာသိ။ ဘဒ္ဒါပိ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ တာဒိသိံ ဣတ္ထိံ မမ ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆန္တိံ ဒိသွာ ‘ဣမေ ပဗ္ဗဇိတွာပိ ဝိနာ ဘဝိတုံ န သက္ကောန္တီ’တိ စိန္တေတွာ အမှေသု ပဒုဋ္ဌစိတ္တော မဟာဇနော အပါယပူရကော ဘဝေယျ။ ဣမသ္မိံ ဒွေဓာပထေ တွံ ဧကံ ဂဏှ၊ အဟံ ဧကေန ဂမိဿာမီ”တိ။ “အာမ အယျ ပဗ္ဗဇိတာနံ မာတုဂါမော နာမ မလံ၊ ‘ပဗ္ဗဇိတွာပိ ဝိနာ န ဘဝန္တီ’တိ အမှာကံ ဒေါသံ ဒဿန္တိ[2]၊ တုမှေ ဧကံ မဂ္ဂံ ဂဏှထ၊ အဟံ ဧကံ ဂဏှိတွာ ဝိနာ ဘဝိဿာမာ”တိ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ စတူသု ဌာနေသု ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဒသနခသမောဓာနသမုဇ္ဇလံ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ “သတသဟဿကပ္ပပ္ပမာဏေ အဒ္ဓါနေ ကတော မိတ္တသန္ထဝေါ အဇ္ဇ ဘိဇ္ဇတီ”တိ ဝတွာ “တုမှေ ဒက္ခိဏဇာတိကာ နာမ၊ တုမှာကံ ဒက္ခိဏမဂ္ဂေါ ဝဋ္ဋတိ။ မယံ မာတုဂါမာ နာမ ဝါမဇာတိကာ၊ အမှာကံ ဝါမမဂ္ဂေါ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝန္ဒိတွာ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နာ။ တေသံ ဒွေဓာဘူတကာလေ အယံ မဟာပထဝီ “အဟံ စက္ကဝါဠဂိရိသိနေရုပဗ္ဗတေ ဓာရေတုံ သက္ကောန္တီပိ တုမှာကံ ဂုဏေ ဓာရေတုံ န သက္ကောမီ”တိ ဝဒန္တီ ဝိယ ဝိရဝမာနာ အကမ္ပိ၊ အာကာသေ အသနိသဒ္ဒေါ ဝိယ ပဝတ္တိ၊ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတော ဥန္နဒိ[3]။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝေဠုဝနမဟာဝိဟာရေ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နော ပထဝီကမ္ပနသဒ္ဒံ သုတွာ “ကဿ နု ခေါ ပထဝီ ကမ္ပတီ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “ပိပ္ပလိမာဏဝေါ စ ဘဒ္ဒါ စ ကာပိလာနီ မံ ဥဒ္ဒိဿ အပ္ပမေယျံ သမ္ပတ္တိံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတာ၊ တေသံ ဝိယောဂဋ္ဌာနေ ဥဘိန္နမ္ပိ ဂုဏဗလေန အယံ ပထဝီကမ္ပော ဇာတော၊ မယာပိ ဧတေသံ သင်္ဂဟံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမ္မ

၁-အပါယူပဂေါ ဘဝေယျ (သီ)၊ အပါယမုစ္စကော န ဘဝေယျ (က)
၂-ပဿန္တိ (က)
၃-ဥန္နမိ (သီ)၊ ဩနမိ (သျာ)

sayameva pattacīvaramādāya asītimahātheresu kañci anāmantetvā tigāvutaṁ maggaṁ paccuggamanaṁ katvā Rājagahassa ca Nālandāya ca antare Bahuputtakanigrodharukkhamūle pallaṅkaṁ ābhujitvā nisīdi. Nisīdanto pana aññatarapaṁsukūliko viya anisīditvā Buddhavesaṁ gahetvā asītihatthā ghanabuddharasmiyo vissajjento nisīdi. Iti tasmiṁ khaṇe paṇṇacchattasakaṭacakkakūṭāgārādippamāṇā Buddharasmiyo ito cito ca vipphandantiyo vidhāvantiyo candasahassasūriyasahassa-uggamanakālo[1] viya kurumānā taṁ vanantaṁ ekobhāsaṁ akaṁsu. Dvattiṁsamahāpurisa-lakkhaṇasiriyā samujjalatārāgaṇaṁ viya gaganaṁ, supupphitakamala-kuvalayaṁ viya salilaṁ vanantaṁ virocittha. Nigrodharukkhassa khandho nāma seto hoti, pattāni nāma nīlāni, pakkāni rattāni. Tasmiṁ pana divase satasākho nigrodho suvaṇṇavaṇṇova ahosi.

Mahākassapatthero "ayaṁ mayhaṁ satthā bhavissati, imāhaṁ uddissa pabbajito"ti diṭṭhaṭṭhānato paṭṭhāya oṇatoṇato gantvā tīsu ṭhānesu vanditvā "Satthā me bhante Bhagavā, sāvakohamasmi, Satthā me bhante Bhagavā, sāvakohamasmī"ti āha. Atha naṁ Bhagavā avoca "Kassapa sace tvaṁ imaṁ nipaccakāraṁ mahāpathaviyā kareyyāsi, sāpi dhāretuṁ na sakkuṇeyya. Tathāgatassa evaṁ guṇamahantataṁ jānatā[2] tayā kato nipaccakāro mayhaṁ lomampi cāletuṁ na sakkoti. Nisīda Kassapa, dāyajjaṁ te dassāmī"ti. Athassa Bhagavā tīhi ovādehi upasampadaṁ adāsi. Datvā Bahuputtakanigrodhamūlato nikkhamitvā theraṁ pacchāsamaṇaṁ katvā maggaṁ paṭipajji. Satthu sarīraṁ dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇavicittaṁ, Mahākassapassa sattamahāpurisalakkhaṇapaṭimaṇḍitaṁ. So kañcanamahānāvāya pacchābandho viya Satthu padānupadikaṁ anugañchi. Satthā thokaṁ maggaṁ gantvā maggā okkamma aññatarasmiṁ rukkhamūle nisajjākāraṁ dassesi, thero "nisīditukāmo Satthā"ti ñatvā attano pārupanapilotikasaṅghāṭiṁ catugguṇaṁ katvā paññāpesi.

Satthā tasmiṁ nisīditvā hatthena cīvaraṁ parāmasitvā[3] "mudukā kho tyāyaṁ Kassapa pilotikasaṅghāṭī"ti[4] āha. Thero "Satthā

1. ...uggamanakāle (Sī)
2. Guṇamahantatāya (Syā), guṇamahantajātassa (Ka)
3. Parimaddanto (Sī)
4. Paṭapilotīnaṁ saṅghāṭīti (Sī)



သယမေဝ ပတ္တစီဝရမာဒါယ အသီတိမဟာထေရေသု ကဉ္စိ အနာမန္တေတွာ တိဂါဝုတံ မဂ္ဂံ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ ရာဇဂဟဿ စ နာလန္ဒာယ စ အန္တရေ ဗဟုပုတ္တကနိဂြောဓရုက္ခမူလေ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒိ။ နိသီဒန္တော ပန အညတရပံသုကူလိကော ဝိယ အနိသီဒိတွာ ဗုဒ္ဓဝေသံ ဂဟေတွာ အသီတိဟတ္ထာ ဃနဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော နိသီဒိ။ ဣတိ တသ္မိံ ခဏေ ပဏ္ဏစ္ဆတ္တသကဋစက္ကကူဋာဂါရာဒိပ္ပမာဏာ ဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဣတော စိတော စ ဝိပ္ဖန္ဒန္တိယော ဝိဓာဝန္တိယော စန္ဒသဟဿသူရိယသဟဿဥဂ္ဂမနကာလော[1] ဝိယ ကုရုမာနာ တံ ဝနန္တံ ဧကောဘာသံ အကံသု။ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏသိရိယာ သမုဇ္ဇလတာရာဂဏံ ဝိယ ဂဂနံ, သုပုပ္ဖိတကမလကုဝလယံ ဝိယ သလိလံ ဝနန္တံ ဝိရောစိတ္ထ။ နိဂြောဓရုက္ခဿ ခန္ဓော နာမ သေတော ဟောတိ၊ ပတ္တာနိ နာမ နီလာနိ၊ ပက္ကာနိ ရတ္တာနိ။ တသ္မိံ ပန ဒိဝသေ သတသာခေါ နိဂြောဓော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောဝ အဟောသိ။

မဟာကဿပတ္ထေရော "အယံ မယှံ သတ္ထာ ဘဝိဿတိ၊ ဣမာဟံ ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိတော"တိ ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ ဩဏတောဏတော ဂန္တွာ တီသု ဌာနေသု ဝန္ဒိတွာ "သတ္ထာ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ၊ သာဝကောဟမသ္မိ၊ သတ္ထာ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ၊ သာဝကောဟမသ္မီ"တိ အာဟ။ အထ နံ ဘဂဝါ အဝေါစ "ကဿပ သစေ တွံ ဣမံ နိပစ္စကာရံ မဟာပထဝိယာ ကရေယျာသိ၊ သာပိ ဓာရေတုံ န သက္ကုဏေယျ။ တထာဂတဿ ဧဝံ ဂုဏမဟန္တတံ ဇာနတာ[2] တယာ ကတော နိပစ္စကာရော မယှံ လောမမ္ပိ စာလေတုံ န သက္ကောတိ။ နိသီဒ ကဿပ၊ ဒါယဇ္ဇံ တေ ဒဿာမီ"တိ။ အထဿ ဘဂဝါ တီဟိ ဩဝါဒေဟိ ဥပသမ္ပဒံ အဒါသိ။ ဒတွာ ဗဟုပုတ္တကနိဂြောဓမူလတော နိက္ခမိတွာ ထေရံ ပစ္ဆာသမဏံ ကတွာ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ သတ္ထု သရီရံ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏဝိစိတ္တံ၊ မဟာကဿပဿ သတ္တမဟာပုရိသလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတံ။ သော ကဉ္စနမဟာနာဝါယ ပစ္ဆာဗန္ဓော ဝိယ သတ္ထု ပဒါနုပဒိကံ အနုဂဉ္ဆိ။ သတ္ထာ ထောကံ မဂ္ဂံ ဂန္တွာ မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသဇ္ဇာကာရံ ဒဿေသိ၊ ထေရော "နိသီဒိတုကာမော သတ္ထာ"တိ ဉတွာ အတ္တနော ပါရုပနပိလောတိကသင်္ဃာဋိံ စတုဂ္ဂုဏံ ကတွာ ပညာပေသိ။

သတ္ထာ တသ္မိံ နိသီဒိတွာ ဟတ္ထေန စီဝရံ ပရာမသိတွာ[3] "မုဒုကာ ခေါ တျာယံ ကဿပ ပိလောတိကသင်္ဃာဋီ"တိ[4] အာဟ။ ထေရော "သတ္ထာ

၁-....ဥဂ္ဂမနကာလေ (သီ)
၂-ဂုဏမဟန္တတာယ (သျာ)၊ ဂုဏမဟန္တဇာတဿ (က)
၃-ပရိမဒ္ဒန္တော (သီ)
၄-ပဋပိလောတိနံ သင်္ဃာဋီတိ (သီ)

me saṅghāṭiyā mudukabhāvaṁ katheti, pārupitukāmo bhavissatī”ti ñatvā “pārupatu bhante Bhagavā saṅghāṭin”ti āha. Kiṁ tvaṁ pārupissasi Kassapāti. Tumhākaṁ nivāsanaṁ labhanto pārupissāmi bhanteti. “Kiṁ pana tvaṁ Kassapa imaṁ paribhogajiṇṇaṁ paṁsukūlaṁ dhāretuṁ sakkhissasi. Mayā hi imassa paṁsukūlassa gahitadivase udakapariyantaṁ katvā mahāpathavī kampi, imaṁ Buddhānaṁ paribhogajiṇṇaṁ cīvaraṁ nāma na sakkā parittaguṇena dhāretuṁ, paṭibalenevidaṁ paṭipattipūraṇasamatthena jātipaṁsukūlikena gahetuṁ vaṭṭatī”ti vatvā therena saddhiṁ cīvaraṁ parivattesi.

Evaṁ pana cīvaraparivattaṁ katvā therena pārutacīvaraṁ Bhagavā pārupi, Satthu cīvaraṁ thero pārupi. Tasmiṁ samaye acetanāpi ayaṁ mahāpathavī “dukkaraṁ bhante akattha,attanā pārutacīvaraṁ sāvakassa dinnapubbaṁ nāma natthi, ahaṁ tumhākaṁ guṇaṁ dhāretuṁ na sakkomī”ti vadantī viya udakapariyantaṁ katvā kampi. Theropi “laddhaṁ dāni mayā Buddhānaṁ paribhogacīvaraṁ, kiṁ me idāni uttari kattabbaṁ atthī”ti unnatiṁ akatvā Buddhānaṁ santikeyeva terasa dhutaguṇe samādāya sattadivasamattaṁ puthujjano hutvā aṭṭhame aruṇe saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Satthāpi “Kassapo bhikkhave candūpamo kulāni upasaṅkamati, apakasseva kāyaṁ apakassa cittaṁ niccanavako[1] kulesu appagabbho”ti[2] evamādīhi suttehi theraṁ thometvā aparabhāge etadeva Kassapasaṁyuttaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā “mama sāsane dhutavādānaṁ bhikkhūnaṁ Mahākassapo aggo”ti theraṁ ṭhānantare ṭhapesīti.

### Anuruddhattheravatthu

192. Pañcame **dibbacakkhukānaṁ yadidaṁ Anuruddhoti** dibbacakkhukabhikkhūnaṁ Anuruddhatthero aggoti vadati. Tassa ciṇṇavasitāya aggabhāvo veditabbo. Thero kira bhojanapapañcamattaṁ ṭhapetvā sesakālaṁ ālokaṁ vaḍḍhetvā dibbacakkhunā satte olokentova viharati. Iti ahorattaṁ ciṇṇavasitāya esa dibbacakkhukānaṁ aggo nāma jāto. Apica kappasatasahassaṁ patthitabhāvenapesa dibbacakkhukānaṁ aggova jāto.

1. Niccaṁ navo (Sī, Ṭīkāyaṁ ca) 2. Saṁ 1. 402 piṭṭhe.



မေ သင်္ဃာဋိယာ မုဒုကဘာဝံ ကထေတိ၊ ပါရုပိတုကာမော ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ “ပါရုပတု ဘန္တေ ဘဂဝါ သင်္ဃာဋိ”န္တိ အာဟ။ ကိံ တွံ ပါရုပိဿသိ ကဿပါတိ။ တုမှာကံ နိဝါသနံ လဘန္တော ပါရုပိဿာမိ ဘန္တေတိ။ “ကိံ ပန တွံ ကဿပ ဣမံ ပရိဘောဂဇိဏ္ဏံ ပံသုကူလံ ဓာရေတုံ သက္ခိဿသိ။ မယာ ဟိ ဣမဿ ပံသုကူလဿ ဂဟိတဒိဝသေ ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ မဟာပထဝီ ကမ္ပိ၊ ဣမံ ဗုဒ္ဓါနံ ပရိဘောဂဇိဏ္ဏံ စီဝရံ နာမ န သက္ကာ ပရိတ္တဂုဏေန ဓာရေတုံ၊ ပဋိဗလေနေဝိဒံ ပဋိပတ္တိပူရဏသမတ္ထေန ဇာတိပံသုကူလိကေန ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ထေရေန သဒ္ဓိံ စီဝရံ ပရိဝတ္တေသိ။

ဧဝံ ပန စီဝရပရိဝတ္တံ ကတွာ ထေရေန ပါရုတစီဝရံ ဘဂဝါ ပါရုပိ၊ သတ္ထု စီဝရံ ထေရော ပါရုပိ။ တသ္မိံ သမယေ အစေတနာပိ အယံ မဟာပထဝီ “ဒုက္ကရံ ဘန္တေ အကတ္ထ၊ အတ္တနာ ပါရုတစီဝရံ သာဝကဿ ဒိန္နပုဗ္ဗံ နာမ နတ္ထိ၊ အဟံ တုမှာကံ ဂုဏံ ဓာရေတုံ န သက္ကောမီ”တိ ဝဒန္တီ ဝိယ ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ ကမ္ပိ။ ထေရောပိ “လဒ္ဓံ ဒါနိ မယာ ဗုဒ္ဓါနံ ပရိဘောဂစီဝရံ၊ ကိံ မေ ဣဒါနိ ဥတ္တရိ ကတ္တဗ္ဗံ အတ္ထီ”တိ ဥန္နတိံ အကတွာ ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေယေဝ တေရသ ဓုတဂုဏေ သမာဒါယ သတ္တဒိဝသမတ္တံ ပုထုဇ္ဇနော ဟုတွာ အဋ္ဌမေ အရုဏေ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သတ္ထာပိ “ကဿပေါ ဘိက္ခဝေ စန္ဒူပမော ကုလာနိ ဥပသင်္ကမတိ၊ အပကဿေဝ ကာယံ အပကဿ စိတ္တံ နိစ္စနဝကော[1] ကုလေသု အပ္ပဂဗ္ဘော”တိ[2] ဧဝမာဒီဟိ သုတ္တေဟိ ထေရံ ထောမေတွာ အပရဘာဂေ ဧတဒေဝ ကဿပသံယုတ္တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ “မမ သာသနေ ဓုတဝါဒါနံ ဘိက္ခူနံ မဟာကဿပေါ အဂ္ဂေါ”တိ ထေရံ ဌာနန္တရေ ဌပေသီတိ။

### အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဝတ္ထု

၁၉၂။ ပဉ္စမေ **ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ ယဒိဒံ အနုရုဒ္ဓေါတိ** ဒိဗ္ဗစက္ခုကဘိက္ခူနံ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဝဒတိ။ တဿ စိဏ္ဏဝသိတာယ အဂ္ဂဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ထေရော ကိရ ဘောဇနပပဉ္စမတ္တံ ဌပေတွာ သေသကာလံ အာလောကံ ဝဍ္ဎေတွာ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ သတ္တေ ဩလောကေန္တောဝ ဝိဟရတိ။ ဣတိ အဟောရတ္တံ စိဏ္ဏဝသိတာယ ဧသ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။ အပိစ ကပ္ပသတသဟဿံ ပတ္ထိတဘာဝေနပေသ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂေါဝ ဇာတော။

၁-နိစ္စံ နဝေါ (သီ၊ ဋီကာယံ စ) ၂-သံ ၁-၄၀၂-ပိဋ္ဌေ။

Tatrassa pañhakamme[1] ayamanupubbikathā—ayampi hi kulaputto Padumuttarasseva Bhagavato kāle pacchābhattaṁ dhammassavanatthaṁ vihāraṁ gacchantena mahājanena saddhiṁ agamāsi. Ayaṁ hi tadā aññataro apākaṭanāmo issarakuṭumbiko ahosi. So Dasabalaṁ vanditvā parisapariyante ṭhito dhammakathaṁ suṇāti. Satthā desanaṁ yathānusandhikaṁ ghaṭetvā[2] ekaṁ dibbacakkhukaṁ bhikkhuṁ etadaggaṭṭhāne ṭhapesi.

Tato kuṭumbikassa etadahosi "mahā vatāyaṁ bhikkhu, yaṁ evaṁ Satthā sayaṁ dibbacakkhukānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesi. Aho vatāhampi anāgate uppajjanakabuddhassa sāsane dibbacakkhukānaṁ aggo bhaveyyan"ti cittaṁ uppādetvā parisantarena gantvā svātanāya Bhagavantaṁ bhikkhusaṁghena saddhiṁ nimantetvā punadivase Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā "mahantaṁ ṭhānantaraṁ mayā patthitan"ti teneva niyāmena ajjatanāya svātanāyāti nimantetvā satta divasāni mahādānaṁ pavattetvāsaparivārassa Bhagavato uttamavatthāni datvā "Bhagavā nāhaṁ imaṁ sakkāraṁ dibbasampattiyā na manussasampattiyā atthāya karomi, yaṁ pana tumhe ito sattadivasamatthake bhikkhuṁ dibbacakkhukānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapayittha, ahampi anāgate ekassa Buddhassa sāsane so bhikkhu viya dibbacakkhukānaṁ aggo bhaveyyan"ti patthanaṁ katvā pādamūle nipajji. Satthā anāgataṁ oloketvā tassa patthanāya samijjhanabhāvaṁ ñatvā evamāha "ambho purisa anāgate kappasatasahassapariyosāne Gotamo nāma Buddho uppajjissati, tassa sāsane tvaṁ dibbacakkhukānaṁ aggo Anuruddho nāma bhavissasī"ti. Evañca pana vatvā bhattānumodanaṁ katvā vihārameva agamāsi.

Kuṭumbikopi yāva Buddho dharati, tāva avijahitameva kalyāṇakammaṁ katvā parinibbute Satthari niṭṭhite sattayojanike suvaṇṇacetiye bhikkhusaṁghaṁ upasaṅkamitvā "bhante kiṁ dibbacakkhussa parikamman"ti pucchi. Padīpadānaṁ nāma dātuṁ vaṭṭati upāsakāti. Sādhu bhante karissāmīti sahassadīpānaṁyeva tāva dīparukkhānaṁ sahassaṁ kāresi, tadanantaraṁ tato parittatare, tadanantaraṁ tato parittatareti anekasahasse dīparukkhe kāresi. Sesadīpā pana aparimāṇā ahesuṁ.

1. Pubbakamme (Syā, Ka)     2. Yathānusandhiṁ gahetvā (Sī)



တတြဿ ပဉှကမ္မေ[၁] အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ဟိ ကုလပုတ္တော ပဒုမုတ္တရဿေဝ ဘဂဝတော ကာလေ ပစ္ဆာဘတ္တံ ဓမ္မဿဝနတ္ထံ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တေန မဟာဇနေန သဒ္ဓိံ အဂမာသိ။ အယံ ဟိ တဒါ အညတရော အပါကဋနာမော ဣဿရကုဋုမ္ဗိကော အဟောသိ။ သော ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ ပရိသပရိယန္တေ ဌိတော ဓမ္မကထံ သုဏာတိ။ သတ္ထာ ဒေသနံ ယထာနုသန္ဓိကံ ဃဋေတွာ[၂] ဧကံ ဒိဗ္ဗစက္ခုကံ ဘိက္ခုံ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။

တတော ကုဋုမ္ဗိကဿ ဧတဒဟောသိ "မဟာ ဝတာယံ ဘိက္ခု၊ ယံ ဧဝံ သတ္ထာ သယံ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ အဟော ဝတာဟမ္ပိ အနာဂတေ ဥပ္ပဇ္ဇနကဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ"န္တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ ပရိသန္တရေန ဂန္တွာ သွာတနာယ ဘဂဝန္တံ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ "မဟန္တံ ဌာနန္တရံ မယာ ပတ္ထိတ"န္တိ တေနေဝ နိယာမေန အဇ္ဇတနာယ သွာတနာယာတိ နိမန္တေတွာ သတ္တ ဒိဝသာနိ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေတွာ သပရိဝါရဿ ဘဂဝတော ဥတ္တမဝတ္ထာနိ ဒတွာ "ဘဂဝါ နာဟံ ဣမံ သက္ကာရံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ န မနုဿသမ္ပတ္တိယာ အတ္ထာယ ကရောမိ၊ ယံ ပန တုမှေ ဣတော သတ္တဒိဝသမတ္ထကေ ဘိက္ခုံ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပယိတ္ထ၊ အဟမ္ပိ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ သော ဘိက္ခု ဝိယ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ"န္တိ ပတ္ထနံ ကတွာ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိ။ သတ္ထာ အနာဂတံ ဩလောကေတွာ တဿ ပတ္ထနာယ သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဉတွာ ဧဝမာဟ "အမ္ဘော ပုရိသ အနာဂတေ ကပ္ပသတသဟဿပရိယောသာနေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တဿ သာသနေ တွံ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂေါ အနုရုဒ္ဓေါ နာမ ဘဝိဿသီ"တိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဘတ္တာနုမောဒနံ ကတွာ ဝိဟာရမေဝ အဂမာသိ။

ကုဋုမ္ဗိကောပိ ယာဝ ဗုဒ္ဓေါ ဓရတိ၊ တာဝ အဝိဇဟိတမေဝ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ ပရိနိဗ္ဗုတေ သတ္ထရိ နိဋ္ဌိတေ သတ္တယောဇနိကေ သုဝဏ္ဏစေတိယေ ဘိက္ခုသံဃံ ဥပသင်္ကမိတွာ "ဘန္တေ ကိံ ဒိဗ္ဗစက္ခုဿ ပရိကမ္မ"န္တိ ပုစ္ဆိ။ ပဒီပဒါနံ နာမ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ ဥပါသကာတိ။ သာဓု ဘန္တေ ကရိဿာမီတိ သဟဿဒီပါနံယေဝ တာဝ ဒီပရုက္ခာနံ သဟဿံ ကာရေသိ၊ တဒနန္တရံ တတော ပရိတ္တတရေ၊ တဒနန္တရံ တတော ပရိတ္တတရေတိ အနေကသဟဿေ ဒီပရုက္ခေ ကာရေသိ။ သေသဒီပါ ပန အပရိမာဏာ အဟေသုံ။

၁-ပုဗ္ဗကမ္မေ (သျာ၊ က)     ၂-ယထာနုသန္ဓိံ ဂဟေတွာ (သီ)

Evaṁ yāvajīvaṁ kalyāṇakammaṁ katvā devesu ca manussesu ca saṁsaranto kappasatasahassaṁ atikkamitvā Kassapasammāsambuddhassa kāle Bārāṇasiyaṁ kuṭumbiyagehe nibbattitvā parinibbute Satthari niṭṭhite yojanike cetiye bahū kaṁsapātiyo kārāpetvā sappimaṇḍassa pūretvā majjhe ekekaṁ guḷapiṇḍaṁ ṭhapetvā ujjāletvā[1] mukhavaṭṭiyā mukhavaṭṭiṁ phusāpento[2] cetiyaṁ parikkhipāpetvā attano sabbamahantaṁ kaṁsapātiṁ kāretvā sappimaṇḍassa pūretvā tassā mukhavaṭṭiyaṁ samantato vaṭṭisahassaṁ jālāpetvā majjhaṭṭhāne thūpikaṁ pilotikāya veṭhetvā jālāpetvā kaṁsapātiṁ sīsenādāya[3] sabbarattiṁ yojanikaṁ cetiyaṁ anupariyāyi. Evaṁ tenāpi attabhāvena yāvajīvaṁ kalyāṇakammaṁ katvā devaloke nibbatto.

Puna anuppanne Buddhe tasmiṁyeva nagare duggatakulassa gehe paṭisandhiṁ gaṇhitvā Sumanaseṭṭhiṁ nāma nissāya vasi, **Annabhāro**tissa nāmaṁ ahosi. So pana Sumanaseṭṭhi devasikaṁ kapaṇaddhikavaṇibbakayācakānaṁ gehadvāre mahādānaṁ deti. athekadivasaṁ Upariṭṭho nāma Paccekabuddho Gandhamādanapabbate nirodhasamāpattiṁ samāpanno, tato vuṭṭhāya "ajja kassa anuggahaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti vīmaṁsi. Paccekabuddhā ca nāma duggatānukampakā honti, so "ajja mayā Annabhārassa anuggahaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti cintetvā "idāni Annabhāro aṭavito attano gehaṁ āgamissatī"ti ñatvā pattacīvaramādāya Gandhamādanapabbatā vehāsaṁ abbhuggantvā gāmadvāre Annabhārassa sammukhe paccuṭṭhāsi.

Annabhāro Paccekabuddhaṁ tucchapattahatthaṁ disvā Paccekabuddhaṁ abhivādetvā "api bhante bhikkhaṁ labhitthā"ti pucchi. Labhissāma mahāpuññāti. "Bhante thokaṁ idheva hothā"ti vegena gantvā attano gehe mātugāmaṁ pucchi "bhadde mayhaṁ ṭhapitaṁ bhāgabhattaṁ atthi, natthī"ti. Atthi sāmīti. So tatova gantvā Paccekabuddhassa hatthato pattamādāya āgantvā "bhadde mayaṁ purimabhave kalyāṇakammassa akatattā bhattaṁ paccāsīsamānā

1. Majjhe ekekaṅgulantarikaṁ ṭhapetvā (Syā) 2. Ghaṁsāpento (Sī)
3. Taṁ pātiṁ sīse ṭhapetvā (Sī)



ဧဝံ ယာဝဇီဝံ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သံသရန္တော ကပ္ပသတသဟဿံ အတိက္ကမိတွာ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ကာလေ ဗာရာဏသိယံ ကုဋုမ္ဗိယဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပရိနိဗ္ဗုတေ သတ္ထရိ နိဋ္ဌိတေ ယောဇနိကေ စေတိယေ ဗဟူ ကံသပါတိယော ကာရာပေတွာ သပ္ပိမဏ္ဍဿ ပူရေတွာ မဇ္ဈေ ဧကေကံ ဂုဠပိဏ္ဍံ ဌပေတွာ ဥဇ္ဇာလေတွာ[1] မုခဝဋ္ဋိယာ မုခဝဋ္ဋိံ ဖုသာပေန္တော[2] စေတိယံ ပရိက္ခိပါပေတွာ အတ္တနော သဗ္ဗမဟန္တံ ကံသပါတိံ ကာရေတွာ သပ္ပိမဏ္ဍဿ ပူရေတွာ တဿာ မုခဝဋ္ဋိယံ သမန္တတော ဝဋ္ဋိသဟဿံ ဇာလာပေတွာ မဇ္ဈဋ္ဌာနေ ထူပိကံ ပိလောတိကာယ ဝေဌေတွာ ဇာလာပေတွာ ကံသပါတိံ သီသေနာဒါယ[3] သဗ္ဗရတ္တိံ ယောဇနိကံ စေတိယံ အနုပရိယာယိ။ ဧဝံ တေနာပိ အတ္တဘာဝေန ယာဝဇီဝံ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တော။

ပုန အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ တသ္မိံယေဝ နဂရေ ဒုဂ္ဂတကုလဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ သုမနသေဋ္ဌိံ နာမ နိဿာယ ဝသိ၊ **အန္နဘာရော**တိဿ နာမံ အဟောသိ။ သော ပန သုမနသေဋ္ဌိ ဒေဝသိကံ ကပဏဒ္ဓိကဝဏိဗ္ဗကယာစကာနံ ဂေဟဒွါရေ မဟာဒါနံ ဒေတိ။ အထေကဒိဝသံ ဥပရိဋ္ဌော နာမ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတေ နိရောဓသမာပတ္တိံ သမာပန္နော၊ တတော ဝုဋ္ဌာယ "အဇ္ဇ ကဿ အနုဂ္ဂဟံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဝီမံသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဒုဂ္ဂတာနုကမ္ပကာ ဟောန္တိ၊ သော "အဇ္ဇ မယာ အန္နဘာရဿ အနုဂ္ဂဟံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ "ဣဒါနိ အန္နဘာရော အဋဝိတော အတ္တနော ဂေဟံ အာဂမိဿတီ"တိ ဉတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ဂါမဒွါရေ အန္နဘာရဿ သမ္မုခေ ပစ္စုဋ္ဌာသိ။

အန္နဘာရော ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ တုစ္ဆပတ္တဟတ္ထံ ဒိသွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ အဘိဝါဒေတွာ "အပိ ဘန္တေ ဘိက္ခံ လဘိတ္ထာ"တိ ပုစ္ဆိ။ လဘိဿာမ မဟာပုညာတိ။ "ဘန္တေ ထောကံ ဣဓေဝ ဟောထာ"တိ ဝေဂေန ဂန္တွာ အတ္တနော ဂေဟေ မာတုဂါမံ ပုစ္ဆိ "ဘဒ္ဒေ မယှံ ဌပိတံ ဘာဂဘတ္တံ အတ္ထိ, နတ္ထီ"တိ။ အတ္ထိ သာမီတိ။ သော တတောဝ ဂန္တွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဟတ္ထတော ပတ္တမာဒါယ အာဂန္တွာ "ဘဒ္ဒေ မယံ ပုရိမဘဝေ ကလျာဏကမ္မဿ အကတတ္တာ ဘတ္တံ ပစ္စာသီသမာနာ

၁-မဇ္ဈေ ဧကေကင်္ဂုလန္တရိကံ ဌပေတွာ (သျာ) ၂-ဃံသာပေန္တော (သီ)
၃-တံ ပါတိံ သီသေ ဌပေတွာ (သီ)

vihārāma[1], amhākaṁ dātukāmatāya sati deyyadhammo na hoti, deyyadhamme sati paṭiggāhakaṁ na labhāma, ajja me Upariṭṭhapaccekabuddho diṭṭho, bhāgabhattañca atthi, mayhaṁ bhāgabhattaṁ imasmiṁ patte pakkhipāhī”ti.

Byattā itthī “yato mayhaṁ sāmiko bhāgabhattaṁ deti, mayāpi imasmiṁ dāne bhāginiyā bhavitabban”ti attano bhāgabhattampi Upariṭṭhassa Paccekabuddhassa patte patiṭṭhapetvā adāsi. Annabhāro pattaṁ āharitvā Paccekabuddhassa hatthe ṭhapetvā “bhante evarūpā dujjīvitā[2] muccāmā”ti āha. Evaṁ hotu mahāpuññāti. So attano uttarasāṭakaṁ ekasmiṁ padese attharitvā “bhante idha nisīditvā paribhuñjathā”ti āha. Paccekabuddho tattha nisīditvā navavidhaṁ pāṭikulyaṁ paccavekkhanto paribhuñji. Paribhuttakāle Annabhāro pattadhovana-udakaṁ adāsi. Paccekabuddho niṭṭhitabhattakicco—

“Icchitaṁ patthitaṁ tuyhaṁ, sabbameva[3] samijjhatu.
Sabbe pūrentu saṅkappā, cando pannaraso[4] yathā”ti—

anumodanaṁ katvā maggaṁ paṭipajji. Sumanaseṭṭhissa chatte adhivatthā devatā “aho dānaṁ paramadānaṁ upariṭṭhe suppatiṭṭhitan”ti tikkhattuṁ vatvā sādhukāraṁ adāsi. Sumanaseṭṭhi “kiṁ tvaṁ maṁ ettakaṁ kālaṁ dānaṁ dadamānaṁ na passasī”ti āha. Nāhaṁ tava dāne sādhukāraṁ demi, Annabhārena Upariṭṭhapaccekabuddhassa dinnapiṇḍapāte pasīditvā sādhukāraṁ demīti.

Sumanaseṭṭhi cintesi “acchariyaṁ vatidaṁ, ahaṁ ettakaṁ kālaṁ dānaṁ dento devataṁ[5] sādhukāraṁ dāpetuṁ nāsakkhiṁ, ayaṁ Annabhāro maṁ nissāya vasanto anurūpassa[6] paṭiggāhakapuggalassa laddhattā ekapiṇḍapātadāneneva sādhukāraṁ dāpesi, etassa anucchavikaṁ datvā etaṁ piṇḍapātaṁ mama santakaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti Annabhāraṁ pakkosāpetvā “ajja tayā kassaci kiñci dānaṁ dinnan”ti pucchi. Āma ayya, Upariṭṭhapaccekabuddhassa me attano bhāgabhattaṁ dinnanti. Handa bho kahāpaṇaṁ gaṇhitvā etaṁ piṇḍapātaṁ mayhaṁ dehīti. Na demi ayyāti. So yāva sahassaṁ vaḍḍhesi, Annabhāro

1. Bhojanaṁ paccāsiṁsamānā vicarāma (Sī), bhatiṁpaccāsiṁsamānā vihārāma (Syā)
2. Dujjīvikā (Sī) 3. Khippameva (Ka) 4. Pannarasī (Sī)
5. Devatāhi (Sī), devatā (Syā) 6. Sādhurūpassa (Sī)



ဝိဟရာမ[၁]၊ အမှာကံ ဒါတုကာမတာယ သတိ ဒေယျဓမ္မော န ဟောတိ၊ ဒေယျဓမ္မေ သတိ ပဋိဂ္ဂါဟကံ န လဘာမ၊ အဇ္ဇ မေ ဥပရိဋ္ဌပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဒိဋ္ဌော၊ ဘာဂဘတ္တဉ္စ အတ္ထိ၊ မယှံ ဘာဂဘတ္တံ ဣမသ္မိံ ပတ္တေ ပက္ခိပါဟီ”တိ။

ဗျတ္တာ ဣတ္ထီ “ယတော မယှံ သာမိကော ဘာဂဘတ္တံ ဒေတိ၊ မယာပိ ဣမသ္မိံ ဒါနေ ဘာဂိနိယာ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ အတ္တနော ဘာဂဘတ္တမ္ပိ ဥပရိဋ္ဌဿ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပတ္တေ ပတိဋ္ဌပေတွာ အဒါသိ။ အန္နဘာရော ပတ္တံ အာဟရိတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ “ဘန္တေ ဧဝရူပါ ဒုဇ္ဇီဝိတာ[၂] မုစ္စာမာ”တိ အာဟ။ ဧဝံ ဟောတု မဟာပုညာတိ။ သော အတ္တနော ဥတ္တရသာဋကံ ဧကသ္မိံ ပဒေသေ အတ္ထရိတွာ “ဘန္တေ ဣဓ နိသီဒိတွာ ပရိဘုဉ္ဇထာ”တိ အာဟ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ တတ္ထ နိသီဒိတွာ နဝဝိဓံ ပါဋိကုလျံ ပစ္စဝေက္ခန္တော ပရိဘုဉ္ဇိ။ ပရိဘုတ္တကာလေ အန္နဘာရော ပတ္တဓောဝနဥဒကံ အဒါသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ နိဋ္ဌိတဘတ္တကိစ္စော—

“ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ တုယှံ၊ သဗ္ဗမေဝ[၃] သမိဇ္ဈတု။
သဗ္ဗေ ပူရေန္တု သင်္ကပ္ပါ၊ စန္ဒော ပန္နရသော[၄] ယထာ”တိ—

အနုမောဒနံ ကတွာ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ သုမနသေဋ္ဌိဿ ဆတ္တေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ “အဟော ဒါနံ ပရမဒါနံ ဥပရိဋ္ဌေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတ”န္တိ တိက္ခတ္တုံ ဝတွာ သာဓုကာရံ အဒါသိ။ သုမနသေဋ္ဌိ “ကိံ တွံ မံ ဧတ္တကံ ကာလံ ဒါနံ ဒဒမာနံ န ပဿသီ”တိ အာဟ။ နာဟံ တဝ ဒါနေ သာဓုကာရံ ဒေမိ၊ အန္နဘာရေန ဥပရိဋ္ဌပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဒိန္နပိဏ္ဍပါတေ ပသီဒိတွာ သာဓုကာရံ ဒေမီတိ။

သုမနသေဋ္ဌိ စိန္တေသိ “အစ္ဆရိယံ ဝတိဒံ၊ အဟံ ဧတ္တကံ ကာလံ ဒါနံ ဒေန္တော ဒေဝတံ[၅] သာဓုကာရံ ဒါပေတုံ နာသက္ခိံ၊ အယံ အန္နဘာရော မံ နိဿာယ ဝသန္တော အနုရူပဿ[၆] ပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂလဿ လဒ္ဓတ္တာ ဧကပိဏ္ဍပါတဒါနေနေဝ သာဓုကာရံ ဒါပေသိ၊ ဧတဿ အနုစ္ဆဝိကံ ဒတွာ ဧတံ ပိဏ္ဍပါတံ မမ သန္တကံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အန္နဘာရံ ပက္ကောသာပေတွာ “အဇ္ဇ တယာ ကဿစိ ကိဉ္စိ ဒါနံ ဒိန္န”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ အယျ, ဥပရိဋ္ဌပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ မေ အတ္တနော ဘာဂဘတ္တံ ဒိန္နန္တိ။ ဟန္ဒ ဘော ကဟာပဏံ ဂဏှိတွာ ဧတံ ပိဏ္ဍပါတံ မယှံ ဒေဟီတိ။ န ဒေမိ အယျာတိ။ သော ယာဝ သဟဿံ ဝဍ္ဎေသိ၊ အန္နဘာရော

၁-ဘောဇနံ ပစ္စာသိံသမာနာ ဝိစရာမ (သီ)၊ ဘတိံ ပစ္စာသိံသမာနာ ဝိဟရာမ (သျာ)
၂-ဒုဇ္ဇီဝိကာ (သီ) ၃-ခိပ္ပမေဝ (က) ၄-ပန္နရသီ (သီ)
၅-ဒေဝတာဟိ (သီ)၊ ဒေဝတာ (သျာ) ၆-သာဓုရူပဿ (သီ)

"Sahassenāpi na demī"ti āha. Hotu bho, yadi piṇḍapātaṁ na desi, sahassaṁ gaṇhitvā pattiṁ me dehīti. "Etampi dātuṁ yuttaṁ vā ayuttaṁ vā na jānāmi, ayyaṁ pana Upariṭṭhapaccekabuddhaṁ pucchitvā sace dātuṁ yuttaṁ bhavissati, dassāmī"ti gantvā Paccekabuddhaṁ sampāpuṇitvā "bhante Sumanaseṭṭhi mayhaṁ sahassaṁ datvā tumhākaṁ dinnapiṇḍapāte pattiṁ yācati, dammi vā na dammi vā"ti. Upamaṁ te paṇḍita karissāmi, seyyathāpi kulasatike gāme ekasmiṁyeva ghare dīpaṁ jāleyya, sesā attano attano telena vaṭṭiṁ temetvā jālāpetvā gaṇheyyuṁ, purimadīpassa pabhā atthi, natthīti. Atirekatarā bhante pabhā hotīti. Evameva paṇḍita uḷuṅkayāgu vā hotu kaṭacchubhikkhā vā, attano piṇḍapāte paresaṁ pattiṁ dentassa satassa vā detu sahassassa vā, yattakānaṁ deti, tattakānaṁ puññaṁ vaḍḍhati[1]. Tvaṁ dento ekameva piṇḍapātaṁ adāsi, Sumanaseṭṭhissa pana pattiyā dinnāya dve piṇḍapātā honti eko tava, eko ca tassāti.

So Paccekabuddhaṁ abhivādetvā Sumanaseṭṭhissa santikaṁ gantvā "piṇḍapāte pattiṁ gaṇha sāmī"ti āha. Handa kahāpaṇasahassaṁ gaṇhāti. Nāhaṁ piṇḍapātaṁ vikkiṇāmi, saddhāya pana tumhākaṁ pattiṁ demīti. Tāta tvaṁ mayhaṁ saddhāya pattiṁ desi, ahaṁ pana tuyhaṁ guṇaṁ pūjento sahassaṁ demi, gaṇha tātāti. So "evaṁ hotū"ti sahassaṁ gaṇhi. Tāta tuyhaṁ sahassaṁ laddhakālato paṭṭhāya sahatthā kammakaraṇakiccaṁ natthi,vīthiyaṁ gharaṁ māpetvā vasa. Yena tuyhaṁ attho, taṁ maṁ āharāpetvā gaṇhāhīti. Nirodhasamāpattito Vuṭṭhitapaccekabuddhassa dinnapiṇḍapāto nāma taṁdivasameva vipākaṁ deti. Tasmā Sumanaseṭṭhi aññaṁ divasaṁ Annabhāraṁ gahetvā rājakulaṁ agacchantopi taṁdivasaṁ pana gahetvāva gato.

Annabhārassa puññaṁ āgamma rājā seṭṭhiṁ anoloketvā Annabhārameva olokesi. Kiṁ deva imaṁ purisaṁ ativiya olokesīti. Aññaṁ divasaṁ adiṭṭhapubbattā olokemīti. Oloketabbayuttako esa devāti. Ko panassa oloketabbayuttako guṇoti. Ajja attano bhāgabhattaṁ sayaṁ abhuñjitvā Upariṭṭhapaccekabuddhassa dinnattā mama hatthato sahassaṁ labhi devāti. Konāmo esoti. Annabhāro

1. Yattakaṁ deti, tattakaṁ vaḍḍhati (Sī, Ka)



"သဟဿေနာပိ န ဒေမီ"တိ အာဟ။ ဟောတု ဘော၊ ယဒိ ပိဏ္ဍပါတံ န ဒေသိ၊ သဟဿံ ဂဏှိတွာ ပတ္တိံ မေ ဒေဟီတိ။ "ဧတမ္ပိ ဒါတုံ ယုတ္တံ ဝါ အယုတ္တံ ဝါ န ဇာနာမိ၊ အယျံ ပန ဥပရိဋ္ဌပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ပုစ္ဆိတွာ သစေ ဒါတုံ ယုတ္တံ ဘဝိဿတိ၊ ဒဿာမီ"တိ ဂန္တွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ သမ္ပာပုဏိတွာ "ဘန္တေ သုမနသေဋ္ဌိ မယှံ သဟဿံ ဒတွာ တုမှာကံ ဒိန္နပိဏ္ဍပါတေ ပတ္တိံ ယာစတိ၊ ဒမ္မိ ဝါ န ဒမ္မိ ဝါ"တိ။ ဥပမံ တေ ပဏ္ဍိတ ကရိဿာမိ၊ သေယျထာပိ ကုလသတိကေ ဂါမေ ဧကသ္မိံယေဝ ဃရေ ဒီပံ ဇာလေယျ၊ သေသာ အတ္တနော အတ္တနော တေလေန ဝဋ္ဋိံ တေမေတွာ ဇာလာပေတွာ ဂဏှေယျုံ၊ ပုရိမဒီပဿ ပဘာ အတ္ထိ, နတ္ထီတိ။ အတိရေကတရာ ဘန္တေ ပဘာ ဟောတီတိ။ ဧဝမေဝ ပဏ္ဍိတ ဥဠုင်္ကယာဂု ဝါ ဟောတု ကဋစ္ဆုဘိက္ခာ ဝါ၊ အတ္တနော ပိဏ္ဍပါတေ ပရေသံ ပတ္တိံ ဒေန္တဿ သတဿ ဝါ ဒေတု သဟဿဿ ဝါ၊ ယတ္တကာနံ ဒေတိ၊ တတ္တကာနံ ပုညံ ဝဍ္ဎတိ[1]။ တွံ ဒေန္တော ဧကမေဝ ပိဏ္ဍပါတံ အဒါသိ၊ သုမနသေဋ္ဌိဿ ပန ပတ္တိယာ ဒိန္နာယ ဒွေ ပိဏ္ဍပါတာ ဟောန္တိ ဧကော တဝ, ဧကော စ တဿာတိ။

သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ အဘိဝါဒေတွာ သုမနသေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ပိဏ္ဍပါတေ ပတ္တိံ ဂဏှ သာမီ"တိ အာဟ။ ဟန္ဒ ကဟာပဏသဟဿံ ဂဏှာတိ။ နာဟံ ပိဏ္ဍပါတံ ဝိက္ကိဏာမိ၊ သဒ္ဓါယ ပန တုမှာကံ ပတ္တိံ ဒေမီတိ။ တာတ တွံ မယှံ သဒ္ဓါယ ပတ္တိံ ဒေသိ၊ အဟံ ပန တုယှံ ဂုဏံ ပူဇေန္တော သဟဿံ ဒေမိ၊ ဂဏှ တာတာတိ။ သော "ဧဝံ ဟောတူ"တိ သဟဿံ ဂဏှိ။ တာတ တုယှံ သဟဿံ လဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ သဟတ္ထာ ကမ္မကရဏကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ဝီထိယံ ဃရံ မာပေတွာ ဝသ။ ယေန တုယှံ အတ္ထော၊ တံ မံ အာဟရာပေတွာ ဂဏှာဟီတိ။ နိရောဓသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဒိန္နပိဏ္ဍပါတော နာမ တံဒိဝသမေဝ ဝိပါကံ ဒေတိ။ တသ္မာ သုမနသေဋ္ဌိ အညံ ဒိဝသံ အန္နဘာရံ ဂဟေတွာ ရာဇကုလံ အဂစ္ဆန္တောပိ တံဒိဝသံ ပန ဂဟေတွာဝ ဂတော။

အန္နဘာရဿ ပုညံ အာဂမ္မ ရာဇာ သေဋ္ဌိံ အနောလောကေတွာ အန္နဘာရမေဝ ဩလောကေသိ။ ကိံ ဒေဝ ဣမံ ပုရိသံ အတိဝိယ ဩလောကေသီတိ။ အညံ ဒိဝသံ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗတ္တာ ဩလောကေမီတိ။ ဩလောကေတဗ္ဗယုတ္တကော ဧသ ဒေဝါတိ။ ကော ပနဿ ဩလောကေတဗ္ဗယုတ္တကော ဂုဏောတိ။ အဇ္ဇ အတ္တနော ဘာဂဘတ္တံ သယံ အဘုဉ္ဇိတွာ ဥပရိဋ္ဌပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဒိန္နတ္တာ မမ ဟတ္ထတော သဟဿံ လဘိ ဒေဝါတိ။ ကောနာမော ဧသောတိ။ အန္နဘာရော

၁-ယတ္တကံ ဒေတိ၊ တတ္တကံ ဝဍ္ဎတိ (သီ၊ က)

nāma devāti. “Tava hatthato laddhattā mamapi hatthato laddhuṁ arahati, ahampissa pūjaṁ karissāmī”ti vatvā sahassaṁ adāsi. Etassa vasanagehaṁ jānātha bhaṇeti. Sādhu devāti ekaṁ gehaṭṭhānaṁ sodhentā kuddālena āhatāhataṭṭhāne nidhikumbhiyo gīvāya gīvaṁ āhacca ṭhitā disvā rañño ārocayiṁsu. Rājā “tena hi gantvā khanathā”ti āha. Tesaṁ khanantānaṁ khanantānaṁ heṭṭhā gacchanti. Puna gantvā rañño ārocayiṁsu. Rājā “Annabhārassa vacanena khanathā”ti āha. Te gantvā “Annabhārasseva vacanan”ti khaniṁsu. Kuddālena āhatāhataṭṭhāne ahicchattakamakuḷāni viya kumbhiyo uṭṭhahiṁsu. Te dhanaṁ āharitvā rañño santike rāsiṁ akaṁsu. Rājā amacce sannipātetvā “imasmiṁ nagare kassa aññassa ettakaṁ dhanaṁ atthī”ti pucchi. Natthi kassaci devāti. Tena hi ayaṁ Annabhāro imasmiṁ nagare dhanaseṭṭhi nāma hotūti. Taṁdivasameva seṭṭhicchattaṁ labhi.

So tato paṭṭhāya yāvajīvaṁ kalyāṇakammaṁ katvā tato cuto devaloke nibbatto. Dīgharattaṁ devamanussesu saṁsaritvā amhākaṁ Satthu uppajjanakāle Kapilavatthunagare Amittodanasakkassa[1] gehe paṭisandhiṁ gaṇhi. Nāmaggahaṇadivase panassa **Anuruddho**ti nāmaṁ akaṁsu. Mahānāmasakkassa kaniṭṭhabhātā Satthu cūḷapituputto paramasukhumālo mahāpuñño ahosi. Suvaṇṇapātiyaṁyevassa bhattaṁ uppajji. Athassa mātā ekadivasaṁ “mama puttaṁ natthīti padaṁ jānāpessāmī”ti ekaṁ suvaṇṇapātiṁ aññāya suvaṇṇapātiyā[2] pidahitvā tucchakaṁyeva pesesi, antarāmagge devatā dibbapūvehi pūresuṁ. Evaṁ mahāpuñño ahosi. Tiṇṇaṁ utūnaṁ anucchavikesu tīsu pāsādesu alaṅkatanāṭakitthīhi parivuto devo viya sampattiṁ anubhavi.

Amhākampi bodhisatto tasmiṁ samaye Tusitapurā cavitvā Suddhodanamahārājassa aggamahesiyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gahetvā anukkamena vuddhippatto ekūnatiṁsa vassāni agāramajjhe vasitvā mahābhinikkhamanaṁ nikkhamitvā anukkamena paṭividdhasabbaññutaññāṇo Bodhimaṇḍe sattasattāhaṁ vītināmetvā Isipatane migadāye dhammacakkappavattanaṁ pavattetvā lokānuggahaṁ karonto Rājagahaṁ āgamma “putto me Rājagahaṁ āgato”ti

1. Amitodanasakkassa (Sī)  2. Suvaṇṇathālaṁ aññena suvaṇṇathālena (Sī)



နာမ ဒေဝါတိ။ “တဝ ဟတ္ထတော လဒ္ဓတ္တာ မမပိ ဟတ္ထတော လဒ္ဓုံ အရဟတိ၊ အဟမ္ပိဿ ပူဇံ ကရိဿာမီ”တိ ဝတွာ သဟဿံ အဒါသိ။ ဧတဿ ဝသနဂေဟံ ဇာနာထ ဘဏေတိ။ သာဓု ဒေဝါတိ ဧကံ ဂေဟဋ္ဌာနံ သောဓေန္တာ ကုဒ္ဒါလေန အာဟတာဟတဋ္ဌာနေ နိဓိကုမ္ဘိယော ဂီဝါယ ဂီဝံ အာဟစ္စ ဌိတာ ဒိသွာ ရညော အာရောစယိံသု။ ရာဇာ “တေန ဟိ ဂန္တွာ ခနထာ”တိ အာဟ။ တေသံ ခနန္တာနံ ခနန္တာနံ ဟေဋ္ဌာ ဂစ္ဆန္တိ။ ပုန ဂန္တွာ ရညော အာရောစယိံသု။ ရာဇာ “အန္နဘာရဿ ဝစနေန ခနထာ”တိ အာဟ။ တေ ဂန္တွာ “အန္နဘာရဿေဝ ဝစန”န္တိ ခနိံသု။ ကုဒ္ဒါလေန အာဟတာဟတဋ္ဌာနေ အဟိစ္ဆတ္တကမကုဠာနိ ဝိယ ကုမ္ဘိယော ဥဋ္ဌဟိံသု။ တေ ဓနံ အာဟရိတွာ ရညော သန္တိကေ ရာသိံ အကံသု။ ရာဇာ အမစ္စေ သန္နိပါတေတွာ “ဣမသ္မိံ နဂရေ ကဿ အညဿ ဧတ္တကံ ဓနံ အတ္ထီ”တိ ပုစ္ဆိ။ နတ္ထိ ကဿစိ ဒေဝါတိ။ တေန ဟိ အယံ အန္နဘာရော ဣမသ္မိံ နဂရေ ဓနသေဋ္ဌိ နာမ ဟောတူတိ။ တံဒိဝသမေဝ သေဋ္ဌိစ္ဆတ္တံ လဘိ။

သော တတော ပဋ္ဌာယ ယာဝဇီဝံ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ တတော စုတော ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တော။ ဒီဃရတ္တံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ အမှာကံ သတ္ထု ဥပ္ပဇ္ဇနကာလေ ကပိလဝတ္ထုနဂရေ အမိတ္တောဒနသက္ကဿ[1] ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ပနဿ **အနုရုဒ္ဓေါ**တိ နာမံ အကံသု။ မဟာနာမသက္ကဿ ကနိဋ္ဌဘာတာ သတ္ထု စူဠပိတုပုတ္တော ပရမသုခုမာလော မဟာပုညော အဟောသိ။ သုဝဏ္ဏပါတိယံယေဝဿ ဘတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ အထဿ မာတာ ဧကဒိဝသံ “မမ ပုတ္တံ နတ္ထီတိ ပဒံ ဇာနာပေဿာမီ”တိ ဧကံ သုဝဏ္ဏပါတိံ အညာယ သုဝဏ္ဏပါတိယာ[2] ပိဒဟိတွာ တုစ္ဆကံယေဝ ပေသေသိ၊ အန္တရာမဂ္ဂေ ဒေဝတာ ဒိဗ္ဗပူဝေဟိ ပူရေသုံ။ ဧဝံ မဟာပုညော အဟောသိ။ တိဏ္ဏံ ဥတူနံ အနုစ္ဆဝိကေသု တီသု ပါသာဒေသု အလင်္ကတနာဋကိတ္ထီဟိ ပရိဝုတော ဒေဝေါ ဝိယ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိ။

အမှာကမ္ပိ ဗောဓိသတ္တော တသ္မိံ သမယေ တုသိတပုရာ စဝိတွာ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အနုက္ကမေန ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တော ဧကူနတိံသ ဝဿာနိ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသိတွာ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ အနုက္ကမေန ပဋိဝိဒ္ဓသဗ္ဗညုတညာဏော ဗောဓိမဏ္ဍေ သတ္တသတ္တာဟံ ဝီတိနာမေတွာ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနံ ပဝတ္တေတွာ လောကာနုဂ္ဂဟံ ကရောန္တော ရာဇဂဟံ အာဂမ္မ “ပုတ္တော မေ ရာဇဂဟံ အာဂတော”တိ

၁-အမိတောဒနသက္ကဿ (သီ)  ၂-သုဝဏ္ဏထာလံ အညေန သုဝဏ္ဏထာလေန (သီ)

sutvā “gacchatha bhaṇe mama puttaṁ ānethā”ti pitarā pahite sahassasahassaparivāre dasa amacce ehibhikkhupabbajjāya pabbājetvā Kāḷudāyittherena cārikāgamanaṁ āyācito Rājagahato vīsatisahassabhikkhuparivāro nikkhamitvā Kapilavatthupuraṁ gantvā ñātisamāgame anekehi iddhipāṭihāriyehi sappāṭihāriyaṁ vicitradhammadesanaṁ katvā mahājanaṁ amatapānaṁ pāyetvā dutiyadivase pattacīvaramādāya nagaradvāre ṭhatvā “kiṁ nu kho kulanagaraṁ āgatānaṁ Sabbaññubuddhānaṁ āciṇṇan”ti āvajjamāno “sapadānaṁ piṇḍāya caraṇaṁ āciṇṇan”ti ñatvā sapadānaṁ piṇḍāya caranto “putto me[1] piṇḍāya caratī”ti sutvā āgatassa rañño dhammaṁ kathetvā tena sakanivesanaṁ pavesetvā katasakkārasammāno tattha kātabbaṁ ñātijanānuggahaṁ katvā Rāhulakumāraṁ pabbājetvā nacirasseva Kapilavatthupurato Mallaraṭṭhe cārikaṁ caramāno Anupiya-ambavanaṁ agamāsi.

Tasmiṁ samaye Suddhodanamahārājā Sākiyajanaṁ[2] sannipātetvā āha “sace mama putto agāraṁ ajjhāvasissa, rājā abhavissa cakkavattī sattaratanasamannāgato. Nattāpi me Rāhulakumāro khattiyagaṇena saddhiṁ taṁ parivāretvā acarissa, tumhepi etamatthaṁ jānātha. Idāni pana me putto Buddho jāto, khattiyāvassa parivārā hontu. Tumhe ekekakulato ekekaṁ dārakaṁ dethā”ti. Evaṁ vutte ekappahāreneva sahassakhattiyakumārā pabbajiṁsu. Tasmiṁ samaye Mahānāmo kuṭumbasāmiko hoti. So Anuruddhasakkaṁ upasaṅkamitvā etadavoca “etarahi tāta Anuruddha abhiññātā abhiññātā Sakyakumārā Bhagavantaṁ pabbajitaṁ anupabbajanti, amhākaṁ kule natthi koci agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. Tena hi tvaṁ vā pabbaja, ahaṁ vā pabbajissāmī”ti. So tassa vacanaṁ sutvā gharāvāse ruciṁ akatvā attasattamo agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. Tassa pabbajjānukkamo Saṁghabhedakakkhandhake[3] āgatova.

Evaṁ Anupiya-ambavanaṁ gantvā pabbajitesu pana tesu tasmiṁyeva antovasse Bhaddiyatthero arahattaṁ pāpuṇi, Anuruddhatthero dibbacakkhuṁ nibbattesi, Devadatto aṭṭha samāpattiyo nibbattesi, Ānandatthero

1. Te (Sī) 2. Sākiyānaṁ gaṇaṁ (Sī) 3. Vi 4. 336 piṭṭhe.



သုတွာ “ဂစ္ဆထ ဘဏေ မမ ပုတ္တံ အာနေထာ”တိ ပိတရာ ပဟိတေ သဟဿသဟဿပရိဝါရေ ဒသ အမစ္စေ ဧဟိဘိက္ခုပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပဗ္ဗာဇေတွာ ကာဠုဒါယိတ္ထေရေန စာရိကာဂမနံ အာယာစိတော ရာဇဂဟတော ဝီသတိသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရော နိက္ခမိတွာ ကပိလဝတ္ထုပုရံ ဂန္တွာ ဉာတိသမာဂမေ အနေကေဟိ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယေဟိ သပ္ပာဋိဟာရိယံ ဝိစိတြဓမ္မဒေသနံ ကတွာ မဟာဇနံ အမတပါနံ ပါယေတွာ ဒုတိယဒိဝသေ ပတ္တစီဝရမာဒါယ နဂရဒွါရေ ဌတွာ “ကိံ နု ခေါ ကုလနဂရံ အာဂတာနံ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါနံ အာစိဏ္ဏ”န္တိ အာဝဇ္ဇမာနော “သပဒါနံ ပိဏ္ဍာယ စရဏံ အာစိဏ္ဏ”န္တိ ဉတွာ သပဒါနံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော “ပုတ္တော မေ[1] ပိဏ္ဍာယ စရတီ”တိ သုတွာ အာဂတဿ ရညော ဓမ္မံ ကထေတွာ တေန သကနိဝေသနံ ပဝေသေတွာ ကတသက္ကာရသမ္မာနော တတ္ထ ကာတဗ္ဗံ ဉာတိဇနာနုဂ္ဂဟံ ကတွာ ရာဟုလကုမာရံ ပဗ္ဗာဇေတွာ နစိရဿေဝ ကပိလဝတ္ထုပုရတော မလ္လရဋ္ဌေ စာရိကံ စရမာနော အနုပိယအမ္ဗဝနံ အဂမာသိ။

တသ္မိံ သမယေ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ သာကိယဇနံ[2] သန္နိပါတေတွာ အာဟ “သစေ မမ ပုတ္တော အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိဿ၊ ရာဇာ အဘဝိဿ စက္ကဝတ္တီ သတ္တရတနသမန္နာဂတော။ နတ္တာပိ မေ ရာဟုလကုမာရော ခတ္တိယဂဏေန သဒ္ဓိံ တံ ပရိဝါရေတွာ အစရိဿ၊ တုမှေပိ ဧတမတ္ထံ ဇာနာထ။ ဣဒါနိ ပန မေ ပုတ္တော ဗုဒ္ဓေါ ဇာတော၊ ခတ္တိယာဝဿ ပရိဝါရာ ဟောန္တု။ တုမှေ ဧကေကကုလတော ဧကေကံ ဒါရကံ ဒေထာ”တိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ သဟဿခတ္တိယကုမာရာ ပဗ္ဗဇိံသု။ တသ္မိံ သမယေ မဟာနာမော ကုဋုမ္ဗသာမိကော ဟောတိ။ သော အနုရုဒ္ဓသက္ကံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧတဒဝေါစ “ဧတရဟိ တာတ အနုရုဒ္ဓ အဘိညာတာ အဘိညာတာ သကျကုမာရာ ဘဂဝန္တံ ပဗ္ဗဇိတံ အနုပဗ္ဗဇန္တိ၊ အမှာကံ ကုလေ နတ္ထိ ကောစိ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတော။ တေန ဟိ တွံ ဝါ ပဗ္ဗဇ၊ အဟံ ဝါ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။ သော တဿ ဝစနံ သုတွာ ဃရာဝါသေ ရုစိံ အကတွာ အတ္တသတ္တမော အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတော။ တဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာနုက္ကမော သံဃဘေဒကက္ခန္ဓကေ[3] အာဂတောဝ။

ဧဝံ အနုပိယအမ္ဗဝနံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိတေသု ပန တေသု တသ္မိံယေဝ အန္တောဝဿေ ဘဒ္ဒိယတ္ထေရော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော ဒိဗ္ဗစက္ခုံ နိဗ္ဗတ္တေသိ၊ ဒေဝဒတ္တော အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေသိ၊ အာနန္ဒတ္ထေရော

၁-တေ (သီ) ၂-သာကိယာနံ ဂဏံ (သီ) ၃-ဝိ ၄-၃၃၆-ပိဋ္ဌေ။

sotāpattiphale patiṭṭhāsi, Bhagutthero ca Kimilatthero[1] ca pacchā arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Tesaṁ pana sabbesampi therānaṁ attano attano āgataṭṭhāne pubbapatthanābhinīhāro āgamissati[2]. Ayaṁ pana Anuruddhatthero Dhammasenāpatissa santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā Cetiyaraṭṭhe Pācīnavaṁsamigadāyaṁ gantvā samaṇadhammaṁ karonto satta mahāpurisavitakke vitakkesi, aṭṭhame kilamati. Satthā "Anuruddho aṭṭhame mahāpurisavitakke kilamatī"ti ñatvā "tassa saṅkappaṁ pūressāmī"ti tattha gantvā paññattavarabuddhāsane nisinno aṭṭhamaṁ mahāpurisavitakkaṁ pūretvā catupaccayasantosabhāvanārāmapaṭimaṇḍitaṁ mahā-ariyavaṁsa-paṭipadaṁ[3] kathetvā ākāse uppatitvā Bhesakalāvanameva gato.

Thero Tathāgate gatamatteyeva tevijjo mahākhīṇāsavo hutvā "Satthā mayhaṁ manaṁ jānitvā āgantvā aṭṭhamaṁ mahāpurisavitakkaṁ pūretvā adāsi, so ca me manoratho matthakaṁ patto"ti Buddhānaṁ dhammadesanaṁ attano ca paṭividdhadhammaṁ ārabbha imā gāthā abhāsi[4]—

"Mama saṅkappamaññāya, Satthā loke anuttaro.
Manomayena kāyena, iddhiyā upasaṅkami.

Yadā[5] me ahu saṅkappo, tato uttari desayi.
Nippapañcarato Buddho, nippapañcamadesayi.

Tassāhaṁ dhammamaññāya, vihāsiṁ sāsane rato.
Tisso vijjā anuppattā[6], kataṁ Buddhassa sāsanan"ti[7].

Atha naṁ aparabhāge Satthā Jetavanamahāvihāre viharanto "mama sāsane dibbacakkhukānaṁ Anuruddho aggo"ti aggaṭṭhāne ṭhapesi.

### Bhaddiyattheravatthu

193. Chaṭṭhe **uccākulikānan**ti ucce kule jātānaṁ. **Bhaddiyo**ti Anuruddhattherena saddhiṁ nikkhamanto Sakyarājā. **Kāḷigodhāya putto**ti kāḷavaṇṇā sā devī, Godhāti panassā nāmaṁ. Tasmā Kāḷigodhāti

1. Kimbilatthero (Sī)
2. Āvi bhavissati (Sī)
3. Aṁ 3. 62 piṭṭhe.
4. Udānagāthā āha (Sī)
5. Yathā (Sī, Syā) Aṁ 3. 68 piṭṭhe ca.
6. Anuppatto (Syā, Ka)
7. Khu 2. 336 piṭṭhe Theragāthāyaṁ.



သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ၊ ဘဂုတ္ထေရော စ ကိမိလတ္ထေရော[၁] စ ပစ္ဆာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ တေသံ ပန သဗ္ဗေသမ္ပိ ထေရာနံ အတ္တနော အတ္တနော အာဂတဋ္ဌာနေ ပုဗ္ဗပတ္ထနာဘိနီဟာရော အာဂမိဿတိ[၂]။ အယံ ပန အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော ဓမ္မသေနာပတိဿ သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ စေတိယရဋ္ဌေ ပါစီနဝံသမိဂဒါယံ ဂန္တွာ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော သတ္တ မဟာပုရိသဝိတက္ကေ ဝိတက္ကေသိ၊ အဋ္ဌမေ ကိလမတိ။ သတ္ထာ "အနုရုဒ္ဓေါ အဋ္ဌမေ မဟာပုရိသဝိတက္ကေ ကိလမတီ"တိ ဉတွာ "တဿ သင်္ကပ္ပံ ပူရေဿာမီ"တိ တတ္ထ ဂန္တွာ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော အဋ္ဌမံ မဟာပုရိသဝိတက္ကံ ပူရေတွာ စတုပစ္စယသန္တောသဘာဝနာရာမပဋိမဏ္ဍိတံ မဟာအရိယဝံသပဋိပဒံ[၃] ကထေတွာ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ဘေသကဠာဝနမေဝ ဂတော။

ထေရော တထာဂတေ ဂတမတ္တေယေဝ တေဝိဇ္ဇော မဟာခီဏာသဝေါ ဟုတွာ "သတ္ထာ မယှံ မနံ ဇာနိတွာ အာဂန္တွာ အဋ္ဌမံ မဟာပုရိသဝိတက္ကံ ပူရေတွာ အဒါသိ၊ သော စ မေ မနောရထော မတ္ထကံ ပတ္တော"တိ ဗုဒ္ဓါနံ ဓမ္မဒေသနံ အတ္တနော စ ပဋိဝိဒ္ဓဓမ္မံ အာရဗ္ဘ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ[၄]—

"မမ သင်္ကပ္ပမညာယ၊ သတ္ထာ လောကေ အနုတ္တရော။
မနောမယေန ကာယေန၊ ဣဒ္ဓိယာ ဥပသင်္ကမိ။

ယဒါ[၅] မေ အဟု သင်္ကပ္ပော၊ တတော ဥတ္တရိ ဒေသယိ။
နိပ္ပပဉ္စရတော ဗုဒ္ဓေါ၊ နိပ္ပပဉ္စမဒေသယိ။

တဿာဟံ ဓမ္မမညာယ၊ ဝိဟာသိံ သာသနေ ရတော။
တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ[၆]၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန"န္တိ[၇]။

အထ နံ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ ဝိဟရန္တော "မမ သာသနေ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အနုရုဒ္ဓေါ အဂ္ဂေါ"တိ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။

### ဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု

၁၉၃။ ဆဋ္ဌေ **ဥစ္စာကုလိကာန**န္တိ ဥစ္စေ ကုလေ ဇာတာနံ။ **ဘဒ္ဒိယော**တိ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ နိက္ခမန္တော သကျရာဇာ။ **ကာဠိဂေါဓာယ ပုတ္တော**တိ ကာဠဝဏ္ဏာ သာ ဒေဝီ၊ ဂေါဓာတိ ပနဿာ နာမံ။ တသ္မာ ကာဠိဂေါဓာတိ

၁-ကိမ္ဗိလတ္ထေရော (သီ)
၂-အာဝိ ဘဝိဿတိ (သီ)
၃-အံ ၃-၆၂-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဥဒါနဂါထာ အာဟ (သီ)
၅-ယထာ (သီ၊ သျာ) အံ ၃-၆၈-ပိဋ္ဌေ စ။
၆-အနုပ္ပတ္တော (သျာ၊ က)
၇-ခု ၂-၃၃၆-ပိဋ္ဌေ ထေရဂါထာယံ။

vuccati, tassā puttoti attho. Kasmā panāyaṁ uccākulikānaṁ aggoti vutto, kiṁ tato uccākulikatarā natthīti? Āma natthi. Tassa hi mātā Sākiyānīnaṁ antare vayena sabbajeṭṭhikā, soyeva ca Sākiyakule sampattaṁ rajjaṁ pahāya pabbajito. Tasmā uccākulikānaṁ aggoti vutto. Apica pubbapatthanānubhāvena cesa anupaṭipāṭiyā pañca jātisatāni rājakule nibbattitvā rajjaṁ kāresiyeva. Imināpi kāraṇena uccākulikānaṁ aggoti vutto.

Pañhakamme panassa ayamanupubbikathā—ayampi hi atīte Padumuttarabuddhakāle mahābhogakule nibbatto vuttanayeneva dhammassavanatthāya gato. Taṁdivasaṁ Satthāraṁ[1] ekaṁ bhikkhuṁ uccākulikānaṁ bhikkhūnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ[2] disvā “mayāpi anāgate ekassa Buddhassa sāsane uccākulikānaṁ bhikkhūnaṁ aggena bhavituṁ vaṭṭatī”ti Tathāgataṁ nimantetvā satta divasāni Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā “bhante ahaṁ imassa dānassa phalena nāññaṁ sampattiṁ ākaṅkhāmi, anāgate pana ekassa Buddhassa sāsane uccākulikānaṁ bhikkhūnaṁ aggo bhaveyyan”ti patthayitvā pādamūle nipajji.

Satthā anāgataṁ olokento samijjhanabhāvaṁ disvā “samijjhissati te idaṁ kammaṁ, ito kappasatasahassāvasāne Gotamo nāma Buddho uppajjissati, tvaṁ tassa sāsane uccākulikānaṁ bhikkhūnaṁ aggo bhavissasī”ti byākaritvā bhattānumodanaṁ katvā vihāraṁ agamāsi. Sopi taṁ byākaraṇaṁ labhitvā uccākulikasaṁvattanikakammaṁ pucchitvā dhammāsanāni kāretvā tesu paccattharaṇāni santharāpetvā dhammabījaniyo dhammakathikavaṭṭaṁ uposathāgāre padīpateladānanti evaṁ yāvajīvaṁ bahuvidhaṁ kalyāṇakammaṁ katvā tattha kālakato devesu ca manussesu ca saṁsaranto Kassapadasabalassa ca amhākañca Bhagavato antare Bārāṇasiyaṁ kuṭumbiyaghare nibbatto.

Tena ca samayena sambahulā Paccekabuddhā Gandhamādanapabbatā āgamma Bārāṇasiyaṁ Gaṅgāya tīre phāsukaṭṭhāne nisīditvā piṇḍapātaṁ paribhuñjanti, so kuṭumbiyo tesaṁ nibaddhameva tasmiṁ ṭhāne bhattavissaggakaraṇaṁ

1. Satthārā (Ka) 2. Ṭhapitaṁ (Ka)



ဝုစ္စတိ၊ တဿာ ပုတ္တောတိ အတ္ထော။ ကသ္မာ ပနာယံ ဥစ္စာကုလိကာနံ အဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော၊ ကိံ တတော ဥစ္စာကုလိကတရာ နတ္ထီတိ? အာမ နတ္ထိ။ တဿ ဟိ မာတာ သာကိယာနီနံ အန္တရေ ဝယေန သဗ္ဗဇေဋ္ဌိကာ၊ သောယေဝ စ သာကိယကုလေ သမ္ပတ္တံ ရဇ္ဇံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတော။ တသ္မာ ဥစ္စာကုလိကာနံ အဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော။ အပိစ ပုဗ္ဗပတ္ထနာနုဘာဝေန စေသ အနုပဋိပါဋိယာ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိယေဝ။ ဣမိနာပိ ကာရဏေန ဥစ္စာကုလိကာနံ အဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော။

ပဉ္ဟကမ္မေ ပနဿ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ဟိ အတီတေ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ မဟာဘောဂကုလေ နိဗ္ဗတ္တော ဝုတ္တနယေနေဝ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဂတော။ တံဒိဝသံ သတ္ထာရံ[1] ဧကံ ဘိက္ခုံ ဥစ္စာကုလိကာနံ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ[2] ဒိသွာ ‘‘မယာပိ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဥစ္စာကုလိကာနံ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ’’တိ တထာဂတံ နိမန္တေတွာ သတ္တ ဒိဝသာနိ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ ‘‘ဘန္တေ အဟံ ဣမဿ ဒါနဿ ဖလေန နာညံ သမ္ပတ္တိံ အာကင်္ခါမိ၊ အနာဂတေ ပန ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဥစ္စာကုလိကာနံ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ’’န္တိ ပတ္ထယိတွာ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိ။

သတ္ထာ အနာဂတံ ဩလောကေန္တော သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဒိသွာ “သမိဇ္ဈိဿတိ တေ ဣဒံ ကမ္မံ၊ ဣတော ကပ္ပသတသဟဿာဝသာနေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တွံ တဿ သာသနေ ဥစ္စာကုလိကာနံ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကရိတွာ ဘတ္တာနုမောဒနံ ကတွာ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ သောပိ တံ ဗျာကရဏံ လဘိတွာ ဥစ္စာကုလိကသံဝတ္တနိကကမ္မံ ပုစ္ဆိတွာ ဓမ္မာသနာနိ ကာရေတွာ တေသု ပစ္စတ္ထရဏာနိ သန္ထရာပေတွာ ဓမ္မဗီဇနိယော ဓမ္မကထိကဝဋ္ဋံ ဥပေါသထာဂါရေ ပဒီပတေလဒါနန္တိ ဧဝံ ယာဝဇီဝံ ဗဟုဝိဓံ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ တတ္ထ ကာလကတော ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သံသရန္တော ကဿပဒသဗလဿ စ အမှာကဉ္စ ဘဂဝတော အန္တရေ ဗာရာဏသိယံ ကုဋုမ္ဗိယဃရေ နိဗ္ဗတ္တော။

တေန စ သမယေန သမ္ဗဟုလာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတာ အာဂမ္မ ဗာရာဏသိယံ ဂင်္ဂါယ တီရေ ဖာသုကဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ သော ကုဋုမ္ဗိယော တေသံ နိဗဒ္ဓမေဝ တသ္မိံ ဌာနေ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂကရဏံ

၁-သတ္ထာရာ (က) ၂-ဌပိတံ (က)

ñatvā aṭṭha pāsāṇaphalakāni attharitvā yāvajīvaṁ Paccekabuddhe upaṭṭhahi. Athekaṁ Buddhantaraṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Kapilavatthunagare khattiyakule nibbatti. Nāmaggahaṇadivase cassa **Bhaddiyakumāro**ti nāmaṁ akaṁsu. So vayaṁ āgamma heṭṭhā Anuruddhasutthe vuttanayeneva channaṁ khattiyānaṁ abbhantaro hutvā Satthari Anupiya-ambavane viharante Satthu santike pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇi. Atha Satthā aparabhāge Jetavanamahāvihāre viharanto “mama sāsane uccākulikānaṁ Kāḷigodhāya putto Bhaddiyatthero aggo”ti aggaṭṭhāne ṭhapesi.

## Lakuṇḍakabhaddiyattheravatthu

194. Sattame **mañjussarānan**ti madhurassarānaṁ. **Lakuṇḍakabhaddiyo**ti ubbedhena rasso, nāmena Bhaddiyo. Tassāpi pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare mahābhogakule nibbatto vuttanayeneva dhammassavanatthāya vihāraṁ gato. Tasmiṁ samaye Satthāraṁ ekaṁ mañjussaraṁ bhikkhuṁ etadagge ṭhapentaṁ disvā “aho vatāhampi anāgate ayaṁ bhikkhu viya ekassa Buddhassa sāsane mañjussarānaṁ bhikkhūnaṁ aggo bhaveyyan”ti cittaṁ uppādetvā Satthāraṁ nimantetvā satta divasāni Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā “bhante ahaṁ imassa dānassa phalena na aññaṁ sampattiṁ ākaṅkhāmi, anāgate pana ekassa Buddhassa sāsane mañjussarānaṁ bhikkhūnaṁ aggo bhaveyyan”ti patthayitvā Satthu pādamūle nipajji. Satthā anāgataṁ olokento samijjhanabhāvaṁ disvā “samijjhissati te idaṁ kammaṁ, ito kappasatasahassāvasāne Gotamo nāma Buddho uppajjissati, tvaṁ tassa sāsane mañjussarānaṁ bhikkhūnaṁ aggo bhavissasī”ti byākaritvā vihāraṁ agamāsi.

Sopi taṁ byākaraṇaṁ labhitvā yāvajīvaṁ kalyāṇakammaṁ katvā tato kālakato devesu ca manussesu ca saṁsaranto Vipassīsammāsambuddhakāle **Cittapattakokilo** nāma hutvā kheme migadāye vasanto ekadivasaṁ Himavantaṁ gantvā madhuraṁ ambaphalaṁ tuṇḍena gahetvā āgacchanto bhikkhusaṁghaparivutaṁ Satthāraṁ disvā cintesi “ahaṁ aññesu divasesu rittako Tathāgataṁ passāmi, ajja pana me imaṁ ambapakkaṁ



ဉတွာ အဋ္ဌ ပါသာဏဖလကာနိ အတ္ထရိတွာ ယာဝဇီဝံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဥပဋ္ဌဟိ။ အထေကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေ ကပိလဝတ္ထုနဂရေ ခတ္တိယကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ စဿ **ဘဒ္ဒိယကုမာရော**တိ နာမံ အကံသု။ သော ဝယံ အာဂမ္မ ဟေဋ္ဌာ အနုရုဒ္ဓသုတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဆန္နံ ခတ္တိယာနံ အဗ္ဘန္တရော ဟုတွာ သတ္ထရိ အနုပိယအမ္ဗဝနေ ဝိဟရန္တေ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ ဝိဟရန္တော “မမ သာသနေ ဥစ္စာကုလိကာနံ ကာဠိဂောဓာယ ပုတ္တော ဘဒ္ဒိယတ္ထေရော အဂ္ဂေါ”တိ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။

## လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု

၁၉၄။ သတ္တမေ **မဉ္ဇုဿရာနန္တိ** မဓုရဿရာနံ။ **လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယော**တိ ဥဗ္ဗေဓေန ရဿော၊ နာမေန ဘဒ္ဒိယော။ တဿာပိ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ မဟာဘောဂကုလေ နိဗ္ဗတ္တော ဝုတ္တနယေနေဝ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဝိဟာရံ ဂတော။ တသ္မိံ သမယေ သတ္ထာရံ ဧကံ မဉ္ဇုဿရံ ဘိက္ခုံ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ “အဟော ဝတာဟမ္ပိ အနာဂတေ အယံ ဘိက္ခု ဝိယ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ မဉ္ဇုဿရာနံ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ”န္တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ သတ္တ ဒိဝသာနိ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ “ဘန္တေ အဟံ ဣမဿ ဒါနဿ ဖလေန န အညံ သမ္ပတ္တိံ အာကင်္ခါမိ၊ အနာဂတေ ပန ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ မဉ္ဇုဿရာနံ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထယိတွာ သတ္ထု ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိ။ သတ္ထာ အနာဂတံ ဩလောကေန္တော သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဒိသွာ “သမိဇ္ဈိဿတိ တေ ဣဒံ ကမ္မံ၊ ဣတော ကပ္ပသတသဟဿာဝသာနေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တွံ တဿ သာသနေ မဉ္ဇုဿရာနံ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကရိတွာ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။

သောပိ တံ ဗျာကရဏံ လဘိတွာ ယာဝဇီဝံ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ တတော ကာလကတော ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သံသရန္တော ဝိပဿီသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ **စိတ္တပတ္တကောကိလော** နာမ ဟုတွာ ခေမေ မိဂဒါယေ ဝသန္တော ဧကဒိဝသံ ဟိမဝန္တံ ဂန္တွာ မဓုရံ အမ္ဗဖလံ တုဏ္ဍေန ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆန္တော ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတံ သတ္ထာရံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အဟံ အညေသု ဒိဝသေသု ရိတ္တကော တထာဂတံ ပဿာမိ၊ အဇ္ဇ ပန မေ ဣမံ အမ္ဗပက္ကံ

puttakānaṁ atthāya ābhataṁ. Tesaṁ aññampi āharitvā dassāmi, imaṁ pana Dasabalassa dātuṁ vaṭṭatī”ti otaritvā ākāse carati. Satthā tassa cittaṁ ñatvā Asokattheraṁ nāma upaṭṭhākaṁ olokesi, so pattaṁ nīharitvā Satthu hatthe ṭhapesi. So Kokilo Dasabalassa patte ambapakkaṁ patiṭṭhāpesi. Satthā tattheva nisīditvā taṁ paribhuñji. Kokilo pasannacitto punappunaṁ Dasabalassa guṇe āvajjetvā Dasabalaṁ vanditvā attano kulāvakaṁ gantvā sattāhaṁ pītisukhena vītināmesi. Ettakaṁ tasmiṁ attabhāve kalyāṇakammaṁ, imināssa kammena[1] saro madhuro ahosi.

Kassapasammāsambuddhakāle pana cetiye āraddhe “kiṁ pamāṇaṁ karoma, sattayojanappamāṇaṁ. Atimahantaṁ etaṁ, chayojanaṁ karoma. Idampi atimahantaṁ, pañcayojanaṁ karoma, catuyojanaṁ, tiyojanaṁ, dviyojanan”ti vutte ayaṁ tadā jeṭṭhavaḍḍhakī hutvā “etha bho anāgate sukhapaṭijaggiyaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti vatvā rajjuṁ ādāya parikkhipanto gāvutamattake ṭhatvā “ekekaṁ mukhaṁ gāvutaṁ gāvutaṁ hotu, cetiyaṁ yojanāvaṭṭaṁ yojanubbedhaṁ bhavissatī”ti āha. Te tassa vacane aṭṭhaṁsu. Iti appamāṇassa Buddhassa pamāṇaṁ akāsīti. Tena kammena nibbattanibbattaṭṭhāne aññehi hīnatarappamāṇo ahosi. So amhākaṁ Satthu kāle Sāvatthiyaṁ mahābhogakule nibbatti. “Bhaddiyo”tissa nāmaṁ akaṁsu. So vayappatto Satthari Jetavanamahāvihāre paṭivasante vihāraṁ gantvā dhammadesanaṁ sutvā paṭiladdhasaddho pabbajitvā Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā vipassanāya kammaṁ karonto arahattaṁ pāpuṇi. Atha naṁ Satthā aparabhāge ariyavaragaṇamajjhe nisinno mañjussarānaṁ bhikkhūnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesi.

### Piṇḍolabhāradvājattheravatthu

195. Aṭṭhame **sīhanādikānan**ti sīhanādaṁ nadantānaṁ. **Piṇḍolabhāradvājo**ti so kira arahattaṁ pattadivase avāpuraṇaṁ ādāya vihārena vihāraṁ pariveṇena pariveṇaṁ gantvā “yassa magge vā phale vā kaṅkhā atthi, so maṁ pucchatū”ti sīhanādaṁ nadanto vicari. Buddhānampi purato ṭhatvā

1. Iminā puññakammena (Sī)



ပုတ္တကာနံ အတ္ထာယ အာဘတံ။ တေသံ အညမ္ပိ အာဟရိတွာ ဒဿာမိ၊ ဣမံ ပန ဒသဗလဿ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဩတရိတွာ အာကာသေ စရတိ။ သတ္ထာ တဿ စိတ္တံ ဉတွာ အသောကတ္ထေရံ နာမ ဥပဋ္ဌာကံ ဩလောကေသိ၊ သော ပတ္တံ နီဟရိတွာ သတ္ထု ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ သော ကောကိလော ဒသဗလဿ ပတ္တေ အမ္ဗပက္ကံ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သတ္ထာ တတ္ထေဝ နိသီဒိတွာ တံ ပရိဘုဉ္ဇိ။ ကောကိလော ပသန္နစိတ္တော ပုနပ္ပုနံ ဒသဗလဿ ဂုဏေ အာဝဇ္ဇေတွာ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော ကုလာဝကံ ဂန္တွာ သတ္တာဟံ ပီတိသုခေန ဝီတိနာမေသိ။ ဧတ္တကံ တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ကလျာဏကမ္မံ၊ ဣမိနာဿ ကမ္မေန[1] သရော မဓုရော အဟောသိ။

ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ပန စေတိယေ အာရဒ္ဓေ “ကိံ ပမာဏံ ကရောမ၊ သတ္တယောဇနပ္ပမာဏံ။ အတိမဟန္တံ ဧတံ၊ ဆယောဇနံ ကရောမ။ ဣဒမ္ပိ အတိမဟန္တံ၊ ပဉ္စယောဇနံ ကရောမ၊ စတုယောဇနံ၊ တိယောဇနံ၊ ဒွိယောဇန”န္တိ ဝုတ္တေ အယံ တဒါ ဇေဋ္ဌဝဍ္ဎကီ ဟုတွာ “ဧထ ဘော အနာဂတေ သုခပဋိဇဂ္ဂိယံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ရဇ္ဇုံ အာဒါယ ပရိက္ခိပန္တော ဂါဝုတမတ္တကေ ဌတွာ “ဧကေကံ မုခံ ဂါဝုတံ ဂါဝုတံ ဟောတု၊ စေတိယံ ယောဇနာဝဋ္ဋံ ယောဇနုဗ္ဗေဓံ ဘဝိဿတီ”တိ အာဟ။ တေ တဿ ဝစနေ အဋ္ဌံသု။ ဣတိ အပ္ပမာဏဿ ဗုဒ္ဓဿ ပမာဏံ အကာသီတိ။ တေန ကမ္မေန နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ အညေဟိ ဟီနတရပ္ပမာဏော အဟောသိ။ သော အမှာကံ သတ္ထု ကာလေ သာဝတ္ထိယံ မဟာဘောဂကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ “ဘဒ္ဒိယော”တိဿ နာမံ အကံသု။ သော ဝယပ္ပတ္တော သတ္ထရိ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ ပဋိဝသန္တေ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထ နံ သတ္ထာ အပရဘာဂေ အရိယဝရဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္နော မဉ္ဇုဿရာနံ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။

### ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇတ္ထေရဝတ္ထု

၁၉၅။ အဋ္ဌမေ **သီဟနာဒိကာန**န္တိ သီဟနာဒံ နဒန္တာနံ။ **ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇော**တိ သော ကိရ အရဟတ္တံ ပတ္တဒိဝသေ အဝါပုရဏံ အာဒါယ ဝိဟာရေန ဝိဟာရံ ပရိဝေဏေန ပရိဝေဏံ ဂန္တွာ “ယဿ မဂ္ဂေ ဝါ ဖလေ ဝါ ကင်္ခါ အတ္ထိ၊ သော မံ ပုစ္ဆတူ”တိ သီဟနာဒံ နဒန္တော ဝိစရိ။ ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ ပုရတော ဌတွာ

၁-ဣမိနာ ပုညကမ္မေန (သီ)

“Imasmiṁ bhante sāsane kattabbakiccaṁ mayhaṁ matthakaṁ pattan”ti sīhanādaṁ nadi. Tasmā sīhanādikānaṁ aggo nāma jāto.

Pañhakamme panassa ayamanupubbikathā—ayaṁ kira Padumuttarabuddhakāle pabbatapāde sīhayoniyaṁ nibbatto. Satthā paccūsasamaye lokaṁ volokento tassa hetusampattiṁ disvā Haṁsavatiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ sīhe gocarāya pakkante tassa vasanaguhaṁ pavisitvā ākāse pallaṅkaṁ ābhujitvā nirodhaṁ samāpajjitvā nisīdi. Sīho gocaraṁ labhitvā nivatto guhādvāre ṭhito antoguhāyaṁ Dasabalaṁ nisinnaṁ disvā “mama vasanaṭṭhānaṁ āgantvā añño satto nisīdituṁ samattho nāma natthi, mahanto vatāyaṁ puriso, yo antoguhāyaṁ pallaṅkaṁ ābhujitvā nisinno. Sarīrappabhāpissa samantā pharitvā[1] gatā, mayā evarūpaṁ acchariyaṁ nadiṭṭhapubbaṁ. Ayaṁ puriso imasmiṁ loke pūjaneyyānaṁ aggo bhavissati, mayāpissa yathāsatti yathābalaṁ sakkāraṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti jalajathalajāni nānākusumāni āharitvā bhūmito yāva nisinnapallaṅkaṭṭhānā pupphāsanaṁ santharitvā sabbarattiṁ sammukhaṭṭhāne Tathāgataṁ namassamāno aṭṭhāsi. Punadivase purāṇapupphāni apanetvā navapupphehi āsanaṁ santhari.

Eteneva niyāmena satta divasāni pupphāsanaṁ paññāpetvā balavapītisomanassaṁ nibbattetvā guhādvāre ārakkhaṁ gaṇhi. Sattame divase Satthā nirodhato vuṭṭhāya guhādvāre aṭṭhāsi. Sīhopi migarājā Tathāgataṁ tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā catūsu ṭhānesu vanditvā paṭikkamitvā aṭṭhāsi. Satthā “vaṭṭissati ettako upanissayo etassā”ti vehāsaṁ abbhuggantvā vihārameva gato.

Sopi sīho Buddhaviyogena dukkhito kālaṁ katvā Haṁsavatīnagare mahāsālakule[2] paṭisandhiṁ gaṇhitvā vayappatto ekadivasaṁ nagaravāsīhi saddhiṁ vihāraṁ gantvā dhammadesanaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ sīhanādikānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā vuttanayeneva sattāhaṁ mahādānaṁ pavattetvā taṁ ṭhānantaraṁ patthetvā Satthārā samijjhanabhāvaṁ[3] disvā byākato yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā tattha kālakato devesu ca

1. Pattharitvā (Sī) 2. Mahābhogakule (Sī) 3. Anantarāyaṁ (Sī)



“ဣမသ္မိံ ဘန္တေ သာသနေ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ မယှံ မတ္ထကံ ပတ္တ”န္တိ သီဟနာဒံ နဒိ။ တသ္မာ သီဟနာဒိကာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

ပဉှကမ္မေ ပနဿ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ပဗ္ဗတပါဒေ သီဟယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တော။ သတ္ထာ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော တဿ ဟေတုသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ ဟံသဝတိယံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ သီဟေ ဂေါစရာယ ပက္ကန္တေ တဿ ဝသနဂုဟံ ပဝိသိတွာ အာကာသေ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိရောဓံ သမာပဇ္ဇိတွာ နိသီဒိ။ သီဟော ဂေါစရံ လဘိတွာ နိဝတ္တော ဂုဟာဒွါရေ ဌိတော အန္တောဂုဟာယံ ဒသဗလံ နိသိန္နံ ဒိသွာ “မမ ဝသနဋ္ဌာနံ အာဂန္တွာ အညော သတ္တော နိသီဒိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ မဟန္တော ဝတာယံ ပုရိသော၊ ယော အန္တောဂုဟာယံ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသိန္နော။ သရီရပ္ပဘာပိဿ သမန္တာ ဖရိတွာ[1] ဂတာ၊ မယာ ဧဝရူပံ အစ္ဆရိယံ နဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ။ အယံ ပုရိသော ဣမသ္မိံ လောကေ ပူဇနေယျာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝိဿတိ၊ မယာပိဿ ယထာသတ္တိ ယထာဗလံ သက္ကာရံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဇလဇထလဇာနိ နာနာကုသုမာနိ အာဟရိတွာ ဘူမိတော ယာဝ နိသိန္နပလ္လင်္ကဋ္ဌာနာ ပုပ္ဖာသနံ သန္ထရိတွာ သဗ္ဗရတ္တိံ သမ္မုခဋ္ဌာနေ တထာဂတံ နမဿမာနော အဋ္ဌာသိ။ ပုနဒိဝသေ ပုရာဏပုပ္ဖာနိ အပနေတွာ နဝပုပ္ဖေဟိ အာသနံ သန္ထရိ။

ဧတေနေဝ နိယာမေန သတ္တ ဒိဝသာနိ ပုပ္ဖာသနံ ပညာပေတွာ ဗလဝပီတိသောမနဿံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဂုဟာဒွါရေ အာရက္ခံ ဂဏှိ။ သတ္တမေ ဒိဝသေ သတ္ထာ နိရောဓတော ဝုဋ္ဌာယ ဂုဟာဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ သီဟောပိ မိဂရာဇာ တထာဂတံ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ စတူသု ဌာနေသု ဝန္ဒိတွာ ပဋိက္ကမိတွာ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ “ဝဋ္ဋိဿတိ ဧတ္တကော ဥပနိဿယော ဧတဿာ”တိ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ဝိဟာရမေဝ ဂတော။

သောပိ သီဟော ဗုဒ္ဓဝိယောဂေန ဒုက္ခိတော ကာလံ ကတွာ ဟံသဝတီနဂရေ မဟာသာလကုလေ[2] ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဧကဒိဝသံ နဂရဝါသီဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ သီဟနာဒိကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ ဝုတ္တနယေနေဝ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတွာ သတ္ထာရာ သမိဇ္ဈနဘာဝံ[3] ဒိသွာ ဗျာကတော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ တတ္ထ ကာလကတော ဒေဝေသု စ

၁-ပတ္ထရိတွာ (သီ) ၂-မဟာဘောဂကုလေ (သီ) ၃-အနန္တရာယံ (သီ)

manussesu ca saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Rājagahanagare brāhmaṇamahāsālakule nibbatti. Nāmena Bhāradvājo nāma ahosi. So vayappatto tayo vede uggahetvā pañca māṇavasatāni mante vācento vicarati. So attano jeṭṭhakabhāvena nimantanaṭṭhānesu sabbesaṁ bhikkhaṁ sayameva sampaṭicchi. Eso kira īsakaṁ loladhātuko ahosi. So tehi māṇavehi saddhiṁ "kuhiṁ yāgu kuhiṁ bhattan"ti yāgubhattakhajjakāneva pariyesamāno carati. So gatagataṭṭhāne piṇḍameva paṭimānento caratīti **Piṇḍolabhāradvājo**teva paññāyi.

So ekadivasaṁ Satthari Rājagahamanuppatte dhammakathaṁ sutvā paṭiladdhasaddho pabbajitvā vipassanāya kammaṁ karonto arahattaṁ pāpuṇi. Arahattaṁ pattavelāyameva avāpuraṇaṁ ādāya vihārena vihāraṁ pariveṇena pariveṇaṁ gantvā "yassa magge vā phale vā kaṅkhā atthi, so maṁ pucchatū"ti sīhanādaṁ nadanto vicari. So ekadivasaṁ Rājagahaseṭṭhinā[1] veḷuparamparāya ussāpetvā ākāse laggitaṁ jayasumanavaṇṇaṁ candanasārapattaṁ iddhiyā ādāya sādhukāraṁ dadantena mahājanena parivuto vihāraṁ āgantvā Tathāgatassa hatthe ṭhapesi. Satthā jānantova paṭipucchi "kuto te Bhāradvāja ayaṁ patto laddho"ti. So laddhakāraṇaṁ kathesi. Satthā "tvaṁ evarūpaṁ uttarimanussadhammaṁ[2] mahājanassa dassesi, akattabbaṁ tayā katan"ti anekapariyāyena vigarahitvā "na bhikkhave gihīnaṁ uttarimanussadhammaṁ iddhipāṭihāriyaṁ dassetabbaṁ, yo dasseyya, āpatti dukkaṭassā"ti[3] sikkhāpadaṁ paññāpesi.

Atha bhikkhusaṁghamajjhe kathā udapādi "Sīhanādiyatthero arahattaṁ pattadivase bhikkhusaṁghamajjhe 'yassa magge vā phale vā kaṅkhā atthi, so maṁ pucchatū'ti kathesi. Buddhānampi sammukhe attano arahattappattiṁ kathesi, aññe sāvakā tuṇhī ahesuṁ. Attano sīhanādiyabhāveneva mahājanassa pasādaṁ janetvā vehāsaṁ abbhuggantvā candanasārapattañca gaṇhī"ti. Te bhikkhū ime tayopi guṇe ekato katvā Satthu kathayiṁsu. Buddhā ca nāma garahitabbayuttakaṁ garahanti, pasaṁsitabbayuttakaṁ pasaṁsantīti imasmiṁ ṭhāne therassa pasaṁsitabbayuttameva aṅgaṁ gahetvā "tiṇṇaṁ kho pana bhikkhave indriyānaṁ bhāvitattā

1. Rājagahaseṭṭhino (Ka)  2. Uttamasāradhammaṁ (Sī)  3. Vi 4. 247 piṭṭhe.



မနုဿေသု စ သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟနဂရေ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ နာမေန ဘာရဒွါဇော နာမ အဟောသိ။ သော ဝယပ္ပတ္တော တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဟေတွာ ပဉ္စ မာဏဝသတာနိ မန္တေ ဝါစေန္တော ဝိစရတိ။ သော အတ္တနော ဇေဋ္ဌကဘာဝေန နိမန္တနဋ္ဌာနေသု သဗ္ဗေသံ ဘိက္ခံ သယမေဝ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ ဧသော ကိရ ဤသကံ လောလဓာတုကော အဟောသိ။ သော တေဟိ မာဏဝေဟိ သဒ္ဓိံ "ကုဟိံ ယာဂု ကုဟိံ ဘတ္တ"န္တိ ယာဂုဘတ္တခဇ္ဇကာနေဝ ပရိယေသမာနော စရတိ။ သော ဂတဂတဋ္ဌာနေ ပိဏ္ဍမေဝ ပဋိမာနေန္တော စရတီတိ **ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇော**တေဝ ပညာယိ။

သော ဧကဒိဝသံ သတ္ထရိ ရာဇဂဟမနုပ္ပတ္တေ ဓမ္မကထံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အရဟတ္တံ ပတ္တဝေလာယမေဝ အဝါပုရဏံ အာဒါယ ဝိဟာရေန ဝိဟာရံ ပရိဝေဏေန ပရိဝေဏံ ဂန္တွာ "ယဿ မဂ္ဂေ ဝါ ဖလေ ဝါ ကင်္ခါ အတ္ထိ၊ သော မံ ပုစ္ဆတူ"တိ သီဟနာဒံ နဒန္တော ဝိစရိ။ သော ဧကဒိဝသံ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိနာ[1] ဝေဠုပရမ္ပရာယ ဥဿာပေတွာ အာကာသေ လဂ္ဂိတံ ဇယသုမနဝဏ္ဏံ စန္ဒနသာရပတ္တံ ဣဒ္ဓိယာ အာဒါယ သာဓုကာရံ ဒဒန္တေန မဟာဇနေန ပရိဝုတော ဝိဟာရံ အာဂန္တွာ တထာဂတဿ ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ သတ္ထာ ဇာနန္တောဝ ပဋိပုစ္ဆိ "ကုတော တေ ဘာရဒွါဇ အယံ ပတ္တော လဒ္ဓေါ"တိ။ သော လဒ္ဓကာရဏံ ကထေသိ။ သတ္ထာ "တွံ ဧဝရူပံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ[2] မဟာဇနဿ ဒဿေသိ၊ အကတ္တဗ္ဗံ တယာ ကတ"န္တိ အနေကပရိယာယေန ဝိဂရဟိတွာ "န ဘိက္ခဝေ ဂိဟီနံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ ဒဿေတဗ္ဗံ၊ ယော ဒဿေယျ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿာ"တိ[3] သိက္ခာပဒံ ပညာပေသိ။

အထ ဘိက္ခုသံဃမဇ္ဈေ ကထာ ဥဒပါဒိ "သီဟနာဒိယတ္ထေရော အရဟတ္တံ ပတ္တဒိဝသေ ဘိက္ခုသံဃမဇ္ဈေ 'ယဿ မဂ္ဂေ ဝါ ဖလေ ဝါ ကင်္ခါ အတ္ထိ၊ သော မံ ပုစ္ဆတူ'တိ ကထေသိ။ ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ သမ္မုခေ အတ္တနော အရဟတ္တပ္ပတ္တိံ ကထေသိ၊ အညေ သာဝကာ တုဏှီ အဟေသုံ။ အတ္တနော သီဟနာဒိယဘာဝေနေဝ မဟာဇနဿ ပသာဒံ ဇနေတွာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ စန္ဒနသာရပတ္တဉ္စ ဂဏှီ"တိ။ တေ ဘိက္ခူ ဣမေ တယောပိ ဂုဏေ ဧကတော ကတွာ သတ္ထု ကထယိံသု။ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဂရဟိတဗ္ဗယုတ္တကံ ဂရဟန္တိ၊ ပသံသိတဗ္ဗယုတ္တကံ ပသံသန္တီတိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ထေရဿ ပသံသိတဗ္ဗယုတ္တမေဝ အင်္ဂံ ဂဟေတွာ "တိဏ္ဏံ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ ဣန္ဒြိယာနံ ဘာဝိတတ္တာ

၁-ရာဇဂဟသေဋ္ဌိနော (က)  ၂-ဥတ္တမသာရဓမ္မံ (သီ)  ၃-ဝိ ၄-၂၄၇-ပိဋ္ဌေ။

bahulīkatattā Bhāradvājo bhikkhu aññaṁ byākāsi ‘khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī’ti. Katamesaṁ tiṇṇaṁ, satindriyassa samādhindriyassa paññandriyassa. Imesaṁ kho bhikkhave tiṇṇaṁ indriyānaṁ bhāvitattā bahulīkatattā Bhāradvājo bhikkhu aññaṁ byākāsi ‘khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī’ti”[1] theraṁ pasaṁsitvā sīhanādikānaṁ bhikkhūnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesi.

### Mantāṇiputta-puṇṇattheravatthu

196. Navame **Puṇṇo Mantāṇiputto**ti nāmena Puṇṇo, Mantāṇibrāhmaṇiyā pana so puttoti Mantāṇiputto. Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayaṁ kira Padumuttaradasabalassa uppattito puretarameva Haṁsavatīnagare brāhmaṇamahāsālakule nibbatti. Tassa nāmaggahaṇadivase Gotamoti nāmaṁ akaṁsu. So vayappatto tayo vede uggaṇhitvā sabbasippesu kovido hutvā pañcamāṇavakasataparivāro vicaranto tayopi vede oloketvā mokkhadhammaṁ adisvā[2] “idaṁ vedatthayaṁ nāma kadalikkhandho viya bahi maṭṭhaṁ anto nissāraṁ, imaṁ gahetvā vicaraṇaṁ thusakoṭṭanasadisaṁ[3] hoti, kiṁ me iminā”ti isipabbajjaṁ pabbajitvā brahmavihāre nibbattetvā “aparihīnajjhāno brahmalokūpapanno bhavissāmī”ti[4] pañcahi māṇavakasatehi saddhiṁ pabbatapādaṁ gantvā isipabbajjaṁ pabbaji. Tassa parivārāni aṭṭhārasa jaṭilasahassāni ahesuṁ. So pañca abhiññā aṭṭha samāpattiyo nibbattetvā tesampi kasiṇaparikammaṁ ācikkhi. Te tassa ovāde ṭhatvā sabbepi pañca abhiññā aṭṭha samāpattiyo nibbattesuṁ.

Addhāne atikkante tassa Gotamatāpasassa mahallakakāle Padumuttaradasabalo paṭhamābhisambodhiṁ[5] patvā pavattitavaradhammacakko bhikkhusatasahassaparivāro Haṁsavatīnagaraṁ upanissāya vihāsi. So ekadivasaṁ paccūsasamaye lokaṁ olokento Gotamatāpasassa

1. Saṁ 3. 197 piṭṭhe.
2. Gavesanto (Sī)
3. Thusabhojanasadisaṁ (Syā), thusakoṭṭhasadisaṁ (Ka)
4. Brahmalokaṁ kampento gamissāmīti (Sī)
5. Paramābhisambodhiṁ (Sī, Syā)



ဗဟုလီကတတ္တာ ဘာရဒွါဇော ဘိက္ခု အညံ ဗျာကာသိ 'ခီဏာ ဇာတိ၊ ဝုသိတံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ ကတံ ကရဏီယံ၊ နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယာတိ ပဇာနာမီ'တိ။ ကတမေသံ တိဏ္ဏံ၊ သတိန္ဒြိယဿ သမာဓိန္ဒြိယဿ ပညိန္ဒြိယဿ။ ဣမေသံ ခေါ ဘိက္ခဝေ တိဏ္ဏံ ဣန္ဒြိယာနံ ဘာဝိတတ္တာ ဗဟုလီကတတ္တာ ဘာရဒွါဇော ဘိက္ခု အညံ ဗျာကာသိ 'ခီဏာ ဇာတိ၊ ဝုသိတံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ ကတံ ကရဏီယံ၊ နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယာတိ ပဇာနာမီ'တိ"[1] ထေရံ ပသံသိတွာ သီဟနာဒိကာနံ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။

### မန္တာဏိပုတ္တ-ပုဏ္ဏတ္ထေရဝတ္ထု

၁၉၆။ နဝမေ **ပုဏ္ဏော မန္တာဏိပုတ္တော**တိ နာမေန ပုဏ္ဏော၊ မန္တာဏိဗြာဟ္မဏိယာ ပန သော ပုတ္တောတိ မန္တာဏိပုတ္တော။ တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဒသဗလဿ ဥပ္ပတ္တိတော ပုရေတရမေဝ ဟံသဝတီနဂရေ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ဂေါတမောတိ နာမံ အကံသု။ သော ဝယပ္ပတ္တော တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ သဗ္ဗသိပ္ပေသု ကောဝိဒေါ ဟုတွာ ပဉ္စမာဏဝကသတပရိဝါရော ဝိစရန္တော တယောပိ ဝေဒေ ဩလောကေတွာ မောက္ခဓမ္မံ အဒိသွာ[2] "ဣဒံ ဝေဒတ္တယံ နာမ ကဒလိက္ခန္ဓော ဝိယ ဗဟိ မဋ္ဌံ အန္တော နိဿာရံ၊ ဣမံ ဂဟေတွာ ဝိစရဏံ ထုသကောဋ္ဋနသဒိသံ[3] ဟောတိ၊ ကိံ မေ ဣမိနာ"တိ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဗြဟ္မဝိဟာရေ နိဗ္ဗတ္တေတွာ "အပရိဟီနဇ္ဈာနော ဗြဟ္မလောကူပပန္နော ဘဝိဿာမီ"တိ[4] ပဉ္စဟိ မာဏဝကသတေဟိ သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗတပါဒံ ဂန္တွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိ။ တဿ ပရိဝါရာနိ အဋ္ဌာရသ ဇဋိလသဟဿာနိ အဟေသုံ။ သော ပဉ္စ အဘိညာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ တေသမ္ပိ ကသိဏပရိကမ္မံ အာစိက္ခိ။ တေ တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ သဗ္ဗေပိ ပဉ္စ အဘိညာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေသုံ။

အဒ္ဓါနေ အတိက္ကန္တေ တဿ ဂေါတမတာပသဿ မဟလ္လကကာလေ ပဒုမုတ္တရဒသဗလော ပဌမာဘိသမ္ဗောဓိံ[5] ပတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော ဘိက္ခုသတသဟဿပရိဝါရော ဟံသဝတီနဂရံ ဥပနိဿာယ ဝိဟာသိ။ သော ဧကဒိဝသံ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဩလောကေန္တော ဂေါတမတာပသဿ

၁-သံ ၃-၁၉၇-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဂဝေသန္တော (သီ)
၃-ထုသဘောဇနသဒိသံ (သျာ)၊ ထုသကောဋ္ဌသဒိသံ (က)
၄-ဗြဟ္မလောကံ ကမ္ပေန္တော ဂမိဿာမီတိ (သီ)
၅-ပရမာဘိသမ္ဗောဓိံ (သီ၊ သျာ)

parisāya arahattūpanissayaṁ Gotamatāpasassa ca “ahaṁ anāgate uppajjamānakabuddhassa sāsane dhammakathikabhikkhūnaṁ aggo bhaveyyan”ti patthanabhāvañca disvā pātova sarīrapaṭijagganaṁ katvā attano pattacīvaraṁ sayameva gahetvā aññātakavesena Gotamatāpasassa antevāsikesu vanamūlaphalāphalatthāya gatesu gantvā Gotamassa paṇṇasālādvāre aṭṭhāsi. Gotamo Buddhānaṁ uppannabhāvaṁ ajānantopi dūratova Dasabalaṁ disvā “ayaṁ puriso lokato mutto hutvā paññāyati, yathā assa sarīranipphatti yehi ca lakkhaṇehi samannāgato agāramajjhe vā tiṭṭhanto cakkavattī rājā hoti, pabbajanto vā vivaṭṭacchado Sabbaññubuddho hotī”ti ñatvā paṭhamadassaneneva Dasabalaṁ abhivādetvā “ito etha Bhagavā”ti Buddhāsanaṁ paññāpetvā adāsi. Tathāgato tāpasassa dhammaṁ desayamāno nisīdi.

Tasmiṁ samaye te jaṭilā “paṇītapaṇītaṁ vanamūlaphalāphalaṁ ācariyassa datvā sesakaṁ paribhuñjissāmā”ti āgacchantā Dasabalaṁ uccāsane, ācariyaṁ pana nīcāsane nisinnaṁ disvā “passatha, mayaṁ ‘imasmiṁ loke amhākaṁ ācariyena uttaritaro natthī’ti vicarāma, idāni pana no ācariyaṁ nīcāsane nisīdāpetvā uccāsane nisinnako eko paññāyati, mahanto vatāyaṁ puriso bhavissatī”ti piṭakāni gahetvā āgacchanti. Gotamatāpaso “ime maṁ Dasabalassa santike vandeyyun”ti bhīto dūrato āha “tātā mā maṁ vandittha, sadevake loke aggapuggalo sabbesaṁ vandanāraho puriso idha nisinno, etaṁ vandathā”ti. Tāpasā “na ajānitvā ācariyo kathessatī”ti[1] sabbeva Tathāgatassa pāde vandiṁsu. “Tātā amhākaṁ aññaṁ Dasabalassa dātabbayuttakaṁ bhojanaṁ natthi, imaṁ vanamūlaphalāphalaṁ dassāmā”ti paṇītapaṇītaṁ Buddhānaṁ patte patiṭṭhāpesi. Satthā vanamūlaphalāphalaṁ paribhuñji. Tadanantaraṁ tāpasopi saddhiṁ antevāsikehi paribhuñji, Satthā bhattakiccaṁ katvā “dve aggasāvakā bhikkhusatasahassaṁ gahetvā āgacchantū”ti cintesi. Tasmiṁ khaṇe aggasāvako Mahādevalatthero[2] “kahaṁ nu kho

1. Kathesīti (Syā, Ka)  2. Mahādevatthero (Sī), Mahādevilatthero (Ka)



ပရိသာယ အရဟတ္တူပနိဿယံ ဂေါတမတာပသဿ စ “အဟံ အနာဂတေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနကဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဓမ္မကထိကဘိက္ခူနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနဘာဝဉ္စ ဒိသွာ ပါတောဝ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ အတ္တနော ပတ္တစီဝရံ သယမေဝ ဂဟေတွာ အညာတကဝေသေန ဂေါတမတာပသဿ အန္တေဝါသိကေသု ဝနမူလဖလာဖလတ္ထာယ ဂတေသု ဂန္တွာ ဂေါတမဿ ပဏ္ဏသာလာဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ ဂေါတမော ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပန္နဘာဝံ အဇာနန္တောပိ ဒူရတောဝ ဒသဗလံ ဒိသွာ “အယံ ပုရိသော လောကတော မုတ္တော ဟုတွာ ပညာယတိ၊ ယထာ အဿ သရီရနိပ္ဖတ္တိ ယေဟိ စ လက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတော အဂါရမဇ္ဈေ ဝါ တိဋ္ဌန္တော စက္ကဝတ္တိ ရာဇာ ဟောတိ၊ ပဗ္ဗဇန္တော ဝါ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ ဟောတီ”တိ ဉတွာ ပဌမဒဿနေနေဝ ဒသဗလံ အဘိဝါဒေတွာ “ဣတော ဧထ ဘဂဝါ”တိ ဗုဒ္ဓါသနံ ပညာပေတွာ အဒါသိ။ တထာဂတော တာပသဿ ဓမ္မံ ဒေသယမာနော နိသီဒိ။

တသ္မိံ သမယေ တေ ဇဋိလာ “ပဏီတပဏီတံ ဝနမူလဖလာဖလံ အာစရိယဿ ဒတွာ သေသကံ ပရိဘုဉ္ဇိဿာမာ”တိ အာဂစ္ဆန္တာ ဒသဗလံ ဥစ္စာသနေ, အာစရိယံ ပန နီစာသနေ နိသိန္နံ ဒိသွာ “ပဿထ, မယံ ‘ဣမသ္မိံ လောကေ အမှာကံ အာစရိယေန ဥတ္တရိတရော နတ္ထီ’တိ ဝိစရာမ၊ ဣဒါနိ ပန နော အာစရိယံ နီစာသနေ နိသီဒါပေတွာ ဥစ္စာသနေ နိသိန္နကော ဧကော ပညာယတိ၊ မဟန္တော ဝတာယံ ပုရိသော ဘဝိဿတီ”တိ ပိဋကာနိ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဂေါတမတာပသော “ဣမေ မံ ဒသဗလဿ သန္တိကေ ဝန္ဒေယျု”န္တိ ဘီတော ဒူရတော အာဟ “တာတာ မာ မံ ဝန္ဒိတ္ထ၊ သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော သဗ္ဗေသံ ဝန္ဒနာရဟော ပုရိသော ဣဓ နိသိန္နော၊ ဧတံ ဝန္ဒထာ”တိ။ တာပသာ “န အဇာနိတွာ အာစရိယော ကထေဿတီ”တိ[၁] သဗ္ဗေဝ တထာဂတဿ ပါဒေ ဝန္ဒိံသု။ “တာတာ အမှာကံ အညံ ဒသဗလဿ ဒါတဗ္ဗယုတ္တကံ ဘောဇနံ နတ္ထိ၊ ဣမံ ဝနမူလဖလာဖလံ ဒဿာမာ”တိ ပဏီတပဏီတံ ဗုဒ္ဓါနံ ပတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သတ္ထာ ဝနမူလဖလာဖလံ ပရိဘုဉ္ဇိ။ တဒနန္တရံ တာပသောပိ သဒ္ဓိံ အန္တေဝါသိကေဟိ ပရိဘုဉ္ဇိ၊ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ “ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ဘိက္ခုသတသဟဿံ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ စိန္တေသိ။ တသ္မိံ ခဏေ အဂ္ဂသာဝကော မဟာဒေဝလတ္ထေရော[၂] “ကဟံ နု ခေါ

၁-ကထေသီတိ (သျာ၊ က)  ၂-မဟာဒေဝတ္ထေရော (သီ)၊ မဟာဒေဝိလတ္ထေရော (က)

Satthā gato”ti āvajjento “Satthā amhākaṁ āgamanaṁ paccāsīsatī”ti bhikkhusatasahassaṁ gahetvā Satthu santikaṁ gantvā vanditvā namassamāno aṭṭhāsi.

Gotamo antevāsike āha “tātā amhākaṁ añño sakkāro natthi, bhikkhusaṁgho dukkhena[1] ṭhito. Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa pupphāsanaṁ paññāpessāma, jalajathalajapupphāni āharathā”ti. Te tāvadeva pabbatapādato vaṇṇagandhasampannāni pupphāni iddhiyā āharitvā Sāriputtattherassa vatthumhi vuttanayeneva āsanāni paññāpayiṁsu. Nirodhasamāpattisamāpajjanampi chattadhāraṇampi sabbaṁ vuttanayeneva veditabbaṁ.

Satthā sattame divase nirodhato vuṭṭhāya parivāretvā ṭhite tāpase disvā dhammakathikabhāve etadaggappattaṁ sāvakaṁ āmantesi “iminā bhikkhu isigaṇena mahāsakkāro[2] kato, etesaṁ pupphāsanānumodanaṁ karohī”ti. So Satthu vacanaṁ sampaṭicchitvā tīṇi piṭakāni sammasitvā anumodanaṁ akāsi. Tassa desanāpariyosāne Satthā sayaṁ brahmaghosaṁ nicchāretvā dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne ṭhapetvā Gotamatāpasaṁ sesā aṭṭhārasa sahassajaṭilā arahattaṁ pāpuṇiṁsu.

Gotamo pana tenattabhāvena paṭivedhaṁ kātuṁ asakkonto Bhagavantaṁ āha “Bhagavā yena bhikkhunā paṭhamaṁ dhammo desito, ko nāma ayaṁ tumhākaṁ sāsane”ti. Ayaṁ Gotama mayhaṁ sāsane dhammakathikānaṁ aggoti. “Ahampi bhante imassa satta divasāni katassa adhikārassa phalena ayaṁ bhikkhu viya anāgate ekassa Buddhassa sāsane dhammakathikānaṁ aggo bhaveyyan”ti patthanaṁ katvā pādamūle nipajji.

Satthā anāgataṁ oloketvā anantarāyenassa patthanāya samijjhanabhāvaṁ ñatvā “anāgate kappasatasahassāvasāne Gotamo nāma Buddho uppajjissati, tvaṁ tassa sāsane dhammakathikānaṁ aggo bhavissasī”ti byākaritvā te arahattappatte tāpase “etha bhikkhavo”ti āha. Sabbe antarahitakesamassū iddhimayapattacīvaradharā

1. Dukkhaṁ (Sī) 2. Buddhasakkāro (Sī)



သတ္ထာ ဂတော”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “သတ္ထာ အမှာကံ အာဂမနံ ပစ္စာသီသတီ”တိ ဘိက္ခုသတသဟဿံ ဂဟေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ နမဿမာနော အဋ္ဌာသိ။

ဂေါတမော အန္တေဝါသိကေ အာဟ “တာတာ အမှာကံ အညော သက္ကာရော နတ္ထိ၊ ဘိက္ခုသံဃော ဒုက္ခေန[1] ဌိတော။ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ပုပ္ဖါသနံ ပညာပေဿာမ၊ ဇလဇထလဇပုပ္ဖါနိ အာဟရထာ”တိ။ တေ တာဝဒေဝ ပဗ္ဗတပါဒတော ဝဏ္ဏဂန္ဓသမ္ပန္နာနိ ပုပ္ဖါနိ ဣဒ္ဓိယာ အာဟရိတွာ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဝတ္ထုမှိ ဝုတ္တနယေနေဝ အာသနာနိ ပညာပယိံသု။ နိရောဓသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနမ္ပိ ဆတ္တဓာရဏမ္ပိ သဗ္ဗံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

သတ္ထာ သတ္တမေ ဒိဝသေ နိရောဓတော ဝုဋ္ဌာယ ပရိဝါရေတွာ ဌိတေ တာပသေ ဒိသွာ ဓမ္မကထိကဘာဝေ ဧတဒဂ္ဂပ္ပတ္တံ သာဝကံ အာမန္တေသိ “ဣမိနာ ဘိက္ခု ဣသိဂဏေန မဟာသက္ကာရော[2] ကတော၊ ဧတေသံ ပုပ္ဖါသနာနုမောဒနံ ကရောဟီ”တိ။ သော သတ္ထု ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တီဏိ ပိဋကာနိ သမ္မသိတွာ အနုမောဒနံ အကာသိ။ တဿ ဒေသနာပရိယောသာနေ သတ္ထာ သယံ ဗြဟ္မဃောသံ နိစ္ဆာရေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဌပေတွာ ဂေါတမတာပသံ သေသာ အဋ္ဌာရသ သဟဿဇဋိလာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။

ဂေါတမော ပန တေနတ္တဘာဝေန ပဋိဝေဓံ ကာတုံ အသက္ကောန္တော ဘဂဝန္တံ အာဟ “ဘဂဝါ ယေန ဘိက္ခုနာ ပဌမံ ဓမ္မော ဒေသိတော၊ ကော နာမ အယံ တုမှာကံ သာသနေ”တိ။ အယံ ဂေါတမ မယှံ သာသနေ ဓမ္မကထိကာနံ အဂ္ဂေါတိ။ “အဟမ္ပိ ဘန္တေ ဣမဿ သတ္တ ဒိဝသာနိ ကတဿ အဓိကာရဿ ဖလေန အယံ ဘိက္ခု ဝိယ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဓမ္မကထိကာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ကတွာ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိ။

သတ္ထာ အနာဂတံ ဩလောကေတွာ အနန္တရာယေနဿ ပတ္ထနာယ သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဉတွာ “အနာဂတေ ကပ္ပသတသဟဿာဝသာနေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တွံ တဿ သာသနေ ဓမ္မကထိကာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကရိတွာ တေ အရဟတ္တပ္ပတ္တေ တာပသေ “ဧထ ဘိက္ခဝေါ”တိ အာဟ။ သဗ္ဗေ အန္တရဟိတကေသမဿူ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ

၁-ဒုက္ခံ (သီ) ၂-ဗုဒ္ဓသက္ကာရော (သီ)

vassasaṭṭhikattherasadisā[1] ahesuṁ. Satthā bhikkhusaṁghamādāya vihāraṁ gato.

Gotamopi yāvajīvaṁ Tathāgataṁ paricaritvā yathābalaṁ kalyāṇakammaṁ katvā kappasatasahassaṁ devesu ca manussesu ca saṁsaritvā amhākaṁ Bhagavato kāle Kapilavatthunagarassa avidūre Doṇavatthubrāhmaṇagāme brāhmaṇamahāsālakule nibbatti. Tassa nāmaggahaṇadivase Puṇṇamāṇavoti nāmaṁ akaṁsu. Satthari abhisambodhiṁ patvā pavattitavaradhammacakke anupubbena āgantvā Rājagahaṁ upanissāya viharante Aññāsikoṇḍaññatthero Kapilavatthuṁ gantvā[2] attano bhāgineyyaṁ Puṇṇamāṇavaṁ pabbājetvā punadivase Dasabalassa santikaṁ āgantvā Bhagavantaṁ vanditvā āpucchitvā nivāsatthāya Chaddantadahaṁ gato. Puṇṇopi Mantāṇiputto mātulena Aññāsikoṇḍaññattherena saddhiṁ Dasabalassa santikaṁ agantvā "mayhaṁ pabbajitakiccaṁ matthakaṁ pāpetvāva Dasabalassa santikaṁ gamissāmī"ti Kapilavatthusmiṁyeva ohīno yonisomanasikāre kammaṁ karonto nacirasseva arahattaṁ pāpuṇi. Tassa santike pabbajitakulaputtāpi pañcasatā ahesuṁ. Thero sayaṁ dasakathāvatthulābhitāya tepi dasahi kathāvatthūhi ovadati. Te tassa ovāde ṭhatvā sabbeva arahattaṁ pattā.

Te attano pabbajitakiccaṁ matthakaṁ pattaṁ ñatvā upajjhāyaṁ upasaṅkamitvā āhaṁsu "bhante amhākaṁ kiccaṁ matthakaṁ pattaṁ, dasannañca mahākathāvatthūnaṁ lābhino, samayo no Dasabalaṁ passitun"ti. Thero tesaṁ kathaṁ sutvā cintesi "mama dasakathāvatthulābhitaṁ Satthā jānāti, ahaṁ dhammaṁ desento dasa kathāvatthūni amuñcantova[3] desemi. Mayi gacchante sabbepime bhikkhū parivāretvā gacchissanti, evaṁ gaṇasaṅgaṇikāya gantvā pana ayuttaṁ mayhaṁ Dasabalaṁ passituṁ, ime tāva gantvā passantū"ti te bhikkhū āha "āvuso tumhe purato gantvā Tathāgataṁ passatha, mama vacanena Dasabalassa pāde vandatha, ahampi tumhākaṁ gatamaggena gamissāmī"ti.

Te therā sabbepi Dasabalassa jātibhūmiraṭṭhavāsino sabbe khīṇāsavā sabbe dasakathāvatthulābhino attano upajjhāyassa ovādaṁ abhinditvā[4]

1. Vassasatikattherasadisā (Sī)
2. Āgantvā (Syā, Ka)
3. Amuñcitvāva (Sī)
4. Amadditvā theraṁ vanditvā (Sī)



ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရသဒိသာ[1] အဟေသုံ။ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃမာဒါယ ဝိဟာရံ ဂတော။

ဂေါတမောပိ ယာဝဇီဝံ တထာဂတံ ပရိစရိတွာ ယထာဗလံ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သံသရိတွာ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ ကပိလဝတ္ထုနဂရဿ အဝိဒူရေ ဒေါဏဝတ္ထုဗြာဟ္မဏဂါမေ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ပုဏ္ဏမာဏဝေါတိ နာမံ အကံသု။ သတ္ထရိ အဘိသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကေ အနုပုဗ္ဗေန အာဂန္တွာ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရန္တေ အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရော ကပိလဝတ္ထုံ ဂန္တွာ[2] အတ္တနော ဘာဂိနေယျံ ပုဏ္ဏမာဏဝံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ပုနဒိဝသေ ဒသဗလဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ အာပုစ္ဆိတွာ နိဝါသတ္ထာယ ဆဒ္ဒန္တဒဟံ ဂတော။ ပုဏ္ဏောပိ မန္တာဏိပုတ္တော မာတုလေန အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ ဒသဗလဿ သန္တိကံ အဂန္တွာ "မယှံ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ မတ္ထကံ ပါပေတွာဝ ဒသဗလဿ သန္တိကံ ဂမိဿာမီ"တိ ကပိလဝတ္ထုသ္မိံယေဝ ဩဟီနော ယောနိသောမနသိကာရေ ကမ္မံ ကရောန္တော နစိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတကုလပုတ္တာပိ ပဉ္စသတာ အဟေသုံ။ ထေရော သယံ ဒသကထာဝတ္ထုလာဘိတာယ တေပိ ဒသဟိ ကထာဝတ္ထူဟိ ဩဝဒတိ။ တေ တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ သဗ္ဗေဝ အရဟတ္တံ ပတ္တာ။

တေ အတ္တနော ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တံ ဉတွာ ဥပဇ္ဈာယံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟံသု "ဘန္တေ အမှာကံ ကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တံ၊ ဒသန္နဉ္စ မဟာကထာဝတ္ထူနံ လာဘိနော၊ သမယော နော ဒသဗလံ ပဿိတု"န္တိ။ ထေရော တေသံ ကထံ သုတွာ စိန္တေသိ "မမ ဒသကထာဝတ္ထုလာဘိတံ သတ္ထာ ဇာနာတိ၊ အဟံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဒသ ကထာဝတ္ထူနိ အမုဉ္စန္တောဝ[3] ဒေသေမိ။ မယိ ဂစ္ဆန္တေ သဗ္ဗေပိမေ ဘိက္ခူ ပရိဝါရေတွာ ဂစ္ဆိဿန္တိ၊ ဧဝံ ဂဏသင်္ဂဏိကာယ ဂန္တွာ ပန အယုတ္တံ မယှံ ဒသဗလံ ပဿိတုံ၊ ဣမေ တာဝ ဂန္တွာ ပဿန္တူ"တိ တေ ဘိက္ခူ အာဟ "အာဝုသော တုမှေ ပုရတော ဂန္တွာ တထာဂတံ ပဿထ၊ မမ ဝစနေန ဒသဗလဿ ပါဒေ ဝန္ဒထ၊ အဟမ္ပိ တုမှာကံ ဂတမဂ္ဂေန ဂမိဿာမီ"တိ။

တေ ထေရာ သဗ္ဗေပိ ဒသဗလဿ ဇာတိဘူမိရဋ္ဌဝါသိနော သဗ္ဗေ ခီဏာသဝါ သဗ္ဗေ ဒသကထာဝတ္ထုလာဘိနော အတ္တနော ဥပဇ္ဈာယဿ ဩဝါဒံ အဘိန္ဒိတွာ[4]

၁-ဝဿသတိကတ္ထေရသဒိသာ (သီ)
၂-အာဂန္တွာ (သျာ၊ က)
၃-အမုဉ္စိတွာဝ (သီ)
၄-အမဒ္ဒိတွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ (သီ)

anupubbena cārikaṁ carantā saṭṭhiyojanamaggaṁ atikkamma Rājagahe Veḷuvanamahāvihāraṁ gantvā Dasabalassa pāde vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Āciṇṇaṁ kho panetaṁ Buddhānaṁ Bhagavantānaṁ āgantukehi bhikkhūhi saddhiṁ paṭisammoditunti Bhagavā tehi saddhiṁ "kacci bhikkhave khamanīyan"ti-ādinā nayena madhurapaṭisanthāraṁ katvā "kuto ca tumhe bhikkhave āgacchathā"ti pucchi. Tehi "jātibhūmito"ti vutte "ko nu kho bhikkhave jātibhūmiyaṁ jātibhūmakānaṁ bhikkhūnaṁ sabrahmacārīhi[1] evaṁ sambhāvito attanā ca appiccho appicchakathañca bhikkhūnaṁ kattā"ti dasakathāvatthulābhiṁ bhikkhuṁ pucchi. Tepi "Puṇṇo nāma bhante āyasmā Mantāṇiputto"ti ārocayiṁsu. Taṁ kathaṁ sutvā āyasmā Sāriputto therassa dassanakāmo ahosi.

Atha Satthā Rājagahato Sāvatthiṁ agamāsi. Puṇṇatthero Dasabalassa tattha āgatabhāvaṁ sutvā "Satthāraṁ passissāmī"ti gantvā antogandhakuṭiyaṁyeva Tathāgataṁ sampāpuṇi. Satthā tassa dhammaṁ desesi. Thero dhammaṁ sutvā Dasabalaṁ vanditvā paṭisallānatthāya Andhavanaṁ gantvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Sāriputtattheropi tassa gamanaṁ sutvā sīsānulokiko gantvā okāsaṁ sallakkhetvā taṁ rukkhamūlaṁ upasaṅkamitvā therena saddhiṁ sammoditvā sattavisuddhikkamaṁ[2] pucchi. Theropissa pucchitaṁ pucchitaṁ byākāsi. Te aññamaññassa subhāsitaṁ samanumodiṁsu. Atha Satthā aparabhāge bhikkhusaṁghamajjhe nisinno theraṁ dhammakathikānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Mahākaccānattheravatthu

197. Dasame **saṁkhittena bhāsitassā**ti saṁkhittena kathitadhammassa. **Vitthārena atthaṁ vibhajantānan**ti taṁ desanaṁ vitthāretvā atthaṁ vibhajamānānaṁ. Aññe kira Tathāgatassa saṅkhepavacanaṁ atthavasena vā pūretuṁ sakkonti byañjanavasena vā, ayaṁ pana thero ubhayavasenapi sakkoti. Tasmā aggoti vutto. Pubbapatthanāpi cassa evarūpāva.

1. Sabrahmacārīnaṁ (Syā, Ka) 2. Ma 1. 200 piṭṭhe.



အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရန္တာ သဋ္ဌိယောဇနမဂ္ဂံ အတိက္ကမ္မ ရာဇဂဟေ ဝေဠုဝန-မဟာဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဒသဗလဿ ပါဒေ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ အာစိဏ္ဏံ ခေါ ပနေတံ ဗုဒ္ဓါနံ ဘဂဝန္တာနံ အာဂန္တုကေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ပဋိသမ္မောဒိတုန္တိ ဘဂဝါ တေဟိ သဒ္ဓိံ "ကစ္စိ ဘိက္ခဝေ ခမနီယ"န္တိအာဒိနာ နယေန မဓုရပဋိသန္ထာရံ ကတွာ "ကုတော စ တုမှေ ဘိက္ခဝေ အာဂစ္ဆထာ"တိ ပုစ္ဆိ။ တေဟိ "ဇာတိဘူမိတော"တိ ဝုတ္တေ "ကော နု ခေါ ဘိက္ခဝေ ဇာတိ-ဘူမိယံ ဇာတိဘူမကာနံ ဘိက္ခူနံ သဗြဟ္မစာရီဟိ[၁] ဧဝံ သမ္ဘာဝိတော အတ္တနာ စ အပ္ပိစ္ဆော အပ္ပိစ္ဆကထဉ္စ ဘိက္ခူနံ ကတ္တာ"တိ ဒသကထာဝတ္ထုလာဘိံ ဘိက္ခုံ ပုစ္ဆိ။ တေပိ "ပုဏ္ဏော နာမ ဘန္တေ အာယသ္မာ မန္တာဏိပုတ္တော"တိ အာရောစယိံသု။ တံ ကထံ သုတွာ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ထေရဿ ဒဿနကာမော အဟောသိ။

အထ သတ္ထာ ရာဇဂဟတော သာဝတ္ထိံ အဂမာသိ။ ပုဏ္ဏတ္ထေရော ဒသဗလဿ တတ္ထ အာဂတဘာဝံ သုတွာ "သတ္ထာရံ ပဿိဿာမီ"တိ ဂန္တွာ အန္တော-ဂန္ဓကုဋိယံယေဝ တထာဂတံ သမ္ပာပုဏိ။ သတ္ထာ တဿ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ထေရော ဓမ္မံ သုတွာ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ ပဋိသလ္လာနတ္ထာယ အန္ဓဝနံ ဂန္တွာ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီဒိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ တဿ ဂမနံ သုတွာ သီသာနုလောကိကော ဂန္တွာ ဩကာသံ သလ္လက္ခေတွာ တံ ရုက္ခမူလံ ဥပသင်္ကမိတွာ ထေရေန သဒ္ဓိံ သမ္မောဒိတွာ သတ္တဝိသုဒ္ဓိက္ကမံ[၂] ပုစ္ဆိ။ ထေရောပိဿ ပုစ္ဆိတံ ပုစ္ဆိတံ ဗျာကာသိ။ တေ အညမညဿ သုဘာသိတံ သမနုမောဒိံသု။ အထ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဘိက္ခုသံဃမဇ္ဈေ နိသိန္နော ထေရံ ဓမ္မကထိကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### မဟာကစ္စာနတ္ထေရဝတ္ထု

၁၉၇။ ဒသမေ **သံခိတ္တေန ဘာသိတဿာ**တိ သံခိတ္တေန ကထိတဓမ္မဿ။ **ဝိတ္ထာရေန အတ္ထံ ဝိဘဇန္တာန**န္တိ တံ ဒေသနံ ဝိတ္ထာရေတွာ အတ္ထံ ဝိဘဇမာနာနံ။ အညေ ကိရ တထာဂတဿ သင်္ခေပဝစနံ အတ္ထဝသေန ဝါ ပူရေတုံ သက္ကောန္တိ ဗျဉ္ဇနဝသေန ဝါ၊ အယံ ပန ထေရော ဥဘယဝသေနပိ သက္ကောတိ။ တသ္မာ အဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော။ ပုဗ္ဗပတ္ထနာပိ စဿ ဧဝရူပါဝ။

၁-သဗြဟ္မစာရီနံ (သျာ၊ က) ၂-မ ၁-၂၀၀-ပိဋ္ဌေ။

Ayaṁ panassa pañhakamme anupubbikathā—ayaṁ kira Padumuttarasammāsambuddhakāle gahapatimahāsālakule nibbattitvā vuddhippatto ekadivasaṁ vuttanayeneva vihāraṁ gantvā parisapariyante ṭhito dhammaṁ suṇanto Satthāraṁ attanā[1] saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ vibhajantānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ ekaṁ bhikkhuṁ disvā “mahanto vatāyaṁ bhikkhu, yaṁ Satthā evaṁ vaṇṇeti, mayāpi anāgate ekassa Buddhassa sāsane evarūpena bhavituṁ vaṭṭatī”ti Satthāraṁ nimantetvā vuttanayeneva sattāhaṁ mahādānaṁ datvā “bhante ahaṁ imassa sakkārassa phalena na aññaṁ sampattiṁ patthemi, anāgate pana ekassa Buddhassa sāsane ito sattadivasamatthake tumhehi ṭhānantare ṭhapitabhikkhu viya ahampi taṁ ṭhānantaraṁ labheyyan”ti patthanaṁ katvā pādamūle nipajji. Satthā anāgataṁ olokento “samijjhissati imassa kulaputtassa patthanā”ti disvā “ambho kulaputta anāgate kappasatasahassāvasāne Gotamo nāma Buddho uppajjissati, tvaṁ tassa sāsane saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ vibhajantānaṁ aggo bhavissasī”ti byākaritvā anumodanaṁ katvā pakkāmi.

Sopi kulaputto yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā Kassapabuddhakāle Bārāṇasiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gahetvā Satthari parinibbute suvaṇṇacetiyakaraṇaṭṭhānaṁ gantvā satasahassagghanikāya suvaṇṇiṭṭhakāya pūjaṁ katvā “Bhagavā mayhaṁ nibbattanibbattaṭṭhāne sarīraṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ hotū”ti patthanaṁ akāsi. Tato yāvajīvaṁ kusalakammaṁ katvā ekaṁ Buddhantaraṁ devamanussesu saṁsaritvā amhākaṁ Dasabalassa uppattikāle Ujjeninagare purohitassa gehe nibbatti. Tassa nāmaggahaṇadivase “mayhaṁ putto suvaṇṇavaṇṇasarīro attanāva attano nāmaṁ gahetvā āgato”ti Kañcanamāṇavotevassa nāmaṁ akaṁsu. So vuddhimanvāya tayo vede uggaṇhitvā pitu accayena purohitaṭṭhānaṁ labhi. So gottavasena Kaccāno nāma jāto.

Caṇḍapajjotarājā amacce sannipātetvā āha “Buddho loke nibbatto, taṁ ānetuṁ samatthā gantvā ānetha tātā”ti. Deva añño Dasabalaṁ ānetuṁ samattho nāma natthi, ācariyo

1. Attano (Sī)



အယံ ပနဿ ပဉှကမ္မေ အနုပုဗ္ဗိကထာ—အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ဂဟပတိမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တော ဧကဒိဝသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပရိသပရိယန္တေ ဌိတော ဓမ္မံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ အတ္တနာ[၁] သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထံ ဝိဘဇန္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ “မဟန္တော ဝတာယံ ဘိက္ခု၊ ယံ သတ္ထာ ဧဝံ ဝဏ္ဏေတိ၊ မယာပိ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဧဝရူပေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ ဝုတ္တနယေနေဝ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ “ဘန္တေ အဟံ ဣမဿ သက္ကာရဿ ဖလေန န အညံ သမ္ပတ္တိံ ပတ္ထေမိ၊ အနာဂတေ ပန ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဣတော သတ္တဒိဝသမတ္ထကေ တုမှေဟိ ဌာနန္တရေ ဌပိတဘိက္ခု ဝိယ အဟမ္ပိ တံ ဌာနန္တရံ လဘေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ကတွာ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိ။ သတ္ထာ အနာဂတံ ဩလောကေန္တော “သမိဇ္ဈိဿတိ ဣမဿ ကုလပုတ္တဿ ပတ္ထနာ”တိ ဒိသွာ “အမ္ဘော ကုလပုတ္တ အနာဂတေ ကပ္ပသတသဟဿာဝသာနေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တွံ တဿ သာသနေ သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထံ ဝိဘဇန္တာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကရိတွာ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။

သောပိ ကုလပုတ္တော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ဗာရာဏသိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ သတ္ထရိ ပရိနိဗ္ဗုတေ သုဝဏ္ဏစေတိယကရဏဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ သတသဟဿဂ္ဃနိကာယ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာယ ပူဇံ ကတွာ “ဘဂဝါ မယှံ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ သရီရံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဟောတူ”တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ တတော ယာဝဇီဝံ ကုသလကမ္မံ ကတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ အမှာကံ ဒသဗလဿ ဥပ္ပတ္တိကာလေ ဥဇ္ဇေနိနဂရေ ပုရောဟိတဿ ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ “မယှံ ပုတ္တော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏသရီရော အတ္တနာဝ အတ္တနော နာမံ ဂဟေတွာ အာဂတော”တိ ကဉ္စနမာဏဝေါတေဝဿ နာမံ အကံသု။ သော ဝုဍ္ဎိမန္ဝာယ တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပိတု အစ္စယေန ပုရောဟိတဋ္ဌာနံ လဘိ။ သော ဂေါတ္တဝသေန ကစ္စာနော နာမ ဇာတော။

စဏ္ဍပဇ္ဇောတရာဇာ အမစ္စေ သန္နိပါတေတွာ အာဟ “ဗုဒ္ဓေါ လောကေ နိဗ္ဗတ္တော၊ တံ အာနေတုံ သမတ္ထာ ဂန္တွာ အာနေထ တာတာ”တိ။ ဒေဝ အညော ဒသဗလံ အာနေတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ အာစရိယော

၁-အတ္တနော (သီ)

Kaccānabrāhmaṇova samattho, taṁ pahiṇathāti. Rājā taṁ pakkosāpetvā "tāta Dasabalassa santikaṁ gacchāhī"ti āha. Gantvā pabbajituṁ labhanto gamissāmi mahārājāti. Yaṁkiñci katvā Tathāgataṁ ānehi tātāti. So "Buddhānaṁ santikaṁ gacchantassa mahāparisāya kammaṁ natthī"ti attaṭṭhamo agamāsi. Athassa Satthā dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne saddhiṁ sattahi janehi saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Satthā "etha bhikkhavo"ti hatthaṁ pasāresi. Taṁkhaṇaṁyeva sabbeva antarahitakesamassū iddhimayapattacīvaradharā vassasaṭṭhikattherā viya jātā.

Thero attano kicce matthakaṁ patte tuṇhībhāvena anisīditvā Kāḷudāyitthero viya Satthu Ujjenigamanatthāya gamanavaṇṇaṁ[1] kathesi. Satthā tassa vacanaṁ sutvā "Kaccāno attano jātibhūmiyaṁ mama gamanaṁ[2] paccāsīsatī"ti aññāsi. Buddhā ca nāma ekaṁ kāraṇaṁ paṭicca gantuṁ ayuttaṭṭhānaṁ na gacchanti. Tasmā theraṁ āha "tvaṁyeva bhikkhu gaccha, tayi gatepi rājā pasīdissatī"ti. Thero "Buddhānaṁ dve kathā nāma natthī"ti Tathāgataṁ vanditvā attanā saddhiṁ āgatehi sattahi bhikkhūhi saddhiṁ Ujjeniṁ gacchanto antarāmagge Telapanāḷi nāma nigamo, tattha piṇḍāya cari. Tasmiṁ ca nigame dve seṭṭhidhītaro. Tāsu ekā parijiṇṇakule nibbattā duggatā mātāpitūnaṁ accayena dhātiṁ nissāya jīvati. Attabhāvo panassā samiddho, kesā aññāhi ativiya dīghā. Tasmiṁyeva nigame aññā issaraseṭṭhikulassa dhītā nikkesikā, sā tato pubbe tassā samīpaṁ pesetvā "sataṁ vā sahassaṁ vā dassāmī"ti vatvāpi kese āharāpetuṁ nāsakkhi.

Tasmiṁ pana divase sā seṭṭhidhītā Mahākaccānattheraṁ sattahi bhikkhūhi parivutaṁ tucchapattaṁ āgacchantaṁ[3] disvā "ayaṁ suvaṇṇavaṇṇo eko brahmabandhubhikkhu yathādhoteneva pattena āgacchati[4], mayhañca aññaṁ dhanaṁ natthi. Asukaseṭṭhidhītā pana imesaṁ kesānaṁ atthāya pesesi. Idāni ito laddha-uppādena sakkā therassa deyyadhammaṁ dātun"ti dhātiṁ pesetvā there nimantetvā antogehe nisīdāpesi. Therānaṁ nisinnakāle gabbhaṁ pavisitvā dhātiyā attano kese kappāpetvā

1. Maggassa vaṇṇaṁ (Ka)
2. Jātibhūmigamanaṁ (Sī)
3. Gacchantaṁ (Sī, Syā)
4. Gacchati (Sī, Syā)



ကစ္စာနဗြာဟ္မဏောဝ သမတ္ထော၊ တံ ပဟိဏထာတိ။ ရာဇာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ "တာတ ဒသဗလဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆာဟီ"တိ အာဟ။ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိတုံ လဘန္တော ဂမိဿာမိ မဟာရာဇာတိ။ ယံကိဉ္စိ ကတွာ တထာဂတံ အာနေဟိ တာတာတိ။ သော "ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တဿ မဟာပရိသာယ ကမ္မံ နတ္ထီ"တိ အတ္တဋ္ဌမော အဂမာသိ။ အထဿ သတ္ထာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သဒ္ဓိံ သတ္တဟိ ဇနေဟိ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သတ္ထာ "ဧထ ဘိက္ခဝေါ"တိ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ။ တံခဏံယေဝ သဗ္ဗေဝ အန္တရဟိတကေသမဿူ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရာ ဝိယ ဇာတာ။

ထေရော အတ္တနော ကိစ္စေ မတ္ထကံ ပတ္တေ တုဏှီဘာဝေန အနိသီဒိတွာ ကာဠုဒါယိတ္ထေရော ဝိယ သတ္ထု ဥဇ္ဇေနိဂမနတ္ထာယ ဂမနဝဏ္ဏံ[1] ကထေသိ။ သတ္ထာ တဿ ဝစနံ သုတွာ "ကစ္စာနော အတ္တနော ဇာတိဘူမိယံ မမ ဂမနံ[2] ပစ္စာသီသတီ"တိ အညာသိ။ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဧကံ ကာရဏံ ပဋိစ္စ ဂန္တုံ အယုတ္တဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆန္တိ။ တသ္မာ ထေရံ အာဟ "တွံယေဝ ဘိက္ခု ဂစ္ဆ၊ တယိ ဂတေပိ ရာဇာ ပသီဒိဿတီ"တိ။ ထေရော "ဗုဒ္ဓါနံ ဒွေ ကထာ နာမ နတ္ထီ"တိ တထာဂတံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ အာဂတေဟိ သတ္တဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဥဇ္ဇေနိံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ တေလပနာဠိ နာမ နိဂမော၊ တတ္ထ ပိဏ္ဍာယ စရိ။ တသ္မိံ စ နိဂမေ ဒွေ သေဋ္ဌိဓီတရော။ တာသု ဧကာ ပရိဇိဏ္ဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တာ ဒုဂ္ဂတာ မာတာပိတူနံ အစ္စယေန ဓာတိံ နိဿာယ ဇီဝတိ။ အတ္တဘာဝေါ ပနဿာ သမိဒ္ဓေါ၊ ကေသာ အညာဟိ အတိဝိယ ဒီဃာ။ တသ္မိံယေဝ နိဂမေ အညာ ဣဿရသေဋ္ဌိကုလဿ ဓီတာ နိက္ကေသိကာ၊ သာ တတော ပုဗ္ဗေ တဿာ သမီပံ ပေသေတွာ "သတံ ဝါ သဟဿံ ဝါ ဒဿာမီ"တိ ဝတွာပိ ကေသေ အာဟရာပေတုံ နာသက္ခိ။

တသ္မိံ ပန ဒိဝသေ သာ သေဋ္ဌိဓီတာ မဟာကစ္စာနတ္ထေရံ သတ္တဟိ ဘိက္ခူဟိ ပရိဝုတံ တုစ္ဆပတ္တံ အာဂစ္ဆန္တံ[3] ဒိသွာ "အယံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဧကော ဗြဟ္မဗန္ဓုဘိက္ခု ယထာဓောတေနေဝ ပတ္တေန အာဂစ္ဆတိ[4]၊ မယှဉ္စ အညံ ဓနံ နတ္ထိ။ အသုကသေဋ္ဌိဓီတာ ပန ဣမေသံ ကေသာနံ အတ္ထာယ ပေသေသိ။ ဣဒါနိ ဣတော လဒ္ဓဥပ္ပါဒေန သက္ကာ ထေရဿ ဒေယျဓမ္မံ ဒါတု"န္တိ ဓာတိံ ပေသေတွာ ထေရေ နိမန္တေတွာ အန္တောဂေဟေ နိသီဒါပေသိ။ ထေရာနံ နိသိန္နကာလေ ဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ ဓာတိယာ အတ္တနော ကေသေ ကပ္ပါပေတွာ

၁-မဂ္ဂဿ ဝဏ္ဏံ (က) ၂-ဇာတိဘူမိဂမနံ (သီ) ၃-ဂစ္ဆန္တံ (သီ၊ သျာ) ၄-ဂစ္ဆတိ (သီ၊ သျာ)

“Amma ime kese asukāya nāma seṭṭhidhītāya datvā yaṁ sā deti, taṁ āhara, ayyānaṁ piṇḍapātaṁ dassāmā”ti. Dhāti piṭṭhihatthena assūni puñchitvā ekena hatthena hadayamaṁsaṁ sandhāretvā therānaṁ santike paṭicchādetvā te kese ādāya tassā seṭṭhidhītāya santikaṁ gatā.

Paṇiyaṁ nāma sāravantampi sayaṁ upanītaṁ gāravaṁ na janeti, tasmā sā seṭṭhidhītā cintesi “ahaṁ pubbe bahunāpi dhanena ime kese āharāpetuṁ nāsakkhiṁ, idāni pana chinnakālato paṭṭhāya na yathāmūlameva labhissatī”ti dhātiṁ āha “ahaṁ pubbe tava sāminiṁ bahunāpi dhanena kese āharāpetuṁ nāsakkhiṁ, yattha katthaci vinipātā pana nijjīvakesā[1] nāma aṭṭha kahāpaṇe agghantī”ti aṭṭheva kahāpaṇe adāsi. Dhāti kahāpaṇe āharitvā seṭṭhidhītāya adāsi. Seṭṭhidhītā ekekaṁ piṇḍapātaṁ ekekakahāpaṇagghanakaṁ katvā therānaṁ dāpesi. Thero āvajjitvā seṭṭhidhītāya upanissayaṁ disvā “kahaṁ seṭṭhidhītā”ti pucchi. Gabbhe ayyāti. Pakkosatha nanti. Sā ca theresu gāravena ekavacaneneva āgantvā there vanditvā balavasaddhaṁ uppādesi. Sukhette patiṭṭhitapiṇḍapāto diṭṭheva dhamme vipākaṁ detīti saha therānaṁ vandanena kesā pakatibhāveyeva aṭṭhaṁsu. Therāpi taṁ piṇḍapātaṁ gahetvā passantiyāyeva seṭṭhidhītāya vehāsaṁ abbhuggantvā Kañcanavanuyyāne otariṁsu.

Uyyānapālo theraṁ[2] disvā rañño santikaṁ gantvā “deva me ayyo purohito Kaccāno pabbajitvā uyyānamāgato”ti āha. Rājā Caṇḍapajjoto[3] uyyānaṁ gantvā katabhattakiccaṁ theraṁ pañcapatiṭṭhitena vanditvā ekamantaṁ nisinno “kahaṁ bhante Bhagavā”ti pucchi. Satthā sayaṁ anāgantvā maṁ pesesi mahārājāti. Kahaṁ bhante ajja bhikkhaṁ alatthāti. Thero rañño pucchāsabhāgena sabbaṁ seṭṭhidhītāya kataṁ dukkaraṁ ārocesi. Rājā therassa vasanaṭṭhānaṁ paṭiyādetvā theraṁ nimantetvā nivesanaṁ gantvā seṭṭhidhītaraṁ āṇāpetvā aggamahesiṭṭhāne ṭhapesi. Imissā itthiyā diṭṭhadhammikova yasapaṭilābho ahosi.

1. Nītā pana jīvakesā (Sī) 2. There (Sī) 3. Chandajāto (Sī)



“အမ္မ ဣမေ ကေသေ အသုကာယ နာမ သေဋ္ဌိဓီတာယ ဒတွာ ယံ သာ ဒေတိ၊ တံ အာဟရ၊ အယျာနံ ပိဏ္ဍပါတံ ဒဿာမာ”တိ။ ဓာတိ ပိဋ္ဌိဟတ္ထေန အဿူနိ ပုဉ္ဆိတွာ ဧကေန ဟတ္ထေန ဟဒယမံသံ သန္ဓာရေတွာ ထေရာနံ သန္တိကေ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ တေ ကေသေ အာဒါယ တဿာ သေဋ္ဌိဓီတာယ သန္တိကံ ဂတာ။

ပဏိယံ နာမ သာရဝန္တမ္ပိ သယံ ဥပနီတံ ဂါရဝံ န ဇနေတိ၊ တသ္မာ သာ သေဋ္ဌိဓီတာ စိန္တေသိ “အဟံ ပုဗ္ဗေ ဗဟုနာပိ ဓနေန ဣမေ ကေသေ အာဟရာပေတုံ နာသက္ခိံ၊ ဣဒါနိ ပန ဆိန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ န ယထာမူလမေဝ လဘိဿတီ”တိ ဓာတိံ အာဟ “အဟံ ပုဗ္ဗေ တဝ သာမိနိံ ဗဟုနာပိ ဓနေန ကေသေ အာဟရာပေတုံ နာသက္ခိံ၊ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဝိနိပါတာ ပန နိဇ္ဇီဝကေသာ[၁] နာမ အဋ္ဌ ကဟာပဏေ အဂ္ဃန္တီ”တိ အဋ္ဌေဝ ကဟာပဏေ အဒါသိ။ ဓာတိ ကဟာပဏေ အာဟရိတွာ သေဋ္ဌိဓီတာယ အဒါသိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ ဧကေကံ ပိဏ္ဍပါတံ ဧကေကကဟာပဏဂ္ဃနကံ ကတွာ ထေရာနံ ဒါပေသိ။ ထေရော အာဝဇ္ဇိတွာ သေဋ္ဌိဓီတာယ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ “ကဟံ သေဋ္ဌိဓီတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဂဗ္ဘေ အယျာတိ။ ပက္ကောသထ နန္တိ။ သာ စ ထေရေသု ဂါရဝေန ဧကဝစနေနေဝ အာဂန္တွာ ထေရေ ဝန္ဒိတွာ ဗလဝသဒ္ဓံ ဥပ္ပါဒေသိ။ သုခေတ္တေ ပတိဋ္ဌိတပိဏ္ဍပါတော ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဝိပါကံ ဒေတီတိ သဟ ထေရာနံ ဝန္ဒနေန ကေသာ ပကတိဘာဝေယေဝ အဋ္ဌံသု။ ထေရာပိ တံ ပိဏ္ဍပါတံ ဂဟေတွာ ပဿန္တိယာယေဝ သေဋ္ဌိဓီတာယ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ကဉ္စနဝနုယျာနေ ဩတရိံသု။

ဥယျာနပါလော ထေရံ[၂] ဒိသွာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဒေဝ မေ အယျော ပုရောဟိတော ကစ္စာနော ပဗ္ဗဇိတွာ ဥယျာနမာဂတော”တိ အာဟ။ ရာဇာ စဏ္ဍပဇ္ဇောတော[၃] ဥယျာနံ ဂန္တွာ ကတဘတ္တကိစ္စံ ထေရံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော “ကဟံ ဘန္တေ ဘဂဝါ”တိ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ သယံ အနာဂန္တွာ မံ ပေသေသိ မဟာရာဇာတိ။ ကဟံ ဘန္တေ အဇ္ဇ ဘိက္ခံ အလတ္ထာတိ။ ထေရော ရညော ပုစ္ဆာသဘာဂေန သဗ္ဗံ သေဋ္ဌိဓီတာယ ကတံ ဒုက္ကရံ အာရောစေသိ။ ရာဇာ ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဋိယာဒေတွာ ထေရံ နိမန္တေတွာ နိဝေသနံ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိဓီတရံ အာဏာပေတွာ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ ဣမိဿာ ဣတ္ထိယာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကောဝ ယသပဋိလာဘော အဟောသိ။

၁-နီတာ ပန ဇီဝကေသာ (သီ) ၂-ထေရေ (သီ) ၃-ဆန္ဒဇာတော (သီ)

Tato paṭṭhāya rājā therassa mahāsakkāraṁ karoti. Theressa dhammakathāya pasīditvā mahājano therassa santike pabbaji. Tato paṭṭhāya sakalanagaraṁ ekakāsāvapajjotaṁ isivātapaṭivātaṁ[1] ahosi. Sāpi devī gabbhaṁ labhitvā dasamāsaccayena puttaṁ vijāyi. Tassa nāmaggahaṇadivase Gopālakumāroti mātāmahaseṭṭhino[2] nāmaṁ akaṁsu. Sā puttassa nāmavasena Gopālamātā nāma devī jātā. Sā devī there ativiya pasīditvā rājānaṁ sampaṭicchāpetvā Kañcanavanuyyāne therassa vihāraṁ kāresi. Thero Ujjeninagaraṁ pasādetvā puna Satthu santikaṁ gato. Atha Satthā aparabhāge Jetavane viharanto Madhupiṇḍikasuttaṁ[3] Kaccānapeyyālaṁ[4] Pārāyanasuttanti ime tayo suttante aṭṭhuppattiṁ katvā theraṁ saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ vibhajantānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

Paṭhamavaggavaṇṇanā.

---

## 14. Etadaggavagga 2. Dutiyavagga

### Cūḷapanthakattheravatthu

198-200. Dutiyassa paṭhame **manomayan**ti manena nibbattitaṁ. “Manomayena kāyena, iddhiyā upasaṅkamī”ti[5] vuttaṭṭhānasmiṁ hi manena katakāyo manomayakāyo nāma jāto. “Aññataraṁ manomayaṁ kāyaṁ upapajjatī”ti[6] vuttaṭṭhāne manena nibbattitakāyo manomayakāyo nāma jāto. Ayamidha adhippeto. Tattha aññe bhikkhū manomayaṁ kāyaṁ nibbattentā tayo vā cattāro vā nibbattenti, na bahuke. Ekasadiseyeva ca katvā nibbattenti ekavidhameva kammaṁ kurumāne. Cūḷapanthakatthero[7] pana ekāvajjanena samaṇasahassaṁ māpesi. Dvepi ca jane na ekasadise akāsi na ekavidhaṁ kammaṁ kurumāne. Tasmā manomayaṁ kāyaṁ abhinimminantānaṁ aggo nāma jāto.

---

1. Isivātaparivātaṁ (Sī) 2. Pitāmahaseṭṭhino (Syā) 3. Ma 1. 154 piṭṭhe.
4. Ma 3. 231 piṭṭhe. 5. Khu 2. 336 piṭṭhe. 6. Vi 4. 342 piṭṭhe.
7. Cullapanthakatthero (Sī, Syā)



တတော ပဋ္ဌာယ ရာဇာ ထေရဿ မဟာသက္ကာရံ ကရောတိ။ ထေရဿ ဓမ္မကထာယ ပသီဒိတွာ မဟာဇနော ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သကလနဂရံ ဧကကာသာဝပဇ္ဇောတံ ဣသိဝါတပဋိဝါတံ[1] အဟောသိ။ သာပိ ဒေဝီ ဂဗ္ဘံ လဘိတွာ ဒသမာသစ္စယေန ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ဂေါပါလကုမာရောတိ မာတာမဟသေဋ္ဌိနော[2] နာမံ အကံသု။ သာ ပုတ္တဿ နာမဝသေန ဂေါပါလမာတာ နာမ ဒေဝီ ဇာတာ။ သာ ဒေဝီ ထေရေ အတိဝိယ ပသီဒိတွာ ရာဇာနံ သမ္ပဋိစ္ဆာပေတွာ ကဉ္စနဝနုယျာနေ ထေရဿ ဝိဟာရံ ကာရေသိ။ ထေရော ဥဇ္ဇေနိနဂရံ ပသာဒေတွာ ပုန သတ္ထု သန္တိကံ ဂတော။ အထ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မဓုပိဏ္ဍိကသုတ္တံ[3] ကစ္စာနပေယျာလံ[4] ပါရာယနသုတ္တန္တိ ဣမေ တယော သုတ္တန္တေ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ထေရံ သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထံ ဝိဘဇန္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

ပဌမဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

## ၁၄-ဧတဒဂ္ဂဝဂ္ဂ ၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

### စူဠပန္ထကတ္ထေရဝတ္ထု

၁၉၈-၂၀၀။ ဒုတိယဿ ပဌမေ **မနောမယ**န္တိ မနေန နိဗ္ဗတ္တိတံ။ “မနောမယေန ကာယေန၊ ဣဒ္ဓိယာ ဥပသင်္ကမီ”တိ[5] ဝုတ္တဋ္ဌာနသ္မိံ ဟိ မနေန ကတကာယော မနောမယကာယော နာမ ဇာတော။ “အညတရံ မနောမယံ ကာယံ ဥပပဇ္ဇတီ”တိ[6] ဝုတ္တဋ္ဌာနေ မနေန နိဗ္ဗတ္တိတကာယော မနောမယကာယော နာမ ဇာတော။ အယမိဓ အဓိပ္ပေတော။ တတ္ထ အညေ ဘိက္ခူ မနောမယံ ကာယံ နိဗ္ဗတ္တေန္တာ တယော ဝါ စတ္တာရော ဝါ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ၊ န ဗဟုကေ။ ဧကသဒိသေယေဝ စ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ ဧကဝိဓမေဝ ကမ္မံ ကုရုမာနေ။ စူဠပန္ထကတ္ထေရော[7] ပန ဧကာဝဇ္ဇနေန သမဏသဟဿံ မာပေသိ။ ဒွေပိ စ ဇနေ န ဧကသဒိသေ အကာသိ န ဧကဝိဓံ ကမ္မံ ကုရုမာနေ။ တသ္မာ မနောမယံ ကာယံ အဘိနိမ္မိနန္တာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

---

၁-ဣသိဝါတပရိဝါတံ (သီ) ၂-ပိတာမဟသေဋ္ဌိနော (သျာ) ၃-မ ၁-၁၅၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-မ ၃-၂၃၁-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ခု ၂-၃၃၆-ပိဋ္ဌေ။ ၆-ဝိ ၄-၃၄၂-ပိဋ္ဌေ။
၇-စုလ္လပန္ထကတ္ထေရော (သီ၊ သျာ)

Cetovivaṭṭakusalānampi Cūḷapanthakova aggo, saññāvivaṭṭakusalānaṁ pana Mahāpanthakatthero aggoti vutto. Tattha Cūḷapanthakatthero catunnaṁ rūpāvacarajjhānānaṁ lābhitāya “cetovivaṭṭakusalo”ti vutto, Mahāpanthakatthero catunnaṁ arūpāvacarajjhānānaṁ lābhitāya “saññāvivaṭṭakusalo”ti vutto. Cūḷapanthako ca samādhikusalatāya cetovivaṭṭakusalo nāma, Mahāpanthako vipassanākusalatāya saññāvivaṭṭakusalo nāma. Eko cettha samādhilakkhaṇe cheko, eko vipassanālakkhaṇe. Tathā eko samādhigāḷho, eko vipassanāgāḷho. Eko cettha aṅgasaṁkhitte cheko, eko ārammaṇasaṁkhitte. Tathā eko aṅgavavatthāne[1] cheko, eko ārammaṇavavatthāneti evamettha yojanā kātabbā.

Apica Cūḷapanthakatthero rūpāvacarajjhānalābhī hutvā jhānaṅgehi vuṭṭhāya arahattaṁ pattoti cetovivaṭṭakusalo, Mahāpanthako arūpāvacarajjhānalābhī hutvā jhānaṅgehi vuṭṭhāya arahattaṁ pattoti saññāvivaṭṭakusalo. Ubhopi panthe jātattā panthakā nāma jātā. Tesaṁ paṭhamajāto Mahāpanthako nāma, pacchājāto Cūḷapanthako nāma.

Imesaṁ pana ubhinnampi pañhakamme ayamanupubbikathā—atīte kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagaravāsino dve bhātikā kuṭumbikā saddhā pasannā nibaddhaṁ Satthu santikaṁ gantvā dhammaṁ suṇanti. Tesu ekadivasaṁ kaniṭṭho Satthāraṁ dvīhaṅgehi samannāgataṁ ekaṁ bhikkhuṁ “mama sāsane manomayaṁ kāyaṁ abhinimminantānaṁ cetovivaṭṭakusalānañca ayaṁ bhikkhu aggo”ti etadaggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā cintesi “mahā vatāyaṁ bhikkhu eko hutvā dve aṅgāni paripūretvā carati, mayāpi anāgate ekassa Buddhassa sāsane aṅgadvayapūrakena hutvā vicarituṁ vaṭṭatī”ti. So purimanayeneva Satthāraṁ nimantetvā sattāhaṁ mahādānaṁ datvā evamāha “yaṁ bhante bhikkhuṁ tumhe ito sattadivasamatthake manomayaṅgena ca cetovivaṭṭakusalaṅgena ca ‘ayaṁ mama sāsane aggo’ti etadagge ṭhapayittha, ahampi imassa adhikārakammassa phalena so bhikkhu viya aṅgadvayapūrako bhaveyyan”ti patthanaṁ akāsi.

---

1. Aṅgava vatthāpane (Ṭīkā)



စေတောဝိဝဋ္ဋကုသလာနမ္ပိ စူဠပန္ထကောဝ အဂ္ဂေါ၊ သညာဝိဝဋ္ဋကုသလာနံ ပန မဟာပန္ထကတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော။ တတ္ထ စူဠပန္ထကတ္ထေရော စတုန္နံ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနံ လာဘိတာယ “စေတောဝိဝဋ္ဋကုသလော”တိ ဝုတ္တော၊ မဟာပန္ထကတ္ထေရော စတုန္နံ အရူပါဝစရဇ္ဈာနာနံ လာဘိတာယ “သညာဝိဝဋ္ဋကုသလော”တိ ဝုတ္တော။ စူဠပန္ထကော စ သမာဓိကုသလတာယ စေတောဝိဝဋ္ဋကုသလော နာမ၊ မဟာပန္ထကော ဝိပဿနာကုသလတာယ သညာဝိဝဋ္ဋကုသလော နာမ။ ဧကော စေတ္ထ သမာဓိလက္ခဏေ ဆေကော၊ ဧကော ဝိပဿနာလက္ခဏေ။ တထာ ဧကော သမာဓိဂါဠှော၊ ဧကော ဝိပဿနာဂါဠှော။ ဧကော စေတ္ထ အင်္ဂသံခိတ္တေ ဆေကော၊ ဧကော အာရမ္မဏသံခိတ္တေ။ တထာ ဧကော အင်္ဂဝဝတ္ထာနေ[၁] ဆေကော၊ ဧကော အာရမ္မဏဝဝတ္ထာနေတိ ဧဝမေတ္ထ ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။

အပိစ စူဠပန္ထကတ္ထေရော ရူပါဝစရဇ္ဈာနလာဘီ ဟုတွာ ဈာနင်္ဂေဟိ ဝုဋ္ဌာယ အရဟတ္တံ ပတ္တောတိ စေတောဝိဝဋ္ဋကုသလော၊ မဟာပန္ထကော အရူပါဝစရဇ္ဈာနလာဘီ ဟုတွာ ဈာနင်္ဂေဟိ ဝုဋ္ဌာယ အရဟတ္တံ ပတ္တောတိ သညာဝိဝဋ္ဋကုသလော။ ဥဘောပိ ပန္ထေ ဇာတတ္တာ ပန္ထကာ နာမ ဇာတာ။ တေသံ ပဌမဇာတော မဟာပန္ထကော နာမ၊ ပစ္ဆာဇာတော စူဠပန္ထကော နာမ။

ဣမေသံ ပန ဥဘိန္နမ္ပိ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အတီတေ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရဝါသိနော ဒွေ ဘာတိကာ ကုဋုမ္ဗိကာ သဒ္ဓါ ပသန္နာ နိဗဒ္ဓံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏန္တိ။ တေသု ဧကဒိဝသံ ကနိဋ္ဌော သတ္ထာရံ ဒွီဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ ဧကံ ဘိက္ခုံ “မမ သာသနေ မနောမယံ ကာယံ အဘိနိမ္မိနန္တာနံ စေတောဝိဝဋ္ဋကုသလာနဉ္စ အယံ ဘိက္ခု အဂ္ဂေါ”တိ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “မဟာ ဝတာယံ ဘိက္ခု ဧကော ဟုတွာ ဒွေ အင်္ဂါနိ ပရိပူရေတွာ စရတိ၊ မယာပိ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ အင်္ဂဒွယပူရကေန ဟုတွာ ဝိစရိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော ပုရိမနယေနေဝ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ ဧဝမာဟ “ယံ ဘန္တေ ဘိက္ခုံ တုမှေ ဣတော သတ္တဒိဝသမတ္ထကေ မနောမယင်္ဂေန စ စေတောဝိဝဋ္ဋကုသလင်္ဂေန စ ‘အယံ မမ သာသနေ အဂ္ဂေါ’တိ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပယိတ္ထ၊ အဟမ္ပိ ဣမဿ အဓိကာရကမ္မဿ ဖလေန သော ဘိက္ခု ဝိယ အင်္ဂဒွယပူရကော ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။

---

၁-အင်္ဂဝဝတ္ထာပနေ (ဋီကာ)

Satthā anāgataṁ oloketvā anantarāyenassa patthanāya samijjhanabhāvaṁ disvā “anāgate kappasatasahassāvasāne Gotamo nāma Buddho uppajjissati, so taṁ imasmiṁ ṭhānadvaye ṭhapessatī”ti byākaritvā anumodanaṁ katvā pakkāmi. Bhātāpissa ekadivasaṁ Satthāraṁ saññāvivaṭṭakusalaṁ bhikkhuṁ etadaggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā tatheva adhikāraṁ katvā patthanaṁ akāsi, Satthāpi taṁ byākāsi.

Te ubhopi janā Satthari dharamāne kusalakammaṁ karitvā Satthu parinibbutakāle sarīracetiye suvaṇṇapūjaṁ katvā tato cutā devaloke nibbattā. Tesaṁ devamanussesu saṁsarantānaṁyeva kappasatasahassaṁ atikkantaṁ. Tattha Mahāpanthakassa antarā katakalyāṇakammaṁ na kathiyati, Cūḷapanthako pana Kassapabhagavato sāsane pabbajitvā vīsati vassasahassāni odātakasiṇakammaṁ katvā devapure nibbatti. Atha amhākaṁ Satthā abhisambodhiṁ patvā pavattitavaradhammacakko Rājagahaṁ upanissāya Veḷuvanamahāvihāre paṭivasati.

Imasmiṁ ṭhāne ṭhatvā imesaṁ dvinnaṁ nibbattiṁ kathetuṁ vaṭṭati. Rājagahe kira dhanaseṭṭhikulassa dhītā attano dāseneva saddhiṁ santhavaṁ katvā “aññepi me imaṁ kammaṁ jāneyyun”ti cintetvā[1] evamāha “amhehi imasmiṁ ṭhāne vasituṁ na sakkā, sace me mātāpitaro imaṁ dosaṁ jānissanti, khaṇḍākhaṇḍaṁ karissanti, videsaṁ gantvā vasissāmā”ti hatthasāraṁ gahetvā aggadvārena nikkhamitvā “yattha vā tattha vā aññehi ajānanaṭṭhānaṁ gantvā vasissāmā”ti ubhopi agamaṁsu.

Tesaṁ ekasmiṁ ṭhāne vasantānaṁ saṁvāsamanvāya tassā kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhāsi. Sā gabbhassa paripākaṁ āgamma sāmikena saddhiṁ mantesi “gabbho me paripākaṁ gato, ñātimittādivirahite ṭhāne gabbhavuṭṭhānaṁ nāma ubhinnampi amhākaṁ dukkhameva, kulagehameva gacchāmā”ti. So “ajja gacchāma, sve gacchāmā”ti divase atikkamāpesi. Sā cintesi “ayaṁ bālo attano dosamahantatāya gantuṁ na ussahati, mātāpitaro ca nāma ekantahitā, ayaṁ gacchatu vā mā vā, mayā gantuṁ vaṭṭatī”ti. Tasmiṁ gehā nikkhante sā gehe parikkhāraṁ paṭisāmetvā attano kulagharaṁ gatabhāvaṁ anantaragehavāsīnaṁ[2] ārocetvā maggaṁ paṭipajji.

---

1. Bhītā (Sī)

2. Antikagharavāsīnaṁ (Ka)



သတ္ထာ အနာဂတံ ဩလောကေတွာ အနန္တရာယေနဿ ပတ္ထနာယ သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဒိသွာ “အနာဂတေ ကပ္ပသတသဟဿာဝသာနေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ သော တံ ဣမသ္မိံ ဌာနဒွယေ ဌပေဿတီ”တိ ဗျာကရိတွာ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ ဘာတာပိဿ ဧကဒိဝသံ သတ္ထာရံ သညာဝိဝဋ္ဋကုသလံ ဘိက္ခုံ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ တထေဝ အဓိကာရံ ကတွာ ပတ္ထနံ အကာသိ၊ သတ္ထာပိ တံ ဗျာကာသိ။

တေ ဥဘောပိ ဇနာ သတ္ထရိ ဓရမာနေ ကုသလကမ္မံ ကရိတွာ သတ္ထု ပရိနိဗ္ဗုတကာလေ သရီရစေတိယေ သုဝဏ္ဏပူဇံ ကတွာ တတော စုတာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ။ တေသံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တာနံယေဝ ကပ္ပသတသဟဿံ အတိက္ကန္တံ။ တတ္ထ မဟာပန္ထကဿ အန္တရာ ကတကလျာဏကမ္မံ န ကထိယတိ၊ စူဠပန္ထကော ပန ကဿပဘဂဝတော သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ ဩဒါတကသိဏကမ္မံ ကတွာ ဒေဝပုရေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထ အမှာကံ သတ္ထာ အဘိသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝေဠုဝနမဟာဝိဟာရေ ပဋိဝသတိ။

ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဌတွာ ဣမေသံ ဒွိန္နံ နိဗ္ဗတ္တိံ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ရာဇဂဟေ ကိရ ဓနသေဋ္ဌိကုလဿ ဓီတာ အတ္တနော ဒါသေနေဝ သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ ကတွာ “အညေပိ မေ ဣမံ ကမ္မံ ဇာနေယျု”န္တိ စိန္တေတွာ[၁] ဧဝမာဟ “အမှေဟိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝသိတုံ န သက္ကာ၊ သစေ မေ မာတာပိတရော ဣမံ ဒေါသံ ဇာနိဿန္တိ၊ ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ကရိဿန္တိ၊ ဝိဒေသံ ဂန္တွာ ဝသိဿာမာ”တိ ဟတ္ထသာရံ ဂဟေတွာ အဂ္ဂဒွါရေန နိက္ခမိတွာ “ယတ္ထ ဝါ တတ္ထ ဝါ အညေဟိ အဇာနနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဝသိဿာမာ”တိ ဥဘောပိ အဂမံသု။

တေသံ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဝသန္တာနံ သံဝါသမန္ဝာယ တဿာ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌာသိ။ သာ ဂဗ္ဘဿ ပရိပါကံ အာဂမ္မ သာမိကေန သဒ္ဓိံ မန္တေသိ “ဂဗ္ဘော မေ ပရိပါကံ ဂတော၊ ဉာတိမိတ္တာဒိဝိရဟိတေ ဌာနေ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ နာမ ဥဘိန္နမ္ပိ အမှာကံ ဒုက္ခမေဝ၊ ကုလဂေဟမေဝ ဂစ္ဆာမာ”တိ။ သော “အဇ္ဇ ဂစ္ဆာမ, သွေ ဂစ္ဆာမာ”တိ ဒိဝသေ အတိက္ကမာပေသိ။ သာ စိန္တေသိ “အယံ ဗာလော အတ္တနော ဒေါသမဟန္တတာယ ဂန္တုံ န ဥဿဟတိ၊ မာတာပိတရော စ နာမ ဧကန္တဟိတာ၊ အယံ ဂစ္ဆတု ဝါ မာ ဝါ၊ မယာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ တသ္မိံ ဂေဟာ နိက္ခန္တေ သာ ဂေဟေ ပရိက္ခာရံ ပဋိသာမေတွာ အတ္တနော ကုလဃရံ ဂတဘာဝံ အနန္တရဂေဟဝါသီနံ[၂] အာရောစေတွာ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။

---

၁-ဘီတာ (သီ)

၂-အန္တိကဃရဝါသီနံ (က)

Atha so puriso gharaṁ āgato taṁ adisvā paṭivissake pucchitvā “kulagharaṁ gatā”ti sutvā vegena anubandhitvā antarāmagge sampāpuṇi. Tassāpi tattheva gabbhavuṭṭhānaṁ ahosi. So “kiṁ idaṁ bhadde”ti pucchi. Sāmi eko putto jātoti. Idāni kiṁ karissāmāti. Yassa atthāya mayaṁ kulagharaṁ gacchāma, taṁ kammaṁ antarāva nipphannaṁ, tattha gantvā kiṁ karissāma, nivattāmāti dvepi ekacittā hutvā nivattiṁsu. Tassa dārakassa ca panthe jātattā Panthakoti nāmaṁ akaṁsu. Tassā nacirasseva aparopi gabbho patiṭṭhahi. Sabbaṁ purimanayeneva vitthāretabbaṁ. Tassapi dārakassa panthe jātattā paṭhamajātassa Mahāpanthakoti nāmaṁ katvā pacchājātassa[1] Cūḷapanthakoti nāmaṁ akaṁsu.

Te dvepi dārake gahetvā attano vasanaṭṭhānameva gatā. Tesaṁ tattha vasantānaṁ ayaṁ Mahāpanthakadārako aññe dārakajane “cūḷapitā mahāpitā ayyako ayyikā”ti vadante sutvā mātaraṁ paṭipucchi “amma aññe dārakā kathenti ‘ayyako ayyikā’ti, kiṁ amhākaṁ ñātakā natthī”ti. Āma tāta tumhākaṁ ettha ñātakā natthi, Rājagahanagare pana vo dhanaseṭṭhi nāma ayyako, tattha tumhākaṁ bahū ñātakāti. Kasmā tattha na gacchatha ammāti. Sā attano agamanakāraṇaṁ puttassa akathetvā puttesu punappunaṁ kathentesu sāmikamāha “ime dārakā ativiya maṁ kilamenti, kiṁ no mātāpitaro disvā maṁsaṁ khādissanti, ehi dārakānaṁ ayyakakulaṁ dassemā”ti. Ahaṁ sammukhā bhavituṁ na sakkhissāmi, taṁ pana nayissāmīti. “Sādhu sāmi yena kenaci upāyena dārakānaṁ ayyakakulameva daṭṭhuṁ vaṭṭatī”ti dvepi janā dārake ādāya anupubbena Rājagahaṁ patvā nagaradvāre ekissā sālāya nivāsaṁ katvā dārakamātā dve dārake gahetvā āgatabhāvaṁ mātāpitūnaṁ ārocāpesi.

Te taṁ sāsanaṁ sutvā saṁsāre saṁsarantānaṁ na putto na dhītā nāma natthi, te amhākaṁ mahāparādhikā, na sakkā tehi amhākaṁ cakkhupathe ṭhātuṁ. Ettakaṁ pana dhanaṁ gahetvā dvepi janā phāsukaṭṭhānaṁ gantvā jīvantu, dārake pana idha pesentūti. Seṭṭhidhītā mātāpitūhi pesitaṁ dhanaṁ gahetvā dārake āgatadūtānaṁ hattheyeva datvā

1. Itarassa (Sī)



အထ သော ပုရိသော ဃရံ အာဂတော တံ အဒိသွာ ပဋိဝိဿကေ ပုစ္ဆိတွာ “ကုလဃရံ ဂတာ”တိ သုတွာ ဝေဂေန အနုဗန္ဓိတွာ အန္တရာမဂ္ဂေ သမ္ပာပုဏိ။ တဿာပိ တတ္ထေဝ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ သော “ကိံ ဣဒံ ဘဒ္ဒေ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာမိ ဧကော ပုတ္တော ဇာတောတိ။ ဣဒါနိ ကိံ ကရိဿာမာတိ။ ယဿ အတ္ထာယ မယံ ကုလဃရံ ဂစ္ဆာမ၊ တံ ကမ္မံ အန္တရာဝ နိပ္ဖန္နံ၊ တတ္ထ ဂန္တွာ ကိံ ကရိဿာမ၊ နိဝတ္တာမာတိ ဒွေပိ ဧကစိတ္တာ ဟုတွာ နိဝတ္တိံသု။ တဿ ဒါရကဿ စ ပန္ထေ ဇာတတ္တာ ပန္ထကောတိ နာမံ အကံသု။ တဿာ နစိရဿေဝ အပရောပိ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌဟိ။ သဗ္ဗံ ပုရိမနယေနေဝ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ တဿပိ ဒါရကဿ ပန္ထေ ဇာတတ္တာ ပဌမဇာတဿ မဟာပန္ထကောတိ နာမံ ကတွာ ပစ္ဆာဇာတဿ[1] စူဠပန္ထကောတိ နာမံ အကံသု။

တေ ဒွေပိ ဒါရကေ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂတာ။ တေသံ တတ္ထ ဝသန္တာနံ အယံ မဟာပန္ထကဒါရကော အညေ ဒါရကဇနေ “စူဠပိတာ မဟာပိတာ အယျကော အယျိကာ”တိ ဝဒန္တေ သုတွာ မာတရံ ပဋိပုစ္ဆိ “အမ္မ အညေ ဒါရကာ ကထေန္တိ ‘အယျကော အယျိကာ’တိ၊ ကိံ အမှာကံ ဉာတကာ နတ္ထီ”တိ။ အာမ တာတ တုမှာကံ ဧတ္ထ ဉာတကာ နတ္ထိ၊ ရာဇဂဟနဂရေ ပန ဝေါ ဓနသေဋ္ဌိ နာမ အယျကော၊ တတ္ထ တုမှာကံ ဗဟူ ဉာတကာတိ။ ကသ္မာ တတ္ထ န ဂစ္ဆထ အမ္မာတိ။ သာ အတ္တနော အဂမနကာရဏံ ပုတ္တဿ အကထေတွာ ပုတ္တေသု ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တေသု သာမိကမာဟ “ဣမေ ဒါရကာ အတိဝိယ မံ ကိလမေန္တိ၊ ကိံ နော မာတာပိတရော ဒိသွာ မံသံ ခါဒိဿန္တိ၊ ဧဟိ ဒါရကာနံ အယျကကုလံ ဒဿေမာ”တိ။ အဟံ သမ္မုခါ ဘဝိတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ တံ ပန နယိဿာမီတိ။ “သာဓု သာမိ ယေန ကေနစိ ဥပါယေန ဒါရကာနံ အယျကကုလမေဝ ဒဋ္ဌုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဒွေပိ ဇနာ ဒါရကေ အာဒါယ အနုပုဗ္ဗေန ရာဇဂဟံ ပတွာ နဂရဒွါရေ ဧကိဿာ သာလာယ နိဝါသံ ကတွာ ဒါရကမာတာ ဒွေ ဒါရကေ ဂဟေတွာ အာဂတဘာဝံ မာတာပိတူနံ အာရောစာပေသိ။

တေ တံ သာသနံ သုတွာ သံသာရေ သံသရန္တာနံ န ပုတ္တော န ဓီတာ နာမ နတ္ထိ၊ တေ အမှာကံ မဟာပရာဓိကာ၊ န သက္ကာ တေဟိ အမှာကံ စက္ခုပထေ ဌာတုံ။ ဧတ္တကံ ပန ဓနံ ဂဟေတွာ ဒွေပိ ဇနာ ဖာသုကဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဇီဝန္တု၊ ဒါရကေ ပန ဣဓ ပေသေန္တူတိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ မာတာပိတူဟိ ပေသိတံ ဓနံ ဂဟေတွာ ဒါရကေ အာဂတဒူတာနံ ဟတ္ထေယေဝ ဒတွာ

၁-ဣတရဿ (သီ)

pesesi. Dārakā ayyakakule vaḍḍhanti. Tesu Cūḷapanthako atidaharo, Mahāpanthako pana ayyakena saddhiṁ Dasabalassa dhammakathaṁ sotuṁ gacchati. Tassa niccaṁ Satthu sammukhe dhammaṁ suṇantassa pabbajjāya cittaṁ nami. So ayyakaṁ āha "sace tumhe anujāneyyātha[1], ahaṁ pabbajeyyan"ti. "Kiṁ vadesi tāta, mayhaṁ sakalalokassapi pabbajjato taveva pabbajjā bhaddikā. Sace sakkosi, pabbaja tātā"ti sampaṭicchitvā Satthu santikaṁ gato. Satthā "kiṁ mahāseṭṭhi dārako te laddho"ti. "Āma bhante, ayaṁ dārako mayhaṁ nattā, tumhākaṁ santike pabbajāmīti vadatī"ti āha.

Satthā aññataraṁ piṇḍacārikaṁ "imaṁ dārakaṁ pabbājehī"ti āṇāpesi. Thero tassa tacapañcakakammaṭṭhānaṁ ācikkhitvā pabbājesi. So bahuṁ Buddhavacanaṁ uggaṇhitvā paripuṇṇavasso upasampadaṁ labhi. Upasampanno hutvā yonisomanasikāre kammaṁ karonto catunnaṁ arūpāvacarajjhānānaṁ lābhī hutvā jhānaṅgehi vuṭṭhāya arahattaṁ pāpuṇi. Iti so saññāvivaṭṭakusalānaṁ aggo jāto. So jhānasukhena phalasukhena[2] vītināmento cintesi "sakkā nu kho imaṁ sukhaṁ Cūḷapanthakassa dātun"ti. Tato ayyakaseṭṭhissa santikaṁ gantvā "mahāseṭṭhi sace tumhe sampaṭicchatha, ahaṁ Cūḷapanthakaṁ pabbājeyyan"ti āha. Pabbājetha bhanteti. Thero Cūḷapanthakadārakaṁ pabbājetvā dasasu sīlesu patiṭṭhāpesi. Cūḷapanthakasāmaṇero bhātikassa santike.

"Padumaṁ yathā kokanadaṁ[3] sugandhaṁ,
Pāto siyā phullamavītagandhaṁ.
Aṅgīrasaṁ passa virocamānaṁ,
Tapantamādiccamivantalikkhe"ti[4]—

imaṁ gāthaṁ gaṇhāti. Gahitagahitapadaṁ uparūparipadaṁ gaṇhantassa nassati. Tassa imaṁ gāthaṁ gahetuṁ vāyamantasseva cattāro māsā atikkantā. Atha naṁ Mahāpanthako āha "Cūḷapanthaka tvaṁ imasmiṁ sāsane abhabbo, catūhi māsehi ekagāthampi gahetuṁ na sakkosi, pabbajitakiccaṁ pana tvaṁ

1. Sampaṭicchatha (Sī, Syā)
2. Jhānasukhena maggasukhena phalasukhena nibbānasukhena ca (Sī, Syā)
3. Kokanudaṁ (Ka)
4. Saṁ 1. 81; Aṁ 2. 209 piṭṭhesu.



ပေသေသိ။ ဒါရကာ အယျကကုလေ ဝဍ္ဎန္တိ။ တေသု စူဠပန္ထကော အတိဒဟရော၊ မဟာပန္ထကော ပန အယျကေန သဒ္ဓိံ ဒသဗလဿ ဓမ္မကထံ သောတုံ ဂစ္ဆတိ။ တဿ နိစ္စံ သတ္ထု သမ္မုခေ ဓမ္မံ သုဏန္တဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ စိတ္တံ နမိ။ သော အယျကံ အာဟ “သစေ တုမှေ အနုဇာနေယျာထ[1]၊ အဟံ ပဗ္ဗဇေယျ”န္တိ။ “ကိံ ဝဒေသိ တာတ၊ မယှံ သကလလောကဿပိ ပဗ္ဗဇ္ဇတော တဝေဝ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဘဒ္ဒိကာ။ သစေ သက္ကောသိ၊ ပဗ္ဗဇ တာတာ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂတော။ သတ္ထာ “ကိံ မဟာသေဋ္ဌိ ဒါရကော တေ လဒ္ဓေါ”တိ။ “အာမ ဘန္တေ၊ အယံ ဒါရကော မယှံ နတ္တာ၊ တုမှာကံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇာမီတိ ဝဒတီ”တိ အာဟ။

သတ္ထာ အညတရံ ပိဏ္ဍစာရိကံ “ဣမံ ဒါရကံ ပဗ္ဗာဇေဟီ”တိ အာဏာပေသိ။ ထေရော တဿ တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော ဗဟုံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပရိပုဏ္ဏဝဿော ဥပသမ္ပဒံ လဘိ။ ဥပသမ္ပန္နော ဟုတွာ ယောနိသောမနသိကာရေ ကမ္မံ ကရောန္တော စတုန္နံ အရူပါဝစရဈာနာနံ လာဘီ ဟုတွာ ဈာနင်္ဂေဟိ ဝုဋ္ဌာယ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဣတိ သော သညာဝိဝဋ္ဋကုသလာနံ အဂ္ဂေါ ဇာတော။ သော ဈာနသုခေန ဖလသုခေန[2] ဝီတိနာမေန္တော စိန္တေသိ “သက္ကာ နု ခေါ ဣမံ သုခံ စူဠပန္ထကဿ ဒါတု”န္တိ။ တတော အယျကသေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “မဟာသေဋ္ဌိ သစေ တုမှေ သမ္ပဋိစ္ဆထ၊ အဟံ စူဠပန္ထကံ ပဗ္ဗာဇေယျ”န္တိ အာဟ။ ပဗ္ဗာဇေထ ဘန္တေတိ။ ထေရော စူဠပန္ထကဒါရကံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဒသသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေသိ။ စူဠပန္ထကသာမဏေရော ဘာတိကဿ သန္တိကေ။

“ပဒုမံ ယထာ ကောကနဒံ[3] သုဂန္ဓံ၊
ပါတော သိယာ ဖုလ္လမဝီတဂန္ဓံ။
အင်္ဂီရသံ ပဿ ဝိရောစမာနံ၊
တပန္တမာဒိစ္စမိဝန္တလိက္ခေ”တိ[4]—

ဣမံ ဂါထံ ဂဏှာတိ။ ဂဟိတဂဟိတပဒံ ဥပရူပရိပဒံ ဂဏှန္တဿ နဿတိ။ တဿ ဣမံ ဂါထံ ဂဟေတုံ ဝါယမန္တဿေဝ စတ္တာရော မာသာ အတိက္ကန္တာ။ အထ နံ မဟာပန္ထကော အာဟ “စူဠပန္ထက တွံ ဣမသ္မိံ သာသနေ အဘဗ္ဗော၊ စတူဟိ မာသေဟိ ဧကဂါထမ္ပိ ဂဟေတုံ န သက္ကောသိ၊ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ ပန တွံ

၁-သမ္ပဋိစ္ဆထ (သီ၊ သျာ)
၂-ဈာနသုခေန မဂ္ဂသုခေန ဖလသုခေန နိဗ္ဗာနသုခေန စ (သီ၊ သျာ)
၃-ကောကနုဒံ (က)
၄-သံ ၁-၈၁၊ အံ ၂-၂၀၉-ပိဋ္ဌေသု။

kathaṁ matthakaṁ pāpessasi, nikkhama ito”ti. So therena paṇāmito vihārapaccante rodamāno aṭṭhāsi.

Tena samayena Satthā Rājagahaṁ upanissāya Jīvakambavane viharati. Tasmiṁ samaye Jīvako purisaṁ pesesi “pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ Satthāraṁ nimantehī”ti. Tena kho pana samayena Mahāpanthako bhattuddesako hoti. So “pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ bhikkhaṁ sampaṭicchatha bhante”ti vutto “Cūḷapanthakaṁ[1] ṭhapetvā sesānaṁ sampaṭicchāmī”ti āha. Cūḷapanthako taṁ kathaṁ sutvā bhiyyoso mattāya domanassappatto ahosi. Satthā Cūḷapanthakassa khedaṁ disvā “Cūḷapanthako mayi gate bujjhissatī”ti gantvā avidūre ṭhāne attānaṁ dassetvā “kiṁ tvaṁ panthakarodasī”ti āha. Bhātā maṁ bhante paṇāmetīti. Panthaka tuyhaṁ bhātikassa parapuggalānaṁ āsayānusayañāṇaṁ natthi, tvaṁ Buddhaveneyyapuggalo nāmāti iddhiyā abhisaṅkharitvā suddhaṁ coḷakhaṇḍaṁ adāsi “imaṁ gahetvā ‘rajoharaṇaṁ rajoharaṇan’ti vatvā bhāvehi panthakā”ti.

So Satthārā dinnaṁ coḷakhaṇḍaṁ “rajoharaṇaṁ rajoharaṇan”ti hatthena parimajjanto nisīdi. Tassa parimajjantassa lomāni kiliṭṭhadhātukāni jātāni. Puna parimajjantassa ukkhaliparipuñchanasadisaṁ jātaṁ. So ñāṇaparipākaṁ āgamma tattha khayavayaṁ paṭṭhapetvā cintesi “idaṁ coḷakhaṇḍaṁ pakatiyā paṇḍaraṁ parisuddhaṁ, upādinnakasarīraṁ nissāya kiliṭṭhaṁ jātaṁ, idaṁ cittampi evaṁgatikamevā”ti samādhiṁ bhāvetvā cattāri rūpāvacarajjhānāni pādakāni katvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. So manomayajjhānalābhī[2] hutvā eko hutvā bahudhā, bahudhā hutvā eko bhavituṁ samattho ahosi. Arahattamaggeneva cassa tepiṭakañca cha abhiññā ca āgamiṁsu.

Punadivase Satthā ekūnehi pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ gantvā Jīvakassa nivesane nisīdi. Cūḷapanthako pana attano bhikkhāya asampaṭicchitattāyeva na gato. Jīvako yāguṁ dātuṁ ārabhi, Satthā hatthena pattaṁ pidahi. Kasmā bhante na gaṇhathāti. Vihāre eko bhikkhu atthi

1. Vutte bālapanthakaṁ (Sī)    2. Manomayañāṇalābhī (Sī)



ကထံ မတ္ထကံ ပါပေဿသိ၊ နိက္ခမ ဣတော”တိ။ သော ထေရေန ပဏာမိတော ဝိဟာရပစ္စန္တေ ရောဒမာနော အဋ္ဌာသိ။

တေန သမယေန သတ္ထာ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဇီဝကမ္ဗဝနေ ဝိဟရတိ။ တသ္မိံ သမယေ ဇီဝကော ပုရိသံ ပေသေသိ “ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ သတ္ထာရံ နိမန္တေဟီ”တိ။ တေန ခေါ ပန သမယေန မဟာပန္ထကော ဘတ္တုဒ္ဒေသကော ဟောတိ။ သော “ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ ဘိက္ခံ သမ္ပဋိစ္ဆထ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တော “စူဠပန္ထကံ[၁] ဌပေတွာ သေသာနံ သမ္ပဋိစ္ဆာမီ”တိ အာဟ။ စူဠပန္ထကော တံ ကထံ သုတွာ ဘိယျောသော မတ္တာယ ဒေါမနဿပ္ပတ္တော အဟောသိ။ သတ္ထာ စူဠပန္ထကဿ ခေဒံ ဒိသွာ “စူဠပန္ထကော မယိ ဂတေ ဗုဇ္ဈိဿတီ”တိ ဂန္တွာ အဝိဒူရေ ဌာနေ အတ္တာနံ ဒဿေတွာ “ကိံ တွံ ပန္ထက ရောဒသီ”တိ အာဟ။ ဘာတာ မံ ဘန္တေ ပဏာမေတီတိ။ ပန္ထက တုယှံ ဘာတိကဿ ပရပုဂ္ဂလာနံ အာသယာနုသယဉာဏံ နတ္ထိ၊ တွံ ဗုဒ္ဓဝေနေယျပုဂ္ဂလော နာမာတိ ဣဒ္ဓိယာ အဘိသင်္ခရိတွာ သုဒ္ဓံ စောဠခဏ္ဍံ အဒါသိ “ဣမံ ဂဟေတွာ ‘ရဇောဟရဏံ ရဇောဟရဏ’န္တိ ဝတွာ ဘာဝေဟိ ပန္ထကာ”တိ။

သော သတ္ထာရာ ဒိန္နံ စောဠခဏ္ဍံ “ရဇောဟရဏံ ရဇောဟရဏ”န္တိ ဟတ္ထေန ပရိမဇ္ဇန္တော နိသီဒိ။ တဿ ပရိမဇ္ဇန္တဿ လောမာနိ ကိလိဋ္ဌဓာတုကာနိ ဇာတာနိ။ ပုန ပရိမဇ္ဇန္တဿ ဥက္ခလိပရိပုဉ္ဆနသဒိသံ ဇာတံ။ သော ဉာဏပရိပါကံ အာဂမ္မ တတ္ထ ခယဝယံ ပဋ္ဌပေတွာ စိန္တေသိ “ဣဒံ စောဠခဏ္ဍံ ပကတိယာ ပဏ္ဍရံ ပရိသုဒ္ဓံ၊ ဥပါဒိန္နကသရီရံ နိဿာယ ကိလိဋ္ဌံ ဇာတံ၊ ဣဒံ စိတ္တမ္ပိ ဧဝံဂတိကမေဝါ”တိ သမာဓိံ ဘာဝေတွာ စတ္တာရိ ရူပါဝစရဈာနာနိ ပါဒကာနိ ကတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သော မနောမယဈာနလာဘီ[၂] ဟုတွာ ဧကော ဟုတွာ ဗဟုဓာ, ဗဟုဓာ ဟုတွာ ဧကော ဘဝိတုံ သမတ္ထော အဟောသိ။ အရဟတ္တမဂ္ဂေနေဝ စဿ တေပိဋကဉ္စ ဆ အဘိညာ စ အာဂမိံသု။

ပုနဒိဝသေ သတ္ထာ ဧကူနေဟိ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ဇီဝကဿ နိဝေသနေ နိသီဒိ။ စူဠပန္ထကော ပန အတ္တနော ဘိက္ခာယ အသမ္ပဋိစ္ဆိတတ္တာယေဝ န ဂတော။ ဇီဝကော ယာဂုံ ဒါတုံ အာရဘိ၊ သတ္ထာ ဟတ္ထေန ပတ္တံ ပိဒဟိ။ ကသ္မာ ဘန္တေ န ဂဏှထာတိ။ ဝိဟာရေ ဧကော ဘိက္ခု အတ္ထိ

၁-ဝုတ္တေ ဗာလပန္ထကံ (သီ)    ၂-မနောမယဉာဏလာဘီ (သီ)

Jīvakāti. So purisaṁ pahiṇi "gaccha bhaṇe vihāre nisinnaṁ ayyaṁ gahetvā ehī"ti. Cūḷapanthakattheropi tassa purisassa pure āgamanāyeva bhikkhusahassaṁ nimminitvā ekampi ekena asadisaṁ, ekassapi ca cīvaravicāraṇādisamaṇakammaṁ aññena asadisaṁ akāsi. So puriso vihāre bhikkhūnaṁ bahubhāvaṁ disvā gantvā Jīvakassa kathesi "bhante imasmiṁ vihāre[1] bhikkhusaṁgho bahutaro, tato pakkositabbaṁ bhadantaṁ na jānāmī"ti. Jīvako Satthāraṁ paṭipucchi "konāmo bhante vihāre nisinnabhikkhū"ti. Cūḷapanthako nāma jīvakāti. Gaccha bho "Cūḷapanthako nāma kataro"ti pucchitvā ānehīti. So vihāraṁ gantvā "Cūḷapanthako nāma bhante kataro"ti pucchi. "Ahaṁ Cūḷapanthako ahaṁ Cūḷapanthako"ti bhikkhusahassampi kathesi. So punāgantvā Jīvakassa kathesi "sahassamattā bhikkhū sabbepi 'ahaṁ Cūḷapanthako ahaṁ Cūḷapanthako'ti kathenti, ahaṁ 'asuko nāma pakkositabbo'ti na jānāmī"ti. Jīvakopi paṭividdhasaccatāya "iddhimā bhikkhū"ti nayato ñatvā "paṭhamaṁ kathanabhikkhumeva 'tumhe Satthā pakkosatī'ti vatvā cīvarakaṇṇe gaṇha tātā"ti āha. So vihāraṁ gantvā tathā akāsi, tāvadeva sahassamattā bhikkhū antaradhāyiṁsu. So theraṁ gahetvā agamāsi. Satthā tasmiṁ khaṇe yāguṁ gaṇhi.

Dasabale bhattakiccaṁ katvā vihāraṁ gate dhammasabhāyaṁ kathā udapādi "yāva mahantā vata Buddhā nāma cattāro māse ekagāthaṁ gaṇhituṁ asakkontaṁ bhikkhuṁ evaṁmahiddhikaṁ akaṁsū"ti. Satthā tesaṁ bhikkhūnaṁ cittācāraṁ ñatvā gantvā paññattāsane nisajja "kiṁ vadetha bhikkhave"ti pucchi. Na Bhagavā aññaṁ kiñci kathema, Cūḷapanthakena tumhākaṁ santikā mahālābho laddhoti tumhākaṁyeva guṇaṁ kathemāti. Anacchariyaṁ bhikkhave idāni mayhaṁ ovādaṁ katvā lokuttaradāyajjalābho, ayaṁ atītepi aparipakkañāṇe ṭhitassa mayhaṁ ovādaṁ katvā lokiyadāyajjaṁ labhīti. Bhikkhū "kadā bhante"ti āyāciṁsu. Satthā tesaṁ bhikkhūnaṁ atītaṁ āharitvā dassesi.

Bhikkhave atīte Bārāṇasīnagare Brahmadatto nāma rājā rajjaṁ kāresi. Tasmiṁ samaye Cūḷaseṭṭhi[2] nāma paṇḍito byatto

---

1. Bhante imasmā bhikkhusaṁghā vihāre (Sī)
2. Cūḷakaseṭṭhi (Syā, Ka)



ဇီဝကာတိ။ သော ပုရိသံ ပဟိဏိ “ဂစ္ဆ ဘဏေ ဝိဟာရေ နိသိန္နံ အယျံ ဂဟေတွာ ဧဟီ”တိ။ စူဠပန္ထကတ္ထေရောပိ တဿ ပုရိသဿ ပုရေ အာဂမနာယေဝ ဘိက္ခုသဟဿံ နိမ္မိနိတွာ ဧကမ္ပိ ဧကေန အသဒိသံ, ဧကဿပိ စ စီဝရဝိစာရဏာဒိသမဏကမ္မံ အညေန အသဒိသံ အကာသိ။ သော ပုရိသော ဝိဟာရေ ဘိက္ခူနံ ဗဟုဘာဝံ ဒိသွာ ဂန္တွာ ဇီဝကဿ ကထေသိ “ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ[1] ဘိက္ခုသံဃော ဗဟုတရော၊ တတော ပက္ကောသိတဗ္ဗံ ဘဒန္တံ န ဇာနာမီ”တိ။ ဇီဝကော သတ္ထာရံ ပဋိပုစ္ဆိ “ကောနာမော ဘန္တေ ဝိဟာရေ နိသိန္နဘိက္ခူ”တိ။ စူဠပန္ထကော နာမ ဇီဝကာတိ။ ဂစ္ဆ ဘော “စူဠပန္ထကော နာမ ကတရော”တိ ပုစ္ဆိတွာ အာနေဟီတိ။ သော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ “စူဠပန္ထကော နာမ ဘန္တေ ကတရော”တိ ပုစ္ဆိ။ “အဟံ စူဠပန္ထကော အဟံ စူဠပန္ထကော”တိ ဘိက္ခုသဟဿမ္ပိ ကထေသိ။ သော ပုနာဂန္တွာ ဇီဝကဿ ကထေသိ “သဟဿမတ္တာ ဘိက္ခူ သဗ္ဗေပိ ‘အဟံ စူဠပန္ထကော အဟံ စူဠပန္ထကော’တိ ကထေန္တိ၊ အဟံ ‘အသုကော နာမ ပက္ကောသိတဗ္ဗော’တိ န ဇာနာမီ”တိ။ ဇီဝကောပိ ပဋိဝိဒ္ဓသစ္စတာယ “ဣဒ္ဓိမာ ဘိက္ခူ”တိ နယတော ဉတွာ “ပဌမံ ကထနဘိက္ခုမေဝ ‘တုမှေ သတ္ထာ ပက္ကောသတီ’တိ ဝတွာ စီဝရကဏ္ဏေ ဂဏှ တာတာ”တိ အာဟ။ သော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ တထာ အကာသိ၊ တာဝဒေဝ သဟဿမတ္တာ ဘိက္ခူ အန္တရဓာယိံသု။ သော ထေရံ ဂဟေတွာ အဂမာသိ။ သတ္ထာ တသ္မိံ ခဏေ ယာဂုံ ဂဏှိ။

ဒသဗလေ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဝိဟာရံ ဂတေ ဓမ္မသဘာယံ ကထာ ဥဒပါဒိ “ယာဝ မဟန္တာ ဝတ ဗုဒ္ဓါ နာမ စတ္တာရော မာသေ ဧကဂါထံ ဂဏှိတုံ အသက္ကောန္တံ ဘိက္ခုံ ဧဝံမဟိဒ္ဓိကံ အကံသူ”တိ။ သတ္ထာ တေသံ ဘိက္ခူနံ စိတ္တာစာရံ ဉတွာ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသဇ္ဇ “ကိံ ဝဒေထ ဘိက္ခဝေ”တိ ပုစ္ဆိ။ န ဘဂဝါ အညံ ကိဉ္စိ ကထေမ၊ စူဠပန္ထကေန တုမှာကံ သန္တိကာ မဟာလာဘော လဒ္ဓေါတိ တုမှာကံယေဝ ဂုဏံ ကထေမာတိ။ အနစ္ဆရိယံ ဘိက္ခဝေ ဣဒါနိ မယှံ ဩဝါဒံ ကတွာ လောကုတ္တရဒါယဇ္ဇလာဘော၊ အယံ အတီတေပိ အပရိပက္ကဉာဏေ ဌိတဿ မယှံ ဩဝါဒံ ကတွာ လောကိယဒါယဇ္ဇံ လဘီတိ။ ဘိက္ခူ “ကဒါ ဘန္တေ”တိ အာယာစိံသု။ သတ္ထာ တေသံ ဘိက္ခူနံ အတီတံ အာဟရိတွာ ဒဿေသိ။

ဘိက္ခဝေ အတီတေ ဗာရာဏသီနဂရေ ဗြဟ္မဒတ္တော နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တသ္မိံ သမယေ စူဠသေဋ္ဌိ[2] နာမ ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော

---

၁-ဘန္တေ ဣမသ္မာ ဘိက္ခုသံဃာ ဝိဟာရေ (သီ)
၂-စူဠကသေဋ္ဌိ (သျာ၊ က)

sabbanimittāni jānāti. So ekadivasaṁ rājūpaṭṭhānaṁ gacchanto antaravīthiyaṁ matamūsikaṁ[1] disvā tasmiṁ khaṇe nakkhattaṁ samānetvā idamāha "sakkā cakkumatā kulaputtena imaṁ undūraṁ gahetvā dārabharaṇañca kātuṁ kammante ca payojetun"ti. Aññataro duggatakulaputto taṁ seṭṭhissa vacanaṁ sutvā "nāyaṁ ajānitvā kathessatī"ti mūsikaṁ gahetvā ekasmiṁ āpaṇe biḷārassattāya datvā kākaṇikaṁ labhi. Tāya kākaṇikāya phāṇitaṁ kiṇitvā[2] ekena kuṭena pānīyaṁ gaṇhitvā[3] araññato āgacchante mālākāre disvā thokathokaṁ phāṇitakhaṇḍaṁ datvā uḷuṅkena pānīyaṁ adāsi. Te tassa ekekaṁ pupphamuṭṭhiṁ adaṁsu. So tena pupphamūlena punadivasepi phāṇitañca pānīyaghaṭañca gahetvā pupphārāmameva gato. Tassa taṁdivasaṁ mālākārā aḍḍha-ocitake pupphagacche datvā agamaṁsu. So nacirasseva iminā upāyena aṭṭha kahāpaṇe labhi.

Puna ekasmiṁ vātavuṭṭhidivase chaḍḍita-uyyānaṁ gantvā patitadārūnaṁ rāsiṁ katvā nisinno rājakumbhakārassa santikā soḷasa kahāpaṇe labhi, so catuvīsatiyā kahāpaṇesu jātesu "atthi ayaṁ upāyo mayhan"ti nagaradvārato avidūre ṭhāne ekaṁ pānīyacāṭiṁ[4] ṭhapetvā pañcasate tiṇahārake pānīyena upaṭṭhahi. Te āhaṁsu "tvaṁ samma amhākaṁ bahupakāro, kiṁ te karomā"ti. Sopi "mayhaṁ kicce uppanne karissathā"ti vatvā ito cito ca vicaranto thalapathakammikena ca jalapathakammikena ca saddhiṁ mittasanthavaṁ akāsi. Tassa thalapathakammiko "sve imaṁ nagaraṁ assavāṇijako pañca assasatāni gahetvā āgamissatī"ti ācikkhi, so tassa vacanaṁ sutvā tiṇahārakānaṁ saññaṁ datvā ekekaṁ tiṇakalāpaṁ diguṇaṁ katvā āharāpesi. Atha so assānaṁ nagaraṁ paviṭṭhavelāya tiṇakalāpasahassaṁ antaradvāre rāsiṁ katvā nisīdi. Assavāṇijo sakalanagare assānaṁ cāriṁ[5] alabhitvā tassa sahassaṁ datvā taṁ tiṇaṁ gaṇhi.

Tato katipāhaccayenassa samuddakammikasahāyako ārocesi "paṭṭanaṁ mahānāvā āgatā"ti. So "atthi ayaṁ upāyo"ti

---

1. Pūtimūsikaṁ (Sī) 2. Gahetvā (Sī) 3. Gaṇhi, so (Sī)
4. Pānīyaghaṭaṁ (Syā, Ka) 5. Haritaṁ (Syā), gocaraṁ (Ka)



သဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ဇာနာတိ။ သော ဧကဒိဝသံ ရာဇူပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရဝီထိယံ မတမူသိကံ[1] ဒိသွာ တသ္မိံ ခဏေ နက္ခတ္တံ သမာနေတွာ ဣဒမာဟ "သက္ကာ စက္ခုမတာ ကုလပုတ္တေန ဣမံ ဥန္ဒူရံ ဂဟေတွာ ဒါရဘရဏဉ္စ ကာတုံ ကမ္မန္တေ စ ပယောဇေတု"န္တိ။ အညတရော ဒုဂ္ဂတကုလပုတ္တော တံ သေဋ္ဌိဿ ဝစနံ သုတွာ "နာယံ အဇာနိတွာ ကထေဿတီ"တိ မူသိကံ ဂဟေတွာ ဧကသ္မိံ အာပဏေ ဗိဠာရဿတ္တာယ ဒတွာ ကာကဏိကံ လဘိ။ တာယ ကာကဏိကာယ ဖာဏိတံ ကိဏိတွာ[2] ဧကေန ကုဋေန ပါနီယံ ဂဏှိတွာ[3] အရညတော အာဂစ္ဆန္တေ မာလာကာရေ ဒိသွာ ထောကထောကံ ဖာဏိတခဏ္ဍံ ဒတွာ ဥဠုင်္ကေန ပါနီယံ အဒါသိ။ တေ တဿ ဧကေကံ ပုပ္ဖမုဋ္ဌိံ အဒံသု။ သော တေန ပုပ္ဖမူလေန ပုနဒိဝသေပိ ဖာဏိတဉ္စ ပါနီယဃဋဉ္စ ဂဟေတွာ ပုပ္ဖာရာမမေဝ ဂတော။ တဿ တံဒိဝသံ မာလာကာရာ အဍ္ဎောစိတကေ ပုပ္ဖဂစ္ဆေ ဒတွာ အဂမံသု။ သော နစိရဿေဝ ဣမိနာ ဥပါယေန အဋ္ဌ ကဟာပဏေ လဘိ။

ပုန ဧကသ္မိံ ဝါတဝုဋ္ဌိဒိဝသေ ဆဍ္ဍိတဥယျာနံ ဂန္တွာ ပတိတဒါရူနံ ရာသိံ ကတွာ နိသိန္နော ရာဇကုမ္ဘကာရဿ သန္တိကာ သောဠသ ကဟာပဏေ လဘိ၊ သော စတုဝီသတိယာ ကဟာပဏေသု ဇာတေသု "အတ္ထိ အယံ ဥပါယော မယှ"န္တိ နဂရဒွါရတော အဝိဒူရေ ဌာနေ ဧကံ ပါနီယစာဋိံ[4] ဌပေတွာ ပဉ္စသတေ တိဏဟာရကေ ပါနီယေန ဥပဋ္ဌဟိ။ တေ အာဟံသု "တွံ သမ္မ အမှာကံ ဗဟုပကာရော၊ ကိံ တေ ကရောမာ"တိ။ သောပိ "မယှံ ကိစ္စေ ဥပ္ပန္နေ ကရိဿထာ"တိ ဝတွာ ဣတော စိတော စ ဝိစရန္တော ထလပထကမ္မိကေန စ ဇလပထကမ္မိကေန စ သဒ္ဓိံ မိတ္တသန္ထဝံ အကာသိ။ တဿ ထလပထကမ္မိကော "သွေ ဣမံ နဂရံ အဿဝါဏိဇကော ပဉ္စ အဿသတာနိ ဂဟေတွာ အာဂမိဿတီ"တိ အာစိက္ခိ၊ သော တဿ ဝစနံ သုတွာ တိဏဟာရကာနံ သညံ ဒတွာ ဧကေကံ တိဏကလာပံ ဒိဂုဏံ ကတွာ အာဟရာပေသိ။ အထ သော အဿာနံ နဂရံ ပဝိဋ္ဌဝေလာယ တိဏကလာပသဟဿံ အန္တရဒွါရေ ရာသိံ ကတွာ နိသီဒိ။ အဿဝါဏိဇော သကလနဂရေ အဿာနံ စာရိံ[5] အလဘိတွာ တဿ သဟဿံ ဒတွာ တံ တိဏံ ဂဏှိ။

တတော ကတိပါဟစ္စယေနဿ သမုဒ္ဒကမ္မိကသဟာယကော အာရောစေသိ "ပဋ္ဋနံ မဟာနာဝါ အာဂတာ"တိ။ သော "အတ္ထိ အယံ ဥပါယော"တိ

---

၁-ပူတိမူသိကံ (သီ) ၂-ဂဟေတွာ (သီ) ၃-ဂဏှိ၊ သော (သီ)
၄-ပါနီယဃဋံ (သျာ၊ က) ၅-ဟရိတံ (သျာ)၊ ဂေါစရံ (က)

aṭṭhahi kahāpaṇehi sabbaparivārasampannaṁ tāvakālikaṁ rathaṁ gahetvā nāvāpaṭṭanaṁ gantvā ekaṁ aṅgulimuddikaṁ nāvikassa[1] saccakāraṁ datvā avidūre ṭhāne sāṇiṁ[2] parikkhipāpetvā tattha nisinno purise āṇāpesi "bāhirakesu[3] vāṇijesu āgatesu tatiyena paṭihārena ārocethā"ti. "Nāvā āgatā"ti sutvā Bārāṇasito satamattā vāṇijā "bhaṇḍaṁ gaṇhāmā"ti āgamaṁsu. Bhaṇḍaṁ tumhe na labhissatha, asukaṭṭhāne nāma mahāvāṇijena saccakāro dinnoti. Te tesaṁ sutvā tassa santikaṁ āgatā, pādamūlikapurisā purimasaññāvasena tatiyena paṭihārena tesaṁ āgatabhāvaṁ ārocesuṁ. Te satamattāpi vāṇijā ekekaṁ sahassaṁ datvā tena saddhiṁ nāvāya pattikā hutvā puna ekekaṁ sahassaṁ datvā pattiṁ vissajjāpetvā bhaṇḍaṁ attano santakaṁ akaṁsu. So puriso dve satasahassāni gahetvā Bārāṇasiṁ āgantvā "kataññunā bhavituṁ vaṭṭatī"ti ekaṁ satasahassaṁ gahetvā cūḷaseṭṭhissa santikaṁ gato.

Atha taṁ cūḷaseṭṭhi "kiṁ te tāta katvā idaṁ dhanaṁ laddhan"ti pucchi. So "tumhehi kathita-upāye ṭhatvā catumāsabbhantareyeva laddhan"ti āha. Seṭṭhi tassa vacanaṁ sutvā 'idāni evarūpaṁ dārakaṁ parasantakaṁ kātuṁ na vaṭṭatī'ti vayappattaṁ dhītaraṁ datvā sakalakuṭumbassa sāmikaṁ akāsi. Sopi kulaputto seṭṭhino accayena tasmiṁ nagare seṭṭhiṭṭhānaṁ gahetvā yāvatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gato. Satthā dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā Abhisambuddhakāle imaṁ gāthamāha—

"Appakenapi medhāvī, pābhatena vicakkhaṇo.
Samuṭṭhāpeti attānaṁ, aṇuṁ aggiṁva sandhaman"ti[4].

Iti Satthā dhammasabhāyaṁ sannisinnānaṁ imaṁ kāraṇaṁ dassesi. Ayaṁ dvinnampi mahāsāvakānaṁ pubbapatthanato paṭṭhāya anupubbikathā. Aparabhāge pana Satthā ariyagaṇaparivuto dhammāsane nisinno manomayaṁ kāyaṁ abhinimminantānaṁ cetovivaṭṭakusalānañca Cūḷapanthakattheraṁ aggaṭṭhāne ṭhapesi, saññāvivaṭṭakusalānaṁ Mahāpanthakanti.

---

1. Nāvāya (Syā, Ka) 2. Sāṇiyaṁ (Syā), sāṇiyā (Ka)
3. Bāhirato (Sī, Syā) 4. Khu 5. 2 piṭṭhe Jātake.



အဋ္ဌဟိ ကဟာပဏေဟိ သဗ္ဗပရိဝါရသမ္ပန္နံ တာဝကာလိကံ ရထံ ဂဟေတွာ နာဝါပဋ္ဋနံ ဂန္တွာ ဧကံ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကံ နာဝိကဿ[1] သစ္စကာရံ ဒတွာ အဝိဒူရေ ဌာနေ သာဏိံ[2] ပရိက္ခိပါပေတွာ တတ္ထ နိသိန္နော ပုရိသေ အာဏာပေသိ "ဗာဟိရကေသု[3] ဝါဏိဇေသု အာဂတေသု တတိယေန ပဋိဟာရေန အာရောစေထာ"တိ။ "နာဝါ အာဂတာ"တိ သုတွာ ဗာရာဏသိတော သတမတ္တာ ဝါဏိဇာ "ဘဏ္ဍံ ဂဏှာမာ"တိ အာဂမံသု။ ဘဏ္ဍံ တုမှေ န လဘိဿထ၊ အသုကဋ္ဌာနေ နာမ မဟာဝါဏိဇေန သစ္စကာရော ဒိန္နောတိ။ တေ တေသံ သုတွာ တဿ သန္တိကံ အာဂတာ၊ ပါဒမူလိကပုရိသာ ပုရိမသညာဝသေန တတိယေန ပဋိဟာရေန တေသံ အာဂတဘာဝံ အာရောစေသုံ။ တေ သတမတ္တာပိ ဝါဏိဇာ ဧကေကံ သဟဿံ ဒတွာ တေန သဒ္ဓိံ နာဝါယ ပတ္တိကာ ဟုတွာ ပုန ဧကေကံ သဟဿံ ဒတွာ ပတ္တိံ ဝိဿဇ္ဇာပေတွာ ဘဏ္ဍံ အတ္တနော သန္တကံ အကံသု။ သော ပုရိသော ဒွေ သတသဟဿာနိ ဂဟေတွာ ဗာရာဏသိံ အာဂန္တွာ "ကတညုနာ ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဧကံ သတသဟဿံ ဂဟေတွာ စူဠသေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ ဂတော။

အထ တံ စူဠသေဋ္ဌိ "ကိံ တေ တာတ ကတွာ ဣဒံ ဓနံ လဒ္ဓ"န္တိ ပုစ္ဆိ။ သော "တုမှေဟိ ကထိတဥပါယေ ဌတွာ စတုမာသဗ္ဘန္တရေယေဝ လဒ္ဓ"န္တိ အာဟ။ သေဋ္ဌိ တဿ ဝစနံ သုတွာ "ဣဒါနိ ဧဝရူပံ ဒါရကံ ပရသန္တကံ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတီ"တိ ဝယပ္ပတ္တံ ဓီတရံ ဒတွာ သကလကုဋုမ္ဗဿ သာမိကံ အကာသိ။ သောပိ ကုလပုတ္တော သေဋ္ဌိနော အစ္စယေန တသ္မိံ နဂရေ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။ သတ္ထာ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

"အပ္ပကေနပိ မေဓာဝီ၊ ပါဘတေန ဝိစက္ခဏော။
သမုဋ္ဌာပေတိ အတ္တာနံ၊ အဏုံ အဂ္ဂိံဝ သန္ဓမ"န္တိ[4]။

ဣတိ သတ္ထာ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိသိန္နာနံ ဣမံ ကာရဏံ ဒဿေသိ။ အယံ ဒွိန္နမ္ပိ မဟာသာဝကာနံ ပုဗ္ဗပတ္ထနတော ပဋ္ဌာယ အနုပုဗ္ဗိကထာ။ အပရဘာဂေ ပန သတ္ထာ အရိယဂဏပရိဝုတော ဓမ္မာသနေ နိသိန္နော မနောမယံ ကာယံ အဘိနိမ္မိနန္တာနံ စေတောဝိဝဋ္ဋကုသလာနဉ္စ စူဠပန္ထကတ္ထေရံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ၊ သညာဝိဝဋ္ဋကုသလာနံ မဟာပန္ထကန္တိ။

---

၁-နာဝါယ (သျာ၊ က) ၂-သာဏိယံ (သျာ)၊ သာဏိယာ (က)
၃-ဗာဟိရတော (သီ၊ သျာ) ၄-ခု ၅-၂-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။

## Subhūtittheravatthu

201. Tatiye **araṇavihārīnan**ti nikkilesavihārīnaṁ. **Raṇan**ti hi rāgādayo kilesā vuccanti, tesaṁ abhāvena nikkilesavihāro araṇavihāro nāma. So yesaṁ atthi, te araṇavihārino. Tesaṁ araṇavihārīnaṁ Subhūtitthero aggoti. Kiñcāpi hi aññepi khīṇāsavā araṇavihārinova, therena pana dhammadesanāya etaṁ nāmaṁ laddhaṁ. Aññe hi bhikkhū dhammaṁ desento uddissakaṁ[1] katvā vaṇṇaṁ vā avaṇṇaṁ vā kathenti, thero pana dhammaṁ desento Satthārā desitaniyāmato anokkamitvā[2] deseti, tasmā araṇavihārīnaṁ aggo nāma jāto.

202. Catutthe **dakkhiṇeyyānan**ti dakkhiṇārahānaṁ. Tattha kiñcāpi aññepi khīṇāsavā aggadakkhiṇeyyā, thero pana piṇḍāya caranto ghare ghare mettājhānaṁ samāpajjitvā samāpattito vuṭṭhāya bhikkhaṁ gaṇhāti "evaṁ bhikkhādāyakānaṁ mahapphalaṁ bhavissatī"ti. Tasmā dakkhiṇeyyānaṁ aggoti vutto. Attabhāvo panassa susamiddho[3], alaṅkatatoraṇaṁ viya cittapaṭo viya ca ativiya virocati. Tasmā Subhūtīti vuccati.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayaṁ kira Padumuttare Bhagavati anuppanneyeva Haṁsavatīnagare brāhmaṇamahāsālakule nibbatti, Nandamāṇavotissa nāmaṁ akaṁsu. So vayappatto tayo vede uggaṇhitvā tattha sāraṁ apassanto attano parivārehi catucattālīsāya māṇavakasahassehi saddhiṁ pabbatapāde isipabbajjaṁ pabbajitvā pañca abhiññā aṭṭha samāpattiyo nibbattesi, antevāsikepi jhānalābhino akāsi.

Tasmiṁ samaye Padumuttaro Bhagavā loke nibbattitvā Haṁsavatīnagaraṁ upanissāya viharanto ekadivasaṁ paccūsasamaye lokaṁ olokento Nandatāpasassa antevāsikānaṁ jaṭilānaṁ arahattūpanissayaṁ Nandatāpasassa ca dvīhaṅgehi samannāgatassa sāvakassa ṭhānantarapatthanaṁ disvā pātova sarīrapaṭijagganaṁ katvā pubbaṇhasamayaṁ pattacīvaramādāya Sāriputtattherassa vatthumhi vuttanayeneva Nandatāpasassa assamaṁ agamāsi.

1. Odissakaṁ (Sī) 2. Anukkamitvā (Ka)
3. Suṭṭhu bhūtivā samiddho (Sī), Subhūtiyā samiddho (Syā)



## သုဘူတိတ္ထေရဝတ္ထု

၂၀၁။ တတိယေ **အရဏဝိဟာရီနန္တိ** နိက္ကိလေသဝိဟာရီနံ။ **ရဏန္တိ** ဟိ ရာဂါဒယော ကိလေသာ ဝုစ္စန္တိ၊ တေသံ အဘာဝေန နိက္ကိလေသဝိဟာရော အရဏဝိဟာရော နာမ။ သော ယေသံ အတ္ထိ၊ တေ အရဏဝိဟာရိနော။ တေသံ အရဏဝိဟာရီနံ သုဘူတိတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ အညေပိ ခီဏာသဝါ အရဏဝိဟာရိနောဝ၊ ထေရေန ပန ဓမ္မဒေသနာယ ဧတံ နာမံ လဒ္ဓံ။ အညေ ဟိ ဘိက္ခူ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဥဒ္ဒိသကံ[1] ကတွာ ဝဏ္ဏံ ဝါ အဝဏ္ဏံ ဝါ ကထေန္တိ၊ ထေရော ပန ဓမ္မံ ဒေသေန္တော သတ္ထာရာ ဒေသိတနိယာမတော အနောက္ကမိတွာ[2] ဒေသေတိ၊ တသ္မာ အရဏဝိဟာရီနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

၂၀၂။ စတုတ္ထေ **ဒက္ခိဏေယျာနန္တိ** ဒက္ခိဏာရဟာနံ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ အညေပိ ခီဏာသဝါ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျာ၊ ထေရော ပန ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ဃရေ ဃရေ မေတ္တာဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ဘိက္ခံ ဂဏှာတိ “ဧဝံ ဘိက္ခာဒါယကာနံ မဟပ္ဖလံ ဘဝိဿတီ”တိ။ တသ္မာ ဒက္ခိဏေယျာနံ အဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော။ အတ္တဘာဝေါ ပနဿ သုသမိဒ္ဓေါ[3]၊ အလင်္ကတတောရဏံ ဝိယ စိတ္တပဋော ဝိယ စ အတိဝိယ ဝိရောစတိ။ တသ္မာ သုဘူတီတိ ဝုစ္စတိ။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရေ ဘဂဝတိ အနုပ္ပန္နေယေဝ ဟံသဝတီနဂရေ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ နန္ဒမာဏဝေါတိဿ နာမံ အကံသု။ သော ဝယပ္ပတ္တော တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ တတ္ထ သာရံ အပဿန္တော အတ္တနော ပရိဝါရေဟိ စတုစတ္တာလီသာယ မာဏဝကသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗတပါဒေ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဉ္စ အဘိညာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေသိ၊ အန္တေဝါသိကေပိ ဈာနလာဘိနော အကာသိ။

တသ္မိံ သမယေ ပဒုမုတ္တရော ဘဂဝါ လောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဟံသဝတီနဂရံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရန္တော ဧကဒိဝသံ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဩလောကေန္တော နန္ဒတာပသဿ အန္တေဝါသိကာနံ ဇဋိလာနံ အရဟတ္တူပနိဿယံ နန္ဒတာပသဿ စ ဒွီဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတဿ သာဝကဿ ဌာနန္တရပတ္ထနံ ဒိသွာ ပါတောဝ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ပုဗ္ဗဏှသမယံ ပတ္တစီဝရမာဒါယ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဝတ္ထုမှိ ဝုတ္တနယေနေဝ နန္ဒတာပသဿ အဿမံ အဂမာသိ။

၁-ဩဒိဿကံ (သီ) ၂-အနုက္ကမိတွာ (က)
၃-သုဋ္ဌု ဘူတိဝါ သမိဒ္ဓေါ (သီ)၊ သုဘူတိယာ သမိဒ္ဓေါ (သျာ)

Tattha phalāphaladānañca pupphāsanapaññāpanañca nirodhasamāpattisamāpajjanañca vuttanayeneva veditabbaṁ.

Satthā pana nirodhā vuṭṭhito araṇavihāri-aṅgena ca padakkhiṇeyyaṅgena cāti dvīhaṅgehi samannāgataṁ ekaṁ sāvakaṁ “isigaṇassa pupphāsanānumodanaṁ karohī”ti āṇāpesi. So attano visaye ṭhatvā tepiṭakaṁ sammasitvā anumodanaṁ akāsi. Tassa desanāvasāne Satthā sayaṁ dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne sabbe catucattālīsasahassāpi tāpasā arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Nandatāpaso pana anumodakassa bhikkhuno nimittaṁ gaṇhitvā Satthu desanānusārena ñāṇaṁ pesetuṁ nāsakkhi. Satthā “etha bhikkhavo”ti sesabhikkhūnaṁ hatthaṁ pasāresi, sabbepi antarahitakesamassū iddhimayaparikkhārā vassasaṭṭhikattherā viya[1] ahesuṁ.

Nandatāpaso Tathāgataṁ vanditvā sammukhe ṭhito āha “bhante yena bhikkhunā isigaṇassa pupphāsanānumodanā katā, konāmoyaṁ tumhākaṁ sāsane”ti. Araṇavihāri-aṅgena ca dakkhiṇeyyaṅgena ca[2] etadaggaṁ patto esoti. “Bhante ahampi iminā sattāhakatena adhikārakammena aññaṁ sampattiṁ na patthemi, anāgate panāhaṁ ekassa Buddhassa sāsane ayaṁ thero viya dvīhaṅgehi samannāgato bhaveyyan”ti patthanaṁ akāsi. Satthā anantarāyaṁ disvā byākaritvā pakkāmi. Nandatāpasopi kālena kālaṁ Dasabalassa santike dhammaṁ sutvā aparihīnajjhāno brahmaloke nibbatto. Idamassa kalyāṇakammaṁ. Antarā pana kammaṁ na kathiyati.

So kappasatasahassaṁ atikkamitvā Sāvatthiyaṁ Sumanaseṭṭhissa gehe nibbatti, **Subhūtī**tissa nāmaṁ akaṁsu. Aparabhāge amhākaṁ Satthā loke nibbatto Rājagahaṁ upanissāya viharati. Tadā Anāthapiṇḍiko seṭṭhi Sāvatthiyaṁ uṭṭhānakabhaṇḍaṁ gahetvā attano sahāyakassa Rājagahaseṭṭhino gharaṁ gato Satthu uppannabhāvaṁ ñatvā Satthāraṁ Sītavane viharantaṁ upasaṅkamitvā paṭhamadassaneneva sotāpattiphale

1. Vassasatikattherā viya (Sī)  2. Araṇavihāraṅge ca dakkhiṇeyyaṅge ca (Sī)



တတ္ထ ဖလာဖလဒါနဉ္စ ပုပ္ဖါသနပညာပနဉ္စ နိရောဓသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနဉ္စ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

သတ္ထာ ပန နိရောဓာ ဝုဋ္ဌိတော အရဏဝိဟာရိအင်္ဂေန စ ဒက္ခိဏေယျင်္ဂေန စာတိ ဒွီဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ ဧကံ သာဝကံ “ဣသိဂဏဿ ပုပ္ဖါသနာနုမောဒနံ ကရောဟီ”တိ အာဏာပေသိ။ သော အတ္တနော ဝိသယေ ဌတွာ တေပိဋကံ သမ္မသိတွာ အနုမောဒနံ အကာသိ။ တဿ ဒေသနာဝသာနေ သတ္ထာ သယံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သဗ္ဗေ စတုစတ္တာလီသသဟဿာပိ တာပသာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ နန္ဒတာပသော ပန အနုမောဒကဿ ဘိက္ခုနော နိမိတ္တံ ဂဏှိတွာ သတ္ထု ဒေသနာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေတုံ နာသက္ခိ။ သတ္ထာ “ဧထ ဘိက္ခဝေါ”တိ သေသဘိက္ခူနံ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ၊ သဗ္ဗေပိ အန္တရဟိတကေသမဿူ ဣဒ္ဓိမယပရိက္ခာရာ ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရာ ဝိယ[1] အဟေသုံ။

နန္ဒတာပသော တထာဂတံ ဝန္ဒိတွာ သမ္မုခေ ဌိတော အာဟ “ဘန္တေ ယေန ဘိက္ခုနာ ဣသိဂဏဿ ပုပ္ဖါသနာနုမောဒနာ ကတာ၊ ကောနာမောယံ တုမှာကံ သာသနေ”တိ။ အရဏဝိဟာရိအင်္ဂေန စ ဒက္ခိဏေယျင်္ဂေန စ[2] ဧတဒဂ္ဂံ ပတ္တော ဧသောတိ။ “ဘန္တေ အဟမ္ပိ ဣမိနာ သတ္တာဟကတေန အဓိကာရကမ္မေန အညံ သမ္ပတ္တိံ န ပတ္ထေမိ၊ အနာဂတေ ပနာဟံ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ အယံ ထေရော ဝိယ ဒွီဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သတ္ထာ အနန္တရာယံ ဒိသွာ ဗျာကရိတွာ ပက္ကာမိ။ နန္ဒတာပသောပိ ကာလေန ကာလံ ဒသဗလဿ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တော။ ဣဒမဿ ကလျာဏကမ္မံ။ အန္တရာ ပန ကမ္မံ န ကထိယတိ။

သော ကပ္ပသတသဟဿံ အတိက္ကမိတွာ သာဝတ္ထိယံ သုမနသေဋ္ဌိဿ ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ **သုဘူတီ**တိဿ နာမံ အကံသု။ အပရဘာဂေ အမှာကံ သတ္ထာ လောကေ နိဗ္ဗတ္တော ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ။ တဒါ အနာထပိဏ္ဍိကော သေဋ္ဌိ သာဝတ္ထိယံ ဥဋ္ဌာနကဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ အတ္တနော သဟာယကဿ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိနော ဃရံ ဂတော သတ္ထု ဥပ္ပန္နဘာဝံ ဉတွာ သတ္ထာရံ သီတဝနေ ဝိဟရန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဌမဒဿနေနေဝ သောတာပတ္တိဖလေ

၁-ဝဿသတိကတ္ထေရာ ဝိယ (သီ)  ၂-အရဏဝိဟာရင်္ဂေ စ ဒက္ခိဏေယျင်္ဂေ စ (သီ)

patiṭṭhāya Satthāraṁ Sāvatthiṁ āgamanatthāya yācitvā pañcacattālīsayojane magge yojane yojane satasahassapariccāgena vihāre patiṭṭhāpetvā Sāvatthiyaṁ rājamānena aṭṭhakarīsappamāṇaṁ Jetarājakumārassa uyyānabhūmiṁ koṭisanthārena kiṇitvā tattha Bhagavato vihāraṁ kāretvā adāsi. Vihāramahadivase ayaṁ Subhūtikuṭumbiko Anāthapiṇḍikaseṭṭhinā saddhiṁ gantvā dhammaṁ suṇanto saddhaṁ paṭilabhitvā pabbaji. So upasampanno dve mātikā paguṇaṁ katvā kammaṭṭhānaṁ kathāpetvā araññe samaṇadhammaṁ karonto vipassanaṁ vaḍḍhetvā mettājhānaṁ pādakaṁ katvā arahattaṁ pāpuṇi. Dhammaṁ desento vuttanayeneva dhammaṁ katheti, piṇḍāya caranto vuttanayeneva mettājhānato vuṭṭhāya bhikkhaṁ gaṇhāti. Atha naṁ Satthā imaṁ kāraṇadvayaṁ paṭicca araṇavihārīnañca dakkhiṇeyyānañca bhikkhūnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Khadiravaniyarevatattheravatthu

203. Pañcame **āraññakānan**ti araññavāsīnaṁ. **Revato Khadiravaniyo**ti Dhammasenāpatitherassa kaniṭṭhabhātiko. So yathā aññe therā araññe vasamānā vanasabhāgaṁ udakasabhāgaṁ[1] bhikkhācārasabhāgañca sallakkhetvā araññe vasanti, na evaṁ vasi. Etāni pana sabhāgāni anādiyitvā ujjaṅgalasakkharapāsāṇavisame Khadiravane paṭivasati. Tasmā āraññakānaṁ aggoti vutto.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayaṁ kira atīte Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare nibbatto Mahāgaṅgāya payāgapatiṭṭhānatitthe nāvākammaṁ karonto paṭivasati. Tasmiṁ samaye Satthā satasahassabhikkhuparivāro cārikaṁ caranto payāgapatiṭṭhānatitthaṁ[2] sampāpuṇi. So Dasabalaṁ disvā cintesi "mayhaṁ kālena kālaṁ Buddhadassanaṁ nāma natthi, ayaṁ me kalyāṇakammāyūhanakkhaṇo"ti nāvāsaṅghāṭaṁ bandhāpetvā upari celavitānaṁ kāretvā gandhamālādāmāni osāretvā heṭṭhā varapotthakaṁ cittattharaṇaṁ attharāpetvā saparivāraṁ Satthāraṁ paratīraṁ tāresi.

1. Utusabhāgaṁ (Ka) 2. Payāgatitthe (Ka)



ပတိဋ္ဌာယ သတ္ထာရံ သာဝတ္ထိံ အာဂမနတ္ထာယ ယာစိတွာ ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနေ မဂ္ဂေ ယောဇနေ ယောဇနေ သတသဟဿပရိစ္စာဂေန ဝိဟာရေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ သာဝတ္ထိယံ ရာဇမာနေန အဋ္ဌကရီသပ္ပမာဏံ ဇေတရာဇကုမာရဿ ဥယျာနဘူမိံ ကောဋိသန္ထာရေန ကိဏိတွာ တတ္ထ ဘဂဝတော ဝိဟာရံ ကာရေတွာ အဒါသိ။ ဝိဟာရမဟဒိဝသေ အယံ သုဘူတိကုဋုမ္ဗိကော အနာထပိဏ္ဍိကသေဋ္ဌိနာ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏန္တော သဒ္ဓံ ပဋိလဘိတွာ ပဗ္ဗဇိ။ သော ဥပသမ္ပန္နော ဒွေ မာတိကာ ပဂုဏံ ကတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ အရညေ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ မေတ္တာဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဝုတ္တနယေနေဝ ဓမ္မံ ကထေတိ၊ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ဝုတ္တနယေနေဝ မေတ္တာဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ ဘိက္ခံ ဂဏှာတိ။ အထ နံ သတ္ထာ ဣမံ ကာရဏဒွယံ ပဋိစ္စ အရဏဝိဟာရီနဉ္စ ဒက္ခိဏေယျာနဉ္စ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## ခဒိရဝနိယရေဝတတ္ထေရဝတ္ထု

၂၀၃။ ပဉ္စမေ **အာရညကာန**န္တိ အရညဝါသီနံ။ **ရေဝတော ခဒိရဝနိယော**တိ ဓမ္မသေနာပတိတ္ထေရဿ ကနိဋ္ဌဘာတိကော။ သော ယထာ အညေ ထေရာ အရညေ ဝသမာနာ ဝနသဘာဂံ ဥဒကသဘာဂံ[1] ဘိက္ခာစာရသဘာဂဉ္စ သလ္လက္ခေတွာ အရညေ ဝသန္တိ၊ န ဧဝံ ဝသိ။ ဧတာနိ ပန သဘာဂါနိ အနာဒိယိတွာ ဥဇ္ဇင်္ဂလသက္ခရပါသာဏဝိသမေ ခဒိရဝနေ ပဋိဝသတိ။ တသ္မာ အာရညကာနံ အဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယံ ကိရ အတီတေ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ နိဗ္ဗတ္တော မဟာဂင်္ဂါယ ပယာဂပတိဋ္ဌာနတိတ္ထေ နာဝါကမ္မံ ကရောန္တော ပဋိဝသတိ။ တသ္မိံ သမယေ သတ္ထာ သတသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရော စာရိကံ စရန္တော ပယာဂပတိဋ္ဌာနတိတ္ထံ[2] သမ္ပာပုဏိ။ သော ဒသဗလံ ဒိသွာ စိန္တေသိ "မယှံ ကာလေန ကာလံ ဗုဒ္ဓဒဿနံ နာမ နတ္ထိ၊ အယံ မေ ကလျာဏကမ္မာယူဟနက္ခဏော"တိ နာဝါသင်္ဃာဋံ ဗန္ဓာပေတွာ ဥပရိ စေလဝိတာနံ ကာရေတွာ ဂန္ဓမာလာဒါမာနိ ဩသာရေတွာ ဟေဋ္ဌာ ဝရပေါတ္ထကံ စိတ္တတ္ထရဏံ အတ္ထရာပေတွာ သပရိဝါရံ သတ္ထာရံ ပရတီရံ တာရေသိ။

၁-ဥတုသဘာဂံ (က) ၂-ပယာဂတိတ္ထေ (က)

Tasmiṁ samaye Satthā ekaṁ āraññakaṁ bhikkhuṁ etadagge ṭhapesi. So nāviko taṁ disvā “mayāpi evamevaṁ anāgate ekassa Buddhassa sāsane āraññakānaṁ aggena bhavituṁ vaṭṭatī”ti Satthāraṁ nimantetvā sattāhaṁ mahādānaṁ datvā Satthu pādamūle nipajjitvā ‘bhante tumhehi etadagge ṭhapito so bhikkhu viya ahampi anāgate ekassa Buddhassa sāsane āraññakānaṁ aggo bhaveyyan”ti patthanaṁ akāsi. Satthā anantarāyaṁ disvā “anāgate Gotamabuddhassa sāsane tvaṁ āraññakānaṁ aggo bhavissasī”ti byākaritvā pakkāmi. Antarā pana aññaṁ kammaṁ na kathiyati.

So yāvajīvaṁ kalyāṇakammaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Magadhakkhette Nālakabrāhmaṇagāme Sārībrāhmaṇiyā kucchimhi paṭisandhiṁ gahetvā tiṇṇaṁ bhātikānaṁ tissannañca bhaginīnaṁ sabbakaniṭṭho hutvā nibbatti, **Revato**tissa nāmaṁ akaṁsu. Athassa mātāpitaro cintesuṁ “vaḍḍhitavaḍḍhite dārake samaṇā Sakyaputtiyā netvā pabbājenti, amhākaṁ puttaṁ Revataṁ daharameva gharabandhanena bandhissāmā”ti samānakulato dārikaṁ ānetvā Revatassa ayyikaṁ[1] vandāpetvā “amma tava ayyikāya mahallakatarā hohī”ti[2] āhaṁsu. Revato tesaṁ kathaṁ sutvā cintesi “ayaṁ dārikā daharā paṭhamavaye ṭhitā, imissā kira evaṁvidhaṁ rūpaṁ[3] mama ayyikāya rūpasadisaṁ bhavissati, pucchissāmi tāva nesaṁ adhippāyan”ti cintetvā āha “tumhe kiṁ kathethā”ti. Tāta “ayaṁ dārikā ayyikā viya te jaraṁ pāpuṇātū”ti vadāmāti. So “imissā rūpaṁ evaṁvidhaṁ bhavissatī”ti pucchi. Tāta kiṁ vadesi, mahāpuññā evaṁvidhā hontīti.

So cintesi “idaṁ kira rūpaṁ iminā niyāmena valittacaṁ bhavissati palitakesaṁ[4] khaṇḍadantaṁ, ahaṁ evarūpe rūpe rajjitvā kiṁ karissāmi, mama bhātikānaṁ gatamaggameva gamissāmī”ti kīḷanto viya hutvā samavaye taruṇadārake āha “etha bho vidhāvanikaṁ karissāmā”ti nikkhami. Tāta maṅgaladivase mā bahi gacchāti. So dārakehi saddhiṁ kīḷanto[5] viya attano dhāvanavāre sampatte thokaṁ gantvā papañcetvā

1. Ayyakaṁ (Sī) 2. Ayyikā viya mahallakatarā hotūti (Ka) 3. Evarūpaṁ (Ka)
4. Palitasīsaṁ (Sī) 5. Tiṭṭhanto (Sī)



တသ္မိံ သမယေ သတ္ထာ ဧကံ အာရညကံ ဘိက္ခုံ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ။ သော နာဝိကော တံ ဒိသွာ “မယာပိ ဧဝမေဝံ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ အာရညကာနံ အဂ္ဂေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ သတ္ထု ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ “ဘန္တေ တုမှေဟိ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော သော ဘိက္ခု ဝိယ အဟမ္ပိ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ အာရညကာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သတ္ထာ အနန္တရာယံ ဒိသွာ ‘‘အနာဂတေ ဂေါတမဗုဒ္ဓဿ သာသနေ တွံ အာရညကာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝိဿသီ’’တိ ဗျာကရိတွာ ပက္ကာမိ။ အန္တရာ ပန အညံ ကမ္မံ န ကထိယတိ။

သော ယာဝဇီဝံ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ မဂဓက္ခေတ္တေ နာလကဗြာဟ္မဏဂါမေ သာရီဗြာဟ္မဏိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ တိဏ္ဏံ ဘာတိကာနံ တိဿန္နဉ္စ ဘဂိနီနံ သဗ္ဗကနိဋ္ဌော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ **ရေဝတော**တိဿ နာမံ အကံသု။ အထဿ မာတာပိတရော စိန္တေသုံ “ဝဍ္ဎိတဝဍ္ဎိတေ ဒါရကေ သမဏာ သကျပုတ္တိယာ နေတွာ ပဗ္ဗာဇေန္တိ၊ အမှာကံ ပုတ္တံ ရေဝတံ ဒဟရမေဝ ဃရဗန္ဓနေန ဗန္ဓိဿာမာ”တိ သမာနကုလတော ဒါရိကံ အာနေတွာ ရေဝတဿ အယျိကံ[1] ဝန္ဒာပေတွာ “အမ္မ တဝ အယျိကာယ မဟလ္လကတရာ ဟောဟီ”တိ[2] အာဟံသု။ ရေဝတော တေသံ ကထံ သုတွာ စိန္တေသိ “အယံ ဒါရိကာ ဒဟရာ ပဌမဝယေ ဌိတာ၊ ဣမိဿာ ကိရ ဧဝံဝိဓံ ရူပံ[3] မမ အယျိကာယ ရူပသဒိသံ ဘဝိဿတိ၊ ပုစ္ဆိဿာမိ တာဝ နေသံ အဓိပ္ပါယ”န္တိ စိန္တေတွာ အာဟ “တုမှေ ကိံ ကထေထာ”တိ။ တာတ “အယံ ဒါရိကာ အယျိကာ ဝိယ တေ ဇရံ ပါပုဏာတူ”တိ ဝဒါမာတိ။ သော “ဣမိဿာ ရူပံ ဧဝံဝိဓံ ဘဝိဿတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ တာတ ကိံ ဝဒေသိ၊ မဟာပုညာ ဧဝံဝိဓာ ဟောန္တီတိ။

သော စိန္တေသိ “ဣဒံ ကိရ ရူပံ ဣမိနာ နိယာမေန ဝလိတ္တစံ ဘဝိဿတိ ပလိတကေသံ[4] ခဏ္ဍဒန္တံ၊ အဟံ ဧဝရူပေ ရူပေ ရဇ္ဇိတွာ ကိံ ကရိဿာမိ၊ မမ ဘာတိကာနံ ဂတမဂ္ဂမေဝ ဂမိဿာမီ”တိ ကီဠန္တော ဝိယ ဟုတွာ သမဝယေ တရုဏဒါရကေ အာဟ “ဧထ ဘော ဝိဓာဝနိကံ ကရိဿာမာ”တိ နိက္ခမိ။ တာတ မင်္ဂလဒိဝသေ မာ ဗဟိ ဂစ္ဆာတိ။ သော ဒါရကေဟိ သဒ္ဓိံ ကီဠန္တော[5] ဝိယ အတ္တနော ဓာဝနဝါရေ သမ္ပတ္တေ ထောကံ ဂန္တွာ ပပဉ္စေတွာ

၁-အယျကံ (သီ) ၂-အယျိကာ ဝိယ မဟလ္လကတရာ ဟောတူတိ (က) ၃-ဧဝရူပံ (က)
၄-ပလိတသီသံ (သ) ၅-တိဋ္ဌန္တော (သီ)

āgacchati. Puna dutiyavāre sampatte tato turitaṁ viya[1] gantvā āgato, tatiyavāre sampatte "ayaṁ me kālo"ti ñatvā sammukhaṭṭhāneneva palāyitvā paṁsukūlikabhikkhūnaṁ nivāsaṭṭhānaṁ araññaṁ gantvā there abhivādetvā pabbajjaṁ yāci. Sappurisa mayaṁ taṁ na jānāma "kassāsi[2] putto"ti, tvañca alaṅkataniyāmeneva āgato, ko taṁ pabbājetuṁ ussahissatīti[3]. So ubho bāhā paggayha "vilumpanti maṁ vilumpanti man"ti mahāravaṁ viravi. Ito cito ca bhikkhū sannipatitvā "sappurisa imasmiṁ ṭhāne tava vatthaṁ vā piḷandhanaṁ vā koci gaṇhanto nāma natthi, tvañca 'vilumpantī'ti vadasi, kiṁ sandhāya vadasī"ti. Bhante nāhaṁ vatthālaṅkāraṁ sandhāya vadāmi, tissannaṁ pana me sampattīnaṁ vilopo vattati, taṁ sandhāya vadāmi. Maṁ tāva tumhe mā pabbājayittha, bhātaraṁ pana me jānāthāti. Konāmo pana te bhātāti. Gihikāle Upatisso nāma, idāni pana Sāriputto nāma jātoti vadantīti. "Āvuso evaṁ sante ayaṁ kulaputto amhākaṁ kaniṭṭhabhātiko nāma hoti, jeṭṭhabhātiko no Dhammasenāpati puretaraṁyeva āha 'amhākaṁ ñātakā sabbeva micchādiṭṭhikā, yo koci amhākaṁ ñātīti āgacchati, taṁ yena tenupāyena pabbājeyyāthā'ti. Ayaṁ pana therassa ajjhattabhātiko[4], pabbājetha nan"ti vatvā tacapañcakakammaṭṭhānaṁ ācikkhitvā pabbājayiṁsu. Atha naṁ paripuṇṇavassaṁ upasampādetvā kammaṭṭhāne yojayiṁsu.

Thero kammaṭṭhānaṁ gahetvā ācariyupajjhāyānaṁ avidūre ṭhāne vuttappakāraṁ Khadiravanaṁ pavisitvā samaṇadhammaṁ karoti. Tassa "arahattaṁ appatvā Dasabalaṁ vā bhātikattheraṁ vā na passissāmī"ti vāyamantasseva tayo māsā atikkantā, sukhumālakulaputtassa lūkhabhojanaṁ bhuñjantassa cittaṁ valitaṁ nāma hoti[5], kammaṭṭhānaṁ vimokkhaṁ na gataṁ. So temāsaccayena pavāretvā vutthavasso hutvā tasmiṁyeva ṭhāne samaṇadhammaṁ karoti. Tassa samaṇadhammaṁ karontassa[6] cittaṁ ekaggaṁ ahosi, so vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇi.

---

1. Anantare sampatte tato dūrataraṁ (Sī)
2. Kassāpi (Sī)
3. Ussahatīti (Sī)
4. Ajjhattikabhātiko (Sī)
5. Paṇītaṁ nāma na hoti (Sī)
6. Parikammaṁ karontassa karontassa (Sī)



အာဂစ္ဆတိ။ ပုန ဒုတိယဝါရေ သမ္ပတ္တေ တတော တုရိတံ ဝိယ[၁] ဂန္တွာ အာဂတော၊ တတိယဝါရေ သမ္ပတ္တေ "အယံ မေ ကာလော"တိ ဉတွာ သမ္မုခဋ္ဌာနေနေဝ ပလာယိတွာ ပံသုကူလိကဘိက္ခူနံ နိဝါသဋ္ဌာနံ အရညံ ဂန္တွာ ထေရေ အဘိဝါဒေတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ သပ္ပုရိသ မယံ တံ န ဇာနာမ "ကဿာသိ[၂] ပုတ္တော"တိ၊ တွဉ္စ အလင်္ကတနိယာမေနေဝ အာဂတော၊ ကော တံ ပဗ္ဗာဇေတုံ ဥဿဟိဿတီတိ[၃]။ သော ဥဘော ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ "ဝိလုမ္ပန္တိ မံ ဝိလုမ္ပန္တိ မ"န္တိ မဟာရဝံ ဝိရဝိ။ ဣတော စိတော စ ဘိက္ခူ သန္နိပတိတွာ "သပ္ပုရိသ ဣမသ္မိံ ဌာနေ တဝ ဝတ္ထံ ဝါ ပိဠန္ဓနံ ဝါ ကောစိ ဂဏှန္တော နာမ နတ္ထိ၊ တွဉ္စ 'ဝိလုမ္ပန္တီ'တိ ဝဒသိ၊ ကိံ သန္ဓာယ ဝဒသီ"တိ။ ဘန္တေ နာဟံ ဝတ္ထာလင်္ကာရံ သန္ဓာယ ဝဒါမိ၊ တိဿန္နံ ပန မေ သမ္ပတ္တီနံ ဝိလောပေါ ဝတ္တတိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝဒါမိ။ မံ တာဝ တုမှေ မာ ပဗ္ဗာဇယိတ္ထ၊ ဘာတရံ ပန မေ ဇာနာထာတိ။ ကောနာမော ပန တေ ဘာတာတိ။ ဂိဟိကာလေ ဥပတိဿော နာမ၊ ဣဒါနိ ပန သာရိပုတ္တော နာမ ဇာတောတိ ဝဒန္တီတိ။ "အာဝုသော ဧဝံ သန္တေ အယံ ကုလပုတ္တော အမှာကံ ကနိဋ္ဌဘာတိကော နာမ ဟောတိ၊ ဇေဋ္ဌဘာတိကော နော ဓမ္မသေနာပတိ ပုရေတရံယေဝ အာဟ 'အမှာကံ ဉာတကာ သဗ္ဗေဝ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ၊ ယော ကောစိ အမှာကံ ဉာတီတိ အာဂစ္ဆတိ၊ တံ ယေန တေနုပါယေန ပဗ္ဗာဇေယျာထာ'တိ။ အယံ ပန ထေရဿ အဇ္ဈတ္တဘာတိကော[၄]၊ ပဗ္ဗာဇေထ န"န္တိ ဝတွာ တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိတွာ ပဗ္ဗာဇယိံသု။ အထ နံ ပရိပုဏ္ဏဝဿံ ဥပသမ္ပာဒေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနေ ယောဇယိံသု။

ထေရော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ အဝိဒူရေ ဌာနေ ဝုတ္တပ္ပကာရံ ခဒိရဝနံ ပဝိသိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောတိ။ တဿ "အရဟတ္တံ အပ္ပတွာ ဒသဗလံ ဝါ ဘာတိကတ္ထေရံ ဝါ န ပဿိဿာမီ"တိ ဝါယမန္တဿေဝ တယော မာသာ အတိက္ကန္တာ၊ သုခုမာလကုလပုတ္တဿ လူခဘောဇနံ ဘုဉ္ဇန္တဿ စိတ္တံ ဝလိတံ နာမ ဟောတိ[၅]၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိမောက္ခံ န ဂတံ။ သော တေမာသစ္စယေန ပဝါရေတွာ ဝုတ္ထဝဿော ဟုတွာ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ သမဏဓမ္မံ ကရောတိ။ တဿ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တဿ[၆] စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ အဟောသိ၊ သော ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

---

၁-အနန္တရေ သမ္ပတ္တေ တတော ဒူရတရံ (သီ)
၂-ကဿာပိ (သီ)
၃-ဥဿဟာတီတိ (သီ)
၄-အဇ္ဈတ္တိကဘာတိကော (သီ)
၅-ပဏီတံ နာမ န ဟောတိ (သီ)
၆-ပရိကမ္မံ ကရောန္တဿ ကရောန္တဿ (သီ)

Athāyasmā Sāriputto Satthāraṁ āha “bhante mayhaṁ kira kaniṭṭhabhātā Revato pabbajito, so abhirameyya vā na vā, gantvā naṁ passissāmī”ti. Bhagavā Revatassa āraddhavipassakabhāvaṁ ñatvā dve vāre paṭikkhipitvā tatiyavāre yācito arahattaṁ pattabhāvaṁ ñatvā “Sāriputta ahampi gamissāmi, bhikkhūnaṁ ārocehī”ti. Thero bhikkhusaṁghaṁ sannipātetvā “āvuso Satthā cārikaṁ caritukāmo, gantukāmā āgacchantū”ti sabbesaṁyeva ārocesi. Dasabalassa cārikatthāya gamanakāle ohīnakabhikkhū nāma appakā honti, “Satthu suvaṇṇavaṇṇaṁ sarīraṁ passissāma, madhuradhammakathaṁ vā suṇissāmā”ti yebhuyyena gantukāmāva bahukā honti. Iti Satthā mahābhikkhusaṁghaparivāro “Revataṁ passissāmī”ti nikkhanto.

Athekasmiṁ padese Ānandatthero dvedhāpathaṁ patvā Bhagavantaṁ pucchi “bhante imasmiṁ ṭhāne dve maggā, kataramaggena saṁgho gacchatū”ti. Kataramaggo Ānanda ujukoti. Bhante ujumaggo tiṁsayojano amanussapatho, parihāramaggo pana saṭṭhiyojaniko khemo subhikkhoti. Ānanda Sīvali amhehi saddhiṁ āgatoti. Āma bhante āgatoti. Tena hi saṁgho ujumaggameva gaṇhatu, Sīvalissa puññaṁ vīmaṁsissāmāti. Satthā bhikkhusaṁghaparivāro Sīvalittherassa puññavīmaṁsanatthaṁ aṭavimaggaṁ abhiruhi. Maggaṁ abhiruhanaṭṭhānato paṭṭhāya devasaṁgho yojane yojane ṭhāne nagaraṁ māpetvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa vasanatthāya vihāre paṭiyādesi. Devaputtā raññā pesitakammakārā viya hutvā yāgukhajjakādīni gahetvā “kahaṁ ayyo Sīvali, kahaṁ ayyo Sīvalī”ti pucchantā gacchanti. Thero taṁ sakkārasammānaṁ gaṇhāpetvā Satthu santikaṁ gacchati. Satthā bhikkhusaṁghena saddhiṁ paribhuñji.

Imināva niyāmena Satthā sakkārasammānaṁ anubhavanto devasikaṁ yojanaparamaṁ gantvā tiṁsayojanikaṁ kantāraṁ atikkamma Khadiravaniyattherassa sabhāgaṭṭhānaṁ[1] patto, thero Satthu āgamanaṁ ñatvā attano vasanaṭṭhāne Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa pahonakavihāre Dasabalassa Gandhakuṭiṁ rattiṭṭhānadivāṭṭhānādīni ca iddhiyā māpetvā Tathāgatassa

---

1. Vasanaṭṭhānaṁ (Ka)



အထာယသ္မာ သာရိပုတ္တော သတ္ထာရံ အာဟ “ဘန္တေ မယှံ ကိရ ကနိဋ္ဌဘာတာ ရေဝတော ပဗ္ဗဇိတော၊ သော အဘိရမေယျ ဝါ န ဝါ၊ ဂန္တွာ နံ ပဿိဿာမီ”တိ။ ဘဂဝါ ရေဝတဿ အာရဒ္ဓဝိပဿကဘာဝံ ဉတွာ ဒွေ ဝါရေ ပဋိက္ခိပိတွာ တတိယဝါရေ ယာစိတော အရဟတ္တံ ပတ္တဘာဝံ ဉတွာ “သာရိပုတ္တ အဟမ္ပိ ဂမိဿာမိ၊ ဘိက္ခူနံ အာရောစေဟီ”တိ။ ထေရော ဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတေတွာ “အာဝုသော သတ္ထာ စာရိကံ စရိတုကာမော၊ ဂန္တုကာမာ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ သဗ္ဗေသံယေဝ အာရောစေသိ။ ဒသဗလဿ စာရိကတ္ထာယ ဂမနကာလေ ဩဟီနကဘိက္ခူ နာမ အပ္ပကာ ဟောန္တိ၊ “သတ္ထု သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ ပဿိဿာမ၊ မဓုရဓမ္မကထံ ဝါ သုဏိဿာမာ”တိ ယေဘုယျေန ဂန္တုကာမာဝ ဗဟုကာ ဟောန္တိ။ ဣတိ သတ္ထာ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော “ရေဝတံ ပဿိဿာမီ”တိ နိက္ခန္တော။

အထေကသ္မိံ ပဒေသေ အာနန္ဒတ္ထေရော ဒွေဓာပထံ ပတွာ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဒွေ မဂ္ဂါ၊ ကတရမဂ္ဂေန သံဃော ဂစ္ဆတူ”တိ။ ကတရမဂ္ဂေါ အာနန္ဒ ဥဇုကောတိ။ ဘန္တေ ဥဇုမဂ္ဂေါ တိံသယောဇနော အမနုဿပထော၊ ပရိဟာရမဂ္ဂေါ ပန သဋ္ဌိယောဇနိကော ခေမော သုဘိက္ခောတိ။ အာနန္ဒ သီဝလိ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ အာဂတောတိ။ အာမ ဘန္တေ အာဂတောတိ။ တေန ဟိ သံဃော ဥဇုမဂ္ဂမေဝ ဂဏှာတု၊ သီဝလိဿ ပုညံ ဝီမံသိဿာမာတိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော သီဝလိတ္ထေရဿ ပုညဝီမံသနတ္ထံ အဋဝိမဂ္ဂံ အဘိရုဟိ။ မဂ္ဂံ အဘိရုဟနဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ ဒေဝသံဃော ယောဇနေ ယောဇနေ ဌာနေ နဂရံ မာပေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဝသနတ္ထာယ ဝိဟာရေ ပဋိယာဒေသိ။ ဒေဝပုတ္တာ ရညာ ပေသိတကမ္မကာရာ ဝိယ ဟုတွာ ယာဂုခဇ္ဇကာဒီနိ ဂဟေတွာ “ကဟံ အယျော သီဝလိ၊ ကဟံ အယျော သီဝလီ”တိ ပုစ္ဆန္တာ ဂစ္ဆန္တိ။ ထေရော တံ သက္ကာရသမ္မာနံ ဂဏှာပေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂစ္ဆတိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ ပရိဘုဉ္ဇိ။

ဣမိနာဝ နိယာမေန သတ္ထာ သက္ကာရသမ္မာနံ အနုဘဝန္တော ဒေဝသိကံ ယောဇနပရမံ ဂန္တွာ တိံသယောဇနိကံ ကန္တာရံ အတိက္ကမ္မ ခဒိရဝနိယတ္ထေရဿ သဘာဂဋ္ဌာနံ[၁] ပတ္တော၊ ထေရော သတ္ထု အာဂမနံ ဉတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ပဟောနကဝိဟာရေ ဒသဗလဿ ဂန္ဓကုဋိံ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာဒီနိ စ ဣဒ္ဓိယာ မာပေတွာ တထာဂတဿ

---

၁-ဝသနဋ္ဌာနံ (က)

paccuggamanaṁ gato. Satthā alaṅkatapaṭiyattena maggena vihāraṁ pāvisi. Atha Tathāgate Gandhakuṭiṁ paviṭṭhe bhikkhū vassaggena pattasenāsanāni pavisiṁsu. Devatā “akālo āhārassā”ti aṭṭhavidhaṁ pānakaṁ āhariṁsu. Satthā saṁghena saddhiṁ pānakaṁ pivi. Imināva niyāmena Tathāgatassa sakkārasammānaṁ anubhavantasseva addhamāso atikkanto.

Athekacce ukkaṇṭhitabhikkhū[1] ekasmiṁ ṭhāne nisīditvā kathaṁ uppādayiṁsu “Satthā Dasabalo ‘mayhaṁ aggasāvakassa kaniṭṭhabhātā’ti vatvā evarūpaṁ navakammikabhikkhuṁ passituṁ āgato, imassa vihārassa santike Jetavanamahāvihāro vā Veḷuvanavihārādayo vā kiṁ karissanti. Ayampi bhikkhu evarūpassa navakammassa kārako, kiṁ nāma samaṇadhammaṁ karissatī”ti. Atha Satthā cintesi “mayi ciraṁ vasante idaṁ ṭhānaṁ ākiṇṇaṁ bhavissati, āraññakā bhikkhū nāma pavivekatthikā honti, Revatassa aphāsuvihāro bhavissatī”ti tato Revatassa divāṭṭhānaṁ gato. Thero ekakova caṅkamanakoṭiyaṁ ālambanaphalakaṁ[2] nissāya pāsāṇaphalake nisinno Satthāraṁ dūratova āgacchantaṁ disvā paccuggantvā vandi.

Atha naṁ Satthā pucchi “Revata imaṁ vāḷamigaṭṭhānaṁ, caṇḍānaṁ hatthi-assādīnaṁ saddaṁ sutvā kinti karosī”ti. Tesaṁ me bhante saddaṁ suṇato araññarati nāma[3] uppajjatīti. Satthā tasmiṁṭhāne Revatattherassa pañcahi gāthāsatehi araññe nivāsānisaṁsaṁ nāma kathetvā punadivase avidūre ṭhāne piṇḍāya caritvā Revatattheraṁ nivattetvā[4] yehi bhikkhūhi therassa avaṇṇo kathito, tesaṁ kattarayaṭṭhi-upāhanātelanāḷichattānaṁ pamussanabhāvaṁ akāsi. Te attano parikkhāratthāya nivattā āgatamaggeneva gacchantāpi taṁ ṭhānaṁ sallakkhetuṁ na sakkonti. Paṭhamaṁ hi te alaṅkatapaṭiyattena maggena gantvā taṁdivasaṁ pana visamamaggena gacchantā tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne ukkuṭikaṁ nisīdanti, jāṇukena gacchanti. Te gumbe ca gacche ca kaṇṭake ca maddantā attano vasitasabhāgaṭṭhānaṁ gantvā tasmiṁ tasmiṁ khadirakhāṇuke attano chattaṁ sañjānanti, upāhanaṁ kattarayaṭṭhiṁ telanāḷiṁ sañjānanti. Te tasmiṁ samaye

1. Uddhatabhikkhū (Sī) 2. Ālambanabāhaṁ (Sī)
3. Pīti nāma (Sī) 4. Āmantetvā (Ka)



ပစ္စုဂ္ဂမနံ ဂတော။ သတ္ထာ အလင်္ကတပဋိယတ္တေန မဂ္ဂေန ဝိဟာရံ ပါဝိသိ။ အထ တထာဂတေ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိဋ္ဌေ ဘိက္ခူ ဝဿဂ္ဂေန ပတ္တသေနာသနာနိ ပဝိသိံသု။ ဒေဝတာ “အကာလော အာဟာရဿာ”တိ အဋ္ဌဝိဓံ ပါနကံ အာဟရိံသု။ သတ္ထာ သံဃေန သဒ္ဓိံ ပါနကံ ပိဝိ။ ဣမိနာဝ နိယာမေန တထာဂတဿ သက္ကာရသမ္မာနံ အနုဘဝန္တဿေဝ အဍ္ဎမာသော အတိက္ကန္တော။

အထေကစ္စေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခူ[၁] ဧကသ္မိံ ဌာနေ နိသီဒိတွာ ကထံ ဥပ္ပါဒယိံသု “သတ္ထာ ဒသဗလော ‘မယှံ အဂ္ဂသာဝကဿ ကနိဋ္ဌဘာတာ’တိ ဝတွာ ဧဝရူပံ နဝကမ္မိကဘိက္ခုံ ပဿိတုံ အာဂတော၊ ဣမဿ ဝိဟာရဿ သန္တိကေ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရော ဝါ ဝေဠုဝနဝိဟာရာဒယော ဝါ ကိံ ကရိဿန္တိ။ အယမ္ပိ ဘိက္ခု ဧဝရူပဿ နဝကမ္မဿ ကာရကော၊ ကိံ နာမ သမဏဓမ္မံ ကရိဿတီ”တိ။ အထ သတ္ထာ စိန္တေသိ “မယိ စိရံ ဝသန္တေ ဣဒံ ဌာနံ အာကိဏ္ဏံ ဘဝိဿတိ၊ အာရညကာ ဘိက္ခူ နာမ ပဝိဝေကတ္ထိကာ ဟောန္တိ၊ ရေဝတဿ အဖာသုဝိဟာရော ဘဝိဿတီ”တိ တတော ရေဝတဿ ဒိဝါဋ္ဌာနံ ဂတော။ ထေရော ဧကကောဝ စင်္ကမနကောဋိယံ အာလမ္ဗနဖလကံ[၂] နိဿာယ ပါသာဏဖလကေ နိသိန္နော သတ္ထာရံ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ဝန္ဒိ။

အထ နံ သတ္ထာ ပုစ္ဆိ “ရေဝတ ဣမံ ဝါဠမိဂဋ္ဌာနံ၊ စဏ္ဍာနံ ဟတ္ထိ-အဿာဒီနံ သဒ္ဒံ သုတွာ ကိန္တိ ကရောသီ”တိ။ တေသံ မေ ဘန္တေ သဒ္ဒံ သုဏတော အရညရတိ နာမ[၃] ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ။ သတ္ထာ တသ္မိံ ဌာနေ ရေဝတတ္ထေရဿ ပဉ္စဟိ ဂါထာသတေဟိ အရညေ နိဝါသာနိသံသံ နာမ ကထေတွာ ပုနဒိဝသေ အဝိဒူရေ ဌာနေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ရေဝတတ္ထေရံ နိဝတ္တေတွာ[၄] ယေဟိ ဘိက္ခူဟိ ထေရဿ အဝဏ္ဏော ကထိတော၊ တေသံ ကတ္တရယဋ္ဌိ-ဥပါဟနာတေလနာဠိဆတ္တာနံ ပမုဿနဘာဝံ အကာသိ။ တေ အတ္တနော ပရိက္ခာရတ္ထာယ နိဝတ္တာ အာဂတမဂ္ဂေနေဝ ဂစ္ဆန္တာပိ တံ ဌာနံ သလ္လက္ခေတုံ န သက္ကောန္တိ။ ပဌမံ ဟိ တေ အလင်္ကတပဋိယတ္တေန မဂ္ဂေန ဂန္တွာ တံဒိဝသံ ပန ဝိသမမဂ္ဂေန ဂစ္ဆန္တာ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒန္တိ၊ ဇာဏုကေန ဂစ္ဆန္တိ။ တေ ဂုမ္ဗေ စ ဂစ္ဆေ စ ကဏ္ဋကေ စ မဒ္ဒန္တာ အတ္တနော ဝသိတသဘာဂဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တသ္မိံ တသ္မိံ ခဒိရခါဏုကေ အတ္တနော ဆတ္တံ သဉ္ဇာနန္တိ၊ ဥပါဟနံ ကတ္တရယဋ္ဌိံ တေလနာဠိံ သဉ္ဇာနန္တိ။ တေ တသ္မိံ သမယေ

၁-ဥဒ္ဓတဘိက္ခူ (သီ) ၂-အာလမ္ဗနဗာဟံ (သီ)
၃-ပီတိ နာမ (သီ) ၄-အာမန္တေတွာ (က)

“Iddhimā ayaṁ bhikkhū”ti ñatvā attano parikkhāre ādāya “Dasabalassa paṭiyattasakkāro nāma evarūpo hotī”ti vadantā āgamaṁsu.

Purato[1] gatabhikkhū Visākhā upāsikā attano gehe nisinnakāle pucchati “manāpaṁ nu kho bhante Revatattherassa vasanaṭṭhānan”ti. Manāpaṁ upāsike nandanavanacittalatādipaṭibhāgaṁ taṁ senāsananti. Atha nesaṁ sabbapacchato āgatabhikkhū pucchi “manāpaṁ ayyā Revatattherassa vasanaṭṭhānan”ti. Mā puccha upāsike, kathetuṁ ayuttaṭṭhānametaṁ, ujjaṅgalaṁ sakkharapāsāṇavisamaṁ Khadiravanaṁ etaṁ, tattha so bhikkhu viharatīti. Visākhā purimānañca pacchimānañca bhikkhūnaṁ kathaṁ sutvā “kesaṁ nu kho kathā saccā”ti pacchābhatte gandhamālaṁ ādāya Dasabalassa upaṭṭhānaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ nisinnā Satthāraṁ pucchi “bhante Revatattherassa vasanaṭṭhānaṁ ekacce ayyā vaṇṇenti, ekacce nindanti, kiṁ nāmetaṁ bhante”ti. Visākhe ramaṇīyaṁ vā hotu mā vā, yasmiṁ ṭhāne ariyānaṁ cittaṁ ramati, tadeva ṭhānaṁ ramaṇīyaṁ nāmāti vatvā imaṁ gāthamāha—

“Gāme vā yadi vā raññe, ninne vā yadi vā thale.
Yattha arahanto viharanti, taṁ bhūmirāmaṇeyyakan”ti[2].

Atha Satthā aparabhāge Jetavanamahāvihāre ariyagaṇamajjhe nisinno theraṁ āraññakānaṁ bhikkhūnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Kaṅkhārevatattheravatthu

204. Chaṭṭhe **jhāyīnan**ti jhānalābhīnaṁ[3] jhānābhiratānaṁ. So kira thero yā jhānasamāpattiyo Dasabalo samāpajjati, tato appataraṁ ṭhapetvā bahutarā samāpajjati. Tasmā jhāyīnaṁ aggo nāma jāto. Kaṅkhāyanabhāvena **Kaṅkhārevato**ti vuccati. Kaṅkhā nāma kukkuccaṁ, kukkuccakoti attho. Kiṁ pana aññe kukkuccakā natthīti? Atthi, ayaṁ pana thero kappiyepi kukkuccaṁ uppādesi. Tenassa kukkuccakatā atipākaṭā jātāti Kaṅkhārevatotveva saṅkhaṁ gato.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayaṁ kira Padumuttarabuddhakāle purimanayeneva mahājanena saddhiṁ vihāraṁ gantvā parisapariyante ṭhito

1. Purato purato (Sī) 2. Khu 1. 27; Saṁ 1. 234 piṭṭhe. 3. Jhānasīlānaṁ (Sī)



“ဣဒ္ဓိမာ အယံ ဘိက္ခူ”တိ ဉတွာ အတ္တနော ပရိက္ခာရေ အာဒါယ “ဒသဗလဿ ပဋိယတ္တသက္ကာရော နာမ ဧဝရူပေါ ဟောတီ”တိ ဝဒန္တာ အာဂမံသု။

ပုရတော[1] ဂတဘိက္ခူ ဝိသာခါ ဥပါသိကာ အတ္တနော ဂေဟေ နိသိန္နကာလေ ပုစ္ဆတိ “မနာပံ နု ခေါ ဘန္တေ ရေဝတတ္ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာန”န္တိ။ မနာပံ ဥပါသိကေ နန္ဒနဝနစိတ္တလတာဒိပဋိဘာဂံ တံ သေနာသနန္တိ။ အထ နေသံ သဗ္ဗပစ္ဆတော အာဂတဘိက္ခူ ပုစ္ဆိ “မနာပံ အယျာ ရေဝတတ္ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာန”န္တိ။ မာ ပုစ္ဆ ဥပါသိကေ၊ ကထေတုံ အယုတ္တဋ္ဌာနမေတံ၊ ဥဇ္ဇင်္ဂလံ သက္ခရပါသာဏဝိသမံ ခဒိရဝနံ ဧတံ၊ တတ္ထ သော ဘိက္ခု ဝိဟရတီတိ။ ဝိသာခါ ပုရိမာနဉ္စ ပစ္ဆိမာနဉ္စ ဘိက္ခူနံ ကထံ သုတွာ “ကေသံ နု ခေါ ကထာ သစ္စာ”တိ ပစ္ဆာဘတ္တေ ဂန္ဓမာလံ အာဒါယ ဒသဗလဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နာ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ ရေဝတတ္ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဧကစ္စေ အယျာ ဝဏ္ဏေန္တိ၊ ဧကစ္စေ နိန္ဒန္တိ၊ ကိံ နာမေတံ ဘန္တေ”တိ။ ဝိသာခေ ရမဏီယံ ဝါ ဟောတု မာ ဝါ၊ ယသ္မိံ ဌာနေ အရိယာနံ စိတ္တံ ရမတိ၊ တဒေဝ ဌာနံ ရမဏီယံ နာမာတိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ဂါမေ ဝါ ယဒိ ဝါရညေ၊ နိန္နေ ဝါ ယဒိ ဝါ ထလေ။
ယတ္ထ အရဟန္တော ဝိဟရန္တိ၊ တံ ဘူမိရာမဏေယျက”န္တိ[2]။

အထ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ အရိယဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္နော ထေရံ အာရညကာနံ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ကင်္ခါရေဝတတ္ထေရဝတ္ထု

၂၀၄။ ဆဋ္ဌေ **ဈာယီန**န္တိ ဈာနလာဘီနံ[3] ဈာနာဘိရတာနံ။ သော ကိရ ထေရော ယာ ဈာနသမာပတ္တိယော ဒသဗလော သမာပဇ္ဇတိ၊ တတော အပ္ပတရံ ဌပေတွာ ဗဟုတရာ သမာပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ ဈာယီနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။ ကင်္ခါယနဘာဝေန **ကင်္ခါရေဝတော**တိ ဝုစ္စတိ။ ကင်္ခါ နာမ ကုက္ကုစ္စံ၊ ကုက္ကုစ္စကောတိ အတ္ထော။ ကိံ ပန အညေ ကုက္ကုစ္စကာ နတ္ထီတိ? အတ္ထိ၊ အယံ ပန ထေရော ကပ္ပိယေပိ ကုက္ကုစ္စံ ဥပ္ပါဒေသိ။ တေနဿ ကုက္ကုစ္စကတာ အတိပါကဋာ ဇာတာတိ ကင်္ခါရေဝတောတွေဝ သင်္ခံ ဂတော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ပုရိမနယေနေဝ မဟာဇနေန သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပရိသပရိယန္တေ ဌိတော

၁-ပုရတော ပုရတော (သီ) ၂-ခု ၁-၂၇၊ သံ ၁-၂၃၄-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-ဈာနသီလာနံ (သီ)

dhammaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ jhānābhiratānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā “mayāpi anāgate evarūpena bhavituṁ vaṭṭatī”ti desanāvasāne Satthāraṁ nimantetvā purimanayeneva sattāhaṁ mahāsakkāraṁ katvā Bhagavantaṁ āha “bhante ahaṁ iminā adhikārakammena na aññaṁ sampattiṁ patthemi, yathā pana so tumhehi ito sattadivasamatthake bhikkhu jhāyīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapito, evaṁ ahampi anāgate ekassa Buddhassa sāsane jhāyīnaṁ aggo bhaveyyan”ti patthanaṁ akāsi. Satthā anāgataṁ oloketvā samijjhanabhāvaṁ disvā “anāgate kappasatasahassāvasāne Gotamo nāma Buddho uppajjissati, tassa sāsane tvaṁ jhāyīnaṁ aggo bhavissasī”ti byākaritvā pakkāmi.

So yāvajīvaṁ kalyāṇakammaṁ katvā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā amhākaṁ Bhagavato kāle Sāvatthinagare mahābhogakule nibbatto pacchābhattaṁ dhammassavanatthaṁ gacchantena mahājanena saddhiṁ vihāraṁ gantvā parisapariyante ṭhito Dasabalassa dhammakathaṁ sutvā saddhaṁ paṭilabhitvā pabbajito[1] upasampadaṁ labhitvā kammaṭṭhānaṁ kathāpetvā jhānaparikammaṁ karonto jhānalābhī hutvā jhānameva pādakaṁ katvā arahattaphalaṁ pāpuṇi. So Dasabalena samāpajjitabbasamāpattīnaṁ appatarā ṭhapetvā bahutarā samāpajjanto ahorattaṁ jhānesu ciṇṇavasī ahosi. Atha naṁ aparabhāge Satthā imaṁ guṇaṁ gahetvā jhāyīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesi. “Akappiyo āvuso guḷo, akappiyā muggā”ti[2] evaṁ pana kappiyesveva vatthūsu kukkuccassa uppāditatāya kukkuccasaṅkhātāya kaṅkhāya bhāvena Kaṅkhārevatoti saṅkhaṁ gatoti.

### Soṇakoḷivisattheravatthu

205. Sattame **āraddhavīriyānan**ti paggahitavīriyānaṁ paripuṇṇavīriyānaṁ. **Soṇo Koḷivisoti Soṇo**ti tassa nāmaṁ, **Koḷivisoti** gottaṁ. Koṭivessoti vā attho, issariyena koṭippattassa vessakulassa dārakoti adhippāyo. Yasmā pana aññesaṁ bhikkhūnaṁ vīriyaṁ nāma vaḍḍhetabbaṁ hoti, therassa pana hāpetabbameva ahosi. Tasmā esa āraddhavīriyānaṁ aggo nāma jāto.

1. Pabbaji, pabbajito (Sī) 2. Vi 3. 303 piṭṭhe.



ဓမ္မံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဈာနာဘိရတာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ “မယာပိ အနာဂတေ ဧဝရူပေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဒေသနာဝသာနေ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ ပုရိမနယေနေဝ သတ္တာဟံ မဟာသက္ကာရံ ကတွာ ဘဂဝန္တံ အာဟ “ဘန္တေ အဟံ ဣမိနာ အဓိကာရကမ္မေန န အညံ သမ္ပတ္တိံ ပတ္ထေမိ၊ ယထာ ပန သော တုမှေဟိ ဣတော သတ္တဒိဝသမတ္ထကေ ဘိက္ခု ဈာယီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပိတော၊ ဧဝံ အဟမ္ပိ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဈာယီနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သတ္ထာ အနာဂတံ ဩလောကေတွာ သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဒိသွာ “အနာဂတေ ကပ္ပသတသဟဿာဝသာနေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တဿ သာသနေ တွံ ဈာယီနံ အဂ္ဂေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကရိတွာ ပက္ကာမိ။

သော ယာဝဇီဝံ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ သာဝတ္ထိနဂရေ မဟာဘောဂကုလေ နိဗ္ဗတ္တော ပစ္ဆာဘတ္တံ ဓမ္မဿဝနတ္ထံ ဂစ္ဆန္တေန မဟာဇနေန သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပရိသပရိယန္တေ ဌိတော ဒသဗလဿ ဓမ္မကထံ သုတွာ သဒ္ဓံ ပဋိလဘိတွာ ပဗ္ဗဇိတော[၁] ဥပသမ္ပဒံ လဘိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ ဈာနပရိကမ္မံ ကရောန္တော ဈာနလာဘီ ဟုတွာ ဈာနမေဝ ပါဒကံ ကတွာ အရဟတ္တဖလံ ပါပုဏိ။ သော ဒသဗလေန သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗသမာပတ္တီနံ အပ္ပတရာ ဌပေတွာ ဗဟုတရာ သမာပဇ္ဇန္တော အဟောရတ္တံ ဈာနေသု စိဏ္ဏဝသီ အဟောသိ။ အထ နံ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဣမံ ဂုဏံ ဂဟေတွာ ဈာယီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ “အကပ္ပိယော အာဝုသော ဂုဠော၊ အကပ္ပိယာ မုဂ္ဂါ”တိ[၂] ဧဝံ ပန ကပ္ပိယေသွေဝ ဝတ္ထူသု ကုက္ကုစ္စဿ ဥပ္ပါဒိတတာယ ကုက္ကုစ္စသင်္ခါတာယ ကင်္ခါယ ဘာဝေန ကင်္ခါရေဝတောတိ သင်္ခံ ဂတောတိ။

### သောဏကောဠိဝိသတ္ထေရဝတ္ထု

၂၀၅။ သတ္တမေ **အာရဒ္ဓဝီရိယာန**န္တိ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယာနံ ပရိပုဏ္ဏဝီရိယာနံ။ **သောဏော ကောဠိဝိသော**တိ **သောဏော**တိ တဿ နာမံ၊ **ကောဠိဝိသော**တိ ဂေါတ္တံ။ ကောဋိဝေဿောတိ ဝါ အတ္ထော၊ ဣဿရိယေန ကောဋိပ္ပတ္တဿ ဝေဿကုလဿ ဒါရကောတိ အဓိပ္ပါယော။ ယသ္မာ ပန အညေသံ ဘိက္ခူနံ ဝီရိယံ နာမ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ထေရဿ ပန ဟာပေတဗ္ဗမေဝ အဟောသိ။ တသ္မာ ဧသ အာရဒ္ဓဝီရိယာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

၁-ပဗ္ဗဇိ၊ ပဗ္ဗဇိတော (သီ) ၂-ဝိ ၃-၃၀၃-ပိဋ္ဌေ။

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayaṁ kira atīte Padumuttarabuddhakāle seṭṭhikule nibbatti, Sirivaḍḍhakumārotissa nāmaṁ akaṁsu. So vayappatto purimanayeneva vihāraṁ gantvā parisapariyante ṭhito dhammaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ āraddhavīriyānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā “mayāpi anāgate evarūpena bhavituṁ vaṭṭatī”ti desanāpariyosāne Dasabalaṁ nimantetvā sattāhaṁ mahādānaṁ datvā vuttanayeneva patthanaṁ akāsi. Satthā tassa patthanāya samijjhanabhāvaṁ disvā purimanayeneva byākaritvā vihāraṁ gato.

Sopi Sirivaḍḍhaseṭṭhi yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto kappasatasahassaṁ atikkamitvā imasmiṁ kappe parinibbute Kassapadasabale anuppanne amhākaṁ Bhagavati Bārāṇasiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gaṇhi. So attano sahāyakehi saddhiṁ Gaṅgāyaṁ kīḷati. Tasmiṁ[1] samaye eko jiṇṇacīvariko Paccekabuddho “Bārāṇasiṁ upanissāya Gaṅgātīre paṇṇasālaṁ katvā vassaṁ upagacchissāmī”ti udakena samupabyūḷhe daṇḍake ca valliyo ca saṁkaḍḍhati. Ayaṁ kumāro sahāyakehi saddhiṁ gantvā abhivādetvā ṭhito “bhante kiṁ karothā”ti pucchi. Kumāra upakaṭṭhe antovasse pabbajitānaṁ vasanaṭṭhānaṁ nāma laddhuṁ vaṭṭatīti. “Bhante ajjeva ekadivasaṁ ayyo yathā tathā āgametu, ahaṁ sve ayyassa vasanaṭṭhānaṁ karissāmī”ti āha. Paccekabuddho “tasseva kumārassa saṅgahaṁ karissāmī”ti āgatattā adhivāsesi. So tassa adhivāsanaṁ viditvā gato punadivase sakkārasammānaṁ sajjetvā Paccekabuddhassa āgamanaṁ olokento aṭṭhāsi. Paccekabuddhopi “kahaṁ nu kho[2] ajja bhikkhācāraṁ labhissāmī”ti āvajjento ñatvā[3] tasseva gehadvāraṁ agamāsi.

Kumāro Paccekabuddhaṁ disvā sampiyāyamāno pattaṁ ādāya bhikkhaṁ datvā “imaṁ antovassaṁ mayhaṁ gehadvārameva āgacchatha bhante”ti paṭiññaṁ gahetvā Paccekabuddhe bhattakiccaṁ katvā pakkante attano sahāyakehi saddhiṁ gantvā ekadivaseneva Paccekabuddhassa vasanapaṇṇasālañca caṅkamanañca rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni ca kārāpetvā adāsi. Tasseva[4] paṇṇasālaṁ

1. Atha ekasmiṁ (Syā, Ka) 2. Kiṁ nu kho (Ka)
3. Āvajjetvā (Syā), āvajjento gantvā (Ka) 4. Tassa ca (Sī)



တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယံ ကိရ အတီတေ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သိရိဝဍ္ဎကုမာရောတိဿ နာမံ အကံသု။ သော ဝယပ္ပတ္တော ပုရိမနယေနေဝ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပရိသပရိယန္တေ ဌိတော ဓမ္မံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ အာရဒ္ဓဝီရိယာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ “မယာပိ အနာဂတေ ဧဝရူပေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဒသဗလံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ ဝုတ္တနယေနေဝ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သတ္ထာ တဿ ပတ္ထနာယ သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဒိသွာ ပုရိမနယေနေဝ ဗျာကရိတွာ ဝိဟာရံ ဂတော။

သောပိ သိရိဝဍ္ဎသေဋ္ဌိ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ကပ္ပသတသဟဿံ အတိက္ကမိတွာ ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ ပရိနိဗ္ဗုတေ ကဿပဒသဗလေ အနုပ္ပန္နေ အမှာကံ ဘဂဝတိ ဗာရာဏသိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ သော အတ္တနော သဟာယကေဟိ သဒ္ဓိံ ဂင်္ဂါယံ ကီဠတိ။ တသ္မိံ[၁] သမယေ ဧကော ဇိဏ္ဏစီဝရိကော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ “ဗာရာဏသိံ ဥပနိဿာယ ဂင်္ဂါတီရေ ပဏ္ဏသာလံ ကတွာ ဝဿံ ဥပဂစ္ဆိဿာမီ”တိ ဥဒကေန သမုပဗျူဠှေ ဒဏ္ဍကေ စ ဝလ္လိယော စ သံကဍ္ဎတိ။ အယံ ကုမာရော သဟာယကေဟိ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ အဘိဝါဒေတွာ ဌိတော “ဘန္တေ ကိံ ကရောထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ကုမာရ ဥပကဋ္ဌေ အန္တောဝဿေ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဝသနဋ္ဌာနံ နာမ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ “ဘန္တေ အဇ္ဇေဝ ဧကဒိဝသံ အယျော ယထာ တထာ အာဂမေတု၊ အဟံ သွေ အယျဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ကရိဿာမီ”တိ အာဟ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ “တဿေဝ ကုမာရဿ သင်္ဂဟံ ကရိဿာမီ”တိ အာဂတတ္တာ အဓိဝါသေသိ။ သော တဿ အဓိဝါသနံ ဝိဒိတွာ ဂတော ပုနဒိဝသေ သက္ကာရသမ္မာနံ သဇ္ဇေတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ အာဂမနံ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါပိ “ကဟံ နု ခေါ[၂] အဇ္ဇ ဘိက္ခာစာရံ လဘိဿာမီ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော ဉတွာ[၃] တဿေဝ ဂေဟဒွါရံ အဂမာသိ။

ကုမာရော ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ သမ္ပိယာယမာနော ပတ္တံ အာဒါယ ဘိက္ခံ ဒတွာ “ဣမံ အန္တောဝဿံ မယှံ ဂေဟဒွါရမေဝ အာဂစ္ဆထ ဘန္တေ”တိ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ပက္ကန္တေ အတ္တနော သဟာယကေဟိ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ဧကဒိဝသေနေဝ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဝသနပဏ္ဏသာလဉ္စ စင်္ကမနဉ္စ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာနိ စ ကာရာပေတွာ အဒါသိ။ တဿေဝ[၄] ပဏ္ဏသာလံ

၁-အထ ဧကသ္မိံ (သျာ၊ က) ၂-ကိံ နု ခေါ (က)
၃-အာဝဇ္ဇေတွာ (သျာ)၊ အာဝဇ္ဇေန္တော ဂန္တွာ (က) ၄-တဿ စ (သီ)

pavisanavelāya haritūpalittāya[1] bhūmiyā "pādesu kalalaṁ mā laggī"ti attano pārupanaṁ satasahassagghanakaṁ rattakambalaṁ bhūmattharaṇaṁ santharitvā kambalassa vaṇṇena saddhiṁ Paccekabuddhassa sarīrappabhaṁ ekasadisaṁ disvā ativiya pasanno hutvā āha "yathā tumhehi akkantakālato paṭṭhāya imassa kambalassa ativiya pabhā virocati, evameva mayhampi nibbattanibbattaṭṭhāne hatthapādānaṁ vaṇṇo bandhujīvakapupphavaṇṇo hotu, satakkhattuṁ vihatakappāsapaṭalaphassasadisova phasso hotū"ti. So temāsaṁ Paccekabuddhaṁ upaṭṭhahitvā pavāritakāle ticīvaraṁ adāsi. Paccekabuddho paripuṇṇapattacīvaro Gandhamādanameva gato.

Sopi kulaputto devamanussesu saṁsaranto amhākaṁ Bhagavato kāle Kāḷacampānagare upaseṭṭhissa[2] ghare paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassa paṭisandhiggahaṇakālato paṭṭhāya seṭṭhikulaṁ[3] anekāni paṇṇākārasahassāni āgacchanti. Jātadivase ca sakalanagaraṁ ekasakkārasammānaṁ ahosi. Athassa nāmaggahaṇadivase mātāpitaro "amhākaṁ putto attano nāmaṁ gaṇhitvāva āgato, rattasuvaṇṇarasaparisittā[4] viyassa sarīracchavī"ti Soṇakumārotvevassa nāmaṁ akaṁsu.

Athassa saṭṭhi dhātiyo upanetvā devakumāraṁ viya naṁ sukhena vaḍḍhesuṁ. Tassa evarūpaṁ āhāravidhānaṁ ahosi—saṭṭhikarīsamattaṁ ṭhānaṁ kasitvā[5] tividhena udakena posenti. Kedāre pavisantīsu udakamātikāsu khīrodakassa ca gandhodakassa ca anekāni cāṭisahassāni āsiñcanti. Sālisīsānaṁ khīraggahaṇakāle sukādīnaṁ pāṇānaṁ ucchiṭṭhakaraṇanivāraṇatthaṁ vīhigabbhānaṁ sukhumālabhāvatthañca pariyantaparikkhepe ca antarantarā ca thambhe nikhanitvā upari daṇḍake datvā kilañjehi chādetvā samantā sāṇiyā parikkhipitvā sabbapariyante ārakkhaṁ gaṇhanti. Sasse nipphanne koṭṭhe catujātigandhehi paribhaṇḍaṁ katvā upari uttamagandhehi paribhāventi. Anekasahassapurisā khettaṁ oruyha sālisīsāni vaṇṭesu chinditvā muṭṭhimuṭṭhiyo katvā rajjukehi bandhitvā sukkhāpenti. Tato koṭṭhakassa heṭṭhimatale[6] gandhe santharitvā upari sālisīsāni santharanti. Evaṁ ekantarikaṁ katvā santharantā koṭṭhakaṁ pūretvā dvāraṁ

1. Haritupattāya (Sī)
2. Usabhaseṭṭhissa (Sī, Syā)
3. Seṭṭhikulamhi (Sī, Syā)
4. Rattasuvaṇṇarasaṁ siñcanto (Ka)
5. Tāva ṭhānaṁ vapitvā (Sī)
6. Heṭṭhā samatale (Ka)



ပဝိသနဝေလာယ ဟရိတူပလိတ္တာယ[၁] ဘူမိယာ "ပါဒေသု ကလလံ မာ လဂ္ဂီ"တိ အတ္တနော ပါရုပနံ သတသဟဿဃနကံ ရတ္တကမ္ဗလံ ဘူမတ္ထရဏံ သန္ထရိတွာ ကမ္ဗလဿ ဝဏ္ဏေန သဒ္ဓိံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ သရီရပ္ပဘံ ဧကသဒိသံ ဒိသွာ အတိဝိယ ပသန္နော ဟုတွာ အာဟ "ယထာ တုမှေဟိ အက္ကန္တကာလတော ပဋ္ဌာယ ဣမဿ ကမ္ဗလဿ အတိဝိယ ပဘာ ဝိရောစတိ၊ ဧဝမေဝ မယှမ္ပိ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ဟတ္ထပါဒါနံ ဝဏ္ဏော ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖဝဏ္ဏော ဟောတု၊ သတက္ခတ္တုံ ဝိဟတကပ္ပါသပဋလဖဿသဒိသောဝ ဖဿော ဟောတူ"တိ။ သော တေမာသံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဥပဋ္ဌဟိတွာ ပဝါရိတကာလေ တိစီဝရံ အဒါသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ပရိပုဏ္ဏပတ္တစီဝရော ဂန္ဓမာဒနမေဝ ဂတော။

သောပိ ကုလပုတ္တော ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ ကာဠစမ္ပာနဂရေ ဥပသေဋ္ဌိဿ[၂] ဃရေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ တဿ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏကာလတော ပဋ္ဌာယ သေဋ္ဌိကုလံ[၃] အနေကာနိ ပဏ္ဏာကာရသဟဿာနိ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဇာတဒိဝသေ စ သကလနဂရံ ဧကသက္ကာရသမ္မာနံ အဟောသိ။ အထဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ မာတာပိတရော "အမှာကံ ပုတ္တော အတ္တနော နာမံ ဂဏှိတွာဝ အာဂတော၊ ရတ္တသုဝဏ္ဏရသပရိသိတ္တာ[၄] ဝိယဿ သရီရစ္ဆဝီ"တိ သောဏကုမာရောတွေဝဿ နာမံ အကံသု။

အထဿ သဋ္ဌိ ဓာတိယော ဥပနေတွာ ဒေဝကုမာရံ ဝိယ နံ သုခေန ဝဍ္ဎေသုံ။ တဿ ဧဝရူပံ အာဟာရဝိဓာနံ အဟောသိ—သဋ္ဌိကရီသမတ္တံ ဌာနံ ကသိတွာ[၅] တိဝိဓေန ဥဒကေန ပေါသေန္တိ။ ကေဒါရေ ပဝိသန္တီသု ဥဒကမာတိကာသု ခီရောဒကဿ စ ဂန္ဓောဒကဿ စ အနေကာနိ စာဋိသဟဿာနိ အာသိဉ္စန္တိ။ သာလိသီသာနံ ခီရဂ္ဂဟဏကာလေ သုကာဒီနံ ပါဏာနံ ဥစ္ဆိဋ္ဌကရဏနိဝါရဏတ္ထံ ဝီဟိဂဗ္ဘာနံ သုခုမာလဘာဝတ္ထဉ္စ ပရိယန္တပရိက္ခေပေ စ အန္တရန္တရာ စ ထမ္ဘေ နိခနိတွာ ဥပရိ ဒဏ္ဍကေ ဒတွာ ကိလဉ္ဇေဟိ ဆာဒေတွာ သမန္တာ သာဏိယာ ပရိက္ခိပိတွာ သဗ္ဗပရိယန္တေ အာရက္ခံ ဂဏှန္တိ။ သဿေ နိပ္ဖန္နေ ကောဋ္ဌေ စတုဇာတိဂန္ဓေဟိ ပရိဘဏ္ဍံ ကတွာ ဥပရိ ဥတ္တမဂန္ဓေဟိ ပရိဘာဝေန္တိ။ အနေကသဟဿပုရိသာ ခေတ္တံ ဩရုယှ သာလိသီသာနိ ဝဏ္ဋေသု ဆိန္ဒိတွာ မုဋ္ဌိမုဋ္ဌိယော ကတွာ ရဇ္ဇုကေဟိ ဗန္ဓိတွာ သုက္ခာပေန္တိ။ တတော ကောဋ္ဌကဿ ဟေဋ္ဌိမတလေ[၆] ဂန္ဓေ သန္ထရိတွာ ဥပရိ သာလိသီသာနိ သန္ထရန္တိ။ ဧဝံ ဧကန္တရိကံ ကတွာ သန္ထရန္တာ ကောဋ္ဌကံ ပူရေတွာ ဒွါရံ

၁-ဟရိတုပတ္တာယ (သီ)
၂-ဥသဘသေဋ္ဌိဿ (သီ၊ သျာ)
၃-သေဋ္ဌိကုလမှိ (သီ၊ သျာ)
၄-ရတ္တသုဝဏ္ဏရသံ သိဉ္စန္တော (က)
၅-တာဝ ဌာနံ ဝပိတွာ (သီ)
၆-ဟေဋ္ဌာ သမတလေ (က)

pidahanti, tivassasampattakāle koṭṭhakaṁ vivaranti. Vivaṭakāle sakalanagaraṁ sugandhagandhikaṁ hoti. Sālimhi pahate dhuttā thuse kiṇitvā gaṇhanti, kuṇḍakaṁ pana Cūḷupaṭṭhakā labhanti. Musalaghaṭṭitake[1] sālitaṇḍule vicinitvā gaṇhanti. Te suvaṇṇahīrakapacchiyaṁ pakkhipitvā satakālaṁ parissāvetvā gahite pakkuthitajātirase[2] ekavāraṁ pakkhipitvā uddharanti, pamukhaṭṭhānaṁ[3] sumanapupphasadisaṁ hoti. Taṁ bhojanaṁ suvaṇṇasarake pakkhipitvā pakkuthita-appodakamadhupāyāsapūritassa rajatathālassa upari katvā ādāya gantvā seṭṭhiputtassa purato ṭhapenti.

So attano yāpanamattaṁ bhuñjitvā gandhavāsitena udakena mukhaṁ vikkhāletvā hatthapāde dhovati. Athassa dhotahatthapādassa nānappakāraṁ mukhavāsaṁ upanenti. Tassa akkamanaṭṭhāne varapotthakacittattharaṇaṁ attharanti. Hatthapādatalānissa bandhujīvakapupphavaṇṇāni honti, satakālavihatakappāsassa viya phasso, pādatalesu maṇikuṇḍalāvattavaṇṇāni lomāni jāyiṁsu. So kassacideva kujjhitvā "ājānāhi bhūmiṁ akkamissāmī"ti vadati. Tassa vayappattassa tiṇṇaṁ utūnaṁ anucchavike tayo pāsāde kāretvā nāṭakāni ca upaṭṭhāpesuṁ. So mahāsampattiṁ anubhavanto devo maññe paṭivasati.

Atha amhākaṁ Satthari sabbaññutaṁ patvā pavattitavaradhammacakke Rājagahaṁ upanissāya viharante pādalomadassanatthaṁ raññā Māgadhena pakkosāpetvā asītiyā gāmiyasahassehi saddhiṁ Satthu santikaṁ pahito dhammadesanaṁ sutvā paṭiladdhasaddho Satthāraṁ pabbajjaṁ yāci. Atha naṁ Bhagavā "anuññātosi mātāpitūhī"ti pucchitvā ananuññātabhāvaṁ sutvā "na kho Soṇa Tathāgatā mātāpitūhi ananuññātaṁ puttaṁ pabbājentī"ti paṭikkhipi. So "sādhu Bhagavā"ti Tathāgatassa vacanaṁ sirasā sampaṭicchitvā mātāpitūnaṁ santikaṁ gantvā anujānāpetvā Satthu santikaṁ āgamma aññatarassa bhikkhuno santike pabbaji. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato panassa pabbajjāvidhānaṁ Pāḷiyaṁ[4] āgatameva.

Tassa pabbajjañca upasampadañca labhitvā Rājagahe viharantassa sambahulā ñātisālohitā ca sandiṭṭhasambhattā ca sakkārasammānaṁ āharanti,

1. Ghaṭṭitakāle (Sī) 2. Pakkuthitajātipiṇḍarase (Sī)
3. Rasato muttamuttaṭṭhānaṁ (Sī) 4. Vi 3. 267 piṭṭhe.



ပိဒဟန္တိ၊ တိဝဿသမ္ပတ္တကာလေ ကောဋ္ဌကံ ဝိဝရန္တိ။ ဝိဝဋကာလေ သကလနဂရံ သုဂန္ဓဂန္ဓိကံ ဟောတိ။ သာလိမှိ ပဟတေ ဓုတ္တာ ထုသေ ကိဏိတွာ ဂဏှန္တိ၊ ကုဏ္ဍကံ ပန စူဠုပဋ္ဌာကာ လဘန္တိ။ မုသလဃဋ္ဋိတကေ[1] သာလိတဏ္ဍုလေ ဝိစိနိတွာ ဂဏှန္တိ။ တေ သုဝဏ္ဏဟီရကပစ္ဆိယံ ပက္ခိပိတွာ သတကာလံ ပရိဿာဝေတွာ ဂဟိတေ ပက္ကုထိတဇာတိရသေ[2] ဧကဝါရံ ပက္ခိပိတွာ ဥဒ္ဓရန္တိ၊ ပမုခဋ္ဌာနံ[3] သုမနပုပ္ဖသဒိသံ ဟောတိ။ တံ ဘောဇနံ သုဝဏ္ဏသရကေ ပက္ခိပိတွာ ပက္ကုထိတအပ္ပောဒကမဓုပါယာသပူရိတဿ ရဇတထာလဿ ဥပရိ ကတွာ အာဒါယ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ ပုရတော ဌပေန္တိ။

သော အတ္တနော ယာပနမတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဂန္ဓဝါသိတေန ဥဒကေန မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ဟတ္ထပါဒေ ဓောဝတိ။ အထဿ ဓောတဟတ္ထပါဒဿ နာနပ္ပကာရံ မုခဝါသံ ဥပနေန္တိ။ တဿ အက္ကမနဋ္ဌာနေ ဝရပေါတ္ထကစိတ္တတ္ထရဏံ အတ္ထရန္တိ။ ဟတ္ထပါဒတလာနိဿ ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖဝဏ္ဏာနိ ဟောန္တိ၊ သတကာလဝိဟတကပ္ပါသဿ ဝိယ ဖဿော၊ ပါဒတလေသု မဏိကုဏ္ဍလာဝဋ္ဋဝဏ္ဏာနိ လောမာနိ ဇာယိံသု။ သော ကဿစိဒေဝ ကုဇ္ဈိတွာ “အာဇာနာဟိ ဘူမိံ အက္ကမိဿာမီ”တိ ဝဒတိ။ တဿ ဝယပ္ပတ္တဿ တိဏ္ဏံ ဥတူနံ အနုစ္ဆဝိကေ တယော ပါသာဒေ ကာရေတွာ နာဋကာနိ စ ဥပဋ္ဌာပေသုံ။ သော မဟာသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တော ဒေဝေါ မညေ ပဋိဝသတိ။

အထ အမှာကံ သတ္ထရိ သဗ္ဗညုတံ ပတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကေ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရန္တေ ပါဒလောမဒဿနတ္ထံ ရညာ မာဂဓေန ပက္ကောသာပေတွာ အသီတိယာ ဂါမိယသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ သတ္ထု သန္တိကံ ပဟိတော ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ အထ နံ ဘဂဝါ “အနုညာတောသိ မာတာပိတူဟီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ အနနုညာတဘာဝံ သုတွာ “န ခေါ သောဏ တထာဂတာ မာတာပိတူဟိ အနနုညာတံ ပုတ္တံ ပဗ္ဗာဇေန္တီ”တိ ပဋိက္ခိပိ။ သော “သာဓု ဘဂဝါ”တိ တထာဂတဿ ဝစနံ သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ မာတာပိတူနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ အနုဇာနာပေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂမ္မ အညတရဿ ဘိက္ခုနော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပနဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာဝိဓာနံ ပါဠိယံ[4] အာဂတမေဝ။

တဿ ပဗ္ဗဇ္ဇဉ္စ ဥပသမ္ပဒဉ္စ လဘိတွာ ရာဇဂဟေ ဝိဟရန္တဿ သမ္ဗဟုလာ ဉာတိသာလောဟိတာ စ သန္ဒိဋ္ဌသမ္ဘတ္တာ စ သက္ကာရသမ္မာနံ အာဟရန္တိ၊

၁-ဃဋ္ဋိတကာလေ (သီ) ၂-ပက္ကုထိတဇာတိပိဏ္ဍရသေ (သီ)
၃-ရသတော မုတ္တမုတ္တဋ္ဌာနံ (သီ) ၄-ဝိ ၃-၂၆၇-ပိဋ္ဌေ။

rūpanipphattiyā vaṇṇaṁ kathenti, aññepi janā passituṁ āgacchanti. Thero cintesi “mama santikaṁ bahū janā āgacchanti, kammaṭṭhāne vā[1] vipassanāya vā kammaṁ kātuṁ kathaṁ sakkhissāmi, yannūnāhaṁ Satthu santike kammaṭṭhānaṁ kathāpetvā Sītavanasusānaṁ gantvā samaṇadhammaṁ kareyyaṁ. Tatra hi susānanti jigucchitvā bahū janā nāgamissanti, evaṁsante mama kiccaṁ matthakaṁ pāpuṇissatī”ti Satthu santike kammaṭṭhānaṁ kathāpetvā Sītavanaṁ gantvā samaṇadhammaṁ kātuṁ ārabhi. So cintesi “mayhaṁ sarīraṁ paramasukhumālaṁ na kho pana sakkā sukheneva sukhaṁ pāpuṇituṁ, kāyaṁ kilametvāpi samaṇadhammaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti. Tato ṭhānacaṅkamameva adhiṭṭhāya padhānamakāsi. Tassa sukhumālānaṁ pādatalānaṁ antantehi phoṭā uṭṭhāya bhijjiṁsu, caṅkamo ekalohitova ahosi. Pādesu avahantesu jaṇṇukehipi hatthehipi vāyamitvā caṅkamati. Evaṁ vīriyaṁ daḷhaṁ karontopi obhāsamattampi nibbattetuṁ asakkonto cintesi “sace aññopi āraddhavīriyo bhaveyya, mādisova bhaveyya. Ahaṁ kho pana evaṁ vāyamantopi maggaṁ vā phalaṁ vā uppādetuṁ na sakkomi, addhā nevāhaṁ[2] ugghaṭitaññū, na vipañcitaññū, na neyyo, padaparamena mayā bhavitabbaṁ. Kiṁ me pabbajjāya, hīnāyāvattitvā bhoge ca bhuñjissāmi puññāni ca karissāmī”ti.

Tasmiṁ samaye Satthā therassa vitakkaṁ ñatvā sāyanhasamaye bhikkhusaṁghaparivuto tattha gantvā lohitena phuṭṭhaṁ caṅkamaṁ disvā theraṁ vīṇovādena[3] ovaditvā vīriyasamathayojanatthāya[4] tassa kammaṭṭhānaṁ kathetvā Gijjhakūṭameva gato. Soṇattheropi Dasabalassa sammukhā ovādaṁ labhitvā nacirasseva arahatte patiṭṭhāsi. Atha Satthā aparabhāge Jetavane bhikkhusaṁghaparivuto dhammaṁ desento theraṁ āraddhavīriyānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Soṇakuṭikaṇṇattheravatthu

206. Aṭṭhame **kalyāṇavākkaraṇānan**ti vākkaraṇaṁ vuccati vacanakiriyā, madhuravacanānanti attho[5]. Ayañhi thero Dasabalena saddhiṁ ekagandhakuṭiyā

---

1. Kammaṭṭhānāya vā (Syā, Ka)
2. Nevamhi (Sī)
3. Vi 3. 269 piṭṭhe.
4. Vīriyasamatayojanatthāya (Ka)
5. Vākkaraṇaṁ vuccati vacanaṁ, kalyāṇavākkaraṇaṁ madhuravacananti attho (Ka)



ရူပနိပ္ဖတ္တိယာ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တိ၊ အညေပိ ဇနာ ပဿိတုံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ထေရော စိန္တေသိ “မမ သန္တိကံ ဗဟူ ဇနာ အာဂစ္ဆန္တိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနေ ဝါ[၁] ဝိပဿနာယ ဝါ ကမ္မံ ကာတုံ ကထံ သက္ခိဿာမိ၊ ယန္နူနာဟံ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ သီတဝနသုသာနံ ဂန္တွာ သမဏဓမ္မံ ကရေယျံ။ တတြ ဟိ သုသာနန္တိ ဇိဂုစ္ဆိတွာ ဗဟူ ဇနာ နာဂမိဿန္တိ၊ ဧဝံသန္တေ မမ ကိစ္စံ မတ္ထကံ ပါပုဏိဿတီ”တိ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ သီတဝနံ ဂန္တွာ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ အာရဘိ။ သော စိန္တေသိ “မယှံ သရီရံ ပရမသုခုမာလံ၊ န ခေါ ပန သက္ကာ သုခေနေဝ သုခံ ပါပုဏိတုံ၊ ကာယံ ကိလမေတွာပိ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ တတော ဌာနစင်္ကမမေဝ အဓိဋ္ဌာယ ပဓာနမကာသိ။ တဿ သုခုမာလာနံ ပါဒတလာနံ အန္တန္တေဟိ ဖောဋာ ဥဋ္ဌာယ ဘိဇ္ဇိံသု၊ စင်္ကမော ဧကလောဟိတောဝ အဟောသိ။ ပါဒေသု အဝဟန္တေသု ဇဏ္ဏုကေဟိပိ ဟတ္ထေဟိပိ ဝါယမိတွာ စင်္ကမတိ။ ဧဝံ ဝီရိယံ ဒဠှံ ကရောန္တောပိ ဩဘာသမတ္တမ္ပိ နိဗ္ဗတ္တေတုံ အသက္ကောန္တော စိန္တေသိ “သစေ အညောပိ အာရဒ္ဓဝီရိယော ဘဝေယျ၊ မာဒိသောဝ ဘဝေယျ။ အဟံ ခေါ ပန ဧဝံ ဝါယမန္တောပိ မဂ္ဂံ ဝါ ဖလံ ဝါ ဥပ္ပါဒေတုံ န သက္ကောမိ၊ အဒ္ဓါ နေဝါဟံ[၂] ဥဂ္ဃဋိတညူ, န ဝိပဉ္စိတညူ, န နေယျော၊ ပဒပရမေန မယာ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ကိံ မေ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ၊ ဟီနာယာဝတ္တိတွာ ဘောဂေ စ ဘုဉ္ဇိဿာမိ ပုညာနိ စ ကရိဿာမီ”တိ။

တသ္မိံ သမယေ သတ္ထာ ထေရဿ ဝိတက္ကံ ဉတွာ သာယန္ဟသမယေ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော တတ္ထ ဂန္တွာ လောဟိတေန ဖုဋ္ဌံ စင်္ကမံ ဒိသွာ ထေရံ ဝီဏောဝါဒေန[၃] ဩဝဒိတွာ ဝီရိယသမထယောဇနတ္ထာယ[၄] တဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ ဂိဇ္ဈကူဋမေဝ ဂတော။ သောဏတ္ထေရောပိ ဒသဗလဿ သမ္မုခါ ဩဝါဒံ လဘိတွာ နစိရဿေဝ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ။ အထ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဇေတဝနေ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ထေရံ အာရဒ္ဓဝီရိယာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### သောဏကုဋိကဏ္ဏတ္ထေရဝတ္ထု

၂၀၆။ အဋ္ဌမေ **ကလျာဏဝါက္ကရဏာနန္တိ** ဝါက္ကရဏံ ဝုစ္စတိ ဝစနကိရိယာ၊ မဓုရဝစနာနန္တိ အတ္ထော[၅]။ အယဉှိ ထေရော ဒသဗလေန သဒ္ဓိံ ဧကဂန္ဓကုဋိယာ

---

၁-ကမ္မဋ္ဌာနာယ ဝါ (သျာ၊ က)
၂-နေဝမှိ (သီ)
၃-ဝိ ၃-၂၆၉-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဝီရိယသမတယောဇနတ္ထာယ (က)
၅-ဝါက္ကရဏံ ဝုစ္စတိ ဝစနံ၊ ကလျာဏဝါက္ကရဏံ မဓုရဝစနန္တိ အတ္ထော (က)

Tathāgatassa madhurena sarena dhammakathaṁ kathesi. Athassa Satthā sādhukāraṁ adāsi. Tasmā so kalyāṇavākkaraṇānaṁ aggo nāma jāto. **Soṇo**ti tassa nāmaṁ, koṭi-agghanakaṁ pana kaṇṇapiḷandhanaṁ dhāresi. Tasmā **Kuṭikaṇṇo**ti vuccati, Koṭikaṇṇoti attho.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi Padumuttarabuddhakāle purimanayeneva mahājanena saddhiṁ vihāraṁ gantvā parisapariyante ṭhatvā Satthu dhammaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ kalyāṇavākkaraṇānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā "mayāpi anāgate ekassa Buddhassa sāsane kalyāṇavākkaraṇānaṁ aggena bhavituṁ vaṭṭatī"ti cintetvā Dasabalaṁ nimantetvā sattāhaṁ mahādānaṁ datvā "bhante yaṁ bhikkhuṁ tumhe ito sattadivasamatthake kalyāṇavākkaraṇānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapayittha, ahampi imassa adhikārakammassa phalena anāgate ekassa Buddhassa sāsane tathārūpo bhaveyyan"ti patthanaṁ akāsi. Satthā tassa anantarāyaṁ disvā "anāgate Gotamabuddhassa sāsane kalyāṇavākkaraṇānaṁ aggo bhavissasī"ti byākaritvā pakkāmi.

Sopi yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā kappasatasahassaṁ devesu ca manussesu ca saṁsaranto amhākaṁ Dasabalassa uppattito puretarameva devalokā cavitvā Kāḷiyā nāma Kuraragharikāya[1] upāsikāya kucchismiṁ[2] paṭisandhiṁ gaṇhi. Sā paripakke gabbhe Rājagahanagare attano kulanivesanaṁ āgatā.

Tasmiṁ samaye amhākaṁ Satthā sabbaññutaṁ patto Isipatane dhammacakkaṁ pavattesi. Dhammacakkappavattane dasasahassacakkavāḷadevatā sannipatiṁsu. Tattha eko aṭṭhavīsatiyā yakkhasenāpatīnaṁ abbhantare Sātāgiro nāma yakkho Dasabalassa dhammakathaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhāya cintesi "kiṁ nu kho ayaṁ evaṁ madhuradhammakathā mama sahāyena Hemavatena sutā na sutā"ti. So devasaṁghassa antare olokento taṁ apassitvā "addhā mama sahāyo tiṇṇaṁ ratanānaṁ uppannabhāvaṁ na jānāti, gacchāmi Dasabalassa ceva vaṇṇaṁ kathessāmi, paṭividdhadhammañca ārocessāmī"ti attano parisāya saddhiṁ Rājagahamatthakena tassa santikaṁ pāyāsi.

---

1. Kulagharikāya (Syā, Ka)
2. Kāḷī nāma Kuraragharikā upāsikā, tassā kucchismiṁ (Sī)



တထာဂတဿ မဓုရေန သရေန ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ အထဿ သတ္ထာ သာဓုကာရံ အဒါသိ။ တသ္မာ သော ကလျာဏဝါက္ကရဏာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။ **သောဏော**တိ တဿ နာမံ၊ ကောဋိအဂ္ဃနကံ ပန ကဏ္ဏပိဠန္ဓနံ ဓာရေသိ။ တသ္မာ **ကုဋိကဏ္ဏော**တိ ဝုစ္စတိ၊ ကောဋိကဏ္ဏောတိ အတ္ထော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ပုရိမနယေနေဝ မဟာဇနေန သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပရိသပရိယန္တေ ဌတွာ သတ္ထု ဓမ္မံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ကလျာဏဝါက္ကရဏာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ "မယာပိ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ကလျာဏဝါက္ကရဏာနံ အဂ္ဂေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ ဒသဗလံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ "ဘန္တေ ယံ ဘိက္ခုံ တုမှေ ဣတော သတ္တဒိဝသမတ္ထကေ ကလျာဏဝါက္ကရဏာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပယိတ္ထ၊ အဟမ္ပိ ဣမဿ အဓိကာရကမ္မဿ ဖလေန အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ တထာရူပေါ ဘဝေယျ"န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သတ္ထာ တဿ အနန္တရာယံ ဒိသွာ "အနာဂတေ ဂေါတမဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ကလျာဏဝါက္ကရဏာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝိဿသီ"တိ ဗျာကရိတွာ ပက္ကာမိ။

သောပိ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သံသရန္တော အမှာကံ ဒသဗလဿ ဥပ္ပတ္တိတော ပုရေတရမေဝ ဒေဝလောကာ စဝိတွာ ကာဠိယာ နာမ ကုရရဃရိကာယ[၁] ဥပါသိကာယ ကုစ္ဆိသ္မိံ[၂] ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ သာ ပရိပက္ကေ ဂဗ္ဘေ ရာဇဂဟနဂရေ အတ္တနော ကုလနိဝေသနံ အာဂတာ။

တသ္မိံ သမယေ အမှာကံ သတ္ထာ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တော ဣသိပတနေ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေသိ။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနေ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာ သန္နိပတိံသု။ တတ္ထ ဧကော အဋ္ဌဝီသတိယာ ယက္ခသေနာပတီနံ အဗ္ဘန္တရေ သာတာဂိရော နာမ ယက္ခော ဒသဗလဿ ဓမ္မကထံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ စိန္တေသိ "ကိံ နု ခေါ အယံ ဧဝံ မဓုရဓမ္မကထာ မမ သဟာယေန ဟေမဝတေန သုတာ န သုတာ"တိ။ သော ဒေဝသံဃဿ အန္တရေ ဩလောကေန္တော တံ အပဿိတွာ "အဒ္ဓါ မမ သဟာယော တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဥပ္ပန္နဘာဝံ န ဇာနာတိ၊ ဂစ္ဆာမိ ဒသဗလဿ စေဝ ဝဏ္ဏံ ကထေဿာမိ၊ ပဋိဝိဒ္ဓဓမ္မဉ္စ အာရောစေဿာမီ"တိ အတ္တနော ပရိသာယ သဒ္ဓိံ ရာဇဂဟမတ္ထကေန တဿ သန္တိကံ ပါယာသိ။

---

၁-ကုလဃရိကာယ (သျာ၊ က)
၂-ကာဠီ နာမ ကုရရဃရိကာ ဥပါသိကာ၊ တဿာ ကုစ္ဆိသ္မိံ (သီ)

Hemavatopi tiyojanasahassaṁ Himavantaṁ akālapupphitaṁ disvā “mama sahāyena Sātāgirena saddhiṁ Himavantakīḷitaṁ kīḷissāmī”ti attano parisāya saddhiṁ Rājagahamatthakeneva pāyāsi. Tesaṁ dvinnampi aggabalakāyā kulagharikāya Kāḷi-upāsikāya nivesanamatthake samāgantvā “tumhe kassa parisā[1], mayaṁ Sātāgirassa. Tumhe kassa parisā, mayaṁ Hemavatassā”ti āhaṁsu. Te haṭṭhatuṭṭhāva gantvā tesaṁ yakkhasenāpatīnaṁ ārocayiṁsu. Tepi taṁkhaṇaññeva upāsikāya nivesanamatthake samāgacchiṁsu. Sātāgiro Hemavataṁ āha “kahaṁ samma gacchasī”ti. Tava santikaṁ sammāti. Kiṁ kāraṇāti. Himavantaṁ pupphitaṁ disvā tayā saddhiṁ tattha kīḷissāmīti. Tvaṁ pana samma kahaṁ gacchasīti. Tava santikaṁ sammāti. Kiṁ kāraṇāti. Tvaṁ Himavantassa kena pupphitabhāvaṁ jānāsīti. Na jānāmi sammāti. Suddhodanamahārājassa putto Siddhatthakumāro dasasahassilokadhātuṁ kampetvā paṭividdhasabbaññutaññāṇo dasasahassacakkavāḷadevatānaṁ majjhe anuttaraṁ dhammacakkaṁ pavattesi, tassa pavattitabhāvaṁ na jānāsīti. na jānāmi sammāti. Tvaṁ ettakameva ṭhānaṁ pupphitanti aññāsi[2], tassa pana purisassa sakkāratthāya sakaladasasahassacakkavāḷaṁ ekamālāguḷasadisaṁ[3] ajja jātaṁ sammāti. Mālā tāva pupphantu, tayā so Satthā akkhīni pūretvā diṭṭhoti. Āma samma Satthā ca me diṭṭho, dhammo ca suto, amatañca pītaṁ. Ahaṁ “etaṁ amatadhammaṁ tampi jānāpessāmī”ti tava santikaṁ āgatosmi sammāti. Tesaṁ aññamaññaṁ kathentānaṁyeva upāsikā sirisayanato uṭṭhāya nisinnā taṁ kathāsallāpaṁ sutvā sadde nimittaṁ gaṇhi. “Ayaṁ saddo uddhaṁ, na heṭṭhā amanussabhāsito, no manussabhāsito”ti sallakkhetvā ohitasotā paggahitamānasā hutvā nisīdi, tato—

“Ajja pannaraso uposatho, (Iti Sātāgiro yakkho,)
Dibbā ratti upaṭṭhitā.
Anomanāmaṁ Satthāraṁ,
Handa passāma Gotaman”ti—

1. Purisā (Sī) 2. Maññasi (Sī) 3. Mālāgulasadisaṁ (Sī)



ဟေမဝတောပိ တိယောဇနသဟဿံ ဟိမဝန္တံ အကာလပုပ္ဖိတံ ဒိသွာ “မမ သဟာယေန သာတာဂိရေန သဒ္ဓိံ ဟိမဝန္တကီဠိတံ ကီဠိဿာမီ”တိ အတ္တနော ပရိသာယ သဒ္ဓိံ ရာဇဂဟမတ္ထကေနေဝ ပါယာသိ။ တေသံ ဒွိန္နမ္ပိ အဂ္ဂဗလကာယာ ကုလဃရိကာယ ကာဠိဥပါသိကာယ နိဝေသနမတ္ထကေ သမာဂန္တွာ “တုမှေ ကဿ ပရိသာ[၁]၊ မယံ သာတာဂိရဿ။ တုမှေ ကဿ ပရိသာ၊ မယံ ဟေမဝတဿာ”တိ အာဟံသု။ တေ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာဝ ဂန္တွာ တေသံ ယက္ခသေနာပတီနံ အာရောစယိံသု။ တေပိ တံခဏညေဝ ဥပါသိကာယ နိဝေသနမတ္ထကေ သမာဂစ္ဆိံသု။ သာတာဂိရော ဟေမဝတံ အာဟ “ကဟံ သမ္မ ဂစ္ဆသီ”တိ။ တဝ သန္တိကံ သမ္မာတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ ဟိမဝန္တံ ပုပ္ဖိတံ ဒိသွာ တယာ သဒ္ဓိံ တတ္ထ ကီဠိဿာမီတိ။ တွံ ပန သမ္မ ကဟံ ဂစ္ဆသီတိ။ တဝ သန္တိကံ သမ္မာတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ တွံ ဟိမဝန္တဿ ကေန ပုပ္ဖိတဘာဝံ ဇာနာသီတိ။ န ဇာနာမိ သမ္မာတိ။ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ ပုတ္တော သိဒ္ဓတ္ထကုမာရော ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ကမ္ပေတွာ ပဋိဝိဒ္ဓသဗ္ဗညုတညာဏော ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာနံ မဇ္ဈေ အနုတ္တရံ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေသိ၊ တဿ ပဝတ္တိတဘာဝံ န ဇာနာသီတိ။ န ဇာနာမိ သမ္မာတိ။ တွံ ဧတ္တကမေဝ ဌာနံ ပုပ္ဖိတန္တိ အညာသိ[၂]၊ တဿ ပန ပုရိသဿ သက္ကာရတ္ထာယ သကလဒသသဟဿစက္ကဝါဠံ ဧကမာလာဂုဠသဒိသံ[၃] အဇ္ဇ ဇာတံ သမ္မာတိ။ မာလာ တာဝ ပုပ္ဖန္တု၊ တယာ သော သတ္ထာ အက္ခီနိ ပူရေတွာ ဒိဋ္ဌောတိ။ အာမ သမ္မ သတ္ထာ စ မေ ဒိဋ္ဌော၊ ဓမ္မော စ သုတော၊ အမတဉ္စ ပီတံ။ အဟံ “ဧတံ အမတဓမ္မံ တမ္ပိ ဇာနာပေဿာမီ”တိ တဝ သန္တိကံ အာဂတောသ္မိ သမ္မာတိ။ တေသံ အညမညံ ကထေန္တာနံယေဝ ဥပါသိကာ သိရိသယနတော ဥဋ္ဌာယ နိသိန္နာ တံ ကထာသလ္လာပံ သုတွာ သဒ္ဒေ နိမိတ္တံ ဂဏှိ။ “အယံ သဒ္ဒေါ ဥဒ္ဓံ, န ဟေဋ္ဌာ၊ အမနုဿဘာသိတော၊ နော မနုဿဘာသိတော”တိ သလ္လက္ခေတွာ ဩဟိတသောတာ ပဂ္ဂဟိတမာနသာ ဟုတွာ နိသီဒိ၊ တတော—

“အဇ္ဇ ပန္နရသော ဥပေါသထော၊ (ဣတိ သာတာဂိရော ယက္ခော၊)
ဒိဗ္ဗာ ရတ္တိ ဥပဋ္ဌိတာ။
အနောမနာမံ သတ္ထာရံ၊
ဟန္ဒ ပဿာမ ဂေါတမ”န္တိ—

၁-ပုရိသာ (သီ) ၂-မညသိ (သီ) ၃-မာလာဂုလသဒိသံ (သီ)

Evaṁ Sātāgirena vutte—

> “Kacci mano supaṇihito, (Iti Hemavato yakkho,)
> Sabbabhūtesu tādino.
> Kacci iṭṭhe aniṭṭhe ca,
> Saṅkappa’ssa vasīkatā”ti[1]—

Evaṁ Hemavato Satthu kāyasamācārañca ājīvañca manosamācārañca pucchi. Pucchitaṁ pucchitaṁ Sātāgiro vissajjesi. Evaṁ Satthu sarīravaṇṇaguṇavaṇṇakathanavasena Hemavatasuttante niṭṭhite Hemavato sahāyakassa dhammadesanānusārena ñāṇaṁ pesetvā sotāpattiphale patiṭṭhahi.

Atha Kāḷī[2] upāsikā parassa dhamme desīyamāne Tathāgataṁ adiṭṭhapubbāva hutvā anussavappasādaṁ uppādetvā parassa vaḍḍhitaṁ bhojanaṁ bhuñjamānā viya sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Sā sabbamātugāmānaṁ antare paṭhamakasotāpannā sabbajeṭṭhikā ahosi. Tassā saha sotāpattibhāvena tameva rattiṁ gabbhavuṭṭhānaṁ jātaṁ, paṭiladdhadārakassa nāmaggahaṇadivase Soṇoti nāmaṁ akāsi. Sā yathāruciyā kulagehe vasitvā kulaghārameva agamāsi.

Tasmiṁ samaye Mahākaccānatthero taṁ nagaraṁ upanissāya upavatte[3] pabbate paṭivasati. Upāsikā theraṁ upaṭṭhāti. Thero nibaddhaṁ tassā nivesanaṁ gacchati. Soṇadārakopi nibaddhaṁ therassa santike vicaranto vissāsiko ahosi. So aparena samayena therassa santike pabbaji. Thero taṁ upasampādetukāmo tīṇi vassāni gaṇaṁ pariyesitvā upasampādesi. So upasampanno kammaṭṭhānaṁ kathāpetvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ patvā therasseva santike Suttanipātaṁ uggaṇhitvā vutthavasso pavāretvā Satthāraṁ passitukāmo hutvā upajjhāyaṁ āpucchi. Thero āha “Soṇa tayi gate Satthā taṁ ekagandhakuṭiyaṁ vasāpetvā dhammaṁ ajjhesissati, tvaṁ dhammaṁ kathessasi. Satthā tava dhammakathāya pasīditvā tuyhaṁ varaṁ dassati. Tvaṁ varaṁ gaṇhanto imañca imañca gaṇhāhi, mama vacanena Dasabalassa pāde vandāhī”ti. So upajjhāyena anuññāto mātu-upāsikāya gehaṁ gantvā ārocesi. Sāpi

---

1. Khu 1. 302 piṭṭhe Suttanipāte. 2. Ayampi Kāḷī (Sī) 3. Pavatte (Sī)



ဧဝံ သာတာဂိရေန ဝုတ္တေ—

> “ကစ္စိ မနော သုပဏိဟိတော၊ (ဣတိ ဟေမဝတော ယက္ခော၊)
> သဗ္ဗဘူတေသု တာဒိနော။
> ကစ္စိ ဣဋ္ဌေ အနိဋ္ဌေ စ၊
> သင်္ကပ္ပ’ဿ ဝသီကတာ”တိ[၁]—

ဧဝံ ဟေမဝတော သတ္ထု ကာယသမာစာရဉ္စ အာဇီဝဉ္စ မနောသမာစာရဉ္စ ပုစ္ဆိ။ ပုစ္ဆိတံ ပုစ္ဆိတံ သာတာဂိရော ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဧဝံ သတ္ထု သရီရဝဏ္ဏဂုဏဝဏ္ဏကထနဝသေန ဟေမဝတသုတ္တန္တေ နိဋ္ဌိတေ ဟေမဝတော သဟာယကဿ ဓမ္မဒေသနာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။

အထ ကာဠီ[၂] ဥပါသိကာ ပရဿ ဓမ္မေ ဒေသီယမာနေ တထာဂတံ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာဝ ဟုတွာ အနုဿဝပ္ပသာဒံ ဥပ္ပါဒေတွာ ပရဿ ဝဍ္ဎိတံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇမာနာ ဝိယ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သာ သဗ္ဗမာတုဂါမာနံ အန္တရေ ပဌမကသောတာပန္နာ သဗ္ဗဇေဋ္ဌိကာ အဟောသိ။ တဿာ သဟ သောတာပတ္တိဘာဝေန တမေဝ ရတ္တိံ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ ဇာတံ၊ ပဋိလဒ္ဓဒါရကဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ သောဏောတိ နာမံ အကာသိ။ သာ ယထာရုစိယာ ကုလဂေဟေ ဝသိတွာ ကုလဃရမေဝ အဂမာသိ။

တသ္မိံ သမယေ မဟာကစ္စာနတ္ထေရော တံ နဂရံ ဥပနိဿာယ ဥပဝတ္တေ[၃] ပဗ္ဗတေ ပဋိဝသတိ။ ဥပါသိကာ ထေရံ ဥပဋ္ဌာတိ။ ထေရော နိဗဒ္ဓံ တဿာ နိဝေသနံ ဂစ္ဆတိ။ သောဏဒါရကောပိ နိဗဒ္ဓံ ထေရဿ သန္တိကေ ဝိစရန္တော ဝိဿာသိကော အဟောသိ။ သော အပရေန သမယေန ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ ထေရော တံ ဥပသမ္ပာဒေတုကာမော တီဏိ ဝဿာနိ ဂဏံ ပရိယေသိတွာ ဥပသမ္ပာဒေသိ။ သော ဥပသမ္ပန္နော ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ ထေရဿေဝ သန္တိကေ သုတ္တနိပါတံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဝုတ္ထဝဿော ပဝါရေတွာ သတ္ထာရံ ပဿိတုကာမော ဟုတွာ ဥပဇ္ဈာယံ အာပုစ္ဆိ။ ထေရော အာဟ “သောဏ တယိ ဂတေ သတ္ထာ တံ ဧကဂန္ဓကုဋိယံ ဝသာပေတွာ ဓမ္မံ အဇ္ဈေသိဿတိ၊ တွံ ဓမ္မံ ကထေဿသိ။ သတ္ထာ တဝ ဓမ္မကထာယ ပသီဒိတွာ တုယှံ ဝရံ ဒဿတိ။ တွံ ဝရံ ဂဏှန္တော ဣမဉ္စ ဣမဉ္စ ဂဏှာဟိ၊ မမ ဝစနေန ဒသဗလဿ ပါဒေ ဝန္ဒာဟီ”တိ။ သော ဥပဇ္ဈာယေန အနုညာတော မာတုဥပါသိကာယ ဂေဟံ ဂန္တွာ အာရောစေသိ။ သာပိ

---

၁-ခု ၁-၃၀၂-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။ ၂-အယမ္ပိ ကာဠီ (သီ) ၃-ပဝတ္တေ (သီ)

“Sādhu tāta tvaṁ Dasabalaṁ passituṁ gacchanto imaṁ kambalaṁ āharitvā Satthu vasanagandhakuṭiyā bhūmattharaṇaṁ katvā attharāhī”ti kambalaṁ adāsi. Soṇatthero taṁ ādāya senāsanaṁ saṁsāmetvā anupubbena Satthu vasanaṭṭhānaṁ gantvā Dasabalassa Buddhāsane nisinnavelāyameva upasaṅkamitvā abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā Ānandattheraṁ āmantesi “Ānanda imassa bhikkhussa senāsanaṁ jānāhī”ti. Thero Satthu adhippāyaṁ ñatvā Antogandhakuṭiyaṁyeva bhūmattharaṇaṁ[1] ussārento viya[2] atthari.

Atha kho Bhagavā bahudevarattiṁ ajjhokāse vītināmetvā vihāraṁ pāvisi, āyasmāpi kho Soṇo bahudevarattiṁ ajjhokāse vītināmetvā vihāraṁ pāvisi. Satthā pacchimayāme sīhaseyyaṁ kappetvā paccūsasamaye vuṭṭhāya nisīditvā “ettakena kālena Soṇassa kāyadaratho paṭippassaddho bhavissatī”ti ñatvā āyasmantaṁ Soṇaṁ ajjhesi[3] “paṭibhātu taṁ bhikkhu dhammo bhāsitun”ti. Soṇatthero madhurassarena ekabyañjanampi avināsento aṭṭhakavaggiyāni suttāni[4] abhāsi. Kathāpariyosāne Bhagavā sādhukāraṁ datvā “suggahito[5] te bhikkhu dhammo, mayā desitakāle ca ajja ca ekasadisāva desanā, kiñci ūnaṁ vā adhikaṁ vā natthī”ti pasannabhāvaṁ pakāsesi. Soṇattheropi “ayaṁ okāso”ti sallakkhetvā upajjhāyassa vacanena Dasabalaṁ vanditvā vinayadharapañcamena gaṇena upasampadaṁ ādiṁ katvā sabbe vare yāci, Satthā adāsi. Puna thero mātu-upāsikāya vacanena vanditvā “ayaṁ bhante upāsikāya tumhākaṁ vasanagandhakuṭiyaṁ bhūmattharaṇatthaṁ kambalo pahito”ti kambalaṁ datvā uṭṭhāyāsanā Satthāraṁ vanditvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato pana therassa pabbajjaṁ ādiṁ katvā sabbaṁ sutte[6] āgatameva.

Iti thero Satthu santikā aṭṭha vare labhitvā upajjhāyassa santikaṁ gantvā sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocesi. Punadivase mātu-upāsikāya nivesanadvāraṁ gantvā bhikkhāya aṭṭhāsi. Upāsikā “putto kira me dvāre ṭhito”ti sutvā vegena āgantvā abhivādetvā hatthato pattaṁ

1. Bhummattharaṇaṁ (Sī) 2. Ussāpento viya (Sī) 3. Ajjhabhāsi (Sī)
4. Khu 1. 399 piṭṭhe. 5. Sukathito (Ka) 6. Vi 3. 286 piṭṭhe.



“သာဓု တာတ တွံ ဒသဗလံ ပဿိတုံ ဂစ္ဆန္တော ဣမံ ကမ္ဗလံ အာဟရိတွာ သတ္ထု ဝသနဂန္ဓကုဋိယာ ဘူမတ္ထရဏံ ကတွာ အတ္ထရာဟီ”တိ ကမ္ဗလံ အဒါသိ။ သောဏတ္ထေရော တံ အာဒါယ သေနာသနံ သံသာမေတွာ အနုပုဗ္ဗေန သတ္ထု ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဒသဗလဿ ဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နဝေလာယမေဝ ဥပသင်္ကမိတွာ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာမန္တေသိ “အာနန္ဒ ဣမဿ ဘိက္ခုဿ သေနာသနံ ဇာနာဟီ”တိ။ ထေရော သတ္ထု အဓိပ္ပါယံ ဉတွာ အန္တောဂန္ဓကုဋိယံယေဝ ဘူမတ္ထရဏံ[၁] ဥဿာရေန္တော ဝိယ[၂] အတ္ထရိ။

အထ ခေါ ဘဂဝါ ဗဟုဒေဝရတ္တိံ အဇ္ဈောကာသေ ဝီတိနာမေတွာ ဝိဟာရံ ပါဝိသိ၊ အာယသ္မာပိ ခေါ သောဏော ဗဟုဒေဝရတ္တိံ အဇ္ဈောကာသေ ဝီတိနာမေတွာ ဝိဟာရံ ပါဝိသိ။ သတ္ထာ ပစ္ဆိမယာမေ သီဟသေယျံ ကပ္ပေတွာ ပစ္စူသသမယေ ဝုဋ္ဌာယ နိသီဒိတွာ “ဧတ္တကေန ကာလေန သောဏဿ ကာယဒရထော ပဋိပ္ပဿဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ အာယသ္မန္တံ သောဏံ အဇ္ဈေသိ[၃] “ပဋိဘာတု တံ ဘိက္ခု ဓမ္မော ဘာသိတု”န္တိ။ သောဏတ္ထေရော မဓုရဿရေန ဧကဗျဉ္ဇနမ္ပိ အဝိနာသေန္တော အဋ္ဌကဝဂ္ဂိယာနိ သုတ္တာနိ[၄] အဘာသိ။ ကထာပရိယောသာနေ ဘဂဝါ သာဓုကာရံ ဒတွာ “သုဂ္ဂဟိတော[၅] တေ ဘိက္ခု ဓမ္မော၊ မယာ ဒေသိတကာလေ စ အဇ္ဇ စ ဧကသဒိသာဝ ဒေသနာ၊ ကိဉ္စိ ဦနံ ဝါ အဓိကံ ဝါ နတ္ထီ”တိ ပသန္နဘာဝံ ပကာသေသိ။ သောဏတ္ထေရောပိ “အယံ ဩကာသော”တိ သလ္လက္ခေတွာ ဥပဇ္ဈာယဿ ဝစနေန ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ ဝိနယဓရပဉ္စမေန ဂဏေန ဥပသမ္ပဒံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗေ ဝရေ ယာစိ၊ သတ္ထာ အဒါသိ။ ပုန ထေရော မာတုဥပါသိကာယ ဝစနေန ဝန္ဒိတွာ “အယံ ဘန္တေ ဥပါသိကာယ တုမှာကံ ဝသနဂန္ဓကုဋိယံ ဘူမတ္ထရဏတ္ထံ ကမ္ဗလော ပဟိတော”တိ ကမ္ဗလံ ဒတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပန ထေရဿ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗံ သုတ္တေ[၆] အာဂတမေဝ။

ဣတိ ထေရော သတ္ထု သန္တိကာ အဋ္ဌ ဝရေ လဘိတွာ ဥပဇ္ဈာယဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ ပုနဒိဝသေ မာတုဥပါသိကာယ နိဝေသနဒွါရံ ဂန္တွာ ဘိက္ခာယ အဋ္ဌာသိ။ ဥပါသိကာ “ပုတ္တော ကိရ မေ ဒွါရေ ဌိတော”တိ သုတွာ ဝေဂေန အာဂန္တွာ အဘိဝါဒေတွာ ဟတ္ထတော ပတ္တံ

၁-ဘုမ္မတ္ထရဏံ (သီ) ၂-ဥဿာပေန္တော ဝိယ (သီ) ၃-အဇ္ဈဘာသိ (သီ)
၄-ခု ၁-၃၉၉-ပိဋ္ဌေ။ ၅-သုကထိတော (က) ၆-ဝိ ၃-၂၈၆-ပိဋ္ဌေ။

gahetvā antonivesane nisīdāpetvā bhojanaṁ adāsi. Atha naṁ bhattakiccapariyosāne āha "diṭṭho te tāta Dasabalo"ti. Āma upāsiketi. Vandito te mama vacanenāti. Āma vandito, sopi ca me kambalo Tathāgatassa vasanaṭṭhāne bhūmattharaṇaṁ katvā atthatoti. Kiṁ tāta tayā kira Satthu dhammakathā kathitā, Satthārā ca te sādhukāro dinnoti. Tayā kathaṁ ñātaṁ upāsiketi. Tāta mayhaṁ gehe adhivatthā devatā Dasabalena tuyhaṁ sādhukāraṁ dinnadivase "sakaladasasahassacakkavāḷe devatā sādhukāraṁ adaṁsū"ti āha, tāta tayā kathitadhammakathaṁ Buddhānaṁ kathitaniyāmeneva mayhampi kathetuṁ paccāsīsāmīti[1]. Thero mātu kathaṁ sampaṭicchi. Sā tassa adhivāsanaṁ viditvā dvāre maṇḍapaṁ kāretvā Dasabalassa kathitaniyāmeneva attano dhammakathaṁ kathāpesīti vatthu ettha samuṭṭhitaṁ. Satthā aparabhāge ariyagaṇamajjhe nisinno theraṁ kalyāṇavākkaraṇānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Sīvalittheravatthu

207. Navame **lābhīnaṁ yadidaṁ Sīvalī**ti ṭhapetvā Tathāgataṁ lābhīnaṁ bhikkhūnaṁ Sīvalitthero aggoti dasseti. Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi atīte Padumuttarabuddhakāle vuttanayeneva vihāraṁ gantvā parisapariyante ṭhito dhammaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ lābhīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā "mayāpi anāgate evarūpena bhavituṁ vaṭṭatī"ti Dasabalaṁ nimantetvā purimanayeneva sattāhaṁ mahādānaṁ datvā "Bhagavā ahampi iminā adhikārakammena aññaṁ sampattiṁ na patthemi, anāgate pana ekassa Buddhassa sāsane ahampi tumhehi so etadagge ṭhapitabhikkhu viya lābhīnaṁ aggo bhaveyyan"ti patthanaṁ akāsi. Satthā anantarāyaṁ disvā "ayaṁ te patthanā anāgate Gotamassa Buddhassa sāsane[2] samijjhissatī"ti byākaritvā pakkāmi.

Sopi kulaputto yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto Vipassībuddhakāle Bandhumatīnagarato avidūre ekasmiṁ gāme paṭisandhiṁ gaṇhi. Tasmiṁsamaye Bandhumatīnagaravāsino raññā saddhiṁ sākacchitvā sākacchitvā

1. Kathehi, taṁ bujjhissāmīti (Ka)
2. Santike (Syā)



ဂဟေတွာ အန္တောနိဝေသနေ နိသီဒါပေတွာ ဘောဇနံ အဒါသိ။ အထ နံ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ အာဟ “ဒိဋ္ဌော တေ တာတ ဒသဗလော”တိ။ အာမ ဥပါသိကေတိ။ ဝန္ဒိတော တေ မမ ဝစနေနာတိ။ အာမ ဝန္ဒိတော၊ သောပိ စ မေ ကမ္ဗလော တထာဂတဿ ဝသနဋ္ဌာနေ ဘူမတ္ထရဏံ ကတွာ အတ္ထတောတိ။ ကိံ တာတ တယာ ကိရ သတ္ထု ဓမ္မကထာ ကထိတာ၊ သတ္ထာရာ စ တေ သာဓုကာရော ဒိန္နောတိ။ တယာ ကထံ ဉာတံ ဥပါသိကေတိ။ တာတ မယှံ ဂေဟေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ဒသဗလေန တုယှံ သာဓုကာရံ ဒိန္နဒိဝသေ “သကလဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ ဒေဝတာ သာဓုကာရံ အဒံသူ”တိ အာဟ၊ တာတ တယာ ကထိတဓမ္မကထံ ဗုဒ္ဓါနံ ကထိတနိယာမေနေဝ မယှမ္ပိ ကထေတုံ ပစ္စာသီသာမီတိ[၁]။ ထေရော မာတု ကထံ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သာ တဿ အဓိဝါသနံ ဝိဒိတွာ ဒွါရေ မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ ဒသဗလဿ ကထိတနိယာမေနေဝ အတ္တနော ဓမ္မကထံ ကထာပေသီတိ ဝတ္ထု ဧတ္ထ သမုဋ္ဌိတံ။ သတ္ထာ အပရဘာဂေ အရိယဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္နော ထေရံ ကလျာဏဝါက္ကရဏာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## သီဝလိတ္ထေရဝတ္ထု

၂၀၇။ နဝမေ **လာဘီနံ ယဒိဒံ သီဝလီ**တိ ဌပေတွာ တထာဂတံ လာဘီနံ ဘိက္ခူနံ သီဝလိတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ အတီတေ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပရိသပရိယန္တေ ဌိတော ဓမ္မံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ လာဘီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ “မယာပိ အနာဂတေ ဧဝရူပေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဒသဗလံ နိမန္တေတွာ ပုရိမနယေနေဝ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ “ဘဂဝါ အဟမ္ပိ ဣမိနာ အဓိကာရကမ္မေန အညံ သမ္ပတ္တိံ န ပတ္ထေမိ၊ အနာဂတေ ပန ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ အဟမ္ပိ တုမှေဟိ သော ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတဘိက္ခု ဝိယ လာဘီနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သတ္ထာ အနန္တရာယံ ဒိသွာ “အယံ တေ ပတ္ထနာ အနာဂတေ ဂေါတမဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ[၂] သမိဇ္ဈိဿတီ”တိ ဗျာကရိတွာ ပက္ကာမိ။

သောပိ ကုလပုတ္တော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဝိပဿီဗုဒ္ဓကာလေ ဗန္ဓုမတီနဂရတော အဝိဒူရေ ဧကသ္မိံ ဂါမေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ တသ္မိံ သမယေ ဗန္ဓုမတီနဂရဝါသိနော ရညာ သဒ္ဓိံ သာကစ္ဆိတွာ သာကစ္ဆိတွာ

၁-ကထေဟိ၊ တံ ဗုဇ္ဈိဿာမီတိ (က)
၂-သန္တိကေ (သျာ)

Dasabalassa dānaṁ denti. Te ekadivasaṁ sabbeva ekato hutvā dānaṁ dentā “kiṁ nu kho amhākaṁ dānamukhe natthī”ti madhuñca guḷadadhiñca na addasaṁsu. Te “yato kutoci āharissāmā”ti janapadato nagaraṁ pavisanamagge purisaṁ ṭhapesuṁ. Tadā esa kulaputto attano gāmato guḷadadhivārakaṁ gahetvā “kiñcideva āharissāmī”ti nagaraṁ gacchanto mukhaṁ dhovitvā “dhotahatthapādo pavisissāmī”ti phāsukaṭṭhānaṁ olokento naṅgalasīsamattaṁ nimmakkhikaṁ daṇḍakamadhuṁ disvā “puññena me idaṁ uppannan”ti[1] gahetvā nagaraṁ pavisati. Nāgarehi ṭhapitapuriso taṁ disvā “bho purisa kassimaṁ āharasī”ti pucchi. Na kassaci sāmi, vikkiṇituṁ pana me idaṁ ānītanti. Tena hi bho purisa imaṁ kahāpaṇaṁ gahetvā etaṁ madhuñca guḷadadhiñca dehīti.

So cintesi “idaṁ na bahumūlaṁ ayañca ekappahāreneva bahuṁ deti, vīmaṁsituṁ vaṭṭatī”ti. Tato naṁ “nāhaṁ ekakahāpaṇena demī”ti āha. Yadi evaṁ, dve gahetvā dehīti. Dvīhipi na demīti. Etenupāyena vaḍḍhantaṁ vaḍḍhantaṁ sahassaṁ pāpuṇi. So cintesi “ati-añchituṁ na vaṭṭati, hotu tāva, imassa kattabbakiccaṁ pucchissāmī”ti. Atha naṁ āha “idaṁ na bahu-agghanakaṁ, tvañca bahuṁ desi, kena kammena idaṁ gaṇhāsī”ti. Idha bho nagaravāsino raññā saddhiṁ paṭivirujjhitvā Vipassīdasabalassa dānaṁ dentā idaṁ dvayaṁ dānamukhe apassantā pariyesanti. Sace idaṁ dvayaṁ na labhissanti, nāgarānaṁ parājayo bhavissati. tasmā sahassaṁ datvā gaṇhāmīti. Kiṁ panetaṁ nāgarānameva vaṭṭati, na aññesaṁ dātuṁ vaṭṭatīti. Yassa kassaci dātuṁ avāritametanti. Atthi pana koci nāgarānaṁ dāne ekadivasaṁ sahassaṁ dātāti. Natthi sammāti. Imesaṁ pana dvinnaṁ sahassagghanakabhāvaṁ jānāsīti. Āma jānāmīti. Tena hi gaccha, nāgarānaṁ ācikkha “eko puriso imāni dve mūlena na deti, sahattheneva dātukāmo, tumhe imesaṁ dvinnaṁ kāraṇā nirussukkā[2] hothā”ti. Tvaṁ pana me imasmiṁ dānamukhe jeṭṭhakabhāvassa[3] kāyasakkhī hohīti.

So gāmavāsī paribbayatthaṁ gahitamāsakena pañcakaṭukaṁ gahetvā cuṇṇaṁ katvā dadhito kañjiyaṁ vāhetvā[4] tattha madhupaṭalaṁ piḷetvā pañcakaṭukacuṇṇena yojetvā ekasmiṁ paduminipatte pakkhipitvā taṁ saṁvidahitvā

1. Nipphannanti (Sī) 2. Nibbitakkā (Sī) 3. Jeṭṭhakabhāve (Ka) 4. Gahetvā (Ka)



ဒသဗလဿ ဒါနံ ဒေန္တိ။ တေ ဧကဒိဝသံ သဗ္ဗေဝ ဧကတော ဟုတွာ ဒါနံ ဒေန္တာ “ကိံ နု ခေါ အမှာကံ ဒါနမုခေ နတ္ထီ”တိ မဓုဉ္စ ဂုဠဒဓိဉ္စ န အဒ္ဒသံသု။ တေ “ယတော ကုတောစိ အာဟရိဿာမာ”တိ ဇနပဒတော နဂရံ ပဝိသနမဂ္ဂေ ပုရိသံ ဌပေသုံ။ တဒါ ဧသ ကုလပုတ္တော အတ္တနော ဂါမတော ဂုဠဒဓိဝါရကံ ဂဟေတွာ “ကိဉ္စိဒေဝ အာဟရိဿာမီ”တိ နဂရံ ဂစ္ဆန္တော မုခံ ဓောဝိတွာ “ဓောတဟတ္ထပါဒေါ ပဝိသိဿာမီ”တိ ဖာသုကဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တော နင်္ဂလသီသမတ္တံ နိမ္မက္ခိကံ ဒဏ္ဍကမဓုံ ဒိသွာ “ပုညေန မေ ဣဒံ ဥပ္ပန္န”န္တိ[၁] ဂဟေတွာ နဂရံ ပဝိသတိ။ နာဂရေဟိ ဌပိတပုရိသော တံ ဒိသွာ “ဘော ပုရိသ ကဿိမံ အာဟရသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ န ကဿစိ သာမိ၊ ဝိက္ကိဏိတုံ ပန မေ ဣဒံ အာနီတန္တိ။ တေန ဟိ ဘော ပုရိသ ဣမံ ကဟာပဏံ ဂဟေတွာ ဧတံ မဓုဉ္စ ဂုဠဒဓိဉ္စ ဒေဟီတိ။

သော စိန္တေသိ “ဣဒံ န ဗဟုမူလံ၊ အယဉ္စ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဗဟုံ ဒေတိ၊ ဝီမံသိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ တတော နံ “နာဟံ ဧကကဟာပဏေန ဒေမီ”တိ အာဟ။ ယဒိ ဧဝံ, ဒွေ ဂဟေတွာ ဒေဟီတိ။ ဒွီဟိပိ န ဒေမီတိ။ ဧတေနုပါယေန ဝဍ္ဎန္တံ ဝဍ္ဎန္တံ သဟဿံ ပါပုဏိ။ သော စိန္တေသိ “အတိအဉ္ဆိတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ ဟောတု တာဝ၊ ဣမဿ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ပုစ္ဆိဿာမီ”တိ။ အထ နံ အာဟ “ဣဒံ န ဗဟုအဂ္ဃနကံ၊ တွဉ္စ ဗဟုံ ဒေသိ၊ ကေန ကမ္မေန ဣဒံ ဂဏှာသီ”တိ။ ဣဓ ဘော နဂရဝါသိနော ရညာ သဒ္ဓိံ ပဋိဝိရုဇ္ဈိတွာ ဝိပဿီဒသဗလဿ ဒါနံ ဒေန္တာ ဣဒံ ဒွယံ ဒါနမုခေ အပဿန္တာ ပရိယေသန္တိ။ သစေ ဣဒံ ဒွယံ န လဘိဿန္တိ၊ နာဂရာနံ ပရာဇယော ဘဝိဿတိ။ တသ္မာ သဟဿံ ဒတွာ ဂဏှာမီတိ။ ကိံ ပနေတံ နာဂရာနမေဝ ဝဋ္ဋတိ၊ န အညေသံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ယဿ ကဿစိ ဒါတုံ အဝါရိတမေတန္တိ။ အတ္ထိ ပန ကောစိ နာဂရာနံ ဒါနေ ဧကဒိဝသံ သဟဿံ ဒါတာတိ။ နတ္ထိ သမ္မာတိ။ ဣမေသံ ပန ဒွိန္နံ သဟဿဂ္ဃနကဘာဝံ ဇာနာသီတိ။ အာမ ဇာနာမီတိ။ တေန ဟိ ဂစ္ဆ၊ နာဂရာနံ အာစိက္ခ “ဧကော ပုရိသော ဣမာနိ ဒွေ မူလေန န ဒေတိ၊ သဟတ္ထေနေဝ ဒါတုကာမော၊ တုမှေ ဣမေသံ ဒွိန္နံ ကာရဏာ နိရုဿုက္ကာ[၂] ဟောထာ”တိ။ တွံ ပန မေ ဣမသ္မိံ ဒါနမုခေ ဇေဋ္ဌကဘာဝဿ[၃] ကာယသက္ခီ ဟောဟီတိ။

သော ဂါမဝါသီ ပရိဗ္ဗယတ္ထံ ဂဟိတမာသကေန ပဉ္စကဋုကံ ဂဟေတွာ စုဏ္ဏံ ကတွာ ဒဓိတော ကဉ္ဇိယံ ဝါဟေတွာ[၄] တတ္ထ မဓုပဋလံ ပီဠေတွာ ပဉ္စကဋုကစုဏ္ဏေန ယောဇေတွာ ဧကသ္မိံ ပဒုမိနိပတ္တေ ပက္ခိပိတွာ တံ သံဝိဒဟိတွာ

၁-နိပ္ဖန္နန္တိ (သီ) ၂-နိဗ္ဗိတက္ကာ (သီ) ၃-ဇေဋ္ဌကဘာဝေ (က) ၄-ဂဟေတွာ (က)

ādāya Dasabalassa avidūre ṭhāne nisīdi. Mahājanena āhariyamānassa sakkārassa antare attano pattavāraṁ[1] olokayamāno okāsaṁ ñatvā Satthu santikaṁ gantvā “Bhagavā ayaṁ mayhaṁ duggatapaṇṇākāro, imaṁ me anukampaṁ paṭicca gaṇhathā”ti. Satthā tassa anukampaṁ paṭicca catumahārājadattiyena selamayena pattena taṁ paṭiggahetvā yathā aṭṭhasaṭṭhibhikkhusatasahassassa diyyamānaṁ na khīyati, evaṁ adhiṭṭhāsi. Sopi kulaputto niṭṭhitabhattakiccaṁ Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ ṭhito āha “diṭṭho me Bhagavā ajja Bandhumatīnagaravāsikehi tumhākaṁ sakkāro āhariyamāno, ahampi imassa kammassa nissandena nibbattanibbattabhave lābhaggayasaggappatto bhaveyyan”ti. Satthā “evaṁ hotu kulaputtā”ti vatvā tassa ca nagaravāsīnañca bhattānumodanaṁ katvā pakkāmi.

Sopi kulaputto yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Suppavāsāya rājadhītāya kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Paṭisandhiggahaṇato paṭṭhāya sāyaṁ pātañca paṇṇākārasatāni pāpuṇanti, Suppavāsā sampattiṁ gacchati[2]. Atha naṁ puññavīmaṁsanatthaṁ hatthena bījapacchiṁ phusāpenti, ekekabījato salākasatampi salākasahassampi nigacchati. Ekakarīsakhettato paññāsampi saṭṭhipi sakaṭāni uppajjanti. Koṭṭhapūraṇakālepi koṭṭhadvāraṁ hatthena phusāpenti, rājadhītāya puññena gaṇhantānaṁ gahitagahitaṭṭhānaṁ puna pūrati. Paripuṇṇabhattakumbhitopi “rājadhītāya puññan”ti vatvā yassa kassaci dentānaṁ yāva na ukkaḍḍhanti, na tāva bhattaṁ khīyati. Dārake kucchigateyeva satta vassāni atikkamiṁsu.

Gabbhe pana paripakke sattāhaṁ mahādukkhaṁ anubhosi. Sā sāmikaṁ āmantetvā “pure maraṇā jīvamānāva dānaṁ dassāmī”ti Satthu santikaṁ pesesi “gaccha imaṁ pavattiṁ Satthu ārocetvā Satthāraṁ nimantehi, yañca Satthā vadeti, taṁ sādhukaṁ upalakkhetvā āgantvā mayhaṁ kathehī”ti. So gantvā tassā sāsanaṁ Bhagavato ārocesi. Satthā “sukhinī hotu Suppavāsā Koliyadhītā, sukhinī arogā arogaṁ puttaṁ vijāyatū”ti āha. Rājā taṁ sutvā Bhagavantaṁ abhivādetvā antogāmābhimukho[3] pāyāsi. Tassa pure āgamanāyeva Suppavāsāya

1. Hatthavāraṁ (Sī)
2. Sāyaṁpātaṁ pañca pañca paṇṇākārasatāni suppavāsā sampaṭicchati (Sī)
3. Attano gāmābhimukho (Ka)



အာဒါယ ဒသဗလဿ အဝိဒူရေ ဌာနေ နိသီဒိ။ မဟာဇနေန အာဟရိယမာနဿ သက္ကာရဿ အန္တရေ အတ္တနော ပတ္တဝါရံ[၁] ဩလောကယမာနော ဩကာသံ ဉတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဘဂဝါ အယံ မယှံ ဒုဂ္ဂတပဏ္ဏာကာရော၊ ဣမံ မေ အနုကမ္ပံ ပဋိစ္စ ဂဏှထာ”တိ။ သတ္ထာ တဿ အနုကမ္ပံ ပဋိစ္စ စတုမဟာရာဇဒတ္တိယေန သေလမယေန ပတ္တေန တံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ယထာ အဋ္ဌသဋ္ဌိဘိက္ခုသတသဟဿဿ ဒိယျမာနံ န ခီယတိ၊ ဧဝံ အဓိဋ္ဌာသိ။ သောပိ ကုလပုတ္တော နိဋ္ဌိတဘတ္တကိစ္စံ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ ဌိတော အာဟ “ဒိဋ္ဌော မေ ဘဂဝါ အဇ္ဇ ဗန္ဓုမတီနဂရဝါသိကေဟိ တုမှာကံ သက္ကာရော အာဟရိယမာနော၊ အဟမ္ပိ ဣမဿ ကမ္မဿ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဘဝေ လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တော ဘဝေယျ”န္တိ။ သတ္ထာ “ဧဝံ ဟောတု ကုလပုတ္တာ”တိ ဝတွာ တဿ စ နဂရဝါသီနဉ္စ ဘတ္တာနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။

သောပိ ကုလပုတ္တော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေ သုပ္ပဝါသာယ ရာဇဓီတာယ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏတော ပဋ္ဌာယ သာယံ ပါတဉ္စ ပဏ္ဏာကာရသတာနိ ပါပုဏန္တိ၊ သုပ္ပဝါသာ သမ္ပတ္တိံ ဂစ္ဆတိ[၂]။ အထ နံ ပုညဝီမံသနတ္ထံ ဟတ္ထေန ဗီဇပစ္ဆိံ ဖုသာပေန္တိ၊ ဧကေကဗီဇတော သလာကသတမ္ပိ သလာကသဟဿမ္ပိ နိဂစ္ဆတိ။ ဧကကရီသခေတ္တတော ပညာသမ္ပိ သဋ္ဌိပိ သကဋာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ကောဋ္ဌပူရဏကာလေပိ ကောဋ္ဌဒွါရံ ဟတ္ထေန ဖုသာပေန္တိ၊ ရာဇဓီတာယ ပုညေန ဂဏှန္တာနံ ဂဟိတဂဟိတဋ္ဌာနံ ပုန ပူရတိ။ ပရိပုဏ္ဏဘတ္တကုမ္ဘိတောပိ “ရာဇဓီတာယ ပုည”န္တိ ဝတွာ ယဿ ကဿစိ ဒေန္တာနံ ယာဝ န ဥက္ကဍ္ဎန္တိ၊ န တာဝ ဘတ္တံ ခီယတိ။ ဒါရကေ ကုစ္ဆိဂတေယေဝ သတ္တ ဝဿာနိ အတိက္ကမိံသု။

ဂဗ္ဘေ ပန ပရိပက္ကေ သတ္တာဟံ မဟာဒုက္ခံ အနုဘောသိ။ သာ သာမိကံ အာမန္တေတွာ “ပုရေ မရဏာ ဇီဝမာနာဝ ဒါနံ ဒဿာမီ”တိ သတ္ထု သန္တိကံ ပေသေသိ “ဂစ္ဆ ဣမံ ပဝတ္တိံ သတ္ထု အာရောစေတွာ သတ္ထာရံ နိမန္တေဟိ၊ ယဉ္စ သတ္ထာ ဝဒေတိ၊ တံ သာဓုကံ ဥပလက္ခေတွာ အာဂန္တွာ မယှံ ကထေဟီ”တိ။ သော ဂန္တွာ တဿာ သာသနံ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “သုခိနီ ဟောတု သုပ္ပဝါသာ ကောလိယဓီတာ၊ သုခိနီ အရောဂါ အရောဂံ ပုတ္တံ ဝိဇာယတူ”တိ အာဟ။ ရာဇာ တံ သုတွာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ အန္တောဂါမာဘိမုခေါ[၃] ပါယာသိ။ တဿ ပုရေ အာဂမနာယေဝ သုပ္ပဝါသာယ

၁-ဟတ္ထဝါရံ (သီ)
၂-သာယံပါတံ ပဉ္စ ပဉ္စ ပဏ္ဏာကာရသတာနိ သုပ္ပဝါသာ သမ္ပဋိစ္ဆတိ (သီ)
၃-အတ္တနော ဂါမာဘိမုခေါ (က)

kucchito dhamakaraṇā udakaṁ viya gabbho nikkhami, parivāretvā nisinnajano assumukhova hasituṁ āraddho. Haṭṭhatuṭṭho mahājano rañño puttasāsanaṁ ārocesuṁ agamāsi.

Rājā tesaṁ iṅgitaṁ disvāva "Dasabalena kathitakathā nipphannā maññe"ti cintesi. So āgantvā Satthu sāsanaṁ rājadhītāya ārocesi. Rājadhītā "tayā nimantitaṁ jīvitabhattameva maṅgalabhattaṁ bhavissati, gaccha sattāhaṁ Dasabalaṁ nimantehī"ti. Rājā tathā akāsi. Sattāhaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ pavattayiṁsu. Dārako sabbesaṁ ñātīnaṁ santattacittaṁ nibbāpento jātoti **Sīvalidārako**tvevassa nāmaṁ akaṁsu. So satta vassāni gabbhe vasitattā jātakālato paṭṭhāya sabbakammakkhamo ahosi. Dhammasenāpati Sāriputto sattame divase tena saddhiṁ kathāsallāpaṁ akāsi. Satthāpi Dhammapade gāthaṁ abhāsi—

"Yomaṁ palipathaṁ duggaṁ, saṁsāraṁ mohamaccagā.
Tiṇṇo pāraṅgato jhāyī, anejo akathaṁkathī.
Anupādāya nibbuto, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti[1].

Atha naṁ thero evamāha "kiṁ pana tayā evarūpaṁ dukkharāsiṁ anubhavitvā pabbajituṁ na vaṭṭatī"ti. Labhamāno pabbajeyyaṁ bhanteti. Suppavāsā taṁ dārakaṁ therena saddhiṁ kathentaṁ disvā "kiṁ nu kho me putto Dhammasenāpatinā saddhiṁ kathetī"ti theraṁ upasaṅkamitvā pucchi "mayhaṁ putto tumhehi saddhiṁ kiṁ katheti bhadante"ti. Attanā anubhūtaṁ gabbhavāsadukkhaṁ kathetvā tumhehi anuññāto pabbajissāmīti vadatīti. Sādhu bhante pabbājetha nanti. Thero taṁ vihāraṁ netvā tacapañcakakammaṭṭhānaṁ datvā pabbājento "Sīvali na tuyhaṁ aññena ovādena kammaṁ atthi, tayā satta vassāni anubhūtadukkhameva paccavekkhāhī"ti. Bhante pabbājanameva tumhākaṁ bhāro, yaṁ pana mayā kātuṁ sakkā, tamahaṁ jānissāmīti. So paṭhamakesavaṭṭiyā ohāritakkhaṇeyeva sotāpattiphale patiṭṭhāsi, dutiyāya ohāritakkhaṇe sakadāgāmiphale, tatiyāya anāgāmiphale. Sabbesaṁyeva pana kesānaṁ oropanañca arahattasacchikiriyā ca apacchā apurimā ahosi. Tassa pabbajitadivasato paṭṭhāya bhikkhusaṁghassa cattāro paccayā yadicchakaṁ uppajjanti. Evaṁ ettha vatthu samuṭṭhitaṁ.

---

1. Khu 1. 72 piṭṭhe.



ကုစ္ဆိတော ဓမကရဏာ ဥဒကံ ဝိယ ဂဗ္ဘော နိက္ခမိ၊ ပရိဝါရေတွာ နိသိန္နဇနော အဿုမုခေါဝ ဟသိတုံ အာရဒ္ဓေါ။ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော မဟာဇနော ရညော ပုတ္တသာသနံ အာရောစေတုံ အဂမာသိ။

ရာဇာ တေသံ ဣင်္ဂိတံ ဒိသွာဝ "ဒသဗလေန ကထိတကထာ နိပ္ဖန္နာ မညေ"တိ စိန္တေသိ။ သော အာဂန္တွာ သတ္ထု သာသနံ ရာဇဓီတာယ အာရောစေသိ။ ရာဇဓီတာ "တယာ နိမန္တိတံ ဇီဝိတဘတ္တမေဝ မင်္ဂလဘတ္တံ ဘဝိဿတိ၊ ဂစ္ဆ သတ္တာဟံ ဒသဗလံ နိမန္တေဟီ"တိ။ ရာဇာ တထာ အကာသိ။ သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ပဝတ္တယိံသု။ ဒါရကော သဗ္ဗေသံ ဉာတီနံ သန္တတ္တစိတ္တံ နိဗ္ဗာပေန္တော ဇာတောတိ **သီဝလိဒါရကော**တွေဝဿ နာမံ အကံသု။ သော သတ္တ ဝဿာနိ ဂဗ္ဘေ ဝသိတတ္တာ ဇာတကာလတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗကမ္မက္ခမော အဟောသိ။ ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တော သတ္တမေ ဒိဝသေ တေန သဒ္ဓိံ ကထာသလ္လာပံ အကာသိ။ သတ္ထာပိ ဓမ္မပဒေ ဂါထံ အဘာသိ—

"ယောမံ ပလိပထံ ဒုဂ္ဂံ၊ သံသာရံ မောဟမစ္စဂါ။
တိဏ္ဏော ပါရင်္ဂတော ဈာယီ၊ အနေဇော အကထံကထီ။
အနုပါဒါယ နိဗ္ဗုတော၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ"န္တိ[၁]။

အထ နံ ထေရော ဧဝမာဟ "ကိံ ပန တယာ ဧဝရူပံ ဒုက္ခရာသိံ အနုဘဝိတွာ ပဗ္ဗဇိတုံ န ဝဋ္ဋတီ"တိ။ လဘမာနော ပဗ္ဗဇေယျံ ဘန္တေတိ။ သုပ္ပဝါသာ တံ ဒါရကံ ထေရေန သဒ္ဓိံ ကထေန္တံ ဒိသွာ "ကိံ နု ခေါ မေ ပုတ္တော ဓမ္မသေနာပတိနာ သဒ္ဓိံ ကထေတီ"တိ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိ "မယှံ ပုတ္တော တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ကိံ ကထေတိ ဘဒန္တေ"တိ။ အတ္တနာ အနုဘူတံ ဂဗ္ဘဝါသဒုက္ခံ ကထေတွာ တုမှေဟိ အနုညာတော ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ ဝဒတီတိ။ သာဓု ဘန္တေ ပဗ္ဗာဇေထ နန္တိ။ ထေရော တံ ဝိဟာရံ နေတွာ တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ ဒတွာ ပဗ္ဗာဇေန္တော "သီဝလိ န တုယှံ အညေန ဩဝါဒေန ကမ္မံ အတ္ထိ၊ တယာ သတ္တ ဝဿာနိ အနုဘူတဒုက္ခမေဝ ပစ္စဝေက္ခာဟီ"တိ။ ဘန္တေ ပဗ္ဗာဇနမေဝ တုမှာကံ ဘာရော၊ ယံ ပန မယာ ကာတုံ သက္ကာ၊ တမဟံ ဇာနိဿာမီတိ။ သော ပဌမကေသဝဋ္ဋိယာ ဩဟာရိတက္ခဏေယေဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ၊ ဒုတိယာယ ဩဟာရိတက္ခဏေ သကဒါဂါမိဖလေ၊ တတိယာယ အနာဂါမိဖလေ။ သဗ္ဗေသံယေဝ ပန ကေသာနံ ဩရောပနဉ္စ အရဟတ္တသစ္ဆိကိရိယာ စ အပစ္ဆာ အပုရိမာ အဟောသိ။ တဿ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခုသံဃဿ စတ္တာရော ပစ္စယာ ယဒိစ္ဆကံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဧဝံ ဧတ္ထ ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။

---

၁-ခု ၁-၇၂-ပိဋ္ဌေ။

Aparabhāge Satthā Sāvatthiṁ agamāsi. Thero Satthāraṁ abhivādetvā “bhante mayhaṁ puññaṁ vīmaṁsissāmi, pañca me bhikkhusatāni dethā”ti āha. Gaṇha Sīvalīti. So pañcasate bhikkhū gahetvā Himavantābhimukhaṁ gacchanto aṭavimaggaṁ gacchati. Tassa paṭhamaṁ diṭṭhā nigrodhe adhivatthā devatā satta divasāni dānaṁ adāsi. Iti so—

Nigrodhaṁ paṭhamaṁ passi, dutiyaṁ Paṇḍavapabbataṁ.
Tatiyaṁ Aciravatiyaṁ, catutthaṁ Varasāgaraṁ.

Pañcamaṁ Himavantaṁ so, chaṭṭhaṁ Chaddantupāgami[1].
Sattamaṁ Gandhamādanaṁ, aṭṭhamaṁ atha Revatanti.

Sabbaṭṭhānesu satta satta divasāneva dānaṁ adaṁsu. Gandhamādanapabbate pana Nāgadattadevarājā nāma sattadivasesu ekadivasaṁ khīrapiṇḍapātaṁ adāsi, ekadivasaṁ sappipiṇḍapātaṁ adāsi. Bhikkhusaṁgho āha “āvuso imassa devarañño neva dhenuyo duyhamānā paññāyanti, na dadhinimmathanaṁ, kuto te devarāja imaṁ uppajjatī”ti. “Bhante Kassapadasabalassa kāle khīrasalākabhattadānassetaṁ phalan”ti devarājā āha. Aparabhāge Satthā Khadiravaniyarevatassa paccuggamanaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā theraṁ attano sāsane lābhaggayasaggappattānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Vakkalittheravatthu

208. Dasame **saddhādhimuttānan**ti saddhāya adhimuttānaṁ, balavasaddhānaṁ bhikkhūnaṁ Vakkalitthero aggoti dasseti. Aññesaṁ hi saddhā vaḍḍhetabbā hoti, therassa pana hāpetabbā jātā. Tasmā so saddhādhimuttānaṁ aggoti vutto. **Vakkalī**ti panassa nāmaṁ.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi hi atīte Padumuttarabuddhakāle vuttanayeneva vihāraṁ gantvā parisapariyante ṭhito dhammaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ saddhādhimuttānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā “mayāpi anāgate evarūpena bhavituṁ vaṭṭatī”ti vuttanayeneva Satthāraṁ nimantetvā sattāhaṁ mahādānaṁ datvā Dasabalaṁ vanditvā “bhante ahampi iminā adhikārakammena tumhehi saddhādhimuttānaṁ etadagge ṭhapitabhikkhu viya

1. Chaddantamāgami (Sī)



အပရဘာဂေ သတ္ထာ သာဝတ္ထိံ အဂမာသိ။ ထေရော သတ္ထာရံ အဘိဝါဒေတွာ “ဘန္တေ မယှံ ပုညံ ဝီမံသိဿာမိ၊ ပဉ္စ မေ ဘိက္ခုသတာနိ ဒေထာ”တိ အာဟ။ ဂဏှ သီဝလီတိ။ သော ပဉ္စသတေ ဘိက္ခူ ဂဟေတွာ ဟိမဝန္တာဘိမုခံ ဂစ္ဆန္တော အဋဝိမဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ။ တဿ ပဌမံ ဒိဋ္ဌာ နိဂြောဓေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ သတ္တ ဒိဝသာနိ ဒါနံ အဒါသိ။ ဣတိ သော—

နိဂြောဓံ ပဌမံ ပဿိ၊ ဒုတိယံ ပဏ္ဍဝပဗ္ဗတံ။
တတိယံ အစိရဝတိယံ၊ စတုတ္ထံ ဝရသာဂရံ။

ပဉ္စမံ ဟိမဝန္တံ သော၊ ဆဋ္ဌံ ဆဒ္ဒန္တုပါဂမိ[၁]။
သတ္တမံ ဂန္ဓမာဒနံ၊ အဋ္ဌမံ အထ ရေဝတန္တိ။

သဗ္ဗဋ္ဌာနေသု သတ္တ သတ္တ ဒိဝသာနေဝ ဒါနံ အဒံသု။ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတေ ပန နာဂဒတ္တဒေဝရာဇာ နာမ သတ္တဒိဝသေသု ဧကဒိဝသံ ခီရပိဏ္ဍပါတံ အဒါသိ၊ ဧကဒိဝသံ သပ္ပိပိဏ္ဍပါတံ အဒါသိ။ ဘိက္ခုသံဃော အာဟ “အာဝုသော ဣမဿ ဒေဝရညော နေဝ ဓေနုယော ဒုယှမာနာ ပညာယန္တိ, န ဒဓိနိမ္မထနံ၊ ကုတော တေ ဒေဝရာဇ ဣမံ ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ။ “ဘန္တေ ကဿပဒသဗလဿ ကာလေ ခီရသလာကဘတ္တဒါနဿေတံ ဖလ”န္တိ ဒေဝရာဇာ အာဟ။ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ခဒိရဝနိယရေဝတဿ ပစ္စုဂ္ဂမနံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ထေရံ အတ္တနော သာသနေ လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ဝက္ကလိတ္ထေရဝတ္ထု

၂၀၈။ ဒသမေ **သဒ္ဓါဓိမုတ္တာနန္တိ** သဒ္ဓါယ အဓိမုတ္တာနံ၊ ဗလဝသဒ္ဓါနံ ဘိက္ခူနံ ဝက္ကလိတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ အညေသံ ဟိ သဒ္ဓါ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗာ ဟောတိ၊ ထေရဿ ပန ဟာပေတဗ္ဗာ ဇာတာ။ တသ္မာ သော သဒ္ဓါဓိမုတ္တာနံ အဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော။ **ဝက္ကလီတိ** ပနဿ နာမံ။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ဟိ အတီတေ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပရိသပရိယန္တေ ဌိတော ဓမ္မံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ သဒ္ဓါဓိမုတ္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ “မယာပိ အနာဂတေ ဧဝရူပေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝုတ္တနယေနေဝ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ အဟမ္ပိ ဣမိနာ အဓိကာရကမ္မေန တုမှေဟိ သဒ္ဓါဓိမုတ္တာနံ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတဘိက္ခု ဝိယ

၁-ဆဒ္ဒန္တမာဂမိ (သီ)

anāgate ekassa Buddhassa sāsane saddhādhimuttānaṁ aggo bhaveyyan”ti patthanaṁ akāsi. Satthā tassa anantarāyaṁ disvā byākaritvā pakkāmi.

Sopi yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto amhākaṁ Satthukāle Savatthiyaṁ brāhmaṇakule paṭisandhiṁ gaṇhi, Vakkalītissa nāmaṁ akaṁsu. So vuddhippatto tayo vede uggaṇhitvā Dasabalaṁ bhikkhusaṁghaparivutaṁ Sāvatthiyaṁ carantaṁ disvā Satthu sarīrasampattiṁ olokento[1] sarīrasampattidassanena atitto Dasabalena saddhiṁyeva vicarati. Vihāraṁ gacchantena saddhiṁ vihāraṁ gantvā sarīranipphattiṁ olokentova tiṭṭhati. Dhammasabhāyaṁ nisīditvā dhammaṁ kathentassa sammukhaṭṭhāne ṭhito dhammaṁ suṇāti. So saddhaṁ paṭilabhitvā “agāramajjhe vasanto nibaddhaṁ Dasabalassa dassanaṁ[2] na labhissāmī”ti pabbajjaṁ yācitvā Satthu santike pabbaji.

Tato paṭṭhāya ṭhapetvā āhārakaraṇavelaṁ avasesakāle yattha ṭhitena[3] sakkā Dasabalaṁ passituṁ, tattha ṭhito yonisomanasikāraṁ pahāya Dasabalaṁ olokentova viharati. Satthā tassa ñāṇaparipākaṁ āgamento dīghampi addhānaṁ tasmiṁ rūpadassanavaseneva vicarante kiñci avatvā “idānissa ñāṇaṁ paripākagataṁ, sakkā etaṁ bodhetun”ti ñatvā evamāha “kiṁ te Vakkali iminā pūtikāyena diṭṭhena, yo kho Vakkali dhammaṁ passati, so maṁ passati. Yo maṁ passati, so dhammaṁ passati. Dhammaṁ hi Vakkali passanto maṁ passati, maṁ passanto dhammaṁ passatī”ti.

Satthari evaṁ ovadantepi thero Dasabalassa dassanaṁ pahāya neva aññattha gantuṁ sakkoti. Tato Satthā “nāyaṁ bhikkhu saṁvegaṁ alabhitvā bujjhissatī”ti upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya Rājagahaṁ gantvā vassūpanāyikadivase “apehi Vakkalī”ti theraṁ paṇāmeti. Buddhā ca nāma ādeyyavacanā[4] honti, tasmā thero Sattharaṁ paṭippharitvā ṭhātuṁ asakkonto temāsaṁ Dasabalassa sammukhe āgantuṁ avisahanto “kiṁ dāni sakkā kātuṁ, Tathāgatenamhi paṇāmito, sammukhībhāvaṁ na labhāmi, kiṁ mayhaṁ jīvitenā”ti Gijjhakūṭapabbate papātaṭṭhānaṁ abhiruhi. Satthā tassa kilamanabhāvaṁ ñatvā “ayaṁ bhikkhu mama santikā assāsaṁ

1. Oloketvā (Sī) 2. Daṭṭhuṁ (Ka) 3. Ṭhito (Ka) 4. Advejjhavacanā (Ka)



အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ သဒ္ဓါဓိမုတ္တာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သတ္ထာ တဿ အနန္တရာယံ ဒိသွာ ဗျာကရိတွာ ပက္ကာမိ။

သောပိ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော အမှာကံ သတ္ထုကာလေ သာဝတ္ထိယံ ဗြာဟ္မဏကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ ဝက္ကလီတိဿ နာမံ အကံသု။ သော ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တော တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဒသဗလံ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတံ သာဝတ္ထိယံ စရန္တံ ဒိသွာ သတ္ထု သရီရသမ္ပတ္တိံ ဩလောကေန္တော[1] သရီရသမ္ပတ္တိဒဿနေန အတိတ္တော ဒသဗလေန သဒ္ဓိံယေဝ ဝိစရတိ။ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တေန သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သရီရနိပ္ဖတ္တိံ ဩလောကေန္တောဝ တိဋ္ဌတိ။ ဓမ္မသဘာယံ နိသီဒိတွာ ဓမ္မံ ကထေန္တဿ သမ္မုခဋ္ဌာနေ ဌိတော ဓမ္မံ သုဏာတိ။ သော သဒ္ဓံ ပဋိလဘိတွာ “အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တော နိဗဒ္ဓံ ဒသဗလဿ ဒဿနံ[2] န လဘိဿာမီ”တိ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။

တတော ပဋ္ဌာယ ဌပေတွာ အာဟာရကရဏဝေလံ အဝသေသကာလေ ယတ္ထ ဌိတေန[3] သက္ကာ ဒသဗလံ ပဿိတုံ၊ တတ္ထ ဌိတော ယောနိသောမနသိကာရံ ပဟာယ ဒသဗလံ ဩလောကေန္တောဝ ဝိဟရတိ။ သတ္ထာ တဿ ဉာဏပရိပါကံ အာဂမေန္တော ဒီဃမ္ပိ အဒ္ဓါနံ တသ္မိံ ရူပဒဿနဝသေနေဝ ဝိစရန္တေ ကိဉ္စိ အဝတွာ “ဣဒါနိဿ ဉာဏံ ပရိပါကဂတံ၊ သက္ကာ ဧတံ ဗောဓေတု”န္တိ ဉတွာ ဧဝမာဟ “ကိံ တေ ဝက္ကလိ ဣမိနာ ပူတိကာယေန ဒိဋ္ဌေန၊ ယော ခေါ ဝက္ကလိ ဓမ္မံ ပဿတိ၊ သော မံ ပဿတိ။ ယော မံ ပဿတိ၊ သော ဓမ္မံ ပဿတိ။ ဓမ္မံ ဟိ ဝက္ကလိ ပဿန္တော မံ ပဿတိ၊ မံ ပဿန္တော ဓမ္မံ ပဿတီ”တိ။

သတ္ထရိ ဧဝံ ဩဝဒန္တေပိ ထေရော ဒသဗလဿ ဒဿနံ ပဟာယ နေဝ အညတ္ထ ဂန္တုံ သက္ကောတိ။ တတော သတ္ထာ “နာယံ ဘိက္ခု သံဝေဂံ အလဘိတွာ ဗုဇ္ဈိဿတီ”တိ ဥပကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ ဝဿူပနာယိကဒိဝသေ “အပေဟိ ဝက္ကလီ”တိ ထေရံ ပဏာမေတိ။ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ အာဒေယျဝစနာ[4] ဟောန္တိ၊ တသ္မာ ထေရော သတ္ထာရံ ပဋိပ္ဖရိတွာ ဌာတုံ အသက္ကောန္တော တေမာသံ ဒသဗလဿ သမ္မုခေ အာဂန္တုံ အဝိသဟန္တော “ကိံ ဒါနိ သက္ကာ ကာတုံ၊ တထာဂတေနမှိ ပဏာမိတော၊ သမ္မုခီဘာဝံ န လဘာမိ၊ ကိံ မယှံ ဇီဝိတေနာ”တိ ဂိဇ္ဈကူဋပဗ္ဗတေ ပပါတဋ္ဌာနံ အဘိရုဟိ။ သတ္ထာ တဿ ကိလမနဘာဝံ ဉတွာ “အယံ ဘိက္ခု မမ သန္တိကာ အဿာသံ

၁-ဩလောကေတွာ (သီ) ၂-ဒဋ္ဌုံ (က) ၃-ဌိတော (က) ၄-အဒွေဇ္ဈဝစနာ (က)

alabhanto maggaphalānaṁ upanissayaṁ nāseyyā”ti attānaṁ dassetuṁ obhāsaṁ vissajjesi. Athassa Satthu diṭṭhakālato paṭṭhāya eva mahantaṁ sokasallaṁ pahīnaṁ. Satthā sukkhataḷāke oghaṁ āharanto viya Vakkalittherassa balavapītisomanassaṁ uppādetuṁ Dhammapade imaṁ gāthamāha—

> “Pāmojjabahulo bhikkhu, pasanno Buddhasāsane.
> Adhigacche padaṁ santaṁ, saṅkhārūpasamaṁ sukhan”ti[1].

Vakkalittherassa ca “ehi Vakkalī”ti hatthaṁ pasāresi. Thero “Dasabalo me diṭṭho, ehīti avhāyanampi[2] laddhan”ti balavapītiṁ uppādetvā “kuto gacchāmī”ti attano gamanabhāvaṁ[3] ajānitvāva Dasabalassa sammukhe ākāse pakkhanditvā paṭhamapādena pabbate ṭhitoyeva Sattharā vuttagāthaṁ āvajjento ākāseyeva pītiṁ vikkhambhetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā Tathāgataṁ vandamānova otari. Aparabhāge Satthā ariyagaṇamajjhe nisinno theraṁ saddhādhimuttānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

Dutiyavaggavaṇṇanā.

---

## 14. Etadaggavagga 3. Tatiyavagga

209. Tatiyavaggassa paṭhame **sikkhākāmānan**ti tisso sikkhā kāmayamānānaṁ sampiyāyitvā sikkhantānanti attho. **Rāhulo**ti attano puttaṁ Rāhulattheraṁ dasseti. Thero kira pabbajitadivasato paṭṭhāya pātova uṭṭhahanto hatthapūraṁ vālikaṁ ukkhipitvā “aho vatāhaṁ ajja Dasabalassa ceva ācariyupajjhāyānañca santikā[4] ettakaṁ ovādañceva anusāsaniñca labheyyan”ti pattheti. Tasmā sikkhākāmānaṁ aggo nāma jātoti.

210. Dutiye **saddhāpabbajitānan**ti saddhāya pabbajitānaṁ. **Raṭṭhapālo**ti raṭṭhaṁ pāletuṁ samattho, bhinnaṁ vā raṭṭhaṁ sandhāretuṁ samatthe kule

1. Khu 1. 68 piṭṭhe Dhammapade. 2. Avhānampi (Sī, Syā)
3. Patanabhāvaṁ (Sī) 4. Santike (Ka)



အလဘန္တော မဂ္ဂဖလာနံ ဥပနိဿယံ နာသေယျာ”တိ အတ္တာနံ ဒဿေတုံ ဩဘာသံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ အထဿ သတ္ထု ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ဧဝ မဟန္တံ သောကသလ္လံ ပဟီနံ။ သတ္ထာ သုက္ခတဠာကေ ဩဃံ အာဟရန္တော ဝိယ ဝက္ကလိတ္ထေရဿ ဗလဝပီတိသောမနဿံ ဥပ္ပာဒေတုံ ဓမ္မပဒေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

> “ပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဘိက္ခု၊ ပသန္နော ဗုဒ္ဓသာသနေ။
> အဓိဂစ္ဆေ ပဒံ သန္တံ၊ သင်္ခါရူပသမံ သုခ”န္တိ[၁]။

ဝက္ကလိတ္ထေရဿ စ “ဧဟိ ဝက္ကလီ”တိ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ။ ထေရော “ဒသဗလော မေ ဒိဋ္ဌော၊ ဧဟီတိ အဝှါယနမ္ပိ[၂] လဒ္ဓ”န္တိ ဗလဝပီတိံ ဥပ္ပါဒေတွာ “ကုတော ဂစ္ဆာမီ”တိ အတ္တနော ဂမနဘာဝံ[၃] အဇာနိတွာဝ ဒသဗလဿ သမ္မုခေ အာကာသေ ပက္ခန္ဒိတွာ ပဌမပါဒေန ပဗ္ဗတေ ဌိတောယေဝ သတ္ထာရာ ဝုတ္တဂါထံ အာဝဇ္ဇေန္တော အာကာသေယေဝ ပီတိံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ တထာဂတံ ဝန္ဒမာနောဝ ဩတရိ။ အပရဘာဂေ သတ္ထာ အရိယဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္နော ထေရံ သဒ္ဓါဓိမုတ္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

ဒုတိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

## ၁၄-ဧတဒဂ္ဂဝဂ္ဂ ၃-တတိယဝဂ္ဂ

၂၀၉။ တတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **သိက္ခာကာမာန**န္တိ တိဿော သိက္ခာ ကာမယမာနာနံ သမ္ပိယာယိတွာ သိက္ခန္တာနန္တိ အတ္ထော။ **ရာဟုလော**တိ အတ္တနော ပုတ္တံ ရာဟုလတ္ထေရံ ဒဿေတိ။ ထေရော ကိရ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ပါတောဝ ဥဋ္ဌဟန္တော ဟတ္ထပူရံ ဝါလိကံ ဥက္ခိပိတွာ “အဟော ဝတာဟံ အဇ္ဇ ဒသဗလဿ စေဝ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနဉ္စ သန္တိကာ[၄] ဧတ္တကံ ဩဝါဒဉ္စေဝ အနုသာသနိဉ္စ လဘေယျ”န္တိ ပတ္ထေတိ။ တသ္မာ သိက္ခာကာမာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတောတိ။

၂၁၀။ ဒုတိယေ **သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတာန**န္တိ သဒ္ဓါယ ပဗ္ဗဇိတာနံ။ **ရဋ္ဌပါလော**တိ ရဋ္ဌံ ပါလေတုံ သမတ္ထော၊ ဘိန္နံ ဝါ ရဋ္ဌံ သန္ဓာရေတုံ သမတ္ထေ ကုလေ

၁-ခု ၁-၆၈-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။ ၂-အဝှါနမ္ပိ (သီ၊ သျာ) ၃-ပတနဘာဝံ (သီ) ၄-သန္တိကေ (က)

jātotipi Raṭṭhapāloti saṅkhaṁ gato. So hi Satthu dhammadesanaṁ sutvā paṭiladdhasaddho cuddasabhattacchede[1] katvā mātāpitaro pabbajjaṁ anujānāpetvā pabbajito. Tasmā saddhāpabbajitānaṁ aggo nāma jāto.

### Rāhula-raṭṭhapālattheravatthu

Imesaṁ pana ubhinnampi therānaṁ pañhakamme ayamanupubbikathā—ete kira dvepi atīte Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare gahapatimahāsālakule nibbattiṁsu. Tesaṁ daharakāle nāmaṁ vā gottaṁ vā na kathiyati. Vayappattā pana gharāvāse patiṭṭhāya attano attano pitu accayena ubhopi attano attano ratanakoṭṭhāgārakammike pakkosāpetvā aparimāṇaṁ dhanaṁ disvā “imaṁ ettakaṁ dhanarāsiṁ ayyakapayyakādayo[2] attanā saddhiṁ gahetvā gantuṁ nāsakkhiṁsu, amhehi dāni yena kenaci upāyena imaṁ dhanaṁ gahetvā gantuṁ vaṭṭatī”ti te ubhopi janā catūsu ṭhānesu[3] kapaṇaddhikādīnaṁ mahādānaṁ dātuṁ āraddhā. Eko attano dānagge āgatāgatajanaṁ pucchitvā yāgukhajjakādīyu yassa yaṁ paṭibhāti, tassa taṁ adāsi, tassa teneva kāraṇena āgatapākoti[4] nāmaṁ jātaṁ. Itaro apucchitvāva gahitagahitabhājanaṁ pūretvā pūretvā deti, tassapi teneva kāraṇena anaggapākoti[5] nāmaṁ jātaṁ, appamāṇapākoti attho.

Te ubhopi ekadivasaṁ pātova mukhadhovanatthaṁ bahigāmaṁ agamaṁsu. Tasmiṁ samaye Himavantato dve mahiddhikā tāpasā bhikkhācāratthāya ākāsena āgantvā tesaṁ sahāyakānaṁ avidūre otaritvā “mā no[6] ete passiṁsū”ti ekapasse aṭṭhaṁsu. Te ubhopi janā tesaṁ lābubhājanādiparikkhāraṁ saṁvidhāya antogāmaṁ sandhāya bhikkhāya gatānaṁ[7] santikaṁ āgamma vandiṁsu. Atha ne tāpasā “kāya velāya āgatattha mahāpuññā”ti āhaṁsu. Te “adhunāva bhante”ti

1. Cuddasabhattacchedaṁ (Ka) 2. Ayyakapeyyakādayo (Syā) 3. Dvāresu (Sī)
4. Āgatayācakoti (Sī), āgatavācakoti (Syā)
5. Anāgatavācakoti (Syā), anaggatapākoti (Ka) 6. Otariyamānā (Ka)
7. Sandhāya payātānaṁ (Sī), sandhāya sanupayātānaṁ (Syā)



ဇာတောတိပိ ရဋ္ဌပါလောတိ သင်္ခံ ဂတော။ သော ဟိ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ စုဒ္ဒသဘတ္တစ္ဆေဒေ[၁] ကတွာ မာတာပိတရော ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနာပေတွာ ပဗ္ဗဇိတော။ တသ္မာ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

### ရာဟုလ-ရဋ္ဌပါလတ္ထေရဝတ္ထု

ဣမေသံ ပန ဥဘိန္နမ္ပိ ထေရာနံ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ— ဧတေ ကိရ ဒွေပိ အတီတေ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ဂဟပတိမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တေသံ ဒဟရကာလေ နာမံ ဝါ ဂေါတ္တံ ဝါ န ကထိယတိ။ ဝယပ္ပတ္တာ ပန ဃရာဝါသေ ပတိဋ္ဌာယ အတ္တနော အတ္တနော ပိတု အစ္စယေန ဥဘောပိ အတ္တနော အတ္တနော ရတနကောဋ္ဌာဂါရကမ္မိကေ ပက္ကောသာပေတွာ အပရိမာဏံ ဓနံ ဒိသွာ “ဣမံ ဧတ္တကံ ဓနရာသိံ အယျကပယျကာဒယော[၂] အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ဂဟေတွာ ဂန္တုံ နာသက္ခိံသု၊ အမှေဟိ ဒါနိ ယေန ကေနစိ ဥပါယေန ဣမံ ဓနံ ဂဟေတွာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ တေ ဥဘောပိ ဇနာ စတူသု ဌာနေသု[၃] ကပဏဒ္ဓိကာဒီနံ မဟာဒါနံ ဒါတုံ အာရဒ္ဓါ။ ဧကော အတ္တနော ဒါနဂ္ဂေ အာဂတာဂတဇနံ ပုစ္ဆိတွာ ယာဂုခဇ္ဇကာဒီသု ယဿ ယံ ပဋိဘာတိ၊ တဿ တံ အဒါသိ၊ တဿ တေနေဝ ကာရဏေန အာဂတပါကောတိ[၄] နာမံ ဇာတံ။ ဣတရော အပုစ္ဆိတွာဝ ဂဟိတဂဟိတဘာဇနံ ပူရေတွာ ပူရေတွာ ဒေတိ၊ တဿပိ တေနေဝ ကာရဏေန အနဂ္ဂပါကောတိ[၅] နာမံ ဇာတံ၊ အပ္ပမာဏပါကောတိ အတ္ထော။

တေ ဥဘောပိ ဧကဒိဝသံ ပါတောဝ မုခဓောဝနတ္ထံ ဗဟိဂါမံ အဂမံသု။ တသ္မိံ သမယေ ဟိမဝန္တတော ဒွေ မဟိဒ္ဓိကာ တာပသာ ဘိက္ခာစာရတ္ထာယ အာကာသေန အာဂန္တွာ တေသံ သဟာယကာနံ အဝိဒူရေ ဩတရိတွာ “မာ နော[၆] ဧတေ ပဿိံသူ”တိ ဧကပဿေ အဋ္ဌံသု။ တေ ဥဘောပိ ဇနာ တေသံ လာဘုဘာဇနာဒိပရိက္ခာရံ သံဝိဓာယ အန္တောဂါမံ သန္ဓာယ ဘိက္ခာယ ဂတာနံ[၇] သန္တိကံ အာဂမ္မ ဝန္ဒိံသု။ အထ နေ တာပသာ “ကာယ ဝေလာယ အာဂတတ္ထ မဟာပုညာ”တိ အာဟံသု။ တေ “အဓုနာဝ ဘန္တေ”တိ

၁-စုဒ္ဒသဘတ္တစ္ဆေဒံ (က) ၂-အယျကပေယျကာဒယော (သျာ) ၃-ဒွါရေသု (သီ)
၄-အာဂတယာစကောတိ (သီ)၊ အာဂတဝါစကောတိ (သျာ)
၅-အနာဂတဝါစကောတိ (သျာ)၊ အနဂ္ဂတပါကောတိ (က)
၆-ဩတရိယမာနာ (က) ၇-သန္ဓာယ ပယာတာနံ (သီ)၊ သန္ဓာယ သနုပယာတာနံ (သျာ)

vatvā tesaṁ hatthato lābubhājanaṁ gahetvā attano attano gehaṁ netvā bhattakiccapariyosāne nibaddhaṁ bhikkhāgahaṇatthaṁ paṭiññaṁ gaṇhiṁsu.

Tesu eko tāpaso sapariḷāhakāyadhātuko hoti, so attano ānubhāvena mahāsamudda-udakaṁ dvedhā katvā Pathavindharanāgarājassa bhavanaṁ gantvā divāvihāraṁ nisīdati. So utusappāyaṁ gahetvā paccāgantvā attano upaṭṭhākassa gehe bhattānumodanaṁ karonto "Pathavindharanāgabhavanaṁ viya hotū"ti vadati. Atha naṁ ekadivasaṁ upaṭṭhāko pucchi "bhante tumhe anumodanaṁ karontā 'Pathavindharanāgabhavanaṁ viya hotū'ti vadatha, mayamassa atthaṁ na jānāma, kiṁ vuttaṁ hoti idaṁ bhante"ti. Āma kuṭumbiya ahaṁ "tumhākaṁ sampatti Pathavindharanāgarājasampattisadisā hotū"ti vadāmīti. Kuṭumbiko tato paṭṭhāya Pathavindharanāgarājabhavane cittaṁ ṭhapesi.

Itaro tāpaso Tāvatiṁsabhavanaṁ gantvā suññe Serisakavimāne divāvihāraṁ karoti. So āgacchanto gacchanto ca Sakkassa devarājassa sampattiṁ disvā attano upaṭṭhākassa anumodanaṁ karonto "Sakkavimānaṁ viya hotū"ti vadati. Atha naṁ sopi kuṭumbiyo itaro sahāyako taṁ tāpasaṁ viya pucchi. So tassa vacanaṁ sutvā Sakkabhavane cittaṁ ṭhapesi. Te ubhopi patthitaṭṭhānesuyeva nibbattā.

Pathavindharabhavane nibbatto Pathavindharanāgarājā nāma jāto. So nibbattakkhaṇe attano attabhāvaṁ disvā "amanāpassa vata me ṭhānassa kulupakatāpaso vaṇṇaṁ kathesi, urena parisakkitvā vicaraṇaṭṭhānametaṁ, nūna so aññaṁ ṭhānaṁ na jānātī"ti vippaṭisārī ahosi. Athassa taṁkhaṇeyeva alaṅkatapaṭiyattāni nāganāṭakāni sabbadisāsu tūriyāni paggaṇhiṁsu. So tasmiṁyeva khaṇe taṁ attabhāvaṁ vijahitvā māṇavakavaṇṇī ahosi. Anvaddhamāsañca cattāro mahārājāno Sakkassa upaṭṭhānaṁ gacchanti. Tasmā sopi Virūpakkhena nāgaraññā saddhiṁ Sakkassa upaṭṭhānaṁ gato. Sakko taṁ dūratova āgacchantaṁ disvā sañjāni. Atha naṁ samīpe āgantvā ṭhitakāle "kahaṁ nibbattosi sammā"ti pucchi. Mā kathesi mahārāja, urena parisakkanaṭṭhāne nibbattomhi, tumhe pana kalyāṇamittaṁ labhitthāti. Samma tvaṁ "aṭṭhāne nibbattomhī"ti mā



ဝတွာ တေသံ ဟတ္ထတော လာဗုဘာဇနံ ဂဟေတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဂေဟံ နေတွာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ နိဗဒ္ဓံ ဘိက္ခာဂဟဏတ္ထံ ပဋိညံ ဂဏှိံသု။

တေသု ဧကော တာပသော သပရိဠာဟကာယဓာတုကော ဟောတိ၊ သော အတ္တနော အာနုဘာဝေန မဟာသမုဒ္ဒဥဒကံ ဒွေဓာ ကတွာ ပထဝိန္ဓရနာဂရာဇဿ ဘဝနံ ဂန္တွာ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီဒတိ။ သော ဥတုသပ္ပါယံ ဂဟေတွာ ပစ္စာဂန္တွာ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကဿ ဂေဟေ ဘတ္တာနုမောဒနံ ကရောန္တော "ပထဝိန္ဓရနာဂဘဝနံ ဝိယ ဟောတူ"တိ ဝဒတိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ ဥပဋ္ဌာကော ပုစ္ဆိ "ဘန္တေ တုမှေ အနုမောဒနံ ကရောန္တာ 'ပထဝိန္ဓရနာဂဘဝနံ ဝိယ ဟောတူ'တိ ဝဒထ၊ မယမဿ အတ္ထံ န ဇာနာမ၊ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ ဣဒံ ဘန္တေ"တိ။ အာမ ကုဋုမ္ဗိယ အဟံ "တုမှာကံ သမ္ပတ္တိ ပထဝိန္ဓရနာဂရာဇသမ္ပတ္တိသဒိသာ ဟောတူ"တိ ဝဒါမီတိ။ ကုဋုမ္ဗိကော တတော ပဋ္ဌာယ ပထဝိန္ဓရနာဂရာဇဘဝနေ စိတ္တံ ဌပေသိ။

ဣတရော တာပသော တာဝတိံသဘဝနံ ဂန္တွာ သုညေ သေရိသကဝိမာနေ ဒိဝါဝိဟာရံ ကရောတိ။ သော အာဂစ္ဆန္တော ဂစ္ဆန္တော စ သက္ကဿ ဒေဝရာဇဿ သမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကဿ အနုမောဒနံ ကရောန္တော "သက္ကဝိမာနံ ဝိယ ဟောတူ"တိ ဝဒတိ။ အထ နံ သောပိ ကုဋုမ္ဗိယော ဣတရော သဟာယကော တံ တာပသံ ဝိယ ပုစ္ဆိ။ သော တဿ ဝစနံ သုတွာ သက္ကဘဝနေ စိတ္တံ ဌပေသိ။ တေ ဥဘောပိ ပတ္ထိတဋ္ဌာနေသုယေဝ နိဗ္ဗတ္တာ။

ပထဝိန္ဓရဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တော ပထဝိန္ဓရနာဂရာဇာ နာမ ဇာတော။ သော နိဗ္ဗတ္တက္ခဏေ အတ္တနော အတ္တဘာဝံ ဒိသွာ "အမနာပဿ ဝတ မေ ဌာနဿ ကုလုပကတာပသော ဝဏ္ဏံ ကထေသိ၊ ဥရေန ပရိသက္ကိတွာ ဝိစရဏဋ္ဌာနမေတံ၊ နူန သော အညံ ဌာနံ န ဇာနာတီ"တိ ဝိပ္ပဋိသာရီ အဟောသိ။ အထဿ တံခဏေယေဝ အလင်္ကတပဋိယတ္တာနိ နာဂနာဋကာနိ သဗ္ဗဒိသာသု တူရိယာနိ ပဂ္ဂဏှိံသု။ သော တသ္မိံယေဝ ခဏေ တံ အတ္တဘာဝံ ဝိဇဟိတွာ မာဏဝကဝဏ္ဏီ အဟောသိ။ အနွဍ္ဍမာသဉ္စ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော သက္ကဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တိ။ တသ္မာ သောပိ ဝိရူပက္ခေန နာဂရညာ သဒ္ဓိံ သက္ကဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂတော။ သက္ကော တံ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ သဉ္ဇာနိ။ အထ နံ သမီပေ အာဂန္တွာ ဌိတကာလေ "ကဟံ နိဗ္ဗတ္တောသိ သမ္မာ"တိ ပုစ္ဆိ။ မာ ကထေသိ မဟာရာဇ၊ ဥရေန ပရိသက္ကနဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တောမှိ၊ တုမှေ ပန ကလျာဏမိတ္တံ လဘိတ္ထာတိ။ သမ္မ တွံ "အဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တောမှီ"တိ မာ

vitakkayi[1], Padumuttaradasabalo loke nibbatto, tassa adhikārakammaṁ katvā imaṁyeva ṭhānaṁ patthehi, ubho sukhaṁ vasissāmāti. So "evaṁ deva karissāmī"ti gantvā Padumuttaradasabalaṁ nimantetvā attano nāgabhavane nāgaparisāya saddhiṁ sabbarattiṁ sakkārasammānaṁ sajjesi.

Satthā punadivase uṭṭhite aruṇe attano upaṭṭhākaṁ Sumanattheraṁ āmantesi "Sumana ajja Tathāgato dūraṁ bhikkhācāraṁ gamissati, mā puthujjanabhikkhū āgacchantu, tepiṭakā paṭisambhidāppattā chaḷabhiññāva āgacchantū"ti. Thero Satthu vacanaṁ sutvā sabbesaṁ ārocesi. Satthārā saddhiṁ satasahassā bhikkhū ākāsaṁ pakkhandiṁsu. Pathavindharo nāgaparisāya saddhiṁ Dasabalassa paccuggamanaṁ āgato Satthāraṁ parivāretvā samuddamatthake[2] maṇivaṇṇā ūmiyo maddamānaṁ bhikkhusaṁghaṁ oloketvā ādito Satthāraṁ, pariyosāne saṁghanavakaṁ Tathāgatassa puttaṁ Uparevatasāmaṇeraṁ nāma olokento "anacchariyo sesasāvakānaṁ evarūpo iddhānubhāvo, imassa pana taruṇabāladārakassa[3] evarūpo iddhānubhāvo ativiya acchariyo"ti pītipāmojjaṁ uppādesi.

Athassa bhavane Dasabale nisinne sesabhikkhūsu koṭito paṭṭhāya nisīdantesu Satthu sammukhaṭṭhāneyeva Uparevatasāmaṇerassa āsanaṁ pāpuṇi. Nāgarājā yāguṁ dentopi khajjakaṁ dentopi sakiṁ Dasabalaṁ oloketi, sakiṁ Uparevatasāmaṇeraṁ. Tassa kira sarīre Satthu sarīre viya dvattiṁsa mahāpurisalakkhaṇāni paññāyanti. Tato nāgarājā "ayaṁ sāmaṇero Buddhānaṁ sadiso paññāyati, kiṁ nu kho hotī"ti avidūre nisinnaṁ aññataraṁ bhikkhuṁ pucchi "ayaṁ bhante sāmaṇero Dasabalassa kiṁ hotī"ti. Putto mahārājāti. So cintesi "mahā vatāyaṁ bhikkhu, evarūpassa sobhaggappattassa[4] Tathāgatassa puttabhāvaṁ labhi. Sarīrampissa ekadesena Buddhānaṁ sarīrasadisaṁ paññāyati, mayāpi anāgate evarūpena bhavituṁ vaṭṭatī"ti sattāhaṁ mahādānaṁ datvā "bhante ahaṁ imassa adhikārakammassānubhāvena ayaṁ Uparevato viya anāgate ekassa Buddhassa putto bhaveyyan"ti patthanaṁ akāsi.

1. Vitakkāhi (Ka)
2. Samuddamatthakena (Sī)
3. Taruṇalalitadārakassa (Sī)
4. Evaṁ rūpaggayasaggapattassa (Sī)



ဝိတက္ကယိ[၁]၊ ပဒုမုတ္တရဒသဗလော လောကေ နိဗ္ဗတ္တော၊ တဿ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ ဣမံယေဝ ဌာနံ ပတ္ထေဟိ၊ ဥဘော သုခံ ဝသိဿာမာတိ။ သော “ဧဝံ ဒေဝ ကရိဿာမီ”တိ ဂန္တွာ ပဒုမုတ္တရဒသဗလံ နိမန္တေတွာ အတ္တနော နာဂဘဝနေ နာဂပရိသာယ သဒ္ဓိံ သဗ္ဗရတ္တိံ သက္ကာရသမ္မာနံ သဇ္ဇေသိ။

သတ္ထာ ပုနဒိဝသေ ဥဋ္ဌိတေ အရုဏေ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကံ သုမနတ္ထေရံ အာမန္တေသိ “သုမန အဇ္ဇ တထာဂတော ဒူရံ ဘိက္ခာစာရံ ဂမိဿတိ၊ မာ ပုထုဇ္ဇနဘိက္ခူ အာဂစ္ဆန္တု၊ တေပိဋကာ ပဋိသမ္ဘိဒါပ္ပတ္တာ ဆဠဘိညာဝ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ။ ထေရော သတ္ထု ဝစနံ သုတွာ သဗ္ဗေသံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ သတသဟဿာ ဘိက္ခူ အာကာသံ ပက္ခန္ဒိံသု။ ပထဝိန္ဓရော နာဂပရိသာယ သဒ္ဓိံ ဒသဗလဿ ပစ္စုဂ္ဂမနံ အာဂတော သတ္ထာရံ ပရိဝါရေတွာ သမုဒ္ဒမတ္ထကေ[၂] မဏိဝဏ္ဏာ ဦမိယော မဒ္ဒမာနံ ဘိက္ခုသံဃံ ဩလောကေတွာ အာဒိတော သတ္ထာရံ, ပရိယောသာနေ သံဃနဝကံ တထာဂတဿ ပုတ္တံ ဥပရေဝတသာမဏေရံ နာမ ဩလောကေန္တော “အနစ္ဆရိယော သေသသာဝကာနံ ဧဝရူပေါ ဣဒ္ဓါနုဘာဝေါ၊ ဣမဿ ပန တရုဏဗာလဒါရကဿ[၃] ဧဝရူပေါ ဣဒ္ဓါနုဘာဝေါ အတိဝိယ အစ္ဆရိယော”တိ ပီတိပါမောဇ္ဇံ ဥပ္ပါဒေသိ။

အထဿ ဘဝနေ ဒသဗလေ နိသိန္နေ သေသဘိက္ခူသု ကောဋိတော ပဋ္ဌာယ နိသီဒန္တေသု သတ္ထု သမ္မုခဋ္ဌာနေယေဝ ဥပရေဝတသာမဏေရဿ အာသနံ ပါပုဏိ။ နာဂရာဇာ ယာဂုံ ဒေန္တောပိ ခဇ္ဇကံ ဒေန္တောပိ သကိံ ဒသဗလံ ဩလောကေတိ၊ သကိံ ဥပရေဝတသာမဏေရံ။ တဿ ကိရ သရီရေ သတ္ထု သရီရေ ဝိယ ဒွတ္တိံသ မဟာပုရိသလက္ခဏာနိ ပညာယန္တိ။ တတော နာဂရာဇာ “အယံ သာမဏေရော ဗုဒ္ဓါနံ သဒိသော ပညာယတိ၊ ကိံ နု ခေါ ဟောတီ”တိ အဝိဒူရေ နိသိန္နံ အညတရံ ဘိက္ခုံ ပုစ္ဆိ “အယံ ဘန္တေ သာမဏေရော ဒသဗလဿ ကိံ ဟောတီ”တိ။ ပုတ္တော မဟာရာဇာတိ။ သော စိန္တေသိ “မဟာ ဝတာယံ ဘိက္ခု၊ ဧဝရူပဿ သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တဿ[၄] တထာဂတဿ ပုတ္တဘာဝံ လဘိ။ သရီရမ္ပိဿ ဧကဒေသေန ဗုဒ္ဓါနံ သရီရသဒိသံ ပညာယတိ၊ မယာပိ အနာဂတေ ဧဝရူပေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ “ဘန္တေ အဟံ ဣမဿ အဓိကာရကမ္မဿာနုဘာဝေန အယံ ဥပရေဝတော ဝိယ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ ပုတ္တော ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။

၁-ဝိတက္ကာဟိ (က)
၂-သမုဒ္ဒမတ္ထကေန (သီ)
၃-တရုဏလလိတဒါရကဿ (သီ)
၄-ဧဝံ ရူပဂ္ဂယသဂ္ဂပတ္တဿ (သီ)

Satthā anantarāyaṁ disvā “anāgate Gotamabuddhassa putto bhavissasī”ti byākaritvā pakkāmi.

Pathavindharopi puna addhamāse sampatte Virūpakkhena saddhiṁ Sakkassa upaṭṭhānaṁ gato. Atha naṁ samīpe ṭhitaṁ Sakko pucchi “patthito te samma ayaṁ devaloko”ti. Na patthito mahārājāti. Kiṁ dosaṁ addasāti. Doso natthi mahārāja, ahaṁ pana Dasabalassa puttaṁ Uparevatasāmaṇeraṁ passiṁ. Tassa me diṭṭhakālato paṭṭhāya aññattha cittaṁ na nami, svāhaṁ “anāgate ekassa Buddhassa evarūpo putto bhaveyyan”ti patthanaṁ akāsiṁ. Tvampi mahārāja ekaṁ patthanaṁ karohi, te mayaṁ nibbattaṭṭhāne na vinā bhavissāmāti. Sakko tassa vacanaṁ sampaṭicchitvā ekaṁ mahānubhāvaṁ bhikkhuṁ disvā “katarakulā nu kho nikkhamitvā ayaṁ kulaputto pabbajito”ti āvajjento “ayaṁ bhinnaṁ raṭṭhaṁ sandhāretuṁ samatthassa kulassa putto hutvā cuddasa bhattacchede katvā mātāpitaro pabbajjaṁ anujānāpetvā pabbajito”ti aññāsi. Ñatvā ca pana ajānanto viya Dasabalaṁ pucchitvā sattāhaṁ mahāsakkāraṁ katvā “bhante ahaṁ imassa kalyāṇakammassa nissandena tumhākaṁ sāsane ayaṁ kulaputto viya anāgate ekassa Buddhassa sāsane saddhāpabbajitānaṁ aggo bhaveyyan”ti patthanaṁ akāsi. Satthā anantarāyaṁ disvā “tvaṁ mahārāja anāgate Gotamassa Buddhassa sāsane saddhāpabbajitānaṁ aggo bhavissasī”ti byākaritvā pakkāmi. Sakkopi attano devapurameva gato.

Te ubhopi nibbattaṭṭhānato cavitvā devamanussesu saṁsarantā anekasahassakappe atikkamiṁsu. Ito pana dvānavutikappamatthake Phusso nāma Buddho loke udapādi. Tassa pitā Mahindo nāma rājā ahosi, vemātikā tayo kaniṭṭhabhātaro. Rājā divase divase “mayhaṁyeva Buddho mayhaṁ dhammo mayhaṁ saṁgho”ti mamāyanto sayameva Dasabalaṁ nibaddhaṁ bhojanaṁ bhojeti.

Athassa ekadivasaṁ paccanto kupito. So putte āmantesi “tātā paccanto kupito, tumhehi vā mayā vā gantabbaṁ. Yadi ahaṁ gacchāmi, tumhehi iminā niyāmena Basabalo paricaritabbo”ti. Te tayopi ekappahāreneva āhaṁsu “tāta tumhākaṁ gamanakiccaṁ natthi,



သတ္ထာ အနန္တရာယံ ဒိသွာ “အနာဂတေ ဂေါတမဗုဒ္ဓဿ ပုတ္တော ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကရိတွာ ပက္ကာမိ။

ပထဝိန္ဓရောပိ ပုန အဒ္ဓမာသေ သမ္ပတ္တေ ဝိရူပက္ခေန သဒ္ဓိံ သက္ကဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂတော။ အထ နံ သမီပေ ဌိတံ သက္ကော ပုစ္ဆိ “ပတ္ထိတော တေ သမ္မ အယံ ဒေဝလောကော”တိ။ န ပတ္ထိတော မဟာရာဇာတိ။ ကိံ ဒေါသံ အဒ္ဒသာတိ။ ဒေါသော နတ္ထိ မဟာရာဇ၊ အဟံ ပန ဒသဗလဿ ပုတ္တံ ဥပရေဝတသာမဏေရံ ပဿိံ။ တဿ မေ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ အညတ္ထ စိတ္တံ န နမိ၊ သွာဟံ “အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ ဧဝရူပေါ ပုတ္တော ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိံ။ တွမ္ပိ မဟာရာဇ ဧကံ ပတ္ထနံ ကရောဟိ၊ တေ မယံ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ န ဝိနာ ဘဝိဿာမာတိ။ သက္ကော တဿ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဧကံ မဟာနုဘာဝံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ “ကတရကုလာ နု ခေါ နိက္ခမိတွာ အယံ ကုလပုတ္တော ပဗ္ဗဇိတော”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “အယံ ဘိန္နံ ရဋ္ဌံ သန္ဓာရေတုံ သမတ္ထဿ ကုလဿ ပုတ္တော ဟုတွာ စုဒ္ဒသ ဘတ္တစ္ဆေဒေ ကတွာ မာတာပိတရော ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနာပေတွာ ပဗ္ဗဇိတော”တိ အညာသိ။ ဉတွာ စ ပန အဇာနန္တော ဝိယ ဒသဗလံ ပုစ္ဆိတွာ သတ္တာဟံ မဟာသက္ကာရံ ကတွာ “ဘန္တေ အဟံ ဣမဿ ကလျာဏကမ္မဿ နိဿန္ဒေန တုမှာကံ သာသနေ အယံ ကုလပုတ္တော ဝိယ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သတ္ထာ အနန္တရာယံ ဒိသွာ “တွံ မဟာရာဇ အနာဂတေ ဂေါတမဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကရိတွာ ပက္ကာမိ။ သက္ကောပိ အတ္တနော ဒေဝပုရမေဝ ဂတော။

တေ ဥဘောပိ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနတော စဝိတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တာ အနေကသဟဿကပ္ပေ အတိက္ကမိံသု။ ဣတော ပန ဒွါနဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ ဖုဿော နာမ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥဒပါဒိ။ တဿ ပိတာ မဟိန္ဒော နာမ ရာဇာ အဟောသိ၊ ဝေမာတိကာ တယော ကနိဋ္ဌဘာတရော။ ရာဇာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ “မယှံယေဝ ဗုဒ္ဓေါ မယှံ ဓမ္မော မယှံ သံဃော”တိ မမာယန္တော သယမေဝ ဒသဗလံ နိဗဒ္ဓံ ဘောဇနံ ဘောဇေတိ။

အထဿ ဧကဒိဝသံ ပစ္စန္တော ကုပိတော။ သော ပုတ္တေ အာမန္တေသိ “တာတာ ပစ္စန္တော ကုပိတော၊ တုမှေဟိ ဝါ မယာ ဝါ ဂန္တဗ္ဗံ။ ယဒိ အဟံ ဂစ္ဆာမိ၊ တုမှေဟိ ဣမိနာ နိယာမေန ဒသဗလော ပရိစရိတဗ္ဗော”တိ။ တေ တယောပိ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ အာဟံသု “တာတ တုမှာကံ ဂမနကိစ္စံ နတ္ထိ၊

mayaṁ core vidhamissāmā"ti pitaraṁ vanditvā paccantaṁ gantvā core vidhamitvā vijitasaṅgāmā hutvā nivattiṁsu. Te antarāmagge pādamūlikehi saddhiṁ mantayiṁsu "tātā amhākaṁ gatakkhaṇeyeva pitā varaṁ dassati, kataraṁ varaṁ gaṇhāmā"ti. Ayyā tumhākaṁ pitu accayena dullabhaṁ nāma natthi, tumhākaṁ pana jeṭṭhabhātikaṁ Phussabuddhaṁ paṭijagganavaraṁ gaṇhathā"ti āhaṁsu. Te "kalyāṇaṁ tumhehi vuttan"ti sabbepi ekacittā hutvā gantvā pitaraṁ addasaṁsu. Tadā pitā tesaṁ pasīditvā varaṁ adāsi. Te "temāsaṁ Tathāgataṁ paṭijaggissāmā"ti varaṁ yāciṁsu. Rājā "ayaṁ dātuṁ na sakkā, aññaṁ varaṁ gaṇhathā"ti āha. Tāta amhākaṁ aññena varena kiccaṁ natthi, sace tumhe dātukāmā, etaṁyeva no varaṁ dethāti. Rājā tesu punappunaṁ kathentesu attanā paṭiññātattā "na sakkā na dātun"ti cintetvā āha "tātā ahaṁ tumhākaṁ varaṁ demi, apica kho pana Buddhā nāma durāsadā honti sīhā viya ekacarā, Dasabalaṁ paṭijaggantā appamattā bhaveyyāthā"ti.

Te cintayiṁsu "amhehi Tathāgataṁ paṭijaggantehi anucchavikaṁ katvā paṭijaggituṁ vaṭṭatī"ti sabbepi ekacittā hutvā dasasīlāni samādāya nirāmagandhā hutvā Satthu dānaggaparivahanake tayo purise ṭhapayiṁsu. Tesu eko dhanadhaññuppādako ahosi, eko māpako, eko dānasaṁvidhāyako. Tesu dhanadhaññuppādako[1] paccuppanne Bimbisāro mahārājā jāto, māpako Visākho upāsako, dānasaṁvidhāyako Raṭṭhapālattheroti. So tattha yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devapure nibbatto. Ayaṁ pana Rāhulatthero nāma Kassapadasabalassa kāle Kikissa Kāsirañño jeṭṭhaputto hutvā nibbatti, Pathavindharakumārotissa nāmaṁ akaṁsu. Tassa satta bhaginiyo-ahesuṁ. Tā Dasabalassa satta pariveṇāni kārayiṁsu. Pathavindharo oparajjaṁ labhi. So tā bhaginiyo āha "tumhehi kāritapariveṇesu mayhampi ekaṁ dethā"ti. Bhātika tumhe uparājaṭṭhāne ṭhitā, tumhehi nāma amhākaṁ dātabbaṁ, tumhe aññaṁ pariveṇaṁ karothāti. So tāsaṁ vacanaṁ sutvā pañca vihārasatāni kāresi. Pañca pariveṇasatānītipi vadanti. So tattha yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devapure nibbatti. Imasmiṁ pana Buddhuppāde Pathavindharakumāro amhākaṁ

1. Tesaṁ uppādako (Sī)



မယံ စောရေ ဝိဓမိဿာမာ''တိ ပိတရံ ဝန္ဒိတွာ ပစ္စန္တံ ဂန္တွာ စောရေ ဝိဓမိတွာ ဝိဇိတသင်္ဂါမာ ဟုတွာ နိဝတ္တိံသု။ တေ အန္တရာမဂ္ဂေ ပါဒမူလိကေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တယိံသု "တာတာ အမှာကံ ဂတက္ခဏေယေဝ ပိတာ ဝရံ ဒဿတိ၊ ကတရံ ဝရံ ဂဏှာမာ"တိ။ အယျာ တုမှာကံ ပိတု အစ္စယေန ဒုလ္လဘံ နာမ နတ္ထိ၊ တုမှာကံ ပန ဇေဋ္ဌဘာတိကံ ဖုဿဗုဒ္ဓံ ပဋိဇဂ္ဂနဝရံ ဂဏှထာ''တိ အာဟံသု။ တေ "ကလျာဏံ တုမှေဟိ ဝုတ္တ''န္တိ သဗ္ဗေပိ ဧကစိတ္တာ ဟုတွာ ဂန္တွာ ပိတရံ အဒ္ဒသံသု။ တဒါ ပိတာ တေသံ ပသီဒိတွာ ဝရံ အဒါသိ။ တေ "တေမာသံ တထာဂတံ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမာ''တိ ဝရံ ယာစိံသု။ ရာဇာ "အယံ ဒါတုံ န သက္ကာ၊ အညံ ဝရံ ဂဏှထာ"တိ အာဟ။ တာတ အမှာကံ အညေန ဝရေန ကိစ္စံ နတ္ထိ၊ သစေ တုမှေ ဒါတုကာမာ၊ ဧတံယေဝ နော ဝရံ ဒေထာတိ။ ရာဇာ တေသု ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တေသု အတ္တနာ ပဋိညာတတ္တာ "န သက္ကာ န ဒါတု"န္တိ စိန္တေတွာ အာဟ "တာတာ အဟံ တုမှာကံ ဝရံ ဒေမိ၊ အပိစ ခေါ ပန ဗုဒ္ဓါ နာမ ဒုရာသဒါ ဟောန္တိ သီဟာ ဝိယ ဧကစရာ၊ ဒသဗလံ ပဋိဇဂ္ဂန္တာ အပ္ပမတ္တာ ဘဝေယျာထာ''တိ။

တေ စိန္တယိံသု "အမှေဟိ တထာဂတံ ပဋိဇဂ္ဂန္တေဟိ အနုစ္ဆဝိကံ ကတွာ ပဋိဇဂ္ဂိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ သဗ္ဗေပိ ဧကစိတ္တာ ဟုတွာ ဒသသီလာနိ သမာဒါယ နိရာမဂန္ဓာ ဟုတွာ သတ္ထု ဒါနဂ္ဂပရိဝဟနကေ တယော ပုရိသေ ဌပယိံသု။ တေသု ဧကော ဓနဓညုပ္ပါဒကော အဟောသိ၊ ဧကော မာပကော၊ ဧကော ဒါနသံဝိဓာယကော။ တေသု ဓနဓညုပ္ပါဒကော[၁] ပစ္စုပ္ပန္နေ ဗိမ္ဗိသာရော မဟာရာဇာ ဇာတော၊ မာပကော ဝိသာခေါ ဥပါသကော, ဒါနသံဝိဓာယကော ရဋ္ဌပါလတ္ထေရောတိ။ သော တတ္ထ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝပုရေ နိဗ္ဗတ္တော။ အယံ ပန ရာဟုလတ္ထေရော နာမ ကဿပဒသဗလဿ ကာလေ ကိကိဿ ကာသိရညော ဇေဋ္ဌပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ပထဝိန္ဓရကုမာရောတိဿ နာမံ အကံသု။ တဿ သတ္တ ဘဂိနိယော အဟေသုံ။ တာ ဒသဗလဿ သတ္တ ပရိဝေဏာနိ ကာရယိံသု။ ပထဝိန္ဓရော ဩပရဇ္ဇံ လဘိ။ သော တာ ဘဂိနိယော အာဟ "တုမှေဟိ ကာရိတပရိဝေဏေသု မယှမ္ပိ ဧကံ ဒေထာ''တိ။ ဘာတိက တုမှေ ဥပရာဇဋ္ဌာနေ ဌိတာ၊ တုမှေဟိ နာမ အမှာကံ ဒါတဗ္ဗံ၊ တုမှေ အညံ ပရိဝေဏံ ကရောထာတိ။ သော တာသံ ဝစနံ သုတွာ ပဉ္စ ဝိဟာရသတာနိ ကာရေသိ။ ပဉ္စ ပရိဝေဏသတာနီတိပိ ဝဒန္တိ။ သော တတ္ထ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝပုရေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဣမသ္မိံ ပန ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ပထဝိန္ဓရကုမာရော အမှာကံ

၁-တေသံ ဥပ္ပါဒကော (သီ)

bodhisattassa aggamahesiyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi, tassa sahāyako Kururaṭṭhe Thullakoṭṭhitanigame Raṭṭhapālaseṭṭhigehe nibbatti.

Atha amhākaṁ Dasabalo abhisambodhiṁ patvā pavattitavaradhammacakko anupubbena[1] Kapilavatthuṁ āgantvā Rāhulakumāraṁ pabbājesi. Tassa pabbajjāvidhānaṁ Pāḷiyaṁ[2] āgatameva. Evaṁ pabbajitassa panassa Satthā abhiṇha-ovādavasena Rāhulovādasuttaṁ abhāsi. Rāhulopi pātova vuṭṭhāya hatthena vālukaṁ ukkhipitvā "Dasabalassa ceva ācariyupajjhāyānañca santikā ajja ettakaṁ ovādaṁ labheyyan"ti vadati. Bhikkhusaṁghamajjhe kathā udapādi "ovādakkhamo vata Rāhulasāmaṇero pitu anucchaviko putto"ti. Satthā bhikkhūnaṁ cittācāraṁ ñatvā "mayi gate ekā dhammadesanā ca vaḍḍhissati, Rāhulassa ca guṇo pākaṭo bhavissatī"ti gantvā dhammasabhāyaṁ Buddhāsāne nisinno bhikkhū āmantesi "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti. Rāhulasāmaṇerassa ovādakkhamabhāvaṁ kathema Bhagavā ti. Satthā imasmiṁ ṭhāne ṭhatvā Rāhulassa guṇadīpanatthaṁ Migajātakaṁ āharitvā kathesi—

"Migaṁ tipallatthamanekamāyaṁ,
Aṭṭhakkhuraṁ aḍḍharattā papāyiṁ.
Ekena sotena chamā'ssasanto,
Chahi kalāhitibhoti bhāgineyyo"ti[3].

Athassa sattavassikasāmaṇerakāle "mā heva kho Rāhulo daharabhāvena kīḷanatthāyapi sampajānamusā bhāseyyā"ti Ambalaṭṭhiyarāhulovādaṁ[4] desesi. Aṭṭhārasavassikasāmaṇerakāle Tathāgatassa pacchato piṇḍāya pavisantassa Satthu ceva attano ca rūpasampattiṁ disvā gehasitaṁ vitakkaṁ vitakkentassa "yaṁkiñci Rāhula rūpan"ti-ādinā nayena Mahārāhulovādasuttantaṁ[5] kathesi. Saṁyuttake[6] pana Rāhulovādopi Aṅguttare[7] Rāhulovādopi therassa vipassanācāroyeva. Athassa Satthā ñāṇaparipākaṁ ñatvā avassikabhikkhukāle Andhavane nisinno Cūḷarāhulovādaṁ[8] kathesi. Desanāpariyosāne Rāhulatthero koṭisatasahassadevatāhi saddhiṁ arahattaṁ pāpuṇi,

1. Anukkamena (Sī) 2. Vi 3. 115 piṭṭhe. 3. Khu 5. 5 piṭṭhe Jātake.
4. Ma 2. 77 piṭṭhe. 5. Ma 2. 84 piṭṭhe. 6. Saṁ 2. 324 piṭṭhe.
7. Aṁ 1. 483 piṭṭhe. 8. Ma 3. 324 piṭṭhe.



ဗောဓိသတ္တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ တဿ သဟာယကော ကုရုရဋ္ဌေ ထုလ္လကောဋ္ဌိတနိဂမေ ရဋ္ဌပါလသေဋ္ဌိဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ။

အထ အမှာကံ ဒသဗလော အဘိသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော အနုပုဗ္ဗေန[၁] ကပိလဝတ္ထုံ အာဂန္တွာ ရာဟုလကုမာရံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ တဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာဝိဓာနံ ပါဠိယံ[၂] အာဂတမေဝ။ ဧဝံ ပဗ္ဗဇိတဿ ပနဿ သတ္ထာ အဘိဏှဩဝါဒဝသေန ရာဟုလောဝါဒသုတ္တံ အဘာသိ။ ရာဟုလောပိ ပါတောဝ ဝုဋ္ဌာယ ဟတ္ထေန ဝါလုကံ ဥက္ခိပိတွာ "ဒသဗလဿ စေဝ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနဉ္စ သန္တိကာ အဇ္ဇ ဧတ္တကံ ဩဝါဒံ လဘေယျ"န္တိ ဝဒတိ။ ဘိက္ခုသံဃမဇ္ဈေ ကထာ ဥဒပါဒိ "ဩဝါဒက္ခမော ဝတ ရာဟုလသာမဏေရော ပိတု အနုစ္ဆဝိကော ပုတ္တော"တိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခူနံ စိတ္တာစာရံ ဉတွာ "မယိ ဂတေ ဧကာ ဓမ္မဒေသနာ စ ဝဍ္ဎိဿတိ၊ ရာဟုလဿ စ ဂုဏော ပါကဋော ဘဝိဿတီ"တိ ဂန္တွာ ဓမ္မသဘာယံ ဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ။ ရာဟုလသာမဏေရဿ ဩဝါဒက္ခမဘာဝံ ကထေမ ဘဂဝါတိ။ သတ္ထာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဌတွာ ရာဟုလဿ ဂုဏဒီပနတ္ထံ မိဂဇာတကံ အာဟရိတွာ ကထေသိ—

"မိဂံ တိပလ္လတ္ထမနေကမာယံ၊
အဋ္ဌက္ခုရံ အဍ္ဎရတ္တာ ပပါယိံ။
ဧကေန သောတေန ဆမာ'ဿသန္တော၊
ဆဟိ ကလာဟိတိဘောတိ ဘာဂိနေယျော"တိ[၃]။

အထဿ သတ္တဝဿိကသာမဏေရကာလေ "မာ ဟေဝ ခေါ ရာဟုလော ဒဟရဘာဝေန ကီဠနတ္ထာယပိ သမ္ပဇာနမုသာ ဘာသေယျာ"တိ အမ္ဗလဋ္ဌိယရာဟုလောဝါဒံ[၄] ဒေသေသိ။ အဋ္ဌာရသဝဿိကသာမဏေရကာလေ တထာဂတဿ ပစ္ဆတော ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တဿ သတ္ထု စေဝ အတ္တနော စ ရူပသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ ဂေဟသိတံ ဝိတက္ကံ ဝိတက္ကေန္တဿ "ယံကိဉ္စိ ရာဟုလ ရူပ"န္တိအာဒိနာ နယေန မဟာရာဟုလောဝါဒသုတ္တန္တံ[၅] ကထေသိ။ သံယုတ္တကေ[၆] ပန ရာဟုလောဝါဒေါပိ အင်္ဂုတ္တရေ[၇] ရာဟုလောဝါဒေါပိ ထေရဿ ဝိပဿနာစာရောယေဝ။ အထဿ သတ္ထာ ဉာဏပရိပါကံ ဉတွာ အဝဿိကဘိက္ခုကာလေ အန္ဓဝနေ နိသိန္နော စူဠရာဟုလောဝါဒံ[၈] ကထေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ရာဟုလတ္ထေရော ကောဋိသတသဟဿဒေဝတာဟိ သဒ္ဓိံ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊

၁-အနုက္ကမေန (သီ) ၂-ဝိ ၃-၁၁၅-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၅-၅-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။ ၄-မ ၂-၇၇-ပိဋ္ဌေ။
၅-မ ၂-၈၄-ပိဋ္ဌေ။ ၆-သံ ၂-၃၂၄-ပိဋ္ဌေ။ ၇-အံ ၁-၄၈၃-ပိဋ္ဌေ။ ၈-မ ၃-၃၂၄-ပိဋ္ဌေ။

sotāpannasakadāgāmi-anāgāmidevatānaṁ gaṇanā natthi. Atha Satthā aparabhāge ariyasaṁghamajjhe nisinno theraṁ imasmiṁ sāsane sikkhākāmānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesi.

Satthari pana Kururaṭṭhe cārikāya nikkhamitvā Thullakoṭṭhitaṁ anuppatte Raṭṭhapālo kulaputto Satthu dhammadesanaṁ sutvā paṭiladdhasaddho mātāpitaro anujānāpetvā Dasabalaṁ upasaṅkamitvā Satthu āṇattiyā aññatarassa therassa santike pabbaji. Tassa pabbajitadivasato paṭṭhāya seṭṭhigahapati bhikkhū attano nivesanadvārena gacchante disvā “kiṁ tumhākaṁ imasmiṁ gehe kammaṁ, ekova puttako ahosi, taṁ gaṇhitvā gatattha, idāni kiṁ karissathā”ti akkosati paribhāsati. Satthā addhamāsaṁ Thullakoṭṭhite vasitvā puna Sāvatthimeva agamāsi. Tatthā yasmā Raṭṭhapālo yoniso manasikaronto kammaṁ katvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇi. So Satthāraṁ anujānāpetvā mātāpitaro dassanatthaṁ Thullakoṭṭhitaṁ gantvā tattha sapadānaṁ piṇḍāya caranto pitu nivesane ābhidosikaṁ kummāsaṁ labhitvā taṁ amataṁ viya paribhuñjanto pitarā nimantito adhivāsetvā dutiyadivase pitu nivesane piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā alaṅkatapaṭiyatte itthijane asubhasaññaṁ uppādetvā ṭhitakova dhammaṁ desetvā jiyā mutto viya nārāco ākāsaṁ uppatitvā Korabyarañño Migacīraṁ[1] gantvā maṅgalasilāpaṭṭe nisinno dassanatthāya āgatassa rañño catupārijuññapaṭimaṇḍitaṁ dhammaṁ[2] desetvā anupubbena cārikaṁ caramāno puna Satthu santikaṁyeva āgato. Evametaṁ vatthu samuṭṭhitaṁ. Atha Satthā aparabhāge ariyagaṇamajjhe nisinno theraṁ imasmiṁ sāsane saddhāpabbajitānaṁ kulaputtānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Kuṇḍadhānattheravatthu

211. Tatiye **paṭhamaṁ salākaṁ gaṇhantānan**ti sabbapaṭhamaṁ salākagāhakānaṁ bhikkhūnaṁ Kuṇḍadhānatthero aggoti dasseti. So kira thero Mahāsubhaddāya nimantitadivase Tathāgate Ugganagaraṁ gacchante “ajja Satthā dūraṁ bhikkhācāraṁ gamissati, puthujjanā salākaṁ mā gaṇhantu,

1. Korabbarañño migājinaṁ (Ka) 2. Ma 2. 254 piṭṭhe.



သောတာပန္နသကဒါဂါမိအနာဂါမိဒေဝတာနံ ဂဏနာ နတ္ထိ။ အထ သတ္ထာ အပရဘာဂေ အရိယသံဃမဇ္ဈေ နိသိန္နော ထေရံ ဣမသ္မိံ သာသနေ သိက္ခာကာမာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။

သတ္ထရိ ပန ကုရုရဋ္ဌေ စာရိကာယ နိက္ခမိတွာ ထုလ္လကောဋ္ဌိတံ အနုပ္ပတ္တေ ရဋ္ဌပါလော ကုလပုတ္တော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ မာတာပိတရော အနုဇာနာပေတွာ ဒသဗလံ ဥပသင်္ကမိတွာ သတ္ထု အာဏတ္တိယာ အညတရဿ ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ တဿ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ သေဋ္ဌိဂဟပတိ ဘိက္ခူ အတ္တနော နိဝေသနဒွါရေန ဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ “ကိံ တုမှာကံ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ကမ္မံ၊ ဧကောဝ ပုတ္တကော အဟောသိ၊ တံ ဂဏှိတွာ ဂတတ္ထ၊ ဣဒါနိ ကိံ ကရိဿထာ”တိ အက္ကောသတိ ပရိဘာသတိ။ သတ္ထာ အဍ္ဎမာသံ ထုလ္လကောဋ္ဌိတေ ဝသိတွာ ပုန သာဝတ္ထိမေဝ အဂမာသိ။ တတ္ထာ ယသ္မာ ရဋ္ဌပါလော ယောနိသော မနသိကရောန္တော ကမ္မံ ကတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သော သတ္ထာရံ အနုဇာနာပေတွာ မာတာပိတရော ဒဿနတ္ထံ ထုလ္လကောဋ္ဌိတံ ဂန္တွာ တတ္ထ သပဒါနံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ပိတု နိဝေသနေ အာဘိဒောသိကံ ကုမ္မာသံ လဘိတွာ တံ အမတံ ဝိယ ပရိဘုဉ္ဇန္တော ပိတရာ နိမန္တိတော အဓိဝါသေတွာ ဒုတိယဒိဝသေ ပိတု နိဝေသနေ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ အလင်္ကတပဋိယတ္တေ ဣတ္ထိဇနေ အသုဘသညံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဌိတကောဝ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဇိယာ မုတ္တော ဝိယ နာရာစော အာကာသံ ဥပ္ပတိတွာ ကောရဗျရညော မိဂစီရံ[1] ဂန္တွာ မင်္ဂလသိလာပဋ္ဋေ နိသိန္နော ဒဿနတ္ထာယ အာဂတဿ ရညော စတုပါရိဇုညပဋိမဏ္ဍိတံ ဓမ္မံ[2] ဒေသေတွာ အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရမာနော ပုန သတ္ထု သန္တိကံယေဝ အာဂတော။ ဧဝမေတံ ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။ အထ သတ္ထာ အပရဘာဂေ အရိယဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္နော ထေရံ ဣမသ္မိံ သာသနေ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတာနံ ကုလပုတ္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ကုဏ္ဍဓာနတ္ထေရဝတ္ထု

၂၁၁။ တတိယေ **ပဌမံ သလာကံ ဂဏှန္တာနန္တိ** သဗ္ဗပဌမံ သလာကဂါဟကာနံ ဘိက္ခူနံ ကုဏ္ဍဓာနတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ သော ကိရ ထေရော မဟာသုဘဒ္ဒါယ နိမန္တိတဒိဝသေ တထာဂတေ ဥဂ္ဂနဂရံ ဂစ္ဆန္တေ “အဇ္ဇ သတ္ထာ ဒူရံ ဘိက္ခာစာရံ ဂမိဿတိ၊ ပုထုဇ္ဇနာ သလာကံ မာ ဂဏှန္တု၊

၁-ကောရဗ္ဗရညော မိဂါဇိနံ (က) ၂-မ ၂-၂၅၄-ပိဋ္ဌေ။

pañcasatā khīṇāsavāva gaṇhantū”ti vutte paṭhamameva sīhanādaṁ naditvā salākaṁ gaṇhi. Cūḷasubhaddāya nimantitadivase Tathāgate Sāketaṁ gacchantepi pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ antare paṭhamameva salākaṁ gaṇhi, Sunāparantajanapadaṁ gacchantepi. Imehi kāraṇehi thero paṭhamaṁ salākaṁ gaṇhantānaṁ aggo nāma jāto. **Kuṇḍadhāno**ti panassa nāmaṁ.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayaṁ kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare kulagehe nibbatto vuttanayeneva vihāraṁ gantvā dhammaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ paṭhamaṁ salākaṁ gaṇhantānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā Buddhānaṁ adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthetvā Satthārā anantarāyaṁ disvā byākato yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devesu ca manussesu ca saṁsaranto Kassapabuddhakāle bhūmaṭṭhakadevatā hutvā nibbatti. Dīghāyukabuddhānañca nāma na anvaddhamāsiko uposatho hoti. Vipassīdasabalassa hi chabbassantare chabbassantare uposatho ahosi, Kassapadasabalo pana chaṭṭhe chaṭṭhe māse pātimokkhaṁ osāresi. Tassa pātimokkhaṁ osāraṇakāle disāvāsikā dve sahāyakā bhikkhū “uposathaṁ karissāmā”ti gacchanti. Ayaṁ bhummadevatā cintesi “imesaṁ dvinnaṁ bhikkhūnaṁ metti ativiya daḷhā, kiṁ nu kho bhedake sati bhijjeyya, na bhijjeyyā”ti tesaṁ okāsaṁ olokayamānā tesaṁ avidūreneva gacchati.

Atheko thero ekassa hatthe pattacīvaraṁ datvā sarīravaḷañjanatthaṁ udakaphāsukaṭṭhānaṁ gantvā dhotahatthapādo hutvā gumbasabhāgato nikkhamati. Bhummadevatā tassa therassa pacchato pacchato uttamarūpā itthī hutvā kese vidhunitvā saṁvidhāya bandhantī viya piṭṭhito paṁsuṁ puñchamānā viya sāṭakaṁ saṁvidhāya nivāsayamānā viya ca hutvā therassa padānupadikā hutvā gumbato nikkhantā. Ekamante ṭhito sahāyakatthero imaṁ kāraṇaṁ disvā domanassajāto “naṭṭho dāni me iminā bhikkhunā saddhiṁ dīgharattānugato sineho. Sacāhaṁ evaṁidhabhāvaṁ[1] jāneyyaṁ, ettakaṁ addhānaṁ iminā saddhiṁ vissāsaṁ na kareyyan”ti cintetvā āgacchantassevassa “handāvuso tuyhaṁ pattacīvaraṁ, tādisena pāpena sahāyena saddhiṁ ekamaggaṁ na gacchāmī”ti āha. Taṁ kathaṁ sutvā

1. Evaṁ ṭhitabhāvaṁ (Ka)



ပဉ္စသတာ ခီဏာသဝါဝ ဂဏှန္တူ”တိ ဝုတ္တေ ပဌမမေဝ သီဟနာဒံ နဒိတွာ သလာကံ ဂဏှိ။ စူဠသုဘဒ္ဒါယ နိမန္တိတဒိဝသေ တထာဂတေ သာကေတံ ဂစ္ဆန္တေပိ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ အန္တရေ ပဌမမေဝ သလာကံ ဂဏှိ၊ သုနာပရန္တဇနပဒံ ဂစ္ဆန္တေပိ။ ဣမေဟိ ကာရဏေဟိ ထေရော ပဌမံ သလာကံ ဂဏှန္တာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။ **ကုဏ္ဍဓာနော**တိ ပနဿ နာမံ။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ပဌမံ သလာကံ ဂဏှန္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ ဗုဒ္ဓါနံ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတွာ သတ္ထာရာ အနန္တရာယံ ဒိသွာ ဗျာကတော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သံသရန္တော ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ဘူမဋ္ဌကဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဒီဃာယုကဗုဒ္ဓါနဉ္စ နာမ န အန္ဝဍ္ဎမာသိကော ဥပေါသထော ဟောတိ။ ဝိပဿီဒသဗလဿ ဟိ ဆဗ္ဗဿန္တရေ ဆဗ္ဗဿန္တရေ ဥပေါသထော အဟောသိ၊ ကဿပဒသဗလော ပန ဆဋ္ဌေ ဆဋ္ဌေ မာသေ ပါတိမောက္ခံ ဩသာရေသိ။ တဿ ပါတိမောက္ခံ ဩသာရဏကာလေ ဒိသာဝါသိကာ ဒွေ သဟာယကာ ဘိက္ခူ “ဥပေါသထံ ကရိဿာမာ”တိ ဂစ္ဆန္တိ။ အယံ ဘုမ္မဒေဝတာ စိန္တေသိ “ဣမေသံ ဒွိန္နံ ဘိက္ခူနံ မေတ္တိ အတိဝိယ ဒဠှာ၊ ကိံ နု ခေါ ဘေဒကေ သတိ ဘိဇ္ဇေယျ, န ဘိဇ္ဇေယျာ”တိ တေသံ ဩကာသံ ဩလောကယမာနာ တေသံ အဝိဒူရေနေဝ ဂစ္ဆတိ။

အထေကော ထေရော ဧကဿ ဟတ္ထေ ပတ္တစီဝရံ ဒတွာ သရီရဝဠဉ္ဇနတ္ထံ ဥဒကဖာသုကဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဓောတဟတ္ထပါဒေါ ဟုတွာ ဂုမ္ဗသဘာဂတော နိက္ခမတိ။ ဘုမ္မဒေဝတာ တဿ ထေရဿ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော ဥတ္တမရူပါ ဣတ္ထီ ဟုတွာ ကေသေ ဝိဓုနိတွာ သံဝိဓာယ ဗန္ဓန္တီ ဝိယ ပိဋ္ဌိတော ပံသုံ ပုဉ္ဆမာနာ ဝိယ သာဋကံ သံဝိဓာယ နိဝါသယမာနာ ဝိယ စ ဟုတွာ ထေရဿ ပဒါနုပဒိကာ ဟုတွာ ဂုမ္ဗတော နိက္ခန္တာ။ ဧကမန္တေ ဌိတော သဟာယကတ္ထေရော ဣမံ ကာရဏံ ဒိသွာ ဒေါမနဿဇာတော “နဋ္ဌော ဒါနိ မေ ဣမိနာ ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ ဒီဃရတ္တာနုဂတော သိနေဟော။ သစာဟံ ဧဝံဝိဓဘာဝံ[၁] ဇာနေယျံ၊ ဧတ္တကံ အဒ္ဓါနံ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ ဝိဿာသံ န ကရေယျ”န္တိ စိန္တေတွာ အာဂစ္ဆန္တဿေဝဿ “ဟန္ဒာဝုသော တုယှံ ပတ္တစီဝရံ၊ တာဒိသေန ပါပေန သဟာယေန သဒ္ဓိံ ဧကမဂ္ဂံ န ဂစ္ဆာမီ”တိ အာဟ။ တံ ကထံ သုတွာ

၁-ဧဝံ ဌိတဘာဝံ (က)

tassa lajjibhikkhuno hadayaṁ tikhiṇasattiṁ gahetvā viddhaṁ viya ahosi. Tato naṁ āha “āvuso kiṁ nāmetaṁ vadasi, ahaṁ ettakaṁ kālaṁ dukkaṭamattampi āpattiṁ na jānāmi. Tvaṁ pana maṁ ajja ‘pāpo’ti vadasi, kiṁ te diṭṭhan”ti. Kiṁ aññena diṭṭhena, kiṁ tvaṁ evaṁvidhena alaṅkatapaṭiyattena mātugāmena saddhiṁ ekaṭṭhāne hutvā nikkhantoti. Natthetaṁ āvuso mayhaṁ, nāhaṁ evarūpaṁ mātugāmaṁ passāmīti. Tassa yāvatatiyaṁ kathentassāpi itaro thero kathaṁ asaddahitvā attanā diṭṭhakāraṇaṁyeva atthaṁ gahetvā[1] tena saddhiṁ ekamaggena agantvā aññena maggena Satthu santikaṁ gato. Itaropi aññena maggena Satthu santikaṁyeva gato.

Tato bhikkhusaṁghassa uposathāgāraṁ pavisanavelāya so bhikkhu taṁ bhikkhuṁ uposathagge sañjānitvā “imasmiṁ uposathagge evarūpo nāma pāpabhikkhu atthi, nāhaṁ tena saddhiṁ uposathaṁ karissāmī”ti nikkhamitvā bahi aṭṭhāsi. Bhummadevatā “bhāriyaṁ mayā kammaṁ katan”ti mahallaka-upāsakavaṇṇena tassa santikaṁ gantvā “kasmā bhante ayyo imasmiṁ ṭhāne ṭhito”ti āha. Upāsaka imaṁ uposathaggaṁ eko pāpabhikkhu paviṭṭho, ahaṁ tena saddhiṁ uposathaṁ na karomīti vatvā nikkhamitvā bahi ṭhitomhīti. Bhante mā evaṁ gaṇhatha, parisuddhasīlo esa bhikkhu. Tumhehi diṭṭhamātugāmo nāma ahaṁ, mayā tumhākaṁ vīmaṁsanatthāya “daḷhā nu kho imesaṁ therānaṁ metti, no daḷhā”ti lajji-alajjibhāvaṁ olokentena taṁ kammaṁ katanti. Ko pana tvaṁ sappurisāti. Ahaṁ ekā bhummadevatā bhanteti. Devaputto kathentova dibbānubhāvena ṭhatvā therassa pādesu patitvā “mayhaṁ bhante khamatha, etaṁ dosaṁ thero na jānāti, uposathaṁ karothā”ti theraṁ yācitvā uposathaggaṁ pavesesi. So thero uposathaṁ tāva ekaṭṭhāne akāsi, mittasanthavavasena na puna tena saddhiṁ ekaṭṭhāne ahosīti. Imassa therassa kammaṁ na kathiyati, cuditakatthero pana aparāparaṁ vipassanāya kammaṁ karonto arahattaṁ pāpuṇi.

Bhummadevatā tassa kammassa nissandena ekaṁ Buddhantaraṁ apāyato na muccittha. Sace pana kālena kālaṁ manussattaṁ āgacchati, aññena yena kenaci kato doso tasseva upari patati. So amhākaṁ

1. Aṭṭhiṁ katvā (Ka)



တဿ လဇ္ဇိဘိက္ခုနော ဟဒယံ တိခိဏသတ္တိံ ဂဟေတွာ ဝိဒ္ဓံ ဝိယ အဟောသိ။ တတော နံ အာဟ “အာဝုသော ကိံ နာမေတံ ဝဒသိ၊ အဟံ ဧတ္တကံ ကာလံ ဒုက္ကဋမတ္တမ္ပိ အာပတ္တိံ န ဇာနာမိ။ တွံ ပန မံ အဇ္ဇ ‘ပါပေါ’တိ ဝဒသိ၊ ကိံ တေ ဒိဋ္ဌ”န္တိ။ ကိံ အညေန ဒိဋ္ဌေန၊ ကိံ တွံ ဧဝံဝိဓေန အလင်္ကတပဋိယတ္တေန မာတုဂါမေန သဒ္ဓိံ ဧကဋ္ဌာနေ ဟုတွာ နိက္ခန္တောတိ။ နတ္ထေတံ အာဝုသော မယှံ၊ နာဟံ ဧဝရူပံ မာတုဂါမံ ပဿာမီတိ။ တဿ ယာဝတတိယံ ကထေန္တဿာပိ ဣတရော ထေရော ကထံ အသဒ္ဒဟိတွာ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌကာရဏံယေဝ အတ္ထံ ဂဟေတွာ[၁] တေန သဒ္ဓိံ ဧကမဂ္ဂေန အဂန္တွာ အညေန မဂ္ဂေန သတ္ထု သန္တိကံ ဂတော။ ဣတရောပိ အညေန မဂ္ဂေန သတ္ထု သန္တိကံယေဝ ဂတော။

တတော ဘိက္ခုသံဃဿ ဥပေါသထာဂါရံ ပဝိသနဝေလာယ သော ဘိက္ခု တံ ဘိက္ခုံ ဥပေါသထဂ္ဂေ သဉ္ဇာနိတွာ “ဣမသ္မိံ ဥပေါသထဂ္ဂေ ဧဝရူပေါ နာမ ပါပဘိက္ခု အတ္ထိ၊ နာဟံ တေန သဒ္ဓိံ ဥပေါသထံ ကရိဿာမီ”တိ နိက္ခမိတွာ ဗဟိ အဋ္ဌာသိ။ ဘုမ္မဒေဝတာ “ဘာရိယံ မယာ ကမ္မံ ကတ”န္တိ မဟလ္လက-ဥပါသကဝဏ္ဏေန တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကသ္မာ ဘန္တေ အယျော ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဌိတော”တိ အာဟ။ ဥပါသက ဣမံ ဥပေါသထဂ္ဂံ ဧကော ပါပဘိက္ခု ပဝိဋ္ဌော၊ အဟံ တေန သဒ္ဓိံ ဥပေါသထံ န ကရောမီတိ ဝတွာ နိက္ခမိတွာ ဗဟိ ဌိတောမှီတိ။ ဘန္တေ မာ ဧဝံ ဂဏှထ၊ ပရိသုဒ္ဓသီလော ဧသ ဘိက္ခု။ တုမှေဟိ ဒိဋ္ဌမာတုဂါမော နာမ အဟံ၊ မယာ တုမှာကံ ဝီမံသနတ္ထာယ “ဒဠှာ နု ခေါ ဣမေသံ ထေရာနံ မေတ္တိ, နော ဒဠှာ”တိ လဇ္ဇိအလဇ္ဇိဘာဝံ ဩလောကေန္တေန တံ ကမ္မံ ကတန္တိ။ ကော ပန တွံ သပ္ပုရိသာတိ။ အဟံ ဧကာ ဘုမ္မဒေဝတာ ဘန္တေတိ။ ဒေဝပုတ္တော ကထေန္တောဝ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေန ဌတွာ ထေရဿ ပါဒေသု ပတိတွာ “မယှံ ဘန္တေ ခမထ၊ ဧတံ ဒေါသံ ထေရော န ဇာနာတိ၊ ဥပေါသထံ ကရောထာ”တိ ထေရံ ယာစိတွာ ဥပေါသထဂ္ဂံ ပဝေသေသိ။ သော ထေရော ဥပေါသထံ တာဝ ဧကဋ္ဌာနေ အကာသိ၊ မိတ္တသန္ထဝဝသေန န ပုန တေန သဒ္ဓိံ ဧကဋ္ဌာနေ အဟောသီတိ။ ဣမဿ ထေရဿ ကမ္မံ န ကထိယတိ၊ စုဒိတကတ္ထေရော ပန အပရာပရံ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

ဘုမ္မဒေဝတာ တဿ ကမ္မဿ နိဿန္ဒေန ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ အပါယတော န မုစ္စိတ္ထ။ သစေ ပန ကာလေန ကာလံ မနုဿတ္တံ အာဂစ္ဆတိ၊ အညေန ယေန ကေနစိ ကတော ဒေါသော တဿေဝ ဥပရိ ပတတိ။ သော အမှာကံ

၁-အဋ္ဌိံ ကတွာ (က)

Bhagavato kāle Sāvatthiyaṁ brāhmaṇakule nibbatti, Dhānamāṇavotissa nāmaṁ akaṁsu. So vayappatto tayo vede uggaṇhitvā mahallakakāle Satthu dhammadesanaṁ sutvā paṭiladdhasaddho pabbaji, tassa upasampannadivasato paṭṭhāya ekā alaṅkatapaṭiyattā itthī tasmiṁ gāmaṁ pavisante saddhiṁyeva gāmaṁ pavisati, nikkhamante nikkhamati. Vihāraṁ pavisantepi pavisati, tiṭṭhantepi tiṭṭhatīti evaṁ niccānubandhā[1] paññāyati. Thero taṁ na passati, tassa pana purimassa kammassa nissandena sā aññesaṁ[2] upaṭṭhāti.

Gāme yāgubhikkhaṁ dadamānā itthiyo "bhante ayaṁ eko yāgu-uḷuṅko tumhākaṁ, eko imissā amhākaṁ sahāyikāyā"ti parihāsaṁ karonti. Therassa mahatī vihesā hoti. Vihāraṁ gatampi naṁ sāmaṇerā ceva daharabhikkhū ca parivāretvā "Dhāno koṇḍo jāto"ti parihāsaṁ karonti. Athassa teneva kāraṇena Kuṇḍadhānattheroti nāmaṁ jātaṁ. So uṭṭhāya samuṭṭhāya tehi kayiramānaṁ keḷiṁ sahituṁ asakkonto ummādaṁ gahetvā "tumhe koṇḍā, tumhākaṁ upajjhāyā koṇḍā, ācariyā koṇḍā"ti vadati. Atha naṁ Satthu ārocesuṁ "Kuṇḍadhāno daharasāmaṇerehi saddhiṁ evaṁ pharusavācaṁ vadatī"ti. Satthā taṁ pakkosāpetvā "saccaṁ bhikkhū"ti pucchitvā "saccaṁ Bhagavā"ti vutte "kasmā evaṁ vadesī"ti āha. Bhante nibaddhaṁ vihesaṁ asahanto evaṁ kathemīti. "Tvaṁ pubbe katakammaṁ yāvajjadivasā jīrāpetuṁ na sakkosi, puna evarūpaṁ pharusaṁ mā vada bhikkhū"ti vatvā āha—

"Māvoca pharusaṁ kañci, vuttā paṭivadeyyu taṁ.
Dukkhā hi sārambhakathā, paṭidaṇḍā phuseyyu taṁ.

Sace neresi attānaṁ, kaṁso upahato yathā.
Esa pattosi nibbānaṁ, sārambho te na vijjatī"ti[3].

Imañca pana tassa therassa mātugāmena saddhiṁ vicaraṇabhāvaṁ Kosalaraññopi kathayiṁsu. Rājā "gacchatha bhaṇe vīmaṁsathā"ti pesetvā sayampi mandeneva parivārena saddhiṁ therassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā ekamante olokento aṭṭhāsi. Tasmiṁ khaṇe thero sūcikammaṁ karonto nisinno hoti, sāpissa itthī avidūre ṭhāne ṭhitā viya paññāyati.

1. Niccānubaddhā (Sī, Syā) 2. So aññesaṁ (Sī) 3. Khu 1. 33 piṭṭhe Dhammapade.



ဘဂဝတော ကာလေ သာဝတ္ထိယံ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဓာနမာဏဝေါတိဿ နာမံ အကံသု။ သော ဝယပ္ပတ္တော တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ မဟလ္လကကာလေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိ၊ တဿ ဥပသမ္ပန္နဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဧကာ အလင်္ကတပဋိယတ္တာ ဣတ္ထီ တသ္မိံ ဂါမံ ပဝိသန္တေ သဒ္ဓိံယေဝ ဂါမံ ပဝိသတိ၊ နိက္ခမန္တေ နိက္ခမတိ။ ဝိဟာရံ ပဝိသန္တေပိ ပဝိသတိ၊ တိဋ္ဌန္တေပိ တိဋ္ဌတီတိ ဧဝံ နိစ္စာနုဗန္ဓာ[1] ပညာယတိ။ ထေရော တံ န ပဿတိ၊ တဿ ပန ပုရိမဿ ကမ္မဿ နိဿန္ဒေန သာ အညေသံ[2] ဥပဋ္ဌာတိ။

ဂါမေ ယာဂုဘိက္ခံ ဒဒမာနာ ဣတ္ထိယော “ဘန္တေ အယံ ဧကော ယာဂုဥဠုင်္ကော တုမှာကံ၊ ဧကော ဣမိဿာ အမှာကံ သဟာယိကာယာ”တိ ပရိဟာသံ ကရောန္တိ။ ထေရဿ မဟတီ ဝိဟေသာ ဟောတိ။ ဝိဟာရံ ဂတမ္ပိ နံ သာမဏေရာ စေဝ ဒဟရဘိက္ခူ စ ပရိဝါရေတွာ “ဓာနော ကောဏ္ဍော ဇာတော”တိ ပရိဟာသံ ကရောန္တိ။ အထဿ တေနေဝ ကာရဏေန ကုဏ္ဍဓာနတ္ထေရောတိ နာမံ ဇာတံ။ သော ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ တေဟိ ကယိရမာနံ ကေဠိံ သဟိတုံ အသက္ကောန္တော ဥမ္မာဒံ ဂဟေတွာ “တုမှေ ကောဏ္ဍာ, တုမှာကံ ဥပဇ္ဈာယာ ကောဏ္ဍာ, အာစရိယာ ကောဏ္ဍာ”တိ ဝဒတိ။ အထ နံ သတ္ထု အာရောစေသုံ “ကုဏ္ဍဓာနော ဒဟရသာမဏေရေဟိ သဒ္ဓိံ ဧဝံ ဖရုသဝါစံ ဝဒတီ”တိ။ သတ္ထာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ဘိက္ခူ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စံ ဘဂဝါ”တိ ဝုတ္တေ “ကသ္မာ ဧဝံ ဝဒေသီ”တိ အာဟ။ ဘန္တေ နိဗဒ္ဓံ ဝိဟေသံ အသဟန္တော ဧဝံ ကထေမီတိ။ “တွံ ပုဗ္ဗေ ကတကမ္မံ ယာဝဇ္ဇဒိဝသာ ဇီရာပေတုံ န သက္ကောသိ၊ ပုန ဧဝရူပံ ဖရုသံ မာ ဝဒ ဘိက္ခူ”တိ ဝတွာ အာဟ—

“မာဝေါစ ဖရုသံ ကဉ္စိ၊ ဝုတ္တာ ပဋိဝဒေယျု တံ။
ဒုက္ခာ ဟိ သာရမ္ဘကထာ၊ ပဋိဒဏ္ဍာ ဖုသေယျု တံ။

သစေ နေရေသိ အတ္တာနံ၊ ကံသော ဥပဟတော ယထာ။
ဧသ ပတ္တောသိ နိဗ္ဗာနံ၊ သာရမ္ဘော တေ န ဝိဇ္ဇတီ”တိ[3]။

ဣမဉ္စ ပန တဿ ထေရဿ မာတုဂါမေန သဒ္ဓိံ ဝိစရဏဘာဝံ ကောသလရညောပိ ကထယိံသု။ ရာဇာ “ဂစ္ဆထ ဘဏေ ဝီမံသထာ”တိ ပေသေတွာ သယမ္ပိ မန္ဒေနေဝ ပရိဝါရေန သဒ္ဓိံ ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဧကမန္တေ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ ထေရော သူစိကမ္မံ ကရောန္တော နိသိန္နော ဟောတိ၊ သာပိဿ ဣတ္ထီ အဝိဒူရေ ဌာနေ ဌိတာ ဝိယ ပညာယတိ။

၁-နိစ္စာနုဗဒ္ဓါ (သီ၊ သျာ) ၂-သော အညေသံ (သီ) ၃-ခု ၁-၃၃-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

Rājā taṁ disvā “atthidaṁ kāraṇan”ti tassā ṭhitaṭṭhānaṁ agamāsi. Sā tasmiṁ āgacchante therassa vasanapaṇṇasālaṁ paviṭṭhā viya ahosi. Rājāpi tāya saddhiṁyeva paṇṇasālaṁ pavisitvā sabbattha olokento adisvā “nāyaṁ mātugāmo, therassa eko kammavipāko”ti saññaṁ katvā paṭhamaṁ therassa samīpena gacchantopi theraṁ avanditvā tassa kāraṇassa abhūtabhāvaṁ ñatvā āgamma theraṁ vanditvā ekamantaṁ nisinno “kacci bhante piṇḍakena na kilamathā”ti pucchi. Thero “vaṭṭati mahārājā”ti āha. “Jānāmi bhante ayyassa kathaṁ, evarūpena ca parikkilesena saddhiṁ carantānaṁ tumhākaṁ ke nāma pasīdissanti, ito paṭṭhāya vo katthaci gamanakiccaṁ natthi, ahaṁ catūhi paccayehi upaṭṭhahissāmi, tumhe yonisomanasikāre mā pamajjitthā”ti nibaddhaṁ bhikkhaṁ paṭṭhapesi. Thero rājānaṁ upatthambhakaṁ labhitvā bhojanasappāyena ekaggacitto hutvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇi. Tato paṭṭhāya sā itthī antaradhāyi.

Mahāsubhaddā Ugganagare micchādiṭṭhikule vasamānā “Satthā maṁ anukampatū”ti uposathaṁ adhiṭṭhāya nirāmagandhā hutvā uparipāsādatale ṭhitā “imāni pupphāni antare aṭṭhatvā Dasabalassa matthake vitānaṁ hutvā tiṭṭhantu, Dasabalo imāya saññāya sve pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ mayhaṁ bhikkhaṁ gaṇhatū”ti saccakiriyaṁ katvā aṭṭha sumanapupphamuṭṭhiyo vissajjesi. Pupphāni gantvā dhammadesanāvelāya Satthu matthake vitānaṁ hutvā aṭṭhaṁsu. Satthā taṁ sumanapupphavitānaṁ disvā citteneva Subhaddāya bhikkhaṁ adhivāsetvā punadivase aruṇe uṭṭhite Ānandattheraṁ āha “Ānanda mayaṁ ajja dūraṁ bhikkhācāraṁ gamissāma, puthujjanānaṁ adatvā ariyānaṁyeva salākaṁ dehī”ti. Thero bhikkhūnaṁ ārocesi “āvuso Satthā ajja dūraṁ bhikkhācāraṁ gamissati, puthujjanā mā gaṇhantu, ariyāva salākaṁ gaṇhantū”ti. Kuṇḍadhānatthero “āharāvuso salākan”ti paṭhamaṁyeva hatthaṁ pasāresi. Ānando[1] “Satthā tādisānaṁ bhikkhūnaṁ salākaṁ na dāpeti[2] ariyānaṁyeva dāpetī”ti vitakkaṁ uppādetvā gantvā Satthu ārocesi. Satthā “āharāpentassa salākaṁ dehī”ti āha. Thero cintesi “sace Kuṇḍadhānassa salākā dātuṁ

1. Āvuso (Sī) 2. Na gāhāpesi (Ka)



ရာဇာ တံ ဒိသွာ “အတ္ထိဒံ ကာရဏ”န္တိ တဿာ ဌိတဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ သာ တသ္မိံ အာဂစ္ဆန္တေ ထေရဿ ဝသနပဏ္ဏသာလံ ပဝိဋ္ဌာ ဝိယ အဟောသိ။ ရာဇာပိ တာယ သဒ္ဓိံယေဝ ပဏ္ဏသာလံ ပဝိသိတွာ သဗ္ဗတ္ထ ဩလောကေန္တော အဒိသွာ “နာယံ မာတုဂါမော၊ ထေရဿ ဧကော ကမ္မဝိပါကော”တိ သညံ ကတွာ ပဌမံ ထေရဿ သမီပေန ဂစ္ဆန္တောပိ ထေရံ အဝန္ဒိတွာ တဿ ကာရဏဿ အဘူတဘာဝံ ဉတွာ အာဂမ္မ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော “ကစ္စိ ဘန္တေ ပိဏ္ဍကေန န ကိလမထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ထေရော “ဝဋ္ဋတိ မဟာရာဇာ”တိ အာဟ။ “ဇာနာမိ ဘန္တေ အယျဿ ကထံ၊ ဧဝရူပေန စ ပရိက္ကိလေသေန သဒ္ဓိံ စရန္တာနံ တုမှာကံ ကေ နာမ ပသီဒိဿန္တိ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဝေါ ကတ္ထစိ ဂမနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ အဟံ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟိဿာမိ၊ တုမှေ ယောနိသောမနသိကာရေ မာ ပမဇ္ဇိတ္ထာ”တိ နိဗဒ္ဓံ ဘိက္ခံ ပဋ္ဌပေသိ။ ထေရော ရာဇာနံ ဥပတ္ထမ္ဘကံ လဘိတွာ ဘောဇနသပ္ပါယေန ဧကဂ္ဂစိတ္တော ဟုတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သာ ဣတ္ထီ အန္တရဓာယိ။

မဟာသုဘဒ္ဒါ ဥဂ္ဂနဂရေ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကုလေ ဝသမာနာ “သတ္ထာ မံ အနုကမ္ပတူ”တိ ဥပေါသထံ အဓိဋ္ဌာယ နိရာမဂန္ဓာ ဟုတွာ ဥပရိပါသာဒတလေ ဌိတာ “ဣမာနိ ပုပ္ဖာနိ အန္တရေ အဋ္ဌတွာ ဒသဗလဿ မတ္ထကေ ဝိတာနံ ဟုတွာ တိဋ္ဌန္တု၊ ဒသဗလော ဣမာယ သညာယ သွေ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ မယှံ ဘိက္ခံ ဂဏှာတူ”တိ သစ္စကိရိယံ ကတွာ အဋ္ဌ သုမနပုပ္ဖမုဋ္ဌိယော ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ပုပ္ဖာနိ ဂန္တွာ ဓမ္မဒေသနာဝေလာယ သတ္ထု မတ္ထကေ ဝိတာနံ ဟုတွာ အဋ္ဌံသု။ သတ္ထာ တံ သုမနပုပ္ဖဝိတာနံ ဒိသွာ စိတ္တေနေဝ သုဘဒ္ဒါယ ဘိက္ခံ အဓိဝါသေတွာ ပုနဒိဝသေ အရုဏေ ဥဋ္ဌိတေ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာဟ “အာနန္ဒ မယံ အဇ္ဇ ဒူရံ ဘိက္ခာစာရံ ဂမိဿာမ၊ ပုထုဇ္ဇနာနံ အဒတွာ အရိယာနံယေဝ သလာကံ ဒေဟီ”တိ။ ထေရော ဘိက္ခူနံ အာရောစေသိ “အာဝုသော သတ္ထာ အဇ္ဇ ဒူရံ ဘိက္ခာစာရံ ဂမိဿတိ၊ ပုထုဇ္ဇနာ မာ ဂဏှန္တု၊ အရိယာဝ သလာကံ ဂဏှန္တူ”တိ။ ကုဏ္ဍဓာနတ္ထေရော “အာဟရာဝုသော သလာက”န္တိ ပဌမံယေဝ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ။ အာနန္ဒော[၁] “သတ္ထာ တာဒိသာနံ ဘိက္ခူနံ သလာကံ န ဒါပေတိ[၂]၊ အရိယာနံယေဝ ဒါပေတီ”တိ ဝိတက္ကံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဂန္တွာ သတ္ထု အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “အာဟရာပေန္တဿ သလာကံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ ထေရော စိန္တေသိ “သစေ ကုဏ္ဍဓာနဿ သလာကာ ဒါတုံ

၁-အာဝုသော (သီ) ၂-န ဂါဟာပေသိ (က)

na yuttā assa, atha Satthā paṭibāheyya, bhavissati ekaṁ kāraṇan"ti "Kuṇḍadhānassa salākaṁ dassāmī"ti gamanaṁ abhinīhari. Kuṇḍadhānatthero tassa pure āgamanāva abhiññāpādakaṁ catutthajjhānaṁ samāpajjitvā iddhiyā ākāse ṭhatvā "āharāvuso Ānanda, Satthā maṁ jānāti, mādisaṁ bhikkhuṁ paṭhamaṁ salākaṁ gaṇhantaṁ na Satthā vāretī"ti hatthaṁ pasāretvā salākaṁ gaṇhi. Satthā taṁ aṭṭhuppattiṁ katvā theraṁ imasmiṁ sāsane paṭhamaṁ salākaṁ gaṇhantānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Vaṅgīsattheravatthu

212. Catutthe **paṭibhānavantānan**ti sampannapaṭibhānānaṁ Vaṅgīsatthero aggoti dasseti. Ayaṁ kira thero Dasabalassa santikaṁ upasaṅkamanto cakkhupathato paṭṭhāya candena saddhiṁ upametvā, sūriyena, ākāsena, mahāsamuddena, hatthināgena, sīhena migaraññā saddhiṁ upametvāpi anekehi padasatehi padasahassehi Satthu vaṇṇaṁ vadantoyeva upasaṅkamati. Tasmā paṭibhānavantānaṁ aggo nāma jāto.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare mahābhogakule paṭisandhiṁ gaṇhitvā purimanayeneva vihāraṁ gantvā dhammaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ paṭibhānavantānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā Satthu adhikārakammaṁ katvā "ahampi anāgate paṭibhānavantānaṁ aggo bhaveyyan"ti patthanaṁ katvā Satthārā byākato yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ brāhmaṇakule nibbatti. Vaṅgīsamāṇavotissa nāmaṁ akaṁsu. So vayappatto tayo vede uggaṇhanto ācariyaṁ ārādhetvā chavasīsamantaṁ nāma sikkhitvā chavasīsaṁ nakhena ākoṭetvā "ayaṁ satto asukayoniyaṁ nāma nibbatto"ti jānāti.

Brāhmaṇā "ayaṁ amhākaṁ jīvikamaggo"ti ñatvā Vaṅgīsamāṇavaṁ paṭicchannayāne nisīdāpetvā gāmanigamarājadhāniyo carantā nagaradvāre vā nigamadvāre vā ṭhapetvā mahājanassa rāsibhūtabhāvaṁ ñatvā "yo Vaṅgīsaṁ passati, so dhanaṁ vā labhati, yasaṁ vā labhati, saggaṁ vā gacchatī"ti vadanti. Tesaṁ kathaṁ sutvā bahū janā lañjaṁ datvā passitukāmā honti.



န ယုတ္တာ အဿ၊ အထ သတ္ထာ ပဋိဗာဟေယျ၊ ဘဝိဿတိ ဧကံ ကာရဏ”န္တိ "ကုဏ္ဍဓာနဿ သလာကံ ဒဿာမီ”တိ ဂမနံ အဘိနီဟရိ။ ကုဏ္ဍဓာနတ္ထေရော တဿ ပုရေ အာဂမနာဝ အဘိညာပါဒကံ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဣဒ္ဓိယာ အာကာသေ ဌတွာ "အာဟရာဝုသော အာနန္ဒ၊ သတ္ထာ မံ ဇာနာတိ၊ မာဒိသံ ဘိက္ခုံ ပဌမံ သလာကံ ဂဏှန္တံ န သတ္ထာ ဝါရေတီ”တိ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ သလာကံ ဂဏှိ။ သတ္ထာ တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ထေရံ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဌမံ သလာကံ ဂဏှန္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## ဝင်္ဂီသတ္ထေရဝတ္ထု

၂၁၂။ စတုတ္ထေ **ပဋိဘာနဝန္တာန**န္တိ သမ္ပန္နပဋိဘာနာနံ ဝင်္ဂီသတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ အယံ ကိရ ထေရော ဒသဗလဿ သန္တိကံ ဥပသင်္ကမန္တော စက္ခုပထတော ပဋ္ဌာယ စန္ဒေန သဒ္ဓိံ ဥပမေတွာ၊ သူရိယေန၊ အာကာသေန၊ မဟာသမုဒ္ဒေန၊ ဟတ္ထိနာဂေန၊ သီဟေန မိဂရညာ သဒ္ဓိံ ဥပမေတွာပိ အနေကေဟိ ပဒသတေဟိ ပဒသဟဿေဟိ သတ္ထု ဝဏ္ဏံ ဝဒန္တောယေဝ ဥပသင်္ကမတိ။ တသ္မာ ပဋိဘာနဝန္တာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ မဟာဘောဂကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ ပုရိမနယေနေဝ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ပဋိဘာနဝန္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ သတ္ထု အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ "အဟမ္ပိ အနာဂတေ ပဋိဘာနဝန္တာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ကတွာ သတ္ထာရာ ဗျာကတော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဝင်္ဂီသမာဏဝေါတိဿ နာမံ အကံသု။ သော ဝယပ္ပတ္တော တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှန္တော အာစရိယံ အာရာဓေတွာ ဆဝသီသမန္တံ နာမ သိက္ခိတွာ ဆဝသီသံ နခေန အာကောဋေတွာ "အယံ သတ္တော အသုကယောနိယံ နာမ နိဗ္ဗတ္တော”တိ ဇာနာတိ။

ဗြာဟ္မဏာ "အယံ အမှာကံ ဇီဝိကမဂ္ဂေါ”တိ ဉတွာ ဝင်္ဂီသမာဏဝံ ပဋိစ္ဆန္နယာနေ နိသီဒါပေတွာ ဂါမနိဂမရာဇဓာနိယော စရန္တာ နဂရဒွါရေ ဝါ နိဂမဒွါရေ ဝါ ဌပေတွာ မဟာဇနဿ ရာသိဘူတဘာဝံ ဉတွာ "ယော ဝင်္ဂီသံ ပဿတိ၊ သော ဓနံ ဝါ လဘတိ၊ ယသံ ဝါ လဘတိ၊ သဂ္ဂံ ဝါ ဂစ္ဆတီ”တိ ဝဒန္တိ။ တေသံ ကထံ သုတွာ ဗဟူ ဇနာ လဉ္ဇံ ဒတွာ ပဿိတုကာမာ ဟောန္တိ။

Rājarājamahāmattā tesaṁ santikaṁ gantvā "ko ācariyassa jānanaviseso"ti pucchanti. Tumhe na jānātha, sakalajambudīpe amhākaṁ ācariyasadiso añño paṇḍito nāma natthi, tivassamatthake matakānaṁ sīsaṁ āharāpetvā nakhena ākoṭetvā "ayaṁ satto asukayoniyaṁ[1] nibbatto"ti jānāti. Vaṅgīsopi mahājanassa kaṅkhacchedanatthaṁ te te jane āvāhetvā attano attano gatiṁ kathāpeti. Taṁ nissāya mahājanassa hatthato satampi sahassampi labhati.

Brāhmaṇā Vaṅgīsamāṇavaṁ ādāya yathāruciṁ vicaritvā puna Sāvatthiṁ āgamaṁsu. Vaṅgīso Jetavanamahāvihārassa avidūraṭṭhāne ṭhito cintesi "samaṇo Gotamo paṇḍitoti vadanti, na kho pana sabbakālaṁ mayā imesaṁyeva vacanaṁ karontena carituṁ vaṭṭati, paṇḍitānampi santikaṁ gantuṁ vaṭṭatī"ti. So brāhmaṇe āha "tumhe gacchatha, ahaṁ na bahukehi saddhiṁ gantvā samaṇaṁ Gotamaṁ passissāmī"ti. Te āhaṁsu "Vaṅgīsa mā te rucci samaṇaṁ Gotamaṁ passituṁ. Yo hi naṁ passati, taṁ so māyāya āvaṭṭetī"ti. Vaṅgīso tesaṁ kathaṁ anādiyitvā Satthu santikaṁ gantvā madhurapaṭisanthāraṁ katvā ekamantaṁ nisīdi.

Atha naṁ Satthā pucchi "Vaṅgīsa kiñci sippaṁ jānāsī"ti. Āma bho Gotama chavasīsamantaṁ nāmekaṁ jānāmīti. Kiṁ so manto karotīti. Tivassamatthake matānampi taṁ mantaṁ jappitvā sīsaṁ nakhena ākoṭetvā nibbattaṭṭhānaṁ jānāmīti. Satthā tassa ekaṁ niraye uppannassa sīsaṁ dassesi, ekaṁ manussesu uppannassa, ekaṁ devesu, ekaṁ parinibbutassa sīsaṁ dassesi. So paṭhamaṁ sīsaṁ ākoṭetvā "bho Gotama ayaṁ satto nirayaṁ gato"ti āha. Sādhu sādhu Vaṅgīsa sudiṭṭhaṁ tayā, ayaṁ satto kahaṁ gatoti pucchi. Manussalokaṁ bho Gotamāti. Ayaṁ satto kahaṁ gatoti. Devalokaṁ bho Gotamāti tiṇṇampi gataṭṭhānaṁ kathesi. Parinibbutassa pana sīsaṁ nakhena ākoṭento neva antaṁ na koṭiṁ passati. Atha naṁ Satthā "na sakkosi tvaṁ Vaṅgīsā"ti pucchi. "Passatha bho Gotama, upaparikkhāmi tāvā"ti punappunaṁ parivatteti[2]. Bāhirakamantena khīṇāsavassa gatiṁ kathaṁ jānissati, athassa matthakato sedo mucci. So lajjitvā tuṇhībhūto aṭṭhāsi. Atha naṁ

1. Asukaṭṭhāne (Syā, Ka) 2. Parivattetvāpi (Sī)



ရာဇရာဇမဟာမတ္တာ တေသံ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ကော အာစရိယဿ ဇာနနဝိသေသော"တိ ပုစ္ဆန္တိ။ တုမှေ န ဇာနာထ၊ သကလဇမ္ဗုဒီပေ အမှာကံ အာစရိယသဒိသော အညော ပဏ္ဍိတော နာမ နတ္ထိ၊ တိဝဿမတ္ထကေ မတကာနံ သီသံ အာဟရာပေတွာ နခေန အာကောဋေတွာ "အယံ သတ္တော အသုကယောနိယံ[၁] နိဗ္ဗတ္တော"တိ ဇာနာတိ။ ဝင်္ဂီသောပိ မဟာဇနဿ ကင်္ခစ္ဆေဒနတ္ထံ တေ တေ ဇနေ အာဝါဟေတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဂတိံ ကထာပေတိ။ တံ နိဿာယ မဟာဇနဿ ဟတ္ထတော သတမ္ပိ သဟဿမ္ပိ လဘတိ။

ဗြာဟ္မဏာ ဝင်္ဂီသမာဏဝံ အာဒါယ ယထာရုစိံ ဝိစရိတွာ ပုန သာဝတ္ထိံ အာဂမံသု။ ဝင်္ဂီသော ဇေတဝနမဟာဝိဟာရဿ အဝိဒူရဋ္ဌာနေ ဌိတော စိန္တေသိ "သမဏော ဂေါတမော ပဏ္ဍိတောတိ ဝဒန္တိ၊ န ခေါ ပန သဗ္ဗကာလံ မယာ ဣမေသံယေဝ ဝစနံ ကရောန္တေန စရိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ပဏ္ဍိတာနမ္ပိ သန္တိကံ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ သော ဗြာဟ္မဏေ အာဟ "တုမှေ ဂစ္ဆထ၊ အဟံ န ဗဟုကေဟိ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ သမဏံ ဂေါတမံ ပဿိဿာမီ"တိ။ တေ အာဟံသု "ဝင်္ဂီသ မာ တေ ရုစ္စိ သမဏံ ဂေါတမံ ပဿိတုံ။ ယော ဟိ နံ ပဿတိ၊ တံ သော မာယာယ အာဝဋ္ဋေတီ"တိ။ ဝင်္ဂီသော တေသံ ကထံ အနာဒိယိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ မဓုရပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။

အထ နံ သတ္ထာ ပုစ္ဆိ "ဝင်္ဂီသ ကိဉ္စိ သိပ္ပံ ဇာနာသီ"တိ။ အာမ ဘော ဂေါတမ ဆဝသီသမန္တံ နာမေကံ ဇာနာမီတိ။ ကိံ သော မန္တော ကရောတီတိ။ တိဝဿမတ္ထကေ မတာနမ္ပိ တံ မန္တံ ဇပ္ပိတွာ သီသံ နခေန အာကောဋေတွာ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ဇာနာမီတိ။ သတ္ထာ တဿ ဧကံ နိရယေ ဥပ္ပန္နဿ သီသံ ဒဿေသိ၊ ဧကံ မနုဿေသု ဥပ္ပန္နဿ၊ ဧကံ ဒေဝေသု၊ ဧကံ ပရိနိဗ္ဗုတဿ သီသံ ဒဿေသိ။ သော ပဌမံ သီသံ အာကောဋေတွာ "ဘော ဂေါတမ အယံ သတ္တော နိရယံ ဂတော"တိ အာဟ။ သာဓု သာဓု ဝင်္ဂီသ သုဒိဋ္ဌံ တယာ၊ အယံ သတ္တော ကဟံ ဂတောတိ ပုစ္ဆိ။ မနုဿလောကံ ဘော ဂေါတမာတိ။ အယံ သတ္တော ကဟံ ဂတောတိ။ ဒေဝလောကံ ဘော ဂေါတမာတိ တိဏ္ဏမ္ပိ ဂတဋ္ဌာနံ ကထေသိ။ ပရိနိဗ္ဗုတဿ ပန သီသံ နခေန အာကောဋေန္တော နေဝ အန္တံ န ကောဋိံ ပဿတိ။ အထ နံ သတ္ထာ "န သက္ကောသိ တွံ ဝင်္ဂီသာ"တိ ပုစ္ဆိ။ "ပဿထ ဘော ဂေါတမ, ဥပပရိက္ခာမိ တာဝါ"တိ ပုနပ္ပုနံ ပရိဝတ္တေတိ[၂]။ ဗာဟိရကမန္တေန ခီဏာသဝဿ ဂတိံ ကထံ ဇာနိဿတိ၊ အထဿ မတ္ထကတော သေဒေါ မုစ္စိ။ သော လဇ္ဇိတွာ တုဏှီဘူတော အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ

၁-အသုကဋ္ဌာနေ (သျာ၊ က) ၂-ပရိဝတ္တေတွာပိ (သီ)

Satthā “kilamasi Vaṅgīsā”ti āha. Āma bho Gotama, imassa sattassa gataṭṭhānaṁ jānituṁ na sakkomi. Sace tumhe jānātha, kathethāti. “Vaṅgīsa ahaṁ etampi jānāmi ito uttaritarampī”ti vatvā Dhammapade imā dve gāthā abhāsi—

“Cutiṁ yo vedi sattānaṁ, upapattiṁ ca sabbaso.
Asattaṁ Sugataṁ Buddhaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇaṁ.

Yassa gatiṁ na jānanti, devā gandhabbamānusā.
Khīṇāsavaṁ arahantaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti[1].

Tato Vaṅgīso āha “bho Gotama vijjāya vijjaṁ dentassa nāma parihāni natthi, ahaṁ attanā jānanakaṁ mantaṁ tumhākaṁ dassāmi, tumhe etaṁ mantaṁ mayhaṁ dethā”ti. Vaṅgīsa na mayaṁ mantena mantaṁ dema, evameva demāti. “Sādhu bho Gotama, detha me mantan”ti apacitiṁ dassetvā hatthakacchapakaṁ[2] katvā nisīdi. Kiṁ Vaṅgīsa tumhākaṁ samaye mahagghamantaṁ vā kiñci vā gaṇhantānaṁ parivāso nāma na hotīti. Hoti bho Gotamāti. Amhākaṁ pana manto nipparivāsoti saññaṁ karosīti. Brāhmaṇā nāma mantehi atittā honti, tasmā so Bhagavantaṁ āha “bho Gotama tumhehi kathitaniyāmaṁ karissāmī”ti. Bhagavā āha “Vaṅgīsa mayaṁ imaṁ mantaṁ dentā amhehi samānaliṅgassa demā”ti. Vaṅgīso “yaṁkiñci katvā mayā imaṁ mantaṁ gaṇhitvā gantuṁ vaṭṭatī”ti brāhmaṇe āha. Tumhe mayi pabbajante mā cintayittha, ahaṁ imaṁ mantaṁ gaṇhitvā sakalajambudīpe jeṭṭhako bhavissāmi. Evaṁ sante tumhākampi bhaddakaṁ[3] bhavissatī”ti mantatthāya Satthu santike pabbaji. Satthā “mantaparivāsaṁ tāva vasāhī”ti dvattiṁsākāraṁ ācikkhi. Paññavā satto dvattiṁsākāraṁ sajjhāyantova tattha khayavayaṁ paṭṭhapetvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇi.

Tasmiṁ arahattaṁ patte brāhmaṇā “kā nu kho[4] Vaṅgīsassa pavatti, passissāma[5] nan”ti tassa santikaṁ gantvā “kiṁ bho Vaṅgīsa samaṇassa Gotamassa santike sippaṁ sikkhitan”ti pucchiṁsu. Āma sikkhitanti. Tena

1. Khu 1. 73 piṭṭhe.
2. Hatthakacchāpakaṁ (Syā), hatthakucapakaṁ (Ka)
3. Sātthakaṁ (Ka)
4. Kiṁ nu kho (Syā)
5. Vīmaṁsissāma (Sī)



သတ္ထာ “ကိလမသိ ဝင်္ဂီသာ”တိ အာဟ။ အာမ ဘော ဂေါတမ, ဣမဿ သတ္တဿ ဂတဋ္ဌာနံ ဇာနိတုံ န သက္ကောမိ။ သစေ တုမှေ ဇာနာထ၊ ကထေထာတိ။ “ဝင်္ဂီသ အဟံ ဧတမ္ပိ ဇာနာမိ ဣတော ဥတ္တရိတရမ္ပီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မပဒေ ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ—

“စုတိံ ယော ဝေဒိ သတ္တာနံ၊ ဥပပတ္တိံ စ သဗ္ဗသော။
အသတ္တံ သုဂတံ ဗုဒ္ဓံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယဿ ဂတိံ န ဇာနန္တိ၊ ဒေဝါ ဂန္ဓဗ္ဗမာနုသာ။
ခီဏာသဝံ အရဟန္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ[၁]။

တတော ဝင်္ဂီသော အာဟ “ဘော ဂေါတမ ဝိဇ္ဇာယ ဝိဇ္ဇံ ဒေန္တဿ နာမ ပရိဟာနိ နတ္ထိ၊ အဟံ အတ္တနာ ဇာနနကံ မန္တံ တုမှာကံ ဒဿာမိ၊ တုမှေ ဧတံ မန္တံ မယှံ ဒေထာ”တိ။ ဝင်္ဂီသ န မယံ မန္တေန မန္တံ ဒေမ၊ ဧဝမေဝ ဒေမာတိ။ “သာဓု ဘော ဂေါတမ, ဒေထ မေ မန္တ”န္တိ အပစိတိံ ဒဿေတွာ ဟတ္ထကစ္ဆပကံ[၂] ကတွာ နိသီဒိ။ ကိံ ဝင်္ဂီသ တုမှာကံ သမယေ မဟဂ္ဃမန္တံ ဝါ ကိဉ္စိ ဝါ ဂဏှန္တာနံ ပရိဝါသော နာမ န ဟောတီတိ။ ဟောတိ ဘော ဂေါတမာတိ။ အမှာကံ ပန မန္တော နိပ္ပရိဝါသောတိ သညံ ကရောသီတိ။ ဗြာဟ္မဏာ နာမ မန္တေဟိ အတိတ္တာ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ သော ဘဂဝန္တံ အာဟ “ဘော ဂေါတမ တုမှေဟိ ကထိတနိယာမံ ကရိဿာမီ”တိ။ ဘဂဝါ အာဟ “ဝင်္ဂီသ မယံ ဣမံ မန္တံ ဒေန္တာ အမှေဟိ သမာနလိင်္ဂဿ ဒေမာ”တိ။ ဝင်္ဂီသော “ယံကိဉ္စိ ကတွာ မယာ ဣမံ မန္တံ ဂဏှိတွာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဗြာဟ္မဏေ အာဟ။ တုမှေ မယိ ပဗ္ဗဇန္တေ မာ စိန္တယိတ္ထ၊ အဟံ ဣမံ မန္တံ ဂဏှိတွာ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ဇေဋ္ဌကော ဘဝိဿာမိ။ ဧဝံ သန္တေ တုမှာကမ္ပိ ဘဒ္ဒကံ[၃] ဘဝိဿတီ”တိ မန္တတ္ထာယ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ သတ္ထာ “မန္တပရိဝါသံ တာဝ ဝသာဟီ”တိ ဒွတ္တိံသာကာရံ အာစိက္ခိ။ ပညဝါ သတ္တော ဒွတ္တိံသာကာရံ သဇ္ဈာယန္တောဝ တတ္ထ ခယဝယံ ပဋ္ဌပေတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

တသ္မိံ အရဟတ္တံ ပတ္တေ ဗြာဟ္မဏာ “ကာ နု ခေါ[၄] ဝင်္ဂီသဿ ပဝတ္တိ၊ ပဿိဿာမ[၅] န”န္တိ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ ဘော ဝင်္ဂီသ သမဏဿ ဂေါတမဿ သန္တိကေ သိပ္ပံ သိက္ခိတ”န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ အာမ သိက္ခိတန္တိ။ တေန

၁-ခု ၁-၇၃-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဟတ္ထကစ္ဆာပကံ (သျာ)၊ ဟတ္ထကုစပကံ (က)
၃-သာတ္ထကံ (က)
၄-ကိံ နု ခေါ (သျာ)
၅-ဝီမံသိဿာမ (သီ)

hi ehi gamissāmāti. Gacchatha tumhe, tumhehi saddhiṁ gantabbakiccaṁ mayhaṁ niṭṭhitanti. Paṭhamameva amhehi tuyhaṁ kathitaṁ “samaṇo Gotamo attānaṁ passituṁ āgate māyāya āvaṭṭetī”ti. Tvaṁ hi idāni samaṇassa Gotamassa vasaṁ āpanno, kiṁ mayaṁ tava santike karissāmāti āgatamaggeneva pakkamiṁsu. Vaṅgīsattheropi yaṁ yaṁ velaṁ Dasabalaṁ passituṁ gacchati, ekaṁ thutiṁ karontova gacchati. Tena taṁ Satthā saṁghamajjhe nisinno paṭibhānavantānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Upasenavaṅgantaputtattheravatthu

213. Pañcame **samantapāsādikānan**ti sabbapāsādikānaṁ. **Upaseno**ti tassa therassa nāmaṁ. Vaṅgantabrāhmaṇassa pana so putto, tasmā **Vaṅgantaputto**ti vuccati. Ayaṁ pana thero na kevalaṁ attanāva pāsādiko, parisāpissa pāsādikā, iti parisaṁ nissāya laddhanāmavasena samantapāsādikānaṁ aggo nāma jāto.

Pañhakamme panassa ayamanupubbikathā—ayampi hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare kulagehe nibbatto vayaṁ āgamma purimanayeneva Satthu santikaṁ gantvā dhammaṁ suṇamāno Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ samantapāsādikānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā Satthu adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthetvā yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Nālakabrāhmaṇagāme Sāribrāhmaṇiyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi, Upasenadārakotissa nāmaṁ akaṁsu.

So vayappatto tayo vede uggaṇhitvā Dasabalassa santike dhammaṁ sutvā paṭiladdhasaddho pabbaji. So upasampadāya ekavassiko hutvā “ariyagabbhaṁ vaḍḍhemī”ti ekaṁ kulaputtaṁ attano santike pabbājetvā upasampādesi. So pavāretvā saddhivihārikassa ekavassikakāle attanā duvasso “Dasabalo maṁ passitvā tusissatī”ti saddhivihārikaṁ ādāya Dasabalaṁ passituṁ āgato. Satthā taṁ vanditvā ekamante nisinnaṁ pucchi “kativassosi tvaṁ bhikkhū”ti. Duvasso ahaṁ Bhagavā ti. Ayaṁ pana bhikkhu kativassoti. Ekavasso Bhagavā ti. Kintāyaṁ bhikkhu hotīti. Saddhivihāriko me Bhagavā ti. Atha naṁ Satthā “atilahuṁ



ဟိ ဧဟိ ဂမိဿာမာတိ။ ဂစ္ဆထ တုမှေ၊ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဂန္တဗ္ဗကိစ္စံ မယှံ နိဋ္ဌိတန္တိ။ ပဌမမေဝ အမှေဟိ တုယှံ ကထိတံ “သမဏော ဂေါတမော အတ္တာနံ ပဿိတုံ အာဂတေ မာယာယ အာဝဋ္ဋေတီ”တိ။ တွံ ဟိ ဣဒါနိ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝသံ အာပန္နော၊ ကိံ မယံ တဝ သန္တိကေ ကရိဿာမာတိ အာဂတမဂ္ဂေနေဝ ပက္ကမိံသု။ ဝင်္ဂီသတ္ထေရောပိ ယံ ယံ ဝေလံ ဒသဗလံ ပဿိတုံ ဂစ္ဆတိ၊ ဧကံ ထုတိံ ကရောန္တောဝ ဂစ္ဆတိ။ တေန တံ သတ္ထာ သံဃမဇ္ဈေ နိသိန္နော ပဋိဘာနဝန္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ဥပသေနဝင်္ဂန္တပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု

၂၁၃။ ပဉ္စမေ **သမန္တပါသာဒိကာနန္တိ** သဗ္ဗပါသာဒိကာနံ။ **ဥပသေနော**တိ တဿ ထေရဿ နာမံ။ ဝင်္ဂန္တဗြာဟ္မဏဿ ပန သော ပုတ္တော၊ တသ္မာ **ဝင်္ဂန္တပုတ္တော**တိ ဝုစ္စတိ။ အယံ ပန ထေရော န ကေဝလံ အတ္တနာဝ ပါသာဒိကော၊ ပရိသာပိဿ ပါသာဒိကာ၊ ဣတိ ပရိသံ နိဿာယ လဒ္ဓနာမဝသေန သမန္တပါသာဒိကာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

ပဉှကမ္မေ ပနဿ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော ဝယံ အာဂမ္မ ပုရိမနယေနေဝ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏမာနော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ သမန္တပါသာဒိကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ သတ္ထု အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတွာ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ နာလကဗြာဟ္မဏဂါမေ သာရိဗြာဟ္မဏိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ ဥပသေနဒါရကောတိဿ နာမံ အကံသု။

သော ဝယပ္ပတ္တော တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဒသဗလဿ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိ။ သော ဥပသမ္ပဒါယ ဧကဝဿိကော ဟုတွာ “အရိယဂဗ္ဘံ ဝဍ္ဎေမီ”တိ ဧကံ ကုလပုတ္တံ အတ္တနော သန္တိကေ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဥပသမ္ပာဒေသိ။ သော ပဝါရေတွာ သဒ္ဓိဝိဟာရိကဿ ဧကဝဿိကကာလေ အတ္တနာ ဒုဝဿော “ဒသဗလော မံ ပဿိတွာ တုဿိဿတီ”တိ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ အာဒါယ ဒသဗလံ ပဿိတုံ အာဂတော။ သတ္ထာ တံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တေ နိသိန္နံ ပုစ္ဆိ “ကတိဝဿောသိ တွံ ဘိက္ခူ”တိ။ ဒုဝဿော အဟံ ဘဂဝါတိ။ အယံ ပန ဘိက္ခု ကတိဝဿောတိ။ ဧကဝဿော ဘဂဝါတိ။ ကိန္တာယံ ဘိက္ခု ဟောတီတိ။ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော မေ ဘဂဝါတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “အတိလဟုံ

kho tvaṁ moghapurisa bāhullāya āvatto”ti vatvā anekapariyāyena vigarahi. Thero Satthu santikā garahaṁ labhitvā Bhagavantaṁ vanditvā “imināva puṇṇacandasassirikena mukhena Satthāraṁ parisameva nissāya sādhukāraṁ dāpessāmī”ti taṁdivaseyeva ekaṁ ṭhānaṁ gantvā vipassanāya kammaṁ katvā nacirasseva arahattaṁ pāpuṇi.

Tato yasmā thero mahākulato nikkhamitvā pabbajito pathavighuṭṭhadhammakathikova, tasmā tassa dhammakathāya ceva pasīditvā mittāmaccañātikulehi ca nikkhamitvā bahū kuladārakā therassa santike pabbajanti. “Ahaṁ āraññako, tumhepi āraññakā bhavituṁ sakkontā pabbajathā”ti terasa dhutaṅgāni ācikkhitvā “sakkhissāma bhante”ti vadante pabbājeti. Te attano balena taṁ taṁ dhutaṅgaṁ adhiṭṭhahanti. Thero attano dasavassakāle vinayaṁ paguṇaṁ katvā sabbeva upasampādesi. Evaṁ upasampannā cassa pañcasatamattā bhikkhū parivārā ahesuṁ.

Tasmiṁ samaye Satthā Jetavanamahāvihāre vasanto “icchāmahaṁ bhikkhave addhamāsaṁ paṭisallīyitun”ti bhikkhusaṁghassa ārocetvā ekavihārī hoti. bhikkhusaṁghopi “yo Bhagavantaṁ dassanāya upasaṅkamati, so pācittiyaṁ desāpetabbo”ti[1] katikaṁ akāsi. Tadā Upasenatthero “Bhagavantaṁ passissāmī”ti attano parisāya saddhiṁ Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā kathāsamuṭṭhāpanatthaṁ aññataraṁ therassa saddhivihārikaṁ āmantesi “manāpāni te bhikkhu paṁsukūlānī”ti. “Na kho me bhante manāpāni paṁsukūlānī”ti vatvā upajjhāye gāravena paṁsukūlikabhāvaṁ ārocesi. Imasmiṁ ṭhāne Satthā “sādhu sādhu Upasenā”ti therassa sādhukāraṁ datvā anekapariyāyena guṇakathaṁ kathesi. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato pana idaṁ vatthu Pāḷiyaṁ[1] āgatameva. Atha Satthā aparabhāge ariyagaṇamajjhe nisinno imasmiṁ sāsane theraṁ samantapāsādikānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

1. Vi 1. 337 piṭṭhe.



ခေါ တွံ မောဃပုရိသ ဗာဟုလ္လာယ အာဝတ္တော”တိ ဝတွာ အနေကပရိယာယေန ဝိဂရဟိ။ ထေရော သတ္ထု သန္တိကာ ဂရဟံ လဘိတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ “ဣမိနာဝ ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကေန မုခေန သတ္ထာရံ ပရိသမေဝ နိဿာယ သာဓုကာရံ ဒါပေဿာမီ”တိ တံဒိဝသေယေဝ ဧကံ ဌာနံ ဂန္တွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကတွာ နစိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

တတော ယသ္မာ ထေရော မဟာကုလတော နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတော ပထဝိဃုဋ္ဌဓမ္မကထိကောဝ၊ တသ္မာ တဿ ဓမ္မကထာယ စေဝ ပသီဒိတွာ မိတ္တာမစ္စဉာတိကုလေဟိ စ နိက္ခမိတွာ ဗဟူ ကုလဒါရကာ ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇန္တိ။ “အဟံ အာရညကော၊ တုမှေပိ အာရညကာ ဘဝိတုံ သက္ကောန္တာ ပဗ္ဗဇထာ”တိ တေရသ ဓုတင်္ဂါနိ အာစိက္ခိတွာ “သက္ခိဿာမ ဘန္တေ”တိ ဝဒန္တေ ပဗ္ဗာဇေတိ။ တေ အတ္တနော ဗလေန တံ တံ ဓုတင်္ဂံ အဓိဋ္ဌဟန္တိ။ ထေရော အတ္တနော ဒသဝဿကာလေ ဝိနယံ ပဂုဏံ ကတွာ သဗ္ဗေဝ ဥပသမ္ပာဒေသိ။ ဧဝံ ဥပသမ္ပန္နာ စဿ ပဉ္စသတမတ္တာ ဘိက္ခူ ပရိဝါရာ အဟေသုံ။

တသ္မိံ သမယေ သတ္ထာ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ ဝသန္တော “ဣစ္ဆာမဟံ ဘိက္ခဝေ အဍ္ဍမာသံ ပဋိသလ္လီယိတု”န္တိ ဘိက္ခုသံဃဿ အာရောစေတွာ ဧကဝိဟာရီ ဟောတိ။ ဘိက္ခုသံဃောပိ “ယော ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ ဥပသင်္ကမတိ၊ သော ပါစိတ္တိယံ ဒေသာပေတဗ္ဗော”တိ[၁] ကတိကံ အကာသိ။ တဒါ ဥပသေနတ္ထေရော “ဘဂဝန္တံ ပဿိဿာမီ”တိ အတ္တနော ပရိသာယ သဒ္ဓိံ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ ကထာသမုဋ္ဌာပနတ္ထံ အညတရံ ထေရဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ အာမန္တေသိ “မနာပါနိ တေ ဘိက္ခု ပံသုကူလာနီ”တိ။ “န ခေါ မေ ဘန္တေ မနာပါနိ ပံသုကူလာနီ”တိ ဝတွာ ဥပဇ္ဈာယေ ဂါရဝေန ပံသုကူလိကဘာဝံ အာရောစေသိ။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ သတ္ထာ “သာဓု သာဓု ဥပသေနာ”တိ ထေရဿ သာဓုကာရံ ဒတွာ အနေကပရိယာယေန ဂုဏကထံ ကထေသိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပန ဣဒံ ဝတ္ထု ပါဠိယံ[၁] အာဂတမေဝ။ အထ သတ္ထာ အပရဘာဂေ အရိယဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္နော ဣမသ္မိံ သာသနေ ထေရံ သမန္တပါသာဒိကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

၁-ဝိ ၁-၃၃၇-ပိဋ္ဌေ။

## Dabbattheravatthu

214. Chaṭṭhe **senāsanapaññāpakānan**ti senāsanaṁ paññāpentānaṁ. Therassa kira senāsanapaññāpanakāle aṭṭhārasasu mahāvihāresu asammaṭṭhaṁ pariveṇaṁ vā apaṭijaggitaṁ senāsanaṁ vā asodhitaṁ mañcapīṭhaṁ vā anupaṭṭhitaṁ pānīyaparibhojanīyaṁ vā nāhosi. Tasmā senāsanapaññāpakānaṁ aggo nāma jāto. **Dabbo**tissa nāmaṁ. Mallarājakule pana uppannattā **Mallaputto**nāma jāto.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayañhi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare kulagehe nibbattitvā vayappatto vuttanayeneva vihāraṁ gantvā dhammaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ senāpanapaññāpakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthetvā Satthārā byākato yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaritvā Kassapadasabalassa sāsanassa[1] osakkanakāle pabbaji, tadā tena saddhiṁ apare cha janāti satta bhikkhū ekacittā hutvā aññe sāsane agāravaṁ karonte disvā "idha kiṁ karoma, ekamante samaṇadhammaṁ katvā dukkhassantaṁ karissāmā"ti nisseṇiṁ bandhitvā uccapabbatasikharaṁ abhiruhitvā "attano cittabalaṁ jānantā nisseṇiṁ pātentu, jīvite sālayā otarantu, mā pacchānutāpino ahuvatthā"ti vatvā sabbe ekacittā hutvā nisseṇiṁ pātetvā "appamattā hotha āvuso"ti aññamaññaṁ ovaditvā cittaruciyesu ṭhānesu nisīditvā samaṇadhammaṁ kātuṁ ārabhiṁsu.

Tatreko thero pañcame divase arahattaṁ patvā "mama kiccaṁ nipphannaṁ, ahaṁ imasmiṁ ṭhāne kiṁ karissāmī"ti iddhiyā Uttarakuruto piṇḍapātaṁ āharitvā "avuso imaṁ piṇḍapātaṁ paribhuñjatha, bhikkhācārakiccaṁ mamāyattaṁ hotu, tumhe attano kammaṁ karothā"ti āha. Kiṁ nu kho mayaṁ āvuso nisseṇiṁ pātentā evaṁ avocumhā "yo paṭhamaṁ dhammaṁ sacchikaroti, so bhikkhaṁ āharatu, tena ābhataṁ sesā paribhuñjitvā samaṇadhammaṁ karissantī"ti. Natthi āvusoti. Tumhe attano pubbahetunā labhittha, mayampi sakkontā vaṭṭassantaṁ karissāma, gacchatha

1. Sāsane (Sī, Syā)



## ဒဗ္ဗတ္ထေရဝတ္ထု

၂၁၄။ ဆဋ္ဌေ **သေနာသနပညာပကာန**န္တိ သေနာသနံ ပညာပေန္တာနံ။ ထေရဿ ကိရ သေနာသနပညာပနကာလေ အဋ္ဌာရသသု မဟာဝိဟာရေသု အသမ္မဋ္ဌံ ပရိဝေဏံ ဝါ အပဋိဇဂ္ဂိတံ သေနာသနံ ဝါ အသောဓိတံ မဉ္စပီဌံ ဝါ အနုပဋ္ဌိတံ ပါနီယပရိဘောဇနီယံ ဝါ နာဟောသိ။ တသ္မာ သေနာသနပညာပကာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။ **ဒဗ္ဗော**တိဿ နာမံ။ မလ္လရာဇကုလေ ပန ဥပ္ပန္နတ္တာ **မလ္လပုတ္တော** နာမ ဇာတော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယဉှိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ သေနာသနပညာပကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတွာ သတ္ထာရာ ဗျာကတော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ကဿပဒသဗလဿ သာသနဿ[1] ဩသက္ကနကာလေ ပဗ္ဗဇိ၊ တဒါ တေန သဒ္ဓိံ အပရေ ဆ ဇနာတိ သတ္တ ဘိက္ခူ ဧကစိတ္တာ ဟုတွာ အညေ သာသနေ အဂါရဝံ ကရောန္တေ ဒိသွာ "ဣဓ ကိံ ကရောမ၊ ဧကမန္တေ သမဏဓမ္မံ ကတွာ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿာမာ"တိ နိဿေဏိံ ဗန္ဓိတွာ ဥစ္စပဗ္ဗတသိခရံ အဘိရုဟိတွာ "အတ္တနော စိတ္တဗလံ ဇာနန္တာ နိဿေဏိံ ပါတေန္တု၊ ဇီဝိတေ သာလယာ ဩတရန္တု၊ မာ ပစ္ဆာနုတာပိနော အဟုဝတ္ထာ"တိ ဝတွာ သဗ္ဗေ ဧကစိတ္တာ ဟုတွာ နိဿေဏိံ ပါတေတွာ "အပ္ပမတ္တာ ဟောထ အာဝုသော"တိ အညမညံ ဩဝဒိတွာ စိတ္တရုစိယေသု ဌာနေသု နိသီဒိတွာ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ အာရဘိံသု။

တတြေကော ထေရော ပဉ္စမေ ဒိဝသေ အရဟတ္တံ ပတွာ "မမ ကိစ္စံ နိပ္ဖန္နံ၊ အဟံ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကိံ ကရိဿာမီ"တိ ဣဒ္ဓိယာ ဥတ္တရကုရုတော ပိဏ္ဍပါတံ အာဟရိတွာ "အာဝုသော ဣမံ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇထ၊ ဘိက္ခာစာရကိစ္စံ မမာယတ္တံ ဟောတု၊ တုမှေ အတ္တနော ကမ္မံ ကရောထာ"တိ အာဟ။ ကိံ နု ခေါ မယံ အာဝုသော နိဿေဏိံ ပါတေန္တာ ဧဝံ အဝေါစုမှာ "ယော ပဌမံ ဓမ္မံ သစ္ဆိကရောတိ၊ သော ဘိက္ခံ အာဟရတု၊ တေန အာဘတံ သေသာ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရိဿန္တီ"တိ။ နတ္ထိ အာဝုသောတိ။ တုမှေ အတ္တနော ပုဗ္ဗဟေတုနာ လဘိတ္ထ၊ မယမ္ပိ သက္ကောန္တာ ဝဋ္ဋဿန္တံ ကရိဿာမ၊ ဂစ္ဆထ

၁-သာသနေ (သီ၊ သျာ)

tumheti. Thero te saññāpetuṁ asakkonto phāsukaṭṭhāne piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā gato. Aparo thero sattame divase anāgāmiphalaṁ patvā tato cuto Suddhavāsabrahmaloke nibbatto.

Itarepi therā tato cutā ekaṁ Buddhantaraṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde tesu tesu kulesu nibbattā. Eko Gandhāraraṭṭhe Takkasilanagare[1] Rājagehe nibbatto, eko Pabbateyyaraṭṭhe[2] paribbājikāya kucchimhi nibbatto, eko Bāhiyaraṭṭhe kuṭumbikagehe nibbatto, eko Rājagahe kuṭumbikagehe nibbatto. Ayaṁ pana Dabbatthero Mallaraṭṭhe Anupiyanagare ekassa Mallarañño gehe paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassa mātā upavijaññakāle kālamakāsi, matasarīraṁ susānaṁ netvā dārucitakaṁ āropetvā aggiṁ adaṁsu. Tassā aggivegasantattaṁ udarapaṭalaṁ dvedhā ahosi. Dārako attano puññabalena uppatitvā ekasmiṁ dabbatthambhe nipati. Taṁ dārakaṁ gahetvā ayyikāya adaṁsu. Sā tassa nāmaṁ gaṇhantī dabbatthambhe nipatitvā laddhajīvitattā Dabbotissa nāmaṁ akāsi.

Tassa sattavassikakāle Satthā bhikkhusaṁghaparivāro Mallaraṭṭhe cārikaṁ caramāno Anupiyanigamaṁ patvā Anupiyambavane viharati. Dabbakumāro Satthāraṁ disvā dassaneneva pasīditvā pabbajitukāmo hutvā “ahaṁ Dasabalassa santike pabbajissāmī”ti ayyikaṁ āpucchi. Sā “sādhu tātā”ti Dabbakumāraṁ ādāya Satthu santikaṁ gantvā “bhante imaṁ kumāraṁ pabbājethā”ti āha. Satthā aññatarassa bhikkhuno saññaṁ adāsi “bhikkhu imaṁ dārakaṁ pabbājehī”ti. So thero Satthu vacanaṁ sutvā Dabbakumāraṁ pabbājento tacapañcakaṁ kammaṭṭhānaṁ ācikkhi. Pubbahetusampanno katābhinīhāro satto paṭhamakesavaṭṭiyā oropiyamānāya[3] sotāpattiphale patiṭṭhāsi, dutiyakesavaṭṭiyā oropiyamānāya sakadāgāmiphale, tatiyāya anāgāmiphale. Sabbakesānaṁ pana oropanañca arahattaphalasacchikiriyā ca apacchā apure ahosi.

Satthā Mallaraṭṭhe yathābhirantaṁ viharitvā Rājagahaṁ gantvā Veḷuvane vāsaṁ kappesi. Tatrāyasmā Dabbo Mallaputto rahogato attano

1. Takkasilānagare (Sī, Syā) 2. Pabbatiyaraṭṭhe (Sī)
3. Paṭhamakesavaṭṭi-oropanakkhaṇe (Sī)



တုမှေတိ။ ထေရော တေ သညာပေတုံ အသက္ကောန္တော ဖာသုကဋ္ဌာနေ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဂတော။ အပရော ထေရော သတ္တမေ ဒိဝသေ အနာဂါမိဖလံ ပတွာ တတော စုတော သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တော။

ဣတရေပိ ထေရာ တတော စုတာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ တေသု တေသု ကုလေသု နိဗ္ဗတ္တာ။ ဧကော ဂန္ဓာရရဋ္ဌေ တက္ကသိလနဂရေ[၁] ရာဇဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော၊ ဧကော ပဗ္ဗတေယျရဋ္ဌေ[၂] ပရိဗ္ဗာဇိကာယ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တော၊ ဧကော ဗာဟိယရဋ္ဌေ ကုဋုမ္ဗိကဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော၊ ဧကော ရာဇဂဟေ ကုဋုမ္ဗိကဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော။ အယံ ပန ဒဗ္ဗတ္ထေရော မလ္လရဋ္ဌေ အနုပိယနဂရေ ဧကဿ မလ္လရညော ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ တဿ မာတာ ဥပဝိဇညကာလေ ကာလမကာသိ၊ မတသရီရံ သုသာနံ နေတွာ ဒါရုစိတကံ အာရောပေတွာ အဂ္ဂိံ အဒံသု။ တဿာ အဂ္ဂိဝေဂသန္တတ္တံ ဥဒရပဋလံ ဒွေဓာ အဟောသိ။ ဒါရကော အတ္တနော ပုညဗလေန ဥပ္ပတိတွာ ဧကသ္မိံ ဒဗ္ဗတ္ထမ္ဘေ နိပတိ။ တံ ဒါရကံ ဂဟေတွာ အယျိကာယ အဒံသု။ သာ တဿ နာမံ ဂဏှန္တီ ဒဗ္ဗတ္ထမ္ဘေ နိပတိတွာ လဒ္ဓဇီဝိတတ္တာ ဒဗ္ဗောတိဿ နာမံ အကာသိ။

တဿ သတ္တဝဿိကကာလေ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော မလ္လရဋ္ဌေ စာရိကံ စရမာနော အနုပိယနိဂမံ ပတွာ အနုပိယမ္ဗဝနေ ဝိဟရတိ။ ဒဗ္ဗကုမာရော သတ္ထာရံ ဒိသွာ ဒဿနေနေဝ ပသီဒိတွာ ပဗ္ဗဇိတုကာမော ဟုတွာ “အဟံ ဒသဗလဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ အယျိကံ အာပုစ္ဆိ။ သာ “သာဓု တာတာ”တိ ဒဗ္ဗကုမာရံ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဘန္တေ ဣမံ ကုမာရံ ပဗ္ဗာဇေထာ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ အညတရဿ ဘိက္ခုနော သညံ အဒါသိ “ဘိက္ခု ဣမံ ဒါရကံ ပဗ္ဗာဇေဟီ”တိ။ သော ထေရော သတ္ထု ဝစနံ သုတွာ ဒဗ္ဗကုမာရံ ပဗ္ဗာဇေန္တော တစပဉ္စကံ ကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိ။ ပုဗ္ဗဟေတုသမ္ပန္နော ကတာဘိနီဟာရော သတ္တော ပဌမကေသဝဋ္ဋိယာ ဩရောပိယမာနာယ[၃] သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ၊ ဒုတိယကေသဝဋ္ဋိယာ ဩရောပိယမာနာယ သကဒါဂါမိဖလေ၊ တတိယာယ အနာဂါမိဖလေ။ သဗ္ဗကေသာနံ ပန ဩရောပနဉ္စ အရဟတ္တဖလသစ္ဆိကိရိယာ စ အပစ္ဆာ အပုရေ အဟောသိ။

သတ္ထာ မလ္လရဋ္ဌေ ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရိတွာ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ ဝေဠုဝနေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တတြာယသ္မာ ဒဗ္ဗော မလ္လပုတ္တော ရဟောဂတော အတ္တနော

၁-တက္ကသိလာနဂရေ (သီ၊ သျာ) ၂-ပဗ္ဗတိယရဋ္ဌေ (သီ) ၃-ပဌမကေသဝဋ္ဋိဩရောပနက္ခဏေ (သီ)

kiccanipphattiṁ oloketvā saṁghassa veyyāvaccakaraṇe kāyaṁ yojetukāmo cintesi “yannūnāhaṁ saṁghassa senāsanañca paññāpeyyaṁ, bhattāni ca uddiseyyan”ti. So Satthu santikaṁ gantvā attano parivitakkaṁ ārocesi. Satthā tassa sādhukāraṁ datvā senāsanapaññāpakattañca bhattuddesakattañca sampaṭicchi. Atha naṁ “ayaṁ Dabbo daharova samāno mahantaṭṭhāne ṭhito”ti sattavassikakāleyeva upasampādesi. Thero upasampannakālatoyeva paṭṭhāya Rājagahaṁ upanissāya viharantānaṁ sabbabhikkhūnaṁ senāsanāni ca paññāpeti, bhikkhañca sampaṭicchitvā uddisati. Tassa senāsanapaññāpakabhāvo sabbadisāsu pākaṭo ahosi ‘Dabbo kira Mallaputto sabhāgasabhāgānaṁ[1] bhikkhūnaṁ ekaṭṭhāne senāsanāni paññāpeti, dūrepi senāsanaṁ paññāpetiyeva. Gantuṁ asakkonte iddhiyā netīti.

Atha naṁ bhikkhū kālepi vikālepi “amhākaṁ āvuso Jīvakambavane senāsanaṁ paññāpehi, amhākaṁ Maddakucchismiṁ migadāye”ti evaṁ senāsanaṁ uddisāpetvā tassa iddhiṁ passantā gacchanti. Sopi iddhiyā manomaye kāye abhisaṅkharitvā ekekassa therassa ekekaṁ attanā sadisaṁ bhikkhuṁ nimminitvā[2] aṅguliyā jalamānāya purato purato gantvā “ayaṁ mañco idaṁ pīṭhan”ti-ādīni vatvā senāsanaṁ paññāpetvā puna attano vasanaṭṭhānameva āgacchati. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato panidaṁ vatthu Pāḷiyaṁ[3] āgatameva. Satthā idameva kāraṇaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā aparabhāge ariyagaṇamajjhe nisinno theraṁ senāsanapaññāpakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Pilindavacchattheravatthu

215. Sattame **devatānaṁ piyamanāpānan**ti devatānaṁ piyānañceva manāpānañca Pilindavacchatthero[4] aggoti dasseti. So kira anuppanne Buddhe cakkavattī rājā hutvā mahājanaṁ pañcasu sīlesu patiṭṭhāpetvā saggaparāyaṇaṁ akāsi. Yebhuyyena kira chasu kāmasaggesu nibbattadevatā tasseva ovādaṁ labhitvā nibbattanibbattaṭṭhāne attano sampattiṁ oloketvā “kaṁ nu kho nissāya imaṁ saggasampattiṁ labhimhā”ti

1. Sabhāgānaṁ sabhāgānaṁ (Ka)
2. Datvā (Sī)
3. Vi 1.243; Vi 4. 191 piṭṭhesu.
4. Piḷindivacchatthero (Sī)



ကိစ္စနိပ္ဖတ္တိံ ဩလောကေတွာ သံဃဿ ဝေယျာဝစ္စကရဏေ ကာယံ ယောဇေတုကာမော စိန္တေသိ "ယန္နူနာဟံ သံဃဿ သေနာသနဉ္စ ပညာပေယျံ၊ ဘတ္တာနိ စ ဥဒ္ဒိသေယျ"န္တိ။ သော သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ အတ္တနော ပရိဝိတက္ကံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ တဿ သာဓုကာရံ ဒတွာ သေနာသနပညာပကတ္တဉ္စ ဘတ္တုဒ္ဒေသကတ္တဉ္စ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ အထ နံ "အယံ ဒဗ္ဗော ဒဟရောဝ သမာနော မဟန္တဋ္ဌာနေ ဌိတော"တိ သတ္တဝဿိကကာလေယေဝ ဥပသမ္ပာဒေသိ။ ထေရော ဥပသမ္ပန္နကာလတောယေဝ ပဋ္ဌာယ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရန္တာနံ သဗ္ဗဘိက္ခူနံ သေနာသနာနိ စ ပညာပေတိ၊ ဘိက္ခဉ္စ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဥဒ္ဒိသတိ။ တဿ သေနာသနပညာပကဘာဝေါ သဗ္ဗဒိသာသု ပါကဋော အဟောသိ "ဒဗ္ဗော ကိရ မလ္လပုတ္တော သဘာဂသဘာဂါနံ[၁] ဘိက္ခူနံ ဧကဋ္ဌာနေ သေနာသနာနိ ပညာပေတိ၊ ဒူရေပိ သေနာသနံ ပညာပေတိယေဝ။ ဂန္တုံ အသက္ကောန္တေ ဣဒ္ဓိယာ နေတီ"တိ။

အထ နံ ဘိက္ခူ ကာလေပိ ဝိကာလေပိ "အမှာကံ အာဝုသော ဇီဝကမ္ဗဝနေ သေနာသနံ ပညာပေဟိ၊ အမှာကံ မဒ္ဒကုစ္ဆိသ္မိံ မိဂဒါယေ"တိ ဧဝံ သေနာသနံ ဥဒ္ဒိသာပေတွာ တဿ ဣဒ္ဓိံ ပဿန္တာ ဂစ္ဆန္တိ။ သောပိ ဣဒ္ဓိယာ မနောမယေ ကာယေ အဘိသင်္ခရိတွာ ဧကေကဿ ထေရဿ ဧကေကံ အတ္တနာ သဒိသံ ဘိက္ခုံ နိမ္မိနိတွာ[၂] အင်္ဂုလိယာ ဇလမာနာယ ပုရတော ပုရတော ဂန္တွာ "အယံ မဉ္စော ဣဒံ ပီဌ"န္တိအာဒီနိ ဝတွာ သေနာသနံ ပညာပေတွာ ပုန အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ အာဂစ္ဆတိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပနိဒံ ဝတ္ထု ပါဠိယံ[၃] အာဂတမေဝ။ သတ္ထာ ဣဒမေဝ ကာရဏံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ အပရဘာဂေ အရိယဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္နော ထေရံ သေနာသနပညာပကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## ပိလိန္ဒဝစ္ဆတ္ထေရဝတ္ထု

၂၁၅။ သတ္တမေ **ဒေဝတာနံ ပိယမနာပါန**န္တိ ဒေဝတာနံ ပိယာနဉ္စေဝ မနာပါနဉ္စ ပိလိန္ဒဝစ္ဆတ္ထေရော[၄] အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ သော ကိရ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ စက္ကဝတ္တိ ရာဇာ ဟုတွာ မဟာဇနံ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ သဂ္ဂပရာယဏံ အကာသိ။ ယေဘုယျေန ကိရ ဆသု ကာမသဂ္ဂေသု နိဗ္ဗတ္တဒေဝတာ တဿေဝ ဩဝါဒံ လဘိတွာ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ အတ္တနော သမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ "ကံ နု ခေါ နိဿာယ ဣမံ သဂ္ဂသမ္ပတ္တိံ လဘိမှာ"တိ

၁-သဘာဂါနံ သဘာဂါနံ (က)
၂-ဒတွာ (သီ)
၃-ဝိ ၁-၂၄၃၊ ဝိ ၄-၁၉၁-ပိဋ္ဌေသု။
၄-ပိဠိန္ဒိဝစ္ဆတ္ထေရော (သီ)

āvajjamānā imaṁ theraṁ disvā “theraṁ nissāya amhehi sampatti laddhā”ti sāyaṁpātaṁ theraṁ namassanti. Tasmā so devatānaṁ piyamanāpānaṁ aggo nāma jāto. **Pilindo**ti panassa gottaṁ, **Vaccho**ti nāmaṁ[1]. Tadubhayaṁ saṁsandetvā Pilindavacchoti vuccati.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayaṁ kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare mahābhogakule nibbatto purimanayeneva Satthu dhammadesanaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ devatānaṁ piyamanāpaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā taṁ ṭhānantaraṁ patthetvā yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ brāhmaṇakule nibbatti. Pilindavacchotissa nāmaṁ akaṁsu. So aparena samayena Satthu dhammadesanaṁ sutvā paṭiladdhasaddho pabbajitvā upasampanno vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇi. So gihīhipi bhikkhūhipi saddhiṁ kathento “ehi vasala, gaccha vasala, āhara vasala, gaṇha vasalā”ti vasalavādeneva samudācarati. Taṁ kathaṁ āharitvā Tathāgataṁ pucchiṁsu “Bhagavā ariyā nāma pharusavacanā na hontī”ti. Bhikkhave ariyānaṁ paravambhanavasena pharusavācā nāma natthi, apica kho pana bhavantare āciṇṇavasena bhaveyyāti. Bhante Pilindavacchatthero uṭṭhāya samuṭṭhāya gihīhipi bhikkhūhipi saddhiṁ kathento “vasala vasalā”ti katheti, kimettha kāraṇaṁ Bhagavā ti. Bhikkhave na mayhaṁ puttassa etaṁ idāneva āciṇṇaṁ, atīte panesa pañca jātisatāni vasalavādibrāhmaṇakule nibbatti. Iccesa bhavāciṇṇeneva kathesi, na pharusavasena. Ariyānañhi vohāro pharusopi samāno cetanāya apharusabhāvena parisuddhova, appamattakampettha pāpaṁ na upalabbhatīti vatvā Dhammapade imaṁ gāthamāha—

“Akakkasaṁ viññāpaniṁ, giraṁ saccamudīraye.
Yāya nābhisaje kañci, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti[2].

Athekadivasaṁ thero Rājagahaṁ piṇḍāya pavisanto ekaṁ purisaṁ pippalīnaṁ bhājanaṁ pūretvā ādāya antonagaraṁ pavisantaṁ disvā “kiṁ te vasala bhājane”ti āha. So cintesi “ayaṁ samaṇo mayā saddhiṁ pātova pharusakathaṁ kathesi, imassa anucchavikameva vattuṁ vaṭṭatī”ti

---

1. Pilindoti panassa nāmaṁ, vacchoti gottaṁ (Ka) Theragāthāṭṭhakathāyaṁ ca.
2. Khu 1. 72 piṭṭhe Dhammapade.



အာဝဇ္ဇမာနာ ဣမံ ထေရံ ဒိသွာ “ထေရံ နိဿာယ အမှေဟိ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ”တိ သာယံပါတံ ထေရံ နမဿန္တိ။ တသ္မာ သော ဒေဝတာနံ ပိယမနာပါနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။ **ပိလိန္ဒော**တိ ပနဿ ဂေါတ္တံ၊ **ဝစ္ဆော**တိ နာမံ[၁]။ တဒုဘယံ သံသန္ဒေတွာ ပိလိန္ဒဝစ္ဆောတိ ဝုစ္စတိ။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ မဟာဘောဂကုလေ နိဗ္ဗတ္တော ပုရိမနယေနေဝ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဒေဝတာနံ ပိယမနာပဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတွာ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ပိလိန္ဒဝစ္ဆောတိဿ နာမံ အကံသု။ သော အပရေန သမယေန သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥပသမ္ပန္နော ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သော ဂိဟီဟိပိ ဘိက္ခူဟိပိ သဒ္ဓိံ ကထေန္တော “ဧဟိ ဝသလ၊ ဂစ္ဆ ဝသလ၊ အာဟရ ဝသလ၊ ဂဏှ ဝသလာ”တိ ဝသလဝါဒေနေဝ သမုဒါစရတိ။ တံ ကထံ အာဟရိတွာ တထာဂတံ ပုစ္ဆိံသု “ဘဂဝါ အရိယာ နာမ ဖရုသဝစနာ န ဟောန္တီ”တိ။ ဘိက္ခဝေ အရိယာနံ ပရဝမ္ဘနဝသေန ဖရုသဝါစာ နာမ နတ္ထိ၊ အပိစ ခေါ ပန ဘဝန္တရေ အာစိဏ္ဏဝသေန ဘဝေယျာတိ။ ဘန္တေ ပိလိန္ဒဝစ္ဆတ္ထေရော ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ဂိဟီဟိပိ ဘိက္ခူဟိပိ သဒ္ဓိံ ကထေန္တော “ဝသလ ဝသလာ”တိ ကထေတိ၊ ကိမေတ္ထ ကာရဏံ ဘဂဝါတိ။ ဘိက္ခဝေ န မယှံ ပုတ္တဿ ဧတံ ဣဒါနေဝ အာစိဏ္ဏံ၊ အတီတေ ပနေသ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ ဝသလဝါဒိဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဣစ္စေသ ဘဝါစိဏ္ဏေနေဝ ကထေသိ, န ဖရုသဝသေန။ အရိယာနဉှိ ဝေါဟာရော ဖရုသောပိ သမာနော စေတနာယ အဖရုသဘာဝေန ပရိသုဒ္ဓေါဝ၊ အပ္ပမတ္တကမ္ပေတ္ထ ပါပံ န ဥပလဗ္ဘတီတိ ဝတွာ ဓမ္မပဒေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“အကက္ကသံ ဝိညာပနိံ၊ ဂိရံ သစ္စမုဒီရယေ။
ယာယ နာဘိသဇေ ကဉ္စိ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ[၂]။

အထေကဒိဝသံ ထေရော ရာဇဂဟံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တော ဧကံ ပုရိသံ ပိပ္ပလီနံ ဘာဇနံ ပူရေတွာ အာဒါယ အန္တောနဂရံ ပဝိသန္တံ ဒိသွာ “ကိံ တေ ဝသလ ဘာဇနေ”တိ အာဟ။ သော စိန္တေသိ “အယံ သမဏော မယာ သဒ္ဓိံ ပါတောဝ ဖရုသကထံ ကထေသိ၊ ဣမဿ အနုစ္ဆဝိကမေဝ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ

---

၁-ပိလိန္ဒောတိ ပနဿ နာမံ၊ ဝစ္ဆောတိ ဂေါတ္တံ (က) ထေရဂါထာဋ္ဌကထာယံ စ။
၂-ခု ၁-၇၂-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

“Mūsikavaccaṁ me bhante bhājane”ti āha. Evaṁ bhavissati vasalāti. Tassa therassa dassanaṁ vijahantassa sabbaṁ mūsikavaccameva ahosi. So cintesi “imā pippaliyo mūsikavaccasadisā paññāyanti, sabhāvo nu kho no”ti vīmaṁsanto hatthena uppīḷesi. Athassa undūravaccabhāvaṁ ñatvā balavadomanassaṁ uppajji. So “imāyeva nu kho evarūpā, udāhu sakaṭepī”ti gantvā olokento sabbāpi pippaliyo tādisāva disvā hadayaṁ hatthena sandhāretvā “idaṁ na aññassa kammaṁ, mayā pātova diṭṭhabhikkhussetaṁ kammaṁ, addhā ekaṁ upāyaṁ bhavissati[1], tassa gataṭṭhānaṁ anuvicinitvā etaṁ kāraṇaṁ jānissāmī”ti therassa gatamaggaṁ pucchitvā pāyāsi.

Atheko puriso taṁ ativiya caṇḍikataṁ gacchantaṁ disvā “bho purisa tvaṁ ativiya caṇḍikatova gacchasi, kena kammena gacchasī”ti pucchi. So tassa taṁ pavattiṁ ārocesi. So tassa kathaṁ sutvā evamāha “bho mā cintayi, mayhaṁ ayyo Pilindavaccho bhavissati, tvaṁ etadeva bhājanaṁ pūretvā ādāya gantvā therassa purato tiṭṭha. ‘kiṁ nāmetaṁ vasalā’ti vuttakāle ca ‘pippaliyo bhante’ti vada, thero ‘evaṁ bhavissati vasalāti vakkhati. Puna sabbāpi pippaliyo bhavissantī”ti. So tathā akāsi. Sabbā pippaliyo paṭipākatikā ahesuṁ. Idamettakaṁ[2] vatthu. Aparabhāge pana Satthā devatānaṁ piyamanāpakāraṇameva vatthuṁ katvā theraṁ devatānaṁ piyamanāpānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Bāhiyadārucīriyattheravatthu

216. Aṭṭhame **khippābhiññānan**ti khippaṁ adhigata-abhiññānaṁ Dārucīriyatthero aggoti dasseti. Ayañhi thero saṁkhittadhamma-desanāpariyosāne arahattaṁ pāpuṇi, maggaphalānaṁ parikammakiccaṁ nāhosi. Tasmā khippābhiññānaṁ aggo nāma jāto. Bāhiyaraṭṭhe pana jātattā **Bāhiyo**tissa nāmaṁ ahosi[3]. So aparabhāge dārucīraṁ nivesesi[4], tasmā **Dārucīriyo** nāma jāto.

1. Ekaṁ māyaṁ jānissati (Sī)
2. Idaṁ ettakaṁ (Syā), idaṁ ekaṁ (Ka)
3. Akaṁsu (Syā, Ka)
4. Dārucīrāni dhāresi (Sī)



“မူသိကဝစ္စံ မေ ဘန္တေ ဘာဇနေ”တိ အာဟ။ ဧဝံ ဘဝိဿတိ ဝသလာတိ။ တဿ ထေရဿ ဒဿနံ ဝိဇဟန္တဿ သဗ္ဗံ မူသိကဝစ္စမေဝ အဟောသိ။ သော စိန္တေသိ “ဣမာ ပိပ္ပလိယော မူသိကဝစ္စသဒိသာ ပညာယန္တိ၊ သဘာဝေါ နု ခေါ နော”တိ ဝီမံသန္တော ဟတ္ထေန ဥပ္ပီဠေသိ။ အထဿ ဥန္ဒူရဝစ္စဘာဝံ ဉတွာ ဗလဝဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော “ဣမာယေဝ နု ခေါ ဧဝရူပါ၊ ဥဒါဟု သကဋေပီ”တိ ဂန္တွာ ဩလောကေန္တော သဗ္ဗာပိ ပိပ္ပလိယော တာဒိသာဝ ဒိသွာ ဟဒယံ ဟတ္ထေန သန္ဓာရေတွာ “ဣဒံ န အညဿ ကမ္မံ၊ မယာ ပါတောဝ ဒိဋ္ဌဘိက္ခုဿေတံ ကမ္မံ၊ အဒ္ဓါ ဧကံ ဥပါယံ ဘဝိဿတိ[၁]၊ တဿ ဂတဋ္ဌာနံ အနုဝိစိနိတွာ ဧတံ ကာရဏံ ဇာနိဿာမီ”တိ ထေရဿ ဂတမဂ္ဂံ ပုစ္ဆိတွာ ပါယာသိ။

အထေကော ပုရိသော တံ အတိဝိယ စဏ္ဍိကတံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “ဘော ပုရိသ တွံ အတိဝိယ စဏ္ဍိကတောဝ ဂစ္ဆသိ၊ ကေန ကမ္မေန ဂစ္ဆသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော တဿ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ သော တဿ ကထံ သုတွာ ဧဝမာဟ “ဘော မာ စိန္တယိ၊ မယှံ အယျော ပိလိန္ဒဝစ္ဆော ဘဝိဿတိ၊ တွံ ဧတဒေဝ ဘာဇနံ ပူရေတွာ အာဒါယ ဂန္တွာ ထေရဿ ပုရတော တိဋ္ဌ။ ‘ကိံ နာမေတံ ဝသလာ’တိ ဝုတ္တကာလေ စ ‘ပိပ္ပလိယော ဘန္တေ’တိ ဝဒ၊ ထေရော ‘ဧဝံ ဘဝိဿတိ ဝသလာ’တိ ဝက္ခတိ။ ပုန သဗ္ဗာပိ ပိပ္ပလိယော ဘဝိဿန္တီ”တိ။ သော တထာ အကာသိ။ သဗ္ဗာ ပိပ္ပလိယော ပဋိပါကတိကာ အဟေသုံ။ ဣဒမေတ္တကံ[၂] ဝတ္ထု။ အပရဘာဂေ ပန သတ္ထာ ဒေဝတာနံ ပိယမနာပကာရဏမေဝ ဝတ္ထုံ ကတွာ ထေရံ ဒေဝတာနံ ပိယမနာပါနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ဗာဟိယဒါရုစီရိယတ္ထေရဝတ္ထု

၂၁၆။ အဋ္ဌမေ **ခိပ္ပါဘိညာနန္တိ** ခိပ္ပံ အဓိဂတအဘိညာနံ ဒါရုစီရိယတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ အယဉှိ ထေရော သံခိတ္တဓမ္မဒေသနာပရိယောသာနေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ မဂ္ဂဖလာနံ ပရိကမ္မကိစ္စံ နာဟောသိ။ တသ္မာ ခိပ္ပါဘိညာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။ ဗာဟိယရဋ္ဌေ ပန ဇာတတ္တာ **ဗာဟိယော**တိဿ နာမံ အဟောသိ[၃]။ သော အပရဘာဂေ ဒါရုစီရံ နိဝါသေသိ[၄]၊ တသ္မာ **ဒါရုစီရိယော** နာမ ဇာတော။

၁-ဧကံ မာယံ ဇာနိဿတိ (သီ)
၂-ဣဒံ ဧတ္တကံ (သျာ)၊ ဣဒံ ဧကံ (က)
၃-အကံသု (သျာ၊ က)
၄-ဒါရုစီရာနိ ဓာရေသိ (သီ)

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare kulagehe nibbatto Dasabalassa dhammadesanaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ khippābhiññānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthetvā yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto Kassapadasabalassa sāsanassa osakkanakāle heṭṭhā vuttehi bhikkhūhi saddhiṁ samaṇadhammaṁ katvā paripuṇṇasīlo jīvitakkhayaṁ patvā devaloke nibbatti.

So ekaṁ Buddhantaraṁ devaloke vasitvā imasmiṁ Buddhuppāde Bāhiyaraṭṭhe kulagehe nibbatto. Vayaṁ āgamma gharāvāsaṁ vasanto "vohāraṁ karissāmī"ti Suvaṇṇabhūmigamanīyaṁ nāvaṁ abhiruhi. Nāvā icchitaṁ desaṁ appatvāva samuddamajjhe bhinnā, mahājano macchakacchapabhakkho ahosi. Ayaṁ pana ekaṁ dārukhaṇḍaṁ gahetvā sattame divase Suppārakapaṭṭane uttiṇṇo manussāvāsaṁ patvā[1] "acelakaniyāmena manusse upasaṅkamituṁ[2] ayuttan"ti avidūre ṭhāne ekaṁ mahātaḷākā sevālaṁ gahetvā sarīraṁ veṭhetvā ekasmiṁ ṭhāne patitaṁ ekaṁ kapālaṁ ādāya bhikkhāya pāvisi.

Manussā taṁ disvā cintesuṁ "sace loke arahantā nāma atthi, evaṁvidhehi bhavitabbaṁ. Kiṁ nu kho ayyo ukkaṭṭhabhāvena vatthaṁ na gaṇhāti, udāhu diyyamānaṁ gaṇheyyā"ti vīmaṁsantā nānādisāhi vatthāni āhariṁsu. So cintesi 'sacāhaṁ na iminā niyāmena āgamissaṁ, na me ete pasīdeyyuṁ, yaṁkiñci katvā ime vañcetvā jīvikupāyaṁ[3] kātuṁ vaṭṭatī"ti vatthāni na paṭiggaṇhi. Manussā bhiyyoso mattāya pasannā mahāsakkāraṁ kariṁsu. Sopi bhattakiccaṁ katvā avidūraṭṭhāne devakulaṁ gato. Mahājano tena saddhiṁyeva gantvā devakulaṁ paṭijaggitvā adāsi. So cintesi "ime mayhaṁ sevāle nivāsanamatte pasīditvā evaṁvidhaṁ sakkāraṁ karonti, etesaṁ mayā ukkaṭṭheneva bhavituṁ vaṭṭatī"ti sallahukāni rukkhaphalakāni gahetvā tacchetvā vākesu āvuṇitvā cīraṁ katvā nivāsetvā pārupitvā jīvikaṁ kappento vasi.

1. Manussavāsabhāvaṁ ñatvā (Sī) 2. Passituṁ (Sī)
3. Jīvikopāyaṁ (Sī), jīvitupāyaṁ (Syā)



တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော ဒသဗလဿ ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ခိပ္ပါဘိညာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတွာ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ကဿပဒသဗလဿ သာသနဿ ဩသက္ကနကာလေ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ သမဏဓမ္မံ ကတွာ ပရိပုဏ္ဏသီလော ဇီဝိတက္ခယံ ပတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။

သော ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝလောကေ ဝသိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေ ဗာဟိယရဋ္ဌေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော။ ဝယံ အာဂမ္မ ဃရာဝါသံ ဝသန္တော "ဝေါဟာရံ ကရိဿာမီ"တိ သုဝဏ္ဏဘူမိဂမနီယံ နာဝံ အဘိရုဟိ။ နာဝါ ဣစ္ဆိတံ ဒေသံ အပ္ပတွာဝ သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ ဘိန္နာ၊ မဟာဇနော မစ္ဆကစ္ဆပဘက္ခော အဟောသိ။ အယံ ပန ဧကံ ဒါရုခဏ္ဍံ ဂဟေတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ သုပ္ပါရကပဋ္ဋနေ ဥတ္တိဏ္ဏော မနုဿာဝါသံ ပတွာ[၁] "အစေလကနိယာမေန မနုဿေ ဥပသင်္ကမိတုံ[၂] အယုတ္တ"န္တိ အဝိဒူရေ ဌာနေ ဧကံ မဟာတဠာကာ သေဝါလံ ဂဟေတွာ သရီရံ ဝေဌေတွာ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ပတိတံ ဧကံ ကပါလံ အာဒါယ ဘိက္ခာယ ပါဝိသိ။

မနုဿာ တံ ဒိသွာ စိန္တေသုံ "သစေ လောကေ အရဟန္တာ နာမ အတ္ထိ၊ ဧဝံဝိဓေဟိ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ကိံ နု ခေါ အယျော ဥက္ကဋ္ဌဘာဝေန ဝတ္ထံ န ဂဏှာတိ၊ ဥဒါဟု ဒိယျမာနံ ဂဏှေယျာ"တိ ဝီမံသန္တာ နာနာဒိသာဟိ ဝတ္ထာနိ အာဟရိံသု။ သော စိန္တေသိ "သစာဟံ န ဣမိနာ နိယာမေန အာဂမိဿံ၊ န မေ ဧတေ ပသီဒေယျုံ၊ ယံကိဉ္စိ ကတွာ ဣမေ ဝဉ္စေတွာ ဇီဝိကုပါယံ[၃] ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဝတ္ထာနိ န ပဋိဂ္ဂဏှိ။ မနုဿာ ဘိယျောသော မတ္တာယ ပသန္နာ မဟာသက္ကာရံ ကရိံသု။ သောပိ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ အဝိဒူရဋ္ဌာနေ ဒေဝကုလံ ဂတော။ မဟာဇနော တေန သဒ္ဓိံယေဝ ဂန္တွာ ဒေဝကုလံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ အဒါသိ။ သော စိန္တေသိ "ဣမေ မယှံ သေဝါလေ နိဝါသနမတ္တေ ပသီဒိတွာ ဧဝံဝိဓံ သက္ကာရံ ကရောန္တိ၊ ဧတေသံ မယာ ဥက္ကဋ္ဌေနေဝ ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ သလ္လဟုကာနိ ရုက္ခဖလကာနိ ဂဟေတွာ တစ္ဆေတွာ ဝါကေသု အာဝုဏိတွာ စီရံ ကတွာ နိဝါသေတွာ ပါရုပိတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တော ဝသိ။

၁-မနုဿဝါသဘာဝံ ဉတွာ (သီ) ၂-ပဿိတုံ (သီ) ၃-ဇီဝိကောပါယံ (သီ)၊ ဇီဝိတုပါယံ (သျာ)

Atha yo so Kassapabuddhakāle sattasu janesu samaṇadhammaṁ karontesu eko bhikkhu Suddhāvāsabrāhmaloke nibbatto, so nibbattasamanantarameva attano brahmasampattiṁ oloketvā āgataṭṭhānaṁ āvajjento sattannaṁ janānaṁ pabbataṁ āruyha samaṇadhammakaraṇaṭṭhānaṁ disvā sesānaṁ channaṁ nibbattaṭṭhānaṁ āvajjento[1] ekassa parinibbutabhāvaṁ itaresaṁ pañcannaṁ kāmāvacaradevaloke nibbattabhāvaṁ ñatvā kālānukālaṁ te pañca jane āvajjeti. Imasmiṁ pana kāle "kahaṁ nu khoti āvajjento Dārucīriyaṁ Suppārakapaṭṭanaṁ upanissāya kuhanakammena jīvikaṁ kappentaṁ disvā "naṭṭho vatāyaṁ bālo, pubbe samaṇadhammaṁ karonto ati-ukkaṭṭhabhāvena arahatāpi ābhataṁ piṇḍapātaṁ aparibhuñjitvā idāni udaratthāya anarahāva arahattaṁ paṭijānitvā lokaṁ vañcento vicarati, Dasabalassa ca nibbattabhāvaṁ na jānāti, gacchāmi naṁ saṁvejetvā Dasabalassa nibbattabhāvaṁ jānāpemī"ti taṁkhaṇaṁyeva brahmalokato Suppārakapaṭṭane rattibhāgasamanantare Dārucīriyassa sammukhe pāturahosi.

So attano vasanaṭṭhāne obhāsaṁ disvā bahi nikkhamitvā ṭhito mahābrahmaṁ oloketvā añjaliṁ paggayha "ke tumhe"ti pucchi. Ahaṁ tuyhaṁ porāṇakasahāyo anāgāmiphalaṁ patvā brahmaloke nibbatto. Amhākaṁ pana sabbajeṭṭhako arahattaṁ patvā parinibbuto, tumhe pañca janā devaloke nibbattā. Svāhaṁ taṁ imasmiṁ ṭhāne kuhanakammena jīvantaṁ disvā dametuṁ āgatoti vatvā idaṁ kāraṇamāha "na kho tvaṁ bāhiya arahā, napi arahattamaggaṁ[2] samāpanno, sāpi te paṭipadā natthi, yāya tvaṁ arahā vā assa[3] arahattamaggaṁ vā samāpanno"ti. Athassa Satthu uppannabhāvaṁ Sāvatthiyaṁ vasanabhāvañca ācikkhitvā "Satthu santikaṁ gacchāhī"ti taṁ uyyojetvā brahmalokameva agamāsi.

Dārucīriyo mahābrahmunā saṁvejito "mokkhamaggaṁ gavesissāmī"ti vīsayojanasataṁ maggaṁ ekarattivāsena gantvā Satthāraṁ piṇḍāya paviṭṭhaṁ antaraghare sampāpuṇitvā Satthu pādesu nipatitvā "desetu me bhante Bhagavā dhammaṁ, desetu Sugato dhamman"ti yāvatatiyaṁ yāci. Satthā "ettāvatā Bāhiyassa ñāṇaṁ paripākaṁ gatan"ti ñatvā "tasmātiha te Bāhiya evaṁ sikkhitabbaṁ diṭṭhe diṭṭhamattaṁ bhavissatī"ti[4] iminā ovādena

1. Āvajjetvā (Ka) 2. Arahamaggaṁ (Sī) 3. Assasi (Sī) 4. Khu 1. 85 piṭṭhe.



အထ ယော သော ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ သတ္တသု ဇနေသု သမဏဓမ္မံ ကရောန္တေသု ဧကော ဘိက္ခု သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တော၊ သော နိဗ္ဗတ္တသမနန္တရမေဝ အတ္တနော ဗြဟ္မသမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ အာဂတဋ္ဌာနံ အာဝဇ္ဇေန္တော သတ္တန္နံ ဇနာနံ ပဗ္ဗတံ အာရုယှ သမဏဓမ္မကရဏဋ္ဌာနံ ဒိသွာ သေသာနံ ဆန္နံ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ အာဝဇ္ဇေန္တော[1] ဧကဿ ပရိနိဗ္ဗုတဘာဝံ ဣတရေသံ ပဉ္စန္နံ ကာမာဝစရဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တဘာဝံ ဉတွာ ကာလာနုကာလံ တေ ပဉ္စ ဇနေ အာဝဇ္ဇေတိ။ ဣမသ္မိံ ပန ကာလေ "ကဟံ နု ခေါတိ အာဝဇ္ဇေန္တော ဒါရုစီရိယံ သုပ္ပါရကပဋ္ဋနံ ဥပနိဿာယ ကုဟနကမ္မေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တံ ဒိသွာ "နဋ္ဌော ဝတာယံ ဗာလော၊ ပုဗ္ဗေ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော အတိဥက္ကဋ္ဌဘာဝေန အရဟတာပိ အာဘတံ ပိဏ္ဍပါတံ အပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဣဒါနိ ဥဒရတ္ထာယ အနရဟာဝ အရဟတ္တံ ပဋိဇာနိတွာ လောကံ ဝဉ္စေန္တော ဝိစရတိ၊ ဒသဗလဿ စ နိဗ္ဗတ္တဘာဝံ န ဇာနာတိ၊ ဂစ္ဆာမိ နံ သံဝေဇေတွာ ဒသဗလဿ နိဗ္ဗတ္တဘာဝံ ဇာနာပေမီ"တိ တံခဏံယေဝ ဗြဟ္မလောကတော သုပ္ပါရကပဋ္ဋနေ ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ ဒါရုစီရိယဿ သမ္မုခေ ပါတုရဟောသိ။

သော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနေ ဩဘာသံ ဒိသွာ ဗဟိ နိက္ခမိတွာ ဌိတော မဟာဗြဟ္မံ ဩလောကေတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ "ကေ တုမှေ"တိ ပုစ္ဆိ။ အဟံ တုယှံ ပေါရာဏကသဟာယော အနာဂါမိဖလံ ပတွာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တော။ အမှာကံ ပန သဗ္ဗဇေဋ္ဌကော အရဟတ္တံ ပတွာ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ တုမှေ ပဉ္စ ဇနာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ။ သွာဟံ တံ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကုဟနကမ္မေန ဇီဝန္တံ ဒိသွာ ဒမေတုံ အာဂတောတိ ဝတွာ ဣဒံ ကာရဏမာဟ "န ခေါ တွံ ဗာဟိယ အရဟာ၊ နပိ အရဟတ္တမဂ္ဂံ[2] သမာပန္နော၊ သာပိ တေ ပဋိပဒါ နတ္ထိ၊ ယာယ တွံ အရဟာ ဝါ အဿ[3] အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဝါ သမာပန္နော"တိ။ အထဿ သတ္ထု ဥပ္ပန္နဘာဝံ သာဝတ္ထိယံ ဝသနဘာဝဉ္စ အာစိက္ခိတွာ "သတ္ထု သန္တိကံ ဂစ္ဆာဟီ"တိ တံ ဥယျောဇေတွာ ဗြဟ္မလောကမေဝ အဂမာသိ။

ဒါရုစီရိယော မဟာဗြဟ္မုနာ သံဝေဇိတော "မောက္ခမဂ္ဂံ ဂဝေသိဿာမီ"တိ ဝီသယောဇနသတံ မဂ္ဂံ ဧကရတ္တိဝါသေန ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌံ အန္တရဃရေ သမ္ပာပုဏိတွာ သတ္ထု ပါဒေသု နိပတိတွာ "ဒေသေတု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဓမ္မံ၊ ဒေသေတု သုဂတော ဓမ္မ"န္တိ ယာဝတတိယံ ယာစိ။ သတ္ထာ "ဧတ္တာဝတာ ဗာဟိယဿ ဉာဏံ ပရိပါကံ ဂတ"န္တိ ဉတွာ "တသ္မာတိဟ တေ ဗာဟိယ ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌမတ္တံ ဘဝိဿတီ"တိ[4] ဣမိနာ ဩဝါဒေန

၁-အာဝဇ္ဇေတွာ (က) ၂-အရဟမဂ္ဂံ (သီ) ၃-အဿသိ (သီ) ၄-ခု ၁-၈၅-ပိဋ္ဌေ။

ovadi. Sopi desanāpariyosāne antaravīthiyaṁ ṭhitova desanānusārena ñāṇaṁ pesetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi.

So attano kiccaṁ matthakappattaṁ ñatvā Bhagavantaṁ pabbajjaṁ yācitvā aparipuṇṇapattacīvaratāya pattacīvaraṁ pariyesanto saṅkāraṭṭhānato coḷakkhaṇḍāni[1] saṁkaḍḍhati. Atha naṁ pubbaveriko amanusso ekissā taruṇavacchāya gāviyā sarīre adhimuccitvā jīvitakkhayaṁ pāpesi. Satthā Sāvatthito nikkhamanto antaravīthiyaṁ Bāhiyaṁ saṅkāraṭṭhāne patitaṁ disvā "gaṇhatha bhikkhave Bāhiyassa Dārucīriyassa sarīran"ti nīharāpetvā sarīrakiccaṁ kāretvā cātumahāpathe cetiyaṁ kārāpesi. Tato saṁghamajjhe kathā udapādi "Tathāgato bhikkhusaṁghena Bāhiyassa sarīrajjhāpanakiccaṁ kāresi, dhātuyo gahetvā cetiyaṁ kāresi, kataramaggo nu kho tena sacchikato, sāmaṇero nu kho so, bhikkhu nu kho"ti cittaṁ uppādayiṁsu. Satthā taṁ aṭṭhuppattiṁ katvā "paṇḍito bhikkhave Bāhiyo"ti upari dhammadesanaṁ vaḍḍhetvā tassa parinibbutabhāvaṁ pakāsesi. Puna saṁghamajjhe kathā udapādi "na ca Satthārā Bāhiyassa bahu dhammo desito, arahattaṁ pattoti ca vadati, kiṁ nāmetan"ti. Satthā "dhammo mando bahūti akāraṇaṁ, visapītakassa agado viya ceso"ti vatvā Dhammapade gāthamāha—

"Sahassamapi ce gāthā, anatthapadasaṁhitā.
Ekaṁ gāthāpadaṁ seyyo, yaṁ sutvā upasammatī"ti[2].

Desanāpariyosāne caturāsīti pāṇasahassāni amatapānaṁ piviṁsu. Idañca pana Bāhiyattherassa vatthu sutte[3] āgatattā vitthārena na kathitaṁ. Aparabhāge pana Satthā saṁghamajjhe nisinno, Bāhiyattheraṁ khippābhiññānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Kumārakassapattheravatthu

217. Navame **cittakathikānan**ti vicittaṁ katvā dhammaṁ kathentānaṁ. Thero kira ekassapi dvinnampi dhammaṁ kathento bahūhi upamāhi ca kāraṇehi ca maṇḍayitvā bodhento katheti. Tasmā cittakathikānaṁ aggo nāma jāto.

1. Coḷakkhaṇḍaṁ (Ka) 2. Khu 1. 28 piṭṭhe Dhammapade.
3. Khu 1. 84 piṭṭhe Udāne.



ဩဝဒိ။ သောပိ ဒေသနာပရိယောသာနေ အန္တရဝီထိယံ ဌိတောဝ ဒေသနာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

သော အတ္တနော ကိစ္စံ မတ္ထကပ္ပတ္တံ ဉတွာ ဘဂဝန္တံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ အပရိပုဏ္ဏပတ္တစီဝရတာယ ပတ္တစီဝရံ ပရိယေသန္တော သင်္ကာရဋ္ဌာနတော စောဠက္ခဏ္ဍာနိ[၁] သံကဍ္ဎတိ။ အထ နံ ပုဗ္ဗဝေရိကော အမနုဿော ဧကိဿာ တရုဏဝစ္ဆာယ ဂါဝိယာ သရီရေ အဓိမုစ္စိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိ။ သတ္ထာ သာဝတ္ထိတော နိက္ခမန္တော အန္တရဝီထိယံ ဗာဟိယံ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ ပတိတံ ဒိသွာ "ဂဏှထ ဘိက္ခဝေ ဗာဟိယဿ ဒါရုစီရိယဿ သရီရ"န္တိ နီဟရာပေတွာ သရီရကိစ္စံ ကာရေတွာ စာတုမဟာပထေ စေတိယံ ကာရာပေသိ။ တတော သံဃမဇ္ဈေ ကထာ ဥဒပါဒိ "တထာဂတော ဘိက္ခုသံဃေန ဗာဟိယဿ သရီရဇ္ဈာပနကိစ္စံ ကာရေသိ၊ ဓာတုယော ဂဟေတွာ စေတိယံ ကာရေသိ၊ ကတရမဂ္ဂေါ နု ခေါ တေန သစ္ဆိကတော၊ သာမဏေရော နု ခေါ သော, ဘိက္ခု နု ခေါ"တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒယိံသု။ သတ္ထာ တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ "ပဏ္ဍိတော ဘိက္ခဝေ ဗာဟိယော"တိ ဥပရိ ဓမ္မဒေသနံ ဝဍ္ဎေတွာ တဿ ပရိနိဗ္ဗုတဘာဝံ ပကာသေသိ။ ပုန သံဃမဇ္ဈေ ကထာ ဥဒပါဒိ "န စ သတ္ထာရာ ဗာဟိယဿ ဗဟု ဓမ္မော ဒေသိတော၊ အရဟတ္တံ ပတ္တောတိ စ ဝဒတိ၊ ကိံ နာမေတ"န္တိ။ သတ္ထာ "ဓမ္မော မန္ဒော ဗဟူတိ အကာရဏံ၊ ဝိသပီတကဿ အဂဒေါ ဝိယ စေသော"တိ ဝတွာ ဓမ္မပဒေ ဂါထမာဟ—

"သဟဿမပိ စေ ဂါထာ၊ အနတ္ထပဒသံဟိတာ။
ဧကံ ဂါထာပဒံ သေယျော၊ ယံ သုတွာ ဥပသမ္မတီ"တိ[၂]။

ဒေသနာပရိယောသာနေ စတုရာသီတိ ပါဏသဟဿာနိ အမတပါနံ ပိဝိံသု။ ဣဒဉ္စ ပန ဗာဟိယတ္ထေရဿ ဝတ္ထု သုတ္တေ[၃] အာဂတတ္တာ ဝိတ္ထာရေန န ကထိတံ။ အပရဘာဂေ ပန သတ္ထာ သံဃမဇ္ဈေ နိသိန္နော ဗာဟိယတ္ထေရံ ခိပ္ပါဘိညာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ကုမာရကဿပတ္ထေရဝတ္ထု

၂၁၇။ နဝမေ **စိတ္တကထိကာန**န္တိ ဝိစိတ္တံ ကတွာ ဓမ္မံ ကထေန္တာနံ။ ထေရော ကိရ ဧကဿပိ ဒွိန္နမ္ပိ ဓမ္မံ ကထေန္တော ဗဟူဟိ ဥပမာဟိ စ ကာရဏေဟိ စ မဏ္ဍယိတွာ ဗောဓေန္တော ကထေတိ။ တသ္မာ စိတ္တကထိကာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

၁-စောဠက္ခဏ္ဍံ (က) ၂-ခု ၁-၂၈-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။ ၃-ခု ၁-၈၄-ပိဋ္ဌေ ဥဒါနေ။

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare kulagehe paṭisandhiṁ gaṇhitvā vayappatto Dasabalassa dhammakathaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ cittakathikānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthetvā devamanussesu saṁsaranto Kassapabuddhasāsanosakkanakāle sattannaṁ bhikkhūnaṁ abbhantaro hutvā pabbatamatthake samaṇadhammaṁ katvā aparihīnasīlo tato cuto devaloke nibbattitvā ekaṁ Buddhantaraṁ sampattiṁ anubhavamāno amhākaṁ Satthu kāle Rājagahe ekissā kuladārikāya kucchimhi uppanno. Sā ca paṭhamaṁ mātāpitaro yācitvā pabbajjaṁ alabhamānā kulagharaṁ gatā gabbhaṁ gaṇhi. Tampi[1] ajānantī sāmikaṁ ārādhetvā tena anuññātā bhikkhunīsu pabbajitā. Tassā gabbhanimittaṁ disvā bhikkhuniyo Devadattaṁ pucchiṁsu, so "assamaṇī"ti āha. Dasabalaṁ pucchiṁsu, Satthā Upālittheraṁ paṭicchāpesi. Thero Sāvatthinagaravāsīni kulāni Visākhañca upāsikaṁ pakkosāpetvā sodhento "pure laddho gabbho, pabbajjā arogā"ti āha. Satthā "suvinicchitaṁ adhikaraṇan"ti therassa sādhukāraṁ adāsi.

Sā bhikkhunī suvaṇṇabimbasadisaṁ puttaṁ vijāyi. Taṁ gahetvā rājā Pasenadikosalo posāpesi, Kassapoti cassa nāmaṁ katvā aparabhāge alaṅkaritvā Satthu santikaṁ netvā pabbājesi. Kumārakāle pana pabbajitattā Bhagavatā "Kassapaṁ pakkosatha, idaṁ phalaṁ vā khādanīyaṁ vā Kassapassa dethā"ti vutte "katarakassapassāti. Kumārakassapassā"ti evaṁ gahitanāmattā tato paṭṭhāya vuḍḍhakālepi **Kumārakassapo**tveva vuccati. Apica rañño posāvanikaputtattāpi Kumārakassapoti taṁ sañjāniṁsu.

So pabbajitakālato paṭṭhāya vipassanāya ceva kammaṁ karoti, Buddhavacanañca gaṇhāti. Atha so tena saddhiṁ pabbatamatthake samaṇadhammaṁ katvā anāgāmiphalaṁ patvā Suddhāvāse nibbatto mahābrahmā tasmiṁ samaye āvajjento Kumārakassapaṁ disvā "sahāyako me vipassanāya kilamati, gantvā tassa vipassanāya nayamukhaṁ dassetvā maggaphalapattiyā[2] upāyaṁ karissāmī"ti brahmaloke ṭhitova pañcadasa

1. Gabbhaṁ saṇṭhitampi (Sī) 2. Maggaphaluppattiyā (Sī)



တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဒသဗလဿ ဓမ္မကထံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ စိတ္တကထိကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ကဿပဗုဒ္ဓသာသနောသက္ကနကာလေ သတ္တန္နံ ဘိက္ခူနံ အဗ္ဘန္တရော ဟုတွာ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ သမဏဓမ္မံ ကတွာ အပရိဟီနသီလော တတော စုတော ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနော အမှာကံ သတ္ထု ကာလေ ရာဇဂဟေ ဧကိဿာ ကုလဒါရိကာယ ကုစ္ဆိမှိ ဥပ္ပန္နော။ သာ စ ပဌမံ မာတာပိတရော ယာစိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အလဘမာနာ ကုလဃရံ ဂတာ ဂဗ္ဘံ ဂဏှိ။ တမ္ပိ[၁] အဇာနန္တီ သာမိကံ အာရာဓေတွာ တေန အနုညာတာ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိတာ။ တဿာ ဂဗ္ဘနိမိတ္တံ ဒိသွာ ဘိက္ခုနိယော ဒေဝဒတ္တံ ပုစ္ဆိံသု၊ သော "အဿမဏီ"တိ အာဟ။ ဒသဗလံ ပုစ္ဆိံသု၊ သတ္ထာ ဥပါလိတ္ထေရံ ပဋိစ္ဆာပေသိ။ ထေရော သာဝတ္ထိနဂရဝါသီနိ ကုလာနိ ဝိသာခဉ္စ ဥပါသိကံ ပက္ကောသာပေတွာ သောဓေန္တော "ပုရေ လဒ္ဓေါ ဂဗ္ဘော၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အရောဂါ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ "သုဝိနိစ္ဆိတံ အဓိကရဏ"န္တိ ထေရဿ သာဓုကာရံ အဒါသိ။

သာ ဘိက္ခုနီ သုဝဏ္ဏဗိမ္ဗသဒိသံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ တံ ဂဟေတွာ ရာဇာ ပသေနဒိကောသလော ပေါသာပေသိ၊ ကဿပေါတိ စဿ နာမံ ကတွာ အပရဘာဂေ အလင်္ကရိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ နေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ကုမာရကာလေ ပန ပဗ္ဗဇိတတ္တာ ဘဂဝတာ "ကဿပံ ပက္ကောသထ၊ ဣဒံ ဖလံ ဝါ ခါဒနီယံ ဝါ ကဿပဿ ဒေထာ"တိ ဝုတ္တေ "ကတရကဿပဿာတိ။ ကုမာရကဿပဿာ"တိ ဧဝံ ဂဟိတနာမတ္တာ တတော ပဋ္ဌာယ ဝုဍ္ဎကာလေပိ **ကုမာရကဿပေါ**တွေဝ ဝုစ္စတိ။ အပိစ ရညော ပေါသာဝနိကပုတ္တတ္တာပိ ကုမာရကဿပေါတိ တံ သဉ္ဇာနိံသု။

သော ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဝိပဿနာယ စေဝ ကမ္မံ ကရောတိ၊ ဗုဒ္ဓဝစနဉ္စ ဂဏှာတိ။ အထ သော တေန သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ သမဏဓမ္မံ ကတွာ အနာဂါမိဖလံ ပတွာ သုဒ္ဓါဝါသေ နိဗ္ဗတ္တော မဟာဗြဟ္မာ တသ္မိံ သမယေ အာဝဇ္ဇေန္တော ကုမာရကဿပံ ဒိသွာ "သဟာယကော မေ ဝိပဿနာယ ကိလမတိ၊ ဂန္တွာ တဿ ဝိပဿနာယ နယမုခံ ဒဿေတွာ မဂ္ဂဖလပတ္တိယာ[၂] ဥပါယံ ကရိဿာမီ"တိ ဗြဟ္မလောကေ ဌိတောဝ ပဉ္စဒသ

၁-ဂဗ္ဘံ သဏ္ဌိတမ္ပိ (သီ) ၂-မဂ္ဂဖလုပ္ပတ္တိယာ (သီ)

pañhe abhisaṅkharitvā rattibhāgasamanantare Kumārakassapattherassa vasanaṭṭhāne Andhavane pāturahosi. Thero ālokaṁ disvā “ko etthā”ti āha. “Ahaṁ pubbe tayā saddhiṁ samaṇadhammaṁ katvā anāgāmiphalaṁ patvā Suddhāvāse nibbattabrahmā”ti āha. Kena kammena āgatatthāti. Mahābrahmā attano āgatakāraṇaṁ dīpetuṁ te pañhe ācikkhitvā “tvaṁ ime pañhe uggaṇhitvā aruṇe uṭṭhite Tathāgataṁ upasaṅkamitvā puccha, ṭhapetvā hi Tathāgataṁ añño ime pañhe kathetuṁ samattho nāma natthī”ti vatvā brahmalokameva gato.

Theropi punadivase Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā mahābrahmunā kathitaniyāmeneva pañhe pucchi. Satthā Kumārakassapattherassa arahattaṁ pāpetvā pañhe kathesi. Thero Satthārā kathitaniyāmeneva uggaṇhitvā Andhavanaṁ gantvā vipassanaṁ gabbhaṁ gāhāpetvā arahattaṁ pāpuṇi. Tato paṭṭhāya catunnaṁ parisānaṁ dhammakathaṁ kathento bahukāhi[1] upamāhi ca kāraṇehi ca maṇḍetvā cittakathameva katheti. Atha naṁ Satthā Pāyāsirañño pañcadasahi pañhehi paṭimaṇḍetvā suttante[2] desite taṁ suttantaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā imasmiṁ sāsane cittakathikānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Mahākoṭṭhitattheravatthu

218. Dasame **paṭisambhidāpattānan**ti catasso paṭisambhidā patvā ṭhitānaṁ Mahākoṭṭhitatthero aggoti dasseti. Ayaṁ hi thero attano paṭisambhidāsu ciṇṇavasibhāvena[3] abhiññāte abhiññāte mahāsāvake upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchantopi Dasabalaṁ upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchantopi paṭisambhidāsuyeva pañhaṁ pucchati. Iti iminā ciṇṇavasibhāvena paṭisambhidāpattānaṁ aggo nāma jāto.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare mahābhogakule nibbatto aparena samayena Satthu dhammakathaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ paṭisambhidāpattānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ

1. Bahukānampi abahukānampi (Sī, Syā) 2. Dī 2. 253 piṭṭhe. 3. Ciṇṇavasena (Sī)



ပဉှေ အဘိသင်္ခရိတွာ ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ ကုမာရကဿပတ္ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနေ အန္ဓဝနေ ပါတုရဟောသိ။ ထေရော အာလောကံ ဒိသွာ “ကော ဧတ္ထာ”တိ အာဟ။ “အဟံ ပုဗ္ဗေ တယာ သဒ္ဓိံ သမဏဓမ္မံ ကတွာ အနာဂါမိဖလံ ပတွာ သုဒ္ဓါဝါသေ နိဗ္ဗတ္တဗြဟ္မာ”တိ အာဟ။ ကေန ကမ္မေန အာဂတတ္ထာတိ။ မဟာဗြဟ္မာ အတ္တနော အာဂတကာရဏံ ဒီပေတုံ တေ ပဉှေ အာစိက္ခိတွာ “တွံ ဣမေ ပဉှေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အရုဏေ ဥဋ္ဌိတေ တထာဂတံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆ၊ ဌပေတွာ ဟိ တထာဂတံ အညော ဣမေ ပဉှေ ကထေတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ ဗြဟ္မလောကမေဝ ဂတော။

ထေရောပိ ပုနဒိဝသေ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ မဟာဗြဟ္မုနာ ကထိတနိယာမေနေဝ ပဉှေ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ ကုမာရကဿပတ္ထေရဿ အရဟတ္တံ ပါပေတွာ ပဉှေ ကထေသိ။ ထေရော သတ္ထာရာ ကထိတနိယာမေနေဝ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အန္ဓဝနံ ဂန္တွာ ဝိပဿနံ ဂဗ္ဘံ ဂါဟာပေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တတော ပဋ္ဌာယ စတုန္နံ ပရိသာနံ ဓမ္မကထံ ကထေန္တော ဗဟုကာဟိ[၁] ဥပမာဟိ စ ကာရဏေဟိ စ မဏ္ဍေတွာ စိတ္တကထမေဝ ကထေတိ။ အထ နံ သတ္ထာ ပါယာသိရညော ပဉ္စဒသဟိ ပဉှေဟိ ပဋိမဏ္ဍေတွာ သုတ္တန္တေ[၂] ဒေသိတေ တံ သုတ္တန္တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ဣမသ္မိံ သာသနေ စိတ္တကထိကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### မဟာကောဋ္ဌိတတ္ထေရဝတ္ထု

၂၁၈။ ဒသမေ **ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တာန**န္တိ စတဿော ပဋိသမ္ဘိဒါ ပတွာ ဌိတာနံ မဟာကောဋ္ဌိတတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ အယံ ဟိ ထေရော အတ္တနော ပဋိသမ္ဘိဒါသု စိဏ္ဏဝသိဘာဝေန[၃] အဘိညာတေ အဘိညာတေ မဟာသာဝကေ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တောပိ ဒသဗလံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တောပိ ပဋိသမ္ဘိဒါသုယေဝ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ။ ဣတိ ဣမိနာ စိဏ္ဏဝသိဘာဝေန ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ မဟာဘောဂကုလေ နိဗ္ဗတ္တော အပရေန သမယေန သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ

၁-ဗဟုကာနမ္ပိ အဗဟုကာနမ္ပိ (သီ၊ သျာ) ၂-ဒီ ၂-၂၅၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-စိဏ္ဏဝသေန (သီ)

brāhmaṇakule nibbatti. Koṭṭhitamāṇavotissa nāmaṁ akaṁsu. So vayappatto tayo vede uggaṇhitvā ekadivasaṁ Satthu dhammakathaṁ sutvā paṭiladdhasaddho pabbaji. So upasampannakālato paṭṭhāya vipassanāya kammaṁ karonto saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā niccakālaṁ paṭisambhidāsu ciṇṇavasī hutvā pañhaṁ pucchanto paṭisambhidāsuyeva pucchati. Atha naṁ Satthā aparabhāge Mahāvedallasuttaṁ[1] aṭṭhuppattiṁ katvā paṭisambhidāpattānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

Tatiyavaggavaṇṇanā

---

## 14. Etadaggavagga 4. Catutthavagga

### Ānandattheravatthu

219-223. Catutthassa paṭhame **bahussutānan**ti-ādīsu aññepi therā bahussutā satimantā gatimantā dhitimantā upaṭṭhākā ca atthi, ayaṁ panāyasmā Buddhavacanaṁ uggaṇhanto Dasabalassa sāsane bhaṇḍāgārikapariyattiyaṁ ṭhatvā gaṇhi. Tasmā bahussutānaṁ aggo nāma jāto. Imasseva ca therassa Buddhavacanaṁ gahetvā dhāraṇakasati aññehi therehi balavatarā ahosi, tasmā **satimantānaṁ** aggo nāma jāto. Ayameva cāyasmā ekapade ṭhatvā saṭṭhi padasahassāni gaṇhanto Satthārā tathitaniyāmeneva sabbapadāni jānāti, tasmā **gatimantānaṁ** aggo nāma jāto. Tasseva cāyasmato Buddhavacanaṁ uggaṇhanavīriyaṁ sajjhāyanavīriyañca dhāraṇavīriyañca Satthu upaṭṭhānavīriyañca aññehi asadisaṁ ahosi, tasmā **dhitimantānaṁ** aggo nāma jāto. Tathāgataṁ upaṭṭhahanto cesa na aññesaṁ upaṭṭhākabhikkhūnaṁ upaṭṭhānākārena[2] upaṭṭhahi, aññe hi Tathāgataṁ upaṭṭhahantā na ciraṁ upaṭṭhahiṁsu, na ca Buddhānaṁ manaṁ gahetvā upaṭṭhahiṁsu. Ayaṁ thero pana upaṭṭhākaṭṭhānaṁ laddhadivasato paṭṭhāya āraddhavīriyo hutvā Tathāgatassa manaṁ gahetvā upaṭṭhahi. Tasmā **upaṭṭhākānaṁ** aggo nāma jāto.

---

1. Ma 1. 365 piṭṭhe.
2. Upaṭṭhahanākārena (Sī)



ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ကောဋ္ဌိတမာဏဝေါတိဿ နာမံ အကံသု။ သော ဝယပ္ပတ္တော တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဧကဒိဝသံ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိ။ သော ဥပသမ္ပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောန္တော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ နိစ္စကာလံ ပဋိသမ္ဘိဒါသု စိဏ္ဏဝသီ ဟုတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တော ပဋိသမ္ဘိဒါသုယေဝ ပုစ္ဆတိ။ အထ နံ သတ္ထာ အပရဘာဂေ မဟာဝေဒလ္လသုတ္တံ[1] အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

တတိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

## ၁၄-ဧတဒဂ္ဂဝဂ္ဂ ၄-စတုတ္ထဝဂ္ဂ

### အာနန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု

၂၁၉-၂၂၃။ စတုတ္ထဿ ပဌမေ **ဗဟုဿုတာနန္တိ**အာဒီသု အညေပိ ထေရာ ဗဟုဿုတာ သတိမန္တာ ဂတိမန္တာ ဓိတိမန္တာ ဥပဋ္ဌာကာ စ အတ္ထိ၊ အယံ ပနာယသ္မာ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှန္တော ဒသဗလဿ သာသနေ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိယံ ဌတွာ ဂဏှိ။ တသ္မာ ဗဟုဿုတာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။ ဣမဿေဝ စ ထေရဿ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဂဟေတွာ ဓာရဏကသတိ အညေဟိ ထေရေဟိ ဗလဝတရာ အဟောသိ၊ တသ္မာ **သတိမန္တာနံ** အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။ အယမေဝ စာယသ္မာ ဧကပဒေ ဌတွာ သဋ္ဌိ ပဒသဟဿာနိ ဂဏှန္တော သတ္ထာရာ ကထိတနိယာမေနေဝ သဗ္ဗပဒါနိ ဇာနာတိ၊ တသ္မာ **ဂတိမန္တာနံ** အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။ တဿေဝ စာယသ္မတော ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှနဝီရိယံ သဇ္ဈာယနဝီရိယဉ္စ ဓာရဏဝီရိယဉ္စ သတ္ထု ဥပဋ္ဌာနဝီရိယဉ္စ အညေဟိ အသဒိသံ အဟောသိ၊ တသ္မာ **ဓိတိမန္တာနံ** အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။ တထာဂတံ ဥပဋ္ဌဟန္တော စေသ န အညေသံ ဥပဋ္ဌာကဘိက္ခူနံ ဥပဋ္ဌာနာကာရေန[2] ဥပဋ္ဌဟိ၊ အညေ ဟိ တထာဂတံ ဥပဋ္ဌဟန္တာ န စိရံ ဥပဋ္ဌဟိံသု၊ န စ ဗုဒ္ဓါနံ မနံ ဂဟေတွာ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ အယံ ထေရော ပန ဥပဋ္ဌာကဋ္ဌာနံ လဒ္ဓဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ အာရဒ္ဓဝီရိယော ဟုတွာ တထာဂတဿ မနံ ဂဟေတွာ ဥပဋ္ဌဟိ။ တသ္မာ **ဥပဋ္ဌာကာနံ** အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

---

၁-မ ၁-၃၆၅-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဥပဋ္ဌဟနာကာရေန (သီ)

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ito kira satasahassamatthake kappe Padumuttaro nāma Satthā loke uppajji. Tassa Haṁsavatī nāma nagaraṁ ahosi, Nando nāma rājā pitā, Sumedhā nāma devī mātā, bodhisatto Uttarakumāro nāma ahosi. So puttassa jātadivase mahābhinikkhamanaṁ nikkhamma pabbajitvā padhānamanuyutto anukkamena sabbaññutaṁ patvā “anekajātisaṁsāran”ti udānaṁ udānetvā sattāhaṁ Bodhipallaṅke vītināmetvā “pathaviyaṁ ṭhapessāmī”ti pādaṁ abhinīhari. Atha pathaviṁ bhinditvā heṭṭhā vuttappamāṇaṁ padumaṁ uṭṭhāsi. Tadupādāya Bhagavā Padumuttaroteva paññāyittha. Tassa Devalo ca Sujāto ca dve aggasāvakā ahesuṁ, Amitā ca Asamā ca dve aggasāvikā, Sumano nāma upaṭṭhāko. Padumuttaro Bhagavā pitu saṅgahaṁ kurumāno bhikkhusatasahassaparivāro Haṁsavatiyā rājadhāniyā vasati.

Kaniṭṭhabhātā panassa Sumanakumāro nāma. Tassa rājā Haṁsavatito vīsayojanasate bhogagāmaṁ adāsi. So kadāci kadāci āgantvā pitarañca Satthārañca passati. Athekadivasaṁ paccanto kupito Sumano rañño pesesi. Rājā “tvaṁ mayā tattha kasmā ṭhapito”ti paṭipesesi. So core vūpasametvā “upasanto deva janapado”ti rañño pesesi. Rājā tuṭṭho “sīghaṁ mama putto āgacchatū”ti āha. Tassa sahassamattā amaccā honti. So tehi saddhiṁ antarāmagge mantesi “mayhaṁ pitā tuṭṭho sace me varaṁ deti, kiṁ gaṇhāmī”ti. Atha naṁ ekacce “hatthiṁ gaṇhatha, assaṁ gaṇhatha, janapadaṁ gaṇhatha, satta ratanāni gaṇhathā”ti āhaṁsu. Apare “tumhe pathavissarassa[1] puttā, na tumhākaṁ dhanaṁ dullabhaṁ, laddhampi cetaṁ sabbaṁ pahāya gamanīyaṁ, puññameva ekaṁ ādāya gamanīyaṁ. Tasmā deve varaṁ dadamāne temāsaṁ Padumuttarabhagavantaṁ upaṭṭhātuṁ varaṁ[2] gaṇhathā”ti āhaṁsu. So “tumhe mayhaṁ kalyāṇamittā, na metaṁ cittaṁ atthi, tumhehi pana uppāditaṁ, evaṁ karissāmī”ti gantvā pitaraṁ vanditvā pitarā āliṅgetvā matthake cumbetvā “varaṁ te putta demī”ti vutte “icchāmahaṁ mahārāja Bhagavantaṁ temāsaṁ catūhi paccayehi upaṭṭhahanto jīvitaṁ avañjhaṁ kātuṁ, imaṁ me deva varaṁ dehī”ti āha. Na sakkā tāta, aññaṁ varehīti. Deva khattiyānaṁ nāma

1. Puthuvissarassa (Sī)   2. Upaṭṭhānavaraṁ (Ka)



တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—ဣတော ကိရ သတသဟဿမတ္ထကေ ကပ္ပေ ပဒုမုတ္တရော နာမ သတ္ထာ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တဿ ဟံသဝတီ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ နန္ဒော နာမ ရာဇာ ပိတာ၊ သုမေဓာ နာမ ဒေဝီ မာတာ၊ ဗောဓိသတ္တော ဥတ္တရကုမာရော နာမ အဟောသိ။ သော ပုတ္တဿ ဇာတဒိဝသေ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဓာနမနုယုတ္တော အနုက္ကမေန သဗ္ဗညုတံ ပတွာ “အနေကဇာတိသံသာရ”န္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ သတ္တာဟံ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ ဝီတိနာမေတွာ “ပထဝိယံ ဌပေဿာမီ”တိ ပါဒံ အဘိနီဟရိ။ အထ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တပ္ပမာဏံ ပဒုမံ ဥဋ္ဌာသိ။ တဒုပါဒါယ ဘဂဝါ ပဒုမုတ္တရောတေဝ ပညာယိတ္ထ။ တဿ ဒေဝလော စ သုဇာတော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ အဟေသုံ၊ အမိတာ စ အသမာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ သုမနော နာမ ဥပဋ္ဌာကော။ ပဒုမုတ္တရော ဘဂဝါ ပိတု သင်္ဂဟံ ကုရုမာနော ဘိက္ခုသတသဟဿပရိဝါရော ဟံသဝတိယာ ရာဇဓာနိယာ ဝသတိ။

ကနိဋ္ဌဘာတာ ပနဿ သုမနကုမာရော နာမ။ တဿ ရာဇာ ဟံသဝတိတော ဝီသယောဇနသတေ ဘောဂဂါမံ အဒါသိ။ သော ကဒါစိ ကဒါစိ အာဂန္တွာ ပိတရဉ္စ သတ္ထာရဉ္စ ပဿတိ။ အထေကဒိဝသံ ပစ္စန္တော ကုပိတော သုမနော ရညော ပေသေသိ။ ရာဇာ “တွံ မယာ တတ္ထ ကသ္မာ ဌပိတော”တိ ပဋိပေသေသိ။ သော စောရေ ဝူပသမေတွာ “ဥပသန္တော ဒေဝ ဇနပဒေါ”တိ ရညော ပေသေသိ။ ရာဇာ တုဋ္ဌော “သီဃံ မမ ပုတ္တော အာဂစ္ဆတူ”တိ အာဟ။ တဿ သဟဿမတ္တာ အမစ္စာ ဟောန္တိ။ သော တေဟိ သဒ္ဓိံ အန္တရာမဂ္ဂေ မန္တေသိ “မယှံ ပိတာ တုဋ္ဌော သစေ မေ ဝရံ ဒေတိ၊ ကိံ ဂဏှာမီ”တိ။ အထ နံ ဧကစ္စေ “ဟတ္ထိံ ဂဏှထ၊ အဿံ ဂဏှထ၊ ဇနပဒံ ဂဏှထ၊ သတ္တ ရတနာနိ ဂဏှထာ”တိ အာဟံသု။ အပရေ “တုမှေ ပထဝိဿရဿ[1] ပုတ္တာ၊ န တုမှာကံ ဓနံ ဒုလ္လဘံ၊ လဒ္ဓမ္ပိ စေတံ သဗ္ဗံ ပဟာယ ဂမနီယံ၊ ပုညမေဝ ဧကံ အာဒါယ ဂမနီယံ။ တသ္မာ ဒေဝေ ဝရံ ဒဒမာနေ တေမာသံ ပဒုမုတ္တရဘဂဝန္တံ ဥပဋ္ဌာတုံ ဝရံ[2] ဂဏှထာ”တိ အာဟံသု။ သော “တုမှေ မယှံ ကလျာဏမိတ္တာ၊ န မေတံ စိတ္တံ အတ္ထိ၊ တုမှေဟိ ပန ဥပ္ပါဒိတံ၊ ဧဝံ ကရိဿာမီ”တိ ဂန္တွာ ပိတရံ ဝန္ဒိတွာ ပိတရာ အာလိင်္ဂေတွာ မတ္ထကေ စုမ္ဗိတွာ “ဝရံ တေ ပုတ္တ ဒေမီ”တိ ဝုတ္တေ “ဣစ္ဆာမဟံ မဟာရာဇ ဘဂဝန္တံ တေမာသံ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟန္တော ဇီဝိတံ အဝဉ္ဈံ ကာတုံ၊ ဣမံ မေ ဒေဝ ဝရံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ န သက္ကာ တာတ, အညံ ဝရေဟီတိ။ ဒေဝ ခတ္တိယာနံ နာမ

၁-ပုထုဝိဿရဿ (သီ)   ၂-ဥပဋ္ဌာနဝရံ (က)

dve kathā natthi, etadeva me vara dehi, na mama aññena atthoti. Tāta Buddhānaṁ nāma cittaṁ dujjānaṁ, sace Bhagavā na icchissati, mayā dinnepi kiṁ bhavissatīti. “Sādhu deva ahaṁ Bhagavato cittaṁ jānissāmī”ti vihāraṁ gato.

Tena ca samayena bhattakiccaṁ niṭṭhāpetvā Bhagavā Gandhakuṭiṁ paviṭṭho hoti, so maṇḍalamāḷe sannipatitānaṁ bhikkhūnaṁ santikaṁ agamāsi. Te naṁ āhaṁsu “rājaputta kasmā āgatosī”ti. Bhagavantaṁ dassanāya, dassetha me Bhagavantanti. Na mayaṁ rājaputta icchiticchitakkhaṇe Satthāraṁ daṭṭhuṁ labhāmāti. Ko pana bhante labhatīti. Sumanatthero nāma rājaputtāti. So “kuhiṁ bhante thero”ti therassa nisinnaṭṭhānaṁ pucchitvā gantvā vanditvā “icchāmahaṁ bhante Bhagavantaṁ passituṁ, dassetha me Bhagavantan”ti āha. Thero passantasseva rājakumārassa āpokasiṇajjhānaṁ samāpajjitvā mahāpathaviṁ udakaṁ adhiṭṭhāya pathaviyaṁ nimujjitvā Satthu Gandhakuṭiyaṁyeva pāturahosi. atha naṁ Bhagavā “Sumana kasmā āgatosī”ti āha. Rājaputto bhante Bhagavantaṁ dassanāya āgatoti. Tena hi bhikkhu āsanaṁ paññāpehīti. Puna thero passantasseva rājakumārassa Buddhāsanaṁ gahetvā antogandhakuṭiyaṁ nimujjitvā bahipariveṇe pātubhavitvā pariveṇe āsanaṁ paññāpesi. Rājakumāro imāni dve acchariyākārāni[1] disvā “mahanto vatāyaṁ bhikkhū”ti cintesi.

Bhagavāpi Gandhakuṭito nikkhamitvā paññatte āsane nisīdi. Rājaputto Bhagavantaṁ vanditvā paṭisanthāraṁ akāsi. “Kadā āgatosi rājaputtā”ti vutte “bhante tumhesu Gandhakuṭiṁ[2] paviṭṭhesu, bhikkhū pana ‘na mayaṁ icchiticchitakkhaṇe Bhagavantaṁ daṭṭhuṁ labhāmā’ti maṁ therassa santikaṁ pāhesuṁ. Thero pana ekavacaneneva dasseti, thero bhante tumhākaṁ sāsane vallabho maññe”ti. Āma rājakumāra, vallabho esa bhikkhu mayhaṁ sāsaneti. Bhante Buddhānaṁ sāsane kiṁ katvā vallabhā hontīti. Dānaṁ datvā sīlaṁ samādiyitvā uposathakammaṁ katvā kumārāti. Bhagavā ahaṁ thero viya Buddhasāsane vallabho hotukāmo sve mayhaṁ bhikkhaṁ adhivāsethāti. Adhivāsesi Bhagavā

1. Acchariyakāraṇāni (Sī, Syā)
2. Gandhakuṭiyaṁ (Syā)



ဒွေ ကထာ နတ္ထိ၊ ဧတဒေဝ မေ ဝရံ ဒေဟိ၊ န မမ အညေန အတ္ထောတိ။ တာတ ဗုဒ္ဓါနံ နာမ စိတ္တံ ဒုဇ္ဇာနံ၊ သစေ ဘဂဝါ န ဣစ္ဆိဿတိ၊ မယာ ဒိန္နေပိ ကိံ ဘဝိဿတီတိ။ “သာဓု ဒေဝ အဟံ ဘဂဝတော စိတ္တံ ဇာနိဿာမီ”တိ ဝိဟာရံ ဂတော။

တေန စ သမယေန ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ ဘဂဝါ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိဋ္ဌော ဟောတိ၊ သော မဏ္ဍလမာဠေ သန္နိပတိတာနံ ဘိက္ခူနံ သန္တိကံ အဂမာသိ။ တေ နံ အာဟံသု “ရာဇပုတ္တ ကသ္မာ အာဂတောသီ”တိ။ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ၊ ဒဿေထ မေ ဘဂဝန္တန္တိ။ န မယံ ရာဇပုတ္တ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုံ လဘာမာတိ။ ကော ပန ဘန္တေ လဘတီတိ။ သုမနတ္ထေရော နာမ ရာဇပုတ္တာတိ။ သော “ကုဟိံ ဘန္တေ ထေရော”တိ ထေရဿ နိသိန္နဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆိတွာ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ “ဣစ္ဆာမဟံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ ပဿိတုံ၊ ဒဿေထ မေ ဘဂဝန္တ”န္တိ အာဟ။ ထေရော ပဿန္တဿေဝ ရာဇကုမာရဿ အာပေါ-ကသိဏဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ မဟာပထဝိံ ဥဒကံ အဓိဋ္ဌာယ ပထဝိယံ နိမုဇ္ဇိတွာ သတ္ထု ဂန္ဓကုဋိယံယေဝ ပါတုရဟောသိ။ အထ နံ ဘဂဝါ “သုမန ကသ္မာ အာဂတောသီ”တိ အာဟ။ ရာဇပုတ္တော ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ အာဂတောတိ။ တေန ဟိ ဘိက္ခု အာသနံ ပညာပေဟီတိ။ ပုန ထေရော ပဿန္တဿေဝ ရာဇကုမာရဿ ဗုဒ္ဓါသနံ ဂဟေတွာ အန္တောဂန္ဓကုဋိယံ နိမုဇ္ဇိတွာ ဗဟိပရိဝေဏေ ပါတုဘဝိတွာ ပရိဝေဏေ အာသနံ ပညာပေသိ။ ရာဇကုမာရော ဣမာနိ ဒွေ အစ္ဆရိယာကာရာနိ[1] ဒိသွာ “မဟန္တော ဝတာယံ ဘိက္ခူ”တိ စိန္တေသိ။

ဘဂဝါပိ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမိတွာ ပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိ။ ရာဇပုတ္တော ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပဋိသန္ထာရံ အကာသိ။ “ကဒါ အာဂတောသိ ရာဇပုတ္တာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘန္တေ တုမှေသု ဂန္ဓကုဋိံ[2] ပဝိဋ္ဌေသု၊ ဘိက္ခူ ပန ‘န မယံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ ဘဂဝန္တံ ဒဋ္ဌုံ လဘာမာ’တိ မံ ထေရဿ သန္တိကံ ပါဟေသုံ။ ထေရော ပန ဧကဝစနေနေဝ ဒဿေတိ၊ ထေရော ဘန္တေ တုမှာကံ သာသနေ ဝလ္လဘော မညေ”တိ။ အာမ ရာဇကုမာရ, ဝလ္လဘော ဧသ ဘိက္ခု မယှံ သာသနေတိ။ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနေ ကိံ ကတွာ ဝလ္လဘာ ဟောန္တီတိ။ ဒါနံ ဒတွာ သီလံ သမာဒိယိတွာ ဥပေါသထကမ္မံ ကတွာ ကုမာရာတိ။ ဘဂဝါ အဟံ ထေရော ဝိယ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝလ္လဘော ဟောတုကာမော သွေ မယှံ ဘိက္ခံ အဓိဝါသေထာတိ။ အဓိဝါသေသိ ဘဂဝါ

၁-အစ္ဆရိယကာရဏာနိ (သီ၊ သျာ)
၂-ဂန္ဓကုဋိယံ (သျာ)

tuṇhībhāvena. Rājakumāro attano vasanaṭṭhānaṁ gantvā sabbarattiṁ mahāsakkāraṁ sajjetvā satta divasāni khandhāvārabhattaṁ nāma adāsi.

Sattame divase Satthāraṁ vanditvā bhante mayā pitu santikā temāsaṁ antovassaṁ tumhākaṁ paṭijagganavaro laddho, temāsaṁ me vassāvāsaṁ adhivāsethāti. Bhagavā "atthi nu kho tattha gatena attho"ti oloketvā "atthī"ti disvā "suññāgāre kho rājakumāra Tathāgatā abhiramantī"ti āha. Kumāro "aññātaṁ Bhagavā aññātaṁ Sugatā"ti vatvā "ahaṁ bhante purimataraṁ gantvā vihāraṁ kāremi, mayā pesite bhikkhusatasahassena saddhiṁ āgacchathā"ti Bhagavantaṁ paṭiññaṁ gāhāpetvā[1] pitu santikaṁ gantvā "dinnā me deva Bhagavatā paṭiññā, mayā pahite Bhagavantaṁ peseyyāthā"ti vatvā pitaraṁ vanditvā nikkhamitvā yojane yojane vihāraṁ kārento vīsayojanasataṁ addhānaṁ gato. Gantvā ca attano nagare vihāraṭṭhānaṁ vicinanto Sobhananāmassa[2] kuṭumbikassa uyyānaṁ disvā satasahassena kiṇitvā satasahassaṁ vissajjetvā vihāraṁ kāresi. Tattha Bhagavato Gandhakuṭiṁ sesabhikkhūnañca rattiṭṭhānadivāṭṭhānatthāya kuṭileṇamaṇḍape kāretvā pākāraparikkhepaṁ dvārakoṭṭhakañca niṭṭhāpetvā[3] pitu santikaṁ pesesi "niṭṭhitaṁ mayhaṁ kiccaṁ, Satthāraṁ pahiṇathā"ti.

Rājā Bhagavantaṁ bhojetvā "Bhagavā Sumanassa kiccaṁ niṭṭhitaṁ, tumhākaṁ gamanaṁ paccāsīsatī"ti āha. Bhagavā bhikkhusatasahassaparivuto[4] yojane yojane vihāresu vasamāno agamāsi. Kumāro "Satthā āgacchatī"ti sutvā yojanaṁ paccuggantvā gandhamālādīhi pūjayamāno vihāraṁ pavesetvā—

"Satasahassena me kītaṁ, satasahassena māpitaṁ.
Sobhanaṁ nāma uyyānaṁ, paṭiggaṇha Mahāmunī"ti—

vihāraṁ niyyādesi. So vassūpanāyikādivase dānaṁ datvā attano puttadāre ca amacce ca pakkosāpetvā āha "Satthā amhākaṁ santikaṁ dūratova āgato, Buddhā ca nāma dhammagarukā na

1. Gahetvā (Syā)
2. Sobhanassa nāma (Sī)
3. Niṭṭhapetvā (Sī)
4. Satasahassabhikkhuparivāro (Sī)



တုဏှီဘာဝေန။ ရာဇကုမာရော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ သဗ္ဗရတ္တိံ မဟာသက္ကာရံ သဇ္ဇေတွာ သတ္တ ဒိဝသာနိ ခန္ဓာဝါရဘတ္တံ နာမ အဒါသိ။

သတ္တမေ ဒိဝသေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဘန္တေ မယာ ပိတု သန္တိကာ တေမာသံ အန္တောဝဿံ တုမှာကံ ပဋိဇဂ္ဂနဝရော လဒ္ဓေါ၊ တေမာသံ မေ ဝဿာဝါသံ အဓိဝါသေထာတိ။ ဘဂဝါ "အတ္ထိ နု ခေါ တတ္ထ ဂတေန အတ္ထော"တိ ဩလောကေတွာ "အတ္ထီ"တိ ဒိသွာ "သုညာဂါရေ ခေါ ရာဇကုမာရ တထာဂတာ အဘိရမန္တီ"တိ အာဟ။ ကုမာရော "အညာတံ ဘဂဝါ အညာတံ သုဂတာ"တိ ဝတွာ "အဟံ ဘန္တေ ပုရိမတရံ ဂန္တွာ ဝိဟာရံ ကာရေမိ၊ မယာ ပေသိတေ ဘိက္ခုသတသဟဿေန သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆထာ"တိ ဘဂဝန္တံ ပဋိညံ ဂါဟာပေတွာ[၁] ပိတု သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဒိန္နာ မေ ဒေဝ ဘဂဝတာ ပဋိညာ၊ မယာ ပဟိတေ ဘဂဝန္တံ ပေသေယျာထာ"တိ ဝတွာ ပိတရံ ဝန္ဒိတွာ နိက္ခမိတွာ ယောဇနေ ယောဇနေ ဝိဟာရံ ကာရေန္တော ဝီသယောဇနသတံ အဒ္ဓါနံ ဂတော။ ဂန္တွာ စ အတ္တနော နဂရေ ဝိဟာရဋ္ဌာနံ ဝိစိနန္တော သောဘနနာမဿ[၂] ကုဋုမ္ဗိကဿ ဥယျာနံ ဒိသွာ သတသဟဿေန ကိဏိတွာ သတသဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဝိဟာရံ ကာရေသိ။ တတ္ထ ဘဂဝတော ဂန္ဓကုဋိံ သေသဘိက္ခူနဉ္စ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနတ္ထာယ ကုဋိလေဏမဏ္ဍပေ ကာရေတွာ ပါကာရပရိက္ခေပံ ဒွါရကောဋ္ဌကဉ္စ နိဋ္ဌာပေတွာ[၃] ပိတု သန္တိကံ ပေသေသိ "နိဋ္ဌိတံ မယှံ ကိစ္စံ၊ သတ္ထာရံ ပဟိဏထာ"တိ။

ရာဇာ ဘဂဝန္တံ ဘောဇေတွာ "ဘဂဝါ သုမနဿ ကိစ္စံ နိဋ္ဌိတံ၊ တုမှာကံ ဂမနံ ပစ္စာသီသတီ"တိ အာဟ။ ဘဂဝါ ဘိက္ခုသတသဟဿပရိဝုတော[၄] ယောဇနေ ယောဇနေ ဝိဟာရေသု ဝသမာနော အဂမာသိ။ ကုမာရော "သတ္ထာ အာဂစ္ဆတီ"တိ သုတွာ ယောဇနံ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇယမာနော ဝိဟာရံ ပဝေသေတွာ—

"သတသဟဿေန မေ ကီတံ၊ သတသဟဿေန မာပိတံ။
သောဘနံ နာမ ဥယျာနံ၊ ပဋိဂ္ဂဏှ မဟာမုနီ"တိ—

ဝိဟာရံ နိယျာဒေသိ။ သော ဝဿူပနာယိကာဒိဝသေ ဒါနံ ဒတွာ အတ္တနော ပုတ္တဒါရေ စ အမစ္စေ စ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ "သတ္ထာ အမှာကံ သန္တိကံ ဒူရတောဝ အာဂတော၊ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဓမ္မဂရုကာ န

၁-ဂဟေတွာ (သျာ)
၂-သောဘနဿ နာမ (သီ)
၃-နိဋ္ဌပေတွာ (သီ)
၄-သတသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရော (သီ)

āmisacakkhukā[1]. Tasmā ahaṁ imaṁ temāsaṁ dve sāṭake nivāsetvā dasa sīlāni samādiyitvā idheva vasissāmi, tumhe khīṇāsavasatasahassassa imināva nīhārena temāsaṁ dānaṁ dadeyyāthā”ti.

So Sumanattherassa vasanaṭṭhānasabhāgeyeva ṭhāne vasanto yaṁ thero Bhagavato vattaṁ karoti, taṁ sabbaṁ disvā “imasmiṁ ṭhāne ekantavallabho esa thero, etasseva me ṭhānantaraṁ patthetuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā upakaṭṭhāya pavāraṇāya gāmaṁ pavisitvā sattāhaṁ mahādānaṁ datvā sattame divase bhikkhusatasahassassa pādamūle ticīvaraṁ ṭhapetvā Bhagavantaṁ vanditvā “bhante yadetaṁ mayā sattāhaṁ khandhāvāradānato paṭṭhāya puññaṁ kataṁ, taṁ neva sakkasampattiṁ, na mārabrahmasampattiṁ patthayantena, Buddhassa pana upaṭṭhākabhāvaṁ patthentena kataṁ. Tasmā ahampi Bhagavā anāgate Sumanatthero viya ekassa Buddhassa upaṭṭhāko homī”ti pañcapatiṭṭhitena patiṭṭhahitvā vandi. Satthā tassa anantarāyaṁ disvā byākaritvā pakkāmi. Kumāro taṁ sutvā “Buddhā ca nāma advejjhakathā hontī”ti dutiyadivase Gotamabuddhassa pattacīvaraṁ gahetvā piṭṭhito piṭṭhito gacchanto viya ahosi.

So tasmiṁ Buddhuppāde vassasatasahassaṁ dānaṁ datvā sagge nibbattitvā Kassapabuddhakāle piṇḍāya carato therassa pattaggahaṇatthaṁ uttarisāṭakaṁ datvā pūjaṁ akāsi, puna sagge nibbattitvā tato cuto Bārāṇasirājā hutvā uparipāsādavaragato Gandhamādanato ākāsena āgacchante aṭṭha Paccekabuddhe disvā nimantāpetvā bhojetvā attano maṅgala-uyyāne tesaṁ aṭṭha paṇṇasālāyo kāretvā tesaṁ nisīdanatthāya attano nivesane aṭṭha sabbaratanamayāni pīṭhāni ceva maṇi-ādhārake ca paṭiyādetvā dasa vassasahassāni upaṭṭhānaṁ akāsi. Etāni pākaṭaṭṭhānāni.

Kappasatasahassaṁ pana dānaṁ dadamānova amhākaṁ bodhisattena saddhiṁ Tusitapure nibbattitvā tato cuto Amitodanasakkassa gehe nibbatti. Athassa sabbeva ñātake ānandite pamudite karonto jātoti Ānandotveva nāmaṁ akaṁsu. So anupubbena katābhinikkhamane sammāsambodhiṁ patvā paṭhamagamanena Kapilavatthuṁ āgantvā

1. Na āmisagarukā (Syā, Ka)



အာမိသစက္ခုကာ[1]။ တသ္မာ အဟံ ဣမံ တေမာသံ ဒွေ သာဋကေ နိဝါသေတွာ ဒသ သီလာနိ သမာဒိယိတွာ ဣဓေဝ ဝသိဿာမိ၊ တုမှေ ခီဏာသဝသတသဟဿဿ ဣမိနာဝ နီဟာရေန တေမာသံ ဒါနံ ဒဒေယျာထာ”တိ။

သော သုမနတ္ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနသဘာဂေယေဝ ဌာနေ ဝသန္တော ယံ ထေရော ဘဂဝတော ဝတ္တံ ကရောတိ၊ တံ သဗ္ဗံ ဒိသွာ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဧကန္တဝလ္လဘော ဧသ ထေရော၊ ဧတဿေဝ မေ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ ဥပကဋ္ဌာယ ပဝါရဏာယ ဂါမံ ပဝိသိတွာ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဘိက္ခုသတသဟဿဿ ပါဒမူလေ တိစီဝရံ ဌပေတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ယဒေတံ မယာ သတ္တာဟံ ခန္ဓာဝါရဒါနတော ပဋ္ဌာယ ပုညံ ကတံ၊ တံ နေဝ သက္ကသမ္ပတ္တိံ, န မာရဗြဟ္မသမ္ပတ္တိံ ပတ္ထယန္တေန၊ ဗုဒ္ဓဿ ပန ဥပဋ္ဌာကဘာဝံ ပတ္ထေန္တေန ကတံ။ တသ္မာ အဟမ္ပိ ဘဂဝါ အနာဂတေ သုမနတ္ထေရော ဝိယ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ ဥပဋ္ဌာကော ဟောမီ”တိ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ပတိဋ္ဌဟိတွာ ဝန္ဒိ။ သတ္ထာ တဿ အနန္တရာယံ ဒိသွာ ဗျာကရိတွာ ပက္ကာမိ။ ကုမာရော တံ သုတွာ “ဗုဒ္ဓါ စ နာမ အဒွေဇ္ဈကထာ ဟောန္တိ”တိ ဒုတိယဒိဝသေ ဂေါတမဗုဒ္ဓဿ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော ဂစ္ဆန္တော ဝိယ အဟောသိ။

သော တသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝဿသတသဟဿံ ဒါနံ ဒတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ပိဏ္ဍာယ စရတော ထေရဿ ပတ္တဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဥတ္တရိသာဋကံ ဒတွာ ပူဇံ အကာသိ၊ ပုန သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စုတော ဗာရာဏသိရာဇာ ဟုတွာ ဥပရိပါသာဒဝရဂတော ဂန္ဓမာဒနတော အာကာသေန အာဂစ္ဆန္တေ အဋ္ဌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဒိသွာ နိမန္တာပေတွာ ဘောဇေတွာ အတ္တနော မင်္ဂလဥယျာနေ တေသံ အဋ္ဌ ပဏ္ဏသာလာယော ကာရေတွာ တေသံ နိသီဒနတ္ထာယ အတ္တနော နိဝေသနေ အဋ္ဌ သဗ္ဗရတနမယာနိ ပီဌာနိ စေဝ မဏိအာဓာရကေ စ ပဋိယာဒေတွာ ဒသ ဝဿသဟဿာနိ ဥပဋ္ဌာနံ အကာသိ။ ဧတာနိ ပါကဋဋ္ဌာနာနိ။

ကပ္ပသတသဟဿံ ပန ဒါနံ ဒဒမာနောဝ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ တုသိတပုရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စုတော အမိတောဒနသက္ကဿ ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထဿ သဗ္ဗေဝ ဉာတကေ အာနန္ဒိတေ ပမုဒိတေ ကရောန္တော ဇာတောတိ အာနန္ဒောတွေဝ နာမံ အကံသု။ သော အနုပုဗ္ဗေန ကတာဘိနိက္ခမနေ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ပဌမဂမနေန ကပိလဝတ္ထုံ အာဂန္တွာ

၁-န အာမိသဂရုကာ (သျာ၊ က)

tato nikkhante Bhagavati Bhagavato parivāratthaṁ rājakumāresu pabbajantesu Bhaddiyādīhi saddhiṁ nikkhamitvā Bhagavato santike pabbajitvā nacirasseva āyasmato Puṇṇassa Mantāṇiputtassa santike dhammakathaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhahi.

Tena kho pana samayena Bhagavato paṭhamabodhiyaṁ vīsati vassāni anibaddhā upaṭṭhākā ahesuṁ. Ekadā nāgasamālo pattacīvaraṁ gahetvā vicari ekadā Nāgito, ekadā Upavāno, ekadā Sunakkhatto, ekadā Cundo samaṇuddeso, ekadā Sāgato, ekadā Rādho, ekadā Meghiyo. Tattha ekadā Bhagavā Nāgasamālattherena saddhiṁ addhānamaggappaṭipanno dvedhāpathaṁ patto. Thero maggā okkamma[1] “Bhagavā ahaṁ iminā maggena gacchāmī”ti āha. Atha naṁ Bhagavā “ehi bhikkhu, iminā maggena gacchāmā”ti āha. So “handa Bhagavā tumhākaṁ pattacīvaraṁ gaṇhatha, ahaṁ iminā maggena gacchāmī”ti vatvā pattacīvaraṁ bhūmiyaṁ ṭhapetuṁ āraddho. Atha naṁ Bhagavā “āhara bhikkhū”ti vatvā pattacīvaraṁ gahetvā gato. Tassapi bhikkhuno itarena maggena gacchato corā pattacīvarañceva hariṁsu, sīsañca bhindiṁsu. So “Bhagavā idāni me paṭisaraṇaṁ, na añño”ti cintetvā lohitena galantena Bhagavato santikaṁ āgami. “Kimidaṁ bhikkhū”ti ca vutte taṁ pavattiṁ ārocesi. Atha naṁ Bhagavā “mā cintayi bhikkhu, etassa kāraṇāyeva taṁ nivārayimhā”ti vatvā samassāsesi.

Ekadā pana Bhagavā Meghiyattherena saddhiṁ Pācīnavaṁse migadāye jantugāmaṁ agamāsi. Tatrāpi Meghiyo jantugāme piṇḍāya caritvā nadītīre pāsādikaṁ ambavanaṁ disvā “Bhagavā tumhākaṁ pattacīvaraṁ gaṇhatha, ahaṁ tasmiṁ ambavane samaṇadhammaṁ karomī”ti vatvā Bhagavatā tikkhattuṁ nivāriyamānopi gantvā akusalavitakkehi anvāsatto paccāgantvā taṁ pavattiṁ ārocesi. Tampi Bhagavā “imameva te kāraṇaṁ sallakkhetvā nivārayimhā”ti vatvā anupubbena Sāvatthiṁ agamāsi. Tattha Gandhakuṭipariveṇe paññattavarabuddhāsane nisinno bhikkhusaṁghaparivuto bhikkhū āmantesi “bhikkhave idānimhi mahallako, ‘ekacce bhikkhū iminā maggena gacchāmā’ti vutte aññena gacchanti, ekacce mayhaṁ pattacīvaraṁ bhūmiyaṁ nikkhipanti, mayhaṁ nibaddhupaṭṭhākaṁ ekaṁ

1. Ukkamma (Sī)



တတော နိက္ခန္တေ ဘဂဝတိ ဘဂဝတော ပရိဝါရတ္ထံ ရာဇကုမာရေသု ပဗ္ဗဇန္တေသု ဘဒ္ဒိယာဒီဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိတွာ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ နစိရဿေဝ အာယသ္မတော ပုဏ္ဏဿ မန္တာဏိပုတ္တဿ သန္တိကေ ဓမ္မကထံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။

တေန ခေါ ပန သမယေန ဘဂဝတော ပဌမဗောဓိယံ ဝီသတိ ဝဿာနိ အနိဗဒ္ဓါ ဥပဋ္ဌာကာ အဟေသုံ။ ဧကဒါ နာဂသမာလော ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဝိစရိ ဧကဒါ နာဂိတော, ဧကဒါ ဥပဝါနော, ဧကဒါ သုနက္ခတ္တော, ဧကဒါ စုန္ဒော သမဏုဒ္ဒေသော, ဧကဒါ သာဂတော, ဧကဒါ ရာဓော, ဧကဒါ မေဃိယော။ တတ္ထ ဧကဒါ ဘဂဝါ နာဂသမာလတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ အဒ္ဓါန-မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော ဒွေဓာပထံ ပတ္တော။ ထေရော မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ[1] “ဘဂဝါ အဟံ ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆာမီ”တိ အာဟ။ အထ နံ ဘဂဝါ “ဧဟိ ဘိက္ခု, ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆာမာ”တိ အာဟ။ သော “ဟန္ဒ ဘဂဝါ တုမှာကံ ပတ္တစီဝရံ ဂဏှထ၊ အဟံ ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆာမီ”တိ ဝတွာ ပတ္တစီဝရံ ဘူမိယံ ဌပေတုံ အာရဒ္ဓေါ။ အထ နံ ဘဂဝါ “အာဟရ ဘိက္ခူ”တိ ဝတွာ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဂတော။ တဿပိ ဘိက္ခုနော ဣတရေန မဂ္ဂေန ဂစ္ဆတော စောရာ ပတ္တစီဝရဉ္စေဝ ဟရိံသု၊ သီသဉ္စ ဘိန္ဒိံသု။ သော “ဘဂဝါ ဣဒါနိ မေ ပဋိသရဏံ, န အညော”တိ စိန္တေတွာ လောဟိတေန ဂလန္တေန ဘဂဝတော သန္တိကံ အာဂမိ။ “ကိမိဒံ ဘိက္ခူ”တိ စ ဝုတ္တေ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ အထ နံ ဘဂဝါ “မာ စိန္တယိ ဘိက္ခု၊ ဧတဿ ကာရဏာယေဝ တံ နိဝါရယိမှာ”တိ ဝတွာ သမဿာသေသိ။

ဧကဒါ ပန ဘဂဝါ မေဃိယတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ ပါစီနဝံသေ မိဂဒါယေ ဇန္တုဂါမံ အဂမာသိ။ တတြာပိ မေဃိယော ဇန္တုဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ နဒီတီရေ ပါသာ-ဒိကံ အမ္ဗဝနံ ဒိသွာ “ဘဂဝါ တုမှာကံ ပတ္တစီဝရံ ဂဏှထ၊ အဟံ တသ္မိံ အမ္ဗဝနေ သမဏဓမ္မံ ကရောမီ”တိ ဝတွာ ဘဂဝတာ တိက္ခတ္တုံ နိဝါရိယမာနောပိ ဂန္တွာ အကုသလဝိတက္ကေဟိ အန္ဝါသတ္တော ပစ္စာဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ တမ္ပိ ဘဂဝါ “ဣမမေဝ တေ ကာရဏံ သလ္လက္ခေတွာ နိဝါရယိမှာ”တိ ဝတွာ အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ အဂမာသိ။ တတ္ထ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ “ဘိက္ခဝေ ဣဒါနိမှိ မဟလ္လကော၊ ‘ဧကစ္စေ ဘိက္ခူ ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆာမာ’တိ ဝုတ္တေ အညေန ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧကစ္စေ မယှံ ပတ္တစီဝရံ ဘူမိယံ နိက္ခိပန္တိ၊ မယှံ နိဗဒ္ဓုပဋ္ဌာကံ ဧကံ

၁-ဥက္ကမ္မ (သီ)

bhikkhuṁ jānāthā”ti. Bhikkhūnaṁ dhammasaṁvego udapādi. Athāyasmā Sāriputto uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ vanditvā “ahaṁ bhante tumheyeva patthayamāno satasahassakappādhikaṁ asaṅkhyeyyaṁ pāramiyo pūrayiṁ, nanu mādiso mahāpañño upaṭṭhāko nāma vaṭṭati, ahaṁ upaṭṭhahissāmī”ti āha. Taṁ Bhagavā “alaṁ Sāriputta yassaṁ disāyaṁ tvaṁ viharasi, asuññā ve sā disā, tava hi ovādo Buddhānaṁ ovādasadiso, na me tayā upaṭṭhākakiccaṁ atthī”ti paṭikkhipi. Eteneva upāyena Mahāmoggallānaṁ ādiṁ katvā asīti mahāsāvakā uṭṭhahiṁsu. Te sabbe Bhagavā paṭikkhipi.

Ānandatthero pana tuṇhīyeva nisīdi. Atha naṁ bhikkhū āhaṁsu “āvuso Ānanda bhikkhusaṁgho upaṭṭhākaṭṭhānaṁ yācati, tvampi yācāhī”ti. Yācitvā laddhaṭṭhānaṁ nāma āvuso kīdisaṁ hoti, kiṁ maṁ Satthā na passati. Sace Satthā rocissati, “Ānando maṁ upaṭṭhahatū”ti vakkhatīti. Atha Bhagavā “na bhikkhave Ānando aññehi ussāhetabbo, sayameva jānitvā maṁ upaṭṭhahissatī”ti āha. Tato bhikkhū uṭṭhehi āvuso Ānanda, uṭṭhehi āvuso Ānanda, Dasabalaṁ upaṭṭhākaṭṭhānaṁ yācāhī”ti āhaṁsu. Thero uṭṭhahitvā cattāro paṭikkhepā catasso ca āyācanāti aṭṭha vare yāci.

**Cattāro paṭikkhepā** nāma—“sace me bhante Bhagavā attanā laddhaṁ paṇītaṁ cīvaraṁ na dassati, piṇḍapātaṁ na dassati, ekagandhakuṭiyaṁ vasituṁ na dassati, nimantanaṁ gahetvā na gamissati, evāhaṁ Bhagavantaṁ upaṭṭhahissāmī”ti vatvā “kaṁ panettha Ānanda ādīnavaṁ addasā”ti vutte āha “sacāhaṁ bhante imāni vatthūni labhissāmi, bhavissanti vattāro ‘Ānando Dasabalena laddhaṁ paṇītaṁ cīvaraṁ paribhuñjati, piṇḍapātaṁ paribhuñjati, ekagandhakuṭiyaṁ vasati, ekato nimantanaṁ gacchati. Etaṁ lābhaṁ labhanto Tathāgataṁ upaṭṭhāti, ko evaṁ upaṭṭhahato bhāro’ti”. Ime cattāro paṭikkhepe yāci.

**Catasso āyācanā** nāma—“sace bhante Bhagavā mayā gahitanimantanaṁ gamissati, sacāhaṁ tiroraṭṭhā tirojanapadā Bhagavantaṁ daṭṭhuṁ āgataṁ parisaṁ āgatakkhaṇeyeva Bhagavantaṁ dassetuṁ lacchāmi, yadā me kaṅkhā uppajjati, tasmiṁyeva khaṇe Bhagavantaṁ upasaṅkamituṁ lacchāmi, tathā yaṁ Bhagavā mayhaṁ parammukhe dhammaṁ deseti, taṁ āgantvā mayhaṁ kathessati,



ဘိက္ခုံ ဇာနာထာ”တိ။ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မသံဝေဂေါ ဥဒပါဒိ။ အထာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဥဋ္ဌာယာသနာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ “အဟံ ဘန္တေ တုမှေယေဝ ပတ္ထယမာနော သတသဟဿကပ္ပါဓိကံ အသင်္ချေယျံ ပါရမိယော ပူရယိံ၊ နနု မာဒိသော မဟာပညော ဥပဋ္ဌာကော နာမ ဝဋ္ဋတိ၊ အဟံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ အာဟ။ တံ ဘဂဝါ “အလံ သာရိပုတ္တ ယဿံ ဒိသာယံ တွံ ဝိဟရသိ၊ အသုညာ ဝေ သာ ဒိသာ၊ တဝ ဟိ ဩဝါဒေါ ဗုဒ္ဓါနံ ဩဝါဒသဒိသော၊ န မေ တယာ ဥပဋ္ဌာကကိစ္စံ အတ္ထီ”တိ ပဋိက္ခိပိ။ ဧတေနေဝ ဥပါယေန မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ အာဒိံ ကတွာ အသီတိ မဟာသာဝကာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ တေ သဗ္ဗေ ဘဂဝါ ပဋိက္ခိပိ။

အာနန္ဒတ္ထေရော ပန တုဏှီယေဝ နိသီဒိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ အာဟံသု “အာဝုသော အာနန္ဒ ဘိက္ခုသံဃော ဥပဋ္ဌာကဋ္ဌာနံ ယာစတိ၊ တွမ္ပိ ယာစာဟီ”တိ။ ယာစိတွာ လဒ္ဓဋ္ဌာနံ နာမ အာဝုသော ကီဒိသံ ဟောတိ၊ ကိံ မံ သတ္ထာ န ပဿတိ။ သစေ သတ္ထာ ရောစိဿတိ၊ “အာနန္ဒော မံ ဥပဋ္ဌဟတူ”တိ ဝက္ခတီတိ။ အထ ဘဂဝါ “န ဘိက္ခဝေ အာနန္ဒော အညေဟိ ဥဿာဟေတဗ္ဗော၊ သယမေဝ ဇာနိတွာ မံ ဥပဋ္ဌဟိဿတီ”တိ အာဟ။ တတော ဘိက္ခူ “ဥဋ္ဌေဟိ အာဝုသော အာနန္ဒ၊ ဥဋ္ဌေဟိ အာဝုသော အာနန္ဒ၊ ဒသဗလံ ဥပဋ္ဌာကဋ္ဌာနံ ယာစာဟီ”တိ အာဟံသု။ ထေရော ဥဋ္ဌဟိတွာ စတ္တာရော ပဋိက္ခေပါ စတဿော စ အာယာစနာတိ အဋ္ဌ ဝရေ ယာစိ။

**စတ္တာရော ပဋိက္ခေပါ** နာမ—“သစေ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ အတ္တနာ လဒ္ဓံ ပဏီတံ စီဝရံ န ဒဿတိ၊ ပိဏ္ဍပါတံ န ဒဿတိ၊ ဧကဂန္ဓကုဋိယံ ဝသိတုံ န ဒဿတိ၊ နိမန္တနံ ဂဟေတွာ န ဂမိဿတိ၊ ဧဝါဟံ ဘဂဝန္တံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ ဝတွာ “ကံ ပနေတ္ထ အာနန္ဒ အာဒီနဝံ အဒ္ဒသာ”တိ ဝုတ္တေ အာဟ “သစာဟံ ဘန္တေ ဣမာနိ ဝတ္ထူနိ လဘိဿာမိ၊ ဘဝိဿန္တိ ဝတ္တာရော ‘အာနန္ဒော ဒသဗလေန လဒ္ဓံ ပဏီတံ စီဝရံ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ ဧကဂန္ဓကုဋိယံ ဝသတိ၊ ဧကတော နိမန္တနံ ဂစ္ဆတိ။ ဧတံ လာဘံ လဘန္တော တထာဂတံ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ကော ဧဝံ ဥပဋ္ဌဟတော ဘာရော’တိ”။ ဣမေ စတ္တာရော ပဋိက္ခေပေ ယာစိ။

**စတဿော အာယာစနာ** နာမ—“သစေ ဘန္တေ ဘဂဝါ မယာ ဂဟိတနိမန္တနံ ဂမိဿတိ၊ သစာဟံ တိရောရဋ္ဌာ တိရောဇနပဒါ ဘဂဝန္တံ ဒဋ္ဌုံ အာဂတံ ပရိသံ အာဂတက္ခဏေယေဝ ဘဂဝန္တံ ဒဿေတုံ လစ္ဆာမိ၊ ယဒါ မေ ကင်္ခါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မိံယေဝ ခဏေ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတုံ လစ္ဆာမိ၊ တထာ ယံ ဘဂဝါ မယှံ ပရမ္မုခေ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ တံ အာဂန္တွာ မယှံ ကထေဿတိ၊

evāhaṁ Bhagavantaṁ upaṭṭhahissāmī”ti vatvā “kaṁ panettha Ānanda ānisaṁsaṁ passasī”ti vutte āha “idha bhante saddhā kulaputtā Bhagavato okāsaṁ alabhantā maṁ evaṁ vadanti ‘sve bhante Ānanda Bhagavatā saddhiṁ amhākaṁ ghare bhikkhaṁ gaṇheyyāthā’ti. Sace Bhagavā tattha na gamissati, icchiticchitakkhaṇeyeva parisaṁ dassetuṁ, kaṅkhañca vinodetuṁ okāsaṁ na lacchāmi, bhavissanti vattāro ‘kiṁ Ānando Dasabalaṁ upaṭṭhāti. Ettakampissa Bhagavā anuggahaṁ na karotī’ti. Bhagavato ca parammukhā maṁ pucchissanti ‘ayaṁ āvuso Ānanda gāthā, idaṁ suttaṁ, idaṁ jātakaṁ kattha desitan’ti. Sacāhaṁ taṁ na sampādayissāmi[1], bhavissanti vattāro ‘ettakampi āvuso na jānāsi, kasmā tvaṁ chāyā viya Bhagavantaṁ avijahanto dīgharattaṁ vicarasī’ti. Tenāhaṁ parammukhā desitassapi dhammassa-una kathanaṁ icchāmī”ti. Imā catasso āyācanā yāci. Bhagavāpissa adāsi.

Evaṁ ime aṭṭha vare gahetvā nibaddhupaṭṭhāko ahosi. Tasseva ṭhānantarassa atthāya kappasatasahassaṁ pūritānaṁ pāramīnaṁ phalaṁ pāpuṇi. So upaṭṭhākaṭṭhānaṁ laddhadivasato paṭṭhāya Dasabalassa duvidhena udakena tividhena dantakaṭṭhena hatthapādaparikammena piṭṭhiparikammena Gandhakuṭipariveṇasammajjanenāti evamādīhi kiccehi upaṭṭhahanto “imāya nāma velāya Satthu imaṁ nāma laddhuṁ vaṭṭati, idaṁ nāma kātuṁ vaṭṭatī”ti divasabhāgaṁ santikāvacaro hutvā rattibhāgasamanantare daṇḍadīpikaṁ gahetvā ekarattiṁ Gandhakuṭipariveṇaṁ nava vāre anupariyāyati. Evañhissa ahosi “sace me thinamiddhaṁ okkameyya, Dasabale pakkosante paṭivacanaṁ dātuṁ na sakkuṇeyyan”ti. Tasmā sabbarattiṁ daṇḍadīpikaṁ hatthena na muñcati. Idamettakaṁ vatthu. Aparabhāge pana Satthā Jetavane viharanto anekapariyāyena Dhammabhaṇḍāgārika-ānandattherassa vaṇṇaṁ kathetvā theraṁ imasmiṁ sāsane bahussutānaṁ satimantānaṁ gatimantānaṁ dhitimantānaṁ upaṭṭhākānañca bhikkhūnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Uruvelakassapattheravatthu

224. Dutiye **mahāparisānan**ti mahāparivārānaṁ Uruvelakassapo aggoti dasseti. Aññesañhi therānaṁ kañci kālaṁ parivāro mahā hoti

1. Sampāyissāmi (Sī)



ဧဝါဟံ ဘဂဝန္တံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ ဝတွာ “ကံ ပနေတ္ထ အာနန္ဒ အာနိသံသံ ပဿသီ”တိ ဝုတ္တေ အာဟ “ဣဓ ဘန္တေ သဒ္ဓါ ကုလပုတ္တာ ဘဂဝတော ဩကာသံ အလဘန္တာ မံ ဧဝံ ဝဒန္တိ ‘သွေ ဘန္တေ အာနန္ဒ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ အမှာကံ ဃရေ ဘိက္ခံ ဂဏှေယျာထာ’တိ။ သစေ ဘဂဝါ တတ္ထ န ဂမိဿတိ၊ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေယေဝ ပရိသံ ဒဿေတုံ, ကင်္ခဉ္စ ဝိနောဒေတုံ ဩကာသံ န လစ္ဆာမိ၊ ဘဝိဿန္တိ ဝတ္တာရော ‘ကိံ အာနန္ဒော ဒသဗလံ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဧတ္တကမ္ပိဿ ဘဂဝါ အနုဂ္ဂဟံ န ကရောတီ’တိ။ ဘဂဝတော စ ပရမ္မုခါ မံ ပုစ္ဆိဿန္တိ ‘အယံ အာဝုသော အာနန္ဒ ဂါထာ, ဣဒံ သုတ္တံ, ဣဒံ ဇာတကံ ကတ္ထ ဒေသိတ’န္တိ။ သစာဟံ တံ န သမ္ပာဒယိဿာမိ[1]၊ ဘဝိဿန္တိ ဝတ္တာရော ‘ဧတ္တကမ္ပိ အာဝုသော န ဇာနာသိ၊ ကသ္မာ တွံ ဆာယာ ဝိယ ဘဂဝန္တံ အဝိဇဟန္တော ဒီဃရတ္တံ ဝိစရသီ’တိ။ တေနာဟံ ပရမ္မုခါ ဒေသိတဿပိ ဓမ္မဿ ပုန ကထနံ ဣစ္ဆာမီ”တိ။ ဣမာ စတဿော အာယာစနာ ယာစိ။ ဘဂဝါပိဿ အဒါသိ။

ဧဝံ ဣမေ အဋ္ဌ ဝရေ ဂဟေတွာ နိဗဒ္ဓုပဋ္ဌာကော အဟောသိ။ တဿေဝ ဌာနန္တရဿ အတ္ထာယ ကပ္ပသတသဟဿံ ပူရိတာနံ ပါရမီနံ ဖလံ ပါပုဏိ။ သော ဥပဋ္ဌာကဋ္ဌာနံ လဒ္ဓဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဒသဗလဿ ဒုဝိဓေန ဥဒကေန တိဝိဓေန ဒန္တကဋ္ဌေန ဟတ္ထပါဒပရိကမ္မေန ပိဋ္ဌိပရိကမ္မေန ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏ-သမ္မဇ္ဇနေနာတိ ဧဝမာဒီဟိ ကိစ္စေဟိ ဥပဋ္ဌဟန္တော “ဣမာယ နာမ ဝေလာယ သတ္ထု ဣမံ နာမ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဣဒံ နာမ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဒိဝသဘာဂံ သန္တိကာဝစရော ဟုတွာ ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ ဒဏ္ဍဒီပိကံ ဂဟေတွာ ဧကရတ္တိံ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏံ နဝ ဝါရေ အနုပရိယာယတိ။ ဧဝဉ္ဟိဿ အဟောသိ “သစေ မေ ထိနမိဒ္ဓံ ဩက္ကမေယျ၊ ဒသဗလေ ပက္ကောသန္တေ ပဋိဝစနံ ဒါတုံ န သက္ကုဏေယျ”န္တိ။ တသ္မာ သဗ္ဗရတ္တိံ ဒဏ္ဍဒီပိကံ ဟတ္ထေန န မုဉ္စတိ။ ဣဒမေတ္တကံ ဝတ္ထု။ အပရဘာဂေ ပန သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အနေကပရိယာယေန ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကအာနန္ဒတ္ထေရဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတွာ ထေရံ ဣမသ္မိံ သာသနေ ဗဟုဿုတာနံ သတိမန္တာနံ ဂတိမန္တာနံ ဓိတိမန္တာနံ ဥပဋ္ဌာကာနဉ္စ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ဥရုဝေလကဿပတ္ထေရဝတ္ထု

၂၂၄။ ဒုတိယေ **မဟာပရိသာန**န္တိ မဟာပရိဝါရာနံ ဥရုဝေလကဿပေါ အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ အညေသဉ္ဟိ ထေရာနံ ကဉ္စိ ကာလံ ပရိဝါရော မဟာ ဟောတိ

၁-သမ္ပာယိဿာမိ (သီ)

kañci kālaṁ appo, imassa pana therassa dvīhi bhātikehi saddhiṁ ekaṁ samaṇasahassaṁ nibaddhaparivārova ahosi. Tesu ekekasmiṁ ekekaṁ pabbājente dve samaṇasahassāni honti, dve dve pabbājente tīṇi sahassāni honti. Tasmā so mahāparivārānaṁ aggo nāma jāto. **Kassapo**ti panassa gottaṁ. Uruvelāyaṁ pabbajitattā **Uruvelakassapo**ti paññāyittha.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare kulagehe paṭisandhiṁ gahetvā vayappatto Satthu dhammakathaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ mahāparisānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā “mayāpi anāgate evarūpena bhavituṁ vaṭṭatī”ti sattāhaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā ticīvarena acchādetvā Satthāraṁ vanditvā mahāparisānaṁ aggabhāvatthaṁ patthanaṁ akāsi. Satthā anantarāyaṁ disvā “anāgate Gotamabuddhassa sāsane mahāparisānaṁ aggo bhavissasī”ti byākaritvā pakkāmi.

Sopi kulaputto yāvajīvaṁ kalyāṇakammaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto ito dvenavutikappamatthake[1] Phussabuddhassa vemātikakaniṭṭhabhātā hutvā nibbatto, pitā Mahindarājā nāma. Apare panassa dve kaniṭṭhabhātaro ahesuṁ. Evaṁ te tayo bhātaro visuṁ visuṁ ṭhānantaraṁ labhiṁsu. Te heṭṭhā vuttanayeneva kupitaṁ paccantaṁ vūpasametvā pitu santikā varaṁ labhitvā “temāsaṁ Dasabalaṁ paṭijaggissāmā”ti varaṁ gaṇhiṁsu. Atha nesaṁ etadahosi “amhehi Dasabalaṁ paṭijaggantehi anucchavikaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti ekaṁ amaccaṁ uppādakaṭṭhāne ṭhapetvā ekaṁ āyavayajānanakaṁ katvā ekaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa parivesakaṭṭhāne ṭhapetvā attanā dasa sīlāni samādāya temāsaṁ sikkhāpadāni rakkhiṁsu. Te tayo amaccā heṭṭhā vuttanayeneva imasmiṁ Buddhuppāde Bimbisāravisākharaṭṭhapālā jātā.

Te pana rājakumārā vutthavasse Dasabale sahatthā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ paccayapūjāya pūjetvā yāvajīvaṁ kalyāṇakammaṁ katvā amhākaṁ Dasabalassa nibbattito puretarameva brāhmaṇakule nibbattitvā attano

1. Dvānavutikappamatthake (Sī, Syā)



ကဉ္စိ ကာလံ အပ္ပေါ၊ ဣမဿ ပန ထေရဿ ဒွီဟိ ဘာတိကေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကံ သမဏသဟဿံ နိဗဒ္ဓပရိဝါရောဝ အဟောသိ။ တေသု ဧကေကသ္မိံ ဧကေကံ ပဗ္ဗာဇေန္တေ ဒွေ သမဏသဟဿာနိ ဟောန္တိ၊ ဒွေ ဒွေ ပဗ္ဗာဇေန္တေ တီဏိ သဟဿာနိ ဟောန္တိ။ တသ္မာ သော မဟာပရိဝါရာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။ **ကဿပေါ**တိ ပနဿ ဂေါတ္တံ။ ဥရုဝေလာယံ ပဗ္ဗဇိတတ္တာ **ဥရုဝေလကဿပေါ**တိ ပညာယိတ္ထ။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ ဝယပ္ပတ္တော သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ မဟာပရိသာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ “မယာပိ အနာဂတေ ဧဝရူပေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ တိစီဝရေန အစ္ဆာဒေတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ မဟာပရိသာနံ အဂ္ဂဘာဝတ္ထံ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သတ္ထာ အနန္တရာယံ ဒိသွာ “အနာဂတေ ဂေါတမဗုဒ္ဓဿ သာသနေ မဟာပရိသာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကရိတွာ ပက္ကာမိ။

သောပိ ကုလပုတ္တော ယာဝဇီဝံ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣတော ဒွေနဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ[၁] ဖုဿဗုဒ္ဓဿ ဝေမာတိကကနိဋ္ဌဘာတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော၊ ပိတာ မဟိန္ဒရာဇာ နာမ။ အပရေ ပနဿ ဒွေ ကနိဋ္ဌဘာတရော အဟေသုံ။ ဧဝံ တေ တယော ဘာတရော ဝိသုံ ဝိသုံ ဌာနန္တရံ လဘိံသု။ တေ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ကုပိတံ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတွာ ပိတု သန္တိကာ ဝရံ လဘိတွာ “တေမာသံ ဒသဗလံ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမာ”တိ ဝရံ ဂဏှိံသု။ အထ နေသံ ဧတဒဟောသိ “အမှေဟိ ဒသဗလံ ပဋိဇဂ္ဂန္တေဟိ အနုစ္ဆဝိကံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဧကံ အမစ္စံ ဥပ္ပါဒကဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ဧကံ အာယဝယဇာနနကံ ကတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ပရိဝေသကဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ အတ္တနာ ဒသ သီလာနိ သမာဒါယ တေမာသံ သိက္ခာပဒါနိ ရက္ခိံသု။ တေ တယော အမစ္စာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဗိမ္ဗိသာရဝိသာခရဋ္ဌပါလာ ဇာတာ။

တေ ပန ရာဇကုမာရာ ဝုတ္ထဝဿေ ဒသဗလေ သဟတ္ထာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပစ္စယပူဇာယ ပူဇေတွာ ယာဝဇီဝံ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ အမှာကံ ဒသဗလဿ နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ အတ္တနော

၁-ဒွါနဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ (သီ. သျာ)

gottavasena tayopi janā Kassapā eva nāma jātā. Te vayappattā tayo vede uggaṇhiṁsu. Tesaṁ jeṭṭhabhātikassa pañca māṇavakasatāni parivāro ahosi, majjhimassa tīṇi, kaniṭṭhassa dve. Te attano ganthe sāraṁ olokentā diṭṭhadhammikameva passiṁsu, na samparāyikaṁ. Atha nesaṁ jeṭṭhabhātā attano parivārena saddhiṁ Uruvelaṁ gantvā isipabbajjaṁ pabbajitvā Uruvelakassapo nāma jāto, Mahāgaṅgānadīvaṅke pabbajito Nadīkassapo nāma jāto, Gayāsīse pabbajito Gayākassapo nāma jāto.

Evaṁ tesu isipabbajjaṁ pabbajitvā tattha vasantesu bahūnaṁ divasānaṁ accayena amhākaṁ bodhisatto mahābhinikkhamanaṁ nikkhamitvā paṭividdha[1] sabbaññutaññāṇo anukkamena dhammacakkaṁ pavattetvā pañcavaggiye there arahatte patiṭṭhāpetvā Yasadārakappamukhe pañcapaññāsa sahāyakepi vinetvā saṭṭhi arahante "caratha bhikkhave cārikan"ti bahujanahitāya cārikaṁ pesetvā Bhaddavaggiye vinetvā Uruvelakassapassa hetuṁ disvā "mayi gate tayo bhātikā saparivārā arahattaṁ pāpuṇissantī"ti ñatvā ekako adutiyo Uruvelakassapassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā vasanatthāya agyāgāraṁ yācitvā tattha kataṁ nāgadamanaṁ ādiṁ katvā aḍḍhuḍḍhasahassehi pāṭihāriyehi Uruvelakassapaṁ saparivāraṁ vinetvā pabbājesi. Tassa pabbajitabhāvaṁ ñatvā itarepi dve bhātaro saparivārā āgantvā pabbajiṁsu, sabbepi ehibhikkhū iddhimayapattacīvaradharā ahesuṁ.

Satthā taṁ samaṇasahassaṁ ādāya Gayāsīsaṁ gantvā piṭṭhipāsāṇe nisinno "kathaṁrūpā nu kho etesaṁ dhammadesanā sappāyā"ti olokento "ime aggiṁ paricarantā vicariṁsu, imesaṁ tayo bhave ādittāgārasadise katvā dassetuṁ vaṭṭatī"ti Ādittapariyāyasuttaṁ[2] desesi. Desanāpariyosāne sabbeva arahattaṁ pattā. Satthā tehi parivuto pubbe Bimbisārarañño dinnapaṭiññattā Rājagahanagare Laṭṭhivanuyyānaṁ agamāsi. Rājā Dasabalassa āgatabhāvaṁ sutvā dvādasanahutehi brāhmaṇagahapatikehi saddhiṁ Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā sabbāvantaṁ parisaṁ oloketvā mahājanaṁ Uruvelakassapassa nipaccakāraṁ karontaṁ disvā "ime mayhaṁ vā Kassapassa

1. Paṭiladdha (Sī, Syā)    2. Vi 3. 44 piṭṭhe.



ဂေါတ္တဝသေန တယောပိ ဇနာ ကဿပါ ဧဝ နာမ ဇာတာ။ တေ ဝယပ္ပတ္တာ တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှိံသု။ တေသံ ဇေဋ္ဌဘာတိကဿ ပဉ္စ မာဏဝကသတာနိ ပရိဝါရော အဟောသိ၊ မဇ္ဈိမဿ တီဏိ၊ ကနိဋ္ဌဿ ဒွေ။ တေ အတ္တနော ဂန္ထေ သာရံ ဩလောကေန္တာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကမေဝ ပဿိံသု, န သမ္ပရာယိကံ။ အထ နေသံ ဇေဋ္ဌဘာတာ အတ္တနော ပရိဝါရေန သဒ္ဓိံ ဥရုဝေလံ ဂန္တွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥရုဝေလကဿပေါ နာမ ဇာတော၊ မဟာဂင်္ဂါနဒီဝင်္ကေ ပဗ္ဗဇိတော နဒီကဿပေါ နာမ ဇာတော၊ ဂယာသီသေ ပဗ္ဗဇိတော ဂယာကဿပေါ နာမ ဇာတော။

ဧဝံ တေသု ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ တတ္ထ ဝသန္တေသု ဗဟူနံ ဒိဝသာနံ အစ္စယေန အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ ပဋိဝိဒ္ဓ[၁]သဗ္ဗညုတညာဏော အနုက္ကမေန ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတွာ ပဉ္စဝဂ္ဂိယေ ထေရေ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ ယသဒါရကပ္ပမုခေ ပဉ္စပညာသ သဟာယကေပိ ဝိနေတွာ သဋ္ဌိ အရဟန္တေ “စရထ ဘိက္ခဝေ စာရိက”န္တိ ဗဟုဇနဟိတာယ စာရိကံ ပေသေတွာ ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယေ ဝိနေတွာ ဥရုဝေလကဿပဿ ဟေတုံ ဒိသွာ ‘‘မယိ ဂတေ တယော ဘာတိကာ သပရိဝါရာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿန္တီ’’တိ ဉတွာ ဧကကော အဒုတိယော ဥရုဝေလကဿပဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဝသနတ္ထာယ အဂျာဂါရံ ယာစိတွာ တတ္ထ ကတံ နာဂဒမနံ အာဒိံ ကတွာ အဍ္ဎုဍ္ဍသဟဿေဟိ ပါဋိဟာရိယေဟိ ဥရုဝေလကဿပံ သပရိဝါရံ ဝိနေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ တဿ ပဗ္ဗဇိတဘာဝံ ဉတွာ ဣတရေပိ ဒွေ ဘာတရော သပရိဝါရာ အာဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိံသု၊ သဗ္ဗေပိ ဧဟိဘိက္ခူ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ အဟေသုံ။

သတ္ထာ တံ သမဏသဟဿံ အာဒါယ ဂယာသီသံ ဂန္တွာ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ နိသိန္နော ‘‘ကထံရူပါ နု ခေါ ဧတေသံ ဓမ္မဒေသနာ သပ္ပာယာ’’တိ ဩလောကေန္တော “ဣမေ အဂ္ဂိံ ပရိစရန္တာ ဝိစရိံသု၊ ဣမေသံ တယော ဘဝေ အာဒိတ္တာဂါရသဒိသေ ကတွာ ဒဿေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဒိတ္တပရိယာယသုတ္တံ[၂] ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သဗ္ဗေဝ အရဟတ္တံ ပတ္တာ။ သတ္ထာ တေဟိ ပရိဝုတော ပုဗ္ဗေ ဗိမ္ဗိသာရရညော ဒိန္နပဋိညတ္တာ ရာဇဂဟနဂရေ လဋ္ဌိဝနုယျာနံ အဂမာသိ။ ရာဇာ ဒသဗလဿ အာဂတဘာဝံ သုတွာ ဒွါဒသနဟုတေဟိ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကေဟိ သဒ္ဓိံ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ သဗ္ဗာဝန္တံ ပရိသံ ဩလောကေတွာ မဟာဇနံ ဥရုဝေလကဿပဿ နိပစ္စကာရံ ကရောန္တံ ဒိသွာ ‘‘ဣမေ မယှံ ဝါ ကဿပဿ

၁-ပဋိလဒ္ဓ (သီ၊ သျာ)    ၂-ဝိ ၃-၄၄-ပိဋ္ဌေ။

vā mahantabhāvaṁ na jānanti, savitakkā ca nāma desanaṁ sampaṭicchituṁ na sakkontī"ti cintetvā "Kassapa tuyhaṁ upaṭṭhākānaṁ vitakkaṁ chindā"ti therassa saññaṁ adāsi. Thero Satthu vacanaṁ sampaṭicchitvā uṭṭhāyāsanā Satthāraṁ pañcapatiṭṭhitena vanditvā tālappamāṇaṁ ākāsaṁ uppatitvā iddhivikubbanaṁ dassetvā "Satthā me bhante Bhagavā, sāvakohamasmi, Satthā me bhante Bhagavā, sāvakohamasmī"ti vatvā oruyha Dasabalassa pāde vandi, etenupāyena sattame vāre sattatālappamāṇaṁ ākāsaṁ abbhuggantvā puna āgantvā Dasabalassa pāde vanditvā ekamantaṁ nisīdi.

Tasmiṁ kāle mahājano "ayaṁ loke mahāsamaṇo"ti Satthari nibbitakko jāto, athassa Satthā dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne rājā ekādasanahutehi brāhmaṇagahapatikehi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhito, ekanahutaṁ upāsakattaṁ paṭivedesi. Tepi Uruvelakassapassa parivārā sahassamattā bhikkhū attano āsevanavasena cintesuṁ "amhākaṁ pabbajitakiccaṁ matthakaṁ pattaṁ, bahi gantvā kiṁ karissāmā"ti Uruvelakassapattheraṁyeva parivāretvā vicariṁsu. Tesu ekekasmiṁ ekekaṁ nissitakaṁ gaṇhante dve sahassāni honti, dve dve gaṇhante tīṇi sahassāni honti. Tato paṭṭhāya yattakā tesaṁ nissitakā, tattake kathetuṁ vaṭṭatīti. Idamettha vatthu[1]. Aparabhāge pana Satthā Jetavane viharanto theraṁ mahāparisānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Kāḷudāyittheravatthu

225. Tatiye **kulappasādakānan**ti kulaṁ pasādentānaṁ. Ayaṁ hi thero adiṭṭhabuddhadassanaṁyeva Suddhodanamahārājassa nivesanaṁ pasādesi, tasmā kulappasādakānaṁ aggo nāma jāto.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare kulagehe nibbatto Satthu dhammadesanaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ kulappasādakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā

1. Idamettakaṁ vatthu (Sī, Syā)



ဝါ မဟန္တဘာဝံ န ဇာနန္တိ၊ သဝိတက္ကာ စ နာမ ဒေသနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ န သက္ကောန္တီ”တိ စိန္တေတွာ “ကဿပ တုယှံ ဥပဋ္ဌာကာနံ ဝိတက္ကံ ဆိန္ဒာ”တိ ထေရဿ သညံ အဒါသိ။ ထေရော သတ္ထု ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ သတ္ထာရံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ တာလပ္ပမာဏံ အာကာသံ ဥပ္ပတိတွာ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနံ ဒဿေတွာ “သတ္ထာ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ,သာဝကောဟမသ္မိ၊ သတ္ထာ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ, သာဝကောဟမသ္မီ”တိ ဝတွာ ဩရုယှ ဒသဗလဿ ပါဒေ ဝန္ဒိ၊ ဧတေနုပါယေန သတ္တမေ ဝါရေ သတ္တတာလပ္ပမာဏံ အာကာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ပုန အာဂန္တွာ ဒသဗလဿ ပါဒေ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။

တသ္မိံ ကာလေ မဟာဇနော “အယံ လောကေ မဟာသမဏော”တိ သတ္ထရိ နိဗ္ဗိတက္ကော ဇာတော၊ အထဿ သတ္ထာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ရာဇာ ဧကာဒသနဟုတေဟိ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကေဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော၊ ဧကနဟုတံ ဥပါသကတ္တံ ပဋိဝေဒေသိ။ တေပိ ဥရုဝေလကဿပဿ ပရိဝါရာ သဟဿမတ္တာ ဘိက္ခူ အတ္တနော အာသေဝနဝသေန စိန္တေသုံ “အမှာကံ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တံ၊ ဗဟိ ဂန္တွာ ကိံ ကရိဿာမာ”တိ ဥရုဝေလကဿပတ္ထေရံယေဝ ပရိဝါရေတွာ ဝိစရိံသု။ တေသု ဧကေကသ္မိံ ဧကေကံ နိဿိတကံ ဂဏှန္တေ ဒွေ သဟဿာနိ ဟောန္တိ၊ ဒွေ ဒွေ ဂဏှန္တေ တီဏိ သဟဿာနိ ဟောန္တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ယတ္တကာ တေသံ နိဿိတကာ၊ တတ္တကေ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဣဒမေတ္ထ ဝတ္ထု[၁]။ အပရဘာဂေ ပန သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ထေရံ မဟာပရိသာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ကာဠုဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု

၂၂၅။ တတိယေ **ကုလပ္ပသာဒကာန**န္တိ ကုလံ ပသာဒေန္တာနံ။ အယံ ဟိ ထေရော အဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဒဿနံယေဝ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ နိဝေသနံ ပသာဒေသိ၊ တသ္မာ ကုလပ္ပသာဒကာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ကုလပ္ပသာဒကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ

၁-ဣဒမေတ္တကံ ဝတ္ထု (သီ၊ သျာ)

devamanussesu saṁsaranto amhākaṁ bodhisattassa mātukucchiyaṁ paṭisandhiggahaṇadivase Kapilavatthusmiṁyeva amaccagehe paṭisandhiṁ gaṇhi. Jātadivase bodhisattena saddhiṁyeva jātoti taṁdivasaṁyeva taṁ dukūlacumbuṭake[1] nipajjāpetvā bodhisattassa upaṭṭhānatthāya nayiṁsu. Bodhisattena hi saddhiṁ Bodhirukkho Rāhulamātā catasso nidhikumbhiyo ārohaniyahatthī Kaṇḍako[2] Channo Kāḷudāyīti ime satta ekadivase jātattā sahajātā nāma ahesuṁ. Athassa nāmaggahaṇadivase sakalanagarassa udaggacittadivase jātoti Udāyītveva nāmaṁ akaṁsu. Thokaṁ kāḷadhātukattā pana **Kāḷudāyī** nāma jāto. So bodhisattena saddhiṁ kumārakīḷaṁ kīḷanto vuddhiṁ agamāsi.

Aparabhāge bodhisatto mahābhinikkhamanaṁ nikkhamitvā anukkamena sabbaññutaṁ patvā pavattitavaradhammacakko lokānuggahaṁ karonto Rājagahaṁ upanissāya viharati. Tasmiṁ samaye Suddhodanamahārājā “Siddhatthakumāro abhisambodhiṁ patvā Rājagahaṁ upanissāya Veḷuvane viharatī”ti sutvā purisasahassaparivāraṁ ekaṁ amaccaṁ “puttaṁ me idha ānehī”ti pesesi. So saṭṭhiyojanamaggaṁ gantvā Dasabalassa catuparisamajjhe nisīditvā dhammadesanāvelāya vihāraṁ pāvisi. So “tiṭṭhatu tāva raññā pahitasāsanan”ti parisapariyante ṭhito Satthu dhammadesanaṁ sutvā yathāṭhitova saddhiṁ purisasahassehi arahattaṁ pāpuṇi. Atha nesaṁ Satthā “etha bhikkhavo”ti hatthaṁ pasāresi, sabbe taṁkhaṇaṁyeva iddhimayapattacīvaradharā vassasaṭṭhikattherā viya ahesuṁ. Arahattaṁ pattakālato paṭṭhāya pana ariyā nāma majjhattāva hontīti raññā pahitasāsanaṁ Dasabalassa na kathesi. Rājā “neva gato āgacchati, na sāsanaṁ suyyatī”ti “ehi tāta tvaṁ gacchā”ti teneva niyāmena aññaṁ amaccaṁ pesesi. Sopi gantvā purimanayeneva saddhiṁ parisāya arahattaṁ patvā tuṇhī ahosi. Evaṁ navahi amaccehi saddhiṁ nava purisasahassāni pesesi. Sabbe attano kiccaṁ niṭṭhāpetvā tuṇhī ahesuṁ.

Atha rājā cintesi “ettakā janā mayi sinehābhāvena Dasabalassa idhāgamanatthāya na kiñci kathayiṁsu, aññe gantvāpi Dasabalaṁ

1. Dukūlacumbaṭe (Sī), dukūlacumbiṭake (Syā)  2. Kanthako (Sī, Syā)



ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော အမှာကံ ဗောဓိသတ္တဿ မာတုကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ကပိလဝတ္ထုသ္မိံယေဝ အမစ္စဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ ဇာတဒိဝသေ ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံယေဝ ဇာတောတိ တံဒိဝသံယေဝ တံ ဒုကူလစုမ္ဗုဋကေ[1] နိပဇ္ဇာပေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဥပဋ္ဌာနတ္ထာယ နယိံသု။ ဗောဓိသတ္တေန ဟိ သဒ္ဓိံ ဗောဓိရုက္ခော ရာဟုလမာတာ စတဿော နိဓိကုမ္ဘိယော အာရောဟနိယဟတ္ထီ ကဏ္ဍကော[2] ဆန္နော ကာဠုဒါယီတိ ဣမေ သတ္တ ဧကဒိဝသေ ဇာတတ္တာ သဟဇာတာ နာမ အဟေသုံ။ အထဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ သကလနဂရဿ ဥဒဂ္ဂစိတ္တဒိဝသေ ဇာတောတိ ဥဒါယီတွေဝ နာမံ အကံသု။ ထောကံ ကာဠဓာတုကတ္တာ ပန **ကာဠုဒါယီ** နာမ ဇာတော။ သော ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ ကုမာရကီဠံ ကီဠန္တော ဝုဍ္ဎိံ အဂမာသိ။

အပရဘာဂေ ဗောဓိသတ္တော မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ အနုက္ကမေန သဗ္ဗညုတံ ပတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော လောကာနုဂ္ဂဟံ ကရောန္တော ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ။ တသ္မိံ သမယေ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ “သိဒ္ဓတ္ထကုမာရော အဘိသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရတီ”တိ သုတွာ ပုရိသသဟဿပရိဝါရံ ဧကံ အမစ္စံ “ပုတ္တံ မေ ဣဓ အာနေဟီ”တိ ပေသေသိ။ သော သဋ္ဌိယောဇနမဂ္ဂံ ဂန္တွာ ဒသဗလဿ စတုပရိသမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မဒေသနာဝေလာယ ဝိဟာရံ ပါဝိသိ။ သော “တိဋ္ဌတု တာဝ ရညော ပဟိတသာသန”န္တိ ပရိသပရိယန္တေ ဌိတော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ယထာဌိတောဝ သဒ္ဓိံ ပုရိသသဟဿေဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထ နေသံ သတ္ထာ “ဧထ ဘိက္ခဝေါ”တိ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ၊ သဗ္ဗေ တံခဏံယေဝ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရာ ဝိယ အဟေသုံ။ အရဟတ္တံ ပတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ ပန အရိယာ နာမ မဇ္ဈတ္တာဝ ဟောန္တီတိ ရညော ပဟိတသာသနံ ဒသဗလဿ န ကထေသိ။ ရာဇာ “နေဝ ဂတော အာဂစ္ဆတိ၊ န သာသနံ သုယျတီ”တိ “ဧဟိ တာတ တွံ ဂစ္ဆာ”တိ တေနေဝ နိယာမေန အညံ အမစ္စံ ပေသေသိ။ သောပိ ဂန္တွာ ပုရိမနယေနေဝ သဒ္ဓိံ ပရိသာယ အရဟတ္တံ ပတွာ တုဏှီ အဟောသိ။ ဧဝံ နဝဟိ အမစ္စေဟိ သဒ္ဓိံ နဝ ပုရိသသဟဿာနိ ပေသေသိ။ သဗ္ဗေ အတ္တနော ကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ တုဏှီ အဟေသုံ။

အထ ရာဇာ စိန္တေသိ “ဧတ္တကာ ဇနာ မယိ သိနေဟာဘာဝေန ဒသဗလဿ ဣဓာဂမနတ္ထာယ န ကိဉ္စိ ကထယိံသု၊ အညေ ဂန္တွာပိ ဒသဗလံ

၁-ဒုကူလစုမ္ဗဋေ (သီ)၊ ဒုကူလစုမ္ဗိဋကေ (သျာ) ၂-ကန္ထကော (သီ၊ သျာ)

ānetuṁ na sakkhissanti. Mayhaṁ kho pana putto Udāyī Dasabalena saddhiṁ ekavayo sahapaṁsukīḷiko, mayi cassa sineho atthī”ti Kāḷudāyiṁ pakkosāpetvā “tāta purisasahassaparivāro gantvā Dasabalaṁ ānehī”ti āha. Paṭhamaṁ gatapurisā viya pabbajituṁ labhanto ānessāmi devāti. Yaṁkiñci katvā mama puttaṁ dassehīti. “Sādhu devā”ti rañño sāsanaṁ ādāya Rājagahaṁ gantvā Satthu dhammadesanāvelāya parisapariyante ṭhito dhammaṁ sutvā saparivāro arahattaphalaṁ patvā ehibhikkhubhāve patiṭṭhāsi. Tato cintesi “na tāva Dasabalassa kulanagaraṁ gantuṁ esa kālo, vasantasamaye[1] supupphitesu vanasaṇḍesu haritatiṇasañchannāya pathaviyā esa kālo bhavissatī”ti kālaṁ paṭimānento tassa kālassa āgatabhāvaṁ ñatvā—

“Nātisītaṁ nāti-uṇhaṁ, nātidubbhikkhachātakaṁ.
Saddalā haritā bhūmi, esa kālo Mahāmunī”ti—

saṭṭhimattāhi gāthāhi Dasabalassa kulanagaraṁ gamanatthāya gamanavaṇṇaṁ vaṇṇesi. Satthā “Udāyī gamanavaṇṇaṁ katheti, Kapilavatthunagaraṁ gantuṁ esa kālo”ti vīsatisahassabhikkhuparivāro aturitagamanena cārikaṁ nikkhami.

Udāyitthero Satthu nikkhantabhāvaṁ ñatvā “pitu mahārājassa saññaṁ dātuṁ vaṭṭatī”ti vehāsaṁ abbhuggantvā rañño nivesane pāturahosi. Suddhodanamahārājā theraṁ disvā tuṭṭhacitto mahārahe pallaṅke nisīdāpetvā attano paṭiyāditassa nānaggarasabhojanassa pattaṁ pūretvā adāsi. Thero uṭṭhāya gamanākappaṁ[2] dassesi. Nisīditvāva bhuñja tātāti. Satthu santikaṁ gantvā bhuñjissāmi mahārājāti. Kahaṁ pana tāta Satthāti. Vīsatisahassabhikkhuparivāro tumhākaṁ dassanatthāya cārikaṁ nikkhanto mahārājāti. Tumhe imaṁ piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā yāva mama putto imaṁ nagaraṁ sampāpuṇāti, tāvassa itova piṇḍapātaṁ harathāti. Thero bhattakiccaṁ katvā Dasabalassa āharitabbaṁ bhattaṁ gahetvā dhammakathaṁ kathetvā Dasabalassa adassaneneva sakalarājanivesanaṁ saddhāpaṭilābhaṁ labhāpetvā sabbesaṁ passantānaññeva pattaṁ

1. Vasantakālasamaye (Ka) 2. Gamanākāraṁ (Sī)



အာနေတုံ န သက္ခိဿန္တိ။ မယှံ ခေါ ပန ပုတ္တော ဥဒါယီ ဒသဗလေန သဒ္ဓိံ ဧကဝယော သဟပံသုကီဠိကော၊ မယိ စဿ သိနေဟော အတ္ထီ”တိ ကာဠုဒါယိံ ပက္ကောသာပေတွာ “တာတ ပုရိသသဟဿပရိဝါရော ဂန္တွာ ဒသဗလံ အာနေဟီ”တိ အာဟ။ ပဌမံ ဂတပုရိသာ ဝိယ ပဗ္ဗဇိတုံ လဘန္တော အာနေဿာမိ ဒေဝါတိ။ ယံကိဉ္စိ ကတွာ မမ ပုတ္တံ ဒဿေဟီတိ။ “သာဓု ဒေဝါ”တိ ရညော သာသနံ အာဒါယ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနာဝေလာယ ပရိသပရိယန္တေ ဌိတော ဓမ္မံ သုတွာ သပရိဝါရော အရဟတ္တဖလံ ပတွာ ဧဟိဘိက္ခုဘာဝေ ပတိဋ္ဌာသိ။ တတော စိန္တေသိ “န တာဝ ဒသဗလဿ ကုလနဂရံ ဂန္တုံ ဧသ ကာလော၊ ဝသန္တသမယေ[1] သုပုပ္ဖိတေသု ဝနသဏ္ဍေသု ဟရိတတိဏသဉ္ဆန္နာယ ပထဝိယာ ဧသ ကာလော ဘဝိဿတီ”တိ ကာလံ ပဋိမာနေန္တော တဿ ကာလဿ အာဂတဘာဝံ ဉတွာ—

“နာတိသီတံ နာတိဥဏှံ၊ နာတိဒုဗ္ဘိက္ခဆာတကံ။
သဒ္ဒလာ ဟရိတာ ဘူမိ၊ ဧသ ကာလော မဟာမုနီ”တိ—

သဋ္ဌိမတ္တာဟိ ဂါထာဟိ ဒသဗလဿ ကုလနဂရံ ဂမနတ္ထာယ ဂမနဝဏ္ဏံ ဝဏ္ဏေသိ။ သတ္ထာ “ဥဒါယီ ဂမနဝဏ္ဏံ ကထေတိ၊ ကပိလဝတ္ထုနဂရံ ဂန္တုံ ဧသ ကာလော”တိ ဝီသတိသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရော အတုရိတဂမနေန စာရိကံ နိက္ခမိ။

ဥဒါယိတ္ထေရော သတ္ထု နိက္ခန္တဘာဝံ ဉတွာ “ပိတု မဟာရာဇဿ သညံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ရညော နိဝေသနေ ပါတုရဟောသိ။ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ ထေရံ ဒိသွာ တုဋ္ဌစိတ္တော မဟာရဟေ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒါပေတွာ အတ္တနော ပဋိယာဒိတဿ နာနဂ္ဂရသဘောဇနဿ ပတ္တံ ပူရေတွာ အဒါသိ။ ထေရော ဥဋ္ဌာယ ဂမနာကပ္ပံ[2] ဒဿေသိ။ နိသီဒိတွာဝ ဘုဉ္ဇ တာတာတိ။ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဘုဉ္ဇိဿာမိ မဟာရာဇာတိ။ ကဟံ ပန တာတ သတ္ထာတိ။ ဝီသတိသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရော တုမှာကံ ဒဿနတ္ထာယ စာရိကံ နိက္ခန္တော မဟာရာဇာတိ။ တုမှေ ဣမံ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ယာဝ မမ ပုတ္တော ဣမံ နဂရံ သမ္ပာပုဏာတိ၊ တာဝဿ ဣတောဝ ပိဏ္ဍပါတံ ဟရထာတိ။ ထေရော ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဒသဗလဿ အာဟရိတဗ္ဗံ ဘတ္တံ ဂဟေတွာ ဓမ္မကထံ ကထေတွာ ဒသဗလဿ အဒဿနေနေဝ သကလရာဇနိဝေသနံ သဒ္ဓါပဋိလာဘံ လဘာပေတွာ သဗ္ဗေသံ ပဿန္တာနညေဝ ပတ္တံ

၁-ဝသန္တကာလသမယေ (က) ၂-ဂမနာကာရံ (သီ)

ākāse vissajjetvā sayampi vehāsaṁ abbhuggantvā piṇḍapātaṁ ādāya Satthu hatthe ṭhapesi, Satthā taṁ piṇḍapātaṁ paribhuñji. Thero saṭṭhiyojanamaggaṁ yojanaparamaṁ[1] gacchantassa Satthuno divase divase rājagehato bhattaṁ āharitvā adāsi. Evaṁ vatthu veditabbaṁ. Atha[2] aparabhāge Satthā "mayhaṁ pitu mahārājassa sakalanivesanaṁ pasādesī"ti theraṁ kulappasādakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Bākulattheravatthu

226. Catutthe **appābādhānan**ti nirābādhānaṁ. **Bākulo**ti[3] dvīsu kulesu vaḍḍhitattā evaṁladdhanāmo thero.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayaṁ kira atīte ito kappasatasahassādhike asaṅkhyeyyamatthake Anomadassidasabalassa nibbattito puretarameva brāhmaṇakule paṭisandhiṁ gaṇhitvā vayaṁ āgamma uggahitavedo vedattaye sāraṁ apassanto "samparāyikatthaṁ gavesissāmī"ti pabbatapāde isipabbajjaṁ pabbajitvā pañcābhiññā-aṭṭhasamāpattilābhī hutvā jhānakīḷitāya[4] vītināmesi. Tasmiṁ samaye Anomadassī bodhisatto sabbaññutaṁ[5] patvā ariyagaṇaparivuto cārikaṁ carati. Tāpaso "tīṇi ratanāni upannānī"ti sutvā Satthu santikaṁ gantvā dhammaṁ sutvā desanāpariyosāne saraṇesu patiṭṭhito, attano ṭhānaṁ pana vijahituṁ nāsakkhi. So kālena kālaṁ Satthu dassanāya ceva gacchati, dhammañca suṇāti.

Athekasmiṁ samaye Tathāgatassa udaravāto uppajji. Tāpaso Satthu dassanatthāya āgato "Satthā gilāno"ti sutvā "ko bhante ābādho"ti. "Udaravāto"ti vutte "ayaṁ kālo mayhaṁ puññaṁ kātun"ti pabbatapādaṁ gantvā nānāvidhāni bhesajjāni samodhānetvā "idaṁ bhesajjaṁ Satthu upanethā"ti upaṭṭhākattherassa adāsi. Saha bhesajjassa upayogena udaravāto paṭippassambhi. So Satthu phāsukakāle gantvā evamāha "bhante yadidaṁ mama bhesajjena Tathāgatassa phāsukaṁ jātaṁ, tassa me nissandena nibbattanibbattabhave gaddūhanamattampi[6]

1. Saṭṭhiyojanaparamamaggaṁ (Ka)
2. Athassa (Syā)
3. Bakkuloti (Sī)
4. Jhānakīḷikāya (Sī)
5. Sabbaññutaññāṇaṁ (Sī)
6. Guduhaṇamattampi (Ka)



အာကာသေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သယမ္ပိ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ပိဏ္ဍပါတံ အာဒါယ သတ္ထု ဟတ္ထေ ဌပေသိ၊ သတ္ထာ တံ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိ။ ထေရော သဋ္ဌိယောဇနမဂ္ဂံ ယောဇနပရမံ[၁] ဂစ္ဆန္တဿ သတ္ထုနော ဒိဝသေ ဒိဝသေ ရာဇဂေဟတော ဘတ္တံ အာဟရိတွာ အဒါသိ။ ဧဝံ ဝတ္ထု ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အထ[၂] အပရဘာဂေ သတ္ထာ "မယှံ ပိတု မဟာရာဇဿ သကလနိဝေသနံ ပသာဒေသီ"တိ ထေရံ ကုလပ္ပသာဒကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ဗာကုလတ္ထေရဝတ္ထု

၂၂၆။ စတုတ္ထေ **အပ္ပါဗာဓာနန္တိ** နိရာဗာဓာနံ။ **ဗာကုလော**တိ[၃] ဒွီသု ကုလေသု ဝဍ္ဎိတတ္တာ ဧဝံလဒ္ဓနာမော ထေရော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ— အယံ ကိရ အတီတေ ဣတော ကပ္ပသတသဟဿာဓိကေ အသင်္ချေယျမတ္ထကေ အနောမဒဿိဒသဗလဿ နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ ဗြာဟ္မဏကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ ဝယံ အာဂမ္မ ဥဂ္ဂဟိတဝေဒေါ ဝေဒတ္တယေ သာရံ အပဿန္တော "သမ္ပရာယိကတ္ထံ ဂဝေသိဿာမီ"တိ ပဗ္ဗတပါဒေ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဉ္စာဘိညာ-အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ ဟုတွာ ဈာနကီဠိတာယ[၄] ဝီတိနာမေသိ။ တသ္မိံ သမယေ အနောမဒဿီ ဗောဓိသတ္တော သဗ္ဗညုတံ[၅] ပတွာ အရိယဂဏပရိဝုတော စာရိကံ စရတိ။ တာပသော "တီဏိ ရတနာနိ ဥပ္ပန္နာနီ"တိ သုတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုတွာ ဒေသနာပရိယောသာနေ သရဏေသု ပတိဋ္ဌိတော၊ အတ္တနော ဌာနံ ပန ဝိဇဟိတုံ နာသက္ခိ။ သော ကာလေန ကာလံ သတ္ထု ဒဿနာယ စေဝ ဂစ္ဆတိ၊ ဓမ္မဉ္စ သုဏာတိ။

အထေကသ္မိံ သမယေ တထာဂတဿ ဥဒရဝါတော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တာပသော သတ္ထု ဒဿနတ္ထာယ အာဂတော "သတ္ထာ ဂိလာနော"တိ သုတွာ "ကော ဘန္တေ အာဗာဓော"တိ။ "ဥဒရဝါတော"တိ ဝုတ္တေ "အယံ ကာလော မယှံ ပုညံ ကာတု"န္တိ ပဗ္ဗတပါဒံ ဂန္တွာ နာနာဝိဓာနိ ဘေသဇ္ဇာနိ သမောဓာနေတွာ "ဣဒံ ဘေသဇ္ဇံ သတ္ထု ဥပနေထာ"တိ ဥပဋ္ဌာကတ္ထေရဿ အဒါသိ။ သဟ ဘေသဇ္ဇဿ ဥပယောဂေန ဥဒရဝါတော ပဋိပ္ပဿမ္ဘိ။ သော သတ္ထု ဖာသုကကာလေ ဂန္တွာ ဧဝမာဟ "ဘန္တေ ယဒိဒံ မမ ဘေသဇ္ဇေန တထာဂတဿ ဖာသုကံ ဇာတံ၊ တဿ မေ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဘဝေ ဂဒ္ဒူဟနမတ္တမ္ပိ[၆]

၁-သဋ္ဌိယောဇနပရမမဂ္ဂံ (က)
၂-အထဿ (သျာ)
၃-ဗက္ကုလောတိ (သီ)
၄-ဈာနကီဠိကာယ (သီ)
၅-သဗ္ဗညုတညာဏံ (သီ)
၆-ဂုဒုဟဏမတ္တမ္ပိ (က)

sarīre byādhi nāma mā hotū”ti. Idamassa tasmiṁ attabhāve kalyāṇakammaṁ.

So tato cuto brahmaloke nibbattitvā ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ devamanussesu saṁsaranto Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare kulagehe paṭisandhiṁ gahetvā Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ appābādhānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So yāvatāyukaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto Vipassīdasabalassa nibbattito puretarameva Bandhumatīnagare brāhmaṇakule nibbatto purimanayeneva isipabbajjaṁ pabbajitvā jhānalābhī hutvā pabbatapāde vasati.

Vipassībodhisattopi sabbaññutaṁ patvā aṭṭhasaṭṭhibhikkhusatasahassaparivāro Bandhumatīnagaraṁ upanissāya pitu mahārājassa saṅgahaṁ karonto kheme migadāye viharati. Athāyaṁ tāpaso Dasabalassa loke nibbattabhāvaṁ ñatvā āgantvā Satthu dhammakathaṁ sutvā saraṇesu patiṭṭhāsi, attano pabbajjaṁ jahituṁ nāsakkhi, kālena kālaṁ pana Satthu upaṭṭhānaṁ gacchati.

Athekasmiṁ samaye ṭhapetvā Satthārañceva dve aggasāvake ca Himavati pupphitānaṁ visarukkhānaṁ vātasamphassena sesabhikkhūnaṁ matthakarogo nāma udapādi. Tāpaso Satthu upaṭṭhānaṁ āgato bhikkhū sasīsaṁ pārupitvā nipanne disvā “kiṁ bhante bhikkhusaṁghassa aphāsukan”ti pucchi. Bhikkhūnaṁ tiṇapupphakarogo[1] āvusoti. Tāpaso cintesi “ayaṁ kālo mayhaṁ bhikkhusaṁghassa kāyaveyyāvatikakammaṁ katvā puññaṁ nibbattetun”ti attano ānubhāvena nānāvidhāni bhesajjāni saṁkaḍḍhitvā yojetvā adāsi. Sabbabhikkhūnaṁ rogo taṁkhaṇaṁyeva vūpasanto.

So yāvatāyukaṁ ṭhatvā brahmaloke nibbattitvā ekanavutikappe devamanussesu saṁsaranto Kassapabuddhakāle Bārāṇasiyaṁ kulagehe nibbatto gharāvāsaṁ vasanto “mayhaṁ vasanagehaṁ dubbalaṁ, paccantaṁ gantvā dabbasambhāraṁ āharitvā gehaṁ karissāmī”ti vaḍḍhakīhi saddhiṁ gacchanto antarāmagge ekaṁ jiṇṇaṁ mahāvihāraṁ disvā “tiṭṭhatu tāva mayhaṁ gehakammaṁ, na taṁ mayā saddhiṁ gamissati, yaṁkiñci katvā pana saddhiṁ gamanakammameva puretaraṁ

1. Visapuppharogo (Syā, Ka) Ma-Ṭṭha 4. 139 piṭṭhepi passitabbaṁ.



သရီရေ ဗျာဓိ နာမ မာ ဟောတူ”တိ။ ဣဒမဿ တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ကလျာဏကမ္မံ။

သော တတော စုတော ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧကံ အသင်္ချေယျံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ အပ္ပါဗာဓာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ယာဝတာယုကံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဝိပဿီဒသဗလဿ နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ ဗန္ဓုမတီနဂရေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တော ပုရိမနယေနေဝ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဈာနလာဘီ ဟုတွာ ပဗ္ဗတပါဒေ ဝသတိ။

ဝိပဿီဗောဓိသတ္တောပိ သဗ္ဗညုတံ ပတွာ အဋ္ဌသဋ္ဌိဘိက္ခုသတသဟဿပရိဝါရော ဗန္ဓုမတီနဂရံ ဥပနိဿာယ ပိတု မဟာရာဇဿ သင်္ဂဟံ ကရောန္တော ခေမေ မိဂဒါယေ ဝိဟရတိ။ အထာယံ တာပသော ဒသဗလဿ လောကေ နိဗ္ဗတ္တဘာဝံ ဉတွာ အာဂန္တွာ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ သရဏေသု ပတိဋ္ဌာသိ၊ အတ္တနော ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဇဟိတုံ နာသက္ခိ၊ ကာလေန ကာလံ ပန သတ္ထု ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။

အထေကသ္မိံ သမယေ ဌပေတွာ သတ္ထာရဉ္စေဝ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ စ ဟိမဝတိ ပုပ္ဖိတာနံ ဝိသရုက္ခာနံ ဝါတသမ္ဖဿေန သေသဘိက္ခူနံ မတ္ထကရောဂေါ နာမ ဥဒပါဒိ။ တာပသော သတ္ထု ဥပဋ္ဌာနံ အာဂတော ဘိက္ခူ သသီသံ ပါရုပိတွာ နိပန္နေ ဒိသွာ “ကိံ ဘန္တေ ဘိက္ခုသံဃဿ အဖာသုက”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဘိက္ခူနံ တိဏပုပ္ဖကရောဂေါ[၁] အာဝုသောတိ။ တာပသော စိန္တေသိ “အယံ ကာလော မယှံ ဘိက္ခုသံဃဿ ကာယဝေယျာဝတိကကမ္မံ ကတွာ ပုညံ နိဗ္ဗတ္တေတု”န္တိ အတ္တနော အာနုဘာဝေန နာနာဝိဓာနိ ဘေသဇ္ဇာနိ သံကဍ္ဎိတွာ ယောဇေတွာ အဒါသိ။ သဗ္ဗဘိက္ခူနံ ရောဂေါ တံခဏံယေဝ ဝူပသန္တော။

သော ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧကနဝုတိကပ္ပေ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ဗာရာဏသိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော ဃရာဝါသံ ဝသန္တော “မယှံ ဝသနဂေဟံ ဒုဗ္ဗလံ၊ ပစ္စန္တံ ဂန္တွာ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ အာဟရိတွာ ဂေဟံ ကရိဿာမီ”တိ ဝဍ္ဍကီဟိ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ဧကံ ဇိဏ္ဏံ မဟာဝိဟာရံ ဒိသွာ “တိဋ္ဌတု တာဝ မယှံ ဂေဟကမ္မံ၊ န တံ မယာ သဒ္ဓိံ ဂမိဿတိ၊ ယံကိဉ္စိ ကတွာ ပန သဒ္ဓိံ ဂမနကမ္မမေဝ ပုရေတရံ

၁-ဝိသပုပ္ဖရောဂေါ (သျာ၊ က) မ-ဋ္ဌ ၄-၁၃၉-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။

kātuṁ vaṭṭatī”ti teheva vaḍḍhakīhi dabbasambhāraṁ gāhāpetvā tasmiṁ vihāre uposathāgāraṁ kāresi, bhojanasālaṁ aggisālaṁ dīghacaṅkamaṁ jantāgharaṁ kappiyakuṭiṁ vaccakuṭiṁ ārogyasālaṁ kāresi, yaṁkiñci bhikkhusaṁghassa upabhogaparibhogaṁ bhesajjaṁ nāma sabbaṁ paṭiyādetvā ṭhapesi.

So yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā ekaṁ Buddhantaraṁ devamanussesu saṁsaranto amhākaṁ Dasabalassa nibbattito puretarameva Kosambiyaṁ seṭṭhigehe paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassa paṭisandhiggahaṇadivasato paṭṭhāya taṁ seṭṭhikulaṁ lābhaggayasaggappattaṁ ahosi. Athassa mātā puttaṁ vijāyitvā cintesi “ayaṁ dārako puññavā katādhikāro[1], yattakaṁ kālaṁ arogo dīghāyuko hutvā tiṭṭhati, tattakaṁ amhākaṁ sampattidāyako bhavissati. Jātadivaseyeva Mahāyamunāya nhātadārakā[2] nirogā hontī”ti nhāpanatthāya naṁ pesesi. “Pañcame divase sīsaṁ[3] nhāpetvā nadīkīḷanatthāya naṁ pesesī”ti Majjhimabhāṇakā. Tattha dhātiyā[4] dārakaṁ nimujjanummujjanavasena kīḷāpentiyā[5] eko macchodārakaṁ disvā “bhakkho me ayan”ti maññamāno mukhaṁ vivaritvā upagato. Dhātī dārakaṁ chaḍḍetvā palātā, maccho taṁ gili. Puññavā satto dukkhaṁ na pāpuṇi, sayanagabbhaṁ pavisitvā nipanno viya ahosi. Maccho dārakassa tejena tattaphālaṁ[6] gilitvā ḍayhamāno viya vegena tiṁsayojanaṁ gantvā Bārāṇasinagaravāsino macchabandhassa jālaṁ pāvisi. Mahāmacchā nāma jālena baddhā māriyamānāva maranti, ayaṁ pana dārakassa tejena jālato nīhaṭamattova mato. Macchabandhā ca mahāmacchaṁ[7] labhitvā phāletvā vikkiṇanti, taṁ pana dārakassa ānubhāvena aphāletvā sakalameva kājena haritvā “sahassena demā”ti vadantā nagare vicariṁsu, koci na gaṇhāti.

Tasmiṁ pana nagare aputtakaṁ asītikoṭivibhavaṁ seṭṭhikulaṁ atthi, tassa dvāramūlaṁ patvā “kiṁ gahetvā dethā”ti vuttā “kahāpaṇan”ti āhaṁsu. Tehi kahāpaṇaṁ datvā gahito. Seṭṭhibhariyāpi aññesu divasesu macche na keḷāyati, taṁdivasaṁ pana macchaṁ phalake ṭhapetvā sayameva phālesi. Macchañca nāma kucchito phālenti, sā pana piṭṭhito

1. Katābhinīhāro (Sī, Syā) 2. Nahāpitā dārakā (Sī) 3. Sasīsaṁ (Ka)
4. Dhātiyo (Ka) 5. Kīḷāpentiyo (Ka) 6. Tattakapālaṁ (Syā, Ka)
7. Matamacchaṁ (Sī, Syā)



ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ တေဟေဝ ဝဍ္ဎကီဟိ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ ဂါဟာပေတွာ တသ္မိံ ဝိဟာရေ ဥပေါသထာဂါရံ ကာရေသိ၊ ဘောဇနသာလံ အဂ္ဂိသာလံ ဒီဃစင်္ကမံ ဇန္တာဃရံ ကပ္ပိယကုဋိံ ဝစ္စကုဋိံ အာရောဂျသာလံ ကာရေသိ၊ ယံကိဉ္စိ ဘိက္ခုသံဃဿ ဥပဘောဂပရိဘောဂံ ဘေသဇ္ဇံ နာမ သဗ္ဗံ ပဋိယာဒေတွာ ဌပေသိ။

သော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော အမှာကံ ဒသဗလဿ နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ ကောသမ္ဗိယံ သေဋ္ဌိဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ တဿ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ တံ သေဋ္ဌိကုလံ လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တံ အဟောသိ။ အထဿ မာတာ ပုတ္တံ ဝိဇာယိတွာ စိန္တေသိ “အယံ ဒါရကော ပုညဝါ ကတာဓိကာရော[1]၊ ယတ္တကံ ကာလံ အရောဂေါ ဒီဃာယုကော ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ၊ တတ္တကံ အမှာကံ သမ္ပတ္တိဒါယကော ဘဝိဿတိ။ ဇာတဒိဝသေယေဝ မဟာယမုနာယ နှာတဒါရကာ[2] နိရောဂါ ဟောန္တီ”တိ နှာပနတ္ထာယ နံ ပေသေသိ။ ‘‘ပဉ္စမေ ဒိဝသေ သီသံ[3] နှာပေတွာ နဒီကီဠနတ္ထာယ နံ ပေသေသီ’’တိ မဇ္ဈိမဘာဏကာ။ တတ္ထ ဓာတိယာ[4] ဒါရကံ နိမုဇ္ဇနုမ္မုဇ္ဇနဝသေန ကီဠာပေန္တိယာ[5] ဧကော မစ္ဆော ဒါရကံ ဒိသွာ “ဘက္ခော မေ အယ”န္တိ မညမာနော မုခံ ဝိဝရိတွာ ဥပဂတော။ ဓာတီ ဒါရကံ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာတာ၊ မစ္ဆော တံ ဂိလိ။ ပုညဝါ သတ္တော ဒုက္ခံ န ပါပုဏိ၊ သယနဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ နိပန္နော ဝိယ အဟောသိ။ မစ္ဆော ဒါရကဿ တေဇေန တတ္တဖာလံ[6] ဂိလိတွာ ဍယှမာနော ဝိယ ဝေဂေန တိံသယောဇနံ ဂန္တွာ ဗာရာဏသိနဂရဝါသိနော မစ္ဆဗန္ဓဿ ဇာလံ ပါဝိသိ။ မဟာမစ္ဆာ နာမ ဇာလေန ဗဒ္ဓါ မာရိယမာနာဝ မရန္တိ၊ အယံ ပန ဒါရကဿ တေဇေန ဇာလတော နီဟဋမတ္တောဝ မတော။ မစ္ဆဗန္ဓာ စ မဟာမစ္ဆံ[7] လဘိတွာ ဖာလေတွာ ဝိက္ကိဏန္တိ၊ တံ ပန ဒါရကဿ အာနုဘာဝေန အဖာလေတွာ သကလမေဝ ကာဇေန ဟရိတွာ “သဟဿေန ဒေမာ”တိ ဝဒန္တာ နဂရေ ဝိစရိံသု၊ ကောစိ န ဂဏှာတိ။

တသ္မိံ ပန နဂရေ အပုတ္တကံ အသီတိကောဋိဝိဘဝံ သေဋ္ဌိကုလံ အတ္ထိ၊ တဿ ဒွါရမူလံ ပတွာ “ကိံ ဂဟေတွာ ဒေထာ”တိ ဝုတ္တာ “ကဟာပဏ”န္တိ အာဟံသု။ တေဟိ ကဟာပဏံ ဒတွာ ဂဟိတော။ သေဋ္ဌိဘရိယာပိ အညေသု ဒိဝသေသု မစ္ဆေ န ကေဠာယတိ၊ တံဒိဝသံ ပန မစ္ဆံ ဖလကေ ဌပေတွာ သယမေဝ ဖာလေသိ။ မစ္ဆဉ္စ နာမ ကုစ္ဆိတော ဖာလေန္တိ၊ သာ ပန ပိဋ္ဌိတော

၁-ကတာဘိနီဟာရော (သီ၊ သျာ) ၂-နဟာပိတာ ဒါရကာ (သီ) ၃-သသီသံ (က)
၄-ဓာတိယော (က) ၅-ကီဠာပေန္တိယော (က) ၆-တတ္တကပါလံ (သျာ၊ က)
၇-မတမစ္ဆံ (သီ၊ သျာ)

phālentī macchakucchiyaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ dārakaṁ disvā “macchakucchiyaṁ me putto laddho”ti nādaṁ naditvā dārakaṁ ādāya sāmikassa santikaṁ agamāsi. Seṭṭhi tāvadeva bheriṁ carāpetvā dārakamādāya rañño santikaṁ gantvā “macchakucchiyaṁ me deva dārako laddho, kiṁ karomā”ti āha. Puññavā esa, yo macchakucchiyaṁ arogo vasi, posehi nanti.

Assosi kho itaraṁ kulaṁ “Bārāṇasiyaṁ kira ekaṁ seṭṭhikulaṁ macchakucchiyaṁ dārakaṁ labhī”ti. Te tattha agamaṁsu. Athassa mātā dārakaṁ alaṅkaritvā kīḷāpiyamānaṁ disvā “manāpo vatāyaṁ dārako”ti gahetvā pakatiṁ[1] ācikkhi. Itarā “mayhaṁ putto”ti āha. Kahaṁ te laddhoti. Macchakucchiyanti. Na tuyhaṁ putto, mayhaṁ puttoti. Kahaṁ te laddhoti. Mayā dasa māse kucchiyā dhārito, atha naṁ nadiyā kīḷāpiyamānaṁ maccho gilīti. Tuyhaṁ putto aññena macchena gilito bhavissati, ayaṁ pana mayā macchakucchiyaṁ laddhoti ubhopi rājakulaṁ agamaṁsu. Rājā āha “ayaṁ dasa māse kucchiyā dhāritattā amātā kātuṁ na sakkā, macchaṁ gaṇhantāpi vakkayakanādīni bahi katvā gaṇhantā nāma natthīti macchakucchiyaṁ laddhattā ayampi amātā kātuṁ na sakkā, dārako ubhinnampi kulānaṁ dāyādo hotū”ti. Tato paṭṭhāya dvepi kulāni ativiya lābhaggayasaggappattāni ahesuṁ. Tassa dvīhi kulehi vaḍḍhitattā Bākulakumāroti nāmaṁ kariṁsu.

Tassa viññutaṁ pattassa dvīsupi nagaresu tayo tayo pāsāde kāretvā nāṭakāni paccupaṭṭhapesuṁ. Ekekasmiṁ nagare cattāro cattāro māse vasati, ekasmiṁ nagare cattāro māse vutthassa saṅghāṭanāvāsu maṇḍapaṁ kāretvā tattha naṁ saddhiṁ nāṭakehi āropenti. So sampattiṁ anubhavamāno catūhi māsehi itaraṁ nagaraṁ gacchati. Taṁnagaravāsīni nāṭakāni “dvīhi māsehi upaḍḍhamaggaṁ āgato bhavissatī”ti paccuggantvā taṁ parivāretvā dvīhi māsehi attano nagaraṁ nenti, itarāni nāṭakāni nivattitvā attano nagarameva gacchanti. Tattha cattāro māse vasitvā teneva niyāmena puna itaraṁ nagaraṁ gacchati. Evamassa sampattiṁ anubhavantassa asīti vassāni paripuṇṇāni.

1. Pavattiṁ (Syā)



ဖာလေန္တီ မစ္ဆကုစ္ဆိယံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဒါရကံ ဒိသွာ “မစ္ဆကုစ္ဆိယံ မေ ပုတ္တော လဒ္ဓေါ”တိ နာဒံ နဒိတွာ ဒါရကံ အာဒါယ သာမိကဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ သေဋ္ဌိ တာဝဒေဝ ဘေရိံ စရာပေတွာ ဒါရကမာဒါယ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “မစ္ဆကုစ္ဆိယံ မေ ဒေဝ ဒါရကော လဒ္ဓေါ၊ ကိံ ကရောမာ”တိ အာဟ။ ပုညဝါ ဧသ၊ ယော မစ္ဆကုစ္ဆိယံ အရောဂေါ ဝသိ၊ ပေါသေဟိ နန္တိ။

အဿောသိ ခေါ ဣတရံ ကုလံ “ဗာရာဏသိယံ ကိရ ဧကံ သေဋ္ဌိကုလံ မစ္ဆကုစ္ဆိယံ ဒါရကံ လဘီ”တိ။ တေ တတ္ထ အဂမံသု။ အထဿ မာတာ ဒါရကံ အလင်္ကရိတွာ ကီဠာပိယမာနံ ဒိသွာ “မနာပေါ ဝတာယံ ဒါရကော”တိ ဂဟေတွာ ပကတိံ[၁] အာစိက္ခိ။ ဣတရာ “မယှံ ပုတ္တော”တိ အာဟ။ ကဟံ တေ လဒ္ဓေါတိ။ မစ္ဆကုစ္ဆိယန္တိ။ န တုယှံ ပုတ္တော၊ မယှံ ပုတ္တောတိ။ ကဟံ တေ လဒ္ဓေါတိ။ မယာ ဒသ မာသေ ကုစ္ဆိယာ ဓာရိတော၊ အထ နံ နဒိယာ ကီဠာပိယမာနံ မစ္ဆော ဂိလီတိ။ တုယှံ ပုတ္တော အညေန မစ္ဆေန ဂိလိတော ဘဝိဿတိ၊ အယံ ပန မယာ မစ္ဆကုစ္ဆိယံ လဒ္ဓေါတိ ဥဘောပိ ရာဇကုလံ အဂမံသု။ ရာဇာ အာဟ “အယံ ဒသ မာသေ ကုစ္ဆိယာ ဓာရိတတ္တာ အမာတာ ကာတုံ န သက္ကာ၊ မစ္ဆံ ဂဏှန္တာပိ ဝက္ကယကနာဒီနိ ဗဟိ ကတွာ ဂဏှန္တာ နာမ နတ္ထီတိ မစ္ဆကုစ္ဆိယံ လဒ္ဓတ္တာ အယမ္ပိ အမာတာ ကာတုံ န သက္ကာ၊ ဒါရကော ဥဘိန္နမ္ပိ ကုလာနံ ဒါယာဒေါ ဟောတူ”တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဒွေပိ ကုလာနိ အတိဝိယ လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တာနိ အဟေသုံ။ တဿ ဒွီဟိ ကုလေဟိ ဝဍ္ဎိတတ္တာ ဗာကုလကုမာရောတိ နာမံ ကရိံသု။

တဿ ဝိညုတံ ပတ္တဿ ဒွီသုပိ နဂရေသု တယော တယော ပါသာဒေ ကာရေတွာ နာဋကာနိ ပစ္စုပဋ္ဌပေသုံ။ ဧကေကသ္မိံ နဂရေ စတ္တာရော စတ္တာရော မာသေ ဝသတိ၊ ဧကသ္မိံ နဂရေ စတ္တာရော မာသေ ဝုတ္ထဿ သင်္ဃာဋနာဝါသု မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ တတ္ထ နံ သဒ္ဓိံ နာဋကေဟိ အာရောပေန္တိ။ သော သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနော စတူဟိ မာသေဟိ ဣတရံ နဂရံ ဂစ္ဆတိ။ တံနဂရဝါသီနိ နာဋကာနိ “ဒွီဟိ မာသေဟိ ဥပဍ္ဎမဂ္ဂံ အာဂတော ဘဝိဿတီ”တိ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ တံ ပရိဝါရေတွာ ဒွီဟိ မာသေဟိ အတ္တနော နဂရံ နေန္တိ၊ ဣတရာနိ နာဋကာနိ နိဝတ္တိတွာ အတ္တနော နဂရမေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ တတ္ထ စတ္တာရော မာသေ ဝသိတွာ တေနေဝ နိယာမေန ပုန ဣတရံ နဂရံ ဂစ္ဆတိ။ ဧဝမဿ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တဿ အသီတိ ဝဿာနိ ပရိပုဏ္ဏာနိ။

၁-ပဝတ္တိံ (သျာ)

Tasmiṁ samaye amhākaṁ bodhisatto sabbaññutaṁ patvā pavattitavaradhammacakko anukkamena cārikaṁ caramāno Kosambiṁ pāpuṇi, Bārāṇasinti majjhimabhāṇakā. Bākulo seṭṭhipi kho “Dasabalo āgato”ti sutvā bahuṁ gandhamālaṁ ādāya Satthu santikaṁ gantvā dhammakathaṁ sutvā paṭiladdhasaddho pabbaji. So sattāhameva puthujjano hutvā aṭṭhame aruṇe saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Athassa dvīsu nagaresu gihikāle paricārikamātugāmā[1] attano kulagharāni āgantvā tattha vasamānā cīvarāni katvā pahiṇiṁsu. Thero ekaṁ addhamāsaṁ Kosambivāsikehi pahitaṁ cīvaraṁ bhuñjati, ekaṁ addhamāsaṁ Bārāṇasivāsikehīti. Eteneva niyāmena dvīsupi nagaresu yaṁ yaṁ uttamaṁ, taṁ taṁ therasseva āhariyati. Therassa asīti vassāni agāramajjhe vasantassa dvīhaṅgulehi gandhapiṇḍaṁ gahetvā upasiṅghanamattampi kālaṁ na koci ābādho nāma ahosi. Asītime vasse sukheneva pabbajjaṁ upagato. Pabbajitassāpissa appamattakopi ābādho vā catūhi paccayehi vekallaṁ vā nāhosi. So pacchime kāle parinibbānasamayepi purāṇagihisahāyakassa Acelakassapassa attano kāyikacetasikasukhadīpanavaseneva sakalaṁ Bākulasuttaṁ[2] kathetvā anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi. Evaṁ aṭṭhuppatti samuṭṭhitā[3]. Satthā pana therassa dharamānakāleyeva there yathā paṭipāṭiyā ṭhānantare ṭhapento Bākulattheraṁ imasmiṁ sāsane appābādhānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Sobhitattheravatthu

227. Pañcame **pubbenivāsaṁ anussarantānan**ti pubbe nivutthakkhandhasantānaṁ anussaraṇasamatthānaṁ Sobhitatthero aggoti dasseti. So kira pubbenivāsaṁ anupaṭipāṭiyā anussaramāno pañca kappasatāni asaññibhave acittakapaṭisandhiṁ nayato aggahesi ākāse padaṁ dassento viya. Tasmā pubbenivāsaṁ anussarantānaṁ aggo nāma jāto.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare kulagehe paṭisandhiṁ gaṇhitvā vayappatto Satthu dhammadesanaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ pubbenivāsañāṇalābhīnaṁ

1. Paricitamātugāmā (Sī, Syā) 2. Ma 3. 165 piṭṭhe. 3. Vatthu samuṭṭhitaṁ (Sī)



တသ္မိံ သမယေ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော သဗ္ဗညုတံ ပတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော အနုက္ကမေန စာရိကံ စရမာနော ကောသမ္ဗိံ ပါပုဏိ၊ ဗာရာဏသိန္တိ မဇ္ဈိမဘာဏကာ။ ဗာကုလော သေဋ္ဌိပိ ခေါ “ဒသဗလော အာဂတော”တိ သုတွာ ဗဟုံ ဂန္ဓမာလံ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဓမ္မကထံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိ။ သော သတ္တာဟမေဝ ပုထုဇ္ဇနော ဟုတွာ အဋ္ဌမေ အရုဏေ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထဿ ဒွီသု နဂရေသု ဂိဟိကာလေ ပရိစာရိကမာတုဂါမာ[၁] အတ္တနော ကုလဃရာနိ အာဂန္တွာ တတ္ထ ဝသမာနာ စီဝရာနိ ကတွာ ပဟိဏိံသု။ ထေရော ဧကံ အဍ္ဎမာသံ ကောသမ္ဗိဝါသိကေဟိ ပဟိတံ စီဝရံ ဘုဉ္ဇတိ၊ ဧကံ အဍ္ဎမာသံ ဗာရာဏသိဝါသိကေဟီတိ။ ဧတေနေဝ နိယာမေန ဒွီသုပိ နဂရေသု ယံ ယံ ဥတ္တမံ၊ တံ တံ ထေရဿေဝ အာဟရိယတိ။ ထေရဿ အသီတိ ဝဿာနိ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တဿ ဒွီဟင်္ဂုလေဟိ ဂန္ဓပိဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဥပသိင်္ဃနမတ္တမ္ပိ ကာလံ န ကောစိ အာဗာဓော နာမ အဟောသိ။ အသီတိမေ ဝဿေ သုခေနေဝ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဥပဂတော။ ပဗ္ဗဇိတဿာပိဿ အပ္ပမတ္တကောပိ အာဗာဓော ဝါ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဝေကလ္လံ ဝါ နာဟောသိ။ သော ပစ္ဆိမေ ကာလေ ပရိနိဗ္ဗာနသမယေပိ ပုရာဏဂိဟိသဟာယကဿ အစေလကဿပဿ အတ္တနော ကာယိကစေတသိကသုခဒီပနဝသေနေဝ သကလံ ဗာကုလသုတ္တံ[၂] ကထေတွာ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ဧဝံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ သမုဋ္ဌိတာ[၃]။ သတ္ထာ ပန ထေရဿ ဓရမာနကာလေယေဝ ထေရေ ယထာ ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော ဗာကုလတ္ထေရံ ဣမသ္မိံ သာသနေ အပ္ပါဗာဓာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### သောဘိတတ္ထေရဝတ္ထု

၂၂၇။ ပဉ္စမေ **ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တာနန္တိ** ပုဗ္ဗေ နိဝုတ္ထက္ခန္ဓသန္တာနံ အနုဿရဏသမတ္ထာနံ သောဘိတတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ သော ကိရ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုပဋိပါဋိယာ အနုဿရမာနော ပဉ္စ ကပ္ပသတာနိ အသညိဘဝေ အစိတ္တကပဋိသန္ဓိံ နယတော အဂ္ဂဟေသိ အာကာသေ ပဒံ ဒဿေန္တော ဝိယ။ တသ္မာ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ ဝယပ္ပတ္တော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏလာဘီနံ

၁-ပရိစိတမာတုဂါမာ (သီ၊ သျာ) ၂-မ ၃-၁၆၅-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ (သီ)

bhikkhūnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So yāvajīvaṁ kusalakammaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ brāhmaṇakule nibbatti, **Sobhito**tissa nāmaṁ akaṁsu.

So aparena samayena Satthu dhammadesanaṁ sutvā paṭiladdhasaddho pabbajitvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ patvā pubbenivāsañāṇe ciṇṇavasī ahosi. So anupaṭipāṭiyā attano nibbattaṭṭhānaṁ anussaranto yāva asaññibhave acittakapaṭisandhi, tāva paṭisandhiṁ addasa. Tato paraṁ antare[1] pañca kappasatāni pavattiṁ adisvā avasāne cutiṁ disvā "kiṁ nāmetan"ti āvajjamāno nayavasena "asaññibhavo[2] bhavissatī"ti niṭṭhaṁ agamāsi. Satthā imaṁ kāraṇaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā theraṁ pubbenivāsaṁ anussarantānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Upālittheravatthu

228. Chaṭṭhe **vinayadharānaṁ yadidaṁ Upālī**ti vinayadharānaṁ bhikkhūnaṁ Upālitthero aggoti dasseti. Thero kira Tathāgatasseva santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇi. Tathāgatasseva santike Vinayapiṭakaṁ uggaṇhitvā Bhārukacchakavatthuṁ[3] Ajjukavatthuṁ[4] Kumārakassapavatthunti imāni tīṇi vatthūni sabbaññutaññāṇena saddhiṁ saṁsandetvā kathesi. Tasmā vinayadharānaṁ aggo nāma jāto.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—Padumuttarabuddhakāle kiresa[5] Haṁsavatiyaṁ kulaghare nibbatto ekadivasaṁ Satthu dhammakathaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ vinayadharānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde kappakagehe paṭisandhiṁ gaṇhi, Upālidārakotissa nāmaṁ akaṁsu. So vayappatto channaṁ khattiyānaṁ pasādhako hutvā Tathāgate Anupiyambavane viharante pabajjatthāya nikkhamantehi tehi chahi khattiyehi saddhiṁ nikkhamitvā pabbaji. Tassa pabbajjāvidhānaṁ Pāḷiyaṁ[6] āgatameva.

---

1. Anantare (Syā, Ka)
2. Asaññibhave (Syā)
3. Bharukacchakavatthuṁ (Sī) Vi 1.49 piṭṭhe.
4. Vi 1.84 piṭṭhe.
5. Ayaṁ kira Padumuttarabuddhakāle (Syā)
6. Vi 4. 336 piṭṭhe.



ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ယာဝဇီဝံ ကုသလကမ္မံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ **သောဘိတော**တိဿ နာမံ အကံသု။

သော အပရေန သမယေန သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏေ စိဏ္ဏဝသီ အဟောသိ။ သော အနုပဋိပါဋိယာ အတ္တနော နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ အနုဿရန္တော ယာဝ အသညိဘဝေ အစိတ္တကပဋိသန္ဓိ၊ တာဝ ပဋိသန္ဓိံ အဒ္ဒသ။ တတော ပရံ အန္တရေ[၁] ပဉ္စ ကပ္ပသတာနိ ပဝတ္တိံ အဒိသွာ အဝသာနေ စုတိံ ဒိသွာ "ကိံ နာမေတ"န္တိ အာဝဇ္ဇမာနော နယဝသေန "အသညိဘဝေါ[၂] ဘဝိဿတီ"တိ နိဋ္ဌံ အဂမာသိ။ သတ္ထာ ဣမံ ကာရဏံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ထေရံ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## ဥပါလိတ္ထေရဝတ္ထု

၂၂၈။ ဆဋ္ဌေ **ဝိနယဓရာနံ ယဒိဒံ ဥပါလီ**တိ ဝိနယဓရာနံ ဘိက္ခူနံ ဥပါလိတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ ထေရော ကိရ တထာဂတဿေဝ သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တထာဂတဿေဝ သန္တိကေ ဝိနယပိဋကံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဘာရုကစ္ဆကဝတ္ထုံ[၃] အဇ္ဇုကဝတ္ထုံ[၄] ကုမာရကဿပဝတ္ထုန္တိ ဣမာနိ တီဏိ ဝတ္ထူနိ သဗ္ဗညုတညာဏေန သဒ္ဓိံ သံသန္ဒေတွာ ကထေသိ။ တသ္မာ ဝိနယဓရာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယံမနုပုဗ္ဗိကထာ—ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ကိရေသ[၅] ဟံသဝတိယံ ကုလဃရေ နိဗ္ဗတ္တော ဧကဒိဝသံ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဝိနယဓရာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကပ္ပကဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ ဥပါလိဒါရကောတိဿ နာမံ အကံသု။ သော ဝယပ္ပတ္တော ဆန္နံ ခတ္တိယာနံ ပသာဓကော ဟုတွာ တထာဂတေ အနုပိယမ္ဗဝနေ ဝိဟရန္တေ ပဗ္ဗဇ္ဇတ္ထာယ နိက္ခမန္တေဟိ တေဟိ ဆဟိ ခတ္တိယေဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိ။ တဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာဝိဓာနံ ပါဠိယံ[၆] အာဂတမေဝ။

---

၁-အနန္တရေ (သျာ၊ က) ၂-အသညိဘဝေ (သျာ) ၃-ဘာရုကစ္ဆကဝတ္ထုံ (သီ) ဝိ ၁-၄၉-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဝိ ၁-၈၄-ပိဋ္ဌေ။ ၅-အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ (သျာ) ၆-ဝိ ၄-၃၃၆-ပိဋ္ဌေ။

So pabbajitvā upasampanno Satthāraṁ kammaṭṭhānaṁ kathāpetvā “mayhaṁ bhante araññavāsaṁ anujānāthā”ti āha. Bhikkhu tava araññe vasantassa ekameva dhuraṁ vaḍḍhissati, amhākaṁ pana santike vasantassa vipassanādhurañca[1] ganthadhurañca paripūressatīti. Thero Satthu vacanaṁ sampaṭicchitvā vipassanāya kammaṁ karonto nacirasseva arahattaṁ pāpuṇi. Atha naṁ Satthā sayameva sakalaṁ Vinayapiṭakaṁ uggaṇhāpesi. So aparabhāge heṭṭhā vuttāni tīṇi vatthūni vinicchini, Satthā ekekasmiṁ vinicchite sādhukāraṁ datvā tayopi vinicchaye aṭṭhuppattiṁ katvā theraṁ vinayadharānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Nandakattheravatthu

229. Sattame **bhikkhunovādakānaṁ yadidaṁ Nandako**ti ayaṁ hi thero dhammakathaṁ kathento ekasamodhāne pañca bhikkhunīsatāni arahattaṁ pāpesi. Tasmā bhikkhunovādakānaṁ aggo nāma jāto.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayañhi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare kulagehe nibbatto Satthu dhammadesanaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ bhikkhunovādakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gahetvā vayappatto Satthu dhammadesanaṁ sutvā paṭiladdhasaddho Satthu santike pabbajitvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇi[2], pubbenivāsañāṇe ca ciṇṇavasī ahosi. So catūsu parisāsu sampattāsu “sabbesaṁyeva manaṁ gahetvā kathetuṁ sakkotī”ti Dhammakathikanandako nāma jāto. Tathāgatopi kho Rohiṇīnadītīre[3] cumbuṭakakalahe[4] nikkhamitvā pabbajitānaṁ pañcannaṁ Sākiyakumārasatānaṁ anabhiratiyā uppannāya te bhikkhū ādāya Kuṇāladahaṁ gantvā Kuṇālajātakakathāya[5] nesaṁ saṁviggabhāvaṁ ñatvā catusaccakathaṁ kathetvā sotāpattiphale patiṭṭhāpesi. Aparabhāge Mahāsamayasuttaṁ[6] kathetvā aggaphalaṁ arahattaṁ pāpesi. Tesaṁ therānaṁ purāṇadutiyikā “amhe dāni idha kiṁ karissāmā”ti vatvā sabbāva

1. Vāsadhurañca (Sī) 2. Pāpuṇitvā (Sī) 3. Rohaṇīnadītīre (Ka)
4. Cumbaṭakalahato (Ka) 5. Khu 6. 113 piṭṭhe. 6. Dī 2. 203 piṭṭhe.



သော ပဗ္ဗဇိတွာ ဥပသမ္ပန္နော သတ္ထာရံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ “မယှံ ဘန္တေ အရညဝါသံ အနုဇာနာထာ”တိ အာဟ။ ဘိက္ခု တဝ အရညေ ဝသန္တဿ ဧကမေဝ ဓုရံ ဝဍ္ဎိဿတိ၊ အမှာကံ ပန သန္တိကေ ဝသန္တဿ ဝိပဿနာဓုရဉ္စ[၁] ဂန္ထဓုရဉ္စ ပရိပူရေဿတီတိ။ ထေရော သတ္ထု ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောန္တော နစိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထ နံ သတ္ထာ သယမေဝ သကလံ ဝိနယပိဋကံ ဥဂ္ဂဏှာပေသိ။ သော အပရဘာဂေ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တာနိ တီဏိ ဝတ္ထူနိ ဝိနိစ္ဆိနိ၊ သတ္ထာ ဧကေကသ္မိံ ဝိနိစ္ဆိတေ သာဓုကာရံ ဒတွာ တယောပိ ဝိနိစ္ဆယေ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ထေရံ ဝိနယဓရာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### နန္ဒကတ္ထေရဝတ္ထု

၂၂၉။ သတ္တမေ **ဘိက္ခုနောဝါဒကာနံ ယဒိဒံ နန္ဒကော**တိ အယံ ဟိ ထေရော ဓမ္မကထံ ကထေန္တော ဧကသမောဓာနေ ပဉ္စ ဘိက္ခုနီသတာနိ အရဟတ္တံ ပါပေသိ။ တသ္မာ ဘိက္ခုနောဝါဒကာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယဉှိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဘိက္ခုနောဝါဒကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ ဝယပ္ပတ္တော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ[၂]၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏေ စ စိဏ္ဏဝသီ အဟောသိ။ သော စတူသု ပရိသာသု သမ္ပတ္တာသု “သဗ္ဗေသံယေဝ မနံ ဂဟေတွာ ကထေတုံ သက္ကောတီ”တိ ဓမ္မကထိကနန္ဒကော နာမ ဇာတော။ တထာဂတောပိ ခေါ ရောဟိဏီနဒီတီရေ[၃] စုမ္ဗုဋကကလဟေ[၄] နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတာနံ ပဉ္စန္နံ သာကိယကုမာရသတာနံ အနဘိရတိယာ ဥပ္ပန္နာယ တေ ဘိက္ခူ အာဒါယ ကုဏာလဒဟံ ဂန္တွာ ကုဏာလဇာတကကထာယ[၅] နေသံ သံဝိဂ္ဂဘာဝံ ဉတွာ စတုသစ္စကထံ ကထေတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ အပရဘာဂေ မဟာသမယသုတ္တံ[၆] ကထေတွာ အဂ္ဂဖလံ အရဟတ္တံ ပါပေသိ။ တေသံ ထေရာနံ ပုရာဏဒုတိယိကာ “အမှေ ဒါနိ ဣဓ ကိံ ကရိဿာမာ”တိ ဝတွာ သဗ္ဗာဝ

၁-ဝါသဓုရဉ္စ (သီ) ၂-ပါပုဏိတွာ (သီ) ၃-ရောဟဏီနဒီတီရေ (က)
၄-စုမ္ဗဋကလဟတော (က) ၅-ခု ၆-၁၁၃-ပိဋ္ဌေ။ ၆-ဒီ ၂-၂၀၃-ပိဋ္ဌေ။

ekacittā hutvā Mahāpajāpatiṁ upasaṅkamitvā pabbajjaṁ yāciṁsu. Tāpi pañcasatā theriyā santike pabbajjañca upasampadañca labhiṁsu. Atītānantarāya pana jātiyā sabbāva tā Nandakattherassa rājaputtabhāve[1] ṭhitassa pādaparicārikā ahesuṁ.

Tena samayena Satthā "bhikkhū bhikkhuniyo ovadantū"ti āha. Thero attano vāre sampatte tāsaṁ purimabhave attano pādaparicārikabhāvaṁ ñatvā cintesi "maṁ imassa bhikkhunisaṁghassa majjhe nisinnaṁ upamāyo ca kāraṇāni ca āharitvā dhammaṁ kathayamānaṁ disvā añño pubbenivāsañāṇalābhī bhikkhu imaṁ kāraṇaṁ oloketvā 'āyasmā Nandako yāvajjadivasā orodhe na vissajjeti, sobhatāyamāyasmā orodhaparivuto'ti vattabbaṁ maññeyyā"ti. Tasmā sayaṁ agantvā aññaṁ bhikkhuṁ pesesi. Tā pana pañcasatā bhikkhuniyo therasseva ovādaṁ paccāsīsanti. Iminā kāraṇena Bhagavā "attano vāre sampatte aññaṁ apesetvā sayameva gantvā bhikkhunisaṁghaṁ ovadāhī"ti theraṁ āha. So Satthu kathaṁ paṭibāhituṁ asakkonto attano vāre sampatte cātuddase bhikkhunisaṁghassa ovādaṁ datvā sabbāva tā bhikkhuniyo saḷāyatanapaṭimaṇḍitāya dhammadesanāya[2] sotāpattiphale patiṭṭhāpesi.

Tā bhikkhuniyo therassa dhammadesanāya attamanā hutvā Satthu santikaṁ gantvā attano paṭividdhaguṇaṁ ārocesuṁ. Satthā "kasmiṁ nu kho dhammaṁ desente imā bhikkhuniyo uparimaggaphalāni pāpuṇeyyun"ti āvajjento puna "taṁyeva Nandakassa dhammadesanaṁ sutvā pañcasatāpi etā arahattaṁ pāpuṇissantī"ti disvā punadivasepi therasseva santikaṁ dhammassavanatthāya pesesi. Tā punadivase dhammaṁ sutvā sabbāva arahattaṁ pattā. Taṁdivasaṁ Bhagavā tāsaṁ bhikkhunīnaṁ attano santikaṁ āgatakāle dhammadesanāya saphalabhāvaṁ ñatvā "hiyyo Nandakassa dhammadesanā cātuddasiyaṁ candasadisī ahosi, ajja pannarasiyaṁ candasadisī"ti vatvā therassa sādhukāraṁ datvā tadeva ca kāraṇaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā theraṁ bhikkhunovādakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

1. Rājattabhāve (Sī) 2. Ma 3. 314 piṭṭhe.



ဧကစိတ္တာ ဟုတွာ မဟာပဇာပတိံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိံသု။ တာပိ ပဉ္စသတာ ထေရိယာ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇဉ္စ ဥပသမ္ပဒဉ္စ လဘိံသု။ အတီတာနန္တရာယ ပန ဇာတိယာ သဗ္ဗာဝ တာ နန္ဒကတ္ထေရဿ ရာဇပုတ္တဘာဝေ[၁] ဌိတဿ ပါဒပရိစာရိကာ အဟေသုံ။

တေန သမယေန သတ္ထာ "ဘိက္ခူ ဘိက္ခုနိယော ဩဝဒန္တူ"တိ အာဟ။ ထေရော အတ္တနော ဝါရေ သမ္ပတ္တေ တာသံ ပုရိမဘဝေ အတ္တနော ပါဒပရိစာရိကဘာဝံ ဉတွာ စိန္တေသိ "မံ ဣမဿ ဘိက္ခုနိသံဃဿ မဇ္ဈေ နိသိန္နံ ဥပမာယော စ ကာရဏာနိ စ အာဟရိတွာ ဓမ္မံ ကထယမာနံ ဒိသွာ အညော ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏလာဘီ ဘိက္ခု ဣမံ ကာရဏံ ဩလောကေတွာ 'အာယသ္မာ နန္ဒကော ယာဝဇ္ဇဒိဝသာ ဩရောဓေ န ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ သောဘတာယမာယသ္မာ ဩရောဓပရိဝုတော'တိ ဝတ္တဗ္ဗံ မညေယျာ"တိ။ တသ္မာ သယံ အဂန္တွာ အညံ ဘိက္ခုံ ပေသေသိ။ တာ ပန ပဉ္စသတာ ဘိက္ခုနိယော ထေရဿေဝ ဩဝါဒံ ပစ္စာသီသန္တိ။ ဣမိနာ ကာရဏေန ဘဂဝါ "အတ္တနော ဝါရေ သမ္ပတ္တေ အညံ အပေသေတွာ သယမေဝ ဂန္တွာ ဘိက္ခုနိသံဃံ ဩဝဒါဟီ"တိ ထေရံ အာဟ။ သော သတ္ထု ကထံ ပဋိဗာဟိတုံ အသက္ကောန္တော အတ္တနော ဝါရေ သမ္ပတ္တေ စာတုဒ္ဒသေ ဘိက္ခုနိသံဃဿ ဩဝါဒံ ဒတွာ သဗ္ဗာဝ တာ ဘိက္ခုနိယော သဠာယတနပဋိမဏ္ဍိတာယ ဓမ္မဒေသနာယ[၂] သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။

တာ ဘိက္ခုနိယော ထေရဿ ဓမ္မဒေသနာယ အတ္တမနာ ဟုတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ အတ္တနော ပဋိဝိဒ္ဓဂုဏံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ "ကသ္မိံ နု ခေါ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ ဣမာ ဘိက္ခုနိယော ဥပရိမဂ္ဂဖလာနိ ပါပုဏေယျု"န္တိ အာဝဇ္ဇေန္တော ပုန "တံယေဝ နန္ဒကဿ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဉ္စသတာပိ ဧတာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿန္တီ"တိ ဒိသွာ ပုနဒိဝသေပိ ထေရဿေဝ သန္တိကံ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ပေသေသိ။ တာ ပုနဒိဝသေ ဓမ္မံ သုတွာ သဗ္ဗာဝ အရဟတ္တံ ပတ္တာ။ တံဒိဝသံ ဘဂဝါ တာသံ ဘိက္ခုနီနံ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတကာလေ ဓမ္မဒေသနာယ သဖလဘာဝံ ဉတွာ "ဟိယျော နန္ဒကဿ ဓမ္မဒေသနာ စာတုဒ္ဒသိယံ စန္ဒသဒိသီ အဟောသိ၊ အဇ္ဇ ပန္နရသိယံ စန္ဒသဒိသီ"တိ ဝတွာ ထေရဿ သာဓုကာရံ ဒတွာ တဒေဝ စ ကာရဏံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ထေရံ ဘိက္ခုနောဝါဒကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

၁-ရာဇတ္တဘာဝေ (သီ) ၂-မ ၃-၃၁၄-ပိဋ္ဌေ။

### Nandattheravatthu

230. Aṭṭhame **indriyesu guttadvārānan**ti chasu indriyesu pihitadvārānaṁ Nandatthero aggoti dasseti. Kiñcāpi hi Satthusāvakā aguttadvārā nāma natthi, Nandatthero pana dasasu disāsu yaṁ yaṁ disaṁ oloketukāmo hoti, na taṁ catusampajaññavasena aparicchinditvā oloketi. Tasmā indriyesu guttadvārānaṁ aggo nāma jāto.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare kulagehe paṭisandhiṁ gahetvā vayappatto Satthu santike dhammaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ indriyesu guttadvārānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto Kapilavatthupure Mahāpajāpatigotamiyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi. Athassa nāmaggahaṇadivase ñātisaṁghaṁ nandayanto tosento jātoti **Nandakumāro**teva nāmaṁ akaṁsu.

Mahāsattopi sabbaññutaṁ patvā pavattitavaradhammacakko lokānuggahaṁ karonto Rājagahato Kapilavatthupuraṁ gantvā paṭhamadassaneneva pitaraṁ sotāpattiphale patiṭṭhāpesi. Punadivase pitu nivesanaṁ gantvā Rāhulamātāya ovādaṁ datvā sesajanassapi dhammaṁ kathesi. Punadivase Nandakumārassa abhisekagehapavesana-āvāhamaṅgalesu vattamānesu tassa nivesanaṁ gantvā kumāraṁ pattaṁ gāhāpetvā pabbājetuṁ[1] vihārābhimukho pāyāsi. Nandakumāraṁ abhisekamaṅgalaṁ na tathā pīḷesi, pattaṁ ādāya gamanakāle pana Janapadakalyāṇī uparipāsādavaragatā sīhapañjaraṁ ugghāṭetvā "tuvaṭaṁ kho ayyaputta āgaccheyyāsī"ti yaṁ vācaṁ nicchāresi. Taṁ sutvā gehasitachandarāgavasena olokento panesa Satthari gāravena yathāruciyā nimittaṁ gahetuṁ nāsakkhi, tenassa cittasantāpo ahosi. Atha naṁ "imasmiṁ ṭhāne nivattessati, imasmiṁ ṭhāne nivattessatī"ti cintentameva Satthā vihāraṁ netvā pabbājesi. Pabbajitopi[2] paṭibāhituṁ asakkonto tuṇhī ahosi. Pabbajitadivasato paṭṭhāya pana Janapadakalyāṇiyā vuttavacanameva sarati. Athassa sā āgantvā

1. Pabbajāpetuṁ (Ka) 2. Pabbajantepi (Sī)



### နန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု

၂၃၀။ အဋ္ဌမေ **ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရာန**န္တိ ဆသု ဣန္ဒြိယေသု ပိဟိတဒွါရာနံ နန္ဒတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ သတ္ထုသာဝကာ အဂုတ္တဒွါရာ နာမ နတ္ထိ၊ နန္ဒတ္ထေရော ပန ဒသသု ဒိသာသု ယံ ယံ ဒိသံ ဩလောကေတုကာမော ဟောတိ၊ န တံ စတုသမ္ပဇညဝသေန အပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဩလောကေတိ။ တသ္မာ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ ဝယပ္ပတ္တော သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ကပိလဝတ္ထုပုရေ မဟာပဇာပတိဂေါတမိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ အထဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ဉာတိသံဃံ နန္ဒယန္တော တောသေန္တော ဇာတောတိ **နန္ဒကုမာရော**တေဝ နာမံ အကံသု။

မဟာသတ္တောပိ သဗ္ဗညုတံ ပတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော လောကာနုဂ္ဂဟံ ကရောန္တော ရာဇဂဟတော ကပိလဝတ္ထုပုရံ ဂန္တွာ ပဌမဒဿနေနေဝ ပိတရံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ပုနဒိဝသေ ပိတု နိဝေသနံ ဂန္တွာ ရာဟုလမာတာယ ဩဝါဒံ ဒတွာ သေသဇနဿာပိ ဓမ္မံ ကထေသိ။ ပုနဒိဝသေ နန္ဒကုမာရဿ အဘိသေကဂေဟပဝေသနအာဝါဟမင်္ဂလေသု ဝတ္တမာနေသု တဿ နိဝေသနံ ဂန္တွာ ကုမာရံ ပတ္တံ ဂါဟာပေတွာ ပဗ္ဗာဇေတုံ[၁] ဝိဟာရာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ နန္ဒကုမာရံ အဘိသေကမင်္ဂလံ န တထာ ပီဠေသိ၊ ပတ္တံ အာဒါယ ဂမနကာလေ ပန ဇနပဒကလျာဏီ ဥပရိပါသာဒဝရဂတာ သီဟပဉ္ဇရံ ဥဂ္ဃာဋေတွာ "တုဝဋံ ခေါ အယျပုတ္တ အာဂစ္ဆေယျာသီ"တိ ယံ ဝါစံ နိစ္ဆာရေသိ။ တံ သုတွာ ဂေဟသိတဆန္ဒရာဂဝသေန ဩလောကေန္တော ပနေသ သတ္ထရိ ဂါရဝေန ယထာရုစိယာ နိမိတ္တံ ဂဟေတုံ နာသက္ခိ၊ တေနဿ စိတ္တသန္တာပေါ အဟောသိ။ အထ နံ "ဣမသ္မိံ ဌာနေ နိဝတ္တေဿတိ၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ နိဝတ္တေဿတီ"တိ စိန္တေန္တမေဝ သတ္ထာ ဝိဟာရံ နေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ပဗ္ဗဇိတောပိ[၂] ပဋိဗာဟိတုံ အသက္ကောန္တော တုဏှီ အဟောသိ။ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ပန ဇနပဒကလျာဏိယာ ဝုတ္တဝစနမေဝ သရတိ။ အထဿ သာ အာဂန္တွာ

၁-ပဗ္ဗာဇာပေတုံ (က) ၂-ပဗ္ဗဇန္တေပိ (သီ)

avidūre ṭhitā viya ahosi. So anabhiratiyā pīḷito thokaṁ ṭhānaṁ gacchati, tassa gumbaṁ vā gacchaṁ vā atikkamantasseva Dasabalo purato ṭhitako viya ahosi. So aggimhi pakkhittaṁ kukkuṭapattaṁ viya paṭinivattitvā attano vasanaṭṭhānameva pavisati.

Satthā cintesi "Nando ativiya pamatto viharati, anabhiratiṁ vūpasametuṁ na sakkoti, etassa cittanibbāpanaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti. Tato naṁ āha "ehi Nanda devacārikaṁ gacchissāmā"ti. Bhagavā kathāhaṁ iddhimantehi gantabbaṭṭhānaṁ gamissāmīti. Tvaṁ kevalaṁ gamanacittaṁ uppādehi, gantvā passissasīti. So Dasabalassa ānubhāvena Tathāgateneva saddhiṁ devacārikaṁ gantvā Sakkassa devarañño nivesanaṁ oloketvā pañca accharāsatāni addasa. Satthā Nandattheraṁ subhanimittavasena tā olokentaṁ disvā "Nanda imā nu kho accharā manāpā, atha Janapadakalyāṇī"ti pucchi. Bhante Janapadakalyāṇī imā accharā upanidhāya kaṇṇanāsacchinnakā makkaṭī viya[1] khāyatīti. Nanda evarūpā accharā samaṇadhammaṁ karontānaṁ na dullabhāti. Sace me bhante Bhagavā pāṭibhogo hoti, ahaṁ samaṇadhammaṁ karissāmīti. Vissattho tvaṁ Nanda samaṇadhammaṁ karohi. Sace te sappaṭisandhikā kālakiriyā bhavissati[2], ahaṁ etāsaṁ paṭilābhatthāya pāṭibhogoti. Iti Satthā yathāruciyā devacārikaṁ caritvā Jetavanameva paccāgañchi.

Tato paṭṭhāya Nandatthero accharānaṁ hetu rattindivaṁ samaṇadhammaṁ karoti. Satthā bhikkhū āṇāpesi "tumhe Nandassa vasanaṭṭhāne 'eko kira bhikkhu Dasabalaṁ pāṭibhogaṁ katvā accharānaṁ hetu samaṇadhammaṁ karotī'ti tattha tattha kathentā vicarathā"ti. Te Satthu vacanaṁ sampaṭicchitvā "bhatako kirāyasmā Nando, upakkitako kirāyasmā Nando, accharānaṁ hetu brahmacariyaṁ carati, Bhagavā kirassa pāṭibhogo pañcannaṁ accharāsatānaṁ paṭilābhāya kakuṭapādīnan"ti[3] therassa savanūpacāre kathentā vicaranti. Nandatthero taṁ kathaṁ sutvā "ime bhikkhū na aññaṁ kathenti, maṁ ārabbha kathenti, ayuttaṁ mama kammā"ti paṭisaṅkhānaṁ uppādetvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇi. Athassa arahattapattakkhaṇeyeva

1. Kaṇṇanāsacchinnā kāṇamakkaṭī viya (Sī)
2. Appaṭisandhikā kālakiriyā na bhavissati (Ka)
3. Kukkuṭapādikānanti (Ka)



အဝိဒူရေ ဌိတာ ဝိယ အဟောသိ။ သော အနဘိရတိယာ ပီဠိတော ထောကံ ဌာနံ ဂစ္ဆတိ၊ တဿ ဂုမ္ဗံ ဝါ ဂစ္ဆံ ဝါ အတိက္ကမန္တဿေဝ ဒသဗလော ပုရတော ဌိတကော ဝိယ အဟောသိ။ သော အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိတ္တံ ကုက္ကုဋပတ္တံ ဝိယ ပဋိနိဝတ္တိတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ပဝိသတိ။

သတ္ထာ စိန္တေသိ "နန္ဒော အတိဝိယ ပမတ္တော ဝိဟရတိ၊ အနဘိရတိံ ဝူပသမေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧတဿ စိတ္တနိဗ္ဗာပနံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ တတော နံ အာဟ "ဧဟိ နန္ဒ ဒေဝစာရိကံ ဂစ္ဆိဿာမာ"တိ။ ဘဂဝါ ကထာဟံ ဣဒ္ဓိမန္တေဟိ ဂန္တဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဂမိဿာမီတိ။ တွံ ကေဝလံ ဂမနစိတ္တံ ဥပ္ပာဒေဟိ၊ ဂန္တွာ ပဿိဿသီတိ။ သော ဒသဗလဿ အာနုဘာဝေန တထာဂတေနေဝ သဒ္ဓိံ ဒေဝစာရိကံ ဂန္တွာ သက္ကဿ ဒေဝရညော နိဝေသနံ ဩလောကေတွာ ပဉ္စ အစ္ဆရာသတာနိ အဒ္ဒသ။ သတ္ထာ နန္ဒတ္ထေရံ သုဘနိမိတ္တဝသေန တာ ဩလောကေန္တံ ဒိသွာ "နန္ဒ ဣမာ နု ခေါ အစ္ဆရာ မနာပါ၊ အထ ဇနပဒကလျာဏီ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဘန္တေ ဇနပဒကလျာဏီ ဣမာ အစ္ဆရာ ဥပနိဓာယ ကဏ္ဏနာသစ္ဆိန္နကာ မက္ကဋီ ဝိယ[၁] ခါယတီတိ။ နန္ဒ ဧဝရူပါ အစ္ဆရာ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တာနံ န ဒုလ္လဘာတိ။ သစေ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ ပါဋိဘောဂေါ ဟောတိ၊ အဟံ သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီတိ။ ဝိဿတ္ထော တွံ နန္ဒ သမဏဓမ္မံ ကရောဟိ။ သစေ တေ သပ္ပဋိသန္ဓိကာ ကာလကိရိယာ ဘဝိဿတိ[၂]၊ အဟံ ဧတာသံ ပဋိလာဘတ္ထာယ ပါဋိဘောဂေါတိ။ ဣတိ သတ္ထာ ယထာရုစိယာ ဒေဝစာရိကံ စရိတွာ ဇေတဝနမေဝ ပစ္စာဂဉ္ဆိ။

တတော ပဋ္ဌာယ နန္ဒတ္ထေရော အစ္ဆရာနံ ဟေတု ရတ္တိန္ဒိဝံ သမဏဓမ္မံ ကရောတိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခူ အာဏာပေသိ "တုမှေ နန္ဒဿ ဝသနဋ္ဌာနေ 'ဧကော ကိရ ဘိက္ခု ဒသဗလံ ပါဋိဘောဂံ ကတွာ အစ္ဆရာနံ ဟေတု သမဏဓမ္မံ ကရောတီ'တိ တတ္ထ တတ္ထ ကထေန္တာ ဝိစရထာ"တိ။ တေ သတ္ထု ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ "ဘတကော ကိရာယသ္မာ နန္ဒော၊ ဥပက္ကိတကော ကိရာယသ္မာ နန္ဒော၊ အစ္ဆရာနံ ဟေတု ဗြဟ္မစရိယံ စရတိ၊ ဘဂဝါ ကိရဿ ပါဋိဘောဂေါ ပဉ္စန္နံ အစ္ဆရာသတာနံ ပဋိလာဘာယ ကကုဋပါဒီန"န္တိ[၃] ထေရဿ သဝနူပစာရေ ကထေန္တာ ဝိစရန္တိ။ နန္ဒတ္ထေရော တံ ကထံ သုတွာ "ဣမေ ဘိက္ခူ န အညံ ကထေန္တိ၊ မံ အာရဗ္ဘ ကထေန္တိ၊ အယုတ္တံ မမ ကမ္မ"န္တိ ပဋိသင်္ခါနံ ဥပ္ပာဒေတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထဿ အရဟတ္တပတ္တက္ခဏေယေဝ

၁-ကဏ္ဏနာသစ္ဆိန္နာ ကာဏမက္ကဋီ ဝိယ (သီ) ၂-အပ္ပဋိသန္ဓိကာ ကာလကိရိယာ န ဘဝိဿတိ (က)
၃-ကုက္ကုဋပါဒိကာနန္တိ (က)

aññatarā devatā Bhagavato etamatthaṁ ārocesi, sayampi Bhagavā aññāsiyeva. Punadivase Nandatthero Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā evamāha "yaṁ me bhante Bhagavā pāṭibhogo pañcannaṁ accharāsatānaṁ paṭilābhāya kakuṭapādīnaṁ, muñcāmahaṁ bhante Bhagavantaṁ etasmā paṭissavā"ti. Evaṁ vatthu[1] samuṭṭhitaṁ. Satthā aparabhāge Jetavanavihāre viharanto theraṁ indriyesu guttadvārānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Mahākappinattheravatthu

231. Navame **bhikkhu-ovādakānan**ti bhikkhū ovadantānaṁ Mahākappinatthero aggoti dasseti. Ayaṁ kira thero ekasamodhānasmiṁyeva dhammakathaṁ kathento bhikkhusahassaṁ arahattaṁ pāpesi. Tasmā bhikkhu-ovādakānaṁ aggo nāma jāto.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulaghare nibbattitvā aparabhāge Satthu dhammakathaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ bhikkhu ovādakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto Kassapasammāsambuddhakāle Bārāṇasiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gahetvā purisasahassassa gaṇajeṭṭhako hutvā gabbhasahassapaṭimaṇḍitaṁ mahāpariveṇaṁ kāresi. Te sabbepi janā yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā Kappina-upāsakaṁ jeṭṭhakaṁ katvā saputtadārā devaloke nibbattā. Ekaṁ Buddhantaraṁ devamanussesu saṁsariṁsu.

Atha amhākaṁ Satthu nibbattito puretarameva ayaṁ Kappino paccantadese Kukkuṭavatīnagare Rājagehe paṭisandhiṁ gaṇhi, sesapurisā[2] tasmiṁyeva nagare amaccakulesu nibbattiṁsu. Tesu Kappinakumāro pitu accayena chattaṁ ussāpetvā Mahākappinarājā nāma jāto. Pubbe kalyāṇakammakaraṇakāle tassa gharasāminī itthī samānajātike rājakule nibbattitvā Mahākappinarañño aggamahesī jātā, anojāpupphasadisavaṇṇatāya panassā Anojādevītveva nāmaṁ ahosi. Mahākappinarājāpi sutavittako[3] ahosi. So pātova uṭṭhāya catūhi

---

1. Khu 1. 103 piṭṭhe Udāne. 2. Sesaparisā (Syā) 3. Sutacittako (Sī, Syā)



အညတရာ ဒေဝတာ ဘဂဝတော ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ၊ သယမ္ပိ ဘဂဝါ အညာသိယေဝ။ ပုနဒိဝသေ နန္ဒတ္ထေရော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝမာဟ "ယံ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ ပါဋိဘောဂေါ ပဉ္စန္နံ အစ္ဆရာသတာနံ ပဋိလာဘာယ ကကုဋပါဒိနီနံ၊ မုဉ္စာမဟံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ ဧတသ္မာ ပဋိဿဝါ"တိ။ ဧဝံ ဝတ္ထု[၁] သမုဋ္ဌိတံ။ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဇေတဝနဝိဟာရေ ဝိဟရန္တော ထေရံ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### မဟာကပ္ပိနတ္ထေရဝတ္ထု

၂၃၁။ နဝမေ **ဘိက္ခုဩဝါဒကာန**န္တိ ဘိက္ခူ ဩဝဒန္တာနံ မဟာကပ္ပိနတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ အယံ ကိရ ထေရော ဧကသမောဓာနသ္မိံယေဝ ဓမ္မကထံ ကထေန္တော ဘိက္ခုသဟဿံ အရဟတ္တံ ပါပေသိ။ တသ္မာ ဘိက္ခုဩဝါဒကာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဃရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဘိက္ခုဩဝါဒကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ဗာရာဏသိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ ပုရိသသဟဿဿ ဂဏဇေဋ္ဌကော ဟုတွာ ဂဗ္ဘသဟဿပဋိမဏ္ဍိတံ မဟာပရိဝေဏံ ကာရေသိ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဇနာ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ကပ္ပိနဥပါသကံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ သပုတ္တဒါရာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ။ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိံသု။

အထ အမှာကံ သတ္ထု နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ အယံ ကပ္ပိနော ပစ္စန္တဒေသေ ကုက္ကုဋဝတီနဂရေ ရာဇဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ သေသပုရိသာ[၂] တသ္မိံယေဝ နဂရေ အမစ္စကုလေသု နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တေသု ကပ္ပိနကုမာရော ပိတု အစ္စယေန ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ မဟာကပ္ပိနရာဇာ နာမ ဇာတော။ ပုဗ္ဗေ ကလျာဏကမ္မကရဏကာလေ တဿ ဃရသာမိနီ ဣတ္ထီ သမာနဇာတိကေ ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ မဟာကပ္ပိနရညော အဂ္ဂမဟေသီ ဇာတာ၊ အနောဇာပုပ္ဖသဒိသဝဏ္ဏတာယ ပနဿာ အနောဇာဒေဝီတွေဝ နာမံ အဟောသိ။ မဟာကပ္ပိနရာဇာပိ သုတဝိတ္တကော[၃] အဟောသိ။ သော ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ စတူဟိ

---

၁-ခု ၁-၁၀၃-ပိဋ္ဌေ ဥဒါနေ။ ၂-သေသပရိသာ (သျာ) ၃-သုတစိတ္တကော (သီ၊ သျာ)

dvārehi sīghaṁ dūte pesesi “yattha bahussute sutadhare passatha, tato nivattitvā mayhaṁ ārocethā”ti.

Tena kho pana samayena amhākaṁ Satthā loke nibbattitvā Sāvatthiṁ upanissāya paṭivasati. Tasmiṁ kāle Sāvatthinagaravāsino vāṇijā Sāvatthiyaṁ uṭṭhānakabhaṇḍaṁ gahetvā taṁ nagaraṁ gantvā bhaṇḍaṁ paṭisāmetvā “rājānaṁ passissāmā”ti paṇṇākāraṁ gahetvā[1] rājakuladvāraṁ gantvā “rājā uyyānaṁ gato”ti sutvā uyyānaṁ gantvā dvāre ṭhitā paṭihārakassa ārocayiṁsu. Atha rañño nivedi, te[2] rājā pakkosāpetvā niyyātitapaṇṇākāre[3] vanditvā ṭhite “tātā kuto āgacchathā”ti pucchi. Sāvatthito devāti. Kacci vo raṭṭhaṁ subhikkhaṁ, dhammiko rājāti. Āma devāti. Atthi pana tumhākaṁ dese kiñci sāsananti. Atthi deva, na pana sakkā ucchiṭṭhamukhehi kathetunti. Rājā suvaṇṇabhiṅgārena udakaṁ dāpesi. Te mukhaṁ vikkhāletvā Dasabalabhimukhā añjaliṁ paggahetvā “deva amhākaṁ dese Buddharatanaṁ nāma uppannan”ti āhaṁsu. Rañño “Buddho”ti vacane sutamatteyeva sakalasarīraṁ pharamānā pīti uppajji. Tato “Buddhoti tātā vadathā”ti āha. Buddhoti deva vadāmāti. Evaṁ tikkhattuṁ vadāpetvā “Buddhotipadaṁ aparimāṇaṁ, nāssa sakkā parimāṇaṁ kātun”ti tasmiṁyeva pade pasanno satasahassaṁ datvā “aparaṁ kiṁ sāsanan”ti pucchi. Deva dhammaratanaṁ nāma uppannanti. Tampi sutvā tatheva tikkhattuṁ paṭiññaṁ gahetvā aparampi satasahassaṁ datvā puna “aññaṁ kiṁ sāsanan”ti pucchi. Saṁgharatanaṁ deva uppannanti. Tampi sutvā tatheva paṭiññaṁ gahetvā aparampi satasahassaṁ datvā dinnabhāvaṁ paṇṇe likhitvā “tātā deviyā santikaṁ gacchathā”ti pesesi. Tesu gatesu amacce pucchi “tātā Buddho loke uppanno, tumhe kiṁ karissathā”ti. Deva tumhe kiṁ kattukāmāti. Ahaṁ pabbajissāmīti. Mayampi pabbajissāmāti. Te sabbepi gharaṁ vā kuṭumbaṁ vā anapaloketvā[4] ye asse āruyha gatā teheva nikkhamiṁsu.

1. Paṇṇākārahatthā (Sī)
2. Nivedite (Sī)
3. Niyyātite paṇṇākāre (Syā), niyyātitena paṇṇākārena (Ka)
4. Anavaloketvā (Sī)



ဒွါရေဟိ သီဃံ ဒူတေ ပေသေသိ “ယတ္ထ ဗဟုဿုတေ သုတဓရေ ပဿထ၊ တတော နိဝတ္တိတွာ မယှံ အာရောစေထာ”တိ။

တေန ခေါ ပန သမယေန အမှာကံ သတ္ထာ လောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သာဝတ္ထိံ ဥပနိဿာယ ပဋိဝသတိ။ တသ္မိံ ကာလေ သာဝတ္ထိနဂရဝါသိနော ဝါဏိဇာ သာဝတ္ထိယံ ဥဋ္ဌာနကဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ တံ နဂရံ ဂန္တွာ ဘဏ္ဍံ ပဋိသာမေတွာ “ရာဇာနံ ပဿိဿာမာ”တိ ပဏ္ဏာကာရံ ဂဟေတွာ[1] ရာဇကုလဒွါရံ ဂန္တွာ ‘‘ရာဇာ ဥယျာနံ ဂတော’’တိ သုတွာ ဥယျာနံ ဂန္တွာ ဒွါရေ ဌိတာ ပဋိဟာရကဿ အာရောစယိံသု။ အထ ရညော နိဝေဒိ၊ တေ[2] ရာဇာ ပက္ကောသာပေတွာ နိယျာတိတပဏ္ဏာကာရေ[3] ဝန္ဒိတွာ ဌိတေ “တာတာ ကုတော အာဂစ္ဆထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာဝတ္ထိတော ဒေဝါတိ။ ကစ္စိ ဝေါ ရဋ္ဌံ သုဘိက္ခံ, ဓမ္မိကော ရာဇာတိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ အတ္ထိ ပန တုမှာကံ ဒေသေ ကိဉ္စိ သာသနန္တိ။ အတ္ထိ ဒေဝ၊ န ပန သက္ကာ ဥစ္ဆိဋ္ဌမုခေဟိ ကထေတုန္တိ။ ရာဇာ သုဝဏ္ဏဘိင်္ဂါရေန ဥဒကံ ဒါပေသိ။ တေ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ဒသဗလာဘိမုခါ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ “ဒေဝ အမှာကံ ဒေသေ ဗုဒ္ဓရတနံ နာမ ဥပ္ပန္န”န္တိ အာဟံသု။ ရညော “ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဝစနေ သုတမတ္တေယေဝ သကလသရီရံ ဖရမာနာ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တတော “ဗုဒ္ဓေါတိ တာတာ ဝဒထာ”တိ အာဟ။ ဗုဒ္ဓေါတိ ဒေဝ ဝဒါမာတိ။ ဧဝံ တိက္ခတ္တုံ ဝဒါပေတွာ “ဗုဒ္ဓေါတိပဒံ အပရိမာဏံ၊ နာဿ သက္ကာ ပရိမာဏံ ကာတု”န္တိ တသ္မိံယေဝ ပဒေ ပသန္နော သတသဟဿံ ဒတွာ “အပရံ ကိံ သာသန”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဒေဝ ဓမ္မရတနံ နာမ ဥပ္ပန္နန္တိ။ တမ္ပိ သုတွာ တထေဝ တိက္ခတ္တုံ ပဋိညံ ဂဟေတွာ အပရမ္ပိ သတသဟဿံ ဒတွာ ပုန “အညံ ကိံ သာသန”န္တိ ပုစ္ဆိ။ သံဃရတနံ ဒေဝ ဥပ္ပန္နန္တိ။ တမ္ပိ သုတွာ တထေဝ ပဋိညံ ဂဟေတွာ အပရမ္ပိ သတသဟဿံ ဒတွာ ဒိန္နဘာဝံ ပဏ္ဏေ လိခိတွာ “တာတာ ဒေဝိယာ သန္တိကံ ဂစ္ဆထာ”တိ ပေသေသိ။ တေသု ဂတေသု အမစ္စေ ပုစ္ဆိ ‘‘တာတာ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ တုမှေ ကိံ ကရိဿထာ”တိ။ ဒေဝ တုမှေ ကိံ ကတ္တုကာမာတိ။ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ မယမ္ပိ ပဗ္ဗဇိဿာမာတိ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဃရံ ဝါ ကုဋုမ္ဗံ ဝါ အနပလောကေတွာ[4] ယေ အဿေ အာရုယှ ဂတာ တေဟေဝ နိက္ခမိံသု။

၁-ပဏ္ဏာကာရဟတ္ထာ (သီ)
၂-နိဝေဒိတေ (သီ)
၃-နိယျာတိတေ ပဏ္ဏာကာရေ (သျာ)၊ နိယျာတိတေန ပဏ္ဏာကာရေန (က)
၄-အနဝလောကေတွာ (သီ)

Vāṇijā Anojādeviyā santikaṁ gantvā paṇṇaṁ dassesuṁ. Sā taṁ vācetvā "raññā tumhākaṁ bahū kahāpaṇā[1] dinnā, kiṁ tumhehi kataṁ tātā"ti pucchi. Piyasāsanaṁ devi ānītanti. Amhepi sakkā tātā suṇāpetunti. Sakkā devi, ucchiṭṭhamukhehi pana vattuṁ na sakkāti. Sā suvaṇṇabhiṅgārena udakaṁ dāpesi. Te mukhaṁ vikkhāletvā rañño ārocitaniyāmeneva ārocesuṁ. Sāpi taṁ sutvā uppannapāmojjā teneva nayena ekekasmiṁ pade tikkhattuṁ paṭiññaṁ gahetvā[2] paṭiññāgaṇanāya tīṇi tīṇi katvā[3] nava satasahassāni adāsi. Vāṇijā sabbānipi dvādasa satasahassāni labhiṁsu. Atha ne "rājā kahaṁ tātā"ti pucchi. Pabbajissāmīti nikkhanto devīti. "Tena hi tātā tumhe gacchathā"ti uyyojetvā raññā saddhiṁ gatānaṁ amaccānaṁ mātugāme pakkosāpetvā "tumhe attano sāmikānaṁ gataṭṭhānaṁ jānātha ammā"ti pucchi. Jānāma ayye, raññā saddhiṁ uyyānakīḷaṁ gatāti. Āma ammā gatā, tattha pana gantvā "Buddho uppanno, dhammo uppanno, saṁgho uppanno"ti sutvā "Dasabalassa santike pabbajissāmā"ti gatā, tumhe kiṁ karissathāti. Tumhe pana ayye kiṁ kattukāmāti. Ahaṁ pabbajissāmi, na tehi vantavamanaṁ jivhagge hapeyyanti. "Yadi evaṁ, mayampi pabbajissāmā"ti sabbāpi rathe yojetvā nikkhamiṁsu.

Rājāpi amaccasahassehi saddhiṁ Gaṅgātīraṁ pāpuṇi, tasmiṁ samaye Gaṅgā pūrā hoti. Atha naṁ disvā "ayaṁ Gaṅgā pūrā hoti caṇḍamacchākiṇṇā, amhehi ca saddhiṁ āgatā dāsā vā manussā vā natthi, ye no nāvaṁ vā uḷumpaṁ vā katvā dadeyyuṁ. Etassa pana Satthu guṇā nāma heṭṭhā Avīcito upari yāva Bhavaggā patthaṭā. Sace esa Satthā Sammāsambuddho, imesaṁ assānaṁ khurapiṭṭhāni mā tementū"ti udakapiṭṭhena asse pakkhandāpesuṁ. Ekassa assassāpi khurapiṭṭhamattaṁ na temi, rājamaggena gacchantā viya paratīraṁ patvā parato aññaṁ mahānadiṁ pāpuṇiṁsu. ("Dutiyā kinnāmā"ti pucchi. Nīlavāhinī nāma gambhīratopi puthulatopi aḍḍhayojanamattā devāti.)[4] Tattha aññā saccakiriyā natthi, tāya eva

1. Paṇṇākārā (Ka) 2. Gāhāpetvā (Syā) 3. Datvā (Syā)
4. ( ) etthantare pāṭho Sīhaḷapotthake ca Saṁ-Ṭṭha 2. 225 piṭṭhe ca natthi.



ဝါဏိဇာ အနောဇာဒေဝိယာ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဏ္ဏံ ဒဿေသုံ။ သာ တံ ဝါစေတွာ “ရညာ တုမှာကံ ဗဟူ ကဟာပဏာ[1] ဒိန္နာ၊ ကိံ တုမှေဟိ ကတံ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပိယသာသနံ ဒေဝိ အာနီတန္တိ။ အမှေပိ သက္ကာ တာတာ သုဏာပေတုန္တိ။ သက္ကာ ဒေဝိ၊ ဥစ္ဆိဋ္ဌမုခေဟိ ပန ဝတ္တုံ န သက္ကာတိ။ သာ သုဝဏ္ဏဘိင်္ဂါရေန ဥဒကံ ဒါပေသိ။ တေ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ရညော အာရောစိတနိယာမေနေဝ အာရောစေသုံ။ သာပိ တံ သုတွာ ဥပ္ပန္နပါမောဇ္ဇာ တေနေဝ နယေန ဧကေကသ္မိံ ပဒေ တိက္ခတ္တုံ ပဋိညံ ဂဟေတွာ[2] ပဋိညာဂဏနာယ တီဏိ တီဏိ ကတွာ[3] နဝ သတသဟဿာနိ အဒါသိ။ ဝါဏိဇာ သဗ္ဗာနိပိ ဒွါဒသ သတသဟဿာနိ လဘိံသု။ အထ နေ “ရာဇာ ကဟံ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ နိက္ခန္တော ဒေဝီတိ။ “တေန ဟိ တာတာ တုမှေ ဂစ္ဆထာ”တိ ဥယျောဇေတွာ ရညာ သဒ္ဓိံ ဂတာနံ အမစ္စာနံ မာတုဂါမေ ပက္ကောသာပေတွာ “တုမှေ အတ္တနော သာမိကာနံ ဂတဋ္ဌာနံ ဇာနာထ အမ္မာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဇာနာမ အယျေ၊ ရညာ သဒ္ဓိံ ဥယျာနကီဠံ ဂတာတိ။ အာမ အမ္မာ ဂတာ၊ တတ္ထ ပန ဂန္တွာ “ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော၊ ဓမ္မော ဥပ္ပန္နော၊ သံဃော ဥပ္ပန္နော”တိ သုတွာ “ဒသဗလဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမာ”တိ ဂတာ၊ တုမှေ ကိံ ကရိဿထာတိ။ တုမှေ ပန အယျေ ကိံ ကတ္တုကာမာတိ။ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ န တေဟိ ဝန္တဝမနံ ဇိဝှဂ္ဂေ ဌပေယျန္တိ။ “ယဒိ ဧဝံ, မယမ္ပိ ပဗ္ဗဇိဿာမာ”တိ သဗ္ဗာပိ ရထေ ယောဇေတွာ နိက္ခမိံသု။

ရာဇာပိ အမစ္စသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ ဂင်္ဂါတီရံ ပါပုဏိ၊ တသ္မိံ သမယေ ဂင်္ဂါ ပူရာ ဟောတိ။ အထ နံ ဒိသွာ “အယံ ဂင်္ဂါ ပူရာ ဟောတိ စဏ္ဍမစ္ဆာကိဏ္ဏာ၊ အမှေဟိ စ သဒ္ဓိံ အာဂတာ ဒါသာ ဝါ မနုဿာ ဝါ နတ္ထိ၊ ယေ နော နာဝံ ဝါ ဥဠုမ္ပံ ဝါ ကတွာ ဒဒေယျုံ။ ဧတဿ ပန သတ္ထု ဂုဏာ နာမ ဟေဋ္ဌာ အဝီစိတော ဥပရိ ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ပတ္ထဋာ။ သစေ ဧသ သတ္ထာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ဣမေသံ အဿာနံ ခုရပိဋ္ဌာနိ မာ တေမေန္တူ”တိ ဥဒကပိဋ္ဌေန အဿေ ပက္ခန္ဒာပေသုံ။ ဧကဿ အဿဿာပိ ခုရပိဋ္ဌမတ္တံ န တေမိ၊ ရာဇမဂ္ဂေန ဂစ္ဆန္တာ ဝိယ ပရတီရံ ပတွာ ပရတော အညံ မဟာနဒိံ ပါပုဏိံသု။ (“ဒုတိယာ ကိန္နာမာ”တိ ပုစ္ဆိ။ နီလဝါဟိနီ နာမ ဂမ္ဘီရတောပိ ပုထုလတောပိ အဍ္ဎယောဇနမတ္တာ ဒေဝါတိ။)[4] တတ္ထ အညာ သစ္စကိရိယာ နတ္ထိ၊ တာယ ဧဝ

၁-ပဏ္ဏာကာရ (က) ၂-ဂါဟာပေတွာ (သျာ) ၃-ဒတွာ (သျာ)
၄-( ) ဧတ္ထန္တရေ ပါဌော သီဟဠပေါတ္ထကေ စ သံ-ဋ္ဌ ၂-၂၂၅-ပိဋ္ဌေ စ နတ္ထိ။

saccakiriyāya tampi aḍḍhayojanavitthāraṁ nadiṁ atikkamiṁsu. Atha tatiyaṁ Candabhāgaṁ nāma mahānadiṁ patvā tampi tāya eva saccakiriyāya atikkamiṁsu.

Satthāpi taṁdivasaṁ paccūsasamaye mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya lokaṁ olokento "ajja Mahākappino tiyojanasatikaṁ rajjaṁ pahāya amaccasahassaparivāro mama santike pabbajituṁ āgacchatī"ti[1] disvā "mayā tesaṁ paccuggamanaṁ kātuṁ yuttan"ti pātova sarīrapaṭijagganaṁ katvā bhikkhusaṁghaparivāro Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto "sayameva pattacīvaraṁ gahetvā ākāse uppatitvā candabhāgāya tīre tesaṁ uttaraṇatittha-abhimukhaṭṭhāne mahānigrodharukkho atthi, tattha pallaṅkena nisīditvā parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā chabbaṇṇabuddharasmiyo vissajjesi. Te tena titthena uttarantā Buddharasmiyo ito cito ca dhāvantiyo oloketvā Dasabalassa puṇṇacandasassirikaṁ mukhaṁ disvā "yaṁ Satthāraṁ uddissa mayaṁ pabbajitā, addhā so eso"ti dassaneneva niṭṭhaṁ gantvā diṭṭhaṭṭhānato paṭṭhāya oṇamitvā vandamānā āgamma Satthāraṁ vandiṁsu. Rājā gopphakesu gahetvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi saddhiṁ amaccasahassena. Satthā tesaṁ dhammakathaṁ kathesi. Desanāpariyosāne sabbeva arahatte patiṭṭhāya Satthāraṁ pabbajjaṁ yāciṁsu. Satthā "pubbe ime cīvaradānassa dinnattā attano pattacīvarāni gahetvāva āgatā"ti suvaṇṇavaṇṇaṁ hatthaṁ pasāretvā "etha bhikkhavo, svākkhāto dhammo, caratha brahmacariyaṁ sammā dukkhassa antakiriyāyā"ti āha. Sāva tesaṁ āyasmantānaṁ pabbajjā ca upasampadā ca ahosi, vassasaṭṭhikattherā[2] viya Satthāraṁ parivārayiṁsu.

Anojāpi devī rathasahassaparivārā Gaṅgātīraṁ patvā rañño atthāya[3] ābhataṁ nāvaṁ vā uḷumpaṁ vā adisvā attano byattatāya cintesi "rājā saccakiriyaṁ katvā gato bhavissati, so pana Satthā na kevalaṁ tesaṁyeva atthāya nibbatto, sace so Satthā Sammāsambuddho, amhākaṁ rathā mā udake nimujjiṁsū"ti udakapiṭṭhena rathe pakkhandāpesi. Rathānaṁ nemivaṭṭimattampi na temi. Dutiyanadimpi tatiyanadimpi teneva saccakārena uttari. Uttaramānā eva ca nigrodharukkhamūle

1. Āgacchissatīti (Sī, Syā) 2. Vassasatikattherā (Sī) 3. Uttaraṇatthāya (Syā, Ka)



သစ္စကိရိယာယ တမ္ပိ အဍ္ဎယောဇနဝိတ္ထာရံ နဒိံ အတိက္ကမိံသု။ အထ တတိယံ စန္ဒဘာဂံ နာမ မဟာနဒိံ ပတွာ တမ္ပိ တာယ ဧဝ သစ္စကိရိယာယ အတိက္ကမိံသု။

သတ္ထာပိ တံဒိဝသံ ပစ္စူသသမယေ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ လောကံ ဩလောကေန္တော "အဇ္ဇ မဟာကပ္ပိနော တိယောဇနသတိကံ ရဇ္ဇံ ပဟာယ အမစ္စသဟဿပရိဝါရော မမ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတုံ အာဂစ္ဆတီ"တိ[၁] ဒိသွာ "မယာ တေသံ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကာတုံ ယုတ္တ"န္တိ ပါတောဝ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော သာဝတ္ထိယံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော သယမေဝ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ စန္ဒဘာဂါယ တီရေ တေသံ ဥတ္တရဏတိတ္ထအဘိမုခဋ္ဌာနေ မဟာနိဂြောဓရုက္ခော အတ္ထိ၊ တတ္ထ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိတွာ ပရိမုခံ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဏဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တေ တေန တိတ္ထေန ဥတ္တရန္တာ ဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဣတော စိတော စ ဓာဝန္တိယော ဩလောကေတွာ ဒသဗလဿ ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကံ မုခံ ဒိသွာ "ယံ သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိဿ မယံ ပဗ္ဗဇိတာ၊ အဒ္ဓါ သော ဧသော"တိ ဒဿနေနေဝ နိဋ္ဌံ ဂန္တွာ ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ ဩဏမိတွာ ဝန္ဒမာနာ အာဂမ္မ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိံသု။ ရာဇာ ဂေါပ္ဖကေသု ဂဟေတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ သဒ္ဓိံ အမစ္စသဟဿေန။ သတ္ထာ တေသံ ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သဗ္ဗေဝ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာယ သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိံသု။ သတ္ထာ "ပုဗ္ဗေ ဣမေ စီဝရဒါနဿ ဒိန္နတ္တာ အတ္တနော ပတ္တစီဝရာနိ ဂဟေတွာဝ အာဂတာ"တိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ "ဧထ ဘိက္ခဝေါ, သွာက္ခာတော ဓမ္မော၊ စရထ ဗြဟ္မစရိယံ သမ္မာ ဒုက္ခဿ အန္တကိရိယာယာ"တိ အာဟ။ သာဝ တေသံ အာယသ္မန္တာနံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ စ ဥပသမ္ပဒါ စ အဟောသိ၊ ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရာ[၂] ဝိယ သတ္ထာရံ ပရိဝါရယိံသု။

အနောဇာပိ ဒေဝီ ရထသဟဿပရိဝါရာ ဂင်္ဂါတီရံ ပတွာ ရညော အတ္ထာယ[၃] အာဘတံ နာဝံ ဝါ ဥဠုမ္ပံ ဝါ အဒိသွာ အတ္တနော ဗျတ္တတာယ စိန္တေသိ "ရာဇာ သစ္စကိရိယံ ကတွာ ဂတော ဘဝိဿတိ၊ သော ပန သတ္ထာ န ကေဝလံ တေသံယေဝ အတ္ထာယ နိဗ္ဗတ္တော၊ သစေ သော သတ္ထာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ အမှာကံ ရထာ မာ ဥဒကေ နိမုဇ္ဇိံသူ"တိ ဥဒကပိဋ္ဌေန ရထေ ပက္ခန္ဒာပေသိ။ ရထာနံ နေမိဝဋ္ဋိမတ္တမ္ပိ န တေမိ။ ဒုတိယနဒိမ္ပိ တတိယနဒိမ္ပိ တေနေဝ သစ္စကာရေန ဥတ္တရိ။ ဥတ္တရမာနာ ဧဝ စ နိဂြောဓရုက္ခမူလေ

၁-အာဂစ္ဆိဿတီတိ (သီ၊ သျာ) ၂-ဝဿသတိကတ္ထေရာ (သီ) ၃-ဥတ္တရဏတ္ထာယ (သျာ၊ က)

Satthāraṁ addasa. Satthāpi “imāsaṁ attano sāmike passantīnaṁ chandarāgo uppajjitvā maggaphalānaṁ antarāyaṁ kareyya, dhammaṁ sotuṁ ca na sakkhissantī”ti yathā aññamaññaṁ na passanti, tathā akāsi. Tā sabbāpi titthato uttaritvā Dasabalaṁ vanditvā nisīdiṁsu. Satthā tāsaṁ dhammakathaṁ kathesi. Desanāpariyosāne sabbā sotāpattiphale patiṭṭhāya aññamaññaṁ passiṁsu. Satthā “Uppalavaṇṇā āgacchatū”ti cintesi. Therī āgantvā sabbā pabbājetvā ādāya bhikkhuni-upassayaṁ gatā, Satthā bhikkhusahassaṁ gahetvā ākāsena Jetavanaṁ agamāsi.

Athāyaṁ Mahākappinatthero attano kiccaṁ matthakappattaṁ ñatvā appossukko hutvā phalasamāpattisukhena vītināmento araññagatopi rukkhamūlagatopi suññāgāragatopi “aho sukhaṁ aho sukhan”ti abhiṇhaṁ[1] udānaṁ udānesi. Bhikkhū kathaṁ uppādesuṁ “Kappinatthero rajjasukhaṁ anussaranto udānaṁ udānetī”ti. Te Tathāgatassa ārocesuṁ. Bhagavā “mama putto maggasukhaṁ phalasukaṁ ārabbha udānaṁ udānesī”ti vatvā Dhammapade imaṁ gāthamāha—

“Dhammapīti sukhaṁ seti, vippasannena cetasā.
Ariyappavedite dhamme, sadā ramati paṇḍito”ti[2].

Athekadivasaṁ Satthā tassa antevāsikabhikkhusahassaṁ āmantetvā āha “kacci vo bhikkhave ācariyo dhammaṁ desetī”ti. Na Bhagavā deseti, appossukko diṭṭhadhammasukhavihāraṁ anuyutto viharati, kassaci ovādamattampi na detīti. Satthā taṁ pakkosāpetvā “saccaṁ kira tvaṁ Kappina antevāsikānaṁ ovādamattampi na desī”ti. Saccaṁ Bhagavā ti. Brāhmaṇa mā evaṁ kari, ajja paṭṭhāya antevāsikānaṁ dhammaṁ desehīti. “Sādhu bhante”ti thero Satthu kathaṁ siravarena sampaṭicchitvā ekasamodhāneyeva samaṇasahassassa dhammaṁ desetvā sabbe arahattaṁ pāpesi. Aparabhāge Satthā saṁghamajjhe nisinno paṭipāṭiyā there ṭhānantaresu ṭhapento Mahākappinattheraṁ bhikkhu-ovādakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

1. Abhikkhaṇaṁ (Sī)
2. Khu 1. 24 piṭṭhe Dhammapade.



သတ္ထာရံ အဒ္ဒသ။ သတ္ထာပိ “ဣမာသံ အတ္တနော သာမိကေ ပဿန္တီနံ ဆန္ဒရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ မဂ္ဂဖလာနံ အန္တရာယံ ကရေယျ၊ ဓမ္မံ သောတုံ စ န သက္ခိဿန္တီ”တိ ယထာ အညမညံ န ပဿန္တိ၊ တထာ အကာသိ။ တာ သဗ္ဗာပိ တိတ္ထတော ဥတ္တရိတွာ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တာသံ ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သဗ္ဗာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ အညမညံ ပဿိံသု။ သတ္ထာ “ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ အာဂစ္ဆတူ”တိ စိန္တေသိ။ ထေရီ အာဂန္တွာ သဗ္ဗာ ပဗ္ဗာဇေတွာ အာဒါယ ဘိက္ခုနိဥပဿယံ ဂတာ၊ သတ္ထာ ဘိက္ခုသဟဿံ ဂဟေတွာ အာကာသေန ဇေတဝနံ အဂမာသိ။

အထာယံ မဟာကပ္ပိနတ္ထေရော အတ္တနော ကိစ္စံ မတ္ထကပ္ပတ္တံ ဉတွာ အပ္ပေါဿုက္ကော ဟုတွာ ဖလသမာပတ္တိသုခေန ဝီတိနာမေန္တော အရညဂတောပိ ရုက္ခမူလဂတောပိ သုညာဂါရဂတောပိ “အဟော သုခံ အဟော သုခ”န္တိ အဘိဏှံ[၁] ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဘိက္ခူ ကထံ ဥပ္ပါဒေသုံ “ကပ္ပိနတ္ထေရော ရဇ္ဇသုခံ အနုဿရန္တော ဥဒါနံ ဥဒါနေတီ”တိ။ တေ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ။ ဘဂဝါ “မမ ပုတ္တော မဂ္ဂသုခံ ဖလသုခံ အာရဗ္ဘ ဥဒါနံ ဥဒါနေသီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မပဒေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ဓမ္မပီတိ သုခံ သေတိ၊ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ။
အရိယပ္ပဝေဒိတေ ဓမ္မေ၊ သဒါ ရမတိ ပဏ္ဍိတော”တိ[၂]။

အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ တဿ အန္တေဝါသိကဘိက္ခုသဟဿံ အာမန္တေတွာ အာဟ “ကစ္စိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ အာစရိယော ဓမ္မံ ဒေသေတီ”တိ။ န ဘဂဝါ ဒေသေတိ၊ အပ္ပေါဿုက္ကော ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ အနုယုတ္တော ဝိဟရတိ၊ ကဿစိ ဩဝါဒမတ္တမ္ပိ န ဒေတီတိ။ သတ္ထာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ကပ္ပိန အန္တေဝါသိကာနံ ဩဝါဒမတ္တမ္ပိ န ဒေသီ”တိ။ သစ္စံ ဘဂဝါတိ။ ဗြာဟ္မဏ မာ ဧဝံ ကရိ၊ အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ အန္တေဝါသိကာနံ ဓမ္မံ ဒေသေဟီတိ။ “သာဓု ဘန္တေ”တိ ထေရော သတ္ထု ကထံ သိရဝရေန သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဧကသမော-ဓာနေယေဝ သမဏသဟဿဿ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ သဗ္ဗေ အရဟတ္တံ ပါပေသိ။ အပရဘာဂေ သတ္ထာ သံဃမဇ္ဈေ နိသိန္နော ပဋိပါဋိယာ ထေရေ ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော မဟာကပ္ပိနတ္ထေရံ ဘိက္ခုဩဝါဒကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

၁-အဘိက္ခဏံ (သီ)
၂-ခု ၁-၂၄-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

## 8. Sāgatattheravatthu

232. Dasame **tejodhātukusalānan**ti tejodhātuṁ samāpajjituṁ kusalānaṁ Sāgatatthero aggoti dasseti. Ayañhi thero tejodhātusamāpattiyā Ambatitthanāgassa tejasā tejaṁ pariyādiyitvā taṁ nāgaṁ nibbisevanaṁ akāsi. Tasmā tejodhātukusalānaṁ aggo nāma jāto.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gahetvā aparabhāge Satthu dhammadesanaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ tejodhātukusalānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ brāhmaṇakule nibbatti[1], Sāgatamāṇavotissa nāmaṁ akaṁsu. So aparabhāge Satthu dhammadesanaṁ sutvā paṭiladdhasaddho pabbajitvā aṭṭha samāpattiyo nibbattetvā tattha vasībhāvaṁ pāpuṇi.

Athekadivasaṁ Satthā cārikaṁ caramāno Kosambinagarasamīpaṁ agamāsi. Tena ca samayena nadītitthe porāṇakanāvikassa bahū āgantukagamikā verino hutvā taṁ pothetvā mārayiṁsu. So viruddhena cittena patthanaṁ paṭṭhapetvā[2] tasmiṁyeva titthe mahānubhāvo nāgarājā hutvā nibbatto. So viruddhacittattā akāleyeva vassāpeti, kāle pana na vassāpeti, sassāni na sammā sampajjanti. Sakalaraṭṭhavāsino ca tassa vūpasamanatthaṁ anusaṁvaccharaṁ balikammaṁ karonti[3], vasanatthāya cassa ekaṁ gehaṁ akaṁsu. Satthāpi teneva titthena uttaritvā bhikkhusaṁghaparivuto "tasmiṁyeva padese rattiṁ vasissāmī"ti agamāsi.

Athāyaṁ thero "caṇḍo kirettha nāgarājā"ti sutvā "imaṁ nāgarājānaṁ dametvā nibbisevanaṁ katvā Satthu vasanaṭṭhānaṁ pariyādetuṁ vaṭṭatī"ti nāgarājassa vasanaṭṭhānaṁ pavisitvā pallaṅkaṁ ābhujitvā nisīdi. Nāgo kujjhitvā "konāmāyaṁ muṇḍako mayhaṁ vasanaṭṭhānaṁ pavisitvā nisinno"ti dhūpāyi, thero uttaritaraṁ dhūpāyi[4]. Nāgo pajjali, theropi uttaritaraṁ pajjalitvā tassa tejaṁ pariyādiyi. So "mahanto

1. Nibbatto (Ka) 2. Patthetvā (Ka) 3. Karontā (Syā) 4. Dhūmāyi (Syā)



## သာဂတတ္ထေရဝတ္ထု

၂၃၂။ ဒသမေ **တေဇောဓာတုကုသလာနန္တိ** တေဇောဓာတုံ သမာပဇ္ဇိတုံ ကုသလာနံ သာဂတတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ အယဉှိ ထေရော တေဇောဓာတုသမာပတ္တိယာ အမ္ဗတိတ္ထနာဂဿ တေဇသာ တေဇံ ပရိယာဒိယိတွာ တံ နာဂံ နိဗ္ဗိသေဝနံ အကာသိ။ တသ္မာ တေဇောဓာတုကုသလာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ— အယမ္ပိ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ တေဇောဓာတုကုသလာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေ သာဝတ္ထိယံ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ[၁]၊ သာဂတမာဏဝေါတိဿ နာမံ အကံသု။ သော အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိတွာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ တတ္ထ ဝသီဘာဝံ ပါပုဏိ။

အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ စာရိကံ စရမာနော ကောသမ္ဗိနဂရသမီပံ အဂမာသိ။ တေန စ သမယေန နဒီတိတ္ထေ ပေါရာဏကနာဝိကဿ ဗဟူ အာဂန္တုကဂမိကာ ဝေရိနော ဟုတွာ တံ ပေါထေတွာ မာရယိံသု။ သော ဝိရုဒ္ဓေန စိတ္တေန ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေတွာ[၂] တသ္မိံယေဝ တိတ္ထေ မဟာနုဘာဝေါ နာဂရာဇာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော။ သော ဝိရုဒ္ဓစိတ္တတ္တာ အကာလေယေဝ ဝဿာပေတိ၊ ကာလေ ပန န ဝဿာပေတိ၊ သဿာနိ န သမ္မာ သမ္ပဇ္ဇန္တိ။ သကလရဋ္ဌဝါသိနော စ တဿ ဝူပသမနတ္ထံ အနုသံဝစ္ဆရံ ဗလိကမ္မံ ကရောန္တိ[၃]၊ ဝသနတ္ထာယ စဿ ဧကံ ဂေဟံ အကံသု။ သတ္ထာပိ တေနေဝ တိတ္ထေန ဥတ္တရိတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော "တသ္မိံယေဝ ပဒေသေ ရတ္တိံ ဝသိဿာမီ"တိ အဂမာသိ။

အထာယံ ထေရော "စဏ္ဍော ကိရေတ္ထ နာဂရာဇာ"တိ သုတွာ "ဣမံ နာဂရာဇာနံ ဒမေတွာ နိဗ္ဗိသေဝနံ ကတွာ သတ္ထု ဝသနဋ္ဌာနံ ပရိယာဒေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ နာဂရာဇဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဝိသိတွာ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒိ။ နာဂေါ ကုဇ္ဈိတွာ "ကောနာမာယံ မုဏ္ဍကော မယှံ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဝိသိတွာ နိသိန္နော"တိ ဓူပါယိ၊ ထေရော ဥတ္တရိတရံ ဓူပါယိ[၄]။ နာဂေါ ပဇ္ဇလိ၊ ထေရောပိ ဥတ္တရိတရံ ပဇ္ဇလိတွာ တဿ တေဇံ ပရိယာဒိယိ။ သော "မဟန္တော

၁-နိဗ္ဗတ္တော (က) ၂-ပတ္ထေတွာ (က) ၃-ကရောန္တာ (သျာ) ၄-ဓူမာယိ (သျာ)

vatāyaṁ bhikkhū”ti therassa pādamūle nipatitvā[1] “bhante tumhākaṁ saraṇaṁ gacchāmī”ti āha. Mayhaṁ saraṇagamanakiccaṁ natthi, Dasabalassa saraṇaṁ gacchāti. So “sādhū”ti saraṇagato hutvā ( )[2] tato paṭṭhāya na kañci viheṭheti, devampi sammā vassāpeti, sassāni sammā sampajjanti.

Kosambivāsino “ayyena kira Sāgatena Ambatitthanāgo damito”ti sutvā Satthu āgamanaṁ udikkhamānā Dasabalassa mahāsakkāraṁ sajjayiṁsu. Te Dasabalassa mahāsakkāraṁ katvā chabbaggiyānaṁ vacanena sabbagehesu kāpotikaṁ pasannaṁ paṭiyādetvā punadivase Sāgatattherassa piṇḍāya carantassa gehe gehe thokaṁ thokaṁ adaṁsu. Thero apaññatte sikkhāpade manussehi yāciyamāno gehe gehe

---

1. Nipajjitvā (Sī, Syā)

2. (So gacchatīti saraṇaṁ, nibbānārammaṇampi ca.
Vilīnacittaṁ unnataṁ, dibbe sotaṁ nirantaraṁ.

Pavaraṁ sokadvayañce, kasiṇaṁ nīla-ādikaṁ.
Sokātikkantaṁ vacanaṁ, samayā yugalaṁ subhaṁ.

Dibbacakkhu paññācakkhu, samantacakkhu dhammikaṁ.
Maṁsacakkhu gotrabhūñāṇe, catumaggañca yānikaṁ.

Maggaphalaṁ vimuttañca, pavaraṁ gaṇakadvayaṁ.
Nava lokuttarā dantā, varaṇaṁ pavaraṁ madaṁ.

Sattatiṁsavaraṁ bodhi, pakkhañāṇañca dantalaṁ.
Catumaggañca ñāṇañca, vilāsitaṁ caturādhakaṁ.

Catusaccañca divañca, appaṭihatañca ñāṇaṁ.
Pavaraṁ pāṇukañceva, anuttaravimuttakaṁ.

Vimuttādhikaṁ kattañca, tilakkhaṇavipassanaṁ.
Ñāṇañca pavaracchedaṁ, vilāsitaṁ gavirājitaṁ.

Catuvesārajjaṁ bāhañca, dasa santi ca ñāṇakaṁ.
Dhanaṁ yugalaṁ pavaraṁ, dasakulañca ñāṇakaṁ.

Pavaramajjhimaṅgañca, samuppādañca nābhikaṁ.
Hirottappapaṁsukūlaṁ, chāditaṁ kāyasaṁvaraṁ.

Satipaṭṭhānacīvaraṁ, kāyabandhanavijjakaṁ.
Caturiddhipādapādañca, Buddho iti virāgatoti.
Bhagavā sabbaññutaṁ sīsaṁ gato.) (Ka)



ဝတာယံ ဘိက္ခူ”တိ ထေရဿ ပါဒမူလေ နိပတိတွာ[၁] “ဘန္တေ တုမှာကံ သရဏံ ဂစ္ဆာမီ”တိ အာဟ။ မယှံ သရဏဂမနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ဒသဗလဿ သရဏံ ဂစ္ဆာတိ။ သော “သာဓူ”တိ သရဏဂတော ဟုတွာ ( )[၂] တတော ပဋ္ဌာယ န ကဉ္စိ ဝိဟေဌေတိ၊ ဒေဝမ္ပိ သမ္မာ ဝဿာပေတိ၊ သဿာနိ သမ္မာ သမ္ပဇ္ဇန္တိ။

ကောသမ္ဗိဝါသိနော “အယျေန ကိရ သာဂတေန အမ္ဗတိတ္ထနာဂေါ ဒမိတော”တိ သုတွာ သတ္ထု အာဂမနံ ဥဒိက္ခမာနာ ဒသဗလဿ မဟာသက္ကာရံ သဇ္ဇယိံသု။ တေ ဒသဗလဿ မဟာသက္ကာရံ ကတွာ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာနံ ဝစနေန သဗ္ဗဂေဟေသု ကာပေါတိကံ ပသန္နံ ပဋိယာဒေတွာ ပုနဒိဝသေ သာဂတတ္ထေရဿ ပိဏ္ဍာယ စရန္တဿ ဂေဟေ ဂေဟေ ထောကံ ထောကံ အဒံသု။ ထေရော အပညတ္တေ သိက္ခာပဒေ မနုဿေဟိ ယာစိယမာနော ဂေဟေ ဂေဟေ

---

၁- နိပဇ္ဇိတွာ (သီ၊ သျာ)

၂- (သော ဂစ္ဆတီတိ သရဏံ၊ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏမ္ပိ စ။
ဝိလီနစိတ္တံ ဥန္နတံ၊ ဒိဗ္ဗေ သောတံ နိရန္တရံ။

ပဝရံ သောကဒွယဉ္စေ၊ ကသိဏံ နီလအာဒိကံ။
သောကာတိက္ကန္တံ ဝစနံ၊ သမယာ ယုဂလံ သုဘံ။

ဒိဗ္ဗစက္ခု ပညာစက္ခု၊ သမန္တစက္ခု ဓမ္မိကံ။
မံသစက္ခု ဂေါတြဘူဉာဏေ၊ စတုမဂ္ဂဉ္စ ယာနိကံ။

မဂ္ဂဖလံ ဝိမုတ္တဉ္စ၊ ပဝရံ ဂဏကဒွယံ။
နဝ လောကုတ္တရာ ဒန္တာ၊ ဝရဏံ ပဝရံ မဒံ။

သတ္တတိံသဝရံ ဗောဓိ၊ ပက္ခဉာဏဉ္စ ဒန္တလံ။
စတုမဂ္ဂဉ္စ ဉာဏဉ္စ၊ ဝိလာသိတံ စတုရာဓကံ။

စတုသစ္စဉ္စ ဒိဝဉ္စ၊ အပ္ပဋိဟတဉ္စ ဉာဏံ။
ပဝရံ ပါဏုကဉ္စေဝ၊ အနုတ္တရဝိမုတ္တကံ။

ဝိမုတ္တာဓိကံ ကတ္တဉ္စ၊ တိလက္ခဏဝိပဿနံ။
ဉာဏဉ္စ ပဝရစ္ဆေဒံ၊ ဝိလာသိတံ ဂဝိရာဇိတံ။

စတုဝေသာရဇ္ဇံ ဗာဟဉ္စ၊ ဒသ သန္တိ စ ဉာဏကံ။
ဓနံ ယုဂလံ ပဝရံ၊ ဒသကုလဉ္စ ဉာဏကံ။

ပဝရမဇ္ဈိမင်္ဂဉ္စ၊ သမုပ္ပါဒဉ္စ နာဘိကံ။
ဟိရောတ္တပ္ပပံသုကူလံ၊ ဆာဒိတံ ကာယသံဝရံ။

သတိပဋ္ဌာနစီဝရံ၊ ကာယဗန္ဓနဝိဇ္ဇကံ။
စတုရိဒ္ဓိပါဒပါဒဉ္စ၊ ဗုဒ္ဓေါ ဣတိ ဝိရာဂတောတိ။
ဘဂဝါ သဗ္ဗညုတံ သီသံ ဂတော။) (က)

thokaṁ thokaṁ pivitvā avidūraṁ[1] gantvāva anāhārikabhāvena[2] satiṁ vissajjetvā saṅkāraṭṭhāne pati.

Satthā katabhattakicco nikkhamanto taṁ disvā gāhāpetvā vihāraṁ gantvā vigarahitvā sikkhāpadaṁ paññāpesi. So punadivase satiṁ labhitvā attanā katakāraṇaṁ sutvā accayaṁ desetvā Dasabalaṁ khamāpetvā uppannasaṁvego vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇi. Evaṁ vatthu vinaye[3] samuṭṭhitaṁ. Taṁ tattha āgatanayeneva vitthārato veditabbaṁ. Aparabhāge pana Satthā Jetavane mahāvihāre nisīditvā paṭipāṭiyā there ṭhānantaresu ṭhapento Sāgatattheraṁ tejodhātukusalānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Rādhattheravatthu

233. Ekādasame **paṭibhāneyyakānan**ti Satthu dhammadesanāpaṭibhānassa paccayabhūtānaṁ paṭibhānajanakānaṁ bhikkhūnaṁ[4] Rādhatthero aggoti dasseti. Therassa hi diṭṭhisamudācārañca okappaniyasaddhañca āgamma Dasabalassa navanavā dhammadesanā paṭibhāti. Tasmā thero paṭibhāneyyakānaṁ aggo nāma jāto.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbattitvā aparabhāge Satthu dhammadesanaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ paṭibhāneyyakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So yāvajīvaṁ Tathāgataṁ paricaritvā devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Rājagahanagare brāhmaṇakule paṭisandhiṁ gaṇhi, Rādhamāṇavotissa nāmaṁ akaṁsu.

So mahallakakāle attano puttadārena abahumato[5] "pabbajitvā kālaṁ vītināmessāmī"ti vihāraṁ gantvā there pabbajjaṁ yāci, "jiṇṇo mahallakabrāhmaṇo"ti na koci pabbājetuṁ icchi. Athekadivasaṁ brāhmaṇo Satthu santikaṁ gantvā paṭisanthāraṁ katvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā tassa upanissayasampattiṁ disvā kathaṁ samuṭṭhāpetukāmo "kiṁ brāhmaṇa puttadārā taṁ paṭijaggantī"ti. Kuto bho Gotama paṭijagganaṁ,

1. Satthu avidūraṁ (Sī) 2. Anarahabhāvena (Sī), anāhārakabhāvena (Syā)
3. Vi 2. 144 piṭṭhe. 4. Paṭibhānakabhikkhūnaṁ (Ka) 5. Abahumāno (Syā, Ka)



ထောကံ ထောကံ ပိဝိတွာ အဝိဒူရံ[1] ဂန္တွာဝ အနာဟာရိကဘာဝေန[2] သတိံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ ပတိ။

သတ္ထာ ကတဘတ္တကိစ္စော နိက္ခမန္တော တံ ဒိသွာ ဂါဟာပေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဝိဂရဟိတွာ သိက္ခာပဒံ ပညာပေသိ။ သော ပုနဒိဝသေ သတိံ လဘိတွာ အတ္တနာ ကတကာရဏံ သုတွာ အစ္စယံ ဒေသေတွာ ဒသဗလံ ခမာပေတွာ ဥပ္ပန္နသံဝေဂေါ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဧဝံ ဝတ္ထု ဝိနယေ[3] သမုဋ္ဌိတံ။ တံ တတ္ထ အာဂတနယေနေဝ ဝိတ္ထာရတော ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အပရဘာဂေ ပန သတ္ထာ ဇေတဝနေ မဟာဝိဟာရေ နိသီဒိတွာ ပဋိပါဋိယာ ထေရေ ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော သာဂတတ္ထေရံ တေဇောဓာတုကုသလာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## ရာဓတ္ထေရဝတ္ထု

၂၃၃။ ဧကာဒသမေ **ပဋိဘာနေယျကာန**န္တိ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနာပဋိဘာနဿ ပစ္စယဘူတာနံ ပဋိဘာနဇနကာနံ ဘိက္ခူနံ[4] ရာဓတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ ထေရဿ ဟိ ဒိဋ္ဌိသမုဒါစာရဉ္စ ဩကပ္ပနိယသဒ္ဓဉ္စ အာဂမ္မ ဒသဗလဿ နဝနဝါ ဓမ္မဒေသနာ ပဋိဘာတိ။ တသ္မာ ထေရော ပဋိဘာနေယျကာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ— အယမ္ပိ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ပဋိဘာနေယျကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ယာဝဇီဝံ တထာဂတံ ပရိစရိတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေ ရာဇဂဟနဂရေ ဗြာဟ္မဏကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ ရာဓမာဏဝေါတိဿ နာမံ အကံသု။

သော မဟလ္လကကာလေ အတ္တနော ပုတ္တဒါရေန အဗဟုမတော[5] "ပဗ္ဗဇိတွာ ကာလံ ဝီတိနာမေဿာမီ"တိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ထေရေ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ၊ "ဇိဏ္ဏော မဟလ္လကဗြာဟ္မဏော"တိ န ကောစိ ပဗ္ဗာဇေတုံ ဣစ္ဆိ။ အထေကဒိဝသံ ဗြာဟ္မဏော သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တဿ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ ကထံ သမုဋ္ဌာပေတုကာမော "ကိံ ဗြာဟ္မဏ ပုတ္တဒါရာ တံ ပဋိဇဂ္ဂန္တီ"တိ။ ကုတော ဘော ဂေါတမ ပဋိဇဂ္ဂနံ၊

၁-သတ္ထု အဝိဒူရံ (သီ) ၂-အနရဟာဘာဝေန (သီ)၊ အနာဟာရကဘာဝေန (သျာ)
၃-ဝိ ၂-၁၄၄-ပိဋ္ဌေ။ ၄-ပဋိဘာနကဘိက္ခူနံ (က) ၅-အဗဟုမာနော (သျာ၊ က)

mahallakoti maṁ bahi nīhariṁsu. Kiṁ pana te brāhmaṇa pabbajituṁ na vaṭṭatīti. Ko maṁ bho Gotama pabbājessati, mahallakabhāvena maṁ na koci icchatīti. Satthā Sāriputtattherassa saññaṁ adāsi, thero Satthu vacanaṁ sirasā sampaṭicchitvā Rādhabrāhmaṇaṁ pabbājetvā cintesi “Satthā imaṁ brāhmaṇaṁ Sādarena[1] pabbajāpesi, na kho me etaṁ anādarena parihārituṁ vaṭṭatī”ti Rādhattheraṁ ādāya gāmakāvāsaṁ agamāsi. Tatrassa adhunā pabbajitattā kicchalābhisa thero attano pattaṁ āvāsaṁ deti, attano pattaṁ paṇītapiṇḍapātampi tasseva datvā sayaṁ piṇḍāya carati. Rādhatthero senāsanasappāyañca bhojanasappāyañca labhitvā Sāriputtattherassa santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā nacirasseva arahattaṁ pāpuṇi.

Atha naṁ thero gahetvā Dasabalaṁ passituṁ āgato. Satthā jānantova pucchi “yo te mayā Sāriputta nissitako dinno, kīdisaṁ tassa, na ukkaṇṭhatī”ti. Bhante sāsane abhiramitabhikkhu[2] nāma evarūpo bhaveyyāti. Athāyasmato Sāriputtassa “Sāriputtatthero kataññū katavedī”ti saṁghamajjhe kathā udapādi. Taṁ sutvā Satthā bhikkhū āmantesi “anacchariyaṁ bhikkhave Sāriputtassa idāni kataññūkataveditā, so atīte ahetukapaṭisandhiyaṁ nibbattopi kataññūkatavedīyeva ahosī”ti. Katarasmiṁ kāle Bhagavā ti.

Atīte bhikkhave pabbatapādamhi pañcasatamattā vaḍḍhakipurisā mahā-araññaṁ pavisitvā dabbasambhāre chinditvā mahā-uḷumpaṁ bandhitvā nadiyā otārenti. Atheko hatthināgo ekasmiṁ visamaṭṭhāne soṇḍāya sākhaṁ gaṇhanto sākhābhaṅgavegaṁ sandhāretuṁ asakkonto tikhiṇakhāṇuke pādena avatthāsi, pādo viddho, dukkhavedanā vattanti. So gamanaṁ abhinīharituṁ asakkonto tattheva nipajji. So katipāhaccayena te vaḍḍhakī attano samīpena gacchante disvā “ime nissāyāhaṁ jīvitaṁ labhissāmī”ti tesaṁ anupadaṁ agamāsi. Te nivattitvā hatthiṁ disvā bhītā palāyanti. So tesaṁ palāyanabhāvaṁ ñatvā aṭṭhāsi, puna ṭhitakāle anubandhi.

Vaḍḍhakijeṭṭhako cintesi “ayaṁ hatthī amhesu tiṭṭhantesu anubandhati, palāyantesu tiṭṭhati, bhavissati tattha kāraṇan”ti. Sabbe taṁ taṁ rukkhaṁ

1. Ādarena (Sī) 2. Abhiramaṇakabhikkhu (Sī), abhiramako bhikkhu (Syā)



မဟလ္လကောတိ မံ ဗဟိ နီဟရိံသု။ ကိံ ပန တေ ဗြာဟ္မဏ ပဗ္ဗဇိတုံ န ဝဋ္ဋတီတိ။ ကော မံ ဘော ဂေါတမ ပဗ္ဗာဇေဿတိ၊ မဟလ္လကဘာဝေန မံ န ကောစိ ဣစ္ဆတီတိ။ သတ္ထာ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သညံ အဒါသိ၊ ထေရော သတ္ထု ဝစနံ သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ရာဓဗြာဟ္မဏံ ပဗ္ဗာဇေတွာ စိန္တေသိ “သတ္ထာ ဣမံ ဗြာဟ္မဏံ သာဒရေန[1] ပဗ္ဗာဇာပေသိ၊ န ခေါ မေ ဧတံ အနာဒရေန ပရိဟရိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ရာဓတ္ထေရံ အာဒါယ ဂါမကာဝါသံ အဂမာသိ။ တတြဿ အဓုနာ ပဗ္ဗဇိတတ္တာ ကိစ္ဆလာဘိဿ ထေရော အတ္တနော ပတ္တံ အာဝါသံ ဒေတိ၊ အတ္တနော ပတ္တံ ပဏီတပိဏ္ဍပါတမ္ပိ တဿေဝ ဒတွာ သယံ ပိဏ္ဍာယ စရတိ။ ရာဓတ္ထေရော သေနာသနသပ္ပာယဉ္စ ဘောဇနသပ္ပာယဉ္စ လဘိတွာ သာရိပုတ္တ-တ္ထေရဿ သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ နစိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

အထ နံ ထေရော ဂဟေတွာ ဒသဗလံ ပဿိတုံ အာဂတော။ သတ္ထာ ဇာနန္တောဝ ပုစ္ဆိ “ယော တေ မယာ သာရိပုတ္တ နိဿိတကော ဒိန္နော၊ ကီဒိသံ တဿ၊ န ဥက္ကဏ္ဌတီ”တိ။ ဘန္တေ သာသနေ အဘိရမိတဘိက္ခု[2] နာမ ဧဝရူပေါ ဘဝေယျာတိ။ အထာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ “သာရိပုတ္တတ္ထေရော ကတညူ ကတဝေဒီ”တိ သံဃမဇ္ဈေ ကထာ ဥဒပါဒိ။ တံ သုတွာ သတ္ထာ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ “အနစ္ဆရိယံ ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တဿ ဣဒါနိ ကတညူကတဝေဒိတာ၊ သော အတီတေ အဟေတုကပဋိသန္ဓိယံ နိဗ္ဗတ္တောပိ ကတညူကတဝေဒီယေဝ အဟော-သီ”တိ။ ကတရသ္မိံ ကာလေ ဘဂဝါတိ။

အတီတေ ဘိက္ခဝေ ပဗ္ဗတပါဒမှိ ပဉ္စသတမတ္တာ ဝဍ္ဎကိပုရိသာ မဟာအရညံ ပဝိသိတွာ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရေ ဆိန္ဒိတွာ မဟာဥဠုမ္ပံ ဗန္ဓိတွာ နဒိယာ ဩတာရေန္တိ။ အထေကော ဟတ္ထိနာဂေါ ဧကသ္မိံ ဝိသမဋ္ဌာနေ သောဏ္ဍာယ သာခံ ဂဏှန္တော သာခါဘင်္ဂဝေဂံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တော တိခိဏခါဏုကေ ပါဒေန အဝတ္ထာသိ၊ ပါဒော ဝိဒ္ဓေါ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ ဝတ္တန္တိ။ သော ဂမနံ အဘိနီဟရိတုံ အသက္ကောန္တော တတ္ထေဝ နိပဇ္ဇိ။ သော ကတိပါဟစ္စယေန တေ ဝဍ္ဎကီ အတ္တနော သမီပေန ဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ “ဣမေ နိဿာယာဟံ ဇီဝိတံ လဘိဿာ-မီ”တိ တေသံ အနုပဒံ အဂမာသိ။ တေ နိဝတ္တိတွာ ဟတ္ထိံ ဒိသွာ ဘီတာ ပလာယန္တိ။ သော တေသံ ပလာယနဘာဝံ ဉတွာ အဋ္ဌာသိ၊ ပုန ဌိတကာလေ အနုဗန္ဓိ။

ဝဍ္ဎကိဇေဋ္ဌကော စိန္တေသိ “အယံ ဟတ္ထီ အမှေသု တိဋ္ဌန္တေသု အနုဗန္ဓတိ၊ ပလာယန္တေသု တိဋ္ဌတိ၊ ဘဝိဿတိ တတ္ထ ကာရဏ”န္တိ။ သဗ္ဗေ တံ တံ ရုက္ခံ

၁-အာဒရေန (သီ) ၂-အဘိရမဏကဘိက္ခု (သီ)၊ အဘိရမကော ဘိက္ခု (သျာ)

āruyha tassa āgamanaṁ paṭimānentā nisīdiṁsu. So tesaṁ santikaṁ āgantvā attano pādaṁ dassento parivattetvā[1] nipajji. Tadā vaḍḍhakīnaṁ saññā udapādi "gilānabhāvena bho esa āgacchati, na aññena kāraṇenā"ti tassa santikaṁ gantvā pāde paviṭṭhakhāṇukaṁ disvā "iminā kāraṇena esa āgato"ti tikhiṇavāsiyā khāṇukakoṭiyaṁ odhiṁ datvā daḷhāya rajjuyā bandhitvā kaḍḍhitvā nīhariṁsu. Athassa vaṇamukhaṁ pīḷetvā pubbalohitaṁ nīharitvā kasāvodakena dhovitvā attano jānanabhesajjaṁ makkhetvā nacirasseva phāsukaṁ akaṁsu.

Hatthināgo gilānā vuṭṭhito cintesi "ime mayhaṁ bahupakārā, ime mayā nissāya jīvitaṁ laddhaṁ, mayā imesaṁ kataññunā katavedinā bhavituṁ vaṭṭatīti attano vasanaṭṭhānaṁ gantvā setaṁ gandhahatthipotakaṁ ānesi. Vaḍḍhakino hatthipotakaṁ disvā "amhākaṁ hatthī puttampi gahetvā āgato"ti ativiya tuṭṭhacittā ahesuṁ. Hatthināgo cintesi "mayi tiṭṭhante 'kiṁ nu kho ayaṁ āgato'ti mama āgatakāraṇaṁ na jānissantī"ti ṭhitaṭṭhānato pakkāmi. Hatthipotako pitu pacchato pacchato kanupāyāsi. Hatthināgo tassa āgatabhāvaṁ ñatvā nivattanatthāya saddasaññaṁ adāsi. So pitu kathaṁ sutvā nivattitvā vaḍḍhakīnaṁ santikaṁ gato. Vaḍḍhakino "imaṁ hatthipotakaṁ amhākaṁ dātuṁ āgato bhavissati eso"ti ñatvā "amhākaṁ santike tayā kattabbakiccaṁ natthi, pitu santikaṁyeva gacchā"ti pahiṇiṁsu. Hatthināgo yāvatatiyaṁ attano santikaṁ āgatampi puna vaḍḍhakīnaṁyeva samīpaṁ pesesi. Tato paṭṭhāya vaḍḍhakino hatthipotakaṁ attano santike katvā paṭijagganti. Bhojanakāle ekekaṁ bhattapiṇḍaṁ denti, bhattaṁ tassa yāvadatthaṁ ahosi. So vaḍḍhakīhi antogahane koṭṭitaṁ[2] dabbasambhāraṁ āharitvā aṅgaṇaṭṭhāne rāsiṁ karoti. Eteneva niyāmena aññampi upakārakammaṁ karoti.

Satthā imaṁ kāraṇaṁ āharitvā pubbepi Sāriputtassa kataññūkatavedibhāvaṁ dīpeti. Sāriputtatthero hi tadā mahāhatthī ahosi, aṭṭhuppattiyaṁ āgato ossaṭṭhavīriyo bhikkhu hatthipotako ahosi. Saṁyuttanikāyaṁ pana patvā sakalaṁ Rādhasaṁyuttaṁ, Dhammapade ca—

1. Parivattetvā dassento (Sī)

2. Attano gahaṇakoṭikaṁ (Ka)



အာရုယှ တဿ အာဂမနံ ပဋိမာနေန္တာ နိသီဒိံသု။ သော တေသံ သန္တိကံ အာဂန္တွာ အတ္တနော ပါဒံ ဒဿေန္တော ပရိဝတ္တေတွာ[1] နိပဇ္ဇိ။ တဒါ ဝဍ္ဎကီနံ သညာ ဥဒပါဒိ "ဂိလာနဘာဝေန ဘော ဧသ အာဂစ္ဆတိ၊ န အညေန ကာရဏေနာ"တိ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပါဒေ ပဝိဋ္ဌခါဏုကံ ဒိသွာ "ဣမိနာ ကာရဏေန ဧသ အာဂတော"တိ တိခိဏဝါသိယာ ခါဏုကကောဋိယံ ဩဓိံ ဒတွာ ဒဠှာယ ရဇ္ဇုယာ ဗန္ဓိတွာ ကဍ္ဎိတွာ နီဟရိံသု။ အထဿ ဝဏမုခံ ပီဠေတွာ ပုဗ္ဗလောဟိတံ နီဟရိတွာ ကသာဝေါဒကေန ဓောဝိတွာ အတ္တနော ဇာနနဘေသဇ္ဇံ မက္ခေတွာ နစိရဿေဝ ဖာသုကံ အကံသု။

ဟတ္ထိနာဂေါ ဂိလာနာ ဝုဋ္ဌိတော စိန္တေသိ "ဣမေ မယှံ ဗဟုပကာရာ၊ ဣမေ မယာ နိဿာယ ဇီဝိတံ လဒ္ဓံ၊ မယာ ဣမေသံ ကတညုနာ ကတဝေဒိနာ ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ သေတံ ဂန္ဓဟတ္ထိပေါတကံ အာနေသိ။ ဝဍ္ဎကိနော ဟတ္ထိပေါတကံ ဒိသွာ "အမှာကံ ဟတ္ထီ ပုတ္တမ္ပိ ဂဟေတွာ အာဂတော"တိ အတိဝိယ တုဋ္ဌစိတ္တာ အဟေသုံ။ ဟတ္ထိနာဂေါ စိန္တေသိ "မယိ တိဋ္ဌန္တေ 'ကိံ နု ခေါ အယံ အာဂတော'တိ မမ အာဂတကာရဏံ န ဇာနိဿန္တီ"တိ ဌိတဋ္ဌာနတော ပက္ကာမိ။ ဟတ္ထိပေါတကော ပိတု ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော အနုပါယာသိ။ ဟတ္ထိနာဂေါ တဿ အာဂတဘာဝံ ဉတွာ နိဝတ္တနတ္ထာယ သဒ္ဒသညံ အဒါသိ။ သော ပိတု ကထံ သုတွာ နိဝတ္တိတွာ ဝဍ္ဎကီနံ သန္တိကံ ဂတော။ ဝဍ္ဎကိနော "ဣမံ ဟတ္ထိပေါတကံ အမှာကံ ဒါတုံ အာဂတော ဘဝိဿတိ ဧသော"တိ ဉတွာ "အမှာကံ သန္တိကေ တယာ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ပိတု သန္တိကံယေဝ ဂစ္ဆာ"တိ ပဟိဏိံသု။ ဟတ္ထိနာဂေါ ယာဝတတိယံ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတမ္ပိ ပုန ဝဍ္ဎကီနံယေဝ သမီပံ ပေသေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဝဍ္ဎကိနော ဟတ္ထိပေါတကံ အတ္တနော သန္တိကေ ကတွာ ပဋိဇဂ္ဂန္တိ။ ဘောဇနကာလေ ဧကေကံ ဘတ္တပိဏ္ဍံ ဒေန္တိ၊ ဘတ္တံ တဿ ယာဝဒတ္ထံ အဟောသိ။ သော ဝဍ္ဎကီဟိ အန္တောဂဟနေ ကောဋ္ဋိတံ[2] ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ အာဟရိတွာ အင်္ဂဏဋ္ဌာနေ ရာသိံ ကရောတိ။ ဧတေနေဝ နိယာမေန အညမ္ပိ ဥပကာရကမ္မံ ကရောတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ကာရဏံ အာဟရိတွာ ပုဗ္ဗေပိ သာရိပုတ္တဿ ကတညူကတဝေဒိဘာဝံ ဒီပေတိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ဟိ တဒါ မဟာဟတ္ထီ အဟောသိ၊ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ အာဂတော ဩဿဋ္ဌဝီရိယော ဘိက္ခု ဟတ္ထိပေါတကော အဟောသိ။ သံယုတ္တနိကာယံ ပန ပတွာ သကလံ ရာဓသံယုတ္တံ, ဓမ္မပဒေ စ—

၁-ပရိဝတ္တေတွာ ဒဿေန္တော (သီ)။

၂-အတ္တနော ဂဟဏကောဋိကံ (က)

“Nidhīnaṁva pavattāraṁ, yaṁ passe vajjadassinaṁ.
Niggayhavādiṁ medhāviṁ, tādisaṁ paṇḍitaṁ bhaje.
Tādisaṁ bhajamānassa, seyyo hoti na pāpiyo”ti[1]—

gāthā therassa dhammadesanā nāma. Aparabhāge pana Satthā paṭipāṭiyā there ṭhānantaresu ṭhapento Rādhattheraṁ paṭibhāneyyakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Mogharājattheravatthu

234. Dvādasame **lūkhacīvaradharānan**ti lūkhacīvaraṁ dhārentānaṁ Mogharājā aggoti dasseti. Ayaṁ hi thero satthalūkhaṁ[2] suttalūkhaṁ rajanalūkhanti tividhenapi lūkhena samannāgataṁ paṁsukūlaṁ dhāresi. Tasmā lūkhacīvaradharānaṁ aggo nāma jāto.

Tassa pañhakamme ayamanupubbikathā—ayampi hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehapaṭisandhiṁ gahetvā nibbatti, tato aparabhāge Satthu dhammakathaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuṁ lūkhacīvaradharānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaranto Kassapadasabalassa nibbattito puretarameva Kaṭṭhavāhananagare amaccagehe paṭisandhiṁ gaṇhi. Aparabhāge vayappatto Kaṭṭhavāhanarājānaṁ upaṭṭhahanto amaccaṭṭhānaṁ labhi.

Tasmiṁ kāle Kassapadasabalo loke uppajji. Kaṭṭhavāhanarājā “Buddho kira loke uppanno”ti sutvā taṁ pakkosāpetvā āha “tāta Buddho kira loke uppanno, imaṁ paccantanagaraṁ ekappahāreneva ubhohi amhehi tucchaṁ kātuṁ na sakkā, tvaṁ tāva Majjhimadesaṁ gantvā Buddhassa uppannabhāvaṁ ñatvā Dasabalaṁ imaṁ nagaraṁ ānehī”ti purisasahassena saddhiṁ pesesi. So anupubbena Satthu santikaṁ gantvā dhammakathaṁ sutvā paṭiladdhasaddho tattheva pabbajitvā vīsati vassasahassāni samaṇadhammaṁ akāsi. Tena saddhiṁ gatapurisā pana sabbepi nivattitvā puna rañño santikaṁ āgatā.

Ayaṁ thero paripuṇṇasīlo kālaṁ katvā ekaṁ Buddhantaraṁ devamanussesu saṁsaranto amhākaṁ Dasabalassa nibbattito puretarameva

1. Khu 1. 24 piṭṭhe Dhammapade.
2. Vatthalūkhaṁ (Ka)



“နိဓီနံဝ ပဝတ္တာရံ၊ ယံ ပဿေ ဝဇ္ဇဒဿိနံ။
နိဂ္ဂယှဝါဒိံ မေဓာဝိံ၊ တာဒိသံ ပဏ္ဍိတံ ဘဇေ။
တာဒိသံ ဘဇမာနဿ၊ သေယျော ဟောတိ န ပါပိယော”တိ[၁]—

ဂါထာ ထေရဿ ဓမ္မဒေသနာ နာမ။ အပရဘာဂေ ပန သတ္ထာ ပဋိပါဋိယာ ထေရေ ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော ရာဓတ္ထေရံ ပဋိဘာနေယျကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### မောဃရာဇတ္ထေရဝတ္ထု

၂၃၄။ ဒွါဒသမေ **လူခစီဝရဓရာန**န္တိ လူခစီဝရံ ဓာရေန္တာနံ မောဃရာဇာ အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ အယံ ဟိ ထေရော သတ္ထလူခံ[၂] သုတ္တလူခံ ရဇနလူခန္တိ တိဝိဓေနပိ လူခေန သမန္နာဂတံ ပံသုကူလံ ဓာရေသိ။ တသ္မာ လူခစီဝရဓရာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။

တဿ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယမ္ပိ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တတော အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုံ လူခစီဝရဓရာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ကဿပဒသဗလဿ နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ ကဋ္ဌဝါဟနနဂရေ အမစ္စဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ အပရဘာဂေ ဝယပ္ပတ္တော ကဋ္ဌဝါဟနရာဇာနံ ဥပဋ္ဌဟန္တော အမစ္စဋ္ဌာနံ လဘိ။

တသ္မိံ ကာလေ ကဿပဒသဗလော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ကဋ္ဌဝါဟနရာဇာ “ဗုဒ္ဓေါ ကိရ လောကေ ဥပ္ပန္နော”တိ သုတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ “တာတ ဗုဒ္ဓေါ ကိရ လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ ဣမံ ပစ္စန္တနဂရံ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဥဘောဟိ အမှေဟိ တုစ္ဆံ ကာတုံ န သက္ကာ၊ တွံ တာဝ မဇ္ဈိမဒေသံ ဂန္တွာ ဗုဒ္ဓဿ ဥပ္ပန္နဘာဝံ ဉတွာ ဒသဗလံ ဣမံ နဂရံ အာနေဟီ”တိ ပုရိသသဟဿေန သဒ္ဓိံ ပေသေသိ။ သော အနုပုဗ္ဗေန သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဓမ္မကထံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ တတ္ထေဝ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ သမဏဓမ္မံ အကာသိ။ တေန သဒ္ဓိံ ဂတပုရိသာ ပန သဗ္ဗေပိ နိဝတ္တိတွာ ပုန ရညော သန္တိကံ အာဂတာ။

အယံ ထေရော ပရိပုဏ္ဏသီလော ကာလံ ကတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော အမှာကံ ဒသဗလဿ နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ

၁-ခု ၁-၂၄-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၂-ဝတ္ထလူခံ (က)

Sāvatthiyaṁ brāhmaṇakule paṭisandhiṁ gaṇhi, Mogharājamāṇavotissa nāmaṁ akaṁsu. Kaṭṭhavāhanarājāpi Kassapassa Bhagavato adhikārakammaṁ katvā ekaṁ Buddhantaraṁ saparivāro devamanussesu saṁsaritvā amhākaṁ Dasabalassa nibbattito puretarameva Sāvatthiyaṁ purohitagehe paṭisandhiṁ gaṇhi, Bāvarimāṇavotissa[1] nāmaṁ akaṁsu. So aparena samayena tayo vede uggaṇhitvā soḷasannaṁ māṇavakasahassānaṁ sippaṁ vācento carati. Athassa Pasenadikosalarañño kāle pitu accayena purohitaṭṭhānaṁ adaṁsu. Tadā ayampi Mogharājamāṇavo Bāvaribrāhmaṇassa[2] santike sippaṁ gaṇhāti.

Athekadivasaṁ Bāvaribrāhmaṇo rahogato attano sippe sāraṁ olokento samparāyikaṁ sāraṁ adisvā “ekaṁ pabbajjaṁ pabbajitvā samparāyikaṁ gavesessāmī”ti Kosalarājānaṁ upasaṅkamitvā attano pabbajjaṁ anujānāpesi. So tena anuññāto soḷasahi māṇavakasahassehi parivuto pabbajjatthāya nikkhami. Kosalarājāpi tena saddhiṁyeva ekaṁ amaccaṁ kahāpaṇasahassaṁ datvā pesesi[3] “yasmiṁ ṭhāne ācariyo pabbajati, tatrassa vasanaṭṭhānaṁ gahetvā dethā”ti. Bāvaribrāhmaṇo phāsukaṭṭhānaṁ olokento[4] Majjhimadesato paṭikkamma Assakarañño ca Muḷhakarañño[5] ca sīmantare Godhāvaritīre[6] attano vasanaṭṭhānaṁ kāresi.

Atheko puriso jaṭilānaṁ dassanāya gato tesaṁ santake[7] bhūmiṭṭhāne tehi anuññāto attano vasanaṭṭhānaṁ akāsi. Tena kataṁ disvā aparaṁ kulasataṁ gehasataṁ kāresi. Te sabbepi sannipatitvā “mayaṁ ayyānaṁ santake bhūmibhāge vasāma, mudhā vasituṁ na kāraṇaṁ, sukhavāsaṁ vo dassāmā”ti[8] ekeko ekekaṁ

1. Bāvārimāṇavotissa (Sī)    2. Bāvāribrāhmaṇasseva (Sī)
3. Saddhiṁyeva kahāpaṇānaṁ satasahassaṁ pesesi (Sī), saddhiṁyeva kahāpaṇasahassaṁ pesesi (Syā)
4. Oloketukāmo (Syā, Ka)    5. Cūḷakarañño (Sī), Malarañño (Syā)
6. Godhāvarivaṅke (Sī, Syā)    7. Santike (Sī, Syā)
8. Vasantā sukhaṁ vasituṁ sakkoma, kāraṇaṁ sukhavāsaṁ te dassāmāti (Ka)



သာဝတ္ထိယံ ဗြာဟ္မဏကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ မောဃရာဇမာဏဝေါတိဿ နာမံ အကံသု။ ကဋ္ဌဝါဟနရာဇာပိ ကဿပဿ ဘဂဝတော အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ သပရိဝါရော ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ အမှာကံ ဒသဗလဿ နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ သာဝတ္ထိယံ ပုရောဟိတဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ ဗာဝရိမာဏဝေါတိဿ[1] နာမံ အကံသု။ သော အပရေန သမယေန တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ သောဠသန္နံ မာဏဝကသဟဿာနံ သိပ္ပံ ဝါစေန္တော စရတိ။ အထဿ ပသေနဒိကောသလရညော ကာလေ ပိတု အစ္စယေန ပုရောဟိတဋ္ဌာနံ အဒံသု။ တဒါ အယမ္ပိ မောဃရာဇမာဏဝေါ ဗာဝရိဗြာဟ္မဏဿ[2] သန္တိကေ သိပ္ပံ ဂဏှာတိ။

အထေကဒိဝသံ ဗာဝရိဗြာဟ္မဏော ရဟောဂတော အတ္တနော သိပ္ပေ သာရံ ဩလောကေန္တော သမ္ပရာယိကံ သာရံ အဒိသွာ “ဧကံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ သမ္ပရာယိကံ ဂဝေသေဿာမီ”တိ ကောသလရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ အတ္တနော ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနာပေသိ။ သော တေန အနုညာတော သောဠသဟိ မာဏဝက-သဟဿေဟိ ပရိဝုတော ပဗ္ဗဇ္ဇတ္ထာယ နိက္ခမိ။ ကောသလရာဇာပိ တေန သဒ္ဓိံ-ယေဝ ဧကံ အမစ္စံ ကဟာပဏသဟဿံ ဒတွာ ပေသေသိ[3] “ယသ္မိံ ဌာနေ အာစရိယော ပဗ္ဗဇတိ၊ တတြဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဒေထာ”တိ။ ဗာဝရိဗြာဟ္မဏော ဖာသုကဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တော[4] မဇ္ဈိမဒေသတော ပဋိက္ကမ္မ အဿကရညော စ မုဠှကရညော[5] စ သီမန္တရေ ဂေါဓာဝရိတီရေ[6] အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ကာရေသိ။

အထေကော ပုရိသော ဇဋိလာနံ ဒဿနာယ ဂတော တေသံ သန္တကေ[7] ဘူမိဋ္ဌာနေ တေဟိ အနုညာတော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ အကာသိ။ တေန ကတံ ဒိသွာ အပရံ ကုလသတံ ဂေဟသတံ ကာရေသိ။ တေ သဗ္ဗေပိ သန္နိ-ပတိတွာ “မယံ အယျာနံ သန္တကေ ဘူမိဘာဂေ ဝသာမ၊ မုဓာ ဝသိတုံ န ကာရဏံ၊ သုခဝါသံ ဝေါ ဒဿာမာ”တိ[8] ဧကေကော ဧကေကံ

၁-ဗာဝါရိမာဏဝေါတိဿ (သီ)    ၂-ဗာဝါရိဗြာဟ္မဏဿေဝ (သီ)
၃-သဒ္ဓိံယေဝ ကဟာပဏာနံ သတသဟဿံ ပေသေသိ (သီ)၊ သဒ္ဓိံယေဝ ကဟာပဏသဟဿံ ပေသေသိ (သျာ)
၄-ဩလောကေတုကာမော (သျာ၊ က)    ၅-စူဠကရညော (သီ)၊ မလရညော (သျာ)
၆-ဂေါဓာဝရိဝင်္ကေ (သီ၊ သျာ)    ၇-သန္တိကေ (သီ၊ သျာ)
၈-ဝသန္တာ သုခံ ဝသိတုံ သက္ကောမ၊ ကာရဏံ သုခဝါသံ တေ ဒဿာမာတိ (က)

kahāpaṇaṁ Bāvaribrāhmaṇassa vasanaṭṭhāne ṭhapesi. Sabbehipi ābhatakahāpaṇā satasahassamattā ahesuṁ. Bāvaribrāhmaṇo "kimatthaṁ ete ābhatā"ti āha. Sukhavāsadānatthāya bhanteti. Sacāhaṁ hiraññasuvaṇṇena atthiko assaṁ, ahaṁ mahantaṁ dhanarāsiṁ pahāya na pabbajeyyaṁ. Tumhākaṁ kahāpaṇe gaṇhitvā gacchathāti. Amhehi ayyassa pariccattaṁ na puna gaṇhāma, anusaṁvaccharaṁ pana eteneva niyāmena āharissāma, ime gahetvā ayyo dānaṁ detūti. Brāhmaṇo adhivāsetvā kapaṇaddhikavaṇibbaka-yācakānaṁ dānamukhe niyyātesi. Tassa aparāparaṁ dāyakabhāvo sakalajambudīpe paññāyittha.

Tato Kāliṅgaraṭṭhe Dunniviṭṭhe nāma gāme Jūjakabrāhmaṇassa vaṁse jātabrāhmaṇassa brāhmaṇī uṭṭhāya samuṭṭhāya brāhmaṇaṁ codeti "Bāvarī kira dānaṁ deti, gantvā tato hiraññasuvaṇṇaṁ āharā"ti. So tāya codiyamāno saṇṭhātuṁ[1] asakkonto Bāvarissa santikaṁ gacchamāno Bāvarimhi dānaṁ datvā paṇṇasālaṁ pavisitvā nipajjitvā dānaṁ anussaramāne gato. Gantvā ca "dānaṁ me brāhmaṇa dehi, dānaṁ me brāhmaṇa dehī"ti āha. Akāle tvaṁ brāhmaṇa āgato, sampattayācakānaṁ me dinnaṁ idāni kahāpaṇaṁ natthīti. Na mayhaṁ brāhmaṇa bahūhi kahāpaṇehi attho, tava ettakaṁ dānaṁ dadantassa na sakkā kahāpaṇehi vinā bhavituṁ, mayhaṁ pañca kahāpaṇasatāni dehīti. Brāhmaṇa pañcapi satāni natthi, puna dānakāle sampatte labhissasīti. Kiṁ panāhaṁ tava dānakāle āgamissāmīti Bāvaribrāhmaṇassa paṇṇasālādvāre vālukaṁ thūpaṁ katvā samantato rattavaṇṇāni pupphāni vikiritvā mantaṁ jappento viya oṭṭhe cāletvā cāletvā "muddhā phalatu sattadhā"ti vadati.

Bāvaribrāhmaṇo cintesi "ayaṁ mahātapo tapacāraṁ gaṇhitvā caraṇabrāhmaṇako mayhaṁ sattadivasamatthake 'sattadhā muddhā phalatū'ti[2] vadati, mayhañca imassa dātabbāni pañca kahāpaṇasatāni natthi, ekaṁsena maṁ esa ghātessatī"ti. Evaṁ tasmiṁ sokasallasamappite nipanne rattibhāgasamanantare anantarattabhāve Bāvarissa mātā devatā hutvā nibbatti. Sā puttassa sokasallasamappitabhāvaṁ disvā āgantvā āha

1. Sandhāretuṁ (Ka) 2. Muddhaṁ phālemīti (Sī)



ကဟာပဏံ ဗာဝရိဗြာဟ္မဏဿ ဝသနဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သဗ္ဗေဟိပိ အာဘတကဟာပဏာ သတသဟဿမတ္တာ အဟေသုံ။ ဗာဝရိဗြာဟ္မဏော "ကိမတ္ထံ ဧတေ အာဘတာ"တိ အာဟ။ သုခဝါသဒါနတ္ထာယ ဘန္တေတိ။ သစာဟံ ဟိရညသုဝဏ္ဏေန အတ္ထိကော အဿံ၊ အဟံ မဟန္တံ ဓနရာသိံ ပဟာယ န ပဗ္ဗဇေယျံ။ တုမှာကံ ကဟာပဏေ ဂဏှိတွာ ဂစ္ဆထာတိ။ အမှေဟိ အယျဿ ပရိစ္စတ္တံ န ပုန ဂဏှာမ၊ အနုသံဝစ္ဆရံ ပန ဧတေနေဝ နိယာမေန အာဟရိဿာမ၊ ဣမေ ဂဟေတွာ အယျော ဒါနံ ဒေတူတိ။ ဗြာဟ္မဏော အဓိဝါသေတွာ ကပဏဒ္ဓိကဝဏိဗ္ဗကယာစကာနံ ဒါနမုခေ နိယျာတေသိ။ တဿ အပရာပရံ ဒါယကဘာဝေါ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပညာယိတ္ထ။

တတော ကာလိင်္ဂရဋ္ဌေ ဒုန္နိဝိဋ္ဌေ နာမ ဂါမေ ဇူဇကဗြာဟ္မဏဿ ဝံသေ ဇာတဗြာဟ္မဏဿ ဗြာဟ္မဏီ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ဗြာဟ္မဏံ စောဒေတိ "ဗာဝရီ ကိရ ဒါနံ ဒေတိ၊ ဂန္တွာ တတော ဟိရညသုဝဏ္ဏံ အာဟရာ"တိ။ သော တာယ စောဒိယမာနော သဏ္ဌာတုံ[၁] အသက္ကောန္တော ဗာဝရိဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆမာနော ဗာဝရိမှိ ဒါနံ ဒတွာ ပဏ္ဏသာလံ ပဝိသိတွာ နိပဇ္ဇိတွာ ဒါနံ အနုဿရမာနေ ဂတော။ ဂန္တွာ စ "ဒါနံ မေ ဗြာဟ္မဏ ဒေဟိ၊ ဒါနံ မေ ဗြာဟ္မဏ ဒေဟီ"တိ အာဟ။ အကာလေ တွံ ဗြာဟ္မဏ အာဂတော၊ သမ္ပတ္တယာစကာနံ မေ ဒိန္နံ၊ ဣဒါနိ ကဟာပဏံ နတ္ထီတိ။ န မယှံ ဗြာဟ္မဏ ဗဟူဟိ ကဟာပဏေဟိ အတ္ထော၊ တဝ ဧတ္တကံ ဒါနံ ဒဒန္တဿ န သက္ကာ ကဟာပဏေဟိ ဝိနာ ဘဝိတုံ၊ မယှံ ပဉ္စ ကဟာပဏသတာနိ ဒေဟီတိ။ ဗြာဟ္မဏ ပဉ္စပိ သတာနိ နတ္ထိ၊ ပုန ဒါနကာလေ သမ္ပတ္တေ လဘိဿသီတိ။ ကိံ ပနာဟံ တဝ ဒါနကာလေ အာဂမိဿာမီတိ ဗာဝရိဗြာဟ္မဏဿ ပဏ္ဏသာလာဒွါရေ ဝါလုကံ ထူပံ ကတွာ သမန္တတော ရတ္တဝဏ္ဏာနိ ပုပ္ဖါနိ ဝိကိရိတွာ မန္တံ ဇပ္ပေန္တော ဝိယ ဩဋ္ဌေ စာလေတွာ စာလေတွာ "မုဒ္ဓါ ဖလတု သတ္တဓာ"တိ ဝဒတိ။

ဗာဝရိဗြာဟ္မဏော စိန္တေသိ "အယံ မဟာတပေါ တပစာရံ ဂဏှိတွာ စရဏဗြာဟ္မဏကော မယှံ သတ္တဒိဝသမတ္ထကေ 'သတ္တဓာ မုဒ္ဓါ ဖလတူ'တိ[၂] ဝဒတိ၊ မယှဉ္စ ဣမဿ ဒါတဗ္ဗာနိ ပဉ္စ ကဟာပဏသတာနိ နတ္ထိ၊ ဧကံသေန မံ ဧသ ဃာတေဿတီ"တိ။ ဧဝံ တသ္မိံ သောကသလ္လသမပ္ပိတေ နိပန္နေ ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ အနန္တရတ္တဘာဝေ ဗာဝရိဿ မာတာ ဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သာ ပုတ္တဿ သောကသလ္လသမပ္ပိတဘာဝံ ဒိသွာ အာဂန္တွာ အာဟ

၁-သန္ဓာရေတုံ (က) ၂-မုဒ္ဓံ ဖာလေမီတိ (သီ)

“Tāta esa muddhaṁ vā muddhaphālanaṁ vā na jānāti, tvampi loke Buddhānaṁ uppannabhāvaṁ na jānāsi. Sace te saṁsayo atthi, Satthu santikaṁ gantvā puccha, so te etaṁ kāraṇaṁ kathessatī”ti. Brāhmaṇo devatāya kathaṁ sutakālato paṭṭhāya assāsaṁ labhitvā punadivase uṭṭhite aruṇe sabbeva antevāsike pakkositvā[1] “tātā Buddho kira loke uppanno, tumhe sīghaṁ gantvā ‘Buddho vā no vā’ti ñatvā āgantvā mayhaṁ ārocetha, ahaṁ Satthu santikaṁ gamissāmi. Apica kho pana mayhaṁ mahallakabhāvena jīvitantarāyo dujjāno, tumhe tassa santikaṁ gantvā iminā ca iminā ca niyāmena pañhe pucchathā”ti muddhaphālanapañhaṁ nāma abhisaṅkharitvā adāsi.

Tato cintesi “sabbe ime māṇavā paṇḍitā, Satthu dhammakathaṁ sutvā attano kicce matthakaṁ patte puna mayhaṁ santikaṁ āgaccheyyuṁ vā no vā”ti. Atha attano bhāgineyyassa Ajitamāṇavassa[2] nāma saññaṁ adāsi “tvaṁ pana ekanteneva mama santikaṁ āgantuṁ arahasi, tayā paṭiladdhaguṇaṁ āgantvā mayhaṁ katheyyāsī”ti. Atha te soḷasa sahassajaṭilā Ajitamāṇavaṁ jeṭṭhakaṁ katvā soḷasahi jeṭṭhantevāsikehi saddhiṁ “Satthāraṁ pañhaṁ pucchissāmā”ti cārikaṁ carantā gatagataṭṭhāne “ayyā kahaṁ gacchatha kahaṁ gacchathā”ti pucchitā “Dasabalassa santikaṁ pañhaṁ pucchituṁ gacchāmā”ti koṭito paṭṭhāya parisaṁ saṁkaḍḍhantā anekayojanasataṁ maggaṁ gatā. Satthā “tesaṁ āgamanadivase aññassa[3] okāso na bhavissati, idaṁ imissā parisāya anucchavikaṭṭhānan”ti gantvā pāsāṇacetiye piṭṭhipāsāṇe nisīdi. So Ajitamāṇavopi sapariso[4] taṁ piṭṭhipāsāṇaṁ āruyha Satthu sarīrasampattiṁ disvā “ayaṁ puriso imasmiṁ loke vivaṭacchado Buddho bhavissatī”ti attano ācariyena pahite pañhe manasā pucchantova gato[5].

Taṁdivasaṁ tasmiṁ ṭhāne sampattaparisā dvādasayojanikā ahosi. Tesaṁ soḷasannaṁ antevāsikānaṁ antare Mogharājamāṇavo “ahaṁ sabbehi paṇḍitataro”ti mānatthaddho, tassa etadahosi “ayaṁ Ajitamāṇavo sabbesaṁ jeṭṭhako, etassa paṭhamataraṁ mama pañhaṁ pucchituṁ na

1. Pakkosāpetvā (Syā) 2. Piṅgiyamāṇavassa (Ka) 3. Aññattha (Ka)
4. Sāpi parisā (Sī) 5. Pucchantāva gatā (Sī)



“တာတ ဧသ မုဒ္ဓံ ဝါ မုဒ္ဓဖာလနံ ဝါ န ဇာနာတိ၊ တွမ္ပိ လောကေ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပန္နဘာဝံ န ဇာနာသိ။ သစေ တေ သံသယော အတ္ထိ၊ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပုစ္ဆ၊ သော တေ ဧတံ ကာရဏံ ကထေဿတီ”တိ။ ဗြာဟ္မဏော ဒေဝတာယ ကထံ သုတကာလတော ပဋ္ဌာယ အဿာသံ လဘိတွာ ပုနဒိဝသေ ဥဋ္ဌိတေ အရုဏေ သဗ္ဗေဝ အန္တေဝါသိကေ ပက္ကောသိတွာ[1] “တာတာ ဗုဒ္ဓေါ ကိရ လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ တုမှေ သီဃံ ဂန္တွာ ‘ဗုဒ္ဓေါ ဝါ နော ဝါ’တိ ဉတွာ အာဂန္တွာ မယှံ အာရောစေထ၊ အဟံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂမိဿာမိ။ အပိစ ခေါ ပန မယှံ မဟလ္လကဘာဝေန ဇီဝိတန္တရာယော ဒုဇ္ဇာနော၊ တုမှေ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဣမိနာ စ ဣမိနာ စ နိယာမေန ပဉှေ ပုစ္ဆထာ”တိ မုဒ္ဓဖာလနပဉှံ နာမ အဘိသင်္ခရိတွာ အဒါသိ။

တတော စိန္တေသိ “သဗ္ဗေ ဣမေ မာဏဝါ ပဏ္ဍိတာ၊ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ အတ္တနော ကိစ္စေ မတ္ထကံ ပတ္တေ ပုန မယှံ သန္တိကံ အာဂစ္ဆေယျုံ ဝါ နော ဝါ”တိ။ အထ အတ္တနော ဘာဂိနေယျဿ အဇိတမာဏဝဿ[2] နာမ သညံ အဒါသိ “တွံ ပန ဧကန္တေနေဝ မမ သန္တိကံ အာဂန္တုံ အရဟသိ၊ တယာ ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ အာဂန္တွာ မယှံ ကထေယျာသီ”တိ။ အထ တေ သောဠသ သဟဿဇဋိလာ အဇိတမာဏဝံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ သောဠသဟိ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကေဟိ သဒ္ဓိံ “သတ္ထာရံ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမာ”တိ စာရိကံ စရန္တာ ဂတဂတဋ္ဌာနေ “အယျာ ကဟံ ဂစ္ဆထ ကဟံ ဂစ္ဆထာ”တိ ပုစ္ဆိတာ “ဒသဗလဿ သန္တိကံ ပဉှံ ပုစ္ဆိတုံ ဂစ္ဆာမာ”တိ ကောဋိတော ပဋ္ဌာယ ပရိသံ သံကဍ္ဎန္တာ အနေကယောဇနသတံ မဂ္ဂံ ဂတာ။ သတ္ထာ “တေသံ အာဂမနဒိဝသေ အညဿ[3] ဩကာသော န ဘဝိဿတိ၊ ဣဒံ ဣမိဿာ ပရိသာယ အနုစ္ဆဝိကဋ္ဌာန”န္တိ ဂန္တွာ ပါသာဏစေတိယေ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ နိသီဒိ။ သော အဇိတမာဏဝေါပိ သပရိသော[4] တံ ပိဋ္ဌိပါသာဏံ အာရုယှ သတ္ထု သရီရသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ “အယံ ပုရိသော ဣမသ္မိံ လောကေ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ အတ္တနော အာစရိယေန ပဟိတေ ပဉှေ မနသာ ပုစ္ဆန္တောဝ ဂတော[5]။

တံဒိဝသံ တသ္မိံ ဌာနေ သမ္ပတ္တပရိသာ ဒွါဒသယောဇနိကာ အဟောသိ။ တေသံ သောဠသန္နံ အန္တေဝါသိကာနံ အန္တရေ မောဃရာဇမာဏဝေါ “အဟံ သဗ္ဗေဟိ ပဏ္ဍိတတရော”တိ မာနတ္ထဒ္ဓေါ၊ တဿ ဧတဒဟောသိ “အယံ အဇိတမာဏဝေါ သဗ္ဗေသံ ဇေဋ္ဌကော၊ ဧတဿ ပဌမတရံ မမ ပဉှံ ပုစ္ဆိတုံ န

၁-ပက္ကောသာပေတွာ (သျာ) ၂-ပိင်္ဂိယမာဏဝဿ (က) ၃-အညတ္ထ (က)
၄-သာပိ ပရိသာ (သီ) ၅-ပုစ္ဆန္တာဝ ဂတာ (သီ)

yuttan”ti tassa lajjāyanto paṭhamataraṁ pañhaṁ apucchitvā tena pucchite dutiyo hutvā Satthāraṁ pañhaṁ pucchi. Satthā “mānatthaddho Mogharājamāṇavo,[1] na tāvassa ñāṇaṁ paripākaṁ gacchati, assa mānaṁ nivārituṁ[1] vaṭṭatī”ti cintetvā āha “tiṭṭha tvaṁ Mogharāja, aññe tāva pañhe pucchantū”ti. So Satthu santikā apasādaṁ[2] labhitvā cintesi “ahaṁ ettakaṁ kālaṁ mayā paṇḍitataro nāma natthīti vicarāmi, Buddhā ca nāma ajānitvā na kathenti. Satthārā mama pucchāya doso diṭṭho bhavissatī”ti tuṇhī ahosi. So aṭṭhahi janehi paṭipāṭiyā pañhe pucchite adhivāsetuṁ asakkonto navamo hutvā puna uṭṭhāsi. Punapi naṁ Satthā apasādesi.

So punapi tuṇhī hutvā “saṁghanavako dāni bhavituṁ na sakkhissāmī”ti pañcadasamo hutvā pañhaṁ pucchi. Atha Satthā ñāṇassa paripākabhāvaṁ[3] ñatvā pañhaṁ kathesi. So desanāpariyosāne attano parivārena jaṭilasahassena saddhiṁ arahattaṁ pāpuṇi. Imināva niyāmena sesānipi pannarasa jaṭilasahassāni arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Sabbepi iddhimayapattacīvaradharā ehibhikkhūva ahesuṁ. Sesajanā pana na kathiyanti. Ayaṁ Mogharājatthero tato paṭṭhāya tīhi lūkhehi samannāgataṁ cīvaraṁ dhāreti. Evaṁ Pārāyane[4] vatthu samuṭṭhitaṁ. Satthā pana aparabhāge Jetavane nisinno there paṭipāṭiyā ṭhānantaresu ṭhapento Mogharājattheraṁ imasmiṁ sāsane lūkhacīvaradharānaṁ aggaṭṭhāne ṭhepento “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ lūkhacīvaradharānaṁ yadidaṁ Mogharājā”ti āha.

Catutthavaggavaṇṇanā.

Ekacattālīsasuttamattāya therapāḷiyā vaṇṇanā niṭṭhitā.

1-1. Yāvassa ñāṇaṁ paripākaṁ gacchati, athassa mānaṁ nīharituṁ (Sī), na ca tāvassa ñāṇaṁ paripākaṁ gacchati, assa mānampi nīharituṁ (Syā)
2. Apasādanaṁ (Sī) 3. Paripākaṁ gatabhāvaṁ (Sī) 4. Khu 1. 429 piṭṭhe.



ယုတ္တ”န္တိ တဿ လဇ္ဇာယန္တော ပဌမတရံ ပဉှံ အပုစ္ဆိတွာ တေန ပုစ္ဆိတေ ဒုတိယော ဟုတွာ သတ္ထာရံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ “မာနတ္ထဒ္ဓေါ မောဃရာဇမာဏဝေါ၊ [၁]န တာဝဿ ဉာဏံ ပရိပါကံ ဂစ္ဆတိ၊ အဿ မာနံ နိဝါရိတုံ[၁] ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ အာဟ “တိဋ္ဌ တွံ မောဃရာဇ၊ အညေ တာဝ ပဉှေ ပုစ္ဆန္တူ”တိ။ သော သတ္ထု သန္တိကာ အပသာဒံ[၂] လဘိတွာ စိန္တေသိ “အဟံ ဧတ္တကံ ကာလံ မယာ ပဏ္ဍိတတရော နာမ နတ္ထီတိ ဝိစရာမိ၊ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ အဇာနိတွာ န ကထေန္တိ။ သတ္ထာရာ မမ ပုစ္ဆာယ ဒေါသော ဒိဋ္ဌော ဘဝိဿတီ”တိ တုဏှီ အဟောသိ။ သော အဋ္ဌဟိ ဇနေဟိ ပဋိပါဋိယာ ပဉှေ ပုစ္ဆိတေ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော နဝမော ဟုတွာ ပုန ဥဋ္ဌာသိ။ ပုနပိ နံ သတ္ထာ အပသာဒေသိ။

သော ပုနပိ တုဏှီ ဟုတွာ “သံဃနဝကော ဒါနိ ဘဝိတုံ န သက္ခိဿာမီ”တိ ပဉ္စဒသမော ဟုတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ အထ သတ္ထာ ဉာဏဿ ပရိပါကဘာဝံ[၃] ဉတွာ ပဉှံ ကထေသိ။ သော ဒေသနာပရိယောသာနေ အတ္တနော ပရိဝါရေန ဇဋိလသဟဿေန သဒ္ဓိံ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဣမိနာဝ နိယာမေန သေသာနိပိ ပန္နရသ ဇဋိလသဟဿာနိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ သဗ္ဗေပိ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ ဧဟိဘိက္ခူဝ အဟေသုံ။ သေသဇနာ ပန န ကထိယန္တိ။ အယံ မောဃရာဇတ္ထေရော တတော ပဋ္ဌာယ တီဟိ လူခေဟိ သမန္နာဂတံ စီဝရံ ဓာရေတိ။ ဧဝံ ပါရာယနေ[၄] ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။ သတ္ထာ ပန အပရဘာဂေ ဇေတဝနေ နိသိန္နော ထေရေ ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော မောဃရာဇတ္ထေရံ ဣမသ္မိံ သာသနေ လူခစီဝရဓရာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တော “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ လူခစီဝရဓရာနံ ယဒိဒံ မောဃရာဇာ”တိ အာဟ။

စတုတ္ထဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

ဧကစတ္တာလီသသုတ္တမတ္တာယ ထေရပါဠိယာ ဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-၁-ယာဝဿ ဉာဏံ ပရိပါကံ ဂစ္ဆတိ၊ အထဿ မာနံ နီဟရိတုံ (သီ)၊ န စ တာဝဿ ဉာဏံ ပရိပါကံ ဂစ္ဆတိ၊ အဿ မာနမ္ပိ နီဟရိတုံ (သျာ)
၂-အပသာဒနံ (သီ) ၃-ပရိပါကံဂတဘာဝံ (သီ) ၄-ခု ၁-၄၂၉-ပိဋ္ဌေ။

## 14. Etadaggavagga 5. Pañcamavagga

### Mahāpajāpatigotamītherīvatthu

235. Theripāḷiyā paṭhame **yadidaṁ Mahāpajāpatigotamī**ti Mahāpajāpatigotamī therī rattaññūnaṁ aggāti dasseti.

Tassā pañhakamme pana ayamanupubbikathā—ayaṁ kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gaṇhitvā aparena samayena Satthu dhammadesanaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuniṁ rattaññūnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā yāvajīvaṁ dānaṁ datvā sīlaṁ rakkhitvā tato cutā devaloke nibbattitvā puna ekasmiṁ Buddhantare devalokato cavitvā Bārāṇasiyaṁ pañcannaṁ dāsisatānaṁ jeṭṭhakadāsī hutvā nibbatti. Atha vassūpanāyikasamaye pañca Paccekabuddhā[1] Nandamūlakapabbhārato Isipatane otaritvā nagare piṇḍāya caritvā Isipatanameva gantvā “vassūpanāyikakuṭiyā atthāya hatthakammaṁ yācissāmā”ti cintesuṁ. Kasmā? Vassaṁ upagacchantena hi nālakapaṭipadaṁ paṭipannenāpi pañcannaṁ chadanānaṁ aññatarena chadanena channe sadvārabaddhe senāsane upagantabbaṁ. Vuttañhetaṁ “na bhikkhave asenāsanikena vassaṁ upagantabbaṁ, yo upagaccheyya, āpatti dukkaṭassā ti[2]. Tasmā vassakāle upakaṭṭhe sace senāsanaṁ labhati, iccetaṁ kusalaṁ. No ce labhati, hatthakammaṁ pariyesitvāpi kātabbaṁ. Hatthakammaṁ alabhantena sāmampi kātabbaṁ, na tveva asenāsanikena vassaṁ upagantabbaṁ. Ayamanudhammatā. Tasmā te Paccekabuddhā “hatthakammaṁ yācissāmā”ti cīvaraṁ pārupitvā sāyanhasamaye nagaraṁ pavisitvā seṭṭhissa gharadvāre aṭṭhaṁsu. Jeṭṭhakadāsī kuṭaṁ gahetvā udakatitthaṁ gacchantī Paccekabuddhe nagaraṁ pavisante addasa. Seṭṭhi tesaṁ āgatakāraṇaṁ sutvā “amhākaṁ okāso natthi, gacchantū”ti āha.

Atha te nagarā nikkhante jeṭṭhakadāsī kuṭaṁ gahetvā pavisantī disvā kuṭaṁ otāretvā vanditvā onamitvā mukhaṁ ukkhipitvā[3] “ayyā nagaraṁ paviṭṭhamattāva nikkhantā, kiṁ nu kho”ti pucchi. Vassūpanāyikakuṭiyā hatthakammaṁ yācituṁ āgatamhāti. Laddhaṁ bhanteti. Na laddhaṁ upāsiketi.

1. Pañcasatapaccekabuddhā (Syā) 2. Vi 3. 212 piṭṭhe. 3. Pidhāya (Sī)



## ၁၄-ဧတဒဂ္ဂဝဂ္ဂ ၅-ပဉ္စမဝဂ္ဂ

### မဟာပဇာပတိဂေါတမီထေရီဝတ္ထု

၂၃၅။ ထေရိပါဠိယာ ပဌမေ **ယဒိဒံ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ**တိ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ ထေရီ ရတ္တညူနံ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။

တဿာ ပဉှကမ္မေ ပန အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ အပရေန သမယေန သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ ရတ္တညူနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ယာဝဇီဝံ ဒါနံ ဒတွာ သီလံ ရက္ခိတွာ တတော စုတာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပုန ဧကသ္မိံ ဗုဒ္ဓန္တရေ ဒေဝလောကတော စဝိတွာ ဗာရာဏသိယံ ပဉ္စန္နံ ဒါသိသတာနံ ဇေဋ္ဌကဒါသီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထ ဝဿူပနာယိကသမယေ ပဉ္စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ[1] နန္ဒမူလကပဗ္ဘာရတော ဣသိပတနေ ဩတရိတွာ နဂရေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဣသိပတနမေဝ ဂန္တွာ “ဝဿူပနာယိကကုဋိယာ အတ္ထာယ ဟတ္ထကမ္မံ ယာစိဿာမာ”တိ စိန္တေသုံ။ ကသ္မာ? ဝဿံ ဥပဂစ္ဆန္တေန ဟိ နာလကပဋိပဒံ ပဋိပန္နေနာပိ ပဉ္စန္နံ ဆဒနာနံ အညတရေန ဆဒနေန ဆန္နေ သဒွါရဗဒ္ဓေ သေနာသနေ ဥပဂန္တဗ္ဗံ။ ဝုတ္တဉှေတံ “န ဘိက္ခဝေ အသေနာသနိကေန ဝဿံ ဥပဂန္တဗ္ဗံ၊ ယော ဥပဂစ္ဆေယျ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿာ”တိ[2]။ တသ္မာ ဝဿကာလေ ဥပကဋ္ဌေ သစေ သေနာသနံ လဘတိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ နော စေ လဘတိ၊ ဟတ္ထကမ္မံ ပရိယေသိတွာပိ ကာတဗ္ဗံ။ ဟတ္ထကမ္မံ အလဘန္တေန သာမမ္ပိ ကာတဗ္ဗံ၊ န တွေဝ အသေနာသနိကေန ဝဿံ ဥပဂန္တဗ္ဗံ။ အယမနုဓမ္မတာ။ တသ္မာ တေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ “ဟတ္ထကမ္မံ ယာစိဿာမာ”တိ စီဝရံ ပါရုပိတွာ သာယနှသမယေ နဂရံ ပဝိသိတွာ သေဋ္ဌိဿ ဃရဒွါရေ အဋ္ဌံသု။ ဇေဋ္ဌကဒါသီ ကုဋံ ဂဟေတွာ ဥဒကတိတ္ထံ ဂစ္ဆန္တီ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ နဂရံ ပဝိသန္တေ အဒ္ဒသ။ သေဋ္ဌိ တေသံ အာဂတကာရဏံ သုတွာ “အမှာကံ ဩကာသော နတ္ထိ၊ ဂစ္ဆန္တူ”တိ အာဟ။

အထ တေ နဂရာ နိက္ခန္တေ ဇေဋ္ဌကဒါသီ ကုဋံ ဂဟေတွာ ပဝိသန္တီ ဒိသွာ ကုဋံ ဩတာရေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဩနမိတွာ မုခံ ဥက္ခိပိတွာ[3] “အယျာ နဂရံ ပဝိဋ္ဌမတ္တာဝ နိက္ခန္တာ၊ ကိံ နု ခေါ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဝဿူပနာယိကကုဋိယာ ဟတ္ထကမ္မံ ယာစိတုံ အာဂတမှာတိ။ လဒ္ဓံ ဘန္တေတိ။ န လဒ္ဓံ ဥပါသိကေတိ။

၁-ပဉ္စသတပစ္စေကဗုဒ္ဓါ (သျာ) ၂-ဝိ ၃-၂၁၂-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ပိဓာယ (သီ)

Kiṁ panesā kuṭi issareheva kātabbā, udāhu duggatehipi sakkā kātunti. Yena kenaci sakkā kātunti. Sādhu bhante mayaṁ karissāma, sve mayhaṁ bhikkhaṁ gaṇhathāti nimantetvā puna[1] kuṭaṁ gahetvā āgamanatitthamagge[2] ṭhatvā āgatāgatā avasesadāsiyo "ettheva hothā"ti vatvā sabbāsaṁ āgatakāle āha "ammā kiṁ niccameva parassa dāsikammaṁ karissatha, udāhu dāsibhāvato muccituṁ icchathā"ti. Ajjeva muccituṁ icchāma ayyeti. Yadi evaṁ, mayā Paccekabuddhā hatthakammaṁ alabhantā svātanāya nimantitā, tumhākaṁ sāmikehi ekadivasaṁ hatthakammaṁ dāpethāti. Tā "sādhū"ti sampaṭicchitvā sāyaṁ aṭavito āgatakāle sāmikānaṁ ārocesuṁ. Te "sādhū"ti jeṭṭhakadāsassa gehadvāre sannipatiṁsu.

Atha ne jeṭṭhakadāsī "sve tātā Paccekabuddhānaṁ hatthakammaṁ dethā"ti ānisaṁsaṁ ācikkhitvā yepi na kātukāmā, te gāḷhena ovādena tajjetvā sabbepi sampaṭicchāpesi. Sā punadivase Paccekabuddhānaṁ bhattaṁ datvā sabbesaṁ dāsaputtānaṁ saññaṁ adāsi. Te tāvadeva araññaṁ pavisitvā dabbasambhāre samodhānetvā sataṁ sataṁ hutvā ekekaṁ kuṭiṁ caṅkamanādiparivāraṁ katvā mañcapīṭhapānīyaparibhojanīyādīni ṭhapetvā Paccekabuddhānaṁ temāsaṁ tattheva vasanatthāya paṭiññaṁ kāretvā vārabhikkhaṁ paṭṭhapesuṁ[3]. Yā attano vāradivase na sakkoti, tassā jeṭṭhakadāsī sakagehato nīharitvā deti. Evaṁ temāsaṁ paṭijaggitvā jeṭṭhakadāsī ekekaṁ dāsiṁ ekekaṁ sāṭakaṁ sajjāpesi, pañca thūlasāṭakasatāni ahesuṁ. Tāni parivattāpetvā pañcannaṁ Paccekabuddhānaṁ ticīvarāni katvā adāsi. Paccekabuddhā tāsaṁ passantīnaṁyeva ākāsena Gandhamādanapabbataṁ agamaṁsu.

Tāpi sabbā yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devaloke nibbattiṁsu. Tāsu jeṭṭhikā tato cavitvā Bārāṇasiyā avidūre Pesakāragāme pesakārajeṭṭhakassa gehe nibbatti. Athekadivasaṁ Padumavatiyā puttā pañcasatā Paccekabuddhā Bārāṇasiraññā nimantitā rājadvāraṁ āgantvā kañci olokentampi adisvā nivattitvā nagaradvārena nikkhamitvā taṁ

---

1. Udakaṁ netvā puna (Sī) 2. Āgamma tittamagge (Sī)
3. Vārakaṁ bhikkhaṁ upaṭṭhapesuṁ (Syā), vārena bhikkhaṁ upaṭṭhapesuṁ (Ka)



ကိံ ပနေသာ ကုဋိ ဣဿရေဟေဝ ကာတဗ္ဗာ၊ ဥဒါဟု ဒုဂ္ဂတေဟိပိ သက္ကာ ကာတုန္တိ။ ယေန ကေနစိ သက္ကာ ကာတုန္တိ။ သာဓု ဘန္တေ မယံ ကရိဿာမ၊ သွေ မယှံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာတိ နိမန္တေတွာ ပုန[1] ကုဋံ ဂဟေတွာ အာဂမနတိတ္ထမဂ္ဂေ[2] ဌတွာ အာဂတာဂတာ အဝသေသဒါသိယော "ဧတ္ထေဝ ဟောထာ"တိ ဝတွာ သဗ္ဗာသံ အာဂတကာလေ အာဟ "အမ္မာ ကိံ နိစ္စမေဝ ပရဿ ဒါသိကမ္မံ ကရိဿထ၊ ဥဒါဟု ဒါသိဘာဝတော မုစ္စိတုံ ဣစ္ဆထာ"တိ။ အဇ္ဇေဝ မုစ္စိတုံ ဣစ္ဆာမ အယျေတိ။ ယဒိ ဧဝံ, မယာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဟတ္ထကမ္မံ အလဘန္တာ သွာတနာယ နိမန္တိတာ၊ တုမှာကံ သာမိကေဟိ ဧကဒိဝသံ ဟတ္ထကမ္မံ ဒါပေထာတိ။ တာ "သာဓူ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သာယံ အဋဝိတော အာဂတကာလေ သာမိကာနံ အာရောစေသုံ။ တေ "သာဓူ"တိ ဇေဋ္ဌကဒါသဿ ဂေဟဒွါရေ သန္နိပတိံသု။

အထ နေ ဇေဋ္ဌကဒါသီ "သွေ တာတာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဟတ္ထကမ္မံ ဒေထာ"တိ အာနိသံသံ အာစိက္ခိတွာ ယေပိ န ကာတုကာမာ၊ တေ ဂါဠှေန ဩဝါဒေန တဇ္ဇေတွာ သဗ္ဗေပိ သမ္ပဋိစ္ဆာပေသိ။ သာ ပုနဒိဝသေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဘတ္တံ ဒတွာ သဗ္ဗေသံ ဒါသပုတ္တာနံ သညံ အဒါသိ။ တေ တာဝဒေဝ အရညံ ပဝိသိတွာ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရေ သမောဓာနေတွာ သတံ သတံ ဟုတွာ ဧကေကံ ကုဋိံ စင်္ကမနာဒိပရိဝါရံ ကတွာ မဉ္စပီဌပါနီယပရိဘောဇနီယာဒီနိ ဌပေတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ တေမာသံ တတ္ထေဝ ဝသနတ္ထာယ ပဋိညံ ကာရေတွာ ဝါရဘိက္ခံ ပဋ္ဌပေသုံ[3]။ ယာ အတ္တနော ဝါရဒိဝသေ န သက္ကောတိ၊ တဿာ ဇေဋ္ဌကဒါသီ သကဂေဟတော နီဟရိတွာ ဒေတိ။ ဧဝံ တေမာသံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ ဇေဋ္ဌကဒါသီ ဧကေကံ ဒါသိံ ဧကေကံ သာဋကံ သဇ္ဇာပေသိ၊ ပဉ္စ ထူလသာဋကသတာနိ အဟေသုံ။ တာနိ ပရိဝတ္တာပေတွာ ပဉ္စန္နံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ တိစီဝရာနိ ကတွာ အဒါသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ တာသံ ပဿန္တီနံယေဝ အာကာသေန ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတံ အဂမံသု။

တာပိ သဗ္ဗာ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တာသု ဇေဋ္ဌိကာ တတော စဝိတွာ ဗာရာဏသိယာ အဝိဒူရေ ပေသကာရဂါမေ ပေသကာရဇေဋ္ဌကဿ ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထေကဒိဝသံ ပဒုမဝတိယာ ပုတ္တာ ပဉ္စသတာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဗာရာဏသိရညာ နိမန္တိတာ ရာဇဒွါရံ အာဂန္တွာ ကဉ္စိ ဩလောကေန္တမ္ပိ အဒိသွာ နိဝတ္တိတွာ နဂရဒွါရေန နိက္ခမိတွာ တံ

---

၁-ဥဒကံ နေတွာ ပုန (သီ) ၂-အာဂမ္မ တိတ္ထမဂ္ဂေ (သီ)
၃-ဝါရကံ ဘိက္ခံ ဥပဋ္ဌပေသုံ (သျာ)၊ ဝါရေန ဘိက္ခံ ဥပဋ္ဌပေသုံ (က)·

Pesakāragāmaṁ agamaṁsu. Sā itthī Paccekabuddhe disvā sampiyāyamānā sabbe vanditvā bhikkhaṁ adāsi. Te bhattakiccaṁ katvā Gandhamādanameva agamaṁsu.

Sāpi yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsarantī amhākaṁ Satthu nibbattito puretarameva Devadahanagare Mahāsuppabuddhassa gehe paṭisandhiṁ gaṇhi, Gotamītissā nāmaṁ akaṁsu. Mahāmāyāya kaniṭṭhabhaginī hoti. Mantajjhāyakā brāhmaṇā lakkhaṇāni pariggaṇhantā[1] “imāsaṁ dvinnampi kucchiyaṁ vasitadārakā cakkavattino bhavissantī”ti byākariṁsu. Suddhodanamahārājā vayappattakāle tā dvepi maṅgalaṁ katvā attano gharaṁ ānesi. Aparabhāge amhākaṁ bodhisatto Tusitapurā cavitvā Mahāmāyāya deviyā kucchiyaṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Mahāmāyā tassa jātadivasato sattame divase kālaṁ katvā Tusitapure nibbatti. Suddhodanamahārājā mahāsattassa mātucchaṁ Mahāpajāpatigotamiṁ aggamahesiṭṭhāne ṭhapesi. Tasmiṁ kāle Nandakumāro jāto. Ayaṁ Mahāpajāpati Nandakumāraṁ dhātīnaṁ datvā sayaṁ bodhisattaṁ parihari.

Aparena samayena bodhisatto mahābhinikkhamanaṁ nikkhamitvā sabbaññutaṁ patvā lokānuggahaṁ karonto anukkamena Kapilavatthuṁ patvā nagaraṁ piṇḍāya pāvisi. Athassa pitā Suddhodanamahārājā antaravīthiyaṁyeva dhammakathaṁ sutvā sotāpanno ahosi, atha dutiyadivase Nando pabbaji, sattame divase Rāhulo. Satthā aparena samayena Vesāliṁ upanissāya Kūṭāgārasālāyaṁ viharati. Tasmiṁ samaye Suddhodanamahārājā setacchattassa heṭṭhā arahattaṁ sacchikatvā parinibbāyi. Tadā Mahāpajāpatigotamī pabbajjāya cittaṁ uppādesi. Tato Rohiṇīnadītīre Kalahavivādasuttapariyosāne[2] nikkhamitvā pabbajitānaṁ pañcannaṁ kumārasatānaṁ pādaparicārikā sabbāva ekacittā hutvā “Mahāpajāpatiyā santikaṁ gantvā sabbāva Satthu santike pabbajissāmā”ti Mahāpajāpatiṁ jeṭṭhikaṁ katvā Satthu santikaṁ gantvā pabbajitukāmā ahesuṁ. Ayañca Mahāpajāpati paṭhamameva ekavāraṁ Satthāraṁ pabbajjaṁ yācamānā nālattha, tasmā kappakaṁ pakkosāpetvā kese chindāpetvā kāsāyāni acchādetvā sabbā tā sākiyāniyo ādāya

1. Paṭiggaṇhantā (Sī)    2. Khu 1. 413 piṭṭhe Suttanipāte.



ပေသကာရဂါမံ အဂမံသု။ သာ ဣတ္ထီ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဒိသွာ သမ္ပိယာယမာနာ သဗ္ဗေ ဝန္ဒိတွာ ဘိက္ခံ အဒါသိ။ တေ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဂန္ဓမာဒနမေဝ အဂမံသု။

သာပိ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တီ အမှာကံ သတ္ထု နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ ဒေဝဒဟနဂရေ မဟာသုပ္ပဗုဒ္ဓဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ ဂေါတမီတိဿာ နာမံ အကံသု။ မဟာမာယာယ ကနိဋ္ဌဘဂိနီ ဟောတိ။ မန္တဇ္ဈာယကာ ဗြာဟ္မဏာ လက္ခဏာနိ ပရိဂ္ဂဏှန္တာ[၁] “ဣမာသံ ဒွိန္နမ္ပိ ကုစ္ဆိယံ ဝသိတဒါရကာ စက္ကဝတ္တိနော ဘဝိဿန္တီ”တိ ဗျာကရိံသု။ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ ဝယပ္ပတ္တကာလေ တာ ဒွေပိ မင်္ဂလံ ကတွာ အတ္တနော ဃရံ အာနေသိ။ အပရဘာဂေ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော တုသိတပုရာ စဝိတွာ မဟာမာယာယ ဒေဝိယာ ကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ မဟာမာယာ တဿ ဇာတဒိဝသတော သတ္တမေ ဒိဝသေ ကာလံ ကတွာ တုသိတပုရေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ မဟာသတ္တဿ မာတုစ္ဆံ မဟာပဇာပတိဂေါတမိံ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ တသ္မိံ ကာလေ နန္ဒကုမာရော ဇာတော။ အယံ မဟာပဇာပတိ နန္ဒကုမာရံ ဓာတီနံ ဒတွာ သယံ ဗောဓိသတ္တံ ပရိဟရိ။

အပရေန သမယေန ဗောဓိသတ္တော မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ သဗ္ဗညုတံ ပတွာ လောကာနုဂ္ဂဟံ ကရောန္တော အနုက္ကမေန ကပိလဝတ္ထုံ ပတွာ နဂရံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ အထဿ ပိတာ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ အန္တရဝီထိယံယေဝ ဓမ္မကထံ သုတွာ သောတာပန္နော အဟောသိ၊ အထ ဒုတိယဒိဝသေ နန္ဒော ပဗ္ဗဇိ၊ သတ္တမေ ဒိဝသေ ရာဟုလော။ သတ္ထာ အပရေန သမယေန ဝေသာလိံ ဥပနိဿာယ ကူဋာဂါရသာလာယံ ဝိဟရတိ။ တသ္မိံ သမယေ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ သေတစ္ဆတ္တဿ ဟေဋ္ဌာ အရဟတ္တံ သစ္ဆိကတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ တဒါ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသိ။ တတော ရောဟိဏီနဒီတီရေ ကလဟဝိဝါဒသုတ္တပရိယောသာနေ[၂] နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတာနံ ပဉ္စန္နံ ကုမာရသတာနံ ပါဒပရိစာရိကာ သဗ္ဗာဝ ဧကစိတ္တာ ဟုတွာ “မဟာပဇာပတိယာ သန္တိကံ ဂန္တွာ သဗ္ဗာဝ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမာ”တိ မဟာပဇာပတိံ ဇေဋ္ဌိကံ ကတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိတုကာမာ အဟေသုံ။ အယဉ္စ မဟာပဇာပတိ ပဌမမေဝ ဧကဝါရံ သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစမာနာ နာလတ္ထ၊ တသ္မာ ကပ္ပကံ ပက္ကောသာပေတွာ ကေသေ ဆိန္ဒာပေတွာ ကာသာယာနိ အစ္ဆာဒေတွာ သဗ္ဗာ တာ သာကိယာနိယော အာဒါယ

၁-ပဋိဂ္ဂဏှန္တာ (သီ)    ၂-ခု ၁-၄၁၃-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။

Vesāliṁ gantvā Ānandattherena Dasabalaṁ yācāpetvā[1] aṭṭhahi garudhammehi pabbajjañca upasampadañca alattha. Itarā pana sabbāpi ekatova upasampannā ahesuṁ. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato panetaṁ vatthu Pāḷiyaṁ[2] āgatameva.

Evaṁ upasampannā pana Mahāpajāpati Satthāraṁ upasaṅkamitvā abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, athassā Satthā dhammaṁ desesi. Sā Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā arahattaṁ pāpuṇi. Sesā pañcasatā bhikkhuniyo Nandakovādasuttapariyosāne[3] arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Evametaṁ vatthu samuṭṭhitaṁ. Aparabhāge Satthā Jetavane nisinno bhikkhuniyo ṭhānantare ṭhapento Mahāpajāpatiṁ rattaññūnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Khemātherīvatthu

236. Dutiye **Khemā**ti evaṁnāmikā bhikkhunī. Ito paṭṭhāya ca panassā pañhakamme ayamanupubbikathāti avatvā sabbattha abhinīhāraṁ ādiṁ katvā vattabbameva vakkhāma.

Atīte kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ ayaṁ parapariyāpannā hutvā nibbatti. Athekadivasaṁ tassa Bhagavato aggasāvikaṁ Sujātattheriṁ nāma piṇḍāya carantaṁ disvā tayo modake datvā taṁdivasameva attano kese vissajjetvā theriyā dānaṁ datvā "anāgate Buddhuppāde tumhe viya mahāpaññā bhaveyyan"ti patthanaṁ katvā yāvajīvaṁ kusalakammesu appamattā hutvā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsarantī[4] Kassapabuddhakāle Kikissa Kāsirañño gehe paṭisandhiṁ gahetvā sattannaṁ bhaginīnaṁ abbhantarā hutvā vīsati vassasahassāni geheyeva komāribrahmacariyaṁ caritvā tāhi bhaginīhi saddhiṁ Dasabalassa vasanapariveṇaṁ kāretvā ekaṁ Buddhantaraṁ devamanussesu saṁsarantī imasmiṁ Buddhuppāde Maddaraṭṭhe Sāgalanagare rājakule paṭisandhiṁ gaṇhi, Khemātissā nāmaṁ akaṁsu. Tassā sarīravaṇṇo suvaṇṇarasapiñjaro viya ahosi. Sā vayappattā Bimbisārarañño gehaṁ agamāsi.

1. Yācetvā (Sī) 2. Vi 4. 442 piṭṭhe. 3. Ma 3. 314 piṭṭhe. 4. Saṁsaritvā (Sī)



ဝေသာလိံ ဂန္တွာ အာနန္ဒတ္ထေရေန ဒသဗလံ ယာစာပေတွာ[1] အဋ္ဌဟိ ဂရုဓမ္မေဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇဉ္စ ဥပသမ္ပဒဉ္စ အလတ္ထ။ ဣတရာ ပန သဗ္ဗာပိ ဧကတောဝ ဥပသမ္ပန္နာ အဟေသုံ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပနေတံ ဝတ္ထု ပါဠိယံ[2] အာဂတမေဝ။

ဧဝံ ဥပသမ္ပန္နာ ပန မဟာပဇာပတိ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ၊ အထဿာ သတ္ထာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သာ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သေသာ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခုနိယော နန္ဒကောဝါဒသုတ္တပရိယောသာနေ[3] အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ ဧဝမေတံ ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသိန္နော ဘိက္ခုနိယော ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော မဟာပဇာပတိံ ရတ္တညူနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ခေမာထေရီဝတ္ထု

၂၃၆။ ဒုတိယေ **ခေမာ**တိ ဧဝံနာမိကာ ဘိက္ခုနီ။ ဣတော ပဋ္ဌာယ စ ပနဿာ ပဉှကမ္မေ အယမနုပုဗ္ဗိကထာတိ အဝတွာ သဗ္ဗတ္ထ အဘိနီဟာရံ အာဒိံ ကတွာ ဝတ္တဗ္ဗမေဝ ဝက္ခာမ။

အတီတေ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ အယံ ပရပရိယာပန္နာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထေကဒိဝသံ တဿ ဘဂဝတော အဂ္ဂသာဝိကံ သုဇာတတ္ထေရိံ နာမ ပိဏ္ဍာယ စရန္တံ ဒိသွာ တယော မောဒကေ ဒတွာ တံဒိဝသမေဝ အတ္တနော ကေသေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ထေရိယာ ဒါနံ ဒတွာ "အနာဂတေ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ တုမှေ ဝိယ မဟာပညာ ဘဝေယျ"န္တိ ပတ္ထနံ ကတွာ ယာဝဇီဝံ ကုသလကမ္မေသု အပ္ပမတ္တာ ဟုတွာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တီ[4] ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ကိကိဿ ကာသိရညော ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ သတ္တန္နံ ဘဂိနီနံ အဗ္ဘန္တရာ ဟုတွာ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ ဂေဟေယေဝ ကောမာရိဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာ တာဟိ ဘဂိနီဟိ သဒ္ဓိံ ဒသဗလဿ ဝသနပရိဝေဏံ ကာရေတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တီ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ မဒ္ဒရဋ္ဌေ သာဂလနဂရေ ရာဇကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ ခေမာတိဿာ နာမံ အကံသု။ တဿာ သရီရဝဏ္ဏော သုဝဏ္ဏရသပိဉ္ဇရော ဝိယ အဟောသိ။ သာ ဝယပ္ပတ္တာ ဗိမ္ဗိသာရရညော ဂေဟံ အဂမာသိ။

၁-ယာစေတွာ (သီ) ၂-ဝိ ၄-၄၄၂-ပိဋ္ဌေ။
၃-မ ၃.၃၁၄-ပိဋ္ဌေ။ ၄-သံသရိတွာ (သီ)

Sā Tathāgate Rājagahaṁ upanissāya Veḷuvane viharante “Satthā kira rūpe dosaṁ dassetī”ti rūpamadamattā hutvā “mayhampi rūpe dosaṁ dasseyyā”ti bhayena Dasabalaṁ dassanāya na gacchati. Rājā cintesi “ahaṁ Satthu aggupaṭṭhāko, mādisassa ca nāma ariyasāvakassa aggamahesī Dasabalaṁ dassanāya na gacchati, na me etaṁ ruccatī”ti. So kavīhi Veḷuvanuyyānassa vaṇṇaṁ[1] bandhāpetvā “Khemāya deviyā savanūpacāre gāyathā”ti āha. Sā uyyānassa vaṇṇaṁ sutvā gantukāmā hutvā rājānaṁ paṭipucchi. Rājā “uyyānaṁ gaccha, Satthāraṁ pana adisvā āgantuṁ na labhissasī”ti āha. Sā rañño paṭivacanaṁ adatvāva maggaṁ paṭipajji. Rājā tāya saddhiṁ gacchante purise āha “sace devī uyyānato nivattamānā Dasabalaṁ passati, iccetaṁ kusalaṁ. Sace na passati, rājāṇāya naṁ dassethā”ti. Atha kho sā devī divasabhāgaṁ uyyāne caritvā nivattantī Dasabalaṁ adisvāva gantuṁ āraddhā. Atha naṁ rājapurisā attano aruciyāva deviṁ Satthu santikaṁ nayiṁsu.

Satthā taṁ āgacchantiṁ disvā iddhiyā ekaṁ devaccharaṁ nimminitvā tālavaṇṭaṁ gahetvā bījamānaṁ viya akāsi. Khemā devī taṁ disvā cintesi “mānamhi naṭṭhā[2], evarūpā nāma devaccharappaṭibhāgā itthiyo Dasabalassa avidūre tiṭṭhanti, ahaṁ etāsaṁ paricārikāpi nappahomi, mānamadaṁ hi nissāya pāpacittassa vasena naṭṭhā”ti taṁ nimittaṁ gahetvā tameva itthiṁ olokayamānā aṭṭhāsi. Athassā passantiyāva Tathāgatassa adhiṭṭhānabalena sā itthī paṭhamavayaṁ atikkamma majjhimavaye ṭhitā viya majjhimavayaṁ atikkamma pacchimavaye ṭhitā viya ca valittacā palitakesā khaṇḍaviraḷadantā[3] ahosi. Tato tassā passantiyāva saddhiṁ tālavaṇṭena parivattitvā paripati. Tato Khemā pubbahetusampannattā tasmiṁ ārammaṇe āpāthagate evaṁ cintesi “evaṁvidhampi nāma sarīraṁ evarūpaṁ vipattiṁ pāpuṇāti, mayhampi sarīraṁ evaṁgatikameva bhavissatī”ti. Athassā evaṁ cintitakkhaṇe Satthā imaṁ Dhammapade gāthamāha—

1. Vaṇṇe (Sī) 2. Manaṁ vatamhi naṭṭhā (Sī), ahañcamhi naṭṭhā (Syā)
3. Khaṇḍasithiladantā (Sī), khaṇḍitapatitadantā (Syā)



သာ တထာဂတေ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တေ “သတ္ထာ ကိရ ရူပေ ဒေါသံ ဒဿေတီ”တိ ရူပမဒမတ္တာ ဟုတွာ ‘‘မယှမ္ပိ ရူပေ ဒေါသံ ဒဿေယျာ’’တိ ဘယေန ဒသဗလံ ဒဿနာယ န ဂစ္ဆတိ။ ရာဇာ စိန္တေသိ “အဟံ သတ္ထု အဂ္ဂုပဋ္ဌာကော၊ မာဒိသဿ စ နာမ အရိယသာဝကဿ အဂ္ဂမဟေသီ ဒသဗလံ ဒဿနာယ န ဂစ္ဆတိ၊ န မေ ဧတံ ရုစ္စတီ”တိ။ သော ကဝီဟိ ဝေဠုဝနုယျာနဿ ဝဏ္ဏံ[1] ဗန္ဓာပေတွာ ‘‘ခေမာယ ဒေဝိယာ သဝနူပစာရေ ဂါယထာ’’တိ အာဟ။ သာ ဥယျာနဿ ဝဏ္ဏံ သုတွာ ဂန္တုကာမာ ဟုတွာ ရာဇာနံ ပဋိပုစ္ဆိ။ ရာဇာ “ဥယျာနံ ဂစ္ဆ, သတ္ထာရံ ပန အဒိသွာ အာဂန္တုံ န လဘိဿသီ”တိ အာဟ။ သာ ရညော ပဋိဝစနံ အဒတွာဝ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ ရာဇာ တာယ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တေ ပုရိသေ အာဟ “သစေ ဒေဝီ ဥယျာနတော နိဝတ္တမာနာ ဒသဗလံ ပဿတိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ သစေ န ပဿတိ၊ ရာဇာဏာယ နံ ဒဿေထာ”တိ။ အထ ခေါ သာ ဒေဝီ ဒိဝသဘာဂံ ဥယျာနေ စရိတွာ နိဝတ္တန္တီ ဒသဗလံ အဒိသွာဝ ဂန္တုံ အာရဒ္ဓါ။ အထ နံ ရာဇပုရိသာ အတ္တနော အရုစိယာဝ ဒေဝိံ သတ္ထု သန္တိကံ နယိံသု။

သတ္ထာ တံ အာဂစ္ဆန္တိံ ဒိသွာ ဣဒ္ဓိယာ ဧကံ ဒေဝစ္ဆရံ နိမ္မိနိတွာ တာလဝဏ္ဋံ ဂဟေတွာ ဗီဇမာနံ ဝိယ အကာသိ။ ခေမာ ဒေဝီ တံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “မာနမှိ နဋ္ဌာ[2]၊ ဧဝရူပါ နာမ ဒေဝစ္ဆရပ္ပဋိဘာဂါ ဣတ္ထိယော ဒသဗလဿ အဝိဒူရေ တိဋ္ဌန္တိ၊ အဟံ ဧတာသံ ပရိစာရိကာပိ နပ္ပဟောမိ၊ မာနမဒံ ဟိ နိဿာယ ပါပစိတ္တဿ ဝသေန နဋ္ဌာ”တိ တံ နိမိတ္တံ ဂဟေတွာ တမေဝ ဣတ္ထိံ ဩလောကယမာနာ အဋ္ဌာသိ။ အထဿာ ပဿန္တိယာဝ တထာဂတဿ အဓိဋ္ဌာနဗလေန သာ ဣတ္ထီ ပဌမဝယံ အတိက္ကမ္မ မဇ္ဈိမဝယေ ဌိတာ ဝိယ မဇ္ဈိမဝယံ အတိက္ကမ္မ ပစ္ဆိမဝယေ ဌိတာ ဝိယ စ ဝလိတ္တစာ ပလိတကေသာ ခဏ္ဍဝိရဠဒန္တာ[3] အဟောသိ။ တတော တဿာ ပဿန္တိယာဝ သဒ္ဓိံ တာလဝဏ္ဋေန ပရိဝတ္တိတွာ ပရိပတိ။ တတော ခေမာ ပုဗ္ဗဟေတုသမ္ပန္နတ္တာ တသ္မိံ အာရမ္မဏေ အာပါထဂတေ ဧဝံ စိန္တေသိ “ဧဝံဝိဓမ္ပိ နာမ သရီရံ ဧဝရူပံ ဝိပတ္တိံ ပါပုဏာတိ၊ မယှမ္ပိ သရီရံ ဧဝံဂတိကမေဝ ဘဝိဿတီ”တိ။ အထဿာ ဧဝံ စိန္တိတက္ခဏေ သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မပဒေ ဂါထမာဟ—

၁-ဝဏ္ဏေ (သီ) ၂-မနံ ဝတမှိ နဋ္ဌာ (သီ)၊ အဟဉ္စမှိ နဋ္ဌာ (သျာ)
၃-ခဏ္ဍသိထိလဒန္တာ (သီ)၊ ခဏ္ဍိတပတိတဒန္တာ (သျာ)

“Ye rāgarattā nupatanti sotaṁ,
Sayaṁkataṁ makkaṭakova jālaṁ.
Etampi chetvāna vajanti dhīrā,
Anapekkhino sabbadukkhaṁ[1] pahāyā”ti[2].

Sā gāthāpariyosāne ṭhitapade ṭhitāyeva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Agāramajjhe vasantena[3] nāma arahattaṁ pattena taṁdivasameva parinibbāyitabbaṁ vā pabbajitabbaṁ vā hoti, sā pana attano āyusaṅkhārānaṁ pavattanabhāvaṁ[4] ñatvā “attano pabbajjaṁ anujānāpessāmī”ti Satthāraṁ vanditvā rājanivesanaṁ gantvā rājānaṁ anabhivādetvāva aṭṭhāsi. Rājā iṅgiteneva[5] aññāsi “ariyadhammaṁ[6] pattā bhavissatī”ti. Atha naṁ āha “devi gatā nu kho Satthudassanāyā”ti. Mahārāja tumhehi diṭṭhadassanaṁ parittaṁ, ahaṁ pana Dasabalaṁ sudiṭṭhamakāsiṁ, pabbajjaṁ me anujānāthāti. Rājā “sādhu devī”ti sampaṭicchitvā suvaṇṇasivikāya bhikkhuni-upassayaṁ upanetvā pabbājesi, athassā “Khemātherī nāma gihibhāve ṭhatvā arahattaṁ pattā”ti mahāpaññābhāvo pākaṭo ahosi. Idamettha vatthu. Atha Satthā aparabhāge Jetavane nisinno bhikkhuniyo paṭipāṭiyā ṭhānantare ṭhapento Khemātheriṁ mahāpaññānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Uppalavaṇṇātherīvatthu

237. Tatiye **Uppalavaṇṇā**ti nīluppalagabbhasadiseneva vaṇṇena samannāgatattā evaṁladdhanāmā therī. Sā kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gaṇhitvā aparabhāge mahājanena saddhiṁ Satthu santikaṁ gantvā dhammaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuniṁ iddhimantīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā sattāhaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsarantī Kassapabuddhakāle Bārāṇasinagare Kikissa Kāsirañño gehe paṭisandhiṁ gaṇhitvā sattannaṁ bhaginīnaṁ abbhantarā hutvā vīsati

1. Kāmasukhaṁ (Sī, Syā, Ka)
2. Khu 1. 63 piṭṭhe Dhammapade.
3. Agāramajjhāvasantena (Sī)
4. Pavattanakabhāvaṁ (Sī)
5. Iṅgitasaññāṇena (Syā), ekadesañāṇena (Ka)
6. Ariyadhammaṁ arahattaṁ (Sī)



“ယေ ရာဂရတ္တာ’နုပတန္တိ သောတံ၊
သယံကတံ မက္ကဋကောဝ ဇာလံ။
ဧတမ္ပိ ဆေတွာန ဝဇန္တိ ဓီရာ၊
အနပေက္ခိနော သဗ္ဗဒုက္ခံ[1] ပဟာယာ”တိ[2]။

သာ ဂါထာပရိယောသာနေ ဌိတပဒေ ဌိတာယေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တေန[3] နာမ အရဟတ္တံ ပတ္တေန တံဒိဝသမေဝ ပရိနိဗ္ဗာယိတဗ္ဗံ ဝါ ပဗ္ဗဇိတဗ္ဗံ ဝါ ဟောတိ၊ သာ ပန အတ္တနော အာယုသင်္ခါရာနံ ပဝတ္တနဘာဝံ[4] ဉတွာ “အတ္တနော ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနာပေဿာမီ”တိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ရာဇနိဝေသနံ ဂန္တွာ ရာဇာနံ အနဘိဝါဒေတွာဝ အဋ္ဌာသိ။ ရာဇာ ဣင်္ဂိတေနေဝ[5] အညာသိ “အရိယဓမ္မံ[6] ပတ္တာ ဘဝိဿတီ”တိ။ အထ နံ အာဟ “ဒေဝိ ဂတာ နု ခေါ သတ္ထုဒဿနာယာ”တိ။ မဟာရာဇ တုမှေဟိ ဒိဋ္ဌဒဿနံ ပရိတ္တံ၊ အဟံ ပန ဒသဗလံ သုဒိဋ္ဌမကာသိံ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ မေ အနုဇာနာထာတိ။ ရာဇာ “သာဓု ဒေဝီ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သုဝဏ္ဏသိဝိကာယ ဘိက္ခုနိဥပဿယံ ဥပနေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ၊ အထဿာ “ခေမာထေရီ နာမ ဂိဟိဘာဝေ ဌတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တာ”တိ မဟာပညာဘာဝေါ ပါကဋော အဟောသိ။ ဣဒမေတ္ထ ဝတ္ထု။ အထ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဇေတဝနေ နိသိန္နော ဘိက္ခုနိယော ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော ခေမာထေရိံ မဟာပညာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရီဝတ္ထု

၂၃၇။ တတိယေ **ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ**တိ နီလုပ္ပလဂဗ္ဘသဒိသေနေဝ ဝဏ္ဏေန သမန္နာဂတတ္တာ ဧဝံလဒ္ဓနာမာ ထေရီ။ သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ အပရဘာဂေ မဟာဇနေန သဒ္ဓိံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ ဣဒ္ဓိမန္တီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တီ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ဗာရာဏသိနဂရေ ကိကိဿ ကာသိရညော ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ သတ္တန္နံ ဘဂိနီနံ အဗ္ဘန္တရာ ဟုတွာ ဝီသတိ

၁- ကာမသုခံ (သီ၊ သျာ၊ က)
၂- ခု ၁-၆၃-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၃- အဂါရမဇ္ဈာဝသန္တေန (သီ)
၄- ပဝတ္တနကဘာဝံ (သီ)
၅- ဣင်္ဂိတသညာဏေန (သျာ)၊ ဧကဒေသညာဏေန (က)
၆- အရိယဓမ္မံ အရဟတ္တံ (သီ)

vassasahassāni brahmacariyaṁ caritvā bhikkhusaṁghassa pariveṇaṁ katvā devaloke nibbattā.

Tato cavitvā puna manussalokaṁ āgacchantī ekasmiṁ gāme sahatthā kammaṁ katvā jīvanakaṭṭhāne nibbattā. Sā ekadivasaṁ khettakuṭiṁ gacchantī antarāmagge ekasmiṁ sare pātova pupphitaṁ padumapupphaṁ disvā taṁ saraṁ oruyha tañceva pupphaṁ lājapakkhipanatthāya paduminiyā pattañca gahetvā kedāre sālisīsāni chinditvā kuṭikāya nisinnā lāje bhajjitvā pañca lājasatāni gaṇesi. Tasmiṁ khaṇe Gandhamādanapabbate nirodhasamāpattito vuṭṭhito eko Paccekabuddho āgantvā tassā avidūre aṭṭhāsi. Sā Paccekabuddhaṁ disvā lājehi saddhiṁ padumapupphaṁ gahetvā kuṭito oruyha lāje Paccekabuddhassa patte pakkhipitvā padumapupphena pattaṁ pidhāya adāsi. Athassā Paccekabuddhe thokaṁ gate etadahosi "pabbajitā nāma pupphena anatthikā, ahaṁ pupphaṁ gahetvā piḷandhissāmī"ti gantvā Paccekabuddhassa hatthato pupphaṁ gahetvā puna cintesi "sace ayyo pupphena anatthiko abhavissa, pattamatthake ṭhapetuṁ na adassa, addhā ayyassa attho bhavissatī"ti puna gantvā pattamatthake ṭhapetvā Paccekabuddhaṁ khamāpetvā "bhante imesaṁ me lājānaṁ nissandena lājagaṇanāya puttā assu, padumapupphassa nissandena nibbattanibbattaṭṭhāne me pade pade padumapupphaṁ uṭṭhahatū"ti patthanaṁ akāsi. Paccekabuddho tassā passantiyāva ākāsena Gandhamādanapabbataṁ gantvā taṁ padumaṁ Nandamūlakapabbhāre Paccekabuddhānaṁ akkamanasopānasamīpe pādapuñchanaṁ katvā ṭhapesi.

Sāpi tassa kammassa nissandena devaloke paṭisandhiṁ gaṇhi, nibbattakālato paṭṭhāya cassā pade pade mahāpadumapupphaṁ uṭṭhāsi. Sā tato cavitvā pabbatapāde ekasmiṁ padumassare padumagabbhe nibbatti. Taṁ nissāya eko tāpaso vasati, so pātova mukhadhovanatthāya saraṁ gantvā taṁ pupphaṁ disvā cintesi "idaṁ pupphaṁ sesehi mahantataraṁ, sesāni ca pupphitāni, idaṁ makuḷitameva, bhavitabbamettha kāraṇenā"ti udakaṁ otaritvā taṁ pupphaṁ gaṇhi. Taṁ tena gahitamattameva pupphitaṁ. Tāpaso antopadumagabbhe nipannadārikaṁ addasa. Diṭṭhakālato paṭṭhāya ca dhītusinehaṁ labhitvā padumeneva saddhiṁ paṇṇasālaṁ netvā mañcake nipajjāpesi.



ဝဿသဟဿာနိ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ ပရိဝေဏံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ။

တတော စဝိတွာ ပုန မနုဿလောကံ အာဂစ္ဆန္တီ ဧကသ္မိံ ဂါမေ သဟတ္ထာ ကမ္မံ ကတွာ ဇီဝနကဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တာ။ သာ ဧကဒိဝသံ ခေတ္တကုဋိံ ဂစ္ဆန္တီ အန္တရာမဂ္ဂေ ဧကသ္မိံ သရေ ပါတောဝ ပုပ္ဖိတံ ပဒုမပုပ္ဖံ ဒိသွာ တံ သရံ ဩရုယှ တဉ္စေဝ ပုပ္ဖံ လာဇပက္ခိပနတ္ထာယ ပဒုမိနိယာ ပတ္တဉ္စ ဂဟေတွာ ကေဒါရေ သာလိသီသာနိ ဆိန္ဒိတွာ ကုဋိကာယ နိသိန္နာ လာဇေ ဘဇ္ဇိတွာ ပဉ္စ လာဇသတာနိ ဂဏေသိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတေ နိရောဓ-သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတော ဧကော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ အာဂန္တွာ တဿာ အဝိဒူရေ အဋ္ဌာသိ။ သာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ လာဇေဟိ သဒ္ဓိံ ပဒုမပုပ္ဖံ ဂဟေတွာ ကုဋိတော ဩရုယှ လာဇေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပတ္တေ ပက္ခိပိတွာ ပဒုမပုပ္ဖေန ပတ္တံ ပိဓာယ အဒါသိ။ အထဿာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ထောကံ ဂတေ ဧတဒဟောသိ "ပဗ္ဗဇိတာ နာမ ပုပ္ဖေန အနတ္ထိကာ၊ အဟံ ပုပ္ဖံ ဂဟေတွာ ပိဠန္ဓိဿာမီ"တိ ဂန္တွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဟတ္ထတော ပုပ္ဖံ ဂဟေတွာ ပုန စိန္တေသိ "သစေ အယျော ပုပ္ဖေန အနတ္ထိကော အဘဝိဿ၊ ပတ္တမတ္ထကေ ဌပေတုံ န အဒဿ၊ အဒ္ဓါ အယျဿ အတ္ထော ဘဝိဿတီ"တိ ပုန ဂန္တွာ ပတ္တမတ္ထကေ ဌပေတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ခမာပေတွာ "ဘန္တေ ဣမေသံ မေ လာဇာနံ နိဿန္ဒေန လာဇဂဏနာယ ပုတ္တာ အဿု၊ ပဒုမပုပ္ဖဿ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တ-နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ မေ ပဒေ ပဒေ ပဒုမပုပ္ဖံ ဥဋ္ဌဟတူ"တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ တဿာ ပဿန္တိယာဝ အာကာသေန ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတံ ဂန္တွာ တံ ပဒုမံ နန္ဒမူလကပဗ္ဘာရေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ အက္ကမနသောပါနသမီပေ ပါဒပုဉ္ဆနံ ကတွာ ဌပေသိ။

သာပိ တဿ ကမ္မဿ နိဿန္ဒေန ဒေဝလောကေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ နိဗ္ဗတ္တ-ကာလတော ပဋ္ဌာယ စဿာ ပဒေ ပဒေ မဟာပဒုမပုပ္ဖံ ဥဋ္ဌာသိ။ သာ တတော စဝိတွာ ပဗ္ဗတပါဒေ ဧကသ္မိံ ပဒုမဿရေ ပဒုမဂဗ္ဘေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ နိဿာယ ဧကော တာပသော ဝသတိ၊ သော ပါတောဝ မုခဓောဝနတ္ထာယ သရံ ဂန္တွာ တံ ပုပ္ဖံ ဒိသွာ စိန္တေသိ "ဣဒံ ပုပ္ဖံ သေသေဟိ မဟန္တတရံ၊ သေသာနိ စ ပုပ္ဖိတာနိ၊ ဣဒံ မကုဠိတမေဝ၊ ဘဝိတဗ္ဗမေတ္ထ ကာရဏေနာ"တိ ဥဒကံ ဩတရိတွာ တံ ပုပ္ဖံ ဂဏှိ။ တံ တေန ဂဟိတမတ္တမေဝ ပုပ္ဖိတံ။ တာပသော အန္တောပဒုမဂဗ္ဘေ နိပန္နဒါရိကံ အဒ္ဒသ။ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ စ ဓီတု-သိနေဟံ လဘိတွာ ပဒုမေနေဝ သဒ္ဓိံ ပဏ္ဏသာလံ နေတွာ မဉ္စကေ နိပဇ္ဇာပေသိ။

Athassā[1] puññānubhāvena aṅguṭṭhake khīraṁ nibbatti. So tasmiṁ pupphe milāte aññaṁ navapupphaṁ āharitvā taṁ nipajjāpesi. Athassā ādhāvanavidhāvanena[2] kīḷituṁ samatthakālato paṭṭhāya padavāre padavāre padumapupphaṁ uṭṭhāsi, kuṅkumarāsissa viyassā sarīravaṇṇo ahosi. Sā appattā devavaṇṇaṁ, atikkantā mānusavaṇṇaṁ ahosi. Sā pitari phalāphalatthāya gate paṇṇasālāyaṁ ohīyati.

Athekadivasaṁ tassā vayappattakāle pitari phalāphalatthāya gate eko vanacarako taṁ disvā cintesi "manussānaṁ nāma evaṁvidhaṁ rūpaṁ natthi, vīmaṁsissāmi nan"ti tāpasassa āgamanaṁ udikkhanto nisīdi. Sā pitari āgacchante paṭipathaṁ gantvā tassa hatthato kājakamaṇḍaluṁ aggahesi, āgantvā nisinnassa cassa attanā karaṇavattaṁ dassesi. Tadā so vanacarako manussabhāvaṁ ñatvā tāpasaṁ abhivādetvā nisīdi. Tāpaso taṁ vanacarakaṁ vanamūlaphalāphalehi ca pānīyena ca nimantetvā "bho purisa imasmiṁyeva ṭhāne vasissasi, udāhu gamissasī"ti pucchi. Gamissāmi bhante, idha kiṁ karissāmīti. Idaṁ tayā diṭṭhakāraṇaṁ etto gantvā akathetuṁ sakkhissasīti. Sace ayyo na icchati, kiṁ kāraṇā kathessāmīti tāpasaṁ vanditvā puna āgamanakāle maggasañjānanatthaṁ sākhāsaññañca rukkhasaññañca karonto pakkāmi.

So Bārāṇasiṁ gantvā rājānaṁ addasa, rājā "kasmā āgatosī"ti pucchi. "Ahaṁ deva tumhākaṁ vanacarako pabbatapāde acchariyaṁ itthiratanaṁ disvā āgatomhī"ti sabbaṁ pavattiṁ kathesi. So tassa vacanaṁ sutvā vegena pabbatapādaṁ gantvā avidūre ṭhāne khandhāvāraṁ nivesetvā vanacarakena ceva aññehi[3] ca purisehi saddhiṁ tāpasassa bhattakiccaṁ katvā nisinnavelāya tattha gantvā abhivādetvā paṭisanthāraṁ katvā ekamantaṁ nisīdi. Rājā tāpasassa pabbajitaparikkhārabhaṇḍaṁ pādamūle ṭhapetvā "bhante imasmiṁ ṭhāne kiṁ karoma, gacchāmā"ti āha. Gaccha mahārājāti. Āma gacchāmi bhante, ayyassa pana samīpe visabhāgaparisā atthīti assumha, asāruppā esā[4] pabbajitānaṁ, mayā saddhiṁ gacchatu bhanteti. Manussānaṁ cittaṁ nāma duttosayaṁ, kathaṁ[5] bahūnaṁ majjhe

1. Atha tassā (Sī) 2. Ādhāvanaparidhāvanena (Ka) 3. Appehi (Sī)
4. Papañco eso (Sī), papañcā esā (Syā) 5. Nāma cittaṁ duṭṭhaṁ, ayaṁ kathaṁ (Ka)



အထဿာ[၁] ပုညာနုဘာဝေန အင်္ဂုဋ္ဌကေ ခီရံ နိဗ္ဗတ္တိ။ သော တသ္မိံ ပုပ္ဖေ မိလာတေ အညံ နဝပုပ္ဖံ အာဟရိတွာ တံ နိပဇ္ဇာပေသိ။ အထဿာ အာဓာဝနဝိဓာဝနေန[၂] ကီဠိတုံ သမတ္ထကာလတော ပဋ္ဌာယ ပဒဝါရေ ပဒဝါရေ ပဒုမပုပ္ဖံ ဥဋ္ဌာသိ၊ ကုင်္ကုမရာသိဿ ဝိယဿာ သရီရဝဏ္ဏော အဟောသိ။ သာ အပ္ပတ္တာ ဒေဝဝဏ္ဏံ, အတိက္ကန္တာ မာနုသဝဏ္ဏံ အဟောသိ။ သာ ပိတရိ ဖလာဖလတ္ထာယ ဂတေ ပဏ္ဏသာလာယံ ဩဟီယတိ။

အထေကဒိဝသံ တဿာ ဝယပ္ပတ္တကာလေ ပိတရိ ဖလာဖလတ္ထာယ ဂတေ ဧကော ဝနစရကော တံ ဒိသွာ စိန္တေသိ "မနုဿာနံ နာမ ဧဝံဝိဓံ ရူပံ နတ္ထိ၊ ဝီမံသိဿာမိ န"န္တိ တာပသဿ အာဂမနံ ဥဒိက္ခန္တော နိသီဒိ။ သာ ပိတရိ အာဂစ္ဆန္တေ ပဋိပထံ ဂန္တွာ တဿ ဟတ္ထတော ကာဇကမဏ္ဍလုံ အဂ္ဂဟေသိ၊ အာဂန္တွာ နိသိန္နဿ စဿ အတ္တနာ ကရဏဝတ္တံ ဒဿေသိ။ တဒါ သော ဝနစရကော မနုဿဘာဝံ ဉတွာ တာပသံ အဘိဝါဒေတွာ နိသီဒိ။ တာပသော တံ ဝနစရကံ ဝနမူလဖလာဖလေဟိ စ ပါနီယေန စ နိမန္တေတွာ "ဘော ပုရိသ ဣမသ္မိံယေဝ ဌာနေ ဝသိဿသိ၊ ဥဒါဟု ဂမိဿသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဂမိဿာမိ ဘန္တေ, ဣဓ ကိံ ကရိဿာမီတိ။ ဣဒံ တယာ ဒိဋ္ဌကာရဏံ ဧတ္တော ဂန္တွာ အကထေတုံ သက္ခိဿသီတိ။ သစေ အယျော န ဣစ္ဆတိ၊ ကိံ ကာရဏာ ကထေဿာမီတိ တာပသံ ဝန္ဒိတွာ ပုန အာဂမနကာလေ မဂ္ဂသဉ္ဇာနနတ္ထံ သာခါသညဉ္စ ရုက္ခသညဉ္စ ကရောန္တော ပက္ကာမိ။

သော ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ရာဇာနံ အဒ္ဒသ၊ ရာဇာ "ကသ္မာ အာဂတောသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ "အဟံ ဒေဝ တုမှာကံ ဝနစရကော ပဗ္ဗတပါဒေ အစ္ဆရိယံ ဣတ္ထိရတနံ ဒိသွာ အာဂတောမှီ"တိ သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ ကထေသိ။ သော တဿ ဝစနံ သုတွာ ဝေဂေန ပဗ္ဗတပါဒံ ဂန္တွာ အဝိဒူရေ ဌာနေ ခန္ဓာဝါရံ နိဝေသေတွာ ဝနစရကေန စေဝ အညေဟိ[၃] စ ပုရိသေဟိ သဒ္ဓိံ တာပသဿ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ နိသိန္နဝေလာယ တတ္ထ ဂန္တွာ အဘိဝါဒေတွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ ရာဇာ တာပသဿ ပဗ္ဗဇိတပရိက္ခာရဘဏ္ဍံ ပါဒမူလေ ဌပေတွာ "ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကိံ ကရောမ, ဂစ္ဆာမာ"တိ အာဟ။ ဂစ္ဆ မဟာရာဇာတိ။ အာမ ဂစ္ဆာမိ ဘန္တေ၊ အယျဿ ပန သမီပေ ဝိသဘာဂပရိသာ အတ္ထီတိ အဿုမှ၊ အသာရုပ္ပါ သော[၄] ပဗ္ဗဇိတာနံ၊ မယာ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆတု ဘန္တေတိ။ မနုဿာနံ စိတ္တံ နာမ ဒုတ္တောသယံ၊ ကထံ[၅] ဗဟူနံ မဇ္ဈေ

၁-အထ တဿာ (သီ) ၂-အာဓာဝနပရိဓာဝနေန (က) ၃-အပ္ပေဟိ (သီ)
၄-ပပဉ္စော သော (သီ)၊ ပပဉ္စာ သော (သျာ) ၅-နာမ စိတ္တံ ဒုဋ္ဌံ၊ အယံ ကထံ (က)

vasissatīti. Amhākaṁ rucitakālato paṭṭhāya sesānaṁ jeṭṭhakaṭṭhāne ṭhapetvā paṭijaggissāmi[1] bhanteti.

So rañño kathaṁ sutvā daharakāle gahitanāmavaseneva "amma Padumavatī"ti dhītaraṁ pakkosi, sā ekavacaneneva paṇṇasālato nikkhamitvā pitaraṁ abhivādetvā aṭṭhāsi. Atha naṁ pitā āha "tvaṁ amma vayappattā, imasmiṁ ṭhāne raññā diṭṭhakālato paṭṭhāya vasituṁ ayuttā[2], raññā saddhiṁ gaccha ammā"ti. Sā "sādhu tātā"ti pitu vacanaṁ sampaṭicchitvā abhivādetvā parodamānā aṭṭhāsi[3]. Rājā "imissā pitu cittaṁ gaṇhāmī"ti tasmiṁyeva ṭhāne kahāpaṇarāsimhi ṭhapetvā abhisekaṁ akāsi. Atha naṁ gahetvā attano nagaraṁ ānetvā[4] āgatakālato paṭṭhāya sesa-itthiyo anoloketvā tāya saddhiṁyeva ramati. Tā itthiyo issāpakatā taṁ rañño antare paribhinditukāmā evamāhaṁsu "nāyaṁ mahārāja manussajātikā, kahaṁ nāma tumhehi manussānaṁ vicaraṇaṭṭhāne padumāni uṭṭhahantāni diṭṭhapubbāni, addhā ayaṁ yakkhinī, nīharatha naṁ mahārājā"ti. Rājā tāsaṁ kathaṁ sutvā tuṇhī ahosi.

Athassa aparena samayena paccanto kupito. So "garugabbhā[5] Padumavatī"ti taṁ nagare ṭhapetvā paccantaṁ agamāsi. Atha tā itthiyo tassā upaṭṭhāyikāya lañjaṁ datvā "imissā dārakaṁ jātamattameva apanetvā ekaṁ dārughaṭikaṁ lohitena makkhetvā santike ṭhapehī"ti āhaṁsu. Padumavatiyāpi nacirasseva gabbhavuṭṭhānaṁ ahosi. Mahāpadumakumāro ekakova kucchiyaṁ paṭisandhiṁ gaṇhi, avasesā ekūnapañcasatā dārakā Mahāpadumakumārassa mātukucchito nikkhamitvā nipannakāle saṁsedajā hutvā nibbattiṁsu. Athassa "na tāvāyaṁ satiṁ paṭilabhatī"ti ñatvā upaṭṭhāyikā ekaṁ dārughaṭikaṁ lohitena makkhetvā samīpe ṭhapetvā tāsaṁ itthīnaṁ saññaṁ adāsi. Tā pañcasatāpi itthiyo ekekā ekekaṁ dārakaṁ gahetvā cundakārakānaṁ santikaṁ[6] pesetvā karaṇḍake

1. Paṭijaggituṁ sakkhissāma (Sī)
2. Aphāsukaṁ (Sī), aphāsukā (Syā)
3. Rodamānā gacchati (Syā, Ka)
4. Gantvā (Ka)
5. Garubhārā (Sī)
6. Cundānaṁ santikaṁ (Sī), cundakārakānaṁ santike (Syā), cundakārasantikaṁ (Ka)



ဝသိဿတီတိ။ အမှာကံ ရုစိတကာလတော ပဋ္ဌာယ သေသာနံ ဇေဋ္ဌကဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမိ[၁] ဘန္တေတိ။

သော ရညော ကထံ သုတွာ ဒဟရကာလေ ဂဟိတနာမဝသေနေဝ "အမ္မ ပဒုမဝတီ"တိ ဓီတရံ ပက္ကောသိ၊ သာ ဧကဝစနေနေဝ ပဏ္ဏသာလတော နိက္ခမိတွာ ပိတရံ အဘိဝါဒေတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ပိတာ အာဟ "တွံ အမ္မ ဝယပ္ပတ္တာ၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ရညာ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ဝသိတုံ အယုတ္တာ[၂]၊ ရညာ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆ အမ္မာ"တိ။ သာ "သာဓု တာတာ"တိ ပိတု ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ အဘိဝါဒေတွာ ပရောဒမာနာ အဋ္ဌာသိ[၃]။ ရာဇာ "ဣမိဿာ ပိတု စိတ္တံ ဂဏှာမီ"တိ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ ကဟာပဏရာသိမှိ ဌပေတွာ အဘိသေကံ အကာသိ။ အထ နံ ဂဟေတွာ အတ္တနော နဂရံ အာနေတွာ[၄] အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ သေသဣတ္ထိယော အနောလောကေတွာ တာယ သဒ္ဓိံယေဝ ရမတိ။ တာ ဣတ္ထိယော ဣဿာပကတာ တံ ရညော အန္တရေ ပရိဘိန္ဒိတုကာမာ ဧဝမာဟံသု "နာယံ မဟာရာဇ မနုဿဇာတိကာ၊ ကဟံ နာမ တုမှေဟိ မနုဿာနံ ဝိစရဏဋ္ဌာနေ ပဒုမာနိ ဥဋ္ဌဟန္တာနိ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာနိ၊ အဒ္ဓါ အယံ ယက္ခိနီ၊ နီဟရထ နံ မဟာရာဇာ"တိ။ ရာဇာ တာသံ ကထံ သုတွာ တုဏှီ အဟောသိ။

အထဿ အပရေန သမယေန ပစ္စန္တော ကုပိတော။ သော "ဂရုဂဗ္ဘာ[၅] ပဒုမဝတီ"တိ တံ နဂရေ ဌပေတွာ ပစ္စန္တံ အဂမာသိ။ အထ တာ ဣတ္ထိယော တဿာ ဥပဋ္ဌာယိကာယ လဉ္ဇံ ဒတွာ "ဣမိဿာ ဒါရကံ ဇာတမတ္တမေဝ အပနေတွာ ဧကံ ဒါရုဃဋိကံ လောဟိတေန မက္ခေတွာ သန္တိကေ ဌပေဟီ"တိ အာဟံသု။ ပဒုမဝတိယာပိ နစိရဿေဝ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ မဟာပဒုမကုမာရော ဧကကောဝ ကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ အဝသေသာ ဧကူနပဉ္စသတာ ဒါရကာ မဟာပဒုမကုမာရဿ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမိတွာ နိပန္နကာလေ သံသေဒဇာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ အထဿ "န တာဝါယံ သတိံ ပဋိလဘတီ"တိ ဉတွာ ဥပဋ္ဌာယိကာ ဧကံ ဒါရုဃဋိကံ လောဟိတေန မက္ခေတွာ သမီပေ ဌပေတွာ တာသံ ဣတ္ထီနံ သညံ အဒါသိ။ တာ ပဉ္စသတာပိ ဣတ္ထိယော ဧကေကာ ဧကေကံ ဒါရကံ ဂဟေတွာ စုန္ဒကာရကာနံ သန္တိကံ[၆] ပေသေတွာ ကရဏ္ဍကေ

၁-ပဋိဇဂ္ဂိတုံ သက္ခိဿာမ (သီ)
၂-အဖာသုကံ (သီ)၊ အဖာသုကာ (သျာ)
၃-ရောဒမာနာ ဂစ္ဆတိ (သျာ၊ က)
၄-ဂန္တွာ (က)
၅-ဂရုဘာရာ (သီ)
၆-စုန္ဒာနံ သန္တိကံ (သီ)၊ စုန္ဒကာရကာနံ သန္တိကေ (သျာ)၊ စုန္ဒကာရသန္တိကံ (က)

āharāpetvā attanā attanā gahitadārake tattha nipajjāpetvā bahi lañchanaṁ katvā ṭhapayiṁsu.

Padumavatīpi kho saññaṁ labhitvā taṁ upaṭṭhāyikaṁ "kiṁ vijātamhi ammā"ti pucchi. Sā taṁ santajjetvā "kuto tvaṁ dārakaṁ labhissasī"ti vatvā "ayaṁ te kucchito nikkhantadārako"ti lohitamakkhitaṁ dārughaṭikaṁ purato ṭhapesi. Sā taṁ disvā domanassappattā "sīghaṁ naṁ phāletvā apanehi, sace koci passeyya, lajjitabbaṁ bhaveyyā"ti āha. Sā tassā kathaṁ sutvā atthakāmā viya dārughaṭikaṁ phāletvā uddhane pakkhipi.

Rājāpi paccantato āgantvā nakkhattaṁ paṭimānento bahinagare khandhāvāraṁ bandhitvā[1] nisīdi. Atha tā pañcasatā itthiyo rañño paccuggamanaṁ āgantvā āhaṁsu "tvaṁ mahārāja na amhākaṁ saddahasi, amhehi vuttaṁ akāraṇaṁ viya hoti. Tvaṁ mahesiyā upaṭṭhāyikaṁ pakkosāpetvā paṭipuccha, dārughaṭikaṁ te devī vijātā"ti. Rājā taṁ kāraṇaṁ na upaparikkhitvāva "amanussajātikā bhavissatī"ti taṁ gehato nikkaḍḍhi. Tassā rājagehato saha nikkhamaneneva padumapupphāni antarādhāyiṁsu, sarīracchavipi vivaṇṇā ahosi. Sā ekikāva antaravīthiyā pāyāsi. Atha naṁ ekā vayappattā mahallikā itthī disvā dhītusinehaṁ uppādetvā "kahaṁ gacchasi ammā"ti āha. Āgantukamhi, vasanaṭṭhānaṁ olokentī vicarāmīti. Idhāgaccha ammāti vasanaṭṭhānaṁ datvā bhojanaṁ paṭiyādesi.

Tassā imināva niyāmena tattha vasamānāya tā pañcasatā itthiyo ekacittā hutvā rājānaṁ āhaṁsu "mahārāja tumhesu yuddhaṁ[2] gatesu amhehi Gaṅgādevatāya 'amhākaṁ deve vijitasaṅgāme āgate balikammaṁ katvā udakakīḷaṁ karissāmā'ti patthitaṁ atthi, etamatthaṁ deva jānāpemā"ti. Rājā tāsaṁ vacanena tuṭṭho Gaṅgāyaṁ udakakīḷaṁ kātuṁ agamāsi. Tāpi attanā attanā gahitaṁ karaṇḍakaṁ paṭicchannaṁ katvā ādāya nadiṁ gantvā tesaṁ karaṇḍakānaṁ paṭicchādanatthaṁ pārupitvā pārupitvā udake patitvā karaṇḍake vissajjesuṁ. Tepi kho karaṇḍakā sabbe saha gantvā heṭṭhāsote pasāritajālamhi laggiṁsu. Tato udakakīḷaṁ kīḷitvā

1. Māpetvā (Sī)    2. Khandhāvāraṁ (Sī, Syā)



အာဟရာပေတွာ အတ္တနာ အတ္တနာ ဂဟိတဒါရကေ တတ္ထ နိပဇ္ဇာပေတွာ ဗဟိ လဉ္ဆနံ ကတွာ ဌပယိံသု။

ပဒုမဝတီပိ ခေါ သညံ လဘိတွာ တံ ဥပဋ္ဌာယိကံ "ကိံ ဝိဇာတမှိ အမ္မာ"တိ ပုစ္ဆိ။ သာ တံ သန္တဇ္ဇေတွာ "ကုတော တွံ ဒါရကံ လဘိဿသီ"တိ ဝတွာ "အယံ တေ ကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တဒါရကော"တိ လောဟိတမက္ခိတံ ဒါရုဃဋိကံ ပုရတော ဌပေသိ။ သာ တံ ဒိသွာ ဒေါမနဿပ္ပတ္တာ "သီဃံ နံ ဖာလေတွာ အပနေဟိ၊ သစေ ကောစိ ပဿေယျ၊ လဇ္ဇိတဗ္ဗံ ဘဝေယျာ"တိ အာဟ။ သာ တဿာ ကထံ သုတွာ အတ္ထကာမာ ဝိယ ဒါရုဃဋိကံ ဖာလေတွာ ဥဒ္ဓနေ ပက္ခိပိ။

ရာဇာပိ ပစ္စန္တတော အာဂန္တွာ နက္ခတ္တံ ပဋိမာနေန္တော ဗဟိနဂရေ ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိတွာ[၁] နိသီဒိ။ အထ တာ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ရညော ပစ္စုဂ္ဂမနံ အာဂန္တွာ အာဟံသု "တွံ မဟာရာဇ န အမှာကံ သဒ္ဒဟသိ၊ အမှေဟိ ဝုတ္တံ အကာရဏံ ဝိယ ဟောတိ။ တွံ မဟေသိယာ ဥပဋ္ဌာယိကံ ပက္ကောသာပေတွာ ပဋိပုစ္ဆ၊ ဒါရုဃဋိကံ တေ ဒေဝီ ဝိဇာတာ"တိ။ ရာဇာ တံ ကာရဏံ န ဥပပရိက္ခိတွာဝ "အမနုဿဇာတိကာ ဘဝိဿတီ"တိ တံ ဂေဟတော နိက္ကဍ္ဎိ။ တဿာ ရာဇဂေဟတော သဟ နိက္ခမနေနေဝ ပဒုမပုပ္ဖါနိ အန္တရဓာယိံသု၊ သရီရစ္ဆဝိပိ ဝိဝဏ္ဏာ အဟောသိ။ သာ ဧကိကာဝ အန္တရဝီထိယာ ပါယာသိ။ အထ နံ ဧကာ ဝယပ္ပတ္တာ မဟလ္လိကာ ဣတ္ထီ ဒိသွာ ဓီတုသိနေဟံ ဥပ္ပါဒေတွာ "ကဟံ ဂစ္ဆသိ အမ္မာ"တိ အာဟ။ အာဂန္တုကမှိ, ဝသနဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တီ ဝိစရာမီတိ။ ဣဓာဂစ္ဆ အမ္မာတိ ဝသနဋ္ဌာနံ ဒတွာ ဘောဇနံ ပဋိယာဒေသိ။

တဿာ ဣမိနာဝ နိယာမေန တတ္ထ ဝသမာနာယ တာ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ဧကစိတ္တာ ဟုတွာ ရာဇာနံ အာဟံသု "မဟာရာဇ တုမှေသု ယုဒ္ဓံ[၂] ဂတေသု အမှေဟိ ဂင်္ဂါဒေဝတာယ 'အမှာကံ ဒေဝေ ဝိဇိတသင်္ဂါမေ အာဂတေ ဗလိကမ္မံ ကတွာ ဥဒကကီဠံ ကရိဿာမာ'တိ ပတ္ထိတံ အတ္ထိ၊ ဧတမတ္ထံ ဒေဝ ဇာနာပေမာ"တိ။ ရာဇာ တာသံ ဝစနေန တုဋ္ဌော ဂင်္ဂါယံ ဥဒကကီဠံ ကာတုံ အဂမာသိ။ တာပိ အတ္တနာ အတ္တနာ ဂဟိတံ ကရဏ္ဍကံ ပဋိစ္ဆန္နံ ကတွာ အာဒါယ နဒိံ ဂန္တွာ တေသံ ကရဏ္ဍကာနံ ပဋိစ္ဆာဒနတ္ထံ ပါရုပိတွာ ပါရုပိတွာ ဥဒကေ ပတိတွာ ကရဏ္ဍကေ ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ တေပိ ခေါ ကရဏ္ဍကာ သဗ္ဗေ သဟ ဂန္တွာ ဟေဋ္ဌာသောတေ ပသာရိတဇာလမှိ လဂ္ဂိံသု။ တတော ဥဒကကီဠံ ကီဠိတွာ

၁-မာပေတွာ (သီ)    ၂-ခန္ဓာဝါရံ (သီ၊ သျာ)

rañño uttiṇṇakāle jālaṁ ukkhipantā te karaṇḍake disvā rañño santikaṁ ānayiṁsu. Rājā karaṇḍake disvā[1] "kiṁ tātā karaṇḍakesū"ti āha. Na jānāma devāti. so te karaṇḍake vivarāpetvā olokento paṭhamaṁ Mahāpadumakumārassa karaṇḍakaṁ vivarāpesi. Tesaṁ pana sabbesampi karaṇḍakesu nipajjāpitadivaseyeva puññiddhiyā aṅguṭṭhato[2] khīraṁ nibbatti. Sakko devarājā tassa rañño nikkaṅkhabhāvatthaṁ antokaraṇḍake akkharāni likhāpesi "ime kumārā Padumavatiyā kucchimhi nibbattā Bārāṇasirañño puttā, atha ne Padumavatiyā sapattiyo pañcasatā itthiyo karaṇḍakesu pakkhipitvā udake khipiṁsu, rājā imaṁ kāraṇaṁ jānātū"ti. Karaṇḍake vivaritamatte rājā akkharāni vācetvā dārake disvā Mahāpadumakumāraṁ ukkhipitvā "vegena rathe yojetha, asse kappetha, ahaṁ ajja antonagaraṁ pavisitvā ekaccānaṁ mātugāmānaṁ piyaṁ karissāmī"ti pāsādaṁ āruyha hatthigīvāya sahassabhaṇḍikaṁ ṭhapetvā bheriṁ carāpesi "yo Padumavatiṁ passati, so imaṁ sahassaṁ gaṇhatū"ti.

Taṁ kathaṁ sutvā Padumavatī mātuyā saññaṁ adāsi "hatthigīvato sahassaṁ gaṇha ammā"ti. Ahaṁ evarūpaṁ gaṇhituṁ na visahāmīti. Sā dutiyampi tatiyampi vutte "kiṁ vatvā gaṇhāmi ammā"ti āha. "Mama dhītā Padumavatiṁ deviṁ passatī"ti vatvā gaṇhāhīti. Sā "yaṁ vā taṁ vā hotū"ti gantvā sahassacaṅkoṭakaṁ gaṇhi. Atha naṁ manussā pucchiṁsu "Padumavatiṁ deviṁ passasi ammā"ti. "Ahaṁ na passāmi, dhītā kira me passatī"ti āha. Te "kahaṁ pana sā ammā"ti vatvā tāya saddhiṁ gantvā Padumavatiṁ sañjānitvā pādesu nipatiṁsu. Tasmiṁ kāle sā "Padumavatī devī ayan"ti ñatvā "bhāriyaṁ vata itthiyā kammaṁ kataṁ, yā evaṁvidhassa rañño mahesī samānā evarūpe ṭhāne nirārakkhā vasī"ti āha. Tepi rājapurisā Padumavatiyā nivesanaṁ setasāṇīhi parikkhipāpetvā dvāre ārakkhaṁ ṭhapetvā rañño ārocesuṁ. Rājā suvaṇṇasivikaṁ pesesi. Sā "ahaṁ evaṁ na gamissāmi, mama vasanaṭṭhānato paṭṭhāya yāva rājagehaṁ etthantare varapotthakacittattharaṇe attharāpetvā upari suvaṇṇatārakavicittaṁ celavitānaṁ bandhāpetvā

1. Oloketvā (Sī)    2. Aṅguṭṭhake (Sī), aṅguṭṭhakesu (Syā)



ရညော ဥတ္တိဏ္ဏကာလေ ဇာလံ ဥက္ခိပန္တာ တေ ကရဏ္ဍကေ ဒိသွာ ရညော သန္တိကံ အာနယိံသု။ ရာဇာ ကရဏ္ဍကေ ဒိသွာ[၁] “ကိံ တာတာ ကရဏ္ဍကေသူ”တိ အာဟ။ န ဇာနာမ ဒေဝါတိ။ သော တေ ကရဏ္ဍကေ ဝိဝရာပေတွာ ဩလောကေန္တော ပဌမံ မဟာပဒုမကုမာရဿ ကရဏ္ဍကံ ဝိဝရာပေသိ။ တေသံ ပန သဗ္ဗေသမ္ပိ ကရဏ္ဍကေသု နိပဇ္ဇာပိတဒိဝသေယေဝ ပုညိဒ္ဓိယာ အင်္ဂုဋ္ဌတော[၂] ခီရံ နိဗ္ဗတ္တိ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ တဿ ရညော နိက္ကင်္ခဘာဝတ္ထံ အန္တောကရဏ္ဍကေ အက္ခရာနိ လိခါပေသိ “ဣမေ ကုမာရာ ပဒုမဝတိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တာ ဗာရာဏသိရညော ပုတ္တာ၊ အထ နေ ပဒုမဝတိယာ သပတ္တိယော ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ကရဏ္ဍကေသု ပက္ခိပိတွာ ဥဒကေ ခိပိံသု၊ ရာဇာ ဣမံ ကာရဏံ ဇာနာတူ”တိ။ ကရဏ္ဍကေ ဝိဝရိတမတ္တေ ရာဇာ အက္ခရာနိ ဝါစေတွာ ဒါရကေ ဒိသွာ မဟာပဒုမကုမာရံ ဥက္ခိပိတွာ “ဝေဂေန ရထေ ယောဇေထ၊ အဿေ ကပ္ပေထ၊ အဟံ အဇ္ဇ အန္တောနဂရံ ပဝိသိတွာ ဧကစ္စာနံ မာတုဂါမာနံ ပိယံ ကရိဿာမီ”တိ ပါသာဒံ အာရုယှ ဟတ္ထိဂီဝါယ သဟဿဘဏ္ဍိကံ ဌပေတွာ ဘေရိံ စရာပေသိ “ယော ပဒုမဝတိံ ပဿတိ၊ သော ဣမံ သဟဿံ ဂဏှာတူ”တိ။

တံ ကထံ သုတွာ ပဒုမဝတီ မာတုယာ သညံ အဒါသိ “ဟတ္ထိဂီဝတော သဟဿံ ဂဏှ အမ္မာ”တိ။ အဟံ ဧဝရူပံ ဂဏှိတုံ န ဝိသဟာမီတိ။ သာ ဒုတိယမ္ပိ တတိယမ္ပိ ဝုတ္တေ “ကိံ ဝတွာ ဂဏှာမိ အမ္မာ”တိ အာဟ။ “မမ ဓီတာ ပဒုမဝတိံ ဒေဝိံ ပဿတီ”တိ ဝတွာ ဂဏှာဟီတိ။ သာ “ယံ ဝါ တံ ဝါ ဟောတူ”တိ ဂန္တွာ သဟဿစင်္ကောဋကံ ဂဏှိ။ အထ နံ မနုဿာ ပုစ္ဆိံသု “ပဒုမဝတိံ ဒေဝိံ ပဿသိ အမ္မာ”တိ။ “အဟံ န ပဿာမိ၊ ဓီတာ ကိရ မေ ပဿတီ”တိ အာဟ။ တေ “ကဟံ ပန သာ အမ္မာ”တိ ဝတွာ တာယ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ပဒုမဝတိံ သဉ္ဇာနိတွာ ပါဒေသု နိပတိံသု။ တသ္မိံ ကာလေ သာ “ပဒုမဝတီ ဒေဝီ အယ”န္တိ ဉတွာ “ဘာရိယံ ဝတ ဣတ္ထိယာ ကမ္မံ ကတံ၊ ယာ ဧဝံဝိဓဿ ရညော မဟေသီ သမာနာ ဧဝရူပေ ဌာနေ နိရာရက္ခာ ဝသီ”တိ အာဟ။ တေပိ ရာဇပုရိသာ ပဒုမဝတိယာ နိဝေသနံ သေတသာဏီဟိ ပရိက္ခိပါပေတွာ ဒွါရေ အာရက္ခံ ဌပေတွာ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ သုဝဏ္ဏသိဝိကံ ပေသေသိ။ သာ “အဟံ ဧဝံ န ဂမိဿာမိ၊ မမ ဝသနဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ရာဇဂေဟံ ဧတ္ထန္တရေ ဝရပေါတ္ထကစိတ္တတ္ထရဏေ အတ္ထရာပေတွာ ဥပရိ သုဝဏ္ဏတာရကဝိစိတ္တံ စေလဝိတာနံ ဗန္ဓာပေတွာ

၁-ဩလောကေတွာ (သီ)    ၂-အင်္ဂုဋ္ဌကေ (သီ)၊ အင်္ဂုဋ္ဌကေသု (သျာ)

pasādhanatthāya sabbālaṅkāresu pahitesu padasāva gamissāmi, evaṁ me nāgarā sampattiṁ passissantī"ti āha. Rājā "Padumavatiyā yathāruciṁ karothā"ti āha. Tato Padumavatī sabbapasādhanaṁ pasādhetvā "rājagehaṁ gamissamī"ti maggaṁ paṭipajji. Athassā akkanta-akkantaṭṭhāne varapotthakacittattharaṇāni bhinditvā padumapupphāni uṭṭhahiṁsu. Sā mahājanassa attano sampattiṁ dassetvā rājanivesanaṁ āruyha sabbe cittattharaṇe tassā mahallikāya posāvanikamūlaṁ katvā dāpesi.

Rājāpi kho tā pañcasatā itthiyo pakkosāpetvā "imāyo te devi dāsiyo katvā demī"ti āha. Sādhu mahārāja, etāsaṁ mayhaṁ dinnabhāvaṁ sakalanagare jānāpehīti. Rājā nagare bheriṁ carāpesi "Padumavatiyā dubbhikā[1] pañcasatā itthiyo etissā eva dāsiyo katvā dinnā"ti. Sā "tāsaṁ sakalanāgarena[2] dāsibhāvo sallakkhito"ti ñatvā "ahaṁ mama dāsiyo bhujissā kātuṁ labhāmi devā"ti rājānaṁ pucchi. Tava icchā devīti. Evaṁ sante tameva bhericārikaṁ[3] pakkosāpetvā "Padumavatideviyā attano dāsiyo katvā dinnā pañcasatā itthiyo sabbāva bhujissā katāti puna bheriṁ carāpethā"ti āha. Sā tāsaṁ bhujissabhāve kate ekūnāni pañcasataputtāni tāsaṁyeva hatthe posanatthāya datvā sayaṁ Mahāpadumakumāraṁyeva gaṇhi.

Atha aparabhāge tesaṁ kumārānaṁ kīḷanavaye sampatte rājā uyyāne nānāvidhaṁ kīḷanaṭṭhānaṁ kāresi. Te attano soḷasavassuddesikakāle sabbeva ekato hutvā uyyāne padumasañchannāya maṅgalapokkharaṇiyā kīḷantā navapadumāni pupphitāni purāṇapadumāni ca vaṇṭato patantāni disvā "imassa tāva anupādinnakassa evarūpā jarā pāpuṇāti, kimaṅgaṁ pana amhākaṁ sarīrassa. Idampi hi evaṁgatikameva bhavissatī"ti ārammaṇaṁ gahetvā sabbeva paccekabodhiñāṇaṁ nibbattetvā uṭṭhāyuṭṭhāya padumakaṇṇikāsu pallaṅkena nisīdiṁsu.

Atha tehi saddhiṁ āgatā rājapurisā bahugataṁ divasaṁ ñatvā "ayyaputtā tumhākaṁ velaṁ jānāthā"ti āhaṁsu. Te tuṇhī ahesuṁ.

1. Dūbhikā (Sī) 2. Sakalanagare (Ka) 3. Bherivādakaṁ (Sī)



ပသာဓနတ္ထာယ သဗ္ဗာလင်္ကာရေသု ပဟိတေသု ပဒသာဝ ဂမိဿာမိ၊ ဧဝံ မေ နာဂရာ သမ္ပတ္တိံ ပဿိဿန္တီ"တိ အာဟ။ ရာဇာ "ပဒုမဝတိယာ ယထာရုစိံ ကရောထာ"တိ အာဟ။ တတော ပဒုမဝတီ သဗ္ဗပသာဓနံ ပသာဓေတွာ "ရာဇဂေဟံ ဂမိဿာမီ"တိ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ အထဿာ အက္ကန္တအက္ကန္တဋ္ဌာနေ ဝရပေါတ္ထကစိတ္တတ္ထရဏာနိ ဘိန္ဒိတွာ ပဒုမပုပ္ဖာနိ ဥဋ္ဌဟိံသု။ သာ မဟာဇနဿ အတ္တနော သမ္ပတ္တိံ ဒဿေတွာ ရာဇနိဝေသနံ အာရုယှ သဗ္ဗေ စိတ္တတ္ထရဏေ တဿာ မဟလ္လိကာယ ပေါသာဝနိကမူလံ ကတွာ ဒါပေသိ။

ရာဇာပိ ခေါ တာ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ပက္ကောသာပေတွာ "ဣမာယော တေ ဒေဝိ ဒါသိယော ကတွာ ဒေမီ"တိ အာဟ။ သာဓု မဟာရာဇ, ဧတာသံ မယှံ ဒိန္နဘာဝံ သကလနဂရေ ဇာနာပေဟီတိ။ ရာဇာ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေသိ "ပဒုမဝတိယာ ဒုဗ္ဘိကာ[၁] ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ဧတိဿာ ဧဝ ဒါသိယော ကတွာ ဒိန္နာ"တိ။ သာ "တာသံ သကလနာဂရေန[၂] ဒါသိဘာဝေါ သလ္လက္ခိတော"တိ ဉတွာ "အဟံ မမ ဒါသိယော ဘုဇိဿာ ကာတုံ လဘာမိ ဒေဝါ"တိ ရာဇာနံ ပုစ္ဆိ။ တဝ ဣစ္ဆာ ဒေဝီတိ။ ဧဝံ သန္တေ တမေဝ ဘေရိစာရိကံ[၃] ပက္ကောသာပေတွာ "ပဒုမဝတိဒေဝိယာ အတ္တနော ဒါသိယော ကတွာ ဒိန္နာ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော သဗ္ဗာဝ ဘုဇိဿာ ကတာတိ ပုန ဘေရိံ စရာပေထာ"တိ အာဟ။ သာ တာသံ ဘုဇိဿဘာဝေ ကတေ ဧကူနာနိ ပဉ္စသတပုတ္တာနိ တာသံယေဝ ဟတ္ထေ ပေါသနတ္ထာယ ဒတွာ သယံ မဟာပဒုမကုမာရံယေဝ ဂဏှိ။

အထ အပရဘာဂေ တေသံ ကုမာရာနံ ကီဠနဝယေ သမ္ပတ္တေ ရာဇာ ဥယျာနေ နာနာဝိဓံ ကီဠနဋ္ဌာနံ ကာရေသိ။ တေ အတ္တနော သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကကာလေ သဗ္ဗေဝ ဧကတော ဟုတွာ ဥယျာနေ ပဒုမသဉ္ဆန္နာယ မင်္ဂလပေါက္ခရဏိယာ ကီဠန္တာ နဝပဒုမာနိ ပုပ္ဖိတာနိ ပုရာဏပဒုမာနိ စ ဝဏ္ဋတော ပတန္တာနိ ဒိသွာ "ဣမဿ တာဝ အနုပါဒိန္နကဿ ဧဝရူပါ ဇရာ ပါပုဏာတိ၊ ကိမင်္ဂံ ပန အမှာကံ သရီရဿ။ ဣဒမ္ပိ ဟိ ဧဝံဂတိကမေဝ ဘဝိဿတီ"တိ အာရမ္မဏံ ဂဟေတွာ သဗ္ဗေဝ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဥဋ္ဌာယုဋ္ဌာယ ပဒုမကဏ္ဏိကာသု ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိံသု။

အထ တေဟိ သဒ္ဓိံ အာဂတာ ရာဇပုရိသာ ဗဟုဂတံ ဒိဝသံ ဉတွာ "အယျပုတ္တာ တုမှာကံ ဝေလံ ဇာနာထာ"တိ အာဟံသု။ တေ တုဏှီ အဟေသုံ။

၁-ဒူဘိကာ (သီ) ၂-သကလနဂရေ (က) ၃-ဘေရိဝါဒကံ (သီ)

Te purisā gantvā rañño ārocesuṁ “kumārā deva padumakaṇṇikāsu nisinnā, amhesu kathentesupi vacībhedaṁ na karontī”ti. Yathāruciyā tesaṁ nisīdituṁ dethāti. Te sabbarattiṁ gahitārakkhā padumakaṇṇikāsu nisinnaniyāmeneva aruṇaṁ uṭṭhāpesuṁ. Purisā punadivase upasaṅkamitvā “devā velaṁ jānāthā”ti āhaṁsu. Na mayaṁ devā, Paccekabuddhā nāma mayanti. Ayyā tumhe bhāriyaṁ kathaṁ kathetha, Paccekabuddhā nāma tumhādisā na honti, dvaṅgulakesamassudharā kāye paṭimukka-aṭṭhaparikkhārā hontīti. Te dakkhiṇahatthena sīsaṁ parāmasiṁsu, tāvadevagihiliṅgaṁ antaradhāyi, aṭṭha parikkhārā kāye paṭimukkāva ahesuṁ. Tato passantasseva mahājanassa ākāsena Nandamūlakapabbhāraṁ agamaṁsu.

Sāpi kho Padumavatī devī “ahaṁ bahuputtā hutvā niputtā jātā”ti hadayasokaṁ[1] patvā teneva sokena[2] kālaṁ katvā Rājagahanagaradvāragāmake sahatthena kammaṁ katvā jīvanakaṭṭhāne nibbatti. Aparabhāge kulagharaṁ gantvā ekadivasaṁ sāmikassa khettaṁ yāguṁ haramānā tesaṁ attano puttānaṁ antare aṭṭha Paccekabuddhe bhikkhācāravelāya ākāsena gacchante disvā sīghaṁ sīghaṁ gantvā sāmikassa ārocesi “passa ayya Paccekabuddhe, ete nimantetvā bhojessāmā”ti. So āha “samaṇasakuṇā nāmete aññatthāpi[3] evaṁ caranti, na ete Paccekabuddhā”ti. Te tesaṁ kathentānaṁyeva avidūre ṭhāne otariṁsu. Sā itthī taṁdivasaṁ attano bhattakhajjabhojanaṁ[4] tesaṁ datvā “svepi aṭṭha janā mayhaṁ bhikkhaṁ gaṇhathā”ti āha. Sādhu upāsike, tava sakkāro ettakova hotu, āsanāni ca aṭṭheva hontu, aññepi bahū Paccekabuddhe disvā tava cittaṁ pasādeyyāsīti[5]. Sā punadivase aṭṭha āsanāni paññāpetvā aṭṭhannaṁ sakkārasammānaṁ paṭiyādetvā nisīdi.

Nimantitapaccekabuddhā sesānaṁ saññaṁ adaṁsu “mārisā ajja aññattha agantvā sabbeva tumhākaṁ mātu saṅgahaṁ karothā”ti. Te tesaṁ vacanaṁ sutvā sabbeva ekato ākāsena āgantvā mātu gehadvāre pāturahesuṁ. Sāpi paṭhamaṁ laddhasaññatāya bahūpi disvā na kampittha, sabbepi

1. Hadayasosaṁ (Sī, Syā) 2. Rogena (Sī, Syā) 3. Aññadāpi (Sī)
4. Attanā labhanakaṁ khajjabhojjaṁ (Sī)
5. Sandhāreyyāsīti (Sī), saṇṭhāreyyāsīti (Syā)



တေ ပုရိသာ ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသုံ “ကုမာရာ ဒေဝ ပဒုမကဏ္ဏိကာသု နိသိန္နာ၊ အမှေသု ကထေန္တေသုပိ ဝစီဘေဒံ န ကရောန္တီ”တိ။ ယထာရုစိယာ တေသံ နိသီဒိတုံ ဒေထာတိ။ တေ သဗ္ဗရတ္တိံ ဂဟိတာရက္ခာ ပဒုမကဏ္ဏိကာသု နိသိန္နနိယာမေနေဝ အရုဏံ ဥဋ္ဌာပေသုံ။ ပုရိသာ ပုနဒိဝသေ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဒေဝါ ဝေလံ ဇာနာထာ”တိ အာဟံသု။ န မယံ ဒေဝါ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ နာမ မယန္တိ။ အယျာ တုမှေ ဘာရိယံ ကထံ ကထေထ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ နာမ တုမှာဒိသာ န ဟောန္တိ၊ ဒွင်္ဂုလကေသမဿုဓရာ ကာယေ ပဋိမုက္ကအဋ္ဌပရိက္ခာရာ ဟောန္တီတိ။ တေ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန သီသံ ပရာမသိံသု၊ တာဝဒေဝ ဂိဟိလိင်္ဂံ အန္တရဓာယိ၊ အဋ္ဌ ပရိက္ခာရာ ကာယေ ပဋိမုက္ကာဝ အဟေသုံ။ တတော ပဿန္တဿေဝ မဟာဇနဿ အာကာသေန နန္ဒမူလကပဗ္ဘာရံ အဂမံသု။

သာပိ ခေါ ပဒုမဝတီ ဒေဝီ “အဟံ ဗဟုပုတ္တာ ဟုတွာ နိပုတ္တာ ဇာတာ”တိ ဟဒယသောကံ[၁] ပတွာ တေနေဝ သောကေန[၂] ကာလံ ကတွာ ရာဇဂဟနဂရဒွါရဂါမကေ သဟတ္ထေန ကမ္မံ ကတွာ ဇီဝနကဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အပရဘာဂေ ကုလဃရံ ဂန္တွာ ဧကဒိဝသံ သာမိကဿ ခေတ္တံ ယာဂုံ ဟရမာနာ တေသံ အတ္တနော ပုတ္တာနံ အန္တရေ အဋ္ဌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ သီဃံ သီဃံ ဂန္တွာ သာမိကဿ အာရောစေသိ “ပဿ အယျ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ, ဧတေ နိမန္တေတွာ ဘောဇေဿာမာ”တိ။ သော အာဟ “သမဏသကုဏာ နာမေတေ အညတ္ထာပိ[၃] ဧဝံ စရန္တိ၊ န ဧတေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ”တိ။ တေ တေသံ ကထေန္တာနံယေဝ အဝိဒူရေ ဌာနေ ဩတရိံသု။ သာ ဣတ္ထီ တံဒိဝသံ အတ္တနော ဘတ္တခဇ္ဇဘောဇနံ[၄] တေသံ ဒတွာ “သွေပိ အဋ္ဌ ဇနာ မယှံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ”တိ အာဟ။ သာဓု ဥပါသိကေ, တဝ သက္ကာရော ဧတ္တကောဝ ဟောတု၊ အာသနာနိ စ အဋ္ဌေဝ ဟောန္တု၊ အညေပိ ဗဟူ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဒိသွာ တဝ စိတ္တံ ပသာဒေယျာသီတိ[၅]။ သာ ပုနဒိဝသေ အဋ္ဌ အာသနာနိ ပညာပေတွာ အဋ္ဌန္နံ သက္ကာရသမ္မာနံ ပဋိယာဒေတွာ နိသီဒိ။

နိမန္တိတပစ္စေကဗုဒ္ဓါ သေသာနံ သညံ အဒံသု “မာရိသာ အဇ္ဇ အညတ္ထ အဂန္တွာ သဗ္ဗေဝ တုမှာကံ မာတု သင်္ဂဟံ ကရောထာ”တိ။ တေ တေသံ ဝစနံ သုတွာ သဗ္ဗေဝ ဧကတော အာကာသေန အာဂန္တွာ မာတု ဂေဟဒွါရေ ပါတုရဟေသုံ။ သာပိ ပဌမံ လဒ္ဓသညတာယ ဗဟူပိ ဒိသွာ န ကမ္ပိတ္ထ၊ သဗ္ဗေပိ

၁-ဟဒယသောသံ (သီ၊ သျာ) ၂-ရောဂေန (သီ၊ သျာ) ၃-အညဒါပိ (သီ)
၄-အတ္တနာ လဘနကံ ခဇ္ဇဘောဇ္ဇံ (သီ) ၅-သန္ဓာရေယျာသီတိ (သီ)၊ သဏ္ဌာရေယျာသီတိ (သျာ)

te gehaṁ pavesetvā āsanesu nisīdāpesi. Tesu paṭipāṭiyā nisīdantesu navamo aññāni aṭṭha āsanāni māpetvā sayaṁ dhurāsane nisīdi. Yāva āsanāni vaḍḍhanti, tāva gehaṁ vaḍḍhati. Evaṁ tesu sabbesupi nisinnesu sā itthī aṭṭhannaṁ Paccekabuddhānaṁ paṭiyāditaṁ sakkāraṁ pañcasatānampi yāvadatthaṁ datvā aṭṭha nīluppalahatthake āharitvā nimantitapaccekabuddhānaṁyeva pādamūle ṭhapetvā āha “mayhaṁ bhante nibbattanibbattaṭṭhāne sarīravaṇṇo imesaṁ nīluppalānaṁ antogabbhavaṇṇo viya hotū”ti patthanaṁ akāsi. Paccekabuddhā mātu anumodanaṁ katvā Gandhamādanaṁyeva agamaṁsu.

Sāpi yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā tato cutā devaloke nibbattitvā imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ seṭṭhikule paṭisandhiṁ gaṇhi, nīluppalagabbhasamānavaṇṇatāya cassā Uppalavaṇṇātveva nāmaṁ akaṁsu. Athassā vayappattakāle sakalajambudīparājāno ca seṭṭhino ca seṭṭhissa santikaṁ pahiṇiṁsu “dhītaraṁ amhākaṁ detū”ti. Apahiṇanto nāma nāhosi. Tato seṭṭhi cintesi “ahaṁ sabbesaṁ manaṁ gahetuṁ na sakkhissāmi, upāyaṁ panekaṁ karissāmī”ti dhītaraṁ pakkosāpetvā “pabbajituṁ amma sakkhissasī”ti āha. Tassā pacchimabhavikattā pitu vacanaṁ sīse āsittasatapākatelaṁ viya ahosi, tasmā pitaraṁ “pabbajissāmi tātā”ti āha. So tassā sakkāraṁ katvā bhikkhuni-upassayaṁ netvā pabbājesi. Tassā acirapabbajitāya eva uposathāgāre kālavāro[1] pāpuṇi. Sā dīpaṁ jāletvā uposathāgāraṁ sammajjitvā dīpasikhāya nimittaṁ gaṇhitvā punappunaṁ[2] olokayamānā tejokasiṇārammaṇaṁ jhānaṁ nibbattetvā tadeva pādakaṁ katvā arahattaṁ pāpuṇi. Arahattaphalena saddhiṁyeva ca iddhivikubbane ciṇṇavasī ahosi. Sā aparabhāge Satthu yamakapāṭihāriyakaraṇadivase “ahaṁ bhante pāṭihāriyaṁ karissāmī”ti sīhanādaṁ nadi. Satthā idaṁ kāraṇaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā Jetavanavihāre nisinno paṭipāṭiyā bhikkhuniyo ṭhānantare ṭhapento imaṁ theriṁ iddhimantīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

1. Tālavāro (Sī)    2. Gaṇhitvā ṭhatvāva punappunaṁ (Sī)



တေ ဂေဟံ ပဝေသေတွာ အာသနေသု နိသီဒါပေသိ။ တေသု ပဋိပါဋိယာ နိသီဒန္တေသု နဝမော အညာနိ အဋ္ဌ အာသနာနိ မာပေတွာ သယံ ဓုရာသနေ နိသီဒိ။ ယာဝ အာသနာနိ ဝဍ္ဎန္တိ၊ တာဝ ဂေဟံ ဝဍ္ဎတိ။ ဧဝံ တေသု သဗ္ဗေသုပိ နိသိန္နေသု သာ ဣတ္ထီ အဋ္ဌန္နံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ပဋိယာဒိတံ သက္ကာရံ ပဉ္စသတာနမ္ပိ ယာဝဒတ္ထံ ဒတွာ အဋ္ဌ နီလုပ္ပလဟတ္ထကေ အာဟရိတွာ နိမန္တိတပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံယေဝ ပါဒမူလေ ဌပေတွာ အာဟ “မယှံ ဘန္တေ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ သရီရဝဏ္ဏော ဣမေသံ နီလုပ္ပလာနံ အန္တောဂဗ္ဘဝဏ္ဏော ဝိယ ဟောတူ”တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ မာတု အနုမောဒနံ ကတွာ ဂန္ဓမာဒနံယေဝ အဂမံသု။

သာပိ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ တတော စုတာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ သေဋ္ဌိကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ နီလုပ္ပလဂဗ္ဘသမာနဝဏ္ဏတာယ စဿာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာတွေဝ နာမံ အကံသု။ အထဿာ ဝယပ္ပတ္တကာလေ သကလဇမ္ဗုဒီပရာဇာနော စ သေဋ္ဌိနော စ သေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ ပဟိဏိံသု “ဓီတရံ အမှာကံ ဒေတူ”တိ။ အပဟိဏန္တော နာမ နာဟောသိ။ တတော သေဋ္ဌိ စိန္တေသိ “အဟံ သဗ္ဗေသံ မနံ ဂဟေတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ ဥပါယံ ပနေကံ ကရိဿာမီ”တိ ဓီတရံ ပက္ကောသာပေတွာ “ပဗ္ဗဇိတုံ အမ္မ သက္ခိဿသီ”တိ အာဟ။ တဿာ ပစ္ဆိမဘဝိကတ္တာ ပိတု ဝစနံ သီသေ အာသိတ္တသတပါကတေလံ ဝိယ အဟောသိ၊ တသ္မာ ပိတရံ “ပဗ္ဗဇိဿာမိ တာတာ”တိ အာဟ။ သော တဿာ သက္ကာရံ ကတွာ ဘိက္ခုနိဥပဿယံ နေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ တဿာ အစိရပဗ္ဗဇိတာယ ဧဝ ဥပေါသထာဂါရေ ကာလဝါရော[၁] ပါပုဏိ။ သာ ဒီပံ ဇာလေတွာ ဥပေါသထာဂါရံ သမ္မဇ္ဇိတွာ ဒီပသိခါယ နိမိတ္တံ ဂဏှိတွာ ပုနပ္ပုနံ[၂] ဩလောကယမာနာ တေဇောကသိဏာရမ္မဏံ ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ တဒေဝ ပါဒကံ ကတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အရဟတ္တဖလေန သဒ္ဓိံယေဝ စ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနေ စိဏ္ဏဝသီ အဟောသိ။ သာ အပရဘာဂေ သတ္ထု ယမကပါဋိဟာရိယကရဏဒိဝသေ “အဟံ ဘန္တေ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမီ”တိ သီဟနာဒံ နဒိ။ သတ္ထာ ဣဒံ ကာရဏံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ဇေတဝနဝိဟာရေ နိသိန္နော ပဋိပါဋိယာ ဘိက္ခုနိယော ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော ဣမံ ထေရိံ ဣဒ္ဓိမန္တီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

၁-တာလဝါရော (သီ)    ၂-ဂဏှိတွာ ဌတွာဝ ပုနပ္ပုနံ (သီ)

## Paṭācārātherīvatthu

238. Catutthe **vinayadharānaṁ yadidaṁ Paṭācārā**ti Paṭācārā therī vinayadharānaṁ[1] aggāti dasseti. Sā kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gaṇhitvā aparabhāge Satthu dhammadesanaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuniṁ vinayadharānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsaritvā Kassapabuddhakāle Kikissa Kāsirañño gehe paṭisandhiṁ gaṇhitvā sattannaṁ bhaginīnaṁ abbhantarā hutvā vīsati vassasahassāni brahmacariyaṁ caritvā bhikkhusaṁghassa pariveṇaṁ katvā puna devaloke nibbattitvā ekaṁ Buddhantaraṁ sampattiṁ anubhavitvā imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ seṭṭhigehe paṭisandhiṁ gaṇhi.

Sā aparabhāge vayappattā attano gehe ekena kammakārena saddhiṁ santhavaṁ katvā aparabhāge attano samānajātikaṁ kulaṁ gacchantī katasanthavassa purisassa saññaṁ adāsi "na tvaṁ sveva paṭṭhāya maṁpaṭihārasatenapi daṭṭhuṁ labhissasi, sace te kammaṁ atthi, idāni maṁ gaṇhitvā gacchāhī"ti. So "evaṁ hotū"ti anucchavikaṁ hatthasāraṁ gahetvā taṁ ādāya nagarato tīṇi cattāri yojanāni paṭikkamitvā ekasmiṁ gāmake vāsaṁ kappesi.

Atha aparabhāge tassā kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhāsi. Sā gabbhe paripakke "idaṁ amhākaṁ anāthaṭṭhānaṁ, kulagehaṁ gacchāma sāmī"ti āha. So "ajja gacchāma, sve gacchāmā"ti gantuṁ asakkonto kālaṁ vītināmesi. Sā tassa kāraṇaṁ ñatvā "nāyaṁ bālo maṁ nessatī"ti tasmiṁ bahi gate "ekikāva kulagehaṁ gamissāmī"ti maggaṁ paṭipajji. So āgantvā taṁ gehe apassanto paṭivissake pucchitvā "kulagehaṁ gatā"ti sutvā "maṁ nissāya kuladhītā anāthā jātā"ti padānupadikaṁ gantvā sampāpuṇi. Tassā antarāmaggeva gabbhavuṭṭhānaṁ ahosi. Tato "yassatthāya mayaṁ gaccheyyāma, so attho antarāmaggeva nipphanno, idāni gantvā kiṁ karissāmā"ti paṭinivattiṁsu. Puna tassā kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhāsīti purimanayeneva vitthāretabbaṁ.

1. Vinayadhārīnaṁ (Ka)



## ပဋာစာရာထေရီဝတ္ထု

၂၃၈။ စတုတ္ထေ **ဝိနယဓရာနံ ယဒိဒံ ပဋာစာရာ**တိ ပဋာစာရာ ထေရီ ဝိနယဓရာနံ[၁] အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ ဝိနယဓရာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ကိကိဿ ကာသိရညော ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ သတ္တန္နံ ဘဂိနီနံ အဗ္ဘန္တရာ ဟုတွာ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ ပရိဝေဏံ ကတွာ ပုန ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ သေဋ္ဌိဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။

သာ အပရဘာဂေ ဝယပ္ပတ္တာ အတ္တနော ဂေဟေ ဧကေန ကမ္မကာရေန သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ ကတွာ အပရဘာဂေ အတ္တနော သမာနဇာတိကံ ကုလံ ဂစ္ဆန္တီ ကတသန္ထဝဿ ပုရိသဿ သညံ အဒါသိ "န တွံ သွေဝ ပဋ္ဌာယ မံ ပဋိဟာရသတေနပိ ဒဋ္ဌုံ လဘိဿသိ၊ သစေ တေ ကမ္မံ အတ္ထိ၊ ဣဒါနိ မံ ဂဏှိတွာ ဂစ္ဆာဟီ"တိ။ သော "ဧဝံ ဟောတူ"တိ အနုစ္ဆဝိကံ ဟတ္ထသာရံ ဂဟေတွာ တံ အာဒါယ နဂရတော တီဏိ စတ္တာရိ ယောဇနာနိ ပဋိက္ကမိတွာ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။

အထ အပရဘာဂေ တဿာ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌာသိ။ သာ ဂဗ္ဘေ ပရိပက္ကေ "ဣဒံ အမှာကံ အနာထဋ္ဌာနံ၊ ကုလဂေဟံ ဂစ္ဆာမ သာမီ"တိ အာဟ။ သော "အဇ္ဇ ဂစ္ဆာမ, သွေ ဂစ္ဆာမာ"တိ ဂန္တုံ အသက္ကောန္တော ကာလံ ဝီတိနာမေသိ။ သာ တဿ ကာရဏံ ဉတွာ "နာယံ ဗာလော မံ နေဿတီ"တိ တသ္မိံ ဗဟိ ဂတေ "ဧကိကာဝ ကုလဂေဟံ ဂမိဿာမီ"တိ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ သော အာဂန္တွာ တံ ဂေဟေ အပဿန္တော ပဋိဝိဿကေ ပုစ္ဆိတွာ "ကုလဂေဟံ ဂတာ"တိ သုတွာ "မံ နိဿာယ ကုလဓီတာ အနာထာ ဇာတာ"တိ ပဒါနုပဒိကံ ဂန္တွာ သမ္ပာပုဏိ။ တဿာ အန္တရာမဂ္ဂေဝ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ တတော "ယဿတ္ထာယ မယံ ဂစ္ဆေယျာမ၊ သော အတ္ထော အန္တရာမဂ္ဂေဝ နိပ္ဖန္နော၊ ဣဒါနိ ဂန္တွာ ကိံ ကရိဿာမာ"တိ ပဋိနိဝတ္တိံသု။ ပုန တဿာ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌာသီတိ ပုရိမနယေနေဝ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။

၁-ဝိနယဓာရီနံ (က)

Antarāmagge panassā gabbhavuṭṭhāne jātamatteyeva catūsu disāsu mahāmegho uṭṭhahi[1]. Sā taṁ purisaṁ āha "sāmi avelāya catūsu disāsu megho uṭṭhito, attano vasanaṭṭhānaṁ[2] kātuṁ vāyamāhī"ti. So "evaṁ karissāmī"ti daṇḍakehi kuṭikaṁ katvā "chadanatthāya tiṇaṁ āharissāmī"ti ekasmiṁ mahāvammikapāde tiṇaṁ chindati, atha naṁ vammike nipanno kaṇhasappo pāde ḍaṁsi, so tasmiṁyeva ṭhāne patito. Sāpi "idāni āgamissati, idāni āgamissatī"ti sabbarattiṁ khepetvā "addhā maṁ so 'anāthā esā'ti magge chaḍḍetvā gato bhavissatī"ti āloke sañjāte padānusārena olokentī vammikapāde patitaṁ disvā "maṁ nissāya naṭṭho puriso"ti paridevitvā daharadārakaṁ passenādāya mahallakaṁ aṅgulīhi[3] gāhāpetvā maggena gacchantī antarāmagge ekaṁ uttānanadiṁ disvā "dvepi dārake ekappahāreneva ādāya gantuṁ na sakkhissāmī"ti jeṭṭhakaṁ orimatīre ṭhapetvā daharaṁ paratīraṁ netvā pilotikacumbaṭake nipajjāpetvā puna nivattitvā "itaraṁ[4] gahetvā gamissāmī"ti nadiṁ otari.

Athassā nadīmajjhaṁ pattakāle eko seno "maṁsapiṇḍo ayan"ti saññāya dārakaṁ vijjhituṁ āgacchati[5]. Sā hatthaṁ pasāretvā senaṁ palāpesi[6]. Tassā taṁ hatthavikāraṁ disvā mahallakadārako "maṁ pakkosatī"ti saññāya nadiṁ otaritvā sote patito yathāsotaṁ agamāsi. Sopi seno tassā asampattāya eva taṁ daharadārakaṁ gaṇhitvā agamāsi. Sā balavasokābhibhūtā antarāmagge imaṁ vilāpagītaṁ gāyantī gacchati—

"Ubho puttā kālaṅkatā, panthe mayhaṁ patī mato"ti.

Sā evaṁ vilapamānāva Sāvatthiṁ patvā kulasabhāgaṁ[7] gantvāpi sokavaseneva attano gehaṁ vavatthapetuṁ asakkontī "imasmiṁ ṭhāne evaṁ vidhaṁ nāma kulaṁ atthi, kataraṁ taṁ gehan"ti paṭipucchi. Tvaṁ taṁ kulaṁ paṭipucchitvā kiṁ karissasi, tesaṁ vasanagehaṁ vātappahārena patitaṁ, tattheva te sabbepi jīvitakkhayaṁ pattā, atha ne khuddakamahallake ekacitakasmiṁyeva jhāpenti, passa esā dhūmavaṭṭi paññāyatīti. Sā taṁ kathaṁ sutvāva

1. Mahāmeghā uṭṭhahiṁsu (Sī) 2. Anovassakaṭṭhānaṁ (Sī)
3. Aṅguliṁ (Syā, Ka) 4. Imaṁ (Ka)
5. Gahetvā gacchati (Ka) 6. Apasādesi (Ka) 7. Kulagehaṁ (Ka)



အန္တရာမဂ္ဂေ ပနဿာ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနေ ဇာတမတ္တေယေဝ စတူသု ဒိသာသု မဟာမေဃော ဥဋ္ဌဟိ[၁]။ သာ တံ ပုရိသံ အာဟ “သာမိ အဝေလာယ စတူသု ဒိသာသု မေဃော ဥဋ္ဌိတော၊ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ[၂] ကာတုံ ဝါယမာဟီ”တိ။ သော “ဧဝံ ကရိဿာမီ”တိ ဒဏ္ဍကေဟိ ကုဋိကံ ကတွာ “ဆဒနတ္ထာယ တိဏံ အာဟရိဿာမီ”တိ ဧကသ္မိံ မဟာဝမ္မိကပါဒေ တိဏံ ဆိန္ဒတိ၊ အထ နံ ဝမ္မိကေ နိပန္နော ကဏှသပ္ပော ပါဒေ ဍံသိ၊ သော တသ္မိံယေဝ ဌာနေ ပတိတော။ သာပိ “ဣဒါနိ အာဂမိဿတိ, ဣဒါနိ အာဂမိဿတီ”တိ သဗ္ဗရတ္တိံ ခေပေတွာ “အဒ္ဓါ မံ သော ‘အနာထာ ဧသာ’တိ မဂ္ဂေ ဆဍ္ဍေတွာ ဂတော ဘဝိဿတီ”တိ အာလောကေ သဉ္ဇာတေ ပဒါနုသာရေန ဩလောကေန္တီ ဝမ္မိကပါဒေ ပတိတံ ဒိသွာ “မံ နိဿာယ နဋ္ဌော ပုရိသော”တိ ပရိဒေဝိတွာ ဒဟရဒါရကံ ပဿေနာဒါယ မဟလ္လကံ အင်္ဂုလီဟိ[၃] ဂါဟာပေတွာ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆန္တီ အန္တရာမဂ္ဂေ ဧကံ ဥတ္တာနနဒိံ ဒိသွာ “ဒွေပိ ဒါရကေ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ အာဒါယ ဂန္တုံ န သက္ခိဿာမီ”တိ ဇေဋ္ဌကံ ဩရိမတီရေ ဌပေတွာ ဒဟရံ ပရတီရံ နေတွာ ပိလောတိကစုမ္ဗဋကေ နိပဇ္ဇာပေတွာ ပုန နိဝတ္တိတွာ “ဣတရံ[၄] ဂဟေတွာ ဂမိဿာမီ”တိ နဒိံ ဩတရိ။

အထဿာ နဒီမဇ္ဈံ ပတ္တကာလေ ဧကော သေနော “မံသပိဏ္ဍော အယ”န္တိ သညာယ ဒါရကံ ဝိဇ္ဈိတုံ အာဂစ္ဆတိ[၅]။ သာ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ သေနံ ပလာပေသိ[၆]။ တဿာ တံ ဟတ္ထဝိကာရံ ဒိသွာ မဟလ္လကဒါရကော “မံ ပက္ကောသတီ”တိ သညာယ နဒိံ ဩတရိတွာ သောတေ ပတိတော ယထာသောတံ အဂမာသိ။ သောပိ သေနော တဿာ အသမ္ပတ္တာယ ဧဝ တံ ဒဟရဒါရကံ ဂဏှိတွာ အဂမာသိ။ သာ ဗလဝသောကာဘိဘူတာ အန္တရာမဂ္ဂေ ဣမံ ဝိလာပဂီတံ ဂါယန္တီ ဂစ္ဆတိ—

“ဥဘော ပုတ္တာ ကာလင်္ကတာ၊ ပန္ထေ မယှံ ပတီ မတော”တိ။

သာ ဧဝံ ဝိလပမာနာဝ သာဝတ္ထိံ ပတွာ ကုလသဘာဂံ[၇] ဂန္တွာပိ သောကဝသေနေဝ အတ္တနော ဂေဟံ ဝဝတ္ထပေတုံ အသက္ကောန္တီ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဧဝံဝိဓံ နာမ ကုလံ အတ္ထိ၊ ကတရံ တံ ဂေဟ”န္တိ ပဋိပုစ္ဆိ။ တွံ တံ ကုလံ ပဋိပုစ္ဆိတွာ ကိံ ကရိဿသိ၊ တေသံ ဝသနဂေဟံ ဝါတပ္ပဟာရေန ပတိတံ၊ တတ္ထေဝ တေ သဗ္ဗေပိ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တာ၊ အထ နေ ခုဒ္ဒကမဟလ္လကေ ဧကစိတကသ္မိံယေဝ ဈာပေန္တိ၊ ပဿ ဧသာ ဓူမဝဋ္ဋိ ပညာယတီတိ။ သာ တံ ကထံ သုတွာဝ

၁-မဟာမေဃာ ဥဋ္ဌဟိံသု (သီ) ၂-အနောဝဿကဋ္ဌာနံ (သီ) ၃-အင်္ဂုလိံ (သျာ၊ က) ၄-ဣမံ (က)
၅-ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတိ (က) ၆-အပသာဒေသိ (က) ၇-ကုလဂေဟံ (က)

Kiṁ tumhe vadathā”ti attano nivatthasāṭakaṁ sandhāretuṁ asakkontī jātaniyāmeneva bāhā paggayha kandamānā ñātīnaṁ citakaṭṭhānaṁ gantvā taṁ vilāpagītaṁ paripuṇṇaṁ katvā paridevamānā—

“Ubho puttā kālakatā, panthe mayhaṁ patī mato.
Mātā pitā ca bhātā ca, ekacitakasmiṁ ḍayhare”ti—

āha. Aññena janena sāṭakaṁ dinnampi phāletvā phāletvā chaḍḍeti. Atha naṁ diṭṭhadiṭṭhaṭṭhāne mahājano parivāretvā carati. Athassā “ayaṁ paṭācāraṁ[1] paṭapariharaṇaṁ vinā caratī”ti **Paṭācārā**teva nāmaṁ akaṁsu. Yasmā cassā naggabhāvena[2] alajjī-ācāro pākaṭo ahosi, tasmā patito[3] ācāro assāti Paṭācārātveva nāmaṁ akaṁsu.

Sā ekadivasaṁ Satthari mahājanassa dhammaṁ desente vihāraṁ pavisitvā parisapariyante aṭṭhāsi. Satthā mettāpharaṇena pharitvā “satiṁ paṭilabha bhagini satiṁ paṭilabha bhaginī”ti āha. Tassā Satthu vacanaṁ sutvā balavahirottappaṁ āgataṁ, sā tattheva bhūmiyaṁ nisīdi. Avidūre ṭhito puriso uttarisāṭakaṁ khipitvā adāsi, sā taṁ nivāsetvā dhammaṁ assosi. Satthā tassā cariyavasena imā Dhammapade gāthā āha—

“Na santi puttā tāṇāya, na pitā nāpi bandhavā.
Antakenādhipannassa, natthi ñātīsu tāṇatā.

Etamatthavasaṁ ñatvā, paṇḍito sīlasaṁvuto.
Nibbānagamanaṁ maggaṁ, khippameva visodhaye”ti[4].

Sā gāthāpariyosāne yathāṭhitāva sotāpattiphale patiṭṭhāya Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā pabbajjaṁ yāci. Satthā tassā “bhikkhuni-upassayaṁ gantvā pabbajā”ti pabbajjaṁ sampaṭicchi. Sā pabbajitvā nacirasseva arahattaṁ patvā Buddhavacanaṁ gaṇhantī Vinayapiṭake ciṇṇavasī ahosi. Aparabhāge Satthā Jetavane nisinno bhikkhuniyo paṭipāṭiyā ṭhānantare ṭhapento Paṭācāraṁ vinayadharānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

1. Paṭācārā (Syā, Ka)
2. So naggabhāvena (Sī)
3. Paṭu (Sī)
4. Khu 1. 54 piṭṭhe Dhammapade.



ကိံ တုမှေ ဝဒထာ”တိ အတ္တနော နိဝတ္ထသာဋကံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တီ ဇာတနိယာမေနေဝ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒမာနာ ဉာတီနံ စိတကဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တံ ဝိလာပဂီတံ ပရိပုဏ္ဏံ ကတွာ ပရိဒေဝမာနာ—

“ဥဘော ပုတ္တာ ကာလကတာ၊ ပန္ထေ မယှံ ပတီ မတော။
မာတာ ပိတာ စ ဘာတာ စ၊ ဧကစိတကသ္မိံ ဍယှရေ”တိ—

အာဟ။ အညေန ဇနေန သာဋကံ ဒိန္နမ္ပိ ဖာလေတွာ ဖာလေတွာ ဆဍ္ဍေတိ။ အထ နံ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌဋ္ဌာနေ မဟာဇနော ပရိဝါရေတွာ စရတိ။ အထဿာ “အယံ ပဋာစာရံ[၁] ပဋပရိဟရဏံ ဝိနာ စရတီ”တိ **ပဋာစာရာ**တေဝ နာမံ အကံသု။ ယသ္မာ စဿာ နဂ္ဂဘာဝေန[၂] အလဇ္ဇီအာစာရော ပါကဋော အဟောသိ၊ တသ္မာ ပတိတော[၃] အာစာရော အဿာတိ ပဋာစာရာတွေဝ နာမံ အကံသု။

သာ ဧကဒိဝသံ သတ္ထရိ မဟာဇနဿ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ ပရိသပရိယန္တေ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ မေတ္တာဖရဏေန ဖရိတွာ “သတိံ ပဋိလဘ ဘဂိနိ သတိံ ပဋိလဘ ဘဂိနီ”တိ အာဟ။ တဿာ သတ္ထု ဝစနံ သုတွာ ဗလဝဟိရောတ္တပ္ပံ အာဂတံ၊ သာ တတ္ထေဝ ဘူမိယံ နိသီဒိ။ အဝိဒူရေ ဌိတော ပုရိသော ဥတ္တရိသာဋကံ ခိပိတွာ အဒါသိ၊ သာ တံ နိဝါသေတွာ ဓမ္မံ အဿောသိ။ သတ္ထာ တဿာ စရိယဝသေန ဣမာ ဓမ္မပဒေ ဂါထာ အာဟ—

“န သန္တိ ပုတ္တာ တာဏာယ၊ န ပိတာ နာပိ ဗန္ဓဝါ။
အန္တကေနာဓိပန္နဿ၊ နတ္ထိ ဉာတီသု တာဏတာ။

ဧတမတ္ထဝသံ ဉတွာ၊ ပဏ္ဍိတော သီလသံဝုတော။
နိဗ္ဗာနဂမနံ မဂ္ဂံ၊ ခိပ္ပမေဝ ဝိသောဓယေ”တိ[၄]။

သာ ဂါထာပရိယောသာနေ ယထာဌိတာဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ သတ္ထာ တဿာ “ဘိက္ခုနိ-ဥပဿယံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇာ”တိ ပဗ္ဗဇ္ဇံ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သာ ပဗ္ဗဇိတွာ နစိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဂဏှန္တီ ဝိနယပိဋကေ စိဏ္ဏဝသီ အဟောသိ။ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသိန္နော ဘိက္ခုနိယော ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော ပဋာစာရံ ဝိနယဓရာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

၁-ပဋာစာရာ (သျာ၊ က)
၂-သော နဂ္ဂဘာဝေန (သီ)
၃-ပဋု (သီ)
၄-ခု ၁-၅၄-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

## Dhammadinnātherīvatthu

239. Pañcame **dhammakathikānan**ti dhammakathikānaṁ bhikkhunīnaṁ Dhammadinnā aggāti dasseti. Sā kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ parāyattaṭṭhāne nibbattitvā Padumuttarassa Bhagavato aggasāvakassa Sujātattherassa adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā sagge nibbatti. Sabbaṁ heṭṭhā Khemātheriyā abhinīhāravaseneva veditabbaṁ. Phussabuddhakāle panesā Satthu vemātikānaṁ tiṇṇaṁ bhātikānaṁ dānādhikāre ṭhapitakammikassa[1] gehe vasamānā “ekaṁ dehī”ti vuttā dve adāsi. Evaṁ sabbaṁ aparihāpentī datvā[2] dvenavutikappe atikkamma Kassapabuddhakāle Kikissa Kāsirañño gehe paṭisandhiṁ gaṇhitvā sattannaṁ bhaginīnaṁ abbhantarā hutvā vīsati vassasahassāni brahmacariyaṁ caritvā bhikkhusaṁghassa vasanapariveṇaṁ kāretvā ekaṁ Buddhantaraṁ devamanussesu saṁsarantī imasmiṁ Buddhuppāde kulagehe paṭisandhiṁ gaṇhitvā aparabhāge Visākhaseṭṭhino gehaṁ gatā. Visākhaseṭṭhi nāma Bimbisārassa sahāyako raññā saddhiṁ Dasabalassa paṭhamadassanaṁ gantvā dhammaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhito, aparabhāge anāgāmiphalaṁ sacchākāsi.

So taṁdivasaṁ gharaṁ gantvā sopānamatthake ṭhitāya Dhammadinnāya hatthe pasārite hatthaṁ anālambitvāva pāsādaṁ abhiruhi. Bhuñjamānopi “imaṁ detha, imaṁ harathā”ti na byāhari. Dhammadinnā kaṭacchuṁ gahetvā parivisamānā cintesi “ayaṁ me hatthālambakaṁ dentiyāpi[3] hatthaṁ na ālambi, bhuñjamānopi kiñci na katheti, ko nu kho mayhaṁ doso”ti. Atha naṁ bhuttāviṁ “ko nu kho me ayya doso”ti pucchi. Dhammadinne tuyhaṁ doso natthi, ahaṁ pana ajja paṭṭhāya santhavavasena tumhākaṁ santike nisīdituṁ vā ṭhātuṁ vā āharāpetvā khādituṁ vā bhuñjituṁ vā abhabbo. Tvaṁ sace icchasi, imasmiṁ gehe vasa. No ce icchasi, yattakena te dhanena attho, taṁ gaṇhitvā kulagharaṁ gacchāhīti. Ayyaputta evaṁ sante ahaṁ tumhehi chaḍḍitakheḷaṁ vamitavamanaṁ sīsena ukkhipitvā na carissāmi, mayhaṁ pabbajjaṁ anujānāthāti. Visākho “sādhu Dhammadinne”ti rañño ārocetvā Dhammadinnaṁ suvaṇṇasivikāya bhikkhuni-upassayaṁ pabbajjatthāya pesesi.

---

1. Ṭhapitakuṭumbikassa (Ka) 2. Caritvā (Ka) 3. Karontiyāpi (Ka)



## ဓမ္မဒိန္နာထေရီဝတ္ထု

၂၃၉။ ပဉ္စမေ **ဓမ္မကထိကာန**န္တိ ဓမ္မကထိကာနံ ဘိက္ခုနီနံ ဓမ္မဒိန္နာ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ပရာယတ္တဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော အဂ္ဂသာဝကဿ သုဇာတတ္ထေရဿ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ခေမာထေရိယာ အဘိနီဟာရဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဖုဿဗုဒ္ဓကာလေ ပနေသာ သတ္ထု ဝေမာတိကာနံ တိဏ္ဏံ ဘာတိကာနံ ဒါနာဓိကာရေ ဌပိတကမ္မိကဿ[၁] ဂေဟေ ဝသမာနာ “ဧကံ ဒေဟီ”တိ ဝုတ္တာ ဒွေ အဒါသိ။ ဧဝံ သဗ္ဗံ အပရိဟာပေန္တီ ဒတွာ[၂] ဒွေနဝုတိကပ္ပေ အတိက္ကမ္မ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ကိကိဿ ကာသိရညော ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ သတ္တန္နံ ဘဂိနီနံ အဗ္ဘန္တရာ ဟုတွာ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဝသနပရိဝေဏံ ကာရေတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တီ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ အပရဘာဂေ ဝိသာခသေဋ္ဌိနော ဂေဟံ ဂတာ။ ဝိသာခသေဋ္ဌိ နာမ ဗိမ္ဗိသာရဿ သဟာယကော ရညာ သဒ္ဓိံ ဒသဗလဿ ပဌမဒဿနံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော၊ အပရဘာဂေ အနာဂါမိဖလံ သစ္ဆာကာသိ။

သော တံဒိဝသံ ဃရံ ဂန္တွာ သောပါနမတ္ထကေ ဌိတာယ ဓမ္မဒိန္နာယ ဟတ္ထေ ပသာရိတေ ဟတ္ထံ အနာလမ္ဗိတွာဝ ပါသာဒံ အဘိရုဟိ။ ဘုဉ္ဇမာနောပိ “ဣမံ ဒေထ, ဣမံ ဟရထာ”တိ န ဗျာဟရိ။ ဓမ္မဒိန္နာ ကဋစ္ဆုံ ဂဟေတွာ ပရိဝိသမာနာ စိန္တေသိ “အယံ မေ ဟတ္ထာလမ္ဗကံ ဒေန္တိယာပိ[၃] ဟတ္ထံ န အာလမ္ဗိ၊ ဘုဉ္ဇမာနောပိ ကိဉ္စိ န ကထေတိ၊ ကော နု ခေါ မယှံ ဒေါသော”တိ။ အထ နံ ဘုတ္တာဝိံ “ကော နု ခေါ မေ အယျ ဒေါသော”တိ ပုစ္ဆိ။ ဓမ္မဒိန္နေ တုယှံ ဒေါသော နတ္ထိ၊ အဟံ ပန အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ သန္ထဝဝသေန တုမှာကံ သန္တိကေ နိသီဒိတုံ ဝါ ဌာတုံ ဝါ အာဟာရာပေတွာ ခါဒိတုံ ဝါ ဘုဉ္ဇိတုံ ဝါ အဘဗ္ဗော။ တွံ သစေ ဣစ္ဆသိ၊ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ဝသ။ နော စေ ဣစ္ဆသိ၊ ယတ္တကေန တေ ဓနေန အတ္ထော၊ တံ ဂဏှိတွာ ကုလဃရံ ဂစ္ဆာဟီတိ။ အယျပုတ္တ ဧဝံ သန္တေ အဟံ တုမှေဟိ ဆဍ္ဍိတခေဠံ ဝမိတဝမနံ သီသေန ဥက္ခိပိတွာ န စရိဿာမိ၊ မယှံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနာထာတိ။ ဝိသာခေါ “သာဓု ဓမ္မဒိန္နေ”တိ ရညော အာရောစေတွာ ဓမ္မဒိန္နံ သုဝဏ္ဏသိဝိကာယ ဘိက္ခုနိဥပဿယံ ပဗ္ဗဇ္ဇတ္ထာယ ပေသေသိ။

---

၁-ဌပိတကုဋုမ္ဗိကဿ (က) ၂-စရိတွာ (က) ၃-ကရောန္တိယာပိ (က)

Sā pabbajitvā cintesi "ayaṁ tāva seṭṭhi gharamajjhe ṭhitova dukkhassantaṁ akāsi, pabbajjaṁ laddhakālato paṭṭhāya pana mayāpi dukkhassantaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti ācariyupajjhāyānaṁ santikaṁ gantvā "ayye mayhaṁ ākiṇṇaṭṭhāne cittaṁ na ramati, gāmakāvāsaṁ gacchāmī"ti āha. Theriyo tassā mahākulā nikkhamma pabbajitabhāvena cittaṁ vāretuṁ[1] asakkontiyo taṁ gahetvā gāmakāvāsaṁ agamaṁsu. Sā atīte madditasaṅkhāratāya[2] nacirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Athassā etadahosi "mayhaṁ kiccaṁ matthakaṁ pattaṁ, idha vasitvā kiṁ karissāmi, Rājagahameva gacchāmi, tatra maṁ nissāya bahu ñātisaṁgho puññāni karissatī"ti theriyo gahetvā nagarameva paccāgatā.

Visākho tassā āgatabhāvaṁ ñatvā "sīghaṁ āgatā ukkaṇṭhitā nu kho bhavissatī"ti sāyanhasamaye tassā santikaṁ gantvā abhivādetvā ekamantaṁ nisinno "ukkaṇṭhitabhāvaṁ pucchituṁ ayuttan"ti pañcakkhandhādivasena pañhe pucchi, Dhammadinnā khaggena uppalanālaṁ chindantī viya pucchitaṁ pucchitaṁ vissajjesi. Upāsako Dhammadinnātheriyā ñāṇassa sūrabhāvaṁ ñatvā attano adhigataṭṭhāne paṭipāṭiyā tīsu maggesu sabbākārena pañhe pucchitvā uggahavasena arahattamaggepi pucchi. Dhammadinnātherīpi upāsakassa yāva anāgāmiphalāva visayabhāvaṁ ñatvā "idāni attano visayaṁ atikkamitvā dhāvatī"ti taṁ nivattentī "accasarā āvuso Visākha pañhe[3], nāsakkhi pañhānaṁ pariyantaṁ gahetuṁ, nibbānogadhañhi āvuso Visākha brahmacariyaṁ nibbānaparāyaṇaṁ nibbānapariyosānaṁ. Ākaṅkhamāno ca tvaṁ āvuso Visākha Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ puccheyyāsi. Yathā ca te Bhagavā byākaroti, tathā naṁ dhāreyyāsī"ti[4] āha.

Visākho Satthu santikaṁ gantvā sabbaṁ pucchāvissajjananayaṁ kathesi[5]. Satthā tassa vacanaṁ sutvā "mama dhītāya atītānāgatapaccuppannesu khandhesu taṇhā natthī"ti vatvā Dhammapade imaṁ gāthamāha—

"Yassa pure ca pacchā ca, majjhe ca natthi kiñcanaṁ.
Akiñcanaṁ anādānaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti[6].

1. Kopetuṁ (Sī, Syā) 2. Majjitasaṅkhāratāya (Sī) 3. Pañhā (Ka)
4. Ma 1. 379 piṭṭhe. 5. Pucchāvissajjanaṁ nayantaṁ kathaṁ kathesi (Ka)
6. Khu 1. 74 piṭṭhe Dhammapade.



သာ ပဗ္ဗဇိတွာ စိန္တေသိ “အယံ တာဝ သေဋ္ဌိ ဃရမဇ္ဈေ ဌိတောဝ ဒုက္ခဿန္တံ အကာသိ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ လဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ ပန မယာပိ ဒုက္ခဿန္တံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ “အယျေ မယှံ အာကိဏ္ဏဋ္ဌာနေ စိတ္တံ န ရမတိ၊ ဂါမကာဝါသံ ဂစ္ဆာမီ”တိ အာဟ။ ထေရိယော တဿာ မဟာကုလာ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတဘာဝေန စိတ္တံ ဝါရေတုံ[၁] အသက္ကောန္တိယော တံ ဂဟေတွာ ဂါမကာဝါသံ အဂမံသု။ သာ အတီတေ မဒ္ဒိတသင်္ခါရတာယ[၂] နစိရဿေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထဿာ ဧတဒဟောသိ “မယှံ ကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တံ၊ ဣဓ ဝသိတွာ ကိံ ကရိဿာမိ၊ ရာဇဂဟမေဝ ဂစ္ဆာမိ၊ တတ္ထ မံ နိဿာယ ဗဟု ဉာတိသံဃော ပုညာနိ ကရိဿတီ”တိ ထေရိယော ဂဟေတွာ နဂရမေဝ ပစ္စာဂတာ။

ဝိသာခေါ တဿာ အာဂတဘာဝံ ဉတွာ “သီဃံ အာဂတာ ဥက္ကဏ္ဌိတာ နု ခေါ ဘဝိဿတီ”တိ သာယနှသမယေ တဿာ သန္တိကံ ဂန္တွာ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော “ဥက္ကဏ္ဌိတဘာဝံ ပုစ္ဆိတုံ အယုတ္တ”န္တိ ပဉ္စက္ခန္ဓာဒိဝသေန ပဉှေ ပုစ္ဆိ၊ ဓမ္မဒိန္နာ ခဂ္ဂေန ဥပ္ပလနာလံ ဆိန္ဒန္တီ ဝိယ ပုစ္ဆိတံ ပုစ္ဆိတံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဥပါသကော ဓမ္မဒိန္နာထေရိယာ ဉာဏဿ သူရဘာဝံ ဉတွာ အတ္တနော အဓိဂတဋ္ဌာနေ ပဋိပါဋိယာ တီသု မဂ္ဂေသု သဗ္ဗာကာရေန ပဉှေ ပုစ္ဆိတွာ ဥဂ္ဂဟဝသေန အရဟတ္တမဂ္ဂေပိ ပုစ္ဆိ။ ဓမ္မဒိန္နာထေရီပိ ဥပါသကဿ ယာဝ အနာဂါမိဖလာဝ ဝိသယဘာဝံ ဉတွာ “ဣဒါနိ အတ္တနော ဝိသယံ အတိက္ကမိတွာ ဓာဝတီ”တိ တံ နိဝတ္တေန္တီ “အစ္စသရာ အာဝုသော ဝိသာခ ပဉှေ[၃]၊ နာသက္ခိ ပဉှာနံ ပရိယန္တံ ဂဟေတုံ၊ နိဗ္ဗာနောဂဓဉှိ အာဝုသော ဝိသာခ ဗြဟ္မစရိယံ နိဗ္ဗာနပရာယဏံ နိဗ္ဗာနပရိယောသာနံ။ အာကင်္ခမာနော စ တွံ အာဝုသော ဝိသာခ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧတမတ္ထံ ပုစ္ဆေယျာသိ။ ယထာ စ တေ ဘဂဝါ ဗျာကရောတိ၊ တထာ နံ ဓာရေယျာသီ”တိ[၄] အာဟ။

ဝိသာခေါ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သဗ္ဗံ ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနနယံ ကထေသိ[၅]။ သတ္ထာ တဿ ဝစနံ သုတွာ “မမ ဓီတာယ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နေသု ခန္ဓေသု တဏှာ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မပဒေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ယဿ ပုရေ စ ပစ္ဆာ စ၊ မဇ္ဈေ စ နတ္ထိ ကိဉ္စနံ။
အကိဉ္စနံ အနာဒါနံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ[၆]။

၁-ကောပေတုံ (သီ၊ သျာ) ၂-မဇ္ဇိတသင်္ခါရတာယ (သီ) ၃-ပဉှာ (က)
၄-မ ၁-၃၇၉-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနံ နယန္တံ ကထံ ကထေသိ (က) ၆-ခု ၁-၇၄-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

Tato Dhammadinnāya sādhukāraṁ datvā Visākhaṁ upāsakaṁ etadavoca “paṇḍitā Visākha Dhammadinnā bhikkhunī, mahāpaññā Visākha Dhammadinnā bhikkhunī. Maṁ cepi tvaṁ Visākha etamatthaṁ puccheyyāsi, ahampi taṁ evameva byākareyyaṁ, yathā taṁ Dhammadinnāya bhikkhuniyā byākataṁ, eso cevetassa attho, evañca naṁ dhārehīti. Evametaṁ vatthu samuṭṭhitaṁ. Aparabhāge Satthā Jetavane nisinno paṭipāṭiyā bhikkhuniyo ṭhānantare ṭhapento idameva Cūḷavedallaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā theriṁ imasmiṁ sāsane dhammakathikānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Nandātherīvatthu

240. Chaṭṭhe **jhāyīnaṁ yadidaṁ Nandā**ti jhānābhiratānaṁ Nandā therī aggāti dasseti. Sā kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gahetvā aparabhāge Satthu dhammaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuniṁ jhānābhiratānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā tato kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā amhākaṁ Satthu nibbattito puretarameva Mahāpajāpatigotamiyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi, Nandātissā nāmaṁ akaṁsu, Rūpanandātipi vuccati. Sā aparabhāge uttamarūpabhāvena Janapadakalyāṇī nāma jātā.

Sā amhākaṁ Dasabale sabbaññutaṁ patvā anupubbena Kapilavatthuṁ āgantvā Nandañca Rāhulañca pabbājetvā pakkante Suddhodanamahārājassa parinibbutakāle “Mahāpajāpatigotamī ca Rāhulamātā ca nikkhamitvā Satthu santike pabbajitā”ti ñatvā “imāsaṁ pabbajitakālato paṭṭhāya mayhaṁ idha kiṁ kamman”ti Mahāpajāpatiyā santikaṁ gantvā pabbaji. Pabbajitadivasato paṭṭhāya “Satthā rūpaṁ garahatī”ti Satthu upaṭṭhānaṁ na gacchati, ovādavāre sampatte aññaṁ pesetvā ovādaṁ āharāpeti. Satthā tassā rūpamadamattabhāvaṁ ñatvā “attano ovādaṁ attanāva āgantvā gaṇhantu, na bhikkhunīhi aññā pesetabbā”ti āha. Tato Rūpanandā aññaṁ maggaṁ apassantī akāmā ovādaṁ agamāsi.

Satthā tassā caritavasena iddhiyā ekaṁ itthirūpaṁ nimminitvā tālavaṇṭaṁ gahetvā bījamānaṁ viya akāsi. Rūpanandā taṁ disvā cintesi “ahaṁ akāraṇeneva pamattā hutvā nāgacchāmi, evarūpāpi itthiyo Satthu



တတော ဓမ္မဒိန္နာယ သာဓုကာရံ ဒတွာ ဝိသာခံ ဥပါသကံ ဧတဒဝေါစ “ပဏ္ဍိတာ ဝိသာခ ဓမ္မဒိန္နာ ဘိက္ခုနီ၊ မဟာပညာ ဝိသာခ ဓမ္မဒိန္နာ ဘိက္ခုနီ။ မံ စေပိ တွံ ဝိသာခ ဧတမတ္ထံ ပုစ္ဆေယျာသိ၊ အဟမ္ပိ တံ ဧဝမေဝ ဗျာကရေယျံ၊ ယထာ တံ ဓမ္မဒိန္နာယ ဘိက္ခုနိယာ ဗျာကတံ၊ ဧသော စေဝေတဿ အတ္ထော၊ ဧဝဉ္စ နံ ဓာရေဟီ”တိ။ ဧဝမေတံ ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသိန္နော ပဋိပါဋိယာ ဘိက္ခုနိယော ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော ဣဒမေဝ စူဠဝေဒလ္လံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ထေရိံ ဣမသ္မိံ သာသနေ ဓမ္မကထိကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### နန္ဒာထေရီဝတ္ထု

၂၄၀။ ဆဋ္ဌေ **ဈာယီနံ ယဒိဒံ နန္ဒာ**တိ ဈာနာဘိရတာနံ နန္ဒာ ထေရီ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ ဈာနာဘိရတာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ တတော ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ အမှာကံ သတ္ထု နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ မဟာပဇာပတိဂေါတမိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ နန္ဒာတိဿာ နာမံ အကံသု၊ ရူပနန္ဒာတိပိ ဝုစ္စတိ။ သာ အပရဘာဂေ ဥတ္တမရူပဘာဝေန ဇနပဒကလျာဏီ နာမ ဇာတာ။

သာ အမှာကံ ဒသဗလေ သဗ္ဗညုတံ ပတွာ အနုပုဗ္ဗေန ကပိလဝတ္ထုံ အာဂန္တွာ နန္ဒဉ္စ ရာဟုလဉ္စ ပဗ္ဗာဇေတွာ ပက္ကန္တေ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ ပရိနိဗ္ဗုတကာလေ “မဟာပဇာပတိဂေါတမီ စ ရာဟုလမာတာ စ နိက္ခမိတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတာ”တိ ဉတွာ “ဣမာသံ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ မယှံ ဣဓ ကိံ ကမ္မ”န္တိ မဟာပဇာပတိယာ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိ။ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ “သတ္ထာ ရူပံ ဂရဟတီ”တိ သတ္ထု ဥပဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆတိ၊ ဩဝါဒဝါရေ သမ္ပတ္တေ အညံ ပေသေတွာ ဩဝါဒံ အာဟရာပေတိ။ သတ္ထာ တဿာ ရူပမဒမတ္တဘာဝံ ဉတွာ “အတ္တနော ဩဝါဒံ အတ္တနာဝ အာဂန္တွာ ဂဏှန္တု၊ န ဘိက္ခုနီဟိ အညာ ပေသေတဗ္ဗာ”တိ အာဟ။ တတော ရူပနန္ဒာ အညံ မဂ္ဂံ အပဿန္တီ အကာမာ ဩဝါဒံ အဂမာသိ။

သတ္ထာ တဿာ စရိတဝသေန ဣဒ္ဓိယာ ဧကံ ဣတ္ထိရူပံ နိမ္မိနိတွာ တာလဝဏ္ဋံ ဂဟေတွာ ဗီဇမာနံ ဝိယ အကာသိ။ ရူပနန္ဒာ တံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အဟံ အကာရဏေနေဝ ပမတ္တာ ဟုတွာ နာဂစ္ဆာမိ၊ ဧဝရူပါပိ ဣတ္ထိယော သတ္ထု

santike vissatthā caranti. Mama rūpaṁ etāsaṁ rūpassa kalaṁ nāgghati soḷasiṁ, ajānitvāva ettakaṁ kālaṁ na āgatamhī”ti tameva itthinimittaṁ gaṇhitvā olokentī aṭṭhāsi. Satthā tassā pubbahetusampannatāya[1] “aṭṭhīnaṁ nagaraṁ katan”ti[2] Dhammapade gāthaṁ vatvā—

“Caraṁ vā yadi vā tiṭṭhaṁ, nisinno uda vā sayan”ti[3]—

suttaṁ abhāsi. Sā tasmiṁyeva rūpe khayavayaṁ paṭṭhapetvā arahattaṁ pāpuṇi. Imasmiṁ ṭhāne idaṁ vatthu heṭṭhā Khemātheriyā vatthunā sadisamevāti na vitthāritaṁ. Tato paṭṭhāya Rūpanandā jhānābhiratānaṁ antare dhurappattā ahosi. Satthā aparabhāge Jetavane nisinno paṭipāṭiyā bhikkhuniyo ṭhānantare ṭhapento Nandātheriṁ jhāyīnaṁ[4] aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Soṇātherīvatthu

241. Sattame **āraddhavīriyānan**ti paggahitaparipuṇṇavīriyānaṁ Soṇā aggāti dasseti. Ayaṁ kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatīnagare kulagehe paṭisandhiṁ gahetvā aparabhāge dhammaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuniṁ āraddhavīriyānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gahetvā aparabhāge gharāvāse vutthā[5] bahū puttadhītaro labhitvā sabbepi visuṁ visuṁ gharāvāse patiṭṭhāpesi. Te tato paṭṭhāya “ayaṁ amhākaṁ kiṁ karissatī”ti taṁ attano santikaṁ āgataṁ “mātā”ti saññampi na kariṁsu. Bahuputtikasoṇā tesaṁ attani agāravabhāvaṁ ñatvā “gharāvāsena kiṁ karissāmī”ti nikkhamitvā pabbaji. Atha naṁ bhikkhuniyo “ayaṁ vattaṁ[6] na jānāti, ayuttaṁ karotī”ti daṇḍakammaṁ karonti. Puttadhītaro taṁ daṇḍakammaṁ āharantiṁ disvā “ayaṁ yāvajjadivasā sikkhāmattampi[7] na jānātī”ti diṭṭhadiṭṭhaṭṭhāne uppaṇḍesuṁ[8]. Sā tesaṁ vacanaṁ sutvā uppannasaṁvegā “attano gativisodhanaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti nisinnaṭṭhānepi

1. Pubbahetusampannāya (Sī)
2. Khu 1. 36 piṭṭhe Dhammapade.
3. Khu 1. 307 piṭṭhe Suttanipāte.
4. Jhāyinīnaṁ (Sī)
5. Patiṭṭhitā (Sī)
6. Mattaṁ (Sī)
7. Sikkhāpadamattampi (Sī)
8. Ujjhāyanti (Sī), uppaṇḍenti (Syā)



သန္တိကေ ဝိဿတ္ထာ စရန္တိ။ မမ ရူပံ ဧတာသံ ရူပဿ ကလံ နာဂ္ဃတိ သောဠသိံ၊ အဇာနိတွာဝ ဧတ္တကံ ကာလံ န အာဂတမှီ”တိ တမေဝ ဣတ္ထိနိမိတ္တံ ဂဏှိတွာ ဩလောကေန္တီ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ တဿာ ပုဗ္ဗဟေတုသမ္ပန္နတာယ[1] “အဋ္ဌီနံ နဂရံ ကတ”န္တိ[2] ဓမ္မပဒေ ဂါထံ ဝတွာ—

“စရံ ဝါ ယဒိ ဝါ တိဋ္ဌံ၊ နိသိန္နော ဥဒ ဝါ သယ”န္တိ[3]—

သုတ္တံ အဘာသိ။ သာ တသ္မိံယေဝ ရူပေ ခယဝယံ ပဋ္ဌပေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဣဒံ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ ခေမာထေရိယာ ဝတ္ထုနာ သဒိသမေဝါတိ န ဝိတ္ထာရိတံ။ တတော ပဋ္ဌာယ ရူပနန္ဒာ ဈာနာဘိရတာနံ အန္တရေ ဓုရပ္ပတ္တာ အဟောသိ။ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဇေတဝနေ နိသိန္နော ပဋိပါဋိယာ ဘိက္ခုနိယော ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော နန္ဒာထေရိံ ဈာယီနံ[4] အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## သောဏာထေရီဝတ္ထု

၂၄၁။ သတ္တမေ **အာရဒ္ဓဝီရိယာန**န္တိ ပဂ္ဂဟိတပရိပုဏ္ဏဝီရိယာနံ သောဏာ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အပရဘာဂေ ဓမ္မံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ အာရဒ္ဓဝီရိယာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေ သာဝတ္ထိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အပရဘာဂေ ဃရာဝါသေ ဝုတ္ထာ[5] ဗဟူ ပုတ္တဓီတရော လဘိတွာ သဗ္ဗေပိ ဝိသုံ ဝိသုံ ဃရာဝါသေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ တေ တတော ပဋ္ဌာယ “အယံ အမှာကံ ကိံ ကရိဿတီ”တိ တံ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတံ “မာတာ”တိ သညမ္ပိ န ကရိံသု။ ဗဟုပုတ္တိကသောဏာ တေသံ အတ္တနိ အဂါရဝဘာဝံ ဉတွာ “ဃရာဝါသေန ကိံ ကရိဿာမီ”တိ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိ။ အထ နံ ဘိက္ခုနိယော “အယံ ဝတ္တံ[6] န ဇာနာတိ၊ အယုတ္တံ ကရောတီ”တိ ဒဏ္ဍကမ္မံ ကရောန္တိ။ ပုတ္တဓီတရော တံ ဒဏ္ဍကမ္မံ အာဟရန္တိံ ဒိသွာ “အယံ ယာဝဇ္ဇဒိဝသာ သိက္ခာမတ္တမ္ပိ[7] န ဇာနာတီ”တိ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌဋ္ဌာနေ ဥပ္ပဏ္ဍေသုံ[8]။ သာ တေသံ ဝစနံ သုတွာ ဥပ္ပန္နသံဝေဂါ “အတ္တနော ဂတိဝိသောဓနံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ နိသိန္နဋ္ဌာနေပိ

၁-ပုဗ္ဗဟေတုသမ္ပန္နာယ (သီ)
၂-ခု ၁-၃၆-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၃-ခု ၁-၃၀၇-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။
၄-ဈာယိနီနံ (သီ)
၅-ပတိဋ္ဌိတာ (သီ)
၆-မတ္တံ (သီ)
၇-သိက္ခာပဒမတ္တမ္ပိ (သီ)
၈-ဥဇ္ဈာယန္တိ (သီ)၊ ဥပ္ပဏ္ဍေန္တိ (သျာ)

ṭhitaṭṭhānepi dvattiṁsākāraṁ sajjhāyati. Sā[1] yatheva pubbe Bahuputtikasoṇattherīti paññāyittha, evaṁ pacchā Āraddhavīriyasoṇattherīti pākaṭā jātā.

Athekadivasaṁ bhikkhuniyo vihāraṁ gacchantiyo "bhikkhunisaṁghassa udakaṁ tāpeyyāsi Soṇe"ti vatvā agamaṁsu. Sāpi udakatāpanato puretarameva aggisālāya caṅkamitvā caṅkamitvā dvattiṁsākāraṁ sajjhāyantī vipassanaṁ vaḍḍhesi. Satthā Gandhakuṭiyaṁ nisinnova imaṁ obhāsagāthaṁ abhāsi—

"Yo ca vassasataṁ jīve, apassaṁ dhammamuttamaṁ.
Ekāhaṁ jīvitaṁ seyyo, passato dhammamuttaman"ti[2].

Sā gāthāpariyosāne arahataṁ patvā cintesi "ahaṁ arahattaṁ pattā, āgantukajano ca anupadhāretvāva mayi avaññāya[3] kiñci vatvā bahuṁ apuññampi pasaveyya, tasmā[4] saṁlakkhaṇakāraṇaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti. Sā udakabhājanaṁ uddhanaṁ āropetvā heṭṭhā aggiṁ na akāsi. Bhikkhuniyo āgantvā uddhanaṁ olokentiyo aggiṁ adisvā "imaṁ mahallikaṁ 'bhikkhunisaṁghassa udakaṁ tāpehī'ti avocumha, ajjāpi uddhane aggimpi na karotī"ti āhaṁsu. Ayye kiṁ tumhākaṁ agginā, uṇhodakena nhāyitukāmā bhājanato udakaṁ gahetvā nāyathāti. Tāpi "bhavissati ettha kāraṇan"ti gantvā udake hatthaṁ otāretvā uṇhabhāvaṁ ñatvā ekakuṭaṁ āharitvā udakaṁ gaṇhanti, gahitagahitaṭṭhānaṁ paripūrati. Tadā sabbāva tassā arahatte ṭhitabhāvaṁ ñatvā daharatarā[5] tāva pañcapatiṭṭhitena pādesu patitvā "mayaṁ ayye ettakaṁ kālaṁ tumhe anupadhāretvā viheṭhetvā viheṭhetvā[6] kathayimha, khamatha no"ti khamāpesuṁ. Vuddhatarāpi ukkuṭikaṁ nisīditvā "khama ayye"ti khamāpesuṁ. Tato paṭṭhāya "mahallakakāle pabbajitvāpi āraddhavīriyabhāvena nacirasseva aggaphale patiṭṭhitā"ti theriyā guṇo pākaṭo ahosi. Aparabhāge Satthā Jetavane nisīditvā bhikkhuniyo paṭipāṭiyā ṭhānantare ṭhapento Soṇattheriṁ āraddhavīriyānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

1. Sajjhāyantī (Syā)
2. Khu 1. 30 piṭṭhe Dhammapade.
3. Avamaññāya (Syā, Ka)
4. Tassa (Sī)
5. Daharadaharā (Ka)
6. Heṭhetvā viheṭhetvā (Sī), viheṭhetvā (Syā)



ဌိတဋ္ဌာနေပိ ဒွတ္တိံသာကာရံ သဇ္ဈာယတိ။ သာ[၁] ယထေဝ ပုဗ္ဗေ ဗဟုပုတ္တိကသောဏတ္ထေရီတိ ပညာယိတ္ထ၊ ဧဝံ ပစ္ဆာ အာရဒ္ဓဝီရိယသောဏတ္ထေရီတိ ပါကဋာ ဇာတာ။

အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခုနိယော ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တိယော "ဘိက္ခုနိသံဃဿ ဥဒကံ တာပေယျာသိ သောဏေ"တိ ဝတွာ အဂမံသု။ သာပိ ဥဒကတာပနတော ပုရေတရမေဝ အဂ္ဂိသာလာယ စင်္ကမိတွာ စင်္ကမိတွာ ဒွတ္တိံသာကာရံ သဇ္ဈာယန္တီ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေသိ။ သတ္ထာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ ဣမံ ဩဘာသဂါထံ အဘာသိ—

"ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ ဓမ္မမုတ္တမံ။
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော ဓမ္မမုတ္တမ"န္တိ[၂]။

သာ ဂါထာပရိယောသာနေ အရဟတ္တံ ပတွာ စိန္တေသိ "အဟံ အရဟတ္တံ ပတ္တာ၊ အာဂန္တုကဇနော စ အနုပဓာရေတွာဝ မယိ အဝညာယ[၃] ကိဉ္စိ ဝတွာ ဗဟုံ အပုညမ္ပိ ပသဝေယျ၊ တသ္မာ[၄] သံလက္ခဏကာရဏံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ သာ ဥဒကဘာဇနံ ဥဒ္ဓနံ အာရောပေတွာ ဟေဋ္ဌာ အဂ္ဂိံ န အကာသိ။ ဘိက္ခုနိယော အာဂန္တွာ ဥဒ္ဓနံ ဩလောကေန္တိယော အဂ္ဂိံ အဒိသွာ "ဣမံ မဟလ္လိကံ 'ဘိက္ခုနိသံဃဿ ဥဒကံ တာပေဟီ'တိ အဝေါစုမှ၊ အဇ္ဇာပိ ဥဒ္ဓနေ အဂ္ဂိမ္ပိ န ကရောတီ"တိ အာဟံသု။ အယျေ ကိံ တုမှာကံ အဂ္ဂိနာ၊ ဥဏှောဒကေန နှာယိတုကာမာ ဘာဇနတော ဥဒကံ ဂဟေတွာ နှာယထာတိ။ တာပိ "ဘဝိဿတိ ဧတ္ထ ကာရဏ"န္တိ ဂန္တွာ ဥဒကေ ဟတ္ထံ ဩတာရေတွာ ဥဏှဘာဝံ ဉတွာ ဧကကုဋံ အာဟရိတွာ ဥဒကံ ဂဏှန္တိ၊ ဂဟိတဂဟိတဋ္ဌာနံ ပရိပူရတိ။ တဒါ သဗ္ဗာဝ တဿာ အရဟတ္တေ ဌိတဘာဝံ ဉတွာ ဒဟရတရာ[၅] တာဝ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ပါဒေသု ပတိတွာ "မယံ အယျေ ဧတ္တကံ ကာလံ တုမှေ အနုပဓာရေတွာ ဝိဟေဌေတွာ ဝိဟေဌေတွာ[၆] ကထယိမှ၊ ခမထ နော"တိ ခမာပေသုံ။ ဝုဒ္ဓတရာပိ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိတွာ "ခမ အယျေ"တိ ခမာပေသုံ။ တတော ပဋ္ဌာယ "မဟလ္လကကာလေ ပဗ္ဗဇိတွာပိ အာရဒ္ဓဝီရိယဘာဝေန နစိရဿေဝ အဂ္ဂဖလေ ပတိဋ္ဌိတာ"တိ ထေရိယာ ဂုဏော ပါကဋော အဟောသိ။ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသီဒိတွာ ဘိက္ခုနိယော ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော သောဏတ္ထေရိံ အာရဒ္ဓဝီရိယာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

၁-သဇ္ဈာယန္တီ (သျာ)
၂-ခု ၁-၃၀-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၃-အဝမညာယ (သျာ၊ က)
၄-တဿ (သီ)
၅-ဒဟရဒဟရာ (က)
၆-ဟေဌေတွာ ဝိဟေဌေတွာ (သီ)၊ ဝိဟေဌေတွာ (သျာ)

## Bakulātherīvatthu

242. Aṭṭhame **dibbacakkhukānaṁ yadidaṁ Bakulāti**[1] dibbacakkhukānaṁ Bakulā therī aggāti dasseti. Ayaṁ kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbattitvā Satthu dhammakathaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuniṁ dibbacakkhukānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ devesu ca manussesu ca saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ kulagehe nibbattitvā aparabhāge Satthu dhammadesanaṁ sutvā paṭiladdhasaddhā pabbajitvā nacirasseva arahattaṁ pāpuṇi. Sā tato paṭṭhāya dibbacakkhumhi ciṇṇavasī ahosi. Aparabhāge Satthā Jetavane nisinno bhikkhuniyo paṭipāṭiyā ṭhānantare ṭhapento imaṁ theriṁ dibbacakkhukānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Kuṇḍalakesātherīvatthu

243. Navame **khippābhiññānan**ti khippābhiññānaṁ bhikkhunīnaṁ Bhaddā Kuṇḍalakesā aggāti dasseti. Ayampi hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbattā Satthu dhammakathaṁ sutvā Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuniṁ khippābhiññānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā Kassapabuddhakāle Kikissa Kāsirañño gehe sattannaṁ bhaginīnaṁ abbhantarā hutvā vīsati vassasahassāni dasa sīlāni samādāya komārikabrahmacariyaṁ carantī saṁghassa vasanapariveṇaṁ kāretvā ekaṁ Buddhantaraṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Rājagahanagare seṭṭhikule paṭisandhiṁ gaṇhi, Bhaddātissā nāmaṁ akaṁsu.

Taṁdivasaṁyeva ca tasmiṁ nagare purohitaputto jāto. Tassa jātavelāya rājanivesanaṁ ādiṁ katvā sakalanagare āvudhāni pajjaliṁsu. Purohito pātova rājakulaṁ gantvā rājānaṁ sukhaseyyaṁ pucchi. Rājā "kuto me ācariya sukhaseyyā, ajja sabbarattiṁ rājanivesane āvudhāni pajjalitāni disvā bhayappattā ahumhā"ti āha. Mahārāja tappaccayā mā cintayittha, na tumhākaṁyeva gehe āvudhāni pajjaliṁsu, sakalanagare evaṁ ahosīti. Kiṁ kāraṇā ācariyā ti

---

1. Sakulāti (Sī), saṁkulāti (Syā)



## ဗကုလာထေရီဝတ္ထု

၂၄၂။ အဋ္ဌမေ **ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ ယဒိဒံ ဗကုလာ**တိ[၁] ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ ဗကုလာ ထေရီ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ပဗ္ဗဇိတွာ နစိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သာ တတော ပဋ္ဌာယ ဒိဗ္ဗစက္ခုမှိ စိဏ္ဏဝသီ အဟောသိ။ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသိန္နော ဘိက္ခုနိယော ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော ဣမံ ထေရိံ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## ကုဏ္ဍလကေသာထေရီဝတ္ထု

၂၄၃။ နဝမေ **ခိပ္ပါဘိညာန**န္တိ ခိပ္ပါဘိညာနံ ဘိက္ခုနီနံ ဘဒ္ဒါ ကုဏ္ဍလကေသာ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ အယမ္ပိ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တာ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ ခိပ္ပါဘိညာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ကိကိဿ ကာသိရညော ဂေဟေ သတ္တန္နံ ဘဂိနီနံ အဗ္ဘန္တရာ ဟုတွာ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ ဒသ သီလာနိ သမာဒါယ ကောမာရိကဗြဟ္မစရိယံ စရန္တီ သံဃဿ ဝသနပရိဝေဏံ ကာရေတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟနဂရေ သေဋ္ဌိကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ ဘဒ္ဒါတိဿာ နာမံ အကံသု။

တံဒိဝသံယေဝ စ တသ္မိံ နဂရေ ပုရောဟိတပုတ္တော ဇာတော။ တဿ ဇာတဝေလာယ ရာဇနိဝေသနံ အာဒိံ ကတွာ သကလနဂရေ အာဝုဓာနိ ပဇ္ဇလိံသု။ ပုရောဟိတော ပါတောဝ ရာဇကုလံ ဂန္တွာ ရာဇာနံ သုခသေယျံ ပုစ္ဆိ။ ရာဇာ "ကုတော မေ အာစရိယ သုခသေယျာ၊ အဇ္ဇ သဗ္ဗရတ္တိံ ရာဇနိဝေသနေ အာဝုဓာနိ ပဇ္ဇလိတာနိ ဒိသွာ ဘယပ္ပတ္တာ အဟုမှာ"တိ အာဟ။ မဟာရာဇ တပ္ပစ္စယာ မာ စိန္တယိတ္ထ၊ န တုမှာကံယေဝ ဂေဟေ အာဝုဓာနိ ပဇ္ဇလိံသု၊ သကလနဂရေ ဧဝံ အဟောသီတိ။ ကိံ ကာရဏာ အာစရိယာတိ

---

၁-သကုလာတိ (သီ)၊ သံကုလာတိ (သျာ)

amhākaṁ gehe coranakkhattena dārako jāto, so sakalanagarassa sattu hutvā uppanno, tassetaṁ pubbanimittaṁ. Tumhākaṁ upaddavo natthi, sace pana icchatha, hārema[1] nanti. Amhākaṁ pīḷāya asatiyā hāraṇakammaṁ[2] natthīti. Purohito "mama putto attano nāmaṁ gahetvāva āgato"ti Sattukotevassa nāmaṁ akāsi. Seṭṭhigehepi Bhaddā vaḍḍhati, purohitagehepi Sattuko vaḍḍhati. So attano ādhāvanavidhāvanena kīḷituṁ samatthakālato paṭṭhāya attano vicaraṇaṭṭhāne yaṁ yaṁ passati, taṁ taṁ sabbaṁ āharitvā mātāpitūnaṁ gehaṁ pūreti. Pitā naṁ kāraṇasahassampi vatvā vāretuṁ nāsakkhi.

Aparabhāge panassa vayappattassa sabbākārenāpi vāretuṁ asakkuṇeyyabhāvaṁ ñatvā dve nīlasāṭake datvā sandhicchedana-upakaraṇañca siṅghāṭakayantañca hatthe datvā "tvaṁ imināva kammena jīvāhī"ti naṁ vissajjesi. So taṁdivasato paṭṭhāya siṅghāṭakayantaṁ khipitvā kulānaṁ pāsāde āruyha sandhiṁ chinditvā parakulesu nikkhittabhaṇḍaṁ attanā ṭhapitaṁ viya gahetvā gacchati. Sakalanagare tena aviluttagehaṁ nāma nāhosi. Ekadivasaṁ rājā rathena nagare vicaranto sārathiṁ pucchi "kiṁ nu kho imasmiṁ nagare tasmiṁ tasmiṁ ghare chiddameva paññāyatī"ti. Deva imasmiṁ nagare Sattuko nāma coro bhittiṁ chinditvā kulānaṁ santakaṁ haratīti. Rājā nagaraguttikaṁ pakkosāpetvā "imasmiṁ kira nagare evarūpo nāma coro atthi, kasmā naṁ na gaṇhasī"ti āha. Mayaṁ deva taṁ coraṁ sahoḍḍhaṁ[3] passituṁ na sakkomāti. Sace ajja naṁ coraṁ gaṇhasi, jīvasi. Sace na gaṇhasi, rājāṇaṁ te[4] karissāmīti. Evaṁ devāti nagaraguttiko sakalanagare manusse cāretvā[5] taṁ bhittiṁ chinditvā parabhaṇḍaṁ avaharantaṁ sahoḍḍhameva gahetvā rañño dassesi. Rājā "imaṁ coraṁ dakkhiṇadvārena nīharitvā ghātethā"ti āha. Nagaraguttiko rañño paṭissuṇitvā taṁ coraṁ catukke catukke pahārasahassena tāḷento gāhāpetvā dakkhiṇadvāraṁ gacchati.

1. Hāretha (Syā), mārema (Ka) 2. Hārakammaṁ (Syā), māritakammaṁ (Ka)
3. Sahodhaṁ (Syā) 4. Rājadaṇḍe (Ka)
5. Āṇāpetvā (Syā), codetvā (Ka)



အမှာကံ ဂေဟေ စောရနက္ခတ္တေန ဒါရကော ဇာတော၊ သော သကလနဂရဿ သတ္တု ဟုတွာ ဥပ္ပန္နော၊ တဿေတံ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ တုမှာကံ ဥပဒ္ဒဝေါ နတ္ထိ၊ သစေ ပန ဣစ္ဆထ၊ ဟာရေမ[၁] နန္တိ။ အမှာကံ ပီဠာယ အသတိယာ ဟာရဏကမ္မံ[၂] နတ္ထီတိ။ ပုရောဟိတော "မမ ပုတ္တော အတ္တနော နာမံ ဂဟေတွာဝ အာဂတော"တိ သတ္တုကောတေဝဿ နာမံ အကာသိ။ သေဋ္ဌိဂေဟေပိ ဘဒ္ဒါ ဝဍ္ဎတိ၊ ပုရောဟိတဂေဟေပိ သတ္တုကော ဝဍ္ဎတိ။ သော အတ္တနော အာဓာဝနဝိဓာဝနေန ကီဠိတုံ သမတ္ထကာလတော ပဋ္ဌာယ အတ္တနော ဝိစရဏဋ္ဌာနေ ယံ ယံ ပဿတိ၊ တံ တံ သဗ္ဗံ အာဟရိတွာ မာတာပိတူနံ ဂေဟံ ပူရေတိ။ ပိတာ နံ ကာရဏသဟဿမ္ပိ ဝတွာ ဝါရေတုံ နာသက္ခိ။

အပရဘာဂေ ပနဿ ဝယပ္ပတ္တဿ သဗ္ဗာကာရေနာပိ ဝါရေတုံ အသက္ကုဏေယျဘာဝံ ဉတွာ ဒွေ နီလသာဋကေ ဒတွာ သန္ဓိစ္ဆေဒနဥပကရဏဉ္စ သိင်္ဃာဋကယန္တဉ္စ ဟတ္ထေ ဒတွာ "တွံ ဣမိနာဝ ကမ္မေန ဇီဝါဟီ"တိ နံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သော တံဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ သိင်္ဃာဋကယန္တံ ခိပိတွာ ကုလာနံ ပါသာဒေ အာရုယှ သန္ဓိံ ဆိန္ဒိတွာ ပရကုလေသု နိက္ခိတ္တဘဏ္ဍံ အတ္တနာ ဌပိတံ ဝိယ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတိ။ သကလနဂရေ တေန အဝိလုတ္တဂေဟံ နာမ နာဟောသိ။ ဧကဒိဝသံ ရာဇာ ရထေန နဂရေ ဝိစရန္တော သာရထိံ ပုစ္ဆိ "ကိံ နု ခေါ ဣမသ္မိံ နဂရေ တသ္မိံ တသ္မိံ ဃရေ ဆိဒ္ဒမေဝ ပညာယတီ"တိ။ ဒေဝ ဣမသ္မိံ နဂရေ သတ္တုကော နာမ စောရော ဘိတ္တိံ ဆိန္ဒိတွာ ကုလာနံ သန္တကံ ဟရတီတိ။ ရာဇာ နဂရဂုတ္တိကံ ပက္ကောသာပေတွာ "ဣမသ္မိံ ကိရ နဂရေ ဧဝရူပေါ နာမ စောရော အတ္ထိ၊ ကသ္မာ နံ န ဂဏှာသီ"တိ အာဟ။ မယံ ဒေဝ တံ စောရံ သဟောဍ္ဎံ[၃] ပဿိတုံ န သက္ကောမာတိ။ သစေ အဇ္ဇ နံ စောရံ ဂဏှာသိ၊ ဇီဝသိ။ သစေ န ဂဏှာသိ၊ ရာဇာဏံ တေ[၄] ကရိဿာမီတိ။ ဧဝံ ဒေဝါတိ နဂရဂုတ္တိကော သကလနဂရေ မနုဿေ စာရေတွာ[၅] တံ ဘိတ္တိံ ဆိန္ဒိတွာ ပရဘဏ္ဍံ အဝဟရန္တံ သဟောဍ္ဎမေဝ ဂဟေတွာ ရညော ဒဿေသိ။ ရာဇာ "ဣမံ စောရံ ဒက္ခိဏဒွါရေန နီဟရိတွာ ဃာတေထာ"တိ အာဟ။ နဂရဂုတ္တိကော ရညော ပဋိဿုဏိတွာ တံ စောရံ စတုက္ကေ စတုက္ကေ ပဟာရသဟဿေန တာဠေန္တော ဂါဟာပေတွာ ဒက္ခိဏဒွါရံ ဂစ္ဆတိ။

၁-ဟာရေထ (သျာ)၊ မာရေမ (က) ၂-ဟာရကမ္မံ (သျာ)၊ မာရိတကမ္မံ (က)
၃-သဟောဓံ (သျာ) ၄-ရာဇဒဏ္ဍေ (က)
၅-အာဏာပေတွာ (သျာ)၊ စောဒေတွာ (က)

Tasmiṁ samaye ayaṁ Bhaddā nāma seṭṭhidhītā mahājanassa kolāhalasaddena[1] sīhapañjaraṁ ugghāṭetvā olokentī taṁ Sattukaṁ coraṁ tathā nīyamānaṁ disvā ubhohi hatthehi hadayaṁ sandhārentī gantvā sirisayane adhomukhā nipajji. Sā ca tassa kulassa ekadhītā, tenassā ñātakā appamattakampi mukhavikāraṁ sahituṁ na sakkonti. Atha naṁ mātā sayane nipannaṁ disvā "kiṁ karosi ammā"ti pucchi[2]. Etaṁ vajjhaṁ katvā nīyamānaṁ coraṁ addasa ammāti. Āma ammāti[3]. Etaṁ labhamānā jīvissāmi, alabhamānāya me maraṇamevāti. Te taṁ nānappakārenapi[4] saññāpetuṁ asakkontā "maraṇā jīvitaṁ seyyo"ti sallakkhesuṁ. Athassā pitā nagaraguttikassa santikaṁ gantvā sahassaṁ lañjaṁ datvā "mayhaṁ dhītā core paṭibaddhacittā, yena kenaci upāyena imaṁ muñcā"ti āha. So "sādhū"ti seṭṭhissa paṭissuṇitvā coraṁ gahetvā yāva sūriyassa atthaṅgamanā ito cito ca papañcāpetvā sūriye atthaṅgate cārakato[5] ekaṁ manussaṁ nīharāpetvā Sattukassa bandhanaṁ mocetvā Sattukaṁ seṭṭhigehaṁ pesetvā tena bandhanena itaraṁ bandhitvā dakkhiṇadvārena nīharitvā ghātesi. Seṭṭhidāsāpi Sattukaṁ gahetvā seṭṭhino nivesanaṁ āgamaṁsu. Taṁ disvā seṭṭhi "dhītu manaṁ pūressāmī"ti Sattukaṁ gandhodakena nhāpetvā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitaṁ kāretvā pāsādaṁ pesesi. Bhaddāpi "paripuṇṇo me saṅkappo"ti anekālaṅkārena alaṅkaritvā taṁ paricarati.

Sattuko katipāhaṁ vītināmetvā cintesi "imissā pasādhanabhaṇḍakaṁ mayhaṁ bhavissati, kenaci upāyena imaṁ ābharaṇaṁ gahetuṁ vaṭṭatī"ti samīpe sukhena nisinnakāle Bhaddaṁ āha "mayhaṁ ekaṁ vacanaṁ vattabbaṁ atthī"ti. Seṭṭhidhītā sahassalābhaṁ labhitvā viya tuṭṭhamānasā "vissatthaṁ vadehi ayyā"ti āha. Tvaṁ cintesi "maṁ nissāya iminā jīvitaṁ laddhan"ti, ahaṁ pana gahitamattova corapapātapabbate adhivatthāya devatāya "sacāhaṁ jīvitaṁ labhissāmi, balikammaṁ te dassāmī"ti āyāciṁ. Taṁ nissāya mayā jīvitaṁ

1. Kalakalasaddena (Sī)
2. Pucchiṁsu (Sī)
3. Addasathāti. Āma amma addasāmāti (Sī)
4. Anekapariyāyenapi (Sī)
5. Corabhāvaṁ katvā (Syā), corabhāgaṁ (Ka)



တသ္မိံ သမယေ အယံ ဘဒ္ဒါ နာမ သေဋ္ဌိဓီတာ မဟာဇနဿ ကောလာဟလသဒ္ဒေန[၁] သီဟပဉ္ဇရံ ဥဂ္ဃာဋေတွာ ဩလောကေန္တီ တံ သတ္တုကံ စောရံ တထာ နီယမာနံ ဒိသွာ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ဟဒယံ သန္ဓာရေန္တီ ဂန္တွာ သိရိသယနေ အဓောမုခါ နိပဇ္ဇိ။ သာ စ တဿ ကုလဿ ဧကဓီတာ၊ တေနဿာ ဉာတကာ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ မုခဝိကာရံ သဟိတုံ န သက္ကောန္တိ။ အထ နံ မာတာ သယနေ နိပန္နံ ဒိသွာ "ကိံ ကရောသိ အမ္မာ"တိ ပုစ္ဆိ[၂]။ ဧတံ ဝဇ္ဈံ ကတွာ နီယမာနံ စောရံ အဒ္ဒသ အမ္မာတိ။ အာမ အမ္မာတိ[၃]။ ဧတံ လဘမာနာ ဇီဝိဿာမိ၊ အလဘမာနာယ မေ မရဏမေဝါတိ။ တေ တံ နာနပ္ပကာရေနပိ[၄] သညာပေတုံ အသက္ကောန္တာ "မရဏာ ဇီဝိတံ သေယျော"တိ သလ္လက္ခေသုံ။ အထဿာ ပိတာ နဂရဂုတ္တိကဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ သဟဿံ လဉ္ဇံ ဒတွာ "မယှံ ဓီတာ စောရေ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ၊ ယေန ကေနစိ ဥပါယေန ဣမံ မုဉ္စာ"တိ အာဟ။ သော "သာဓူ"တိ သေဋ္ဌိဿ ပဋိဿုဏိတွာ စောရံ ဂဟေတွာ ယာဝ သူရိယဿ အတ္ထင်္ဂမနာ ဣတော စိတော စ ပပဉ္စာပေတွာ သူရိယေ အတ္ထင်္ဂတေ စာရကတော[၅] ဧကံ မနုဿံ နီဟရာပေတွာ သတ္တုကဿ ဗန္ဓနံ မောစေတွာ သတ္တုကံ သေဋ္ဌိဂေဟံ ပေသေတွာ တေန ဗန္ဓနေန ဣတရံ ဗန္ဓိတွာ ဒက္ခိဏဒွါရေန နီဟရိတွာ ဃာတေသိ။ သေဋ္ဌိဒါသာပိ သတ္တုကံ ဂဟေတွာ သေဋ္ဌိနော နိဝေသနံ အာဂမံသု။ တံ ဒိသွာ သေဋ္ဌိ "ဓီတု မနံ ပူရေဿာမီ"တိ သတ္တုကံ ဂန္ဓောဒကေန နှာပေတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတံ ကာရေတွာ ပါသာဒံ ပေသေသိ။ ဘဒ္ဒါပိ "ပရိပုဏ္ဏော မေ သင်္ကပ္ပေါ"တိ အနေကာလင်္ကာရေန အလင်္ကရိတွာ တံ ပရိစရတိ။

သတ္တုကော ကတိပါဟံ ဝီတိနာမေတွာ စိန္တေသိ "ဣမိဿာ ပသာဓနဘဏ္ဍကံ မယှံ ဘဝိဿတိ၊ ကေနစိ ဥပါယေန ဣမံ အာဘရဏံ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ သမီပေ သုခေန နိသိန္နကာလေ ဘဒ္ဒံ အာဟ "မယှံ ဧကံ ဝစနံ ဝတ္တဗ္ဗံ အတ္ထီ"တိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ သဟဿလာဘံ လဘိတွာ ဝိယ တုဋ္ဌမာနသာ "ဝိဿတ္ထံ ဝဒေဟိ အယျာ"တိ အာဟ။ တွံ စိန္တေသိ "မံ နိဿာယ ဣမိနာ ဇီဝိတံ လဒ္ဓ"န္တိ၊ အဟံ ပန ဂဟိတမတ္တောဝ စောရပပါတပဗ္ဗတေ အဓိဝတ္ထာယ ဒေဝတာယ "သစာဟံ ဇီဝိတံ လဘိဿာမိ၊ ဗလိကမ္မံ တေ ဒဿာမီ"တိ အာယာစိံ။ တံ နိဿာယ မယာ ဇီဝိတံ

၁-ကလကလသဒ္ဒေန (သီ)
၂-ပုစ္ဆိံသု (သီ)
၃-အဒ္ဒသထာတိ။ အာမ အမ္မ အဒ္ဒသာမာတိ (သီ)
၄-အနေကပရိယာယေနပိ (သီ)
၅-စောရဘာဝံ ကတွာ (သျာ)၊ စောရဘာဂံ (က)

laddhaṁ, sīghaṁ balikammaṁ sajjāpehīti. Bhaddā “ahaṁ tassa manaṁ pūressāmī”ti balikammaṁ sajjāpetvā sabbaṁ pasādhanaṁ pasādhetvā ekayāne āruyha sāmikena saddhiṁ corapapātapabbataṁ gantvā “pabbatadevatāya balikammaṁ karissāmī”ti abhiruhituṁ āraddhā. Sattuko cintesi “sabbesu abhiruhantesu mama imissā ābharaṇaṁ gahetuṁ na okāso bhavissatī”ti tameva balibhājanaṁ gāhāpetvā pabbataṁ abhiruhi.

So Bhaddāya saddhiṁ kathento piyakathaṁ na katheti. Sā iṅgiteneva tassa adhippāyaṁ aññāsi. Atha naṁ so āha “bhadde tava uttarisāṭakaṁ omuñcitvā kāyāruḷhaṁ te pasādhanaṁ ettha bhaṇḍikaṁ karohī”ti. Sāmi mayhaṁ ko aparādhoti. Kiṁ panāhaṁ bāle balikammatthaṁ āgatoti saññaṁ karosi. Ahañhi imissā devatāya yakanaṁ ubbaṭṭetvā dadeyyaṁ[1], balikammāpadesena pana tava ābharaṇaṁ gaṇhitukāmo hutvā āgatomhīti. Kassa pana ayya pasādhanaṁ, kassa ahanti. Mayaṁ evarūpaṁ na jānāma, aññaṁ tava santakaṁ, aññaṁ mama santakanti. Sādhu ayya, ekaṁ pana me adhippāyaṁ pūretha, alaṅkataniyāmeneva me purato ca pacchato ca āliṅgituṁ dethāti. So “sādhū”ti sampaṭicchi. Sā tena sampaṭicchitabhāvaṁ ñatvā purato āliṅgitvā pacchato āliṅgantī viya hutvā pabbatapapāte pātesi. So patanto ākāseyeva cuṇṇavicuṇṇo ahosi. Tāya kataṁ vicitrabhāvaṁ disvā pabbate adhivatthā devatā guṇakittanavasena imā gāthā āha—

“Na so sabbesu ṭhānesu, puriso hoti paṇḍito.
Itthīpi paṇḍitā hoti, tattha tattha vicakkhaṇā.

Na so sabbesu ṭhānesu, puriso hoti paṇḍito.
Itthīpi paṇḍitā hoti, muhuttamapi cintaye”ti[2].

Tato Bhaddā cintesi “na sakkā mayā iminā niyāmena puna gehaṁ gantuṁ, itova gantvā ekaṁ pabbajjaṁ pabbajissāmī”ti Nigaṇṭhārāmaṁ gantvā Nigaṇṭhe pabbajjaṁ yāci. Atha naṁ te āhaṁsu “kena niyāmena pabbajjā hotū”ti. Yaṁ tumhākaṁ pabbajjāya uttamaṁ, tadeva karothāti. Te “sādhū”ti tassā tālaṭṭhinā kese luñcitvā pabbājesuṁ. Kesā

1. Khādeyyaṁ (Sī), mā dadeyyaṁ (Ka)  2. Khu 4. 242 piṭṭhe Therī-apadāne.



လဒ္ဓံ၊ သီဃံ ဗလိကမ္မံ သဇ္ဇာပေဟီတိ။ ဘဒ္ဒါ “အဟံ တဿ မနံ ပူရေဿာမီ”တိ ဗလိကမ္မံ သဇ္ဇာပေတွာ သဗ္ဗံ ပသာဓနံ ပသာဓေတွာ ဧကယာနေ အာရုယှ သာမိကေန သဒ္ဓိံ စောရပပါတပဗ္ဗတံ ဂန္တွာ “ပဗ္ဗတဒေဝတာယ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမီ”တိ အဘိရုဟိတုံ အာရဒ္ဓါ။ သတ္တုကော စိန္တေသိ “သဗ္ဗေသု အဘိရုဟန္တေသု မမ ဣမိဿာ အာဘရဏံ ဂဟေတုံ န ဩကာသော ဘဝိဿတီ”တိ တမေဝ ဗလိဘာဇနံ ဂါဟာပေတွာ ပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိ။

သော ဘဒ္ဒါယ သဒ္ဓိံ ကထေန္တော ပိယကထံ န ကထေတိ။ သာ ဣင်္ဂိတေနေဝ တဿ အဓိပ္ပါယံ အညာသိ။ အထ နံ သော အာဟ “ဘဒ္ဒေ တဝ ဥတ္တရိသာဋကံ ဩမုဉ္စိတွာ ကာယာရုဠှံ တေ ပသာဓနံ ဧတ္ထ ဘဏ္ဍိကံ ကရောဟီ”တိ။ သာမိ မယှံ ကော အပရာဓောတိ။ ကိံ ပနာဟံ ဗာလေ ဗလိကမ္မတ္ထံ အာဂတောတိ သညံ ကရောသိ။ အဟဉှိ ဣမိဿာ ဒေဝတာယ ယကနံ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ ဒဒေယျံ[1]၊ ဗလိကမ္မာပဒေသေန ပန တဝ အာဘရဏံ ဂဏှိတုကာမော ဟုတွာ အာဂတောမှီတိ။ ကဿ ပန အယျ ပသာဓနံ, ကဿ အဟန္တိ။ မယံ ဧဝရူပံ န ဇာနာမ၊ အညံ တဝ သန္တကံ, အညံ မမ သန္တကန္တိ။ သာဓု အယျ, ဧကံ ပန မေ အဓိပ္ပါယံ ပူရေထ၊ အလင်္ကတနိယာမေနေဝ မေ ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ အာလိင်္ဂိတုံ ဒေထာတိ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သာ တေန သမ္ပဋိစ္ဆိတဘာဝံ ဉတွာ ပုရတော အာလိင်္ဂိတွာ ပစ္ဆတော အာလိင်္ဂန္တီ ဝိယ ဟုတွာ ပဗ္ဗတပပါတေ ပါတေသိ။ သော ပတန္တော အာကာသေယေဝ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏော အဟောသိ။ တာယ ကတံ ဝိစိတြဘာဝံ ဒိသွာ ပဗ္ဗတေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ဂုဏကိတ္တနဝသေန ဣမာ ဂါထာ အာဟ—

“န သော သဗ္ဗေသု ဌာနေသု၊ ပုရိသော ဟောတိ ပဏ္ဍိတော။
ဣတ္ထီပိ ပဏ္ဍိတာ ဟောတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစက္ခဏာ။

န သော သဗ္ဗေသု ဌာနေသု၊ ပုရိသော ဟောတိ ပဏ္ဍိတော။
ဣတ္ထီပိ ပဏ္ဍိတာ ဟောတိ၊ မုဟုတ္တမပိ စိန္တယေ”တိ[2]။

တတော ဘဒ္ဒါ စိန္တေသိ “န သက္ကာ မယာ ဣမိနာ နိယာမေန ပုန ဂေဟံ ဂန္တုံ၊ ဣတောဝ ဂန္တွာ ဧကံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ နိဂဏ္ဌာရာမံ ဂန္တွာ နိဂဏ္ဌေ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ အထ နံ တေ အာဟံသု “ကေန နိယာမေန ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဟောတူ”တိ။ ယံ တုမှာကံ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဥတ္တမံ၊ တဒေဝ ကရောထာတိ။ တေ “သာဓူ”တိ တဿာ တာလဋ္ဌိနာ ကေသေ လုဉ္စိတွာ ပဗ္ဗာဇေသုံ။ ကေသာ

၁-ခါဒေယျံ (သီ)၊ မာ ဒဒေယျံ (က)  ၂-ခု ၄-၂၄၂-ပိဋ္ဌေ ထေရီအပဒါနေ။

puna vaḍḍhantā rāsirāsivasena kuṇḍalāvattā hutvā vaḍḍhiṁsu. Sā teneva kāraṇena Kuṇḍalakesā nāma jātā. Sā attano pabbajitaṭṭhāne sabbasippaṁ uggaṇhitvā "etesaṁ ito uttari viseso natthī"ti ñatvā gāmanigamarājadhāniyo vicarantī yattha yattha paṇḍitā atthi, tattha tattha gantvā tesaṁ jānanasippaṁ sabbameva uggaṇhāti. Athassā bahūsu ṭhānesu sikkhitabhāvena paṭivādaṁ dātuṁ samatthā na honti. Sā attanā saddhiṁ kathetuṁ samatthaṁ adisvā yaṁ gāmaṁ vā nigamaṁ vā pavisati, tassa dvāre vālukārāsiṁ katvā tattha jambusākhaṁ ṭhapeti. "yo mama vādaṁ āropetuṁ sakkoti, so imaṁ sākhaṁ maddatū"ti samīpe ṭhitānaṁ dārakānaṁ saññaṁ deti. Taṁ sattāhampi maddantā na honti. Atha naṁ gahetvā pakkamati.

Tasmiṁ samaye amhākaṁ Bhagavā loke nibbattitvā Sāvatthiṁ upanissāya Jetavane viharati. Kuṇḍalakesāpi kho anupubbena Sāvatthiṁ patvā antonagaraṁ pavisamānā porāṇakaniyāmeneva vālukārāsimhi sākhaṁ ṭhapetvā dārakānaṁ saññaṁ datvā pāvisi. Tasmiṁ samaye Dhammasenāpati bhikkhusaṁghe paviṭṭhe ekakova nagaraṁ pavisanto vālukāthūpe jambusākhaṁ disvā "kasmā ayaṁ ṭhapitā"ti pucchi. Dārakā taṁ kāraṇaṁ aparihāpetvā kathesuṁ. Evaṁ sante imaṁ gahetvā maddatha dārakāti. Tesu therassa vacanaṁ sutvā ekacce madditum na visahiṁsu, ekacce taṁkhaṇeyeva madditvā cuṇṇavicuṇṇaṁ akaṁsu. Kuṇḍalakesā bhattakiccaṁ katvā nikkhamantī taṁ sākhaṁ madditaṁ disvā "kassetaṁ kamman"ti pucchi. Athassā Dhammasenāpatinā kārāpitabhāvaṁ kathayiṁsu. Sā "attano thāmaṁ ajānanto imaṁ sākhaṁ maddāpetuṁ no visahissati, addhā mahanto eso bhavissati. Ahampi pana khuddikā bhavantī na sobhissāmi, antogāmameva pavisitvā parisāya saññaṁ dātuṁ vaṭṭatī"ti cintetvā tathā akāsi. Asītikulasahassanivāse nagare sabhāgasabhāgavasena sabbeva sañjāniṁsūti veditabbaṁ.

Theropi bhattakiccaṁ katvā aññatarasmiṁ rukkhamūle nisīdi. Athāyaṁ Kuṇḍalakesā mahājanaparivutā therassa santikaṁ gantvā paṭisanthāraṁ katvā ekamantaṁ ṭhatvā "bhante tumhehi sākhā maddāpitā"ti pucchi. Āma mayā maddāpitāti. Evaṁ sante tumhehi saddhiṁ amhākaṁ vādo hotu



ပုန ဝဍ္ဎန္တာ ရာသိရာသိဝသေန ကုဏ္ဍလာဝတ္တာ ဟုတွာ ဝဍ္ဎိံသု။ သာ တေနေဝ ကာရဏေန ကုဏ္ဍလကေသာ နာမ ဇာတာ။ သာ အတ္တနော ပဗ္ဗဇိတဋ္ဌာနေ သဗ္ဗသိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ "ဧတေသံ ဣတော ဥတ္တရိ ဝိသေသော နတ္ထီ"တိ ဉတွာ ဂါမနိဂမရာဇဓာနိယော ဝိစရန္တီ ယတ္ထ ယတ္ထ ပဏ္ဍိတာ အတ္ထိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဂန္တွာ တေသံ ဇာနနသိပ္ပံ သဗ္ဗမေဝ ဥဂ္ဂဏှာတိ။ အထဿာ ဗဟူသု ဌာနေသု သိက္ခိတဘာဝေန ပဋိဝါဒံ ဒါတုံ သမတ္ထာ န ဟောန္တိ။ သာ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ကထေတုံ သမတ္ထံ အဒိသွာ ယံ ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ ပဝိသတိ၊ တဿ ဒွါရေ ဝါလုကာရာသိံ ကတွာ တတ္ထ ဇမ္ဗုသာခံ ဌပေတိ။ "ယော မမ ဝါဒံ အာရောပေတုံ သက္ကောတိ၊ သော ဣမံ သာခံ မဒ္ဒတူ"တိ သမီပေ ဌိတာနံ ဒါရကာနံ သညံ ဒေတိ။ တံ သတ္တာဟမ္ပိ မဒ္ဒန္တာ န ဟောန္တိ။ အထ နံ ဂဟေတွာ ပက္ကမတိ။

တသ္မိံ သမယေ အမှာကံ ဘဂဝါ လောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သာဝတ္ထိံ ဥပနိဿာယ ဇေတဝနေ ဝိဟရတိ။ ကုဏ္ဍလကေသာပိ ခေါ အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ ပတွာ အန္တောနဂရံ ပဝိသမာနာ ပေါရာဏကနိယာမေနေဝ ဝါလုကာရာသိမှိ သာခံ ဌပေတွာ ဒါရကာနံ သညံ ဒတွာ ပါဝိသိ။ တသ္မိံ သမယေ ဓမ္မသေနာပတိ ဘိက္ခုသံဃေ ပဝိဋ္ဌေ ဧကကောဝ နဂရံ ပဝိသန္တော ဝါလုကာထူပေ ဇမ္ဗုသာခံ ဒိသွာ "ကသ္မာ အယံ ဌပိတာ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဒါရကာ တံ ကာရဏံ အပရိဟာပေတွာ ကထေသုံ။ ဧဝံ သန္တေ ဣမံ ဂဟေတွာ မဒ္ဒထ ဒါရကာတိ။ တေသု ထေရဿ ဝစနံ သုတွာ ဧကစ္စေ မဒ္ဒိတုံ န ဝိသဟိံသု၊ ဧကစ္စေ တံခဏေယေဝ မဒ္ဒိတွာ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ အကံသု။ ကုဏ္ဍလကေသာ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ နိက္ခမန္တီ တံ သာခံ မဒ္ဒိတံ ဒိသွာ "ကဿေတံ ကမ္မ"န္တိ ပုစ္ဆိ။ အထဿာ ဓမ္မသေနာပတိနာ ကာရာပိတဘာဝံ ကထယိံသု။ သာ "အတ္တနော ထာမံ အဇာနန္တော ဣမံ သာခံ မဒ္ဒါပေတုံ နော ဝိသဟိဿတိ၊ အဒ္ဓါ မဟန္တော ဧသော ဘဝိဿတိ။ အဟမ္ပိ ပန ခုဒ္ဒိကာ ဘဝန္တီ န သောဘိဿာမိ၊ အန္တောဂါမမေဝ ပဝိသိတွာ ပရိသာယ သညံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ တထာ အကာသိ။ အသီတိကုလသဟဿနိဝါသေ နဂရေ သဘာဂသဘာဂဝသေန သဗ္ဗေဝ သဉ္ဇာနိံသူတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ထေရောပိ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။ အထာယံ ကုဏ္ဍလကေသာ မဟာဇနပရိဝုတာ ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဧကမန္တံ ဌတွာ "ဘန္တေ တုမှေဟိ သာခါ မဒ္ဒါပိတာ"တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ မယာ မဒ္ဒါပိတာတိ။ ဧဝံ သန္တေ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ အမှာကံ ဝါဒေါ ဟောတု

bhanteti. Hotu Bhaddeti. Kassa pucchā hotu[1] kassa vissajjananti. Pucchā nāma amhākaṁ pattā, tvaṁ pana tuyhaṁ jānanakaṁ pucchāti. Sā therena dinna-anumatiyā sabbameva attano jānanakaṁ vādaṁ pucchi, thero sabbaṁ vissajjesi. Sā sabbaṁ pucchitvā tuṇhī ahosi. Atha naṁ thero āha "tayā bahu pucchitaṁ, mayampi ekaṁ pañhaṁ pucchāmā"ti. Pucchatha bhanteti. Ekaṁ nāma kinti. Kuṇḍalakesā "na jānāmi bhante"ti āha. Tvaṁ ettakampi na jānāsi, aññaṁ kiṁ jānissasīti. Sā therassa pādesu patitvā "tumhākaṁ saraṇaṁ gacchāmi bhante"ti āha. Mama saraṇagamanakammaṁ natthi, sadevake loke aggapuggalo dhuravihāre vasati, taṁ saraṇaṁ gacchāhīti. Sā "evaṁ karissāmi bhante"ti sāyanhasamaye Satthu dhammadesanāvelāya Satthu santikaṁ gantvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Satthā tassā madditasaṅkhārāya cariyāvasena Dhammapade imaṁ gāthamāha—

"Sahassamapi ce gāthā, anatthapadasaṁhitā.
Ekaṁ gāthāpadaṁ seyyo, yaṁ sutvā upasammatī"ti[2].

Sā gāthāpariyosāne yathāṭhitāva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā pabbajjaṁ yāci, Satthā tassā pabbajjaṁ sampaṭicchi. Sā bhikkhunupassayaṁ gantvā pabbaji. Aparabhāge catuparisamajjhe kathā udapādi "mahantā vatāyaṁ Bhaddā Kuṇḍalakesā, yā catuppadikagāthāvasāne arahattaṁ pattā"ti. Satthā taṁ kāraṇaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā theriṁ khippābhiññānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Bhaddākāpilānītherīvatthu

244. Dasame **pubbenivāsan**ti pubbe nivutthakkhandhasantānaṁ anussarantīnaṁ Bhaddā Kāpilānī aggāti dasseti. Sā kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbattitvā Satthu dhammadesanaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuniṁ pubbenivāsaṁ anussarantīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā anuppanne Buddhe Bārāṇasiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gaṇhitvā attano sāmibhaginiyā[3] saddhiṁ kalahaṁ karontī tāya Paccekabuddhassa

1. Hoti (Sī)    2. Khu 1. 28 piṭṭhe Dhammapade.    3. Bhātujāyāya (Sī)



ဘန္တေတိ။ ဟောတု ဘဒ္ဒေတိ။ ကဿ ပုစ္ဆာ ဟောတု[၁] ကဿ ဝိဿဇ္ဇနန္တိ။ ပုစ္ဆာ နာမ အမှာကံ ပတ္တာ၊ တွံ ပန တုယှံ ဇာနနကံ ပုစ္ဆာတိ။ သာ ထေရေန ဒိန္နအနုမတိယာ သဗ္ဗမေဝ အတ္တနော ဇာနနကံ ဝါဒံ ပုစ္ဆိ၊ ထေရော သဗ္ဗံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သာ သဗ္ဗံ ပုစ္ဆိတွာ တုဏှီ အဟောသိ။ အထ နံ ထေရော အာဟ "တယာ ဗဟု ပုစ္ဆိတံ၊ မယမ္ပိ ဧကံ ပဉှံ ပုစ္ဆာမာ"တိ။ ပုစ္ဆထ ဘန္တေတိ။ ဧကံ နာမ ကိန္တိ။ ကုဏ္ဍလကေသာ "န ဇာနာမိ ဘန္တေ"တိ အာဟ။ တွံ ဧတ္တကမ္ပိ န ဇာနာသိ၊ အညံ ကိံ ဇာနိဿသီတိ။ သာ ထေရဿ ပါဒေသု ပတိတွာ "တုမှာကံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ ဘန္တေ"တိ အာဟ။ မမ သရဏဂမနကမ္မံ နတ္ထိ၊ သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော ဓုရဝိဟာရေ ဝသတိ၊ တံ သရဏံ ဂစ္ဆာဟီတိ။ သာ "ဧဝံ ကရိဿာမိ ဘန္တေ"တိ သာယနှသမယေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနာဝေလာယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ တဿာ မဒ္ဒိတသင်္ခါရာယ စရိယာဝသေန ဓမ္မပဒေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

"သဟဿမပိ စေ ဂါထာ၊ အနတ္ထပဒသံဟိတာ။
ဧကံ ဂါထာပဒံ သေယျော၊ ယံ သုတွာ ဥပသမ္မတီ"တိ[၂]။

သာ ဂါထာပရိယောသာနေ ယထာဋ္ဌိတာဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ၊ သတ္ထာ တဿာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သာ ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိ။ အပရဘာဂေ စတုပရိသမဇ္ဈေ ကထာ ဥဒပါဒိ "မဟန္တာ ဝတာယံ ဘဒ္ဒါ ကုဏ္ဍလကေသာ၊ ယာ စတုပ္ပဒိကဂါထာဝသာနေ အရဟတ္တံ ပတ္တာ"တိ။ သတ္ထာ တံ ကာရဏံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ထေရိံ ခိပ္ပါဘိညာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## ဘဒ္ဒါကာပိလာနီထေရီဝတ္ထု

၂၄၄။ ဒသမေ **ပုဗ္ဗေနိဝါသန္**တိ ပုဗ္ဗေ နိဝုတ္ထက္ခန္ဓသန္တာနံ အနုဿရန္တီနံ ဘဒ္ဒါ ကာပိလာနီ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ ဗာရာဏသိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ အတ္တနော သာမိဘဂိနိယာ[၃] သဒ္ဓိံ ကလဟံ ကရောန္တီ တာယ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ

၁-ဟောတိ (သီ)    ၂-ခု ၁-၂၈-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။    ၃-ဘာတုဇာယာယ (သီ)

piṇḍapāte dinne “ayaṁ imassa piṇḍapātaṁ datvā attano vasaṁ vattetī”ti Paccekabuddhassa hatthato pattaṁ gaṇhitvā bhattaṁ chaḍḍetvā kalalassa pūretvā adāsi. Mahājano “bālā ayan”ti garahitvā “yāya te saddhiṁ kalaho kato, tassā kiñci na karosi, Paccekabuddho te kiṁ aparajjhatī”ti āha. Sā tesaṁ vacanena lajjāyamānā puna pattaṁ gahetvā kalalaṁ hāretvā dhovitvā gandhacuṇṇena ubbaṭṭetvā catumadhurassa pūretvā upari āsittena padumagabbhavaṇṇena sappinā vijjotamānaṁ Paccekabuddhassa hatthe ṭhapetvā “yathā ayaṁ piṇḍapāto obhāsajāto, evaṁ obhāsajātaṁ me sarīraṁ hotū”ti patthanaṁ paṭṭhapesīti sabbaṁ Mahākassapattherassa vatthumhi vuttanayeneva veditabbaṁ.

Mahākassapatthero pana dakkhiṇamaggaṁ gahetvā Dasabalassa santikaṁ Bahuputtakanigrodhamūlaṁ gato, ayaṁ Bhaddā Kāpilānī vāmamaggaṁ gaṇhitvā mātugāmassa pabbajjāya ananuññātabhāvena paribbājikārāmaṁ agamāsi. Yadā pana Mahāpajāpatigotamī pabbajjañca upasampadañca labhi, tadā sā therī theriyā santike pabbajjañca upasampadañca labhitvā aparabhāge vipassanāya kammaṁ karontī arahattaṁ patvā pubbenivāsañāṇe ciṇṇavasī ahosi. Atha Satthā Jetavane nisīditvā bhikkhuniyo paṭipāṭiyā ṭhānantaresu ṭhapento imaṁ theriṁ pubbenivāsaṁ anussarantīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Bhaddākaccānātherīvatthu

245. Ekādasame **mahābhiññāppattānan**ti mahatiyo abhiññāyo pattānaṁ Bhaddā Kaccānā nāma aggāti dasseti. Ekassa hi Buddhassa cattārova janā mahābhiññā honti, na avasesasāvakā. Avasesasāvakā hi kappasatasahassameva anussarituṁ sakkonti, na tato paraṁ. Mahābhiññāppattā pana kappasatasahassādhikaṁ asaṅkhyeyyaṁ anussaranti. Amhākampi Satthu sāsane dve aggasāvakā Bākulatthero Bhaddā Kaccānāti ime cattāro ettakaṁ anussarituṁ sakkhiṁsu. Tasmā ayaṁ therī mahābhiññāppattānaṁ aggā nāma jātā. Bhaddā Kaccānāti tassā nāmaṁ. Bhaddakañcanassa hi uttamasuvaṇṇassa viya



ပိဏ္ဍပါတေ ဒိန္နေ “အယံ ဣမဿ ပိဏ္ဍပါတံ ဒတွာ အတ္တနော ဝသံ ဝတ္တေတီ”တိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဏှိတွာ ဘတ္တံ ဆဍ္ဍေတွာ ကလလဿ ပူရေတွာ အဒါသိ။ မဟာဇနော “ဗာလာ အယ”န္တိ ဂရဟိတွာ “ယာယ တေ သဒ္ဓိံ ကလဟော ကတော၊ တဿာ ကိဉ္စိ န ကရောသိ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ တေ ကိံ အပရဇ္ဈတီ”တိ အာဟ။ သာ တေသံ ဝစနေန လဇ္ဇာယမာနာ ပုန ပတ္တံ ဂဟေတွာ ကလလံ ဟာရေတွာ ဓောဝိတွာ ဂန္ဓစုဏ္ဏေန ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ စတုမဓုရဿ ပူရေတွာ ဥပရိ အာသိတ္တေန ပဒုမဂဗ္ဘဝဏ္ဏေန သပ္ပိနာ ဝိဇ္ဇောတမာနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ “ယထာ အယံ ပိဏ္ဍပါတော ဩဘာသဇာတော၊ ဧဝံ ဩဘာသဇာတံ မေ သရီရံ ဟောတူ”တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသီတိ သဗ္ဗံ မဟာကဿပတ္ထေရဿ ဝတ္ထုမှိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

မဟာကဿပတ္ထေရော ပန ဒက္ခိဏမဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ဒသဗလဿ သန္တိကံ ဗဟုပုတ္တကနိဂြောဓမူလံ ဂတော၊ အယံ ဘဒ္ဒါ ကာပိလာနီ ဝါမမဂ္ဂံ ဂဏှိတွာ မာတုဂါမဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အနနုညာတဘာဝေန ပရိဗ္ဗာဇိကာရာမံ အဂမာသိ။ ယဒါ ပန မဟာပဇာပတိဂေါတမီ ပဗ္ဗဇ္ဇဉ္စ ဥပသမ္ပဒဉ္စ လဘိ၊ တဒါ သာ ထေရီ ထေရိယာ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇဉ္စ ဥပသမ္ပဒဉ္စ လဘိတွာ အပရဘာဂေ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောန္တီ အရဟတ္တံ ပတွာ ပုဗ္ဗေနိဝါသညာဏေ စိဏ္ဏဝသီ အဟောသိ။ အထ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသီဒိတွာ ဘိက္ခုနိယော ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော ဣမံ ထေရိံ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ဘဒ္ဒါကစ္စာနာထေရီဝတ္ထု

၂၄၅။ ဧကာဒသမေ **မဟာဘိညာပ္ပတ္တာန**န္တိ မဟတိယော အဘိညာယော ပတ္တာနံ ဘဒ္ဒါ ကစ္စာနာ နာမ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ ဧကဿ ဟိ ဗုဒ္ဓဿ စတ္တာရောဝ ဇနာ မဟာဘိညာ ဟောန္တိ၊ န အဝသေသသာဝကာ။ အဝသေသသာဝကာ ဟိ ကပ္ပသတသဟဿမေဝ အနုဿရိတုံ သက္ကောန္တိ, န တတော ပရံ။ မဟာဘိညာပ္ပတ္တာ ပန ကပ္ပသတသဟဿာဓိကံ အသင်္ချေယျံ အနုဿရန္တိ။ အမှာကမ္ပိ သတ္ထု သာသနေ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ဗာကုလတ္ထေရော ဘဒ္ဒါ ကစ္စာနာတိ ဣမေ စတ္တာရော ဧတ္တကံ အနုဿရိတုံ သက္ခိံသု။ တသ္မာ အယံ ထေရီ မဟာဘိညာပ္ပတ္တာနံ အဂ္ဂါ နာမ ဇာတာ။ ဘဒ္ဒါ ကစ္စာနာတိ တဿာ နာမံ။ ဘဒ္ဒကဉ္စနဿ ဟိ ဥတ္တမသုဝဏ္ဏဿ ဝိယ

tassā sarīravaṇṇo ahosi, sā tasmā Bhaddakañcanāti nāmaṁ labhi, sā pacchā Kaccānātveva saṅkhaṁ gatā[1]. Rāhulamātāyetaṁ adhivacanaṁ.

Sā hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gahetvā aparabhāge Satthu dhammakathaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuniṁ mahābhiññāppattānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Suppabuddhasakkassa gehe paṭisandhiṁ gaṇhi, Bhaddā Kaccānātissā nāmaṁ akaṁsu.

Sā vayappattā bodhisattassa gehaṁ agamāsi. Sā aparabhāge Rāhulakumāraṁ nāma puttaṁ vijāyi. Tassa jātadivaseva bodhisatto nikkhamitvā Bodhimaṇḍe sabbaññutaṁ patvā lokānuggahaṁ karonto anupubbena Kapilavatthuṁ āgamma ñātīnaṁ saṅgahaṁ akāsi. Aparabhāge parinibbute Suddhodanamahārāje Mahāpajāpatigotamī pañcahi mātugāmasatehi saddhiṁ Satthu santike pabbaji. Rāhulamātāpi Janapadakalyāṇīpi theriyā santikaṁ gantvā pabbaji. Sā pabbajitakālato paṭṭhāya Bhaddakaccānattherītveva pākaṭā ahosi. Sā aparabhāge vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ patvā abhiññāsu ciṇṇavasī ahosi, ekapallaṅkena nisinnā ekāvajjanena kappasatasahassādhikaṁ asaṅkhyeyyaṁ anussarati. Tassā tasmiṁ guṇe pākaṭe jāte Satthā Jetavane nisinno bhikkhuniyo paṭipāṭiyā ṭhānantare ṭhapento imaṁ theriṁ mahābhiññāppattānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Kisāgotamītherīvatthu

246. Dvādasame **lūkhacīvaradharānan**ti tīhi lūkhehi samannāgataṁ paṁsukūlaṁ dhārentīnaṁ Kisāgotamī aggāti dasseti. Gotamīti tassā nāmaṁ, thokaṁ kisadhātukattā[2] pana **Kisāgotamī**ti vuccati. Ayampi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbattitvā Satthu dhammadesanaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuniṁ lūkhacīvaradharānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ

1. Tasmā Bhaddakaccānātveva saṅkhaṁ gatā (Ka)     2. Kilantadhātukattā (Sī)



တဿာ သရီရဝဏ္ဏော အဟောသိ၊ သာ တသ္မာ ဘဒ္ဒကဉ္စနာတိ နာမံ လဘိ၊ သာ ပစ္ဆာ ကစ္စာနာတွေဝ သင်္ခံ ဂတာ[၁]။ ရာဟုလမာတာယေတံ အဓိဝစနံ။

သာ ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ မဟာဘိညာပ္ပတ္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေ သုပ္ပဗုဒ္ဓသက္ကဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ ဘဒ္ဒါ ကစ္စာနာတိဿာ နာမံ အကံသု။

သာ ဝယပ္ပတ္တာ ဗောဓိသတ္တဿ ဂေဟံ အဂမာသိ။ သာ အပရဘာဂေ ရာဟုလကုမာရံ နာမ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ တဿ ဇာတဒိဝသေဝ ဗောဓိသတ္တော နိက္ခမိတွာ ဗောဓိမဏ္ဍေ သဗ္ဗညုတံ ပတွာ လောကာနုဂ္ဂဟံ ကရောန္တော အနုပုဗ္ဗေန ကပိလဝတ္ထုံ အာဂမ္မ ဉာတီနံ သင်္ဂဟံ အကာသိ။ အပရဘာဂေ ပရိနိဗ္ဗုတေ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇေ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ ပဉ္စဟိ မာတုဂါမသတေဟိ သဒ္ဓိံ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ ရာဟုလမာတာပိ ဇနပဒကလျာဏီပိ ထေရိယာ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိ။ သာ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဘဒ္ဒကစ္စာနတ္ထေရီတွေဝ ပါကဋာ အဟောသိ။ သာ အပရဘာဂေ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ အဘိညာသု စိဏ္ဏဝသီ အဟောသိ၊ ဧကပလ္လင်္ကေန နိသိန္နာ ဧကာဝဇ္ဇနေန ကပ္ပသတသဟဿာဓိကံ အသင်္ချေယျံ အနုဿရတိ။ တဿာ တသ္မိံ ဂုဏေ ပါကဋေ ဇာတေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသိန္နော ဘိက္ခုနိယော ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော ဣမံ ထေရိံ မဟာဘိညာပ္ပတ္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ကိသာဂေါတမီထေရီဝတ္ထု

၂၄၆။ ဒွါဒသမေ **လူခစီဝရဓရာနန္**တိ တီဟိ လူခေဟိ သမန္နာဂတံ ပံသုကူလံ ဓာရေန္တီနံ ကိသာဂေါတမီ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ ဂေါတမီတိ တဿာ နာမံ၊ ထောကံ ကိသဓာတုကတ္တာ[၂] ပန **ကိသာဂေါတမီ**တိ ဝုစ္စတိ။ အယမ္ပိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ လူခစီဝရဓရာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ

၁-တသ္မာ ဘဒ္ဒကစ္စာနာတွေဝ သင်္ခံ ဂတာ (က)     ၂-ကိလန္တဓာတုကတ္တာ (သီ)

devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ duggatakule nibbattitvā vayappattakāle ekaṁ kulaṁ agamāsi, tattha naṁ “duggatakulassa dhītā”ti paribhaviṁsu.

Sā aparabhāge puttaṁ vijāyi, athassā sammānamakaṁsu. So panassā dārako ādhāvitvā paridhāvitvā kīḷanavaye ṭhito kālamakāsi, tassā soko udapādi. Sā “ahaṁ imasmiṁyeva gehe hatalābhasakkārā hutvā puttassa jātakālato paṭṭhāya sakkāraṁ pāpuṇiṁ, ime mayhaṁ puttaṁ bahi chaḍḍetumpi vāyameyyun”ti[1] puttaṁ aṅkenādāya “puttassa me bhesajjaṁ dethā”ti gehadvārapaṭipāṭiyā vicarati. Diṭṭhadiṭṭhaṭṭhāne manussā “kattha te matakassa bhesajjaṁ diṭṭhapubban”ti pāṇiṁ paharitvā parihāsaṁ karonti. Sā tesaṁ kathāya neva saññattiṁ[2] gacchati. Atha naṁ eko paṇḍitapuriso disvā “ayaṁ puttasokena cittavikkhepaṁ pattā bhavissati, etissā pana bhesajjaṁ na añño jānissati, Dasabalova jānissatī”ti cintetvā evamāha “amma tava puttassa bhesajjaṁ añño jānanto nāma natthi, sadevake pana loke aggapuggalo Dasabalo dhuravihāre vasati, tassa santikaṁ gantvā pucchāhī”ti. Sā “saccaṁ puriso kathetī”ti puttamādāya Tathāgatassa Buddhāsane nisinnavelāya parisapariyante ṭhatvā “puttassa me bhesajjaṁ detha Bhagavā”ti āha.

Satthā tassā upanissayaṁ disvā “Bhaddakaṁ te Gotami kataṁ bhesajjatthāya idhāgacchantiyā, gaccha nagaraṁ pavisitvā koṭito paṭṭhāya sakalanagaraṁ caritvā yasmiṁ gehe koci matapubbo natthi, tato siddhatthakaṁ āharā”ti āha. Sā “sādhu bhante”ti tuṭṭhamānasā antonagaraṁ pavisitvā paṭhamageheyeva “Dasabalo mama puttassa bhesajjatthāya siddhatthakaṁ āharāpeti, siddhatthakaṁ me dethā”ti āha. “handa Gotamī”ti nīharitvā adaṁsu. “ahaṁ[3] evaṁ gahetuṁ na sakkomi[4], imasmiṁ gehe koci matapubbo nāma natthīti. Kiṁ vadesi Gotami, ko idha matake gaṇetuṁ sakkotīti. “tena hi alaṁ nāhaṁ gaṇhissāmi, Dasabalo maṁ yattha matapubbo natthi, tato naṁ gaṇhāpetī”ti āha. Sā imināva niyāmena

1. Vāyamissantīti (Ka) 2. Paññattiṁ (Ka) 3. Ayaṁ (Sī) 4. Na sakkā (Sī)



ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ဒုဂ္ဂတကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တကာလေ ဧကံ ကုလံ အဂမာသိ၊ တတ္ထ နံ “ဒုဂ္ဂတကုလဿ ဓီတာ”တိ ပရိဘဝိံသု။

သာ အပရဘာဂေ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ၊ အထဿာ သမ္မာနမကံသု။ သော ပနဿာ ဒါရကော အာဓာဝိတွာ ပရိဓာဝိတွာ ကီဠနဝယေ ဌိတော ကာလမကာသိ၊ တဿာ သောကော ဥဒပါဒိ။ သာ “အဟံ ဣမသ္မိံယေဝ ဂေဟေ ဟတလာဘသက္ကာရာ ဟုတွာ ပုတ္တဿ ဇာတကာလတော ပဋ္ဌာယ သက္ကာရံ ပါပုဏိံ၊ ဣမေ မယှံ ပုတ္တံ ဗဟိ ဆဍ္ဍေတုမ္ပိ ဝါယမေယျု”န္တိ[၁] ပုတ္တံ အင်္ကေနာဒါယ “ပုတ္တဿ မေ ဘေသဇ္ဇံ ဒေထာ”တိ ဂေဟဒွါရပဋိပါဋိယာ ဝိစရတိ။ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌဋ္ဌာနေ မနုဿာ “ကတ္ထ တေ မတကဿ ဘေသဇ္ဇံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ”န္တိ ပါဏိံ ပဟရိတွာ ပရိဟာသံ ကရောန္တိ။ သာ တေသံ ကထာယ နေဝ သညတ္တိံ[၂] ဂစ္ဆတိ။ အထ နံ ဧကော ပဏ္ဍိတပုရိသော ဒိသွာ “အယံ ပုတ္တသောကေန စိတ္တဝိက္ခေပံ ပတ္တာ ဘဝိဿတိ၊ ဧတိဿာ ပန ဘေသဇ္ဇံ န အညော ဇာနိဿတိ၊ ဒသဗလောဝ ဇာနိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ ဧဝမာဟ “အမ္မ တဝ ပုတ္တဿ ဘေသဇ္ဇံ အညော ဇာနန္တော နာမ နတ္ထိ၊ သဒေဝကေ ပန လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော ဒသဗလော ဓုရဝိဟာရေ ဝသတိ၊ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပုစ္ဆာဟီ”တိ။ သာ “သစ္စံ ပုရိသော ကထေတီ”တိ ပုတ္တမာဒါယ တထာဂတဿ ဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နဝေလာယ ပရိသပရိယန္တေ ဌတွာ “ပုတ္တဿ မေ ဘေသဇ္ဇံ ဒေထ ဘဂဝါ”တိ အာဟ။

သတ္ထာ တဿာ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ “ဘဒ္ဒကံ တေ ဂေါတမိ ကတံ ဘေသဇ္ဇတ္ထာယ ဣဓာဂစ္ဆန္တိယာ၊ ဂစ္ဆ နဂရံ ပဝိသိတွာ ကောဋိတော ပဋ္ဌာယ သကလနဂရံ စရိတွာ ယသ္မိံ ဂေဟေ ကောစိ မတပုဗ္ဗော နတ္ထိ၊ တတော သိဒ္ဓတ္ထကံ အာဟရာ”တိ အာဟ။ သာ “သာဓု ဘန္တေ”တိ တုဋ္ဌမာနသာ အန္တောနဂရံ ပဝိသိတွာ ပဌမဂေဟေယေဝ “ဒသဗလော မမ ပုတ္တဿ ဘေသဇ္ဇတ္ထာယ သိဒ္ဓတ္ထကံ အာဟရာပေတိ၊ သိဒ္ဓတ္ထကံ မေ ဒေထာ”တိ အာဟ။ “ဟန္ဒ ဂေါတမီ”တိ နီဟရိတွာ အဒံသု။ အဟံ[၃] ဧဝံ ဂဟေတုံ န သက္ကောမိ[၄]၊ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ကောစိ မတပုဗ္ဗော နာမ နတ္ထီတိ။ ကိံ ဝဒေသိ ဂေါတမိ၊ ကော ဣဓ မတကေ ဂဏေတုံ သက္ကောတီတိ။ “တေန ဟိ အလံ နာဟံ ဂဏှိဿာမိ၊ ဒသဗလော မံ ယတ္ထ မတပုဗ္ဗော နတ္ထိ၊ တတော နံ ဂဏှာပေတီ”တိ အာဟ။ သာ ဣမိနာဝ နိယာမေန

၁-ဝါယမိဿန္တီတိ (က) ၂-ပညတ္တိံ (က) ၃-အယံ (သီ) ၄-န သက္ကာ (သီ)

tatiyagharaṁ gantvā cintesi “sakalanagare ayameva niyāmo bhavissati, idaṁ hitānukampakena Buddhena diṭṭhaṁ bhavissatī”ti saṁvegaṁ labhitvā tatova bahi nikkhamitvā āmakasusānaṁ gantvā[1] puttaṁ hatthena gahetvā “puttaka ahaṁ imaṁ maraṇaṁ taveva uppannanti cintesiṁ, na panetaṁ taveva, mahājanasādhāraṇo esa dhammo”ti vatvā puttaṁ āmakasusāne chaḍḍetvā imaṁ gāthamāha—

“Na gāmadhammo no nigamassa dhammo,
Na cāpiyaṁ ekakulassa dhammo.
Sabbassa lokassa sadevakassa,
Eseva dhammo yadidaṁ aniccatā”ti[2].

Evañca pana vatvā Satthu santikaṁ agamāsi. Atha naṁ Satthā “laddho te Gotami siddhatthako”ti āha. Niṭṭhitaṁ[3] bhante siddhatthakena kammaṁ, patiṭṭhaṁ pana me[4] dethāti āha. Athassā Satthā Dhammapade imaṁ gāthamāha—

“Taṁ puttapasusammattaṁ, byāsattamanasaṁ naraṁ.
Suttaṁ gāmaṁ mahoghova, maccu ādāya gacchatī”ti[5].

Sā gāthāpariyosāne yathāṭhitāva sotāpattiphale patiṭṭhāya pabbajjaṁ yāci, Satthā pabbajjaṁ anujāni. Sā tikkhattuṁ Satthāraṁ padakkhiṇaṁ katvā vanditvā bhikkhuni-upassayaṁ gantvā pabbajjañca upasampadañca labhitvā nacirasseva yonisomanasikāre kammaṁ karontī vipassanaṁ vaḍḍhesi. Athassā Satthā imaṁ obhāsagāthamāha—

“Yo ca vassasataṁ jīve, apassaṁ amataṁ padaṁ.
Ekāhaṁ jīvitaṁ seyyo, passato amataṁ padan”ti[6].

Sā gāthāpariyosāne arahattaṁ patvā parikkhāravalañje paramukkaṭṭhā hutvā tīhi lūkhehi samannāgataṁ cīvaraṁ pārupitvā vicari. Aparabhāge Satthā Jetavane nisinno bhikkhuniyo paṭipāṭiyā ṭhānantare ṭhapento imaṁ theriṁ lūkhacīvaradharānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

---

1. Netvā (Sī)
2. Khu 4. 246 piṭṭhe Therī-apadāne.
3. Natthi (Syā, Ka)
4. Tumhe (Ka)
5. Khu 1. 54 piṭṭhe Dhammapade.
6. Khu 1. 30 piṭṭhe Dhammapade.



တတိယဃရံ ဂန္တွာ စိန္တေသိ “သကလနဂရေ အယမေဝ နိယာမော ဘဝိဿတိ၊ ဣဒံ ဟိတာနုကမ္ပကေန ဗုဒ္ဓေန ဒိဋ္ဌံ ဘဝိဿတီ”တိ သံဝေဂံ လဘိတွာ တတောဝ ဗဟိ နိက္ခမိတွာ အာမကသုသာနံ ဂန္တွာ[၁] ပုတ္တံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ “ပုတ္တက အဟံ ဣမံ မရဏံ တဝေဝ ဥပ္ပန္နန္တိ စိန္တေသိံ၊ န ပနေတံ တဝေဝ၊ မဟာဇနသာဓာရဏော ဧသ ဓမ္မော”တိ ဝတွာ ပုတ္တံ အာမကသုသာနေ ဆဍ္ဍေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“န ဂါမဓမ္မော နော နိဂမဿ ဓမ္မော၊
န စာပိယံ ဧကကုလဿ ဓမ္မော။
သဗ္ဗဿ လောကဿ သဒေဝကဿ၊
ဧသေဝ ဓမ္မော ယဒိဒံ အနိစ္စတာ”တိ[၂]။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “လဒ္ဓေါ တေ ဂေါတမိ သိဒ္ဓတ္ထကော”တိ အာဟ။ နိဋ္ဌိတံ[၃] ဘန္တေ သိဒ္ဓတ္ထကေန ကမ္မံ၊ ပတိဋ္ဌံ ပန မေ[၄] ဒေထာတိ အာဟ။ အထဿာ သတ္ထာ ဓမ္မပဒေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“တံ ပုတ္တပသုသမ္မတ္တံ၊ ဗျာသတ္တမနသံ နရံ။
သုတ္တံ ဂါမံ မဟောဃောဝ၊ မစ္စု အာဒါယ ဂစ္ဆတီ”တိ[၅]။

သာ ဂါထာပရိယောသာနေ ယထာဌိတာဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ၊ သတ္ထာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနိ။ သာ တိက္ခတ္တုံ သတ္ထာရံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဝန္ဒိတွာ ဘိက္ခုနိဥပဿယံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇ္ဇဉ္စ ဥပသမ္ပဒဉ္စ လဘိတွာ နစိရဿေဝ ယောနိသောမနသိကာရေ ကမ္မံ ကရောန္တီ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေသိ။ အထဿာ သတ္ထာ ဣမံ ဩဘာသဂါထမာဟ—

“ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ အမတံ ပဒံ။
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော အမတံ ပဒ”န္တိ[၆]။

သာ ဂါထာပရိယောသာနေ အရဟတ္တံ ပတွာ ပရိက္ခာရဝလဉ္ဇေ ပရမုက္ကဋ္ဌာ ဟုတွာ တီဟိ လူခေဟိ သမန္နာဂတံ စီဝရံ ပါရုပိတွာ ဝိစရိ။ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသိန္နော ဘိက္ခုနိယော ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော ဣမံ ထေရိံ လူခစီဝရဓရာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

---

၁-နေတွာ (သီ)
၂-ခု ၄-၂၄၆-ပိဋ္ဌေ ထေရီအပဒါနေ။
၃-နတ္ထိ (သျာ၊ က)
၄-တုမှေ (က)
၅-ခု ၁-၅၄-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၆-ခု ၁-၃၀-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

### Siṅgālakamātātherīvatthu

247. Terasame **saddhādhimuttānan**ti saddhālakkhaṇe abhiniviṭṭhānaṁ Siṅgālakamātā[1] aggāti dasseti. Ayaṁ kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulaghare nibbattā Satthu dhammakathaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuniṁ saddhādhimuttānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Rājagahanagare seṭṭhikule nibbattā samānajātikaṁ kulaṁ gantvā ekaṁ puttaṁ vijāyi, tassa Siṅgālakakumāroti nāmaṁ akaṁsu. Sāpi teneva kāraṇena Siṅgālakamātā nāma jātā. Sā ekadivasaṁ Satthu dhammakathaṁ sutvā paṭiladdhasaddhā Satthu santikaṁ gantvā pabbaji. Pabbajitakālato paṭṭhāya saddhindriyaṁ adhimattaṁ paṭilabhi. Sā dhammassavanatthāya vihāraṁ gantvā Dasabalassa sarīrasampattiṁ[2] olokayamānāva tiṭṭhati. Satthā tassā saddhālakkhaṇe abhiniviṭṭhabhāvaṁ ñatvā sappāyaṁ katvā pasādanīyameva dhammaṁ desesi. Sāpi therī saddhālakkhaṇameva dhuraṁ katvā arahattaṁ pāpuṇi. Atha naṁ Satthā aparabhāge Jetavane nisīditvā bhikkhuniyo paṭipāṭiyā ṭhānantare ṭhapento imaṁ theriṁ saddhādhimuttānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

Terasasuttapaṭimaṇḍitāya theripāḷiyā vaṇṇanā niṭṭhitā.

---

## 14. Etadaggavagga 6. Chaṭṭhavagga

### Tapussa-bhallikavatthu

248. Upāsakapāḷiyā[3] paṭhame **paṭhamaṁ saraṇaṁ gacchantānan**ti sabbapaṭhamaṁ saraṇaṁ gacchantānaṁ Tapusso[4] ca Bhalliko cāti ime dve vāṇijā aggāti dasseti. Ime kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gahetvā aparabhāge Satthu dhammadesanaṁ suṇantā Satthāraṁ dve upāsake paṭhamaṁ saraṇaṁ gacchantānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthayiṁsu. Te kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā

---

1. Sigālakamātā (Sī)
2. Sarīranipphattiṁ (Sī)
3. Upāsakapāḷiyaṁ (Sī), upāsakapāḷivaṇṇanāya (Ka)
4. Tapasso (Sī)



### သိင်္ဂါလကမာတာထေရီဝတ္ထု

၂၄၇။ တေရသမေ **သဒ္ဓါဓိမုတ္တာန**န္တိ သဒ္ဓါလက္ခဏေ အဘိနိဝိဋ္ဌာနံ သိင်္ဂါလကမာတာ[1] အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဃရေ နိဗ္ဗတ္တာ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ သဒ္ဓါဓိမုတ္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေ ရာဇဂဟနဂရေ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တာ သမာနဇာတိကံ ကုလံ ဂန္တွာ ဧကံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ၊ တဿ သိင်္ဂါလကကုမာရောတိ နာမံ အကံသု။ သာပိ တေနေဝ ကာရဏေန သိင်္ဂါလကမာတာ နာမ ဇာတာ။ သာ ဧကဒိဝသံ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိ။ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အဓိမတ္တံ ပဋိလဘိ။ သာ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဒသဗလဿ သရီရသမ္ပတ္တိံ[2] ဩလောကယမာနာဝ တိဋ္ဌတိ။ သတ္ထာ တဿာ သဒ္ဓါလက္ခဏေ အဘိနိဝိဋ္ဌဘာဝံ ဉတွာ သပ္ပာယံ ကတွာ ပသာဒနီယမေဝ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သာပိ ထေရီ သဒ္ဓါလက္ခဏမေဝ ဓုရံ ကတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထ နံ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဇေတဝနေ နိသီဒိတွာ ဘိက္ခုနိယော ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော ဣမံ ထေရိံ သဒ္ဓါဓိမုတ္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

တေရသသုတ္တပဋိမဏ္ဍိတာယ ထေရိပါဠိယာ ဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

---

## ၁၄-ဧတဒဂ္ဂဝဂ္ဂ ၆-ဆဋ္ဌဝဂ္ဂ

### တပုဿ-ဘလ္လိကဝတ္ထု

၂၄၈။ ဥပါသကပါဠိယာ[3] ပဌမေ **ပဌမံ သရဏံ ဂစ္ဆန္တာန**န္တိ သဗ္ဗပဌမံ သရဏံ ဂစ္ဆန္တာနံ တပုဿော[4] စ ဘလ္လိကော စာတိ ဣမေ ဒွေ ဝါဏိဇာ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ ဣမေ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တာ သတ္ထာရံ ဒွေ ဥပါသကေ ပဌမံ သရဏံ ဂစ္ဆန္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထယိံသု။ တေ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ

---

၁-သိဂါလကမာတာ (သီ)
၂-သရီရနိပ္ဖတ္တိံ (သီ)
၃-ဥပါသကပါဠိယံ (သီ)၊ ဥပါသကပါဠိဝဏ္ဏနာယ (က)
၄-တပဿော (သီ)

amhākaṁ bodhisattassa sabbaññutaññāṇapattito puretarameva Asitañjananagare kuṭumbiyagehe nibbattiṁsu. Jeṭṭhabhātiko Tapusso nāma ahosi, kaniṭṭho Bhalliko nāma.

Te aparena samayena gharāvāsaṁ vasantā kālena kālaṁ pañca sakaṭasatāni yojāpetvā vāṇijakammaṁ[1] karontā caranti. Tasmiṁ samaye amhākaṁ bodhisatto sabbaññutaṁ patvā sattasattāhaṁ Bodhimaṇḍe viharitvā aṭṭhame sattāhe Rājāyatanamūle nisīdi. Tasmiṁ samaye te vāṇijā pañcamattehi sakaṭasatehi taṁ ṭhānaṁ anuppattā ahesuṁ. Tesaṁ anantare attabhāve mātā tasmiṁ padese devatā hutvā nibbatti. Sā cintesi "idāni Buddhānaṁ āhāro laddhuṁ vaṭṭati. Na hi sakkā ito paraṁ nirāhārehi[2] yāpetuṁ. Ime ca me puttā iminā maggena gacchanti, tehi ajja Buddhānaṁ piṇḍapātaṁ dāpetuṁ[3] vaṭṭatī"ti pañcasu sakaṭasatesu yuttagoṇānaṁ gamanupacchedaṁ akāsi. Te "kiṁ nāmetan"ti nānāvidhāni nimittāni olokenti. Atha tesaṁ kilamanabhāvaṁ ñatvā ekassa purisassa sarīre adhimuccitvā "kiṁkāraṇā kilamatha, tumhākaṁ añño yakkhāvaṭṭo vā bhūtāvaṭṭo vā nāgāvaṭṭo vā natthi, ahaṁ pana vo atītattabhāve[4] mātā imasmiṁ ṭhāne bhummadevatā hutvā nibbattā. Esa Dasabalo Rājāyatanamūle nisinno, tassa paṭhamaṁ piṇḍapātaṁ dethā"ti.

Te tassā kathaṁ sutvā tuṭṭhamānasā hutvā manthañca madhupiṇḍikañca suvaṇṇathālakena ādāya Satthu santikaṁ gantvā "imaṁ bhojanaṁ paṭiggaṇhatha bhante"ti āhaṁsu. Satthā atītabuddhānaṁ āciṇṇaṁ olokesi, athassa cattāro mahārājāno selamaye patte upanāmesuṁ. Satthā "tesaṁ mahapphalaṁ hotū"ti cattāropi patte "ekova patto hotū"ti adhiṭṭhāsi. Tasmiṁ khaṇe te vāṇijā Tathāgatassa patte manthañca madhupiṇḍikañca patiṭṭhapetvā paribhuttakāle udakaṁ datvā bhattakiccapariyosāne Satthāraṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Atha nesaṁ Satthā dhammaṁ desesi, desanāpariyosāne dvepi janā dvevācike saraṇe patiṭṭhāya Satthāraṁ abhivādetvā attano nagaraṁ

1. Vaṇijjakammaṁ (Sī) 2. Nirāhārena (Ka)
3. Dātuṁ (Syā) 4. Pañcame attabhāve (Syā, Ka)



အမှာကံ ဗောဓိသတ္တဿ သဗ္ဗညုတညာဏပတ္တိတော ပုရေတရမေဝ အသိတဉ္ဇနနဂရေ ကုဋုမ္ဗိယဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ ဇေဋ္ဌဘာတိကော တပုဿော နာမ အဟောသိ၊ ကနိဋ္ဌော ဘလ္လိကော နာမ။

တေ အပရေန သမယေန ဃရာဝါသံ ဝသန္တာ ကာလေန ကာလံ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ယောဇာပေတွာ ဝါဏိဇကမ္မံ[၁] ကရောန္တာ စရန္တိ။ တသ္မိံ သမယေ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော သဗ္ဗညုတံ ပတွာ သတ္တသတ္တာဟံ ဗောဓိမဏ္ဍေ ဝိဟရိတွာ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေ ရာဇာယတနမူလေ နိသီဒိ။ တသ္မိံ သမယေ တေ ဝါဏိဇာ ပဉ္စမတ္တေဟိ သကဋသတေဟိ တံ ဌာနံ အနုပ္ပတ္တာ အဟေသုံ။ တေသံ အနန္တရေ အတ္တဘာဝေ မာတာ တသ္မိံ ပဒေသေ ဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သာ စိန္တေသိ “ဣဒါနိ ဗုဒ္ဓါနံ အာဟာရော လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ န ဟိ သက္ကာ ဣတော ပရံ နိရာဟာရေဟိ[၂] ယာပေတုံ။ ဣမေ စ မေ ပုတ္တာ ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆန္တိ၊ တေဟိ အဇ္ဇ ဗုဒ္ဓါနံ ပိဏ္ဍပါတံ ဒါပေတုံ[၃] ဝဋ္ဋတီ”တိ ပဉ္စသု သကဋသတေသု ယုတ္တဂေါဏာနံ ဂမနုပစ္ဆေဒံ အကာသိ။ တေ “ကိံ နာမေတ”န္တိ နာနာဝိဓာနိ နိမိတ္တာနိ ဩလောကေန္တိ။ အထ တေသံ ကိလမနဘာဝံ ဉတွာ ဧကဿ ပုရိသဿ သရီရေ အဓိမုစ္စိတွာ “ကိံကာရဏာ ကိလမထ၊ တုမှာကံ အညော ယက္ခာဝဋ္ဋော ဝါ ဘူတာဝဋ္ဋော ဝါ နာဂါဝဋ္ဋော ဝါ နတ္ထိ၊ အဟံ ပန ဝေါ အတီတတ္တဘာဝေ[၄] မာတာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဘုမ္မဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ။ ဧသ ဒသဗလော ရာဇာယတနမူလေ နိသိန္နော၊ တဿ ပဌမံ ပိဏ္ဍပါတံ ဒေထာ”တိ။

တေ တဿာ ကထံ သုတွာ တုဋ္ဌမာနသာ ဟုတွာ မန္ထဉ္စ မဓုပိဏ္ဍိကဉ္စ သုဝဏ္ဏထာလကေန အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဣမံ ဘောဇနံ ပဋိဂ္ဂဏှထ ဘန္တေ”တိ အာဟံသု။ သတ္ထာ အတီတဗုဒ္ဓါနံ အာစိဏ္ဏံ ဩလောကေသိ၊ အထဿ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော သေလမယေ ပတ္တေ ဥပနာမေသုံ။ သတ္ထာ “တေသံ မဟပ္ဖလံ ဟောတူ”တိ စတ္တာရောပိ ပတ္တေ “ဧကောဝ ပတ္တော ဟောတူ”တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ တေ ဝါဏိဇာ တထာဂတဿ ပတ္တေ မန္ထဉ္စ မဓုပိဏ္ဍိကဉ္စ ပတိဋ္ဌပေတွာ ပရိဘုတ္တကာလေ ဥဒကံ ဒတွာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ သတ္ထာရံ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ အထ နေသံ သတ္ထာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဒွေပိ ဇနာ ဒွေဝါစိကေ သရဏေ ပတိဋ္ဌာယ သတ္ထာရံ အဘိဝါဒေတွာ အတ္တနော နဂရံ

၁-ဝဏိဇ္ဇကမ္မံ (သီ) ၂-နိရာဟာရေန (က)
၃-ဒါတုံ (သျာ) ၄-ပဉ္စမေ အတ္တဘာဝေ (သျာ၊ က)

gantukāmā “bhante amhākaṁ Paricaraṇacetiyaṁ dethā”ti vadiṁsu. Satthā dakkhiṇena hatthena sīsaṁ parāmasitvā dvinnampi janānaṁ aṭṭha kesadhātuyo[1] adāsi. Te ubhopi janā kesadhātuyo suvaṇṇasamuggesu ṭhapetvā attano nagaraṁ netvā Asitañjananagaradvāre jīvakesadhātuyā cetiyaṁ patiṭṭhāpesuṁ. Uposathadivase cetiyato nīlarasmiyo niggacchanti. Evametaṁ vatthu samuṭṭhitaṁ. Satthā pana aparabhāge Jetavane nisīditvā upāsake paṭipāṭiyā ṭhānantaresu ṭhapento ime dve jane paṭhamaṁ saraṇaṁ gacchantānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Anāthapiṇḍikaseṭṭhivatthu

249. Dutiye **dāyakānan**ti dānābhiratānaṁ Sudatto gahapati Anāthapiṇḍiko aggoti dasseti. So kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbatto Satthu dhammakathaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ upāsakaṁ dāyakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ Sumanaseṭṭhissa gehe nibbatti, Sudattotissa nāmaṁ akaṁsu.

So aparabhāge gharāvāse patiṭṭhito dāyako dānapati hutvā teneva guṇena patthaṭanāmadheyyo Anāthapiṇḍiko nāma ahosi. So pañcahi sakaṭasatehi bhaṇḍaṁ ādāya Rājagahe attano piyasahāyakassa seṭṭhino gehaṁ gantvā tattha Buddhassa Bhagavato uppannabhāvaṁ sutvā balavapaccūsakāle devatānubhāvena vivaṭena dvārena Satthāraṁ upasaṅkamitvā dhammaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhāya dutiyadivase ca Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā Sāvatthiṁ āgamanatthāya Satthu paṭiññaṁ gahetvā antarāmagge pañcacattālīsayojanamagge satasahassaṁ satasahassaṁ datvā yojanikavihāre kāretvā Jetavanaṁ koṭisanthārena santharitvā aṭṭhārasahi koṭīhi kiṇitvā aṭṭhārasahi koṭīhi vihāraṁ kāretvā vihāre niṭṭhite catunnaṁ parisānaṁ purebhattapacchābhattesu yadicchakaṁ dānaṁ dadanto aṭṭhārasahi koṭīhi vihāramahaṁ niṭṭhāpesi. Vihāramaho navahi māsehi niṭṭhānaṁ

1. Aṭṭha kesadhātumuṭṭhiyo (Sī)



ဂန္တုကာမာ “ဘန္တေ အမှာကံ ပရိစရဏစေတိယံ ဒေထာ”တိ ဝဒိံသု။ သတ္ထာ ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန သီသံ ပရာမသိတွာ ဒွိန္နမ္ပိ ဇနာနံ အဋ္ဌ ကေသဓာတုယော[1] အဒါသိ။ တေ ဥဘောပိ ဇနာ ကေသဓာတုယော သုဝဏ္ဏသမုဂ္ဂေသု ဌပေတွာ အတ္တနော နဂရံ နေတွာ အသိတဉ္ဇနနဂရဒွါရေ ဇီဝကေသဓာတုယာ စေတိယံ ပတိဋ္ဌာပေသုံ။ ဥပေါသထဒိဝသေ စေတိယတော နီလရသ္မိယော နိဂ္ဂစ္ဆန္တိ။ ဧဝမေတံ ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။ သတ္ထာ ပန အပရဘာဂေ ဇေတဝနေ နိသီဒိတွာ ဥပါသကေ ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော ဣမေ ဒွေ ဇနေ ပဌမံ သရဏံ ဂစ္ဆန္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## အနာထပိဏ္ဍိကသေဋ္ဌိဝတ္ထု

၂၄၉။ ဒုတိယေ **ဒါယကာန**န္တိ ဒါနာဘိရတာနံ သုဒတ္တော ဂဟပတိ အနာထပိဏ္ဍိကော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ သော ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသကံ ဒါယကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေ သာဝတ္ထိယံ သုမနသေဋ္ဌိဿ ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သုဒတ္တောတိဿ နာမံ အကံသု။

သော အပရဘာဂေ ဃရာဝါသေ ပတိဋ္ဌိတော ဒါယကော ဒါနပတိ ဟုတွာ တေနေဝ ဂုဏေန ပတ္ထဋနာမဓေယျော အနာထပိဏ္ဍိကော နာမ အဟောသိ။ သော ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ ဘဏ္ဍံ အာဒါယ ရာဇဂဟေ အတ္တနော ပိယသဟာယကဿ သေဋ္ဌိနော ဂေဟံ ဂန္တွာ တတ္ထ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဥပ္ပန္နဘာဝံ သုတွာ ဗလဝပစ္စူသကာလေ ဒေဝတာနုဘာဝေန ဝိဝဋေန ဒွါရေန သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဓမ္မံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ ဒုတိယဒိဝသေ စ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ သာဝတ္ထိံ အာဂမနတ္ထာယ သတ္ထု ပဋိညံ ဂဟေတွာ အန္တရာမဂ္ဂေ ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနမဂ္ဂေ သတသဟဿံ သတသဟဿံ ဒတွာ ယောဇနိကဝိဟာရေ ကာရေတွာ ဇေတဝနံ ကောဋိသန္ထာရေန သန္ထရိတွာ အဋ္ဌာရသဟိ ကောဋီဟိ ကိဏိတွာ အဋ္ဌာရသဟိ ကောဋီဟိ ဝိဟာရံ ကာရေတွာ ဝိဟာရေ နိဋ္ဌိတေ စတုန္နံ ပရိသာနံ ပုရေဘတ္တပစ္ဆာဘတ္တေသု ယဒိစ္ဆကံ ဒါနံ ဒဒန္တော အဋ္ဌာရသဟိ ကောဋီဟိ ဝိဟာရမဟံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ဝိဟာရမဟော နဝဟိ မာသေဟိ နိဋ္ဌာနံ

၁-အဋ္ဌ ကေသဓာတုမုဋ္ဌိယော (သီ)

agamāsi, “pañcahī”ti apare. Temāse pana sabbācariyānaṁ[1] vivādo natthi.

Evaṁ catupaṇṇāsakoṭidhanaṁ vissajjetvā niccakālaṁ gehe evarūpaṁ dānaṁ pavattesi. Devasikaṁ pañca salākabhattasatāni honti, pañca pakkhikabhattasatāni, pañca salākayāgusatāni, pañca pakkhikayāgusatāni, pañca dhurabhattasatāni[2], pañca āgantukabhattasatāni, pañca gamikabhattasatāni, pañca gilānabhattasatāni, pañca gilānupaṭṭhākabhattasatāni, pañca āsanasatāni gehe niccapaññattāneva hontīti. Atha naṁ aparabhāge Satthā Jetavane nisinno upāsake paṭipāṭiyā ṭhānantaresu ṭhapento dāyakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Cittagahapativatthu

250. Tatiye **dhammakathikānan**ti dhammakathikānaṁ upāsakānaṁ Citto gahapati aggoti dasseti. So kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbatto aparabhāge dhammakathaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ upāsakaṁ dhammakathikānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā Kassapabuddhakāle Migaluddakagehe nibbatto aparabhāge araññe kammaṁ kātuṁ samatthakāle ekadivasaṁ deve vassante migamāraṇatthāya sattiṁ[3] ādāya araññaṁ gantvā migarūpāni olokento ekasmiṁ akatapabbhāre sasīsaṁ paṁsukūlaṁ pārupitvā pāsāṇaphalake nisinnaṁ ekaṁ bhikkhuṁ disvā “eko ayyo samaṇadhammaṁ karonto nisinno bhavissatī”ti saññaṁ uppādetvā vegena gharaṁ gantvā ekasmiṁ uddhane hiyyo ābhatamaṁsaṁ, ekasmiṁ bhattaṁ pacāpetvā piṇḍācārike dve bhikkhū disvā tesaṁ pattaṁ ādāya paññattāsane nisīdāpetvā bhikkhaṁ samādāpetvā “ayye parivisathā”ti aññe āṇāpetvā taṁ bhattaṁ kuṭe pakkhipitvā paṇṇena mukhaṁ bandhitvā kuṭaṁ ādāya gacchanto antarāmagge nānāvidhāni pupphāni ocinitvā pattapuṭakena[4] gahetvā therassa nisinnaṭṭhānaṁ gantvā kuṭaṁ otāretvā ekamante ṭhapetvā

1. Tesaṁ pana sabbācariyānaṁ (Syā)
2. Pañca dhuvabhattasatāni (Syā, Ka)
3. Satthiṁ (Sī)
4. Bhattakuṭena (Ka)



အဂမာသိ၊ “ပဉ္စဟီ”တိ အပရေ။ တေမာသေ ပန သဗ္ဗာစရိယာနံ[၁] ဝိဝါဒေါ နတ္ထိ။

ဧဝံ စတုပဏ္ဏာသကောဋိဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ နိစ္စကာလံ ဂေဟေ ဧဝရူပံ ဒါနံ ပဝတ္တေသိ။ ဒေဝသိကံ ပဉ္စ သလာကဘတ္တသတာနိ ဟောန္တိ၊ ပဉ္စ ပက္ခိကဘတ္တသတာနိ၊ ပဉ္စ သလာကယာဂုသတာနိ၊ ပဉ္စ ပက္ခိကယာဂုသတာနိ၊ ပဉ္စ ဓုရဘတ္တသတာနိ[၂]၊ ပဉ္စ အာဂန္တုကဘတ္တသတာနိ၊ ပဉ္စ ဂမိကဘတ္တသတာနိ၊ ပဉ္စ ဂိလာနဘတ္တသတာနိ၊ ပဉ္စ ဂိလာနုပဋ္ဌာကဘတ္တသတာနိ၊ ပဉ္စ အာသနသတာနိ ဂေဟေ နိစ္စပညတ္တာနေဝ ဟောန္တီတိ။ အထ နံ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသိန္နော ဥပါသကေ ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော ဒါယကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## စိတ္တဂဟပတိဝတ္ထု

၂၅၀။ တတိယေ **ဓမ္မကထိကာန**န္တိ ဓမ္မကထိကာနံ ဥပါသကာနံ စိတ္တော ဂဟပတိ အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ သော ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော အပရဘာဂေ ဓမ္မကထံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသကံ ဓမ္မကထိကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ မိဂလုဒ္ဒကဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော အပရဘာဂေ အရညေ ကမ္မံ ကာတုံ သမတ္ထကာလေ ဧကဒိဝသံ ဒေဝေ ဝဿန္တေ မိဂမာရဏတ္ထာယ သတ္တိံ[၃] အာဒါယ အရညံ ဂန္တွာ မိဂရူပါနိ ဩလောကေန္တော ဧကသ္မိံ အကတပဗ္ဘာရေ သသီသံ ပံသုကူလံ ပါရုပိတွာ ပါသာဏဖလကေ နိသိန္နံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ “ဧကော အယျော သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော နိသိန္နော ဘဝိဿတီ”တိ သညံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဝေဂေန ဃရံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ဥဒ္ဓနေ ဟိယျော အာဘတမံသံ, ဧကသ္မိံ ဘတ္တံ ပစာပေတွာ ပိဏ္ဍာစာရိကေ ဒွေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ တေသံ ပတ္တံ အာဒါယ ပညတ္တာသနေ နိသီဒါပေတွာ ဘိက္ခံ သမာဒါပေတွာ “အယျေ ပရိဝိသထာ”တိ အညေ အာဏာပေတွာ တံ ဘတ္တံ ကုဋေ ပက္ခိပိတွာ ပဏ္ဏေန မုခံ ဗန္ဓိတွာ ကုဋံ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ နာနာဝိဓာနိ ပုပ္ဖါနိ ဩစိနိတွာ ပတ္တပုဋကေန[၄] ဂဟေတွာ ထေရဿ နိသိန္နဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ကုဋံ ဩတာရေတွာ ဧကမန္တေ ဌပေတွာ

၁-တေသံ ပန သဗ္ဗာစရိယာနံ (သျာ)
၂-ပဉ္စ ဓုဝဘတ္တသတာနိ (သျာ၊ က)
၃-သတ္ထိံ (သီ)
၄-ဘတ္တကုဋေန (က)

“Mayhaṁ bhante saṅgahaṁ karothā”ti vatvā therassa pattaṁ ādāya bhattassa pūretvā therassa hatthe patiṭṭhapetvā tehi missakapupphehi theraṁ pūjetvā ekamante ṭhito “yathāyaṁ rasapiṇḍapātena saddhiṁ pupphapūjā cittaṁ paritoseti, evaṁ nibbattanibbattaṭṭhāne me paṇṇākārasahassāni ceva āgacchantu pañcavaṇṇakusumavassañca vassatū”ti āha.

Thero tassa upanissayaṁ disvā dvattiṁsākārakammaṭṭhānaṁ ācikkhitvā adāsi. So yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devaloke nibbatti, nibbattaṭṭhāne jaṇṇumattena odhinā dibbapupphavassaṁ vassi, sayañca aññāhi devatāhi adhikatarena rūpena samannāgato ahosi. So ekaṁ Buddhantaraṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Magadharaṭṭhe Macchikāsaṇḍanagare seṭṭhikule nibbatti, jātakālevassa sakalanagare jaṇṇumattena odhinā pañcavaṇṇakusumavassaṁ vassi. Athassa mātāpitaro “amhākaṁ putto attanāva attano nāmaṁ gahetvā āgato, jātadivasevassa sakalanagaraṁ pañcavaṇṇehi pupphehi vicittaṁ jātan”ti **Cittakumāro**ti nāmaṁ[1] akaṁsu.

So aparabhāge gharāvāse patiṭṭhito pitu accayena tasmiṁ nagare seṭṭhiṭṭhānaṁ pāpuṇi. Tasmiṁ samaye pañcavaggiyattherānaṁ abbhantaro Mahānāmatthero nāma Macchikāsaṇḍanagaraṁ agamāsi. Citto gahapati tassa iriyāpathe pasīditvā pattaṁ ādāya gehaṁ ānetvā[2] piṇḍapātena patimānetvā katabhattakiccaṁ Ambāṭakārāmaṁ nāma uyyānaṁ netvā tatthassa vasanaṭṭhānaṁ kāretvā nibaddhaṁ attano gehe piṇḍapātaṁ gahetvā vasanatthāya paṭiññaṁ gaṇhi. Theropi tassa upanissayaṁ disvā dhammaṁ desento saḷāyatanavibhattimeva desesi. Citto gahapati purimabhave madditasaṅkhāratāya nacirasseva anāgāmiphalaṁ sampāpuṇi. Athekadivasaṁ Isidattatthero tattha gantvā viharanto seṭṭhissa nivesane bhattakiccapariyosāne āyasmatā therena pañhaṁ vissajjetuṁ asakkontena ajjhiṭṭho upāsakassa pañhaṁ vissajjetvā tena pubbe gihisahāyakabhāve ñāte “na idāni idha vatthabban”ti yathāsukhaṁ pakkāmi. Punekadivasaṁ seṭṭhi gahapati Mahānāmattheraṁ iddhipāṭihāriyakaraṇatthaṁ

1. Cittakumārotissa nāmaṁ (Syā) 2. Netvā (Sī)



“မယှံ ဘန္တေ သင်္ဂဟံ ကရောထာ”တိ ဝတွာ ထေရဿ ပတ္တံ အာဒါယ ဘတ္တဿ ပူရေတွာ ထေရဿ ဟတ္ထေ ပတိဋ္ဌပေတွာ တေဟိ မိဿကပုပ္ဖေဟိ ထေရံ ပူဇေတွာ ဧကမန္တေ ဌိတော “ယထာယံ ရသပိဏ္ဍပါတေန သဒ္ဓိံ ပုပ္ဖပူဇာ စိတ္တံ ပရိတောသေတိ၊ ဧဝံ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ မေ ပဏ္ဏာကာရသဟဿာနိ စေဝ အာဂစ္ဆန္တု၊ ပဉ္စဝဏ္ဏကုသုမဝဿဉ္စ ဝဿတူ”တိ အာဟ။

ထေရော တဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ ဒွတ္တိံသာကာရကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိတွာ အဒါသိ။ သော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ဇဏ္ဏုမတ္တေန ဩဓိနာ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖဝဿံ ဝဿိ၊ သယဉ္စ အညာဟိ ဒေဝတာဟိ အဓိကတရေန ရူပေန သမန္နာဂတော အဟောသိ။ သော ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ မဂဓရဋ္ဌေ မစ္ဆိကာသဏ္ဍနဂရေ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဇာတကာလေဝဿ သကလနဂရေ ဇဏ္ဏုမတ္တေန ဩဓိနာ ပဉ္စဝဏ္ဏကုသုမဝဿံ ဝဿိ။ အထဿ မာတာပိတရော “အမှာကံ ပုတ္တော အတ္တနာဝ အတ္တနော နာမံ ဂဟေတွာ အာဂတော၊ ဇာတဒိဝသေဝဿ သကလနဂရံ ပဉ္စဝဏ္ဏေဟိ ပုပ္ဖေဟိ ဝိစိတ္တံ ဇာတ”န္တိ **စိတ္တကုမာရော**တိ နာမံ[၁] အကံသု။

သော အပရဘာဂေ ဃရာဝါသေ ပတိဋ္ဌိတော ပိတု အစ္စယေန တသ္မိံ နဂရေ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ပါပုဏိ။ တသ္မိံ သမယေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယတ္ထေရာနံ အဗ္ဘန္တရော မဟာနာမတ္ထေရော နာမ မစ္ဆိကာသဏ္ဍနဂရံ အဂမာသိ။ စိတ္တော ဂဟပတိ တဿ ဣရိယာပထေ ပသီဒိတွာ ပတ္တံ အာဒါယ ဂေဟံ အာနေတွာ[၂] ပိဏ္ဍပါတေန ပဋိမာနေတွာ ကတဘတ္တကိစ္စံ အမ္ဗာဋကာရာမံ နာမ ဥယျာနံ နေတွာ တတ္ထဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ကာရေတွာ နိဗဒ္ဓံ အတ္တနော ဂေဟေ ပိဏ္ဍပါတံ ဂဟေတွာ ဝသနတ္ထာယ ပဋိညံ ဂဏှိ။ ထေရောပိ တဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော သဠာယတနဝိဘတ္တိမေဝ ဒေသေသိ။ စိတ္တော ဂဟပတိ ပုရိမဘဝေ မဒ္ဒိတသင်္ခါရတာယ နစိရဿေဝ အနာဂါမိဖလံ သမ္ပာပုဏိ။ အထေကဒိဝသံ ဣသိဒတ္တတ္ထေရော တတ္ထ ဂန္တွာ ဝိဟရန္တော သေဋ္ဌိဿ နိဝေသနေ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ အာယသ္မတာ ထေရေန ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေတုံ အသက္ကောန္တေန အဇ္ဈိဋ္ဌော ဥပါသကဿ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ တေန ပုဗ္ဗေ ဂိဟိသဟာယကဘာဝေ ဉာတေ “န ဣဒါနိ ဣဓ ဝတ္ထဗ္ဗ”န္တိ ယထာသုခံ ပက္ကာမိ။ ပုနေကဒိဝသံ သေဋ္ဌိ ဂဟပတိ မဟာနာမတ္ထေရံ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယကရဏတ္ထံ

၁-စိတ္တကုမာရောတိဿ နာမံ (သျာ) ၂-နေတွာ (သီ)

yāci. Sopi tassa tejosamāpattipāṭihāriyaṁ dassetvā “idāni idha vasituṁ na yuttan”ti yathāsukhaṁ pakkāmi.

Athekadivasaṁ dve aggasāvakā bhikkhusahassaparivārā Ambāṭakārāmaṁ agamaṁsu[1]. Seṭṭhi gahapati tesaṁ mahāsakkāraṁ sajjesi. Sudhammatthero taṁ asahamāno seṭṭhiṁ tilasaṅgulikāvādena khuṁsetvā tena paṇāmito Satthu santikaṁ gantvā ovādaṁ labhitvā Dasabalassa ovāde ṭhito Cittaṁ gahapatiṁ khamāpetvā tattheva Ambāṭakārāme viharanto vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇi. Tadā upāsako cintesi “ahaṁ Dasabalaṁ adisvāva ciraṁ vītināmesiṁ, Satthu santikaṁ gacchantena pana ayuttaṁ tucchahatthena gantun”ti pañcahi sakaṭasatehi telamadhuphāṇitādīni ādāya “ye Dasabalaṁ passitukāmā, te mayā saddhiṁ āgacchantū”ti nagare bheriṁ carāpetvā dvīhi purisasahassehi parivuto Satthāraṁ passituṁ pakkāmi. Tiṁsayojane magge[2] devatā paṇṇākāraṁ upaṭṭhapesuṁ. So Satthu santikaṁ gantvā pañcapatiṭṭhitena Satthāraṁ vandi, tasmiṁ khaṇe ākāsā pañcavaṇṇānaṁ pupphānaṁ vassaṁ[3] vassi.

Satthā tassa ajjhāsayavasena saḷāyatanavibhattimeva kathesi. Tassa aḍḍhamāsamattaṁ Dasabalassa dānaṁ dentassāpi sakanivesanato nītāni taṇḍulatelamadhuphāṇitādīni na khīyiṁsu. Rājagahavāsikehi pahitapaṇṇākārova alaṁ ahosi. So Satthāraṁ passitvā attano nagaraṁ gacchanto sakaṭehi ābhataṁ sabbaṁ bhikkhusaṁghassa adāsi. Sakaṭesu tucchesu jātamattesveva[4] devatā satta ratanāni pūrayiṁsu. Mahājanantare kathā udapādi “yāva sakkārasammānappatto vatāyaṁ Citto gahapatī”ti. Taṁ sutvā Satthā Dhammapade imaṁ gāthamāha—

“Saddho sīlena sampanno, yaso bhogasamappito.
Yaṁ yaṁ padesaṁ bhajati, tattha tattheva pūjito”ti[5].

So tato paṭṭhāya ariyasāvakānaṁyeva upāsakānaṁ pañcahi satehi[6] parivuto vicarati. Atha naṁ Satthā aparabhāge upāsake

1. Āgamaṁsu (Ka) 2. Tiṁsayojanamagge (Sī) Yojane yojane magge (Syā)
3. Pañcavaṇṇānaṁ pupphānaṁ pupphavassaṁ (Sī), pañcavaṇṇapupphavassaṁ (Syā)
4. Gatamattesveva (Ka) 5. Khu 1. 56 piṭṭhe Dhammapade.
6. Purisasatehi (Syā)



ယာစိ။ သောပိ တဿ တေဇောသမာပတ္တိပါဋိဟာရိယံ ဒဿေတွာ “ဣဒါနိ ဣဓ ဝသိတုံ န ယုတ္တ”န္တိ ယထာသုခံ ပက္ကာမိ။

အထေကဒိဝသံ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ဘိက္ခုသဟဿပရိဝါရာ အမ္ဗာဋကာရာမံ အဂမံသု[၁]။ သေဋ္ဌိ ဂဟပတိ တေသံ မဟာသက္ကာရံ သဇ္ဇေသိ။ သုဓမ္မတ္ထေရော တံ အသဟမာနော သေဋ္ဌိံ တိလသင်္ဂုလိကာဝါဒေန ခုံသေတွာ တေန ပဏာမိတော သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဩဝါဒံ လဘိတွာ ဒသဗလဿ ဩဝါဒေ ဌိတော စိတ္တံ ဂဟပတိံ ခမာပေတွာ တတ္ထေဝ အမ္ဗာဋကာရာမေ ဝိဟရန္တော ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တဒါ ဥပါသကော စိန္တေသိ “အဟံ ဒသဗလံ အဒိသွာဝ စိရံ ဝီတိနာမေသိံ၊ သတ္ထု သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တေန ပန အယုတ္တံ တုစ္ဆဟတ္ထေန ဂန္တု”န္တိ ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ တေလမဓုဖာဏိတာဒီနိ အာဒါယ “ယေ ဒသဗလံ ပဿိတုကာမာ၊ တေ မယာ သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေတွာ ဒွီဟိ ပုရိသသဟဿေဟိ ပရိဝုတော သတ္ထာရံ ပဿိတုံ ပက္ကာမိ။ တိံသယောဇနေ မဂ္ဂေ[၂] ဒေဝတာ ပဏ္ဏာကာရံ ဥပဋ္ဌပေသုံ။ သော သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန သတ္ထာရံ ဝန္ဒိ၊ တသ္မိံ ခဏေ အာကာသာ ပဉ္စဝဏ္ဏာနံ ပုပ္ဖါနံ ဝဿံ[၃] ဝဿိ။

သတ္ထာ တဿ အဇ္ဈာသယဝသေန သဠာယတနဝိဘတ္တိမေဝ ကထေသိ။ တဿ အဍ္ဎမာသမတ္တံ ဒသဗလဿ ဒါနံ ဒေန္တဿာပိ သကနိဝေသနတော နီတာနိ တဏ္ဍုလတေလမဓုဖာဏိတာဒီနိ န ခီယိံသု။ ရာဇဂဟဝါသိကေဟိ ပဟိတပဏ္ဏာကာရောဝ အလံ အဟောသိ။ သော သတ္ထာရံ ပဿိတွာ အတ္တနော နဂရံ ဂစ္ဆန္တော သကဋေဟိ အာဘတံ သဗ္ဗံ ဘိက္ခုသံဃဿ အဒါသိ။ သကဋေသု တုစ္ဆေသု ဇာတမတ္တေသွေဝ[၄] ဒေဝတာ သတ္တ ရတနာနိ ပူရယိံသု။ မဟာဇနန္တရေ ကထာ ဥဒပါဒိ “ယာဝ သက္ကာရသမ္မာနပ္ပတ္တော ဝတာယံ စိတ္တော ဂဟပတီ”တိ။ တံ သုတွာ သတ္ထာ ဓမ္မပဒေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“သဒ္ဓေါ သီလေန သမ္ပန္နော၊ ယသော ဘောဂသမပ္ပိတော၊
ယံ ယံ ပဒေသံ ဘဇတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ ပူဇိတော”တိ[၅]။

သော တတော ပဋ္ဌာယ အရိယသာဝကာနံယေဝ ဥပါသကာနံ ပဉ္စဟိ သတေဟိ[၆] ပရိဝုတော ဝိစရတိ။ အထ နံ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဥပါသကေ

၁-အာဂမံသု (က) ၂-တိံသယောဇနမဂ္ဂေ (သီ) ယောဇနေ ယောဇနေ မဂ္ဂေ (သျာ)
၃-ပဉ္စဝဏ္ဏာနံ ပုပ္ဖါနံ ပုပ္ဖဝဿံ (သီ)၊ ပဉ္စဝဏ္ဏပုပ္ဖဝဿံ (သျာ)
၄-ဂတမတ္တေသွေဝ (က) ၅-ခု ၁-၅၆-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။ ၆-ပုရိသသတေဟိ (သျာ)

paṭipāṭiyā ṭhānantare ṭhapento Cittasaṁyuttaṁ[1] aṭṭhuppattiṁ katvā dhammakathikānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Hatthaka-āḷavakavatthu

251. Catutthe **catūhi saṅgahavatthūhī**ti catubbidhena saṅgahavatthunā parisaṁ saṅgaṇhantānaṁ Hatthako Āḷavako aggoti dasseti. Ayaṁ kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulaghare nibbatto aparabhāge Satthu dhammakathaṁ suṇanto Satthāraṁ catūhi saṅgahavatthūhi samannāgataṁ ekaṁ upāsakaṁ ṭhānantare ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Āḷaviraṭṭhe Āḷavinagare Āḷavakassa rañño gehe paṭisandhiṁ gaṇhi[2], sve bhattacāṭiyā saddhiṁ Āḷavakassa pesetabbo ahosi.

Tatrāyaṁ anupubbikathā—ekadivasaṁ kira Āḷavako rājā migavatthāya[3] araññaṁ gantvā ekaṁ migaṁ anubandhitvā ghātetvā chinditvā dhanukoṭiyaṁ lagetvā[4] nivattetvā āgacchanto vātātapena kilantakāyo[5] ekaṁ sandacchāyaṁ[6] nigrodharukkhamūlaṁ pavisitvā nisīdi. Atha naṁ muhuttaṁ darathaṁ vinodetvā nikkhamantaṁ rukkhe adhivatthā devatā "tiṭṭha tiṭṭha, bhakkhosi me"ti hatthe gaṇhi. So daḷhaṁ gahitattā aññaṁ upāyaṁ apassanto "devasikaṁ te ekekapurisena[7] saddhiṁ cāṭibhattaṁ pesessāmī"ti vatvā nagaraṁ gato. Tato paṭṭhāya bandhanāgārato ekekamanussena saddhiṁ cāṭibhattaṁ pesesi. Eteneva niyāmena bandhanāgāre manussesu khīṇesu "mahallakamanussesu gayhamānesu raṭṭhakhobho hotī"ti te aggahetvā daharakumāre gaṇhituṁ ārabhiṁsu. Tato paṭṭhāya nagare dārakamātaro[8] ca gabbhiniyo ca aññaṁ raṭṭhaṁ gacchanti.

Tasmiṁ samaye Satthā paccūsasamayante[9] lokaṁ volokento Āḷavakakumārassa tiṇṇaṁ maggaphalānaṁ upanissayaṁ disvā "ayaṁ kumāro

1. Saṁ 2. 474 piṭṭhe. 2. Gehe nibbatto (Sī) 3. Migavadhāya (Ka)
4. Laketvā (Sī), laggetvā (Syā) 5. Vātātapakilantatāya (Sī)
6. Saṇḍacchāyaṁ (Syā), sītacchāyaṁ (Ka) 7. Ekena purisena (Sī)
8. Daharakumārā (Sī) 9. Paccūsasamanantare (Sī, Syā)



ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော စိတ္တသံယုတ္တံ[1] အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ဓမ္မကထိကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ဟတ္ထကအာဠဝကဝတ္ထု

၂၅၁။ စတုတ္ထေ **စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟီ**တိ စတုဗ္ဗိဓေန သင်္ဂဟဝတ္ထုနာ ပရိသံ သင်္ဂဏှန္တာနံ ဟတ္ထကော အာဠဝကော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဃရေ နိဗ္ဗတ္တော အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ သမန္နာဂတံ ဧကံ ဥပါသကံ ဌာနန္တရေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ အာဠဝိရဋ္ဌေ အာဠဝိနဂရေ အာဠဝကဿ ရညော ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ[2]၊ သွေ ဘတ္တစာဋိယာ သဒ္ဓိံ အာဠဝကဿ ပေသေတဗ္ဗော အဟောသိ။

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ—ဧကဒိဝသံ ကိရ အာဠဝကော ရာဇာ မိဂဝတ္ထာယ[3] အရညံ ဂန္တွာ ဧကံ မိဂံ အနုဗန္ဓိတွာ ဃာတေတွာ ဆိန္ဒိတွာ ဓနုကောဋိယံ လဂေတွာ[4] နိဝတ္တေတွာ အာဂစ္ဆန္တော ဝါတာတပေန ကိလန္တကာယော[5] ဧကံ သန္ဒစ္ဆာယံ[6] နိဂြောဓရုက္ခမူလံ ပဝိသိတွာ နိသီဒိ။ အထ နံ မုဟုတ္တံ ဒရထံ ဝိနောဒေတွာ နိက္ခမန္တံ ရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ "တိဋ္ဌ တိဋ္ဌ, ဘက္ခောသိ မေ"တိ ဟတ္ထေ ဂဏှိ။ သော ဒဠှံ ဂဟိတတ္တာ အညံ ဥပါယံ အပဿန္တော "ဒေဝသိကံ တေ ဧကေကပုရိသေန[7] သဒ္ဓိံ စာဋိဘတ္တံ ပေသေဿာမီ"တိ ဝတွာ နဂရံ ဂတော။ တတော ပဋ္ဌာယ ဗန္ဓနာဂါရတော ဧကေကမနုဿေန သဒ္ဓိံ စာဋိဘတ္တံ ပေသေသိ။ ဧတေနေဝ နိယာမေန ဗန္ဓနာဂါရေ မနုဿေသု ခီဏေသု "မဟလ္လကမနုဿေသု ဂယှမာနေသု ရဋ္ဌက္ခောဘော ဟောတီ"တိ တေ အဂ္ဂဟေတွာ ဒဟရကုမာရေ ဂဏှိတုံ အာရဘိံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ နဂရေ ဒါရကမာတရော[8] စ ဂဗ္ဘိနိယော စ အညံ ရဋ္ဌံ ဂစ္ဆန္တိ။

တသ္မိံ သမယေ သတ္ထာ ပစ္စူသသမယန္တေ[9] လောကံ ဝေါလောကေန္တော အာဠဝကကုမာရဿ တိဏ္ဏံ မဂ္ဂဖလာနံ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ "အယံ ကုမာရော

၁-သံ ၂-၄၇၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော (သီ) ၃-မိဂဝဓာယ (က)
၄-လကေတွာ (သီ)၊ လဂ္ဂေတွာ (သျာ) ၅-ဝါတာတပကိလန္တတာယ (သီ)
၆-သဏ္ဍစ္ဆာယံ (သျာ)၊ သီတစ္ဆာယံ (က) ၇-ဧကေန ပုရိသေန (သီ)
၈-ဒဟရကုမာရာ (သီ) ၉-ပစ္စူသသမနန္တရေ (သီ၊ သျာ)

kappasatasahassaṁ patthitapatthano devalokā cavitvā Āḷavakarañño gehe nibbatto, aññaṁ kumāraṁ alabhantā sve kumāraṁ cāṭibhattena saddhiṁ gahetvā gacchissantī”ti cintetvā sāyanhasamaye aññātakavesena Āḷavakassa yakkhassa bhavanadvāraṁ gantvā tassa dovārikaṁ Gadrabhaṁ nāma yakkhaṁ bhavanaṁ pavisanatthāya yāci. So āha “Bhagavā tumhe pavisatha, mayhaṁ pana Āḷavakassa anārocanaṁ nāma ayuttan”ti. So Himavante yakkhasamāgamaṁ gatassa Āḷavakassa santikaṁ agamāsi. Satthāpi taṁ bhavanaṁ pavisitvā Āḷavakassa nisīdanapallaṅke nisīdi.

Tasmiṁ samaye Sātāgirahemavatā Āḷavakassa bhavanamatthakena yakkhasamāgamaṁ gacchantā attano gamane asampajjamāne “kiṁ nu kho kāraṇan”ti āvajjentā Satthāraṁ Āḷavakassa bhavane nisinnaṁ disvā Satthu santikaṁ gantvā vanditvā yakkhasamāgamaṁ gantvā Āḷavakassa tuṭṭhiṁ pavedayiṁsu “lābhā[1] te āvuso Āḷavaka, yassa[2] te sadevake loke aggapuggalo bhavane nisinno, gantvā Satthu santike dhammaṁ suṇāhī”ti. So tesaṁ kathaṁ sutvā cintesi “ime ekassa muṇḍakasamaṇassa mama pallaṅke nisinnabhāvaṁ kathentī”ti anattamano[3] kodhābhibhūto hutvā “ajja mayhaṁ etena samaṇena saddhiṁ saṅgāmo bhavissati, tattha me sahāyā nāma hothā”ti[4] dakkhiṇapādaṁ ukkhipitvā saṭṭhiyojanamattaṁ pabbatakūṭaṁ akkami, taṁ bhijjitvā dvidhā ahosi. Ito paṭṭhāya Āḷavakayuddhaṁ vitthāretabbaṁ. Āḷavako pana sabbarattiṁ Tathāgatena saddhiṁ nānappakārena yujjhantopi kiñci[5] kātuṁ asakkonto Satthāraṁ upasaṅkamitvā aṭṭha pañhe pucchi, Satthā vissajjesi. Desanāpariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Vitthāretvā kathetukāmena Āḷavakasuttavaṇṇanā[6] oloketabbā.

Punadivase uṭṭhite aruṇe cāṭibhattāharaṇavelāya sakalanagare gahetabbayuttaṁ dārakaṁ adisvā rañño ārocesuṁ. Rājā āha “gaṇhituṁ ayuttaṭṭhāne pana atthi tātā”ti. Āma deva ajja rājakule putto jātoti. Gacchatha tātā, mayaṁ jīvantā puttaṁ labhissāma, cāṭibhattena

1. Mahālābho (Syā, Ka) 2. Yaṁ (Ka) 3. Tato (Sī)
4. Hontīti (Sī) 5. Yaṁkiñci (Syā) 6. Saṁ-Ṭṭha 1. 289 piṭṭhe.



ကပ္ပသတသဟဿံ ပတ္ထိတပတ္ထနော ဒေဝလောကာ စဝိတွာ အာဠဝကရညော ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော၊ အညံ ကုမာရံ အလဘန္တာ သွေ ကုမာရံ စာဋိဘတ္တေန သဒ္ဓိံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆိဿန္တီ”တိ စိန္တေတွာ သာယနှသမယေ အညာတကဝေသေန အာဠဝကဿ ယက္ခဿ ဘဝနဒွါရံ ဂန္တွာ တဿ ဒေါဝါရိကံ ဂဒြဘံ နာမ ယက္ခံ ဘဝနံ ပဝိသနတ္ထာယ ယာစိ။ သော အာဟ “ဘဂဝါ တုမှေ ပဝိသထ၊ မယှံ ပန အာဠဝကဿ အနာရောစနံ နာမ အယုတ္တ”န္တိ။ သော ဟိမဝန္တေ ယက္ခသမာဂမံ ဂတဿ အာဠဝကဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ သတ္ထာပိ တံ ဘဝနံ ပဝိသိတွာ အာဠဝကဿ နိသီဒနပလ္လင်္ကေ နိသီဒိ။

တသ္မိံ သမယေ သာတာဂိရဟေမဝတာ အာဠဝကဿ ဘဝနမတ္ထကေန ယက္ခသမာဂမံ ဂစ္ဆန္တာ အတ္တနော ဂမနေ အသမ္ပဇ္ဇမာနေ “ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ အာဝဇ္ဇေန္တာ သတ္ထာရံ အာဠဝကဿ ဘဝနေ နိသိန္နံ ဒိသွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ယက္ခသမာဂမံ ဂန္တွာ အာဠဝကဿ တုဋ္ဌိံ ပဝေဒယိံသု “လာဘာ[၁] တေ အာဝုသော အာဠဝက၊ ယဿ[၂] တေ သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော ဘဝနေ နိသိန္နော၊ ဂန္တွာ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏာဟီ”တိ။ သော တေသံ ကထံ သုတွာ စိန္တေသိ “ဣမေ ဧကဿ မုဏ္ဍကသမဏဿ မမ ပလ္လင်္ကေ နိသိန္နဘာဝံ ကထေန္တီ”တိ အနတ္တမနော[၃] ကောဓာဘိဘူတော ဟုတွာ “အဇ္ဇ မယှံ ဧတေန သမဏေန သဒ္ဓိံ သင်္ဂါမော ဘဝိဿတိ၊ တတ္ထ မေ သဟာယာ နာမ ဟောထာ”တိ[၄] ဒက္ခိဏပါဒံ ဥက္ခိပိတွာ သဋ္ဌိယောဇနမတ္တံ ပဗ္ဗတကူဋံ အက္ကမိ၊ တံ ဘိဇ္ဇိတွာ ဒွိဓာ အဟောသိ။ ဣတော ပဋ္ဌာယ အာဠဝကယုဒ္ဓံ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ အာဠဝကော ပန သဗ္ဗရတ္တိံ တထာဂတေန သဒ္ဓိံ နာနပ္ပကာရေန ယုဇ္ဈန္တောပိ ကိဉ္စိ[၅] ကာတုံ အသက္ကောန္တော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဋ္ဌ ပဉှေ ပုစ္ဆိ၊ သတ္ထာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေတုကာမေန အာဠဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာ[၆] ဩလောကေတဗ္ဗာ။

ပုနဒိဝသေ ဥဋ္ဌိတေ အရုဏေ စာဋိဘတ္တာဟရဏဝေလာယ သကလနဂရေ ဂဟေတဗ္ဗယုတ္တံ ဒါရကံ အဒိသွာ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ အာဟ “ဂဏှိတုံ အယုတ္တဋ္ဌာနေ ပန အတ္ထိ တာတာ”တိ။ အာမ ဒေဝ အဇ္ဇ ရာဇကုလေ ပုတ္တော ဇာတောတိ။ ဂစ္ဆထ တာတာ, မယံ ဇီဝန္တာ ပုတ္တံ လဘိဿာမ၊ စာဋိဘတ္တေန

၁-မဟာလာဘော (သျာ၊ က) ၂-ယံ (က) ၃-တတော (သီ)
၄-ဟောန္တီတိ (သီ) ၅-ယံကိဉ္စိ (သျာ) ၆-သံ-ဋ္ဌ ၁-၂၈၉-ပိဋ္ဌေ။

naṁ pesethāti. Te deviyā vikkandamānāya dārakaṁ gahetvā cāṭibhattena saddhiṁ Āḷavakassa bhavanadvāraṁ gantvā “handa ayya[1] tava bhāgaṁ paṭicchāhī”ti āhaṁsu. Āḷavako tesaṁ kathaṁ sutvā ariyasāvakattā lajjamāno adhomukho nisīdi. Atha naṁ Satthā āha “idāni te Āḷavaka lajjanakiccaṁ natthi, dārakaṁ gahetvā mama hatthe ṭhapehī”ti. Te rājapurisā Āḷavakakumāraṁ Āḷavakassa hatthe ṭhapesuṁ, Āḷavako taṁ ādāya Dasabalassa hatthe ṭhapesi, Satthā paṭiggaṇhitvā puna Āḷavakassa hatthe ṭhapesi, Āḷavako taṁ gahetvā rājapurisānaṁ hatthe ṭhapesi. Itissa hatthato hatthaṁ gatattā “Hatthako Āḷavako”tveva nāmaṁ akaṁsu.

Atha naṁ te rājapurisā tuṭṭhamānasā ādāya rañño santikaṁ agamaṁsu. Rājā taṁ disvā “ajja cāṭibhattaṁ na sampaṭicchatī”ti saññaṁ katvā “kasmā tātā evameva āgatatthā”ti āha. Deva rājakulassa tuṭṭhi ca vaḍḍhi ca, Satthā Āḷavakassa bhavane nisīditvā Āḷavakaṁ dametvā upāsakatte patiṭṭhāpetvā kumāraṁ amhākaṁ dāpesīti. Satthāpi Āḷavakaṁ pattacīvaraṁ gāhāpetvā Āḷavinagarābhimukho pāyāsi. So nagaraṁ upasaṅkamanto lajjitvāva osakkati[2]. Satthā naṁ oloketvā “lajjasi Āḷavakā”ti pucchi. Āma bhante nagaravāsino maṁ nissāya mātimaraṇaṁ pitimaraṇaṁ puttadāramaraṇañca pāpuṇiṁsu, te maṁ passitvā daṇḍehipi leḍḍūhipi paharissanti. Tasmā osakkāmi bhanteti. “Āḷavaka natthi te mayā saddhiṁ gacchantassa bhayaṁ, vissattho ehī”ti vatvā nagarassa avidūre ṭhāne vanasaṇḍe aṭṭhāsi. Āḷavakarājāpi nāgare gahetvā Satthu paccuggamanaṁ gato. Satthā sampattaparisāya dhammaṁ desesi, desanāvasāne caturāsīti pāṇasahassāni amatapānaṁ piviṁsu. Te Āḷavakassa tattheva vasanaṭṭhānaṁ katvā anusaṁvaccharaṁ balikammaṁ paṭṭhapesuṁ.

Āḷavakopi nāgare dhammikāya rakkhāya saṅgaṇhi. Sopi Āḷavakakumāro vuḍḍhippatto Satthu dhammadesanaṁ sutvā tīṇi maggaphalāni paṭivijjhi. So sabbakālaṁ ariyasāvaka-upāsakānaṁ pañcahi satehi[3] parivuto carati. Athekadivasaṁ tehi upāsakehi saddhiṁ Satthu santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā suvinītaṁ parisaṁ disvā

1. Handa gaṇha (Sī) 2. Lajjitvā paccosakkati (Sī, Syā) 3. Parivārasatehi (Ka)



နံ ပေသေထာတိ။ တေ ဒေဝိယာ ဝိက္ကန္ဒမာနာယ ဒါရကံ ဂဟေတွာ စာဋိဘတ္တေန သဒ္ဓိံ အာဠဝကဿ ဘဝနဒွါရံ ဂန္တွာ “ဟန္ဒ အယျ[၁] တဝ ဘာဂံ ပဋိစ္ဆာဟီ”တိ အာဟံသု။ အာဠဝကော တေသံ ကထံ သုတွာ အရိယသာဝကတ္တာ လဇ္ဇမာနော အဓောမုခေါ နိသီဒိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ “ဣဒါနိ တေ အာဠဝက လဇ္ဇနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ဒါရကံ ဂဟေတွာ မမ ဟတ္ထေ ဌပေဟီ”တိ။ တေ ရာဇပုရိသာ အာဠဝကကုမာရံ အာဠဝကဿ ဟတ္ထေ ဌပေသုံ၊ အာဠဝကော တံ အာဒါယ ဒသဗလဿ ဟတ္ထေ ဌပေသိ၊ သတ္ထာ ပဋိဂ္ဂဏှိတွာ ပုန အာဠဝကဿ ဟတ္ထေ ဌပေသိ၊ အာဠဝကော တံ ဂဟေတွာ ရာဇပုရိသာနံ ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ ဣတိဿ ဟတ္ထတော ဟတ္ထံ ဂတတ္တာ “ဟတ္ထကော အာဠဝကော”တွေဝ နာမံ အကံသု။

အထ နံ တေ ရာဇပုရိသာ တုဋ္ဌမာနသာ အာဒါယ ရညော သန္တိကံ အဂမံသု။ ရာဇာ တံ ဒိသွာ “အဇ္ဇ စာဋိဘတ္တံ န သမ္ပဋိစ္ဆတီ”တိ သညံ ကတွာ “ကသ္မာ တာတာ ဧဝမေဝ အာဂတတ္ထာ”တိ အာဟ။ ဒေဝ ရာဇကုလဿ တုဋ္ဌိ စ ဝုဍ္ဎိ စ၊ သတ္ထာ အာဠဝကဿ ဘဝနေ နိသီဒိတွာ အာဠဝကံ ဒမေတွာ ဥပါသကတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ ကုမာရံ အမှာကံ ဒါပေသီတိ။ သတ္ထာပိ အာဠဝကံ ပတ္တစီဝရံ ဂါဟာပေတွာ အာဠဝိနဂရာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ သော နဂရံ ဥပသင်္ကမန္တော လဇ္ဇိတွာဝ ဩသက္ကတိ[၂]။ သတ္ထာ နံ ဩလောကေတွာ “လဇ္ဇသိ အာဠဝကာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဘန္တေ နဂရဝါသိနော မံ နိဿာယ မာတိမရဏံ ပိတိမရဏံ ပုတ္တဒါရမရဏဉ္စ ပါပုဏိံသု၊ တေ မံ ပဿိတွာ ဒဏ္ဍေဟိပိ လေဍ္ဍူဟိပိ ပဟရိဿန္တိ။ တသ္မာ ဩသက္ကာမိ ဘန္တေတိ။ “အာဠဝက နတ္ထိ တေ မယာ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တဿ ဘယံ၊ ဝိဿတ္ထော ဧဟီ”တိ ဝတွာ နဂရဿ အဝိဒူရေ ဌာနေ ဝနသဏ္ဍေ အဋ္ဌာသိ။ အာဠဝကရာဇာပိ နာဂရေ ဂဟေတွာ သတ္ထု ပစ္စုဂ္ဂမနံ ဂတော။ သတ္ထာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာဝသာနေ စတုရာသီတိ ပါဏသဟဿာနိ အမတပါနံ ပိဝိံသု။ တေ အာဠဝကဿ တတ္ထေဝ ဝသနဋ္ဌာနံ ကတွာ အနုသံဝစ္ဆရံ ဗလိကမ္မံ ပဋ္ဌပေသုံ။

အာဠဝကောပိ နာဂရေ ဓမ္မိကာယ ရက္ခာယ သင်္ဂဏှိ။ သောပိ အာဠဝကကုမာရော ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ တီဏိ မဂ္ဂဖလာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ သော သဗ္ဗကာလံ အရိယသာဝကဥပါသကာနံ ပဉ္စဟိ သတေဟိ[၃] ပရိဝုတော စရတိ။ အထေကဒိဝသံ တေဟိ ဥပါသကေဟိ သဒ္ဓိံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ သုဝိနီတံ ပရိသံ ဒိသွာ

၁-ဟန္ဒ ဂဏှ (သီ) ၂-လဇ္ဇိတွာ ပစ္စောသက္ကတိ (သီ၊ သျာ) ၃-ပရိဝါရသတေဟိ (က)

“mahatī te Āḷavaka parisā, kathaṁ taṁ saṅgaṇhāsī”ti āha. Bhagavā dānena tussantaṁ dānena saṅgaṇhāmi, piyavacanena tussantaṁ piyavacanena saṅgaṇhāmi, uppannesu kiccesu tesaṁ nittharaṇena tussantaṁ uppannakiccanittharaṇena saṅgaṇhāmi, samānattaṭṭhānena tussantaṁ samānattatāya saṅgaṇhāmīti. Evametaṁ vatthu samuṭṭhitaṁ. Atha Satthā aparabhāge Jetavane nisīditvā upāsake ṭhānantaresu ṭhapento Hatthakaṁ Āḷavakaṁ catūhi saṅgahavatthūhi parisaṁ saṅgaṇhantānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Mahānāmasakkavatthu

252. Pañcame **paṇītadāyakānan**ti paṇītarasadāyakānaṁ Mahānāmo Sakko aggoti dasseti. So kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbatto Satthu dhammakathaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ upāsakaṁ paṇītarasadāyakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Kapilavatthupure Sakyarājakule[1] nibbattitvā vayappatto Dasabalassa paṭhamadassaneyeva[2] sotāpattiphale patiṭṭhāsi.

Athekasmiṁ samaye Satthā Verañjāyaṁ vassāvāsaṁ vasitvā anupubbena Kapilavatthupuraṁ gantvā Nigrodhārāme paṭivasati. Mahānāmo “Satthā āgato”ti sutvā Satthu santikaṁ gantvā abhivādetvā ekamantaṁ nisinno Satthāraṁ evamāha “Bhagavā sutametaṁ ‘bhikkhusaṁgho kira Verañjāyaṁ bhikkhācārena kilamatī’ti, mama catumāsaṁ bhikkhusaṁghassa paṭijaggane paṭiññaṁ[3] detha, ahaṁ bhikkhusaṁghassa sarīre ojaṁ pavesessāmī”ti. Satthā adhivāsesi. So Satthu adhivāsanaṁ viditvā punadivasato paṭṭhāya Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ paṇītarasabhojanacatumadhurādīhi paṭijaggitvā puna catumāsaṁ paṭiññaṁ gahetvā aṭṭha māse pūretvā puna catumāsaṁ paṭiññaṁ gahetvā sakalasaṁvsaccharaṁ paṭijaggi. Satthā tato paraṁ paṭiññaṁ nādāsi. Mahānāmo pana tato paṭṭhāya aparāparaṁ sampattabhikkhusaṁghassa teneva niyāmena sakkāraṁ karoti, tassa so guṇo sakalajambudīpe pākaṭo jāto. Evametaṁ vatthu samuṭṭhitaṁ.

1. Sakkarājakule (Syā) 2. Paṭhamakadassaneyeva (Sī) 3. Paṭijagganapaṭiññaṁ (Syā)



“မဟတီ တေ အာဠဝက ပရိသာ၊ ကထံ တံ သင်္ဂဏှာသီ”တိ အာဟ။ ဘဂဝါ ဒါနေန တုဿန္တံ ဒါနေန သင်္ဂဏှာမိ၊ ပိယဝစနေန တုဿန္တံ ပိယဝစနေန သင်္ဂဏှာမိ၊ ဥပ္ပန္နေသု ကိစ္စေသု တေသံ နိတ္ထရဏေန တုဿန္တံ ဥပ္ပန္နကိစ္စနိတ္ထရဏေန သင်္ဂဏှာမိ၊ သမာနတ္တဋ္ဌာနေန တုဿန္တံ သမာနတ္တတာယ သင်္ဂဏှာမီတိ။ ဧဝမေတံ ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။ အထ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဇေတဝနေ နိသီဒိတွာ ဥပါသကေ ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော ဟတ္ထကံ အာဠဝကံ စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ ပရိသံ သင်္ဂဏှန္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### မဟာနာမသက္ကဝတ္ထု

၂၅၂။ ပဉ္စမေ **ပဏီတဒါယကာန**န္တိ ပဏီတရသဒါယကာနံ မဟာနာမော သက္ကော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ သော ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသကံ ပဏီတရသဒါယကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကပိလဝတ္ထုပုရေ သကျရာဇကုလေ[1] နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဒသဗလဿ ပဌမဒဿနေယေဝ[2] သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။

အထေကသ္မိံ သမယေ သတ္ထာ ဝေရဉ္ဇာယံ ဝဿာဝါသံ ဝသိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ကပိလဝတ္ထုပုရံ ဂန္တွာ နိဂြောဓာရာမေ ပဋိဝသတိ။ မဟာနာမော “သတ္ထာ အာဂတော”တိ သုတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော သတ္ထာရံ ဧဝမာဟ “ဘဂဝါ သုတမေတံ ‘ဘိက္ခုသံဃော ကိရ ဝေရဉ္ဇာယံ ဘိက္ခာစာရေန ကိလမတီ’တိ၊ မမ စတုမာသံ ဘိက္ခုသံဃဿ ပဋိဇဂ္ဂနေ ပဋိညံ[3] ဒေထ၊ အဟံ ဘိက္ခုသံဃဿ သရီရေ ဩဇံ ပဝေသေဿာမီ”တိ။ သတ္ထာ အဓိဝါသေသိ။ သော သတ္ထု အဓိဝါသနံ ဝိဒိတွာ ပုနဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပဏီတရသဘောဇနစတုမဓုရာဒီဟိ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ ပုန စတုမာသံ ပဋိညံ ဂဟေတွာ အဋ္ဌ မာသေ ပူရေတွာ ပုန စတုမာသံ ပဋိညံ ဂဟေတွာ သကလသံဝစ္ဆရံ ပဋိဇဂ္ဂိ။ သတ္ထာ တတော ပရံ ပဋိညံ နာဒါသိ။ မဟာနာမော ပန တတော ပဋ္ဌာယ အပရာပရံ သမ္ပတ္တဘိက္ခုသံဃဿ တေနေဝ နိယာမေန သက္ကာရံ ကရောတိ၊ တဿ သော ဂုဏော သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပါကဋော ဇာတော။ ဧဝမေတံ ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။

၁-သက္ကရာဇကုလေ (သျာ) ၂-ပဌမကဒဿနေယေဝ (သီ) ၃-ပဋိဇဂ္ဂနပဋိညံ (သျာ)

Satthā pana aparabhāge Jetavane nisīditvā Mahānāmaṁ Sakkaṁ paṇītadāyakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Uggagahapativatthu

253. Chaṭṭhe **manāpadāyakānan**ti manāpaṁ cittarucitabhojanaṁ dāyakānaṁ Uggo gahapati Vesāliko aggoti dasseti. So kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbatto aparabhāge Satthu dhammakathaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ upāsakaṁ manāpadāyakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Vesāliyaṁ seṭṭhikule nibbatti. Tassa jātakāle nāmaṁ aniyāmitaṁ. Aparabhāge panassa attabhāvopi uggato ahosi samiddho, alaṅkatatoraṇaṁ viya ussitacittapaṭo viya ca ativirocittha. Guṇāpissa uggatā ahesuṁ. So imesaṁ dvinnampi uggatattā **Uggaseṭṭhi**tveva saṅkhaṁ gato. So panāyaṁ Dasabalassa paṭhamadassaneyeva sotāpattiphale patiṭṭhāya aparabhāge tīṇipi maggaphalāni sacchākāsi. So attano mahallakakāle rahogato nisīditvā cintesi "yaṁ yaṁ mayhaṁ piyaṁ manāpaṁ, taṁ tadeva Dasabalassa dassāmi, idaṁ me Satthu sammukhāpi[1] sutaṁ 'manāpadāyī labhate manāpan'ti". Athassa etadahosi "api nu kho me cittaṁ jānitvā Satthā nivesanadvāraṁ āgaccheyyā"ti.

Satthāpi kho tassa cittaṁ ñatvā bikkhusaṁghaparivuto nivesanadvāreyeva pāturahosi. So "Satthā āgato"ti sutvā ativiya ussāhajāto Dasabalassa santikaṁ gantvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā Satthu pattaṁ paṭiggahetvā gharaṁ pavesetvā paññattavarabuddhāsane Satthāraṁ, avasesa-āsanesu bhikkhusaṁghaṁ nisīdāpetvā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nānaggarasehi parivisitvā bhattakiccapariyosāne ekamantaṁ nisīditvā evamāha "sammukhā metaṁ bhante Bhagavato sutaṁ sammukhā paṭiggahitaṁ 'manāpadāyī labhate manāpan'ti. Yaṁ yaṁ bhante manāpaṁ, taṁ taṁ mayā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dinnamevā"ti Satthāraṁ jānāpetvā tato paṭṭhāya yaṁ yaṁ tassa manāpaṁ, taṁ taṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa deti. Taṁ pana sabbaṁ

---

1. Santikāpi (Sī)



သတ္ထာ ပန အပရဘာဂေ ဇေတဝနေ နိသီဒိတွာ မဟာနာမံ သက္ကံ ပဏီတဒါယကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## ဥဂ္ဂဂဟပတိဝတ္ထု

၂၅၃။ ဆဋ္ဌေ **မနာပဒါယကာနန္တိ** မနာပံ စိတ္တရုစိတဘောဇနံ ဒါယကာနံ ဥဂ္ဂေါ ဂဟပတိ ဝေသာလိကော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ သော ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသကံ မနာပဒါယကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝေသာလိယံ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ ဇာတကာလေ နာမံ အနိယာမိတံ။ အပရဘာဂေ ပနဿ အတ္တဘာဝေါပိ ဥဂ္ဂတော အဟောသိ သမိဒ္ဓေါ၊ အလင်္ကတတောရဏံ ဝိယ ဥဿိတစိတ္တပဋော ဝိယ စ အတိဝိရောစိတ္ထ။ ဂုဏာပိဿ ဥဂ္ဂတာ အဟေသုံ။ သော ဣမေသံ ဒွိန္နမ္ပိ ဥဂ္ဂတတ္တာ **ဥဂ္ဂသေဋ္ဌိ**တွေဝ သင်္ခံ ဂတော။ သော ပနာယံ ဒသဗလဿ ပဌမဒဿနေယေဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ အပရဘာဂေ တီဏိပိ မဂ္ဂဖလာနိ သစ္ဆာကာသိ။ သော အတ္တနော မဟလ္လကကာလေ ရဟောဂတော နိသီဒိတွာ စိန္တေသိ "ယံ ယံ မယှံ ပိယံ မနာပံ၊ တံ တဒေဝ ဒသဗလဿ ဒဿာမိ၊ ဣဒံ မေ သတ္ထု သမ္မုခါပိ[1] သုတံ 'မနာပဒါယီ လဘတေ မနာပ'န္တိ"။ အထဿ ဧတဒဟောသိ "အပိ နု ခေါ မေ စိတ္တံ ဇာနိတွာ သတ္ထာ နိဝေသနဒွါရံ အာဂစ္ဆေယျာ"တိ။

သတ္ထာပိ ခေါ တဿ စိတ္တံ ဉတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော နိဝေသနဒွါရေယေဝ ပါတုရဟောသိ။ သော "သတ္ထာ အာဂတော"တိ သုတွာ အတိဝိယ ဥဿာဟဇာတော ဒသဗလဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ သတ္ထု ပတ္တံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဃရံ ပဝေသေတွာ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ သတ္ထာရံ, အဝသေသအာသနေသု ဘိက္ခုသံဃံ နိသီဒါပေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နာနဂ္ဂရသေဟိ ပရိဝိသိတွာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ ဧဝမာဟ "သမ္မုခါ မေတံ ဘန္တေ ဘဂဝတော သုတံ သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟိတံ 'မနာပဒါယီ လဘတေ မနာပ'န္တိ။ ယံ ယံ ဘန္တေ မယှံ မနာပံ၊ တံ တံ မယာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒိန္နမေဝါ"တိ သတ္ထာရံ ဇာနာပေတွာ တတော ပဋ္ဌာယ ယံ ယံ တဿ မနာပံ၊ တံ တံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒေတိ။ တံ ပန သဗ္ဗံ

---

၁-သန္တိကာပိ (သီ)

Pañcakanipāte Uggasutte[1] vitthārato āgamissati. Evametaṁ vatthu samuṭṭhitaṁ. Satthā aparabhāge Jetavane viharanto taṁ upāsakaṁ manāpadāyakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Uggatagahapativatthu

254. Sattame **saṁghupaṭṭhākānan**ti bhikkhusaṁghassa upaṭṭhākānaṁ Hatthigāmako Uggato gahapati aggoti dasseti. Sopi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbatto aparabhāge Satthu dhammadesanaṁ sutvā Satthāraṁ ekaṁ upāsakaṁ saṁghupaṭṭhākānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Htthigāme seṭṭhikule nibbatti, tassa Uggatakumāroti nāmaṁ akaṁsu.

So aparabhāge gharāvāse patiṭṭhito pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṁ pāpuṇi. Tena samayena Satthā bhikkhusaṁghaparivuto cārikaṁ caranto Hatthigāmaṁ patvā Nāgavanuyyāne viharati, tadā ayaṁ Uggataseṭṭhi sattāhaṁ pānamadamatto hutvā nāṭakehi parivuto Nāgavanuyyānaṁ gantvā paricārayamāno Dasabalaṁ disvā balavahirottappaṁ paccupaṭṭhāpesi. Athassa Satthāraṁ upasaṅkamantassa sabbo surāmado abbhatthaṁ agamāsi. So Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Athassa Satthā dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne tīṇi maggaphalāni paṭivijjhi. Tato paṭṭhāya nāṭakāni "tumhe yathāsukhaṁ gacchathā"ti vissajjetvā dānābhirato hutvā bhikkhusaṁghassa dānameva deti. Devatā rattibhāgasamanantare āgantvā seṭṭhissa ārocenti[2] "gahapati asuko bhikkhu tevijjo, asuko bhikkhu chaḷabhiñño, asuko sīlavā, asuko dussīlo"ti. So tāsaṁ vacanaṁ sutvāpi guṇaṁ tāva[3] yathābhūtato jānāti, deyyadhammaṁ pana samacitteneva deti. Satthu santike nisīditvāpi tameva guṇaṁ katheti. Aparabhāge Satthā Jetavane nisīditvā taṁ gahapatiṁ saṁghupaṭṭhākānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

1. Aṁ 2. 42 piṭṭhe. 2. Ārocesuṁ (Ka) 3. Guṇavante (Sī)



ပဉ္စကနိပါတေ ဥဂ္ဂသုတ္တေ[၁] ဝိတ္ထာရတော အာဂမိဿတိ။ ဧဝမေတံ ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော တံ ဥပါသကံ မနာပဒါယကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ဥဂ္ဂတဂဟပတိဝတ္ထု

၂၅၄။ သတ္တမေ **သံဃုပဋ္ဌာကာနန္တိ** ဘိက္ခုသံဃဿ ဥပဋ္ဌာကာနံ ဟတ္ထိဂါမကော ဥဂ္ဂတော ဂဟပတိ အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ သောပိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသကံ သံဃုပဋ္ဌာကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဟတ္ထိဂါမေ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿ ဥဂ္ဂတကုမာရောတိ နာမံ အကံသု။

သော အပရဘာဂေ ဃရာဝါသေ ပတိဋ္ဌိတော ပိတု အစ္စယေန သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ပါပုဏိ။ တေန သမယေန သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော စာရိကံ စရန္တော ဟတ္ထိဂါမံ ပတွာ နာဂဝနုယျာနေ ဝိဟရတိ၊ တဒါ အယံ ဥဂ္ဂတသေဋ္ဌိ သတ္တာဟံ ပါနမဒမတ္တော ဟုတွာ နာဋကေဟိ ပရိဝုတော နာဂဝနုယျာနံ ဂန္တွာ ပရိစာရယမာနော ဒသဗလံ ဒိသွာ ဗလဝဟိရောတ္တပ္ပံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေသိ။ အထဿ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမန္တဿ သဗ္ဗော သုရာမဒေါ အဗ္ဘတ္ထံ အဂမာသိ။ သော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ အထဿ သတ္ထာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ တီဏိ မဂ္ဂဖလာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ တတော ပဋ္ဌာယ နာဋကာနိ "တုမှေ ယထာသုခံ ဂစ္ဆထာ"တိ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒါနာဘိရတော ဟုတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနမေဝ ဒေတိ။ ဒေဝတာ ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ အာဂန္တွာ သေဋ္ဌိဿ အာရောစေန္တိ[၂] "ဂဟပတိ အသုကော ဘိက္ခု တေဝိဇ္ဇော၊ အသုကော ဘိက္ခု ဆဠဘိညော၊ အသုကော သီလဝါ၊ အသုကော ဒုဿီလော"တိ။ သော တာသံ ဝစနံ သုတွာပိ ဂုဏံ တာဝ[၃] ယထာဘူတတော ဇာနာတိ၊ ဒေယျဓမ္မံ ပန သမစိတ္တေနေဝ ဒေတိ။ သတ္ထု သန္တိကေ နိသီဒိတွာပိ တမေဝ ဂုဏံ ကထေတိ။ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသီဒိတွာ တံ ဂဟပတိံ သံဃုပဋ္ဌာကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

၁-အံ ၂-၄၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အာရောစေသုံ (က) ၃-ဂုဏဝန္တေ (သီ)

## Sūrambaṭṭhavatthu

255. Aṭṭhame **aveccappasannānan**ti avigacchanasabhāvena acalena pasādena samannāgatānaṁ Sūrambaṭṭho aggoti dasseti. Ayaṁ kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbatto Satthu dhammakathaṁ sutvā Satthāraṁ ekaṁ upāsakaṁ aveccappasannānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ seṭṭhikule nibbatti, Sūrambaṭṭhotissa[2] nāmaṁ akaṁsu.

So aparabhāge vayappatto gharāvāse patiṭṭhāya aññatitthiyānaṁ upaṭṭhāko hutvā carati. Atha Satthā paccūsasamaye lokaṁ volokento tassa sotāpattimaggahetuṁ disvā bhikkhācāravelāya nivesanadvāraṁ agamāsi. So Dasabalaṁ disvā cintesi "samaṇo Gotamo mahākule ceva jāto, loke ca abhiññāto[3], tenassa santikaṁ agamanaṁ nāma na yuttan"ti Satthu santikaṁ gantvā pādesu vanditvā pattaṁ gahetvā gharaṁ pavesetvā mahārahe pallaṅke nisīdāpetvā bhikkhaṁ datvā bhattakiccapariyosāne ekamantaṁ nisīdi. Satthā tassa caritavasena dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahi. Satthāpi taṁ dametvā vihārameva gato.

Tato māro cintesi "ayaṁ Sūrambaṭṭho nāma amhākaṁ santako, Satthā panassa ajja gehaṁ gato, kiṁ nu kho Satthu dhammaṁ sutvā maggapātubhāvaṁ akaritthāti yāvassa mama visayā atikkantabhāvaṁ vā anatikkantabhāvaṁ vā jānāmī"ti attano kāmarūpitāya Dasabalassa sarikkhakaṁ rūpaṁ māpetvā cīvaraggahaṇampi pattaggahaṇampi Buddhākappeneva katvā dvattiṁsalakkhaṇadharo hutvā Sūrambaṭṭhassa gehadvāre aṭṭhāsi. Sūrambaṭṭhopi "puna Dasabalo āgato"ti sutvā "Buddhānaṁ aniyyānikagamanaṁ nāma natthi, kena nu kho kāraṇena āgato"ti vegena "Dasabalo"ti saññāya tassa santikaṁ gantvā abhivādetvā ekamantaṁ ṭhito "bhante tumhe idāneva imasmiṁ gehe bhattakiccaṁ katvā gatā, kiṁ nu kho kāraṇaṁ paṭicca puna āgatatthā"ti āha. "Sūrambaṭṭha mayā dhammaṁ kathentena ekaṁ

1. Surabandho (Syā, Ka) 2. Surabandhotissa (Ka) 3. Atipaññāto (Sī, Syā)



## သူရမ္ဗဋ္ဌဝတ္ထု

၂၅၅။ အဋ္ဌမေ **အဝေစ္စပ္ပသန္နာန**န္တိ အဝိဂစ္ဆနသဘာဝေန အစလေန ပသာဒေန သမန္နာဂတာနံ သူရမ္ဗဋ္ဌော[1] အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသကံ အဝေစ္စပ္ပသန္နာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သူရမ္ဗဋ္ဌောတိဿ[2] နာမံ အကံသု။

သော အပရဘာဂေ ဝယပ္ပတ္တော ဃရာဝါသေ ပတိဋ္ဌာယ အညတိတ္ထိယာနံ ဥပဋ္ဌာကော ဟုတွာ စရတိ။ အထ သတ္ထာ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော တဿ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဟေတုံ ဒိသွာ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ နိဝေသနဒွါရံ အဂမာသိ။ သော ဒသဗလံ ဒိသွာ စိန္တေသိ "သမဏော ဂေါတမော မဟာကုလေ စေဝ ဇာတော၊ လောကေ စ အဘိညာတော[3]၊ တေနဿ သန္တိကံ အဂမနံ နာမ န ယုတ္တ"န္တိ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပါဒေသု ဝန္ဒိတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဃရံ ပဝေသေတွာ မဟာရဟေ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒါပေတွာ ဘိက္ခံ ဒတွာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တဿ စရိတဝသေန ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သတ္ထာပိ တံ ဒမေတွာ ဝိဟာရမေဝ ဂတော။

တတော မာရော စိန္တေသိ "အယံ သူရမ္ဗဋ္ဌော နာမ အမှာကံ သန္တကော၊ သတ္ထာ ပနဿ အဇ္ဇ ဂေဟံ ဂတော၊ ကိံ နု ခေါ သတ္ထု ဓမ္မံ သုတွာ မဂ္ဂပါတုဘာဝံ အကရိတ္ထာတိ ယာဝဿ မမ ဝိသယာ အတိက္ကန္တဘာဝံ ဝါ အနတိက္ကန္တဘာဝံ ဝါ ဇာနာမီ"တိ အတ္တနော ကာမရူပိတာယ ဒသဗလဿ သရိက္ခကံ ရူပံ မာပေတွာ စီဝရဂ္ဂဟဏမ္ပိ ပတ္တဂ္ဂဟဏမ္ပိ ဗုဒ္ဓါကပ္ပေနေဝ ကတွာ ဒွတ္တိံသလက္ခဏဓရော ဟုတွာ သူရမ္ဗဋ္ဌဿ ဂေဟဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ သူရမ္ဗဋ္ဌောပိ "ပုန ဒသဗလော အာဂတော"တိ သုတွာ "ဗုဒ္ဓါနံ အနိယျာနိကဂမနံ နာမ နတ္ထိ၊ ကေန နု ခေါ ကာရဏေန အာဂတော"တိ ဝေဂေန "ဒသဗလော"တိ သညာယ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ ဌိတော "ဘန္တေ တုမှေ ဣဒါနေဝ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဂတာ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏံ ပဋိစ္စ ပုန အာဂတတ္ထာ"တိ အာဟ။ "သူရမ္ဗဋ္ဌ မယာ ဓမ္မံ ကထေန္တေန ဧကံ

၁-သုရဗန္ဓော (သျာ၊ က) ၂-သုရဗန္ဓောတိဿ (က) ၃-အတိပညာတော (သီ၊ သျာ)

anupadhāretvā kathitaṁ. Mayā hi pañcakkhandhā ‘sabbeva aniccā dukkhā anattā’ti kathitā, na panete sabbeva evarūpā. Ekacce hi khandhā niccā dhuvā sassatā atthī”ti āha.

Tato Sūrambaṭṭho cintesi “ayaṁ kathā ativiya bhāriyā. Buddhānañhi anupadhāretvā kathanaṁ nāma natthi[1], Dasabalassa māro kira paṭipakkho, addhā ayaṁ māro bhavissatī”ti cintetvā “mārosi tvan”ti āha. Ariyasāvakena kathitakathā tassa pharasuppahāro viya ahosi, tasmā sakabhāvena ṭhātuṁ[2] asakkonto “āma Sūrambaṭṭha ahaṁ māro”ti āha. “Tādisānaṁ[3] mārānaṁ satampi sahassampi āgantvā mama saddhaṁ cāletuṁ na sakkoti, Mahāgotamo Dasabalo mayhaṁ dhammaṁ desento ‘sabbe saṅkhārā aniccā’ti bodhetvā desesi, mā me gharadvāre tiṭṭhā”ti accharaṁ pahari. Māro tassa vacanaṁ sutvā paṭippharitvā kathetuṁ asakkonto tattheva antaradhāyi. Sūrambaṭṭhopi sāyanhasamaye Satthu santikaṁ gantvā mārena katakiriyaṁ kathetvā “bhante evaṁ māro mama saddhaṁ cāletuṁ vāyamitthā”ti āha. Satthā etadeva kāraṇaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā imasmiṁ sāsane Sūrambaṭṭhaṁ aveccappasannānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Jīvakavatthu

256. Navame **puppalappasannānan**ti puggaliyappasādena samannāgatānaṁ upāsakānaṁ Jīvako Komārabhacco aggoti dasseti. So hi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbatto Satthu dhammakathaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ upāsakaṁ puggalappasannānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Rājagahanagare Abhayarājakumāraṁ paṭicca Sālavatiyā nāma rūpūpajīviniyā kucchimhi nibbatto. Rūpūpajīviniyo ca nāma vijātakāle sace putto hoti, chaḍḍenti. Sace dhītā, paṭijagganti. Iti sā taṁ dārakaṁ kattarasuppakena saṅkārakūṭe chaḍḍāpesi. Atha naṁ Abhayo rājakumāro rājupaṭṭhānaṁ gacchanto taṁ disvā “kiṁ bhaṇe etaṁ kākehi samparikiṇṇan”ti manusse[4] pesetvā

1. Buddhānañhi dve kathā nāma natthīti upadhāretvāva (Ka)
2. Sandhāretuṁ (Ka)
3. Tumhādisānaṁ (Ka)
4. Purise (Syā, Ka)



အနုပဓာရေတွာ ကထိတံ။ မယာ ဟိ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ‘သဗ္ဗေဝ အနိစ္စာ ဒုက္ခာ အနတ္တာ’တိ ကထိတာ၊ န ပနေတေ သဗ္ဗေဝ ဧဝရူပါ။ ဧကစ္စေ ဟိ ခန္ဓာ နိစ္စာ ဓုဝါ သဿတာ အတ္ထီ”တိ အာဟ။

တတော သူရမ္ဗဋ္ဌော စိန္တေသိ “အယံ ကထာ အတိဝိယ ဘာရိယာ။ ဗုဒ္ဓါနဉ္ဟိ အနုပဓာရေတွာ ကထနံ နာမ နတ္ထိ[၁]၊ ဒသဗလဿ မာရော ကိရ ပဋိပက္ခော၊ အဒ္ဓါ အယံ မာရော ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ “မာရောသိ တွ”န္တိ အာဟ။ အရိယသာဝကေန ကထိတကထာ တဿ ဖရသုပ္ပဟာရော ဝိယ အဟောသိ၊ တသ္မာ သကဘာဝေန ဌာတုံ[၂] အသက္ကောန္တော “အာမ သူရမ္ဗဋ္ဌ အဟံ မာရော”တိ အာဟ။ “တာဒိသာနံ[၃] မာရာနံ သတမ္ပိ သဟဿမ္ပိ အာဂန္တွာ မမ သဒ္ဓံ စာလေတုံ န သက္ကောတိ၊ မဟာဂေါတမော ဒသဗလော မယှံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ‘သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ’တိ ဗောဓေတွာ ဒေသေသိ၊ မာ မေ ဃရဒွါရေ တိဋ္ဌာ”တိ အစ္ဆရံ ပဟရိ။ မာရော တဿ ဝစနံ သုတွာ ပဋိပ္ဖရိတွာ ကထေတုံ အသက္ကောန္တော တတ္ထေဝ အန္တရဓာယိ။ သူရမ္ဗဋ္ဌောပိ သာယနှသမယေ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ မာရေန ကတကိရိယံ ကထေတွာ “ဘန္တေ ဧဝံ မာရော မမ သဒ္ဓံ စာလေတုံ ဝါယမိတ္ထာ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ ဧတဒေဝ ကာရဏံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ဣမသ္မိံ သာသနေ သူရမ္ဗဋ္ဌံ အဝေစ္စပ္ပသန္နာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ဇီဝကဝတ္ထု

၂၅၆။ နဝမေ **ပုဂ္ဂလပ္ပသန္နာန**န္တိ ပုဂ္ဂလိယပ္ပသာဒေန သမန္နာဂတာနံ ဥပါသကာနံ ဇီဝကော ကောမာရဘစ္စော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ သော ဟိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသကံ ပုဂ္ဂလပ္ပသန္နာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟနဂရေ အဘယရာဇကုမာရံ ပဋိစ္စ သာလဝတိယာ နာမ ရူပူပဇီဝိနိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တော။ ရူပူပဇီဝိနိယော စ နာမ ဝိဇာတကာလေ သစေ ပုတ္တော ဟောတိ၊ ဆဍ္ဍေန္တိ။ သစေ ဓီတာ၊ ပဋိဇဂ္ဂန္တိ။ ဣတိ သာ တံ ဒါရကံ ကတ္တရသုပ္ပကေန သင်္ကာရကူဋေ ဆဍ္ဍာပေသိ။ အထ နံ အဘယော ရာဇကုမာရော ရာဇုပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော တံ ဒိသွာ “ကိံ ဘဏေ ဧတံ ကာကေဟိ သမ္ပရိကိဏ္ဏ”န္တိ မနုဿေ[၄] ပေသေတွာ

၁-ဗုဒ္ဓါနဉ္ဟိ ဒွေ ကထာ နာမ နတ္ထီတိ ဥပဓာရေတွာဝ (က)
၂-သန္ဓာရေတုံ (က)
၃-တုမှာဒိသာနံ (က)
၄-ပုရိသေ (သျာ၊ က)

dārako devāti. Jīvati bhaṇeti. “Jīvati devā”ti sutvā attano antepure posāpesi. Tassa jīvatīti kathitattā Jīvakoti nāmaṁ akaṁsu, kumārena posāpitoti Komārabhaccoti nāmaṁ akaṁsu.

So attano soḷasavassuddesikakāle Takkasilaṁ gantvā vejjasippaṁ uggaṇhitvā Bimbisārarañño santikā sakkāraṁ labhitvā Caṇḍapajjotassa rañño rogaṁ phāsukaṁ akāsi. So tassa pañca taṇḍulasakaṭasatāni soḷasa kahāpaṇasahassāni dussasahassaparivāraṁ[1] anagghaṁ siveyyakaṁ[2] dussayugañca pesesi. Tasmiṁ samaye Satthā Rājagahaṁ upanissāya Gijjhakūṭe pabbate viharati. Jīvako Satthu ussannadhātuke kāye virecanaṁ datvā bhesajjaṁ karonto “cattāro paccayā mama santakāva hontū”ti Satthāraṁ attano vihāre vasāpetvā Satthu bhesajjaṁ katvā taṁ dussayugaṁ upanetvā “idaṁ bhante tumheyeva paribhogaṁ karothā”ti vatvā tena saddhiṁ laddhaṁ dussasahassaṁ[3] bhikkhusaṁghassa adāsi. Ayamettha saṅkhepo, vitthārena pana Jīvakavatthu Khandhake[4] āgatameva. Satthā aparabhāge Jetavane viharanto Jīvakaṁ Komārabhaccaṁ puggalappasannānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Nakulapitugahapativatthu

257. Dasame **vissāsakānan**ti vissāsikakathaṁ kathentānaṁ upāsakānaṁ antare Nakulapitā gahapati aggoti dasseti. So kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbatto Satthu dhammadesanaṁ suṇanto Satthāraṁ ekaṁ upāsakaṁ vissāsakānaṁ[5] aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. So kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Bhaggaraṭṭhe Susumāragirinagare[6] seṭṭhikule nibbatti. Satthāpi bhikkhusaṁghaparivuto cārikaṁ caramāno taṁ nagaraṁ patvā Bhesakaḷāvane viharati. Athāyaṁ Nakulapitā gahapati Susumāragirivāsīhi saddhiṁ Satthu santikaṁ gantvā paṭhamadassanen’eva so ca bhariyā cassa Dasabalaṁ “ayaṁ amhākaṁ putto”ti saññaṁ paṭṭhapetvā

1. Rūpasahassaparivāraṁ (Sī) 2. Sīveyyakaṁ (Sī) 3. Rūpasahassaṁ (Sī)
4. Vi 3. 377 piṭṭhe. 5. Vissāsikānaṁ (Sī, Syā)
6. Suṁsumāragirinagare (Sī, Syā), Saṁsumāragirinagare (Ka)



ဒါရကော ဒေဝါတိ။ ဇီဝတိ ဘဏေတိ။ “ဇီဝတိ ဒေဝါ”တိ သုတွာ အတ္တနော အန္တေပုရေ ပေါသာပေသိ။ တဿ ဇီဝတီတိ ကထိတတ္တာ ဇီဝကောတိ နာမံ အကံသု၊ ကုမာရေန ပေါသာပိတောတိ ကောမာရဘစ္စောတိ နာမံ အကံသု။

သော အတ္တနော သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကကာလေ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ ဝေဇ္ဇသိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဗိမ္ဗိသာရရညော သန္တိကာ သက္ကာရံ လဘိတွာ စဏ္ဍပဇ္ဇောတဿ ရညော ရောဂံ ဖာသုကံ အကာသိ။ သော တဿ ပဉ္စ တဏ္ဍုလသကဋသတာနိ သောဠသ ကဟာပဏသဟဿာနိ ဒုဿသဟဿပရိဝါရံ[1] အနဂ္ဃံ သိဝေယျကံ[2] ဒုဿယုဂဉ္စ ပေသေသိ။ တသ္မိံ သမယေ သတ္ထာ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဂိဇ္ဈကူဋေ ပဗ္ဗတေ ဝိဟရတိ။ ဇီဝကော သတ္ထု ဥဿန္နဓာတုကေ ကာယေ ဝိရေစနံ ဒတွာ ဘေသဇ္ဇံ ကရောန္တော “စတ္တာရော ပစ္စယာ မမ သန္တကာဝ ဟောန္တူ”တိ သတ္ထာရံ အတ္တနော ဝိဟာရေ ဝသာပေတွာ သတ္ထု ဘေသဇ္ဇံ ကတွာ တံ ဒုဿယုဂံ ဥပနေတွာ “ဣဒံ ဘန္တေ တုမှေယေဝ ပရိဘောဂံ ကရောထာ”တိ ဝတွာ တေန သဒ္ဓိံ လဒ္ဓံ ဒုဿသဟဿံ[3] ဘိက္ခုသံဃဿ အဒါသိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရေန ပန ဇီဝကဝတ္ထု ခန္ဓကေ[4] အာဂတမေဝ။ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဇီဝကံ ကောမာရဘစ္စံ ပုဂ္ဂလပ္ပသန္နာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## နကုလပိတုဂဟပတိဝတ္ထု

၂၅၇။ ဒသမေ **ဝိဿာသကာန**န္တိ ဝိဿာသိကကထံ ကထေန္တာနံ ဥပါသကာနံ အန္တရေ နကုလပိတာ ဂဟပတိ အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ သော ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တော သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသကံ ဝိဿာသကာနံ[5] အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သော ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဘဂ္ဂရဋ္ဌေ သုသုမာရဂိရိနဂရေ[6] သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သတ္ထာပိ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော စာရိကံ စရမာနော တံ နဂရံ ပတွာ ဘေသကဠာဝနေ ဝိဟရတိ။ အထာယံ နကုလပိတာ ဂဟပတိ သုသုမာရဂိရိဝါသီဟိ သဒ္ဓိံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဌမဒဿနေနေဝ သော စ ဘရိယာ စဿ ဒသဗလံ “အယံ အမှာကံ ပုတ္တော”တိ သညံ ပဋ္ဌပေတွာ

၁-ရူပသဟဿပရိဝါရံ (သီ) ၂-သီဝေယျကံ (သီ) ၃-ရူပသဟဿံ (သီ)
၄-ဝိ ၃-၃၇၇-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ဝိဿာသိကာနံ (သီ၊ သျာ)
၆-သုံသုမာရဂိရိနဂရေ (သီ၊ သျာ)၊ သံသုမာရဂိရိနဂရေ (က)

ubhopi Satthu pādesu nipatitvā “tāta tvaṁ ettakaṁ kālaṁ amhe chaḍḍetvā kahaṁ vicarasī”ti āhaṁsu. Ayaṁ kira Nakulapitā gahapati pubbe pañca jātisatāni Dasabalassa pitā ahosi, pañca jātisatāni cūḷapitā, pañca jātisatāni mahāpitā, pañca jātisatāni mātulo, Nakulamātāpi pañca jātisatāni mātā ahosi, pañca jātisatāni cūḷamātā, pañca jātisatāni mahāmātā, pañca jātisatāni pitucchā. Iti dīgharattaṁ anugatasinehattā Dasabalaṁ disvāva “putto”ti saññaṁ katvā saṇṭhātuṁ nāsakkhiṁsu. Satthā yāva tesaṁ cittaṁ saññattiṁ na gacchati, tāva “apethā”ti nāvoca. Atha nesaṁ yathāmaneneva satiṁ paṭilabhitvā majjhattabhūtānaṁ āsayaṁ ñatvā dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne ubhopi sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu.

Satthā aparabhāge tesaṁ mahallakakāle puna taṁ nagaraṁ agamāsi. Te “Satthā āgato”ti sutvā Satthu santikaṁ gantvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā svātanāya nimantetvā punadivase attano nivesane Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nānaggarasehi parivisitvā Satthāraṁ katabhattakiccaṁ upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinno kho Nakulapitā gahapati Bhagavantaṁ etadavoca, “yato me bhante Nakulamātā gahapatānī daharasseva daharā ānītā, nābhijānāmi Nakulamātaraṁ gahapatāniṁ manasāpi aticaritā[1], kuto pana kāyena? Iccheyyāma mayaṁ bhante diṭṭhe ceva dhamme aññamaññaṁ passituṁ abhisamparāyañca aññamaññaṁ passitun”ti. Nakulamātāpi kho gahapatānī Bhagavantaṁ etadavoca “yato ahaṁ bhante Nakulapituno gahapatissa daharasseva daharā ānītā, nābhijānāmi Nakulapitaraṁ gahapatiṁ manasāpi aticaritā, kuto pana kāyena? Iccheyyāma mayaṁ bhante diṭṭhe c’eva dhamme aññamaññaṁ passituṁ abhisamparāyañca aññamaññaṁ passitun”ti. Atha aparabhāge Satthā Jetavane nisīditvā upāsake paṭipāṭiyā ṭhānantaresu ṭhapento imaṁ imesaṁ dvinnampi kathaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā Nakulapitaraṁ gahapatiṁ vissāsakānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

Dasasuttapaṭimaṇḍitāya upāsakapāḷiyā vaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Aticarittā (Sī)



ဥဘောပိ သတ္ထု ပါဒေသု နိပတိတွာ “တာတ တွံ ဧတ္တကံ ကာလံ အမှေ ဆဍ္ဍေတွာ ကဟံ ဝိစရသီ”တိ အာဟံသု။ အယံ ကိရ နကုလပိတာ ဂဟပတိ ပုဗ္ဗေ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ ဒသဗလဿ ပိတာ အဟောသိ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ စူဠပိတာ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မဟာပိတာ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မာတုလော၊ နကုလမာတာပိ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မာတာ အဟောသိ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ စူဠမာတာ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မဟာမာတာ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ ပိတုစ္ဆာ။ ဣတိ ဒီဃရတ္တံ အနုဂတသိနေဟတ္တာ ဒသဗလံ ဒိသွာဝ “ပုတ္တော”တိ သညံ ကတွာ သဏ္ဌာတုံ နာသက္ခိံသု။ သတ္ထာ ယာဝ တေသံ စိတ္တံ သညတ္တိံ န ဂစ္ဆတိ၊ တာဝ “အပေထာ”တိ နာဝေါစ။ အထ နေသံ ယထာမနေနေဝ သတိံ ပဋိလဘိတွာ မဇ္ဈတ္တဘူတာနံ အာသယံ ဉတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဥဘောပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။

သတ္ထာ အပရဘာဂေ တေသံ မဟလ္လကကာလေ ပုန တံ နဂရံ အဂမာသိ။ တေ “သတ္ထာ အာဂတော”တိ သုတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ သွာတနာယ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ အတ္တနော နိဝေသနေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နာနဂ္ဂရသေဟိ ပရိဝိသိတွာ သတ္ထာရံ ကတဘတ္တကိစ္စံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ ဧကမန္တံ နိသိန္နော ခေါ နကုလပိတာ ဂဟပတိ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ “ယတော မေ ဘန္တေ နကုလမာတာ ဂဟပတာနီ ဒဟရဿေဝ ဒဟရာ အာနီတာ၊ နာဘိဇာနာမိ နကုလမာတရံ ဂဟပတာနိံ မနသာပိ အတိစရိတာ[1]၊ ကုတော ပန ကာယေန။ ဣစ္ဆေယျာမ မယံ ဘန္တေ ဒိဋ္ဌေ စေဝ ဓမ္မေ အညမညံ ပဿိတုံ အဘိသမ္ပရာယဉ္စ အညမညံ ပဿိတု”န္တိ။ နကုလမာတာပိ ခေါ ဂဟပတာနီ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ “ယတော အဟံ ဘန္တေ နကုလပိတုနော ဂဟပတိဿ ဒဟရဿေဝ ဒဟရာ အာနီတာ၊ နာဘိဇာနာမိ နကုလပိတရံ ဂဟပတိံ မနသာပိ အတိစရိတာ၊ ကုတော ပန ကာယေန။ ဣစ္ဆေယျာမ မယံ ဘန္တေ ဒိဋ္ဌေ စေဝ ဓမ္မေ အညမညံ ပဿိတုံ အဘိသမ္ပရာယဉ္စ အညမညံ ပဿိတု”န္တိ။ အထ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသီဒိတွာ ဥပါသကေ ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော ဣမံ ဣမေသံ ဒွိန္နမ္ပိ ကထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ နကုလပိတရံ ဂဟပတိံ ဝိဿာသကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

ဒသသုတ္တပဋိမဏ္ဍိတာယ ဥပါသကပါဠိယာ ဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

---

၁-အတိစရိတ္တာ (သီ)

## 14. Etadaggavagga 7. Sattamavagga

### Sujātāvatthu

258. Upāsikāpāḷiyā paṭhame **paṭhamaṁ saraṇaṁ gacchantīnan**ti sabbapaṭhamaṁ saraṇesu patiṭṭhitānaṁ upāsikānaṁ Sujātā nāma Seniyadhītā[1] aggāti dasseti. Sāpi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbattā aparabhāge Satthu dhammakathaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ upāsikaṁ paṭhamaṁ saraṇaṁ gacchantīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikāraṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā amhākaṁ Satthu nibbattito puretarameva Uruvelāyaṁ Senānigame Seniyakuṭumbikassa[2] gehe nibbattitvā vayappattā ekasmiṁ nigrodhamūle patthanaṁ akāsi "sace samajātikaṁ kulagharaṁ gantvā paṭhamagabbhe puttaṁ labhissāmi, anusaṁvaccharaṁ balikammaṁ karissāmī"ti. Tassā sā patthanā samijjhi.

Sā mahāsattassa dukkarakārikaṁ karontassa chaṭṭhe vasse paripuṇṇe Visākhapuṇṇamadivase "pātova balikammaṁ karissāmī"ti rattiyā paccūsasamayaṁ paccuṭṭhāya dhenuyo duhāpesi. Vacchakā dhenūnaṁ thanamūlaṁ na āgamaṁsu, thanamūle navabhājanamhi[3] upanītamatte attanova dhammatāya khīradhārā patiṁsu. Taṁ acchariyaṁ disvā Sujātā sahattheneva khīraṁ gaṇhitvā navabhājane pakkhipitvā sahattheneva aggiṁ katvā pacituṁ[4] ārabhi. Tasmiṁ pāyāse paccamāne mahantamahantā pubbuḷā[5] uṭṭhahitvā dakkhiṇāvattā hutvā sañcaranti, ekaphusitampi bahi na niggacchati. Mahābrahmā chattaṁ dhāresi, cattāro lokapālā khaggahatthā ārakkhaṁ gaṇhiṁsu, Sakko alātāni samānento aggiṁ jālesi. Devatā catūsu dīpesu ojaṁ saṁharitvā tattha pakkhipiṁsu. Sujātā ekadivaseyeva imāni acchariyāni disvā Puṇṇādāsiṁ āmantesi "amma Puṇṇe ajja amhākaṁ devatā ativiya pasannā, mayā ettakaṁ kālaṁ evarūpaṁ acchariyaṁ nāma na diṭṭhapubbaṁ, vegena gantvā devaṭṭhānaṁ paṭijaggāhī"ti. Sā "sādhu ayye"ti tassā vacanaṁ sampaṭicchitvā turitaturitā rukkhamūlaṁ agamāsi.

---

1. Sujātā senānīdhītā (Sī) 2. Senānīnigame senānīkuṭumbikassa (Sī)
3. Agamaṁsu, thanamūlena ca bhojanamhi (Sī)
4. Pacitukāmā (Ka) 5. Bubbuḷā (Sī), pupphuḷā (Ka)



## ၁၄-ဧတဒဂ္ဂဝဂ္ဂ ၇-သတ္တမဝဂ္ဂ

### သုဇာတာဝတ္ထု

၂၅၈။ ဥပါသိကာပါဠိယာ ပဌမေ **ပဌမံ သရဏံ ဂစ္ဆန္တီနန္တိ** သဗ္ဗပဌမံ သရဏေသု ပတိဋ္ဌိတာနံ ဥပါသိကာနံ သုဇာတာ နာမ သေနိယဓီတာ[1] အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ သာပိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တာ အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသိကံ ပဌမံ သရဏံ ဂစ္ဆန္တီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ အမှာကံ သတ္ထု နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ ဥရုဝေလာယံ သေနာနိဂမေ သေနိယကုဋုမ္ဗိကဿ[2] ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ ဧကသ္မိံ နိဂြောဓမူလေ ပတ္ထနံ အကာသိ "သစေ သမဇာတိကံ ကုလဃရံ ဂန္တွာ ပဌမဂဗ္ဘေ ပုတ္တံ လဘိဿာမိ၊ အနုသံဝစ္ဆရံ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမီ"တိ။ တဿာ သာ ပတ္ထနာ သမိဇ္ဈိ။

သာ မဟာသတ္တဿ ဒုက္ကရကာရိကံ ကရောန္တဿ ဆဋ္ဌေ ဝဿေ ပရိပုဏ္ဏေ ဝိသာခပုဏ္ဏမဒိဝသေ "ပါတောဝ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမီ"တိ ရတ္တိယာ ပစ္စူသသမယံ ပစ္စုဋ္ဌာယ ဓေနုယော ဒုဟာပေသိ။ ဝစ္ဆကာ ဓေနူနံ ထနမူလံ န အာဂမံသု၊ ထနမူလေ နဝဘာဇနမှိ[3] ဥပနီတမတ္တေ အတ္တနောဝ ဓမ္မတာယ ခီရဓာရာ ပတိံသု။ တံ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ သုဇာတာ သဟတ္ထေနေဝ ခီရံ ဂဏှိတွာ နဝဘာဇနေ ပက္ခိပိတွာ သဟတ္ထေနေဝ အဂ္ဂိံ ကတွာ ပစိတုံ[4] အာရဘိ။ တသ္မိံ ပါယာသေ ပစ္စမာနေ မဟန္တမဟန္တာ ပုဗ္ဗုဠာ[5] ဥဋ္ဌဟိတွာ ဒက္ခိဏာဝတ္တာ ဟုတွာ သဉ္စရန္တိ၊ ဧကဖုသိတမ္ပိ ဗဟိ န နိဂ္ဂစ္ဆတိ။ မဟာဗြဟ္မာ ဆတ္တံ ဓာရေသိ၊ စတ္တာရော လောကပါလာ ခဂ္ဂဟတ္ထာ အာရက္ခံ ဂဏှိံသု၊ သက္ကော အလာတာနိ သမာနေန္တော အဂ္ဂိံ ဇာလေသိ။ ဒေဝတာ စတူသု ဒီပေသု ဩဇံ သံဟရိတွာ တတ္ထ ပက္ခိပိံသု။ သုဇာတာ ဧကဒိဝသေယေဝ ဣမာနိ အစ္ဆရိယာနိ ဒိသွာ ပုဏ္ဏာဒါသိံ အာမန္တေသိ "အမ္မ ပုဏ္ဏေ အဇ္ဇ အမှာကံ ဒေဝတာ အတိဝိယ ပသန္နာ၊ မယာ ဧတ္တကံ ကာလံ ဧဝရူပံ အစ္ဆရိယံ နာမ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ၊ ဝေဂေန ဂန္တွာ ဒေဝဋ္ဌာနံ ပဋိဇဂ္ဂါဟီ"တိ။ သာ "သာဓု အယျေ"တိ တဿာ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တုရိတတုရိတာ ရုက္ခမူလံ အဂမာသိ။

---

၁-သုဇာတာ သေနာနီဓီတာ (သီ) ၂-သေနာနီနိဂမေ သေနာနီကုဋုမ္ဗိကဿ (သီ)
၃-အဂမံသု၊ ထနမူလေန စ ဘောဇနမှိ (သီ) ၄-ပစိတုကာမာ (က)
၅-ဗုဗ္ဗုဠာ (သီ)၊ ပုပ္ဖုဠာ (က)

Bodhisattopi kho bhikkhācārakālaṁ āgamayamāno pātova gantvā rukkhamūle nisīdi. Rukkhamūlaṁ sodhanatthāya gatā Puṇṇā āgantvā Sujātāya ārocesi “devatā rukkhamūle nisinnā”ti. Sujātā “sace je saccaṁ bhaṇasi, adāsiṁ karomī”ti vatvā sabbapasādhanaṁ pasādhetvā satasahassagghanake suvaṇṇathāle pāyāsaṁ vaḍḍhetvā aparāya suvaṇṇapātiyā pidahitvā setavatthena sampaliveṭhetvā samantā gandhadāmamālādāmāni osāretvā ukkhipitvā gantvā mahāpurisaṁ disvā balavapītiṁ uppādetvā diṭṭhaṭṭhānato paṭṭhāya oṇatoṇatā gantvā sīsato thālaṁ otāretvā vivaritvā saheva pātiyā pāyāsaṁ mahāpurisassa hatthe ṭhapetvā vanditvā “yathā mayhaṁ manoratho nipphanno, evaṁ tumhākampi nipphajjatū”ti vatvā pakkāmi. Bodhisatto Nerañjarāya nadiyā tīraṁ gantvā suvaṇṇathālaṁ tīre ṭhapetvā nhatvā paccuttaritvā ekūnapaṇṇāsa piṇḍe karonto pāyāsaṁ paribhuñjitvā suvaṇṇapātiṁ nadiyā sampavāhetvā anukkamena Bodhimaṇḍaṁ āruyha sabbaññutaṁ patvā sattasattāhaṁ Bodhimaṇḍe[1] atikkamitvā Isipatane migadāye pavattitavaradhammacakko Sujātāya puttassa Yasadārakassa upanissayaṁ disvā gantvā aññatarasmiṁ rukkhamūle nisīdi.

Yasopi kulaputto rattibhāgasamanantare vivaṭaṁ itthāgāraṁ disvā sañjātasaṁvego “upaddutaṁ vata bho, upasaṭṭhaṁ vata bho”ti vatvā nivesanato nikkhamitvāva bahinagare Satthu santikaṁ gantvā dhammadesanaṁ sutvā tīṇi maggaphalāni paṭivijjhi. Athassa pitā padānupadikaṁ gantvā[2] Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā Yasassa pavattiṁ pucchi. Satthā Yasaṁ kulaputtaṁ paṭicchādetvā dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne so seṭṭhigahapati sotāpattiphale patiṭṭhāsi, Yaso arahattaphalaṁ pāpuṇi. Taṁ Bhagavā “ehi bhikkhū”ti āha, tāvadevassa gihiliṅgaṁ antaradhāyi, iddhimayapattacīvaradharo ahosi. Pitāpissa Satthāraṁ nimantesi. Satthā Yasaṁ kulaputtaṁ pacchāsamaṇaṁ katvā tassa gharaṁ gantvā katabhattakicco dhammaṁ desesi, desanāpariyosāne Yasassa mātā Sujātā, purāṇadutiyikā ca sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu. Taṁdivasaṁ ayaṁ Sujātā tevācikasaraṇe patiṭṭhāsi saddhiṁ suṇisāya. Ayamettha

1. Bodhipallaṅke (Sī) 2. Āgantvā (Sī)



ဗောဓိသတ္တောပိ ခေါ ဘိက္ခာစာရကာလံ အာဂမယမာနော ပါတောဝ ဂန္တွာ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။ ရုက္ခမူလံ သောဓနတ္ထာယ ဂတာ ပုဏ္ဏာ အာဂန္တွာ သုဇာတာယ အာရောစေသိ “ဒေဝတာ ရုက္ခမူလေ နိသိန္နာ”တိ။ သုဇာတာ “သစေ ဇေ သစ္စံ ဘဏသိ၊ အဒါသိံ ကရောမီ”တိ ဝတွာ သဗ္ဗပသာဓနံ ပသာဓေတွာ သတသဟဿဂ္ဃနကေ သုဝဏ္ဏထာလေ ပါယာသံ ဝဍ္ဎေတွာ အပရာယ သုဝဏ္ဏပါတိယာ ပိဒဟိတွာ သေတဝတ္ထေန သမ္ပလိဝေဌေတွာ သမန္တာ ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမာနိ ဩသာရေတွာ ဥက္ခိပိတွာ ဂန္တွာ မဟာပုရိသံ ဒိသွာ ဗလဝပီတိံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ ဩဏတောဏတာ ဂန္တွာ သီသတော ထာလံ ဩတာရေတွာ ဝိဝရိတွာ သဟေဝ ပါတိယာ ပါယာသံ မဟာပုရိသဿ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ ဝန္ဒိတွာ “ယထာ မယှံ မနောရထော နိပ္ဖန္နော၊ ဧဝံ တုမှာကမ္ပိ နိပ္ဖဇ္ဇတူ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ ဗောဓိသတ္တော နေရဉ္ဇရာယ နဒိယာ တီရံ ဂန္တွာ သုဝဏ္ဏထာလံ တီရေ ဌပေတွာ နှတွာ ပစ္စုတ္တရိတွာ ဧကူနပဏ္ဏာသ ပိဏ္ဍေ ကရောန္တော ပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ သုဝဏ္ဏပါတိံ နဒိယာ သမ္ပဝါဟေတွာ အနုက္ကမေန ဗောဓိမဏ္ဍံ အာရုယှ သဗ္ဗညုတံ ပတွာ သတ္တသတ္တာဟံ ဗောဓိမဏ္ဍေ[1] အတိက္ကမိတွာ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော သုဇာတာယ ပုတ္တဿ ယသဒါရကဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ ဂန္တွာ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။

ယသောပိ ကုလပုတ္တော ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ ဝိဝဋံ ဣတ္ထာဂါရံ ဒိသွာ သဉ္ဇာတသံဝေဂေါ “ဥပဒ္ဒုတံ ဝတ ဘော, ဥပသဋ္ဌံ ဝတ ဘော”တိ ဝတွာ နိဝေသနတော နိက္ခမိတွာဝ ဗဟိနဂရေ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ တီဏိ မဂ္ဂဖလာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ အထဿ ပိတာ ပဒါနုပဒိကံ ဂန္တွာ[2] ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ယသဿ ပဝတ္တိံ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ ယသံ ကုလပုတ္တံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သော သေဋ္ဌိဂဟပတိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ၊ ယသော အရဟတ္တဖလံ ပါပုဏိ။ တံ ဘဂဝါ “ဧဟိ ဘိက္ခူ”တိ အာဟ၊ တာဝဒေဝဿ ဂိဟိလိင်္ဂံ အန္တရဓာယိ၊ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရော အဟောသိ။ ပိတာပိဿ သတ္ထာရံ နိမန္တေသိ။ သတ္ထာ ယသံ ကုလပုတ္တံ ပစ္ဆာသမဏံ ကတွာ တဿ ဃရံ ဂန္တွာ ကတဘတ္တကိစ္စော ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ယသဿ မာတာ သုဇာတာ, ပုရာဏဒုတိယိကာ စ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ တံဒိဝသံ အယံ သုဇာတာ တေဝါစိကသရဏေ ပတိဋ္ဌာသိ သဒ္ဓိံ သုဏိသာယ။ အယမေတ္ထ

၁-ဗောဓိပလ္လင်္ကေ (သီ) ၂-အာဂန္တွာ (သီ)

saṅkhepo, vitthārato panetaṁ vatthu Khandhake[1] āgatameva. Satthā aparabhāge paṭipāṭiyā upāsikāyo ṭhānantaresu ṭhapento imaṁ upāsikaṁ paṭhamaṁ saraṇaṁ gacchantīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Visākhāvatthu

259. Dutiye **dāyikānan**ti dānābhiratānaṁ[2] upāsikānaṁ Visākhā Migāramātā aggāti dasseti. Sā kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbattā aparabhāge Satthu dhammadesanaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ upāsikaṁ dāyikānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā Kassapabuddhakāle Kikissa Kāsirañño gehe sattannaṁ bhaginīnaṁ sabbakaniṭṭhā hutvā nibbatti. Tadā kira—

Samaṇī Samaṇaguttā ca, Bhikkhunī Bhikkhudāyikā[3].
Dhammā ceva Sudhammā ca, Saṁghadāsī ca sattamāti[4].

Imā satta bhaginiyo ahesuṁ. Tā etarahi—

Khemā Uppalavaṇṇā ca, Paṭācārā ca Gotamī.
Dhammadinnā Mahāmāyā, Visākhā ceva sattamīti—

evaṁnāmā hutvā nibbattā. Tatrāyaṁ Saṁghadāsī ekaṁ Buddhantaraṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Aṅgaraṭṭhe Bhaddiyanagare Meṇḍakaseṭṭhiputtassa Dhanañcayaseṭṭhino[5] aggamahesiyā Sumanadeviyā nāma kucchismiṁ nibbatti, **Visākhā**tissā nāmaṁ akaṁsu. Tassā sattavassikakāle Dasabalo Selabrāhmaṇassa ca aññesañca bodhaneyyabandhavānaṁ upanissayasampattiṁ disvā mahābhikkhusaṁghaparivāro cārikaṁ caramāno tasmiṁ raṭṭhe taṁ nagaraṁ pāpuṇi.

Tasmiṁ ca samaye Meṇḍako gahapati tasmiṁ nagare pañcannaṁ mahāpuññānaṁ jeṭṭhako hutvā seṭṭhiṭṭhānaṁ kāresi. **Pañca mahāpuññā** nāma Meṇḍako seṭṭhi, Candapadumā nāma tasseva aggamahesī, tassa ca putto Dhanañcayo nāma, tassa bhariyā Sumanadevī nāma, Meṇḍakaseṭṭhissa

1. Vi 3. 21 piṭṭhe. 2. Dānābhiratīnaṁ (Syā, Ka) 3. Bhikkhudāsikā (Syā)
4. Sattimāti (Sī) 5. Dhanañjayaseṭṭhino (Sī)



သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပနေတံ ဝတ္ထု ခန္ဓကေ[၁] အာဂတမေဝ။ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ပဋိပါဋိယာ ဥပါသိကာယော ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော ဣမံ ဥပါသိကံ ပဌမံ သရဏံ ဂစ္ဆန္တီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ဝိသာခါဝတ္ထု

၂၅၉။ ဒုတိယေ **ဒါယိကာန**န္တိ ဒါနာဘိရတာနံ[၂] ဥပါသိကာနံ ဝိသာခါ မိဂါရမာတာ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တာ အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသိကံ ဒါယိကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ကိကိဿ ကာသိရညော ဂေဟေ သတ္တန္နံ ဘဂိနီနံ သဗ္ဗကနိဋ္ဌာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဒါ ကိရ—

သမဏီ သမဏဂုတ္တာ စ၊ ဘိက္ခုနီ ဘိက္ခုဒါယိကာ[၃]။
ဓမ္မာ စေဝ သုဓမ္မာ စ၊ သံဃဒါသီ စ သတ္တမာတိ[၄]။

ဣမာ သတ္တ ဘဂိနိယော အဟေသုံ။ တာ ဧတရဟိ—

ခေမာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ စ၊ ပဋာစာရာ စ ဂေါတမီ။
ဓမ္မဒိန္နာ မဟာမာယာ၊ ဝိသာခါ စေဝ သတ္တမီတိ—

ဧဝံနာမာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ။ တတြာယံ သံဃဒါသီ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ အင်္ဂရဋ္ဌေ ဘဒ္ဒိယနဂရေ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိပုတ္တဿ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော[၅] အဂ္ဂမဟေသိယာ သုမနဒေဝိယာ နာမ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ **ဝိသာခါ**တိဿာ နာမံ အကံသု။ တဿာ သတ္တဝဿိကကာလေ ဒသဗလော သေလဗြာဟ္မဏဿ စ အညေသဉ္စ ဗောဓနေယျဗန္ဓဝါနံ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော စာရိကံ စရမာနော တသ္မိံ ရဋ္ဌေ တံ နဂရံ ပါပုဏိ။

တသ္မိံ စ သမယေ မေဏ္ဍကော ဂဟပတိ တသ္မိံ နဂရေ ပဉ္စန္နံ မဟာပုညာနံ ဇေဋ္ဌကော ဟုတွာ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ကာရေသိ။ **ပဉ္စ မဟာပုညာ** နာမ မေဏ္ဍကော သေဋ္ဌိ၊ စန္ဒပဒုမာ နာမ တဿေဝ အဂ္ဂမဟေသီ၊ တဿ စ ပုတ္တော ဓနဉ္စယော နာမ၊ တဿ ဘရိယာ သုမနဒေဝီ နာမ၊ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိဿ

၁-ဝိ ၃-၂၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒါနာဘိရတီနံ (သျာ၊ က) ၃-ဘိက္ခုဒါသိကာ (သျာ)
၄-သတ္တိမာတိ (သီ) ၅-ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော (သီ)

dāso Puṇṇo nāmāti. Na kevalañca Meṇḍakaseṭṭhiyeva, Bimbisāramahārājassa pana āṇāpavattiṭṭhāne **pañca amitabhogā** nāma ahesuṁ Jotiko Jaṭilo Meṇḍako Puṇṇo Kākavaliyoti. Tesu ayaṁ Meṇḍakaseṭṭhi Dasabalassa attano nagaraṁ sampattabhāvaṁ sutvā puttassa Dhanañcayaseṭṭhino dhītaraṁ Visākhādārikaṁ pakkositvā evamāha "amma tuyhampi maṅgalaṁ amhākampi maṅgalaṁ, tava paricārikāhi[1] pañcadārikā satehi saddhiṁ pañca rathasatāni āruyha pañcahi dāsisatehi parivutā Dasabalassa paccuggamanaṁ karohī"ti. Sā pitāmahassa vacanaṁ sutvā tathā akāsi. Kāraṇākāraṇesu pana kusalattā yāvatikā yānassa bhūmi, yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikāva Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Athassā caritavasena Satthā dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne pañcahi dārikāsatehi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Meṇḍakaseṭṭhipi kho Satthu santikaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, atha Satthā tassapi caritavasena dhammaṁ desesi. So desanāpariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhāya Satthāraṁ svātanāya nimantetvā punadivase attano nivesane paṇītena khādanīyena bhojanīyena Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ parivisitvā etenupāyena aḍḍhamāsaṁ mahādānaṁ adāsi. Satthā Bhaddiyanagare yathābhirantaṁ viharitvā pakkāmi.

Ito paraṁ aññaṁ kathāmaggaṁ vissajjetvā Visākhāya uppattikathāva kathetabbā. Sāvatthiyañhi Kosalarājā Bimbisārassa santikaṁ pesesi "mama āṇāpavattiṭṭhāne amitabhogavindanakulaṁ nāma natthi, amhākaṁ amitabhogavindanakulaṁ pesetū"ti. Rājā amaccehi saddhiṁ mantesi. Amaccā "mahākulaṁ pesetuṁ na sakkā, ekaṁ pana seṭṭhiputtaṁ pesessāmā"ti Meṇḍakaseṭṭhino puttaṁ Dhanañcayaseṭṭhiṁ āyāciṁsu[2]. Rājā tesaṁ vacanaṁ sutvā taṁ pesesi. Atha naṁ Kosalarājā Sāvatthito sattayojanamatthake Sāketanagare seṭṭhiṭṭhānaṁ datvā vāsesi.

Sāvatthiyañca Migāraseṭṭhino putto Puṇṇavaḍḍhanakumāro nāma vayappatto ahosi. Athassa pitā "putto me vayappatto, gharāvāsenassa

1. Paricārikehi (Ka) 2. Ārocayiṁsu (Sī)



ဒါသော ပုဏ္ဏော နာမာတိ။ န ကေဝလဉ္စ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိယေဝ၊ ဗိမ္ဗိသာရမဟာရာဇဿ ပန အာဏာပဝတ္တိဋ္ဌာနေ **ပဉ္စ အမိတဘောဂါ** နာမ အဟေသုံ ဇောတိကော ဇဋိလော မေဏ္ဍကော ပုဏ္ဏော ကာကဝလိယောတိ။ တေသု အယံ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိ ဒသဗလဿ အတ္တနော နဂရံ သမ္ပတ္တဘာဝံ သုတွာ ပုတ္တဿ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော ဓီတရံ ဝိသာခါဒါရိကံ ပက္ကောသိတွာ ဧဝမာဟ “အမ္မ တုယှမ္ပိ မင်္ဂလံ အမှာကမ္ပိ မင်္ဂလံ၊ တဝ ပရိစာရိကာဟိ[1] ပဉ္စဒါရိကာသတေဟိ သဒ္ဓိံ ပဉ္စ ရထသတာနိ အာရုယှ ပဉ္စဟိ ဒါသိသတေဟိ ပရိဝုတာ ဒသဗလဿ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကရောဟီ”တိ။ သာ ပိတာမဟဿ ဝစနံ သုတွာ တထာ အကာသိ။ ကာရဏာကာရဏေသု ပန ကုသလတ္တာ ယာဝတိကာ ယာနဿ ဘူမိ၊ ယာနေန ဂန္တွာ ယာနာ ပစ္စောရောဟိတွာ ပတ္တိကာဝ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထဿာ စရိတဝသေန သတ္ထာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပဉ္စဟိ ဒါရိကာသတေဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိပိ ခေါ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ၊ အထ သတ္ထာ တဿပိ စရိတဝသေန ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သော ဒေသနာပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ သတ္ထာရံ သွာတနာယ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ အတ္တနော နိဝေသနေ ပဏီတေန ခါဒနီယေန ဘောဇနီယေန ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဝိသိတွာ ဧတေနုပါယေန အဍ္ဎမာသံ မဟာဒါနံ အဒါသိ။ သတ္ထာ ဘဒ္ဒိယနဂရေ ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရိတွာ ပက္ကာမိ။

ဣတော ပရံ အညံ ကထာမဂ္ဂံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဝိသာခါယ ဥပ္ပတ္တိကထာဝ ကထေတဗ္ဗာ။ သာဝတ္ထိယဉှိ ကောသလရာဇာ ဗိမ္ဗိသာရဿ သန္တိကံ ပေသေသိ “မမ အာဏာပဝတ္တိဋ္ဌာနေ အမိတဘောဂဝိန္ဒနကုလံ နာမ နတ္ထိ၊ အမှာကံ အမိတဘောဂဝိန္ဒနကုလံ ပေသေတူ”တိ။ ရာဇာ အမစ္စေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေသိ။ အမစ္စာ “မဟာကုလံ ပေသေတုံ န သက္ကာ၊ ဧကံ ပန သေဋ္ဌိပုတ္တံ ပေသေဿာမာ”တိ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိနော ပုတ္တံ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိံ အာယာစိံသု[2]။ ရာဇာ တေသံ ဝစနံ သုတွာ တံ ပေသေသိ။ အထ နံ ကောသလရာဇာ သာဝတ္ထိတော သတ္တယောဇနမတ္တကေ သာကေတနဂရေ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ဒတွာ ဝါသေသိ။

သာဝတ္ထိယဉ္စ မိဂါရသေဋ္ဌိနော ပုတ္တော ပုဏ္ဏဝဍ္ဎနကုမာရော နာမ ဝယပ္ပတ္တော အဟောသိ။ အထဿ ပိတာ “ပုတ္တော မေ ဝယပ္ပတ္တော၊ ဃရာဝါသေနဿ

၁-ပရိစာရိကေဟိ (က) ၂-အာရောစယိံသု (သီ)

ābandhanasamayo”ti ñatvā “amhākaṁ samānajātike kule dārikaṁ pariyesathā”ti kāraṇākāraṇakusale purise pesesi. Te Sāvatthiyaṁ attano rucitaṁ dārikaṁ adisvā Sāketaṁ agamaṁsu. Taṁdivasañca Visākhā attano samānavayehi pañcahi kumārikāsatehi parivāritā nakkhattakīḷanatthāya ekaṁ mahāgāmaṁ[1] agamāsi. Tepi purisā antonagare caritvā attano rucitaṁ dārikaṁ adisvā bahinagaradvāre aṭṭhaṁsu. Tasmiṁ samaye devo vassituṁ ārabhi. Atha tā Visākhāya saddhiṁ nikkhantā dārikā temanabhayena vegena sālaṁ pavisiṁsu. Te purisā tāsampi antare yathārucitaṁ dārikaṁ na passiṁsu. Tāsaṁ pana sabbapacchato Visākhā devaṁ vassantampi agaṇetvā aturitagamanena temayamānāva sālaṁ pāvisi. Te purisā taṁ disvā cintayiṁsu “rūpavatī tāva kaññā etaparamā[2] bhaveyya, rūpaṁ panetaṁ ekaccāya kāritapattaṁ[3] viya hoti, kathaṁ samuṭṭhāpetvā kathentā jānissāma madhuravacanā vā no vā”ti. Tato naṁ āhaṁsu “ativiya pariṇatavayā itthī viya yāsi ammā”ti[4]. Kiṁ disvā kathetha tātāti. Aññā tayā saddhiṁ kīḷanakumāriyo temanabhayena vegena āgantvā sālaṁ paviṭṭhā, tvaṁ pana mahallikā viya padavāraṁ atikkamma nāgacchasi, sāṭakassa temanabhāvampi na gaṇesi. Sace taṁ hatthī vā asso vā anubandheyya, kiṁ evamevaṁ kareyyāsīti. Tātā sāṭakā nāma na dullabhā, sulabhā mayhaṁ kule sāṭakā. Vayappattā mātugāmā pana paṇiyabhaṇḍasadisā, hatthe vā pāde vā bhagge aṅgavikalaṁ mātugāmaṁ jigucchantā niṭṭhubhitvā gacchanti, tasmā saṇikaṁ āgatāmhīti.

Te cintayiṁsu “imāya sadisā imasmiṁ Jambudīpe itthī nāma natthi, yādisā rūpena, kathāyapi tādisāva. Kāraṇākāraṇaṁ ñatvā kathetī”ti tassā upari mālāguḷaṁ khipiṁsu. Atha Visākhā cintesi “ahaṁ pubbe apariggahitā, idāni pana pariggahitāmhī”ti vinītenākārena bhūmiyaṁ nisīdi. Atha naṁ tattheva sāṇiyā parikkhipiṁsu. Sā paṭicchannabhāvaṁ ñatvā dāsigaṇaparivutā gehaṁ agamāsi. Tepi Migārasetṭhino purisā tāya saddhiṁyeva Dhanañcayaseṭṭhissa santikaṁ agamaṁsu.

1. Mahāvāpiṁ (Sī, Syā)
2. Rūpavatī nāma aññāpi etaparamāva (Sī)
3. Karakapakkaṁ (Sī), kārikaṁ cakkaṁ(Syā)
4. Itthivaṇṇā viyasi ammāti (Sī, Syā)



အာဗန္ဓနသမယော”တိ ဉတွာ “အမှာကံ သမာနဇာတိကေ ကုလေ ဒါရိကံ ပရိယေသထာ”တိ ကာရဏာကာရဏကုသလေ ပုရိသေ ပေသေသိ။ တေ သာဝတ္ထိယံ အတ္တနော ရုစိတံ ဒါရိကံ အဒိသွာ သာကေတံ အဂမံသု။ တံဒိဝသဉ္စ ဝိသာခါ အတ္တနော သမာနဝယေဟိ ပဉ္စဟိ ကုမာရိကာသတေဟိ ပရိဝါရိတာ နက္ခတ္တကီဠနတ္ထာယ ဧကံ မဟာဂါမံ[၁] အဂမာသိ။ တေပိ ပုရိသာ အန္တောနဂရေ စရိတွာ အတ္တနော ရုစိတံ ဒါရိကံ အဒိသွာ ဗဟိနဂရဒွါရေ အဋ္ဌံသု။ တသ္မိံ သမယေ ဒေဝေါ ဝဿိတုံ အာရဘိ။ အထ တာ ဝိသာခါယ သဒ္ဓိံ နိက္ခန္တာ ဒါရိကာ တေမနဘယေန ဝေဂေန သာလံ ပဝိသိံသု။ တေ ပုရိသာ တာသမ္ပိ အန္တရေ ယထာရုစိတံ ဒါရိကံ န ပဿိံသု။ တာသံ ပန သဗ္ဗပစ္ဆတော ဝိသာခါ ဒေဝံ ဝဿန္တမ္ပိ အဂဏေတွာ အတုရိတဂမနေန တေမယမာနာဝ သာလံ ပါဝိသိ။ တေ ပုရိသာ တံ ဒိသွာ စိန္တယိံသု “ရူပဝတီ တာဝ ကညာ ဧတပရမာ[၂] ဘဝေယျ၊ ရူပံ ပနေတံ ဧကစ္စာယ ကာရိတပဋ္ဋံ[၃] ဝိယ ဟောတိ၊ ကထံ သမုဋ္ဌာပေတွာ ကထေန္တာ ဇာနိဿာမ မဓုရဝစနာ ဝါ နော ဝါ”တိ။ တတော နံ အာဟံသု “အတိဝိယ ပရိဏတဝယာ ဣတ္ထီ ဝိယ ယာသိ အမ္မာ”တိ[၄]။ ကိံ ဒိသွာ ကထေထ တာတာတိ။ အညာ တယာ သဒ္ဓိံ ကီဠနကုမာရိယော တေမနဘယေန ဝေဂေန အာဂန္တွာ သာလံ ပဝိဋ္ဌာ၊ တွံ ပန မဟလ္လိကာ ဝိယ ပဒဝါရံ အတိက္ကမ္မ နာဂစ္ဆသိ၊ သာဋကဿ တေမနဘာဝမ္ပိ န ဂဏေသိ။ သစေ တံ ဟတ္ထီ ဝါ အဿော ဝါ အနုဗန္ဓေယျ၊ ကိံ ဧဝမေဝံ ကရေယျာသီတိ။ တာတာ သာဋကာ နာမ န ဒုလ္လဘာ၊ သုလဘာ မယှံ ကုလေ သာဋကာ။ ဝယပ္ပတ္တာ မာတုဂါမာ ပန ပဏိယဘဏ္ဍသဒိသာ၊ ဟတ္ထေ ဝါ ပါဒေ ဝါ ဘဂ္ဂေ အင်္ဂဝိကလံ မာတုဂါမံ ဇိဂုစ္ဆန္တာ နိဋ္ဌုဘိတွာ ဂစ္ဆန္တိ၊ တသ္မာ သဏိကံ အာဂတာမှီတိ။

တေ စိန္တယိံသု “ဣမာယ သဒိသာ ဣမသ္မိံ ဇမ္ဗုဒီပေ ဣတ္ထီ နာမ နတ္ထိ၊ ယာဒိသာ ရူပေန၊ ကထာယပိ တာဒိသာဝ။ ကာရဏာကာရဏံ ဉတွာ ကထေတီ”တိ တဿာ ဥပရိ မာလာဂုဠံ ခိပိံသု။ အထ ဝိသာခါ စိန္တေသိ “အဟံ ပုဗ္ဗေ အပရိဂ္ဂဟိတာ၊ ဣဒါနိ ပန ပရိဂ္ဂဟိတာမှီ”တိ ဝိနီတေနာကာရေန ဘူမိယံ နိသီဒိ။ အထ နံ တတ္ထေဝ သာဏိယာ ပရိက္ခိပိံသု။ သာ ပဋိစ္ဆန္နဘာဝံ ဉတွာ ဒါသိဂဏပရိဝုတာ ဂေဟံ အဂမာသိ။ တေပိ မိဂါရသေဋ္ဌိနော ပုရိသာ တာယ သဒ္ဓိံယေဝ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ အဂမံသု။

၁-မဟာဝါပိံ (သီ၊ သျာ)
၂-ရူပဝတီ နာမ အညာပိ ဧတပရမာဝ (သီ)
၃-ကရကပက္ကံ (သီ)၊ ကာရိကံ စက္ကံ (သျာ)
၄-ဣတ္ထိဝဏ္ဏာ ဝိယသိ အမ္မာတိ (သီ၊ သျာ)

“Kataragāmavāsino tātā tumhe”ti pucchitā “Sāvatthinagare Migārasetthino purisamhā”ti vatvā “mayaṁ amhākaṁ seṭṭhinā tumhākaṁ gehe vayappattā dārikā atthīti sutvā pesitā”ti. Sādhu tātā, tumhākaṁ seṭṭhi kiñcāpi bhogena amhehi asadiso, jātiyā pana sadiso. Sabbākārasampanno nāma dullabho gacchatha tumhe seṭṭhissa amhehi sampaṭicchitabhāvaṁ ārocethāti.

Te tassa vacanaṁ sutvā Sāvatthiṁ gantvā Migārasetthissa tuṭṭhiṁ vaḍḍhiṁ ca pavedetvā “laddhā no sāmi Sākete Dhanañcayaseṭṭhissa gehe dārikā”ti āhaṁsu. Taṁ sutvā Migārasetthi “mahākulagehe kira no dārikā laddhā”ti tuṭṭhamānaso hutvā tāvadeva Dhanañcayaseṭṭhissa sāsanaṁ pahiṇi “idāneva dārikaṁ ānayissāma, kattabbakiccaṁ karontū”ti. Sopissa paṭisāsanaṁ pesesi “nayidaṁ amhākaṁ bhāriyaṁ, seṭṭhi pana attano kattabbakiccaṁ karotū”ti. So Kosalarañño santikaṁ gantvā ārocesi “deva ekā me maṅgalakiriyā atthi, dāsassa te Puṇṇavaḍḍhanassa Dhanañcayaseṭṭhino dhītaraṁ Visākhaṁ nāma dārikaṁ ānessāmi, Sāketagamanaṁ me anujānāthā”ti. Sādhu mahāseṭṭhi, kiṁ pana amhehipi āgantabbanti. Deva tumhādisānaṁ gamanaṁ laddhuṁ[1] sakkāti. Rājā[2] mahākulassa saṅgahaṁ kātukāmo “hotu seṭṭhi, āgamissāmī”ti sampaṭicchitvā Migārasetthinā saddhiṁ Sāketanagaraṁ agamāsi. Dhanañcayaseṭṭhi “Migārasetthi kira Kosalarājānaṁ gahetvā āgato”ti sutvā paccuggamanaṁ katvā rājānaṁ gahetvā attano nivesanaṁ agamāsi. Tāvadeva rañño ca rājabalassa ca Migārasetthino ca vasanaṭṭhānaṁ ceva mālāgandhabhattādīni ca sabbāni[3] paṭiyādesi. “Idaṁ imassa laddhuṁ vaṭṭati, idaṁ imassā”ti sabbaṁ attanāva jānāti. Te te janā cintayiṁsu “seṭṭhi amhākameva sakkāraṁ karotī”ti.

Athekadivasaṁ rājā Dhanañcayaseṭṭhissa sāsanaṁ pahiṇi “na sakkā seṭṭhinā[4] cirakālaṁ amhākaṁ bharaṇaposanaṁ kātuṁ, dārikāya gamanakālaṁ jānātū”ti. Sopi rañño sāsanaṁ pesesi “idāni vassakālo āgato, na sakkā catumāsaṁ vicarituṁ, tumhākaṁ balakāyassa yaṁ yaṁ

1. Kathaṁ laddhuṁ (Sī, Syā) 2. Mahārājā (Ka)
3. Mālāgandhavatthādīni ca (Sī) 4. Seṭṭhi (Ka)



“ကတရဂါမဝါသိနော တာတာ တုမှေ”တိ ပုစ္ဆိတာ “သာဝတ္ထိနဂရေ မိဂါရသေဋ္ဌိနော ပုရိသမှာ”တိ ဝတွာ “မယံ အမှာကံ သေဋ္ဌိနာ တုမှာကံ ဂေဟေ ဝယပ္ပတ္တာ ဒါရိကာ အတ္ထီတိ သုတွာ ပေသိတာ”တိ။ သာဓု တာတာ, တုမှာကံ သေဋ္ဌိ ကိဉ္စာပိ ဘောဂေန အမှေဟိ အသဒိသော၊ ဇာတိယာ ပန သဒိသော။ သဗ္ဗာကာရသမ္ပန္နော နာမ ဒုလ္လဘော၊ ဂစ္ဆထ တုမှေ သေဋ္ဌိဿ အမှေဟိ သမ္ပဋိစ္ဆိတဘာဝံ အာရောစေထာတိ။

တေ တဿ ဝစနံ သုတွာ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ မိဂါရသေဋ္ဌိဿ တုဋ္ဌိံ ဝဍ္ဎိံ စ ပဝေဒေတွာ “လဒ္ဓါ နော သာမိ သာကေတေ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိဿ ဂေဟေ ဒါရိကာ”တိ အာဟံသု။ တံ သုတွာ မိဂါရသေဋ္ဌိ “မဟာကုလဂေဟေ ကိရ နော ဒါရိကာ လဒ္ဓါ”တိ တုဋ္ဌမာနသော ဟုတွာ တာဝဒေဝ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိဿ သာသနံ ပဟိဏိ “ဣဒါနေဝ ဒါရိကံ အာနယိဿာမ၊ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ကရောန္တူ”တိ။ သောပိဿ ပဋိသာသနံ ပေသေသိ “နယိဒံ အမှာကံ ဘာရိယံ၊ သေဋ္ဌိ ပန အတ္တနော ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ကရောတူ”တိ။ သော ကောသလရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ အာရောစေသိ “ဒေဝ ဧကာ မေ မင်္ဂလကိရိယာ အတ္ထိ၊ ဒါသဿ တေ ပုဏ္ဏဝဍ္ဎနဿ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော ဓီတရံ ဝိသာခံ နာမ ဒါရိကံ အာနေဿာမိ၊ သာကေတဂမနံ မေ အနုဇာနာထာ”တိ။ သာဓု မဟာသေဋ္ဌိ, ကိံ ပန အမှေဟိပိ အာဂန္တဗ္ဗန္တိ။ ဒေဝ တုမှာဒိသာနံ ဂမနံ လဒ္ဓုံ[1] သက္ကာတိ။ ရာဇာ[2] မဟာကုလဿ သင်္ဂဟံ ကာတုကာမော “ဟောတု သေဋ္ဌိ, အာဂမိဿာမီ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ မိဂါရသေဋ္ဌိနာ သဒ္ဓိံ သာကေတနဂရံ အဂမာသိ။ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိ “မိဂါရသေဋ္ဌိ ကိရ ကောသလရာဇာနံ ဂဟေတွာ အာဂတော”တိ သုတွာ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ ရာဇာနံ ဂဟေတွာ အတ္တနော နိဝေသနံ အဂမာသိ။ တာဝဒေဝ ရညော စ ရာဇဗလဿ စ မိဂါရသေဋ္ဌိနော စ ဝသနဋ္ဌာနံ စေဝ မာလာဂန္ဓဘတ္တာဒီနိ စ သဗ္ဗာနိ[3] ပဋိယာဒေသိ။ “ဣဒံ ဣမဿ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဣဒံ ဣမဿာ”တိ သဗ္ဗံ အတ္တနာဝ ဇာနာတိ။ တေ တေ ဇနာ စိန္တယိံသု “သေဋ္ဌိ အမှာကမေဝ သက္ကာရံ ကရောတီ”တိ။

အထေကဒိဝသံ ရာဇာ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိဿ သာသနံ ပဟိဏိ “န သက္ကာ သေဋ္ဌိနာ[4] စိရကာလံ အမှာကံ ဘရဏပေါသနံ ကာတုံ၊ ဒါရိကာယ ဂမနကာလံ ဇာနာတူ”တိ။ သောပိ ရညော သာသနံ ပေသေသိ “ဣဒါနိ ဝဿကာလော အာဂတော၊ န သက္ကာ စတုမာသံ ဝိစရိတုံ၊ တုမှာကံ ဗလကာယဿ ယံ ယံ

၁-ကထံ လဒ္ဓုံ (သီ၊ သျာ) ၂-မဟာရာဇာ (က)
၃-မာလာဂန္ဓဝတ္ထာဒီနိ စ (သီ) ၄-သေဋ္ဌိ (က)

laddhuṁ vaṭṭati, sabbaṁ taṁ mama bhāro. Kevalaṁ devo mayā pesitakāle gacchatū"ti. Tato paṭṭhāya Sāketanagaraṁ niccanakkhattagāmo viya ahosi. Evaṁ tayo māsā atikkantā. Dhanañcayaseṭṭhino pana dhītāya mahālatāpasādhanaṁ na tāva niṭṭhaṁ gacchati. Athassa kammantādhiṭṭhāyakā āgantvā ārocayiṁsu "sesaṁ asantaṁ nāma natthi, balakāyassa pana bhattapacanadārūni nappahontī"ti. Gacchatha tātā, hatthisālā assasālā viyojetvā bhattaṁ pacathāti. Evaṁ pacantānampi aḍḍhamāso atikkanto. Tato puna ārocayiṁsu "dārūni sāmi nappahontī"ti. Tātā imasmiṁ kāle dārūni laddhuṁ na sakkā, dussakoṭṭhāgāraṁ pana vivaritvā thūlasāṭake[1] gahetvā vaṭṭiyo katvā telacāṭiyaṁ temetvā bhattaṁ pacathāti. Iminā niyāmena pacantānaṁ cattāro māsā pūrayiṁsu.

Tato Dhanañcayaseṭṭhi dhītuyā mahālatāpasādhanassa niṭṭhitabhāvaṁ ñatvā "sve dārikaṁ pesessāmī"ti dhītaraṁ samīpe nisīdāpetvā "amma patikule vasantiyā nāma imañcimañca ācāraṁ sikkhituṁ vaṭṭatī"ti ovādaṁ adāsi. Ayaṁ Migāraseṭṭhi anantaragabbhe nisinno[2] Dhanañcayaseṭṭhino ovādaṁ assosi. Sopi seṭṭhi dhītaraṁ evaṁ ovadi—

> Amma sasurakule vasantiyā nāma anto-aggi bahi na nīharitabbo, bahi-aggi anto na pavesetabbo, dadantasseva dātabbaṁ, adadantassa na dātabbaṁ, dadantassapi adadantassapi dātabbaṁ, sukhaṁ nisīditabbaṁ, sukhaṁ paribhuñjitabbaṁ, sukhaṁ nipajjitabbaṁ, aggi paricaritabbo, antodevatā namassitabbāti.

Imaṁ dasavidhaṁ ovādaṁ datvā punadivase sabbā seniyo sannipātetvā rājasenāya majjhe aṭṭha kuṭumbike pāṭibhoge gahetvā "sace me dhītu gataṭṭhāne doso uppajjati, tumhehi sodhetabbo"ti vatvā navakoṭi-agghanakena mahālatāpasādhanena dhītaraṁ pasādhetvā[3] nhānacuṇṇamūlaṁ catupaṇṇāsasakaṭasataṁ dhanaṁ[4] datvā dhītāya saddhiṁ nibaddhaṁ gamanacāriniyo[5] pañcasatā dāsiyo[6] pañca ājaññarathasatāni

1. Thūlathūle sāṭake (Sī)
2. Anantare gabbhe nipanno (Sī)
3. Pasādhāpetvā (Sī)
4. Catupaṇṇāsakoṭidhanaṁ (Ka)
5. Sahacāriniyo (Sī), paricāriniyo (Syā)
6. Rūpadāsiyo (Syā, Ka)



လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ သဗ္ဗံ တံ မမ ဘာရော။ ကေဝလံ ဒေဝေါ မယာ ပေသိတကာလေ ဂစ္ဆတူ"တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သာကေတနဂရံ နိစ္စနက္ခတ္တဂါမော ဝိယ အဟောသိ။ ဧဝံ တယော မာသာ အတိက္ကန္တာ။ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော ပန ဓီတာယ မဟာလတာပသာဓနံ န တာဝ နိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတိ။ အထဿ ကမ္မန္တာဓိဋ္ဌာယကာ အာဂန္တွာ အာရောစယိံသု "သေသံ အသန္တံ နာမ နတ္ထိ၊ ဗလကာယဿ ပန ဘတ္တပစနဒါရူနိ နပ္ပဟောန္တီ"တိ။ ဂစ္ဆထ တာတာ, ဟတ္ထိသာလာ အဿသာလာ ဝိယောဇေတွာ ဘတ္တံ ပစထာတိ။ ဧဝံ ပစန္တာနမ္ပိ အဍ္ဎမာသော အတိက္ကန္တော။ တတော ပုန အာရောစယိံသု "ဒါရူနိ သာမိ နပ္ပဟောန္တီ"တိ။ တာတာ ဣမသ္မိံ ကာလေ ဒါရူနိ လဒ္ဓုံ န သက္ကာ၊ ဒုဿကောဋ္ဌာဂါရံ ပန ဝိဝရိတွာ ထူလသာဋကေ[၁] ဂဟေတွာ ဝဋ္ဋိယော ကတွာ တေလစာဋိယံ တေမေတွာ ဘတ္တံ ပစထာတိ။ ဣမိနာ နိယာမေန ပစန္တာနံ စတ္တာရော မာသာ ပူရယိံသု။

တတော ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိ ဓီတုယာ မဟာလတာပသာဓနဿ နိဋ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ "သွေ ဒါရိကံ ပေသေဿာမီ"တိ ဓီတရံ သမီပေ နိသီဒါပေတွာ "အမ္မ ပတိကုလေ ဝသန္တိယာ နာမ ဣမဉ္စိမဉ္စ အာစာရံ သိက္ခိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဩဝါဒံ အဒါသိ။ အယံ မိဂါရသေဋ္ဌိ အနန္တရဂဗ္ဘေ နိသိန္နော[၂] ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော ဩဝါဒံ အဿောသိ။ သောပိ သေဋ္ဌိ ဓီတရံ ဧဝံ ဩဝဒိ—

> အမ္မ သသုရကုလေ ဝသန္တိယာ နာမ အန္တောအဂ္ဂိ ဗဟိ န နီဟရိတဗ္ဗော၊ ဗဟိအဂ္ဂိ အန္တော န ပဝေသေတဗ္ဗော၊ ဒဒန္တဿေဝ ဒါတဗ္ဗံ၊ အဒဒန္တဿ န ဒါတဗ္ဗံ၊ ဒဒန္တဿာပိ အဒဒန္တဿာပိ ဒါတဗ္ဗံ၊ သုခံ နိသီဒိတဗ္ဗံ၊ သုခံ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ၊ သုခံ နိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ အဂ္ဂိ ပရိစရိတဗ္ဗော၊ အန္တောဒေဝတာ နမဿိတဗ္ဗာတိ။

ဣမံ ဒသဝိဓံ ဩဝါဒံ ဒတွာ ပုနဒိဝသေ သဗ္ဗာ သေနိယော သန္နိပါတေတွာ ရာဇသေနာယ မဇ္ဈေ အဋ္ဌ ကုဋုမ္ဗိကေ ပါဋိဘောဂေ ဂဟေတွာ "သစေ မေ ဓီတု ဂတဋ္ဌာနေ ဒေါသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တုမှေဟိ သောဓေတဗ္ဗော"တိ ဝတွာ နဝကောဋိအဂ္ဃနကေန မဟာလတာပသာဓနေန ဓီတရံ ပသာဓေတွာ[၃] နှာနစုဏ္ဏမူလံ စတုပဏ္ဏာသသကဋသတံ ဓနံ[၄] ဒတွာ ဓီတာယ သဒ္ဓိံ နိဗဒ္ဓံ ဂမနစာရိနိယော[၅] ပဉ္စသတာ ဒါသိယော[၆] ပဉ္စ အာဇညရထသတာနိ

၁-ထူလထူလေ သာဋကေ (သီ)
၂-အနန္တရေ ဂဗ္ဘေ နိပန္နော (သီ)
၃-ပသာဓာပေတွာ (သီ)
၄-စတုပဏ္ဏာသကောဋိဓနံ (က)
၅-သဟစာရိနိယော (သီ)၊ ပရိစာရိနိယော (သျာ)
၆-ရူပဒါသိယော (သျာ၊ က)

sabbūpakārañca[1] sataṁ sataṁ datvā Kosalarājānañca Migārasetthiñca vissajjetvā dhītu gamanavelāyaṁ vajādhiṭṭhāyake purise pakkosāpetvā "tātā mama dhītāya gataṭṭhāne khīrapānatthaṁ dhenūhi, yānayojanatthaṁ usabhehi ca attho hoti, tasmā mama dhītu gamanamagge vajadvāraṁ vivaritvā puthulato aṭṭha usabhāni gogaṇena pūretvā tigāvutamatthake asukā nāma kandarā atthi, aggagoyūthe[2] taṁ ṭhānaṁ patte bherisaññāya vajadvāraṁ pidaheyyāthā"ti. Te "sādhū"ti seṭṭhissa vacanaṁ sampaṭicchitvā tathā akaṁsu. Vajadvāre vivaṭe uḷāruḷārāyeva gāviyo nikkhamiṁsu. Dvāre pidahite pana Visākhāya puññabalena balavagāvo ca dammagāvo ca bahi laṅghitvā maggaṁ paṭipajjiṁsu. Atha Visākhā Sāvatthinagaradvāraṁ pattakāle cintesi "paṭicchannayānasmiṁ nu kho nisīditvā pavisāmi, udāhu rathe ṭhatvā"ti. Athassā etadahosi "paṭicchannayānena me pavisantiyā mahālatāpasādhanassa viseso na paññāyissatī"ti. Sā sakalanagarassa attānaṁ dassentī rathe ṭhatvā nagaraṁ pāvisi. Sāvatthivāsino Visākhāya sampattiṁ disvā "esā kira Visākhā nāma evarūpā[3], ayañca sampatti etissāva anucchavikā"ti āhaṁsu. Iti sā mahāsampattiyā Migārasetthino gehaṁ pāvisi. Āgatadivase cassā[4] sakalanagaravāsino "amhākaṁ Dhanañcayaseṭṭhi attano nagaraṁ sampattānaṁ mahāsakkāraṁ akāsī"ti yathābalaṁ paṇṇākāraṁ pahiṇiṁsu. Visākhā pahitapahitaṁ paṇṇākāraṁ tasmiṁyeva nagare aññamaññesu kulesu sabbatthakameva dāpesi[5]. Athassā rattibhāgasamanantare ekissā ājaññavaḷavāya gabbhavuṭṭhānaṁ ahosi. Sā dāsīhi daṇḍadīpikā gāhāpetvā tattha gantvā vaḷavaṁ uṇhodakena nhāpetvā telena makkhāpetvā attano vasanaṭṭhānameva agamāsi.

Migārasetthipi sattāhaṁ puttassa āvāhasakkāraṁ karonto dhuravihāre vasantampi Tathāgataṁ amanasikatvā sattame divase sakalanivesanaṁ pūrento naggasamaṇake nisīdāpetvā "āgacchatu me dhītā, arahante vandatū"ti Visākhāya sāsanaṁ pahiṇi. Sā "arahantā"ti vacanaṁ sutvā sotāpannā ariyasāvikā haṭṭhatuṭṭhā hutvā tesaṁ

1. Sabbasakkārañca (Sī) 2. Attano yūthe (Ka) 3. Etaṁ rūpaṁ (Sī)
4. Gatadivaseyevassā (Sī) 5. Sabbatthakaṁ pesesi (Ka)



သဗ္ဗူပကာရဉ္စ[၁] သတံ သတံ ဒတွာ ကောသလရာဇာနဉ္စ မိဂါရသေဋ္ဌိဉ္စ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဓီတု ဂမနဝေလာယံ ဝဇာဓိဋ္ဌာယကေ ပုရိသေ ပက္ကောသာပေတွာ ''တာတာ မမ ဓီတာယ ဂတဋ္ဌာနေ ခီရပါနတ္ထံ ဓေနူဟိ, ယာနယောဇနတ္ထံ ဥသဘေဟိ စ အတ္ထော ဟောတိ၊ တသ္မာ မမ ဓီတု ဂမနမဂ္ဂေ ဝဇဒွါရံ ဝိဝရိတွာ ပုထုလတော အဋ္ဌ ဥသဘာနိ ဂေါဂဏေန ပူရေတွာ တိဂါဝုတမတ္ထကေ အသုကာ နာမ ကန္ဒရာ အတ္ထိ၊ အဂ္ဂဂေါယူထေ[၂] တံ ဌာနံ ပတ္တေ ဘေရိသညာယ ဝဇဒွါရံ ပိဒဟေယျာထာ''တိ။ တေ "သာဓူ"တိ သေဋ္ဌိဿ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တထာ အကံသု။ ဝဇဒွါရေ ဝိဝဋေ ဥဠာရုဠာရာယေဝ ဂါဝိယော နိက္ခမိံသု။ ဒွါရေ ပိဒဟိတေ ပန ဝိသာခါယ ပုညဗလေန ဗလဝဂါဝေါ စ ဒမ္မဂါဝေါ စ ဗဟိ လင်္ဃိတွာ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိံသု။ အထ ဝိသာခါ သာဝတ္ထိနဂရဒွါရံ ပတ္တကာလေ စိန္တေသိ "ပဋိစ္ဆန္နယာနသ္မိံ နု ခေါ နိသီဒိတွာ ပဝိသာမိ၊ ဥဒါဟု ရထေ ဌတွာ"တိ။ အထဿာ ဧတဒဟောသိ "ပဋိစ္ဆန္နယာနေန မေ ပဝိသန္တိယာ မဟာလတာပသာဓနဿ ဝိသေသော န ပညာယိဿတီ"တိ။ သာ သကလနဂရဿ အတ္တာနံ ဒဿေန္တီ ရထေ ဌတွာ နဂရံ ပါဝိသိ။ သာဝတ္ထိဝါသိနော ဝိသာခါယ သမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ ''ဧသာ ကိရ ဝိသာခါ နာမ ဧဝရူပါ[၃]၊ အယဉ္စ သမ္ပတ္တိ ဧတိဿာဝ အနုစ္ဆဝိကာ''တိ အာဟံသု။ ဣတိ သာ မဟာသမ္ပတ္တိယာ မိဂါရသေဋ္ဌိနော ဂေဟံ ပါဝိသိ။ အာဂတဒိဝသေ စဿာ[၄] သကလနဂရဝါသိနော ''အမှာကံ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိ အတ္တနော နဂရံ သမ္ပတ္တာနံ မဟာသက္ကာရံ အကာသီ''တိ ယထာဗလံ ပဏ္ဏာကာရံ ပဟိဏိံသု။ ဝိသာခါ ပဟိတပဟိတံ ပဏ္ဏာကာရံ တသ္မိံယေဝ နဂရေ အညမညေသု ကုလေသု သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ဒါပေသိ[၅]။ အထဿာ ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ ဧကိဿာ အာဇညဝဠဝါယ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ သာ ဒါသီဟိ ဒဏ္ဍဒီပိကာ ဂါဟာပေတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ ဝဠဝံ ဥဏှောဒကေန နှာပေတွာ တေလေန မက္ခာပေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ အဂမာသိ။

မိဂါရသေဋ္ဌိပိ သတ္တာဟံ ပုတ္တဿ အာဝါဟသက္ကာရံ ကရောန္တော ဓုရဝိဟာရေ ဝသန္တမ္ပိ တထာဂတံ အမနသိကတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ သကလနိဝေသနံ ပူရေန္တော နဂ္ဂသမဏကေ နိသီဒါပေတွာ "အာဂစ္ဆတု မေ ဓီတာ၊ အရဟန္တေ ဝန္ဒတူ"တိ ဝိသာခါယ သာသနံ ပဟိဏိ။ သာ "အရဟန္တာ"တိ ဝစနံ သုတွာ သောတာပန္နာ အရိယသာဝိကာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ဟုတွာ တေသံ

၁-သဗ္ဗသက္ကာရဉ္စ (သီ) ၂-အတ္တနော ယူထေ (က) ၃-ဧတံ ရူပံ (သီ)
၄-ဂတဒိဝသေယေဝဿာ (သီ) ၅-သဗ္ဗတ္ထကံ ပေသေသိ (က)

nisinnaṭṭhānaṁ gantvā te oloketvā “na evarūpā nāma arahantā honti, hirottappavivajjitānaṁ[1] nāma santikaṁ kasmā maṁ sasuro pakkosāpetī”ti “dhīdhī”ti garahitvā attano vasanaṭṭhānameva gatā. Naggasamaṇā taṁ disvā sabbe ekappahāreneva seṭṭhiṁ garahiṁsu “kiṁ tvaṁ gahapati aññaṁ nālattha, samaṇassa Gotamassa sāvikaṁ mahākāḷakaṇṇiṁ[2] kasmā imaṁ gehaṁ pavesesi, vegena naṁ imasmā gehā nīharāhī”ti. Tato seṭṭhi “na sakkā mayā imesaṁ vacanena imaṁ gehā nīharituṁ, mahākulassa dhītā ayan”ti cintetvā “ācariyā daharā nāma jānitvā vā ajānitvā vā kareyyuṁ, tumhe tuṇhī hothā”ti nagge uyyojetvā mahāpallaṅke nisīdāpetvā suvaṇṇakaṭacchuṁ gahetvā Visākhāya parivisiyamāno suvaṇṇapātiyaṁ appodakamadhupāyāsaṁ paribhuñji.

Tasmiṁ samaye eko piṇḍacāriko thero piṇḍāya caranto seṭṭhissa gharadvāraṁ pāpuṇi. Visākhā taṁ disvā “sasurassa ācikkhituṁ na yuttan”ti yathā so theraṁ passati, evaṁ apagantvā aṭṭhāsi. So pana bālo theraṁ disvāpi apassanto viya hutvā adhomukho pāyāsameva bhuñjati. Visākhā “theraṁ disvāpi me sasuro saññaṁ na karotī”ti ñatvā theraṁ upasaṅkamitvā “aticchatha bhante, mayhaṁ sasuro purāṇaṁ khādatī”ti āha. So Nigaṇṭhehi tāva kathitakāle adhivāsesi, “purāṇaṁ khādatī”ti vuttakkhaṇeyeva pana hatthaṁ apanetvā “imaṁ pāyāsaṁ ito haratha, etañca imasmā gehā nīharatha. Ayaṁ hi maṁ evarūpe maṅgalagehe asucikhādakaṁ nāma karotī”ti āha. Tasmiṁ kho pana nivesane sabbepi dāsakammakarā Visākhāya santakāva, ko naṁ hatthe vā pāde vā gaṇhissati, mukhena kathetuṁ samatthopi nāma natthi. Tato Visākhā sasurassa kathaṁ sutvā āha “tāta na ettakena vacanena mayaṁ nikkhamāma, nāhaṁ tumhehi udakatitthato kumbhadāsikā viya ānītā. Dharamānakamātāpitūnaṁ dhītaro nāma na ettakeneva nikkhamanti, eteneva me kāraṇena pitā idhāgamanadivase aṭṭha kuṭumbike pakkosāpetvā ‘sace me dhītaraṁ upādāya doso uppajjati,

1. Hirottappavissajjitānaṁ (Ka)    2. Mahākālakaṇṇiṁ (Sī, Ka)



နိသိန္နဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တေ ဩလောကေတွာ “န ဧဝရူပါ နာမ အရဟန္တာ ဟောန္တိ၊ ဟိရောတ္တပ္ပဝိဝဇ္ဇိတာနံ[1] နာမ သန္တိကံ ကသ္မာ မံ သသုရော ပက္ကောသာပေတီ”တိ “ဓီဓီ”တိ ဂရဟိတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂတာ။ နဂ္ဂသမဏာ တံ ဒိသွာ သဗ္ဗေ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ သေဋ္ဌိံ ဂရဟိံသု “ကိံ တွံ ဂဟပတိ အညံ နာလတ္ထ၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝိကံ မဟာကာဠကဏ္ဏိံ[2] ကသ္မာ ဣမံ ဂေဟံ ပဝေသေသိ၊ ဝေဂေန နံ ဣမသ္မာ ဂေဟာ နီဟရာဟီ”တိ။ တတော သေဋ္ဌိ “န သက္ကာ မယာ ဣမေသံ ဝစနေန ဣမံ ဂေဟာ နီဟရိတုံ၊ မဟာကုလဿ ဓီတာ အယ”န္တိ စိန္တေတွာ “အာစရိယာ ဒဟရာ နာမ ဇာနိတွာ ဝါ အဇာနိတွာ ဝါ ကရေယျုံ၊ တုမှေ တုဏှီ ဟောထာ”တိ နဂ္ဂေ ဥယျောဇေတွာ မဟာပလ္လင်္ကေ နိသီဒါပေတွာ သုဝဏ္ဏကဋစ္ဆုံ ဂဟေတွာ ဝိသာခါယ ပရိဝိသိယမာနော သုဝဏ္ဏပါတိယံ အပ္ပေါဒကမဓုပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိ။

တသ္မိံ သမယေ ဧကော ပိဏ္ဍစာရိကော ထေရော ပိဏ္ဍာယ စရန္တော သေဋ္ဌိဿ ဃရဒွါရံ ပါပုဏိ။ ဝိသာခါ တံ ဒိသွာ “သသုရဿ အာစိက္ခိတုံ န ယုတ္တ”န္တိ ယထာ သော ထေရံ ပဿတိ, ဧဝံ အပဂန္တွာ အဋ္ဌာသိ။ သော ပန ဗာလော ထေရံ ဒိသွာပိ အပဿန္တော ဝိယ ဟုတွာ အဓောမုခေါ ပါယာသမေဝ ဘုဉ္ဇတိ။ ဝိသာခါ “ထေရံ ဒိသွာပိ မေ သသုရော သညံ န ကရောတီ”တိ ဉတွာ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “အတိစ္ဆထ ဘန္တေ, မယှံ သသုရော ပုရာဏံ ခါဒတီ”တိ အာဟ။ သော နိဂဏ္ဌေဟိ တာဝ ကထိတကာလေ အဓိဝါသေသိ၊ “ပုရာဏံ ခါဒတီ”တိ ဝုတ္တက္ခဏေယေဝ ပန ဟတ္ထံ အပနေတွာ “ဣမံ ပါယာသံ ဣတော ဟရထ၊ ဧတဉ္စ ဣမသ္မာ ဂေဟာ နီဟရထ။ အယံ ဟိ မံ ဧဝရူပေ မင်္ဂလဂေဟေ အသုစိခါဒကံ နာမ ကရောတီ”တိ အာဟ။ တသ္မိံ ခေါ ပန နိဝေသနေ သဗ္ဗေပိ ဒါသကမ္မကရာ ဝိသာခါယ သန္တကာဝ၊ ကော နံ ဟတ္ထေ ဝါ ပါဒေ ဝါ ဂဏှိဿတိ၊ မုခေန ကထေတုံ သမတ္ထောပိ နာမ နတ္ထိ။ တတော ဝိသာခါ သသုရဿ ကထံ သုတွာ အာဟ “တာတ န ဧတ္တကေန ဝစနေန မယံ နိက္ခမာမ၊ နာဟံ တုမှေဟိ ဥဒကတိတ္ထတော ကုမ္ဘဒါသိကာ ဝိယ အာနီတာ။ ဓရမာနကမာတာပိတူနံ ဓီတရော နာမ န ဧတ္တကေနေဝ နိက္ခမန္တိ၊ ဧတေနေဝ မေ ကာရဏေန ပိတာ ဣဓာဂမနဒိဝသေ အဋ္ဌ ကုဋုမ္ဗိကေ ပက္ကောသာပေတွာ ‘သစေ မေ ဓီတရံ ဥပါဒါယ ဒေါသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊

၁-ဟိရောတ္တပ္ပဝိဿဇ္ဇိတာနံ (က)    ၂-မဟာကာလကဏ္ဏိံ (သီ၊ က)

sodheyyāthā’ti vatvā tesaṁ hatthe ṭhapesi. Te pakkosāpetvā mayhaṁ dosādosaṁ sodhāpethā”ti.

Tato seṭṭhi “kalyāṇaṁ esā kathetī”ti aṭṭha kuṭumbike pakkosāpetvā “ayaṁ dārikā sattame divase aparipuṇṇeyeva maṅgalagehe nisinnaṁ maṁ ‘asucikhādako’ti vadatī”ti āha. Evaṁ kira ammāti. “Tātā mayhaṁ sasuro asuciṁ khāditukāmo bhavissati, ahaṁ pana evaṁ katvā na kathemi. Ekasmiṁ pana piṇḍapātikatthere gharadvāre ṭhite ayaṁ appodakamadhupāyāsaṁ bhuñjanto na taṁ manasi karoti, ahaṁ iminā kāraṇena ‘aticchatha bhante mayhaṁ sasuro imasmiṁ attabhāve puññaṁ na karoti, purāṇapuññaṁ khādatī’ti ettakaṁ kathayinti[1] āha. Ayya idha doso natthi, amhākaṁ dhītā kāraṇaṁ katheti, tvaṁ kasmā kujjhasīti. Ayyā esa tāva doso mā hotu, ayaṁ pana dārikā āgatadivaseyeva mama putte saññaṁ akatvā attano icchitaṭṭhānaṁ agamāsīti. Evaṁ kira ammāti. Tātā nāhaṁ icchitaṭṭhānaṁ gacchāmi, imasmiṁ pana gehe ājānīyavaḷavāya vijātāya saññampi akatvā nisīdanaṁ nāma ayuttanti daṇḍadīpikā gāhāpetvā dāsīhi parivutā tattha gantvā vaḷavāya vijātaparihāraṁ kārāpesinti. Ayya amhākaṁ dhītā tava gehe dāsīhipi akattabbakammaṁ akāsi, tvaṁ ettha kiṁ dosaṁ passasīti.

Ayyā esa tāva guṇo hotu, imissā pana pitā idhāgamanadivase ovādaṁ dento **“anto-aggi bahi na nīharitabbo”**ti āha, kiṁ pana sakkā amhehi ubhato paṭivissakagehānaṁ aggiṁ adatvā vasitunti. Evaṁ kira ammāti. Tātā na mayhaṁ pitā etaṁ aggiṁ upādāya kathesi, yā pana antonivesane sassu-ādīnaṁ[2] rahassakathā uppajjati, sā dāsidāsānaṁ na kathetabbā. Evarūpā hi kathā vaḍḍhamānā kalahāya saṁvattati, idaṁ sandhāya mayhaṁ pitā kathesi tātāti.

Ayyā etaṁ tāva evaṁ hotu, imissā pitā **“bāhirato aggi na anto pavesetabbo”**ti āha, kiṁ sakkā amhehi anto-aggimhi nibbute bāhirato aggiṁ anāharitunti. Evaṁ kira ammāti. Tātā mayhaṁ pitā etaṁ aggiṁ sandhāya na kathesi, yaṁ pana dosaṁ dāsakammakārehi kathitaṁ hoti, taṁ antomānusakānaṁ na kathetabbaṁ -pa-.

1. Kathemīti (Ka)    2. Sassu-ādīnaṁ mātugāmānaṁ (Sī, Syā)



သောဓေယျာထာ’တိ ဝတွာ တေသံ ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ တေ ပက္ကောသာပေတွာ မယှံ ဒေါသာဒေါသံ သောဓာပေထာ”တိ။

တတော သေဋ္ဌိ “ကလျာဏံ ဧသာ ကထေတီ”တိ အဋ္ဌ ကုဋုမ္ဗိကေ ပက္ကောသာပေတွာ “အယံ ဒါရိကာ သတ္တမေ ဒိဝသေ အပရိပုဏ္ဏေယေဝ မင်္ဂလဂေဟေ နိသိန္နံ မံ ‘အသုစိခါဒကော’တိ ဝဒတီ”တိ အာဟ။ ဧဝံ ကိရ အမ္မာတိ။ “တာတာ မယှံ သသုရော အသုစိံ ခါဒိတုကာမော ဘဝိဿတိ၊ အဟံ ပန ဧဝံ ကတွာ န ကထေမိ။ ဧကသ္မိံ ပန ပိဏ္ဍပါတိကတ္ထေရေ ဃရဒွါရေ ဌိတေ အယံ အပ္ပောဒကမဓုပါယာသံ ဘုဉ္ဇန္တော န တံ မနသိ ကရောတိ၊ အဟံ ဣမိနာ ကာရဏေန ‘အတိစ္ဆထ ဘန္တေ မယှံ သသုရော ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ပုညံ န ကရောတိ၊ ပုရာဏပုညံ ခါဒတီ’တိ ဧတ္တကံ ကထယိန္တိ[၁] အာဟ။ အယျ ဣဓ ဒေါသော နတ္ထိ၊ အမှာကံ ဓီတာ ကာရဏံ ကထေတိ၊ တွံ ကသ္မာ ကုဇ္ဈသီတိ။ အယျာ ဧသ တာဝ ဒေါသော မာ ဟောတု၊ အယံ ပန ဒါရိကာ အာဂတဒိဝသေယေဝ မမ ပုတ္တေ သညံ အကတွာ အတ္တနော ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ အဂမာသီတိ။ ဧဝံ ကိရ အမ္မာတိ။ တာတာ နာဟံ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆာမိ၊ ဣမသ္မိံ ပန ဂေဟေ အာဇာနီယဝဠဝါယ ဝိဇာတာယ သညမ္ပိ အကတွာ နိသီဒနံ နာမ အယုတ္တန္တိ ဒဏ္ဍဒီပိကာ ဂါဟာပေတွာ ဒါသီဟိ ပရိဝုတာ တတ္ထ ဂန္တွာ ဝဠဝါယ ဝိဇာတပရိဟာရံ ကာရာပေသိန္တိ။ အယျ အမှာကံ ဓီတာ တဝ ဂေဟေ ဒါသီဟိပိ အကတ္တဗ္ဗကမ္မံ အကာသိ၊ တွံ ဧတ္ထ ကိံ ဒေါသံ ပဿသီတိ။

အယျာ ဧသ တာဝ ဂုဏော ဟောတု၊ ဣမိဿာ ပန ပိတာ ဣဓာဂမန-ဒိဝသေ ဩဝါဒံ ဒေန္တော **“အန္တောအဂ္ဂိ ဗဟိ န နီဟရိတဗ္ဗော”**တိ အာဟ၊ ကိံ ပန သက္ကာ အမှေဟိ ဥဘတော ပဋိဝိဿကဂေဟာနံ အဂ္ဂိံ အဒတွာ ဝသိတုန္တိ။ ဧဝံ ကိရ အမ္မာတိ။ တာတာ န မယှံ ပိတာ ဧတံ အဂ္ဂိံ ဥပါဒါယ ကထေသိ၊ ယာ ပန အန္တောနိဝေသနေ သဿုအာဒီနံ[၂] ရဟဿကထာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သာ ဒါသိဒါသာနံ န ကထေတဗ္ဗာ။ ဧဝရူပါ ဟိ ကထာ ဝဍ္ဎမာနာ ကလဟာယ သံဝတ္တတိ၊ ဣဒံ သန္ဓာယ မယှံ ပိတာ ကထေသိ တာတာတိ။

အယျာ ဧတံ တာဝ ဧဝံ ဟောတု၊ ဣမိဿာ ပိတာ **“ဗာဟိရတော အဂ္ဂိ န အန္တော ပဝေသေတဗ္ဗော”**တိ အာဟ၊ ကိံ သက္ကာ အမှေဟိ အန္တောအဂ္ဂိမှိ နိဗ္ဗုတေ ဗာဟိရတော အဂ္ဂိံ အနာဟရိတုန္တိ။ ဧဝံ ကိရ အမ္မာတိ။ တာတာ မယှံ ပိတာ ဧတံ အဂ္ဂိံ သန္ဓာယ န ကထေသိ၊ ယံ ပန ဒေါသံ ဒါသကမ္မ-ကာရေဟိ ကထိတံ ဟောတိ၊ တံ အန္တောမာနုသကာနံ န ကထေတဗ္ဗံ။ ပ။

၁-ကထေမီတိ (က)    ၂-သဿုအာဒီနံ မာတုဂါမာနံ (သီ၊ သျာ)

Yampi tena **“ye dadanti, tesaṁyeva dātabban”**ti vuttaṁ, taṁ “yācitakaṁ upakaraṇaṁ gahetvā ye paṭidadanti, tesaṁyeva dātabban”ti sandhāya vuttaṁ.

**“Ye na dadantī”**ti idampi yācitakaṁ upakaraṇaṁ gahetvā ye na paṭidadanti, tesaṁ na dātabbanti sandhāya vuttaṁ.

**“Dadantassapi adadantassapi dātabban”**ti idaṁ pana duggatesu ñātimittesu sampattesu paṭidātuṁ sakkontu vā mā vā, dātumeva vaṭṭatīti sandhāya vuttaṁ.

**“Sukhaṁ nisīditabban”**ti idampi sassusasure disvā uṭṭhātabbaṭṭhāne nisīdituṁ na vaṭṭatīti sandhāya vuttaṁ.

**“Sukhaṁ bhuñjitabban”**ti idaṁ pana sassusasurasāmikehi puretaraṁ abhuñjitvā te parivisitvā sabbehi laddhāladdhaṁ ñatvā pacchā sayaṁ bhuñjituṁ vaṭṭatīti sandhāya vuttaṁ.

**“Sukhaṁ nipajjitabban”**ti idampi sassusasurasāmikehi puretarameva sayanaṁ āruyha na nipajjitabbaṁ, tesaṁ kattabbayuttakaṁ vattapaṭivattaṁ katvā pacchā sayaṁ nipajjituṁ yuttanti idaṁ sandhāya vuttaṁ.

**“Aggi paricaritabbo”**ti idaṁ pana sassumpi sasurampi sāmikampi aggikkhandhaṁ viya uragarājānaṁ viya ca katvā passituṁ vaṭṭatīti idaṁ sandhāya vuttanti.

Ete tāva ettakā guṇā hontu, imissā pana pitā **antodevatā namassāpeti**[1], imassa ko atthoti. Evaṁ kira ammāti. Āma tātā, etampi hi me pitarā idaṁ sandhāya vuttaṁ “āveṇikagharāvāsaṁ vasanakālato paṭṭhāya attano gharadvāraṁ sampattapabbajitaṁ disvā yaṁ ghare khādanīyaṁ bhojanīyaṁ atthi, tato pabbajitānaṁ datvāva khādituṁ vaṭṭatī”ti. Atha naṁ te āhaṁsu “tuyhaṁ pana mahāseṭṭhi pabbajite disvā adānameva[2] ruccati maññeti. So aññaṁ paṭivacanaṁ apassanto adhomukho nisīdi.

Atha naṁ kuṭumbikā “kiṁ seṭṭhi aññopi amhākaṁ dhītu doso atthī”ti pucchiṁsu. Natthi ayyāti. Kasmā pana naṁ niddosaṁ akāraṇā

1. Antodevatā namassitabbāti (Ka) 2. Adātabbameva (Syā, Ka)



ယမ္ပိ တေန **"ယေ ဒဒန္တိ၊ တေသံယေဝ ဒါတဗ္ဗ"**န္တိ ဝုတ္တံ၊ တံ "ယာစိတကံ ဥပကရဏံ ဂဟေတွာ ယေ ပဋိဒဒန္တိ၊ တေသံယေဝ ဒါတဗ္ဗ"န္တိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

**"ယေ န ဒဒန္တီ"**တိ ဣဒမ္ပိ ယာစိတကံ ဥပကရဏံ ဂဟေတွာ ယေ န ပဋိဒဒန္တိ၊ တေသံ န ဒါတဗ္ဗန္တိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

**"ဒဒန္တဿာပိ အဒဒန္တဿာပိ ဒါတဗ္ဗ"**န္တိ ဣဒံ ပန ဒုဂ္ဂတေသု ဉာတိမိတ္တေသု သမ္ပတ္တေသု ပဋိဒါတုံ သက္ကောန္တု ဝါ မာ ဝါ၊ ဒါတုမေဝ ဝဋ္ဋတီတိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

**"သုခံ နိသီဒိတဗ္ဗ"**န္တိ ဣဒမ္ပိ သဿုသသုရေ ဒိသွာ ဥဋ္ဌာတဗ္ဗဋ္ဌာနေ နိသီဒိတုံ န ဝဋ္ဋတီတိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

**"သုခံ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ"**န္တိ ဣဒံ ပန သဿုသသုရသာမိကေဟိ ပုရေတရံ အဘုဉ္ဇိတွာ တေ ပရိဝိသိတွာ သဗ္ဗေဟိ လဒ္ဓါလဒ္ဓံ ဉတွာ ပစ္ဆာ သယံ ဘုဉ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

**"သုခံ နိပဇ္ဇိတဗ္ဗ"**န္တိ ဣဒမ္ပိ သဿုသသုရသာမိကေဟိ ပုရေတရမေဝ သယနံ အာရုယှ န နိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ တေသံ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကတွာ ပစ္ဆာ သယံ နိပဇ္ဇိတုံ ယုတ္တန္တိ ဣဒံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

**"အဂ္ဂိ ပရိစရိတဗ္ဗော"**တိ ဣဒံ ပန သဿုမ္ပိ သသုရမ္ပိ သာမိကမ္ပိ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ဝိယ ဥရဂရာဇာနံ ဝိယ စ ကတွာ ပဿိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ ဣဒံ သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ။

ဧတေ တာဝ ဧတ္တကာ ဂုဏာ ဟောန္တု၊ ဣမိဿာ ပန ပိတာ **အန္တောဒေဝတာ နမဿာပေတိ**[1]၊ ဣမဿ ကော အတ္ထောတိ။ ဧဝံ ကိရ အမ္မာတိ။ အာမ တာတာ, ဧတမ္ပိ ဟိ မေ ပိတရာ ဣဒံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "အာဝေဏိကဃရာဝါသံ ဝသနကာလတော ပဋ္ဌာယ အတ္တနော ဃရဒွါရံ သမ္ပတ္တပဗ္ဗဇိတံ ဒိသွာ ယံ ဃရေ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ အတ္ထိ၊ တတော ပဗ္ဗဇိတာနံ ဒတွာဝ ခါဒိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ အထ နံ တေ အာဟံသု "တုယှံ ပန မဟာသေဋ္ဌိ ပဗ္ဗဇိတေ ဒိသွာ အဒါနမေဝ[2] ရုစ္စတိ မညေတိ။ သော အညံ ပဋိဝစနံ အပဿန္တော အဓောမုခေါ နိသီဒိ။

အထ နံ ကုဋုမ္ဗိကာ "ကိံ သေဋ္ဌိ အညောပိ အမှာကံ ဓီတု ဒေါသော အတ္ထီ"တိ ပုစ္ဆိံသု။ နတ္ထိ အယျာတိ။ ကသ္မာ ပန နံ နိဒ္ဒေါသံ အကာရဏာ

၁-အန္တောဒေဝတာ နမဿိတဗ္ဗာတိ (က) ၂-အဒါတဗ္ဗမေဝ (သျာ၊ က)

gehato nīharāpesīti. Tasmiṁ khaṇe Visākhā āha “paṭhamaṁ tāva mayhaṁ mama sasurassa vacanena gamanaṁ na yuttaṁ, mayhaṁ pana āgamanadivase mama dosādosaṁ sodhanatthāya mama pitā tumhākaṁ hatthe ṭhapetvā adāsi, idāni mayhaṁ gantuṁ sukhan”ti dāsidāse “yānādīni sajjāni karothā”ti āṇāpesi. Atha naṁ seṭṭhi te kuṭumbike gahetvā “amma mayā ajānitvā kathitaṁ, khamāhi mayhan”ti āha. Tātā tumhākaṁ khamitabbaṁ tāva khamāmi, ahaṁ pana Buddhasāsane aveccappasannassa kulassa dhītā, na mayaṁ vinā bhikkhusaṁghena vattāma. Sace mama ruciyā bhikkhusaṁghaṁ paṭijaggituṁ labhāmi vasissāmīti. Amma tvaṁ yathāruciyā tava samaṇe paṭijaggāhīti.

Tato Visākhā Dasabalaṁ nimantāpetvā punadivase nivesanaṁ pūrentī Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nisīdāpesi. Naggaparisāpi Satthu Migāraseṭṭhino gehaṁ gatabhāvaṁ sutvā tattha gantvā gehaṁ parivāretvā nisīdiṁsu. Visākhā dakkhiṇodakaṁ datvā “sabbo sakkāro paṭiyādito, sasuro me āgantvā Dasabalaṁ parivisatū”ti sāsanaṁ pesesi. So Nigaṇṭhānaṁ vacanaṁ sutvā “mama dhītā Sammāsambuddhaṁ parivisatū”ti āha. Visākhā nānaggarasehi Dasabalaṁ parivisitvā niṭṭhite bhattakicce puna sāsanaṁ pahiṇi “sasuro me āgantvā Dasabalassa dhammakathaṁ suṇātū”ti. Atha naṁ “idāni agamanaṁ nāma ativiya akāraṇan”ti dhammakathaṁ sotukamyatāya gacchantaṁ naggasamaṇā āhaṁsu “samaṇassa Gotamassa dhammaṁ suṇanto bahisāṇiyaṁ nisīditvā suṇāhī”ti. Puretarameva ca gantvā sāṇiyā parikkhipiṁsu. Migāraseṭṭhi gantvā bahisāṇiyaṁ nisīdi. Tathāgato “tvaṁ bahisāṇiyaṁ vā nisīda, parakuṭṭe vā parasele vā paracakkavāḷe vā nisīda. Ahaṁ Buddho nāma sakkomi taṁ mama saddaṁ sāvetun”ti suvaṇṇavaṇṇaphalaṁ ambarukkhaṁ khandhe gahetvā cālento viya dhammakathaṁ kathesi, desanāpariyosāne seṭṭhi sotāpattiphale patiṭṭhāya sāṇiṁ ukkhipitvā Satthu pāde pañcapatiṭṭhitena vanditvā Satthu santikeyeva ca “tvaṁ amma ajja ādiṁ katvā mama mātā”ti Visākhaṁ attano mātuṭṭhāne ṭhapesi. Tato paṭṭhāya Visākhā **Migāramātā** nāma jātā.

Sā ekadivasaṁ nakkhattasamaye vattante “antonagare guṇo natthī”ti dāsīhi parivutā Satthu dhammakathaṁ sotuṁ gacchantī “Buddhānaṁ santikaṁ



ဂေဟတော နီဟရာပေသီတိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဝိသာခါ အာဟ “ပဌမံ တာဝ မယှံ မမ သသုရဿ ဝစနေန ဂမနံ န ယုတ္တံ၊ မယှံ ပန အာဂမနဒိဝသေ မမ ဒေါသာဒေါသံ သောဓနတ္ထာယ မမ ပိတာ တုမှာကံ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ အဒါသိ၊ ဣဒါနိ မယှံ ဂန္တုံ သုခ”န္တိ ဒါသိဒါသေ “ယာနာဒီနိ သဇ္ဇာနိ ကရောထာ”တိ အာဏာပေသိ။ အထ နံ သေဋ္ဌိ တေ ကုဋုမ္ဗိကေ ဂဟေတွာ “အမ္မ မယာ အဇာနိတွာ ကထိတံ၊ ခမာဟိ မယှ”န္တိ အာဟ။ တာတာ တုမှာကံ ခမိတဗ္ဗံ တာဝ ခမာမိ၊ အဟံ ပန ဗုဒ္ဓသာသနေ အဝေစ္စပ္ပသန္နဿ ကုလဿ ဓီတာ၊ န မယံ ဝိနာ ဘိက္ခုသံဃေန ဝတ္တာမ။ သစေ မမ ရုစိယာ ဘိက္ခုသံဃံ ပဋိဇဂ္ဂိတုံ လဘာမိ၊ ဝသိဿာမီတိ။ အမ္မ တွံ ယထာရုစိယာ တဝ သမဏေ ပဋိဇဂ္ဂါဟီတိ။

တတော ဝိသာခါ ဒသဗလံ နိမန္တာပေတွာ ပုနဒိဝသေ နိဝေသနံ ပူရေန္တီ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိသီဒါပေသိ။ နဂ္ဂပရိသာပိ သတ္ထု မိဂါရသေဋ္ဌိနော ဂေဟံ ဂတဘာဝံ သုတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ ဂေဟံ ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိံသု။ ဝိသာခါ ဒက္ခိဏောဒကံ ဒတွာ “သဗ္ဗော သက္ကာရော ပဋိယာဒိတော၊ သသုရော မေ အာဂန္တွာ ဒသဗလံ ပရိဝိသတူ”တိ သာသနံ ပေသေသိ။ သော နိဂဏ္ဌာနံ ဝစနံ သုတွာ “မမ ဓီတာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ပရိဝိသတူ”တိ အာဟ။ ဝိသာခါ နာနဂ္ဂရသေဟိ ဒသဗလံ ပရိဝိသိတွာ နိဋ္ဌိတေ ဘတ္တကိစ္စေ ပုန သာသနံ ပဟိဏိ “သသုရော မေ အာဂန္တွာ ဒသဗလဿ ဓမ္မကထံ သုဏာတူ”တိ။ အထ နံ “ဣဒါနိ အဂမနံ နာမ အတိဝိယ အကာရဏ”န္တိ ဓမ္မကထံ သောတုကမျတာယ ဂစ္ဆန္တံ နဂ္ဂသမဏာ အာဟံသု “သမဏဿ ဂေါတမဿ ဓမ္မံ သုဏန္တော ဗဟိသာဏိယံ နိသီဒိတွာ သုဏာဟီ”တိ။ ပုရေတရမေဝ စ ဂန္တွာ သာဏိယာ ပရိက္ခိပိံသု။ မိဂါရသေဋ္ဌိ ဂန္တွာ ဗဟိသာဏိယံ နိသီဒိ။ တထာဂတော “တွံ ဗဟိသာဏိယံ ဝါ နိသီဒ၊ ပရကုဋ္ဋေ ဝါ ပရသေလေ ဝါ ပရစက္ကဝါဠေ ဝါ နိသီဒ။ အဟံ ဗုဒ္ဓေါ နာမ သက္ကောမိ တံ မမ သဒ္ဒံ သာဝေတု”န္တိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏဖလံ အမ္ဗရုက္ခံ ခန္ဓေ ဂဟေတွာ စာလေန္တော ဝိယ ဓမ္မကထံ ကထေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ သေဋ္ဌိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ သာဏိံ ဥက္ခိပိတွာ သတ္ထု ပါဒေ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ သတ္ထု သန္တိကေယေဝ စ “တွံ အမ္မ အဇ္ဇ အာဒိံ ကတွာ မမ မာတာ”တိ ဝိသာခံ အတ္တနော မာတုဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဝိသာခါ **မိဂါရမာတာ** နာမ ဇာတာ။

သာ ဧကဒိဝသံ နက္ခတ္တသမယေ ဝတ္တန္တေ “အန္တောနဂရေ ဂုဏော နတ္ထီ”တိ ဒါသီဟိ ပရိဝုတာ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သောတုံ ဂစ္ဆန္တီ “ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကံ

uddhatavesena[1] gantuṁ ayuttan"ti mahālatāpasādhanaṁ omuñcitvā dāsiyā hatthe datvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, Satthā dhammakathaṁ kathesi. Sā dhammadesanāpariyosāne Dasabalaṁ vanditvā nagarābhimukhā pāyāsi. Sāpi dāsī attanā gahitapasādhanassa ṭhapitaṭṭhānaṁ asallakkhetvā gacchantī pasādhanatthāya paṭinivatti. Atha naṁ Visākhā "kahaṁ pana te taṁ ṭhapitan"ti paṭipucchi. Gandhakuṭipariveṇe ayyeti. Hotu je gantvā āhara, Gandhakuṭipariveṇe ṭhapitakālato paṭṭhāya āharāpanaṁ[2] nāma amhākaṁ ayuttaṁ. Tasmā taṁ vissajjetvā daṇḍakammaṁ karissāma. Tattha pana ṭhapite ayyānaṁ balibodho hotīti.

Punadivase Satthā bhikkhusaṁghaparivāro Visākhāya nivesanadvāraṁ sampāpuṇi. Nivesane ca nibaddhapaññattāni āsanāni. Visākhā Satthu pattaṁ gaṇhitvā Satthāraṁ gehaṁ pavesetvā paññattāsanesuyeva nisīdāpetvā katabhattakicce Satthari taṁ pasādhanaṁ āharitvā Satthu pādamūle nikkhipitvā "idaṁ bhante tumhākaṁ dammī"ti āha. Satthā "alaṅkāro nāma pabbajitānaṁ na vaṭṭatī"ti paṭikkhipi. Jānāmi bhante, ahaṁ pana imaṁ agghāpetvā dhanaṁ gahetvā tumhākaṁ vasanagandhakuṭiṁ kāressāmīti. Tadā Satthā adhivāsesi. Sāpi taṁ agghāpetvā navakoṭidhanaṁ gahetvā gabbhasahassapaṭimaṇḍite Pubbārāmavihāre Tathāgatassa vasanagandhakuṭiṁ kāresi. Visākhāya pana nivesanaṁ pubbaṇhasamaye kāsāvapajjotaṁ isivātapaṭivātameva[3] hoti Anāthapiṇḍikassa gehaṁ viya. Tassāpi gehe sabbabhattāni paṭiyattāneva ahesuṁ. Sā pubbaṇhasamaye bhikkhusaṁghassa āmisasaṅgahaṁ katvā pacchābhatte bhesajjāni ceva aṭṭhavidhapānāni ca gaṇhāpetvā vihāraṁ gantvā bhikkhusaṁghassa datvā pacchā Satthu dhammadesanaṁ sutvā āgacchati. Satthā aparabhāge upāsikāyo paṭipāṭiyā ṭhānantaresu ṭhapento Visākhaṁ Migāramātaraṁ dāyikānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Khujjuttarā-sāmāvatīvatthu

260-261. Tatiyacatutthesu **bahussutānaṁ yadidaṁ Khujjuttarā, mettāvihārīnaṁ yadidaṁ Sāmāvatī**ti bahussutānaṁ upāsikānaṁ Khujjuttarā,

1. Uttamavesena (Ka) 2. Āharaṇaṁ (Ka) 3. Isivātaparivātameva (Sī)



ဥဒ္ဓတဝေသေန[၁] ဂန္တုံ အယုတ္တ"န္တိ မဟာလတာပသာဓနံ ဩမုဉ္စိတွာ ဒါသိယာ ဟတ္ထေ ဒတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ၊ သတ္ထာ ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ သာ ဓမ္မဒေသနာပရိယောသာနေ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ နဂရာဘိမုခါ ပါယာသိ။ သာပိ ဒါသီ အတ္တနာ ဂဟိတပသာဓနဿ ဌပိတဋ္ဌာနံ အသလ္လက္ခေတွာ ဂစ္ဆန္တီ ပသာဓနတ္ထာယ ပဋိနိဝတ္တိ။ အထ နံ ဝိသာခါ "ကဟံ ပန တေ တံ ဌပိတ"န္တိ ပဋိပုစ္ဆိ။ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ အယျေတိ။ ဟောတု ဇေ ဂန္တွာ အာဟရ၊ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ ဌပိတကာလတော ပဋ္ဌာယ အာဟရာပနံ[၂] နာမ အမှာကံ အယုတ္တံ။ တသ္မာ တံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒဏ္ဍကမ္မံ ကရိဿာမ။ တတ္ထ ပန ဌပိတေ အယျာနံ ပလိဗောဓော ဟောတီတိ။

ပုနဒိဝသေ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော ဝိသာခါယ နိဝေသနဒွါရံ သမ္ပာပုဏိ။ နိဝေသနေ စ နိဗဒ္ဓပညတ္တာနိ အာသနာနိ။ ဝိသာခါ သတ္ထု ပတ္တံ ဂဏှိတွာ သတ္ထာရံ ဂေဟံ ပဝေသေတွာ ပညတ္တာသနေသုယေဝ နိသီဒါပေတွာ ကတဘတ္တကိစ္စေ သတ္ထရိ တံ ပသာဓနံ အာဟရိတွာ သတ္ထု ပါဒမူလေ နိက္ခိပိတွာ "ဣဒံ ဘန္တေ တုမှာကံ ဒမ္မီ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ "အလင်္ကာရော နာမ ပဗ္ဗဇိတာနံ န ဝဋ္ဋတီ"တိ ပဋိက္ခိပိ။ ဇာနာမိ ဘန္တေ၊ အဟံ ပန ဣမံ အဂ္ဃာပေတွာ ဓနံ ဂဟေတွာ တုမှာကံ ဝသနဂန္ဓကုဋိံ ကာရေဿာမီတိ။ တဒါ သတ္ထာ အဓိဝါသေသိ။ သာပိ တံ အဂ္ဃာပေတွာ နဝကောဋိဓနံ ဂဟေတွာ ဂဗ္ဘသဟဿပဋိမဏ္ဍိတေ ပုဗ္ဗာရာမဝိဟာရေ တထာဂတဿ ဝသနဂန္ဓကုဋိံ ကာရေသိ။ ဝိသာခါယ ပန နိဝေသနံ ပုဗ္ဗဏှသမယေ ကာသာဝပဇ္ဇောတံ ဣသိဝါတပဋိဝါတမေဝ[၃] ဟောတိ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဂေဟံ ဝိယ။ တဿာပိ ဂေဟေ သဗ္ဗဘတ္တာနိ ပဋိယတ္တာနေဝ အဟေသုံ။ သာ ပုဗ္ဗဏှသမယေ ဘိက္ခုသံဃဿ အာမိသသင်္ဂဟံ ကတွာ ပစ္ဆာဘတ္တေ ဘေသဇ္ဇာနိ စေဝ အဋ္ဌဝိဓပါနာနိ စ ဂဏှာပေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒတွာ ပစ္ဆာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ အာဂစ္ဆတိ။ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဥပါသိကာယော ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော ဝိသာခံ မိဂါရမာတရံ ဒါယိကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ခုဇ္ဇုတ္တရာ-သာမာဝတီဝတ္ထု

၂၆၀-၂၆၁။ တတိယစတုတ္ထေသု **ဗဟုဿုတာနံ ယဒိဒံ ခုဇ္ဇုတ္တရာ၊ မေတ္တာဝိဟာရီနံ ယဒိဒံ သာမာဝတီ**တိ ဗဟုဿုတာနံ ဥပါသိကာနံ ခုဇ္ဇုတ္တရာ,

၁-ဥတ္တမဝေသေန (က) ၂-အာဟရဏံ (က) ၃-ဣသိဝါတပရိဝါတမေဝ (သီ)

mettāvihārīnaṁ Sāmāvatī aggāti dasseti. Tā kira dvepi Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe paṭisandhiṁ gaṇhitvā aparabhāge “Satthu dhammakathaṁ sossāmā”ti vihāraṁ agamaṁsu. Tattha Khujjuttarā Satthāraṁ ekaṁ upāsikaṁ bahussutānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sāmāvatīpi ekaṁ upāsikaṁ mettāvihārīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Tāsaṁ dvinnampi yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devaloke nibbattitvā devamanussesu saṁsarantīnaṁyeva kappasatasahassaṁ atikkantaṁ.

Atha amhākaṁ Satthu nibbattito puretarameva Allakapparaṭṭhe[1] ahivātakarogo nāma udapādi. Ekekasmiṁ gehe ekappahāreneva dasapi vīsampi tiṁsampi janā[2] maranti, tiroraṭṭhaṁ gatā pana jīvitaṁ labhanti. Taṁ[3] ñatvā eko puriso attano puttadāraṁ ādāya “aññaṁ raṭṭhaṁ gamissāmī”ti tato nikkhami. Athassa ghare gahitapātheyyaṁ antarāmagge kantāre anuttiṇṇeyeva[4] parikkhayaṁ agamāsi. Tesaṁ sarīrabalaṁ parihāyi, sakiṁ mātā puttaṁ ukkhipati, sakiṁ pitā. Athassa pitā cintesi “amhākaṁ sarīrabalaṁ parihīnaṁ, puttaṁ ukkhipitvā gacchantā kantāraṁ nittharituṁ na sakkhissāmā”ti. So tassa mātaraṁ ajānāpetvāva udakakiccena ohīno viya puttaṁ magge nisīdāpetvā ekakova maggaṁ paṭipajji. Athassa bhariyā āgamanaṁ olokayamānā ṭhitā hatthe puttaṁ adisvā viravamānā gantvā kahaṁ me sāmi putto”ti āha. Ko te puttena attho, jīvamānā puttaṁ labhissāmāti. Sā “atisāhasiko vatāyaṁ puriso”ti vatvā “gaccha tvaṁ, nāhaṁ tādisena saddhiṁ gamissāmī”ti āha. So “anupadhāretvā me bhadde kataṁ, khametaṁ mayhan”ti vatvā puttaṁ ādāyāgato[5].

Te taṁ kantāraṁ samatikkamitvā sāyaṁ ekaṁ gopālakakulaṁ sampāpuṇiṁsu. Taṁdivasañca gopālakakulavāsino nirudakapāyāsaṁ paciṁsu. Te te disvā “ime ativiya chātakā”ti pāyāsassa mahābhājanaṁ pūretvā uḷuṅkapūraṁ sappiṁ āsiñcitvā adaṁsu. Tesu taṁ pāyāsaṁ bhuñjantesu sā itthī pamāṇeneva bhuñji, puriso pana pamāṇātikkantaṁ

1. Vajjiraṭṭhe (Sī), Mallaraṭṭhe (Ka) 2. Dasapi vīsatipi janā (Sī)
3. Labhantīti (Ka) 4. Atiṇṇeyeva (Syā) 5. Ādāya gato (Ka)



မေတ္တာဝိဟာရီနံ သာမာဝတီ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ တာ ကိရ ဒွေပိ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ အပရဘာဂေ “သတ္ထု ဓမ္မကထံ သောဿာမာ”တိ ဝိဟာရံ အဂမံသု။ တတ္ထ ခုဇ္ဇုတ္တရာ သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသိကံ ဗဟုဿုတာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာမာဝတီပိ ဧကံ ဥပါသိကံ မေတ္တာဝိဟာရီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ တာသံ ဒွိန္နမ္ပိ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တီနံယေဝ ကပ္ပသတသဟဿံ အတိက္ကန္တံ။

အထ အမှာကံ သတ္ထု နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ အလ္လကပ္ပရဋ္ဌေ[၁] အဟိဝါတကရောဂေါ နာမ ဥဒပါဒိ။ ဧကေကသ္မိံ ဂေဟေ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဒသပိ ဝီသမ္ပိ တိံသမ္ပိ ဇနာ[၂] မရန္တိ၊ တိရောရဋ္ဌံ ဂတာ ပန ဇီဝိတံ လဘန္တိ။ တံ[၃] ဉတွာ ဧကော ပုရိသော အတ္တနော ပုတ္တဒါရံ အာဒါယ “အညံ ရဋ္ဌံ ဂမိဿာမီ”တိ တတော နိက္ခမိ။ အထဿ ဃရေ ဂဟိတပါထေယျံ အန္တရာမဂ္ဂေ ကန္တာရေ အနုတ္တိဏ္ဏေယေဝ[၄] ပရိက္ခယံ အဂမာသိ။ တေသံ သရီရဗလံ ပရိဟာယိ၊ သကိံ မာတာ ပုတ္တံ ဥက္ခိပတိ, သကိံ ပိတာ။ အထဿ ပိတာ စိန္တေသိ “အမှာကံ သရီရဗလံ ပရိဟီနံ၊ ပုတ္တံ ဥက္ခိပိတွာ ဂစ္ဆန္တာ ကန္တာရံ နိတ္ထရိတုံ န သက္ခိဿာမာ”တိ။ သော တဿ မာတရံ အဇာနာပေတွာဝ ဥဒကကိစ္စေန ဩဟီနော ဝိယ ပုတ္တံ မဂ္ဂေ နိသီဒါပေတွာ ဧကကောဝ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ အထဿ ဘရိယာ အာဂမနံ ဩလောကယမာနာ ဌိတာ ဟတ္ထေ ပုတ္တံ အဒိသွာ ဝိရဝမာနာ ဂန္တွာ ကဟံ မေ သာမိ ပုတ္တော”တိ အာဟ။ ကော တေ ပုတ္တေန အတ္ထော၊ ဇီဝမာနာ ပုတ္တံ လဘိဿာမာတိ။ သာ “အတိသာဟသိကော ဝတာယံ ပုရိသော”တိ ဝတွာ “ဂစ္ဆ တွံ၊ နာဟံ တာဒိသေန သဒ္ဓိံ ဂမိဿာမီ”တိ အာဟ။ သော “အနုပဓာရေတွာ မေ ဘဒ္ဒေ ကတံ၊ ခမေတံ မယှ”န္တိ ဝတွာ ပုတ္တံ အာဒါယာဂတော[၅]။

တေ တံ ကန္တာရံ သမတိက္ကမိတွာ သာယံ ဧကံ ဂေါပါလကကုလံ သမ္ပာပုဏိံသု။ တံဒိဝသဉ္စ ဂေါပါလကကုလဝါသိနော နိရုဒကပါယာသံ ပစိံသု။ တေ တေ ဒိသွာ “ဣမေ အတိဝိယ ဆာတကာ”တိ ပါယာသဿ မဟာဘာဇနံ ပူရေတွာ ဥဠုင်္ကပူရံ သပ္ပိံ အာသိဉ္စိတွာ အဒံသု။ တေသု တံ ပါယာသံ ဘုဉ္ဇန္တေသု သာ ဣတ္ထီ ပမာဏေနေဝ ဘုဉ္ဇိ၊ ပုရိသော ပန ပမာဏာတိက္ကန္တံ

၁-ဝဇ္ဇိရဋ္ဌေ (သီ)၊ မလ္လရဋ္ဌေ (က) ၂-ဒသပိ ဝီသတိပိ ဇနာ (သီ) ၃-လဘန္တီတိ (က)
၄-အတိဏ္ဏေယေဝ (သျာ) ၅-အာဒါယ ဂတော (က)

bhuñjitvā jīrāpetuṁ asakkonto rattibhāgasamanantare kālamakāsi. So kālaṁ karonto tesu sālayabhāvena gopālakānaṁ gehe sunakhiyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Sunakhī nacirasseva vijātā. Gopālako taṁ kukkuraṁ sassirikaṁ disvā piṇḍena palobhetvā attani uppannasinehaṁ gahetvā saddhimeva carati.

Athekadivasaṁ eko Paccekabuddho bhikkhācāravelāya gopālakassa gharadvāraṁ sampatto. Sopi taṁ disvā bhikkhaṁ datvā attānaṁ nissāya vasanatthāya paṭiññaṁ gaṇhi. Paccekabuddho gopālakakulassa avidūre ṭhāne ekasmiṁ vanasaṇḍe vāsaṁ upagato. Gopālako tassa santikaṁ gacchanto taṁ kukkuraṁ gahetvāva gacchati, antarāmagge ca vāḷamigaṭṭhāne vāḷamigānaṁ palāyanatthaṁ rukkhe vā pāsāṇe vā pahāraṁ deti, sopi kukkuro tassa karaṇavidhānaṁ vavatthapeti. Athekadivasaṁ so gopālako Paccekabuddhassa santike nisīditvā "bhante amhākaṁ sabbakālaṁ āgamanaṁ nāma na hoti. Ayaṁ pana kukkuro cheko, imassa āgatasaññāya amhākaṁ gehadvāraṁ āgaccheyyāthā"ti āha. So ekadivasaṁ "Paccekabuddhaṁ gaṇhitvā ehī"ti kukkuraṁ pesesi. Kukkuro tassa vacanaṁ sutvā bhikkhācāravelāya gantvā Paccekabuddhassa pādamūle urena nipajji. Paccekabuddho "ayaṁ mama santikaṁ āgato"ti ñatvā pattacīvaraṁ ādāya maggaṁ paṭipajji. So tassa vīmaṁsanatthāya ukkamitvā[1] aññaṁ maggaṁ gaṇhi, kukkuro purato ṭhatvā gopālakamaggaṁ paṭipannakāle apasakki. Yasmiṁ ca yasmiṁ ca ṭhāne vāḷamigānaṁ palāyanatthaṁ gopālako rukkhaṁ vā pāsāṇaṁ vā pahari, taṁ taṁ ṭhānaṁ patvā kukkuro mahāviravaṁ viravi. Tassa saddena vāḷamigā palāyanti. Paccekabuddhopi bhattakiccavelāya mahantaṁ siniddhapiṇḍaṁ tassa deti. Sopi piṇḍalābhena Paccekabuddhe uttaritaraṁ sinehaṁ karoti.

Gopālako temāsaṁ vutthassa Paccekabuddhassa ticīvarappahonakaṁ sāṭakaṁ datvā "bhante sace vo ruccati, idheva vasatha. No ce ruccati, yathāsukhaṁ gacchathā"ti āha. Paccekabuddho gamanākāraṁ dasseti. So gopālako Paccekabuddhaṁ anugantvā nivattati. Kukkuro Paccekabuddhassa aññattha gamanabhāvaṁ ñatvā atisinehena uppannabalavasoko hadayaphālanaṁ patvā kālaṁ katvā Tāvatiṁsapure nibbatti. Athassa

1. Nikkhamitvā (Ka)



ဘုဉ္ဇိတွာ ဇီရာပေတုံ အသက္ကောန္တော ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ ကာလမကာသိ။ သော ကာလံ ကရောန္တော တေသု သာလယဘာဝေန ဂေါပါလကာနံ ဂေဟေ သုနခိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ သုနခီ နစိရဿေဝ ဝိဇာတာ။ ဂေါပါလကော တံ ကုက္ကုရံ သဿိရိကံ ဒိသွာ ပိဏ္ဍေန ပလောဘေတွာ အတ္တနိ ဥပ္ပန္နသိနေဟံ ဂဟေတွာ သဒ္ဓိမေဝ စရတိ။

အထေကဒိဝသံ ဧကော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ ဂေါပါလကဿ ဃရဒွါရံ သမ္ပတ္တော။ သောပိ တံ ဒိသွာ ဘိက္ခံ ဒတွာ အတ္တာနံ နိဿာယ ဝသနတ္ထာယ ပဋိညံ ဂဏှိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဂေါပါလကကုလဿ အဝိဒူရေ ဌာနေ ဧကသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ဝါသံ ဥပဂတော။ ဂေါပါလကော တဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တော တံ ကုက္ကုရံ ဂဟေတွာဝ ဂစ္ဆတိ၊ အန္တရာမဂ္ဂေ စ ဝါဠမိဂဋ္ဌာနေ ဝါဠမိဂါနံ ပလာယနတ္ထံ ရုက္ခေ ဝါ ပါသာဏေ ဝါ ပဟာရံ ဒေတိ၊ သောပိ ကုက္ကုရော တဿ ကရဏဝိဓာနံ ဝဝတ္ထပေတိ။ အထေကဒိဝသံ သော ဂေါပါလကော ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ နိသီဒိတွာ "ဘန္တေ အမှာကံ သဗ္ဗကာလံ အာဂမနံ နာမ န ဟောတိ။ အယံ ပန ကုက္ကုရော ဆေကော၊ ဣမဿ အာဂတသညာယ အမှာကံ ဂေဟဒွါရံ အာဂစ္ဆေယျာထာ"တိ အာဟ။ သော ဧကဒိဝသံ "ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဂဏှိတွာ ဧဟီ"တိ ကုက္ကုရံ ပေသေသိ။ ကုက္ကုရော တဿ ဝစနံ သုတွာ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ ဂန္တွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပါဒမူလေ ဥရေန နိပဇ္ဇိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ "အယံ မမ သန္တိကံ အာဂတော"တိ ဉတွာ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ သော တဿ ဝီမံသနတ္ထာယ ဥက္ကမိတွာ[၁] အညံ မဂ္ဂံ ဂဏှိ၊ ကုက္ကုရော ပုရတော ဌတွာ ဂေါပါလကမဂ္ဂံ ပဋိပန္နကာလေ အပသက္ကိ။ ယသ္မိံ စ ယသ္မိံ စ ဌာနေ ဝါဠမိဂါနံ ပလာယနတ္ထံ ဂေါပါလကော ရုက္ခံ ဝါ ပါသာဏံ ဝါ ပဟရိ၊ တံ တံ ဌာနံ ပတွာ ကုက္ကုရော မဟာဝိရဝံ ဝိရဝိ။ တဿ သဒ္ဒေန ဝါဠမိဂါ ပလာယန္တိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါပိ ဘတ္တကိစ္စဝေလာယ မဟန္တံ သိနိဒ္ဓပိဏ္ဍံ တဿ ဒေတိ။ သောပိ ပိဏ္ဍလာဘေန ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဥတ္တရိတရံ သိနေဟံ ကရောတိ။

ဂေါပါလကော တေမာသံ ဝုတ္ထဿ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ တိစီဝရပ္ပဟောနကံ သာဋကံ ဒတွာ "ဘန္တေ သစေ ဝေါ ရုစ္စတိ၊ ဣဓေဝ ဝသထ။ နော စေ ရုစ္စတိ၊ ယထာသုခံ ဂစ္ဆထာ"တိ အာဟ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဂမနာကာရံ ဒဿေတိ။ သော ဂေါပါလကော ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တတိ။ ကုက္ကုရော ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ အညတ္ထ ဂမနဘာဝံ ဉတွာ အတိသိနေဟေန ဥပ္ပန္နဗလဝသောကော ဟဒယဖာလနံ ပတွာ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသပုရေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထဿ

၁-နိက္ခမိတွာ (က)

Paccekabuddhena saddhiṁ gamanakāle uccāsaddaṁ katvā vāḷamigānaṁ palāpitabhāvena devatāhi saddhiṁ kathentassa saddo sakaladevapuraṁ chādetvā aṭṭhāsi. So teneva nāmadheyyaṁ labhitvā **Ghosakadevaputto** nāma jāto. Athassa tasmiṁ sampattiṁ anubhavantassa manussapathe Kosambinagare Udeno nāma rājā rajjaṁ paṭipajji. Tassa vatthu Majjhimapaṇṇāsake Bodhirājakumārasuttavaṇṇanāyaṁ[1] vuttanayeneva veditabbaṁ.

Tasmiṁ pana rajjaṁ kārayamāne Ghosakadevaputto cavitvā Kosambiyaṁ ekissā rūpūpajīviniyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi. Sā dasamāsaccayena vijāyitvā puttabhāvaṁ ñatvā saṅkārakūṭe chaḍḍāpesi. Tasmiṁ khaṇe Kosambiseṭṭhino kammantiko pātova seṭṭhigharaṁ gacchanto "kiṁ nu kho imaṁ kākehi samparikiṇṇan"ti gantvā dārakaṁ disvā "mahāpuññavā esa dārako bhavissatī"ti ekassa purisassa hatthe gehaṁ pesetvā seṭṭhigharaṁ agamāsi. Seṭṭhipi rājūpaṭṭhānavelāya rājakulaṁ gacchanto antarāmagge purohitaṁ disvā "ajja kiṁ nakkhattan"ti pucchi. So tattheva ṭhito gaṇetvā asukaṁ nāma nakkhattaṁ, ajja iminā nakkhattena jātadārako imasmiṁ nagare seṭṭhiṭṭhānaṁ labhissatī"ti āha. So tassa kathaṁ sutvā vegena gharaṁ pesesi "imassa purohitassa dve kathā nāma natthi, gharaṇī ca me garugabbhā, jānātha tāva naṁ vijātā vā no vā"ti. Te gantvā jānitvā "ayya na tāva vijātā"ti āhaṁsu. Tena hi gacchatha, imasmiṁ nagare ajja jātadārakaṁ pariyesathāti. Te pariyesantā tassa seṭṭhino kammantikassa gehe taṁ dārakaṁ disvā seṭṭhino ārocayiṁsu. Tena hi gacchatha bhaṇe, taṁ kammantikaṁ pakkosathāti. Te taṁ pakkosiṁsu. Atha naṁ seṭṭhi "gehe kira te dārako atthī"ti pucchi. Āma ayyāti. Taṁ dārakaṁ amhākaṁ dehīti. Na demi ayyāti. Handa sahassaṁ gaṇhitvā dehīti. So "ayaṁ jīveyya vā mareyya vā, dujjānamidan"ti sahassaṁ gaṇhitvā adāsi.

Tato seṭṭhi cintesi "sace me bhariyā dhītaraṁ vijāyissati, imameva puttaṁ karissāmi. Sace puttaṁ vijāyissati, māressāmī"ti. Cintetvā gehe posesi. Athassa bhariyā katipāhaccayena puttaṁ vijāyi. Tato seṭṭhi "evaṁ taṁ gāvo madditvā māressantī"ti cintetvā

1. Ma-Ṭṭha 3. 222 piṭṭhe.



ပစ္စေကဗုဒ္ဓေန သဒ္ဓိံ ဂမနကာလေ ဥစ္စာသဒ္ဒံ ကတွာ ဝါဠမိဂါနံ ပလာပိတဘာဝေန ဒေဝတာဟိ သဒ္ဓိံ ကထေန္တဿ သဒ္ဒေါ သကလဒေဝပုရံ ဆာဒေတွာ အဋ္ဌာသိ။ သော တေနေဝ နာမဓေယျံ လဘိတွာ **ဃောသကဒေဝပုတ္တော** နာမ ဇာတော။ အထဿ တသ္မိံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တဿ မနုဿပထေ ကောသမ္ဗိနဂရေ ဥဒေနော နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ပဋိပဇ္ဇိ။ တဿ ဝတ္ထု မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသကေ ဗောဓိရာဇကုမာရသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ[1] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တသ္မိံ ပန ရဇ္ဇံ ကာရယမာနေ ဃောသကဒေဝပုတ္တော စဝိတွာ ကောသမ္ဗိယံ ဧကိဿာ ရူပူပဇီဝိနိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ သာ ဒသမာသစ္စယေန ဝိဇာယိတွာ ပုတ္တဘာဝံ ဉတွာ သင်္ကာရကူဋေ ဆဍ္ဍာပေသိ။ တသ္မိံ ခဏေ ကောသမ္ဗိသေဋ္ဌိနော ကမ္မန္တိကော ပါတောဝ သေဋ္ဌိဃရံ ဂစ္ဆန္တော "ကိံ နု ခေါ ဣမံ ကာကေဟိ သမ္ပရိကိဏ္ဏ"န္တိ ဂန္တွာ ဒါရကံ ဒိသွာ "မဟာပုညဝါ ဧသ ဒါရကော ဘဝိဿတီ"တိ ဧကဿ ပုရိသဿ ဟတ္ထေ ဂေဟံ ပေသေတွာ သေဋ္ဌိဃရံ အဂမာသိ။ သေဋ္ဌိပိ ရာဇူပဋ္ဌာနဝေလာယ ရာဇကုလံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ပုရောဟိတံ ဒိသွာ "အဇ္ဇ ကိံ နက္ခတ္တ"န္တိ ပုစ္ဆိ။ သော တတ္ထေဝ ဌိတော ဂဏေတွာ "အသုကံ နာမ နက္ခတ္တံ၊ အဇ္ဇ ဣမိနာ နက္ခတ္တေန ဇာတဒါရကော ဣမသ္မိံ နဂရေ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ လဘိဿတီ"တိ အာဟ။ သော တဿ ကထံ သုတွာ ဝေဂေန ဃရံ ပေသေသိ "ဣမဿ ပုရောဟိတဿ ဒွေ ကထာ နာမ နတ္ထိ၊ ဃရဏီ စ မေ ဂရုဂဗ္ဘာ၊ ဇာနာထ တာဝ နံ ဝိဇာတာ ဝါ နော ဝါ"တိ။ တေ ဂန္တွာ ဇာနိတွာ "အယျ န တာဝ ဝိဇာတာ"တိ အာဟံသု။ တေန ဟိ ဂစ္ဆထ, ဣမသ္မိံ နဂရေ အဇ္ဇ ဇာတဒါရကံ ပရိယေသထာတိ။ တေ ပရိယေသန္တာ တဿ သေဋ္ဌိနော ကမ္မန္တိကဿ ဂေဟေ တံ ဒါရကံ ဒိသွာ သေဋ္ဌိနော အာရောစယိံသု။ တေန ဟိ ဂစ္ဆထ ဘဏေ, တံ ကမ္မန္တိကံ ပက္ကောသထာတိ။ တေ တံ ပက္ကောသိံသု။ အထ နံ သေဋ္ဌိ "ဂေဟေ ကိရ တေ ဒါရကော အတ္ထီ"တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ အယျာတိ။ တံ ဒါရကံ အမှာကံ ဒေဟီတိ။ န ဒေမိ အယျာတိ။ ဟန္ဒ သဟဿံ ဂဏှိတွာ ဒေဟီတိ။ သော "အယံ ဇီဝေယျ ဝါ မရေယျ ဝါ, ဒုဇ္ဇာနမိဒ"န္တိ သဟဿံ ဂဏှိတွာ အဒါသိ။

တတော သေဋ္ဌိ စိန္တေသိ "သစေ မေ ဘရိယာ ဓီတရံ ဝိဇာယိဿတိ၊ ဣမမေဝ ပုတ္တံ ကရိဿာမိ။ သစေ ပုတ္တံ ဝိဇာယိဿတိ၊ မာရေဿာမီ"တိ။ စိန္တေတွာ ဂေဟေ ပေါသေသိ။ အထဿ ဘရိယာ ကတိပါဟစ္စယေန ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ တတော သေဋ္ဌိ "ဧဝံ တံ ဂါဝေါ မဒ္ဒိတွာ မာရေဿန္တီ"တိ စိန္တေတွာ

၁-မ-ဋ္ဌ ၃-၂၂၂-ပိဋ္ဌေ။

“Imaṁ dārakaṁ vajadvāre nipajjāpethā”ti āha. Taṁ tattha nipajjāpesuṁ. Atha naṁ yūthapati usabho paṭhamaṁ nikkhamanto disvā “evaṁ taṁ aññe na maddissantī”ti catunnaṁ pādānaṁ antare katvā aṭṭhāsi. Atha naṁ gopālakā disvā “mahāpuñño esa dārako bhavissati, yassa tiracchānagatāpi guṇaṁ jānanti, paṭijaggissāma nan”ti attano gehaṁ nayiṁsu.

Sopi seṭṭhi tassa matabhāvaṁ anuvijjanto “gopālakehi nīto”ti sutvā puna sahassaṁ datvā āṇāpetvā āmakasusāne chaḍḍāpesi. Tasmiṁ ca kāle seṭṭhissa ghare ajapālako susānaṁ nissāya ajikā cāreti. Athekā dhenu ajikā dārakassa puññena maggā okkamma gantvā dārakassa khīraṁ datvā gatā. Tato nivattamānāpi tatheva gantvā khīramadāsi. Ajapālako cintesi “ayaṁ ajikā pātopi imasmā ṭhānā okkamitvā gatā, kiṁ nu kho etan”ti gantvā olokento taṁ dārakaṁ disvā “mahāpuñño esa dārako, tiracchānagatāpissa guṇaṁ jānanti, paṭijaggissāmi nan”ti gahetvā gehaṁ gato.

Punadivase[1] seṭṭhi “mato nu kho dārako, na mato”ti olokāpento ajapālakena gahitabhāvaṁ ñatvā sahassaṁ datvā āṇāpetvā “sve imaṁ nagaraṁ eko satthavāhaputto pavisissati, imaṁ dārakaṁ netvā cakkamagge ṭhapetha, evaṁ taṁ sakaṭacakkaṁ chindantaṁ gamissatī”ti āha. Taṁ tattha nikkhittaṁ satthavāhaputtassa purimasakaṭe goṇā disvā cattāro pāde thambhe viya otāretvā aṭṭhaṁsu. Satthavāho “kiṁ nu kho etan”ti tesaṁ ṭhitakāraṇaṁ olokento dārakaṁ disvā “mahāpuñño dārako, paṭijaggituṁ vaṭṭatī”ti gaṇhitvā agamāsi.

Seṭṭhipi tassa cakkapathe matabhāvaṁ vā amatabhāvaṁ vā olokāpento satthavāhena gahitabhāvaṁ ñatvā tassapi sahassaṁ datvā āṇāpetvā nagarato avidūre ṭhāne papāte pātāpesi. So tattha papatanto naḷakārānaṁ kammakaraṇaṭṭhāne ekasālāya[2] patito. Sā tassa puññānubhāvena satavihatakappāsapicusamphassasadisā ahosi. Atha naṁ naḷakārajeṭṭhako “puññavā esa dārako, paṭijaggituṁ

1. Punapi (Syā, Ka)    2. Naḷakārasālāyaṁ (Sī), naḷakārasālāya (Syā)



“ဣမံ ဒါရကံ ဝဇဒွါရေ နိပဇ္ဇာပေထာ”တိ အာဟ။ တံ တတ္ထ နိပဇ္ဇာပေသုံ။ အထ နံ ယူထပတိ ဥသဘော ပဌမံ နိက္ခမန္တော ဒိသွာ “ဧဝံ တံ အညေ န မဒ္ဒိဿန္တီ”တိ စတုန္နံ ပါဒါနံ အန္တရေ ကတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ဂေါပါလကာ ဒိသွာ “မဟာပုညော ဧသ ဒါရကော ဘဝိဿတိ၊ ယဿ တိရစ္ဆာနဂတာပိ ဂုဏံ ဇာနန္တိ၊ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမ န”န္တိ အတ္တနော ဂေဟံ နယိံသု။

သောပိ သေဋ္ဌိ တဿ မတဘာဝံ အနုဝိဇ္ဇန္တော “ဂေါပါလကေဟိ နီတော”တိ သုတွာ ပုန သဟဿံ ဒတွာ အာဏာပေတွာ အာမကသုသာနေ ဆဍ္ဍာပေသိ။ တသ္မိံ စ ကာလေ သေဋ္ဌိဿ ဃရေ အဇပါလကော သုသာနံ နိဿာယ အဇိကာ စာရေတိ။ အထေကာ ဓေနု အဇိကာ ဒါရကဿ ပုညေန မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ ဂန္တွာ ဒါရကဿ ခီရံ ဒတွာ ဂတာ။ တတော နိဝတ္တမာနာပိ တထေဝ ဂန္တွာ ခီရမဒါသိ။ အဇပါလကော စိန္တေသိ “အယံ အဇိကာ ပါတောပိ ဣမသ္မာ ဌာနာ ဩက္ကမိတွာ ဂတာ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ ဂန္တွာ ဩလောကေန္တော တံ ဒါရကံ ဒိသွာ “မဟာပုညော ဧသ ဒါရကော၊ တိရစ္ဆာနဂတာပိဿ ဂုဏံ ဇာနန္တိ၊ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမိ န”န္တိ ဂဟေတွာ ဂေဟံ ဂတော။

ပုနဒိဝသေ[1] သေဋ္ဌိ “မတော နု ခေါ ဒါရကော, န မတော”တိ ဩလောကာပေန္တော အဇပါလကေန ဂဟိတဘာဝံ ဉတွာ သဟဿံ ဒတွာ အာဏာပေတွာ “သွေ ဣမံ နဂရံ ဧကော သတ္ထဝါဟပုတ္တော ပဝိသိဿတိ၊ ဣမံ ဒါရကံ နေတွာ စက္ကမဂ္ဂေ ဌပေထ၊ ဧဝံ တံ သကဋစက္ကံ ဆိန္ဒန္တံ ဂမိဿတီ”တိ အာဟ။ တံ တတ္ထ နိက္ခိတ္တံ သတ္ထဝါဟပုတ္တဿ ပုရိမသကဋေ ဂေါဏာ ဒိသွာ စတ္တာရော ပါဒေ ထမ္ဘေ ဝိယ ဩတာရေတွာ အဋ္ဌံသု။ သတ္ထဝါဟော “ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ တေသံ ဌိတကာရဏံ ဩလောကေန္တော ဒါရကံ ဒိသွာ “မဟာပုညော ဒါရကော၊ ပဋိဇဂ္ဂိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဂဏှိတွာ အဂမာသိ။

သေဋ္ဌိပိ တဿ စက္ကပထေ မတဘာဝံ ဝါ အမတဘာဝံ ဝါ ဩလောကာပေန္တော သတ္ထဝါဟေန ဂဟိတဘာဝံ ဉတွာ တဿပိ သဟဿံ ဒတွာ အာဏာပေတွာ နဂရတော အဝိဒူရေ ဌာနေ ပပါတေ ပါတာပေသိ။ သော တတ္ထ ပပတန္တော နဠကာရာနံ ကမ္မကရဏဋ္ဌာနေ ဧကသာလာယ[2] ပတိတော။ သာ တဿ ပုညာနုဘာဝေန သတဝိဟတကပ္ပါသပိစုသမ္ဖဿသဒိသာ အဟောသိ။ အထ နံ နဠကာရဇေဋ္ဌကော “ပုညဝါ ဧသ ဒါရကော၊ ပဋိဇဂ္ဂိတုံ

၁-ပုနပိ (သျာ၊ က)    ၂-နဠကာရသာလာယံ (သီ)၊ နဠကာရသာလာယ (သျာ)

vaṭṭatī”ti gaṇhitvā gehaṁ gato. Seṭṭhi dārakassa papātato patitaṭṭhāne matabhāvaṁ vā amatabhāvaṁ vā pariyesāpento naḷakārajeṭṭhakena gahitabhāvaṁ ñatvā tassapi sahassaṁ datvā āṇāpesi.

Aparabhāge seṭṭhissa sakaputtopi sopi ubho vayappattā ahesuṁ. Seṭṭhi puna Ghosakadārakassa[1] māraṇupāyaṁ cintento attano kumbhakārassa gehaṁ gantvā “ambho mayhaṁ gehe evarūpo eko avajātadārako atthi, taṁ dārakaṁ yaṁkiñci katvā māretuṁ vaṭṭati rahassenā”ti āha[2]. So ubhopi kaṇṇe pidahitvā “evarūpaṁ nāma bhāriyaṁ kathaṁ kathetuṁ na vaṭṭatī”ti āha. Tato seṭṭhi “ayaṁ mudhā na karissatī”ti cintetvā “handa bho sahassaṁ gaṇhitvā etaṁ kammaṁ nipphādehī”ti āha. Lañjaṁ nāma abhinnaṁ bhindati, tasmā so sahassaṁ labhitvā sampaṭicchitvā “ahaṁ ayya asukadivase nāma āvāpaṁ[3] ālimpessāmi, tadā taṁ dārakaṁ asukavelāya nāma pesehī”ti āha. Seṭṭhipi kho tassa vacanaṁ sampaṭicchitvā tato paṭṭhāya divase gaṇento kumbhakārena vuttadivasassa sampattabhāvaṁ ñatvā Ghosakakumāraṁ pakkosāpetvā “amhākaṁ tāta asukadivase nāma bahūhi bhājanehi attho, tvaṁ amhākaṁ kumbhakārassa santikaṁ gantvā ‘pitarā kira me tumhākaṁ ekaṁ kathitaṁ atthi, taṁ ajja nipphādehī’ti vadehī”ti āha. So “sādhū”ti tassa vacanaṁ sampaṭicchitvā nikkhami.

Atha naṁ antarāmagge seṭṭhissa sakaputto guḷakīḷaṁ kīḷanto disvā vegena gantvā “ahaṁ bhātika dārakehi saddhiṁ kīḷanto ettakaṁ nāma jito, taṁ me paṭijinitvā dehī”ti āha. So “mayhaṁ idāni okāso natthi, pitā maṁ accāyikakammena kumbhakārassa santikaṁ pahiṇī”ti āha. Itaro “ahaṁ bhātika tattha gamissāmi, tvaṁ imehi saddhiṁ kīḷitvā mayhaṁ lakkhaṁ paccāharitvā dehī”ti āha. “Tena hi gacchā”ti attano kathitasāsanaṁ tassa kathetvā dārakehi saddhiṁ kīḷi. Sopi kumāro kumbhakārassa santikaṁ gantvā taṁ sāsanaṁ ārocesi. So “sādhu tāta nipphādessāmī”ti taṁ kumāraṁ gabbhaṁ pavesetvā[4] tikhiṇāya vāsiyā khaṇḍākhaṇḍikaṁ chinditvā[5] cāṭiyaṁ pakkhipitvā cāṭimukhaṁ

1. Punassa dārakassa (Ka)
2. Vaṭṭatīti rahassena āha (Sī, Syā)
3. Āmaṁ (Ka)
4. Gabbhe ṭhapetvā (Ka)
5. Katvā (Sī)



ဝဋ္ဋတီ”တိ ဂဏှိတွာ ဂေဟံ ဂတော။ သေဋ္ဌိ ဒါရကဿ ပပါတတော ပတိတဋ္ဌာနေ မတဘာဝံ ဝါ အမတဘာဝံ ဝါ ပရိယေသာပေန္တော နဠကာရဇေဋ္ဌကေန ဂဟိတဘာဝံ ဉတွာ တဿပိ သဟဿံ ဒတွာ အာဏာပေသိ။

အပရဘာဂေ သေဋ္ဌိဿ သကပုတ္တောပိ သောပိ ဥဘော ဝယပ္ပတ္တာ အဟေသုံ။ သေဋ္ဌိ ပုန ဃောသကဒါရကဿ[1] မာရဏုပါယံ စိန္တေန္တော အတ္တနော ကုမ္ဘကာရဿ ဂေဟံ ဂန္တွာ “အမ္ဘော မယှံ ဂေဟေ ဧဝရူပေါ ဧကော အဝဇာတဒါရကော အတ္ထိ၊ တံ ဒါရကံ ယံကိဉ္စိ ကတွာ မာရေတုံ ဝဋ္ဋတိ ရဟဿေနာ”တိ အာဟ[2]။ သော ဥဘောပိ ကဏ္ဏေ ပိဒဟိတွာ “ဧဝရူပံ နာမ ဘာရိယံ ကထံ ကထေတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဟ။ တတော သေဋ္ဌိ “အယံ မုဓာ န ကရိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ “ဟန္ဒ ဘော သဟဿံ ဂဏှိတွာ ဧတံ ကမ္မံ နိပ္ဖာဒေဟီ”တိ အာဟ။ လဉ္ဇံ နာမ အဘိန္နံ ဘိန္ဒတိ၊ တသ္မာ သော သဟဿံ လဘိတွာ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ “အဟံ အယျ အသုကဒိဝသေ နာမ အာဝါပံ[3] အာလိမ္ပေဿာမိ၊ တဒါ တံ ဒါရကံ အသုကဝေလာယ နာမ ပေသေဟီ”တိ အာဟ။ သေဋ္ဌိပိ ခေါ တဿ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တတော ပဋ္ဌာယ ဒိဝသေ ဂဏေန္တော ကုမ္ဘကာရေန ဝုတ္တဒိဝသဿ သမ္ပတ္တဘာဝံ ဉတွာ ဃောသကကုမာရံ ပက္ကောသာပေတွာ “အမှာကံ တာတ အသုကဒိဝသေ နာမ ဗဟူဟိ ဘာဇနေဟိ အတ္ထော၊ တွံ အမှာကံ ကုမ္ဘကာရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ‘ပိတရာ ကိရ မေ တုမှာကံ ဧကံ ကထိတံ အတ္ထိ၊ တံ အဇ္ဇ နိပ္ဖာဒေဟီ’တိ ဝဒေဟီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓူ”တိ တဿ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ နိက္ခမိ။

အထ နံ အန္တရာမဂ္ဂေ သေဋ္ဌိဿ သကပုတ္တော ဂုဠကီဠံ ကီဠန္တော ဒိသွာ ဝေဂေန ဂန္တွာ “အဟံ ဘာတိက ဒါရကေဟိ သဒ္ဓိံ ကီဠန္တော ဧတ္တကံ နာမ ဇိတော၊ တံ မေ ပဋိဇိနိတွာ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ သော “မယှံ ဣဒါနိ ဩကာသော နတ္ထိ၊ ပိတာ မံ အစ္စာယိကကမ္မေန ကုမ္ဘကာရဿ သန္တိကံ ပဟိဏီ”တိ အာဟ။ ဣတရော “အဟံ ဘာတိက တတ္ထ ဂမိဿာမိ၊ တွံ ဣမေဟိ သဒ္ဓိံ ကီဠိတွာ မယှံ လက္ခံ ပစ္စာဟရိတွာ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ “တေန ဟိ ဂစ္ဆာ”တိ အတ္တနော ကထိတသာသနံ တဿ ကထေတွာ ဒါရကေဟိ သဒ္ဓိံ ကီဠိ။ သောပိ ကုမာရော ကုမ္ဘကာရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ တံ သာသနံ အာရောစေသိ။ သော “သာဓု တာတ နိပ္ဖာဒေဿာမီ”တိ တံ ကုမာရံ ဂဗ္ဘံ ပဝေသေတွာ[4] တိခိဏာယ ဝါသိယာ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဆိန္ဒိတွာ[5] စာဋိယံ ပက္ခိပိတွာ စာဋိမုခံ

၁-ပုနဿ ဒါရကဿ (က)
၂-ဝဋ္ဋတီတိ ရဟဿေန အာဟ (သီ၊ သျာ)
၃-အာမံ (က)
၄-ဂဗ္ဘေ ဌပေတွာ (က)
၅-ကတွာ (သီ)

pidahitvā bhājanantare ṭhapetvā āvāpaṁ[1] ālimpesi. Ghosakakumāro bahū jinitvā kaniṭṭhassa āgamanaṁ olokento nisīdi. So taṁ cirāyamānaṁ ñatvā “kiṁ nu kho cirāyatī”ti kumbhakāragehasabhāgaṁ[2] gantvā katthaci aditvā “gehaṁ gato bhavissatī”ti nivattitvā gehaṁ agamāsi.

Seṭṭhi naṁ dūratova āgacchantaṁ disvā “kiṁ nu kho kāraṇaṁ bhavissati, mayā esa māraṇatthāya kumbhakārassa santikaṁ pahito, so dāni puna idhevāgacchatī”ti āgacchantaṁyeva naṁ “kiṁ tāta kumbhakārassa santikaṁ na gatosī”ti āha. Āma tāta na gatomhīti. Kasmā tātāti. So attano nivattakāraṇañca kaniṭṭhabhātikassa tattha gatakāraṇañca ārocesi. Seṭṭhi tassa vacanassa sutakālato paṭṭhāya mahāpathaviyā ajjhotthaṭo viya hutvā “kiṁ nāmetaṁ tvaṁ vadasī”ti vipphandacitto[3] vegena kumbhakārassa santikaṁ gantvā aññesaṁ santike akathanīyabhāvena “pekkha bho, pekkha bho”ti āha. Kiṁ pekkhāpesi tvaṁ, niṭṭhitaṁ etaṁ kammanti. So tatova nivattitvā gehaṁ agamāsi. Tato paṭṭhāya cassa cetasikarogo uppajji.

So tasmiṁ kāle tena saddhiṁ abhuñjitvā (āsaṁ bhinditvā)[4] “yena kenaci upāyena mama puttassa sattuno antarameva[5] passituṁ vaṭṭatī”ti ekaṁ paṇṇaṁ likhitvā Ghosakakumāraṁ pakkositvā “tvaṁ imaṁ paṇṇaṁ ādāya asukagāme nāma amhākaṁ kammantiko atthi, tassa santikaṁ gantvā imaṁ paṇṇaṁ datvā ‘imasmiṁ kira paṇṇe sāsanaṁ sīghaṁ karohī’ti vada. Antarāmagge amhākaṁ sahāyako gāmakaseṭṭhi nāma eko seṭṭhi atthi, tassa gharaṁ gantvā bhattaṁ bhuñjitvā gaccheyyāsī”ti ca mukhasāsanaṁ[6] adāsi. So seṭṭhiṁ vanditvā paṇṇaṁ gahetvā nikkhanto antarāmagge gāmakaseṭṭhissa vasanaṭṭhānaṁ gantvā tassa gehaṁ pucchitvā taṁ bahidvārakoṭṭhake nisīditvā massuparikammaṁ karontaṁ vanditvā aṭṭhāsi. “Kuto āgacchasi tātā”ti ca vutte “Kosambiseṭṭhino puttomhi tātā”ti āha. So “amhākaṁ sahāyaseṭṭhino putto”ti haṭṭhatuṭṭho ahosi.

---

1. Āmaṁ (Ka)
2. Kumbhakāragehaṁ vegena (Ka)
3. Kinnāmetaṁ saccaṁ vadasīti utrastacitto (Sī)
4. ( ) natthi Sīhaḷapotthake.
5. Anatthameva (Sī)
6. Sukhasāsanaṁ (Ka)



ပိဒဟိတွာ ဘာဇနန္တရေ ဌပေတွာ အာဝါပံ[၁] အာလိမ္ပေသိ။ ဃောသကကုမာရော ဗဟူ ဇိနိတွာ ကနိဋ္ဌဿ အာဂမနံ ဩလောကေန္တော နိသီဒိ။ သော တံ စိရာယမာနံ ဉတွာ “ကိံ နု ခေါ စိရာယတီ”တိ ကုမ္ဘကာရဂေဟသဘာဂံ[၂] ဂန္တွာ ကတ္ထစိ အဒိသွာ “ဂေဟံ ဂတော ဘဝိဿတီ”တိ နိဝတ္တိတွာ ဂေဟံ အဂမာသိ။

သေဋ္ဌိ နံ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ ကာရဏံ ဘဝိဿတိ၊ မယာ ဧသ မာရဏတ္ထာယ ကုမ္ဘကာရဿ သန္တိကံ ပဟိတော၊ သော ဒါနိ ပုန ဣဓေဝါဂစ္ဆတီ”တိ အာဂစ္ဆန္တံယေဝ နံ “ကိံ တာတ ကုမ္ဘကာရဿ သန္တိကံ န ဂတောသီ”တိ အာဟ။ အာမ တာတ န ဂတောမှီတိ။ ကသ္မာ တာတာတိ။ သော အတ္တနော နိဝတ္တကာရဏဉ္စ ကနိဋ္ဌဘာတိကဿ တတ္ထ ဂတကာရဏဉ္စ အာရောစေသိ။ သေဋ္ဌိ တဿ ဝစနဿ သုတကာလတော ပဋ္ဌာယ မဟာပထဝိယာ အဇ္ဈောတ္ထဋော ဝိယ ဟုတွာ “ကိံ နာမေတံ တွံ ဝဒသီ”တိ ဝိပ္ဖန္ဒစိတ္တော[၃] ဝေဂေန ကုမ္ဘကာရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ အညေသံ သန္တိကေ အကထနီယဘာဝေန “ပေက္ခ ဘော, ပေက္ခ ဘော”တိ အာဟ။ ကိံ ပေက္ခာပေသိ တွံ၊ နိဋ္ဌိတံ ဧတံ ကမ္မန္တိ။ သော တတောဝ နိဝတ္တိတွာ ဂေဟံ အဂမာသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ စဿ စေတသိကရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။

သော တသ္မိံ ကာလေ တေန သဒ္ဓိံ အဘုဉ္ဇိတွာ (အာသံ ဘိန္ဒိတွာ)[၄] “ယေန ကေနစိ ဥပါယေန မမ ပုတ္တဿ သတ္တုနော အန္တရမေဝ[၅] ပဿိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဧကံ ပဏ္ဏံ လိခိတွာ ဃောသကကုမာရံ ပက္ကောသိတွာ “တွံ ဣမံ ပဏ္ဏံ အာဒါယ အသုကဂါမေ နာမ အမှာကံ ကမ္မန္တိကော အတ္ထိ၊ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဣမံ ပဏ္ဏံ ဒတွာ ‘ဣမသ္မိံ ကိရ ပဏ္ဏေ သာသနံ သီဃံ ကရောဟီ’တိ ဝဒ။ အန္တရာမဂ္ဂေ အမှာကံ သဟာယကော ဂါမကသေဋ္ဌိ နာမ ဧကော သေဋ္ဌိ အတ္ထိ၊ တဿ ဃရံ ဂန္တွာ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဂစ္ဆေယျာသီ”တိ စ မုခသာသနံ[၆] အဒါသိ။ သော သေဋ္ဌိံ ဝန္ဒိတွာ ပဏ္ဏံ ဂဟေတွာ နိက္ခန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ဂါမကသေဋ္ဌိဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တဿ ဂေဟံ ပုစ္ဆိတွာ တံ ဗဟိဒွါရကောဋ္ဌကေ နိသီဒိတွာ မဿုပရိကမ္မံ ကရောန္တံ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ “ကုတော အာဂစ္ဆသိ တာတာ”တိ စ ဝုတ္တေ “ကောသမ္ဗိသေဋ္ဌိနော ပုတ္တောမှိ တာတာ”တိ အာဟ။ သော “အမှာကံ သဟာယသေဋ္ဌိနော ပုတ္တော”တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော အဟောသိ။

---

၁-အာမံ (က)
၂-ကုမ္ဘကာရဂေဟံ ဝေဂေန (က)
၃-ကိန္နာမေတံ သစ္စံ ဝဒသီတိ ဥတြဿစိတ္တော (သီ)
၄-( ) နတ္ထိ သီဟဠပေါတ္ထကေ။
၅-အနတ္ထမေဝ (သီ)
၆-သုခသာသနံ (က)

Tasmiṁ ca khaṇe tassa seṭṭhino dhītāya ekā dāsī seṭṭhidhītu pupphāni āharituṁ gacchati. Atha naṁ seṭṭhi āha “tvaṁ amma etaṁ kammaṁ ṭhapetvā Ghosakakumārassa pāde dhovitvā sayanaṁ attharitvā dehī”ti. Sā tathā katvā āpaṇaṁ gantvā seṭṭhidhītu pupphāni āhari. Seṭṭhidhītā taṁ disvā “tvaṁ ajja ciraṁ bahi papañcesī”ti tassā kujjhitvā “kiṁ te ettakaṁ kālaṁ ettha katan”ti āha. “Mā kathesi ayye, mayā evarūpo nadiṭṭhapubbo, tuyhaṁ kira pitu sahāyakaseṭṭhino putto eko, na sakkā tassa rūpasampattiṁ kathetuṁ. Seṭṭhi maṁ pupphānaṁ atthāya gacchantiṁ ‘tassa kumārassa pāde dhovitvā sayanaṁ attharitvā dehī’ti āha, tenāhaṁ bahi ciraṁ papañcesin”ti. Sāpi kho seṭṭhidhītā tassa kumārassa catutthe attabhāve gharasāminī ahosi, tasmā tassā vacanassa sutakālato paṭṭhāya neva attano ṭhitabhāvaṁ, na nisinnabhāvaṁ aññāsi. Sā tameva dāsiṁ gahetvā tassa nipannaṭṭhānaṁ gantvā taṁ niddāyamānaṁ oloketvā dussante[1] paṇṇaṁ disvā “kiṁ nu kho etaṁ paṇṇan”ti kumāraṁ anuṭṭhāpetvāva paṇṇaṁ gahetvā vācetvā”Ayaṁ attano maraṇapaṇṇaṁ sayameva gahetvā āgacchatī”ti taṁ paṇṇaṁ phāletvā tasmiṁ appabuddheyeva “mayā tava santikaṁ putto pesito, sahāyakassa me gāmakaseṭṭhissa vayappattā dārikā atthi, tvaṁ sīghaṁ amhākaṁ āṇāpavattiṭṭhāne uppādaṁ dhanaṁ gaṇhitvā sabbasatena mama puttassa gāmakaseṭṭhino dhītaraṁ gahetvā maṅgalaṁ karohi. Maṅgale ca niṭṭhite ‘iminā me vidhānena[2] katan’ti mayhaṁ sāsanaṁ pesehi. Ahaṁ tava idha kattabbaṁ jānissāmī”ti paṇṇaṁ likhitvā tameva lañchanaṁ datvā paṭhamaṁ baddhaniyāmeneva dussante bandhi.

Sopi kho kumāro taṁdivasaṁ tattha vasitvā punadivase seṭṭhiṁ āpucchitvā kammantikassa gāmaṁ gantvā paṇṇaṁ adāsi. Kammantiko paṇṇaṁ vācetvā gāmike sannipātetvā “tumheva maṁ na gaṇetha, mama sāmī attano jeṭṭhaputtassa sabbasatena dārikaṁ ānetuṁ[3] mayhaṁ santikaṁ pesesi, vegena imasmiṁ ṭhāne uppādaṁ sampiṇḍethā”ti sabbaṁ maṅgalasakkāraṁ sajjetvā gāmakaseṭṭhissa sāsanaṁ pesetvā sampaṭicchāpetvā sabbasatena maṅgalakiriyaṁ niṭṭhāpetvā Kosambiseṭṭhissa paṇṇaṁ pahiṇi “mayā tumhehi pahitapaṇṇe sāsanaṁ sutvā idañcidañca katan”ti.

1. Dasante (Sī) 2. Vivāhena (Ka) 3. Ānetūti (Syā, Ka)



တသ္မိံ စ ခဏေ တဿ သေဋ္ဌိနော ဓီတာယ ဧကာ ဒါသီ သေဋ္ဌိဓီတု ပုပ္ဖာနိ အာဟရိတုံ ဂစ္ဆတိ။ အထ နံ သေဋ္ဌိ အာဟ “တွံ အမ္မ ဧတံ ကမ္မံ ဌပေတွာ ဃောသကကုမာရဿ ပါဒေ ဓောဝိတွာ သယနံ အတ္ထရိတွာ ဒေဟီ”တိ။ သာ တထာ ကတွာ အာပဏံ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိဓီတု ပုပ္ဖာနိ အာဟရိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ တံ ဒိသွာ “တွံ အဇ္ဇ စိရံ ဗဟိ ပပဉ္စေသီ”တိ တဿာ ကုဇ္ဈိတွာ “ကိံ တေ ဧတ္တကံ ကာလံ ဧတ္ထ ကတ”န္တိ အာဟ။ “မာ ကထေသိ အယျေ, မယာ ဧဝရူပေါ နဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ တုယှံ ကိရ ပိတု သဟာယကသေဋ္ဌိနော ပုတ္တော ဧကော၊ န သက္ကာ တဿ ရူပသမ္ပတ္တိံ ကထေတုံ။ သေဋ္ဌိ မံ ပုပ္ဖာနံ အတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တိံ ‘တဿ ကုမာရဿ ပါဒေ ဓောဝိတွာ သယနံ အတ္ထရိတွာ ဒေဟီ’တိ အာဟ၊ တေနာဟံ ဗဟိ စိရံ ပပဉ္စေသိ”န္တိ။ သာပိ ခေါ သေဋ္ဌိဓီတာ တဿ ကုမာရဿ စတုတ္ထေ အတ္တဘာဝေ ဃရသာမိနီ အဟောသိ၊ တသ္မာ တဿာ ဝစနဿ သုတကာလတော ပဋ္ဌာယ နေဝ အတ္တနော ဌိတဘာဝံ, န နိသိန္နဘာဝံ အညာသိ။ သာ တမေဝ ဒါသိံ ဂဟေတွာ တဿ နိပန္နဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တံ နိဒ္ဒါယမာနံ ဩလောကေတွာ ဒုဿန္တေ[1] ပဏ္ဏံ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ ဧတံ ပဏ္ဏ”န္တိ ကုမာရံ အနုဋ္ဌာပေတွာဝ ပဏ္ဏံ ဂဟေတွာ ဝါစေတွာ “အယံ အတ္တနော မရဏပဏ္ဏံ သယမေဝ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆတီ”တိ တံ ပဏ္ဏံ ဖာလေတွာ တသ္မိံ အပ္ပဗုဒ္ဓေယျေဝ “မယာ တဝ သန္တိကံ ပုတ္တော ပေသိတော၊ သဟာယကဿ မေ ဂါမကသေဋ္ဌိဿ ဝယပ္ပတ္တာ ဒါရိကာ အတ္ထိ၊ တွံ သီဃံ အမှာကံ အာဏာပဝတ္တိဋ္ဌာနေ ဥပ္ပါဒံ ဓနံ ဂဏှိတွာ သဗ္ဗသတေန မမ ပုတ္တဿ ဂါမကသေဋ္ဌိနော ဓီတရံ ဂဟေတွာ မင်္ဂလံ ကရောဟိ။ မင်္ဂလေ စ နိဋ္ဌိတေ ‘ဣမိနာ မေ ဝိဓာနေန[2] ကတ’န္တိ မယှံ သာသနံ ပေသေဟိ။ အဟံ တဝ ဣဓ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမီ”တိ ပဏ္ဏံ လိခိတွာ တမေဝ လဉ္ဆနံ ဒတွာ ပဌမံ ဗဒ္ဓနိယာမေနေဝ ဒုဿန္တေ ဗန္ဓိ။

သောပိ ခေါ ကုမာရော တံဒိဝသံ တတ္ထ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ သေဋ္ဌိံ အာပုစ္ဆိတွာ ကမ္မန္တိကဿ ဂါမံ ဂန္တွာ ပဏ္ဏံ အဒါသိ။ ကမ္မန္တိကော ပဏ္ဏံ ဝါစေတွာ ဂါမိကေ သန္နိပါတေတွာ “တုမှေဝ မံ န ဂဏေထ၊ မမ သာမီ အတ္တနော ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ သဗ္ဗသတေန ဒါရိကံ အာနေတုံ[3] မယှံ သန္တိကံ ပေသေသိ၊ ဝေဂေန ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဥပ္ပါဒံ သမ္ပိဏ္ဍေထာ”တိ သဗ္ဗံ မင်္ဂလသက္ကာရံ သဇ္ဇေတွာ ဂါမကသေဋ္ဌိဿ သာသနံ ပေသေတွာ သမ္ပဋိစ္ဆာပေတွာ သဗ္ဗသတေန မင်္ဂလကိရိယံ နိဋ္ဌာပေတွာ ကောသမ္ဗိသေဋ္ဌိဿ ပဏ္ဏံ ပဟိဏိ “မယာ တုမှေဟိ ပဟိတပဏ္ဏေ သာသနံ သုတွာ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကတ”န္တိ။

၁-ဒုသန္တေ (သီ) ၂-ဝိဝါဟေန (က) ၃-အာနေတူတိ (သျာ၊ က)

Seṭṭhi taṁ sāsanaṁ sutvā aggidaḍḍho viya “idāni naṭṭhomhī”ti cintanavasena lohitapakkhandikarogaṁ patvā “yena kenaci taṁ upāyena pakkositvā[1] mama santakassa assāmikaṁ karissāmī”ti “maṅgalassa niṭṭhitakālato paṭṭhāya kasmā mayhaṁ putto bahi hoti, sīghaṁ āgacchatū”ti sāsanaṁ pesesi. Sāsanaṁ sutvā kumāre gantuṁ āraddhe[2] seṭṭhidhītā cintesi “ayaṁ bālo maṁ[3] nissāya imaṁ sampattiṁ alatthanti na jānāti, yaṁkiñci katvā imassa gamanapaṭibāhanupāyo kātuṁ vaṭṭatī”ti. Tato naṁ āha “kumāra mā ativegena gacchāhi[4], kulagāmaṁ gacchantena nāma attano parivacchaṁ katvā gantuṁ vaṭṭatī”ti.

Kosambakaseṭṭhipi tassa cirāyanabhāvaṁ ñatvā puna sāsanaṁ pahiṇi “kasmā me putto cirāyati, ahaṁ lohitapakkhandikarogaṁ patto, jīvantameva maṁ āgantvā daṭṭhuṁ vaṭṭatī”ti. Tasmiṁ kāle seṭṭhidhītā tassa ārocesi “na eso tava pitā, tvaṁ pana ‘pitā’ti saññaṁ karosi. Esa tava māraṇatthāya kammantikassa paṇṇaṁ pahiṇi, ahaṁ taṁ paṇṇaṁ apanetvā aññaṁ sāsanaṁ likhitvā tava etaṁ sampattiṁ uppādayiṁ. Esa taṁ ‘aputtaṁ[5] karissāmī’ti pakkosati, etassa kālakiriyaṁ āgamehī”ti. Athassa dharamānakasseva kālakatabhāvaṁ sutvā[6] Kosambinagaraṁ agamāsi. Seṭṭhidhītāpi tassa bahiyeva[7] saññaṁ adāsi “tvaṁ pavisanto sakalagehe tava ārakkhaṁ ṭhapentova pavisāhī”ti. Sayampi seṭṭhiputtena saddhimeva pavisitvā ubho hatthe ukkhipitvā rodantī viya hutvā andhakāraṭṭhāne nipannakassa seṭṭhissa santikaṁ gantvā sīseneva hadayaṁ pahari. So dubbalatāya teneva pahārena kālamakāsi.

Kumāropi pitu sarīrakiccaṁ katvā “tumhe mahāseṭṭhissa maṁ sakaputtoti[8] vadathā”ti pādamūlikānaṁ lañjaṁ adāsi. Tato sattame divase rājā “seṭṭhiṭṭhānārahaṁ ekaṁ laddhuṁ vaṭṭatī”ti “seṭṭhissa saputtakaniputtakabhāvaṁ jānāthā”ti pesesi. Seṭṭhipādamūlikā rañño seṭṭhissa saputtabhāvaṁ[9] kathayiṁsu. Rājā “sādhū”ti sampaṭicchitvā

1. Pakkosāpetvā (Ka) 2. Kumāro gantuṁ āraddho (Sī) 3. Kaṁ (Sī)
4. Mā ativegāyi (Sī) 5. Tava aputtattaṁ (Ka)
6. Dharamāne agantvā tassa dubbalabhāvaṁ sutvā (Ka)
7. Seṭṭhidhītāpissa pageva (Sī) 8. Puttoti (Ka) 9. Sakaputtabhāvaṁ (Sī)



သေဋ္ဌိ တံ သာသနံ သုတွာ အဂ္ဂိဒဍ္ဎော ဝိယ “ဣဒါနိ နဋ္ဌောမှီ”တိ စိန္တနဝသေန လောဟိတပက္ခန္ဒိကရောဂံ ပတွာ “ယေန ကေနစိ တံ ဥပါယေန ပက္ကောသိတွာ[၁] မမ သန္တကဿ အဿာမိကံ ကရိဿာမီ”တိ “မင်္ဂလဿ နိဋ္ဌိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ကသ္မာ မယှံ ပုတ္တော ဗဟိ ဟောတိ၊ သီဃံ အာဂစ္ဆတူ”တိ သာသနံ ပေသေသိ။ သာသနံ သုတွာ ကုမာရေ ဂန္တုံ အာရဒ္ဓေ[၂] သေဋ္ဌိဓီတာ စိန္တေသိ “အယံ ဗာလော မံ[၃] နိဿာယ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ အလတ္ထန္တိ န ဇာနာတိ၊ ယံကိဉ္စိ ကတွာ ဣမဿ ဂမနပဋိဗာဟနုပါယော ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ တတော နံ အာဟ “ကုမာရ မာ အတိဝေဂေန ဂစ္ဆာဟိ[၄]၊ ကုလဂါမံ ဂစ္ဆန္တေန နာမ အတ္တနော ပရိဝစ္ဆံ ကတွာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။

ကောသမ္ဗကသေဋ္ဌိပိ တဿ စိရာယနဘာဝံ ဉတွာ ပုန သာသနံ ပဟိဏိ “ကသ္မာ မေ ပုတ္တော စိရာယတိ၊ အဟံ လောဟိတပက္ခန္ဒိကရောဂံ ပတ္တော၊ ဇီဝန္တမေဝ မံ အာဂန္တွာ ဒဋ္ဌုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ တသ္မိံ ကာလေ သေဋ္ဌိဓီတာ တဿ အာရောစေသိ “န ဧသော တဝ ပိတာ၊ တွံ ပန ‘ပိတာ’တိ သညံ ကရောသိ။ ဧသ တဝ မာရဏတ္ထာယ ကမ္မန္တိကဿ ပဏ္ဏံ ပဟိဏိ၊ အဟံ တံ ပဏ္ဏံ အပနေတွာ အညံ သာသနံ လိခိတွာ တဝ ဧတံ သမ္ပတ္တိံ ဥပ္ပါဒယိံ။ ဧသ တံ ‘အပုတ္တံ[၅] ကရိဿာမီ’တိ ပက္ကောသတိ၊ ဧတဿ ကာလကိရိယံ အာဂမေဟီ”တိ။ အထဿ ဓရမာနကဿေဝ ကာလကတဘာဝံ သုတွာ[၆] ကောသမ္ဗိနဂရံ အဂမာသိ။ သေဋ္ဌိဓီတာပိ တဿ ဗဟိယေဝ[၇] သညံ အဒါသိ “တွံ ပဝိသန္တော သကလဂေဟေ တဝ အာရက္ခံ ဌပေန္တောဝ ပဝိသာဟီ”တိ။ သယမ္ပိ သေဋ္ဌိပုတ္တေန သဒ္ဓိမေဝ ပဝိသိတွာ ဥဘော ဟတ္ထေ ဥက္ခိပိတွာ ရောဒန္တီ ဝိယ ဟုတွာ အန္ဓကာရဋ္ဌာနေ နိပန္နကဿ သေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ သီသေနေဝ ဟဒယံ ပဟရိ။ သော ဒုဗ္ဗလတာယ တေနေဝ ပဟာရေန ကာလမကာသိ။

ကုမာရောပိ ပိတု သရီရကိစ္စံ ကတွာ “တုမှေ မဟာသေဋ္ဌိဿ မံ သကပုတ္တောတိ[၈] ဝဒထာ”တိ ပါဒမူလိကာနံ လဉ္ဇံ အဒါသိ။ တတော သတ္တမေ ဒိဝသေ ရာဇာ “သေဋ္ဌိဋ္ဌာနာရဟံ ဧကံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ “သေဋ္ဌိဿ သပုတ္တကနိပ္ပုတ္တကဘာဝံ ဇာနာထာ”တိ ပေသေသိ။ သေဋ္ဌိပါဒမူလိကာ ရညော သေဋ္ဌိဿ သပုတ္တဘာဝံ[၉] ကထယိံသု။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ

၁-ပက္ကောသာပေတွာ (က) ၂-ကုမာရော ဂန္တုံ အာရဒ္ဓေါ (သီ) ၃-ကံ (သီ)
၄-မာ အတိဝေဂါယိ (သီ) ၅-တဝ အပုတ္တတ္တံ (က)
၆-ဓရမာနေ အဂန္တွာ တဿ ဒုဗ္ဗလဘာဝံ သုတွာ (က) ၇-သေဋ္ဌိဓီတာပိဿ ပဂေဝ (သီ)
၈-ပုတ္တောတိ (က) ၉-သကပုတ္တဘာဝံ (သီ)

tassa seṭṭhiṭṭhānaṁ adāsi. So Ghosakaseṭṭhi nāma jāto. Atha naṁ bhariyā āha “ayyaputta tvampi avajāto, ahampi duggatakule nibbattā. Pubbe katakusalavasena pana evarūpaṁ sampattiṁ alabhimha, adhunāpi kusalaṁ karissāmā”ti. So “sādhu bhadde”ti sampaṭicchitvā devasikaṁ sahassaṁ vissajjetvā dānaṁ paṭṭhapesi.

Tasmiṁ samaye tāsaṁ dvinnaṁ janānaṁ Khujjuttarā[1] devalokato cavitvā Ghosakaseṭṭhissa gehe dhātiyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Sā jātakāle khujjā ahosīti Khujjuttarātevassā nāmaṁ akaṁsu. Sāmāvatīpi devalokato cavitvā Bhaddavatiyaraṭṭhe Bhaddiyanagare Bhaddavatiyaseṭṭhissa gehe paṭisandhiṁ gaṇhi, Sāmātissā nāmaṁ akaṁsu. Aparabhāge tasmiṁ nagare chātakabhayaṁ uppajji, manussā chātakabhayabhītā yena vā tena vā gacchanti. Tadā ayaṁ Bhaddavatiyaseṭṭhi bhariyāya saddhiṁ mantesi “bhadde imasmiṁ[2] chātakabhayassa anto na paññāyati, Kosambinagare amhākaṁ sahāyakassa Ghosakaseṭṭhissa santikaṁ gacchāma, na so amhe disvā pamajjissatī”ti. Tassa kira so seṭṭhi adiṭṭhasahāyako ahosi, tasmā evamāha. So sesajanaṁ nivattāvetvā bhariyañca dhītarañca gaṇhitvā Kosambinagarassa maggaṁ paṭipajji. Te tayopi antarāmagge mahādukkhaṁ anubhavantā anupubbena Kosambiṁ patvā ekāya sālāya nivāsaṁ akaṁsu.

Ghosakaseṭṭhipi kho attano gharadvāre kapaṇaddhikavanibbakayācakānaṁ mahādānaṁ dāpesi. Athāyaṁ Bhaddavatiyaseṭṭhi cintesi “na sakkā amhehi imināva kapaṇavesena sahāyakassa attānaṁ dassetuṁ, sarīre pākatike jāte sunivatthā supārutā seṭṭhiṁ passissāmā”ti. Te ubhopi dhītaraṁ Ghosakaseṭṭhissa dānaggaṁ pahiṇiṁsu. Sā attano bhattaṁ āharaṇatthāya bhājanaṁ gahetvā dānaggaṁ gantvā ekasmiṁ okāse lajjamānarūpā aṭṭhāsi. Taṁ disvā dānakammiko cintesi “sesajanā[3] sammukhasammukhaṭṭhāne kevaṭṭā macchavilope[4] viya mahāsaddaṁ katvā gaṇhitvā gacchanti, ayaṁ pana dārikā kuladhītā bhavissati, upadhisampadāpissā atthī”ti.

1. Uttarā (Sī) 2. Imassa (Ka) 3. Ime janā (Ka) 4. Macchaṁ vilopantā (Ka)



တဿ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ သော ဃောသကသေဋ္ဌိ နာမ ဇာတော။ အထ နံ ဘရိယာ အာဟ “အယျပုတ္တ တွမ္ပိ အဝဇာတော၊ အဟမ္ပိ ဒုဂ္ဂတကုလေ နိဗ္ဗတ္တာ။ ပုဗ္ဗေ ကတကုသလဝသေန ပန ဧဝရူပံ သမ္ပတ္တိံ အလဘိမှ၊ အဓုနာပိ ကုသလံ ကရိဿာမာ”တိ။ သော “သာဓု ဘဒ္ဒေ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဒေဝသိကံ သဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒါနံ ပဋ္ဌပေသိ။

တသ္မိံ သမယေ တာသံ ဒွိန္နံ ဇနာနံ ခုဇ္ဇုတ္တရာ[၁] ဒေဝလောကတော စဝိတွာ ဃောသကသေဋ္ဌိဿ ဂေဟေ ဓာတိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ သာ ဇာတကာလေ ခုဇ္ဇာ အဟောသီတိ ခုဇ္ဇုတ္တရာတေဝဿာ နာမံ အကံသု။ သာမာဝတီပိ ဒေဝလောကတော စဝိတွာ ဘဒ္ဒဝတိယရဋ္ဌေ ဘဒ္ဒိယနဂရေ ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ သာမာတိဿာ နာမံ အကံသု။ အပရဘာဂေ တသ္မိံ နဂရေ ဆာတကဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ မနုဿာ ဆာတက-ဘယဘီတာ ယေန ဝါ တေန ဝါ ဂစ္ဆန္တိ။ တဒါ အယံ ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိ ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ မန္တေသိ “ဘဒ္ဒေ ဣမသ္မိံ[၂] ဆာတကဘယဿ အန္တော န ပညာယတိ၊ ကောသမ္ဗိနဂရေ အမှာကံ သဟာယကဿ ဃောသကသေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆာမ၊ န သော အမှေ ဒိသွာ ပမဇ္ဇိဿတီ”တိ။ တဿ ကိရ သော သေဋ္ဌိ အဒိဋ္ဌသဟာယကော အဟောသိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ သော သေသဇနံ နိဝတ္တာပေတွာ ဘရိယဉ္စ ဓီတရဉ္စ ဂဏှိတွာ ကောသမ္ဗိနဂရဿ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ တေ တယောပိ အန္တရာမဂ္ဂေ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝန္တာ အနုပုဗ္ဗေန ကောသမ္ဗိံ ပတွာ ဧကာယ သာလာယ နိဝါသံ အကံသု။

ဃောသကသေဋ္ဌိပိ ခေါ အတ္တနော ဃရဒွါရေ ကပဏဒ္ဓိကဝနိဗ္ဗကယာစ-ကာနံ မဟာဒါနံ ဒါပေသိ။ အထာယံ ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိ စိန္တေသိ “န သက္ကာ အမှေဟိ ဣမိနာဝ ကပဏဝေသေန သဟာယကဿ အတ္တာနံ ဒဿေတုံ၊ သရီရေ ပါကတိကေ ဇာတေ သုနိဝတ္ထာ သုပါရုတာ သေဋ္ဌိံ ပဿိဿာမာ”တိ။ တေ ဥဘောပိ ဓီတရံ ဃောသကသေဋ္ဌိဿ ဒါနဂ္ဂံ ပဟိဏိံသု။ သာ အတ္တနော ဘတ္တံ အာဟရဏတ္ထာယ ဘာဇနံ ဂဟေတွာ ဒါနဂ္ဂံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ဩကာသေ လဇ္ဇမာနရူပါ အဋ္ဌာသိ။ တံ ဒိသွာ ဒါနကမ္မိကော စိန္တေသိ “သေသဇနာ[၃] သမ္မုခသမ္မုခဋ္ဌာနေ ကေဝဋ္ဋာ မစ္ဆဝိလောပေ[၄] ဝိယ မဟာသဒ္ဒံ ကတွာ ဂဏှိတွာ ဂစ္ဆန္တိ၊ အယံ ပန ဒါရိကာ ကုလဓီတာ ဘဝိဿတိ၊ ဥပဓိသမ္ပဒါပိဿာ အတ္ထီ”တိ။

၁-ဥတ္တရာ (သီ) ၂-ဣမဿ (က) ၃-ဣမေ ဇနာ (က) ၄-မစ္ဆံ ဝိလောပန္တာ (က)

Tato naṁ āha “tvaṁ amma kasmā sesajano viya gaṇhitvā na gacchasī”ti. Tāta evarūpaṁ sambādhaṭṭhānaṁ kinti katvā pavisāmīti. Amma kati pana janā tumheti. Tayo janā tātāti. So tayo bhattapiṇḍe adāsi. Sā taṁ bhattaṁ mātāpitūnaṁ adāsi, pitā dīgharattaṁ chātakattā[1] atirekaṁ bhuñjitvā kālamakāsi. Sā punadivase gantvā dveyeva bhattapiṇḍe gaṇhi. Taṁdivasaṁ seṭṭhibhariyā bhattena ca kilantatāya seṭṭhino ca maraṇasokena rattibhāgasamanantare kālamakāsi. Sā punadivase seṭṭhidhītā ekameva bhattapiṇḍaṁ gaṇhi. Dānakammiko tassā kiriyaṁ upadhāretvā “amma tayā paṭhamadivase tayo piṇḍā gahitā, punadivase dve, ajja ekameva gaṇhasi. Kiṁ nu kho kāraṇan”ti pucchi. Sā taṁ kāraṇaṁ kathesi. Kataragāmavāsino pana amma tumheti. Sā tampi kāraṇaṁ nippadesato kathesi. “Amma evaṁ sante tvaṁ amhākaṁ seṭṭhidhītā[2] nāma ahosi, mayhañca aññā dārikā natthi, tvaṁ ito paṭṭhāya mama dhītā ammā”ti taṁ dhītaraṁ katvā gaṇhi.

Sā uṭṭhāya samuṭṭhāya dānagge mahāsaddaṁ sutvā “kasmā ayaṁ tāta uccāsaddamahāsaddo”ti āha. Amma mahājanassa antare nāma appasaddaṁ kātuṁ na sakkāti. Ahamettha upāyaṁ jānāmi tātāti. Kiṁ kātuṁ vaṭṭati ammāti. Samantā vatiṁ katvā dve dvārāni yojetvā anto bhājanāni ṭhapāpetvā ekena dvārena pavisitvā bhattaṁ gaṇhitvā ekena dvārena nikkhamanaṁ karotha tātāti. Sādhu ammāti punadivasato paṭṭhāya tathā kāresi. Tato paṭṭhāya dānaggaṁ padumassaraṁ[3] viya sannisinnasaddaṁ ahosi.

Tato Ghosakaseṭṭhi pubbe dānaggasmiṁ uccāsaddamahāsaddaṁ sutvā tadā taṁ asuṇanto dānakammikaṁ pakkosāpetvā pucchi “tvaṁ ajja dānaṁ na dāpesī”ti. Dinnaṁ ayyāti. Atha kasmā pubbe viya dānagge saddo na suyyatīti. Āma ayya ekā me dhītā atthi, ahaṁ tāya kathita-upāye ṭhatvā dānaggaṁ nissaddamakāsinti. Tava dhītā nāma natthi, kuto te dhītā laddhāti. So vañcetuṁ asakkuṇeyyabhāvena seṭṭhissa sabbaṁ dhītu āgamanavidhānaṁ kathesi. Kasmā pana bho tvaṁ evarūpaṁ bhāriyaṁ kammamakāsi. Tvaṁ ettakaṁ addhānaṁ mama dhītaraṁ attano santike vasamānaṁ

1. Chātajjhatto (Sī, Syā)    2. Dhītā (Ka)
3. Pakkadhūpanaṁ (Sī), vūpasamanaṁ (Syā), dhūpasaraṁ (Ka)



တတော နံ အာဟ “တွံ အမ္မ ကသ္မာ သေသဇနော ဝိယ ဂဏှိတွာ န ဂစ္ဆသီ”တိ။ တာတ ဧဝရူပံ သမ္ဗာဓဋ္ဌာနံ ကိန္တိ ကတွာ ပဝိသာမီတိ။ အမ္မ ကတိ ပန ဇနာ တုမှေတိ။ တယော ဇနာ တာတာတိ။ သော တယော ဘတ္တပိဏ္ဍေ အဒါသိ။ သာ တံ ဘတ္တံ မာတာပိတူနံ အဒါသိ၊ ပိတာ ဒီဃရတ္တံ ဆာတကတ္တာ[1] အတိရေကံ ဘုဉ္ဇိတွာ ကာလမကာသိ။ သာ ပုနဒိဝသေ ဂန္တွာ ဒွေယေဝ ဘတ္တပိဏ္ဍေ ဂဏှိ။ တံဒိဝသံ သေဋ္ဌိဘရိယာ ဘတ္တေန စ ကိလန္တတာယ သေဋ္ဌိနော စ မရဏသောကေန ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ ကာလမကာသိ။ သာ ပုနဒိဝသေ သေဋ္ဌိဓီတာ ဧကမေဝ ဘတ္တပိဏ္ဍံ ဂဏှိ။ ဒါနကမ္မိကော တဿာ ကိရိယံ ဥပဓာရေတွာ “အမ္မ တယာ ပဌမဒိဝသေ တယော ပိဏ္ဍာ ဂဟိတာ၊ ပုနဒိဝသေ ဒွေ၊ အဇ္ဇ ဧကမေဝ ဂဏှာသိ။ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ သာ တံ ကာရဏံ ကထေသိ။ ကတရဂါမဝါသိနော ပန အမ္မ တုမှေတိ။ သာ တမ္ပိ ကာရဏံ နိပ္ပဒေသတော ကထေသိ။ “အမ္မ ဧဝံ သန္တေ တွံ အမှာကံ သေဋ္ဌိဓီတာ[2] နာမ အဟောသိ၊ မယှဉ္စ အညာ ဒါရိကာ နတ္ထိ၊ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ မမ ဓီတာ အမ္မာ”တိ တံ ဓီတရံ ကတွာ ဂဏှိ။

သာ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ဒါနဂ္ဂေ မဟာသဒ္ဒံ သုတွာ “ကသ္မာ အယံ တာတ ဥစ္စာသဒ္ဒမဟာသဒ္ဒေါ”တိ အာဟ။ အမ္မ မဟာဇနဿ အန္တရေ နာမ အပ္ပသဒ္ဒံ ကာတုံ န သက္ကာတိ။ အဟမေတ္ထ ဥပါယံ ဇာနာမိ တာတာတိ။ ကိံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ အမ္မာတိ။ သမန္တာ ဝတိံ ကတွာ ဒွေ ဒွါရာနိ ယောဇေတွာ အန္တော ဘာဇနာနိ ဌပါပေတွာ ဧကေန ဒွါရေန ပဝိသိတွာ ဘတ္တံ ဂဏှိတွာ ဧကေန ဒွါရေန နိက္ခမနံ ကရောထ တာတာတိ။ သာဓု အမ္မာတိ ပုနဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ တထာ ကာရေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဒါနဂ္ဂံ ပဒုမဿရံ[3] ဝိယ သန္နိသိန္နသဒ္ဒံ အဟောသိ။

တတော ဃောသကသေဋ္ဌိ ပုဗ္ဗေ ဒါနဂ္ဂသ္မိံ ဥစ္စာသဒ္ဒမဟာသဒ္ဒံ သုတွာ တဒါ တံ အသုဏန္တော ဒါနကမ္မိကံ ပက္ကောသာပေတွာ ပုစ္ဆိ “တွံ အဇ္ဇ ဒါနံ န ဒါပေသီ”တိ။ ဒိန္နံ အယျာတိ။ အထ ကသ္မာ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ဒါနဂ္ဂေ သဒ္ဒေါ န သုယျတီတိ။ အာမ အယျ ဧကာ မေ ဓီတာ အတ္ထိ၊ အဟံ တာယ ကထိတ-ဥပါယေ ဌတွာ ဒါနဂ္ဂံ နိဿဒ္ဒမကာသိန္တိ။ တဝ ဓီတာ နာမ နတ္ထိ၊ ကုတော တေ ဓီတာ လဒ္ဓါတိ။ သော ဝဉ္စေတုံ အသက္ကုဏေယျဘာဝေန သေဋ္ဌိဿ သဗ္ဗံ ဓီတု အာဂမနဝိဓာနံ ကထေသိ။ ကသ္မာ ပန ဘော တွံ ဧဝရူပံ ဘာရိယံ ကမ္မမကာသိ။ တွံ ဧတ္တကံ အဒ္ဓါနံ မမ ဓီတရံ အတ္တနော သန္တိကေ ဝသမာနံ

၁-ဆာတဇ္ဈတ္တော (သီ၊ သျာ)    ၂-ဓီတာ (က)    ၃-ပက္ကဓူပနံ (သီ)၊ ဝူပသမနံ (သျာ)၊ ဓူပသရံ (က)

nārocesi, vegena taṁ amhākaṁ gehaṁ āṇāpehīti. So tassa vacanaṁ sutvā akāmako[1] āṇāpesi. Tato paṭṭhāya seṭṭhi taṁ dhītuṭṭhāne ṭhapetvā “dhītu sakkāraṁ karomī”ti attano samānajātikehi kulehi dhītu samānavayāni pañca kumārikasatāni tassā parivāramakāsi.

Athekadivasaṁ Udeno rājā nagare anusañcaranto taṁ Sāmāvatiṁ tāhi kumārīhi parivāritaṁ kīḷamānaṁ disvā “kassāyaṁ dārikā”ti pucchitvā “Ghosakaseṭṭhissa dhītā”ti sutvā sassāmika-assāmikabhāvaṁ pucchi. Tato assāmikabhāve kathite “gacchatha seṭṭhino kathetha ‘tumhākaṁ dhītaraṁ rājā icchatī’ti”. Taṁ sutvā seṭṭhi “amhākaṁ aññā dārikā natthi, ekadhītikaṁ sapattivāse dātuṁ na sakkomā”ti. Rājā taṁ kathaṁ sutvā seṭṭhiṁ ca seṭṭhibhariyañca bahi katvā sakalagehaṁ lañchāpesi. Sāmāvatī bahi kīḷitvā āgacchantī mātāpitaro bahi nisinnake disvā “ammatātā kasmā idha nisinnatthā”ti. Te taṁ kāraṇaṁ kathayiṁsu. Ammatātā kasmā tumhe imaṁ paṭivacanaṁ na jānātha[2] “mama dhītā sapattivāse vasantī ekikā vasituṁ na sakkhissati, sacassā parivārā pañcasatā kumāriyo vasāpetha, evaṁ vasissatī”ti. Idāni evaṁ kathāpetha tātāti. “Sādhu amma mayaṁ tava cittaṁ na jānimhā”ti vatvā te tathā kathayiṁsu. Rājā uttaritaraṁ pasīditvā sahassampi hotu, sabbā ānethā”ti āha. Atha naṁ bhaddakena nakkhattamuhuttakena pañcamātugāmasataparivāraṁ rājagehaṁ nayiṁsu. Rājā tā pañcasatāpi tassāyeva parivāraṁ katvā abhisekaṁ katvā visuṁ[3] ekasmiṁ pāsāde vasāpesi.

Tena ca samayena Kosambiyaṁ Ghosakaseṭṭhi Kukkuṭaseṭṭhi Pāvārikaseṭṭhīti tayo janā aññamaññaṁ sahāyakā honti. Te tayopi janā pañcasate tāpase paṭijagganti. Tāpasāpi cattāro māse tesaṁ santike vasitvā aṭṭha māse Himavante vasanti. Athekadivasaṁ te tāpasā Himavantato āgacchantā mahākantāre tasitā kilantā ekaṁ mahantaṁ vaṭarukkhaṁ patvā tattha adhivatthāya devatāya santikā saṅgahaṁ paccāsīsantā nisīdiṁsu. Devatā sabbālaṅkāravibhūsitaṁ hatthaṁ

1. Akāmato (Syā) 2. Na jānittha (Sī) 3. Datvā seṭṭhidhītaraṁ (Sī)



နာရောစေသိ၊ ဝေဂေန တံ အမှာကံ ဂေဟံ အာဏာပေဟီတိ။ သော တဿ ဝစနံ သုတွာ အကာမကော[1] အာဏာပေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သေဋ္ဌိ တံ ဓီတုဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ “ဓီတု သက္ကာရံ ကရောမီ”တိ အတ္တနော သမာနဇာတိကေဟိ ကုလေဟိ ဓီတု သမာနဝယာနိ ပဉ္စ ကုမာရိကသတာနိ တဿာ ပရိဝါရမကာသိ။

အထေကဒိဝသံ ဥဒေနော ရာဇာ နဂရေ အနုသဉ္စရန္တော တံ သာမာဝတိံ တာဟိ ကုမာရီဟိ ပရိဝါရိတံ ကီဠမာနံ ဒိသွာ “ကဿာယံ ဒါရိကာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဃောသကသေဋ္ဌိဿ ဓီတာ”တိ သုတွာ သဿာမိကအဿာမိကဘာဝံ ပုစ္ဆိ။ တတော အဿာမိကဘာဝေ ကထိတေ “ဂစ္ဆထ သေဋ္ဌိနော ကထေထ ‘တုမှာကံ ဓီတရံ ရာဇာ ဣစ္ဆတီ’တိ”။ တံ သုတွာ သေဋ္ဌိ “အမှာကံ အညာ ဒါရိကာ နတ္ထိ၊ ဧကဓီတိကံ သပတ္တိဝါသေ ဒါတုံ န သက္ကောမာ”တိ။ ရာဇာ တံ ကထံ သုတွာ သေဋ္ဌိံ စ သေဋ္ဌိဘရိယဉ္စ ဗဟိ ကတွာ သကလဂေဟံ လဉ္ဆာပေသိ။ သာမာဝတီ ဗဟိ ကီဠိတွာ အာဂစ္ဆန္တီ မာတာပိတရော ဗဟိ နိသိန္နကေ ဒိသွာ “အမ္မတာတာ ကသ္မာ ဣဓ နိသိန္နတ္ထာ”တိ။ တေ တံ ကာရဏံ ကထယိံသု။ အမ္မတာတာ ကသ္မာ တုမှေ ဣမံ ပဋိဝစနံ န ဇာနာထ[2] “မမ ဓီတာ သပတ္တိဝါသေ ဝသန္တီ ဧကိကာ ဝသိတုံ န သက္ခိဿတိ၊ သစဿာ ပရိဝါရာ ပဉ္စသတာ ကုမာရိယော ဝသာပေထ၊ ဧဝံ ဝသိဿတီ”တိ။ ဣဒါနိ ဧဝံ ကထာပေထ တာတာတိ။ “သာဓု အမ္မ မယံ တဝ စိတ္တံ န ဇာနိမှာ”တိ ဝတွာ တေ တထာ ကထယိံသု။ ရာဇာ ဥတ္တရိတရံ ပသီဒိတွာ “သဟဿမ္ပိ ဟောတု၊ သဗ္ဗာ အာနေထာ”တိ အာဟ။ အထ နံ ဘဒ္ဒကေန နက္ခတ္တမုဟုတ္တကေန ပဉ္စမာတုဂါမသတပရိဝါရံ ရာဇဂေဟံ နယိံသု။ ရာဇာ တာ ပဉ္စသတာပိ တဿာယေဝ ပရိဝါရံ ကတွာ အဘိသေကံ ကတွာ ဝိသုံ[3] ဧကသ္မိံ ပါသာဒေ ဝသာပေသိ။

တေန စ သမယေန ကောသမ္ဗိယံ ဃောသကသေဋ္ဌိ ကုက္ကုဋသေဋ္ဌိ ပါဝါရိကသေဋ္ဌီတိ တယော ဇနာ အညမညံ သဟာယကာ ဟောန္တိ။ တေ တယောပိ ဇနာ ပဉ္စသတေ တာပသေ ပဋိဇဂ္ဂန္တိ။ တာပသာပိ စတ္တာရော မာသေ တေသံ သန္တိကေ ဝသိတွာ အဋ္ဌ မာသေ ဟိမဝန္တေ ဝသန္တိ။ အထေကဒိဝသံ တေ တာပသာ ဟိမဝန္တတော အာဂစ္ဆန္တာ မဟာကန္တာရေ တသိတာ ကိလန္တာ ဧကံ မဟန္တံ ဝဋရုက္ခံ ပတွာ တတ္ထ အဓိဝတ္ထာယ ဒေဝတာယ သန္တိကာ သင်္ဂဟံ ပစ္စာသီသန္တာ နိသီဒိံသု။ ဒေဝတာ သဗ္ဗာလင်္ကာရဝိဘူသိတံ ဟတ္ထံ

၁-အကာမတော (သျာ) ၂-န ဇာနိတ္ထ (သီ) ၃-ဒတွာ သေဋ္ဌိဓီတရံ (သီ)

pasāretvā tesaṁ pānīyapānakādīni datvā kilamathaṁ paṭivinodesi. Te devatāya ānubhāvena vimhitā pucchiṁsu "kiṁ nu kho devate kammaṁ katvā tayā ayaṁ sampatti laddhā"ti. Devatā āha—loke Buddho nāma Bhagavā uppanno, so etarahi Sāvatthiyaṁ viharati. Anāthapiṇḍiko gahapati taṁ upaṭṭhāti. So uposathadivasesu attano bhatakānaṁ pakatibhattavetanameva datvā uposathaṁ kārāpesi. Athāhaṁ ekadivasaṁ majjhanhike pātarāsatthāya āgato kañci bhatakaṁ kammaṁ karontaṁ adisvā "ajja manussā kasmā kammaṁ na karontī"ti pucchiṁ. Tassa me etamatthaṁ ārocesuṁ. Athāhaṁ etadavocaṁ "idāni upaḍḍhadivaso gato, sakkā nu kho upaḍḍha-uposathaṁ[1] kātun"ti. Tato seṭṭhissa paṭivedetvā "sakkā kātun"ti āha[2]. Svāhaṁ upaḍḍhadivasaṁ uposathaṁ samādiyitvā tadaheva kālaṁ katvā imaṁ sampattiṁ paṭilabhinti.

Atha te tāpasā "Buddho kira uppanno"ti sañjātapītimojjā tato Sāvatthiṁ gantukāmā hutvāpi "bahūpakārā no upaṭṭhākaseṭṭhino, tesampi imamatthaṁ ārocessāmā"ti Kosambiṁ gantvā seṭṭhīhi katasakkārabahumānā "tadaheva mayaṁ gacchāmā"ti āhaṁsu. "Kiṁ bhante turitattha, nanu tumhe pubbe cattāro pañca māse vasitvā gacchathā"ti vuttā taṁ pavattiṁ ārocesuṁ. "Tena hi bhante saheva[3] gacchāmā"ti ca vutte "gacchāma mayaṁ, tumhe saṇikaṁ āgacchathā"ti Sāvatthiṁ gantvā Bhagavato santike pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇiṁsu.

Tepi seṭṭhino pacchā pañcasatapañcasatasakaṭaparivārā Sāvatthiṁ gantvā Jetavanato avidūre ṭhāne khandhāvāraṁ bandhitvā Satthu santikaṁ gantvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Satthā tesaṁ cariyāvasena dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne tayopi sotāpattiphale patiṭṭhāya svātanāya nimantetvā punadivase Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā teneva niyāmena ajjatanāya svātanāyāti nimantetvā addhamāsaṁ khandhāvārabhattaṁ nāma datvā Satthāraṁ attano nagaraṁ āgamanatthāya yāciṁsu. Satthā "suññāgāre Tathāgatā abhiramantī"ti[4] kathesi. Te "aññātaṁ bhante"ti vatvā "tumhe amhehi pahitasāsanena āgaccheyyāthā"ti

1. Uposathaṁ (Ka) 2. Sakkā karotūti āhaṁsu (Sī)
3. Sabbe (Syā, Ka) 4. Tathāgatānaṁ abhiratabhāvaṁ (Sī)



ပသာရေတွာ တေသံ ပါနီယပါနကာဒီနိ ဒတွာ ကိလမထံ ပဋိဝိနောဒေသိ။ တေ ဒေဝတာယ အာနုဘာဝေန ဝိမှိတာ ပုစ္ဆိံသု "ကိံ နု ခေါ ဒေဝတေ ကမ္မံ ကတွာ တယာ အယံ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ"တိ။ ဒေဝတာ အာဟ—လောကေ ဗုဒ္ဓေါ နာမ ဘဂဝါ ဥပ္ပန္နော၊ သော ဧတရဟိ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ။ အနာထပိဏ္ဍိကော ဂဟပတိ တံ ဥပဋ္ဌာတိ။ သော ဥပေါသထဒိဝသေသု အတ္တနော ဘတကာနံ ပကတိဘတ္တဝေတနမေဝ ဒတွာ ဥပေါသထံ ကာရာပေသိ။ အထာဟံ ဧကဒိဝသံ မဇ္ဈန္ဟိကေ ပါတရာသတ္ထာယ အာဂတော ကဉ္စိ ဘတကံ ကမ္မံ ကရောန္တံ အဒိသွာ "အဇ္ဇ မနုဿာ ကသ္မာ ကမ္မံ န ကရောန္တီ"တိ ပုစ္ဆိံ။ တဿ မေ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ အထာဟံ ဧတဒဝေါစံ "ဣဒါနိ ဥပဍ္ဎဒိဝသော ဂတော၊ သက္ကာ နု ခေါ ဥပဍ္ဎုပေါသထံ[1] ကာတု"န္တိ။ တတော သေဋ္ဌိဿ ပဋိဝေဒေတွာ "သက္ကာ ကာတု"န္တိ အာဟ[2]။ သွာဟံ ဥပဍ္ဎဒိဝသံ ဥပေါသထံ သမာဒိယိတွာ တဒဟေဝ ကာလံ ကတွာ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ ပဋိလဘိန္တိ။

အထ တေ တာပသာ "ဗုဒ္ဓေါ ကိရ ဥပ္ပန္နော"တိ သဉ္ဇာတပီတိပါမောဇ္ဇာ တတော သာဝတ္ထိံ ဂန္တုကာမာ ဟုတွာပိ "ဗဟူပကာရာ နော ဥပဋ္ဌာကသေဋ္ဌိနော၊ တေသမ္ပိ ဣမမတ္ထံ အာရောစေဿာမာ"တိ ကောသမ္ဗိံ ဂန္တွာ သေဋ္ဌီဟိ ကတသက္ကာရဗဟုမာနာ "တဒဟေဝ မယံ ဂစ္ဆာမာ"တိ အာဟံသု။ "ကိံ ဘန္တေ တုရိတတ္ထ၊ နနု တုမှေ ပုဗ္ဗေ စတ္တာရော ပဉ္စ မာသေ ဝသိတွာ ဂစ္ဆထာ"တိ ဝုတ္တာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။ "တေန ဟိ ဘန္တေ သဟေဝ[3] ဂစ္ဆာမာ"တိ စ ဝုတ္တေ "ဂစ္ဆာမ မယံ၊ တုမှေ သဏိကံ အာဂစ္ဆထာ"တိ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။

တေပိ သေဋ္ဌိနော ပစ္ဆာ ပဉ္စသတပဉ္စသတသကဋပရိဝါရာ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ ဇေတဝနတော အဝိဒူရေ ဌာနေ ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တေသံ စရိယာဝသေန ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ တယောပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ သွာတနာယ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ တေနေဝ နိယာမေန အဇ္ဇတနာယ သွာတနာယာတိ နိမန္တေတွာ အဍ္ဎမာသံ ခန္ဓာဝါရဘတ္တံ နာမ ဒတွာ သတ္ထာရံ အတ္တနော နဂရံ အာဂမနတ္ထာယ ယာစိံသု။ သတ္ထာ "သုညာဂါရေ တထာဂတာ အဘိရမန္တီ"တိ[4] ကထေသိ။ တေ "အညာတံ ဘန္တေ"တိ ဝတွာ "တုမှေ အမှေဟိ ပဟိတသာသနေန အာဂစ္ဆေယျာထာ"တိ

၁-ဥပေါသထံ (က) ၂-သက္ကာ ကရောတူတိ အာဟံသု (သီ)
၃-သဗ္ဗေ (သျာ၊ က) ၄-တထာဂတာနံ အဘိရတဘာဝံ (သီ)

vatvā Satthāraṁ vanditvā tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā attano nagarameva āgantvā tayopi janā sake sake uyyāne vihāre kārāpesuṁ. Ghosakaseṭṭhinā kārito Ghositārāmo nāma jāto, Kukkuṭaseṭṭhinā kārito Kukkuṭārāmo nāma jāto, Pāvārikaseṭṭhinā kāritaṁ Pāvārikambavanaṁ nāma jātaṁ. Te vihāre kārāpetvā Satthu dūtaṁ pahiṇiṁsu "Satthā amhākaṁ saṅgahaṁ kātuṁ imaṁ nagaraṁ āgacchatū"ti. Satthā "Kosambiṁ gamissāmī"ti mahābhikkhusaṁghaparivāro cārikaṁ nikkhamanto antarāmagge Māgaṇḍiyabrāhmaṇassa arahattūpanissayaṁ disvā gamanaṁ vicchinditvā Kururaṭṭhe Kammāsadammaṁ nāma nigamaṁ agamāsi.

Tasmiṁ samaye Māgaṇḍiyo sabbarattiṁ bahigāme aggiṁ juhitvā pātova antogāmaṁ pavisati. Satthāpi punadivase antogāmaṁ piṇḍāya pavisanto paṭipathe Māgaṇḍiyabrāhmaṇassa attānaṁ dassesi. So Dasabalaṁ disvā cintesi "ahaṁ ettakaṁ kālaṁ mama dhītu rūpasampattiyā sadisaṁ dārakaṁ pariyesanto carāmi, rūpasampattiyā ca satipi evarūpaṁ gahitapabbajjameva patthesiṁ[1]. Ayaṁ kho pana pabbajito abhirūpo dassanīyo mama dhītuyeva anucchaviko"ti vegena gehaṁ agamāsi. Tassa kira brāhmaṇassa pubbe eko pabbajitavaṁso atthi, tenassa pabbajitameva disvā cittaṁ namati. So brāhmaṇiṁ āmantesi "bhadde mayā ( )[2] evarūpo pabbajito nāma nadiṭṭhapubbo suvaṇṇavaṇṇo brahmavaṇṇo mama dhītuyeva anucchaviko, sīghaṁ me dhītaraṁ alaṅkarohī"ti. Brāhmaṇiyā dhītaraṁ alaṅkarontiyāva Satthā attano ṭhitaṭṭhāne[3] padacetiyāni dassetvā antonagaraṁ pāvisi.

Atha brāhmaṇo brāhmaṇiyā saddhiṁ dhītaraṁ gahetvā taṁ ṭhānaṁ āgacchanto antogāmaṁ paviṭṭhakāle āgatattā ito cito ca olokento Dasabalaṁ adisvā brāhmaṇiṁ paribhāsati "tava kāraṇaṁ bhaddakaṁ nāma natthi, tayi papañcaṁ karontiyāva so pabbajito nikkhamitvā gato"ti. Brāhmaṇa gato tāva hotu, kataradisābhāgena gatoti. Iminā disābhāgenāti Satthu gataṭṭhānaṁ olokentova padacetiyāni disvā "bhadde imāni tassa purisassa padāni, ito gato bhavissatī"ti āha. Atha brahmaṇī Satthu Padacetiyaṁ disvā

1. Patthemi (Sī, Syā) 2. (Evarūpaṁ pabbajjaṁ patthemi, ayaṁ kho pana) (Ka)
3. Diṭṭhaṭṭhāne (Syā)



ဝတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ အတ္တနော နဂရမေဝ အာဂန္တွာ တယောပိ ဇနာ သကေ သကေ ဥယျာနေ ဝိဟာရေ ကာရာပေသုံ။ ဃောသကသေဋ္ဌိနာ ကာရိတော ဃောသိတာရာမော နာမ ဇာတော၊ ကုက္ကုဋသေဋ္ဌိနာ ကာရိတော ကုက္ကုဋာရာမော နာမ ဇာတော၊ ပါဝါရိကသေဋ္ဌိနာ ကာရိတံ ပါဝါရိကမ္ဗဝနံ နာမ ဇာတံ။ တေ ဝိဟာရေ ကာရာပေတွာ သတ္ထု ဒူတံ ပဟိဏိံသု "သတ္ထာ အမှာကံ သင်္ဂဟံ ကာတုံ ဣမံ နဂရံ အာဂစ္ဆတူ"တိ။ သတ္ထာ "ကောသမ္ဗိံ ဂမိဿာမီ"တိ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော စာရိကံ နိက္ခမန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ မာဂဏ္ဍိယဗြာဟ္မဏဿ အရဟတ္တူပနိဿယံ ဒိသွာ ဂမနံ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ ကုရုရဋ္ဌေ ကမ္မာသဒမ္မံ နာမ နိဂမံ အဂမာသိ။

တသ္မိံ သမယေ မာဂဏ္ဍိယော သဗ္ဗရတ္တိံ ဗဟိဂါမေ အဂ္ဂိံ ဇုဟိတွာ ပါတောဝ အန္တောဂါမံ ပဝိသတိ။ သတ္ထာပိ ပုနဒိဝသေ အန္တောဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တော ပဋိပထေ မာဂဏ္ဍိယဗြာဟ္မဏဿ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ သော ဒသဗလံ ဒိသွာ စိန္တေသိ "အဟံ ဧတ္တကံ ကာလံ မမ ဓီတု ရူပသမ္ပတ္တိယာ သဒိသံ ဒါရကံ ပရိယေသန္တော စရာမိ၊ ရူပသမ္ပတ္တိယာ စ သတိပိ ဧဝရူပံ ဂဟိတပဗ္ဗဇ္ဇမေဝ ပတ္ထေသိံ[1]။ အယံ ခေါ ပန ပဗ္ဗဇိတော အဘိရူပေါ ဒဿနီယော မမ ဓီတုယေဝ အနုစ္ဆဝိကော"တိ ဝေဂေန ဂေဟံ အဂမာသိ။ တဿ ကိရ ဗြာဟ္မဏဿ ပုဗ္ဗေ ဧကော ပဗ္ဗဇိတဝံသော အတ္ထိ၊ တေနဿ ပဗ္ဗဇိတမေဝ ဒိသွာ စိတ္တံ နမတိ။ သော ဗြာဟ္မဏိံ အာမန္တေသိ "ဘဒ္ဒေ မယာ ( )[2] ဧဝရူပေါ ပဗ္ဗဇိတော နာမ နဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဗြဟ္မဝဏ္ဏော မမ ဓီတုယေဝ အနုစ္ဆဝိကော၊ သီဃံ မေ ဓီတရံ အလင်္ကရောဟီ"တိ။ ဗြာဟ္မဏိယာ ဓီတရံ အလင်္ကရောန္တိယာဝ သတ္ထာ အတ္တနော ဌိတဋ္ဌာနေ[3] ပဒစေတိယာနိ ဒဿေတွာ အန္တောနဂရံ ပါဝိသိ။

အထ ဗြာဟ္မဏော ဗြာဟ္မဏိယာ သဒ္ဓိံ ဓီတရံ ဂဟေတွာ တံ ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တော အန္တောဂါမံ ပဝိဋ္ဌကာလေ အာဂတတ္တာ ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တော ဒသဗလံ အဒိသွာ ဗြာဟ္မဏိံ ပရိဘာသတိ "တဝ ကာရဏံ ဘဒ္ဒကံ နာမ နတ္ထိ၊ တယိ ပပဉ္စံ ကရောန္တိယာဝ သော ပဗ္ဗဇိတော နိက္ခမိတွာ ဂတော"တိ။ ဗြာဟ္မဏ ဂတော တာဝ ဟောတု၊ ကတရဒိသာဘာဂေန ဂတောတိ။ ဣမိနာ ဒိသာဘာဂေနာတိ သတ္ထု ဂတဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တောဝ ပဒစေတိယာနိ ဒိသွာ "ဘဒ္ဒေ ဣမာနိ တဿ ပုရိသဿ ပဒါနိ၊ ဣတော ဂတော ဘဝိဿတီ"တိ အာဟ။ အထ ဗြာဟ္မဏီ သတ္ထု ပဒစေတိယံ ဒိသွာ

၁-ပတ္ထေမိ (သီ၊ သျာ) ၂-(ဧဝရူပံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ပတ္ထေမိ၊ အယံ ခေါ ပန) (က) ၃-ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနေ (သျာ)

cintesi “bālo vatāyaṁ brāhmaṇo attano ganthamattassāpi atthaṁ na jānātī”ti tena saddhiṁ parihāsaṁ karontī āha “yāva bālo cāsi brāhmaṇa, evarūpassa nāma purisassa dhītaraṁ dassāmīti vadasi[1]. Rāgena hi rattassa dosena duṭṭhassa mohena mūḷhassa purisassa adaṁ nāma evarūpaṁ na hoti. Loke pana vivaṭacchadassa[2] Sabbaññubuddhassa etaṁ padaṁ passa brāhmaṇa—

Rattassa hi ukkuṭikaṁ padaṁ bhave,
Duṭṭhassa hoti avakaḍḍhitaṁ padaṁ.
Mūḷhassa hoti sahasānupīḷitaṁ,
Vivaṭacchadassa idamīdisaṁ padan”ti.

So brāhmaṇiyā ettakaṁ kathentiyāpi asutvā “tvaṁ nāma caṇḍā mukharā”ti āha. Tesaṁ dvinnampi aññamaññaṁ vivādaṁ[3] karontānaṁyeva Satthā piṇḍāya caritvā saddhiṁ bhikkhusaṁghena katabhattakicco brāhmaṇassa dassanūpacāreneva nikkhami. Brāhmaṇo Satthāraṁ dūratova āgacchantaṁ disvā brāhmaṇiṁ apasādetvā “ayaṁ so puriso”ti haṭṭhapahaṭṭho Dasabalassa purato ṭhatvā “bho pabbajita ahaṁ pātova paṭṭhāya taṁ pariyesanto carāmi, imasmiṁ Jambudīpe mama dhītāya samānarūpā itthī nāma natthi, purisopi tayā saddhiṁ samānarūpo nāma natthi, mama dhītaraṁ tuyhaṁ posanatthāya dammi, gaṇhāhi nan”ti āha. Atha naṁ Satthā “ahaṁ brāhmaṇa kāmaggavāsiniyo[4] uttamarūpadharā nānāvaṇṇaṁ kathaṁ kathentiyo mama palobhanatthameva[5] āgantvā santike ṭhitā devadhītāpi na icchiṁ, kimaṅgaṁ pana imaṁ gaṇhissāmī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

“Disvāna taṇhaṁ aratiṁ ragañca,
Nāhosi chando api methunasmiṁ.
Kimevidaṁ muttakarīsapuṇṇaṁ,
Pādāpi naṁ samphusituṁ na icche”ti[6].

Māgaṇḍiyā cintesi “anatthikena nāma ‘alan’ti vattumeva vaṭṭati. Ayaṁ pana mama sarīraṁ muttakarīsapuṇṇaṁ nāma katvā ‘pādāpi naṁ samphusituṁ na

1. Carasi (Sī)
2. Vivattacchaddassa (Sī)
3. Vādapaṭivādaṁ (Sī)
4. Kāmasaṁsaggavāsino (Ka)
5. Posanatthameva (Ka)
6. Khu 1. 409 piṭṭhe Suttanipāte.



စိန္တေသိ ''ဗာလော ဝတာယံ ဗြာဟ္မဏော အတ္တနော ဂန္ထမတ္တဿာပိ အတ္ထံ န ဇာနာတီ''တိ တေန သဒ္ဓိံ ပရိဟာသံ ကရောန္တီ အာဟ “ယာဝ ဗာလော စာသိ ဗြာဟ္မဏ၊ ဧဝရူပဿ နာမ ပုရိသဿ ဓီတရံ ဒဿာမီတိ ဝဒသိ[1]။ ရာဂေန ဟိ ရတ္တဿ ဒေါသေန ဒုဋ္ဌဿ မောဟေန မူဠှဿ ပုရိသဿ ပဒံ နာမ ဧဝရူပံ န ဟောတိ။ လောကေ ပန ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒဿ[2] သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓဿ ဧတံ ပဒံ ပဿ ဗြာဟ္မဏ—

ရတ္တဿ ဟိ ဥက္ကုဋိကံ ပဒံ ဘဝေ၊
ဒုဋ္ဌဿ ဟောတိ အဝကဍ္ဎိတံ ပဒံ။
မူဠှဿ ဟောတိ သဟသာနုပီဠိတံ၊
ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒဿ ဣဒမီဒိသံ ပဒ''န္တိ။

သော ဗြာဟ္မဏိယာ ဧတ္တကံ ကထေန္တိယာပိ အသုတွာ “တွံ နာမ စဏ္ဍာ မုခရာ”တိ အာဟ။ တေသံ ဒွိန္နမ္ပိ အညမညံ ဝိဝါဒံ[3] ကရောန္တာနံယေဝ သတ္ထာ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေန ကတဘတ္တကိစ္စော ဗြာဟ္မဏဿ ဒဿနူပစာရေနေဝ နိက္ခမိ။ ဗြာဟ္မဏော သတ္ထာရံ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ဗြာဟ္မဏိံ အပသာဒေတွာ “အယံ သော ပုရိသော”တိ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော ဒသဗလဿ ပုရတော ဌတွာ “ဘော ပဗ္ဗဇိတ အဟံ ပါတောဝ ပဋ္ဌာယ တံ ပရိယေသန္တော စရာမိ၊ ဣမသ္မိံ ဇမ္ဗုဒီပေ မမ ဓီတာယ သမာနရူပါ ဣတ္ထီ နာမ နတ္ထိ၊ ပုရိသောပိ တယာ သဒ္ဓိံ သမာနရူပေါ နာမ နတ္ထိ၊ မမ ဓီတရံ တုယှံ ပေါသနတ္ထာယ ဒမ္မိ၊ ဂဏှာဟိ န”န္တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ ''အဟံ ဗြာဟ္မဏ ကာမဂ္ဂဝါသိနိယော[4] ဥတ္တမရူပဓရာ နာနာဝဏ္ဏံ ကထံ ကထေန္တိယော မမ ပလောဘနတ္ထမေဝ[5] အာဂန္တွာ သန္တိကေ ဌိတာ ဒေဝဓီတာပိ န ဣစ္ဆိံ၊ ကိမင်္ဂံ ပန ဣမံ ဂဏှိဿာမီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ဒိသွာန တဏှံ အရတိံ ရဂဉ္စ၊
နာဟောသိ ဆန္ဒော အပိ မေထုနသ္မိံ။
ကိမေဝိဒံ မုတ္တကရီသပုဏ္ဏံ၊
ပါဒါပိ နံ သမ္ဖုသိတုံ န ဣစ္ဆေ”တိ[6]။

မာဂဏ္ဍိယာ စိန္တေသိ “အနတ္ထိကေန နာမ ‘အလ’န္တိ ဝတ္တုမေဝ ဝဋ္ဋတိ။ အယံ ပန မမ သရီရံ မုတ္တကရီသပုဏ္ဏံ နာမ ကတွာ ‘ပါဒါပိ နံ သမ္ဖုသိတုံ န

၁-စရသိ (သီ)
၂-ဝိဝတ္တစ္ဆဒ္ဒဿ (သီ)
၃-ဝါဒပဋိဝါဒံ (သီ)
၄-ကာမသံသဂ္ဂဝါသိနော (က)
၅-ပေါသနတ္ထမေဝ (က)
၆-ခု ၁-၄၀၉-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။

icche’ti avoca, ekaṁ issariyaṭṭhānaṁ labhantī antaramevassa[1] passissāmī”ti āghātaṁ bandhi. Satthā taṁ amanasikatvā cariyavasena brāhmaṇassa dhammadesanaṁ ārabhi. Desanāpariyosāne ubhopi jāyampatikā anāgāmiphale patiṭṭhāya “idāni amhākaṁ gharāvāsena attho natthī”ti dhītaraṁ Māgaṇḍiyaṁ[2] cūḷapitaraṁ sampaṭicchāpetvā ubhopi pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Atha rājā Udeno Cūḷamāgaṇḍiyena saddhiṁ vohāraṁ katvā Māgaṇḍiyadārikaṁ rājānubhāvena gehaṁ ānetvā abhisekaṁ katvā tassā pañcamātugāmasataparivārāya vasanaṭṭhānaṁ[3] visuṁ pāsādaṁ adāsi.

Satthāpi kho anupubbena cārikaṁ caramāno Kosambinagaraṁ sampāpuṇi. Seṭṭhino Satthu āgamanaṁ sutvā paccuggamanaṁ katvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā ekamantaṁ nisinnā Bhagavantaṁ etadavocuṁ “ime bhante tayo vihārā tumhe uddissa katā, paṭiggaṇhatha bhante vihāre cātuddisassa saṁghassa saṅgahatthāyā”ti. Paṭiggahesi Bhagavā vihāre. Tepi seṭṭhino Satthāraṁ svātanāya nimantetvā abhivādetvā gharaṁ agamaṁsu.

Māgaṇḍiyāpi kho Satthu āgatabhāvaṁ sutvā chinnabhinnake dhutte pakkosāpetvā tesaṁ lañjaṁ datvā “tumhe samaṇaṁ Gotamaṁ iminā iminā ca niyāmena akkosathā”ti vatvā uyyojesi. Te Satthu antogāmaṁ pavisanavelāya saparivāraṁ Satthāraṁ nānāvidhehi akkosehi akkosiṁsu. Āyasmā Ānando Satthāraṁ āha “bhante evarūpe akkosanaṭṭhāne na vasissāma, aññaṁ nagaraṁ gacchāmā”ti. Satthā Ānanda Tathāgatā nāma aṭṭhahi lokadhammehi na kampanti, ayampi saddo sattāhaṁ nātikkamissati, akkosakānaṁyeva upari patissati, tvaṁ mā vitakkayitthā”ti. Tepi tayo nagaraseṭṭhino mahāsakkārena Bhagavantaṁ pavesetvā mahādānaṁ adaṁsu. Tesaṁ aparāparaṁ dānaṁ dadantānaṁyeva māso atikkami, atha nesaṁ etadahosi “Buddhā nāma sabbalokaṁ anukampamānā uppajjanti, aññesampi okāsaṁ dassāmā”ti. Tato te Kosambinagaravāsinopi janassa okāsaṁ akaṁsu. Tato paṭṭhāya nāgarāpi vīthisabhāgena gaṇasabhāgena mahādānaṁ denti.

1. Antamevassa (Sī) 2. Māgandiyaṁ (Sī) 3. Vasanatthāya (Sī)



ဣစ္ဆေ’တိ အဝေါစ၊ ဧကံ ဣဿရိယဋ္ဌာနံ လဘန္တိ အန္တရမေဝဿ[၁] ပဿိဿာမီ”တိ အာဃာတံ ဗန္ဓိ။ သတ္ထာ တံ အမနသိကတွာ စရိယဝသေန ဗြာဟ္မဏဿ ဓမ္မဒေသနံ အာရဘိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဥဘောပိ ဇာယမ္ပတိကာ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ “ဣဒါနိ အမှာကံ ဃရာဝါသေန အတ္ထော နတ္ထီ”တိ ဓီတရံ မာဂဏ္ဍိယံ[၂] စူဠပိတရံ သမ္ပဋိစ္ဆာပေတွာ ဥဘောပိ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ အထ ရာဇာ ဥဒေနော စူဠမာဂဏ္ဍိယေန သဒ္ဓိံ ဝေါဟာရံ ကတွာ မာဂဏ္ဍိယဒါရိကံ ရာဇာနုဘာဝေန ဂေဟံ အာနေတွာ အဘိသေကံ ကတွာ တဿာ ပဉ္စမာတုဂါမသတပရိဝါရာယ ဝသနဋ္ဌာနံ[၃] ဝိသုံ ပါသာဒံ အဒါသိ။

သတ္ထာပိ ခေါ အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရမာနော ကောသမ္ဗိနဂရံ သမ္ပာပုဏိ။ သေဋ္ဌိနော သတ္ထု အာဂမနံ သုတွာ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နာ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစုံ “ဣမေ ဘန္တေ တယော ဝိဟာရာ တုမှေ ဥဒ္ဒိဿ ကတာ၊ ပဋိဂ္ဂဏှထ ဘန္တေ ဝိဟာရေ စာတုဒ္ဒိသဿ သံဃဿ သင်္ဂဟတ္ထာယာ”တိ။ ပဋိဂ္ဂဟေသိ ဘဂဝါ ဝိဟာရေ။ တေပိ သေဋ္ဌိနော သတ္ထာရံ သွာတနာယ နိမန္တေတွာ အဘိဝါဒေတွာ ဃရံ အဂမံသု။

မာဂဏ္ဍိယာပိ ခေါ သတ္ထု အာဂတဘာဝံ သုတွာ ဆိန္နဘိန္နကေ ဓုတ္တေ ပက္ကောသာပေတွာ တေသံ လဉ္ဇံ ဒတွာ ‘‘တုမှေ သမဏံ ဂေါတမံ ဣမိနာ ဣမိနာ စ နိယာမေန အက္ကောသထာ”တိ ဝတွာ ဥယျောဇေသိ။ တေ သတ္ထု အန္တောဂါမံ ပဝိသနဝေလာယ သပရိဝါရံ သတ္ထာရံ နာနာဝိဓေဟိ အက္ကောသေဟိ အက္ကောသိံသု။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော သတ္ထာရံ အာဟ “ဘန္တေ ဧဝရူပေ အက္ကောသနဋ္ဌာနေ န ဝသိဿာမ၊ အညံ နဂရံ ဂစ္ဆာမာ”တိ။ သတ္ထာ “အာနန္ဒ တထာဂတာ နာမ အဋ္ဌဟိ လောကဓမ္မေဟိ န ကမ္ပန္တိ၊ အယမ္ပိ သဒ္ဒေါ သတ္တာဟံ နာတိက္ကမိဿတိ၊ အက္ကောသကာနံယေဝ ဥပရိ ပတိဿတိ၊ တွံ မာ ဝိတက္ကယိတ္ထာ’’တိ။ တေပိ တယော နဂရသေဋ္ဌိနော မဟာသက္ကာရေန ဘဂဝန္တံ ပဝေသေတွာ မဟာဒါနံ အဒံသု။ တေသံ အပရာပရံ ဒါနံ ဒဒန္တာနံယေဝ မာသော အတိက္ကမိ၊ အထ နေသံ ဧတဒဟောသိ ‘‘ဗုဒ္ဓါ နာမ သဗ္ဗလောကံ အနုကမ္ပမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ အညေသမ္ပိ ဩကာသံ ဒဿာမာ’’တိ။ တတော တေ ကောသမ္ဗိနဂရဝါသိနောပိ ဇနဿ ဩကာသံ အကံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ နာဂရာပိ ဝီထိသဘာဂေန ဂဏသဘာဂေန မဟာဒါနံ ဒေန္တိ။

၁-အန္တမေဝဿ (သီ) ၂-မာဂန္ဒိယံ (သီ) ၃-ဝသနတ္ထာယ (သီ)

Athekadivasaṁ Satthā bhikkhusaṁghaparivuto mālākārajeṭṭhakassa gehe nisīdi. Tasmiṁ khaṇe Sāmāvatiyā upaṭṭhāyikā Khujjuttarā aṭṭha kahāpaṇe ādāya mālatthāya taṁ gehaṁ agamāsi. Mālākārajeṭṭhako taṁ disvā "amma Uttare ajja tuyhaṁ pupphāni dātuṁ khaṇo natthi, ahaṁ Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ parivisāmi[1]. Tvampi parivesanāya sahāyikā hohi, evaṁ ito paresaṁ veyyāvaccakaraṇato muccissatī"ti āha. Tato Khujjuttarā attanā laddhaṁ bhojanaṁ bhuñjitvā Buddhānaṁ bhattagge veyyāvaccaṁ akāsi. Sā Satthārā upanisinnakathāvasena kathitaṁ dhammaṁ sabbameva uggaṇhi. Anumodanaṁ pana sutvā sotāpattiphale patiṭṭhāsi.

Sā aññesu divasesu cattārova kahāpaṇe datvā pupphāni gahetvā gacchati, tasmiṁ pana divase diṭṭhasaccabhāvena parasantake cittaṁ anuppādetvā sabbeva aṭṭha kahāpaṇe datvā pacchiṁ pūretvā pupphāni ādāya Sāmāvatiyā santikaṁ agamāsi. Atha naṁ sā pucchi "amma Uttare tvaṁ aññesu divasesu na bahūni pupphāni āharasi, ajja pana bahukāni, kiṁ no rājā uttaritaraṁ pasanno"ti. Sā musāvāde abhabbatāya atīte attanā kataṁ aniguhitvā sabbaṁ kathesi. "Atha kasmā ajja bahūni pupphāni āharasī"ti vuttā ca[2] evamāha "ahaṁ ajja Dasabalassa dhammaṁ sutvā amataṁ sacchākāsiṁ, tasmā tumhe na vañcemī"ti. Taṁ sutvā "amma Uttare tayā laddhaṁ amatadhammaṁ amhākampi dehī"ti sabbāva hatthaṁ pasārayiṁsu. Ayye evaṁ dātuṁ na sakkā, ahaṁ pana Satthārā kathitaniyāmena tumhākaṁ dhammaṁ desessāmi, tumhe attano hetumhi sati taṁ dhammaṁ labhissathāti. Tena hi amma Uttare kathehīti. "Evaṁ kathetuṁ na sakkā, mayhaṁ uccaṁ āsanaṁ paññāpetvā tumhe nīcāsanesu nisīdathā"ti āha. Tā pañcasatāpi itthiyo Khujjuttarāya uccāsanaṁ datvā sayaṁ nīcāsanāni gahetvā nisīdiṁsu. Khujjuttarāpi sekkhapaṭisambhidāsu ṭhatvā tāsaṁ dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne Sāmāvatiṁ jeṭṭhikaṁ katvā sabbāva sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu. Tato paṭṭhāya Khujjuttaraṁ veyyāvaccakaraṇato apanetvā "tvaṁ Satthu dhammakathaṁ sutvā āharitvā amhe sāvehī"ti āhaṁsu. Khujjuttarāpi tato paṭṭhāya tathā akāsi.

1. Parivisissāmi (Syā) 2. Āharitthāti ca vuttā (Sī)



အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော မာလာကာရဇေဋ္ဌကဿ ဂေဟေ နိသီဒိ။ တသ္မိံ ခဏေ သာမာဝတိယာ ဥပဋ္ဌာယိကာ ခုဇ္ဇုတ္တရာ အဋ္ဌ ကဟာပဏေ အာဒါယ မာလတ္ထာယ တံ ဂေဟံ အဂမာသိ။ မာလာကာရဇေဋ္ဌကော တံ ဒိသွာ "အမ္မ ဥတ္တရေ အဇ္ဇ တုယှံ ပုပ္ဖာနိ ဒါတုံ ခဏော နတ္ထိ၊ အဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဝိသာမိ[1]။ တွမ္ပိ ပရိဝေသနာယ သဟာယိကာ ဟောဟိ၊ ဧဝံ ဣတော ပရေသံ ဝေယျာဝစ္စကရဏတော မုစ္စိဿသီ"တိ အာဟ။ တတော ခုဇ္ဇုတ္တရာ အတ္တနာ လဒ္ဓံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဗုဒ္ဓါနံ ဘတ္တဂ္ဂေ ဝေယျာဝစ္စံ အကာသိ။ သာ သတ္ထာရာ ဥပနိသိန္နကထာဝသေန ကထိတံ ဓမ္မံ သဗ္ဗမေဝ ဥဂ္ဂဏှိ။ အနုမောဒနံ ပန သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။

သာ အညေသု ဒိဝသေသု စတ္တာရောဝ ကဟာပဏေ ဒတွာ ပုပ္ဖာနိ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မိံ ပန ဒိဝသေ ဒိဋ္ဌသစ္စဘာဝေန ပရသန္တကေ စိတ္တံ အနုပ္ပါဒေတွာ သဗ္ဗေဝ အဋ္ဌ ကဟာပဏေ ဒတွာ ပစ္ဆိံ ပူရေတွာ ပုပ္ဖာနိ အာဒါယ သာမာဝတိယာ သန္တိကံ အဂမာသိ။ အထ နံ သာ ပုစ္ဆိ "အမ္မ ဥတ္တရေ တွံ အညေသု ဒိဝသေသု န ဗဟူနိ ပုပ္ဖာနိ အာဟရသိ၊ အဇ္ဇ ပန ဗဟုကာနိ၊ ကိံ နော ရာဇာ ဥတ္တရိတရံ ပသန္နော"တိ။ သာ မုသာဝါဒေ အဘဗ္ဗတာယ အတီတေ အတ္တနာ ကတံ အနိဂုဟိတွာ သဗ္ဗံ ကထေသိ။ "အထ ကသ္မာ အဇ္ဇ ဗဟူနိ ပုပ္ဖာနိ အာဟရသီ"တိ ဝုတ္တာ စ[2] ဧဝမာဟ "အဟံ အဇ္ဇ ဒသဗလဿ ဓမ္မံ သုတွာ အမတံ သစ္ဆာကာသိံ၊ တသ္မာ တုမှေ န ဝဉ္စေမီ"တိ။ တံ သုတွာ "အမ္မ ဥတ္တရေ တယာ လဒ္ဓံ အမတဓမ္မံ အမှာကမ္ပိ ဒေဟီ"တိ သဗ္ဗာဝ ဟတ္ထံ ပသာရယိံသု။ အယျေ ဧဝံ ဒါတုံ န သက္ကာ၊ အဟံ ပန သတ္ထာရာ ကထိတနိယာမေန တုမှာကံ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမိ၊ တုမှေ အတ္တနော ဟေတုမှိ သတိ တံ ဓမ္မံ လဘိဿထာတိ။ တေန ဟိ အမ္မ ဥတ္တရေ ကထေဟီတိ။ "ဧဝံ ကထေတုံ န သက္ကာ၊ မယှံ ဥစ္စံ အာသနံ ပညာပေတွာ တုမှေ နီစာသနေသု နိသီဒထာ"တိ အာဟ။ တာ ပဉ္စသတာပိ ဣတ္ထိယော ခုဇ္ဇုတ္တရာယ ဥစ္စာသနံ ဒတွာ သယံ နီစာသနာနိ ဂဟေတွာ နိသီဒိံသု။ ခုဇ္ဇုတ္တရာပိ သေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါသု ဌတွာ တာသံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သာမာဝတိံ ဇေဋ္ဌိကံ ကတွာ သဗ္ဗာဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ ခုဇ္ဇုတ္တရံ ဝေယျာဝစ္စကရဏတော အပနေတွာ "တွံ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ အာဟရိတွာ အမှေ သာဝေဟီ"တိ အာဟံသု။ ခုဇ္ဇုတ္တရာပိ တတော ပဋ္ဌာယ တထာ အကာသိ။

၁-ပရိဝိသိဿာမိ (သျာ) ၂-အာဟရိတ္ထာတိ စ ဝုတ္တာ (သီ)

Kasmā panesā dāsī hutvā nibbattāti? Sā kira Kassapadasabalassa sāsane ekāya sāmaṇeriyā attano veyyāvaccaṁ kāresi. Tena kammena pañca jātisatāni paresaṁ dāsīyeva hutvā nibbatti. Kasmā pana khujjā ahosīti? Anuppanne kira Buddhe ayaṁ Bārāṇasirañño gehe vasantī ekaṁ rājakulūpakaṁ Paccekabuddhaṁ khujjadhātukaṁ disvā attanā sahavāsīnaṁ mātugāmānaṁ purato parihāsaṁ karontī khujjākārena vicari. Tasmā khujjā hutvā nibbatti. Kiṁ pana katvā sā paññavantī[1] jātāti? Anuppanne Buddhe ayaṁ Bārāṇasirañño gehe vasantī aṭṭha Paccekabuddhe rājagehato uṇhapāyāsassa pūrite patte gahetvā gacchante disvā "ettha ṭhapetvā gacchatha bhante"ti aṭṭha suvaṇṇakaṭake omuñcitvā adāsi. Tassa kammassa nissandena paññavantī hutvā nibbatti.

Atha kho tā Sāmāvatiyā parivārā pañcasatā itthiyo paṭividdhasaccāpi samānā rañño assaddhabhāvena kālena kālaṁ Satthu santikaṁ gantvā Buddhadassanaṁ na labhanti. Tasmā Dasabale antaravīthiṁ paṭipanne vātapānesu nappahontesu attano attano gabbhesu chiddaṁ katvā tehi olokenti. Athekadivasaṁ Māgaṇḍiyā attano pāsādatalato nikkhamitvā caṅkamamānā tāsaṁ vasanaṭṭhānaṁ gantvā gabbhacchiddaṁ disvā "kimidan"ti pucchi. Tāhi tassā Satthari baddhāghātataṁ ajānantīhi "Satthā imaṁ nagaraṁ āgato, mayaṁ ettha ṭhatvā Satthāraṁ passāma ceva pūjema cā"ti vutte "idānissa kattabbaṁ jānissāmi, imāpi tassa upaṭṭhāyikā, imāsampi kattabbaṁ jānissāmī"ti cintetvā gantvā raññā saddhiṁ rahogatakāle "mahārāja Sāmāvatimissakānaṁ bahiddhā patthanā atthi, katipāheneva te jīvitaṁ māressanti, Sāmāvatī saparivārā tumhesu sinehaṁ vā pemaṁ vā na karoti, samaṇaṁ pana Gotamaṁ antaravīthiyā gacchantaṁ disvā vātapānesu appahontesu tāni khaṇḍitvāpi okāsaṁ katvā olokentī"ti āha. Rājā "na tā evarūpaṁ karissantī"ti na saddahati. Puna vuttepi na saddahatiyeva. Atha naṁ tikkhattuṁ vuttepi assaddahantaṁ "sace me vacanaṁ na saddahasi, tāsaṁ vasanaṭṭhānaṁ gantvā upadhārehi mahārājā"ti āha. Rājā gantvā gabbhesu chiddaṁ disvā "idaṁ kin"ti pucchitvā tasmiṁ atthe ārocite tāsaṁ akkujjhitvā

1. Sappaññā (Sī)



ကသ္မာ ပနေသာ ဒါသီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာတိ? သာ ကိရ ကဿပဒသဗလဿ သာသနေ ဧကာယ သာမဏေရိယာ အတ္တနော ဝေယျာဝစ္စံ ကာရေသိ။ တေန ကမ္မေန ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ ပရေသံ ဒါသီယေဝ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ကသ္မာ ပန ခုဇ္ဇာ အဟောသီတိ? အနုပ္ပန္နေ ကိရ ဗုဒ္ဓေ အယံ ဗာရာဏသိရညော ဂေဟေ ဝသန္တီ ဧကံ ရာဇကုလူပကံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ခုဇ္ဇဓာတုကံ ဒိသွာ အတ္တနာ သဟဝါသီနံ မာတုဂါမာနံ ပုရတော ပရိဟာသံ ကရောန္တီ ခုဇ္ဇာကာရေန ဝိစရိ။ တသ္မာ ခုဇ္ဇာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ကိံ ပန ကတွာ သာ ပညဝန္တီ[1] ဇာတာတိ? အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ အယံ ဗာရာဏသိရညော ဂေဟေ ဝသန္တီ အဋ္ဌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ရာဇဂေဟတော ဥဏှပါယာသဿ ပူရိတေ ပတ္တေ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ "ဧတ္ထ ဌပေတွာ ဂစ္ဆထ ဘန္တေ"တိ အဋ္ဌ သုဝဏ္ဏကဋကေ ဩမုဉ္စိတွာ အဒါသိ။ တဿ ကမ္မဿ နိဿန္ဒေန ပညဝန္တီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။

အထ ခေါ တာ သာမာဝတိယာ ပရိဝါရာ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ပဋိဝိဒ္ဓသစ္စာပိ သမာနာ ရညော အဿဒ္ဓဘာဝေန ကာလေန ကာလံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဗုဒ္ဓဒဿနံ န လဘန္တိ။ တသ္မာ ဒသဗလေ အန္တရဝီထိံ ပဋိပန္နေ ဝါတပါနေသု နပ္ပဟောန္တေသု အတ္တနော အတ္တနော ဂဗ္ဘေသု ဆိဒ္ဒံ ကတွာ တေဟိ ဩလောကေန္တိ။ အထေကဒိဝသံ မာဂဏ္ဍိယာ အတ္တနော ပါသာဒတလတော နိက္ခမိတွာ စင်္ကမမာနာ တာသံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဂဗ္ဘစ္ဆိဒ္ဒံ ဒိသွာ "ကိမိဒ"န္တိ ပုစ္ဆိ။ တာဟိ တဿာ သတ္ထရိ ဗဒ္ဓါဃာတတံ အဇာနန္တီဟိ "သတ္ထာ ဣမံ နဂရံ အာဂတော၊ မယံ ဧတ္ထ ဌတွာ သတ္ထာရံ ပဿာမ စေဝ ပူဇေမ စာ"တိ ဝုတ္တေ "ဣဒါနိဿ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမိ၊ ဣမာပိ တဿ ဥပဋ္ဌာယိကာ၊ ဣမာသမ္ပိ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ ဂန္တွာ ရညာ သဒ္ဓိံ ရဟောဂတကာလေ "မဟာရာဇ သာမာဝတိမိဿကာနံ ဗဟိဒ္ဓါ ပတ္ထနာ အတ္ထိ၊ ကတိပါဟေနေဝ တေ ဇီဝိတံ မာရေဿန္တိ၊ သာမာဝတီ သပရိဝါရာ တုမှေသု သိနေဟံ ဝါ ပေမံ ဝါ န ကရောတိ၊ သမဏံ ပန ဂေါတမံ အန္တရဝီထိယာ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ဝါတပါနေသု အပ္ပဟောန္တေသု တာနိ ခဏ္ဍိတွာပိ ဩကာသံ ကတွာ ဩလောကေန္တီ"တိ အာဟ။ ရာဇာ "န တာ ဧဝရူပံ ကရိဿန္တီ"တိ န သဒ္ဒဟတိ။ ပုန ဝုတ္တေပိ န သဒ္ဒဟတိယေဝ။ အထ နံ တိက္ခတ္တုံ ဝုတ္တေပိ အဿဒ္ဒဟန္တံ "သစေ မေ ဝစနံ န သဒ္ဒဟသိ၊ တာသံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဥပဓာရေဟိ မဟာရာဇာ"တိ အာဟ။ ရာဇာ ဂန္တွာ ဂဗ္ဘေသု ဆိဒ္ဒံ ဒိသွာ "ဣဒံ ကိ"န္တိ ပုစ္ဆိတွာ တသ္မိံ အတ္ထေ အာရောစိတေ တာသံ အက္ကုဇ္ဈိတွာ

၁-သပ္ပညာ (သီ)

kiñci avatvā chiddāni pidahāpesi. Rājā tato paṭṭhāya tāsaṁ pāsāde uddhacchiddakajālavātapānāni kāresi.

Sā tena kāraṇena rājānaṁ kopetuṁ asakkontī “deva etāsaṁ tumhesu pemaṁ atthi vā natthi vāti jānissāma, aṭṭha kukkuṭe pesetvā tumhākaṁ atthāya pacāpethā”ti āha. Rājā tassā vacanaṁ sutvā “ime pacitvā pesetū”ti Sāmāvatiyā aṭṭha kukkuṭe pahiṇi. sotāpannā ariyasāvikā jīvamāne kukkuṭe kiṁ pacissati, alanti vatvā pana hatthenapi phusituṁ na icchi. Māgaṇḍiyā “hotu mahārāja, eteyeva ca kukkuṭe samaṇassa Gotamassa pacanatthāya pesehī”ti. Rājā tathā akāsi. Māgaṇḍiyā antarāmaggeyeva kukkuṭe mārāpetvā “ime kukkuṭe pacāpetvā samaṇassa Gotamassa detū”ti pahiṇi. Sā tesaṁ matabhāvena[1] Dasabalañca uddissa pahitabhāvena pacitvā Dasabalassa pesesi. Māgaṇḍiyā “passa mahārājā”ti vatvā ettakenapi rājānaṁ kopetuṁ nāsakkhi.

Ayaṁ pana Udeno tāsu ekekissā vasanaṭṭhāne satta satta divasāni vasi. Athāyaṁ Māgaṇḍiyā ekaṁ kaṇhasappapotakaṁ veḷupabbe pakkhipāpetvā attano vasanaṭṭhāne ṭhapesi. Rañño ca yattha katthaci gacchantassa hatthikantavīṇaṁ ādāyayeva gamanaṁ āciṇṇaṁ, Māgaṇḍiyā rañño attano santikaṁ āgamanakāle taṁ sappapotakaṁ antovīṇāya pakkhipitvā chiddaṁ pidahāpesi. Atha naṁ Sāmāvatiyā santikaṁ gamanakāle “mahārāja Sāmāvatī nāma samaṇassa Gotamassa pakkhā, tumhe na gaṇeti. Yaṁ kiñci katvā tumhākaṁ dosameva cinteti, appamattā hothā”ti āha. Rājā Sāmāvatiyā vasanaṭṭhāne sattāhaṁ vītināmetvā puna sattāhe Māgaṇḍiyāya nivesanaṁ agamāsi. Sā tasmiṁ āgacchanteyeva “kacci te mahārāja Sāmāvatī otāraṁ na gavesatī”ti kathentī viya rañño hatthato vīṇaṁ gahetvā cāletvā “kiṁ nu kho mahārāja ettha abbhantare vicaratī”ti vatvā sappassa nikkhamanokāsaṁ katvā “abbhumme anto sappo”ti vīṇaṁ chaḍḍetvā palāyi. Tasmiṁ kāle rājā padittaṁ[2] veḷuvanaṁ viya pakkhittaloṇaṁ uddhanaṁ viya ca dosena[3] taṭataṭāyanto

1. Tathāsajjitabhāvena (Ka) 2. Ādittaṁ (Sī) 3. Rosena (Sī, Syā)



ကိဉ္စိ အဝတွာ ဆိဒ္ဒါနိ ပိဒဟာပေသိ။ ရာဇာ တတော ပဋ္ဌာယ တာသံ ပါသာဒေ ဥဒ္ဓစ္ဆိဒ္ဒကဇာလဝါတပါနာနိ ကာရေသိ။

သာ တေန ကာရဏေန ရာဇာနံ ကောပေတုံ အသက္ကောန္တီ “ဒေဝ ဧတာသံ တုမှေသု ပေမံ အတ္ထိ ဝါ နတ္ထိ ဝါတိ ဇာနိဿာမ၊ အဋ္ဌ ကုက္ကုဋေ ပေသေတွာ တုမှာကံ အတ္ထာယ ပစာပေထာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ တဿာ ဝစနံ သုတွာ “ဣမေ ပစိတွာ ပေသေတူ”တိ သာမာဝတိယာ အဋ္ဌ ကုက္ကုဋေ ပဟိဏိ။ သောတာပန္နာ အရိယသာဝိကာ ဇီဝမာနေ ကုက္ကုဋေ ကိံ ပစိဿတိ၊ အလန္တိ ဝတွာ ပန ဟတ္ထေနပိ ဖုသိတုံ န ဣစ္ဆိ။ မာဂဏ္ဍိယာ “ဟောတု မဟာရာဇ, ဧတေယေဝ စ ကုက္ကုဋေ သမဏဿ ဂေါတမဿ ပစနတ္ထာယ ပေသေဟီ”တိ။ ရာဇာ တထာ အကာသိ။ မာဂဏ္ဍိယာ အန္တရာမဂ္ဂေယေဝ ကုက္ကုဋေ မာရာပေတွာ “ဣမေ ကုက္ကုဋေ ပစာပေတွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဒေတူ”တိ ပဟိဏိ။ သာ တေသံ မတဘာဝေန[1] ဒသဗလဉ္စ ဥဒ္ဒိဿ ပဟိတဘာဝေန ပစိတွာ ဒသဗလဿ ပေသေသိ။ မာဂဏ္ဍိယာ“ပဿ မဟာရာဇာ”တိ ဝတွာ ဧတ္တကေနပိ ရာဇာနံ ကောပေတုံ နာသက္ခိ။

အယံ ပန ဥဒေနော တာသု ဧကေကိဿာ ဝသနဋ္ဌာနေ သတ္တ သတ္တ ဒိဝသာနိ ဝသိ။ အထာယံ မာဂဏ္ဍိယာ ဧကံ ကဏှသပ္ပပေါတကံ ဝေဠုပဗ္ဗေ ပက္ခိပါပေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ ရညော စ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဂစ္ဆန္တဿ ဟတ္ထိကန္တဝီဏံ အာဒါယယေဝ ဂမနံ အာစိဏ္ဏံ၊ မာဂဏ္ဍိယာ ရညော အတ္တနော သန္တိကံ အာဂမနကာလေ တံ သပ္ပပေါတကံ အန္တောဝီဏာယ ပက္ခိပိတွာ ဆိဒ္ဒံ ပိဒဟာပေသိ။ အထ နံ သာမာဝတိယာ သန္တိကံ ဂမနကာလေ “မဟာရာဇ သာမာဝတီ နာမ သမဏဿ ဂေါတမဿ ပက္ခာ၊ တုမှေ န ဂဏေတိ။ ယံ ကိဉ္စိ ကတွာ တုမှာကံ ဒောသမေဝ စိန္တေတိ၊ အပ္ပမတ္တာ ဟောထာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ သာမာဝတိယာ ဝသနဋ္ဌာနေ သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေတွာ ပုန သတ္တာဟေ မာဂဏ္ဍိယာယ နိဝေသနံ အဂမာသိ။ သာ တသ္မိံ အာဂစ္ဆန္တေယေဝ “ကစ္စိ တေ မဟာရာဇ သာမာဝတီ ဩတာရံ န ဂဝေသတီ”တိ ကထေန္တီ ဝိယ ရညော ဟတ္ထတော ဝီဏံ ဂဟေတွာ စာလေတွာ “ကိံ နု ခေါ မဟာရာဇ ဧတ္ထ အဗ္ဘန္တရေ ဝိစရတီ”တိ ဝတွာ သပ္ပဿ နိက္ခမနောကာသံ ကတွာ “အဗ္ဘုမ္မေ အန္တော သပ္ပော”တိ ဝီဏံ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာယိ။ တသ္မိံ ကာလေ ရာဇာ ပဒိတ္တံ[2] ဝေဠုဝနံ ဝိယ ပက္ခိတ္တလောဏံ ဥဒ္ဓနံ ဝိယ စ ဒေါသေန[3] တဋတဋာယန္တော

၁-တထာသဇ္ဇိတဘာဝေန (က) ၂-အာဒိတ္တံ (သီ) ၃-ရောသေန (သီ၊ သျာ)

“Vegena saparivāraṁ Sāmāvatiṁ pakkosathā”ti āha. Rājapurisā gantvā pakkosiṁsu.

Sā rañño kuddhabhāvaṁ ñatvā sesamātugāmānaṁ saññamadāsi. “Rājā tumhe ghātetukāmo pakkosati, ajja divasaṁ odissakena mettāpharaṇena rājānaṁ pharathā”ti āha. Rājā tā itthiyo pakkosāpetvā sabbāva paṭipāṭiyā ṭhapetvā[1] mahādhanuṁ ādāya visapītakaṇḍaṁ[2] sannayhitvā dhanuṁ pūretvā[3] aṭṭhāsi. Tasmiṁ khaṇe sabbāva tā Sāmāvatippamukhā itthiyo odhiso mettaṁ phariṁsu. Rājā kaṇḍaṁ neva khipituṁ[4] na apanetuṁ sakkoti, gattehi sedā muccanti[5], sarīraṁ vedhati, mukhato kheḷo patati, gahetabbagahaṇaṁ[6] na passati. Atha naṁ Sāmāvatī “kiṁ mahārāja kilamasī”ti āha. Āma devi kilamāmi, avassayo me hohīti. Sādhu mahārāja kaṇḍaṁ mahāpathavimukhaṁ karohīti. Rājā tathā akāsi. Sā “rañño hatthato kaṇḍaṁ muccatū”ti adhiṭṭhāsi. Tasmiṁ khaṇe kaṇḍaṁ mucci. Rājā taṁkhaṇaṁyeva udake nimujjitvā āgamma allakeso allavatto Sāmāvatiyā pādesu patitvā “khama devi mayhaṁ, bhedakānaṁ me vacanena anupadhāretvā etaṁ katan”ti āha. Khamāmi devāti. Sādhu devi, evaṁ tayā mayhaṁ khamitaṁ nāma hoti. Ito paṭṭhāya tumhākaṁ yathāruciyā Dasabalassa dānaṁ detha, pacchābhattaṁ vihāraṁ gantvā dhammakathaṁ suṇātha, ajja vo[7] paṭṭhāya parihāraṁ dammīti. Tena hi deva ajja paṭṭhāya ekaṁ bhikkhuṁ yācitvā ānetha, yo no dhammaṁ vācessatīti. Rājā Satthu santikaṁ gantvā yācanto Ānandattheraṁ labhi. Tato paṭṭhāya tā pañcasatā itthiyo theraṁ pakkosāpetvā sakkārasammānaṁ katvā katabhattakiccassa therassa santike dhammaṁ pariyāpuṇanti.

Tā ekadivasaṁ therassa anumodanāya pasannā therassa pañca uttarāsaṅgasatāni adaṁsu. Thero kira pubbe tunnavāyakāle[8] ekassa Paccekabuddhassa ekāya sūciyā saddhiṁ hatthatalamattaṁ coḷakhaṇḍaṁ adāsi. So sūciyā phalena imasmiṁ attabhāve mahāpañño ahosi, coḷakhaṇḍassa phalena imināva niyāmena pañcasatakkhattuṁ dussāni paṭilabhi.

1. Ṭhapāpetvā (Sī) 2. Visapītaṁ sallaṁ (Ka)
3. Pure katvā (Ka) 4. Neva kaṇḍaṁ pakkhipituṁ (Sī)
5. Mucciṁsu (Syā, Ka) 6. Gahetabbagahaṇakaṁ (Sī)
7. Ajjato (Ka) 8. Tunnavāyakule (Ka)



“ဝေဂေန သပရိဝါရံ သာမာဝတိံ ပက္ကောသထာ”တိ အာဟ။ ရာဇပုရိသာ ဂန္တွာ ပက္ကောသိံသု။

သာ ရညော ကုဒ္ဓဘာဝံ ဉတွာ သေသမာတုဂါမာနံ သညမဒါသိ။ “ရာဇာ တုမှေ ဃာတေတုကာမော ပက္ကောသတိ၊ အဇ္ဇ ဒိဝသံ ဩဒိဿကေန မေတ္တာဖရဏေန ရာဇာနံ ဖရထာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ တာ ဣတ္ထိယော ပက္ကောသာပေတွာ သဗ္ဗာဝ ပဋိပါဋိယာ ဌပေတွာ[၁] မဟာဓနုံ အာဒါယ ဝိသပီတကဏ္ဍံ[၂] သန္နယှိတွာ ဓနုံ ပူရေတွာ[၃] အဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ သဗ္ဗာဝ တာ သာမာဝတိပ္ပမုခါ ဣတ္ထိယော ဩဓိသော မေတ္တံ ဖရိံသု။ ရာဇာ ကဏ္ဍံ နေဝ ခိပိတုံ[၄] န အပနေတုံ သက္ကောတိ၊ ဂတ္တေဟိ သေဒါ မုစ္စန္တိ[၅]၊ သရီရံ ဝေဓတိ၊ မုခတော ခေဠော ပတတိ၊ ဂဟေတဗ္ဗဂဟဏံ[၆] န ပဿတိ။ အထ နံ သာမာဝတီ “ကိံ မဟာရာဇ ကိလမသီ”တိ အာဟ။ အာမ ဒေဝိ ကိလမာမိ၊ အဝဿယော မေ ဟောဟီတိ။ သာဓု မဟာရာဇ ကဏ္ဍံ မဟာပထဝိမုခံ ကရောဟီတိ။ ရာဇာ တထာ အကာသိ။ သာ “ရညော ဟတ္ထတော ကဏ္ဍံ မုစ္စတူ”တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ ကဏ္ဍံ မုစ္စိ။ ရာဇာ တံခဏံယေဝ ဥဒကေ နိမုဇ္ဇိတွာ အာဂမ္မ အလ္လကေသော အလ္လဝတ္ထော သာမာဝတိယာ ပါဒေသု ပတိတွာ “ခမ ဒေဝိ မယှံ၊ ဘေဒကာနံ မေ ဝစနေန အနုပဓာရေတွာ ဧတံ ကတ”န္တိ အာဟ။ ခမာမိ ဒေဝါတိ။ သာဓု ဒေဝိ, ဧဝံ တယာ မယှံ ခမိတံ နာမ ဟောတိ။ ဣတော ပဋ္ဌာယ တုမှာကံ ယထာရုစိယာ ဒသဗလဿ ဒါနံ ဒေထ၊ ပစ္ဆာဘတ္တံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မကထံ သုဏာထ၊ အဇ္ဇ ဝေါ[၇] ပဋ္ဌာယ ပရိဟာရံ ဒမ္မီတိ။ တေန ဟိ ဒေဝ အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ ဧကံ ဘိက္ခုံ ယာစိတွာ အာနေထ၊ ယော နော ဓမ္မံ ဝါစေဿတီတိ။ ရာဇာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ယာစန္တော အာနန္ဒတ္ထေရံ လဘိ။ တတော ပဋ္ဌာယ တာ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ထေရံ ပက္ကောသာပေတွာ သက္ကာရသမ္မာနံ ကတွာ ကတဘတ္တကိစ္စဿ ထေရဿ သန္တိကေ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏန္တိ။

တာ ဧကဒိဝသံ ထေရဿ အနုမောဒနာယ ပသန္နာ ထေရဿ ပဉ္စ ဥတ္တရာသင်္ဂသတာနိ အဒံသု။ ထေရော ကိရ ပုဗ္ဗေ တုန္နဝါယကာလေ[၈] ဧကဿ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဧကာယ သူစိယာ သဒ္ဓိံ ဟတ္ထတလမတ္တံ စောဠခဏ္ဍံ အဒါသိ။ သော သူစိယာ ဖလေန ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ မဟာပညော အဟောသိ၊ စောဠခဏ္ဍဿ ဖလေန ဣမိနာဝ နိယာမေန ပဉ္စသတက္ခတ္တုံ ဒုဿာနိ ပဋိလဘိ။

၁-ဌပါပေတွာ (သီ) ၂-ဝိသပီတံ သလ္လံ (က) ၃-ပုရေ ကတွာ (က) ၄-နေဝ ကဏ္ဍံ ပက္ခိပိတုံ (သီ)
၅-မုစ္စိံသု (သျာ၊ က) ၆-ဂဟေတဗ္ဗဂဟဏကံ (သီ) ၇-အဇ္ဇတော (က) ၈-တုန္နဝါယကုလေ (က)

Tato Māgaṇḍiyā aññaṁ kātabbaṁ apassantī “uyyānaṁ gacchāma mahārājā”ti āha. Sādhu devīti. Sā rañño[1] sampaṭicchitabhāvaṁ ñatvā cūḷapitaraṁ pakkosāpetvā āha “amhākaṁ uyyānaṁ gatakāle Sāmāvatiyā vasanaṭṭhānaṁ gantvā Sāmāvatiṁ saparivāraṁ antokaritvā ‘rañño āṇā’ti vatvā dvāraṁ pidahitvā palālena paliveṭhetvā gehe aggiṁ dethā”ti. Māgaṇḍiyo tassā vacanaṁ sutvā tathā akāsi. Tasmiṁ divase sabbāpi tā itthiyo pubbe katassa upapīḷakakammassānubhāvena samāpattiṁ appetuṁ nāsakkhiṁsu, ekappahāreneva bhusamuṭṭhi viya jhāyiṁsu. Tāsaṁ ārakkhapurisā rañño santikaṁ gantvā “deva idaṁ nāma kariṁsū”ti ācikkhiṁsu.

Rājā “kena katan”ti pariyesanto Māgaṇḍiyāya kāritabhāvaṁ ñatvā taṁ pakkosāpetvā “bhadde bhaddakaṁ tayā kammaṁ kataṁ mayā kātabbaṁ karontiyā, ‘uṭṭhāya samuṭṭhāya mayhaṁ vadhāya parisakkamānā ghātitā, pasannosmi, tuyhaṁ sampattiṁ dassāmī’ti tava ñātake pakkosāpehī”ti āha. Sā rañño kathaṁ sutvā aññātakepi ñātake katvā pakkosāpesi. Rājā sabbesaṁ sannipatitabhāvaṁ ñatvā rājaṅgaṇe galappamāṇesu āvāṭesu nikhanitvā upari ṭhitāni sīsāni bhindāpento mahantehi ayanaṅgalehi kasāpesi[2]. Māgaṇḍiyampi khaṇḍākhaṇḍikaṁ chindāpetvā pūvapacanakaṭāhe pacāpesi[3].

Kiṁ pana Sāmāvatiyā saparivārāya agginā jhāpanakammanti[4]. Sā kira anuppanne Buddhe teheva pañcahi mātugāmasatehi saddhiṁ Gaṅgāya kīḷitvā bahititthe[5] ṭhitā sīte jāte avidūraṭṭhāne Paccekabuddhassa paṇṇasālaṁ disvā anto asodhetvāva bahi aggiṁ datvā visibbesuṁ[6]. Antopaṇṇasālāya Paccekabuddho nirodhasamāpattiṁ samāpajjitvā nisinno. Tā jālāsu pacchinnāsu Paccekabuddhaṁ disvā “kiṁ amhehi kataṁ, ayaṁ Paccekabuddho rañño kulūpako, imaṁ disvā rājā amhākaṁ kujjhissati, idāni naṁ sujjhāpitaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti aññānipi dārūni pakkhipitvā aggiṁ adaṁsu. Puna jālāya pacchinnāya Paccekabuddho samāpattito vuṭṭhāya tāsaṁ passantīnaṁyeva cīvarāni papphoṭetvā vehāsaṁ uppatitvā gato. Tena

1. Sādhu devīti ca rañño (Ka) 2. Kasāpetvā (Sī)
3. Pūvapacanakaṭāheva bhajjāpesi (Sī) 4. Jhāyanakammanti (Ka)
5. Bahitīre (Sī) 6. Visivesuṁ (Sī)



တတော မာဂဏ္ဍိယာ အညံ ကာတဗ္ဗံ အပဿန္တီ “ဥယျာနံ ဂစ္ဆာမ မဟာရာဇာ”တိ အာဟ။ သာဓု ဒေဝီတိ။ သာ ရညော[၁] သမ္ပဋိစ္ဆိတဘာဝံ ဉတွာ စူဠပိတရံ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ “အမှာကံ ဥယျာနံ ဂတကာလေ သာမာဝတိယာ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ သာမာဝတိံ သပရိဝါရံ အန္တောကရိတွာ ‘ရညော အာဏာ’တိ ဝတွာ ဒွါရံ ပိဒဟိတွာ ပလာလေန ပလိဝေဌေတွာ ဂေဟေ အဂ္ဂိံ ဒေထာ”တိ။ မာဂဏ္ဍိယော တဿာ ဝစနံ သုတွာ တထာ အကာသိ။ တသ္မိံ ဒိဝသေ သဗ္ဗာပိ တာ ဣတ္ထိယော ပုဗ္ဗေ ကတဿ ဥပပီဠက-ကမ္မဿာနုဘာဝေန သမာပတ္တိံ အပ္ပေတုံ နာသက္ခိံသု၊ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဘုသမုဋ္ဌိ ဝိယ ဈာယိံသု။ တာသံ အာရက္ခပုရိသာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဒေဝ ဣဒံ နာမ ကရိံသူ”တိ အာစိက္ခိံသု။

ရာဇာ “ကေန ကတ”န္တိ ပရိယေသန္တော မာဂဏ္ဍိယာယ ကာရိတဘာဝံ ဉတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “ဘဒ္ဒေ ဘဒ္ဒကံ တယာ ကမ္မံ ကတံ မယာ ကာတဗ္ဗံ ကရောန္တိယာ၊ ‘ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ မယှံ ဝဓာယ ပရိသက္ကမာနာ ဃာတိတာ၊ ပသန္နောသ္မိ၊ တုယှံ သမ္ပတ္တိံ ဒဿာမီ’တိ တဝ ဉာတကေ ပက္ကောသာပေဟီ”တိ အာဟ။ သာ ရညော ကထံ သုတွာ အညာတကေပိ ဉာတကေ ကတွာ ပက္ကောသာပေသိ။ ရာဇာ သဗ္ဗေသံ သန္နိပတိတဘာဝံ ဉတွာ ရာဇင်္ဂဏေ ဂလပ္ပမာဏေသု အာဝါဋေသု နိခဏိတွာ ဥပရိ ဌိတာနိ သီသာနိ ဘိန္ဒာပေန္တော မဟန္တေဟိ အယနင်္ဂလေဟိ ကသာပေသိ[၂]။ မာဂဏ္ဍိယမ္ပိ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဆိန္ဒာပေတွာ ပူဝပစနကဋာဟေ ပစာပေသိ[၃]။

ကိံ ပန သာမာဝတိယာ သပရိဝါရာယ အဂ္ဂိနာ ဈာပနကမ္မန္တိ[၄]။ သာ ကိရ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ တေဟေဝ ပဉ္စဟိ မာတုဂါမသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဂင်္ဂါယံ ကီဠိတွာ ဗဟိတိတ္ထေ[၅] ဌိတာ သီတေ ဇာတေ အဝိဒူရဋ္ဌာနေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပဏ္ဏသာလံ ဒိသွာ အန္တော အသောဓေတွာဝ ဗဟိ အဂ္ဂိံ ဒတွာ ဝိသိဗ္ဗေသုံ[၆]။ အန္တော-ပဏ္ဏသာလာယ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ နိရောဓသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ နိသိန္နော။ တာ ဇာလာသု ပစ္ဆိန္နာသု ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ “ကိံ အမှေဟိ ကတံ၊ အယံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ရညော ကုလူပကော၊ ဣမံ ဒိသွာ ရာဇာ အမှာကံ ကုဇ္ဈိဿတိ၊ ဣဒါနိ နံ သုဈာပိတံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အညာနိပိ ဒါရူနိ ပက္ခိပိတွာ အဂ္ဂိံ အဒံသု။ ပုန ဇာလာယ ပစ္ဆိန္နာယ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ တာသံ ပဿန္တီနံယေဝ စီဝရာနိ ပပ္ဖောဋေတွာ ဝေဟာသံ ဥပ္ပတိတွာ ဂတော။ တေန

၁-သာဓု ဒေဝီတိ စ ရညော (က) ၂-ကသာပေတွာ (သီ) ၃-ပူဝပစနကဋာဟေဝ ဘဇ္ဇာပေသိ (သီ)
၄-ဈာယနကမ္မန္တိ (က) ၅-ဗဟိတီရေ (သီ) ၆-ဝိသိဝေသုံ (သီ)

kammena niraye paccitvā pakkāvasesena imaṁ byasanaṁ pāpuṇiṁsu. Catuparisamajjhe pana kathā udapādi “bahussutā vata Khujjuttarā, mātugāma-attabhāve ṭhatvā pañcannaṁ mātugāmasatānaṁ dhammaṁ kathetvā sotāpattiphale patiṭṭhāpesi. Sāmāvatīpi raññā attano appitaṁ kaṇḍaṁ mettāpharaṇena pharitvā paṭibāhī”ti tassāpi mahājano guṇaṁ kathesi. Evametaṁ vatthu samuṭṭhitaṁ. Atha Satthā aparabhāge Jetavane nisinno tadeva kāraṇaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā Khujjuttaraṁ bahussutānaṁ, Sāmāvatiṁ mettāvihārīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Uttarānandamātāvatthu

262. Pañcame **jhāyīnan**ti jhānābhiratānaṁ upāsikānaṁ Uttarā Nandamātā aggāti dasseti. Sā kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbattā Satthu dhammakathaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ upāsikaṁ jhānābhiratānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Rājagahanagare Sumanaseṭṭhiṁ nissāya vasantassa Puṇṇasīhassa[1] nāma bhariyāya kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi, Uttarātissā nāmaṁ akaṁsu.

Athekasmiṁ nakkhattamahadivase Rājagahaseṭṭhi Puṇṇaṁ pakkosāpetvā āha “tāta Puṇṇa nakkhattaṁ vā uposatho vā duggatassa kiṁ karissati, evaṁ santepi vadehi ‘kiṁ nakkhattaparibbayaṁ[2] gahetvā nakkhattaṁ kīḷissasi,balavagoṇe ca phālañca naṅgalañca[3] gahetvā kasissasī’ti”. “Mama bhariyāya saddhiṁ mantetvā jānissāmi ayyā”ti taṁ kathaṁ bhariyāya ārocesi. “Seṭṭhi nāma ayyo issaro, tassa tayā saddhiṁ kathentassa kathā sobhati, tvaṁ pana attano kasikammaṁ mā vissajjesī”ti āha. So tassā vacanaṁ sutvā kasibhaṇḍaṁ ādāya kasituṁ gato.

Taṁdivasañca Sāriputtatthero nirodhasamāpattito vuṭṭhāya “kassa ajja mayā saṅgahaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti āvajjento imassa Puṇṇassa upanissayaṁ disvā bhikkhācāravelāya pattacīvaramādāya Puṇṇassa kasanaṭṭhānaṁ gacchanto avidūre attānaṁ dassesi. Puṇṇo theraṁ disvā kasiṁ

1. Puṇṇaseṭṭhissa (Syā, Ka) 2. Paribbayaṁ (Ka) 3. Phālakaṁ naṅgalañca (Sī)



ကမ္မေန နိရယေ ပစ္စိတွာ ပက္ကာဝသေသေန ဣမံ ဗျသနံ ပါပုဏိံသု။ စတုပရိသမဇ္ဈေ ပန ကထာ ဥဒပါဒိ “ဗဟုဿုတာ ဝတ ခုဇ္ဇုတ္တရာ၊ မာတုဂါမအတ္တဘာဝေ ဌတွာ ပဉ္စန္နံ မာတုဂါမသတာနံ ဓမ္မံ ကထေတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သာမာဝတီပိ ရညာ အတ္တနော အပ္ပိတံ ကဏ္ဍံ မေတ္တာဖရဏေန ဖရိတွာ ပဋိဗာဟီ”တိ တဿာပိ မဟာဇနော ဂုဏံ ကထေသိ။ ဧဝမေတံ ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။ အထ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဇေတဝနေ နိသိန္နော တဒေဝ ကာရဏံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ခုဇ္ဇုတ္တရံ ဗဟုဿုတာနံ, သာမာဝတိံ မေတ္တာဝိဟာရီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### ဥတ္တရာနန္ဒမာတာဝတ္ထု

၂၆၂။ ပဉ္စမေ **ဈာယီနန္**တိ ဈာနာဘိရတာနံ ဥပါသိကာနံ ဥတ္တရာ နန္ဒမာတာ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တာ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသိကံ ဈာနာဘိရတာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟနဂရေ သုမနသေဋ္ဌိံ နိဿာယ ဝသန္တဿ ပုဏ္ဏသီဟဿ[1] နာမ ဘရိယာယ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ ဥတ္တရာတိဿာ နာမံ အကံသု။

အထေကသ္မိံ နက္ခတ္တမဟာဒိဝသေ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိ ပုဏ္ဏံ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ “တာတ ပုဏ္ဏ နက္ခတ္တံ ဝါ ဥပေါသထော ဝါ ဒုဂ္ဂတဿ ကိံ ကရိဿတိ၊ ဧဝံ သန္တေပိ ဝဒေဟိ ‘ကိံ နက္ခတ္တပရိဗ္ဗယံ[2] ဂဟေတွာ နက္ခတ္တံ ကီဠိဿသိ၊ ဗလဝဂေါဏေ စ ဖာလဉ္စ နင်္ဂလဉ္စ[3] ဂဟေတွာ ကသိဿသီ’တိ”။ “မမ ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ ဇာနိဿာမိ အယျာ”တိ တံ ကထံ ဘရိယာယ အာရောစေသိ။ “သေဋ္ဌိ နာမ အယျော ဣဿရော၊ တဿ တယာ သဒ္ဓိံ ကထေန္တဿ ကထာ သောဘတိ၊ တွံ ပန အတ္တနော ကသိကမ္မံ မာ ဝိဿဇ္ဇေသီ”တိ အာဟ။ သော တဿာ ဝစနံ သုတွာ ကသိဘဏ္ဍံ အာဒါယ ကသိတုံ ဂတော။

တံဒိဝသဉ္စ သာရိပုတ္တတ္ထေရော နိရောဓသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ “ကဿ အဇ္ဇ မယာ သင်္ဂဟံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော ဣမဿ ပုဏ္ဏဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ပုဏ္ဏဿ ကသနဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော အဝိဒူရေ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ ပုဏ္ဏော ထေရံ ဒိသွာ ကသိံ

၁-ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိဿ (သျာ၊ က) ၂-ပရိဗ္ဗယံ (က) ၃-ဖာလကံ နင်္ဂလဉ္စ (သီ)

ṭhapetvā therassa santikaṁ gantvā pañcapatiṭṭhitena vandi. Thero taṁ oloketvā udakasabhāgaṁ pucchi. Tassa etadahosi "ayyo mukhaṁ dhovitukāmo bhavissatī"ti. Tato vegena gantvā dantakaṭṭhaṁ āharitvā kappiyaṁ katvā therassa adāsi. There dantakaṭṭhaṁ khādante pattena saddhiṁ dhammakaraṇaṁ nīharitvā udakassa pūretvā āhari. Thero mukhaṁ dhovitvā bhikkhācāramaggaṁ[1] paṭipajji. Puṇṇo cintesi "thero aññesu divasesu imaṁ maggaṁ na paṭipajjati, ajja pana mayhaṁ saṅgahatthāya paṭipanno bhavissati. Aho vata me bhariyā mamatthāya āharaṇakaṁ āhāraṁ therassa patte patiṭṭhapeyyā"ti.

Athassa bhariyā "ajja nakkhattadivaso"ti pātova attano labhanakaniyāmena khādanīyabhojanīyaṁ saṁvidhāya gahetvā sāmikassa kasanaṭṭhānaṁ āgacchantī[2] antarāmagge theraṁ disvā cintesi "aññesu divasesu mayhaṁ theraṁ disvā deyyadhammo na hoti, deyyadhamme santepi mama ayyaṁna assāmi, ajja pana dvinnampi sammukhībhāvo jāto. Mama sāmikassa puna sampādetvā āharissāmi, imaṁ tāva āhāraṁ therassa dassāmī"ti tīhi cetanāhi sampayuttaṁ katvā taṁ bhojanaṁ Sāriputtattherassa patte patiṭṭhapetvā "evaṁvidhā duggatajīvitā muccāmī"ti āha. Theropi "tava ajjhāsayo pūratū"ti tassānumodanaṁ katvā tato nivattitvā vihāraṁ agamāsi.

Sāpi puna attano gehaṁ gantvā sāmikassa āhāraṁ sampādetvā ādāya kasanaṭṭhānaṁ gantvā sāmikassa kujjhanabhāvato bhītā "sāmi ajja ekadivasaṁ tava manaṁ sandhārehī"ti āha. Kiṁ kāraṇāti. Ahaṁ ajja tāva āhāraṁ āharantī antarāmagge theraṁ disvā tava bhāgabhattaṁ therassa patte patiṭṭhapetvā puna gehaṁ gantvā āhāraṁ pacitvā ādāya āgatāmhīti. Manāpaṁ te bhadde kataṁ, mayāpi pātova therassa dantakaṭṭhañca mukhodakañca dinnaṁ. Ajja amhākaṁ suppabhātaṁ, sabbampi therassa amhākaṁ santakameva jātanti dvinnampi janānaṁ ekasadisameva cittaṁ ahosi. Atha Puṇṇo āhārakiccaṁ katvā bhariyāya ūrumhi sīsaṁ katvā muhuttaṁ nipajji. Athassa niddā okkami. So thokaṁ niddāyitvā pabuddho

1. Bhikkhācāravelāya maggaṁ (Sī)    2. Āgantvā (Syā), gantvā (Ka)



ဌပေတွာ ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိ။ ထေရော တံ ဩလောကေတွာ ဥဒကသဘာဂံ ပုစ္ဆိ။ တဿ ဧတဒဟောသိ “အယျော မုခံ ဓောဝိတုကာမော ဘဝိဿတီ”တိ။ တတော ဝေဂေန ဂန္တွာ ဒန္တကဋ္ဌံ အာဟရိတွာ ကပ္ပိယံ ကတွာ ထေရဿ အဒါသိ။ ထေရေ ဒန္တကဋ္ဌံ ခါဒန္တေ ပတ္တေန သဒ္ဓိံ ဓမ္မကရဏံ နီဟရိတွာ ဥဒကဿ ပူရေတွာ အာဟရိ။ ထေရော မုခံ ဓောဝိတွာ ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂံ[၁] ပဋိပဇ္ဇိ။ ပုဏ္ဏော စိန္တေသိ “ထေရော အညေသု ဒိဝသေသု ဣမံ မဂ္ဂံ န ပဋိပဇ္ဇတိ၊ အဇ္ဇ ပန မယှံ သင်္ဂဟတ္ထာယ ပဋိပန္နော ဘဝိဿတိ။ အဟော ဝတ မေ ဘရိယာ မမတ္ထာယ အာဟရဏကံ အာဟာရံ ထေရဿ ပတ္တေ ပတိဋ္ဌပေယျာ”တိ။

အထဿ ဘရိယာ “အဇ္ဇ နက္ခတ္တဒိဝသော”တိ ပါတောဝ အတ္တနော လဘနကနိယာမေန ခါဒနီယဘောဇနီယံ သံဝိဓာယ ဂဟေတွာ သာမိကဿ ကသနဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တီ[၂] အန္တရာမဂ္ဂေ ထေရံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အညေသု ဒိဝသေသု မယှံ ထေရံ ဒိသွာ ဒေယျဓမ္မော န ဟောတိ၊ ဒေယျဓမ္မေ သန္တေပိ မမ အယျံန ပဿာမိ၊ အဇ္ဇ ပန ဒွိန္နမ္ပိ သမ္မုခီဘာဝေါ ဇာတော။ မမ သာမိကဿ ပုန သမ္ပာဒေတွာ အာဟရိဿာမိ၊ ဣမံ တာဝ အာဟာရံ ထေရဿ ဒဿာမီ”တိ တီဟိ စေတနာဟိ သမ္ပယုတ္တံ ကတွာ တံ ဘောဇနံ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ပတ္တေ ပတိဋ္ဌပေတွာ “ဧဝံဝိဓာ ဒုဂ္ဂတဇီဝိတာ မုစ္စာမီ”တိ အာဟ။ ထေရောပိ “တဝ အဇ္ဈာသယော ပူရတူ”တိ တဿာနုမောဒနံ ကတွာ တတော နိဝတ္တိတွာ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။

သာပိ ပုန အတ္တနော ဂေဟံ ဂန္တွာ သာမိကဿ အာဟာရံ သမ္ပာဒေတွာ အာဒါယ ကသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ သာမိကဿ ကုဇ္ဈနဘာဝတော ဘီတာ “သာမိ အဇ္ဇ ဧကဒိဝသံ တဝ မနံ သန္ဓာရေဟီ”တိ အာဟ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ အဟံ အဇ္ဇ တာဝ အာဟာရံ အာဟရန္တီ အန္တရာမဂ္ဂေ ထေရံ ဒိသွာ တဝ ဘာဂဘတ္တံ ထေရဿ ပတ္တေ ပတိဋ္ဌပေတွာ ပုန ဂေဟံ ဂန္တွာ အာဟာရံ ပစိတွာ အာဒါယ အာဂတာမှီတိ။ မနာပံ တေ ဘဒ္ဒေ ကတံ၊ မယာပိ ပါတောဝ ထေရဿ ဒန္တကဋ္ဌဉ္စ မုခေါဒကဉ္စ ဒိန္နံ။ အဇ္ဇ အမှာကံ သုပ္ပဘာတံ၊ သဗ္ဗမ္ပိ ထေရဿ အမှာကံ သန္တကမေဝ ဇာတန္တိ ဒွိန္နမ္ပိ ဇနာနံ ဧကသဒိသမေဝ စိတ္တံ အဟောသိ။ အထ ပုဏ္ဏော အာဟာရကိစ္စံ ကတွာ ဘရိယာယ ဦရုမှိ သီသံ ကတွာ မုဟုတ္တံ နိပဇ္ဇိ။ အထဿ နိဒ္ဒါ ဩက္ကမိ။ သော ထောကံ နိဒ္ဒါယိတွာ ပဗုဒ္ဓေါ

၁-ဘိက္ခာစာရဝေလာယ မဂ္ဂံ (သီ)    ၂-အာဂန္တွာ (သျာ)၊ ဂန္တွာ (က)

kasitaṭṭhānaṁ olokesi, olokitolokitaṭṭhānaṁ mahākosātakipupphehi samparikiṇṇaṁ viya ahosi. So bhariyaṁ āha “bhadde kinnāmetaṁ ajja idaṁ kasitaṭṭhānaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ hutvā khāyatī”ti. Ayya ajja te sakaladivasaṁ kilantatāya akkhīni maññe bhamantīti. Bhadde mayhaṁ assaddahantī sayaṁ olokehīti. Tasmiṁ kāle sā oloketvā sabhāvaṁ ayya kathesi, evametaṁ bhavissatīti.

Puṇṇo uṭṭhāya ekaṁ kaṭṭhiṁ[1] gahetvā naṅgalasīse pahari, guḷapiṇḍo viya naṅgalasīse allīyitvā aṭṭhāsi. So bhariyaṁ pakkositvā āha “bhadde aññesaṁ vapitabījaṁ nāma[2] tīhi vā catūhi vā māsehi phalaṁ deti, amhākaṁ pana ayyassa Sāriputtattherassa antare ropitena saddhābījena ajjeva avassaṁ phalaṁ dinnaṁ. Imasmiṁ karīsamatte padese āmalakamattopi paṁsupiṇḍo asuvaṇṇo nāma[3] natthī”ti. Idāni kiṁ karissāma ayyāti. “Bhadde imaṁ ettakaṁ suvaṇṇaṁ thenetvā khādituṁ nāma na sakkā”ti bhariyaṁ tasmiṁ ṭhāne ṭhapetvā bhattassa pūretvā ābhataṁ pātiṁ suvaṇṇassa pūretvā gantvā rañño ārocāpesi “eko manusso suvaṇṇapātiṁ gahetvā ṭhito”ti. Rājā taṁ pakkosāpetvā “kahaṁ te tāta laddhan”ti pucchi. “Deva mayhaṁ ekaṁ kasitaṭṭhānaṁ sabbaṁ suvaṇṇameva jātaṁ, pahiṇitvā āharāpethā”ti āha. Tvaṁ kinnāmosīti. Puṇṇo nāma ahaṁ devāti. Gacchatha bhaṇe sakaṭāni yojetvā Puṇṇassa kasitaṭṭhānato suvaṇṇamāharathāti.

Sakaṭehi saddhiṁ gatarājapurisā “rañño puññan”ti vatvā suvaṇṇapiṇḍe gaṇhanti, gahitagahitampi kasitaleḍḍuyeva hoti. Te gantvā rañño ārocesuṁ. Tena hi bhaṇe gantvā “Puṇṇassa puññan”ti vatvā gaṇhathāti. Gahitagahitaṁ suvaṇṇameva hoti. Te sabbampi taṁ suvaṇṇaṁ āharitvā rājaṅgaṇe rāsiṁ akaṁsu. Rāsi ubbedhena tālappamāṇo ahosi. Rājā vāṇije pakkosāpetvā “kassa gehe ettakaṁ suvaṇṇaṁ atthī”ti pucchi. Natthi deva kassacīti. Ettakassa pana dhanassa sāmino kiṁ kātuṁ vaṭṭatīti. Dhanaseṭṭhiṁ nāma naṁ kātuṁ vaṭṭati devāti. Tena hi Puṇṇaṁ imasmiṁ nagare Dhanaseṭṭhiṁ nāma karothāti sabbaṁ taṁ suvaṇṇaṁ tasseva datvā taṁdivasaṁyevassa seṭṭhiṭṭhānaṁ adāsi. So seṭṭhi

1. Vatiṁ (Syā), vaṭṭiṁ (Ka)
2. Vappe vapite bījaṁ nāma (Sī)
3. Paṁsucuṇṇo asuvaṇṇaṁ nāma (Sī)



ကသိတဋ္ဌာနံ ဩလောကေသိ၊ ဩလောကိတောလောကိတဋ္ဌာနံ မဟာကောသာတကိပုပ္ဖေဟိ သမ္ပရိကိဏ္ဏံ ဝိယ အဟောသိ။ သော ဘရိယံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ ကိန္နာမေတံ အဇ္ဇ ဣဒံ ကသိတဋ္ဌာနံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဟုတွာ ခါယတီ”တိ။ အယျ အဇ္ဇ တေ သကလဒိဝသံ ကိလန္တတာယ အက္ခီနိ မညေ ဘမန္တီတိ။ ဘဒ္ဒေ မယှံ အဿဒ္ဒဟန္တီ သယံ ဩလောကေဟီတိ။ တသ္မိံ ကာလေ သာ ဩလောကေတွာ သဘာဝံ အယျ ကထေသိ၊ ဧဝမေတံ ဘဝိဿတီတိ။

ပုဏ္ဏော ဥဋ္ဌာယ ဧကံ ကဋ္ဌိံ[၁] ဂဟေတွာ နင်္ဂလသီသေ ပဟရိ၊ ဂုဠပိဏ္ဍော ဝိယ နင်္ဂလသီသေ အလ္လီယိတွာ အဋ္ဌာသိ။ သော ဘရိယံ ပက္ကောသိတွာ အာဟ “ဘဒ္ဒေ အညေသံ ဝပိတဗီဇံ နာမ[၂] တီဟိ ဝါ စတူဟိ ဝါ မာသေဟိ ဖလံ ဒေတိ၊ အမှာကံ ပန အယျဿ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ အန္တရေ ရောပိတေန သဒ္ဓါဗီဇေန အဇ္ဇေဝ အဝဿံ ဖလံ ဒိန္နံ။ ဣမသ္မိံ ကရီသမတ္တေ ပဒေသေ အာမလကမတ္တောပိ ပံသုပိဏ္ဍော အသုဝဏ္ဏော နာမ[၃] နတ္ထီ”တိ။ ဣဒါနိ ကိံ ကရိဿာမ အယျာတိ။ “ဘဒ္ဒေ ဣမံ ဧတ္တကံ သုဝဏ္ဏံ ထေနေတွာ ခါဒိတုံ နာမ န သက္ကာ”တိ ဘရိယံ တသ္မိံ ဌာနေ ဌပေတွာ ဘတ္တဿ ပူရေတွာ အာဘတံ ပါတိံ သုဝဏ္ဏဿ ပူရေတွာ ဂန္တွာ ရညော အာရောစာပေသိ “ဧကော မနုဿော သုဝဏ္ဏပါတိံ ဂဟေတွာ ဌိတော”တိ။ ရာဇာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “ကဟံ တေ တာတ လဒ္ဓ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ “ဒေဝ မယှံ ဧကံ ကသိတဋ္ဌာနံ သဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏမေဝ ဇာတံ၊ ပဟိဏိတွာ အာဟရာပေထာ”တိ အာဟ။ တွံ ကိန္နာမောသီတိ။ ပုဏ္ဏော နာမ အဟံ ဒေဝါတိ။ ဂစ္ဆထ ဘဏေ သကဋာနိ ယောဇေတွာ ပုဏ္ဏဿ ကသိတဋ္ဌာနတော သုဝဏ္ဏမာဟရထာတိ။

သကဋေဟိ သဒ္ဓိံ ဂတရာဇပုရိသာ “ရညော ပုည”န္တိ ဝတွာ သုဝဏ္ဏပိဏ္ဍေ ဂဏှန္တိ၊ ဂဟိတဂဟိတမ္ပိ ကသိတလေဍ္ဍုယေဝ ဟောတိ။ တေ ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသုံ။ တေန ဟိ ဘဏေ ဂန္တွာ “ပုဏ္ဏဿ ပုည”န္တိ ဝတွာ ဂဏှထာတိ။ ဂဟိတဂဟိတံ သုဝဏ္ဏမေဝ ဟောတိ။ တေ သဗ္ဗမ္ပိ တံ သုဝဏ္ဏံ အာဟရိတွာ ရာဇင်္ဂဏေ ရာသိံ အကံသု။ ရာသိ ဥဗ္ဗေဓေန တာလပ္ပမာဏော အဟောသိ။ ရာဇာ ဝါဏိဇေ ပက္ကောသာပေတွာ “ကဿ ဂေဟေ ဧတ္တကံ သုဝဏ္ဏံ အတ္ထီ”တိ ပုစ္ဆိ။ နတ္ထိ ဒေဝ ကဿစီတိ။ ဧတ္တကဿ ပန ဓနဿ သာမိနော ကိံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဓနသေဋ္ဌိံ နာမ နံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ ဒေဝါတိ။ တေန ဟိ ပုဏ္ဏံ ဣမသ္မိံ နဂရေ ဓနသေဋ္ဌိံ နာမ ကရောထာတိ သဗ္ဗံ တံ သုဝဏ္ဏံ တဿေဝ ဒတွာ တံဒိဝသံယေဝဿ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ သော သေဋ္ဌိ

၁-ဝတိံ (သျာ)၊ ဝဋ္ဋိံ (က) ၂-ဝပ္ပေ ဝပိတေ ဗီဇံ နာမ (သီ) ၃-ပံသုစုဏ္ဏော အသုဝဏ္ဏံ နာမ (သီ)

maṅgalaṁ karonto sattāhaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ adāsi. Sattame divase Dasabalassa bhattānumodanāya Puṇṇaseṭṭhipi bhariyāpi dhītāpi sabbe sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu.

Aparabhāge Rājagahaseṭṭhi "Puṇṇaseṭṭhino vayappattā dārikā atthī"ti sutvā attano puttassa kāraṇā tassa gehaṁ pesesi. So tassa sāsanaṁ sutvā "nāhaṁ dhītaraṁ dassāmī"ti paṭisāsanaṁ pesesi. Sumanaseṭṭhipi puna pesesi "tvaṁ mama gehaṁ nissāya vasitvā idāni ekappahāreneva issaro hutvā mayhaṁ dārikaṁ na desī"ti. Tato Puṇṇaseṭṭhi āha "imaṁ tāva tumhākaṁ seṭṭhi sabhāvameva kathesi, puriso nāma sabbakāle evaṁvidhoyevāti na sallakkhetabbo. Ahañhi idāni tādise purise dāse katvā gahetuṁ sakkomi, tuyhaṁ pana jātiṁ vā gottaṁ vā na kopemi. Apica kho mama dhītā sotāpannā ariyasāvikā devasikaṁ kahāpaṇagghanakehi pupphehi pūjaṁ karoti, tamahaṁ tumhādisassa micchādiṭṭhikassa gehaṁ na pesessāmī"ti[1]. Evaṁ Puṇṇaseṭṭhissa paṭibāhakabhāvaṁ ñatvā Rājagahaseṭṭhi puna sāsanaṁ pesesi "porāṇakaṁ vissāsaṁ mā bhindatu[2]ahaṁ mayhaṁ suṇisāya devasikaṁ dvinnaṁ kahāpaṇānaṁ agghanakāni pupphāni sajjāpessāmī"ti. So "sādhū"ti sampaṭicchitvā dhītaraṁ tassa gharaṁ pesesi.

Athekadivasaṁ sā Puṇṇaseṭṭhino dhītā Uttarā attano sāmikaṁ evamāha "ahaṁ attano kulagehe māsassa aṭṭha divasāni nibaddhaṁ uposathakammaṁ karomi, idānipi tumhesu sampaṭicchantesu uposathaṅgāni adhiṭṭhaheyyan"ti. So "na sakkā"ti taṁ na sampaṭicchi. Sā taṁ saññāpetuṁ asakkontī tuṇhī ahosi. Puna antovasse "uposathikā bhavissāmī"ti tadāpi okāsaṁ kārentī neva alattha. Sā antovasse aḍḍhatiyesu māsesu atikkantesu aḍḍhamāse avasiṭṭhe mātāpitūnaṁ sāsanaṁ pesesi "ahaṁ tumhehi cārake pakkhittā ettake addhāne[3] ekadivasampi uposathaṅgāni adhiṭṭhātuṁ na labhāmi, pañcadasa me kahāpaṇasahassāni pesethā"ti. Te dhītu sāsanaṁ

1. Na pahiṇissāmīti (Sī) 2. Mā maddatu (Sī) 3. Ettakesu ṭhānesu (Ka)



မင်္ဂလံ ကရောန္တော သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ အဒါသိ။ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဒသဗလဿ ဘတ္တာနုမောဒနာယ ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိပိ ဘရိယာပိ ဓီတာပိ သဗ္ဗေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။

အပရဘာဂေ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိ "ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိနော ဝယပ္ပတ္တာ ဒါရိကာ အတ္ထီ"တိ သုတွာ အတ္တနော ပုတ္တဿ ကာရဏာ တဿ ဂေဟံ ပေသေသိ။ သော တဿ သာသနံ သုတွာ "နာဟံ ဓီတရံ ဒဿာမီ"တိ ပဋိသာသနံ ပေသေသိ။ သုမနသေဋ္ဌိပိ ပုန ပေသေသိ "တွံ မမ ဂေဟံ နိဿာယ ဝသိတွာ ဣဒါနိ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဣဿရော ဟုတွာ မယှံ ဒါရိကံ န ဒေသီ"တိ။ တတော ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိ အာဟ "ဣမံ တာဝ တုမှာကံ သေဋ္ဌိ သဘာဝမေဝ ကထေသိ၊ ပုရိသော နာမ သဗ္ဗကာလေ ဧဝံဝိဓောယေဝါတိ န သလ္လက္ခေတဗ္ဗော။ အဟဉှိ ဣဒါနိ တာဒိသေ ပုရိသေ ဒါသေ ကတွာ ဂဟေတုံ သက္ကောမိ၊ တုယှံ ပန ဇာတိံ ဝါ ဂေါတ္တံ ဝါ န ကောပေမိ။ အပိစ ခေါ မမ ဓီတာ သောတာပန္နာ အရိယသာဝိကာ ဒေဝသိကံ ကဟာပဏဂ္ဃနကေဟိ ပုပ္ဖေဟိ ပူဇံ ကရောတိ၊ တမဟံ တုမှာဒိသဿ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဿ ဂေဟံ န ပေသေဿာမီ"တိ[၁]။ ဧဝံ ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိဿ ပဋိဗာဟကဘာဝံ ဉတွာ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိ ပုန သာသနံ ပေသေသိ "ပေါရာဏကံ ဝိဿာသံ မာ ဘိန္ဒတု[၂]၊ အဟံ မယှံ သုဏိသာယ ဒေဝသိကံ ဒွိန္နံ ကဟာပဏာနံ အဂ္ဃနကာနိ ပုပ္ဖာနိ သဇ္ဇာပေဿာမီ"တိ။ သော "သာဓူ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဓီတရံ တဿ ဃရံ ပေသေသိ။

အထေကဒိဝသံ သာ ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိနော ဓီတာ ဥတ္တရာ အတ္တနော သာမိကံ ဧဝမာဟ "အဟံ အတ္တနော ကုလဂေဟေ မာသဿ အဋ္ဌ ဒိဝသာနိ နိဗဒ္ဓံ ဥပေါသထကမ္မံ ကရောမိ၊ ဣဒါနိပိ တုမှေသု သမ္ပဋိစ္ဆန္တေသု ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌဟေယျ"န္တိ။ သော "န သက္ကာ"တိ တံ န သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သာ တံ သညာပေတုံ အသက္ကောန္တီ တုဏှီ အဟောသိ။ ပုန အန္တောဝဿေ "ဥပေါသထိကာ ဘဝိဿာမီ"တိ တဒါပိ ဩကာသံ ကာရေန္တီ နေဝ အလတ္ထ။ သာ အန္တောဝဿေ အဍ္ဎတိယေသု မာသေသု အတိက္ကန္တေသု အဍ္ဎမာသေ အဝသိဋ္ဌေ မာတာပိတူနံ သာသနံ ပေသေသိ "အဟံ တုမှေဟိ စာရကေ ပက္ခိတ္တာ ဧတ္တကေ အဒ္ဓါနေ[၃] ဧကဒိဝသမ္ပိ ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌာတုံ န လဘာမိ၊ ပဉ္စဒသ မေ ကဟာပဏသဟဿာနိ ပေသေထာ"တိ။ တေ ဓီတု သာသနံ

၁-န ပဟိဏိဿာမီတိ (သီ) ၂-မာ မဒ္ဒတု (သီ) ၃-ဧတ္တကေသု ဌာနေသု (က)

sutvā “kiṁkāraṇā”ti apucchitvāva pahiṇiṁsu. Uttarā te kahāpaṇe gaṇhitvā tasmiṁ nagare Sirimā nāma gaṇikā atthi, taṁ pakkosāpetvā “amma Sirime ahaṁ imaṁ aḍḍhamāsaṁ uposathaṅgāni adhiṭṭhahissāmi, tvaṁ imāni pañcadasa kahāpaṇasahassāni gahetvā imaṁ aḍḍhamāsaṁ seṭṭhiputtaṁ paricarāhī”ti. Sā “sādhu ayye”ti sampaṭicchi. Tato paṭṭhāya seṭṭhiputto “ahaṁ Sirimāya saddhiṁ modissāmī”ti Uttarāya aḍḍhamāsaṁ uposathakammaṁ sampaṭicchi.

Sā tena sampaṭicchitabhāvaṁ ñatvā divase divase pātova dāsigaṇaparivutā Satthu sahatthā khādanīyabhojanīyaṁ saṁvidahitvā Satthari bhattakiccaṁ katvā vihāraṁ gate uposathaṅgāni adhiṭṭhāya pāsādavaraṁ āruyha attano sīlāni āvajjamānā nisīdati. Evaṁ aḍḍhamāsaṁ vītināmetvā uposathaṁ vissajjanadivase pātova yāgukhajjākādīni saṁvidahantī vicarati. Tasmiṁ samaye seṭṭhiputto Sirimāya saddhiṁ uparipāsādavaragato jālavātapānaṁ vivaritvā antaravatthuṁ olokento aṭṭhāsi. Uttarā vātapānacchiddena uddhaṁ olokesi. Seṭṭhiputto Uttaraṁ oloketvā “nerayikajātikā vatāyaṁ evaṁvidhaṁ nāma sampattiṁ pahāya ukkhalikamasimakkhitā hutvā nikkāraṇā dāsīnaṁ antare vicaratī”ti sitaṁ akāsi. Uttarā tassa pamādabhāvaṁ ñatvā “ayaṁ bālo[1] nāma attano sampatti sabbakālaṁ thāvarāti saññī bhavissatī”ti sayampi sitaṁ akāsi. Tato sirimā “ayaṁ ceṭikā mayi ṭhitāya evaṁ mama sāmikena saddhiṁ sitaṁ karotī”ti kupitā vegena otari. Uttarā tassā āgamanākappeneva “ayaṁ bālā aḍḍhamāsamattaṁ imasmiṁ gehe vasitvā mayhamevetaṁ gehantisaññī jātā”ti ñatvā taṅkhaṇaññeva mettājhānaṁ samāpajjitvā aṭṭhāsi. Sirimāpi dāsīnaṁ antarena āgantvā uḷuṅkaṁ gahetvā pūvapacanaṭṭhāne pakkuthitatelassa[2] pūretvā Uttarāya matthake āsiñci, mettājhānassa vipphārena Uttarāya matthake āsittaṁ pakkuthitatelaṁ[3] padumapatte āsitta-udakaṁ viya vinivattitvā gataṁ.

Tasmiṁ khaṇe Sirimāya samīpe ṭhitā dāsiyo taṁ oloketvā “bho je[4] tvaṁ amhākaṁ ayyāya hatthato mūlaṁ gahetvā āgatā

1. Imaṁ (Sī) 2. Pakkuṭṭhitatelassa (Syā), pakkaṭṭhitalessa (Sī, Ka)
3. Pakkuṭṭhitatelaṁ (Syā), pakkaṭṭhitatelaṁ (Sī, Ka)
4. Hotu je (Ka)



သုတွာ “ကိံကာရဏာ”တိ အပုစ္ဆိတွာဝ ပဟိဏိံသု။ ဥတ္တရာ တေ ကဟာပဏေ ဂဏှိတွာ တသ္မိံ နဂရေ သိရိမာ နာမ ဂဏိကာ အတ္ထိ၊ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “အမ္မ သိရိမေ အဟံ ဣမံ အဍ္ဎမာသံ ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌဟိဿာမိ၊ တွံ ဣမာနိ ပဉ္စဒသ ကဟာပဏသဟဿာနိ ဂဟေတွာ ဣမံ အဍ္ဎမာသံ သေဋ္ဌိပုတ္တံ ပရိစရာဟီ”တိ။ သာ “သာဓု အယျေ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သေဋ္ဌိပုတ္တော “အဟံ သိရိမာယ သဒ္ဓိံ မောဒိဿာမီ”တိ ဥတ္တရာယ အဍ္ဎမာသံ ဥပေါသထကမ္မံ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

သာ တေန သမ္ပဋိစ္ဆိတဘာဝံ ဉတွာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ပါတောဝ ဒါသိဂဏပရိဝုတာ သတ္ထု သဟတ္ထာ ခါဒနီယဘောဇနီယံ သံဝိဒဟိတွာ သတ္ထရိ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဝိဟာရံ ဂတေ ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌာယ ပါသာဒဝရံ အာရုယှ အတ္တနော သီလာနိ အာဝဇ္ဇမာနာ နိသီဒတိ။ ဧဝံ အဍ္ဎမာသံ ဝီတိနာမေတွာ ဥပေါသထံ ဝိဿဇ္ဇနဒိဝသေ ပါတောဝ ယာဂုခဇ္ဇကာဒီနိ သံဝိဒဟန္တီ ဝိစရတိ။ တသ္မိံ သမယေ သေဋ္ဌိပုတ္တော သိရိမာယ သဒ္ဓိံ ဥပရိပါသာဒဝရဂတော ဇာလဝါတပါနံ ဝိဝရိတွာ အန္တရဝတ္ထုံ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ။ ဥတ္တရာ ဝါတပါနစ္ဆိဒ္ဒေန ဥဒ္ဓံ ဩလောကေသိ။ သေဋ္ဌိပုတ္တော ဥတ္တရံ ဩလောကေတွာ “နေရယိကဇာတိကာ ဝတာယံ ဧဝံဝိဓံ နာမ သမ္ပတ္တိံ ပဟာယ ဥက္ခလိကမသိမက္ခိတာ ဟုတွာ နိက္ကာရဏာ ဒါသီနံ အန္တရေ ဝိစရတီ”တိ သိတံ အကာသိ။ ဥတ္တရာ တဿ ပမာဒဘာဝံ ဉတွာ “အယံ ဗာလော[1] နာမ အတ္တနော သမ္ပတ္တိ သဗ္ဗကာလံ ထာဝရာတိ သညီ ဘဝိဿတီ”တိ သယမ္ပိ သိတံ အကာသိ။ တတော သိရိမာ “အယံ စေဋိကာ မယိ ဌိတာယ ဧဝံ မမ သာမိကေန သဒ္ဓိံ သိတံ ကရောတီ”တိ ကုပိတာ ဝေဂေန ဩတရိ။ ဥတ္တရာ တဿာ အာဂမနာကပ္ပေနေဝ “အယံ ဗာလာ အဍ္ဎမာသမတ္တံ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ဝသိတွာ မယှမေဝေတံ ဂေဟန္တိသညီ ဇာတာ”တိ ဉတွာ တင်္ခဏညေဝ မေတ္တာဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ အဋ္ဌာသိ။ သိရိမာပိ ဒါသီနံ အန္တရေန အာဂန္တွာ ဥဠုင်္ကံ ဂဟေတွာ ပူဝပစနဋ္ဌာနေ ပက္ကုထိတတေလဿ[2] ပူရေတွာ ဥတ္တရာယ မတ္ထကေ အာသိဉ္စိ၊ မေတ္တာဈာနဿ ဝိပ္ဖာရေန ဥတ္တရာယ မတ္ထကေ အာသိတ္တံ ပက္ကုထိတတေလံ[3] ပဒုမပတ္တေ အာသိတ္တဥဒကံ ဝိယ ဝိနိဝတ္တိတွာ ဂတံ။

တသ္မိံ ခဏေ သိရိမာယ သမီပေ ဌိတာ ဒါသိယော တံ ဩလောကေတွာ “ဘော ဇေ[4] တွံ အမှာကံ အယျာယ ဟတ္ထတော မူလံ ဂဟေတွာ အာဂတာ

၁-ဣမံ (သီ) ၂-ပက္ကုဋ္ဌိတတေလဿ (သျာ)၊ ပက္ကဋ္ဌိတတေလဿ (သီ၊က)
၃-ပက္ကုဋ္ဌိတတေလံ (သျာ)၊ ပက္ကဋ္ဌိတတေလံ (သီ၊က) ၄-ဟောတု ဇေ (က)

imasmiṁ gehe vasamānā amhākaṁ ayyāya sadisā bhavituṁ vāyamasī”ti sammukhaṭṭhāne[1] taṁ paribhāsiṁsu. Tasmiṁ khaṇe Sirimā attano āgantukabhāvaṁ aññāsi. Sā tatova gantvā Uttarāya pādesu patitvā “ayye anupadhāretvā me kataṁ, khamatha mayhan”ti āha. Amma Sirime nāhaṁ tava imasmiṁ ṭhāne khamissāmi, ahaṁ sapitikā dhītā, Dasabale khamanteyeva khamissāmīti.

Satthāpi kho bhikkhusaṁghaparivāro āgantvā Uttarāya nivesane paññattāsane nisīdi. Sirimā gantvā Satthu pādesu patitvā “bhante mayā ayyāya Uttarāya antare eko doso kato, tumhesu khamantesu khamissāmīti vadati, khamatha mayhaṁ Bhagavā”ti. Khamāmi te Sirimeti. Sā tasmiṁ kāle gantvā Uttaraṁ khamāpesi. Taṁdivasañca Sirimā Dasabalassa bhattānumodanaṁ sutvā—

“Akkodhena jine kodhaṁ, asādhuṁ sādhunā jine.
Jine kadariyaṁ dānena, saccenā’likavādinan”ti[2]—

Gāthāpariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhitā dasabalaṁ nimantetvā punadivase mahādānaṁ adāsi. Evametaṁ vatthu samuṭṭhitaṁ. Aparabhāge pana Satthā Jetavane nisīditvā upāsikāyo ṭhānantaresu ṭhapento Uttaraṁ Nandamātaraṁ jhāyīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

### Suppavāsāvatthu

263. Chaṭṭhe **paṇītadāyikānan**ti paṇītarasadāyikānaṁ[3] upāsikānaṁ Suppavāsā Koliyadhītā aggāti dasseti. Sā kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbattā Satthu dhammadesanaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ upāsikaṁ paṇītadāyikānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Koliyanagare khattiyakule nibbatti, Suppavāsātissā nāmaṁ akaṁsu. Sā vayappattā ekassa Sakyakumārassa gehaṁ gatā paṭhamadassaneyeva Satthu dhammakathaṁ sutvā

1. Sammukhasammukhaṭṭhānato uṭṭhāya (Sī) 2. Khu 1. 46 piṭṭhe Dhammapade.
3. Paṇītassa dāyikānaṁ (Ka)



ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ဝသမာနာ အမှာကံ အယျာယ သဒိသာ ဘဝိတုံ ဝါယမသီ”တိ သမ္မုခဋ္ဌာနေ[၁] တံ ပရိဘာသိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ သိရိမာ အတ္တနော အာဂန္တုကဘာဝံ အညာသိ။ သာ တတောဝ ဂန္တွာ ဥတ္တရာယ ပါဒေသု ပတိတွာ “အယျေ အနုပဓာရေတွာ မေ ကတံ၊ ခမထ မယှ”န္တိ အာဟ။ အမ္မ သိရိမေ နာဟံ တဝ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ခမိဿာမိ၊ အဟံ သပိတိကာ ဓီတာ၊ ဒသဗလေ ခမန္တေယေဝ ခမိဿာမီတိ။

သတ္ထာပိ ခေါ ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော အာဂန္တွာ ဥတ္တရာယ နိဝေသနေ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိ။ သိရိမာ ဂန္တွာ သတ္ထု ပါဒေသု ပတိတွာ “ဘန္တေ မယာ အယျာယ ဥတ္တရာယ အန္တရေ ဧကော ဒေါသော ကတော၊ တုမှေသု ခမန္တေသု ခမိဿာမီတိ ဝဒတိ၊ ခမထ မယှံ ဘဂဝါ”တိ။ ခမာမိ တေ သိရိမေတိ။ သာ တသ္မိံ ကာလေ ဂန္တွာ ဥတ္တရံ ခမာပေသိ။ တံဒိဝသဉ္စ သိရိမာ ဒသဗလဿ ဘတ္တာနုမောဒနံ သုတွာ—

“အက္ကောဓေန ဇိနေ ကောဓံ၊ အသာဓုံ သာဓုနာ ဇိနေ။
ဇိနေ ကဒရိယံ ဒါနေန၊ သစ္စေနာ’လိကဝါဒိန”န္တိ[၂]—

ဂါထာပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတာ ဒသဗလံ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ မဟာဒါနံ အဒါသိ။ ဧဝမေတံ ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။ အပရဘာဂေ ပန သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသီဒိတွာ ဥပါသိကာယော ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော ဥတ္တရံ နန္ဒမာတရံ ဈာယီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

### သုပ္ပဝါသာဝတ္ထု

၂၆၃။ ဆဋ္ဌေ **ပဏီတဒါယိကာန**န္တိ ပဏီတရသဒါယိကာနံ[၃] ဥပါသိကာနံ သုပ္ပဝါသာ ကောလိယဓီတာ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသိကံ ပဏီတဒါယိကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကောလိယနဂရေ ခတ္တိယကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သုပ္ပဝါသာတိဿာ နာမံ အကံသု။ သာ ဝယပ္ပတ္တာ ဧကဿ သကျကုမာရဿ ဂေဟံ ဂတာ ပဌမဒဿနေယေဝ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ

၁-သမ္မုခသမ္မုခဋ္ဌာနတော ဥဋ္ဌာယ (သီ) ၂-ခု ၁-၄၆-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၃-ပဏီတဿ ဒါယိကာနံ (က)

sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Sā aparabhāge Sīvaliṁ nāma dārakaṁ vijāyi. Tassa vatthu heṭṭhā vitthāritameva.

Sā ekasmiṁ samaye Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa nānaggarasapaṇītabhojanaṁ adāsi. Satthā katabhattakicco anumodanaṁ karonto Suppavāsāya imaṁ dhammaṁ desesi "bhojanaṁ Suppavāse dentī ariyasāvikā paṭiggāhakānaṁ pañca ṭhānāni deti. Āyuṁ deti, vaṇṇaṁ deti, sukhaṁ deti, balaṁ deti, paṭibhānaṁ deti. Āyuṁ kho pana datvā āyussa bhāginī hoti dibbassa vā mānusassa vā -pa- paṭibhānaṁ datvā paṭibhānassa bhāginī hoti dibbassa vā mānusassa vā"ti. Evametaṁ vatthu samuṭṭhitaṁ. Atha aparabhāge Satthā Jetavane nisīditvā upāsikāyo ṭhānantaresu ṭhapento Suppavāsaṁ Koliyadhītaraṁ paṇītadāyikānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Suppiyāvatthu

264. Sattame **gilānupaṭṭhākīnan**ti gilānupaṭṭhākīnaṁ upāsikānaṁ Suppiyā upāsikā aggāti dasseti. Ayaṁ kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbattā aparabhāge Satthu dhammadesanaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ upāsikaṁ gilānupaṭṭhākīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Bārāṇasiyaṁ kulagehe nibbatti, Suppiyātissā nāmaṁ akaṁsu. Aparabhāge Satthā bhikkhusaṁghaparivāro Bārāṇasiṁ agamāsi. Sā Tathāgatassa paṭhamadassaneyeva dhammaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhāsi.

Athekadivasaṁ dhammassavanatthāya vihāraṁ gatā vihāracārikaṁ caramānā ekaṁ bhikkhuṁ gilānaṁ disvā abhivādetvā paṭisanthāraṁ katvā "ayyassa kiṁ laddhuṁ vaṭṭatī"ti pucchi. Rasaṁ[1] laddhuṁ vaṭṭati upāsiketi. "Hotu bhante, ahaṁ pahiṇissāmī"ti theraṁ abhivādetvā antonagaraṁ gantvā punadivase pavattamaṁsatthāya dāsiṁ antarāpaṇaṁ pesesi. Sā sakalanagare pavattamaṁsaṁ alabhitvā aladdhabhāvaṁ kathesi. Upāsikā cintesi "ahaṁ ayyassa rasaṁ pahiṇissāmīti vatvā sace na

1. Maṁsaṁ (Ka)



သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သာ အပရဘာဂေ သီဝလိံ နာမ ဒါရကံ ဝိဇာယိ။ တဿ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။

သာ ဧကသ္မိံ သမယေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ နာနဂ္ဂရသပဏီတဘောဇနံ အဒါသိ။ သတ္ထာ ကတဘတ္တကိစ္စော အနုမောဒနံ ကရောန္တော သုပ္ပဝါသာယ ဣမံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ “ဘောဇနံ သုပ္ပဝါသေ ဒေန္တီ အရိယသာဝိကာ ပဋိဂ္ဂါဟကာနံ ပဉ္စ ဌာနာနိ ဒေတိ။ အာယုံ ဒေတိ၊ ဝဏ္ဏံ ဒေတိ၊ သုခံ ဒေတိ၊ ဗလံ ဒေတိ၊ ပဋိဘာနံ ဒေတိ။ အာယုံ ခေါ ပန ဒတွာ အာယုဿ ဘာဂိနီ ဟောတိ ဒိဗ္ဗဿ ဝါ မာနုသဿ ဝါ။ပ။ ပဋိဘာနံ ဒတွာ ပဋိဘာနဿ ဘာဂိနီ ဟောတိ ဒိဗ္ဗဿ ဝါ မာနုသဿ ဝါ”တိ။ ဧဝမေတံ ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။ အထ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသီဒိတွာ ဥပါသိကာယော ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော သုပ္ပဝါသံ ကောလိယဓီတရံ ပဏီတဒါယိကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## သုပ္ပိယာဝတ္ထု

၂၆၄။ သတ္တမေ **ဂိလာနုပဋ္ဌာကီန**န္တိ ဂိလာနုပဋ္ဌာကီနံ ဥပါသိကာနံ သုပ္ပိယာ ဥပါသိကာ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တာ အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသိကံ ဂိလာနုပဋ္ဌာကီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေ ဗာရာဏသိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သုပ္ပိယာတိဿာ နာမံ အကံသု။ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော ဗာရာဏသိံ အဂမာသိ။ သာ တထာဂတဿ ပဌမဒဿနေယေဝ ဓမ္မံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။

အထေကဒိဝသံ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဝိဟာရံ ဂတာ ဝိဟာရစာရိကံ စရမာနာ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဂိလာနံ ဒိသွာ အဘိဝါဒေတွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ “အယျဿ ကိံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ရသံ[1] လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ ဥပါသိကေတိ။ “ဟောတု ဘန္တေ, အဟံ ပဟိဏိဿာမီ”တိ ထေရံ အဘိဝါဒေတွာ အန္တောနဂရံ ဂန္တွာ ပုနဒိဝသေ ပဝတ္တမံသတ္ထာယ ဒါသိံ အန္တရာပဏံ ပေသေသိ။ သာ သကလနဂရေ ပဝတ္တမံသံ အလဘိတွာ အလဒ္ဓဘာဝံ ကထေသိ။ ဥပါသိကာ စိန္တေသိ “အဟံ အယျဿ ရသံ ပဟိဏိဿာမီတိ ဝတွာ သစေ န

၁-မံသံ (က)

pesessāmi, ayyo aññatopi alabhanto kilamissati, yaṁkiñci katvā pesetuṁ vaṭṭatī"ti gabbhaṁ pavisitvā ūrumaṁsaṁ chinditvā dāsiyā adāsi "idaṁ maṁsaṁ gahetvā sambhārehi yojetvā rasaṁ katvā vihāraṁ netvā ayyassa dehi. So ce maṁ pucchati, gilānāti vadehī"ti. Sā tathā akāsi.

Satthā taṁ kāraṇaṁ ñatvā punadivase bhikkhācāravelāya bhikkhusaṁghaparivuto upāsikāya gehaṁ agamāsi. Sā Tathāgatassa āgatabhāvaṁ sutvā sāmikaṁ āmantesi "ayyaputta ahaṁ Satthu santikaṁ gantuṁ na sakkomi, gaccha tvaṁ Sattharaṁ antogehaṁ pavesetvā nisīdāpehī"ti. So tathā akāsi. Satthā "kahaṁ Suppiyā"ti pucchi[1]. Gilānā bhanteti. Pakkosatha nanti. Atha te gantvā "Satthā taṁ pakkosatī"ti āhaṁsu. Sā cintesi "sabbalokassa hitānukampako Satthā na imaṁ[2] kāraṇaṁ adisvā pakkosāpessatī"ti sahasā mañcamhā vuṭṭhāsi. Athassā Buddhānubhāvena taṁkhaṇaṁyeva vaṇo ruhitvā succhavi[3] ahosi sesaṭṭhānato atirekataraṁ vippasannavaṇṇo. Tasmiṁ khaṇe upāsikā sitaṁ katvā Dasabalaṁ pañcapatiṭṭhitena vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā "imissā upāsikāya kiṁ aphāsukan"ti pucchi. Sā attanā katakāraṇaṁ sabbaṁ kathesi. Satthā katabhattakicco vihāraṁ gantvā bhikkhusaṁghaṁ sannipātāpetvā taṁ bhikkhuṁ anekapariyāyena vigarahitvā sikkhāpadaṁ[4] paññapesi. Evametaṁ vatthu samuṭṭhitaṁ. Aparabhāge Satthā Jetavane nisinno upāsikāyo ṭhānantaresu ṭhapento Suppiyaṁ upāsikaṁ gilānupaṭṭhākīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Kātiyānīvatthu

265. Aṭṭhame **aveccappasannānan**ti adhigatena[5] acalappasādena samannāgatānaṁ upāsikānaṁ Kātiyānī aggāti dasseti. Sā kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ kulagehe nibbattā Sattharaṁ ekaṁ upāsikaṁ aveccappasannānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ devamanussesu

1. Āha (Ka) 2. Na maṁ (Ka) 3. Sacchavi (Sī)
4. Vi 3. 312 piṭṭhe. 5. Avigatena (Ka)



ပေသေဿာမိ၊ အယျော အညတောပိ အလဘန္တော ကိလမိဿတိ၊ ယံကိဉ္စိ ကတွာ ပေသေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ ဦရုမံသံ ဆိန္ဒိတွာ ဒါသိယာ အဒါသိ "ဣဒံ မံသံ ဂဟေတွာ သမ္ဘာရေဟိ ယောဇေတွာ ရသံ ကတွာ ဝိဟာရံ နေတွာ အယျဿ ဒေဟိ။ သော စေ မံ ပုစ္ဆတိ၊ ဂိလာနာတိ ဝဒေဟီ"တိ။ သာ တထာ အကာသိ။

သတ္ထာ တံ ကာရဏံ ဉတွာ ပုနဒိဝသေ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဥပါသိကာယ ဂေဟံ အဂမာသိ။ သာ တထာဂတဿ အာဂတဘာဝံ သုတွာ သာမိကံ အာမန္တေသိ "အယျပုတ္တ အဟံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တုံ န သက္ကောမိ၊ ဂစ္ဆ တွံ သတ္ထာရံ အန္တောဂေဟံ ပဝေသေတွာ နိသီဒါပေဟီ"တိ။ သော တထာ အကာသိ။ သတ္ထာ "ကဟံ သုပ္ပိယာ"တိ ပုစ္ဆိ[၁]။ ဂိလာနာ ဘန္တေတိ။ ပက္ကောသထ နန္တိ။ အထ တေ ဂန္တွာ "သတ္ထာ တံ ပက္ကောသတီ"တိ အာဟံသု။ သာ စိန္တေသိ "သဗ္ဗလောကဿ ဟိတာနုကမ္ပကော သတ္ထာ န ဣမံ[၂] ကာရဏံ အဒိသွာ ပက္ကောသာပေဿတီ"တိ သဟသာ မဉ္စမှာ ဝုဋ္ဌာသိ။ အထဿာ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန တံခဏံယေဝ ဝဏော ရုဟိတွာ သုစ္ဆဝိ[၃] အဟောသိ သေသဋ္ဌာနတော အတိရေကတရံ ဝိပ္ပသန္နဝဏ္ဏော။ တသ္မိံ ခဏေ ဥပါသိကာ သိတံ ကတွာ ဒသဗလံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ "ဣမိဿာ ဥပါသိကာယ ကိံ အဖာသုက"န္တိ ပုစ္ဆိ။ သာ အတ္တနာ ကတကာရဏံ သဗ္ဗံ ကထေသိ။ သတ္ထာ ကတဘတ္တကိစ္စော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတာပေတွာ တံ ဘိက္ခုံ အနေကပရိယာယေန ဝိဂရဟိတွာ သိက္ခာပဒံ[၄] ပညပေသိ။ ဧဝမေတံ ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသိန္နော ဥပါသိကာယော ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော သုပ္ပိယံ ဥပါသိကံ ဂိလာနုပဋ္ဌာကီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## ကာတိယာနီဝတ္ထု

၂၆၅။ အဋ္ဌမေ **အဝေစ္စပ္ပသန္နာန**န္တိ အဓိဂတေန[၅] အစလပ္ပသာဒေန သမန္နာဂတာနံ ဥပါသိကာနံ ကာတိယာနီ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တာ သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသိကံ အဝေစ္စပ္ပသန္နာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု

၁-အာဟ (က) ၂-န မံ (က) ၃-သစ္ဆဝိ (သီ) ၄-ဝိ ၃-၃၁၂-ပိဋ္ဌေ။
၅-အဝိဂတေန (က)

saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Kuraragharanagare[1] nibbatti, Kātiyānītissā nāmaṁ akaṁsu.

Sā aparabhāge vayappattā Kuraragharikāya[2] Kāḷiyā sahāyikā daḷhamittā ahosi. Yadā pana Kuṭikaṇṇasoṇatthero "Dasabalassa kathitaniyāmena mayhampi dhammaṁ kathehī"ti mātarā yācito rattibhāge antonagare alaṅkatadhammāsane nisīditvā mātaraṁ kāyasakkhiṁ katvā dhammadesanaṁ ārabhi, tadā ayaṁ Kātiyānī upāsikā Kāḷiyā saddhiṁ gantvā parisapariyante dhammaṁ suṇantī aṭṭhāsi. Tasmiṁ samaye pañcamattāni[3] corasatāni antonagare divā katasaññāya koṭito paṭṭhāya ummaṅgaṁ[4] khanitvā imissā Kātiyāniyā gharaṁ sampāpuṇiṁsu. Tesaṁ corajeṭṭhako tehi saddhiṁ apavisitvā "kiṁ nu kho ayaṁ parisā sannipatitā"ti vīmaṁsanatthāya Soṇattherassa dhammakathanaṭṭhānaṁ gantvā parisapariyante tiṭṭhamāno imissā Kātiyāniyā piṭṭhipasse aṭṭhāsi.

Tasmiṁ samaye Kātiyānī dāsiṁ āmantesi "gaccha je, gehaṁ pavisitvā dīpatelaṁ āhara, [5]mayaṁ dīpe jāletvā dhammaṁ sossāmā"ti[5]. Sā gharaṁ gantvā ummaṅge core disvā dīpatelaṁ agaṇhitvāva āgantvā attano ayyāya ārocesi "ayye gehe corā ummaṅgaṁ khanantī"ti. Taṁ sutvā corajeṭṭhako cintesi "sacāyaṁ imissā kathaṁ gaṇhitvā gehaṁ gamissati, ettheva naṁ asinā dvedhā chindissāmi. Sace pana gahitanimitteneva dhammaṁ suṇissati, corehi gahitabhaṇḍakampi puna dāpessāmī"ti. Kātiyānīpi kho dāsiyā kathaṁ sutvā "amma mā saddaṁ kari, corā nāma harantā attanā diṭṭhameva harissanti, ahaṁ pana ajja dullabhassavanaṁ[6] suṇāmi, mā dhammassa antarāyaṁ karohī"ti āha. Corajeṭṭhako tassā vacanaṁ sutvā cintesi "iminā ajjhāsayena[7] ṭhitāya nāma gehe bhaṇḍaṁ harantehi amhehi mahāpathavī pavisitabbā bhaveyyā"ti. So tāvadeva gantvā corehi gahitabhaṇḍaṁ chaḍḍāpetvā corehi saddhiṁ āgantvā dhammaṁ suṇanto

1. Kulagehe (Ka)
2. Kulagharikāya (Ka)
3. Navamattāni (Sī, Syā)
4. Ummaggaṁ (Sī)
5-5. Mayampi dīpe jālāpessāma, sahāyikāya Kāḷiyā kusalakamme bhāgaṁ gaṇhissāmāti (Sī)
6. Dullabhavacanaṁ (Sī), dullabhaṁ dhammassavanaṁ (Syā, Ka)
7. Imissā mahanta-ajjhāsayena (Ka)



သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကုရရဃရနဂရေ[၁] နိဗ္ဗတ္တိ၊ ကာတိယာနီတိဿာ နာမံ အကံသု။

သာ အပရဘာဂေ ဝယပ္ပတ္တာ ကုရရဃရိကာယ[၂] ကာဠိယာ သဟာယိကာ ဒဠှမိတ္တာ အဟောသိ။ ယဒါ ပန ကုဋိကဏ္ဏသောဏတ္ထေရော "ဒသဗလဿ ကထိတနိယာမေန မယှမ္ပိ ဓမ္မံ ကထေဟီ"တိ မာတရာ ယာစိတော ရတ္တိဘာဂေ အန္တောနဂရေ အလင်္ကတဓမ္မာသနေ နိသီဒိတွာ မာတရံ ကာယသက္ခိံ ကတွာ ဓမ္မဒေသနံ အာရဘိ၊ တဒါ အယံ ကာတိယာနီ ဥပါသိကာ ကာဠိယာ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ပရိသပရိယန္တေ ဓမ္မံ သုဏန္တီ အဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ သမယေ ပဉ္စမတ္တာနိ[၃] စောရသတာနိ အန္တောနဂရေ ဒိဝါ ကတသညာယ ကောဋိတော ပဋ္ဌာယ ဥမ္မင်္ဂံ[၄] ခနိတွာ ဣမိဿာ ကာတိယာနိယာ ဃရံ သမ္ပာပုဏိံသု။ တေသံ စောရဇေဋ္ဌကော တေဟိ သဒ္ဓိံ အပဝိသိတွာ "ကိံ နု ခေါ အယံ ပရိသာ သန္နိပတိတာ"တိ ဝီမံသနတ္ထာယ သောဏတ္ထေရဿ ဓမ္မကထနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ပရိသပရိယန္တေ တိဋ္ဌမာနော ဣမိဿာ ကာတိယာနိယာ ပိဋ္ဌိပဿေ အဋ္ဌာသိ။

တသ္မိံ သမယေ ကာတိယာနီ ဒါသိံ အာမန္တေသိ "ဂစ္ဆ ဇေ, ဂေဟံ ပဝိသိတွာ ဒီပတေလံ အာဟရ၊ [၅]မယံ ဒီပေ ဇာလေတွာ ဓမ္မံ သောဿာမာ"တိ[၅]။ သာ ဃရံ ဂန္တွာ ဥမ္မင်္ဂေ စောရေ ဒိသွာ ဒီပတေလံ အဂဏှိတွာဝ အာဂန္တွာ အတ္တနော အယျာယ အာရောစေသိ "အယျေ ဂေဟေ စောရာ ဥမ္မင်္ဂံ ခနန္တီ"တိ။ တံ သုတွာ စောရဇေဋ္ဌကော စိန္တေသိ "သစာယံ ဣမိဿာ ကထံ ဂဏှိတွာ ဂေဟံ ဂမိဿတိ၊ ဧတ္ထေဝ နံ အသိနာ ဒွေဓာ ဆိန္ဒိဿာမိ။ သစေ ပန ဂဟိတနိမိတ္တေနေဝ ဓမ္မံ သုဏိဿတိ၊ စောရေဟိ ဂဟိတဘဏ္ဍကမ္ပိ ပုန ဒါပေဿာမီ"တိ။ ကာတိယာနီပိ ခေါ ဒါသိယာ ကထံ သုတွာ "အမ္မ မာ သဒ္ဒံ ကရိ၊ စောရာ နာမ ဟရန္တာ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌမေဝ ဟရိဿန္တိ၊ အဟံ ပန အဇ္ဇ ဒုလ္လဘဿဝနံ[၆] သုဏာမိ၊ မာ ဓမ္မဿ အန္တရာယံ ကရောဟီ"တိ အာဟ။ စောရဇေဋ္ဌကော တဿာ ဝစနံ သုတွာ စိန္တေသိ "ဣမိနာ အဇ္ဈာသယေန[၇] ဌိတာယ နာမ ဂေဟေ ဘဏ္ဍံ ဟရန္တေဟိ အမှေဟိ မဟာပထဝီ ပဝိသိတဗ္ဗာ ဘဝေယျာ"တိ။ သော တာဝဒေဝ ဂန္တွာ စောရေဟိ ဂဟိတဘဏ္ဍံ ဆဍ္ဍာပေတွာ စောရေဟိ သဒ္ဓိံ အာဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏန္တော

၁-ကုလဂေဟေ (က)
၂-ကုလဃရိကာယ (က)
၃-နဝမတ္တာနိ (သီ၊ သျာ)
၄-ဥမ္မဂ္ဂံ (သီ)
၅-၅-မယမ္ပိ ဒီပေ ဇာလာပေဿာမ၊ သဟာယိကာယ ကာဠိယာ ကုသလကမ္မေ ဘာဂံ ဂဏှိဿာမာတိ (သီ)
၆-ဒုလ္လဘဝစနံ (သီ)၊ ဒုလ္လဘံ ဓမ္မဿဝနံ (သျာ၊ က)
၇-ဣမိဿာ မဟန္တအဇ္ဈာသယေန (က)

parisapariyante aṭṭhāsi. Kātiyānīpi upāsikā therassa desanāpariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhāsi.

Atha aruṇe uggate corajeṭṭhako gantvā upāsikāya pādesu patitvā “ayye sabbesaṁyeva no khamāhī”ti āha. Kiṁ pana tumhehi mayhaṁ katanti. So sabbaṁ attanā katadosaṁ ārocesi. Tena hi tātā khamāmi tumhākanti. Ayye amhākaṁ evaṁ khamitaṁ nāma na hoti, tumhākaṁ pana puttattherassa santike sabbesaṁ yeva no pabbajjaṁ dāpehīti. Sā sabbepi te gahetvā Kuṭikaṇṇasoṇattherassa santike pabbājesi. Tepi kho corā therassa santike pabbajitā sabbeva arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Evametaṁ vatthu samuṭṭhitaṁ. Aparabhāge Satthā Jetavane viharanto upāsikāyo ṭhānantaresu ṭhapento Kātiyāniṁ upāsikaṁ aveccappasannānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

## Nakulamātāvatthu

266. Navame **vissāsikānan**ti vissāsakathaṁ kathentīnaṁ upāsikānaṁ Nakulamātā gahapatānī aggāti dasseti. Yaṁ panettha vattabbaṁ, taṁ sabbaṁ heṭṭhā upāsakapāḷiyaṁ vuttameva. Kevalaṁ idha Nakulamātaraṁ dhuraṁ katvā veditabbanti.

## Kāḷīkuraragharikāvatthu

267. Dasame **anussavappasannānan**ti anussaveneva uppannena pasādena[1] samannāgatānaṁ upāsikānaṁ antare Kāḷī upāsikā Kuraragharikā[2] aggāti dasseti. Sā kira Padumuttarabuddhakāle Haṁsavatiyaṁ Kuraragharanagare[3] nibbattā Satthu dhammakathaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ upāsikaṁ anussavappasannānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikārakammaṁ katvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Rājagahanagare kulagehe nibbatti, Kāḷītissā nāmaṁ akaṁsu.

1. Pasannena (Ka)  2. Kulagharikā (Ka)  3. Kulagehe (Syā, Ka)



ပရိသပရိယန္တေ အဋ္ဌာသိ။ ကာတိယာနီပိ ဥပါသိကာ ထေရဿ ဒေသနာပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။

အထ အရုဏေ ဥဂ္ဂတေ စောရဇေဋ္ဌကော ဂန္တွာ ဥပါသိကာယ ပါဒေသု ပတိတွာ “အယျေ သဗ္ဗေသံယေဝ နော ခမာဟီ”တိ အာဟ။ ကိံ ပန တုမှေဟိ မယှံ ကတန္တိ။ သော သဗ္ဗံ အတ္တနာ ကတဒေါသံ အာရောစေသိ။ တေန ဟိ တာတာ ခမာမိ တုမှာကန္တိ။ အယျေ အမှာကံ ဧဝံ ခမိတံ နာမ န ဟောတိ၊ တုမှာကံ ပန ပုတ္တတ္ထေရဿ သန္တိကေ သဗ္ဗေသံယေဝ နော ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဒါပေဟီတိ။ သာ သဗ္ဗေပိ တေ ဂဟေတွာ ကုဋိကဏ္ဏသောဏတ္ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗာဇေသိ။ တေပိ ခေါ စောရာ ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတာ သဗ္ဗေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ ဧဝမေတံ ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ။ အပရဘာဂေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥပါသိကာယော ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော ကာတိယာနိံ ဥပါသိကံ အဝေစ္စပ္ပသန္နာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

## နကုလမာတာဝတ္ထု

၂၆၆။ နဝမေ **ဝိဿာသိကာန**န္တိ ဝိဿာသကထံ ကထေန္တီနံ ဥပါသိကာနံ နကုလမာတာ ဂဟပတာနီ အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ ယံ ပနေတ္ထ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ဥပါသကပါဠိယံ ဝုတ္တမေဝ။ ကေဝလံ ဣဓ နကုလမာတရံ ဓုရံ ကတွာ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ။

## ကာဠီကုရရဃရိကာဝတ္ထု

၂၆၇။ ဒသမေ **အနုဿဝပ္ပသန္နာန**န္တိ အနုဿဝေနေဝ ဥပ္ပန္နေန ပသာဒေန[၁] သမန္နာဂတာနံ ဥပါသိကာနံ အန္တရေ ကာဠီ ဥပါသိကာ ကုရရဃရိကာ[၂] အဂ္ဂါတိ ဒဿေတိ။ သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတိယံ ကုရရဃရနဂရေ[၃] နိဗ္ဗတ္တာ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တီ သတ္ထာရံ ဧကံ ဥပါသိကံ အနုဿဝပ္ပသန္နာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟနဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ကာဠီတိဿာ နာမံ အကံသု။

၁-ပသန္နေန (က)  ၂-ကုလဃရိကာ (က)  ၃-ကုလဂေဟေ (သျာ၊ က)

Sā vayappattā Kuraragharanagare kulagehaṁ gatā. Athassā saṁvāsena gabbho patiṭṭhahi. Sā paripuṇṇagabbhā “paresaṁ gehe gabbhavuṭṭhānaṁ nāma appatirūpan”ti attano kulanagarameva āgantvā rattibhāgasamanantare attano pāsādassa upari ākāse ṭhitānaṁ Sātāgirahemavatānaṁ ratanattayassa vaṇṇaṁ kathentānaṁ kathaṁ sutvā anussavikappasādaṁ[1] uppādetvā Satthu adassaneneva sotāpattiphale patiṭṭhāsi, aparabhāge panassā gabbhavuṭṭhānaṁ ahosīti sabbaṁ vatthu heṭṭhā vitthāritameva. Aparabhāge pana Satthā Jetavane bhikkhusaṁghamajjhe nisīditvā upāsikāyo ṭhānantaresu ṭhapento imaṁ upāsikaṁ anussavappasannānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

Dasasuttaparimāṇāya upāsikāpāḷiyā vaṇṇanā niṭṭhitā.

Ettāvatā ca Manorathapūraṇiyā Aṅguttaranikāyaṭṭhakathāya

Sabbāpi etadaggapāḷivaṇṇanā niṭṭhitā.

---

## 15. Aṭṭhānapāḷi 1. Paṭhamavaggavaṇṇanā

268. Aṭṭhānapāḷiyā **aṭṭhānan**ti hetupaṭikkhepo. **Anavakāso**ti paccayapaṭikkhepo. Ubhayenapi kāraṇameva paṭikkhipati. Kāraṇañhi tadāyattavuttitāya attano phalassa ṭhānanti ca avakāsoti ca vuccati. **Yan**ti yena kāraṇena. **Diṭṭhisampanno**ti maggadiṭṭhiyā sampanno sotāpanno ariyasāvako. Tassa hi diṭṭhisampanno itipi, dassanasampanno itipi, āgato imaṁ saddhammaṁ itipi, passati imaṁ saddhammaṁ itipi, sekkhena ñāṇena samannāgato itipi, sekkhāya vijjāya samannāgato itipi, dhammasotasamāpanno itipi, ariyo nibbedhikapañño itipi, amatadvāraṁ āhacca tiṭṭhati itipīti bahūni nāmāni honti. **Kañci saṅkhāran**ti catubhūmakesu saṅkhatasaṅkhāresu[2] kañci ekaṁ saṅkhārampi. **Niccato upagaccheyyā**ti niccoti gaṇheyya. **Netaṁ ṭhānaṁ vijjatī**ti etaṁ kāraṇaṁ natthi na upalabbhati. **Yaṁ puthujjano**ti yena kāraṇena puthujjano. **Ṭhānametaṁ vijjatī”**ti etaṁ kāraṇaṁ atthi. Sassatadiṭṭhiyā hi so tebhūmakesu saṅkhatasaṅkhāresu[2] kañci saṅkhāraṁ niccato gaṇheyyāti attho.

1. Anussavādhigatappasādaṁ (Ka) 2. Saṅkhāresu (Sī)



သာ ဝယပ္ပတ္တာ ကုရရဃရနဂရေ ကုလဂေဟံ ဂတာ။ အထဿာ သံဝါသေန ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌဟိ။ သာ ပရိပုဏ္ဏဂဗ္ဘာ “ပရေသံ ဂေဟေ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ နာမ အပ္ပတိရူပ”န္တိ အတ္တနော ကုလနဂရမေဝ အာဂန္တွာ ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ အတ္တနော ပါသာဒဿ ဥပရိ အာကာသေ ဌိတာနံ သာတာဂိရဟေမဝတာနံ ရတနတ္တယဿ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တာနံ ကထံ သုတွာ အနုဿဝိကပ္ပသာဒံ[1] ဥပ္ပါဒေတွာ သတ္ထု အဒဿနေနေဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ၊ အပရဘာဂေ ပနဿာ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသီတိ သဗ္ဗံ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ အပရဘာဂေ ပန သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဘိက္ခုသံဃမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဥပါသိကာယော ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော ဣမံ ဥပါသိကံ အနုဿဝပ္ပသန္နာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

ဒသသုတ္တပရိမာဏာယ ဥပါသိကာပါဠိယာ ဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဧတ္တာဝတာ စ မနောရထပူရဏိယာ အင်္ဂုတ္တရနိကာယဋ္ဌကထာယ

သဗ္ဗာပိ ဧတဒဂ္ဂပါဠိဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

---

## ၁၅-အဋ္ဌာနပါဠိ ၁-ပဌမဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၂၆၈။ အဋ္ဌာနပါဠိယာ **အဋ္ဌာန**န္တိ ဟေတုပဋိက္ခေပေါ။ **အနဝကာသော**တိ ပစ္စယပဋိက္ခေပေါ။ ဥဘယေနပိ ကာရဏမေဝ ပဋိက္ခိပတိ။ ကာရဏဉှိ တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယ အတ္တနော ဖလဿ ဌာနန္တိ စ အဝကာသောတိ စ ဝုစ္စတိ။ **ယ**န္တိ ယေန ကာရဏေန။ **ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော**တိ မဂ္ဂဒိဋ္ဌိယာ သမ္ပန္နော သောတာပန္နော အရိယသာဝကော။ တဿ ဟိ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ဣတိပိ, ဒဿနသမ္ပန္နော ဣတိပိ, အာဂတော ဣမံ သဒ္ဓမ္မံ ဣတိပိ, ပဿတိ ဣမံ သဒ္ဓမ္မံ ဣတိပိ, သေက္ခေန ဉာဏေန သမန္နာဂတော ဣတိပိ, သေက္ခာယ ဝိဇ္ဇာယ သမန္နာဂတော ဣတိပိ, ဓမ္မသောတသမာပန္နော ဣတိပိ, အရိယော နိဗ္ဗေဓိကပညော ဣတိပိ, အမတဒွါရံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ ဣတိပီတိ ဗဟူနိ နာမာနိ ဟောန္တိ။ **ကဉ္စိ သင်္ခါရ**န္တိ စတုဘူမကေသု သင်္ခတသင်္ခါရေသု[2] ကဉ္စိ ဧကံ သင်္ခါရမ္ပိ။ **နိစ္စတော ဥပဂစ္ဆေယျာ**တိ နိစ္စောတိ ဂဏှေယျ။ **နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတီ**တိ ဧတံ ကာရဏံ နတ္ထိ န ဥပလဗ္ဘတိ။ **ယံ ပုထုဇ္ဇနော**တိ ယေန ကာရဏေန ပုထုဇ္ဇနော။ **ဌာနမေတံ ဝိဇ္ဇတီ**တိ ဧတံ ကာရဏံ အတ္ထိ။ သဿတဒိဋ္ဌိယာ ဟိ သော တေဘူမကေသု သင်္ခတသင်္ခါရေသု[2] ကဉ္စိ သင်္ခါရံ နိစ္စတော ဂဏှေယျာတိ အတ္ထော။

၁-အနုဿဝါဓိဂတပ္ပသာဒံ (က) ၂-သင်္ခါရေသု (သီ)

Catutthabhūmakasaṅkhārā pana tejussadattā divasaṁsantatto ayoguḷo viya makkhikānaṁ, diṭṭhiyā vā aññesaṁ vā akusalānaṁ ārammaṇaṁ na honti. Iminā nayena **kañci saṅkhāraṁ sukhato**ti-ādīsupi attho veditabbo.

269. **Sukhato upagaccheyyā**ti "ekantasukhī attā hoti arogo parammaraṇā"ti[1] evaṁ attadiṭṭhivasena sukhato gāhaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. Diṭṭhivippayuttacittena pana ariyasāvako pariḷāhābhibhūto pariḷāhavūpasamatthaṁ mattahatthiparittāsito viya cokkhabrāhmaṇo gūthaṁ kañci saṅkhāraṁ sukhato upagacchati.

270. Attavāre kasiṇādipaṇṇattisaṅgahatthaṁ "saṅkhāran"ti avatvā **kañci dhamman**ti vuttaṁ. Idhāpi ariyasāvakassa catubhūmakavasena paricchedo veditabbo, puthujjanassa tebhūmakavasena. Sabbavāresu vā ariyasāvakassāpi tebhūmakavaseneva paricchedo vaṭṭati. Yaṁ yaṁ hi[2] puthujjano gaṇhāti, tato tato ariyasāvako gāhaṁ viniveṭheti. Puthujjano hi yaṁ yaṁ niccaṁ sukhaṁ attāti gaṇhāti, taṁ taṁ ariyasāvako aniccaṁ dukkhaṁ anattāti gaṇhanto taṁ gāhaṁ viniveṭheti[3]. Iti imasmiṁ suttattaye[4] puthujjanattaggāhaviniveṭhanaṁ nāma kathitaṁ.

271. **Mātaran**ti-ādīsu janikāva mātā, janakova pitā, manussabhūtova khīṇāsavo arahāti adhippeto. Kiṁ pana ariyasāvako aññaṁ jīvitā voropeyyāti? Etampi aṭṭhānaṁ. Sacepi bhavantaragataṁ ariyasāvakaṁ attano ariyasāvakabhāvaṁ ajānantampi koci evaṁ vadeyya "imaṁ kunthakipillikaṁ jīvitā voropetvā sakalacakkavāḷagabbhe cakkavattirajjaṁ paṭipajjāhī"ti, neva so taṁ jīvitā voropeyya. Athāpi naṁ evaṁ vadeyyuṁ "sace imaṁ na ghātessasi[5], sīsaṁ te chindissāmā"ti. Sīsamevassa chindeyyuṁ, na ca so taṁ ghāteyya. Puthujjanabhāvassa pana mahāsāvajjabhāvadassanatthaṁ ariyasāvakassa ca baladīpanatthametaṁ vutthaṁ, ayaṁ hettha adhippāyo—sāvajjo puthujjanabhāvo, yatra hi nāma puthujjano mātughātādīnipi ānantariyāni karissati. Mahābalo ca ariyasāvako, yo[6] etāni kammāni na karotīti.

1. Dī 1. 29; Ma 3. 18 piṭṭhesu. 2. Yaṁ hi yaṁ (Sī) 3. Vinivaṭṭeti (Sī)
4. Suttantanaye (Syā, Ka) 5. Na ghāteyyāsi (Sī) 6. So (Ka)



စတုတ္ထဘူမကသင်္ခါရာ ပန တေဇုဿဒတ္တာ ဒိဝသံသန္တတ္တော အယောဂုဠော ဝိယ မက္ခိကာနံ, ဒိဋ္ဌိယာ ဝါ အညေသံ ဝါ အကုသလာနံ အာရမ္မဏံ န ဟောန္တိ။ ဣမိနာ နယေန **ကဉ္စိ သင်္ခါရံ သုခတော**တိအာဒီသုပိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၂၆၉။ **သုခတော ဥပဂစ္ဆေယျာ**တိ "ဧကန္တသုခီ အတ္တာ ဟောတိ အရောဂေါ ပရမ္မရဏာ"တိ[၁] ဧဝံ အတ္တဒိဋ္ဌိဝသေန သုခတော ဂါဟံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပယုတ္တစိတ္တေန ပန အရိယသာဝကော ပရိဠာဟာဘိဘူတော ပရိဠာဟဝူပသမတ္ထံ မတ္တဟတ္ထိပရိတ္တာသိတော ဝိယ စောက္ခဗြာဟ္မဏော ဂူထံ ကဉ္စိ သင်္ခါရံ သုခတော ဥပဂစ္ဆတိ။

၂၇၀။ အတ္တဝါရေ ကသိဏာဒိပဏ္ဏတ္တိသင်္ဂဟတ္ထံ "သင်္ခါရ"န္တိ အဝတွာ **ကဉ္စိ ဓမ္မ**န္တိ ဝုတ္တံ။ ဣဓာပိ အရိယသာဝကဿ စတုဘူမကဝသေန ပရိစ္ဆေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ပုထုဇ္ဇနဿ တေဘူမကဝသေန။ သဗ္ဗဝါရေသု ဝါ အရိယသာဝကဿာပိ တေဘူမကဝသေနေဝ ပရိစ္ဆေဒေါ ဝဋ္ဋတိ။ ယံ ယံ ဟိ[၂] ပုထုဇ္ဇနော ဂဏှာတိ၊ တတော တတော အရိယသာဝကော ဂါဟံ ဝိနိဝေဌေတိ။ ပုထုဇ္ဇနော ဟိ ယံ ယံ နိစ္စံ သုခံ အတ္တာတိ ဂဏှာတိ၊ တံ တံ အရိယသာဝကော အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ ဂဏှန္တော တံ ဂါဟံ ဝိနိဝေဌေတိ[၃]။ ဣတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တတ္တယေ[၄] ပုထုဇ္ဇနတ္တဂ္ဂါဟဝိနိဝေဌနံ နာမ ကထိတံ။

၂၇၁။ **မာတရ**န္တိအာဒီသု ဇနိကာဝ မာတာ၊ ဇနကောဝ ပိတာ၊ မနုဿဘူတောဝ ခီဏာသဝေါ အရဟာတိ အဓိပ္ပေတော။ ကိံ ပန အရိယသာဝကော အညံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျာတိ? ဧတမ္ပိ အဋ္ဌာနံ။ သစေပိ ဘဝန္တရဂတံ အရိယသာဝကံ အတ္တနော အရိယသာဝကဘာဝံ အဇာနန္တမ္ပိ ကောစိ ဧဝံ ဝဒေယျ "ဣမံ ကုန္ထကိပိလ္လိကံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတွာ သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘေ စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ပဋိပဇ္ဇာဟီ"တိ၊ နေဝ သော တံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျ။ အထာပိ နံ ဧဝံ ဝဒေယျုံ "သစေ ဣမံ န ဃာတေဿသိ[၅]၊ သီသံ တေ ဆိန္ဒိဿာမာ"တိ။ သီသမေဝဿ ဆိန္ဒေယျုံ၊ န စ သော တံ ဃာတေယျ။ ပုထုဇ္ဇနဘာဝဿ ပန မဟာသာဝဇ္ဇဘာဝဒဿနတ္ထံ အရိယသာဝကဿ စ ဗလဒီပနတ္ထမေတံ ဝုတ္တံ၊ အယံ ဟေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—သာဝဇ္ဇော ပုထုဇ္ဇနဘာဝေါ၊ ယတြ ဟိ နာမ ပုထုဇ္ဇနော မာတုဃာတာဒီနိပိ အာနန္တရိယာနိ ကရိဿတိ။ မဟာဗလော စ အရိယသာဝကော၊ ယော[၆] ဧတာနိ ကမ္မာနိ န ကရောတီတိ။

၁-ဒီ ၁-၂၉၊ မ ၃-၁၈-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ယံ ဟိ ယံ (သီ) ၃-ဝိနိဝဋ္ဋေတိ (သီ)
၄-သုတ္တန္တနယေ (သျာ၊ က) ၅-န ဃာတေယျာသိ (သီ) ၆-သော (က)

274. **Padutṭhacittoti**[1] vadhakacittena padutṭhacitto. **Lohitaṁ uppādeyyāti** jīvamānakasarīre khuddakamakkhikāya pivanamattampi lohitaṁ uppādeyya.

275. **Saṁghaṁ bhindeyyāti** samānasaṁvāsakaṁ samānasīmāya ṭhitaṁ pañcahi kāraṇehi[2] saṁghaṁ bhindeyya. Vuttampi cetaṁ "pañcahupāli ākārehi saṁgho bhijjati kammena uddesena voharanto anussāvanena salākaggāhenā"ti[3].

Tattha **kammenāti** apalokanādīsu catūsu kammesu aññatarena kammena. **Uddesenāti** pañcasu pātimokkhuddesesu aññatarena uddesena. **Voharantoti** kathayanto, tāhi tāhi uppatīhi[4] **adhammaṁ dhammoti**-ādīni aṭṭhārasa bhedakaravatthūni dīpento. **Anussāvanenāti** "nanu tumhe jānātha mayhaṁ uccākulā pabbajitabhāvaṁ bahussutabhāvañca, mādiso nāma uddhammaṁ ubbinayaṁ Satthu sāsanaṁ gāheyyāti[5] cittampi uppādetuṁ na tumhākaṁ yuttaṁ, kiṁ mayhaṁ avīci nīluppalavanaṁ viya sītalā, kiṁ ahaṁ apāyato na bhāyāmī"ti-ādinā nayena kaṇṇamūle vacībhedaṁ katvā anussāvanena. **Salākaggāhenāti** evaṁ anussāvetvā tesaṁ cittaṁ upatthambhetvā anivattidhamme katvā "gaṇhatha imaṁ salākan"ti salākaggāhena.

Ettha ca kammameva uddeso vā pamāṇaṁ, vohārānussāvana-salākaggāhā pana pubbabhāgā. Aṭṭhārasavatthudīpanavasena hi voharantena tattha rucijananatthaṁ anussāvetvā salākāya gahitāyapi abhinnova hoti saṁgho. Yadā pana evaṁ cattāro vā atirekā vā salākaṁ gahetvā āveṇikaṁ kammaṁ vā uddesaṁ vā karonti, tadā saṁgho bhinno nāma hoti. Evaṁ diṭṭhisampanno puggalo saṁghaṁ bhindeyyāti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Ettāvatā mātughātādīni pañca ānantariyakammāni dassitāni honti, yāni puthujjano karoti, na ariyasāvako. Tesaṁ āvibhāvatthaṁ—

Kammato dvārato ceva, kappaṭṭhitiyato tathā.
Pākasādhāraṇādīhi, viññātabbo vinicchayo.

1. Duṭṭhacittoti (Sī) 2. Pañcahākārehi (Syā, Ka) 3. Vi 5. 349 piṭṭhe.
4. Upapattīhi (Ka) 5. Gaṇheyyāti (Ka)



၂၇၄။ **ပဒုဋ္ဌစိတ္တောတိ**[၁] ဝဓကစိတ္တေန ပဒုဋ္ဌစိတ္တော။ **လောဟိတံ ဥပ္ပါဒေယျာတိ** ဇီဝမာနကသရီရေ ခုဒ္ဒကမက္ခိကာယ ပိဝနမတ္တမ္ပိ လောဟိတံ ဥပ္ပါဒေယျ။

၂၇၅။ **သံဃံ ဘိန္ဒေယျာတိ** သမာနသံဝါသကံ သမာနသီမာယ ဌိတံ ပဉ္စဟိ ကာရဏေဟိ[၂] သံဃံ ဘိန္ဒေယျ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “ပဉ္စဟုပါလိ အာကာရေဟိ သံဃော ဘိဇ္ဇတိ ကမ္မေန ဥဒ္ဒေသေန ဝေါဟရန္တော အနုဿာဝနေန သလာကဂ္ဂါဟေနာ”တိ[၃]။

တတ္ထ **ကမ္မေနာတိ** အပလောကနာဒီသု စတူသု ကမ္မေသု အညတရေန ကမ္မေန။ **ဥဒ္ဒေသေနာတိ** ပဉ္စသု ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသေသု အညတရေန ဥဒ္ဒေသေန။ **ဝေါဟရန္တောတိ** ကထယန္တော၊ တာဟိ တာဟိ ဥပ္ပတ္တီဟိ[၄] **အဓမ္မံ ဓမ္မောတိ**အာဒီနိ အဋ္ဌာရသ ဘေဒကရဝတ္ထူနိ ဒီပေန္တော။ **အနုဿာဝနေနာတိ** “နနု တုမှေ ဇာနာထ မယှံ ဥစ္စာကုလာ ပဗ္ဗဇိတဘာဝံ ဗဟုဿုတဘာဝဉ္စ၊ မာဒိသော နာမ ဥဒ္ဓမ္မံ ဥဗ္ဗိနယံ သတ္ထု သာသနံ ဂါဟေယျာတိ[၅] စိတ္တမ္ပိ ဥပ္ပါဒေတုံ န တုမှာကံ ယုတ္တံ၊ ကိံ မယှံ အဝီစိ နီလုပ္ပလဝနံ ဝိယ သီတလာ၊ ကိံ အဟံ အပါယတော န ဘာယာမီ”တိအာဒိနာ နယေန ကဏ္ဏမူလေ ဝစီဘေဒံ ကတွာ အနုဿာဝနေန။ **သလာကဂ္ဂါဟေနာတိ** ဧဝံ အနုဿာဝေတွာ တေသံ စိတ္တံ ဥပတ္ထမ္ဘေတွာ အနိဝတ္တိဓမ္မေ ကတွာ “ဂဏှထ ဣမံ သလာက”န္တိ သလာကဂ္ဂါဟေန။

ဧတ္ထ စ ကမ္မမေဝ ဥဒ္ဒေသော ဝါ ပမာဏံ၊ ဝေါဟာရာနုဿာဝနသလာကဂ္ဂါဟာ ပန ပုဗ္ဗဘာဂါ။ အဋ္ဌာရသဝတ္ထုဒီပနဝသေန ဟိ ဝေါဟရန္တေန တတ္ထ ရုစိဇနနတ္ထံ အနုဿာဝေတွာ သလာကာယ ဂဟိတာယပိ အဘိန္နောဝ ဟောတိ သံဃော။ ယဒါ ပန ဧဝံ စတ္တာရော ဝါ အတိရေကာ ဝါ သလာကံ ဂဟေတွာ အာဝေဏိကံ ကမ္မံ ဝါ ဥဒ္ဒေသံ ဝါ ကရောန္တိ၊ တဒါ သံဃော ဘိန္နော နာမ ဟောတိ။ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော သံဃံ ဘိန္ဒေယျာတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ ဧတ္တာဝတာ မာတုဃာတာဒီနိ ပဉ္စ အာနန္တရိယကမ္မာနိ ဒဿိတာနိ ဟောန္တိ၊ ယာနိ ပုထုဇ္ဇနော ကရောတိ၊ န အရိယသာဝကော။ တေသံ အာဝိဘာဝတ္ထံ—

ကမ္မတော ဒွါရတော စေဝ၊ ကပ္ပဋ္ဌိတိယတော တထာ။
ပါကသာဓာရဏာဒီဟိ၊ ဝိညာတဗ္ဗော ဝိနိစ္ဆယော။

၁-ဒုဋ္ဌစိတ္တောတိ (သီ) ၂-ပဉ္စဟာကာရေဟိ (သျာ၊ က) ၃-ဝိ ၅-၃၄၉-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဥပပတ္တီဟိ (က) ၅-ဂဏှေယျာတိ (က)

Tattha **kammato** tāva—ettha hi manussabhūtasseva manussabhūtaṁ mātaraṁ vā pitaraṁ vā api parivattaliṅgaṁ jīvitā voropentassa kammaṁ ānantariyaṁ hoti, tassa vipākaṁ paṭibāhissāmīti sakalacakkavāḷaṁ mahācetiyappamāṇehipi kañcanathūpehi pūretvāpi sakalacakkavāḷaṁ pūretvā nisinnassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvāpi Buddhassa Bhagavato saṁghāṭikaṇṇaṁ amuñcanto vicaritvāpi kāyassa bhedā nirayameva upapajjati. Yo pana sayaṁ manusso tiracchānabhūtaṁ mātaraṁ vā pitaraṁ vā, sayaṁ vā tiracchānabhūto manussabhūtaṁ, tiracchānabhūtoyeva vā tiracchānabhūtaṁ jīvitā voropeti, tassa kammaṁ ānantariyaṁ na hoti, bhāriyaṁ pana hoti, ānantariyaṁ āhacceva tiṭṭhati. Manussajātikānaṁva pana vasena ayaṁ pañho kathito.

Tattha eḷakacatukkaṁ saṅgāmacatukkaṁ coracatukkañca kathetabbaṁ. Eḷakaṁ māressāmīti abhisandhināpi hi eḷakaṭṭhāne ṭhitaṁ manusso manussabhūtaṁ mātaraṁ vā pitaraṁ vā mārento ānantariyaṁ phusati. Eḷakābhisandhinā mātāpiti-abhisandhinā vā eḷakaṁ mārento ānantariyaṁ na phusati, mātāpiti-abhisandhinā mātāpitaro mārento phusateva. Esa nayo itarasmimpi catukkadvaye. Yathā ca mātāpitūsu, evaṁ arahantepi etāni catukkāni veditabbāni. Manussa-arahantameva ca māretvā ānantariyaṁ phusati, na yakkhabhūtaṁ. Kammaṁ pana bhāriyaṁ, ānantariyasadisameva. Manussa-arahantassa ca puthujjanakāleyeva satthappahāre vā vise vā dinnepi yadi so arahattaṁ patvā teneva marati, arahantaghātako hotiyeva. Yaṁ pana puthujjanakāle dinnaṁ dānaṁ arahattaṁ patvā paribhuñjati, puthujjanasseva taṁ dinnaṁ hoti. Sesa-ariyapuggale mārentassa ānantariyaṁ natthi, kammaṁ pana bhāriyaṁ, ānantariyasadisameva.

**Lohituppāde** Tathāgatassa abhejjakāyatāya parūpakkamena cammacchedaṁ katvā lohitapaggharaṇaṁ nāma natthi, sarīrassa pana antoyeva ekasmiṁ ṭhāne lohitaṁ samosarati. Devadattena paviddhasilato bhijjitvā gatā sakalikāpi[1] Tathāgatassa pādantaṁ pahari, pharasunā pahaṭo viya pādo antolohitoyeva ahosi. Tathā karontassa ānantariyaṁ hoti. Jīvako pana Tathāgatassa

1. Sakkhalikāpi (Ka)



တတ္ထ **ကမ္မတော** တာဝ—ဧတ္ထ ဟိ မနုဿဘူတဿေဝ မနုဿဘူတံ မာတရံ ဝါ ပိတရံ ဝါ အပိ ပရိဝတ္တလိင်္ဂံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေန္တဿ ကမ္မံ အာနန္တရိယံ ဟောတိ၊ တဿ ဝိပါကံ ပဋိဗာဟိဿာမီတိ သကလစက္ကဝါဠံ မဟာစေတိယပ္ပမာဏေဟိပိ ကဉ္စနထူပေဟိ ပူရေတွာပိ သကလစက္ကဝါဠံ ပူရေတွာ နိသိန္နဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာပိ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သံဃာဋိကဏ္ဏံ အမုဉ္စန္တော ဝိစရိတွာပိ ကာယဿ ဘေဒါ နိရယမေဝ ဥပပဇ္ဇတိ။ ယော ပန သယံ မနုဿော တိရစ္ဆာနဘူတံ မာတရံ ဝါ ပိတရံ ဝါ, သယံ ဝါ တိရစ္ဆာနဘူတော မနုဿဘူတံ, တိရစ္ဆာနဘူတောယေဝ ဝါ တိရစ္ဆာနဘူတံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတိ၊ တဿ ကမ္မံ အာနန္တရိယံ န ဟောတိ၊ ဘာရိယံ ပန ဟောတိ၊ အာနန္တရိယံ အာဟစ္စေဝ တိဋ္ဌတိ။ မနုဿဇာတိကာနံဝ ပန ဝသေန အယံ ပဉှော ကထိတော။

တတ္ထ ဧဠကစတုက္ကံ သင်္ဂါမစတုက္ကံ စောရစတုက္ကဉ္စ ကထေတဗ္ဗံ။ ဧဠကံ မာရေဿာမီတိ အဘိသန္ဓိနာပိ ဟိ ဧဠကဋ္ဌာနေ ဌိတံ မနုဿော မနုဿဘူတံ မာတရံ ဝါ ပိတရံ ဝါ မာရေန္တော အာနန္တရိယံ ဖုသတိ။ ဧဠကာဘိသန္ဓိနာ မာတာပိတိအဘိသန္ဓိနာ ဝါ ဧဠကံ မာရေန္တော အာနန္တရိယံ န ဖုသတိ၊ မာတာပိတိအဘိသန္ဓိနာ မာတာပိတရော မာရေန္တော ဖုသတေဝ။ ဧသ နယော ဣတရသ္မိမ္ပိ စတုက္ကဒွယေ။ ယထာ စ မာတာပိတူသု၊ ဧဝံ အရဟန္တေပိ ဧတာနိ စတုက္ကာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ မနုဿအရဟန္တမေဝ စ မာရေတွာ အာနန္တရိယံ ဖုသတိ၊ န ယက္ခဘူတံ။ ကမ္မံ ပန ဘာရိယံ၊ အာနန္တရိယသဒိသမေဝ။ မနုဿအရဟန္တဿ စ ပုထုဇ္ဇနကာလေယေဝ သတ္ထပ္ပဟာရေ ဝါ ဝိသေ ဝါ ဒိန္နေပိ ယဒိ သော အရဟတ္တံ ပတွာ တေနေဝ မရတိ၊ အရဟန္တဃာတကော ဟောတိယေဝ။ ယံ ပန ပုထုဇ္ဇနကာလေ ဒိန္နံ ဒါနံ အရဟတ္တံ ပတွာ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ ပုထုဇ္ဇနဿေဝ တံ ဒိန္နံ ဟောတိ။ သေသအရိယပုဂ္ဂလေ မာရေန္တဿ အာနန္တရိယံ နတ္ထိ၊ ကမ္မံ ပန ဘာရိယံ၊ အာနန္တရိယသဒိသမေဝ။

**လောဟိတုပ္ပါဒေ** တထာဂတဿ အဘေဇ္ဇကာယတာယ ပရူပက္ကမေန စမ္မစ္ဆေဒံ ကတွာ လောဟိတပဂ္ဃရဏံ နာမ နတ္ထိ၊ သရီရဿ ပန အန္တောယေဝ ဧကသ္မိံ ဌာနေ လောဟိတံ သမောသရတိ။ ဒေဝဒတ္တေန ပဝိဒ္ဓသိလတော ဘိဇ္ဇိတွာ ဂတာ သကလိကာပိ[၁] တထာဂတဿ ပါဒန္တံ ပဟရိ၊ ဖရသုနာ ပဟဋော ဝိယ ပါဒေါ အန္တောလောဟိတောယေဝ အဟောသိ။ တထာ ကရောန္တဿ အာနန္တရိယံ ဟောတိ။ ဇီဝကော ပန တထာဂတဿ

၁-သက္ခလိကာပိ (က)

ruciyā satthakena cammaṁ chinditvā tamhā ṭhānā duṭṭhalohitaṁ nīharitvā phāsukamakāsi. Tathā karontassa puññakammameva hoti.

Atha ye parinibbute Tathāgate cetiyaṁ bhindanti, bodhiṁ chindanti, dhātumhi upakkamanti, tesaṁ kiṁ hotīti? Bhāriyaṁ kammaṁ hoti ānantariyasadisaṁ. Sadhātukaṁ pana thūpaṁ vā paṭimaṁ vā bādhayamānaṁ bodhisākhaṁ chindituṁ vaṭṭati. Sacepi tattha nilīnā sakuṇā cetiye vaccaṁ pātenti, chindituṁ vaṭṭatiyeva. Paribhogacetiyato hi sarīracetiyaṁ mahantataraṁ. Cetiyavatthuṁ bhinditvā gacchantaṁ bodhimūlampi chinditvā harituṁ vaṭṭati. Yā pana bodhisākhā bodhigharaṁ bādhati, taṁ geharakkhaṇatthaṁ chindituṁ na labhati. Bodhi-atthaṁ hi gehaṁ, na gehatthāya bodhi. Āsanagharepi eseva nayo. Yasmiṁ pana āsanaghare dhātu nihitā hoti, tassa rakkhaṇatthāya bodhisākhaṁ chindituṁ vaṭṭati. Bodhijagganatthaṁ ojāharaṇasākhaṁ vā pūtisākhaṁ vā[1] chindituṁ vaṭṭatiyeva, sarīrapaṭijaggane viya puññampi hoti.

**Saṁghabhede**pi sīmaṭṭhakasaṁghe asannipatite visuṁ parisaṁ gahetvā katavohārānussāvanasalākaggāhassa kammaṁ vā karontassa uddesaṁ vā uddisantassa bhedo ca hoti ānantariyakammañca. Samaggasaññāya pana vaṭṭatīti saññāya vā karontassa bhedova hoti, na ānantariyakammaṁ. Tathā navato ūnaparisāya. Sabbantimena paricchedena navannaṁ jānānaṁ yo saṁghaṁ bhindati, tassa ānantariyakammaṁ hoti. Tassa anuvattakānaṁ adhammavādīnaṁ mahāsāvajjakammaṁ, dhammavādino pana anavajjā. Tattha navannameva saṁghabhede idaṁ suttaṁ—"ekato Upāli cattāro honti, ekato cattāro, navamo anussāveti, salākaṁ gāheti 'ayaṁ dhammo ayaṁ vinayo idaṁ Satthu sāsanaṁ, imaṁ gaṇhatha, imaṁ rocethā'ti. Evaṁ kho Upāli saṁgharāji ceva hoti saṁghabhedo ca. Navannaṁ vā Upāli atirekanavannaṁ vā saṁgharāji ceva hoti saṁghabhedo cā"ti[2]. Etesu ca pana pañcasu saṁghabhedo vacīkammaṁ, sesāni kāyakammānīti evaṁ kammato viññātabbo vinicchayo.

1. Ojoharaṇasākhaṁ vā pūtiṭhānaṁ vā (Sī) 2. Vi 4. 367 piṭṭhe.



ရုစိယာ သတ္ထကေန စမ္မံ ဆိန္ဒိတွာ တမှာ ဌာနာ ဒုဋ္ဌလောဟိတံ နီဟရိတွာ ဖာသုကမကာသိ။ တထာ ကရောန္တဿ ပုညကမ္မမေဝ ဟောတိ။

အထ ယေ ပရိနိဗ္ဗုတေ တထာဂတေ စေတိယံ ဘိန္ဒန္တိ၊ ဗောဓိံ ဆိန္ဒန္တိ၊ ဓာတုမှိ ဥပက္ကမန္တိ၊ တေသံ ကိံ ဟောတီတိ? ဘာရိယံ ကမ္မံ ဟောတိ အာနန္တရိယသဒိသံ။ သဓာတုကံ ပန ထူပံ ဝါ ပဋိမံ ဝါ ဗာဓယမာနံ ဗောဓိသာခံ ဆိန္ဒိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သစေပိ တတ္ထ နိလီနာ သကုဏာ စေတိယေ ဝစ္စံ ပါတေန္တိ၊ ဆိန္ဒိတုံ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ ပရိဘောဂစေတိယတော ဟိ သရီရစေတိယံ မဟန္တတရံ။ စေတိယဝတ္ထုံ ဘိန္ဒိတွာ ဂစ္ဆန္တံ ဗောဓိမူလမ္ပိ ဆိန္ဒိတွာ ဟရိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ယာ ပန ဗောဓိသာခါ ဗောဓိဃရံ ဗာဓတိ၊ တံ ဂေဟရက္ခဏတ္ထံ ဆိန္ဒိတုံ န လဘတိ။ ဗောဓိအတ္ထံ ဟိ ဂေဟံ၊ န ဂေဟတ္ထာယ ဗောဓိ။ အာသနဃရေပိ ဧသေဝ နယော။ ယသ္မိံ ပန အာသနဃရေ ဓာတု နိဟိတာ ဟောတိ၊ တဿ ရက္ခဏတ္ထာယ ဗောဓိသာခံ ဆိန္ဒိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဗောဓိဇဂ္ဂနတ္ထံ ဩဇာဟရဏသာခံ ဝါ ပူတိသာခံ ဝါ[၁] ဆိန္ဒိတုံ ဝဋ္ဋတိယေဝ၊ သရီရပဋိဇဂ္ဂနေ ဝိယ ပုညမ္ပိ ဟောတိ။

**သံဃဘေဒေ**ပိ သီမဋ္ဌကသံဃေ အသန္နိပတိတေ ဝိသုံ ပရိသံ ဂဟေတွာ ကတဝေါဟာရာနုဿာဝနသလာကဂ္ဂါဟဿ ကမ္မံ ဝါ ကရောန္တဿ ဥဒ္ဒေသံ ဝါ ဥဒ္ဒိသန္တဿ ဘေဒေါ စ ဟောတိ အာနန္တရိယကမ္မဉ္စ။ သမဂ္ဂသညာယ ပန ဝဋ္ဋတီတိ သညာယ ဝါ ကရောန္တဿ ဘေဒေါဝ ဟောတိ၊ န အာနန္တရိယကမ္မံ။ တထာ နဝတော ဦနပရိသာယ။ သဗ္ဗန္တိမေန ပရိစ္ဆေဒေန နဝန္နံ ဇာနနံ ယော သံဃံ ဘိန္ဒတိ၊ တဿ အာနန္တရိယကမ္မံ ဟောတိ။ တဿ အနုဝတ္တကာနံ အဓမ္မဝါဒီနံ မဟာသာဝဇ္ဇကမ္မံ၊ ဓမ္မဝါဒိနော ပန အနဝဇ္ဇာ။ တတ္ထ နဝန္နမေဝ သံဃဘေဒေ ဣဒံ သုတ္တံ—“ဧကတော ဥပါလိ စတ္တာရော ဟောန္တိ၊ ဧကတော စတ္တာရော၊ နဝမော အနုဿာဝေတိ၊ သလာကံ ဂါဟေတိ ‘အယံ ဓမ္မော အယံ ဝိနယော ဣဒံ သတ္ထု သာသနံ၊ ဣမံ ဂဏှထ၊ ဣမံ ရောစေထာ’တိ။ ဧဝံ ခေါ ဥပါလိ သံဃရာဇိ စေဝ ဟောတိ သံဃဘေဒေါ စ။ နဝန္နံ ဝါ ဥပါလိ အတိရေကနဝန္နံ ဝါ သံဃရာဇိ စေဝ ဟောတိ သံဃဘေဒေါ စာ”တိ[၂]။ ဧတေသု စ ပန ပဉ္စသု သံဃဘေဒေါ ဝစီကမ္မံ၊ သေသာနိ ကာယကမ္မာနီတိ ဧဝံ ကမ္မတော ဝိညာတဗ္ဗော ဝိနိစ္ဆယော။

၁-ဩဇောဟရဏသာခံ ဝါ ပူတိဋ္ဌာနံ ဝါ (သီ) ၂-ဝိ ၄-၃၆၇-ပိဋ္ဌေ။

**Dvārato**ti sabbāneva cetāni kāyadvāratopi vacīdvāratopi samuṭṭhahanti. Purimāni panettha cattāri āṇattikavijjāmayappayogavasena vacīdvārato samuṭṭhahitvāpi kāyadvārameva pūrenti, saṁghabhedo hatthamuddhāya bhedaṁ karontassa kāyadvārato samuṭṭhahitvāpi vacīdvārameva pūretīti evamettha dvāratopi viññātabbo vinicchayo.

**Kappaṭṭhitiyato**ti saṁghabhedoyeva cettha kappaṭṭhitiyo. Saṇṭhahante hi kappe vā kappavemajjhe vā saṁghabhedaṁ katvā kappavināseyeva muccati. Sacepi hi "sve kappo vinassissatī"ti ajja saṁghabhedaṁ karoti, sveva muccati, ekadivasameva niraye paccati. Evaṁ karaṇaṁ[1] pana natthi. Sesāni cattāri kammāni ānantariyāneva honti, na kappaṭṭhitiyānīti evamettha kappaṭṭhitiyatopi viññātabbo vinicchayo.

**Pākato**ti yena ca pañcapetāni kammāni katāni honti, tassa saṁghabhedoyeva paṭisandhivasena vipaccati, sesāni "ahosikammaṁ nāhosi kammavipāko"ti evamādīsu saṅkhaṁ gacchanti. Saṁghabhedābhāve lohituppādo, tadabhāve arahantaghāto, tadabhāve sace pitā sīlavā hoti, mātā dussīlā, no vā tathā sīlavatī, pitughāto paṭisandhivasena vipaccati. Sace mātā sīlavatī, mātughāto. Dvīsupi sīlena vā dussīlena vā samānesu mātughātova paṭisandhivasena vipaccati. Mātā hi dukkarakārinī bahūpakārā ca puttānanti evamettha pākatopi viññātabbo vinicchayo.

**Sādhāraṇādīhī**ti purimāni cattāri sabbesampi gahaṭṭhapabbajitānaṁ sādhāraṇāni, saṁghabhedo pana "na kho Upāli bhikkhunī saṁghaṁ bhindati, na sikkhamānā, na sāmaṇero, na sāmaṇerī, na upāsako, na upāsikā saṁghaṁ bhindati. Bhikkhu kho Upāli pakatatto samānasaṁvāsako samānasīmāyaṁ ṭhito saṁghaṁ bhindatī"ti[2] vacanato vuttappakārassa bhikkhunova hoti, na aññassa, tasmā asādhāraṇo. Ādisaddena sabbepete dukkhavedanāya sahagatā dosamohasampayuttā cāti evamettha sādhāraṇādīhipi viññātabbo vinicchayo.

---

1. Ettha kāraṇaṁ (Sī)  2. Vi 4. 368 piṭṭhe.



**ဒွါရတော**တိ သဗ္ဗာနေဝ စေတာနိ ကာယဒွါရတောပိ ဝစီဒွါရတောပိ သမုဋ္ဌဟန္တိ။ ပုရိမာနိ ပနေတ္ထ စတ္တာရိ အာဏတ္တိကဝိဇ္ဇာမယပ္ပယောဂဝသေန ဝစီဒွါရတော သမုဋ္ဌဟိတွာပိ ကာယဒွါရမေဝ ပူရေန္တိ၊ သံဃဘေဒေါ ဟတ္ထမုဒ္ဒါယ ဘေဒံ ကရောန္တဿ ကာယဒွါရတော သမုဋ္ဌဟိတွာပိ ဝစီဒွါရမေဝ ပူရေတီတိ ဧဝမေတ္ထ ဒွါရတောပိ ဝိညာတဗ္ဗော ဝိနိစ္ဆယော။

**ကပ္ပဋ္ဌိတိယတော**တိ သံဃဘေဒေါယေဝ စေတ္ထ ကပ္ပဋ္ဌိတိယော။ သဏ္ဌဟန္တေ ဟိ ကပ္ပေ ဝါ ကပ္ပဝေမဇ္ဈေ ဝါ သံဃဘေဒံ ကတွာ ကပ္ပဝိနာသေယေဝ မုစ္စတိ။ သစေပိ ဟိ "သွေ ကပ္ပေါ ဝိနဿိဿတီ"တိ အဇ္ဇ သံဃဘေဒံ ကရောတိ၊ သွေဝ မုစ္စတိ၊ ဧကဒိဝသမေဝ နိရယေ ပစ္စတိ။ ဧဝံ ကရဏံ[၁] ပန နတ္ထိ။ သေသာနိ စတ္တာရိ ကမ္မာနိ အာနန္တရိယာနေဝ ဟောန္တိ၊ န ကပ္ပဋ္ဌိတိယာနီတိ ဧဝမေတ္ထ ကပ္ပဋ္ဌိတိယတောပိ ဝိညာတဗ္ဗော ဝိနိစ္ဆယော။

**ပါကတော**တိ ယေန စ ပဉ္စပေတာနိ ကမ္မာနိ ကတာနိ ဟောန္တိ၊ တဿ သံဃဘေဒေါယေဝ ပဋိသန္ဓိဝသေန ဝိပစ္စတိ၊ သေသာနိ "အဟောသိကမ္မံ နာဟောသိ ကမ္မဝိပါကော"တိ ဧဝမာဒီသု သင်္ချံ ဂစ္ဆန္တိ။ သံဃဘေဒါဘာဝေ လောဟိတုပ္ပါဒေါ၊ တဒဘာဝေ အရဟန္တဃာတော၊ တဒဘာဝေ သစေ ပိတာ သီလဝါ ဟောတိ၊ မာတာ ဒုဿီလာ, နော ဝါ တထာ သီလဝတီ၊ ပိတုဃာတော ပဋိသန္ဓိဝသေန ဝိပစ္စတိ။ သစေ မာတာ သီလဝတီ၊ မာတုဃာတော။ ဒွီသုပိ သီလေန ဝါ ဒုဿီလေန ဝါ သမာနေသု မာတုဃာတောဝ ပဋိသန္ဓိဝသေန ဝိပစ္စတိ။ မာတာ ဟိ ဒုက္ကရကာရိနီ ဗဟူပကာရာ စ ပုတ္တာနန္တိ ဧဝမေတ္ထ ပါကတောပိ ဝိညာတဗ္ဗော ဝိနိစ္ဆယော။

**သာဓာရဏာဒီဟီ**တိ ပုရိမာနိ စတ္တာရိ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိတာနံ သာဓာရဏာနိ၊ သံဃဘေဒေါ ပန "န ခေါ ဥပါလိ ဘိက္ခုနီ သံဃံ ဘိန္ဒတိ၊ န သိက္ခမာနာ၊ န သာမဏေရော၊ န သာမဏေရီ၊ န ဥပါသကော၊ န ဥပါသိကာ သံဃံ ဘိန္ဒတိ။ ဘိက္ခု ခေါ ဥပါလိ ပကတတ္တော သမာနသံဝါသကော သမာနသီမာယံ ဌိတော သံဃံ ဘိန္ဒတီ"တိ[၂] ဝစနတော ဝုတ္တပ္ပကာရဿ ဘိက္ခုနောဝ ဟောတိ၊ န အညဿ၊ တသ္မာ အသာဓာရဏော။ အာဒိသဒ္ဒေန သဗ္ဗေပေတေ ဒုက္ခဝေဒနာယ သဟဂတာ ဒေါသမောဟသမ္ပယုတ္တာ စာတိ ဧဝမေတ္ထ သာဓာရဏာဒီဟိပိ ဝိညာတဗ္ဗော ဝိနိစ္ဆယော။

---

၁-ဧတ္ထ ကာရဏံ (သီ)  ၂-ဝိ ၄-၃၆၈-ပိဋ္ဌေ။

276. **Aññaṁ satthāran**ti “ayaṁ me satthā satthu kiccaṁ kātuṁ asamattho”ti bhavantarepi aññaṁ titthakaraṁ “ayaṁ me satthā”ti evaṁ gaṇheyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatīti attho.

277. **Ekissā lokadhātuyā**ti dasasahassilokadhātuyā. Tīṇi hi khettāni jātikhettaṁ āṇākhettaṁ visayakhettanti. Tattha **jātikhettaṁ** nāma dasasahassī lokadhātu. Sā hi Tathāgatassa mātukucchismiṁ okkamanakāle nikkhamanakāle sambodhikāle dhammacakkappavattane āyusaṅkhāravossajjane parinibbāne ca kampati. Koṭisatasahassacakkavāḷaṁ pana **āṇākhettaṁ** nāma. Āṭānāṭiyaparittamoraparittadhajaggaparitta-ratanaparittādīnaṁ hi ettha āṇā pavattati. **Visayakhettassa** pana parimāṇaṁ natthi. Buddhānaṁ hi “yāvatakaṁ ñāṇaṁ tāvatakaṁ ñeyyaṁ, yāvatakaṁ ñeyyaṁ tāvatakaṁ ñāṇaṁ, ñāṇapariyantikaṁ ñeyyaṁ, ñeyyapariyantikaṁ ñāṇan”ti[1] vacanato avisayo nāma natthi.

Imesu pana tīsu khettesu ṭhapetvā imaṁ cakkavāḷaṁ aññasmiṁ cakkavāḷe Buddhā uppajjantīti suttaṁ natthi, na uppajjantīti pana atthi. **Tīṇi** hi **piṭakāni** Vinayapiṭakaṁ Suttantapiṭakaṁ Abhidhammapiṭakaṁ. **Tisso saṅgītiyo** Mahākassapattherassa saṅgīti, Yasattherassa saṅgīti, Moggaliputtattherassa saṅgīti. Imā tisso saṅgītiyo āruḷhe tepiṭake Buddhavacane imaṁ cakkavāḷaṁ muñcitvā aññattha Buddhā uppajjantīti suttaṁ natthi, na uppajjantīti pana atthi.

**Apubbaṁ acariman**ti apure apacchā, ekato na uppajjanti, pure vā pacchā vā uppajjantīti vuttaṁ hoti. Tattha Bodhipallaṅke “bodhiṁ appatvā na uṭṭhahissāmī”ti nisinnakālato paṭṭhāya yāva mātukucchismiṁ paṭisandhiggahaṇaṁ, tāva pubbeti na veditabbaṁ. Bodhisattassa hi paṭisandhikkhaṇe dasasahassacakkavāḷakampaneneva khettapariggaho kato, etthantare aññassa Buddhassa uppatti nivāritāva hoti. Parinibbānato paṭṭhāya yāva sāsapamattāpi dhātu tiṭṭhati, tāva pacchāti na veditabbaṁ. Dhātūsu hi ṭhitāsu Buddhā ṭhitāva honti. Tasmā etthantare aññassa Buddhassa uppatti nivāritāva hoti. Dhātuparinibbāne pana jāte aññassa Buddhassa uppatti na nivāritā.

1. Khu 7. 139; Khu 8. 175; Khu 9. 376 piṭṭhesu.



၂၇၆။ **အညံ သတ္ထာရန္တိ** “အယံ မေ သတ္ထာ သတ္ထု ကိစ္စံ ကာတုံ အသမတ္ထော”တိ ဘဝန္တရေပိ အညံ တိတ္ထကရံ “အယံ မေ သတ္ထာ”တိ ဧဝံ ဂဏှေယျ၊ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။

၂၇၇။ **ဧကိဿာ လောကဓာတုယာ**တိ ဒသသဟဿိလောကဓာတုယာ။ တီဏိ ဟိ ခေတ္တာနိ ဇာတိခေတ္တံ အာဏာခေတ္တံ ဝိသယခေတ္တန္တိ။ တတ္ထ **ဇာတိခေတ္တံ** နာမ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု။ သာ ဟိ တထာဂတဿ မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ ဩက္ကမနကာလေ နိက္ခမနကာလေ သမ္ဗောဓိကာလေ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနေ အာယုသင်္ခါရဝေါဿဇ္ဇနေ ပရိနိဗ္ဗာနေ စ ကမ္ပတိ။ ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠံ ပန **အာဏာခေတ္တံ** နာမ။ အာဋာနာဋိယပရိတ္တမောရပရိတ္တဓဇဂ္ဂပရိတ္တရတနပရိတ္တာဒီနံ ဟိ ဧတ္ထ အာဏာ ပဝတ္တတိ။ **ဝိသယခေတ္တဿ** ပန ပရိမာဏံ နတ္ထိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ “ယာဝတကံ ဉာဏံ တာဝတကံ ဉေယျံ၊ ယာဝတကံ ဉေယျံ တာဝတကံ ဉာဏံ၊ ဉာဏပရိယန္တိကံ ဉေယျံ၊ ဉေယျပရိယန္တိကံ ဉာဏ”န္တိ[၁] ဝစနတော အဝိသယော နာမ နတ္ထိ။

ဣမေသု ပန တီသု ခေတ္တေသု ဌပေတွာ ဣမံ စက္ကဝါဠံ အညသ္မိံ စက္ကဝါဠေ ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ သုတ္တံ နတ္ထိ၊ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ ပန အတ္ထိ။ **တီဏိ** ဟိ **ပိဋကာနိ** ဝိနယပိဋကံ သုတ္တန္တပိဋကံ အဘိဓမ္မပိဋကံ။ **တိဿော သင်္ဂီတိယော** မဟာကဿပတ္ထေရဿ သင်္ဂီတိ, ယသတ္ထေရဿ သင်္ဂီတိ, မောဂ္ဂလိပုတ္တတ္ထေရဿ သင်္ဂီတိ။ ဣမာ တိဿော သင်္ဂီတိယော အာရုဠှေ တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ ဣမံ စက္ကဝါဠံ မုဉ္စိတွာ အညတ္ထ ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ သုတ္တံ နတ္ထိ၊ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ ပန အတ္ထိ။

**အပုဗ္ဗံ အစရိမန္တိ** အပုရေ အပစ္ဆာ၊ ဧကတော န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ပုရေ ဝါ ပစ္ဆာ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ “ဗောဓိံ အပ္ပတွာ န ဥဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ နိသိန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏံ၊ တာဝ ပုဗ္ဗေတိ န ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဗောဓိသတ္တဿ ဟိ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠကမ္ပနေနေဝ ခေတ္တပရိဂ္ဂဟော ကတော၊ ဧတ္ထန္တရေ အညဿ ဗုဒ္ဓဿ ဥပ္ပတ္တိ နိဝါရိတာဝ ဟောတိ။ ပရိနိဗ္ဗာနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ သာသပမတ္တာပိ ဓာတု တိဋ္ဌတိ၊ တာဝ ပစ္ဆာတိ န ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဓာတူသု ဟိ ဌိတာသု ဗုဒ္ဓါ ဌိတာဝ ဟောန္တိ။ တသ္မာ ဧတ္ထန္တရေ အညဿ ဗုဒ္ဓဿ ဥပ္ပတ္တိ နိဝါရိတာဝ ဟောတိ။ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနေ ပန ဇာတေ အညဿ ဗုဒ္ဓဿ ဥပ္ပတ္တိ န နိဝါရိတာ။

၁-ခု ၇-၁၃၉၊ ခု ၈-၁၇၅၊ ခု ၉-၃၇၆-ပိဋ္ဌေသု။

Kasmā pana apubbaṁ acarimaṁ na uppajjantīti? Anacchariyattā. Buddhā hi acchariyamanussā. Yathāha “ekapuggalo bhikkhave loke uppajjamāno uppajjati acchariyamanusso. Katamo ekapuggalo, Tathāgato Arahaṁ Sammāsambuddho”ti[1]. Yadi ca dve vā cattāro vā aṭṭha vā soḷasa vā ekato uppajjeyyuṁ, anacchariyā bhaveyyuṁ. Ekasmiṁ hi vihāre dvinnaṁ cetiyānampi lābhasakkārā uḷārā na honti, bhikkhūpi bahutāya anacchariyā jātā, evaṁ Buddhāpi bhaveyyuṁ. Tasmā na uppajjanti.

Desanāya ca visesābhāvato. Yaṁ hi satipaṭṭhānādikaṁ dhammaṁ eko deseti, aññena uppajjitvāpi sova dhammo desetabbo siyā. Tato anacchariyo siyā. Ekasmiṁ pana dhammaṁ desente desanāpi acchariyāva hoti.

Vivādabhāvato ca. Bahūsu ca Buddhesu uppannesu bahūnaṁ ācariyānaṁ antevāsikā viya “amhākaṁ Buddho pāsādiko, amhākaṁ Buddho madhurassaro lābhī puññavā”ti vivadeyyuṁ, tasmāpi evaṁ na uppajjanti.

Apicetaṁ kāraṇaṁ Milindaraññā puṭṭhena Nāgasenattherena vitthāritameva. Vuttañhi tattha[2]—

Bhante Nāgasena bhāsitampi hetaṁ Bhagavatā “aṭṭhānametaṁ bhikkhave anavakāso, yaṁ ekissā lokadhātuyā dve Arahanto Sammāsambuddhā apubbaṁ acarimaṁ uppajjeyyuṁ, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī”ti. Desentā[3] ca bhante Nāgasena sabbepi Tathāgatā sattatiṁsa bodhipakkhiyadhamme desenti, kathayamānā[4] ca cattāri ariyasaccāni kathenti, sikkhāpentā ca tīsu sikkhāsu sikkhāpenti, anusāsamānā ca appamādapaṭipattiyaṁ anusāsanti. Yadi bhante Nāgasena sabbesampi Tathāgatānaṁ eko uddeso ekā kathā ekā sikkhā ekā anusiṭṭhi, kena kāraṇena dve Tathāgatā ekakkhaṇe na uppajjanti. Ekenapi tāva Buddhuppādena ayaṁ loko obhāsajāto, yadi dutiyopi Buddho bhaveyya, dvinnaṁ pabhāya ayaṁ loko bhiyyoso mattāya obhāsajāto bhaveyya. Ovadamānā ca dve Tathāgatā sukhaṁ ovadeyyuṁ, anusāsamānā

1. Aṁ 1. 22 piṭṭhe.
2. Khu 11. 231 piṭṭhādīsu.
3. Desayantā (Sī)
4. Kathayantā (Ka)



ကသ္မာ ပန အပုဗ္ဗံ အစရိမံ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ? အနစ္ဆရိယတ္တာ။ ဗုဒ္ဓါ ဟိ အစ္ဆရိယမနုဿာ။ ယထာဟ “ဧကပုဂ္ဂလော ဘိက္ခဝေ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ အစ္ဆရိယမနုဿော။ ကတမော ဧကပုဂ္ဂလော၊ တထာဂတော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ”တိ[၁]။ ယဒိ စ ဒွေ ဝါ စတ္တာရော ဝါ အဋ္ဌ ဝါ သောဠသ ဝါ ဧကတော ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ အနစ္ဆရိယာ ဘဝေယျုံ။ ဧကသ္မိံ ဟိ ဝိဟာရေ ဒွိန္နံ စေတိယာနမ္ပိ လာဘသက္ကာရာ ဥဠာရာ န ဟောန္တိ၊ ဘိက္ခူပိ ဗဟုတာယ အနစ္ဆရိယာ ဇာတာ၊ ဧဝံ ဗုဒ္ဓါပိ ဘဝေယျုံ။ တသ္မာ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။

ဒေသနာယ စ ဝိသေသာဘာဝတော။ ယံ ဟိ သတိပဋ္ဌာနာဒိကံ ဓမ္မံ ဧကော ဒေသေတိ၊ အညေန ဥပ္ပဇ္ဇိတွာပိ သောဝ ဓမ္မော ဒေသေတဗ္ဗော သိယာ။ တတော အနစ္ဆရိယော သိယာ။ ဧကသ္မိံ ပန ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ ဒေသနာပိ အစ္ဆရိယာဝ ဟောတိ။

ဝိဝါဒဘာဝတော စ။ ဗဟူသု စ ဗုဒ္ဓေသု ဥပ္ပန္နေသု ဗဟူနံ အာစရိယာနံ အန္တေဝါသိကာ ဝိယ “အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ ပါသာဒိကော၊ အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ မဓုရဿရော လာဘီ ပုညဝါ”တိ ဝိဝဒေယျုံ၊ တသ္မာပိ ဧဝံ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။

အပိစေတံ ကာရဏံ မိလိန္ဒရညာ ပုဋ္ဌေန နာဂသေနတ္ထေရေန ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ ဝုတ္တဉှိ တတ္ထ[၂]—

ဘန္တေ နာဂသေန ဘာသိတမ္ပိ ဟေတံ ဘဂဝတာ “အဋ္ဌာနမေတံ ဘိက္ခဝေ အနဝကာသော၊ ယံ ဧကိဿာ လောကဓာတုယာ ဒွေ အရဟန္တော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတီ”တိ။ ဒေသေန္တာ[၃] စ ဘန္တေ နာဂသေန သဗ္ဗေပိ တထာဂတာ သတ္တတိံသ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေ ဒေသေန္တိ၊ ကထယမာနာ[၄] စ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ကထေန္တိ၊ သိက္ခာပေန္တာ စ တီသု သိက္ခာသု သိက္ခာပေန္တိ၊ အနုသာသမာနာ စ အပ္ပမာဒပဋိပတ္တိယံ အနုသာသန္တိ။ ယဒိ ဘန္တေ နာဂသေန သဗ္ဗေသမ္ပိ တထာဂတာနံ ဧကော ဥဒ္ဒေသော ဧကာ ကထာ ဧကာ သိက္ခာ ဧကာ အနုသိဋ္ဌိ၊ ကေန ကာရဏေန ဒွေ တထာဂတာ ဧကက္ခဏေ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဧကေနပိ တာဝ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေန အယံ လောကော ဩဘာသဇာတော၊ ယဒိ ဒုတိယောပိ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝေယျ၊ ဒွိန္နံ ပဘာယ အယံ လောကော ဘိယျောသော မတ္တာယ ဩဘာသဇာတော ဘဝေယျ။ ဩဝဒမာနာ စ ဒွေ တထာဂတာ သုခံ ဩဝဒေယျုံ၊ အနုသာသမာနာ

၁-အံ ၁-၂၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-ခု ၁၁-၂၃၁-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၃-ဒေသယန္တာ (သီ)
၄-ကထယန္တာ (က)

ca sukhaṁ anusāseyyuṁ. Tattha me kāraṇaṁ desehi, yathāhaṁ nissaṁsayo bhaveyyanti.

Ayaṁ mahārāja dasasahassī lokadhātu ekabuddhadhāraṇī, ekasseva Tathāgatassa guṇaṁ dhāreti, yadi dutiyo Buddho uppajjeyya, nāyaṁ dasasahassī lokadhātu dhāreyya, caleyya kampeyya nameyya onameyya vinameyya vikireyya vidhameyya viddhaṁseyya, na ṭhānamupagaccheyya.

Yathā mahārāja nāvā ekapurisasandhāraṇī bhaveyya, ekasmiṁ purise abhirūḷhe sā nāvā samupādikā bhaveyya, atha dutiyo puriso āgaccheyya tādiso āyunā vaṇṇena vayena pamāṇena kisathūlena sabbaṅgapaccaṅgena, so taṁ nāvaṁ abhiruheyya, api nu sā mahārāja nāvā dvinnampi dhāreyyāti. Na hi bhante, caleyya kampeyya nameyya onameyya vinameyya vikireyya vidhameyya viddhaṁseyya, na ṭhānamupagaccheyya, osīdeyya udaketi. Evameva kho mahārāja ayaṁ dasasahassī lokadhātu ekabuddhadhāraṇī, ekasseva Tathāgatassa guṇaṁ dhāreti, yadi dutiyo Buddho upajjeyya, nāyaṁ dasasahassī lokadhātu dhāreyya, caleyya -pa- na ṭhānamupagaccheyya.

Yathā vā pana mahārāja puriso yāvadatthaṁ bhojanaṁ bhuñjeyya chādentaṁ yāva kaṇṭhamabhipūrayitvā, so dhāto pīṇito paripuṇṇo nirantaro tandikato anonamitadaṇḍajāto punadeva tattakaṁ bhojanaṁ bhuñjeyya, api nu kho so mahārāja puriso sukhito bhaveyyāti. Na hi bhante, sakiṁ bhuttova mareyyāti. Evameva kho mahārāja ayaṁ dasasahassī lokadhātu ekabuddhadhāraṇī -pa- na ṭhānamupagaccheyyāti.

Kiṁ nu kho bhante Nāgasena atidhammabhārena pathavī calatīti. Idha mahārāja dve sakaṭā ratanaparipūritā bhaveyyuṁ yāva mukhasamā, ekasmā sakaṭato ratanaṁ gahetvā ekasmiṁ sakaṭe ākireyyuṁ, api nu kho taṁ mahārāja sakaṭaṁ dvinnampi sakaṭānaṁ ratanaṁ dhāreyyāti. na hi bhante, nābhipi tassa phaleyya, arāpi tassa bhijjeyyuṁ, nemīpi tassa opateyyuṁ, akkhopi tassa bhijjeyyāti. Kiṁ nu kho mahārāja atiratanabhārena sakaṭaṁ bhijjatīti. Āma bhanteti. Evameva kho mahārāja atidhammabhārena pathavī calatīti.



စ သုခံ အနုသာသေယျုံ။ တတ္ထ မေ ကာရဏံ ဒေသေဟိ၊ ယထာဟံ နိဿံသယော ဘဝေယျန္တိ။

အယံ မဟာရာဇ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဧကဗုဒ္ဓဓာရဏီ၊ ဧကဿေဝ တထာဂတဿ ဂုဏံ ဓာရေတိ၊ ယဒိ ဒုတိယော ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ နာယံ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဓာရေယျ၊ စလေယျ ကမ္ပေယျ နမေယျ ဩနမေယျ ဝိနမေယျ ဝိကိရေယျ ဝိဓမေယျ ဝိဒ္ဓံသေယျ၊ န ဌာနမုပဂစ္ဆေယျ။

ယထာ မဟာရာဇ နာဝါ ဧကပုရိသသန္ဓာရဏီ ဘဝေယျ၊ ဧကသ္မိံ ပုရိသေ အဘိရူဠှေ သာ နာဝါ သမုပါဒိကာ ဘဝေယျ၊ အထ ဒုတိယော ပုရိသော အာဂစ္ဆေယျ တာဒိသော အာယုနာ ဝဏ္ဏေန ဝယေန ပမာဏေန ကိသထူလေန သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂေန၊ သော တံ နာဝံ အဘိရုဟေယျ၊ အပိ နု သာ မဟာရာဇ နာဝါ ဒွိန္နမ္ပိ ဓာရေယျာတိ။ န ဟိ ဘန္တေ၊ စလေယျ ကမ္ပေယျ နမေယျ ဩနမေယျ ဝိနမေယျ ဝိကိရေယျ ဝိဓမေယျ ဝိဒ္ဓံသေယျ၊ န ဌာနမုပဂစ္ဆေယျ၊ ဩသီဒေယျ ဥဒကေတိ။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ အယံ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဧကဗုဒ္ဓဓာရဏီ၊ ဧကဿေဝ တထာဂတဿ ဂုဏံ ဓာရေတိ၊ ယဒိ ဒုတိယော ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ နာယံ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဓာရေယျ၊ စလေယျ။ပ။ န ဌာနမုပဂစ္ဆေယျ။

ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ ပုရိသော ယာဝဒတ္ထံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇေယျ ဆာဒေန္တံ ယာဝ ကဏ္ဌမဘိပူရယိတွာ၊ သော ဓာတော ပီဏိတော ပရိပုဏ္ဏော နိရန္တရော တန္ဒိကတော အနောနမိတဒဏ္ဍဇာတော ပုနဒေဝ တတ္တကံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇေယျ၊ အပိ နု ခေါ သော မဟာရာဇ ပုရိသော သုခိတော ဘဝေယျာတိ။ န ဟိ ဘန္တေ၊ သကိံ ဘုတ္တောဝ မရေယျာတိ။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ အယံ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဧကဗုဒ္ဓဓာရဏီ။ပ။ န ဌာနမုပဂစ္ဆေယျာတိ။

ကိံ နု ခေါ ဘန္တေ နာဂသေန အတိဓမ္မဘာရေန ပထဝီ စလတီတိ။ ဣဓ မဟာရာဇ ဒွေ သကဋာ ရတနပရိပူရိတာ ဘဝေယျုံ ယာဝ မုခသမာ၊ ဧကသ္မာ သကဋတော ရတနံ ဂဟေတွာ ဧကသ္မိံ သကဋေ အာကိရေယျုံ၊ အပိ နု ခေါ တံ မဟာရာဇ သကဋံ ဒွိန္နမ္ပိ သကဋာနံ ရတနံ ဓာရေယျာတိ။ န ဟိ ဘန္တေ၊ နာဘိပိ တဿ ဖလေယျ၊ အရာပိ တဿ ဘိဇ္ဇေယျုံ၊ နေမိပိ တဿ ဩပတေယျုံ၊ အက္ခောပိ တဿ ဘိဇ္ဇေယျာတိ။ ကိံ နု ခေါ မဟာရာဇ အတိရတနဘာရေန သကဋံ ဘိဇ္ဇတီတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ အတိဓမ္မဘာရေန ပထဝီ စလတီတိ။

Api ca mahārāja imaṁ kāraṇaṁ Buddhabalaparidīpanāya osāritaṁ. Aññampi tattha abhirūpaṁ[1] kāraṇaṁ suṇohi, yena kāraṇena dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe na uppajjanti. Yadi mahārāja dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe uppajjeyyuṁ, parisāya vivādo uppajjeyya, "tumhākaṁ Buddho amhākaṁ Buddho"ti ubhatopakkhajātā bhaveyyuṁ. Yathā mahārāja dvinnaṁ balavāmaccānaṁ parisāya vivādo uppajjati, "tumhākaṁ amacco amhākaṁ amacco"ti ubhatopakkhajātā honti. Evameva kho mahārāja yadi dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe uppajjeyyuṁ, parisāya vivādo uppajjeyya, "tumhākaṁ Buddho amhākaṁ Buddho"ti ubhatopakkhajātā bhaveyyuṁ. Idaṁ paṭhamaṁ kāraṇaṁ suṇohi, yena kāraṇena dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe na uppajjanti.

Aparampi mahārāja uttariṁ kāraṇaṁ suṇohi, yena kāraṇena dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe na uppajjanti. Yadi mahārāja dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe uppajjeyyuṁ, aggo Buddhoti yaṁ vacanaṁ, taṁ micchā bhaveyya. Jeṭṭho Buddhoti -pa-. Seṭṭho Buddhoti. Visiṭṭho Buddhoti. Uttamo Buddhoti. Pavaro Buddhoti. Asamo Buddhoti. Asamasamo Buddhoti. Appaṭisamo Buddhoti. Appaṭibhāgo Buddhoti. Appaṭipuggalo Buddhoti yaṁ vacanaṁ, taṁ micchā bhaveyya. Idampi kho tvaṁ mahārāja kāraṇaṁ atthato sampaṭiccha, yena kāraṇena dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe na uppajjanti.

Apica mahārāja Buddhānaṁ Bhagavantānaṁ sabhāvapakatikā esā, yaṁ ekoyeva Buddho loke uppajjati. Kasmā? Kāraṇamahantattā Sabbaññubuddhaguṇānaṁ. Aññampi mahārāja yaṁ mahantaṁ hoti, taṁ ekaṁyeva hoti. Pathavī mahārāja mahantī, sā ekāyeva. Sāgaro mahanto, so ekoyeva. Sineru girirājā mahanto, so ekoyeva. Ākāso mahanto, so ekoyeva. Sakko mahanto, so ekoyeva. Brahmā mahanto, so ekoyeva. Tathāgato Arahaṁ Sammāsambuddho mahanto, so ekoyeva. Yattha te uppajjanti, tattha aññesaṁ okāso na hoti. Tasmā Tathāgato Arahaṁ Sammāsambuddho ekoyeva loke upajjatīti. Sukathito bhante Nāgasena pañho opammehi kāraṇehī"ti.

1. Aparaṁ (Syā, Ka)



အပိ စ မဟာရာဇ ဣမံ ကာရဏံ ဗုဒ္ဓဗလပရိဒီပနာယ ဩသာရိတံ။ အညမ္ပိ တတ္ထ အဘိရူပံ[၁] ကာရဏံ သုဏောဟိ၊ ယေန ကာရဏေန ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ယဒိ မဟာရာဇ ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ ပရိသာယ ဝိဝါဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ "တုမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ"တိ ဥဘတောပက္ခဇာတာ ဘဝေယျုံ။ ယထာ မဟာရာဇ ဒွိန္နံ ဗလဝါမစ္စာနံ ပရိသာယ ဝိဝါဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ "တုမှာကံ အမစ္စော အမှာကံ အမစ္စော"တိ ဥဘတောပက္ခဇာတာ ဟောန္တိ။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယဒိ ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ ပရိသာယ ဝိဝါဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ "တုမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ"တိ ဥဘတောပက္ခဇာတာ ဘဝေယျုံ။ ဣဒံ ပဌမံ ကာရဏံ သုဏောဟိ၊ ယေန ကာရဏေန ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။

အပရမ္ပိ မဟာရာဇ ဥတ္တရိံ ကာရဏံ သုဏောဟိ၊ ယေန ကာရဏေန ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ယဒိ မဟာရာဇ ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ အဂ္ဂေါ ဗုဒ္ဓေါတိ ယံ ဝစနံ၊ တံ မိစ္ဆာ ဘဝေယျ။ ဇေဋ္ဌော ဗုဒ္ဓေါတိ။ပ။ သေဋ္ဌော ဗုဒ္ဓေါတိ။ ဝိသိဋ္ဌော ဗုဒ္ဓေါတိ။ ဥတ္တမော ဗုဒ္ဓေါတိ။ ပဝရော ဗုဒ္ဓေါတိ။ အသမော ဗုဒ္ဓေါတိ။ အသမသမော ဗုဒ္ဓေါတိ။ အပ္ပဋိသမော ဗုဒ္ဓေါတိ။ အပ္ပဋိဘာဂေါ ဗုဒ္ဓေါတိ။ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော ဗုဒ္ဓေါတိ ယံ ဝစနံ၊ တံ မိစ္ဆာ ဘဝေယျ။ ဣဒမ္ပိ ခေါ တွံ မဟာရာဇ ကာရဏံ အတ္ထတော သမ္ပဋိစ္ဆ၊ ယေန ကာရဏေန ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။

အပိစ မဟာရာဇ ဗုဒ္ဓါနံ ဘဂဝန္တာနံ သဘာဝပကတိကာ ဧသာ၊ ယံ ဧကောယေဝ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ကသ္မာ? ကာရဏမဟန္တတ္တာ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓဂုဏာနံ။ အညမ္ပိ မဟာရာဇ ယံ မဟန္တံ ဟောတိ၊ တံ ဧကံယေဝ ဟောတိ။ ပထဝီ မဟာရာဇ မဟန္တီ၊ သာ ဧကာယေဝ။ သာဂရော မဟန္တော၊ သော ဧကောယေဝ။ သိနေရု ဂိရိရာဇာ မဟန္တော၊ သော ဧကောယေဝ။ အာကာသော မဟန္တော၊ သော ဧကောယေဝ။ သက္ကော မဟန္တော၊ သော ဧကောယေဝ။ ဗြဟ္မာ မဟန္တော၊ သော ဧကောယေဝ။ တထာဂတော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ မဟန္တော၊ သော ဧကောယေဝ။ ယတ္ထ တေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တတ္ထ အညေသံ ဩကာသော န ဟောတိ။ တသ္မာ တထာဂတော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဧကောယေဝ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ။ သုကထိတော ဘန္တေ နာဂသေန ပဉှော ဩပမ္မေဟိ ကာရဏေဟီ"တိ။

၁-အပရံ (သျာ၊ က)

**Ekissā lokadhātuyā**ti ekasmiṁ cakkavāḷe. Heṭṭhā imināva padena dasa cakkavāḷasahassāni gahitāni, tānipi ekacakkavāḷeneva paricchindituṁ vaṭṭanti. Buddhā hi uppajjamānā imasmiṁyeva cakkavāḷe uppajjanti, uppajjanaṭṭhāne[1] pana vārite ito aññesu cakkavāḷesu na uppajjantīti vāritameva hoti.

Paṭhamavaggavaṇṇanā

---

### 15. Aṭṭhānapāḷi 2. Dutiyavaggavaṇṇanā

278. **Apubbaṁ acarimant**i ettha cakkaratanapātubhāvato pubbe pubbaṁ, tasseva antaradhānato pacchā carimaṁ. Tattha dvidhā cakkaratanassa antaradhānaṁ hoti cakkavattino kālakiriyāya vā pabbajjāya vā. Antaradhāyamānañca pana taṁ kālakiriyato vā pabbajjato vā sattame divase antaradhāyati, tato paraṁ cakkavattino pātubhāvo avārito.

Kasmā pana ekacakkavāḷe dve cakkavattino na uppajjantīti? Vivādupacchedato acchariyabhāvato[2] cakkaratanassa mahānubhāvato ca. Dvīsu hi uppajjantesu "amhākaṁ rājā mahanto, amhākaṁ rājā mahanto"ti vivādo uppajjeyya, "ekasmiṁ dīpe cakkavattī, ekasmiṁ dīpe cakkavattī"ti ca anacchariyo bhaveyya. Yo cāyaṁ cakkaratanassa dvisahassadīpa-parivāresu catūsu mahādīpesu issariyānuppadānasamattho mahānubhāvo, sopi parihāyetha. Iti vivādupacchedato acchariyabhāvato cakkaratanassa mahānubhāvato ca na ekacakkavāḷe dve uppajjanti.

279. **Yaṁ itthī Arahaṁ assa Sammāsambuddho**ti ettha tiṭṭhatu tāva sabbaññuguṇe nibbattetvā lokanittharaṇasamattho Buddhabhāvo, paṇidhānamattampi itthiyā na sampajjati.

"Manussattaṁ liṅgasampatti, hetu Satthāradassanaṁ.
Pabbajjā guṇasampatti, adhikāro ca chandatā.
Aṭṭhadhammasamodhānā, abhinīhāro samijjhatī"ti[3]—

---

1. Uppannaṭṭhāne (Ka)
2. Anacchariyabhāvato (Syā, Ka)
3. Khu 4. 311 piṭṭhe Buddhavaṁse.



**ဧကိဿာ လောကဓာတုယာ**တိ ဧကသ္မိံ စက္ကဝါဠေ။ ဟေဋ္ဌာ ဣမိနာဝ ပဒေန ဒသ စက္ကဝါဠသဟဿာနိ ဂဟိတာနိ၊ တာနိပိ ဧကစက္ကဝါဠေနေဝ ပရိစ္ဆိန္ဒိတုံ ဝဋ္ဋန္တိ။ ဗုဒ္ဓါ ဟိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဣမသ္မိံယေဝ စက္ကဝါဠေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဥပ္ပဇ္ဇနဋ္ဌာနေ[၁] ပန ဝါရိတေ ဣတော အညေသု စက္ကဝါဠေသု န ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ ဝါရိတမေဝ ဟောတိ။

ပဌမဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

### ၁၅-အဋ္ဌာနပါဠိ ၂-ဒုတိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၂၇၈။ **အပုဗ္ဗံ အစရိမန္တိ** ဧတ္ထ စက္ကရတနပါတုဘာဝတော ပုဗ္ဗေ ပုဗ္ဗံ၊ တဿေဝ အန္တရဓာနတော ပစ္ဆာ စရိမံ။ တတ္ထ ဒွိဓာ စက္ကရတနဿ အန္တရဓာနံ ဟောတိ စက္ကဝတ္တိနော ကာလကိရိယာယ ဝါ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဝါ။ အန္တရဓာယမာနဉ္စ ပန တံ ကာလကိရိယတော ဝါ ပဗ္ဗဇ္ဇတော ဝါ သတ္တမေ ဒိဝသေ အန္တရဓာယတိ၊ တတော ပရံ စက္ကဝတ္တိနော ပါတုဘာဝေါ အဝါရိတော။

ကသ္မာ ပန ဧကစက္ကဝါဠေ ဒွေ စက္ကဝတ္တိနော န ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ? ဝိဝါဒုပစ္ဆေဒတော အစ္ဆရိယဘာဝတော[၂] စက္ကရတနဿ မဟာနုဘာဝတော စ။ ဒွီသု ဟိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တေသု "အမှာကံ ရာဇာ မဟန္တော၊ အမှာကံ ရာဇာ မဟန္တော"တိ ဝိဝါဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ "ဧကသ္မိံ ဒီပေ စက္ကဝတ္တီ၊ ဧကသ္မိံ ဒီပေ စက္ကဝတ္တီ"တိ စ အနစ္ဆရိယော ဘဝေယျ။ ယော စာယံ စက္ကရတနဿ ဒွိသဟဿဒီပပရိ-ဝါရေသု စတူသု မဟာဒီပေသု ဣဿရိယာနုပ္ပဒါနသမတ္ထော မဟာနုဘာဝေါ၊ သောပိ ပရိဟာယေထ။ ဣတိ ဝိဝါဒုပစ္ဆေဒတော အစ္ဆရိယဘာဝတော စက္ကရတနဿ မဟာနုဘာဝတော စ န ဧကစက္ကဝါဠေ ဒွေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။

၂၇၉။ **ယံ ဣတ္ထီ အရဟံ အဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ**တိ ဧတ္ထ တိဋ္ဌတု တာဝ သဗ္ဗညုဂုဏေ နိဗ္ဗတ္တေတွာ လောကနိတ္ထရဏသမတ္ထော ဗုဒ္ဓဘာဝေါ၊ ပဏိဓာန-မတ္တမ္ပိ ဣတ္ထိယာ န သမ္ပဇ္ဇတိ။

"မနုဿတ္တံ လိင်္ဂသမ္ပတ္တိ၊ ဟေတု သတ္ထာရဒဿနံ။
ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဂုဏသမ္ပတ္တိ၊ အဓိကာရော စ ဆန္ဒတာ။
အဋ္ဌဓမ္မသမောဓာနာ၊ အဘိနီဟာရော သမိဇ္ဈတီ"တိ[၃]—

---

၁-ဥပ္ပန္နဋ္ဌာနေ (က) ၂-အနစ္ဆရိယဘာဝတော (သျာ၊ က) ၃-ခု ၄-၃၁၁-ပိဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓဝံသေ။

imāni hi paṇidhānasampattikāraṇāni. Iti[1] paṇidhānampi sampādetuṁ asamatthāya[2] itthiyā kuto Buddhabhāvoti "aṭṭhānametaṁ bhikkhave anavakāso yaṁ itthī Arahaṁ assa Sammāsambuddho"ti vuttaṁ. Sabbākāraparipūrova puññussayo sabbākāraparipūrameva attabhāvaṁ nibbattetīti purisova Arahaṁ hoti Sammāsambuddho, na itthī.

280. **Rājā assa cakkavattī**ti-ādīsupi yasmā itthiyā kosohitavatthaguyhatādīnaṁ[3] abhāvena lakkhaṇāni na paripūranti, itthiratanābhāvena sattaratanasamaṅgitā na sampajjati, sabbamanussehi ca adhiko attabhāvo na hoti. Tasmā "aṭṭhānametaṁ bhikkhave anavakāso yaṁ itthī rājā assa cakkavattī"ti vuttaṁ.

281. Yasmā ca sakkattādīni tīṇi ṭhānāni uttamāni, itthiliṅgañca hīnaṁ, tasmā cassā sakkattādīnipi paṭisiddhāni.

Nanu ca yathā itthiliṅgaṁ, evaṁ purisaliṅgampi brahmaloke natthi. Tasmā "yaṁ puriso brahmattaṁ kāreyya, ṭhānametaṁ vijjatī"tipi na vattabbaṁ siyāti. No na vattabbaṁ. Kasmā? Idha purisassa tattha nibbattanato. Brahmattanti hi mahābrahmattaṁ adhippetaṁ. Itthī ca idha jhānaṁ bhāvetvā kālaṁ katvā Brahmapārisajjānaṁ sahabyataṁ upapajjati, na mahābrahmānaṁ. Puriso pana tattha nuppajjatīti na vattabbo. Samānepi cettha ubhayaliṅgābhāve purisasaṇṭhānāva brahmāno, na itthisaṇṭhānā. Tasmā suvuttamevetaṁ.

284. **Kāyaduccaritassā**ti-ādīsu yathā nimbabījakosātakibījādīni madhuraṁ phalaṁ na nibbattenti, asātaṁ amadhurameva nibbattenti, evaṁ kāyaduccaritādīni madhuraṁ vipākaṁ na nibbattenti, amadhurameva nibbattenti. Yathā ca ucchubījasālibījādīni madhuraṁ sādurasameva phalaṁ nibbattenti, na asātaṁ kaṭukaṁ. Evaṁ kāyasucaritādīni madhurameva vipākaṁ nibbattenti, na amadhuraṁ. Vuttampi cetaṁ—

"Yādisaṁ vapate bījaṁ, tādisaṁ harate phalaṁ.
Kalyāṇakārī kalyāṇaṁ, pāpakārī ca pāpakan"ti[4].

---

1. Idaṁ (Syā, Ka)
2. Asamatthatāya (Sī)
3. Kosohitavatthuguyhatādīnaṁ (Sī, Syā)
4. Saṁ 1. 229 piṭṭhe.



ဣမာနိ ဟိ ပဏိဓာနသမ္ပတ္တိကာရဏာနိ။ ဣတိ[၁] ပဏိဓာနမ္ပိ သမ္ပာဒေတုံ အသမတ္ထာယ[၂] ဣတ္ထိယာ ကုတော ဗုဒ္ဓဘာဝေါတိ "အဋ္ဌာနမေတံ ဘိက္ခဝေ အနဝကာသော ယံ ဣတ္ထီ အရဟံ အဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ"တိ ဝုတ္တံ။ သဗ္ဗာကာရပရိပူရောဝ ပုညုဿယော သဗ္ဗာကာရပရိပူရမေဝ အတ္တဘာဝံ နိဗ္ဗတ္တေတီတိ ပုရိသောဝ အရဟံ ဟောတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ န ဣတ္ထီ။

၂၈၀။ **ရာဇာ အဿ စက္ကဝတ္တီ**တိအာဒီသုပိ ယသ္မာ ဣတ္ထိယာ ကောသောဟိတဝတ္ထဂုယှတာဒီနံ[၃] အဘာဝေန လက္ခဏာနိ န ပရိပူရန္တိ၊ ဣတ္ထိရတနာဘာဝေန သတ္တရတနသမင်္ဂိတာ န သမ္ပဇ္ဇတိ၊ သဗ္ဗမနုဿေဟိ စ အဓိကော အတ္တဘာဝေါ န ဟောတိ။ တသ္မာ "အဋ္ဌာနမေတံ ဘိက္ခဝေ အနဝကာသော ယံ ဣတ္ထီ ရာဇာ အဿ စက္ကဝတ္တီ"တိ ဝုတ္တံ။

၂၈၁။ ယသ္မာ စ သက္ကတ္တာဒီနိ တီဏိ ဌာနာနိ ဥတ္တမာနိ၊ ဣတ္ထိလိင်္ဂဉ္စ ဟီနံ၊ တသ္မာ စဿာ သက္ကတ္တာဒီနိပိ ပဋိသိဒ္ဓါနိ။

နနု စ ယထာ ဣတ္ထိလိင်္ဂံ၊ ဧဝံ ပုရိသလိင်္ဂမ္ပိ ဗြဟ္မလောကေ နတ္ထိ။ တသ္မာ "ယံ ပုရိသော ဗြဟ္မတ္တံ ကာရေယျ၊ ဌာနမေတံ ဝိဇ္ဇတီ"တိပိ န ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာတိ။ နော န ဝတ္တဗ္ဗံ။ ကသ္မာ? ဣဓ ပုရိသဿ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တနတော။ ဗြဟ္မတ္တန္တိ ဟိ မဟာဗြဟ္မတ္တံ အဓိပ္ပေတံ။ ဣတ္ထီ စ ဣဓ ဈာနံ ဘာဝေတွာ ကာလံ ကတွာ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ၊ န မဟာဗြဟ္မာနံ။ ပုရိသော ပန တတ္ထ နုပ္ပဇ္ဇတီတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။ သမာနေပိ စေတ္ထ ဥဘယလိင်္ဂါဘာဝေ ပုရိသသဏ္ဌာနာဝ ဗြဟ္မာနော၊ န ဣတ္ထိသဏ္ဌာနာ။ တသ္မာ သုဝုတ္တမေဝေတံ။

၂၈၄။ **ကာယဒုစ္စရိတဿာ**တိအာဒီသု ယထာ နိမ္ဗဗီဇကောသာတကိဗီဇာဒီနိ မဓုရံ ဖလံ န နိဗ္ဗတ္တေန္တိ၊ အသာတံ အမဓုရမေဝ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ၊ ဧဝံ ကာယဒုစ္စရိတာဒီနိ မဓုရံ ဝိပါကံ န နိဗ္ဗတ္တေန္တိ၊ အမဓုရမေဝ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ။ ယထာ စ ဥစ္ဆုဗီဇသာလိဗီဇာဒီနိ မဓုရံ သာဒုရသမေဝ ဖလံ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ၊ န အသာတံ ကဋုကံ။ ဧဝံ ကာယသုစရိတာဒီနိ မဓုရမေဝ ဝိပါကံ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ၊ န အမဓုရံ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

"ယာဒိသံ ဝပတေ ဗီဇံ၊ တာဒိသံ ဟရတေ ဖလံ။
ကလျာဏကာရီ ကလျာဏံ၊ ပါပကာရီ စ ပါပက"န္တိ[၄]။

---

၁-ဣဒံ (သျာ၊ က)
၂-အသမတ္ထတာယ (သီ)
၃-ကောသောဟိတဝတ္ထုဂုယှတာဒီနံ (သီ၊ သျာ)
၄-သံ ၁-၂၂၉-ပိဋ္ဌေ။

Tasmā “aṭṭhānametaṁ bhikkhave anavakāso yaṁ kāyaduccaritassā”ti-ādi vuttaṁ.

290-295. **Kāyaduccaritasamaṅgī**ti-ādīsu **samaṅgī**ti pañcavidhā samaṅgitā āyūhanasamaṅgitā cetanāsamaṅgitā kammasamaṅgitā vipākasamaṅgitā upaṭṭhānasamaṅgitāti. Tattha kusalākusalakammāyūhanakkhaṇe **āyūhanasamaṅgitā**ti vuccati. Tathā **cetanāsamaṅgitā.** (Yāva pana sattā arahattaṁ na pāpuṇanti, tāva sabbepi sattā pubbe upacitacetanāya samaṅgitāya cetanāsamaṅginoti vuccanti. Esā cetanāsamaṅgitā.)[1] Yāva arahattaṁ na pāpuṇanti, tāva sabbepi sattā pubbe upacitaṁ vipākārahaṁ kammaṁ sandhāya “kammasamaṅgino”ti vuccanti. Esā **kammasamaṅgitā. Vipākasamaṅgitā** vipākakkhaṇeyeva veditabbā. Yāva pana sattā arahattaṁ na pāpuṇanti, tāva tesaṁ tato tato cavitvā niraye tāva uppajjamānānaṁ aggijālālohakumbhi-ādīhi upaṭṭhānākārehi nirayo, gabbhaseyyakattaṁ āpajjamānānaṁ mātukucchi, devesu uppajjamānānaṁ kapparukkhavimānādīhi upaṭṭhānākārehi devalokoti evaṁ upapattinimittaṁ upaṭṭhāti. Iti nesaṁ iminā upapattinimitta-upaṭṭhānena aparimuttatā **upaṭṭhānasamaṅgitā** nāma. Sā calati, sesā niccalā. Niraye hi upaṭṭhitepi devaloko upaṭṭhāti, devaloke upaṭṭhitepi nirayo upaṭṭhāti, manussaloke upaṭṭhitepi tiracchānayoni upaṭṭhāti, tiracchānayoniyā ca upaṭṭhitāyapi manussaloko upaṭṭhātiyeva.

Tatridaṁ vatthu—Soṇagiripāde kira Acelavihāre[2] Soṇatthero nāma eko dhammakathiko. Tassa pitā Sunakhavājiko nāma ahosi, thero taṁ paṭibāhantopi saṁvare ṭhapetuṁ asakkonto “mā nassi varāko”ti[3] mahallakakāle akāmakaṁ naṁ pabbājesi. Tassa gilānaseyyāya nipannassa nirayo upaṭṭhāsi. Soṇagiripādato mahantā sunakhā āgantvā khāditukāmā viya samparivāresuṁ. So mahābhayabhīto “vārehi tāta Soṇa, vārehi tāta Soṇā”ti āha. Kiṁ mahātherāti. Na passasi tātāti taṁ pavattiṁ ācikkhi. Soṇatthero “kathañhi nāma mādisassa pitā niraye

1. ( ) etthantare pāṭho Sīhaḷapotthake ca, Ma-Ṭṭha 4. 87; Abhi-Ṭṭha 2. 419 piṭṭhesu ca na dissati.
2. Pañcalavihāre (Sī)
3. Pāpakoti (Ka)



တသ္မာ “အဋ္ဌာနမေတံ ဘိက္ခဝေ အနဝကာသော ယံ ကာယဒုစ္စရိတဿာ”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

၂၉၀-၂၉၅။ **ကာယဒုစ္စရိတသမင်္ဂီ**တိအာဒီသု **သမင်္ဂီ**တိ ပဉ္စဝိဓာ သမင်္ဂိတာ အာယူဟနသမင်္ဂိတာ စေတနာသမင်္ဂိတာ ကမ္မသမင်္ဂိတာ ဝိပါကသမင်္ဂိတာ ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂိတာတိ။ တတ္ထ ကုသလာကုသလကမ္မာယူဟနက္ခဏေ **အာယူဟနသမင်္ဂိတာ**တိ ဝုစ္စတိ။ တထာ **စေတနာသမင်္ဂိတာ။** (ယာဝ ပန သတ္တာ အရဟတ္တံ န ပါပုဏန္တိ၊ တာဝ သဗ္ဗေပိ သတ္တာ ပုဗ္ဗေ ဥပစိတစေတနာယ သမင်္ဂိတာယ စေတနာသမင်္ဂိနောတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဧသာ စေတနာသမင်္ဂိတာ။)[1] ယာဝ အရဟတ္တံ န ပါပုဏန္တိ၊ တာဝ သဗ္ဗေပိ သတ္တာ ပုဗ္ဗေ ဥပစိတံ ဝိပါကာရဟံ ကမ္မံ သန္ဓာယ “ကမ္မသမင်္ဂိနော”တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဧသာ **ကမ္မသမင်္ဂိတာ။ ဝိပါကသမင်္ဂိတာ** ဝိပါကက္ခဏေယေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယာဝ ပန သတ္တာ အရဟတ္တံ န ပါပုဏန္တိ၊ တာဝ တေသံ တတော တတော စဝိတွာ နိရယေ တာဝ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနံ အဂ္ဂိဇာလာလောဟကုမ္ဘိအာဒီဟိ ဥပဋ္ဌာနာကာရေဟိ နိရယော, ဂဗ္ဘသေယျကတ္တံ အာပဇ္ဇမာနာနံ မာတုကုစ္ဆိ, ဒေဝေသု ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနံ ကပ္ပရုက္ခဝိမာနာဒီဟိ ဥပဋ္ဌာနာကာရေဟိ ဒေဝလောကောတိ ဧဝံ ဥပပတ္တိနိမိတ္တံ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဣတိ နေသံ ဣမိနာ ဥပပတ္တိနိမိတ္တဥပဋ္ဌာနေန အပရိမုတ္တတာ **ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂိတာ** နာမ။ သာ စလတိ, သေသာ နိစ္စလာ။ နိရယေ ဟိ ဥပဋ္ဌိတေပိ ဒေဝလောကော ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဒေဝလောကေ ဥပဋ္ဌိတေပိ နိရယော ဥပဋ္ဌာတိ၊ မနုဿလောကေ ဥပဋ္ဌိတေပိ တိရစ္ဆာနယောနိ ဥပဋ္ဌာတိ၊ တိရစ္ဆာနယောနိယာ စ ဥပဋ္ဌိတာယပိ မနုဿလောကော ဥပဋ္ဌာတိယေဝ။

တတြိဒံ ဝတ္ထု—သောဏဂိရိပါဒေ ကိရ အစေလဝိဟာရေ[2] သောဏတ္ထေရော နာမ ဧကော ဓမ္မကထိကော။ တဿ ပိတာ သုနခဝါဇိကော နာမ အဟောသိ၊ ထေရော တံ ပဋိဗာဟန္တောပိ သံဝရေ ဌပေတုံ အသက္ကောန္တော “မာ နဿိ ဝရာကော”တိ[3] မဟလ္လကကာလေ အကာမကံ နံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ တဿ ဂိလာနသေယျာယ နိပန္နဿ နိရယော ဥပဋ္ဌာသိ။ သောဏဂိရိပါဒတော မဟန္တာ သုနခါ အာဂန္တွာ ခါဒိတုကာမာ ဝိယ သမ္ပရိဝါရေသုံ။ သော မဟာဘယဘီတော “ဝါရေဟိ တာတ သောဏ၊ ဝါရေဟိ တာတ သောဏာ”တိ အာဟ။ ကိံ မဟာထေရာတိ။ န ပဿသိ တာတာတိ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိ။ သောဏတ္ထေရော “ကထဉှိ နာမ မာဒိသဿ ပိတာ နိရယေ

၁-( )ဧတ္ထန္တရေ ပါဌော သီဟဠပေါတ္ထကေ စ၊ မ-ဋ္ဌ ၄-၈၇၊ အဘိ-ဋ္ဌ ၂-၄၁၉-ပိဋ္ဌေသု စ န ဒိဿတိ။
၂-ပဉ္စလဝိဟာရေ (သီ)
၃-ပါပကောတိ (က)

nibbattissati, patiṭṭhāssa bhavissāmī”ti[1] sāmaṇerehi nānāpupphāni āharāpetvā cetiyaṅgaṇabodhiyaṅgaṇesu talasantharaṇapūjaṁ[2] āsanapūjañca kāretvā pitaraṁ mañcakena cetiyaṅgaṇaṁ haritvā mañce nisīdāpetvā “ayaṁ mahāthera pūjā tumhākaṁ atthāya katā, ‘ayaṁ me Bhagavā duggatapaṇṇākāro’ti vatvā Bhagavantaṁ vanditvā cittaṁ pasādehī”ti āha. So mahāthero pūjaṁ disvā tathā karonto cittaṁ pasādesi. Tāvadevassa devaloko upaṭṭhāsi. Nandanavanacittalatāvanamissakavanaphārusakavanavimānāni ceva devanāṭakāni ca parivāretvā ṭhitāni viya ahesuṁ. So “apetha Soṇa, apetha Soṇā”ti theraṁ āha. Kimidaṁ mahātherāti. Etā te mātaro āgacchantīti. Thero “saggo upaṭṭhito mahātherassā”ti cintesi. Evaṁ upaṭṭhānasamaṅgitā calatīti veditabbā. Etāsu samaṅgitāsu idha āyūhanacetanākammasamaṅgitāvasena “kāyaduccaritasamaṅgī”ti-ādi vuttaṁ.

Tattha eke ācariyā “yasmiṁ khaṇe kammaṁ āyūhati, tasmiṁyeva khaṇe tassa saggo vārito”ti vadanti. Apare pana “āyūhitakammaṁ nāma[3] vipākavāraṁ labhantampi atthi alabhantampi. Tattha yadā kammaṁ vipākavāraṁ labhati, tasmiṁyeva kāle tassa saggo vārito”ti vadanti. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Aṭṭhānapāḷivaṇṇanā niṭṭhitā.

---

### 16. Ekadhammapāḷi 1. Paṭhamavaggavaṇṇanā

296. Ekadhammapāḷiyaṁ **ekadhammo**ti ekasabhāvo. **Ekantanibbidāyā**ti ekantena vaṭṭe nibbindanatthāya ukkaṇṭhanatthāya. **Virāgāyā**ti vaṭṭe virajjanatthāya, rāgādīnaṁ vā kilesānaṁ virajjanāya vigamāya. **Nirodhāyā**ti rāgādīnaṁ nirodhāya appavattikaraṇatthāya, vaṭṭasseva vā nirujjhanatthāya. **Upasamāyā**ti kilesavūpasamanatthāya, **abhiññāyā**ti aniccādivasena lakkhaṇattayaṁ āropetvā abhijānanatthāya. **Sambodhāyā**ti catunnaṁ saccānaṁ bujjhanatthāya, “bodhi vuccati catūsu maggesu

1. Patiṭṭhānamassa karissāmīti (Ka) 2. Santharapūjañca (Syā)
3. Āyūhanakammaṁ (Syā, Ka)



နိဗ္ဗတ္တိဿတိ၊ ပတိဋ္ဌာဿ ဘဝိဿာမီ''တိ[1] သာမဏေရေဟိ နာနာပုပ္ဖါနိ အာဟရာပေတွာ စေတိယင်္ဂဏဗောဓိယင်္ဂဏေသု တလသန္ထရဏပူဇံ[2] အာသနပူဇဉ္စ ကာရေတွာ ပိတရံ မဉ္စကေန စေတိယင်္ဂဏံ ဟရိတွာ မဉ္စေ နိသီဒါပေတွာ "အယံ မဟာထေရ ပူဇာ တုမှာကံ အတ္ထာယ ကတာ၊ 'အယံ မေ ဘဂဝါ ဒုဂ္ဂတပဏ္ဏာကာရော'တိ ဝတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ စိတ္တံ ပသာဒေဟီ"တိ အာဟ။ သော မဟာထေရော ပူဇံ ဒိသွာ တထာ ကရောန္တော စိတ္တံ ပသာဒေသိ။ တာဝဒေဝဿ ဒေဝလောကော ဥပဋ္ဌာသိ။ နန္ဒနဝနစိတ္တလတာဝနမိဿကဝနဖာရုသကဝနဝိမာနာနိ စေဝ ဒေဝနာဋကာနိ စ ပရိဝါရေတွာ ဌိတာနိ ဝိယ အဟေသုံ။ သော "အပေထ သောဏ, အပေထ သောဏာ"တိ ထေရံ အာဟ။ ကိမိဒံ မဟာထေရာတိ။ ဧတာ တေ မာတရော အာဂစ္ဆန္တီတိ။ ထေရော "သဂ္ဂေါ ဥပဋ္ဌိတော မဟာထေရဿာ"တိ စိန္တေသိ။ ဧဝံ ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂိတာ စလတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဧတာသု သမင်္ဂိတာသု ဣဓ အာယူဟနစေတနာကမ္မသမင်္ဂိတာဝသေန "ကာယဒုစ္စရိတသမင်္ဂီ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

တတ္ထ ဧကေ အာစရိယာ "ယသ္မိံ ခဏေ ကမ္မံ အာယူဟတိ၊ တသ္မိံယေဝ ခဏေ တဿ သဂ္ဂေါ ဝါရိတော"တိ ဝဒန္တိ။ အပရေ ပန "အာယူဟိတကမ္မံ နာမ[3] ဝိပါကဝါရံ လဘန္တမ္ပိ အတ္ထိ အလဘန္တမ္ပိ။ တတ္ထ ယဒါ ကမ္မံ ဝိပါကဝါရံ လဘတိ၊ တသ္မိံယေဝ ကာလေ တဿ သဂ္ဂေါ ဝါရိတော"တိ ဝဒန္တိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

အဋ္ဌာနပါဠိဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

---

### ၁၆-ဧကဓမ္မပါဠိ ၁-ပဌမဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၂၉၆။ ဧကဓမ္မပါဠိယံ **ဧကဓမ္မော**တိ ဧကသဘာဝေါ။ **ဧကန္တနိဗ္ဗိဒါယာ**တိ ဧကန္တေန ဝဋ္ဋေ နိဗ္ဗိန္ဒနတ္ထာယ ဥက္ကဏ္ဌနတ္ထာယ။ **ဝိရာဂါယာ**တိ ဝဋ္ဋေ ဝိရဇ္ဇနတ္ထာယ၊ ရာဂါဒီနံ ဝါ ကိလေသာနံ ဝိရဇ္ဇနာယ ဝိဂမာယ။ **နိရောဓာယာ**တိ ရာဂါဒီနံ နိရောဓာယ အပ္ပဝတ္တိကရဏတ္ထာယ၊ ဝဋ္ဋဿေဝ ဝါ နိရုဇ္ဈနတ္ထာယ။ **ဥပသမာယာ**တိ ကိလေသဝူပသမနတ္ထာယ၊ **အဘိညာယာ**တိ အနိစ္စာဒိဝသေန လက္ခဏတ္တယံ အာရောပေတွာ အဘိဇာနနတ္ထာယ။ **သမ္ဗောဓာယာ**တိ စတုန္နံ သစ္စာနံ ဗုဇ္ဈနတ္ထာယ၊ "ဗောဓိ ဝုစ္စတိ စတူသု မဂ္ဂေသု

၁-ပတိဋ္ဌာနမဿ ကရိဿာမီတိ (က) ၂-သန္ထရပူဇဉ္စ (သျာ) ၃-အာယူဟနကမ္မံ (သျာ၊က)

ñāṇan”ti[1] evaṁ vuttassa vā catumaggañāṇassa paṭivijjhanatthāya. **Nibbānāyā**ti appaccayanibbānassa sacchikaraṇatthāya.

Iti Bhagavā imehi sattahi padehi Buddhānussatikammaṭṭhānassa vaṇṇaṁ kathesi. Kasmā? Mahājanassa ussāhajananatthaṁ visakaṇṭakavāṇijo viya attano paṇiyassa[2]. Visakaṇṭakavāṇijo nāma guḷavāṇijo vuccati. So kira guḷaphāṇitakhaṇḍasakkarādīni[3] sakaṭenādāya paccantagāmaṁ gantvā “visakaṇṭakaṁ gaṇhatha, visakaṇṭakaṁ gaṇhathā”ti ugghosesi. Taṁ sutvā gāmikā “visaṁ nāma kakkhaḷaṁ ghoraṁ. Yo naṁ khādati, so marati. Kaṇṭakampi vijjhitvā māreti, ubhopete kakkhaḷā. Ko ettha ānisaṁso”ti gehadvārāni thakesuṁ, dārake ca palāpesuṁ. Taṁ disvā vāṇijo “avohārakusalā ime gāmikā, handa ne upāyena gāhāpemī”ti “atimadhuraṁ gaṇhatha, atisāduṁ gaṇhatha, guḷaṁ phāṇitaṁ sakkaraṁ samagghaṁ labbhati, kūṭamāsakūṭakahāpaṇādīhi vāpi labbhatī”ti ugghosesi. Taṁ sutvā gāmikā tuṭṭhapahaṭṭhā vaggavaggā gantvā bahumpi mūlaṁ datvā aggahesuṁ.

Tattha visakaṇṭakavāṇijassa “visakaṇṭakaṁ gaṇhathā”ti ugghosanaṁ viya Bhagavato Buddhānussatikammaṭṭhānakathanaṁ, visakaṇṭake vaṇṇaṁ kathetvā tassa gahaṇatthāya mahājanassa ussāhakaraṇaṁ viya imehi sattahi padehi Buddhānussatikammaṭṭhānassa vaṇṇabhaṇanena tattha mahājanassa ussāhakaraṇaṁ.

**Katamo ekadhammo**ti kathetukamyatāpucchā. **Buddhānussatī**ti Buddhaṁ ārabbha uppannā anussati, Buddhaguṇārammaṇāya satiyā etaṁ adhivacanaṁ. Taṁ panetaṁ Buddhānussatikammaṭṭhānaṁ duvidhaṁ hoti cittasampahaṁsanatthañceva vipassanatthañca. Kathaṁ? Yadā hi asubhārammaṇesu aññataraṁ[4] bhāventassa bhikkhuno cittuppādo upahaññati ukkaṇṭhati nirassādo hoti vīthiṁ nappaṭipajjati, kūṭagoṇo viya ito cito ca vidhāvati. Tasmiṁ khaṇe esa mūlakammaṭṭhānaṁ pahāya “itipi so Bhagavā”ti-ādinā nayena Tathāgatassa lokiyalokuttaraguṇe anussarati. Tassevaṁ Buddhaṁ anussarantassa cittuppādo pasīdati, vinīvaraṇo

1. Khu 7. 362; Khu 8. 231 piṭṭhesu.
2. Paṇḍitatāya (Syā, Ka)
3. Guḷavāṇijo khaṇḍasakkarādīni (Ka)
4. Asubhārammaṇe asubhasaññaṁ (Syā), asubhārammaṇe subhasaññaṁ (Ka)



ဉာဏန္”တိ[၁] ဧဝံ ဝုတ္တဿ ဝါ စတုမဂ္ဂဉာဏဿ ပဋိဝိဇ္ဈနတ္ထာယ။ **နိဗ္ဗာနာယာ**တိ အပ္ပစ္စယနိဗ္ဗာနဿ သစ္ဆိကရဏတ္ထာယ။

ဣတိ ဘဂဝါ ဣမေဟိ သတ္တဟိ ပဒေဟိ ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနဿ ဝဏ္ဏံ ကထေသိ။ ကသ္မာ? မဟာဇနဿ ဥဿာဟဇနနတ္ထံ ဝိသကဏ္ဋကဝါဏိဇော ဝိယ အတ္တနော ပဏိယဿ[၂]။ ဝိသကဏ္ဋကဝါဏိဇော နာမ ဂုဠဝါဏိဇော ဝုစ္စတိ။ သော ကိရ ဂုဠဖာဏိတခဏ္ဍသက္ကရာဒီနိ[၃] သကဋေနာဒါယ ပစ္စန္တဂါမံ ဂန္တွာ “ဝိသကဏ္ဋကံ ဂဏှထ၊ ဝိသကဏ္ဋကံ ဂဏှထာ”တိ ဥဂ္ဃောသေသိ။ တံ သုတွာ ဂါမိကာ “ဝိသံ နာမ ကက္ခဠံ ဃောရံ။ ယော နံ ခါဒတိ၊ သော မရတိ။ ကဏ္ဋကမ္ပိ ဝိဇ္ဈိတွာ မာရေတိ၊ ဥဘောပေတေ ကက္ခဠာ။ ကော ဧတ္ထ အာနိသံသော”တိ ဂေဟဒွါရာနိ ထကေသုံ၊ ဒါရကေ စ ပလာပေသုံ။ တံ ဒိသွာ ဝါဏိဇော “အဝေါဟာရကုသလာ ဣမေ ဂါမိကာ၊ ဟန္ဒ နေ ဥပါယေန ဂါဟာပေမီ”တိ “အတိမဓုရံ ဂဏှထ, အတိသာဒုံ ဂဏှထ၊ ဂုဠံ ဖာဏိတံ သက္ကရံ သမဂ္ဃံ လဗ္ဘတိ၊ ကူဋမာသကူဋကဟာပဏာဒီဟိ ဝါပိ လဗ္ဘတီ”တိ ဥဂ္ဃောသေသိ။ တံ သုတွာ ဂါမိကာ တုဋ္ဌပဟဋ္ဌာ ဝဂ္ဂဝဂ္ဂါ ဂန္တွာ ဗဟုမ္ပိ မူလံ ဒတွာ အဂ္ဂဟေသုံ။

တတ္ထ ဝိသကဏ္ဋကဝါဏိဇဿ “ဝိသကဏ္ဋကံ ဂဏှထာ”တိ ဥဂ္ဃောသနံ ဝိယ ဘဂဝတော ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနကထနံ၊ ဝိသကဏ္ဋကေ ဝဏ္ဏံ ကထေတွာ တဿ ဂဟဏတ္ထာယ မဟာဇနဿ ဥဿာဟကရဏံ ဝိယ ဣမေဟိ သတ္တဟိ ပဒေဟိ ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနဿ ဝဏ္ဏဘဏနေန တတ္ထ မဟာဇနဿ ဥဿာဟကရဏံ။

**ကတမော ဧကဓမ္မော**တိ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ။ **ဗုဒ္ဓါနုဿတီ**တိ ဗုဒ္ဓံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ တံ ပနေတံ ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ ဒုဝိဓံ ဟောတိ စိတ္တသမ္ပဟံသနတ္ထဉ္စေဝ ဝိပဿနတ္ထဉ္စ။ ကထံ? ယဒါ ဟိ အသုဘာရမ္မဏေသု အညတရံ[၄] ဘာဝေန္တဿ ဘိက္ခုနော စိတ္တုပ္ပါဒေါ ဥပဟညတိ ဥက္ကဏ္ဌတိ နိရဿာဒေါ ဟောတိ ဝီထိံ နပ္ပဋိပဇ္ဇတိ၊ ကူဋဂေါဏော ဝိယ ဣတော စိတော စ ဝိဓာဝတိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဧသ မူလကမ္မဋ္ဌာနံ ပဟာယ “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ”တိ- အာဒိနာ နယေန တထာဂတဿ လောကိယလောကုတ္တရဂုဏေ အနုဿရတိ။ တဿေဝံ ဗုဒ္ဓံ အနုဿရန္တဿ စိတ္တုပ္ပါဒေါ ပသီဒတိ၊ ဝိနီဝရဏော

၁-ခု ၇-၃၆၂၊ ခု ၈-၂၃၁-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ပဏ္ဍိတတာယ (သျာ၊က) ၃-ဂုဠဝါဏိဇော ခဏ္ဍသက္ကရာဒီနိ (က)
၄-အသုဘာရမ္မဏေ အသုဘသညံ (သျာ)၊ အသုဘာရမ္မဏေ သုဘသညံ (က)

hoti. So taṁ cittaṁ evaṁ dametvā puna mūlakammaṭṭhānaṁyeva manasi karoti. Kathaṁ? Yathā nāma balavā puriso kūṭāgārakaṇṇikatthāya mahārukkhaṁ chindanto sākhāpalāsacchedanamatteneva[1] pharasudhārāya vipannāya mahārukkhaṁ chindituṁ asakkontopi dhuranikkhepaṁ akatvāva kammārasālaṁ gantvā tikhiṇaṁ pharasuṁ kārāpetvā puna taṁ chindeyya. Evaṁsampadamidaṁ daṭṭhabbaṁ. So evaṁ Buddhānussativasena cittaṁ paridametvā puna mūlakammaṭṭhānaṁ manasikaronto asubhārammaṇaṁ paṭhamajjhānaṁ nibbattetvā jhānaṅgāni sammasitvā ariyabhūmiṁ okkamati. Evaṁ tāva cittasampahaṁsanatthaṁ hoti.

Yadā panesa Buddhānussatiṁ anussaritvā "ko ayaṁ itipi so Bhagavāti-ādinā nayena anussari, itthī nu kho puriso nu kho devamanussamārabrahmānaṁ aññataro nu kho"ti pariggaṇhanto "na añño koci satisampayuttaṁ pana cittameva anussarī"ti disvā "taṁ kho panetaṁ cittaṁ khandhato viññāṇakkhandho hoti, tena sampayuttā vedanā vedanākkhandho, tena sampayuttā saññā saññākkhandho, sahajātā phassādayo saṅkhārakkhandhoti ime cattāro arūpakkhandhā hontī"ti arūpañca vavatthapetvā tassa nissayaṁ pariyesanto hadayavatthuṁ disvā tassa nissayāni cattāri mahābhūtāni, tāni upādāya pavattāni sesa-upādārūpāni ca pariggahetvā "sabbampetaṁ rūpaṁ rūpakkhandho"ti vavatthapetvā "idañca rūpaṁ purimañca arūpan"ti saṅkhepato rūpārūpaṁ, pabhedato pañcakkhandhe puna "saṅkhepato pañcapete khandhā dukkhasaccan"ti dukkhasaccaṁ vavatthapetvā "tassa pabhāvikā taṇhā samudayasaccaṁ, tassa nirodho nirodhasaccaṁ, nirodhapajānanā paṭipadā maggasaccan"ti evaṁ pubbabhāge cattāri ca saccāni vavatthapetvā paṭipāṭiyā ariyabhūmiṁ okkamati. Tadāssa idaṁ kammaṭṭhānaṁ vipassanatthaṁ nāma hoti. **Ayaṁ kho**ti-ādi appanāvāro vuttanayeneva veditabbo.

297. **Dhammānussati**-ādīsupi eseva nayo. Ayaṁ panettha vacanattho—dhammaṁ ārabbha uppannā anussati[2] **dhammānussati,** svākkhātatā-didhammaguṇārammaṇāya satiyā etaṁ adhivacanaṁ. Saṁghaṁ ārabbha uppannā anussati **saṁghānussati,** suppaṭipannatādisaṁghaguṇārammaṇāya satiyā

1. ...matteyeva (Sī) 2. Sati (Ka)



ဟောတိ။ သော တံ စိတ္တံ ဧဝံ ဒမေတွာ ပုန မူလကမ္မဋ္ဌာနံယေဝ မနသိ ကရောတိ။ ကထံ? ယထာ နာမ ဗလဝါ ပုရိသော ကူဋာဂါရကဏ္ဏိကတ္ထာယ မဟာရုက္ခံ ဆိန္ဒန္တော သာခါပလာသစ္ဆေဒနမတ္တေနေဝ[၁] ဖရသုဓာရာယ ဝိပန္နာယ မဟာရုက္ခံ ဆိန္ဒိတုံ အသက္ကောန္တောပိ ဓုရနိက္ခေပံ အကတွာဝ ကမ္မာရသာလံ ဂန္တွာ တိခိဏံ ဖရသုံ ကာရာပေတွာ ပုန တံ ဆိန္ဒေယျ။ ဧဝံသမ္ပဒမိဒံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သော ဧဝံ ဗုဒ္ဓါနုဿတိဝသေန စိတ္တံ ပရိဒမေတွာ ပုန မူလကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောန္တော အသုဘာရမ္မဏံ ပဌမဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဈာနင်္ဂါနိ သမ္မသိတွာ အရိယဘူမိံ ဩက္ကမတိ။ ဧဝံ တာဝ စိတ္တသမ္ပဟံသနတ္ထံ ဟောတိ။

ယဒါ ပနေသ ဗုဒ္ဓါနုဿတိံ အနုဿရိတွာ "ကော အယံ ဣတိပိ သော ဘဂဝါတိအာဒိနာ နယေန အနုဿရိ၊ ဣတ္ထီ နု ခေါ ပုရိသော နု ခေါ ဒေဝမနုဿမာရဗြဟ္မာနံ အညတရော နု ခေါ"တိ ပရိဂ္ဂဏှန္တော "န အညော ကောစိ၊ သတိသမ္ပယုတ္တံ ပန စိတ္တမေဝ အနုဿရီ"တိ ဒိသွာ "တံ ခေါ ပနေတံ စိတ္တံ ခန္ဓတော ဝိညာဏက္ခန္ဓော ဟောတိ၊ တေန သမ္ပယုတ္တာ ဝေဒနာ ဝေဒနာက္ခန္ဓော၊ တေန သမ္ပယုတ္တာ သညာ သညာက္ခန္ဓော၊ သဟဇာတာ ဖဿာဒယော သင်္ခါရက္ခန္ဓောတိ ဣမေ စတ္တာရော အရူပက္ခန္ဓာ ဟောန္တီ"တိ အရူပဉ္စ ဝဝတ္ထပေတွာ တဿ နိဿယံ ပရိယေသန္တော ဟဒယဝတ္ထုံ ဒိသွာ တဿ နိဿယာနိ စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ, တာနိ ဥပါဒါယ ပဝတ္တာနိ သေသ-ဥပါဒါရူပါနိ စ ပရိဂ္ဂဟေတွာ "သဗ္ဗမ္ပေတံ ရူပံ ရူပက္ခန္ဓော"တိ ဝဝတ္ထပေတွာ "ဣဒဉ္စ ရူပံ ပုရိမဉ္စ အရူပ"န္တိ သင်္ခေပတော ရူပါရူပံ, ပဘေဒတော ပဉ္စက္ခန္ဓေ ပုန "သင်္ခေပတော ပဉ္စပေတေ ခန္ဓာ ဒုက္ခသစ္စ"န္တိ ဒုက္ခသစ္စံ ဝဝတ္ထပေတွာ "တဿ ပဘာဝိကာ တဏှာ သမုဒယသစ္စံ၊ တဿ နိရောဓော နိရောဓသစ္စံ၊ နိရောဓပဇာနနာ ပဋိပဒါ မဂ္ဂသစ္စ"န္တိ ဧဝံ ပုဗ္ဗဘာဂေ စတ္တာရိ စ သစ္စာနိ ဝဝတ္ထပေတွာ ပဋိပါဋိယာ အရိယဘူမိံ ဩက္ကမတိ။ တဒါဿ ဣဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိပဿနတ္ထံ နာမ ဟောတိ။ **အယံ ခေါ**တိအာဒိ အပ္ပနာဝါရော ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၂၉၇။ **ဓမ္မာနုဿတိ**အာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ အယံ ပနေတ္ထ ဝစနတ္ထော—ဓမ္မံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ[၂] **ဓမ္မာနုဿတိ၊** သွာက္ခာတတာဒိ-ဓမ္မဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ သံဃံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ **သံဃာနုဿတိ၊** သုပ္ပဋိပန္နတာဒိသံဃဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာ

၁-............မတ္တေယေဝ (သီ) ၂-သတိ (က)

etaṁ adhivacanaṁ. Sīlaṁ ārabbha uppannā anussati **sīlānussati,** akhaṇḍatādisīlaguṇārammaṇāya satiyā etaṁ adhivacanaṁ. Cāgaṁ ārabbha uppannā anussati **cāgānussati,** muttacāgatādicāgaguṇārammaṇāya satiyā etaṁ adhivacanaṁ. Devatā ārabbha uppannā anussati **devatānussati,** devatā sakkhiṭṭhāne ṭhapetvā attano saddhādiguṇārammaṇāya satiyā etaṁ adhivacanaṁ. Ānāpāne ārabbha uppannā sati **ānāpānassati,** assāsapassāsanimittārammaṇāya satiyā etaṁ adhivacanaṁ. Maraṇaṁ ārabbha upannā sati **maraṇassati,** jīvitindriyupacchedārammaṇāya satiyā etaṁ adhivacanaṁ. Kesādibhedaṁ rūpakāyaṁ gatā, kāye vā gatāti kāyagatā, kāyagatā ca sā sati cāti kāyagatasatīti vattabbe rassaṁ akatvā **kāyagatāsatī**ti vuttā. Kesādikāyakoṭṭhāsanimittārammaṇāya satiyā etaṁ adhivacanaṁ. Upasamaṁ ārabbha uppannā anussati **upasamānussati,** sabbadukkhūpasamārammaṇāya satiyā etaṁ adhivacanaṁ. Duvidho vā upasamo accantūpasamo ca khayūpasamo ca. Tattha **accantūpasamo** nāma nibbānaṁ, **khayūpasamo** nāma maggo. Evametaṁ duvidhampi upasamaṁ anussarantassa uppannā sati upasamānussatīti ayamettha attho. Iti imesu dasasu kammaṭṭhānesu ānāpānassati maraṇassati kāyagatāsatīti imāni tīṇi vipassanatthāneva honti, sesāni satta cittasampahaṁsanatthānipi hontīti.

Paṭhamavaggavaṇṇanā

---

### 16. Ekadhammapāḷi 2. Dutiyavaggavaṇṇanā

298. Dutiye **micchādiṭṭhī**ti dvāsaṭṭhividhāyapi micchādiṭṭhiyā etaṁ adhivacanaṁ. **Micchādiṭṭhikassā**ti tāya diṭṭhiyā samannāgatassa.

299. **Sammādiṭṭhī**ti pañcavidhāyapi sammādiṭṭhiyā etaṁ adhivacanaṁ. **Sammādiṭṭhikassā**ti tāya diṭṭhiyā samannāgatassa.

302. **Ayoniso manasikāro**ti anupāyamanasikāro.



ဧတံ အဓိဝစနံ။ သီလံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ **သီလာနုဿတိ၊** အခဏ္ဍတာဒိသီလဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ စာဂံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ **စာဂါနုဿတိ၊** မုတ္တစာဂတာဒိစာဂဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ဒေဝတာ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ **ဒေဝတာနုဿတိ၊** ဒေဝတာ သက္ခိဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ အတ္တနော သဒ္ဓါဒိဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ အာနာပါနေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ သတိ **အာနာပါနဿတိ၊** အဿာသပဿာသနိမိတ္တာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ မရဏံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ သတိ **မရဏဿတိ၊** ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒါရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ကေသာဒိဘေဒံ ရူပကာယံ ဂတာ, ကာယေ ဝါ ဂတာတိ ကာယဂတာ၊ ကာယဂတာ စ သာ သတိ စာတိ ကာယဂတသတီတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ရဿံ အကတွာ **ကာယဂတာသတီ**တိ ဝုတ္တာ။ ကေသာဒိကာယကောဋ္ဌာသနိမိတ္တာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ဥပသမံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ **ဥပသမာနုဿတိ၊** သဗ္ဗဒုက္ခူပသမာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ဒုဝိဓော ဝါ ဥပသမော အစ္စန္တူပသမော စ ခယူပသမော စ။ တတ္ထ **အစ္စန္တူပသမော** နာမ နိဗ္ဗာနံ၊ **ခယူပသမော** နာမ မဂ္ဂေါ။ ဧဝမေတံ ဒုဝိဓမ္ပိ ဥပသမံ အနုဿရန္တဿ ဥပ္ပန္နာ သတိ ဥပသမာနုဿတီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ ဣတိ ဣမေသု ဒသသု ကမ္မဋ္ဌာနေသု အာနာပါနဿတိ မရဏဿတိ ကာယဂတာသတီတိ ဣမာနိ တီဏိ ဝိပဿနဋ္ဌာနေဝ ဟောန္တိ၊ သေသာနိ သတ္တ စိတ္တသမ္ပဟံသနဋ္ဌာနိပိ ဟောန္တီတိ။

ပဌမဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

### ၁၆-ဧကဓမ္မပါဠိ ၂-ဒုတိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၂၉၈။ ဒုတိယေ **မိစ္ဆာဒိဋ္ဌီ**တိ ဒွါသဋ္ဌိဝိဓာယပိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ **မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဿာ**တိ တာယ ဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတဿ။

၂၉၉။ **သမ္မာဒိဋ္ဌီ**တိ ပဉ္စဝိဓာယပိ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ **သမ္မာဒိဋ္ဌိကဿာ**တိ တာယ ဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတဿ။

၃၀၂။ **အယောနိသော မနသိကာရော**တိ အနုပါယမနသိကာရော။

303. **Yoniso manasikāro**ti upāyamanasikāro. Tattha ayoniso manasikaroto pubbe anuppannā micchādiṭṭhi uppajjati, uppannā pana yāva niyāmokkamanā pavaḍḍhati. Niyāme okkante vaḍḍhitā nāma hoti. Yoniso manasikaroto pubbe anuppannā sammādiṭṭhi uppajjati, uppannā pana yāva arahattamaggā pavaḍḍhati. arahattaphale patte vaḍḍhitā nāma hoti.

304. **Micchādiṭṭhiyā bhikkhave samannāgatā sattā**ti ettha ekaccā micchādiṭṭhi saggāvaraṇā ceva hoti maggāvaraṇā ca, ekaccā maggāvaraṇāva, na saggāvaraṇā, ekaccā neva saggāvaraṇā na maggāvaraṇā. Tattha ahetukadiṭṭhi akiriyadiṭṭhi natthikadiṭṭhīti ayaṁ tividhā saggāvaraṇā ceva hoti maggāvaraṇā ca. Dasavatthukā antaggāhikā micchādiṭṭhi maggāvaraṇāva hoti na saggāvaraṇā. Vīsativatthukā sakkāyadiṭṭhi neva saggāvaraṇā na maggāvaraṇā. Idaṁ pana vidhānaṁ paṭikkhipitvā imasmiṁ sutte "micchādiṭṭhiyā bhikkhave samannāgatā"ti vacanato antamaso vīsativatthukaṁ sakkāyadiṭṭhiṁ upādāya diṭṭhi nāma saggaṁ upanetuṁ samatthā nāma natthi, ekantaṁ nirayasmiṁyeva nimujjāpetīti vuttaṁ. Yathā hi muggamāsappamāṇāpi pāsāṇasakkharā udake pakkhittā uppilavamānā[1] nāma natthi, ekantaṁ heṭṭhāva pavisati, evamevaṁ antamaso sakkāyadiṭṭhipi saggaṁ upanetuṁ samatthā nāma natthi, ekantaṁ apāyesuyeva nimujjāpetīti.

305. **Sammādiṭṭhiyā samannāgatā**ti ettha kammassakatasammādiṭṭhi jhānasammādiṭṭhi vipassanāsammādiṭṭhi maggasammādiṭṭhi phalasammādiṭṭhīti pañcavidhā sammādiṭṭhi. Tattha kammassakatasamādiṭṭhi sampattibhavaṁ ākaḍḍhati, jhānasammādiṭṭhi rūpārūpabhave paṭisandhiṁ deti, maggasammādiṭṭhi vaṭṭaṁ viddhaṁseti, phalasammādiṭṭhi bhavaṁ paṭibāhati, vipassanāsammādiṭṭhi kiṁ karotīti? Sāpi paṭisandhiṁ nākaḍḍhati. Tipiṭakacūḷābhayatthero panāha "sace vipassanāsammādiṭṭhi bhāvitā diṭṭheva dhamme arahattaṁ pāpetuṁ sakkoti, iccetaṁ kusalaṁ. Sace na sakkoti, satta bhave deti āvuso"ti. Evamayaṁ lokiyalokuttarā sammādiṭṭhi kathitā. Imasmiṁ panatthe lokikā bhavanipphādikāva veditabbā.

---

1. Patitā upari palavamānā (Ka)



၃၀၃။ **ယောနိသော မနသိကာရော**တိ ဥပါယမနသိကာရော။ တတ္ထ အယောနိသော မနသိကရောတော ပုဗ္ဗေ အနုပ္ပန္နာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥပ္ပန္နာ ပန ယာဝ နိယာမောက္ကမနာ ပဝဍ္ဎတိ။ နိယာမေ ဩက္ကန္တေ ဝဍ္ဎိတာ နာမ ဟောတိ။ ယောနိသော မနသိကရောတော ပုဗ္ဗေ အနုပ္ပန္နာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥပ္ပန္နာ ပန ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ပဝဍ္ဎတိ။ အရဟတ္တဖလေ ပတ္တေ ဝဍ္ဎိတာ နာမ ဟောတိ။

၃၀၄။ **မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ဘိက္ခဝေ သမန္နာဂတာ သတ္တာ**တိ ဧတ္ထ ဧကစ္စာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ သဂ္ဂါဝရဏာ စေဝ ဟောတိ မဂ္ဂါဝရဏာ စ၊ ဧကစ္စာ မဂ္ဂါဝရဏာဝ, န သဂ္ဂါဝရဏာ၊ ဧကစ္စာ နေဝ သဂ္ဂါဝရဏာ န မဂ္ဂါဝရဏာ။ တတ္ထ အဟေတုကဒိဋ္ဌိ အကိရိယဒိဋ္ဌိ နတ္ထိကဒိဋ္ဌီတိ အယံ တိဝိဓာ သဂ္ဂါဝရဏာ စေဝ ဟောတိ မဂ္ဂါဝရဏာ စ။ ဒသဝတ္ထုကာ အန္တဂ္ဂါဟိကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂါဝရဏာဝ ဟောတိ န သဂ္ဂါဝရဏာ။ ဝီသတိဝတ္ထုကာ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ နေဝ သဂ္ဂါဝရဏာ န မဂ္ဂါဝရဏာ။! ဣဒံ ပန ဝိဓာနံ ပဋိက္ခိပိတွာ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ "မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ဘိက္ခဝေ သမန္နာဂတာ"တိ ဝစနတော အန္တမသော ဝီသတိဝတ္ထုကံ သက္ကာယဒိဋ္ဌိံ ဥပါဒါယ ဒိဋ္ဌိ နာမ သဂ္ဂံ ဥပနေတုံ သမတ္ထာ နာမ နတ္ထိ၊ ဧကန္တံ နိရယသ္မိံယေဝ နိမုဇ္ဇာပေတီတိ ဝုတ္တံ။ ယထာ ဟိ မုဂ္ဂမာသပ္ပမာဏာပိ ပါသာဏသက္ခရာ ဥဒကေ ပက္ခိတ္တာ ဥပ္ပိလဝမာနာ[၁] နာမ နတ္ထိ၊ ဧကန္တံ ဟေဋ္ဌာဝ ပဝိသတိ၊ ဧဝမေဝံ အန္တမသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိပိ သဂ္ဂံ ဥပနေတုံ သမတ္ထာ နာမ နတ္ထိ၊ ဧကန္တံ အပါယေသုယေဝ နိမုဇ္ဇာပေတီတိ။

၃၀၅။ **သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတာ**တိ ဧတ္ထ ကမ္မဿကတသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဈာနသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဖလသမ္မာဒိဋ္ဌီတိ ပဉ္စဝိဓာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ တတ္ထ ကမ္မဿကတသမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္ပတ္တိဘဝံ အာကဍ္ဎတိ၊ ဈာနသမ္မာဒိဋ္ဌိ ရူပါရူပဘဝေ ပဋိသန္ဓိံ ဒေတိ၊ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဝဋ္ဋံ ဝိဒ္ဓံသေတိ၊ ဖလသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဘဝံ ပဋိဗာဟတိ၊ ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ကိံ ကရောတီတိ? သာပိ ပဋိသန္ဓိံ နာကဍ္ဎတိ။ တိပိဋကစူဠာဘယတ္ထေရော ပနာဟ "သစေ ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဘာဝိတာ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ အရဟတ္တံ ပါပေတုံ သက္ကောတိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ သစေ န သက္ကောတိ၊ သတ္တ ဘဝေ ဒေတိ အာဝုသော"တိ။ ဧဝမယံ လောကိယလောကုတ္တရာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ကထိတာ။ ဣမသ္မိံ ပနတ္ထေ လောကိကာ ဘဝနိပ္ဖာဒိကာဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

---

၁-ပတိတာ ဥပရိ ပလဝမာနာ (က)

306. **Yañceva kāyakammaṁ yathādiṭṭhi samattaṁ samādinnan**ti ettha **yathādiṭṭhī**ti yā yā diṭṭhi, tassā tassā anurūpaṁ[1]. **Samattan**ti paripuṇṇaṁ. **Samādinnan**ti gahitaṁ. Tadetaṁ yathādiṭṭhiyaṁ ṭhitakāyakammaṁ, diṭṭhisahajātaṁ kāyakammaṁ, diṭṭhānulomikaṁ kāyakammanti tividhaṁ hoti. Tattha "pāṇaṁ hanato adinnaṁ ādiyato micchācāraṁ carato natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo"ti yaṁ evaṁladdhikassa sato pāṇātipāta-adinnādānamicchācārasaṅkhātaṁ kāyakammaṁ, idaṁ **yathādiṭṭhiyaṁ ṭhitakāyakammaṁ** nāma. "Pāṇaṁ hanato adinnaṁ ādiyato micchācāraṁ carato natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo"ti imāya pana laddhiyā iminā dassanena sahajātaṁ kāyakammaṁ **diṭṭhisahajātaṁ kāyakammaṁ** nāma. Tadeva pana samattaṁ samādinnaṁ gahitaṁ parāmaṭṭhaṁ **diṭṭhānulomikaṁ kāyakammaṁ** nāma. Vacīkammādīsupi eseva nayo. Yathā panettha "pāṇaṁ hanato adinnaṁ ādiyato micchācāraṁ carato natthi tatonidānaṁ pāpan"ti yojanā katā, evaṁ vacīkammamanokammesu "musā bhaṇato, pisuṇaṁ kathentassa, pharusaṁ kathentassa, samphaṁ palapantassa, abhijjhāluno, byāpannacittassa, micchādiṭṭhikassa ca sato natthi tatonidānaṁ pāpan"ti yojanā kātabbā.

**Yā ca cetanā**ti-ādīsu diṭṭhisahajātāva cetanā **cetanā** nāma, diṭṭhisahajātāva patthanā **patthanā** nāma, cetanāpatthanānaṁ vasena cittaṭṭhapanā[2] **paṇidhi** nāma, tehi pana cetanādīhi[3] sampayuttā phassādayo **saṅkhārā** nāma. **Diṭṭhi hissa bhikkhave pāpikā**ti yasmā tassa puggalassa diṭṭhi pāpikā lāmikā. **Nikkhittan**ti ropitaṁ. **Upādiyatī**ti gaṇhāti. **Kaṭukattāyā**ti idaṁ purimasseva vevacanaṁ.

"Vaṇṇagandharasūpeto, amboyaṁ ahuvā pure.
Tameva pūjaṁ labhamāno, kenambo kaṭukapphalo.

Pucimandaparivāro, ambo te dadhivāhana.
Mūlaṁ mūlena saṁsaṭṭhaṁ, sākhā sākhā nisevare[4].
Asātasannivāsena, tenambo kaṭukapphalo"ti[5]—

1. Yā ayaṁ diṭṭhi, tassā anurūpaṁ (Sī)
2. Cittapatthanā (Ka)
3. Cetanādiṭṭhīhi (Ka)
4. Nivesare (Ṭīkā)
5. Khu 5. 48 piṭṭhe Jātake.



၃၀၆။ **ယဉ္စေဝ ကာယကမ္မံ ယထာဒိဋ္ဌိ သမတ္တံ သမာဒိန္နန္တိ** ဧတ္ထ **ယထာဒိဋ္ဌီ**တိ ယာ ယာ ဒိဋ္ဌိ၊ တဿာ တဿာ အနုရူပံ[၁]။ **သမတ္တန္တိ** ပရိပုဏ္ဏံ။ **သမာဒိန္နန္တိ** ဂဟိတံ။ တဒေတံ ယထာဒိဋ္ဌိယံ ဌိတကာယကမ္မံ, ဒိဋ္ဌိသဟဇာတံ ကာယကမ္မံ, ဒိဋ္ဌာနုလောမိကံ ကာယကမ္မန္တိ တိဝိဓံ ဟောတိ။ တတ္ထ “ပါဏံ ဟနတော အဒိန္နံ အာဒိယတော မိစ္ဆာစာရံ စရတော နတ္ထိ တတောနိဒါနံ ပါပံ၊ နတ္ထိ ပါပဿ အာဂမော”တိ ယံ ဧဝံလဒ္ဓိကဿ သတော ပါဏာတိပါတအဒိန္နာဒါနမိစ္ဆာစာရသင်္ခါတံ ကာယကမ္မံ၊ ဣဒံ **ယထာဒိဋ္ဌိယံ ဌိတကာယကမ္မံ** နာမ။ “ပါဏံ ဟနတော အဒိန္နံ အာဒိယတော မိစ္ဆာစာရံ စရတော နတ္ထိ တတောနိဒါနံ ပါပံ၊ နတ္ထိ ပါပဿ အာဂမော”တိ ဣမာယ ပန လဒ္ဓိယာ ဣမိနာ ဒဿနေန သဟဇာတံ ကာယကမ္မံ **ဒိဋ္ဌိသဟဇာတံ ကာယကမ္မံ** နာမ။ တဒေဝ ပန သမတ္တံ သမာဒိန္နံ ဂဟိတံ ပရာမဋ္ဌံ **ဒိဋ္ဌာနုလောမိကံ ကာယကမ္မံ** နာမ။ ဝစီကမ္မာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ယထာ ပနေတ္ထ “ပါဏံ ဟနတော အဒိန္နံ အာဒိယတော မိစ္ဆာစာရံ စရတော နတ္ထိ တတောနိဒါနံ ပါပ”န္တိ ယောဇနာ ကတာ၊ ဧဝံ ဝစီကမ္မမနောကမ္မေသု “မုသာ ဘဏတော၊ ပိသုဏံ ကထေန္တဿ၊ ဖရုသံ ကထေန္တဿ၊ သမ္ဖံ ပလပန္တဿ၊ အဘိဇ္ဈာလုနော၊ ဗျာပန္နစိတ္တဿ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဿ စ သတော နတ္ထိ တတောနိဒါနံ ပါပ”န္တိ ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။

**ယာ စ စေတနာ**တိအာဒီသု ဒိဋ္ဌိသဟဇာတာဝ စေတနာ **စေတနာ** နာမ၊ ဒိဋ္ဌိသဟဇာတာဝ ပတ္ထနာ **ပတ္ထနာ** နာမ၊ စေတနာပတ္ထနာနံ ဝသေန စိတ္တဋ္ဌပနာ[၂] **ပဏိဓိ** နာမ၊ တေဟိ ပန စေတနာဒီဟိ[၃] သမ္ပယုတ္တာ ဖဿာဒယော **သင်္ခါရာ** နာမ။ **ဒိဋ္ဌိ ဟိဿ ဘိက္ခဝေ ပါပိကာ**တိ ယသ္မာ တဿ ပုဂ္ဂလဿ ဒိဋ္ဌိ ပါပိကာ လာမိကာ။ **နိက္ခိတ္တန္တိ** ရောပိတံ။ **ဥပါဒိယတီ**တိ ဂဏှာတိ။ **ကဋုကတ္တာယာ**တိ ဣဒံ ပုရိမဿေဝ ဝေဝစနံ။

“ဝဏ္ဏဂန္ဓရသူပေတော၊ အမ္ဗောယံ အဟုဝါ ပုရေ။
တမေဝ ပူဇံ လဘမာနော၊ ကေနမ္ဗော ကဋုကပ္ဖလော။

ပုစိမန္ဒပရိဝါရော၊ အမ္ဗော တေ ဒဓိဝါဟန။
မူလံ မူလေန သံသဋ္ဌံ၊ သာခါ သာခါ နိသေဝရေ[၄]။
အသာတသန္နိဝါသေန၊ တေနမ္ဗော ကဋုကပ္ဖလော”တိ[၅]—

၁-ယာ အယံ ဒိဋ္ဌိ၊ တဿာ အနုရူပံ (သီ)
၂-စိတ္တပတ္ထနာ (က)
၃-စေတနာဒိဋ္ဌီဟိ (က)
၄-နိဝေသရေ (ဋီကာ)
၅-ခု ၅-၄၈-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။

Āgataṭṭhāne viya hi idhāpi kaṭukanti tittakaṁ veditabbaṁ. **Asātattāyā**ti amadhurattāya.

Imasmiṁ pana Bījūpamasutte[1] “diṭṭhīti niyatamicchādiṭṭhi gahitā”ti porāṇakattherā āhaṁsu. Taṁ pana paṭikkhipitvā “sabbānipi dvāsaṭṭhi diṭṭhigatāni gahitānī”ti vuttaṁ. Anantarasutte “pāṇātipātā viramantassa adinnādānā viramantassa micchācārā viramantassa natthi tatonidānaṁ puññan”ti-ādinā nayena yathādiṭṭhiyaṁ ṭhitakāyakammādīni yojetvā veditabbāni, idha pana sammādiṭṭhisahajātā cittaṭṭhapanāva patthanāti veditabbā. Sammādiṭṭhi panettha lokiyalokuttarā kathitā. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Dutiyavaggavaṇṇanā.

---

## 16. Ekadhammapāḷi 3. Tatiyavaggavaṇṇanā

308. Tatiyassa paṭhame **micchādiṭṭhiko**ti ayāthāvadiṭṭhiko. **Viparītadassano**ti tāyeva micchādiṭṭhiyā viparītadassano. **Saddhammā vuṭṭhāpetvā**ti dasakusalakammapathadhammato vuṭṭhāpetvā. **Asaddhamme patiṭṭhāpetī**ti dasa-akusalakammapathasaṅkhāte asaddhamme patiṭṭhāpeti. **Ekapuggalo**ti cettha chahi satthārehi saddhiṁ Devadatto ca aññe ca evarūpā veditabbā.

309. Dutiye **sammādiṭṭhiko**ti yāthāvadiṭṭhiko. **Aviparītadassano**ti tāyeva sammādiṭṭhiyā aviparītadassano. **Asaddhammā**ti dasa-akusalakammapathato. **Saddhamme**ti dasakusalakammapathasaṅkhāte saddhamme. **Ekapuggalo**ti cettha anuppanne Buddhe cakkavattī rājā sabbaññubodhisattoti evamādayo labbhanti, uppanne Buddhe Buddho ceva Buddhasāvakā ca.

310. Tatiye **micchādiṭṭhiparamānī**ti micchādiṭṭhi paramā etesanti micchādiṭṭhiparamāni. Pañca hi ānantariyakammāni mahāsāvajjāni nāma, tehipi micchādiṭṭhiyeva mahāsāvajjatarāti adhippāyo. Kasmā? Tesaṁ hi paricchedo atthi. Cattāri hi ānantariyakammāni niraye nibbattāpentīti

1. Bījopamasutte (Sī)



အာဂတဋ္ဌာနေ ဝိယ ဟိ ဣဓာပိ ကဋုကန္တိ တိတ္တကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **အသာတတ္တာယာ**တိ အမဓုရတ္တာယ။

ဣမသ္မိံ ပန ဗီဇူပမသုတ္တေ[1] “ဒိဋ္ဌီတိ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဂဟိတာ”တိ ပေါရာဏကတ္ထေရာ အာဟံသု။ တံ ပန ပဋိက္ခိပိတွာ “သဗ္ဗာနိပိ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ ဂဟိတာနီ”တိ ဝုတ္တံ။ အနန္တရသုတ္တေ “ပါဏာတိပါတာ ဝိရမန္တဿ အဒိန္နာဒါနာ ဝိရမန္တဿ မိစ္ဆာစာရာ ဝိရမန္တဿ နတ္ထိ တတောနိဒါနံ ပုည”န္တိအာဒိနာ နယေန ယထာဒိဋ္ဌိယံ ဌိတကာယကမ္မာဒီနိ ယောဇေတွာ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ၊ ဣဓ ပန သမ္မာဒိဋ္ဌိသဟဇာတာ စိတ္တဋ္ဌပနာဝ ပတ္ထနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ပနေတ္ထ လောကိယလောကုတ္တရာ ကထိတာ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ဒုတိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

---

## ၁၆-ဧကဓမ္မပါဠိ ၃-တတိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၃၀၈။ တတိယဿ ပဌမေ **မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော**တိ အယာထာဝဒိဋ္ဌိကော။ **ဝိပရီတဒဿနော**တိ တာယေဝ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ဝိပရီတဒဿနော။ **သဒ္ဓမ္မာ ဝုဋ္ဌာပေတွာ**တိ ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မတော ဝုဋ္ဌာပေတွာ။ **အသဒ္ဓမ္မေ ပတိဋ္ဌာပေတီ**တိ ဒသအကုသလကမ္မပထသင်္ခါတေ အသဒ္ဓမ္မေ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ **ဧကပုဂ္ဂလော**တိ စေတ္ထ ဆဟိ သတ္ထာရေဟိ သဒ္ဓိံ ဒေဝဒတ္တော စ အညေ စ ဧဝရူပါ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၃၀၉။ ဒုတိယေ **သမ္မာဒိဋ္ဌိကော**တိ ယာထာဝဒိဋ္ဌိကော။ **အဝိပရီတဒဿနော**တိ တာယေဝ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ အဝိပရီတဒဿနော။ **အသဒ္ဓမ္မာ**တိ ဒသအကုသလကမ္မပထတော။ **သဒ္ဓမ္မေ**တိ ဒသကုသလကမ္မပထသင်္ခါတေ သဒ္ဓမ္မေ။ **ဧကပုဂ္ဂလော**တိ စေတ္ထ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ စက္ကဝတ္တိ ရာဇာ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တောတိ ဧဝမာဒယော လဗ္ဘန္တိ၊ ဥပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ ဗုဒ္ဓေါ စေဝ ဗုဒ္ဓသာဝကာ စ။

၃၁၀။ တတိယေ **မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပရမာနီ**တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ပရမာ ဧတေသန္တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပရမာနိ။ ပဉ္စ ဟိ အာနန္တရိယကမ္မာနိ မဟာသာဝဇ္ဇာနိ နာမ၊ တေဟိပိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယေဝ မဟာသာဝဇ္ဇတရာတိ အဓိပ္ပါယော။ ကသ္မာ? တေသံ ဟိ ပရိစ္ဆေဒေါ အတ္ထိ။ စတ္တာရိ ဟိ အာနန္တရိယကမ္မာနိ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တာပေန္တီတိ

၁-ဗီဇောပမသုတ္တေ (သီ)

vuttāni. Saṁghabhedakammampi niraye kappaṭṭhitikameva hoti. Evametesaṁ paricchedo atthi, koṭi paññāyati, niyatamicchādiṭṭhiyā pana paricchedo natthi. Sā hi vaṭṭassa mūlaṁ, tāya samannāgatassa bhavato vuṭṭhānaṁ natthi. Ye tassa sotabbaṁ maññanti, tepi vippaṭipādeti[1]. Tāya ca samannāgatassa neva saggo atthi na maggo. Kappavināse mahājane brahmaloke nibbattepi niyatamicchādiṭṭhiko tattha anibbattitvā piṭṭhicakkavāḷe nibbattati. Kiṁ pana piṭṭhicakkavāḷaṁ na jhāyatīti? Jhāyati, tasmiṁ jhāyamānepi esa ākāse ekasmiṁ okāse paccatiyevāti vadanti.

311. Catutthe **Makkhalī**ti “mā khalī”ti vacanaṁ upādāya evaṁladdhanāmo titthakaro. **Nadīmukhe**ti dvinnaṁ nadīnaṁ samāgataṭṭhāne[2]. Desanāmattamevetaṁ, dvinnaṁ kandarānaṁ, dvinnaṁ udakānaṁ, samuddassa ca, loṇiyā ca, samuddassa ca nadiyā cāti etesampi yassa kassaci samāgataṭṭhānaṁ aññampi tathārūpaṁ udakaṁ. **Khippanti**[3] kuminaṁ. **Uḍḍeyyā**ti oḍḍeyya[4]. Manussā hi naḷehi vā ucchūhi vā veḷūhi vā palāsantisalākāya[5] vā ekaṁ dve tayo vā kumbhe gaṇhanappamāṇakuminaṁ katvā mukhavaṭṭiyā yottena bandhitvā nadīmukhaṁ netvā dvīsu passesu khāṇuke koṭṭetvā yottehi tattha bandhanti, taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. Tasmiṁ hi paviṭṭhassa khuddakassa macchassāpi mokkho natthi. **Anayāyā**ti avaḍḍhiyā. **Byasanāyā**ti vināsāya. **Makkhali moghapuriso**ti ayaṁ Makkhali Gosālo tucchapuriso. **Manussakhippaṁ maññe loke uppanno**ti mahājanassa saggamokkhagamanamagge[6] tattha gamananivāraṇatthaṁ manussakuminaṁ viya loke uppanno.

312. Pañcamādīsu **durakkhāte bhikkhave dhammavinaye**ti durakkhātadhammavinayo nāma bāhirakasāsanaṁ. Tattha hi Satthāpi asabbaññū hoti, dhammopi durakkhāto, gaṇopi duppaṭipanno. **Yo ca samādapetī**ti yo ācariyapuggalo samādapeti. **Yañca samādapetī**ti yaṁ antevāsikaṁ samādapeti. **Yo ca samādapito tathattāya paṭipajjatī**ti yo antevāsiko ācariyena samādapito tassa vacanaṁ

1. Vippaṭipādenti (Syā), vippaṭisārenti (Ka)
2. Samāgamaṭṭhāne (Syā, Ka)
3. Khipanti (Sī, Syā)
4. Oḍḍeyyāti uḍḍeyya (Sī)
5. Sinnusalākāya (Sī)
6. Saggamokkhagamanamaggo (Ka)



ဝုတ္တာနိ။ သံဃဘေဒကမ္မမ္ပိ နိရယေ ကပ္ပဋ္ဌိတိကမေဝ ဟောတိ။ ဧဝမေတေသံ ပရိစ္ဆေဒေါ အတ္ထိ၊ ကောဋိ ပညာယတိ၊ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ပန ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။ သာ ဟိ ဝဋ္ဋဿ မူလံ၊ တာယ သမန္နာဂတဿ ဘဝတော ဝုဋ္ဌာနံ နတ္ထိ။ ယေ တဿ သောတဗ္ဗံ မညန္တိ၊ တေပိ ဝိပ္ပဋိပါဒေတိ[၁]။ တာယ စ သမန္နာဂတဿ နေဝ သဂ္ဂေါ အတ္ထိ န မဂ္ဂေါ။ ကပ္ပဝိနာသေ မဟာဇနေ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တေပိ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော တတ္ထ အနိဗ္ဗတ္တိတွာ ပိဋ္ဌိစက္ကဝါဠေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ကိံ ပန ပိဋ္ဌိစက္ကဝါဠံ န ဈာယတီတိ? ဈာယတိ၊ တသ္မိံ ဈာယမာနေပိ ဧသ အာကာသေ ဧကသ္မိံ ဩကာသေ ပစ္စတိယေဝါတိ ဝဒန္တိ။

၃၁၁။ စတုတ္ထေ **မက္ခလီ**တိ “မာ ခလီ”တိ ဝစနံ ဥပါဒါယ ဧဝံလဒ္ဓနာမော တိတ္ထကရော။ **နဒီမုခေ**တိ ဒွိန္နံ နဒီနံ သမာဂတဋ္ဌာနေ[၂]။ ဒေသနာမတ္တမေဝေတံ၊ ဒွိန္နံ ကန္ဒရာနံ၊ ဒွိန္နံ ဥဒကာနံ၊ သမုဒ္ဒဿ စ၊ လောဏိယာ စ၊ သမုဒ္ဒဿ စ နဒိယာ စာတိ ဧတေသမ္ပိ ယဿ ကဿစိ သမာဂတဋ္ဌာနံ အညမ္ပိ တထာရူပံ ဥဒကံ။ **ခိပ္ပန္တိ**[၃] ကုမိနံ။ **ဥဍ္ဍေယျာ**တိ ဩဍ္ဍေယျ[၄]။ မနုဿာ ဟိ နဠေဟိ ဝါ ဥစ္ဆူဟိ ဝါ ဝေဠူဟိ ဝါ ပလာသန္တိသလာကာယ[၅] ဝါ ဧကံ ဒွေ တယော ဝါ ကုမ္ဘေ ဂဏှနပ္ပမာဏကုမိနံ ကတွာ မုခဝဋ္ဋိယာ ယောတ္တေန ဗန္ဓိတွာ နဒီမုခံ နေတွာ ဒွီသု ပဿေသု ခါဏုကေ ကောဋ္ဋေတွာ ယောတ္တေဟိ တတ္ထ ဗန္ဓန္တိ၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ တသ္မိံ ဟိ ပဝိဋ္ဌဿ ခုဒ္ဒကဿ မစ္ဆဿာပိ မောက္ခော နတ္ထိ။ **အနယာယာ**တိ အဝဍ္ဎိယာ။ **ဗျသနာယာ**တိ ဝိနာသာယ။ **မက္ခလိ မောဃပုရိသော**တိ အယံ မက္ခလိ ဂေါသာလော တုစ္ဆပုရိသော။ **မနုဿခိပ္ပံ မညေ လောကေ ဥပ္ပန္နော**တိ မဟာဇနဿ သဂ္ဂမောက္ခဂမနမဂ္ဂေ[၆] တတ္ထ ဂမနနိဝါရဏတ္ထံ မနုဿကုမိနံ ဝိယ လောကေ ဥပ္ပန္နော။

၃၁၂။ ပဉ္စမာဒီသု **ဒုရက္ခာတေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မဝိနယေ**တိ ဒုရက္ခာတဓမ္မဝိနယော နာမ ဗာဟိရကသာသနံ။ တတ္ထ ဟိ သတ္ထာပိ အသဗ္ဗညူ ဟောတိ၊ ဓမ္မောပိ ဒုရက္ခာတော၊ ဂဏောပိ ဒုပ္ပဋိပန္နော။ **ယော စ သမာဒပေတီ**တိ ယော အာစရိယပုဂ္ဂလော သမာဒပေတိ။ **ယဉ္စ သမာဒပေတီ**တိ ယံ အန္တေဝါသိကံ သမာဒပေတိ။ **ယော စ သမာဒပိတော တထတ္တာယ ပဋိပဇ္ဇတီ**တိ ယော အန္တေဝါသိကော အာစရိယေန သမာဒပိတော တဿ ဝစနံ

၁-ဝိပ္ပဋိပါဒေန္တိ (သျာ)၊ ဝိပ္ပဋိသာရေန္တိ (က)
၂-သမာဂမဋ္ဌာနေ (သျာ၊ က)
၃-ခိပန္တိ (သီ၊ သျာ)
၄-ဩဍ္ဍေယျာတိ ဥဍ္ဍေယျ (သီ)
၅-သိန္နုသလာကာယ (သီ)
၆-သဂ္ဂမောက္ခဂမနမဂ္ဂေါ (က)

karonto tathābhāvāya paṭipajjati. **Bahuṁ apuññaṁ pasavantī**ti samādapako hi pāṇātipātādīsu jaṅghasataṁ samādapento tesaṁ sabbesampi akusalena samakameva akusalaṁ pāpuṇāti. Tenāha "sabbe te bahuṁ apuññaṁ pasavantī"ti.

313. **Svākkhāte**ti suṭṭhu akkhāte sudesite. Evarūpe hi dhammavinaye Satthā ca Sabbaññū hoti, dhammo ca svākkhāto, gaṇo ca suppaṭipanno. **Sabbe te bahuṁ puññaṁ pasavantī**ti samādapako hi bhikkhū piṇḍāya paviṭṭhe disvā yāgubhattādīni samādapento sabbesampi dāyakānaṁ kusalena samakaṁ kusalaṁ pāpuṇāti. Tena vuttaṁ "bahuṁ puññaṁ pasavantī"ti.

314. **Dāyakena mattā jānitabbā**ti dāyakapuggalena pamāṇaṁ jānitabbaṁ, pamāṇena dātabbaṁ, pūretvā atirekaṁ na dātabbaṁ. Na dātabbanti hi avatvā[1] pamāṇavasena thokaṁ dātabbanti vuttaṁ. Kasmā? Pūretvā atireke dinnepi hi atirekā manussasampatti vā dibbasampatti vā nibbānasampatti vā natthi. **No paṭiggāhakenā**ti paṭiggāhakassa pana mattaṁ jānitvā paṭiggahaṇakiccaṁ nāma natthi. Kasmā? Tassa hi mattaṁ ñatvā pūretabbā[2] mattapaṭiggahaṇamūlikā appicchapaṭipadā nāma natthi. Yattakaṁ pana labhati, tattakaṁ gahetabbaṁ. Atirekaggahaṇamūlaṁ hissa puttadārabharaṇaṁ[3] bhavissati.

315. **Paṭiggāhakena mattā jānitabbā**ti paṭiggāhakapuggalena pamāṇaṁ jānitabbaṁ. Kathaṁ? Tena hi dāyakassa vaso veditabbo, deyyadhammassa vaso veditabbo, attano thāmo veditabbo. Yadi hi deyyadhammo bahu hoti, dāyako appaṁ dātukāmo, dāyakassa vasena appaṁ gaṇhitabbaṁ. Deyyadhammo appo, dāyako bahuṁ dātukāmo, deyyadhammassa vasena appaṁ gaṇhitabbaṁ. Deyyadhammopi bahu, dāyakopi bahuṁ dātukāmo, attano thāmaṁ ñatvā pamāṇeneva gaṇhitabbaṁ. Evaṁ mattaṁ ñatvā paṭigganhanto hi appicchapaṭipadaṁ pūreti. Anupannassa lābho uppajjati, uppanno lābho thāvarova hoti. Appasannā pasīdanti, pasannāpi bhiyyo pasādamāpajjanti, mahājanassa cakkhubhūto hoti, sāsanaṁ ciraṭṭhitikaṁ karoti.

1. Dātabbaṁ na dātabbanti avatvā (Ka)
2. Pūretvā (Syā, Ka)
3. Puttadāragahaṇaṁ (Syā)



ကရောန္တော တထာဘာဝါယ ပဋိပဇ္ဇတိ။ **ဗဟုံ အပုညံ ပသဝန္တီ**တိ သမာဒပကော ဟိ ပါဏာတိပါတာဒီသု ဇင်္ဃသတံ သမာဒပေန္တော တေသံ သဗ္ဗေသမ္ပိ အကုသလေန သမကမေဝ အကုသလံ ပါပုဏာတိ။ တေနာဟ “သဗ္ဗေ တေ ဗဟုံ အပုညံ ပသဝန္တီ”တိ။

၃၁၃။ **သွာက္ခာတေ**တိ သုဋ္ဌု အက္ခာတေ သုဒေသိတေ။ ဧဝရူပေ ဟိ ဓမ္မဝိနယေ သတ္ထာ စ သဗ္ဗညူ ဟောတိ၊ ဓမ္မော စ သွာက္ခာတော၊ ဂဏော စ သုပ္ပဋိပန္နော။ **သဗ္ဗေ တေ ဗဟုံ ပုညံ ပသဝန္တီ**တိ သမာဒပကော ဟိ ဘိက္ခူ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌေ ဒိသွာ ယာဂုဘတ္တာဒီနိ သမာဒပေန္တော သဗ္ဗေသမ္ပိ ဒါယကာနံ ကုသလေန သမကံ ကုသလံ ပါပုဏာတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဗဟုံ ပုညံ ပသဝန္တီ”တိ။

၃၁၄။ **ဒါယကေန မတ္တာ ဇာနိတဗ္ဗာ**တိ ဒါယကပုဂ္ဂလေန ပမာဏံ ဇာနိတဗ္ဗံ၊ ပမာဏေန ဒါတဗ္ဗံ၊ ပူရေတွာ အတိရေကံ န ဒါတဗ္ဗံ။ န ဒါတဗ္ဗန္တိ ဟိ အဝတွာ[1] ပမာဏဝသေန ထောကံ ဒါတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ။ ကသ္မာ? ပူရေတွာ အတိရေကေ ဒိန္နေပိ ဟိ အတိရေကာ မနုဿသမ္ပတ္တိ ဝါ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ ဝါ နိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိ ဝါ နတ္ထိ။ **နော ပဋိဂ္ဂါဟကေနာ**တိ ပဋိဂ္ဂါဟကဿ ပန မတ္တံ ဇာနိတွာ ပဋိဂ္ဂဟဏကိစ္စံ နာမ နတ္ထိ။ ကသ္မာ? တဿ ဟိ မတ္တံ ဉတွာ ပူရေတဗ္ဗာ[2] မတ္တပဋိဂ္ဂဟဏမူလိကာ အပ္ပိစ္ဆပဋိပဒါ နာမ နတ္ထိ။ ယတ္တကံ ပန လဘတိ၊ တတ္တကံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ အတိရေကဂ္ဂဟဏမူလံ ဟိဿ ပုတ္တဒါရဘရဏံ[3] ဘဝိဿတိ။

၃၁၅။ **ပဋိဂ္ဂါဟကေန မတ္တာ ဇာနိတဗ္ဗာ**တိ ပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂလေန ပမာဏံ ဇာနိတဗ္ဗံ။ ကထံ? တေန ဟိ ဒါယကဿ ဝသော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဒေယျဓမ္မဿ ဝသော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ အတ္တနော ထာမော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယဒိ ဟိ ဒေယျဓမ္မော ဗဟု ဟောတိ, ဒါယကော အပ္ပံ ဒါတုကာမော၊ ဒါယကဿ ဝသေန အပ္ပံ ဂဏှိတဗ္ဗံ။ ဒေယျဓမ္မော အပ္ပေါ, ဒါယကော ဗဟုံ ဒါတုကာမော၊ ဒေယျဓမ္မဿ ဝသေန အပ္ပံ ဂဏှိတဗ္ဗံ။ ဒေယျဓမ္မောပိ ဗဟု, ဒါယကောပိ ဗဟုံ ဒါတုကာမော၊ အတ္တနော ထာမံ ဉတွာ ပမာဏေနေဝ ဂဏှိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ မတ္တံ ဉတွာ ပဋိဂ္ဂဏှန္တော ဟိ အပ္ပိစ္ဆပဋိပဒံ ပူရေတိ။ အနုပ္ပန္နဿ လာဘော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥပ္ပန္နော လာဘော ထာဝရော ဟောတိ။ အပ္ပသန္နာ ပသီဒန္တိ၊ ပသန္နာပိ ဘိယျော ပသာဒမာပဇ္ဇန္တိ၊ မဟာဇနဿ စက္ခုဘူတော ဟောတိ၊ သာသနံ စိရဋ္ဌိတိကံ ကရောတိ။

၁-ဒါတဗ္ဗံ န ဒါတဗ္ဗန္တိ အဝတွာ (က)
၂-ပူရေတွာ (သျာ၊ က)
၃-ပုတ္တဒါရဂဟဏံ (သျာ)

Tatrimāni vatthūni—Rohaṇajanapade kira Kuṭumbariyavihāre eko daharo dubbhikkhasamaye tasmiṁ gāme ekassa kammakārassa[1] gehe bhuñjanatthāya kaṭacchubhattaṁ gahetvā gamanatthāya ca kaṭacchubhattameva labhati. So ekadivasaṁ tasmiṁ gehe ekaṁ āgantukaṁ disvā ekameva kaṭacchubhattaṁ gaṇhi. Athassa "kena kāraṇenā"ti vutte tamatthaṁ vatvā so kulaputto pasīditvā "amhākaṁ kulūpakabhadanto evarūpo nāmā"ti rājadvāre mittāmaccānaṁ kathesi. Te sabbepi tassa appicchaguṇe pasannā ekadivaseneva saṭṭhi dhurabhattāni ṭhapesuṁ. Evaṁ[2] **appiccho anuppannalābhaṁ uppādeti.**

Saddhātissamahārājāpi cūḷupaṭṭhākaṁ[3] Tissāmaccaṁ vīmaṁsitvā tena ekaṁ tittiraṁ pacāpetvā āharāpesi. Atha paribhogasamaye "aggaṁ datvā paribhuñjissāmī"ti aṭṭhakasālapariveṇe[4] mahātherassa bhaṇḍaggāhasāmaṇerassa tittiramaṁsaṁ dento tasmiṁ thokaṁyeva paṭiggaṇhante tassa appicchaguṇe pasīditvā "pasannosmi tāta, aṭṭha te dhurabhattāni demī"ti āha. Mahārāja upajjhāyassa demīti. Aparānipi aṭṭha demīti. Tāni amhākaṁ ācariyassa demīti. Aparānipi aṭṭha dammīti. Tāni samānupajjhāyānaṁ dammīti. Aparānipi aṭṭha dammīti. Tāni bhikkhusaṁghassa dammīti. Aparānipi aṭṭha dammīti. Sāmaṇero adhivāsesīti. Evamassa **uppanno lābho thāvaro hoti.**

**Appasannā pasīdantī**ti etthapi—Dīghabrāhmaṇo kira brāhmaṇe bhojento pañca pañca bhattasarakāni datvā santappetuṁ nāsakkhi. Athekadivasaṁ "samaṇā kira nāma appicchā"ti kathaṁ sutvā vīmaṁsanatthāya bhattaṁ gāhāpetvā bhikkhusaṁghassa bhattakiccakaraṇavelāya vihāraṁ gantvā tiṁsamatte bhikkhū bhojanasālāyaṁ bhuñjante disvā ekaṁ bhattasarakaṁ gahetvā saṁghattherassa santikaṁ agamāsi. Thero aṅguliṁ cāletvā thokameva aggahesi. Eteneva niyāmena ekaṁ bhattasarakaṁ sabbesaṁ sampāpuṇi. Tato brāhmaṇo "saccoyeva etesaṁ samaṇānaṁ guṇo"ti appicchatāya pasanno sahassaṁ vissajjetvā tasmiṁyeva vihāre cetiyaṁ kāresi. Evaṁ appasannā pasīdanti.

1. Lambakaṇṇakassa (Sī), lambakaṇṇassa (Syā)
2. Evaṁ dhammova (Syā), evaṁ dhammo ca (Ka)
3. Cuḷha-upaṭṭhākaṁ (Sī)
4. Kanthakasālapariveṇe (Sī)



တတြိမာနိ ဝတ္ထူနိ—ရောဟဏဇနပဒေ ကိရ ကုဋုမ္ဗရိယဝိဟာရေ ဧကော ဒဟရော ဒုဗ္ဘိက္ခသမယေ တသ္မိံ ဂါမေ ဧကဿ ကမ္မကာရဿ[1] ဂေဟေ ဘုဉ္ဇနတ္ထာယ ကဋစ္ဆုဘတ္တံ ဂဟေတွာ ဂမနတ္ထာယ စ ကဋစ္ဆုဘတ္တမေဝ လဘတိ။ သော ဧကဒိဝသံ တသ္မိံ ဂေဟေ ဧကံ အာဂန္တုကံ ဒိသွာ ဧကမေဝ ကဋစ္ဆုဘတ္တံ ဂဏှိ။ အထဿ “ကေန ကာရဏေနာ”တိ ဝုတ္တေ တမတ္ထံ ဝတွာ သော ကုလပုတ္တော ပသီဒိတွာ “အမှာကံ ကုလူပကဘဒန္တော ဧဝရူပေါ နာမာ”တိ ရာဇဒွါရေ မိတ္တာမစ္စာနံ ကထေသိ။ တေ သဗ္ဗေပိ တဿ အပ္ပိစ္ဆဂုဏေ ပသန္နာ ဧကဒိဝသေနေဝ သဋ္ဌိ ဓုရဘတ္တာနိ ဌပေသုံ။ ဧဝံ[2] **အပ္ပိစ္ဆော အနုပ္ပန္နလာဘံ ဥပ္ပါဒေတိ။**

သဒ္ဓါတိဿမဟာရာဇာပိ စူဠုပဋ္ဌာကံ[3] တိဿာမစ္စံ ဝီမံသိတွာ တေန ဧကံ တိတ္တိရံ ပစာပေတွာ အာဟာရာပေသိ။ အထ ပရိဘောဂသမယေ “အဂ္ဂံ ဒတွာ ပရိဘုဉ္ဇိဿာမီ”တိ အဋ္ဌကသာလပရိဝေဏေ[4] မဟာထေရဿ ဘဏ္ဍဂ္ဂါဟသာမဏေရဿ တိတ္တိရမံသံ ဒေန္တော တသ္မိံ ထောကံယေဝ ပဋိဂ္ဂဏှန္တေ တဿ အပ္ပိစ္ဆဂုဏေ ပသီဒိတွာ “ပသန္နောသ္မိ တာတ၊ အဋ္ဌ တေ ဓုရဘတ္တာနိ ဒေမီ”တိ အာဟ။ မဟာရာဇ ဥပဇ္ဈာယဿ ဒေမီတိ။ အပရာနိပိ အဋ္ဌ ဒေမီတိ။ တာနိ အမှာကံ အာစရိယဿ ဒေမီတိ။ အပရာနိပိ အဋ္ဌ ဒမ္မီတိ။ တာနိ သမာနုပဇ္ဈာယာနံ ဒမ္မီတိ။ အပရာနိပိ အဋ္ဌ ဒမ္မီတိ။ တာနိ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒမ္မီတိ။ အပရာနိပိ အဋ္ဌ ဒမ္မီတိ။ သာမဏေရော အဓိဝါသေသီတိ။ ဧဝမဿ **ဥပ္ပန္နော လာဘော ထာဝရော ဟောတိ။**

**အပ္ပသန္နာ ပသီဒန္တီ**တိ ဧတ္ထာပိ—ဒီဃဗြာဟ္မဏော ကိရ ဗြာဟ္မဏေ ဘောဇေန္တော ပဉ္စ ပဉ္စ ဘတ္တသရကာနိ ဒတွာ သန္တပ္ပေတုံ နာသက္ခိ။ အထေကဒိဝသံ “သမဏာ ကိရ နာမ အပ္ပိစ္ဆာ”တိ ကထံ သုတွာ ဝီမံသနတ္ထာယ ဘတ္တံ ဂါဟာပေတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဘတ္တကိစ္စကရဏဝေလာယ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ တိံသမတ္တေ ဘိက္ခူ ဘောဇနသာလာယံ ဘုဉ္ဇန္တေ ဒိသွာ ဧကံ ဘတ္တသရကံ ဂဟေတွာ သံဃတ္ထေရဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ ထေရော အင်္ဂုလိံ စာလေတွာ ထောကမေဝ အဂ္ဂဟေသိ။ ဧတေနေဝ နိယာမေန ဧကံ ဘတ္တသရကံ သဗ္ဗေသံ သမ္ပာပုဏိ။ တတော ဗြာဟ္မဏော “သစ္စောယေဝ ဧတေသံ သမဏာနံ ဂုဏော”တိ အပ္ပိစ္ဆတာယ ပသန္နော သဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ တသ္မိံယေဝ ဝိဟာရေ စေတိယံ ကာရေသိ။ ဧဝံ အပ္ပသန္နာ ပသီဒန္တိ။

၁-လမ္ဗကဏ္ဏကဿ (သီ)၊ လမ္ဗကဏ္ဏဿ (သျာ)
၂-ဧဝံ ဓမ္မောဝ (သျာ)၊ ဧဝံ ဓမ္မော စ (က)
၃-စူဠဥပဋ္ဌာကံ(သီ)
၄-ကန္ထကသာလပရိဝေဏေ (သီ)

**Pasannā bhiyyo pasīdantī**ti ettha vatthunā kiccaṁ natthi. Pasannānaṁ hi appicchaṁ disvā pasādo bhiyyo vaḍḍhatiyeva.

Majjhantikatissattherasadise pana appicche disvā mahājano appiccho bhavituṁ maññatīti appiccho **mahājanassa cakkhubhūto** nāma hoti.

“Appicchatā bhikkhave saddhammassa ṭhitiyā asammosāya anantaradhānāya saṁvattatī”ti[1] vacanato pana appiccho **sāsanaṁ ciraṭṭhitikaṁ karoti** nāma.

**No dāyakenā**ti svākkhāte dhammavinaye pana dāyakassa pamāṇaṁ ñatvā dātabbakiccaṁ nāma natthi. Yattako deyyadhammo atthi, tattakaṁ avattharitvā dātuṁ vaṭṭati. Avattharitvā dinnakāraṇā hi esa manussasampattiṁ dibbasampattiṁ nibbānasampattiṁ ca avattharitvā uttaruttari paṇītapaṇītameva labhati.

316. **Yo āraddhavīriyo, so dukkhaṁ viharatī**ti pañcātapatappana[2]maruppapātapatanādiccānuparivattana-ukkuṭikappadhānādīni anuyuñjanto diṭṭhe ceva dhamme dukkhaṁ viharati, tasseva bāhirasamaye samādinnassa tapacaraṇassa vipākena niraye uppajjitvā samparāyepi dukkhaṁ viharati.

317. **Yo kusīto, so dukkhaṁ viharatī**ti ayampi diṭṭhe dhamme ceva samparāye ca dukkhaṁ viharati. Kathaṁ? Yassa hi pabbajitakālato paṭṭhāya yoniso manasikāro natthi, Buddhavacanaṁ na uggaṇhāti, ācariyupajjhāyavattaṁ na karoti, cetiyaṅgaṇabodhiyaṅgaṇavattaṁ na karoti. Janassa pana saddhādeyyaṁ apaccavekkhitaparibhogena paribhuñjitvā divasaṁ seyyasukhaṁ passasukhaṁ[3] anuyuñjitvā pabuddhakāle tayo vitakke vitakketi. So katipāheneva bhikkhubhāvā cavati. Evaṁ diṭṭhadhamme ca dukkhaṁ viharati. Pabbajitvā panasamaṇadhammassa sammā akatattā ca—

Kuso yathā duggahito, hatthamevānukantati.
Sāmaññaṁ dupparāmaṭṭhaṁ, nirayāyupakaḍḍhatīti[4].

Apāyasmiṁyeva paṭisandhiṁ gaṇhāti. Evaṁ samparāyepi dukkhaṁ viharati.

1. Aṁ 1. 18 piṭṭhe.
2. Pañcatāpatappana (Sī)
3. Phassasukhaṁ (Sī)
4. Khu 1. 57 piṭṭhe Dhammapade.



**ပသန္နာ ဘိယျော ပသီဒန္တီ**တိ ဧတ္ထ ဝတ္ထုနာ ကိစ္စံ နတ္ထိ။ ပသန္နာနံ ဟိ အပ္ပိစ္ဆံ ဒိသွာ ပသာဒေါ ဘိယျော ဝဍ္ဎတိယေဝ။

မဇ္ဈန္တိကတိဿတ္ထေရသဒိသေ ပန အပ္ပိစ္ဆေ ဒိသွာ မဟာဇနော အပ္ပိစ္ဆော ဘဝိတုံ မညတီတိ အပ္ပိစ္ဆော **မဟာဇနဿ စက္ခုဘူတော** နာမ ဟောတိ။

“အပ္ပိစ္ဆတာ ဘိက္ခဝေ သဒ္ဓမ္မဿ ဌိတိယာ အသမ္မောသာယ အနန္တရဓာနာယ သံဝတ္တတီ”တိ[1] ဝစနတော ပန အပ္ပိစ္ဆော **သာသနံ စိရဋ္ဌိတိကံ ကရောတိ** နာမ။

**နော ဒါယကေနာ**တိ သွာက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယေ ပန ဒါယကဿ ပမာဏံ ဉတွာ ဒါတဗ္ဗကိစ္စံ နာမ နတ္ထိ။ ယတ္တကော ဒေယျဓမ္မော အတ္ထိ၊ တတ္တကံ အဝတ္ထရိတွာ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အဝတ္ထရိတွာ ဒိန္နကာရဏာ ဟိ ဧသ မနုဿသမ္ပတ္တိံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ နိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိံ စ အဝတ္ထရိတွာ ဥတ္တရုတ္တရိ ပဏီတပဏီတမေဝ လဘတိ။

၃၁၆။ **ယော အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ သော ဒုက္ခံ ဝိဟရတီ**တိ ပဉ္စာတပတပ္ပန[2]မရုပ္ပပါတပတနာဒိစ္စာနုပရိဝတ္တနဥက္ကုဋိကပ္ပဓာနာဒီနိ အနုယုဉ္ဇန္တော ဒိဋ္ဌေ စေဝ ဓမ္မေ ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ၊ တဿေဝ ဗာဟိရသမယေ သမာဒိန္နဿ တပစရဏဿ ဝိပါကေန နိရယေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ သမ္ပရာယေပိ ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ။

၃၁၇။ **ယော ကုသီတော၊ သော ဒုက္ခံ ဝိဟရတီ**တိ အယမ္ပိ ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ စေဝ သမ္ပရာယေ စ ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ။ ကထံ? ယဿ ဟိ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ယောနိသော မနသိကာရော နတ္ထိ၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ န ဥဂ္ဂဏှာတိ၊ အာစရိယုပဇ္ဈာယဝတ္တံ န ကရောတိ၊ စေတိယင်္ဂဏဗောဓိယင်္ဂဏဝတ္တံ န ကရောတိ။ ဇနဿ ပန သဒ္ဓါဒေယျံ အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂေန ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဒိဝသံ သေယျသုခံ ပဿသုခံ[3] အနုယုဉ္ဇိတွာ ပဗုဒ္ဓကာလေ တယော ဝိတက္ကေ ဝိတက္ကေတိ။ သော ကတိပါဟေနေဝ ဘိက္ခုဘာဝါ စဝတိ။ ဧဝံ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ စ ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ။ ပဗ္ဗဇိတွာ ပန သမဏဓမ္မဿ သမ္မာ အကတတ္တာ စ—

ကုသော ယထာ ဒုဂ္ဂဟိတော၊ ဟတ္ထမေဝါနုကန္တတိ။
သာမညံ ဒုပ္ပရာမဋ္ဌံ၊ နိရယာယုပကဍ္ဎတီတိ[4]။

အပါယသ္မိံယေဝ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှာတိ။ ဧဝံ သမ္ပရာယေပိ ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ။

၁-အံ ၁-၁၈-ပိဋ္ဌေ။
၂-ပဉ္စာတာပတပ္ပန (သီ)
၃-ဖဿသုခံ (သီ)
၄-ခု ၁-၅၇-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

318. **Yo kusīto, so sukhaṁ viharatī**ti kālena kālaṁ vuttappakāre tapacaraṇe kiñci kiñci tapacaraṇaṁ katvā kālena kālaṁ odātavatthavasano mālāgandhavilepanadharo madhurabhojanaṁ bhuñjanto mudukāsu seyyāsu sayanto diṭṭhe dhamme ceva sukhaṁ viharati samparāye ca. So hi tassa tapacaraṇassa gāḷhaṁ aggahitattā nātibahuṁ niraye dukkhaṁ anubhavati. Tasmā samparāye sukhaṁ viharati nāma.

319. **Yo āraddhavīriyo, so sukhaṁ viharatī**ti āraddhavīriyo hi pabbajitakālato paṭṭhāya vattesu paripūrakārī hoti, Buddhavacanaṁ uggaṇhāti, yoniso manasikāre kammaṁ karoti. Athassa vattapūraṇañceva uggahitabuddhavacanañca samaṇadhammakiriyañca āvajjentassa cittaṁ pasīdati. Evaṁ diṭṭheva dhamme sukhaṁ viharati. Diṭṭhadhamme pana arahattaṁ pāpuṇituṁ asakkonto nibbattabhave khippābhiñño hotīti samparāyepi sukhaṁ viharati nāma.

320. **Seyyathāpi bhikkhave appamattakopi gūtho duggandho hotī**ti idaṁ suttaṁ aṭṭhuppattiyaṁ vuttaṁ. Katara-aṭṭhuppattiyanti? Navakanipāte[1] satuppādasutta-aṭṭhuppattiyaṁ. Tathāgato hi taṁ atthaṁ[2] kathento "nava puggalā nirayato muttā, tiracchānayonito muttā, pettivisayato muttā"ti kathesi. Athassa etadahosi "sace kho pana me puttā imaṁ dhammadesanaṁ sutvā khīṇanirayamhā khīṇatiracchānayonikā khīṇapettivisayā khīṇāpāyaduggativinipātāti maññamānā uparimaggaphalatthāya vāyamituṁ na maññeyyuṁ, tesaṁ saṁvegaṁ janessāmī"ti saṁvegajananatthaṁ "seyyathāpi bhikkhave"ti imaṁ suttamārabhi. Tattha **appamattako**ti thokamattako parittappamāṇo, antamaso kusaggenapi gahetvā upasiṅghiyamāno duggandhova hoti. **Appamattakampi bhavaṁ na vaṇṇemī**ti appamattakampi kālaṁ bhave paṭisandhiṁ na vaṇṇayāmi. Idānissa upamaṁ dassento āha **antamaso accharāsaṅghātamattampī**ti. Sabbantimena paricchedena dve aṅguliyo ekato katvā paharaṇamattampi kālanti vuttaṁ hoti. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Tatiyavaggavaṇṇanā.

1. Aṁ 3. 184 piṭṭhe. 2. Suttaṁ (Sī)



၃၁၈။ **ယော ကုသီတော၊ သော သုခံ ဝိဟရတီ**တိ ကာလေန ကာလံ ဝုတ္တပ္ပကာရေ တပစရဏေ ကိဉ္စိ ကိဉ္စိ တပစရဏံ ကတွာ ကာလေန ကာလံ ဩဒါတဝတ္ထဝသနော မာလာဂန္ဓဝိလေပနဓရော မဓုရဘောဇနံ ဘုဉ္ဇန္တော မုဒုကာသု သေယျာသု သယန္တော ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ စေဝ သုခံ ဝိဟရတိ သမ္ပရာယေ စ။ သော ဟိ တဿ တပစရဏဿ ဂါဠှံ အဂ္ဂဟိတတ္တာ နာတိဗဟုံ နိရယေ ဒုက္ခံ အနုဘဝတိ။ တသ္မာ သမ္ပရာယေ သုခံ ဝိဟရတိ နာမ။

၃၁၉။ **ယော အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ သော သုခံ ဝိဟရတီ**တိ အာရဒ္ဓဝီရိယော ဟိ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဝတ္တေသု ပရိပူရကာရီ ဟောတိ၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှာတိ၊ ယောနိသော မနသိကာရေ ကမ္မံ ကရောတိ။ အထဿ ဝတ္တပူရဏဉ္စေဝ ဥဂ္ဂဟိတဗုဒ္ဓဝစနဉ္စ သမဏဓမ္မကိရိယဉ္စ အာဝဇ္ဇေန္တဿ စိတ္တံ ပသီဒတိ။ ဧဝံ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ သုခံ ဝိဟရတိ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ပန အရဟတ္တံ ပါပုဏိတုံ အသက္ကောန္တော နိဗ္ဗတ္တဘဝေ ခိပ္ပါဘိညော ဟောတီတိ သမ္ပရာယေပိ သုခံ ဝိဟရတိ နာမ။

၃၂၀။ **သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ အပ္ပမတ္တကောပိ ဂူထော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဟောတီ**တိ ဣဒံ သုတ္တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ ဝုတ္တံ။ ကတရအဋ္ဌုပ္ပတ္တိယန္တိ? နဝကနိပါတေ[၁] သတုပ္ပါဒသုတ္တအဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ။ တထာဂတော ဟိ တံ အတ္ထံ[၂] ကထေန္တော "နဝ ပုဂ္ဂလာ နိရယတော မုတ္တာ၊ တိရစ္ဆာနယောနိတော မုတ္တာ၊ ပေတ္တိဝိသယတော မုတ္တာ"တိ ကထေသိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ "သစေ ခေါ ပန မေ ပုတ္တာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ခီဏနိရယမှာ ခီဏတိရစ္ဆာနယောနိကာ ခီဏပေတ္တိဝိသယာ ခီဏာပါယဒုဂ္ဂတိဝိနိပါတာတိ မညမာနာ ဥပရိမဂ္ဂဖလတ္ထာယ ဝါယမိတုံ န မညေယျုံ၊ တေသံ သံဝေဂံ ဇနေဿာမီ"တိ သံဝေဂဇနနတ္ထံ "သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ"တိ ဣမံ သုတ္တမာရဘိ။ တတ္ထ **အပ္ပမတ္တကော**တိ ထောကမတ္တကော ပရိတ္တပ္ပမာဏော၊ အန္တမသော ကုသဂ္ဂေနပိ ဂဟေတွာ ဥပသိံဃိယမာနော ဒုဂ္ဂန္ဓောဝ ဟောတိ။ **အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဘဝံ န ဝဏ္ဏေမီ**တိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ကာလံ ဘဝေ ပဋိသန္ဓိံ န ဝဏ္ဏယာမိ။ ဣဒါနိဿ ဥပမံ ဒဿေန္တော အာဟ **အန္တမသော အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တမ္ပီ**တိ။ သဗ္ဗန္တိမေန ပရိစ္ဆေဒေန ဒွေ အင်္ဂုလိယော ဧကတော ကတွာ ပဟရဏမတ္တမ္ပိ ကာလန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

တတိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

၁-အံ ၃-၁၈၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သုတ္တံ (သီ)

## 16. Ekadhammapāḷi 4. Catutthavaggavaṇṇanā

322. Catutthavaggassa paṭhame **Jambudīpe**ti jambuyā paññāto pākaṭo dīpoti Jambudīpo. Imassa kira dīpassa saññāṇabhūtā[1] yojanasatubbedhā paṇṇāsayojanasākhā pañcadasayojanāvaṭṭakkhandhā Himavantapabbate jātā kappaṭṭhāyinī mahājambū nāma atthi, tāya ayaṁ dīpo Jambudīpoti vuccati. Yathā ca imasmiṁ dīpe jamburukkho kappaṭṭhāyī, tathā Aparagoyāne kadambarukkho, Uttarakurūsu kapparukkho, Pubbavidehe sirīsarukkho, Asurānaṁ cittapāṭalirukkho, supaṇṇānaṁ simbalirukkho, devānaṁ pāricchattakoti imepi kappaṭṭhāyinova.

Pāṭalī simbalī jambū, devānaṁ pāricchattako.
Kadambo kapparukkho ca, sirīso[2] bhavati sattamoti.

**Ārāmarāmaṇeyyakan**ti pupphārāmaphalārāmānaṁ rāmaṇeyyakaṁ Veḷuvanajīvakambavanajetavanapubbārāmasadisaṁ. Taṁ imasmiṁ Jambudīpe appamattakaṁ parittakaṁ, na bahukanti attho. Sesapadesupi eseva nayo. Ettha **vanarāmaṇeyyakan**ti nāgavanasālavana-campakavanādisadisaṁ Vaṅkapabbatahimavantapabbatapadesādīsu araññavanaṁ veditabbaṁ. **Bhūmirāmaṇeyyakan**ti Jetavanavihāramagadhak-khettādisadisaṁ samaṁ bhūmiṭṭhānaṁ. **Pokkharaṇirāmaṇeyyakan**ti Jetavanapokkharaṇigaggarāpokkharaṇisadisānaṁ vaṭṭacaturassadīgha-vaṅkādisaṇṭhānānaṁ pokkharaṇīnaṁ sannivesanaṭṭhānaṁ. **Ukkūlavikūlan**ti ukkūlañca vikūlañca. Tattha ukkūlaṁ unnataṭṭhānaṁ, vikūlaṁ ninnaṭṭhānaṁ. **Nadīviduggan**ti nadīnaṁ bhinnaṭṭhānaṁ taṁ duggamattā nadīvidugganti vuccati. **Khāṇukaṇṭakaṭṭhānan**ti tatthajātakānañceva āhariyamānānañca khāṇukaṇṭakādīnaṁ patiṭṭhānaṭṭhānaṁ. **Pabbatavisaman**ti girivisamaṁ. **Ye odakā**ti ye ca udake jāyanti, teyeva bahutarā. Ito kira Suvaṇṇabhūmi sattamattāni yojanasatāni hoti, ekena vātena gacchantī nāvā sattahi ahorattehi gacchati. Athekasmiṁ samaye evaṁ gacchantī nāvā sattāhampi nandiyāvaṭṭamacchapiṭṭheneva gatā. Evaṁ odakānaṁ sattānaṁ bahubhāvo veditabbo.

Apica thalaṭṭhānassa parittabhāvena udakassa ca bahubhāvenāpi ayamattho veditabbo. Yathā hi mahātaḷāke ekova

1. Paññāṇabhūtā (Sī) 2. Sirīsena (Syā, Ka)



## ၁၆-ဧကဓမ္မပါဠိ ၄-စတုတ္ထဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၃၂၂။ စတုတ္ထဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ဇမ္ဗုဒီပေ**တိ ဇမ္ဗုယာ ပညာတော ပါကဋော ဒီပေါတိ ဇမ္ဗုဒီပေါ။ ဣမဿ ကိရ ဒီပဿ သညာဏဘူတာ[၁] ယောဇနသတုဗ္ဗေဓာ ပဏ္ဏာသယောဇနသာခါ ပဉ္စဒသယောဇနာဝဋ္ဋက္ခန္ဓာ ဟိမဝန္တပဗ္ဗတေ ဇာတာ ကပ္ပဋ္ဌာယိနီ မဟာဇမ္ဗူ နာမ အတ္ထိ၊ တာယ အယံ ဒီပေါ ဇမ္ဗုဒီပေါတိ ဝုစ္စတိ။ ယထာ စ ဣမသ္မိံ ဒီပေ ဇမ္ဗုရုက္ခော ကပ္ပဋ္ဌာယီ၊ တထာ အပရဂေါယာနေ ကဒမ္ဗရုက္ခော, ဥတ္တရကုရူသု ကပ္ပရုက္ခော, ပုဗ္ဗဝိဒေဟေ သိရီသရုက္ခော, အသုရာနံ စိတ္တပါဋလိရုက္ခော, သုပဏ္ဏာနံ သိမ္ဗလိရုက္ခော, ဒေဝါနံ ပါရိစ္ဆတ္တကောတိ ဣမေပိ ကပ္ပဋ္ဌာယိနောဝ။

ပါဋလီ သိမ္ဗလီ ဇမ္ဗူ၊ ဒေဝါနံ ပါရိစ္ဆတ္တကော။
ကဒမ္ဗော ကပ္ပရုက္ခော စ၊ သိရီသော[၂] ဘဝတိ သတ္တမောတိ။

**အာရာမရာမဏေယျက**န္တိ ပုပ္ဖါရာမဖလာရာမာနံ ရာမဏေယျကံ ဝေဠုဝနဇီဝကမ္ဗဝနဇေတဝနပုဗ္ဗာရာမသဒိသံ။ တံ ဣမသ္မိံ ဇမ္ဗုဒီပေ အပ္ပမတ္တကံ ပရိတ္တကံ၊ န ဗဟုကန္တိ အတ္ထော။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ **ဝနရာမဏေယျက**န္တိ နာဂဝနသာလဝနစမ္ပကဝနာဒိသဒိသံ ဝင်္ကပဗ္ဗတဟိမဝန္တပဗ္ဗတပဒေသာဒီသု အရညဝနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဘူမိရာမဏေယျက**န္တိ ဇေတဝနဝိဟာရမဂဓက္ခေတ္တာဒိသဒိသံ သမံ ဘူမိဋ္ဌာနံ။ **ပေါက္ခရဏိရာမဏေယျက**န္တိ ဇေတဝနပေါက္ခရဏိဂဂ္ဂရာပေါက္ခရဏိသဒိသာနံ ဝဋ္ဋစတုရဿဒီဃဝင်္ကာဒိသဏ္ဌာနာနံ ပေါက္ခရဏီနံ သန္နိဝေသနဋ္ဌာနံ။ **ဥက္ကူလဝိကူလ**န္တိ ဥက္ကူလဉ္စ ဝိကူလဉ္စ။ တတ္ထ ဥက္ကူလံ ဥန္နတဋ္ဌာနံ၊ ဝိကူလံ နိန္နဋ္ဌာနံ။ **နဒီဝိဒုဂ္ဂ**န္တိ နဒီနံ ဘိန္နဋ္ဌာနံ တံ ဒုဂ္ဂမတ္တာ နဒီဝိဒုဂ္ဂန္တိ ဝုစ္စတိ။ **ခါဏုကဏ္ဋကဋ္ဌာန**န္တိ တတ္ထဇာတကာနဉ္စေဝ အာဟရိယမာနာနဉ္စ ခါဏုကဏ္ဋကာဒီနံ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ။ **ပဗ္ဗတဝိသမ**န္တိ ဂိရိဝိသမံ။ **ယေ ဩဒကာ**တိ ယေ စ ဥဒကေ ဇာယန္တိ၊ တေယေဝ ဗဟုတရာ။ ဣတော ကိရ သုဝဏ္ဏဘူမိ သတ္တမတ္တာနိ ယောဇနသတာနိ ဟောတိ၊ ဧကေန ဝါတေန ဂစ္ဆန္တီ နာဝါ သတ္တဟိ အဟောရတ္တေဟိ ဂစ္ဆတိ။ အထေကသ္မိံ သမယေ ဧဝံ ဂစ္ဆန္တီ နာဝါ သတ္တာဟမ္ပိ နန္ဒိယာဝဋ္ဋမစ္ဆပိဋ္ဌေနေဝ ဂတာ။ ဧဝံ ဩဒကာနံ သတ္တာနံ ဗဟုဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အပိစ ထလဋ္ဌာနဿ ပရိတ္တဘာဝေန ဥဒကဿ စ ဗဟုဘာဝေနာပိ အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယထာ ဟိ မဟာတဠာကေ ဧကောဝ

၁-ပညာဏဘူတာ (သီ) ၂-သိရီသေန (သျာ၊ က)

uppalagaccho assa, tassa cattāri ca paṇṇāni, majjhe ca ekaṁ uppalamakulaṁ assa. Evamevaṁ cattāri paṇṇāni viya cattāro dīpā, majjhe uppalamakulaṁ viya Sinerupabbato, sesaṁ udakaṁ viya udakaparikkhitto okāso. Tassa mahantabhāvo iddhimantānaṁ pākaṭo hoti. Tesaṁ hi ākāsena gacchantānaṁ cattāro mahādīpā cattāri paṇṇāni viya upaṭṭhahanti, Sinerupabbato majjhe uppalamakulaṁ viya, sesaṁ udakaṁ viya udakaparikkhitto okāso. Evaṁ mahante udake jātattā odakāva bahutarā veditabbā.

323. Dutiyādīsu **aññatra manussehī**ti idha cattāro apāyā aññatra manussehīti adhippetā.

**Majjhimesu janapadesū**ti "puratthimāya disāya Gajaṅgalaṁ[1] nāma nigamo, tassa parena mahāsālā, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe. Puratthimadakkhiṇāya disāya Sallavatī nāma nadī, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe. Dakkhiṇāya disāya Setakaṇṇikaṁ nāma nigamo, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe. Pacchimāya disāya Thūṇaṁ nāma brāhmaṇagāmo, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe. Uttarāya disāya Usīraddhajo nāma pabbato, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe"[2] evaṁ paricchinne janapadeti attho. Ayaṁ hi janapado mudiṅgasaṇṭhāno ujukena katthaci asītiyojano hoti, katthaci yojanasatiko, katthaci dviyojanasatiko, majjhena pana tiyojanasatiko, pariyantaparikkhepena navamattayojanasatiko hoti. Ettake ṭhāne Buddhapaccekabuddhā mahāsāvakā Buddhupaṭṭhākā Buddhasāvakā Buddhamātā Buddhapitā cakkavattī rājāti ime sattā nibbattanti. Apica upādāyupādāyāpi Majjhimapadeso labbhati. Sakalopi hi Jambudīpo Majjhimapadeso nāma, sesadīpā paccantimā janapadā. Tambapaṇṇidīpe Anurādhapuraṁ Majjhimapadeso nāma, seso paccantoti evaṁ nayo veditabbo.

324. **Paññavanto ajaḷā aneḷamūgā**ti ettha kammassakatapaññā jhānapaññā vipassanāpaññā maggapaññā phalapaññāti etāhi samannāgatā

1. Kajaṅgalaṁ (Sī)  2. Vi 3. 287 piṭṭhe.



ဥပ္ပလဂစ္ဆော အဿ၊ တဿ စတ္တာရိ စ ပဏ္ဏာနိ, မဇ္ဈေ စ ဧကံ ဥပ္ပလမကုလံ အဿ။ ဧဝမေဝံ စတ္တာရိ ပဏ္ဏာနိ ဝိယ စတ္တာရော ဒီပါ၊ မဇ္ဈေ ဥပ္ပလမကုလံ ဝိယ သိနေရုပဗ္ဗတော၊ သေသံ ဥဒကံ ဝိယ ဥဒကပရိက္ခိတ္တော ဩကာသော။ တဿ မဟန္တဘာဝေါ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ ပါကဋော ဟောတိ။ တေသံ ဟိ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တာနံ စတ္တာရော မဟာဒီပါ စတ္တာရိ ပဏ္ဏာနိ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ သိနေရုပဗ္ဗတော မဇ္ဈေ ဥပ္ပလမကုလံ ဝိယ၊ သေသံ ဥဒကံ ဝိယ ဥဒကပရိက္ခိတ္တော ဩကာသော။ ဧဝံ မဟန္တေ ဥဒကေ ဇာတတ္တာ ဩဒကာဝ ဗဟုတရာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၃၂၃။ ဒုတိယာဒီသု **အညတြ မနုဿေဟီ**တိ ဣဓ စတ္တာရော အပါယာ အညတြ မနုဿေဟီတိ အဓိပ္ပေတာ။

**မဇ္ဈိမေသု ဇနပဒေသူ**တိ "ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ဂဇင်္ဂလံ[၁] နာမ နိဂမော၊ တဿ ပရေန မဟာသာလာ၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ပုရတ္ထိမဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ သလ္လဝတီ နာမ နဒီ၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ သေတကဏ္ဏိကံ နာမ နိဂမော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ပစ္ဆိမာယ ဒိသာယ ထူဏံ နာမ ဗြာဟ္မဏဂါမော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ဥတ္တရာယ ဒိသာယ ဥသီရဒ္ဓဇော နာမ ပဗ္ဗတော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ"တိ[၂] ဧဝံ ပရိစ္ဆိန္နေ ဇနပဒေတိ အတ္ထော။ အယံ ဟိ ဇနပဒေါ မုဒိင်္ဂသဏ္ဌာနော ဥဇုကေန ကတ္ထစိ အသီတိယောဇနော ဟောတိ၊ ကတ္ထစိ ယောဇနသတိကော၊ ကတ္ထစိ ဒွိယောဇနသတိကော၊ မဇ္ဈေန ပန တိယောဇနသတိကော၊ ပရိယန္တပရိက္ခေပေန နဝမတ္တယောဇနသတိကော ဟောတိ။ ဧတ္တကေ ဌာနေ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓါ မဟာသာဝကာ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာကာ ဗုဒ္ဓသာဝကာ ဗုဒ္ဓမာတာ ဗုဒ္ဓပိတာ စက္ကဝတ္တီ ရာဇာတိ ဣမေ သတ္တာ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ အပိစ ဥပါဒါယုပါဒါယာပိ မဇ္ဈိမပဒေသော လဗ္ဘတိ။ သကလောပိ ဟိ ဇမ္ဗုဒီပေါ မဇ္ဈိမပဒေသော နာမ၊ သေသဒီပါ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ။ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေ အနုရာဓပုရံ မဇ္ဈိမပဒေသော နာမ၊ သေသော ပစ္စန္တောတိ ဧဝံ နယော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၃၂၄။ **ပညဝန္တော အဇဠာ အနေဠမူဂါ**တိ ဧတ္ထ ကမ္မဿကတပညာ ဈာနပညာ ဝိပဿနာပညာ မဂ္ဂပညာ ဖလပညာတိ ဧတာဟိ သမန္နာဂတာ

၁-ကဇင်္ဂလံ (သီ)  ၂-ဝိ ၃-၂၈၇-ပိဋ္ဌေ။

paññavanto nāma, amūḷhā ajaḷā nāma. Yesaṁ eḷā mukhato na galati, te aneḷamūgā nāma, aneḷamukhā niddosamukhāti attho. **Paṭibalā**ti samatthā, kāyabalena ceva ñāṇabalena ca samannāgatā. **Atthamaññātun**ti atthānatthaṁ kāraṇākāraṇaṁ jānituṁ. **Duppaññā**ti appaññā nippaññā. **Jaḷā**ti mandā[1] momūhā.

325. **Ariyena paññācakkhunā**ti sahavipassanena maggena[2]. **Avijjāgatā**ti avijjandhakārena samannāgatā.

326. **Ye labhanti Tathāgataṁ dassanāyā**ti ye Tathāgatassa guṇe jānitvā Tathāgataṁ cakkhuviññāṇena passituṁ labhanti.

327. **Tathāgatappaveditan**ti Tathāgatena paveditaṁ pakāsetvā kathitaṁ. **Savanāyā**ti sotaviññāṇena sotuṁ.

328. **Dhārentī**ti na pammussanti.

329. **Dhātānaṁ**[3] **dhammānaṁ atthaṁ upaparikkhantī**ti paguṇāya Pāḷiyā atthānatthaṁ upaparikkhanti.

330. **Atthamaññāya dhammamaññāyā**ti Aṭṭhakathañca Pāḷiñca jānitvā. **Dhammānudhammaṁ paṭipajjantī**ti anulomapaṭipadaṁ pūrenti.

331. **Saṁvejanīyesu ṭhānesū**ti saṁvegajanakesu kāraṇesu. **Saṁvijjantī**ti saṁvegaṁ āpajjanti.

332. **Yoniso padahantī**ti upāyena padhānavīriyaṁ karonti.

333. **Vavassaggārammaṇan**ti vavassaggo vuccati nibbānaṁ, taṁ ārammaṇaṁ karitvāti attho. **Labhanti samādhin**ti maggasamādhiṁ ca phalasamādhiṁ ca pāpuṇanti.

334. **Annaggarasaggānan**ti uttamannānañca uttamarasānañca. **Uñchena kapālābhatena**[4] **yāpentī**ti uñchācārena vanamūlaphalāphalena vā

1. Dandhā (Sī)
2. Saha vipassanamaggena (Ka)
3. Dhatānaṁ (Sī)
4. Kapālabhattena (Syā)



ပညဝန္တော နာမ၊ အမူဠှာ အဇဠာ နာမ။ ယေသံ ဧဠာ မုခတော န ဂလတိ၊ တေ အနေဠမူဂါ နာမ၊ အနေဠမုခါ နိဒ္ဒေါသမုခါတိ အတ္ထော။ **ပဋိဗလာ**တိ သမတ္ထာ၊ ကာယဗလေန စေဝ ဉာဏဗလေန စ သမန္နာဂတာ။ **အတ္ထမညာတုန္တိ** အတ္ထာနတ္ထံ ကာရဏာကာရဏံ ဇာနိတုံ။ **ဒုပ္ပညာ**တိ အပ္ပညာ နိပ္ပညာ။ **ဇဠာ**တိ မန္ဒာ[၁] မောမူဟာ။

၃၂၅။ **အရိယေန ပညာစက္ခုနာ**တိ သဟဝိပဿနေန မဂ္ဂေန[၂]။ **အဝိဇ္ဇာဂတာ**တိ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရေန သမန္နာဂတာ။

၃၂၆။ **ယေ လဘန္တိ တထာဂတံ ဒဿနာယာ**တိ ယေ တထာဂတဿ ဂုဏေ ဇာနိတွာ တထာဂတံ စက္ခုဝိညာဏေန ပဿိတုံ လဘန္တိ။

၃၂၇။ **တထာဂတပ္ပဝေဒိတန္တိ** တထာဂတေန ပဝေဒိတံ ပကာသေတွာ ကထိတံ။ **သဝနာယာ**တိ သောတဝိညာဏေန သောတုံ။

၃၂၈။ **ဓာရေန္တီ**တိ န ပမ္မုဿန္တိ။

၃၂၉။ **ဓာတာနံ**[၃] **ဓမ္မာနံ အတ္ထံ ဥပပရိက္ခန္တီ**တိ ပဂုဏာယ ပါဠိယာ အတ္ထာနတ္ထံ ဥပပရိက္ခန္တိ။

၃၃၀။ **အတ္ထမညာယ ဓမ္မမညာယာ**တိ အဋ္ဌကထဉ္စ ပါဠိဉ္စ ဇာနိတွာ။ **ဓမ္မာနုဓမ္မံ ပဋိပဇ္ဇန္တီ**တိ အနုလောမပဋိပဒံ ပူရေန္တိ။

၃၃၁။ **သံဝေဇနီယေသု ဌာနေသူ**တိ သံဝေဂဇနကေသု ကာရဏေသု။ **သံဝိဇ္ဇန္တီ**တိ သံဝေဂံ အာပဇ္ဇန္တိ။

၃၃၂။ **ယောနိသော ပဒဟန္တီ**တိ ဥပါယေန ပဓာနဝီရိယံ ကရောန္တိ။

၃၃၃။ **ဝဝဿဂ္ဂါရမ္မဏန္တိ** ဝဝဿဂ္ဂေါ ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ အာရမ္မဏံ ကရိတွာတိ အတ္ထော။ **လဘန္တိ သမာဓိန္တိ** မဂ္ဂသမာဓိံ စ ဖလသမာဓိံ စ ပါပုဏန္တိ။

၃၃၄။ **အန္နဂ္ဂရသဂ္ဂါနန္တိ** ဥတ္တမန္နာနဉ္စ ဥတ္တမရသာနဉ္စ။ **ဥဉ္ဆေန ကပါလာဘတေန**[၄] **ယာပေန္တီ**တိ ဥဉ္ဆာစာရေန ဝနမူလဖလာဖလေန ဝါ

၁-ဒန္ဓာ (သီ)
၂-သဟ ဝိပဿနမဂ္ဂေန (က)
၃-ဓတာနံ (သီ)
၄-ကပါလဘတ္တေန (သျာ)

kapālena ābhatabhattena vā yāpenti. Ettha ca yo kassacideva khādanīyassa bhojanīyassa atthāya citte uppanne taṁkhaṇaṁyeva na taṁ labhati, ayaṁ annaggarasaggānaṁ na lābhī nāma. Yassapi taṁkhaṇaṁyeva labhitvā olokentassa vaṇṇagandharasā amanāpā honti, ayampi annaggarasaggānaṁ na lābhī nāma. Yassa pana vaṇṇagandharasā paṭilabbhanti[1], manāpā honti, ayaṁ annaggarasaggānaṁ lābhī nāma. So uttamakoṭiyā cakkavattī rājā, heṭṭhimakoṭiyā Dhammāsoko veditabbo. Saṅkhepato hi yassa bhattassa ekapāti satasahassaṁ agghati, idaṁ annaggarasaggaṁ nāma. Yaṁ pana bhikkhusaṁghaṁ piṇḍāya carantaṁ disvā manussā uttamapaṇītaṁ bhattaṁ denti, idaṁ kiṁ nāmāti? Idaṁ uñchena kapālābhatena yāpente upādāya annaggarasaggaṁ nāma vuccatīti.

335. **Attharasassā**ti-ādīsu attharaso nāma cattāri sāmaññaphalāni dhammaraso nāma cattāro maggā, vimuttiraso nāma amatanibbānaṁ. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Catutthavaggavaṇṇanā.

Jambudīpapeyyālo niṭṭhito.

---

## 17. Pasādakaradhammavaggavaṇṇanā

366. **Addhamidan**ti-ādīsu **addhan**ti ekaṁsādhivacanametaṁ, addhā idaṁ lābhānaṁ, ekaṁso esa lābhānanti vuttaṁ hoti. **Yadidaṁ āraññikattan**ti[2] yo esa āraññikabhāvo. Idaṁ vuttaṁ hoti—āraññikabhāvo nāma lābhānaṁ ekaṁso avassabhāvitā[3] na sakkā āraññikena lābhaṁ na labhituntі. Āraññiko hi bhikkhu “attano araññavāsassa anucchavikaṁ karissāmī”ti pāpakaṁ nāma na karoti, athassa “āraññiko ayaṁ bhikkhū”ti sañjātagāravo mahājano catupaccayena pūjaṁ karoti. Tena vuttaṁ “addhamidaṁ bhikkhave lābhānaṁ yadidaṁ āraññikattan”ti. Sesapadesupi eseva nayo. Ettha pana **bāhusaccan**ti bahussutabhāvo. **Thāvareyyan**ti cirapabbajitattā thāvarappattabhāvo.

1. Paṭilabhanti (Sī, Ṭīkāyaṁ ca) 2. Āraññakattanti (Sī) 3. Avassaṁ bhāvitattā (Syā)



ကပါလေန အာဘတဘတ္တေန ဝါ ယာပေန္တိ။ ဧတ္ထ စ ယော ကဿစိဒေဝ ခါဒနီယဿ ဘောဇနီယဿ အတ္ထာယ စိတ္တေ ဥပ္ပန္နေ တံခဏံယေဝ န တံ လဘတိ၊ အယံ အန္နဂ္ဂရသဂ္ဂါနံ န လာဘီ နာမ။ ယဿာပိ တံခဏံယေဝ လဘိတွာ ဩလောကေန္တဿ ဝဏ္ဏဂန္ဓရသာ အမနာပါ ဟောန္တိ၊ အယမ္ပိ အန္နဂ္ဂရသဂ္ဂါနံ န လာဘီ နာမ။ ယဿ ပန ဝဏ္ဏဂန္ဓရသာ ပဋိလဗ္ဘန္တိ[၁]၊ မနာပါ ဟောန္တိ၊ အယံ အန္နဂ္ဂရသဂ္ဂါနံ လာဘီ နာမ။ သော ဥတ္တမကောဋိယာ စက္ကဝတ္တိ ရာဇာ, ဟေဋ္ဌိမကောဋိယာ ဓမ္မာသောကော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သင်္ခေပတော ဟိ ယဿ ဘတ္တဿ ဧကပါတိ သတသဟဿံ အဂ္ဃတိ၊ ဣဒံ အန္နဂ္ဂရသဂ္ဂံ နာမ။ ယံ ပန ဘိက္ခုသံဃံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တံ ဒိသွာ မနုဿာ ဥတ္တမပဏီတံ ဘတ္တံ ဒေန္တိ၊ ဣဒံ ကိံ နာမာတိ? ဣဒံ ဥဉ္ဆေန ကပါလာဘတေန ယာပေန္တေ ဥပါဒါယ အန္နဂ္ဂရသဂ္ဂံ နာမ ဝုစ္စတီတိ။

၃၃၅။ **အတ္ထရသဿာ**တိအာဒီသု အတ္ထရသော နာမ စတ္တာရိ သာမညဖလာနိ၊ ဓမ္မရသော နာမ စတ္တာရော မဂ္ဂါ၊ ဝိမုတ္တိရသော နာမ အမတနိဗ္ဗာနံ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

စတုတ္ထဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

ဇမ္ဗုဒီပပေယျာလော နိဋ္ဌိတော။

---

## ၁၇-ပသာဒကရဓမ္မဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၃၆၆။ **အဒ္ဓမိဒ**န္တိအာဒီသု **အဒ္ဓ**န္တိ ဧကံသာဓိဝစနမေတံ၊ အဒ္ဓါ ဣဒံ လာဘာနံ၊ ဧကံသော ဧသ လာဘာနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ယဒိဒံ အာရညိကတ္တ**န္တိ[၂] ယော ဧသ အာရညိကဘာဝေါ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—အာရညိကဘာဝေါ နာမ လာဘာနံ ဧကံသော အဝဿဘာဝိတာ[၃] န သက္ကာ အာရညိကေန လာဘံ န လဘိတုန္တိ။ အာရညိကော ဟိ ဘိက္ခု “အတ္တနော အရညဝါသဿ အနုစ္ဆဝိကံ ကရိဿာမီ”တိ ပါပကံ နာမ န ကရောတိ၊ အထဿ “အာရညိကော အယံ ဘိက္ခူ”တိ သဉ္ဇာတဂါရဝေါ မဟာဇနော စတုပစ္စယေန ပူဇံ ကရောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “အဒ္ဓမိဒံ ဘိက္ခဝေ လာဘာနံ ယဒိဒံ အာရညိကတ္တ”န္တိ။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ ပန **ဗာဟုသစ္စ**န္တိ ဗဟုဿုတဘာဝေါ။ **ထာဝရေယျ**န္တိ စိရပဗ္ဗဇိတတ္တာ ထာဝရပ္ပတ္တဘာဝေါ။

၁-ပဋိလဘန္တိ (သီ၊ ဋီကာယံ စ) ၂-အာရညကတ္တန္တိ (သီ) ၃-အဝဿံ ဘာဝိတတ္တာ (သျာ)

**Ākappasampadā**ti cīvaraggahaṇādino ākappassa sampatti. **Parivārasampadā**ti suciparivāratā. **Kolaputtī**ti kulaputtabhāvo. **Vaṇṇapokkharatā**ti sampannarūpatā. **Kalyāṇavākkaraṇatā**ti vacanakiriyāya madhurabhāvo. **Appābādhatā**ti ārogyasampatti. Arogo hi bhikkhu attano sarīrakalyatāya[1] vipassanādhure ca ganthadhure ca paripūrakārī hoti, tenassa lābho uppajjatīti.

Soḷasa pasādakaradhammā niṭṭhitā.

---

## 18. Apara-accharāsaṅghātavaggavaṇṇanā

382. **Accharāsaṅghātamattampī**ti idampi suttaṁ Aggikkhandhūpama-aṭṭhuppattiyaṁyeva[3] vuttaṁ. Appanāppattāya hi mettāya vipāke kathāyeva natthi. Tassāyeva aṭṭhuppattiyā ayaṁ desanā āraddhāti veditabbā. Tattha **paṭhaman**ti "gaṇanānupubbatā paṭhamaṁ, idaṁ paṭhamaṁ samāpajjatīti paṭhaman"ti Vibhaṅge[4] vuttatthameva. **Jhānan**ti jhānaṁ nāma duvidhaṁ ārammaṇūpanijjhānañca lakkhaṇūpanijjhānañcāti. Tattha **ārammaṇūpanijjhānaṁ** nāma aṭṭha samāpattiyo. Tā hi pathavīkasiṇādino ārammaṇassa upanijjhānato[5] ārammaṇūpanijjhānanti vuccanti. **Lakkhaṇūpanijjhānan**ti vipassanāmaggaphalāni. Vipassanā hi aniccādivasena saṅkhāralakkhaṇassa upanijjhānato lakkhaṇūpanijjhānaṁ nāma, vipassanāya pana lakkhaṇūpanijjhānakiccaṁ maggena sijjhatīti maggo lakkhaṇūpanijjhānaṁ, phalaṁ suññata-animitta-appaṇihitalakkhaṇassa nibbānasseva upanijjhānato lakkhaṇūpanijjhānanti vuccati. Tattha imasmiṁ pana atthe ārammaṇūpanijjhānaṁ adhippetaṁ. **Ko pana vādo ye naṁ bahulīkarontī**ti ye naṁ paṭhamajjhānaṁ bahulī karonti, punappunaṁ karonti, tesu vattabbameva natthi. Sesamettha heṭṭhā vuttanayeneva veditabbaṁ.

383. **Dutiyan**ti-ādīsupi "gaṇanānupubbatā dutiyan"ti-ādinā[6] nayena attho veditabbo.

---

1. Sarīrakalyāṇatāya (Syā, Ka) 2. Vāsadhure ca (Sī) 3. Aṁ 2. 495 piṭṭhe.
4. Abhi 2. 267 piṭṭhe. 5. Upanijjhāyanato (Sī) 6. Abhi 2. 268 piṭṭhe.



**အာကပ္ပသမ္ပဒါ**တိ စီဝရဂ္ဂဟဏာဒိနော အာကပ္ပဿ သမ္ပတ္တိ။ **ပရိဝါရသမ္ပဒါ**တိ သုစိပရိဝါရတာ။ **ကောလပုတ္တီ**တိ ကုလပုတ္တဘာဝေါ။ **ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ**တိ သမ္ပန္နရူပတာ။ **ကလျာဏဝါက္ကရဏတာ**တိ ဝစနကိရိယာယ မဓုရဘာဝေါ။ **အပ္ပါဗာဓတာ**တိ အာရောဂျသမ္ပတ္တိ။ အရောဂေါ ဟိ ဘိက္ခု အတ္တနော သရီရကလျတာယ[1] ဝိပဿနာဓုရေ စ[2] ဂန္ထဓုရေ စ ပရိပူရကာရီ ဟောတိ၊ တေနဿ လာဘော ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ။

သောဠသ ပသာဒကရဓမ္မာ နိဋ္ဌိတာ။

---

## ၁၈-အပရအစ္ဆရာသင်္ဃာတဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၃၈၂။ **အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တမ္ပီ**တိ ဣဒမ္ပိ သုတ္တံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓူပမအဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံယေဝ[3] ဝုတ္တံ။ အပ္ပနာပ္ပတ္တာယ ဟိ မေတ္တာယ ဝိပါကေ ကထာယေဝ နတ္ထိ။ တဿာယေဝ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ အယံ ဒေသနာ အာရဒ္ဓါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တတ္ထ **ပဌမ**န္တိ "ဂဏနာနုပုဗ္ဗတာ ပဌမံ၊ ဣဒံ ပဌမံ သမာပဇ္ဇတီတိ ပဌမ"န္တိ ဝိဘင်္ဂေ[4] ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ **ဈာန**န္တိ ဈာနံ နာမ ဒုဝိဓံ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနဉ္စ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနဉ္စာတိ။ တတ္ထ **အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ** နာမ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော။ တာ ဟိ ပထဝီကသိဏာဒိနော အာရမ္မဏဿ ဥပနိဇ္ဈာနတော[5] အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနန္တိ ဝုစ္စန္တိ။ **လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန**န္တိ ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလာနိ။ ဝိပဿနာ ဟိ အနိစ္စာဒိဝသေန သင်္ခါရလက္ခဏဿ ဥပနိဇ္ဈာနတော လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ နာမ၊ ဝိပဿနာယ ပန လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနကိစ္စံ မဂ္ဂေန သိဇ္ဈတီတိ မဂ္ဂေါ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ၊ ဖလံ သုညတအနိမိတ္တအပ္ပဏိဟိတလက္ခဏဿ နိဗ္ဗာနဿေဝ ဥပနိဇ္ဈာနတော လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ ဣမသ္မိံ ပန အတ္ထေ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ အဓိပ္ပေတံ။ **ကော ပန ဝါဒေါ ယေ နံ ဗဟုလီကရောန္တီ**တိ ယေ နံ ပဌမဇ္ဈာနံ ဗဟုလီ ကရောန္တိ၊ ပုနပ္ပုနံ ကရောန္တိ၊ တေသု ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။ သေသမေတ္ထ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၃၈၃။ **ဒုတိယ**န္တိအာဒီသုပိ "ဂဏနာနုပုဗ္ဗတာ ဒုတိယ"န္တိအာဒိနာ[6] နယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

---

၁-သရီရကလျာဏတာယ (သျာ၊ က) ၂-ဝါသဓုရေ စ (သီ) ၃-အံ ၂-၄၉၅-ပိဋ္ဌေ။
၄-အဘိ ၂-၂၆၇-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ဥပနိဇ္ဈာယနတော (သီ) ၆-အဘိ ၂-၂၆၈-ပိဋ္ဌေ။

386-387. **Mettan**ti sabbasattesu hitapharaṇaṁ. **Cetovimuttin**ti cittavimuttiṁ. Idha appanāppattāva mettā adhippetā. **Karuṇādīsu**pi eseva nayo. Ime pana cattāro brahmavihārā vaṭṭaṁ honti, vaṭṭapādā honti, vipassanāpādā honti, diṭṭhadhammasukhavihārā honti, abhiññāpādā vā nirodhapādā vā honti. Lokuttarā pana na honti. Kasmā? Sattārammaṇattāti.

390. **Kāye kāyānupassī**ti ānāpānapabbaṁ iriyāpathapabbaṁ catusampajaññapabbaṁ paṭikūlamanasikārapabbaṁ dhātumanasikārapabbaṁ navasivathikāpabbāni ajjhattaparikammavasena cattāri nīlādikasiṇānīti imasmiṁ aṭṭhārasavidhe kāye tameva kāyaṁ paññāya anupassanto. **Viharatī**ti iriyati vattati. Iminā imassa aṭṭhārasavidhena kāyānupassanāsatipaṭṭhānabhāvakassa bhikkhuno iriyāpatho kathito hoti. **Ātāpī**ti tasseva vuttappakārassa satipaṭṭhānassa bhāvanakavīriyena vīriyavā. **Sampajāno**ti aṭṭhārasavidhena kāyānupassanāsatipaṭṭhānassa pariggāhikapaññāya sammā pajānanto. **Satimā**ti aṭṭhārasavidhena kāyānupassanāpariggāhikāya satiyā samannāgato. **Vineyya loke abhijjhādomanassan**ti tasmiṁyeva kāyasaṅkhāte loke pañcakāmaguṇikabhaṇhañca paṭighasampayuttadomanassañca vinetvā vikkhambhetvā kāye kāyānupassī viharatīti vuttaṁ hoti. Ettāvatā kāyānupassanāsatipaṭṭhānavasena suddharūpasammasanameva kathitanti veditabbaṁ.

**Vedanāsu vedanānupassī**ti sukhādibhedāsu vedanāsu "sukhaṁ vedanaṁ vediyamāno sukhaṁ vedanaṁ vediyāmīti pajānāti. Dukkhaṁ, adukkhamasukhaṁ, sāmisaṁ vā sukhaṁ nirāmisaṁ vā sukhaṁ, sāmisaṁ vā dukkhaṁ, nirāmisaṁ vā dukkhaṁ, sāmisaṁ vā adukkhamasukhaṁ, nirāmisaṁ vā adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vediyamāno nirāmisaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vediyāmīti pajānātī"ti[1] evaṁ vuttaṁ navavidhaṁ vedanaṁ anupassanto. **Ātāpī**ti-ādinā panettha navavidhena vedanānupassanāsatipaṭṭhānassa bhāvanāpariggāhikānaṁ vīriyapaññāsatīnaṁ vasena attho veditabbo. **Loko**ti cettha vedanā[2] veditabbā.

1. Dī 2. 236; Abhi 2. 202; Ma 1. 75 piṭṭhesu.
2. Sāva vedanā (Sī)



၃၈၆-၃၈၇။ **မေတ္တန္တိ** သဗ္ဗသတ္တေသု ဟိတဖရဏံ။ **စေတောဝိမုတ္တိန္တိ** စိတ္တဝိမုတ္တိံ။ ဣဓ အပ္ပနာပ္ပတ္တာဝ မေတ္တာ အဓိပ္ပေတာ။ **ကရုဏာဒီသုပိ** ဧသေဝ နယော။ ဣမေ ပန စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရာ ဝဋ္ဋံ ဟောန္တိ၊ ဝဋ္ဋပါဒါ ဟောန္တိ၊ ဝိပဿနာပါဒါ ဟောန္တိ၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာ ဟောန္တိ၊ အဘိညာပါဒါ ဝါ နိရောဓပါဒါ ဝါ ဟောန္တိ။ လောကုတ္တရာ ပန န ဟောန္တိ။ ကသ္မာ? သတ္တာရမ္မဏတ္တာတိ။

၃၉၀။ **ကာယေ ကာယာနုပဿီ**တိ အာနာပါနပဗ္ဗံ ဣရိယာပထပဗ္ဗံ စတုသမ္ပဇညပဗ္ဗံ ပဋိကူလမနသိကာရပဗ္ဗံ ဓာတုမနသိကာရပဗ္ဗံ နဝသိဝထိကာပဗ္ဗာနိ အဇ္ဈတ္တပရိကမ္မဝသေန စတ္တာရိ နီလာဒိကသိဏာနီတိ ဣမသ္မိံ အဋ္ဌာရသဝိဓေ ကာယေ တမေဝ ကာယံ ပညာယ အနုပဿန္တော။ **ဝိဟရတီ**တိ ဣရိယတိ ဝတ္တတိ။ ဣမိနာ ဣမဿ အဋ္ဌာရသဝိဓေန ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနဘာဝကဿ ဘိက္ခုနော ဣရိယာပထော ကထိတော ဟောတိ။ **အာတာပီ**တိ တဿေဝ ဝုတ္တပ္ပကာရဿ သတိပဋ္ဌာနဿ ဘာဝနကဝီရိယေန ဝီရိယဝါ။ **သမ္ပဇာနော**တိ အဋ္ဌာရသဝိဓေန ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနဿ ပရိဂ္ဂါဟိကပညာယ သမ္မာ ပဇာနန္တော။ **သတိမာ**တိ အဋ္ဌာရသဝိဓေန ကာယာနုပဿနာပရိဂ္ဂါဟိကာယ သတိယာ သမန္နာဂတော။ **ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒောမနဿ**န္တိ တသ္မိံယေဝ ကာယသင်္ခါတေ လောကေ ပဉ္စကာမဂုဏိကဘဏှဉ္စ ပဋိဃသမ္ပယုတ္တဒောမနဿဉ္စ ဝိနေတွာ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဧတ္တာဝတာ ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနဝသေန သုဒ္ဓရူပသမ္မသနမေဝ ကထိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

**ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ**တိ သုခါဒိဘေဒါသု ဝေဒနာသု "သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒိယမာနော သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒိယာမီတိ ပဇာနာတိ။ ဒုက္ခံ၊ အဒုက္ခမသုခံ၊ သာမိသံ ဝါ သုခံ၊ နိရာမိသံ ဝါ သုခံ၊ သာမိသံ ဝါ ဒုက္ခံ၊ နိရာမိသံ ဝါ ဒုက္ခံ၊ သာမိသံ ဝါ အဒုက္ခမသုခံ၊ နိရာမိသံ ဝါ အဒုက္ခမသုခံ ဝေဒနံ ဝေဒိယမာနော နိရာမိသံ အဒုက္ခမသုခံ ဝေဒနံ ဝေဒိယာမီတိ ပဇာနာတီ"တိ[1] ဧဝံ ဝုတ္တံ နဝဝိဓံ ဝေဒနံ အနုပဿန္တော။ **အာတာပီ**တိအာဒိနာ ပနေတ္ထ နဝဝိဓေန ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနဿ ဘာဝနာပရိဂ္ဂါဟိကာနံ ဝီရိယပညာသတီနံ ဝသေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **လောကော**တိ စေတ္ထ ဝေဒနာ[2] ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁-ဒီ ၂-၂၃၆၊ အဘိ ၂-၂၀၂၊ မ ၁-၇၅-ပိဋ္ဌေသု။
၂-သာဝ ဝေဒနာ (သီ)

**Cittadhammesu**pi eseva nayo. Ettha pana **citte cittānupassī**ti “sarāgaṁ vā cittaṁ sarāgaṁ cittanti pajānātī”ti[1] evaṁ vitthārite soḷasappabhede citte tameva cittaṁ pariggāhikāya anupassanāya anupassantoti attho. **Dhammesu dhammānupassī**ti “pañca nīvaraṇāni, pañcupādānakkhandhā, cha ajjhattikabāhirāyatanāni, satta bojjhaṅgā, cattāri ariyasaccānī”ti[2] evaṁ koṭṭhāsavasena pañcadhā vuttesu dhammesu dhammapariggāhikāya anupassanāya te dhamme anupassantoti attho. Ettha pana vedanānupassanāsatipaṭṭhāne ca cittānupassanāsatipaṭṭhāne ca suddha-arūpasammasanameva kathitaṁ, dhammānupassanāsatipaṭṭhāne rūpārūpasammasanaṁ. Iti imāni cattāripi satipaṭṭhānāni lokiyalokuttaramissakāneva kathitānīti veditabbāni.

394. **Anuppannānan**ti anibbattānaṁ. **Pāpakānan**ti lāmakānaṁ. **Akusalānaṁ dhammānan**ti akosallasambhūtānaṁ lobhādidhammānaṁ. **Anuppādāyā**ti anibbattanatthāya. **Chandaṁ janetī**ti kattukamyatā-kusalacchandaṁ uppādeti. **Vā yamatī**ti payogaṁ parakkamaṁ karoti. **Vīriyaṁ ārabhatī**ti kāyikacetasikavīriyaṁ karoti. **Cittaṁ paggaṇhātī**ti teneva sahajātavīriyena cittaṁ ukkhipati. **Padahatī**ti padhānavīriyaṁ karoti.

**Uppannānan**ti jātānaṁ nibbattānaṁ. **Kusalānaṁ dhammānan**ti kosallasambhūtānaṁ alobhādidhammānaṁ. **Ṭhitiyā**ti ṭhitatthaṁ. **Asammosāyā**ti anassanatthaṁ. **Bhiyyobhāvāyā**ti punappunabhāvāya. **Vepullāyā**ti vipulabhāvāya. **Bhāvanāyā**ti vaḍḍhiyā. **Pāripūriyā**ti paripūraṇatthāya. Ayaṁ tāva catunnaṁ sammappadhānānaṁ ekapadiko atthuddhāro.

Ayaṁ pana sammappadhānakathā nāma duvidhā lokiyā lokuttarā ca. Tattha lokiyā sabbapubbabhāge hoti, sā Kassapasaṁyuttapariyāyena lokiyamaggakkhaṇeyeva veditabbā. Vuttaṁ hi tattha—

> (“Cattārome āvuso sammappadhānā. Katame cattāro.)[3] Idhāvuso bhikkhu ‘anuppannā me pāpakā akusalā dhammā uppajjamānā anatthāya saṁvatteyyun’ti ātappaṁ karoti, ‘uppannā

1. Dī 2. 237; Abhi 2. 204; Ma 1. 76 piṭṭhesu.
2. Dī 2. 238; Abhi 2. 206; Ma 1. 76 piṭṭhesu.
3. ( ) Pāḷiyaṁ natthi.



**စိတ္တဓမ္မေသု**ပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ ပန **စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿီ**တိ “သရာဂံ ဝါ စိတ္တံ သရာဂံ စိတ္တန္တိ ပဇာနာတီ”တိ[၁] ဧဝံ ဝိတ္ထာရိတေ သောဠသပ္ပဘေဒေ စိတ္တေ တမေဝ စိတ္တံ ပရိဂ္ဂါဟိကာယ အနုပဿနာယ အနုပဿန္တောတိ အတ္ထော။ **ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ**တိ “ပဉ္စ နီဝရဏာနိ၊ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ ဆ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာယတနာနိ၊ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနီ”တိ[၂] ဧဝံ ကောဋ္ဌာသဝသေန ပဉ္စဓာ ဝုတ္တေသု ဓမ္မေသု ဓမ္မပရိဂ္ဂါဟိကာယ အနုပဿနာယ တေ ဓမ္မေ အနုပဿန္တောတိ အတ္ထော။ ဧတ္ထ ပန ဝေဒနာနုပဿနာသတိ-ပဋ္ဌာနေ စ စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနေ စ သုဒ္ဓအရူပသမ္မသနမေဝ ကထိတံ၊ ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနေ ရူပါရူပသမ္မသနံ။ ဣတိ ဣမာနိ စတ္တာရိပိ သတိပဋ္ဌာနာနိ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာနေဝ ကထိတာနီတိ ဝေဒိ-တဗ္ဗာနိ။

၃၉၄။ **အနုပ္ပန္နာန**န္တိ အနိဗ္ဗတ္တာနံ။ **ပါပကာန**န္တိ လာမကာနံ။ **အကုသလာနံ ဓမ္မာန**န္တိ အကောသလ္လသမ္ဘူတာနံ လောဘာဒိဓမ္မာနံ။ **အနုပ္ပါဒါယာ**တိ အနိဗ္ဗတ္တနတ္ထာယ။ **ဆန္ဒံ ဇနေတီ**တိ ကတ္တုကမျတာကုသလစ္ဆန္ဒံ ဥပ္ပါဒေတိ။ **ဝါယမတီ**တိ ပယောဂံ ပရက္ကမံ ကရောတိ။ **ဝီရိယံ အာရဘတီ**တိ ကာယိက-စေတသိကဝီရိယံ ကရောတိ။ **စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတီ**တိ တေနေဝ သဟဇာတဝီရိ-ယေန စိတ္တံ ဥက္ခိပတိ။ **ပဒဟတီ**တိ ပဓာနဝီရိယံ ကရောတိ။

**ဥပ္ပန္နာန**န္တိ ဇာတာနံ နိဗ္ဗတ္တာနံ။ **ကုသလာနံ ဓမ္မာန**န္တိ ကောသလ္လ-သမ္ဘူတာနံ အလောဘာဒိဓမ္မာနံ။ **ဌိတိယာ**တိ ဌိတတ္ထံ။ **အသမ္မောသာယာ**တိ အနဿနတ္ထံ။ **ဘိယျောဘာဝါယာ**တိ ပုနပ္ပုနဘာဝါယ။ **ဝေပုလ္လာယာ**တိ ဝိပုလဘာဝါယ။ **ဘာဝနာယာ**တိ ဝဍ္ဎိယာ။ **ပါရိပူရိယာ**တိ ပရိပူရဏတ္ထာယ။ အယံ တာဝ စတုန္နံ သမ္မပ္ပဓာနာနံ ဧကပဒိကော အတ္ထုဒ္ဓါရော။

အယံ ပန သမ္မပ္ပဓာနကထာ နာမ ဒုဝိဓာ လောကိယာ လောကုတ္တရာ စ။ တတ္ထ လောကိယာ သဗ္ဗပုဗ္ဗဘာဂေ ဟောတိ၊ သာ ကဿပသံယုတ္တပရိယာ-ယေန လောကိယမဂ္ဂက္ခဏေယေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝုတ္တံ ဟိ တတ္ထ—

> (“စတ္တာရောမေ အာဝုသော သမ္မပ္ပဓာနာ။ ကတမေ စတ္တာရော။)[၃] ဣဓာဝုသော ဘိက္ခု ‘အနုပ္ပန္နာ မေ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ အနတ္ထာယ သံဝတ္တေယျု’န္တိ အာတပ္ပံ ကရောတိ၊ ‘ဥပ္ပန္နာ

၁-ဒီ ၂-၂၃၇၊ အဘိ ၂-၂၀၄၊ မ ၁-၇၆-ပိဋ္ဌေသု။
၂-ဒီ ၂-၂၃၈၊ အဘိ ၂-၂၀၆၊ မ ၁-၇၆-ပိဋ္ဌေသု။
၃-( )ပါဠိယံ နတ္ထိ။

me pāpakā akusalā dhammā appahīyamānā anatthāya saṁvatteyyun’ti ātappaṁ karoti, ‘anuppannā me kusalā dhammā anuppajjamānā anatthāya saṁvatteyyun’ti ātappaṁ karoti, ‘uppannā me kusalā dhammā nirujjhamānā anatthāya saṁvatteyyun’ti ātappaṁ karotī”ti[1].

Ettha ca **pāpakā akusalā**ti lobhādayo veditabbā. **Anuppannā kusalā dhammā**ti samathavipassanā ceva maggo ca. **Uppannā kusalā** nāma samathavipassanāva. Maggo pana sakiṁ uppajjitvā nirujjhamāno anatthāya saṁvattanako nāma natthi. So hi phalassa paccayaṁ datvāva nirujjhati. Purimasmimpi[2] vā samathavipassanāva gahetabbāti vuttaṁ, taṁ pana na yuttaṁ. Evaṁ lokiyā sammappadhānakathā sabbapubbabhāge Kassapasaṁyuttapariyāyena veditabbā. Lokuttaramaggakkhaṇe panetaṁ ekameva vīriyaṁ catukiccasādhanavasena cattāri nāmāni labhati.

Tattha **anuppannānaṁ pāpakānan**ti ettha “anuppanno ceva kāmacchando”ti-ādīsu vuttanayena attho veditabbo. **Uppannānaṁ pāpakānan**ti ettha catubbidhaṁ uppannaṁ vattamānuppannaṁ bhutvāvigatuppannaṁ okāsakatuppannaṁ bhūmiladdhuppannanti. Tattha ye kilesā vijjamānā uppādādisamaṅgino, idaṁ **vattamānuppannaṁ** nāma. Kamme pana javite ārammaṇarasaṁ anubhavitvā niruddhavipāko bhutvā vigataṁ nāma, kammaṁ uppajjitvā niruddhaṁ bhutvā[3] vigataṁ nāma. Tadubhayampi **bhutvāvigatuppannan**ti saṅkhaṁ gacchati. kusalākusalakammaṁ aññakammassa vipākaṁ paṭibāhitvā attano vipākassa okāsaṁ karoti, evaṁ kate okāse vipāko uppajjamāno okāsakaraṇato paṭṭhāya uppannoti vuccati, idaṁ **okāsakatuppannaṁ** nāma. Pañcakkhandhā pana vipassanāya bhūmi nāma, te atītādibhedo honti. Tesu anusayitakilesā pana atītā vā anāgatā vā paccuppannā vāti na vattabbā. Atītakkhandhesu anusayitāpi hi appahīnāva honti, anāgatakkhandhesu anusayitāpi appahīnāva honti, paccuppannakkhandhesu anusayitāpi appahīnāva honti, idaṁ **bhūmiladdhuppannaṁ** nāma. Tenāhu porāṇā “tāsu tāsu bhūmīsu asamugghātagatā kilesā bhūmiladdhuppannāti saṅkhaṁ gacchantī”ti.

1. Saṁ 1. 401 piṭṭhe. 2. Purimasmiṁ (Sī) 3. Bhavitvā (Ma-Ṭṭha 3. 173 piṭṭhe.)



မေ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ အပ္ပဟီယမာနာ အနတ္ထာယ သံဝတ္တေယျု’န္တိ အာတပ္ပံ ကရောတိ၊ ‘အနုပ္ပန္နာ မေ ကုသလာ ဓမ္မာ အနုပ္ပဇ္ဇမာနာ အနတ္ထာယ သံဝတ္တေယျု’န္တိ အာတပ္ပံ ကရောတိ၊ ‘ဥပ္ပန္နာ မေ ကုသလာ ဓမ္မာ နိရုဇ္ဈမာနာ အနတ္ထာယ သံဝတ္တေယျု’န္တိ အာတပ္ပံ ကရောတီ”တိ[၁]။

ဧတ္ထ စ **ပါပကာ အကုသလာ**တိ လောဘာဒယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **အနုပ္ပန္နာ ကုသလာ ဓမ္မာ**တိ သမထဝိပဿနာ စေဝ မဂ္ဂေါ စ။ **ဥပ္ပန္နာ ကုသလာ** နာမ သမထဝိပဿနာဝ။ မဂ္ဂေါ ပန သကိံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈမာနော အနတ္ထာယ သံဝတ္တနကော နာမ နတ္ထိ။ သော ဟိ ဖလဿ ပစ္စယံ ဒတွာဝ နိရုဇ္ဈတိ။ ပုရိမသ္မိမ္ပိ[၂] ဝါ သမထဝိပဿနာဝ ဂဟေတဗ္ဗာတိ ဝုတ္တံ၊ တံ ပန န ယုတ္တံ။ ဧဝံ လောကိယာ သမ္မပ္ပဓာနကထာ သဗ္ဗပုဗ္ဗဘာဂေ ကဿပသံယုတ္တပရိယာယေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ လောကုတ္တရမဂ္ဂက္ခဏေ ပနေတံ ဧကမေဝ ဝီရိယံ စတုကိစ္စသာဓန-ဝသေန စတ္တာရိ နာမာနိ လဘတိ။

တတ္ထ **အနုပ္ပန္နာနံ ပါပကာနန္**တိ ဧတ္ထ “အနုပ္ပန္နော စေဝ ကာမစ္ဆန္ဒော”တိ-အာဒီသု ဝုတ္တနယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာနန္**တိ ဧတ္ထ စတုဗ္ဗိဓံ ဥပ္ပန္နံ ဝတ္တမာနုပ္ပန္နံ ဘုတွာဝိဂတုပ္ပန္နံ ဩကာသကတုပ္ပန္နံ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နန္တိ။ တတ္ထ ယေ ကိလေသာ ဝိဇ္ဇမာနာ ဥပ္ပါဒါဒိသမင်္ဂိနော၊ ဣဒံ **ဝတ္တမာနုပ္ပန္နံ** နာမ။ ကမ္မေ ပန ဇဝိတေ အာရမ္မဏရသံ အနုဘဝိတွာ နိရုဒ္ဓဝိပါကော ဘုတွာ ဝိဂတံ နာမ၊ ကမ္မံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဒ္ဓံ ဘုတွာ[၃] ဝိဂတံ နာမ။ တဒုဘယမ္ပိ **ဘုတွာဝိဂတုပ္ပန္နန္**တိ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ ကုသလာကုသလကမ္မံ အညကမ္မဿ ဝိပါကံ ပဋိဗာဟိတွာ အတ္တနော ဝိပါကဿ ဩကာသံ ကရောတိ၊ ဧဝံ ကတေ ဩကာသေ ဝိပါကော ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဩကာသကရဏတော ပဋ္ဌာယ ဥပ္ပန္နောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဣဒံ **ဩကာသကတုပ္ပန္နံ** နာမ။ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ပန ဝိပဿနာယ ဘူမိ နာမ၊ တေ အတီတာဒိဘေဒါ ဟောန္တိ။ တေသု အနုသယိတကိလေသာ ပန အတီတာ ဝါ အနာဂတာ ဝါ ပစ္စုပ္ပန္နာ ဝါတိ န ဝတ္တဗ္ဗာ။ အတီတက္ခန္ဓေသု အနုသယိတာပိ ဟိ အပ္ပဟီနာဝ ဟောန္တိ၊ အနာဂတက္ခန္ဓေသု အနုသယိတာပိ အပ္ပဟီနာဝ ဟောန္တိ၊ ပစ္စုပ္ပန္နက္ခန္ဓေသု အနုသယိတာပိ အပ္ပဟီနာဝ ဟောန္တိ၊ ဣဒံ **ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နံ** နာမ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ “တာသု တာသု ဘူမီသု အသမုဂ္ဃါတဂတာ ကိလေသာ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နာတိ သင်္ခံ ဂစ္ဆန္တီ”တိ။

၁-သံ ၁-၄၀၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ပုရိမသ္မိံ (သီ) ၃-ဘဝိတွာ (မ-ဋ္ဌ ၃-၁၇၃-ပိဋ္ဌေ)

Aparampi catubbidhaṁ uppannaṁ samudācāruppannaṁ ārammaṇādhiggahituppannaṁ avikkhambhituppannaṁ asamugghātituppannanti. Tattha sampati vattamānaṁyeva **samudācāruppannaṁ** nāma. Sakiṁ cakkhūni ummīletvā ārammaṇe nimitte gahite anussaritānussaritakkhaṇe kilesā nuppajjissantīti na vattabbā. Kasmā? Ārammaṇassa adhiggahitattā. Yathā kiṁ? Yathā khīrarukkhassa kuṭhāriyā āhatāhataṭṭhāne khīraṁ na nikkhamissatīti na vattabbā, evaṁ. Idaṁ **ārammaṇādhiggahituppannaṁ** nāma. Samāpattiyā avikkhambhitakilesā pana imasmiṁ nāma ṭhāne na uppajjissantīti na vattabbā. Kasmā? Avikkhambhitattā. Yathā kiṁ? Yathā khīrarukkhaṁ kuṭhāriyā āhaneyyuṁ, imasmiṁ nāma ṭhāne khīraṁ na nikkhameyyāti na vattabbaṁ evaṁ. Idaṁ **avikkhambhituppannaṁ** nāma. Maggena asamugghātitakilesā pana bhavagge nibbattassāpi uppajjantīti purimanayeneva vitthāretabbaṁ. Idaṁ **asamugghātituppannaṁ** nāma.

Imesu uppannesu vattamānuppannaṁ bhutvāvigatuppannaṁ okāsakatuppannaṁ samudācāruppannanti catubbidhaṁ uppannaṁ na maggavajjhaṁ, bhūmiladdhuppannaṁ ārammaṇādhiggahituppannaṁ avikkhambhituppannaṁ asamugghātituppannanti catubbidhaṁ maggavajjhaṁ. Maggo hi uppajjamāno ete kilese pajahati. So ye kilese pajahati, te atītā vā anāgatā vā paccuppannā vāti na vattabbā. Vuttampi cetaṁ—

> "Hañci atīte kilese pajahati, tena hi khīṇaṁyeva khepeti, niruddhaṁ nirodheti, atthaṅgataṁ atthaṅgameti, atītaṁ yaṁ natthi, taṁ pajahati. Hañci anāgate kilese pajahati, tena hi ajātaṁ pajahati, anibbattaṁ anuppannaṁ apātubhūtaṁ pajahati, anāgataṁ yaṁ natthi, taṁ pajahati. Hañci paccuppanne kilese pajahati, tena hi ratto rāgaṁ pajahati, duṭṭho dosaṁ, mūḷho mohaṁ, vinibaddho mānaṁ, parāmaṭṭho diṭṭhiṁ, aniṭṭhaṅgato vicikicchaṁ, thāmagato anusayaṁ pajahati, kaṇhasukkā dhammā yuganaddhā vattanti, saṁkilesikā maggabhāvanā hotīti -pa- tena hi natthi maggabhāvanā, natthi phalasacchikiriyā, natthi kilesappahānaṁ, natthi dhammābhisamayoti. Atthi maggabhāvanā -pa- atthi dhammābhisamayoti. Yathā kathaṁ viya, seyyathāpi taruṇo rukkho -pa- apātubhūtāyeva na pātubhavantī"ti[1].

1. Khu 9. 394 piṭṭhe Paṭisambhidāmagge.



အပရမ္ပိ စတုဗ္ဗိဓံ ဥပ္ပန္နံ သမုဒါစာရုပ္ပန္နံ အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နံ အဝိက္ခမ္ဘိတုပ္ပန္နံ အသမုဂ္ဃာတိတုပ္ပန္နန္တိ။ တတ္ထ သမ္ပတိ ဝတ္တမာနံယေဝ **သမုဒါစာရုပ္ပန္နံ** နာမ။ သကိံ စက္ခူနိ ဥမ္မီလေတွာ အာရမ္မဏေ နိမိတ္တေ ဂဟိတေ အနုဿရိတာနုဿရိတက္ခဏေ ကိလေသာ နုပ္ပဇ္ဇိဿန္တီတိ န ဝတ္တဗ္ဗာ။ ကသ္မာ? အာရမ္မဏဿ အဓိဂ္ဂဟိတတ္တာ။ ယထာ ကိံ? ယထာ ခီရရုက္ခဿ ကုဌာရိယာ အာဟတာဟတဋ္ဌာနေ ခီရံ န နိက္ခမိဿတီတိ န ဝတ္တဗ္ဗာ၊ ဧဝံ။ ဣဒံ **အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နံ** နာမ။ သမာပတ္တိယာ အဝိက္ခမ္ဘိတကိလေသာ ပန ဣမသ္မိံ နာမ ဌာနေ န ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တီတိ န ဝတ္တဗ္ဗာ။ ကသ္မာ? အဝိက္ခမ္ဘိတတ္တာ။ ယထာ ကိံ? ယထာ ခီရရုက္ခံ ကုဌာရိယာ အာဟနေယျုံ၊ ဣမသ္မိံ နာမ ဌာနေ ခီရံ န နိက္ခမေယျာတိ န ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ဧဝံ။ ဣဒံ **အဝိက္ခမ္ဘိတုပ္ပန္နံ** နာမ။ မဂ္ဂေန အသမုဂ္ဃာတိတကိလေသာ ပန ဘဝဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ ပုရိမနယေနေဝ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ ဣဒံ **အသမုဂ္ဃာတိတုပ္ပန္နံ** နာမ။

ဣမေသု ဥပ္ပန္နေသု ဝတ္တမာနုပ္ပန္နံ ဘုတွာဝိဂတုပ္ပန္နံ ဩကာသကတုပ္ပန္နံ သမုဒါစာရုပ္ပန္နန္တိ စတုဗ္ဗိဓံ ဥပ္ပန္နံ န မဂ္ဂဝဇ္ဈံ၊ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နံ အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နံ အဝိက္ခမ္ဘိတုပ္ပန္နံ အသမုဂ္ဃာတိတုပ္ပန္နန္တိ စတုဗ္ဗိဓံ မဂ္ဂဝဇ္ဈံ။ မဂ္ဂေါ ဟိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဧတေ ကိလေသေ ပဇဟတိ။ သော ယေ ကိလေသေ ပဇဟတိ၊ တေ အတီတာ ဝါ အနာဂတာ ဝါ ပစ္စုပ္ပန္နာ ဝါတိ န ဝတ္တဗ္ဗာ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

> “ဟဉ္စိ အတီတေ ကိလေသေ ပဇဟတိ၊ တေန ဟိ ခီဏံယေဝ ခေပေတိ၊ နိရုဒ္ဓံ နိရောဓေတိ၊ အတ္ထင်္ဂတံ အတ္ထင်္ဂမေတိ၊ အတီတံ ယံ နတ္ထိ၊ တံ ပဇဟတိ။ ဟဉ္စိ အနာဂတေ ကိလေသေ ပဇဟတိ၊ တေန ဟိ အဇာတံ ပဇဟတိ၊ အနိဗ္ဗတ္တံ အနုပ္ပန္နံ အပါတုဘူတံ ပဇဟတိ၊ အနာဂတံ ယံ နတ္ထိ၊ တံ ပဇဟတိ။ ဟဉ္စိ ပစ္စုပ္ပန္နေ ကိလေသေ ပဇဟတိ၊ တေန ဟိ ရတ္တော ရာဂံ ပဇဟတိ၊ ဒုဋ္ဌော ဒေါသံ၊ မူဠှော မောဟံ၊ ဝိနိဗဒ္ဓေါ မာနံ၊ ပရာမဋ္ဌော ဒိဋ္ဌိံ၊ အနိဋ္ဌင်္ဂတော ဝိစိကိစ္ဆံ၊ ထာမဂတော အနုသယံ ပဇဟတိ၊ ကဏှသုက္ကာ ဓမ္မာ ယုဂနဒ္ဓါ ဝတ္တန္တိ၊ သံကိလေသိကာ မဂ္ဂဘာဝနာ ဟောတီတိ။ပ။ တေန ဟိ နတ္ထိ မဂ္ဂဘာဝနာ၊ နတ္ထိ ဖလသစ္ဆိကိရိယာ၊ နတ္ထိ ကိလေသပ္ပဟာနံ၊ နတ္ထိ ဓမ္မာဘိသမယောတိ။ အတ္ထိ မဂ္ဂဘာဝနာ။ပ။ အတ္ထိ ဓမ္မာဘိသမယောတိ။ ယထာ ကထံ ဝိယ၊ သေယျထာပိ တရုဏော ရုက္ခော။ပ။ အပါတုဘူတာယေဝ န ပါတုဘဝန္တီ”တိ[၁]။

၁-ခု ၉-၃၉၄-ပိဋ္ဌေ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ။

Iti Pāḷiyaṁ ajātaphalarukkho āgato, jātaphalarukkho pana dīpetabbo. Yathā hi saphalo taruṇambarukkho, tassa phalāni manussā paribhuñjeyyuṁ, sesāni pātetvā pacchiyo pūreyyuṁ, athañño puriso taṁ pharasunā chindeyya. Tenassa neva atītāni phalāni nāsitāni honti, na anāgatapaccuppannāni ca nāsitāni. Atītāni hi manussehi paribhuttāni anāgatāni anibbattāni, na sakkā nāsetuṁ. Yasmiṁ pana samaye so chinno, tadā phalāniyeva natthīti paccuppannānipi anāsitāni. Sace pana rukkho acchinno assa, athassa pathavīrasañca āporasañca āgamma yāni phalāni nibbatteyyuṁ, tāni nāsitāni honti. Tāni hi ajātāneva na jāyanti, anibbattāneva na nibbattanti. Apātubhūtāneva na pātubhavanti. Evameva maggo nāpi atītādibhede kilese pajahati, nāpi na pajahati. Yesañhi kilesānaṁ maggena khandhesu apariññātesu uppatti siyā, maggena uppajjitvā khandhānaṁ pariññātattā te kilesā ajātāva na jāyanti, anibbattāva na nibbattanti, apātubhūtāva na pātubhavanti. Taruṇaputtāya itthiyā puna avijāyanatthaṁ byādhitānaṁ rogavūpasamanatthaṁ pītabhesajjehi cāpi ayamattho vibhāvetabbo. Evaṁ maggo ye kilese pajahati, te atītā vā anāgatā vā paccuppannā vāti na vattabbā. Na ca maggo kilese na pajahati. Ye pana maggo kilese pajahati, te sandhāya "uppannānaṁ pāpakānan"ti-ādi vuttaṁ.

Na kevalañca maggo kileseyeva pajahati, kilesānaṁ pana appahīnattā ye uppajjeyyuṁ upādinnakkhandhā, tepi pajahatiyeva. Vuttampi cetaṁ "sotāpattimaggañāṇena abhisaṅkhāraviññāṇassa nirodhena satta bhave ṭhapetvā anamatagge saṁsāre ye uppajjeyyuṁ nāmañca rūpañca, etthete nirujjhantī"ti[1] vitthāro. Iti maggo upādinnato anupādinnato ca vuṭṭhāti. Bhavavasena pana sotāpattimaggo apāyabhavato vuṭṭhāti, sakadāgāmimaggo sugatibhavekadesato, anāgāmimaggo sugatikāmabhavato, arahattamaggo rūpārūpabhavato vuṭṭhāti. Sabbabhavehi vuṭṭhātiyevātipi vadanti.

Atha maggakkhaṇe kathaṁ anuppannānaṁ uppādāya bhāvanā hoti, kathaṁ vā uppannānaṁ ṭhitiyāti? maggappavattiyā eva. Maggo hi pavattamāno pubbe

---

1. Khu 8. 33 piṭṭhe Cūḷaniddese.



ဣတိ ပါဠိယံ အဇာတဖလရုက္ခော အာဂတော၊ ဇာတဖလရုက္ခော ပန ဒီပေတဗ္ဗော။ ယထာ ဟိ သဖလော တရုဏမ္ဗရုက္ခော၊ တဿ ဖလာနိ မနုဿာ ပရိဘုဉ္ဇေယျုံ၊ သေသာနိ ပါတေတွာ ပစ္ဆိယော ပူရေယျုံ၊ အထညော ပုရိသော တံ ဖရသုနာ ဆိန္ဒေယျ။ တေနဿ နေဝ အတီတာနိ ဖလာနိ နာသိတာနိ ဟောန္တိ၊ န အနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာနိ စ နာသိတာနိ။ အတီတာနိ ဟိ မနုဿေဟိ ပရိဘုတ္တာနိ၊ အနာဂတာနိ အနိဗ္ဗတ္တာနိ၊ န သက္ကာ နာသေတုံ။ ယသ္မိံ ပန သမယေ သော ဆိန္နော၊ တဒါ ဖလာနိယေဝ နတ္ထီတိ ပစ္စုပ္ပန္နာနိပိ အနာသိတာနိ။ သစေ ပန ရုက္ခော အစ္ဆိန္နော အဿ၊ အထဿ ပထဝီရသဉ္စ အာပေါရသဉ္စ အာဂမ္မ ယာနိ ဖလာနိ နိဗ္ဗတ္တေယျုံ၊ တာနိ နာသိတာနိ ဟောန္တိ။ တာနိ ဟိ အဇာတာနေဝ န ဇာယန္တိ၊ အနိဗ္ဗတ္တာနေဝ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ အပါတုဘူတာနေဝ န ပါတုဘဝန္တိ။ ဧဝမေဝ မဂ္ဂေါ နာပိ အတီတာဒိဘေဒေ ကိလေသေ ပဇဟတိ၊ နာပိ န ပဇဟတိ။ ယေသဉ္ဟိ ကိလေသာနံ မဂ္ဂေန ခန္ဓေသု အပရိညာတေသု ဥပ္ပတ္တိ သိယာ၊ မဂ္ဂေန ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ခန္ဓာနံ ပရိညာတတ္တာ တေ ကိလေသာ အဇာတာဝ န ဇာယန္တိ၊ အနိဗ္ဗတ္တာဝ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ အပါတုဘူတာဝ န ပါတုဘဝန္တိ။ တရုဏပုတ္တာယ ဣတ္ထိယာ ပုန အဝိဇာယနတ္ထံ ဗျာဓိတာနံ ရောဂဝူပသမနတ္ထံ ပီတဘေသဇ္ဇေဟိ စာပိ အယမတ္ထော ဝိဘာဝေတဗ္ဗော။ ဧဝံ မဂ္ဂေါ ယေ ကိလေသေ ပဇဟတိ၊ တေ အတီတာ ဝါ အနာဂတာ ဝါ ပစ္စုပ္ပန္နာ ဝါတိ န ဝတ္တဗ္ဗာ။ န စ မဂ္ဂေါ ကိလေသေ န ပဇဟတိ။ ယေ ပန မဂ္ဂေါ ကိလေသေ ပဇဟတိ၊ တေ သန္ဓာယ "ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာန"န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

န ကေဝလဉ္စ မဂ္ဂေါ ကိလေသေယေဝ ပဇဟတိ၊ ကိလေသာနံ ပန အပ္ပဟီနတ္တာ ယေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာ၊ တေပိ ပဇဟတိယေဝ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ "သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉာဏေန အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓေန သတ္တ ဘဝေ ဌပေတွာ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ ယေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ ဧတ္ထေတေ နိရုဇ္ဈန္တီ"တိ[၁] ဝိတ္ထာရော။ ဣတိ မဂ္ဂေါ ဥပါဒိန္နတော အနုပါဒိန္နတော စ ဝုဋ္ဌာတိ။ ဘဝဝသေန ပန သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ အပါယဘဝတော ဝုဋ္ဌာတိ၊ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေါ သုဂတိဘဝေကဒေသတော၊ အနာဂါမိမဂ္ဂေါ သုဂတိကာမဘဝတော၊ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ ရူပါရူပဘဝတော ဝုဋ္ဌာတိ။ သဗ္ဗဘဝေဟိ ဝုဋ္ဌာတိယေဝါတိပိ ဝဒန္တိ။

အထ မဂ္ဂက္ခဏေ ကထံ အနုပ္ပန္နာနံ ဥပ္ပါဒါယ ဘာဝနာ ဟောတိ၊ ကထံ ဝါ ဥပ္ပန္နာနံ ဌိတိယာတိ? မဂ္ဂပ္ပဝတ္တိယာ ဧဝ။ မဂ္ဂေါ ဟိ ပဝတ္တမာနော ပုဗ္ဗေ

---

၁-ခု ၈-၃၃-ပိဋ္ဌေ စူဠနိဒ္ဒေသေ။

anuppannapubbattā anuppanno nāma vuccati. Anāgatapubbaṁ hi ṭhānaṁ gantvā ananubhūtapubbaṁ vā ārammaṇaṁ anubhavitvā vattāro bhavanti "anāgataṭṭhānaṁ āgatamha, ananubhūtaṁ ārammaṇaṁ anubhavāmā"ti. Yā cassa pavatti, ayameva ṭhiti nāmāti "ṭhitiyā bhāvetī"ti vattuṁ vaṭṭati. Evametassa bhikkhuno idaṁ lokuttaramaggakhaṇe vīriyaṁ "anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāyā"ti-ādīni cattāri nāmāni labhati. Ayaṁ lokuttaramaggakkhaṇe sammappadhānakathā. Imasmiṁ pana sutte lokiyalokuttaramissakāneva sammappadhānāni kathitāni.

389-401. Iddhipādesu chandaṁ nissāya pavatto samādhi **chandasamādhi**, padhānabhūtā saṅkhārā **padhānasaṅkhārā. Samannāgatan**ti tehi dhammehi upetaṁ. Iddhiyā pādaṁ, iddhibhūtaṁ vā pādanti **iddhipādaṁ.** Sesesupi eseva nayo. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Iddhipādavibhaṅge[1] āgato eva. Visuddhimagge[2] panassa attho dīpito. Tatrāyaṁ bhikkhu yadā chandādīsu ekaṁ dhuraṁ nissāya vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇāti, tadāssa paṭhamiddhipādo pubbabhāge lokiyo, aparabhāge lokuttaro. Evaṁ sesāpīti. Imasmimpi sutte lokiyalokuttarāva iddhipādā kathitā.

402-406. **Saddhindriyaṁ bhāvetī**ti-ādīsu saddhāva attano saddhādhure indaṭṭhaṁ kāretīti[3] **saddhindriyaṁ. Vīriyindriyā**dīsupi eseva nayo. **Bhāvetī**ti ettha pana ādikammiko yogāvacaro tīhi kāraṇehi saddhindriyaṁ visodhento saddhindriyaṁ bhāveti nāma. Vīriyindriyādīsupi eseva nayo. Vuttaṁ hetaṁ—

"Assaddhe puggale parivajjayato, saddhe puggale sevato bhajato payirupāsato, pasādanīye suttante paccavekkhato imehi tīhākārehi[4] **saddhindriyaṁ** visujjhati.

Kusīte puggale parivajjayato, āraddhavīriye puggale sevato bhajato payirupāsato, sammappadhāne paccavekkhato imehi tīhākārehi[4] **vīriyindriyaṁ** visujjhati.

1. Abhi 2. 225 piṭṭhe.
2. Visuddhi 2. 13 piṭṭhe.
3. Karotīti (Sī, Syā)
4. Tīhi kāraṇehi (Syā)



အနုပ္ပန္နပုဗ္ဗတ္တာ အနုပ္ပန္နော နာမ ဝုစ္စတိ။ အနာဂတပုဗ္ဗံ ဟိ ဌာနံ ဂန္တွာ အနနုဘူတပုဗ္ဗံ ဝါ အာရမ္မဏံ အနုဘဝိတွာ ဝတ္တာရော ဘဝန္တိ "အနာဂတဋ္ဌာနံ အာဂတမှ၊ အနနုဘူတံ အာရမ္မဏံ အနုဘဝါမာ"တိ။ ယာ စဿ ပဝတ္တိ၊ အယမေဝ ဌိတိ နာမာတိ "ဌိတိယာ ဘာဝေတီ"တိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဧဝမေတဿ ဘိက္ခုနော ဣဒံ လောကုတ္တရမဂ္ဂက္ခဏေ ဝီရိယံ "အနုပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အနုပ္ပါဒါယာ"တိအာဒီနိ စတ္တာရိ နာမာနိ လဘတိ။ အယံ လောကုတ္တရမဂ္ဂက္ခဏေ သမ္မပ္ပဓာနကထာ။ ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တေ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာနေဝ သမ္မပ္ပဓာနာနိ ကထိတာနိ။

၃၈၉-၄၀၁။ ဣဒ္ဓိပါဒေသု ဆန္ဒံ နိဿာယ ပဝတ္တော သမာဓိ **ဆန္ဒသမာဓိ၊** ပဓာနဘူတာ သင်္ခါရာ **ပဓာနသင်္ခါရာ။ သမန္နာဂတ**န္တိ တေဟိ ဓမ္မေဟိ ဥပေတံ။ ဣဒ္ဓိယာ ပါဒံ, ဣဒ္ဓိဘူတံ ဝါ ပါဒန္တိ **ဣဒ္ဓိပါဒံ။** သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်္ဂေ[1] အာဂတော ဧဝ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ[2] ပနဿ အတ္ထော ဒီပိတော။ တတြာယံ ဘိက္ခု ယဒါ ဆန္ဒာဒီသု ဧကံ ဓုရံ နိဿာယ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ၊ တဒါဿ ပဌမိဒ္ဓိပါဒေါ ပုဗ္ဗဘာဂေ လောကိယော၊ အပရဘာဂေ လောကုတ္တရော။ ဧဝံ သေသာပီတိ။ ဣမသ္မိမ္ပိ သုတ္တေ လောကိယလောကုတ္တရာဝ ဣဒ္ဓိပါဒါ ကထိတာ။

၄၀၂-၄၀၆။ **သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဘာဝေတီ**တိအာဒီသု သဒ္ဓါဝ အတ္တနော သဒ္ဓါဓုရေ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတီတိ[3] **သဒ္ဓိန္ဒြိယံ။ ဝီရိယိန္ဒြိယာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ဘာဝေတီ**တိ ဧတ္ထ ပန အာဒိကမ္မိကော ယောဂါဝစရော တီဟိ ကာရဏေဟိ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဝိသောဓေန္တော သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဘာဝေတိ နာမ။ ဝီရိယိန္ဒြိယာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဝုတ္တံ ဟေတံ—

"အဿဒ္ဓေ ပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇယတော, သဒ္ဓေ ပုဂ္ဂလေ သေဝတော ဘဇတော ပယိရုပါသတော, ပသာဒနီယေ သုတ္တန္တေ ပစ္စဝေက္ခတော ဣမေဟိ တီဟာကာရေဟိ[4] **သဒ္ဓိန္ဒြိယံ** ဝိသုဇ္ဈတိ။

ကုသီတေ ပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇယတော, အာရဒ္ဓဝီရိယေ ပုဂ္ဂလေ သေဝတော ဘဇတော ပယိရုပါသတော, သမ္မပ္ပဓာနေ ပစ္စဝေက္ခတော ဣမေဟိ တီဟာကာရေဟိ[4] **ဝီရိယိန္ဒြိယံ** ဝိသုဇ္ဈတိ။

၁-အဘိ ၂-၂၂၅-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဝိသုဒ္ဓိ ၂-၁၃-ပိဋ္ဌေ။
၃-ကရောတီတိ (သီ၊ သျာ)
၄-တီဟိ ကာရဏေဟိ (သျာ)

Muṭṭhassatī puggale parivajjayato, upaṭṭhitassatī puggale sevato bhajato payirupāsato, satipaṭṭhāne paccavekkhato imehi tīhākārehi[1] **satindriyaṁ** visujjhati.

Asamāhite puggale parivajjayato, samāhite puggale sevato bhajato payirupāsato, jhānavimokkhe paccavekkhato imehi tīhākārehi **samādhindriyaṁ** visujjhati.

Duppaññe puggale parivajjayato, paññavante puggale sevato bhajato payirupāsato, gambhīrañāṇacariyaṁ paccavekkhato imehi tīhākārehi **paññindriyaṁ** visujjhatī"ti[2].

Ettha ca **gambhīrañāṇacariyaṁ paccavekkhato**ti saṇhasukhumaṁ khandhantaraṁ āyatanantaraṁ dhātantaraṁ indriyabalabojjhaṅgantaraṁ maggantaraṁ phalantarañca paccavekkhantassāti attho. Imesaṁ hi tiṇṇaṁ tiṇṇaṁ kāraṇānaṁ vasena akatābhiniveso ādikammiko yogāvacaro saddhādhurādīsu abhinivesaṁ paṭṭhapetvā bhāvento avasāne vivaṭṭetvā arahattaṁ gaṇhāti. So yāva arahattamaggā imāni indriyāni bhāveti nāma, arahattaphale patte bhāvitindriyo nāma hotīti. Evaṁ imānipi pañcindriyāni lokilokuttarāneva kathitānīti.

Saddhābalādīsu saddhāyeva akampiyaṭṭhena balanti **saddhābalaṁ, vīriyabalā**dīsupi eseva nayo. Ettha hi saddhā assaddhiye[3] na kampati, vīriyaṁ kosajje na kampati, sati muṭṭhassacce na kampati, samādhi uddhacce na kampati, paññā avijjāya na kampatīti sabbānipi akampiyaṭṭhena balānīti vuccanti. Bhāvanānayo panettha indriyabhāvanāyaṁ vuttanayeneva veditabboti. Imāni lokiyalokuttarāneva kathitānīti.

418. **Satisambojjhaṅgaṁ bhāvetī**ti ettha ayaṁ ādikammikānaṁ kulaputtānaṁ vasena saddhiṁ atthavaṇṇanāya bhāvanānayo. Tattha satisambojjhaṅganti-ādinā nayena vuttānaṁ sattannaṁ ādipadānaṁ tāva ayamatthavaṇṇanā—satisambojjhaṅge tāva saraṇaṭṭhena sati, sā panesā upaṭṭhānalakkhaṇā, apilāpanalakkhaṇā vā. Vuttampi cetaṁ—"yathā

1. Tīhi kāraṇehi (Syā) 2. Khu 9. 198 piṭṭhe Paṭisambhidāmagge.
3. Assaddhiyena (Sī, Syā)



မုဋ္ဌဿတိ ပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇယတော, ဥပဋ္ဌိတဿတိ ပုဂ္ဂလေ သေဝတော ဘဇတော ပယိရုပါသတော, သတိပဋ္ဌာနေ ပစ္စဝေက္ခတော ဣမေဟိ တီဟာကာရေဟိ[၁] **သတိန္ဒြိယံ** ဝိသုဇ္ဈတိ။

အသမာဟိတေ ပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇယတော, သမာဟိတေ ပုဂ္ဂလေ သေဝတော ဘဇတော ပယိရုပါသတော, ဈာနဝိမောက္ခေ ပစ္စဝေက္ခတော ဣမေဟိ တီဟာကာရေဟိ **သမာဓိန္ဒြိယံ** ဝိသုဇ္ဈတိ။

ဒုပ္ပညေ ပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇယတော, ပညဝန္တေ ပုဂ္ဂလေ သေဝတော ဘဇတော ပယိရုပါသတော, ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယံ ပစ္စဝေက္ခတော ဣမေဟိ တီဟာကာရေဟိ **ပညိန္ဒြိယံ** ဝိသုဇ္ဈတီ”တိ[၂]။

ဧတ္ထ စ **ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယံ ပစ္စဝေက္ခတော**တိ သဏှသုခုမံ ခန္ဓန္တရံ အာယတနန္တရံ ဓာတန္တရံ ဣန္ဒြိယဗလဗောဇ္ဈင်္ဂန္တရံ မဂ္ဂန္တရံ ဖလန္တရဉ္စ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာတိ အတ္ထော။ ဣမေသံ ဟိ တိဏ္ဏံ တိဏ္ဏံ ကာရဏာနံ ဝသေန အကတာဘိနိဝေသော အာဒိကမ္မိကော ယောဂါဝစရော သဒ္ဓါဓုရာဒီသု အဘိနိဝေသံ ပဋ္ဌပေတွာ ဘာဝေန္တော အဝသာနေ ဝိဝဋ္ဋေတွာ အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ။ သော ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ဣမာနိ ဣန္ဒြိယာနိ ဘာဝေတိ နာမ၊ အရဟတ္တဖလေ ပတ္တေ ဘာဝိတိန္ဒြိယော နာမ ဟောတီတိ။ ဧဝံ ဣမာနိပိ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ လောကိယလောကုတ္တရာနေဝ ကထိတာနီတိ။

သဒ္ဓါဗလာဒီသု သဒ္ဓါယေဝ အကမ္ပိယဋ္ဌေန ဗလန္တိ **သဒ္ဓါဗလံ၊ ဝီရိယဗလာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ ဟိ သဒ္ဓါ အဿဒ္ဓိယေ[၃] န ကမ္ပတိ၊ ဝီရိယံ ကောသဇ္ဇေ န ကမ္ပတိ၊ သတိ မုဋ္ဌဿစ္စေ န ကမ္ပတိ၊ သမာဓိ ဥဒ္ဓစ္စေ န ကမ္ပတိ၊ ပညာ အဝိဇ္ဇာယ န ကမ္ပတီတိ သဗ္ဗာနိပိ အကမ္ပိယဋ္ဌေန ဗလာနီတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဘာဝနာနယော ပနေတ္ထ ဣန္ဒြိယဘာဝနာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗောတိ။ ဣမာနိ လောကိယလောကုတ္တရာနေဝ ကထိတာနီတိ။

၄၁၈။ **သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတီ**တိ ဧတ္ထ အယံ အာဒိကမ္မိကာနံ ကုလပုတ္တာနံ ဝသေန သဒ္ဓိံ အတ္ထဝဏ္ဏနာယ ဘာဝနာနယော။ တတ္ထ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂန္တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တာနံ သတ္တန္နံ အာဒိပဒါနံ တာဝ အယမတ္ထဝဏ္ဏနာ—သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေ တာဝ သရဏဋ္ဌေန သတိ၊ သာ ပနေသာ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏာ၊ အပိလာပနလက္ခဏာ ဝါ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—“ယထာ

၁-တီဟိ ကာရဏေဟိ (သျာ) ၂-ခု ၉-၁၉၈-ပိဋ္ဌေ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ။ ၃-အဿဒ္ဓိယေန (သီ၊ သျာ)

mahārāja rañño bhaṇḍāgāriko rañño sāpateyyaṁ apilāpeti ‘ettakaṁ mahārāja hiraññaṁ, ettakaṁ suvaṇṇaṁ, ettakaṁ sāpateyyan’ti. Evameva kho mahārāja sati uppajjamānā kusalākusalasāvajjānavajjahīnappaṇīta-kaṇhasukkasappaṭibhāge dhamme apilāpeti ime cattāro satipaṭṭhānā”ti[1] vitthāro. Apilāpanarasā, kiccavaseneva hissā etaṁ lakkhaṇaṁ therena vuttaṁ. Asammosarasā vā, gocarābhimukhībhāvapaccupaṭṭhānā. Sati eva sambojjhaṅgoti **satisambojjhaṅgo.**

Tattha bodhiyā, bodhissa vā aṅgoti **bojjhaṅgo.** Kiṁ vuttaṁ hoti? Yā hi ayaṁ dhammasāmaggī yāya lokiyalokuttaramaggakkhaṇe uppajjamānāya līnuddhaccapatiṭṭhānāyūhanakāmasukha-attakilamathānuyoga-ucchedasassatābhinivesādīnaṁ anekesaṁ upaddavānaṁ paṭipakkhabhūtāya satidhammavicayavīriyapītipassaddhisamādhi-upekkhāsaṅkhātāya dhammasāmaggiyā ariyasāvako bujjhatīti katvā bodhīti vuccati, **bujjhatī**ti kilesasantānaniddāya uṭṭhahati, cattāri vā ariyasaccāni paṭivijjhati, nibbānameva vā sacchikarotīti vuttaṁ hoti. Yathāha “satta bojjhaṅge bhāvetvā anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddho”ti[2]. Tassā dhammasāmaggisaṅkhātāya bodhiyā aṅgotipi **bojjhaṅgo** jhānaṅgamaggaṅgādayo viya. Yopesa yathāvuttappakārāya etāya dhammasāmaggiyā bujjhatīti katvā ariyasāvako bodhīti vuccati, tassa aṅgotipi **bojjhaṅgo** senaṅgarathaṅgādayo viya. Tenāhu Aṭṭhakathācariyā “bujjhanakassa puggalassa aṅgāti vā bojjhaṅgā”ti.

Apica “bojjhaṅgāti kenaṭṭhena bojjhaṅgā? Bodhāya saṁvattantīti bojjhaṅgā, bujjhantīti bojjhaṅgā, anubujjhantīti bojjhaṅgā, paṭibujjhantīti bojjhaṅgā, sambujjhantīti bojjhaṅgā”ti iminā paṭisambhidānayenāpi[3] bojjhaṅgattho veditabbo. Pasattho sundaro ca bojjhaṅgo sambojjhaṅgo, sati eva sambojjhaṅgo **satisambojjhaṅgo,** taṁ satisambojjhaṅgaṁ.

**Dhammavicayasambojjhaṅgan**ti-ādīsupi catusaccadhamme vicinatīti **dhammavicayo.** So pavicayalakkhaṇo, obhāsanaraso, asammohapaccupaṭṭhāno. Vīrabhāvato, vidhinā īrayitabbato ca **vīriyaṁ.** Taṁ paggahalakkhaṇaṁ.

1. Khu 11. 36 piṭṭhe Milindapañhe.
2. Saṁ 3. 139; Dī 3. 83 piṭṭhesu.
3. Khu 9. 302 piṭṭhe Paṭisambhidāmagge.



မဟာရာဇ ရညော ဘဏ္ဍာဂါရိကော ရညော သာပတေယျံ အပိလာပေတိ ‘ဧတ္တကံ မဟာရာဇ ဟိရညံ၊ ဧတ္တကံ သုဝဏ္ဏံ၊ ဧတ္တကံ သာပတေယျ’န္တိ။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ သတိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ကုသလာကုသလသာဝဇ္ဇာနဝဇ္ဇဟီနပ္ပဏီတကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂေ ဓမ္မေ အပိလာပေတိ ဣမေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ''တိ[၁] ဝိတ္ထာရော။ အပိလာပနရသာ၊ ကိစ္စဝသေနေဝ ဟိဿာ ဧတံ လက္ခဏံ ထေရေန ဝုတ္တံ။ အသမ္မောသရသာ ဝါ၊ ဂေါစရာဘိမုခီဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ သတိ ဧဝ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါတိ **သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ**။

တတ္ထ ဗောဓိယာ, ဗောဓိဿ ဝါ အင်္ဂေါတိ **ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ**။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? ယာ ဟိ အယံ ဓမ္မသာမဂ္ဂီ ယာယ လောကိယလောကုတ္တရမဂ္ဂက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာယ လီနုဒ္ဓစ္စပတိဋ္ဌာနာယူဟနကာမသုခအတ္တကိလမထာနုယောဂဥစ္ဆေဒသဿတာဘိနိဝေသာဒီနံ အနေကေသံ ဥပဒ္ဒဝါနံ ပဋိပက္ခဘူတာယ သတိဓမ္မဝိစယဝီရိယပီတိပဿဒ္ဓိသမာဓိဥပေက္ခာသင်္ခါတာယ ဓမ္မသာမဂ္ဂိယာ အရိယသာဝကော ဗုဇ္ဈတီတိ ကတွာ ဗောဓီတိ ဝုစ္စတိ၊ **ဗုဇ္ဈတီ**တိ ကိလေသသန္တာနနိဒ္ဒါယ ဥဋ္ဌဟတိ၊ စတ္တာရိ ဝါ အရိယသစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ နိဗ္ဗာနမေဝ ဝါ သစ္ဆိကရောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယထာဟ “သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ဘာဝေတွာ အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ”တိ[၂]။ တဿာ ဓမ္မသာမဂ္ဂိသင်္ခါတာယ ဗောဓိယာ အင်္ဂေါတိပိ **ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ** ဈာနင်္ဂမဂ္ဂင်္ဂါဒယော ဝိယ။ ယောပေသ ယထာဝုတ္တပ္ပကာရာယ ဧတာယ ဓမ္မသာမဂ္ဂိယာ ဗုဇ္ဈတီတိ ကတွာ အရိယသာဝကော ဗောဓီတိ ဝုစ္စတိ၊ တဿ အင်္ဂေါတိပိ **ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ** သေနင်္ဂရထင်္ဂါဒယော ဝိယ။ တေနာဟု အဋ္ဌကထာစရိယာ “ဗုဇ္ဈနကဿ ပုဂ္ဂလဿ အင်္ဂါတိ ဝါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ”တိ။

အပိစ “ဗောဇ္ဈင်္ဂါတိ ကေနဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ? ဗောဓာယ သံဝတ္တန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ ဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ အနုဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ ပဋိဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ သမ္ဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ”တိ ဣမိနာ ပဋိသမ္ဘိဒါနယေနာပိ[၃] ဗောဇ္ဈင်္ဂတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပသတ္ထော သုန္ဒရော စ ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ၊ သတိ ဧဝ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ **သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ**၊ တံ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ။

**ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂ**န္တိအာဒီသုပိ စတုသစ္စဓမ္မေ ဝိစိနာတီတိ **ဓမ္မဝိစယော**။ သော ပဝိစယလက္ခဏော၊ ဩဘာသနရသော၊ အသမ္မောဟပစ္စုပဋ္ဌာနော။ ဝီရဘာဝတော, ဝိဓိနာ ဤရယိတဗ္ဗတော စ **ဝီရိယံ**။ တံ ပဂ္ဂဟလက္ခဏံ၊

၁-ခု ၁၁-၃၆-ပိဋ္ဌေ မိလိန္ဒပဉ္ဟေ။
၂-သံ ၃-၁၃၉၊ ဒီ ၃-၈၃-ပိဋ္ဌေသု။
၃-ခု ၉-၃၀၂-ပိဋ္ဌေ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ။

upathambhanarasaṁ, anosīdanapaccupaṭṭhānaṁ. Pīṇayatīti[1] **pīti.** Sā pharaṇalakkhaṇā, tuṭṭhilakkhaṇā vā, kāyacittānaṁ pīṇanarasā[2], nesaṁyeva odagyapaccupaṭṭhānā[3]. Kāyacittadarathappassambhanato **passaddhi.** Sā upasamalakkhaṇā, kāyacittadarathamaddanarasā, kāyacittānaṁ aparipphandanasītibhāvapaccupaṭṭhānā[4]. Samādhānato **samādhi.** So avikkhepalakkhaṇo, avisāralakkhaṇo vā, cittacetasikānaṁ sampiṇḍanaraso, cittaṭṭhitipaccupaṭṭhāno. Ajjhupekkhanato **upekkhā.** Sā paṭisaṅkhānalakkhaṇā, samavāhitalakkhaṇā vā, ūnādhikanivāraṇarasā, pakkhapātupacchedanarasā vā, majjhattabhāvapaccupaṭṭhānā. Sesaṁ vuttanayameva. **Bhāvetī**ti brūheti vaḍḍheti, uppādetīti attho.

Tattha cattāro dhammā **satisambojjhaṅgassa** uppādāya saṁvattantīti veditabbā satisampajaññaṁ muṭṭhassatipuggalaparivajjanatā upaṭṭhitassatipuggalasevanatā tadadhimuttatāti. Abhikkantādīsu[5] hi sattasu ṭhānesu satisampajaññena[6], bhattanikkhittakākasadise muṭṭhassatipuggale parivajjanena, tissadattatthera-abhayattherādisadise upaṭṭhitassatipuggale sevanena, ṭhānanisajjādīsu satisamuṭṭhāpanatthaṁ ninnapoṇapabbhāra-cittatāya ca satisambojjhaṅgo uppajjati. Tasmā ādikammiko kulaputto imehi catūhi kāraṇehi satisambojjhaṅgaṁ samuṭṭhāpetvā tadeva dhuraṁ katvā abhinivesaṁ paṭṭhapetvā anukkamena arahattaṁ gaṇhāti. So yāva arahattamaggā satisambojjhaṅgaṁ bhāveti nāma, phale patte bhāvito nāma hoti.

Satta dhammā **dhammavicayasambojjhaṅgassa** uppādāya saṁvattanti paripucchakatā vatthuvisadakiriyā indriyasamattapaṭipādanā duppañña-puggalaparivajjanā paññavantapuggalasevanā gambhīrañāṇacariya-paccavekkhaṇā tadadhimuttatāti. Tattha **paripucchakatā**ti khandhadhātu-āyatana-indriyabalabojjhaṅgamaggaṅgajhānasamathavipassanānaṁ atthasannissitaparipucchābahulatā.

**Vatthuvisadakiriyā**ti ajjhattikabāhirānaṁ vatthūnaṁ visadabhāvakaraṇaṁ. Yadā hissa kesanakhalomā dīghā honti, sarīraṁ vā uppannadosañceva

1. Pīṇātīti (Ka) 2. Pīnanarasā (Sī) 3. Odaggapaccupaṭṭhānā (Sī)
4. Aparipphandanabhūtasītibhāvapaccupaṭṭhānā (Syā, Ka), aparipphandasītibhāvapaccupaṭṭhānā (Abhi-Ṭṭha 1. 174 piṭṭhe.)
5. Abhikkamādīsu (Syā, Ka) 6. Satisampajaññarahite (Sī)



ဥပထမ္ဘနရသံ၊ အနောသီဒနပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ ပီဏယတီတိ[1] **ပီတိ**။ သာ ဖရဏ-လက္ခဏာ၊ တုဋ္ဌိလက္ခဏာ ဝါ၊ ကာယစိတ္တာနံ ပီဏနရသာ[2]၊ နေသံယေဝ ဩဒဂျပစ္စုပဋ္ဌာနာ[3]။ ကာယစိတ္တဒရထပ္ပဿမ္ဘနတော **ပဿဒ္ဓိ**။ သာ ဥပ-သမလက္ခဏာ၊ ကာယစိတ္တဒရထမဒ္ဒနရသာ၊ ကာယစိတ္တာနံ အပရိပ္ဖန္ဒနသီတိ-ဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ[4]။ သမာဓာနတော **သမာဓိ**။ သော အဝိက္ခေပလက္ခဏော၊ အဝိသာရလက္ခဏော ဝါ၊ စိတ္တစေတသိကာနံ သမ္ပိဏ္ဍနရသော၊ စိတ္တဋ္ဌိတိ-ပစ္စုပဋ္ဌာနော။ အဇ္ဈုပေက္ခနတော **ဥပေက္ခာ**။ သာ ပဋိသင်္ခါနလက္ခဏာ၊ သမဝါဟိတလက္ခဏာ ဝါ၊ ဦနာဓိကနိဝါရဏရသာ၊ ပက္ခပါတုပစ္ဆေဒနရသာ ဝါ၊ မဇ္ဈတ္တဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။ **ဘာဝေတီ**တိ ဗြူဟေတိ ဝဍ္ဎေတိ၊ ဥပ္ပါဒေတီတိ အတ္ထော။

တတ္ထ စတ္တာရော ဓမ္မာ **သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ** ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ သတိသမ္ပဇညံ မုဋ္ဌဿတိပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ ဥပဋ္ဌိတဿတိပုဂ္ဂလ-သေဝနတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ အဘိက္ကန္တာဒီသု[5] ဟိ သတ္တသု ဌာနေသု သတိသမ္ပဇညေန[6], ဘတ္တနိက္ခိတ္တကာကသဒိသေ မုဋ္ဌဿတိပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇနေန, တိဿဒတ္တတ္ထေရအဘယတ္ထေရာဒိသဒိသေ ဥပဋ္ဌိတဿတိပုဂ္ဂလေ သေဝနေန, ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု သတိသမုဋ္ဌာပနတ္ထံ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တတာယ စ သတိ-သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ အာဒိကမ္မိကော ကုလပုတ္တော ဣမေဟိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ သမုဋ္ဌာပေတွာ တဒေဝ ဓုရံ ကတွာ အဘိနိဝေသံ ပဋ္ဌပေတွာ အနုက္ကမေန အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ။ သော ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ နာမ၊ ဖလေ ပတ္တေ ဘာဝိတော နာမ ဟောတိ။

သတ္တ ဓမ္မာ **ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ** ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ ပရိပုစ္ဆကတာ ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနာ ဒုပ္ပညပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ ပည-ဝန္တပုဂ္ဂလသေဝနာ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ တတ္ထ **ပရိပုစ္ဆကတာ**တိ ခန္ဓဓာတုအာယတနဣန္ဒြိယဗလဗောဇ္ဈင်္ဂမဂ္ဂင်္ဂဈာနသမထ-ဝိပဿနာနံ အတ္ထသန္နိဿိတပရိပုစ္ဆာဗဟုလတာ။

**ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ**တိ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာနံ ဝတ္ထူနံ ဝိသဒဘာဝကရဏံ။ ယဒါ ဟိဿ ကေသနခလောမာ ဒီဃာ ဟောန္တိ၊ သရီရံ ဝါ ဥပ္ပန္နဒောသဉ္စေဝ

၁-ပီဏာတီတိ (က) ၂-ပီနနရသာ (သီ) ၃-ဩဒဂ္ဂပစ္စုပဋ္ဌာနာ (သီ)
၄-အပရိပ္ဖန္ဒနဘူတသီတိဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ (သျာ၊ က)၊ အပရိပ္ဖန္ဒသီတိဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ (အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၁၇၄-ပိဋ္ဌေ။)
၅-အဘိက္ကမာဒီသု (သျာ၊ က) ၆-သတိသမ္ပဇညရဟိတေ (သီ)

sedamalamakkhitañca, tadā ajjhattikaṁ vatthu avisadaṁ hoti aparisuddhaṁ. Yadā pana cīvaraṁ jiṇṇaṁ kiliṭṭhaṁ duggandhaṁ vā hoti, senāsanaṁ vā uklāpaṁ, tadā bāhiraṁ vatthu avisadaṁ hoti aparisuddhaṁ. Tasmā kesādicchedanena uddhaṁvirecana-adhovirecanādīhi sarīrasallahukabhāvakaraṇena ucchādananahāpanena ca ajjhattikavatthu visadaṁ kātabbaṁ. Sūcikammadhovanarajanaparibhaṇḍakaraṇādīhi bāhiravatthu visadaṁ kātabbaṁ. Etasmiṁ hi ajjhattikabāhire vatthumhi avisade uppannesu cittacetasikesu ñāṇampi avisadaṁ hoti aparisuddhaṁ aparisuddhāni dīpakapallavaṭṭitelādīni nissāya uppannadīpasikhāya obhāso viya. Visade pana ajjhattikabāhire vatthumhi uppannesu cittacetasikesu ñāṇampi visadaṁ hoti parisuddhāni dīpakapallavaṭṭitelādīni nissāya uppannadīpasikhāya obhāso viya. Tena vuttaṁ "vatthuvisadakiriyā dhammavicayasambojjhaṅgassa uppādāya saṁvattatī"ti.

**Indriyasamattapaṭipādanā** nāma saddhādīnaṁ indriyānaṁ samabhāvakaraṇaṁ. Sace hissa saddhindriyaṁ balavaṁ hoti, itarāni mandāni, tato vīriyindriyaṁ paggahakiccaṁ, satindriyaṁ upaṭṭhānakiccaṁ, samādhindriyaṁ avikkhepakiccaṁ, paññindriyaṁ dassanakiccaṁ kātuṁ na sakkoti. Tasmā taṁ dhammasabhāvapaccavekkhaṇena vā, yathā vā manasikaroto balavaṁ jātaṁ, tathā amanasikārena hāpetabbaṁ. **Vakkalittheravatthu** cettha nidassanaṁ. Sace pana vīriyindriyaṁ balavaṁ hoti, atha neva saddhindriyaṁ adhimokkhakiccaṁ kātuṁ sakkoti, na itarāni itarakiccabhedaṁ. Tasmā taṁ passaddhādibhāvanāya hāpetabbaṁ. Tatrāpi **Soṇattherassa vatthu** dassetabbaṁ. Evaṁ sesesupi ekassa balavabhāve sati itaresaṁ attano kiccesu asamatthatā veditabbā.

Visesato panettha saddhāpaññānaṁ samādhivīriyānañca samataṁ pasaṁsanti. Balavasaddho hi mandapañño mudhappasanno[1] hoti, avatthumhi pasīdati. Balavapañño mandasaddho kerāṭikapakkhaṁ bhajati, bhesajjasamuṭṭhito viya rogo atekiccho hoti. Cittuppādamatteneva kusalaṁ hotīti atidhāvitvā dānādīni akaronto niraye uppajjati. Ubhinnaṁ samatāya vatthusmiṁyeva pasīdati. Balavasamādhiṁ pana mandavīriyaṁ samādhissa kosajjapakkhattā kosajjaṁ abhibhavati. Balavavīriyaṁ mandasamādhiṁ vīriyassa uddhaccapakkhattā uddhaccaṁ abhibhavati. Samādhi pana vīriyena

1. Muddhappasanno (Sī)



သေဒမလမက္ခိတဉ္စ၊ တဒါ အဇ္ဈတ္တိကံ ဝတ္ထု အဝိသဒံ ဟောတိ အပရိသုဒ္ဓံ။ ယဒါ ပန စီဝရံ ဇိဏ္ဏံ ကိလိဋ္ဌံ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဝါ ဟောတိ၊ သေနာသနံ ဝါ ဥက္လာပံ၊ တဒါ ဗာဟိရံ ဝတ္ထု အဝိသဒံ ဟောတိ အပရိသုဒ္ဓံ။ တသ္မာ ကေသာဒိစ္ဆေဒနေန ဥဒ္ဓံဝိရေစနအဓောဝိရေစနာဒီဟိ သရီရသလ္လဟုကဘာဝကရဏေန ဥစ္ဆာဒနနှာပနေန စ အဇ္ဈတ္တိကဝတ္ထု ဝိသဒံ ကာတဗ္ဗံ။ သူစိကမ္မဓောဝနရဇနပရိဘဏ္ဍကရဏာဒီဟိ ဗာဟိရဝတ္ထု ဝိသဒံ ကာတဗ္ဗံ။ ဧတသ္မိံ ဟိ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရေ ဝတ္ထုမှိ အဝိသဒေ ဥပ္ပန္နေသု စိတ္တစေတသိကေသု ဉာဏမ္ပိ အဝိသဒံ ဟောတိ အပရိသုဒ္ဓံ အပရိသုဒ္ဓါနိ ဒီပကပလ္လဝဋ္ဋိတေလာဒီနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နဒီပသိခါယ ဩဘာသော ဝိယ။ ဝိသဒေ ပန အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရေ ဝတ္ထုမှိ ဥပ္ပန္နေသု စိတ္တစေတသိကေသု ဉာဏမ္ပိ ဝိသဒံ ဟောတိ ပရိသုဒ္ဓါနိ ဒီပကပလ္လဝဋ္ဋိတေလာဒီနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နဒီပသိခါယ ဩဘာသော ဝိယ။ တေန ဝုတ္တံ "ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တတီ"တိ။

**ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနာ** နာမ သဒ္ဓါဒီနံ ဣန္ဒြိယာနံ သမဘာဝကရဏံ။ သစေ ဟိဿ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဗလဝံ ဟောတိ၊ ဣတရာနိ မန္ဒာနိ၊ တတော ဝီရိယိန္ဒြိယံ ပဂ္ဂဟကိစ္စံ, သတိန္ဒြိယံ ဥပဋ္ဌာနကိစ္စံ, သမာဓိန္ဒြိယံ အဝိက္ခေပကိစ္စံ, ပညိန္ဒြိယံ ဒဿနကိစ္စံ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ တသ္မာ တံ ဓမ္မသဘာဝပစ္စဝေက္ခဏေန ဝါ, ယထာ ဝါ မနသိကရောတော ဗလဝံ ဇာတံ၊ တထာ အမနသိကာရေန ဟာပေတဗ္ဗံ။ **ဝက္ကလိတ္ထေရဝတ္ထု** စေတ္ထ နိဒဿနံ။ သစေ ပန ဝီရိယိန္ဒြိယံ ဗလဝံ ဟောတိ၊ အထ နေဝ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အဓိမောက္ခကိစ္စံ ကာတုံ သက္ကောတိ၊ န ဣတရာနိ ဣတရကိစ္စဘေဒံ။ တသ္မာ တံ ပဿဒ္ဓါဒိဘာဝနာယ ဟာပေတဗ္ဗံ။ တတြာပိ **သောဏတ္ထေရဿ ဝတ္ထု** ဒဿေတဗ္ဗံ။ ဧဝံ သေသေသုပိ ဧကဿ ဗလဝဘာဝေ သတိ ဣတရေသံ အတ္တနော ကိစ္စေသု အသမတ္ထတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဝိသေသတော ပနေတ္ထ သဒ္ဓါပညာနံ သမာဓိဝီရိယာနဉ္စ သမတံ ပသံသန္တိ။ ဗလဝသဒ္ဓေါ ဟိ မန္ဒပညော မုဓပ္ပသန္နော[၁] ဟောတိ၊ အဝတ္ထုမှိ ပသီဒတိ။ ဗလဝပညော မန္ဒသဒ္ဓေါ ကေရာဋိကပက္ခံ ဘဇတိ၊ ဘေသဇ္ဇသမုဋ္ဌိတော ဝိယ ရောဂေါ အတေကိစ္ဆော ဟောတိ။ စိတ္တုပ္ပါဒမတ္တေနေဝ ကုသလံ ဟောတီတိ အတိဓာဝိတွာ ဒါနာဒီနိ အကရောန္တော နိရယေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဥဘိန္နံ သမတာယ ဝတ္ထုသ္မိံယေဝ ပသီဒတိ။ ဗလဝသမာဓိံ ပန မန္ဒဝီရိယံ သမာဓိဿ ကောသဇ္ဇပက္ခတ္တာ ကောသဇ္ဇံ အဘိဘဝတိ။ ဗလဝဝီရိယံ မန္ဒသမာဓိံ ဝီရိယဿ ဥဒ္ဓစ္စပက္ခတ္တာ ဥဒ္ဓစ္စံ အဘိဘဝတိ။ သမာဓိ ပန ဝီရိယေန

၁-မုဒ္ဓပ္ပသန္နော (သီ)

saṁyojito kosajje patituṁ na labhati, vīriyaṁ samādhinā saṁyojitaṁ uddhacce patituṁ na labhati. Tasmā taṁ ubhayaṁ samaṁ kattabbaṁ. Ubhayasamatāya hi appanā hoti.

Apica samādhikammikassa balavatīpi saddhā vaṭṭati. Evaṁ hi saddahanto okappento appanaṁ pāpuṇissati. Samādhipaññāsu pana samādhikammikassa ekaggatā balavatī vaṭṭati. Evaṁ hi so appanaṁ pāpuṇāti. Vipassanākammikassa paññā balavatī vaṭṭati. Evaṁ hi so lakkhaṇapaṭivedhaṁ pāpuṇāti. Ubhinnaṁ pana samatāyapi appanā hotiyeva. Sati pana sabbattha balavatī vaṭṭati. Sati hi cittaṁ uddhaccapakkhikānaṁ saddhāvīriyapaññānaṁ vasena uddhaccapātato kosajjapakkhikena ca samādhinā kosajjapātato rakkhati. Tasmā sā loṇadhūpanaṁ viya sabbabyañjanesu, sabbakammiko amacco viya ca sabbarājakiccesu, sabbattha icchitabbā. Tenāha "sati ca pana sabbatthikā vuttā[1] Bhagavatā, kiṁ kāraṇā? Cittaṁ hi satipaṭisaraṇaṁ, ārakkhapaccupaṭṭhānā ca sati, na vinā satiyā cittassa paggahaniggaho hotī"ti.

**Duppaññapuggalaparivajjanā** nāma khandhādibhedesu anogāḷhapaññānaṁ dummedhapuggalānaṁ ārakā parivajjanaṁ. **Paññavantapuggalasevanā** nāma samapaññāsalakkhaṇapariggāhikāya udayabbayapaññāya samannāgatapuggalasevanā. **Gambhīrañāṇacariyapaccavekkhaṇā** nāma gambhīresu khandhādīsu pavattāya gambhīrapaññāya pabhedapaccavekkhaṇā. **Tadadhimuttatā** nāma ṭhānanisajjādīsu dhammavicayasambojjhaṅgasamuṭṭhāpanatthaṁ ninnapoṇapabbhāracittatā. Tasmā ādikammiko kulaputto imehi sattahi kāraṇehi dhammavicayasambojjhaṅgaṁ samuṭṭhāpetvā tadeva dhuraṁ katvā abhinivesaṁ paṭṭhapetvā anukkamena arahattaṁ gaṇhāti. So yāva arahattamaggā dhammavicayasambojjhaṅgaṁ bhāveti nāma, phale patte bhāvito nāma hoti.

Ekādasa dhammā **vīriyasambojjhaṅgassa** uppādāya saṁvattanti—apāyabhayapaccavekkhaṇatā ānisaṁsadassavitā gamanavīthipaccavekkhaṇatā piṇḍapātāpacāyanatā dāyajjamahattapaccavekkhaṇatā Satthumahattapaccavekkhaṇatā jātimahattapaccavekkhaṇatā sabrahmacārimahattapaccavekkhaṇatā kusītapuggalaparivajjanatā āraddhavīriyapuggalasevanatā tadadhimuttatāti.

1. Saṁ 3. 100 piṭṭhe.



သံယောဇိတော ကောသဇ္ဇေ ပတိတုံ န လဘတိ၊ ဝီရိယံ သမာဓိနာ သံယောဇိတံ ဥဒ္ဓစ္စေ ပတိတုံ န လဘတိ။ တသ္မာ တံ ဥဘယံ သမံ ကတ္တဗ္ဗံ။ ဥဘယသမတာယ ဟိ အပ္ပနာ ဟောတိ။

အပိစ သမာဓိကမ္မိကဿ ဗလဝတီပိ သဒ္ဓါ ဝဋ္ဋတိ။ ဧဝံ ဟိ သဒ္ဒဟန္တော ဩကပ္ပေန္တော အပ္ပနံ ပါပုဏိဿတိ။ သမာဓိပညာသု ပန သမာဓိကမ္မိကဿ ဧကဂ္ဂတာ ဗလဝတီ ဝဋ္ဋတိ။ ဧဝံ ဟိ သော အပ္ပနံ ပါပုဏာတိ။ ဝိပဿနာကမ္မိကဿ ပညာ ဗလဝတီ ဝဋ္ဋတိ။ ဧဝံ ဟိ သော လက္ခဏပဋိဝေဓံ ပါပုဏာတိ။ ဥဘိန္နံ ပန သမတာယပိ အပ္ပနာ ဟောတိယေဝ။ သတိ ပန သဗ္ဗတ္ထ ဗလဝတီ ဝဋ္ဋတိ။ သတိ ဟိ စိတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စပက္ခိကာနံ သဒ္ဓါဝီရိယပညာနံ ဝသေန ဥဒ္ဓစ္စပါတတော ကောသဇ္ဇပက္ခိကေန စ သမာဓိနာ ကောသဇ္ဇပါတတော ရက္ခတိ။ တသ္မာ သာ လောဏဓူပနံ ဝိယ သဗ္ဗဗျဉ္ဇနေသု, သဗ္ဗကမ္မိကော အမစ္စော ဝိယ စ သဗ္ဗရာဇကိစ္စေသု, သဗ္ဗတ္ထ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ တေနာဟ "သတိ စ ပန သဗ္ဗတ္ထိကာ ဝုတ္တာ[၁] ဘဂဝတာ၊ ကိံ ကာရဏာ? စိတ္တံ ဟိ သတိပဋိသရဏံ၊ အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ စ သတိ၊ န ဝိနာ သတိယာ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဟနိဂ္ဂဟော ဟောတီ"တိ။

**ဒုပ္ပညပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ** နာမ ခန္ဓာဒိဘေဒေသု အနောဂါဠ္ဟပညာနံ ဒုမ္မေဓပုဂ္ဂလာနံ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇနံ။ **ပညဝန္တပုဂ္ဂလသေဝနာ** နာမ သမပညာသလက္ခဏပရိဂ္ဂါဟိကာယ ဥဒယဗ္ဗယပညာယ သမန္နာဂတပုဂ္ဂလသေဝနာ။ **ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာ** နာမ ဂမ္ဘီရေသု ခန္ဓာဒီသု ပဝတ္တာယ ဂမ္ဘီရပညာယ ပဘေဒပစ္စဝေက္ခဏာ။ **တဒဓိမုတ္တတာ** နာမ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသမုဋ္ဌာပနတ္ထံ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တတာ။ တသ္မာ အာဒိကမ္မိကော ကုလပုတ္တော ဣမေဟိ သတ္တဟိ ကာရဏေဟိ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ သမုဋ္ဌာပေတွာ တဒေဝ ဓုရံ ကတွာ အဘိနိဝေသံ ပဋ္ဌပေတွာ အနုက္ကမေန အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ။ သော ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ နာမ၊ ဖလေ ပတ္တေ ဘာဝိတော နာမ ဟောတိ။

ဧကာဒသ ဓမ္မာ **ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ** ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ—အပါယဘယပစ္စဝေက္ခဏတာ အာနိသံသဒဿာဝိတာ ဂမနဝီထိပစ္စဝေက္ခဏတာ ပိဏ္ဍပါတပစာယနတာ ဒါယဇ္ဇမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ သတ္ထုမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ ဇာတိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ သဗြဟ္မစာရိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ ကုသီတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ အာရဒ္ဓဝီရိယပုဂ္ဂလသေဝနတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။

၁-သံ ၃-၁၀၀-ပိဋ္ဌေ။

Tattha “nirayesu pañcavidhabandhanakammakaraṇato paṭṭhāya mahādukkhaṁ anubhavanakālepi, tiracchānayoniyaṁ jālakkhipakuminādīhi gahitakālepi, pājanakaṇṭakādippahāratunnassa pana sakaṭavahanādikālepi, pettivisaye anekānipi vassasahassāni ekaṁ Buddhantarampi khuppipāsāhi āturībhūtakālepi, kālakañcika-asuresu saṭṭhihattha-asītihatthappamāṇena aṭṭhicammamatteneva attabhāvena vātātapādidukkhānubhavanakālepi na sakkā vīriyasambojjhaṅgaṁ uppādetuṁ, ayameva te bhikkhu kālo”ti evaṁ **apāyabhayaṁ paccavekkhantassāpi** vīriyasambojjhaṅgo uppajjati.

“Na sakkā kusītena nava lokuttaradhammā laddhuṁ, āraddhavīriyeneva sakkā, ayamānisaṁso vīriyassā”ti evaṁ **ānisaṁsadassāvinopi** uppajjati. “Sabbabuddha[1] Paccekabuddhamahāsāvakehi gatamaggova gantabbo, so ca na sakkā kusītena gantun”ti evaṁ **gamanavīthiṁ paccavekkhantassāpi** uppajjati.

“Ye taṁ piṇḍapātādīhi upaṭṭhahanti, ime te manussā neva ñātakā, na dāsakammakarā, nāpi taṁ nissāya jīvissāmāti te paṇītāni piṇḍapātādīni denti. Atha kho attano kāranaṁ mahapphalataṁ paccāsīsamānā denti. Satthārāpi ‘ayaṁ ime paccaye paribhuñjitvā kāyadaḷhībahulo[2] sukhaṁ viharissatī”ti na evaṁ sampassatā tuyhaṁ paccayā anuññātā, atha kho ‘ayaṁ ime paribhuñjamāno samaṇadhammaṁ katvā vaṭṭadukkhato muccissatī’ti te paccayā anuññātā. So dāni tvaṁ kusīto viharanto na taṁ piṇḍapātaṁ apacāyissasi. āraddhavīriyasseva hi piṇḍāpacayanaṁ nāma hotī”ti evaṁ **piṇḍapātāpacāyanaṁ paccavekkhantassāpi** uppajjati Mahāmittattherassa viya Piṇḍapātiyatissattherassa viya ca.

**Mahāmittatthero** kira Kassakaleṇe nāma paṭivasati. Tassa ca gocaragāme ekā mahā-upāsikā theraṁ puttaṁ katvā paṭijaggati. Sā ekadivasaṁ araññaṁ gacchantī dhītaraṁ āha “amma asukasmiṁ ṭhāne purāṇataṇḍulā, asukasmiṁ khīraṁ, asukasmiṁ sappi, asukasmiṁ phāṇitaṁ, tava bhātikassa ayyamittassa āgatakāle bhattaṁ pacitvā khīrasappiphāṇitehi saddhiṁ dehi, datvā tvañca bhuñjeyyāsi, ahaṁ pana hiyyo pakkaṁ pārivāsikabhattaṁ kañjiyena bhuttāmhī”ti. Divā kiṁ bhuñjissasi ammāti.

1. Sabbaññubuddha (Sī, Ka)    2. Kāyadaḍḍhibahulo (Sī)



တတ္ထ “နိရယေသု ပဉ္စဝိဓဗန္ဓနကမ္မကရဏတော ပဋ္ဌာယ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝနကာလေပိ, တိရစ္ဆာနယောနိယံ ဇာလက္ခိပကုမိနာဒီဟိ ဂဟိတကာလေပိ, ပါဇနကဏ္ဋကာဒိပ္ပဟာရတုန္နဿ ပန သကဋဝဟနာဒိကာလေပိ, ပေတ္တိဝိသယေ အနေကာနိပိ ဝဿသဟဿာနိ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရမ္ပိ ခုပ္ပိပါသာဟိ အာတုရီဘူတကာလေပိ, ကာလကဉ္ဇိကအသုရေသု သဋ္ဌိဟတ္ထအသီတိဟတ္ထပ္ပမာဏေန အဋ္ဌိစမ္မမတ္တေနေဝ အတ္တဘာဝေန ဝါတာတပါဒိဒုက္ခာနုဘဝနကာလေပိ န သက္ကာ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဥပ္ပါဒေတုံ၊ အယမေဝ တေ ဘိက္ခု ကာလော”တိ ဧဝံ **အပါယဘယံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ** ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

“န သက္ကာ ကုသီတေန နဝ လောကုတ္တရဓမ္မာ လဒ္ဓုံ၊ အာရဒ္ဓဝီရိယေနေဝ သက္ကာ၊ အယမာနိသံသော ဝီရိယဿာ”တိ ဧဝံ **အာနိသံသဒဿာဝိနောပိ** ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ “သဗ္ဗဗုဒ္ဓ[၁]ပစ္စေကဗုဒ္ဓမဟာသာဝကေဟိ ဂတမဂ္ဂေါဝ ဂန္တဗ္ဗော၊ သော စ န သက္ကာ ကုသီတေန ဂန္တု”န္တိ ဧဝံ **ဂမနဝီထိံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ** ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

“ယေ တံ ပိဏ္ဍပါတာဒီဟိ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ဣမေ တေ မနုဿာ နေဝ ဉာတကာ, န ဒါသကမ္မကရာ၊ နာပိ တံ နိဿာယ ဇီဝိဿာမာတိ တေ ပဏီတာနိ ပိဏ္ဍပါတာဒီနိ ဒေန္တိ။ အထ ခေါ အတ္တနော ကာရာနံ မဟပ္ဖလတံ ပစ္စာသီသမာနာ ဒေန္တိ။ သတ္ထာရာပိ ‘အယံ ဣမေ ပစ္စယေ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ကာယဒဠှီဗဟုလော[၂] သုခံ ဝိဟရိဿတီ’တိ န ဧဝံ သမ္ပဿတာ တုယှံ ပစ္စယာ အနုညာတာ၊ အထ ခေါ ‘အယံ ဣမေ ပရိဘုဉ္ဇမာနော သမဏဓမ္မံ ကတွာ ဝဋ္ဋဒုက္ခတော မုစ္စိဿတီ’တိ တေ ပစ္စယာ အနုညာတာ။ သော ဒါနိ တွံ ကုသီတော ဝိဟရန္တော န တံ ပိဏ္ဍပါတံ အပစာယိဿသိ။ အာရဒ္ဓဝီရိယဿေဝ ဟိ ပိဏ္ဍာပစာယနံ နာမ ဟောတီ”တိ ဧဝံ **ပိဏ္ဍပါတာပစာယနံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ** ဥပ္ပဇ္ဇတိ မဟာမိတ္တတ္ထေရဿ ဝိယ ပိဏ္ဍပါတိယတိဿတ္ထေရဿ ဝိယ စ။

**မဟာမိတ္တတ္ထေရော** ကိရ ကဿကလေဏေ နာမ ပဋိဝသတိ။ တဿ စ ဂေါစရဂါမေ ဧကာ မဟာဥပါသိကာ ထေရံ ပုတ္တံ ကတွာ ပဋိဇဂ္ဂတိ။ သာ ဧကဒိဝသံ အရညံ ဂစ္ဆန္တီ ဓီတရံ အာဟ “အမ္မ အသုကသ္မိံ ဌာနေ ပုရာဏတဏ္ဍုလာ၊ အသုကသ္မိံ ခီရံ၊ အသုကသ္မိံ သပ္ပိ၊ အသုကသ္မိံ ဖာဏိတံ၊ တဝ ဘာတိကဿ အယျမိတ္တဿ အာဂတကာလေ ဘတ္တံ ပစိတွာ ခီရသပ္ပိဖာဏိတေဟိ သဒ္ဓိံ ဒေဟိ၊ ဒတွာ တွဉ္စ ဘုဉ္ဇေယျာသိ၊ အဟံ ပန ဟိယျော ပက္ကံ ပါရိဝါသိကဘတ္တံ ကဉ္ဇိယေန ဘုတ္တာမှီ”တိ။ ဒိဝါ ကိံ ဘုဉ္ဇိဿသိ အမ္မာတိ။

၁-သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓ (သီ၊ က)    ၂-ကာယဒဍ္ဎိဗဟုလော (သီ)

Sākapaṇṇaṁ pakkhipitvā kaṇataṇḍulehi ambilayāguṁ pacitvā ṭhapehi ammāti.

Thero cīvaraṁ pārupitvā pattaṁ nīharantova taṁ saddaṁ sutvā attānaṁ ovadi "mahā-upāsikā kira kañjiyena pārivāsikabhattaṁ bhuñji, divāpi kaṇapaṇṇambilayāguṁ bhuñjissati, tuyhaṁ atthāya pana purāṇataṇḍulādīni ācikkhati. Taṁ nissāya kho panesā neva khettaṁ na vatthuṁ na bhattaṁ na vatthaṁ paccāsīsati, tisso pana sampattiyo patthayamānā deti, tvaṁ etissā tā sampattiyo dātuṁ sakkhissasi, na sakkhissasīti, ayaṁ kho pana piṇḍapāto tayā sarāgena sadosena samohena na sakkā gaṇhitun"ti pattaṁ thavikāya pakkhipitvā gaṇṭhikaṁ muñcitvā nivattitvā Kassakaleṇameva gantvā pattaṁ heṭṭhā mañce, cīvarañca cīvaravaṁse ṭhapetvā "arahattaṁ apāpuṇitvā na nikkhamissāmī"ti vīriyaṁ adhiṭṭhahitvā nisīdi. Dīgharattaṁ appamatto hutvā nivutthabhikkhu vipassanaṁ vaḍḍhetvā purebhattameva arahattaṁ patvā vikasamānamiva[1] padumaṁ mahākhīṇāsavo sitaṁ karontova nikkhami. Leṇadvāre rukkhamhi adhivatthā devatā—

"Namo te purisājañña, namo te purisuttama.
Yassa te āsavā khīṇā, dakkhiṇeyyosi mārisā"ti—

udānaṁ udānetvā "bhante piṇḍāya paviṭṭhānaṁ tumhādisānaṁ arahantānaṁ bhikkhaṁ datvā mahallakitthiyo dukkhā muccissantī"ti āha. Thero uṭṭhahitvā dvāraṁ vivaritvā kālaṁ olokento "pātoyevā"ti ñatvā pattacīvaraṁ ādāya gāmaṁ pāvisi.

Dārikāpi bhattaṁ sampādetvā "idāni me bhātā āgamissati, idāni me bhātā āgamissatī"ti dvāraṁ olokayamānā nisīdi. Sā there gharadvāraṁ sampatte pattaṁ gahetvā sappiphāṇitayojitassa khīrapiṇḍapātassa pūretvā hatthe ṭhapesi. Thero "sukhaṁ[2] hotū"ti anumodanaṁ katvā pakkāmi. Sāpi taṁ olokayamānāva aṭṭhāsi. Therassa hi tadā abhiviya parisuddho chavivaṇṇo ahosi, vippasannāni indriyāni, mukhaṁ bandhanā pavuttatālapakkaṁ[3] viya ativiya virocittha.

1. Vikasitamiva (Syā, Ka) 2. Sukhī (Ka)
3. Muttatālapakkaṁ (Sī), pamuttatālapakkaṁ (Syā)



သာကပဏ္ဏံ ပက္ခိပိတွာ ကဏတဏ္ဍုလေဟိ အမ္ဗိလယာဂုံ ပစိတွာ ဌပေဟိ အမ္မာတိ။

ထေရော စီဝရံ ပါရုပိတွာ ပတ္တံ နီဟရန္တောဝ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ အတ္တာနံ ဩဝဒိ "မဟာဥပါသိကာ ကိရ ကဉ္ဇိယေန ပါရိဝါသိကဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိ၊ ဒိဝါပိ ကဏပဏ္ဏမ္ဗိလယာဂုံ ဘုဉ္ဇိဿတိ၊ တုယှံ အတ္ထာယ ပန ပုရာဏတဏ္ဍုလာဒီနိ အာစိက္ခတိ။ တံ နိဿာယ ခေါ ပနေသာ နေဝ ခေတ္တံ န ဝတ္ထုံ န ဘတ္တံ န ဝတ္ထံ ပစ္စာသီသတိ၊ တိဿော ပန သမ္ပတ္တိယော ပတ္ထယမာနာ ဒေတိ၊ တွံ ဧတိဿာ တာ သမ္ပတ္တိယော ဒါတုံ သက္ခိဿသိ, န သက္ခိဿသီတိ၊ အယံ ခေါ ပန ပိဏ္ဍပါတော တယာ သရာဂေန သဒေါသေန သမောဟေန န သက္ကာ ဂဏှိတု"န္တိ ပတ္တံ ထဝိကာယ ပက္ခိပိတွာ ဂဏ္ဌိကံ မုဉ္စိတွာ နိဝတ္တိတွာ ကဿကလေဏမေဝ ဂန္တွာ ပတ္တံ ဟေဋ္ဌာမဉ္စေ, စီဝရဉ္စ စီဝရဝံသေ ဌပေတွာ "အရဟတ္တံ အပါပုဏိတွာ န နိက္ခမိဿာမီ"တိ ဝီရိယံ အဓိဋ္ဌဟိတွာ နိသီဒိ။ ဒီဃရတ္တံ အပ္ပမတ္တော ဟုတွာ နိဝုတ္ထဘိက္ခု ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ ပုရေဘတ္တမေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ ဝိကသမာနမိဝ[1] ပဒုမံ မဟာခီဏာသဝေါ သိတံ ကရောန္တောဝ နိက္ခမိ။ လေဏဒွါရေ ရုက္ခမှိ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ—

"နမော တေ ပုရိသာဇည၊ နမော တေ ပုရိသုတ္တမ။
ယဿ တေ အာသဝါ ခီဏာ၊ ဒက္ခိဏေယျောသိ မာရိသာ"တိ—

ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ "ဘန္တေ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌာနံ တုမှာဒိသာနံ အရဟန္တာနံ ဘိက္ခံ ဒတွာ မဟလ္လကိတ္ထိယော ဒုက္ခာ မုစ္စိဿန္တီ"တိ အာဟ။ ထေရော ဥဋ္ဌဟိတွာ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ ကာလံ ဩလောကေန္တော "ပါတောယေဝါ"တိ ဉတွာ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ ဂါမံ ပါဝိသိ။

ဒါရိကာပိ ဘတ္တံ သမ္ပာဒေတွာ "ဣဒါနိ မေ ဘာတာ အာဂမိဿတိ၊ ဣဒါနိ မေ ဘာတာ အာဂမိဿတီ"တိ ဒွါရံ ဩလောကယမာနာ နိသီဒိ။ သာ ထေရေ ဃရဒွါရံ သမ္ပတ္တေ ပတ္တံ ဂဟေတွာ သပ္ပိဖာဏိတယောဇိတဿ ခီရပိဏ္ဍပါတဿ ပူရေတွာ ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ ထေရော "သုခံ[2] ဟောတူ"တိ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သာပိ တံ ဩလောကယမာနာဝ အဋ္ဌာသိ။ ထေရဿ ဟိ တဒါ အဘိဝိယ ပရိသုဒ္ဓေါ ဆဝိဝဏ္ဏော အဟောသိ၊ ဝိပ္ပသန္နာနိ ဣန္ဒြိယာနိ၊ မုခံ ဗန္ဓနာ ပဝုတ္တတာလပက္ကံ[3] ဝိယ အတိဝိယ ဝိရောစိတ္ထ။

၁-ဝိကသိတမိဝ (သျာ၊ က) ၂-သုခီ (က) ၃-မုတ္တတာလပက္ကံ (သီ)၊ ပမုတ္တတာလပက္ကံ (သျာ)

Mahā-upāsikā araññato āgantvā "kiṁ amma bhātiko te āgato"ti pucchi. Sā sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocesi. Upāsikā "ajja me puttassa pabbajitakiccaṁ matthakaṁ pattan"ti ñatvā "abhiramati te amma bhātā Buddhasāsane na ukkaṇṭhatī"ti āha.

**Piṇḍapātikatissattheravatthu** pana evaṁ veditabbaṁ—Mahāgāme kira eko daliddapuriso dāruvikkayena jīvikaṁ kappeti, so teneva kāraṇena nāmaṁ labhitvā Dārubhaṇḍakamahātisso nāma jāto. So ekadivasaṁ attano bhariyaṁ āha "kiṁ amhākaṁ jīvitaṁ nāma, Satthārā daliddadānassa mahapphalabhāvo kathito, mayañca nibaddhaṁ dātuṁ na sakkoma, pakkhikabhattamattaṁ datvā puna uppannaṁ salākabhattampi[1] dassāmā"ti. Sā "sādhu sāmī"ti sampaṭicchitvā punadivase yathālābhena pakkhikabhattaṁ adāsi. Bhikkhusaṁghassa ca paccayehi nipparissayakālo hoti, daharasāmaṇerā paṇītabhojanāni bhuñjitvā "ayaṁ lūkhāhāro"ti tesaṁ pakkhikabhattaṁ gahitamattakameva katvā tesaṁ passantānaṁyeva chaḍḍetvā gacchanti.

Sā itthī taṁ disvā sāmikassa kathesi, "mayā dinnaṁ chaḍḍentī"ti na pana vippaṭisārinī ahosi. Tassā sāmiko āha "mayaṁ duggatabhāvena ayyānaṁ[2] sukhena paribhuñjāpetuṁ nāsakkhimha, kiṁ nu kho katvā ayyānaṁ manaṁ gahetuṁ sakkhissāmā"ti. Athassa bhariyā āha "kiṁ vadesi sāmi, saputtakā duggatā nāma natthīti[3] ayaṁ te dhītā, imaṁ ekasmiṁ kule ṭhapetvā dvādasa kahāpaṇe gaṇhitvā ekaṁ khīradhenuṁ āhara, ayyānaṁ khīrasalākabhattaṁ dassāma, evaṁ tesaṁ cittaṁ gaṇhituṁ sakkhissāmā"ti. So sādhūti sampaṭicchitvā tathā akāsi. Tesaṁ puññena sā dhenu sāyaṁ tīṇi māṇikāni, pāto tīṇi māṇikāni khīraṁ deti. Sāyaṁ laddhaṁ dadhiṁ katvā punadivase tato gahitanavanītena sappiṁ katvā sasappiparisekaṁ[4] khīrasalākabhattaṁ denti. Tato paṭṭhāya tassa gehe salākabhattaṁ puññavantāva labhanti.

So ekadivasaṁ bhariyaṁ āha "mayaṁ dhītu atthitāya lajjitabbato ca muttā, gehe ca no bhattaṁ ayyānaṁ paribhogārahaṁ jātaṁ. Tvaṁ yāva

1. Uppanne salākabhattamattampi (Sī)
2. Ariyānaṁ (Sī)
3. Atthīti (Sī, Syā)
4. Sappinā parisekaṁ (Ka)



မဟာဥပါသိကာ အရညတော အာဂန္တွာ "ကိံ အမ္မ ဘာတိကော တေ အာဂတော"တိ ပုစ္ဆိ။ သာ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ ဥပါသိကာ "အဇ္ဇ မေ ပုတ္တဿ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တ"န္တိ ဉတွာ "အဘိရမတိ တေ အမ္မ ဘာတာ ဗုဒ္ဓသာသနေ န ဥက္ကဏ္ဌတီ"တိ အာဟ။

**ပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု** ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ—မဟာဂါမေ ကိရ ဧကော ဒလိဒ္ဒပုရိသော ဒါရုဝိက္ကယေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ၊ သော တေနေဝ ကာရဏေန နာမံ လဘိတွာ ဒါရုဘဏ္ဍကမဟာတိဿော နာမ ဇာတော။ သော ဧကဒိဝသံ အတ္တနော ဘရိယံ အာဟ "ကိံ အမှာကံ ဇီဝိတံ နာမ၊ သတ္ထာရာ ဒလိဒ္ဒဒါနဿ မဟပ္ဖလဘာဝေါ ကထိတော၊ မယဉ္စ နိဗဒ္ဓံ ဒါတုံ န သက္ကောမ၊ ပက္ခိကဘတ္တမတ္တံ ဒတွာ ပုန ဥပ္ပန္နံ သလာကဘတ္တမ္ပိ[၁] ဒဿာမာ"တိ။ သာ "သာဓု သာမီ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ပုနဒိဝသေ ယထာလာဘေန ပက္ခိက-ဘတ္တံ အဒါသိ။ ဘိက္ခုသံဃဿ စ ပစ္စယေဟိ နိပ္ပရိဿယကာလော ဟောတိ၊ ဒဟရသာမဏေရာ ပဏီတဘောဇနာနိ ဘုဉ္ဇိတွာ "အယံ လူခါဟာရော"တိ တေသံ ပက္ခိကဘတ္တံ ဂဟိတမတ္တကမေဝ ကတွာ တေသံ ပဿန္တာနံယေဝ ဆဍ္ဍေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။

သာ ဣတ္ထီ တံ ဒိသွာ သာမိကဿ ကထေသိ၊ "မယာ ဒိန္နံ ဆဍ္ဍေန္တီ"တိ န ပန ဝိပ္ပဋိသာရိနီ အဟောသိ။ တဿာ သာမိကော အာဟ "မယံ ဒုဂ္ဂတ-ဘာဝေန အယျာနံ[၂] သုခေန ပရိဘုဉ္ဇာပေတုံ နာသက္ခိမှ၊ ကိံ နု ခေါ ကတွာ အယျာနံ မနံ ဂဟေတုံ သက္ခိဿာမာ"တိ။ အထဿ ဘရိယာ အာဟ "ကိံ ဝဒေသိ သာမိ၊ သပုတ္တကာ ဒုဂ္ဂတာ နာမ နတ္ထီတိ[၃] အယံ တေ ဓီတာ၊ ဣမံ ဧကသ္မိံ ကုလေ ဌပေတွာ ဒွါဒသ ကဟာပဏေ ဂဏှိတွာ ဧကံ ခီရဓေနုံ အာဟရ၊ အယျာနံ ခီရသလာကဘတ္တံ ဒဿာမ၊ ဧဝံ တေသံ စိတ္တံ ဂဏှိတုံ သက္ခိဿာမာ"တိ။ သော သာဓူတိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တထာ အကာသိ။ တေသံ ပုညေန သာ ဓေနု သာယံ တီဏိ မာဏိကာနိ, ပါတော တီဏိ မာဏိကာနိ ခီရံ ဒေတိ။ သာယံ လဒ္ဓံ ဒဓိံ ကတွာ ပုနဒိဝသေ တတော ဂဟိတနဝနီတေန သပ္ပိံ ကတွာ သသပ္ပိပရိသေကံ[၄] ခီရသလာကဘတ္တံ ဒေန္တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ တဿ ဂေဟေ သလာကဘတ္တံ ပုညဝန္တာဝ လဘန္တိ။

သော ဧကဒိဝသံ ဘရိယံ အာဟ "မယံ ဓီတု အတ္ထိတာယ လဇ္ဇိတဗ္ဗတော စ မုတ္တာ၊ ဂေဟေ စ နော ဘတ္တံ အယျာနံ ပရိဘောဂါရဟံ ဇာတံ။ တွံ ယာဝ

၁-ဥပ္ပန္နေ သလာကဘတ္တမတ္တမ္ပိ (သီ)
၂-အရိယာနံ (သီ)
၃-အတ္ထီတိ (သီ၊ သျာ)
၄-သပ္ပိနာ ပရိသေကံ (က)

ahaṁ āgacchāmi, tāva imasmiṁ kalyāṇavatte[1] mā pamajji. Ahaṁ kiñcideva katvā dhītaraṁ mocessāmī”ti. So ekaṁ padesaṁ gantvā ucchuyantakammaṁ katvā chahi māsehi dvādasa kahāpaṇe labhitvā “alaṁ ettakaṁ mama dhītu mocanatthāyā”ti te kahāpaṇe dussante[2] bandhitvā “gehaṁ gamissāmī”ti maggaṁ paṭipajji.

Tasmiṁ samaye Ambariyamahāvihāravāsī Piṇḍapātiyatissatthero “Tissamahāvihāraṁ gantvā cetiyaṁ vandissāmī”ti attano vasanaṭṭhānato Mahāgāmaṁ gacchanto tameva maggaṁ paṭipajji. So upāsako theraṁ dūratova disvā “ekakova agantvā iminā ayyena saddhiṁ ekaṁ dhammakathaṁ suṇanto gamissāmi. Sīlavanto hi sabbakālaṁ dullabhā”ti vegena theraṁ sampāpuṇitvā abhivādetvā saddhiṁ gacchanto velāya upakaṭṭhāya cintesi “mayhaṁ hatthe puṭakabhattaṁ natthi, ayyassa ca bhikkhākālo sampatto, ayañca me paribbayo hatthe atthi, ekaṁ gāmadvāraṁ pattakāle ayyassa piṇḍapātaṁ dassāmī”ti.

Tassevaṁ citte uppannamatteyeva eko puṭakabhattaṁ gahetvā taṁ ṭhānaṁ sampatto. Upāsako taṁ disvā “bhante thokaṁ āgamethā”ti vatvā taṁ upasaṅkamitvā āha “kahāpaṇaṁ te bho purisa dammi, taṁ me puṭakabhattaṁ dehī”ti. So cintesi “imaṁ bhattaṁ imasmiṁ kāle māsakampi na agghati, ayañca mayhaṁ ekavāreneva kahāpaṇaṁ deti, bhavissatettha kāraṇan”ti cintetvā “nāhaṁ kahāpaṇena demī”ti āha. Evaṁ sante dve gaṇha, tīṇi gaṇhāti iminā niyāmena sabbepi te kahāpaṇe dātukāmo jāto. Itaro “aññepissa atthī”ti saññāya taṁ “na demi”cceva āha. Atha naṁ so āha “sace me bho aññepi assu, tepi dadeyyaṁ. Na kho panāhaṁ attano atthāya gaṇhāmi, etasmiṁ me rukkhamūle eko ayyo nisīdāpito, tuyhampi kusalaṁ bhavissati, dehi me taṁ bhattan’ti. Tena hi bho gaṇha, āhara te kahāpaṇeti kahāpaṇe gahetvā puṭakabhattaṁ adāsi. Upāsako bhattaṁ gahetvā hatthe dhovitvā theraṁ upasaṅkamitvā “pattaṁ nīharatha bhanthe”ti āha. Thero pattaṁ nīharitvā upaḍḍhabhatte dinne pattaṁ pidahi. Upāsako āha “ayaṁ bhante ekasseva paṭiviso,

1. Ayyānaṁ vatte (Ka) 2. Dasante (Sī)



အဟံ အာဂစ္ဆာမိ၊ တာဝ ဣမသ္မိံ ကလျာဏဝတ္တေ[1] မာ ပမဇ္ဇိ။ အဟံ ကိဉ္စိဒေဝ ကတွာ ဓီတရံ မောစေဿာမီ”တိ။ သော ဧကံ ပဒေသံ ဂန္တွာ ဥစ္ဆုယန္တကမ္မံ ကတွာ ဆဟိ မာသေဟိ ဒွါဒသ ကဟာပဏေ လဘိတွာ “အလံ ဧတ္တကံ မမ ဓီတု မောစနတ္ထာယာ”တိ တေ ကဟာပဏေ ဒုဿန္တေ[2] ဗန္ဓိတွာ “ဂေဟံ ဂမိဿာမီ”တိ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။

တသ္မိံ သမယေ အမ္ဗရိယမဟာဝိဟာရဝါသီ ပိဏ္ဍပါတိယတိဿတ္ထေရော “တိဿမဟာဝိဟာရံ ဂန္တွာ စေတိယံ ဝန္ဒိဿာမီ”တိ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနတော မဟာဂါမံ ဂစ္ဆန္တော တမေဝ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ သော ဥပါသကော ထေရံ ဒူရတောဝ ဒိသွာ “ဧကကောဝ အဂန္တွာ ဣမိနာ အယျေန သဒ္ဓိံ ဧကံ ဓမ္မကထံ သုဏန္တော ဂမိဿာမိ။ သီလဝန္တော ဟိ သဗ္ဗကာလံ ဒုလ္လဘာ”တိ ဝေဂေန ထေရံ သမ္ပာပုဏိတွာ အဘိဝါဒေတွာ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တော ဝေလာယ ဥပကဋ္ဌာယ စိန္တေသိ “မယှံ ဟတ္ထေ ပုဋကဘတ္တံ နတ္ထိ၊ အယျဿ စ ဘိက္ခာကာလော သမ္ပတ္တော၊ အယဉ္စ မေ ပရိဗ္ဗယော ဟတ္ထေ အတ္ထိ၊ ဧကံ ဂါမဒွါရံ ပတ္တကာလေ အယျဿ ပိဏ္ဍပါတံ ဒဿာမီ”တိ။

တဿေဝံ စိတ္တေ ဥပ္ပန္နမတ္တေယေဝ ဧကော ပုဋကဘတ္တံ ဂဟေတွာ တံ ဌာနံ သမ္ပတ္တော။ ဥပါသကော တံ ဒိသွာ “ဘန္တေ ထောကံ အာဂမေထာ”တိ ဝတွာ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ “ကဟာပဏံ တေ ဘော ပုရိသ ဒမ္မိ၊ တံ မေ ပုဋကဘတ္တံ ဒေဟီ”တိ။ သော စိန္တေသိ “ဣမံ ဘတ္တံ ဣမသ္မိံ ကာလေ မာသကမ္ပိ န အဂ္ဃတိ၊ အယဉ္စ မယှံ ဧကဝါရေနေဝ ကဟာပဏံ ဒေတိ၊ ဘဝိဿတေတ္ထ ကာရဏ”န္တိ စိန္တေတွာ “နာဟံ ကဟာပဏေန ဒေမီ”တိ အာဟ။ ဧဝံ သန္တေ ဒွေ ဂဏှ၊ တီဏိ ဂဏှာတိ ဣမိနာ နိယာမေန သဗ္ဗေပိ တေ ကဟာပဏေ ဒါတုကာမော ဇာတော။ ဣတရော “အညေပိဿ အတ္ထီ”တိ သညာယ တံ “န ဒေမိ”စ္စေဝ အာဟ။ အထ နံ သော အာဟ “သစေ မေ ဘော အညေပိ အဿု၊ တေပိ ဒဒေယျံ။ န ခေါ ပနာဟံ အတ္တနော အတ္ထာယ ဂဏှာမိ၊ ဧတသ္မိံ မေ ရုက္ခမူလေ ဧကော အယျော နိသီဒါပိတော၊ တုယှမ္ပိ ကုသလံ ဘဝိဿတိ၊ ဒေဟိ မေ တံ ဘတ္တ”န္တိ။ တေန ဟိ ဘော ဂဏှ၊ အာဟရ တေ ကဟာပဏေတိ ကဟာပဏေ ဂဟေတွာ ပုဋကဘတ္တံ အဒါသိ။ ဥပါသကော ဘတ္တံ ဂဟေတွာ ဟတ္ထေ ဓောဝိတွာ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ပတ္တံ နီဟရထ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ ထေရော ပတ္တံ နီဟရိတွာ ဥပဍ္ဎဘတ္တေ ဒိန္နေ ပတ္တံ ပိဒဟိ။ ဥပါသကော အာဟ “အယံ ဘန္တေ ဧကဿေဝ ပဋိဝိသော၊

၁-အယျာနံ ဝတ္တေ (က) ၂-ဒုဿန္တေ (သီ)

na sakkā mayā ito bhuñjituṁ. Tumhākaṁyeva atthāya imaṁ pariyesitvā laddhaṁ, gaṇhatha naṁ maṁ anukampaṁ upādāyā”ti. Thero “atthi ettha kāraṇan”ti gahetvā sabbaṁ paribhuñji. Upāsako dhamakaraṇena pānīyaṁ parissāvetvā adāsi. Tato niṭṭhitabhattakicce there ubhopi maggaṁ paṭipajjiṁsu.

Thero upāsakaṁ pucchi “kena kāraṇena tvaṁ na bhuñjasī”ti. So attano gamanāgamanavidhānaṁ sabbaṁ kathesi. Thero taṁ sutvā saṁvegapatto cintesi “dukkaraṁ upāsakena kataṁ, mayā pana evarūpaṁ piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā etassa kataññunā bhavitabbaṁ. Sappāyasenāsanaṁ labhitvā tattheva chavimaṁsalohitesu sukkhantesupi nisinnapallaṅkeneva arahattaṁ appatvā na uṭṭhahissāmī”ti. So Tissamahāvihāraṁ gantvā āgantukavattaṁ katvā attano pattasenāsanaṁ pavisitvā paccattharaṇaṁ attharitvā tattha nisinno attano mūlakammaṭṭhānameva gaṇhi. So tāya rattiyā obhāsamattampi nibbattetuṁ nāsakkhi. Punadivasato paṭṭhāya bhikkhācārapalibodhaṁ chinditvā tadeva kammaṭṭhānaṁ anulomapaṭilomaṁ vipassi. Etenupāyena vipassanto sattame aruṇe saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā cintesi “ativiya me kilantaṁ sarīraṁ, kiṁ nu kho me jīvitaṁ[1] ciraṁ pavattissati, na pavattissatī”ti. Athassa appavattanabhāvaṁ disvā senāsanaṁ paṭisāmetvā pattacīvaramādāya vihāramajjhaṁ gantvā bheriṁ paharāpetvā bhikkhusaṁghaṁ sannipātāpesi.

Saṁghatthero “kena bhikkhunā saṁgho[2] sanipātito”ti pucchi. Mayā bhanteti. Kimatthaṁ sappurisāti. Bhante aññaṁ kammaṁ natthi, yesaṁ pana magge vā phale vā kaṅkhā atthi, te maṁ pucchantūti. Sappurisa tādisā nāma bhikkhū asantaṁ guṇaṁ na kathenti, amhākaṁ ettha kaṅkhā natthi. Kiṁ pana te saṁvegakāraṇaṁ ahosi, kiṁ paccayaṁ katvā tayā arahattaṁ nibbattanti. Bhante imasmiṁ Mahāgāme valliyavīthiyaṁ Dārubhaṇḍakamahātisso nāma upāsako attano dhītaraṁ bahi ṭhapetvā dvādasa kahāpaṇe gaṇhitvā tehi ekaṁ khīradhenuṁ gahetvā saṁghassa khīrabhattasalākaṁ paṭṭhapesi, so “dhītaraṁ mocessāmī”ti cha māse yantasālāya bhatiṁ katvā dvādasa kahāpaṇe labhitvā “dhītaraṁ mocessāmī”ti attano

1. Āyusaṅkhāro (Sī)  2. Bhikkhusaṁgho (Sī, Syā)



န သက္ကာ မယာ ဣတော ဘုဉ္ဇိတုံ။ တုမှာကံယေဝ အတ္ထာယ ဣမံ ပရိယေသိတွာ လဒ္ဓံ၊ ဂဏှထ နံ မံ အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာ”တိ။ ထေရော “အတ္ထိ ဧတ္ထ ကာရဏ”န္တိ ဂဟေတွာ သဗ္ဗံ ပရိဘုဉ္ဇိ။ ဥပါသကော ဓမကရဏေန ပါနီယံ ပရိဿာဝေတွာ အဒါသိ။ တတော နိဋ္ဌိတဘတ္တကိစ္စေ ထေရေ ဥဘောပိ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိံသု။

ထေရော ဥပါသကံ ပုစ္ဆိ “ကေန ကာရဏေန တွံ န ဘုဉ္ဇသီ”တိ။ သော အတ္တနော ဂမနာဂမနဝိဓာနံ သဗ္ဗံ ကထေသိ။ ထေရော တံ သုတွာ သံဝေဂပတ္တော စိန္တေသိ “ဒုက္ကရံ ဥပါသကေန ကတံ၊ မယာ ပန ဧဝရူပံ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဧတဿ ကတညုနာ ဘဝိတဗ္ဗံ။ သပ္ပါယသေနာသနံ လဘိတွာ တတ္ထေဝ ဆဝိမံသလောဟိတေသု သုက္ခန္တေသုပိ နိသိန္နပလ္လင်္ကေနေဝ အရဟတ္တံ အပ္ပတွာ န ဥဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ။ သော တိဿမဟာဝိဟာရံ ဂန္တွာ အာဂန္တုကဝတ္တံ ကတွာ အတ္တနော ပတ္တသေနာသနံ ပဝိသိတွာ ပစ္စတ္ထရဏံ အတ္ထရိတွာ တတ္ထ နိသိန္နော အတ္တနော မူလကမ္မဋ္ဌာနမေဝ ဂဏှိ။ သော တာယ ရတ္တိယာ ဩဘာသမတ္တမ္ပိ နိဗ္ဗတ္တေတုံ နာသက္ခိ။ ပုနဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခာစာရပလိဗောဓံ ဆိန္ဒိတွာ တဒေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ အနုလောမပဋိလောမံ ဝိပဿိ။ ဧတေနုပါယေန ဝိပဿန္တော သတ္တမေ အရုဏေ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ စိန္တေသိ “အတိဝိယ မေ ကိလန္တံ သရီရံ၊ ကိံ နု ခေါ မေ ဇီဝိတံ[1] စိရံ ပဝတ္တိဿတိ, န ပဝတ္တိဿတီ”တိ။ အထဿ အပ္ပဝတ္တနဘာဝံ ဒိသွာ သေနာသနံ ပဋိသာမေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဝိဟာရမဇ္ဈံ ဂန္တွာ ဘေရိံ ပဟရာပေတွာ ဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတာပေသိ။

သံဃတ္ထေရော “ကေန ဘိက္ခုနာ သံဃော[2] သန္နိပါတိတော”တိ ပုစ္ဆိ။ မယာ ဘန္တေတိ။ ကိမတ္ထံ သပ္ပုရိသာတိ။ ဘန္တေ အညံ ကမ္မံ နတ္ထိ၊ ယေသံ ပန မဂ္ဂေ ဝါ ဖလေ ဝါ ကင်္ခါ အတ္ထိ၊ တေ မံ ပုစ္ဆန္တူတိ။ သပ္ပုရိသ တာဒိသာ နာမ ဘိက္ခူ အသန္တံ ဂုဏံ န ကထေန္တိ၊ အမှာကံ ဧတ္ထ ကင်္ခါ နတ္ထိ။ ကိံ ပန တေ သံဝေဂကာရဏံ အဟောသိ၊ ကိံ ပစ္စယံ ကတွာ တယာ အရဟတ္တံ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဘန္တေ ဣမသ္မိံ မဟာဂါမေ ဝလ္လိယဝီထိယံ ဒါရုဘဏ္ဍကမဟာတိဿော နာမ ဥပါသကော အတ္တနော ဓီတရံ ဗဟိ ဌပေတွာ ဒွါဒသ ကဟာပဏေ ဂဏှိတွာ တေဟိ ဧကံ ခီရဓေနုံ ဂဟေတွာ သံဃဿ ခီရဘတ္တသလာကံ ပဋ္ဌပေသိ၊ သော “ဓီတရံ မောစေဿာမီ”တိ ဆ မာသေ ယန္တသာလာယ ဘတိံ ကတွာ ဒွါဒသ ကဟာပဏေ လဘိတွာ “ဓီတရံ မောစေဿာမီ”တိ အတ္တနော

၁-အာယုသင်္ခါရော (သီ)  ၂-ဘိက္ခုသံဃော (သီ၊ သျာ)

gehaṁ gacchanto antarāmagge maṁ disvā bhikkhācāravelāya sabbepi te kahāpaṇe datvā puṭakabhattaṁ gaṇhitvā sabbaṁ mayhaṁ adāsi. Ahaṁ taṁ piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā idhāgantvā sappāyasenāsanaṁ labhitvā “piṇḍāpacāyanakammaṁ karissāmī”ti visesaṁ nibbattesiṁ bhanteti. Taṁ ṭhānaṁ sampattā catassopi parisā therassa sādhukāraṁ adaṁsu. Sakabhāvena saṇṭhātuṁ[1] samattho nāma nāhosi. Thero saṁghamajjhe nisīditvā kathento kathentova “mayhaṁ kūṭāgāraṁ Dārubhaṇḍakamahātissassa hatthena phuṭṭhakāleyeva calatū”ti adhiṭṭhāya anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi.

Kākavaṇṇatissamahārājā “eko kira thero parinibbuto”ti sutvā vihāraṁ gantvā sakkārasammānaṁ katvā kūṭāgāraṁ sajjetvā theraṁ tattha āropetvā “idāni citakaṭṭhānaṁ gamissāmā”ti ukkhipanto cāletuṁ nāsakkhi. Rājā bhikkhusaṁghaṁ pucchi “atthi bhante therena kiñci kathitan”ti. Bhikkhū therena kathitavidhānaṁ ācikkhiṁsu. Rājā taṁ upāsakaṁ pakkosāpetvā “tayā ito sattadivasamatthake kassaci maggappaṭipannassa bhikkhuno puṭakabhattaṁ dinnan”ti pucchi. Āma devāti. Kena te niyāmena dinnanti. So taṁ kāraṇaṁ sabbaṁ ārocesi. Atha naṁ rājā therassa kūṭāgāraṭṭhānaṁ pesesi “gaccha taṁ theraṁ sañjāna[2] so vā añño vā”ti. So gantvā sāṇiṁ ukkhipitvā therassa mukhaṁ disvā sañjānitvā dvīhi hatthehi hadayaṁ sandhārento[3] rañño santikaṁ gantvā “deva mayhaṁ ayyo”ti āha. Athassa rājā mahāpasādhanaṁ dāpesi. Taṁ pasādhetvā āgataṁ “gaccha[4] bhātika Mahātissa mayhaṁ ayyāti vatvā[5] kūṭāgāraṁ ukkhipā”ti āha. Upāsako “sādhu devā”ti gantvā therassa pāde vanditvā[6] ubhohi hatthehi ukkhipitvā attano matthake akāsi. Tasmiṁyeva khaṇe kūṭāgāraṁ ākāse uppatitvā citakamatthake patiṭṭhāsi. Tasmiṁ kāle citakassa catūhipi kaṇṇehi sayameva aggijālā uṭṭhahiṁsūti.

“Mahantaṁ kho panetaṁ Satthu dāyajjaṁ, yadidaṁ satta ariyadhanāni nāma, taṁ na sakkā kusītena gahetuṁ. Yathā hi vippaṭipannaṁ puttaṁ mātāpitaro ‘ayaṁ

1. Sandhāretuṁ (Ka) 2. Sañjānātha (Ka) 3. Paharanto (Syā)
4. Āgacchatha (Ka) 5. Mayhaṁ ayyaṁ vanditvā (Sī) 6. Vivaritvā (Sī)



ဂေဟံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ မံ ဒိသွာ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ သဗ္ဗေပိ တေ ကဟာပဏေ ဒတွာ ပုဋကဘတ္တံ ဂဏှိတွာ သဗ္ဗံ မယှံ အဒါသိ။ အဟံ တံ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဣဓာဂန္တွာ သပ္ပါယသေနာသနံ လဘိတွာ “ပိဏ္ဍာပစာယနကမ္မံ ကရိဿာမီ”တိ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေသိံ ဘန္တေတိ။ တံ ဌာနံ သမ္ပတ္တာ စတဿောပိ ပရိသာ ထေရဿ သာဓုကာရံ အဒံသု။ သကဘာဝေန သဏ္ဌာတုံ[1] သမတ္ထော နာမ နာဟောသိ။ ထေရော သံဃမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ကထေန္တော ကထေန္တောဝ “မယှံ ကူဋာဂါရံ ဒါရုဘဏ္ဍကမဟာတိဿဿ ဟတ္ထေန ဖုဋ္ဌကာလေယေဝ စလတူ”တိ အဓိဋ္ဌာယ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။

ကာကဝဏ္ဏတိဿမဟာရာဇာ “ဧကော ကိရ ထေရော ပရိနိဗ္ဗုတော”တိ သုတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သက္ကာရသမ္မာနံ ကတွာ ကူဋာဂါရံ သဇ္ဇေတွာ ထေရံ တတ္ထ အာရောပေတွာ “ဣဒါနိ စိတကဋ္ဌာနံ ဂမိဿာမာ”တိ ဥက္ခိပန္တော စာလေတုံ နာသက္ခိ။ ရာဇာ ဘိက္ခုသံဃံ ပုစ္ဆိ “အတ္ထိ ဘန္တေ ထေရေန ကိဉ္စိ ကထိတ”န္တိ။ ဘိက္ခူ ထေရေန ကထိတဝိဓာနံ အာစိက္ခိံသု။ ရာဇာ တံ ဥပါသကံ ပက္ကောသာပေတွာ “တယာ ဣတော သတ္တဒိဝသမတ္ထကေ ကဿစိ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နဿ ဘိက္ခုနော ပုဋကဘတ္တံ ဒိန္န”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ ကေန တေ နိယာမေန ဒိန္နန္တိ။ သော တံ ကာရဏံ သဗ္ဗံ အာရောစေသိ။ အထ နံ ရာဇာ ထေရဿ ကူဋာဂါရဋ္ဌာနံ ပေသေသိ “ဂစ္ဆ တံ ထေရံ သဉ္ဇာန[2] သော ဝါ အညော ဝါ”တိ။ သော ဂန္တွာ သာဏိံ ဥက္ခိပိတွာ ထေရဿ မုခံ ဒိသွာ သဉ္ဇာနိတွာ ဒွီဟိ ဟတ္ထေဟိ ဟဒယံ သန္ဓာရေန္တော[3] ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဒေဝ မယှံ အယျော”တိ အာဟ။ အထဿ ရာဇာ မဟာပသာဓနံ ဒါပေသိ။ တံ ပသာဓေတွာ အာဂတံ “ဂစ္ဆ[4] ဘာတိက မဟာတိဿ မယှံ အယျာတိ ဝတွာ[5] ကူဋာဂါရံ ဥက္ခိပါ”တိ အာဟ။ ဥပါသကော “သာဓု ဒေဝါ”တိ ဂန္တွာ ထေရဿ ပါဒေ ဝန္ဒိတွာ[6] ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ဥက္ခိပိတွာ အတ္တနော မတ္ထကေ အကာသိ။ တသ္မိံယေဝ ခဏေ ကူဋာဂါရံ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ စိတကမတ္ထကေ ပတိဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ ကာလေ စိတကဿ စတူဟိပိ ကဏ္ဏေဟိ သယမေဝ အဂ္ဂိဇာလာ ဥဋ္ဌဟိံသူတိ။

“မဟန္တံ ခေါ ပနေတံ သတ္ထု ဒါယဇ္ဇံ၊ ယဒိဒံ သတ္တ အရိယဓနာနိ နာမ၊ တံ န သက္ကာ ကုသီတေန ဂဟေတုံ။ ယထာ ဟိ ဝိပ္ပဋိပန္နံ ပုတ္တံ မာတာပိတရော ‘အယံ

၁-သန္ဓာရေတုံ (က) ၂-သဉ္ဇာနာထ (က) ၃-ပဟရန္တော (သျာ)
၄-အာဂစ္ဆထ (က) ၅-မယှံ အယျံ ဝန္ဒိတွာ (သီ) ၆-ဝိဝရိတွာ (သီ)

amhākaṁ aputto'ti paribāhiraṁ karonti, so tesaṁ accayena dāyajjaṁ na labhati, evaṁ kusītopi idaṁ ariyadhanadāyajjaṁ na labhati, āraddhavīriyova labhatī"ti **dāyajjamahattaṁ paccavekkhatopi** uppajjati.

"Mahā kho pana te Satthā. Satthuno hi te mātukucchimhi paṭisandhiṁ gahaṇakālepi abhinikkhamanepi abhisambodhiyampi dhammacakkappavattanayamakapāṭihāriyadevorohanaāyusaṅkhāravossajjanesupi parinibbānakālepi dasasahassilokadhātu kampittha, yuttaṁ nu te evarūpassa Satthuno sāsane pabbajitvā kusītena bhavitun"ti evaṁ Satthu**mahattaṁ paccavekkhatopi** uppajjati.

"Jātiyāpi tvaṁ idāni na lāmakajātiko, asambhinnāya Mahāsammatapaveṇiyā āgata-okkākarājavaṁse jātosi, Suddhodanamahārājassa ca Mahāmāyādeviyā ca nattā, Rāhulabhaddassa kaniṭṭho, tayā nāma evarūpena Jinaputtena hutvā na yuttaṁ kusītena viharitun"ti evaṁ **jātimahattaṁ paccavekkhato**pi uppajjati.

"Sāriputtamoggallānā ceva asīti mahāsāvakā ca vīriyeneva lokuttaradhammaṁ paṭivijjhiṁsu, tvaṁ etesaṁ sabrahmacārīnaṁ maggaṁ paṭipajjasi, na paṭipajjasī"ti evaṁ **sabrahmacārimahattaṁ paccavekkhatopi** uppajjati.

Kucchiṁ pūretvā ṭhita-ajagarasadise vissaṭṭhakāyikacetasikavīriye kusītapuggale parivajjentassāpi, āraddhavīriye pahitatte puggale sevantassāpi, ṭhānanisajjādīsu vīriyuppādanatthaṁ ninnapoṇapabbhāracittassāpi uppajjati. Tasmā ādikammiko kulaputto imehi ekādasahi kāraṇehi vīriyasambojjhaṅgaṁ samuṭṭhāpetvā tadeva dhuraṁ katvā abhinivesaṁ paṭṭhapetvā anukkamena arahattaṁ gaṇhāti. So yāva arahattamaggā vīriyasambojjhaṅgaṁ bhāveti nāma, phale patte bhāvito nāma hoti.

Ekādasa dhammā **pītisambojjhaṅgassa** uppādāya saṁvattanti—Buddhānussati, dhamma, saṁgha, sīla, cāga, devatānussati upasamānussati lūkhapuggalaparivajjanatā siniddhapuggalasevanatā pasādanīyasuttantapaccavekkhaṇatā tadadhimuttatāti.



အမှာကံ အပုတ္တော’တိ ပရိဗာဟိရံ ကရောန္တိ၊ သော တေသံ အစ္စယေန ဒါယဇ္ဇံ န လဘတိ၊ ဧဝံ ကုသီတောပိ ဣဒံ အရိယဓနဒါယဇ္ဇံ န လဘတိ၊ အာရဒ္ဓဝီရိယောဝ လဘတီ”တိ **ဒါယဇ္ဇမဟတ္တံ ပစ္စဝေက္ခတောပိ** ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

“မဟာ ခေါ ပန တေ သတ္ထာ။ သတ္ထုနော ဟိ တေ မာတုကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟဏကာလေပိ အဘိနိက္ခမနေပိ အဘိသမ္ဗောဓိယမ္ပိ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနယမကပါဋိဟာရိယဒေဝေါရောဟနအာယုသင်္ခါရဝေါဿဇ္ဇနေသုပိ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေပိ ဒသသဟဿိလောကဓာတု ကမ္ပိတ္ထ၊ ယုတ္တံ နု တေ ဧဝရူပဿ သတ္ထုနော သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ကုသီတေန ဘဝိတု”န္တိ ဧဝံ **သတ္ထုမဟတ္တံ ပစ္စဝေက္ခတောပိ** ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

“ဇာတိယာပိ တွံ ဣဒါနိ န လာမကဇာတိကော၊ အသမ္ဘိန္နာယ မဟာသမ္မတပဝေဏိယာ အာဂတဩက္ကာကရာဇဝံသေ ဇာတောသိ၊ သုဒ္ဓောဒနမဟာရာဇဿ စ မဟာမာယာဒေဝိယာ စ နတ္တာ, ရာဟုလဘဒ္ဒဿ ကနိဋ္ဌော၊ တယာ နာမ ဧဝရူပေန ဇိနပုတ္တေန ဟုတွာ န ယုတ္တံ ကုသီတေန ဝိဟရိတု”န္တိ ဧဝံ **ဇာတိမဟတ္တံ ပစ္စဝေက္ခတောပိ** ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

“သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာ စေဝ အသီတိ မဟာသာဝကာ စ ဝီရိယေနေဝ လောကုတ္တရဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈိံသု၊ တွံ ဧတေသံ သဗြဟ္မစာရီနံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇသိ, န ပဋိပဇ္ဇသီ”တိ ဧဝံ **သဗြဟ္မစာရိမဟတ္တံ ပစ္စဝေက္ခတောပိ** ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

ကုစ္ဆိံ ပူရေတွာ ဌိတအဇဂရသဒိသေ ဝိဿဋ္ဌကာယိကစေတသိကဝီရိယေ ကုသီတပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇေန္တဿာပိ, အာရဒ္ဓဝီရိယေ ပဟိတတ္တေ ပုဂ္ဂလေ သေဝန္တဿာပိ, ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ဝီရိယုပ္ပါဒနတ္ထံ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ အာဒိကမ္မိကော ကုလပုတ္တော ဣမေဟိ ဧကာဒသဟိ ကာရဏေဟိ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ သမုဋ္ဌာပေတွာ တဒေဝ ဓုရံ ကတွာ အဘိနိဝေသံ ပဋ္ဌပေတွာ အနုက္ကမေန အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ။ သော ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ နာမ၊ ဖလေ ပတ္တေ ဘာဝိတော နာမ ဟောတိ။

ဧကာဒသ ဓမ္မာ **ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ** ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ—ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မ၊ သံဃ၊ သီလ၊ စာဂ၊ ဒေဝတာနုဿတိ ဥပသမာနုဿတိ လူခပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ သိနိဒ္ဓပုဂ္ဂလသေဝနတာ ပသာဒနီယသုတ္တန္တပစ္စဝေက္ခဏတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။

Buddhaguṇe anussarantassāpi hi yāva upacārā sakalasarīraṁ pharamāno pītisambojjhaṅgo uppajjati, dhammasaṁghaguṇe anussarantassāpi, dīgharattaṁ akhaṇḍaṁ katvā rakkhitaṁ catupārisuddhisīlaṁ paccavekkhantassāpi, gihino dasasīlaṁ pañcasīlaṁ paccavekkhantassāpi, dubbhikkhabhayādīsu paṇītabhojanaṁ sabrahmacārīnaṁ datvā "evaṁnāma adamhā"ti cāgaṁ paccavekkhantassāpi, gihinopi evarūpe kāle sīlavantānaṁ dinnadānaṁ paccavekkhantassāpi, yehi guṇehi samannāgatā devattaṁ pattā, tathārūpānaṁ guṇānaṁ attani atthitaṁ paccavekkhantassāpi, samāpattiyā vikkhambhitā kilesā saṭṭhipi sattatipi vassāni na samudācarantīti paccavekkhantassāpi, cetiyadassanabodhidassanatheradassanesu asakkaccakiriyāya saṁsūcitalūkhabhāve Buddhādīsu pasādasinehābhāvena gadrabhapiṭṭhe rajasadise lūkhapuggale parivajjentassāpi, Buddhādīsu pasādabahule muducitte siniddhapuggale sevantassāpi, ratanattayaguṇaparidīpake pasādanīyasuttante paccavekkhantassāpi, ṭhānanisajjādīsu pīti-uppādanatthaṁ ninnapoṇapabbhāracittassāpi uppajjati. Tasmā ādikammiko kulaputto imehi ekādasahi kāraṇehi pītisambojjhaṅgaṁ samuṭṭhāpetvā tadeva dhuraṁ katvā abhinivesaṁ paṭṭhapetvā anukkamena arahattaṁ gaṇhāti. So yāva arahattamaggā pītisambojjhaṅgaṁ bhāveti nāma, phale patte bhāvito nāma hoti.

Satta dhammā **passaddhisambojjhaṅgassa** uppādāya saṁvattanti—paṇītabhojanasevanatā utusukhasevanatā iriyāpathasukhasevanatā majjhattapayogatā sāraddhakāyapuggalaparivajjanatā passaddhakāyapuggalasevanatā tadadhimuttatāti.

Paṇītaṁ hi siniddhaṁ sappāyabhojanaṁ bhuñjantassāpi, sītuṇhesu ca utūsu ṭhānādīsu ca iriyāpathesu sappāya-utuñca iriyāpathañca sevantassāpi passaddhi uppajjati. Yo pana mahāpurisajātiko sabba-utu-iriyāpathakkhamo hoti, na taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. Yassa sabhāgavisabhāgatā atthi, tasseva visabhāge utu-iriyāpathe vajjetvā sabhāge sevantassa uppajjati. Majjhattapayogo vuccati attano ca parassa ca kammassakatapaccavekkhaṇā. Iminā majjhattapayogena uppajjati. Yo leḍḍudaṇḍādīhi paraṁ viheṭhayamāno vicarati, evarūpaṁ sāraddhakāyaṁ puggalaṁ parivajjentassāpi, saṁyatapādapāṇiṁ passaddhakāyaṁ puggalaṁ sevantassāpi, ṭhānanisajjādīsu



ဗုဒ္ဓဂုဏေ အနုဿရန္တဿာပိ ဟိ ယာဝ ဥပစာရာ သကလသရီရံ ဖရမာနော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဓမ္မသံဃဂုဏေ အနုဿရန္တဿာပိ၊ ဒီဃရတ္တံ အခဏ္ဍံ ကတွာ ရက္ခိတံ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ, ဂိဟိနော ဒသသီလံ ပဉ္စသီလံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ၊ ဒုဗ္ဘိက္ခဘယာဒီသု ပဏီတဘောဇနံ သဗြဟ္မစာရီနံ ဒတွာ "ဧဝံနာမ အဒမှာ"တိ စာဂံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ, ဂိဟိနောပိ ဧဝရူပေ ကာလေ သီလဝန္တာနံ ဒိန္နဒါနံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ၊ ယေဟိ ဂုဏေဟိ သမန္နာဂတာ ဒေဝတ္တံ ပတ္တာ၊ တထာရူပါနံ ဂုဏာနံ အတ္တနိ အတ္ထိတံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ၊ သမာပတ္တိယာ ဝိက္ခမ္ဘိတာ ကိလေသာ သဋ္ဌိပိ သတ္တတိပိ ဝဿာနိ န သမုဒါစရန္တီတိ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ၊ စေတိယဒဿနဗောဓိဒဿနထေရဒဿနေသု အသက္ကစ္စကိရိယာယ သံသူစိတလူခဘာဝေ ဗုဒ္ဓါဒီသု ပသာဒသိနေဟာဘာဝေန ဂဒြဘပိဋ္ဌေ ရဇသဒိသေ လူခပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇေန္တဿာပိ၊ ဗုဒ္ဓါဒီသု ပသာဒဗဟုလေ မုဒုစိတ္တေ သိနိဒ္ဓပုဂ္ဂလေ သေဝန္တဿာပိ၊ ရတနတ္တယဂုဏပရိဒီပကေ ပသာဒနီယသုတ္တန္တေ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ၊ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ပီတိဥပ္ပါဒနတ္ထံ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ အာဒိကမ္မိကော ကုလပုတ္တော ဣမေဟိ ဧကာဒသဟိ ကာရဏေဟိ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ သမုဋ္ဌာပေတွာ တဒေဝ ဓုရံ ကတွာ အဘိနိဝေသံ ပဋ္ဌပေတွာ အနုက္ကမေန အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ။ သော ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ နာမ၊ ဖလေ ပတ္တေ ဘာဝိတော နာမ ဟောတိ။

သတ္တ ဓမ္မာ **ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ** ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ—ပဏီတဘောဇနသေဝနတာ ဥတုသုခသေဝနတာ ဣရိယာပထသုခသေဝနတာ မဇ္ဈတ္တပယောဂတာ သာရဒ္ဓကာယပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ ပဿဒ္ဓကာယပုဂ္ဂလသေဝနတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။

ပဏီတံ ဟိ သိနိဒ္ဓံ သပ္ပါယဘောဇနံ ဘုဉ္ဇန္တဿာပိ, သီတုဏှေသု စ ဥတူသု ဌာနာဒီသု စ ဣရိယာပထေသု သပ္ပါယဥတုဉ္စ ဣရိယာပထဉ္စ သေဝန္တဿာပိ ပဿဒ္ဓိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယော ပန မဟာပုရိသဇာတိကော သဗ္ဗဥတုဣရိယာပထက္ခမော ဟောတိ၊ န တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ ယဿ သဘာဂဝိသဘာဂတာ အတ္ထိ၊ တဿေဝ ဝိသဘာဂေ ဥတုဣရိယာပထေ ဝဇ္ဇေတွာ သဘာဂေ သေဝန္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မဇ္ဈတ္တပယောဂေါ ဝုစ္စတိ အတ္တနော စ ပရဿ စ ကမ္မဿကတပစ္စဝေက္ခဏာ။ ဣမိနာ မဇ္ဈတ္တပယောဂေန ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယော လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီဟိ ပရံ ဝိဟေဌယမာနော ဝိစရတိ၊ ဧဝရူပံ သာရဒ္ဓကာယံ ပုဂ္ဂလံ ပရိဝဇ္ဇေန္တဿာပိ, သံယတပါဒပါဏိံ ပဿဒ္ဓကာယံ ပုဂ္ဂလံ သေဝန္တဿာပိ, ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု

passaddhi-uppādanatthāya ninnapoṇapabbhāracittassāpi uppajjati. Tasmā ādikammiko kulaputto imehi sattahi kāraṇehi passaddhisambojjhaṅgaṁ samuṭṭhāpetvā tadeva dhuraṁ katvā abhinivesaṁ paṭṭhapetvā anukkamena arahattaṁ gaṇhāti. So yāva arahattamaggā passaddhisambojjhaṅgaṁ bhāveti nāma, phale patte bhāvito nāma hoti.

Ekādasa dhammā **samādhisambojjhaṅgassa** uppādāya saṁvattanti—vatthuvisadakiriyatā indriyasamattapaṭipādanatā nimittakusalatā samaye cittassa paggaṇhanatā samaye cittassa niggaṇhanatā samaye sampahaṁsanatā samaye ajjhupekkhanatā asamāhitapuggalaparivajjanatā samāhitapuggalasevanatā jhānavimokkhapaccavekkhaṇatā[1] tadadhimuttatāti. Tattha **vatthuvisadakiriyatā** ca **indriyasamattapaṭipādanatā** ca vuttanayeneva veditabbā.

**Nimittakusalatā** nāma kasiṇanimittassa uggahakusalatā. **Samaye cittassa paggaṇhanatā**ti yasmiṁ samaye atisithilavīriyatādīhi līnaṁ cittaṁ hoti, tasmiṁ samaye dhammavicayavīriyapītisambojjhaṅgasamuṭṭhāpanena tassa paggaṇhanaṁ. **Samaye cittassa niggaṇhanatā**ti yasmiṁ samaye accāraddhavīriyatādīhi uddhataṁ cittaṁ hoti, tasmiṁ samaye passaddhisamādhi-upekkhāsambojjhaṅgasamuṭṭhāpanena tassa niggaṇhanaṁ. **Samaye sampahaṁsanatā**ti yasmiṁ samaye cittaṁ paññāpayogamandatāya vā upasamasukhānadhigamena[2] vā nirassādaṁ hoti, tasmiṁ samaye aṭṭhasaṁvegavatthupaccavekkhaṇena saṁvejeti. **Aṭṭha saṁvegavatthūni** nāma jātijarābyādhimaraṇāni cattāri, apāyadukkhaṁ pañcamaṁ, atīte vaṭṭamūlakaṁ dukkhaṁ, anāgate vaṭṭamūlakaṁ dukkhaṁ, paccuppanne āhārapariyeṭṭhimūlakaṁ dukkhanti. Ratanattayaguṇānussaraṇena ca pasādaṁ janeti, ayaṁ vuccati "samaye sampahaṁsanatā"ti.

**Samaye ajjhupekkhanatā** nāma yasmiṁ samaye sammāpaṭipattiṁ āgamma alīnaṁ anuddhataṁ anirassādaṁ ārammaṇe samappavattaṁ samathavīthipaṭipannaṁ cittaṁ hoti, tadāssa paggahaniggahasampahaṁsanesu na byāpāraṁ āpajjati sārathi viya samappavattesu assesu. Ayaṁ vuccati "samaye ajjhupekkhanatā"ti. **Asamāhitapuggalaparivajjanatā** nāma upacāraṁ vā appanaṁ vā appattānaṁ

1. Idaṁ padaṁ Saṁ-Ṭṭha 3. 199 piṭṭhe sabbapotthakesu na dissati, tassa vitthāravaṇṇanā ca sabbaṭṭhakathāsu natthi. Dī-Ṭṭha 2. 383; Ma-Ṭṭha 1. 301 piṭṭhesupi passitabbaṁ.
2. Upasamasukhānaṁ vigamena (Saṁ-Ṭṭha 3. 200 piṭṭhe)



ပဿဒ္ဓိဥပ္ပါဒနတ္ထာယ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ အာဒိကမ္မိကော ကုလပုတ္တော ဣမေဟိ သတ္တဟိ ကာရဏေဟိ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ သမုဋ္ဌာပေတွာ တဒေဝ ဓုရံ ကတွာ အဘိနိဝေသံ ပဋ္ဌပေတွာ အနုက္ကမေန အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ။ သော ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ နာမ၊ ဖလေ ပတ္တေ ဘာဝိတော နာမ ဟောတိ။

ဧကာဒသ ဓမ္မာ **သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ** ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ—ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယတာ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနတာ နိမိတ္တကုသလတာ သမယေ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဏှနတာ သမယေ စိတ္တဿ နိဂ္ဂဏှနတာ သမယေ သမ္ပဟံသနတာ သမယေ အဇ္ဈုပေက္ခနတာ အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနတာ ဈာနဝိမောက္ခပစ္စဝေက္ခဏတာ[1] တဒဓိမုတ္တတာတိ။ တတ္ထ **ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယတာ** စ **ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနတာ** စ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

**နိမိတ္တကုသလတာ** နာမ ကသိဏနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟကုသလတာ။ **သမယေ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဏှနတာ**တိ ယသ္မိံ သမယေ အတိသိထိလဝီရိယတာဒီဟိ လီနံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ တသ္မိံ သမယေ ဓမ္မဝိစယဝီရိယပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသမုဋ္ဌာပနေန တဿ ပဂ္ဂဏှနံ။ **သမယေ စိတ္တဿ နိဂ္ဂဏှနတာ**တိ ယသ္မိံ သမယေ အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယတာဒီဟိ ဥဒ္ဓတံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ တသ္မိံ သမယေ ပဿဒ္ဓိသမာဓိဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသမုဋ္ဌာပနေန တဿ နိဂ္ဂဏှနံ။ **သမယေ သမ္ပဟံသနတာ**တိ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ပညာပယောဂမန္ဒတာယ ဝါ ဥပသမသုခါနဓိဂမေန[2] ဝါ နိရဿာဒံ ဟောတိ၊ တသ္မိံ သမယေ အဋ္ဌသံဝေဂဝတ္ထုပစ္စဝေက္ခဏေန သံဝေဇေတိ။ **အဋ္ဌ သံဝေဂဝတ္ထူနိ** နာမ ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏာနိ စတ္တာရိ, အပါယဒုက္ခံ ပဉ္စမံ, အတီတေ ဝဋ္ဋမူလကံ ဒုက္ခံ, အနာဂတေ ဝဋ္ဋမူလကံ ဒုက္ခံ, ပစ္စုပ္ပန္နေ အာဟာရပရိယေဋ္ဌိမူလကံ ဒုက္ခန္တိ။ ရတနတ္တယဂုဏာနုဿရဏေန စ ပသာဒံ ဇနေတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ "သမယေ သမ္ပဟံသနတာ"တိ။

**သမယေ အဇ္ဈုပေက္ခနတာ** နာမ ယသ္မိံ သမယေ သမ္မာပဋိပတ္တိံ အာဂမ္မ အလီနံ အနုဒ္ဓတံ အနိရဿာဒံ အာရမ္မဏေ သမပ္ပဝတ္တံ သမထဝီထိပဋိပန္နံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ တဒါဿ ပဂ္ဂဟနိဂ္ဂဟသမ္ပဟံသနေသု န ဗျာပါရံ အာပဇ္ဇတိ သာရထိ ဝိယ သမပ္ပဝတ္တေသု အဿေသု။ အယံ ဝုစ္စတိ "သမယေ အဇ္ဈုပေက္ခနတာ"တိ။ **အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ** နာမ ဥပစာရံ ဝါ အပ္ပနံ ဝါ အပ္ပတ္တာနံ

၁-ဣဒံ ပဒံ သံ-ဋ္ဌ ၃-၁၉၉-ပိဋ္ဌေ သဗ္ဗပေါတ္ထကေသု န ဒိဿတိ၊ တဿ ဝိတ္ထာရဝဏ္ဏနာ စ သဗ္ဗဋ္ဌကထာသု နတ္ထိ။ ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၈၃၊ မ-ဋ္ဌ ၁-၃၀၁-ပိဋ္ဌေသုပိ ပဿိတဗ္ဗံ။
၂-ဥပသမသုခါနံ ဝိဂမေန (သံ-ဋ္ဌ ၃-၂၀၀-ပိဋ္ဌေ)

vikkhittacittānaṁ puggalānaṁ ārakā parivajjanaṁ. **Samāhitapuggalasevanatā** nāma upacārena vā appanāya vā samāhitacittānaṁ sevanā bhajanā payirupāsanā. **Tadadhimuttatā** nāma ṭhānanisajjādīsu samādhi-uppādanatthaṁyeva ninnapoṇapabbhāracittatā. Evañhi paṭipajjato esa uppajjati. Tasmā ādikammiko kulaputto imehi ekādasahi kāraṇehi samādhisambojjhaṅgaṁ samuṭṭhāpetvā tadeva dhuraṁ ‘katvā abhinivesaṁ paṭṭhapetvā anukkamena arahattaṁ gaṇhāti. So yāva arahattamaggā samādhisambojjhaṅgaṁ bhāveti nāma, phale patte bhāvito nāma hoti.

Pañca dhammā **upekkhāsambojjhaṅgassa** uppādāya saṁvattanti—sattamajjhattatā saṅkhāramajjhattatā sattasaṅkhārakelāyanapuggala-parivajjanatā sattasaṅkhāramajjhattapuggalasevanatā tadadhimuttatāti. Tattha dvīhākārehi **sattamajjhattataṁ** samuṭṭhāpeti “tvaṁ attano kammena āgantvā attanova kammena gamissasi, esopi attano kammena āgantvā attanova kammena gamissati, tvaṁ kaṁ kelāyasī”ti evaṁ kammassakatapaccavekkhaṇena ca, “paramatthato sattoyeva natthi, so tvaṁ kaṁ kelāyasī”ti evaṁ nissattapaccavekkhaṇena cāti. Dvīhevākārehi **saṅkhāramajjhattataṁ** samuṭṭhāpeti “idaṁ cīvaraṁ anupubbena vaṇṇavikārañceva jiṇṇabhāvañca upagantvā pādapuñchanacoḷakaṁ hutvā yaṭṭhikoṭiyā chaḍḍanīyaṁ bhavissati, sace panassa sāmiko bhaveyya, nāssa evaṁ vinassituṁ dadeyyā”ti evaṁ assāmikabhāvapaccavekkhaṇena ca, “anaddhaniyaṁ idaṁ tāvakālikan”ti evaṁ tāvakālikabhāvapaccavekkhaṇena cāti. Yathā ca cīvare, evaṁ pattādīsupi yojanā kātabbā.

**Sattasaṅkhārakelāyanapuggalaparivajjanatā**ti ettha yo puggalo gihī vā attano puttadhītādike, pabbajito vā attano antevāsikasamānupajjhāyakādike mamāyati, sahattheneva nesaṁ kesacchedanasūcikammacīvaradhovana-rajanapattapacanādīni karoti, muhuttampi apassanto “asuko sāmaṇero kuhiṁ, asuko daharo kuhin”ti bhantamigo viya ito cito ca oloketi, aññena kesacchedanādīnaṁ atthāya “muhuttaṁ tāva asukaṁ pesethā”ti yāciyamānopi “amhepi taṁ attano kammaṁ na kārema, tumhe naṁ gahetvā kilamessathā”ti na deti, ayaṁ **sattakelāyano** nāma. Yo pana cīvarapatta-thālakakattarayaṭṭhi-ādīni mamāyati, aññassa hatthena parāmasitumpi na deti,



ဝိက္ခိတ္တစိတ္တာနံ ပုဂ္ဂလာနံ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇနံ။ **သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနတာ** နာမ ဥပစာရေန ဝါ အပ္ပနာယ ဝါ သမာဟိတစိတ္တာနံ သေဝနာ ဘဇနာ ပယိရုပါသနာ။ **တဒဓိမုတ္တတာ** နာမ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု သမာဓိဥပ္ပါဒနတ္ထံယေဝ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တတာ။ ဧဝဉှိ ပဋိပဇ္ဇတော ဧသ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ အာဒိကမ္မိကော ကုလပုတ္တော ဣမေဟိ ဧကာဒသဟိ ကာရဏေဟိ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ သမုဋ္ဌာပေတွာ တဒေဝ ဓုရံ ‘ကတွာ အဘိနိဝေသံ ပဋ္ဌပေတွာ အနုက္ကမေန အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ။ သော ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ နာမ၊ ဖလေ ပတ္တေ ဘာဝိတော နာမ ဟောတိ။

ပဉ္စ ဓမ္မာ **ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ** ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ—သတ္တမဇ္ဈတ္တတာ သင်္ခါရမဇ္ဈတ္တတာ သတ္တသင်္ခါရကေလာယနပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ သတ္တသင်္ခါရ-မဇ္ဈတ္တပုဂ္ဂလသေဝနတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ တတ္ထ ဒွီဟာကာရေဟိ **သတ္တမဇ္ဈတ္တတံ** သမုဋ္ဌာပေတိ “တွံ အတ္တနော ကမ္မေန အာဂန္တွာ အတ္တနောဝ ကမ္မေန ဂမိဿသိ၊ ဧသောပိ အတ္တနော ကမ္မေန အာဂန္တွာ အတ္တနောဝ ကမ္မေန ဂမိဿတိ၊ တွံ ကံ ကေလာယသီ”တိ ဧဝံ ကမ္မဿကတပစ္စဝေက္ခဏေန စ, “ပရမတ္ထတော သတ္တောယေဝ နတ္ထိ၊ သော တွံ ကံ ကေလာယသီ”တိ ဧဝံ နိဿတ္တပစ္စဝေက္ခ-ဏေန စာတိ။ ဒွီဟေဝါကာရေဟိ **သင်္ခါရမဇ္ဈတ္တတံ** သမုဋ္ဌာပေတိ “ဣဒံ စီဝရံ အနုပုဗ္ဗေန ဝဏ္ဏဝိကာရဉ္စေဝ ဇိဏ္ဏဘာဝဉ္စ ဥပဂန္တွာ ပါဒပုဉ္ဆနစောဠကံ ဟုတွာ ယဋ္ဌိကောဋိယာ ဆဍ္ဍနီယံ ဘဝိဿတိ၊ သစေ ပနဿ သာမိကော ဘဝေယျ၊ နာဿ ဧဝံ ဝိနဿိတုံ ဒဒေယျာ”တိ ဧဝံ အဿာမိကဘာဝပစ္စဝေက္ခဏေန စ, “အနဒ္ဓနိယံ ဣဒံ တာဝကာလိက”န္တိ ဧဝံ တာဝကာလိကဘာဝပစ္စဝေက္ခဏေန စာတိ။ ယထာ စ စီဝရေ၊ ဧဝံ ပတ္တာဒီသုပိ ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။

**သတ္တသင်္ခါရကေလာယနပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ**တိ ဧတ္ထ ယော ပုဂ္ဂလော ဂိဟီ ဝါ အတ္တနော ပုတ္တဓီတာဒိကေ, ပဗ္ဗဇိတော ဝါ အတ္တနော အန္တေဝါသိက-သမာနုပဇ္ဈာယကာဒိကေ မမာယတိ၊ သဟတ္ထေနေဝ နေသံ ကေသစ္ဆေဒန-သူစိကမ္မစီဝရဓောဝနရဇနပတ္တပစနာဒီနိ ကရောတိ၊ မုဟုတ္တမ္ပိ အပဿန္တော “အသုကော သာမဏေရော ကုဟိံ၊ အသုကော ဒဟရော ကုဟိ”န္တိ ဘန္တမိဂေါ ဝိယ ဣတော စိတော စ ဩလောကေတိ၊ အညေန ကေသစ္ဆေဒနာဒီနံ အတ္ထာယ “မုဟုတ္တံ တာဝ အသုကံ ပေသေထာ”တိ ယာစိယမာနောပိ “အမှေပိ တံ အတ္တနော ကမ္မံ န ကာရေမ၊ တုမှေ နံ ဂဟေတွာ ကိလမေဿထာ”တိ န ဒေတိ၊ အယံ **သတ္တကေလာယနော** နာမ။ ယော ပန စီဝရပတ္တထာလက-ကတ္တရယဋ္ဌိအာဒီနိ မမာယတိ၊ အညဿ ဟတ္ထေန ပရာမသိတုမ္ပိ န ဒေတိ၊

tāvakālikaṁ yācito “mayampi idaṁ dhanāyantā[1] na paribhuñjāma, tumhākaṁ kiṁ dassāmā”ti vadati, ayaṁ **saṅkhārakelāyano** nāma.

Yo pana tesu dvīsupi vatthūsu majjhatto udāsino, ayaṁ **sattasaṅkhāramajjhatto** nāma. Iti ayaṁ upekkhāsambojjhaṅgo evarūpaṁ sattasaṅkhārakelāyanapuggalaṁ ārakā parivajjentassāpi, sattasaṅkhāramajjhattapuggalaṁ sevantassāpi, ṭhānanisajjādīsu taduppādanatthaṁ ninnapoṇapabbhāracittassāpi uppajjati. Tasmā ādikammiko kulaputto imehi pañcahi kāraṇehi upekkhāsambojjhaṅgaṁ samuṭṭhāpetvā tadeva dhuraṁ katvā abhinivesaṁ paṭṭhapetvā anukkamena arahattaṁ gaṇhāti. So yāva arahattamaggā upekkhāsambojjhaṅgaṁ bhāveti nāma, phale patte bhāvito nāma hoti. Iti imepi satta sambojjhaṅgā lokiyalokuttaramissakāva kathitā.

419. **Sammādiṭṭhiṁ bhāvetī**ti aṭṭhaṅgikassa maggassa ādibhūtaṁ sammādiṭṭhiṁ brūheti vaḍḍheti. Sesapadesupi eseva nayo. Ettha pana sammādassanalakkhaṇā **sammādiṭṭhi.** Sammā-abhiniropanalakkhaṇo **sammāsaṅkappo.** Sammāpariggāhalakkhaṇā **sammāvācā.** Sammā-samuṭṭhāpanalakkhaṇo **sammākammanto.** Sammāvodāpanalakkhaṇo[2] **sammā-ājīvo.** Sammāpaggahalakkhaṇo **sammāvāyāmo.** Sammā-upaṭṭhānalakkhaṇā **sammāsati.** Sammāsamādhānalakkhaṇo **sammāsamādhi.**

Tesu ekekassa tīṇi tīṇi kiccāni honti. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi tāva aññehipi attano paccanīkakilesehi saddhiṁ micchādiṭṭhiṁ pajahati, nirodhaṁ ārammaṇaṁ karoti, sampayuttadhamme ca passati tappaṭicchādakamohavidhamanavasena asammohato. Sammāsaṅkappādayopi tatheva micchāsaṅkappādīni ca pajahanti, nirodhañca ārammaṇaṁ karonti. Visesato panettha sammāsaṅkappo sahajātadhamme sammā abhiniropeti, sammāvācā sammā pariggaṇhāti, sammākammanto sammā samuṭṭhāpeti, sammā-ājīvo sammā vodāpeti, sammāvāyāmo sammā paggaṇhāti, sammāsati sammā upaṭṭhāti, sammāsamādhi sammā padahati.

Api cesā sammādiṭṭhi nāma pubbabhāge nānākkhaṇā nānārammaṇā hoti, maggakāle ekakkhaṇā ekārammaṇā. Kiccato pana dukkhe

1. Mamāyantā (Syā, Ka) 2. Sammāvodānalakkhaṇo (Syā, Ka)



တာဝကာလိကံ ယာစိတော “မယမ္ပိ ဣဒံ ဓနာယန္တာ[၁] န ပရိဘုဉ္ဇာမ၊ တုမှာကံ ကိံ ဒဿာမာ”တိ ဝဒတိ၊ အယံ **သင်္ခါရကေလာယနော** နာမ။

ယော ပန တေသု ဒွီသုပိ ဝတ္ထူသု မဇ္ဈတ္တော ဥဒါသိနော၊ အယံ **သတ္တသင်္ခါရမဇ္ဈတ္တော** နာမ။ ဣတိ အယံ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ဧဝရူပံ သတ္တသင်္ခါရကေလာယနပုဂ္ဂလံ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇေန္တဿာပိ, သတ္တသင်္ခါရမဇ္ဈတ္တပုဂ္ဂလံ သေဝန္တဿာပိ, ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု တဒုပ္ပါဒနတ္ထံ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ အာဒိကမ္မိကော ကုလပုတ္တော ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ကာရဏေဟိ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ သမုဋ္ဌာပေတွာ တဒေဝ ဓုရံ ကတွာ အဘိနိဝေသံ ပဋ္ဌပေတွာ အနုက္ကမေန အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ။ သော ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ နာမ၊ ဖလေ ပတ္တေ ဘာဝိတော နာမ ဟောတိ။ ဣတိ ဣမေပိ သတ္တ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာဝ ကထိတာ။

၄၁၉။ **သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ဘာဝေတီ**တိ အဋ္ဌင်္ဂိကဿ မဂ္ဂဿ အာဒိဘူတံ သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ဗြူဟေတိ ဝဍ္ဎေတိ။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ ပန သမ္မာဒဿနလက္ခဏာ **သမ္မာဒိဋ္ဌိ။** သမ္မာအဘိနိရောပနလက္ခဏော **သမ္မာသင်္ကပ္ပော။** သမ္မာပရိဂ္ဂါဟလက္ခဏာ **သမ္မာဝါစာ။** သမ္မာသမုဋ္ဌာပနလက္ခဏော **သမ္မာကမ္မန္တော။** သမ္မာဝေါဒါပနလက္ခဏော[၂] **သမ္မာအာဇီဝေါ။** သမ္မာပဂ္ဂဟလက္ခဏော **သမ္မာဝါယာမော။** သမ္မာဥပဋ္ဌာနလက္ခဏာ **သမ္မာသတိ။** သမ္မာသမာဓာနလက္ခဏော **သမ္မာသမာဓိ။**

တေသု ဧကေကဿ တီဏိ တီဏိ ကိစ္စာနိ ဟောန္တိ။ သေယျထိဒံ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ တာဝ အညေဟိပိ အတ္တနော ပစ္စနီကကိလေသေဟိ သဒ္ဓိံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ ပဇဟတိ၊ နိရောဓံ အာရမ္မဏံ ကရောတိ၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ စ ပဿတိ တပ္ပဋိစ္ဆာဒကမောဟဝိဓမနဝသေန အသမ္မောဟတော။ သမ္မာသင်္ကပ္ပါဒယောပိ တထေဝ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပါဒီနိ စ ပဇဟန္တိ၊ နိရောဓဉ္စ အာရမ္မဏံ ကရောန္တိ။ ဝိသေသတော ပနေတ္ထ သမ္မာသင်္ကပ္ပော သဟဇာတဓမ္မေ သမ္မာ အဘိနိရောပေတိ၊ သမ္မာဝါစာ သမ္မာ ပရိဂ္ဂဏှာတိ၊ သမ္မာကမ္မန္တော သမ္မာ သမုဋ္ဌာပေတိ၊ သမ္မာအာဇီဝေါ သမ္မာ ဝေါဒါပေတိ၊ သမ္မာဝါယာမော သမ္မာ ပဂ္ဂဏှာတိ၊ သမ္မာသတိ သမ္မာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ သမ္မာသမာဓိ သမ္မာ ပဒဟတိ။

အပိ စေသာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ နာမ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာက္ခဏာ နာနာရမ္မဏာ ဟောတိ၊ မဂ္ဂကာလေ ဧကက္ခဏာ ဧကာရမ္မဏာ။ ကိစ္စတော ပန ဒုက္ခေ

၁-မမာယန္တာ (သျာ၊ က) ၂-သမ္မာဝေါဒါနလက္ခဏော (သျာ၊ က)

ñāṇanti-ādīni cattāri nāmāni labhati. Sammāsaṅkappādayopi pubbabhāge nānākkhaṇā nānārammaṇā honti, maggakāle ekakkhaṇā ekārammaṇā. Tesu sammāsaṅkappo kiccato nekkhammasaṅkappo avihiṁsāsaṅkappo abyāpādasaṅkappoti tīṇi nāmāni labhati. Sammāvācādayo tayo pubbabhāge ( )[1] viratiyopi honti cetanāyopi, maggakkhaṇe pana viratiyova. Sammāvāyāmo sammāsatīti idampi dvayaṁ kiccato sammappadhāna-satipaṭṭhānavasena cattāri nāmāni labhati. Sammāsamādhi pana pubbabhāgepi maggakkhaṇepi sammāsamādhiyeva.

Iti imesu aṭṭhasu dhammesu Bhagavatā nibbānādhigamāya paṭipannassa yogino bahukārattā[2] paṭhamaṁ sammādiṭṭhi desitā. Ayaṁ hi "paññāpajjoto paññāsatthan"ti[3] ca vuttā. Tasmā etāya pubbabhāge vipassanāñāṇa-saṅkhātāya sammādiṭṭhiyā avijjandhakāraṁ vidhamitvā[4] kilesacore ghātento khemena yogāvacaro nibbānaṁ pāpuṇāti. Tena vuttaṁ "nibbānādhigamāya paṭipannassa yogino bahukārattā paṭhamaṁ sammādiṭṭhi desitā"ti.

Sammāsaṅkappo pana tassā bahukāro, tasmā tadanantaraṁ vutto. Yathā hi heraññiko hatthena parivattetvā parivattetvā cakkhunā kahāpaṇaṁ olokento "ayaṁ kūṭo ayaṁ cheko"ti jānāti, evaṁ yogāvacaropi pubbabhāge vitakkena vitakketvā vitakketvā vipassanāpaññāya olokayamāno "ime dhammā kāmāvacarā, ime dhammā rūpāvacarādayo"ti jānāti. Yathā vā pana purisena koṭiyaṁ gahetvā parivattetvā parivattetvā dinnaṁ mahārukkhaṁ tacchako vāsiyā tacchetvā kamme upaneti, evaṁ vitakkena vitakketvā vitakketvā dinnadhamme yogāvacaro paññāya "ime dhammā kāmāvacarā, ime dhammā rūpāvacarā"ti-ādinā nayena paricchinditvā kamme upaneti. Tena vuttaṁ "sammāsaṅkappo pana tassā bahukāro, tasmā tadanantaraṁ vutto"ti.

---

1. (Nānākkhaṇā nānārammaṇā) (Ka, Abhi-Ṭṭha 2. 108 piṭṭhe ca) Dī-Ṭṭha 1. 280 piṭṭhe pana taṁ na dissati.
2. Bahupakārattā (Ka)
3. Abhi 1. 20, 22 piṭṭhesu.
4. Viddhaṁsetvā (Ka)



ဉာဏန္တိအာဒီနိ စတ္တာရိ နာမာနိ လဘတိ။ သမ္မာသင်္ကပ္ပါဒယောပိ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာက္ခဏာ နာနာရမ္မဏာ ဟောန္တိ၊ မဂ္ဂကာလေ ဧကက္ခဏာ ဧကာရမ္မဏာ။ တေသု သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ကိစ္စတော နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပေါ အဝိဟိံသာသင်္ကပ္ပေါ အဗျာပါဒသင်္ကပ္ပေါတိ တီဏိ နာမာနိ လဘတိ။ သမ္မာဝါစာဒယော တယော ပုဗ္ဗဘာဂေ ( )[၁] ဝိရတိယောပိ ဟောန္တိ စေတနာယောပိ၊ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဝိရတိယောဝ။ သမ္မာဝါယာမော သမ္မာသတီတိ ဣဒမ္ပိ ဒွယံ ကိစ္စတော သမ္မပ္ပဓာနသတိပဋ္ဌာနဝသေန စတ္တာရိ နာမာနိ လဘတိ။ သမ္မာသမာဓိ ပန ပုဗ္ဗဘာဂေပိ မဂ္ဂက္ခဏေပိ သမ္မာသမာဓိယေဝ။

ဣတိ ဣမေသု အဋ္ဌသု ဓမ္မေသု ဘဂဝတာ နိဗ္ဗာနာဓိဂမာယ ပဋိပန္နဿ ယောဂိနော ဗဟုကာရတ္တာ[၂] ပဌမံ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဒေသိတာ။ အယံ ဟိ "ပညာ-ပဇ္ဇောတော ပညာသတ္ထ"န္တိ[၃] စ ဝုတ္တာ။ တသ္မာ ဧတာယ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဝိပဿနာဉာဏသင်္ခါတာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရံ ဝိဓမိတွာ[၄] ကိလေသ-စောရေ ဃာတေန္တော ခေမေန ယောဂါဝစရော နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏာတိ။ တေန ဝုတ္တံ "နိဗ္ဗာနာဓိဂမာယ ပဋိပန္နဿ ယောဂိနော ဗဟုကာရတ္တာ ပဌမံ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဒေသိတာ"တိ။

သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ပန တဿာ ဗဟုကာရော၊ တသ္မာ တဒနန္တရံ ဝုတ္တော။ ယထာ ဟိ ဟေရညိကော ဟတ္ထေန ပရိဝတ္တေတွာ ပရိဝတ္တေတွာ စက္ခုနာ ကဟာပဏံ ဩလောကေန္တော "အယံ ကူဋော အယံ ဆေကော"တိ ဇာနာတိ၊ ဧဝံ ယောဂါဝစရောပိ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဝိတက္ကေန ဝိတက္ကေတွာ ဝိတက္ကေတွာ ဝိပဿနာပညာယ ဩလောကယမာနော "ဣမေ ဓမ္မာ ကာမာဝစရာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ရူပါဝစရာဒယော"တိ ဇာနာတိ။ ယထာ ဝါ ပန ပုရိသေန ကောဋိယံ ဂဟေတွာ ပရိဝတ္တေတွာ ပရိဝတ္တေတွာ ဒိန္နံ မဟာရုက္ခံ တစ္ဆကော ဝါသိယာ တစ္ဆေတွာ ကမ္မေ ဥပနေတိ၊ ဧဝံ ဝိတက္ကေန ဝိတက္ကေတွာ ဝိတက္ကေတွာ ဒိန္နဓမ္မေ ယောဂါဝစရော ပညာယ "ဣမေ ဓမ္မာ ကာမာဝစရာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ရူပါဝစရာ"တိ-အာဒိနာ နယေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ကမ္မေ ဥပနေတိ။ တေန ဝုတ္တံ "သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ပန တဿာ ဗဟုကာရော၊ တသ္မာ တဒနန္တရံ ဝုတ္တော"တိ။

---

၁-(နာနာက္ခဏာ နာနာရမ္မဏာ) (က၊ အဘိ-ဋ္ဌ ၂-၁၀၈-ပိဋ္ဌေ စ) ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၂၈၀-ပိဋ္ဌေ ပန တံ န ဒိဿတိ။
၂-ဗဟုပကာရတ္တာ (က) ၃-အဘိ ၁-၂၀-၂၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၄-ဝိဒ္ဓံသေတွာ (က)

Svāyaṁ yathā sammādiṭṭhiyā, evaṁ sammāvācāyapi upakārako. Yathāha “pubbe kho gahapati vitakketvā vicāretvā pacchā vācaṁ bhindatī”ti[1], tasmā tadanantaraṁ sammāvācā vuttā.

Yasmā pana idañcidañca karissāmāti paṭhamaṁ vācāya saṁvidahitvā loke kammante payojenti, tasmā vācā kāyakammassa upakārikāti sammāvācāya anantaraṁ sammākammanto vutto.

Catubbidhaṁ pana vacīduccaritaṁ tividhaṁ kāyaduccaritaṁ pahāya ubhayasucaritaṁ pūrentasseva yasmā ājīvaṭṭhamakasīlaṁ pūrati, na itarassa. Tasmā tadubhayānantaraṁ sammā-ājīvo vutto.

Evaṁ suddhājīvena “parisuddho me ājīvo”ti ettāvatā paritosaṁ katvā suttapamattena viharituṁ na yuttaṁ, atha kho sabba-iriyāpathesu idaṁ vīriyamārabhitabbanti dassetuṁ tadanantaraṁ sammāvāyāmo vutto.

Tato āraddhavīriyenāpi kāyādīsu catūsu vatthūsu sati sūpaṭṭhitā[2] kātabbāti dassanatthaṁ tadanantaraṁ sammāsati desitā.

Yasmā pana evaṁ sūpaṭṭhitā sati samādhissa upakārānupakārānaṁ dhammānaṁ gatiyo samanvesitvā pahoti ekattārammaṇe cittaṁ samādhātuṁ, tasmā sammāsatiyā anantaraṁ sammāsamādhi desitoti veditabbo. Iti ayampi aṭṭhaṅgiko maggo lokiyalokuttaramissakova kathito.

427. **Ajjhattaṁ rūpasaññī**ti-ādīsu ajjhattarūpe parikammavasena ajjhattaṁ rūpasaññī nāma hoti. Ajjhattañhi nīlaparikammaṁ karonto kese vā pitte vā akkhitārakāya vā karoti, pītaparikammaṁ karonto mede vā chaviyā vā hatthapādatalesu[3] vā akkhīnaṁ pītakaṭṭhāne vā karoti, lohitaparikammaṁ karonto maṁse vā lohite vā jivhāya vā akkhīnaṁ rattaṭṭhāne vā karoti, odātaparikammaṁ karonto aṭṭhimhi vā dante vā nakhe vā akkhīnaṁ setaṭṭhāne vā karoti. Taṁ pana sunīlaṁ supītaṁ sulohitakaṁ su-odātakaṁ na hoti, avisuddhameva hoti.

1. Ma 1. 376 piṭṭhe. 2. Suppatiṭṭhitā (Ka) 3. Hatthapādapiṭṭhesu (Ka)



သွာယံ ယထာ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ၊ ဧဝံ သမ္မာဝါစာယပိ ဥပကာရကော။ ယထာဟ “ပုဗ္ဗေ ခေါ ဂဟပတိ ဝိတက္ကေတွာ ဝိစာရေတွာ ပစ္ဆာ ဝါစံ ဘိန္ဒတီ”တိ[၁]၊ တသ္မာ တဒနန္တရံ သမ္မာဝါစာ ဝုတ္တာ။

ယသ္မာ ပန ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကရိဿာမာတိ ပဌမံ ဝါစာယ သံဝိဒဟိတွာ လောကေ ကမ္မန္တေ ပယောဇေန္တိ၊ တသ္မာ ဝါစာ ကာယကမ္မဿ ဥပကာရိကာတိ သမ္မာဝါစာယ အနန္တရံ သမ္မာကမ္မန္တော ဝုတ္တော။

စတုဗ္ဗိဓံ ပန ဝစီဒုစ္စရိတံ တိဝိဓံ ကာယဒုစ္စရိတံ ပဟာယ ဥဘယသုစရိတံ ပူရေန္တဿေဝ ယသ္မာ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလံ ပူရတိ၊ န ဣတရဿ။ တသ္မာ တဒုဘယာနန္တရံ သမ္မာအာဇီဝေါ ဝုတ္တော။

ဧဝံ သုဒ္ဓါဇီဝေန “ပရိသုဒ္ဓေါ မေ အာဇီဝေါ”တိ ဧတ္တာဝတာ ပရိတောသံ ကတွာ သုတ္တပမတ္တေန ဝိဟရိတုံ န ယုတ္တံ၊ အထ ခေါ သဗ္ဗဣရိယာပထေသု ဣဒံ ဝီရိယမာရဘိတဗ္ဗန္တိ ဒဿေတုံ တဒနန္တရံ သမ္မာဝါယာမော ဝုတ္တော။

တတော အာရဒ္ဓဝီရိယေနာပိ ကာယာဒီသု စတူသု ဝတ္ထူသု သတိ သူပဋ္ဌိတာ[၂] ကာတဗ္ဗာတိ ဒဿနတ္ထံ တဒနန္တရံ သမ္မာသတိ ဒေသိတာ။

ယသ္မာ ပန ဧဝံ သူပဋ္ဌိတာ သတိ သမာဓိဿ ဥပကာရာနုပကာရာနံ ဓမ္မာနံ ဂတိယော သမန္နေသိတွာ ပဟောတိ ဧကတ္တာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမာဓာတုံ၊ တသ္မာ သမ္မာသတိယာ အနန္တရံ သမ္မာသမာဓိ ဒေသိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣတိ အယမ္ပိ အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကောဝ ကထိတော။

၄၂၇။ **အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ**တိအာဒီသု အဇ္ဈတ္တရူပေ ပရိကမ္မဝသေန အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ နာမ ဟောတိ။ အဇ္ဈတ္တဉှိ နီလပရိကမ္မံ ကရောန္တော ကေသေ ဝါ ပိတ္တေ ဝါ အက္ခိတာရကာယ ဝါ ကရောတိ၊ ပီတပရိကမ္မံ ကရောန္တော မေဒေ ဝါ ဆဝိယာ ဝါ ဟတ္ထပါဒတလေသု[၃] ဝါ အက္ခီနံ ပီတကဋ္ဌာနေ ဝါ ကရောတိ၊ လောဟိတပရိကမ္မံ ကရောန္တော မံသေ ဝါ လောဟိတေ ဝါ ဇိဝှါယ ဝါ အက္ခီနံ ရတ္တဋ္ဌာနေ ဝါ ကရောတိ၊ ဩဒါတပရိကမ္မံ ကရောန္တော အဋ္ဌိမှိ ဝါ ဒန္တေ ဝါ နခေ ဝါ အက္ခီနံ သေတဋ္ဌာနေ ဝါ ကရောတိ။ တံ ပန သုနီလံ သုပီတံ သုလောဟိတကံ သုဩဒါတကံ န ဟောတိ၊ အဝိသုဒ္ဓမေဝ ဟောတိ။

၁-မ ၁-၃၇၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သုပ္ပတိဋ္ဌိတာ (က) ၃-ဟတ္ထပါဒပိဋ္ဌေသု (က)

**Eko**[1] **bahiddhā rūpāni passatī**ti yassevaṁ parikammaṁ ajjhattaṁ uppannaṁ hoti, nimittaṁ pana bahiddhā, so evaṁ ajjhattaṁ parikammassa bahiddhā ca appanāya vasena "ajjhattaṁ rūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passatī"ti vuccati. **Parittānī**ti avaḍḍhitāni. **Suvaṇṇadubbaṇṇānī**ti suvaṇṇāni vā honti[2] dubbaṇṇāni vā, parittavaseneva idaṁ abhibhāyatanaṁ vuttanti veditabbaṁ. **Tāni abhibhuyyā**ti yathā nāma sampannagahaṇiko kaṭacchumattaṁ bhattaṁ labhitvā "kiṁ ettha bhuñjitabbaṁ atthī"ti saṅkaḍḍhitvā ekakabalameva karoti, evameva ñāṇuttariko puggalo visadañāṇo "kiṁ ettha parittake ārammaṇe samāpajjitabbaṁ atthi, nāyaṁ mama bhāro"ti tāni rūpāni abhibhavitvā samāpajjati, saha nimittuppādenevettha appanaṁ pāpetīti attho. **Jānāmi passāmī**ti iminā panassa ābhogo kathito. So ca kho samāpattito vuṭṭhitassa, na antosamāpattiyaṁ. **Evaṁsaññī hotī**ti ābhogasaññāyapi jhānasaññāyapi evaṁsaññī hoti. Abhibhavanasaññā hissa antosamāpattiyampi atthi, ābhogasaññā pana samāpattito vuṭṭhitasseva.

**Appamāṇānī**ti vaḍḍhitappamāṇāni, mahantānīti attho. **Abhibhuyyā**ti ettha pana yathā mahagghaso puriso ekaṁ bhattavaḍḍhitakaṁ labhitvā "aññampi hotu, kiṁ etaṁ mayhaṁ karissatī"ti taṁ na mahantato passati, evameva ñāṇuttaro puggalo visadañāṇo "kiṁ ettha samāpajjitabbaṁ, nayidaṁ appamāṇaṁ, na mayhaṁ cittekaggatākaraṇe bhāro atthī"ti tāni abhibhavitvā samāpajjati, saha nimittuppādenevettha appanaṁ pāpetīti attho.

**Ajjhattaṁ arūpasaññī**ti alābhitāya vā anatthikatāya vā ajjhattarūpe parikammasaññāvirahito.

**Bahiddhā rūpāni passatī**ti yassa parikammampi nimittampi bahiddhāva uppannaṁ, so evaṁ bahiddhā parikammassa ceva appanāya ca vasena[3] "ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passatī"ti vuccati. Sesamettha catuttha-abhibhāyatane ca vuttanayameva. Imesu pana catūsu parittaṁ vitakkacaritavasena āgataṁ, appamāṇaṁ mohacaritavasena, suvaṇṇaṁ dosacaritavasena, dubbaṇṇaṁ

1. Idaṁ padaṁ idha Pāḷiyaṁ na dissati. Dī 2. 92; Ma 2. 205; Aṁ 3. 125 piṭṭhesu pana taṁ atthi.
2. Hontu (Syā, Ma-Ṭṭha 3. 177 piṭṭhe ca)
3. Parikammasseva vasena (Sī, Syā)



**ဧကော**[1] **ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတီ**တိ ယဿေဝံ ပရိကမ္မံ အဇ္ဈတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ၊ နိမိတ္တံ ပန ဗဟိဒ္ဓါ၊ သော ဧဝံ အဇ္ဈတ္တံ ပရိကမ္မဿ ဗဟိဒ္ဓါ စ အပ္ပနာယ ဝသေန "အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတီ"တိ ဝုစ္စတိ။ **ပရိတ္တာနီ**တိ အဝဍ္ဎိတာနိ။ **သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနီ**တိ သုဝဏ္ဏာနိ ဝါ ဟောန္တု[2] ဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ ဝါ၊ ပရိတ္တဝသေနေဝ ဣဒံ အဘိဘာယတနံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **တာနိ အဘိဘုယျာ**တိ ယထာ နာမ သမ္ပန္နဂဟဏိကော ကဋစ္ဆုမတ္တံ ဘတ္တံ လဘိတွာ "ကိံ ဧတ္ထ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ အတ္ထီ"တိ သင်္ကဍ္ဎိတွာ ဧကကဗလမေဝ ကရောတိ၊ ဧဝမေဝ ဉာဏုတ္တရိကော ပုဂ္ဂလော ဝိသဒဉာဏော "ကိံ ဧတ္ထ ပရိတ္တကေ အာရမ္မဏေ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ အတ္ထိ၊ နာယံ မမ ဘာရော"တိ တာနိ ရူပါနိ အဘိဘဝိတွာ သမာပဇ္ဇတိ၊ သဟ နိမိတ္တုပ္ပါဒေနေဝေတ္ထ အပ္ပနံ ပါပေတီတိ အတ္ထော။ **ဇာနာမိ ပဿာမီ**တိ ဣမိနာ ပနဿ အာဘောဂေါ ကထိတော။ သော စ ခေါ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတဿ၊ န အန္တောသမာပတ္တိယံ။ **ဧဝံသညီ ဟောတီ**တိ အာဘောဂသညာယပိ ဈာနသညာယပိ ဧဝံသညီ ဟောတိ။ အဘိဘဝနသညာ ဟိဿ အန္တောသမာပတ္တိယမ္ပိ အတ္ထိ၊ အာဘောဂသညာ ပန သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတဿေဝ။

**အပ္ပမာဏာနီ**တိ ဝဍ္ဎိတပ္ပမာဏာနိ၊ မဟန္တာနီတိ အတ္ထော။ **အဘိဘုယျာ**တိ ဧတ္ထ ပန ယထာ မဟဂ္ဃသော ပုရိသော ဧကံ ဘတ္တဝဍ္ဎိတကံ လဘိတွာ "အညမ္ပိ ဟောတု၊ ကိံ ဧတံ မယှံ ကရိဿတီ"တိ တံ န မဟန္တတော ပဿတိ၊ ဧဝမေဝ ဉာဏုတ္တရော ပုဂ္ဂလော ဝိသဒဉာဏော "ကိံ ဧတ္ထ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ နယိဒံ အပ္ပမာဏံ၊ န မယှံ စိတ္တေကဂ္ဂတာကရဏေ ဘာရော အတ္ထီ"တိ တာနိ အဘိဘဝိတွာ သမာပဇ္ဇတိ၊ သဟ နိမိတ္တုပ္ပါဒေနေဝေတ္ထ အပ္ပနံ ပါပေတီတိ အတ္ထော။

**အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ**တိ အလာဘိတာယ ဝါ အနတ္ထိကတာယ ဝါ အဇ္ဈတ္တရူပေ ပရိကမ္မသညာဝိရဟိတော။

**ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတီ**တိ ယဿ ပရိကမ္မမ္ပိ နိမိတ္တမ္ပိ ဗဟိဒ္ဓါဝ ဥပ္ပန္နံ၊ သော ဧဝံ ဗဟိဒ္ဓါ ပရိကမ္မဿ စေဝ အပ္ပနာယ စ ဝသေန[3] "အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတီ"တိ ဝုစ္စတိ။ သေသမေတ္ထ စတုတ္ထအဘိဘာယတနေ ဝုတ္တနယမေဝ။ ဣမေသု ပန စတူသု ပရိတ္တံ ဝိတက္ကစရိတဝသေန အာဂတံ၊ အပ္ပမာဏံ မောဟစရိတဝသေန၊ သုဝဏ္ဏံ ဒေါသစရိတဝသေန၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ

၁-ဣဒံ ပဒံ ဣဓ ပါဠိယံ န ဒိဿတိ။ ဒီ ၂-၉၂၊ မ ၂-၂၀၅၊ အံ ၃-၁၂၅-ပိဋ္ဌေသု ပန တံ အတ္ထိ။
၂-ဟောန္တု (သျာ၊ မ-ဋ္ဌ ၃-၁၇၇-ပိဋ္ဌေ စ)
၃-ပရိကမ္မဿေဝ ဝသေန (သီ၊ သျာ)

rāgacaritavasena. Etesañhi etāni sappāyāni, sā ca nesaṁ sappāyatā vitthārato Visuddhimagge cariyaniddese vuttā.

Pañcama-abhibhāyatanādīsu **nīlānī**ti sabbasaṅgāhakavasena[1] vuttaṁ. **Nīlavaṇṇānī**ti vaṇṇavasena. **Nīlanidassanānī**ti nidassanavasena, apaññāyamānavivarāni asambhinnavaṇṇāni ekanīlāneva hutvā dissantīti vuttaṁ hoti. **Nīlanibhāsānī**ti idaṁ pana obhāsavasena vuttaṁ, nīlobhāsāni nīlappabhāyuttānīti attho. Etena nesaṁ suvisuddhataṁ dasseti. Visuddhavaṇṇavaseneva hi imāni cattāri abhibhāyatanāni vuttāni. "Nīlakasiṇaṁ gaṇhanto nīlasmiṁ nimittaṁ gaṇhāti pupphasmiṁ vā vatthasmiṁ vā vaṇṇadhātuyā vā"ti-ādikaṁ panettha kasiṇakaraṇañca parikammañca appanāvidhānañca sabbaṁ Visuddhimagge vitthārato vuttameva. Imāni pana aṭṭha abhibhāyatanajjhānāni vaṭṭānipi honti vaṭṭapādakānipi vipassanāpādakānipi diṭṭhadhammasukhavihārānipi abhiññāpādakānipi nirodhapādakānipi, lokiyāneva pana na lokuttarānīti veditabbāni.

435. **Rūpī rūpāni passatī**ti ettha ajjhattaṁ kesādīsu nīlakasiṇādīsu nīlakasiṇādivasena uppāditaṁ rūpajjhānaṁ rūpaṁ, taṁ assa atthīti rūpī. **Bahiddhā rūpāni passatī**ti bahiddhāpi nīlakasiṇādīni rūpāni jhānacakkhunā passati. Iminā ajjhattabahiddhāvatthukesu kasiṇesu uppāditajjhānassa puggalassa cattāripi rūpāvacarajjhānāni dassitāni. **Ajjhattaṁ arūpasaññī**ti ajjhattaṁ na rūpasaññī, attano kesādīsu anuppāditarūpāvacarajjhānoti attho. Iminā bahiddhāparikammaṁ katvā bahiddhāva uppāditajjhānassa puggalassa rūpāvacarajjhānāni dassitāni.

**Subhantveva adhimutto hotī**ti iminā suvisuddhesu nīlādīsu vaṇṇakasiṇesu jhānāni dassitāni. Tattha kiñcāpi anto-appanāyaṁ subhanti ābhogo natthi, yo pana visuddhaṁ subhaṁ kasiṇārammaṇaṁ katvā viharati, so yasmā "subhanti adhimutto hotī"ti vattabbataṁ āpajjati, tasmā evaṁ desanā katā. Paṭisambhidāmagge pana "kathaṁ subhantveva adhimutto hotīti vimokkho—idha bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati -pa- mettāya bhāvitattā

1. Sabbasaṅgāhikavasena (Sī)



ရာဂစရိတဝသေန။ ဧတေသဉှိ ဧတာနိ သပ္ပါယာနိ၊ သာ စ နေသံ သပ္ပါယတာ ဝိတ္ထာရတော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ စရိယနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တာ။

ပဉ္စမအဘိဘာယတနာဒီသု **နီလာနီ**တိ သဗ္ဗသင်္ဂါဟကဝသေန[1] ဝုတ္တံ။ **နီလဝဏ္ဏာနီ**တိ ဝဏ္ဏဝသေန။ **နီလနိဒဿနာနီ**တိ နိဒဿနဝသေန၊ အပညာယမာနဝိဝရာနိ အသမ္ဘိန္နဝဏ္ဏာနိ ဧကနီလာနေဝ ဟုတွာ ဒိဿန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **နီလနိဘာသာနီ**တိ ဣဒံ ပန ဩဘာသဝသေန ဝုတ္တံ၊ နီလောဘာသာနိ နီလပ္ပဘာယုတ္တာနီတိ အတ္ထော။ ဧတေန နေသံ သုဝိသုဒ္ဓတံ ဒဿေတိ။ ဝိသုဒ္ဓဝဏ္ဏဝသေနေဝ ဟိ ဣမာနိ စတ္တာရိ အဘိဘာယတနာနိ ဝုတ္တာနိ။ "နီလကသိဏံ ဂဏှန္တော နီလသ္မိံ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ ပုပ္ဖသ္မိံ ဝါ ဝတ္ထသ္မိံ ဝါ ဝဏ္ဏဓာတုယာ ဝါ"တိအာဒိကံ ပနေတ္ထ ကသိဏကရဏဉ္စ ပရိကမ္မဉ္စ အပ္ပနာဝိဓာနဉ္စ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရတော ဝုတ္တမေဝ။ ဣမာနိ ပန အဋ္ဌ အဘိဘာယတနဈာနာနိ ဝဋ္ဋာနိပိ ဟောန္တိ ဝဋ္ဋပါဒကာနိပိ ဝိပဿနာပါဒကာနိပိ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနိပိ အဘိညာပါဒကာနိပိ နိရောဓပါဒကာနိပိ၊ လောကိယာနေဝ ပန န လောကုတ္တရာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

၄၃၅။ **ရူပီ ရူပါနိ ပဿတီ**တိ ဧတ္ထ အဇ္ဈတ္တံ ကေသာဒီသု နီလကသိဏာဒီသု နီလကသိဏာဒိဝသေန ဥပ္ပါဒိတံ ရူပဇ္ဈာနံ ရူပံ၊ တံ အဿ အတ္ထီတိ ရူပီ။ **ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတီ**တိ ဗဟိဒ္ဓါပိ နီလကသိဏာဒီနိ ရူပါနိ ဈာနစက္ခုနာ ပဿတိ။ ဣမိနာ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါဝတ္ထုကေသု ကသိဏေသု ဥပ္ပါဒိတဇ္ဈာနဿ ပုဂ္ဂလဿ စတ္တာရိပိ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနိ ဒဿိတာနိ။ **အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ**တိ အဇ္ဈတ္တံ န ရူပသညီ၊ အတ္တနော ကေသာဒီသု အနုပ္ပါဒိတရူပါဝစရဇ္ဈာနောတိ အတ္ထော။ ဣမိနာ ဗဟိဒ္ဓါပရိကမ္မံ ကတွာ ဗဟိဒ္ဓါဝ ဥပ္ပါဒိတဇ္ဈာနဿ ပုဂ္ဂလဿ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနိ ဒဿိတာနိ။

**သုဘန္တွေဝ အဓိမုတ္တော ဟောတီ**တိ ဣမိနာ သုဝိသုဒ္ဓေသု နီလာဒီသု ဝဏ္ဏကသိဏေသု ဈာနာနိ ဒဿိတာနိ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ အန္တောအပ္ပနာယံ သုဘန္တိ အာဘောဂေါ နတ္ထိ၊ ယော ပန ဝိသုဒ္ဓံ သုဘံ ကသိဏာရမ္မဏံ ကတွာ ဝိဟရတိ၊ သော ယသ္မာ "သုဘန္တိ အဓိမုတ္တော ဟောတီ"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ ဧဝံ ဒေသနာ ကတာ။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ ပန "ကထံ သုဘန္တွေဝ အဓိမုတ္တော ဟောတီတိ ဝိမောက္ခော—ဣဓ ဘိက္ခု မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတွာ ဝိဟရတိ။ပ။ မေတ္တာယ ဘာဝိတတ္တာ

၁-သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန (သီ)

sattā appaṭikūlā honti. Karuṇā. Muditā. Upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati -pa- upekkhāya bhāvitattā sattā appaṭikūlā honti. Evaṁ subhantveva adhimutto hotīti vimokkho"ti[1] vuttaṁ. **Sabbaso rūpasaññānan**ti-ādīsu yaṁ vattabbaṁ, taṁ sabbaṁ Visuddhimagge vuttameva.

443. **Pathavīkasiṇaṁ bhāvetī**ti ettha pana sakalaṭṭhena kasiṇaṁ, pathavī eva kasiṇaṁ **pathavīkasiṇaṁ.** Parikammapathaviyāpi uggahanimittassāpi paṭibhāganimittassāpi taṁ nimittaṁ ārammaṇaṁ katvā uppannajjhānassāpi etaṁ adhivacanaṁ. Idha pana pathavīkasiṇārammaṇaṁ jhānaṁ adhippetaṁ. Taṁ hesa bhāveti. **Āpokasiṇā**dīsupi eseva nayo.

Imāni pana kasiṇāni bhāventena sīlāni sodhetvā parisuddhasīle patiṭṭhitena yvāssa dasasu palibodhesu palibodho atthi, taṁ upacchinditvā kammaṭṭhānadāyakaṁ kalyāṇamittaṁ upasaṅkamitvā attano cariyānukūlavasena yaṁ yassa sappāyaṁ, taṁ tena gahetvā kasiṇabhāvanāya ananurūpaṁ vihāraṁ pahāya anurūpe viharantena khuddakapalibodhupacchedaṁ katvā sabbaṁ bhāvanāvidhānaṁ aparihāpentena bhāvetabbāni. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Visuddhimagge[2] vutto. Kevalaṁ hi tattha viññāṇakasiṇaṁ nāgataṁ, taṁ atthato ākāsakasiṇe pavattaviññāṇaṁ. Tañca kho ārammaṇavasena vuttaṁ, na samāpattivasena. Taṁ hi anantaṁ viññāṇanti ārammaṇaṁ katvā esa viññāṇañcāyatanasamāpattiṁ bhāvento viññāṇakasiṇaṁ bhāvetīti vuccati. Imānipi dasa kasiṇāni vaṭṭānipi honti vaṭṭapādakānipi vipassanāpādakānipi diṭṭhadhammasukhavihāratthānipi abhiññāpādakānipi nirodhapādakānipi, lokiyāneva pana na lokuttarānīti.

453. **Asubhasaññaṁ bhāvetī**ti asubhasaññā vuccati uddhumātakādīsu dasasu ārammaṇesu[3] uppannā paṭhamajjhānasahagatā saññā, taṁ bhāveti brūheti vaḍḍheti, anuppannaṁ uppādeti, uppannaṁ anurakkhatīti attho. Dasannaṁ pana asubhānaṁ bhāvanānayo sabbo Visuddhimagge[4]

1. Khu 9. 235 piṭṭhe.
2. Visuddhi 1. 81 piṭṭhe.
3. Asubhārammaṇesu (Sī)
4. Visuddhi 1. 173 piṭṭhe.



သတ္တာ အပ္ပဋိကူလာ ဟောန္တိ။ ကရုဏာ။ မုဒိတာ။ ဥပေက္ခာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတွာ ဝိဟရတိ။ပ။ ဥပေက္ခာယ ဘာဝိတတ္တာ သတ္တာ အပ္ပဋိကူလာ ဟောန္တိ။ ဧဝံ သုဘန္တွေဝ အဓိမုတ္တော ဟောတီတိ ဝိမောက္ခော"တိ[1] ဝုတ္တံ။ **သဗ္ဗသော ရူပသညာန**န္တိအာဒီသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တမေဝ။

၄၄၃။ **ပထဝီကသိဏံ ဘာဝေတီ**တိ ဧတ္ထ ပန သကလဋ္ဌေန ကသိဏံ၊ ပထဝီ ဧဝ ကသိဏံ **ပထဝီကသိဏံ။** ပရိကမ္မပထဝိယာပိ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တဿာပိ ပဋိဘာဂနိမိတ္တဿာပိ တံ နိမိတ္တံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပန္နဇ္ဈာနဿာပိ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ဣဓ ပန ပထဝီကသိဏာရမ္မဏံ ဈာနံ အဓိပ္ပေတံ။ တံ ဟေသ ဘာဝေတိ။ **အာပေါကသိဏာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဣမာနိ ပန ကသိဏာနိ ဘာဝေန္တေန သီလာနိ သောဓေတွာ ပရိသုဒ္ဓသီလေ ပတိဋ္ဌိတေန ယွာဿ ဒသသု ပလိဗောဓေသု ပလိဗောဓော အတ္ထိ၊ တံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနဒါယကံ ကလျာဏမိတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ အတ္တနော စရိယာနုကူလဝသေန ယံ ယဿ သပ္ပါယံ၊ တံ တေန ဂဟေတွာ ကသိဏဘာဝနာယ အနနုရူပံ ဝိဟာရံ ပဟာယ အနုရူပေ ဝိဟရန္တေန ခုဒ္ဒကပလိဗောဓုပစ္ဆေဒံ ကတွာ သဗ္ဗံ ဘာဝနာဝိဓာနံ အပရိဟာပေန္တေန ဘာဝေတဗ္ဗာနိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ[2] ဝုတ္တော။ ကေဝလံ ဟိ တတ္ထ ဝိညာဏကသိဏံ နာဂတံ၊ တံ အတ္ထတော အာကာသကသိဏေ ပဝတ္တဝိညာဏံ။ တဉ္စ ခေါ အာရမ္မဏဝသေန ဝုတ္တံ၊ န သမာပတ္တိဝသေန။ တံ ဟိ အနန္တံ ဝိညာဏန္တိ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဧသ ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ္တိံ ဘာဝေန္တော ဝိညာဏကသိဏံ ဘာဝေတီတိ ဝုစ္စတိ။ ဣမာနိပိ ဒသ ကသိဏာနိ ဝဋ္ဋာနိပိ ဟောန္တိ ဝဋ္ဋပါဒကာနိပိ ဝိပဿနာပါဒကာနိပိ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရတ္ထာနိပိ အဘိညာပါဒကာနိပိ နိရောဓပါဒကာနိပိ၊ လောကိယာနေဝ ပန န လောကုတ္တရာနီတိ။

၄၅၃။ **အသုဘသညံ ဘာဝေတီ**တိ အသုဘသညာ ဝုစ္စတိ ဥဒ္ဓုမာတကာဒီသု ဒသသု အာရမ္မဏေသု[3] ဥပ္ပန္နာ ပဌမဇ္ဈာနသဟဂတာ သညာ၊ တံ ဘာဝေတိ ဗြူဟေတိ ဝဍ္ဎေတိ၊ အနုပ္ပန္နံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ ဥပ္ပန္နံ အနုရက္ခတီတိ အတ္ထော။ ဒသန္နံ ပန အသုဘာနံ ဘာဝနာနယော သဗ္ဗော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ[4]

၁-ခု ၉-၂၃၅-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၈၁-ပိဋ္ဌေ။
၃-အသုဘာရမ္မဏေသု (သီ)
၄-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၁၇၃-ပိဋ္ဌေ။

vitthāritoyeva. **Maraṇasaññaṁ bhāvetī**ti sammutimaraṇaṁ khaṇikamaraṇaṁ samucchedamaraṇanti tividhampi maraṇaṁ ārammaṇaṁ katvā uppajjanakasaññaṁ[1] bhāveti, anuppannaṁ uppādeti, uppannaṁ anurakkhatīti attho. Heṭṭhā vuttalakkhaṇā vā maraṇassatiyeva idha maraṇasaññāti vuttā, taṁ bhāveti uppādeti vaḍḍhetīti attho. Bhāvanānayo panassā Vusuddhimagge[2] vitthāritoyeva. **Āhāre paṭikūlasaññaṁ bhāvetī**ti asitapītādibhede kabaḷikāre āhāre gamanapaṭikūlādīni nava paṭikūlāni paccavekkhantassa uppajjanakasaññaṁ bhāveti, uppādeti vaḍḍhetīti attho. Tassāpi bhāvanānayo Visuddhimagge vitthāritoyeva. **Sabbaloke anabhiratisaññaṁ**[3] **bhāvetī**ti sabbasmimpi tedhātuke loke anabhiratisaññaṁ ukkaṇṭhitasaññaṁ bhāvetīti attho. **Aniccasaññaṁ bhāvetī**ti pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ udayabbayaññathattapariggāhikaṁ pañcasu khandhesu aniccanti uppajjanakasaññaṁ bhāveti. **Anicce dukkhasaññaṁ bhāvetī**ti anicce khandhapañcake paṭipīḷanasaṅkhāta[4]dukkhalakkhaṇa-pariggāhikaṁ dukkhanti uppajjanakasaññaṁ bhāveti. **Dukkhe anattasaññaṁ bhāvetī**ti paṭipīḷanaṭṭhena dukkhe khandhapañcake vasavattanākārasaṅkhāta-anattalakkhaṇapariggāhikaṁ anattāti uppajjanakasaññaṁ bhāveti. **Pahānasaññaṁ bhāvetī**ti pañcavidhaṁ pahānaṁ ārammaṇaṁ katvā uppajjanakasaññaṁ bhāveti. **Virāgasaññaṁ bhāvetī**ti pañcavidhameva virāgaṁ ārammaṇaṁ katvā uppajjanakasaññaṁ bhāveti. **Nirodhasaññaṁ bhāvetī**ti saṅkhāranirodhaṁ ārammaṇaṁ katvā uppajjanakasaññaṁ bhāveti. Nibbānaṁ ārammaṇaṁ katvā uppajjanakasaññantipi vadanti. Ettha ca sabbaloke anabhiratisaññā aniccasaññā anicce dukkhasaññāti imāhi tīhi saññāhi balavavipassanā kathitā, puna aniccasaññaṁ bhāvetīti-ādikāhi dasahi saññāhi vipassanāsamārambhova kathito.

473. **Buddhānussatin**ti-ādīni vuttatthāneva.

483. **Paṭhamajjhānasahagatan**ti paṭhamajjhānena saddhiṁ gataṁ pavattaṁ, paṭhamajjhānasampayuttanti attho. **Sandhindriyaṁ bhāvetī**ti paṭhamajjhānasahagataṁ katvā saddhindriyaṁ bhāveti brūheti vaḍḍheti. Esa nayo sabbattha.

1. Uppannasaññaṁ (Syā, Ka)
2. Visuddhi 1. 222 piṭṭhe.
3. Anabhiratasaññaṁ (Sī, Syā)
4. Paṭipīḷanasaṅkhātaṁ (Ka)



ဝိတ္ထာရိတောယေဝ။ **မရဏသညံ ဘာဝေတီ**တိ သမ္မုတိမရဏံ ခဏိကမရဏံ သမုစ္ဆေဒမရဏန္တိ တိဝိဓမ္ပိ မရဏံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညံ[1] ဘာဝေတိ၊ အနုပ္ပန္နံ ဥပ္ပာဒေတိ၊ ဥပ္ပန္နံ အနုရက္ခတီတိ အတ္ထော။ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တလက္ခဏာ ဝါ မရဏဿတိယေဝ ဣဓ မရဏသညာတိ ဝုတ္တာ၊ တံ ဘာဝေတိ ဥပ္ပာဒေတိ ဝဍ္ဎေတီတိ အတ္ထော။ ဘာဝနာနယော ပနဿာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ[2] ဝိတ္ထာရိတောယေဝ။ **အာဟာရေ ပဋိကူလသညံ ဘာဝေတီ**တိ အသိတပီတာဒိဘေဒေ ကဗဠီကာရေ အာဟာရေ ဂမနပဋိကူလာဒီနိ နဝ ပဋိကူလာနိ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညံ ဘာဝေတိ၊ ဥပ္ပာဒေတိ ဝဍ္ဎေတီတိ အတ္ထော။ တဿာပိ ဘာဝနာနယော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတောယေဝ။ **သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတိသညံ**[3] **ဘာဝေတီ**တိ သဗ္ဗသ္မိမ္ပိ တေဓာတုကေ လောကေ အနဘိရတိသညံ ဥက္ကဏ္ဌိတသညံ ဘာဝေတီတိ အတ္ထော။ **အနိစ္စသညံ ဘာဝေတီ**တိ ပဉ္စန္နံ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယညာထတ္တပရိဂ္ဂါဟိကံ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု အနိစ္စန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညံ ဘာဝေတိ။ **အနိစ္စေ ဒုက္ခသညံ ဘာဝေတီ**တိ အနိစ္စေ ခန္ဓပဉ္စကေ ပဋိပီဠနသင်္ခါတ[4]-ဒုက္ခလက္ခဏပရိဂ္ဂါဟိကံ ဒုက္ခန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညံ ဘာဝေတိ။ **ဒုက္ခေ အနတ္တသညံ ဘာဝေတီ**တိ ပဋိပီဠနဋ္ဌေန ဒုက္ခေ ခန္ဓပဉ္စကေ အဝသဝတ္တနာကာရသင်္ခါတ-အနတ္တလက္ခဏပရိဂ္ဂါဟိကံ အနတ္တာတိ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညံ ဘာဝေတိ။ **ပဟာနသညံ ဘာဝေတီ**တိ ပဉ္စဝိဓံ ပဟာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညံ ဘာဝေတိ။ **ဝိရာဂသညံ ဘာဝေတီ**တိ ပဉ္စဝိဓမေဝ ဝိရာဂံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညံ ဘာဝေတိ။ **နိရောဓသညံ ဘာဝေတီ**တိ သင်္ခါရနိရောဓံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညံ ဘာဝေတိ။ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညန္တိပိ ဝဒန္တိ။ ဧတ္ထ စ သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတိသညာ အနိစ္စသညာ အနိစ္စေ ဒုက္ခသညာတိ ဣမာဟိ တီဟိ သညာဟိ ဗလဝဝိပဿနာ ကထိတာ၊ ပုန အနိစ္စသညံ ဘာဝေတီတိအာဒိကာဟိ ဒသဟိ သညာဟိ ဝိပဿနာသမာရမ္ဘောဝ ကထိတော။

၄၇၃။ **ဗုဒ္ဓါနုဿတိ**န္တိအာဒီနိ ဝုတ္တတ္ထာနေဝ။

၄၈၃။ **ပဌမဇ္ဈာနသဟဂတ**န္တိ ပဌမဇ္ဈာနေန သဒ္ဓိံ ဂတံ ပဝတ္တံ၊ ပဌမဇ္ဈာန-သမ္ပယုတ္တန္တိ အတ္ထော။ **သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဘာဝေတီ**တိ ပဌမဇ္ဈာနသဟဂတံ ကတွာ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဘာဝေတိ ဗြူဟေတိ ဝဍ္ဎေတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

၁-ဥပ္ပန္နသညံ(သျာ၊က)
၂-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၂၂၂-ပိဋ္ဌေ။
၃-အနဘိရတသညံ(သီ၊သျာ)
၄-ပဋိပီဠနသင်္ခါတံ(က)

## 19. Kāyagatāsativaggavaṇṇanā

563. **Cetasā phuṭo**ti ettha duvidhaṁ pharaṇaṁ āpopharaṇañca dibbacakkhupharaṇañca. Tattha āpokasiṇaṁ samāpajjitvā āpena pharaṇaṁ āpopharaṇaṁ nāma. Evaṁ phuṭepi mahāsamudde sabbā samuddaṅgamā kunnadiyo antogadhāva honti. Ālokaṁ pana vaḍḍhetvā dibbacakkhunā sakalasamuddadassanaṁ dibbacakkhupharaṇaṁ nāma. Evaṁ phuṭepi mahāsamudde sabbā mahāsamuddaṅgamā kunnadiyo antogadhāva honti. **Antogadhā tassā**ti tassa bhikkhuno bhāvanāya abbhantaragatāva honti. **Vijjā bhāgiyā**ti ettha sampayogavasena vijjaṁ bhajantīti vijjābhāgiyā, vijjābhāge vijjākoṭṭhāse vattantītipi vijjābhāgiyā. Tattha vipassanāñāṇaṁ manomayiddhi cha abhiññāti aṭṭha vijjā[1], purimena atthena tāhi sampayuttadhammāpi vijjābhāgiyā. Pacchimena atthena tāsu yā kāci ekā vijjā vijjā, sesā vijjābhāgiyāti evaṁ vijjāpi vijjāsampayuttadhammāpi vijjābhāgiyāteva veditabbā.

564. **Mahato saṁvegāyā**ti mahantassa saṁvegassa atthāya. Uparipadadvayepi eseva nayo. Ettha ca mahāsaṁvego nāma vipassanā, mahā-attho nāma cattāro maggā, mahāyogakkhemo nāma cattāri sāmaññaphalāni. Atha vā mahāsaṁvego nāma saha vipassanāya[2] maggo, mahā-attho nāma cattāri sāmaññaphalāni, mahāyogakkhemo nāma nibbānaṁ. **Satisampajaññāyā**ti satiyā ca ñāṇassa ca atthāya. **Ñāṇadassanappaṭilābhāyā**ti dibbacakkhuñāṇāya. **Diṭṭhadhammasukhavihārāyā**ti imasmiṁyeva paccakkhe attabhāve sukhavihāratthāya. **Vijjāvimuttiphalasacchikiriyāyā**ti vijjāvimuttīnaṁ phalassa paccakkhakaraṇatthāya. Ettha ca vijjāti maggapaññā, vimuttīti taṁsampayuttā sesadhammā. Tesaṁ phalaṁ nāma arahattaphalaṁ, tassa sacchikiriyāyāti attho.

571. **Kāyopi passambhatī**ti nāmakāyopi karajakāyopi passambhati, vūpasantadaratho hoti. **Vitakkavicārāpī**ti ete dhammā dutiyajjhānena vūpasammanti nāma, idha pana oḷārikavūpasamaṁ sandhāya[3] vuttaṁ.

1. Vijjā vijjā (Ka) Abhi-Ṭṭha 1. 93 piṭṭhepi passitabbaṁ.
2. Sahavipassanako (Sī)
3. Vūpasamatthāya (Ka)



## ၁၉-ကာယဂတာသတိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၅၆၃။ **စေတသာ ဖုဋော**တိ ဧတ္ထ ဒုဝိဓံ ဖရဏံ အာပေါဖရဏဉ္စ ဒိဗ္ဗစက္ခုဖရဏဉ္စ။ တတ္ထ အာပေါကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ အာပေန ဖရဏံ အာပေါဖရဏံ နာမ။ ဧဝံ ဖုဋေပိ မဟာသမုဒ္ဒေ သဗ္ဗာ သမုဒ္ဒင်္ဂမာ ကုန္နဒိယော အန္တောဂဓာဝ ဟောန္တိ။ အာလောကံ ပန ဝဍ္ဎေတွာ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ သကလသမုဒ္ဒဒဿနံ ဒိဗ္ဗစက္ခုဖရဏံ နာမ။ ဧဝံ ဖုဋေပိ မဟာသမုဒ္ဒေ သဗ္ဗာ မဟာသမုဒ္ဒင်္ဂမာ ကုန္နဒိယော အန္တောဂဓာဝ ဟောန္တိ။ **အန္တောဂဓာ တဿာ**တိ တဿ ဘိက္ခုနော ဘာဝနာယ အဗ္ဘန္တရဂတာဝ ဟောန္တိ။ **ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ**တိ ဧတ္ထ သမ္ပယောဂဝသေန ဝိဇ္ဇံ ဘဇန္တီတိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသေ ဝတ္တန္တီတိပိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ။ တတ္ထ ဝိပဿနာဉာဏံ မနောမယိဒ္ဓိ ဆ အဘိညာတိ အဋ္ဌ ဝိဇ္ဇာ[1]၊ ပုရိမေန အတ္ထေန တာဟိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ။ ပစ္ဆိမေန အတ္ထေန တာသု ယာ ကာစိ ဧကာ ဝိဇ္ဇာ ဝိဇ္ဇာ၊ သေသာ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာတိ ဧဝံ ဝိဇ္ဇာပိ ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာတေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၅၆၄။ **မဟတော သံဝေဂါယာ**တိ မဟန္တဿ သံဝေဂဿ အတ္ထာယ။ ဥပရိပဒဒ္ဝယေပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ စ မဟာသံဝေဂေါ နာမ ဝိပဿနာ၊ မဟာအတ္ထော နာမ စတ္တာရော မဂ္ဂါ၊ မဟာယောဂက္ခေမော နာမ စတ္တာရိ သာမညဖလာနိ။ အထ ဝါ မဟာသံဝေဂေါ နာမ သဟ ဝိပဿနာယ[2] မဂ္ဂေါ၊ မဟာအတ္ထော နာမ စတ္တာရိ သာမညဖလာနိ၊ မဟာယောဂက္ခေမော နာမ နိဗ္ဗာနံ။ **သတိသမ္ပဇညာယာ**တိ သတိယာ စ ဉာဏဿ စ အတ္ထာယ။ **ဉာဏဒဿနပ္ပဋိလာဘာယာ**တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာယ။ **ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာယာ**တိ ဣမသ္မိံယေဝ ပစ္စက္ခေ အတ္တဘာဝေ သုခဝိဟာရတ္ထာယ။ **ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယာ**တိ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တီနံ ဖလဿ ပစ္စက္ခကရဏတ္ထာယ။ ဧတ္ထ စ ဝိဇ္ဇာတိ မဂ္ဂပညာ၊ ဝိမုတ္တီတိ တံသမ္ပယုတ္တာ သေသဓမ္မာ။ တေသံ ဖလံ နာမ အရဟတ္တဖလံ၊ တဿ သစ္ဆိကိရိယာယာတိ အတ္ထော။

၅၇၁။ **ကာယောပိ ပဿမ္ဘတီ**တိ နာမကာယောပိ ကရဇကာယောပိ ပဿမ္ဘတိ၊ ဝူပသန္တဒရထော ဟောတိ။ **ဝိတက္ကဝိစာရာပီ**တိ ဧတေ ဓမ္မာ ဒုတိယဇ္ဈာနေန ဝူပသမ္မန္တိ နာမ၊ ဣဓ ပန ဩဠာရိကဝူပသမံ သန္ဓာယ[3] ဝုတ္တံ။

၁-ဝိဇ္ဇာ ဝိဇ္ဇာ (က) အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၉၃-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။
၂-သဟဝိပဿနကော (သီ)
၃-ဝူပသမတ္ထာယ (က)

**Kevalā**ti sakalā, sabbe niravasesāti attho. **Vijjābhāgiyā**ti vijjākoṭṭhāsiyā, te heṭṭhā vibhajitvā dassitāva.

574. **Avijjā pahīyatī**ti aṭṭhasu ṭhānesu vaṭṭamūlakaṁ bahalandhakāraṁ mahātamaṁ[1] aññāṇaṁ pahīyati. **Vijjā uppajjatī**ti arahattamaggavijjā uppajjati. **Asmimāno pahīyatī**ti asmīti navavidho māno pahīyati. **Anusayā**ti satta anusayā. **Saṁyojanānī**ti dasa saṁyojanāni.

575. **Paññāpabhedāyā**ti paññāya pabhedagamanatthaṁ. **Anupādāparinibbānāyā**ti apaccayaparinibbānassa sacchikiriyatthāya.

576. **Anekadhātupaṭivedho hotī**ti aṭṭhārasannaṁ dhātūnaṁ lakkhaṇapaṭivedho hoti. **Nānādhātupaṭivedho hotī**ti tāsaṁyeva aṭṭhārasannaṁ dhātūnaṁ nānābhāvena lakkhaṇapaṭivedho hoti. **Anekadhātupaṭisambhidā hotī**ti iminā dhātupabhedañāṇaṁ[2] kathitaṁ. Dhātupabhedañāṇaṁ nāma "imāya dhātuyā ussannāya idaṁ nāma hotī"ti jānanapaññāya. Taṁ panetaṁ dhātupabhedañāṇaṁ na sabbesaṁ hoti, Buddhānameva nippadesaṁ hoti. Taṁ Sammāsambuddhena sabbaso na kathitaṁ. Kasmā? Tasmiṁ kathite attho natthīti.

584. **Paññāpaṭilābhāyā**ti-ādīni soḷasa padāni Paṭisambhidāmagge "sappurisasaṁsevo saddhammassavanaṁ yonisomanasikāro dhammānudhammapaṭipatti. Ime kho bhikkhave cattāro dhammā bhāvitā bahulīkatā paññāpaṭilābhāya saṁvattanti -pa- nibbedhikapaññatāya saṁvattantī"ti evaṁ mātikaṁ ṭhapetvā vitthāritāneva. Vuttaṁ hetaṁ[3]—

**Paññāpaṭilābhāya saṁvattantī**ti katamo paññāpaṭilābho, catunnaṁ maggañāṇānaṁ catunnaṁ phalañāṇānaṁ catunnaṁ paṭisambhidāñāṇānaṁ channaṁ abhiññāñāṇānaṁ tesattatīnaṁ ñāṇānaṁ sattasattatīnaṁ ñāṇānaṁ lābho paṭilābho pattisampatti phassanā sacchikiriyā upasampadā, paññāpaṭilābhāya saṁvattantīti ayaṁ paññāpaṭilābho. (1)

---

1. Bahalandhakārakārakaṁ mahātamo (Sī)
2. Dhātubhede ñāṇaṁ (Ka)
3. Khu 9. 371 piṭṭhe.



**ကေဝလာ**တိ သကလာ၊ သဗ္ဗေ နိရဝသေသာတိ အတ္ထော။ **ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ**တိ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသိယာ၊ တေ ဟေဋ္ဌာ ဝိဘဇိတွာ ဒဿိတာဝ။

၅၇၄။ **အဝိဇ္ဇာ ပဟီယတီ**တိ အဋ္ဌသု ဌာနေသု ဝဋ္ဋမူလကံ ဗဟလန္ဓကာရံ မဟာတမံ[၁] အညာဏံ ပဟီယတိ။ **ဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **အသ္မိမာနော ပဟီယတီ**တိ အသ္မီတိ နဝဝိဓော မာနော ပဟီယတိ။ **အနုသယာ**တိ သတ္တ အနုသယာ။ **သံယောဇနာနီ**တိ ဒသ သံယောဇနာနိ။

၅၇၅။ **ပညာပဘေဒါယာ**တိ ပညာယ ပဘေဒဂမနတ္ထံ။ **အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနာယာ**တိ အပစ္စယပရိနိဗ္ဗာနဿ သစ္ဆိကိရိယတ္ထာယ။

၅၇၆။ **အနေကဓာတုပဋိဝေဓော ဟောတီ**တိ အဋ္ဌာရသန္နံ ဓာတူနံ လက္ခဏပဋိဝေဓော ဟောတိ။ **နာနာဓာတုပဋိဝေဓော ဟောတီ**တိ တာသံယေဝ အဋ္ဌာရသန္နံ ဓာတူနံ နာနာဘာဝေန လက္ခဏပဋိဝေဓော ဟောတိ။ **အနေကဓာတုပဋိသမ္ဘိဒါ ဟောတီ**တိ ဣမိနာ ဓာတုပဘေဒဉာဏံ[၂] ကထိတံ။ ဓာတုပဘေဒဉာဏံ နာမ "ဣမာယ ဓာတုယာ ဥဿန္နာယ ဣဒံ နာမ ဟောတီ"တိ ဇာနနပညာ။ တံ ပနေတံ ဓာတုပဘေဒဉာဏံ န သဗ္ဗေသံ ဟောတိ၊ ဗုဒ္ဓါနမေဝ နိပ္ပဒေသံ ဟောတိ။ တံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန သဗ္ဗသော န ကထိတံ။ ကသ္မာ? တသ္မိံ ကထိတေ အတ္ထော နတ္ထီတိ။

၅၈၄။ **ပညာပဋိလာဘာယာ**တိအာဒီနိ သောဠသ ပဒါနိ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ "သပ္ပုရိသသံသေဝေါ သဒ္ဓမ္မဿဝနံ ယောနိသောမနသိကာရော ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ။ ဣမေ ခေါ ဘိက္ခဝေ စတ္တာရော ဓမ္မာ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ ပညာပဋိလာဘာယ သံဝတ္တန္တိ။ပ။ နိဗ္ဗေဓိကပညတာယ သံဝတ္တန္တီ"တိ ဧဝံ မာတိကံ ဌပေတွာ ဝိတ္ထာရိတာနေဝ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ[၃]—

**ပညာပဋိလာဘာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမော ပညာပဋိလာဘော၊ စတုန္နံ မဂ္ဂဉာဏာနံ စတုန္နံ ဖလဉာဏာနံ စတုန္နံ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏာနံ ဆန္နံ အဘိညာဉာဏာနံ တေသတ္တတီနံ ဉာဏာနံ သတ္တသတ္တတီနံ ဉာဏာနံ လာဘော ပဋိလာဘော ပတ္တိသမ္ပတ္တိ ဖဿနာ သစ္ဆိကိရိယာ ဥပသမ္ပဒါ၊ ပညာပဋိလာဘာယ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ ပညာပဋိလာဘော။ (၁)

---

၁-ဗဟလန္ဓကာရကာရကံ မဟာတမော (သီ)
၂-ဓာတုဘေဒေ ဉာဏံ (က)
၃-ခု ၉-၃၇၁-ပိဋ္ဌေ။

**Paññāvuddhiyā saṁvattantī**ti katamā paññāvuddhi, sattannaṁ ca sekkhānaṁ puthujjanakalyāṇakassa ca paññā vaḍḍhati, arahato paññā vaḍḍhitavaḍḍhanā[1], paññāvuddhiyā saṁvattantīti ayaṁ paññāvuddhi. (2)

**Paññāvepullāya saṁvattantī**ti katamaṁ paññāvepullaṁ, sattannaṁ ca sekkhānaṁ puthujjanakalyāṇakassa ca paññā vepullaṁ gacchati, arahato paññā vepullaṁ gatā, paññāvepullāya saṁvattantīti idaṁ paññāvepullaṁ. (3)

**Mahāpaññatāya saṁvattantī**ti katamā mahāpaññā, mahante atthe parigganhātīti mahāpaññā, mahante dhamme -pa- mahantā niruttiyo, mahantāni paṭibhānāni, mahante sīlakkhandhe, mahante samādhi, paññā, vimutti, vimuttiñāṇadassanakkhandhe, mahantāni ṭhānāṭṭhānāni, mahantā vihārasamāpattiyo, mahantāni ariyasaccāni, mahante satipaṭṭhāne, sammappadhāne, iddhipāde, mahantāni indriyāni, mahantāni balāni, mahante bojjhaṅge, mahante ariyamagge[2], mahantāni sāmaññaphalāni, mahābhiññāyo[3], mahantaṁ paramatthaṁ nibbānaṁ parigganhātīti mahāpaññā, mahāpaññatāya saṁvattantīti ayaṁ mahāpaññā. (4)

**Puthupaññatāya saṁvattantī**ti katamā puthupaññā, puthu nānākkhandhesu ñāṇaṁ pavattatīti puthupaññā. Puthu nānādhātūsu, puthu nānā-āyatanesu, puthu nānāpaṭiccasamuppādesu, puthu nānāsuññatamanupalabbhesu, puthu nānā-atthesu, dhammesu, niruttīsu, paṭibhānesu, puthu nānāsīlakkhandhesu, samādhi, paññā, vimutti, vimuttiñāṇadassanakkhandhesu, puthu nānāṭhānāṭṭhānesu, puthu nānāvihārasamāpattīsu, puthu nānā-ariyasaccesu, puthu nānāsatipaṭṭhānesu, sammappadhānesu, iddhipādesu, indriyesu, balesu, bojjhaṅgesu, puthu nānā-ariyamaggesu, puthu nānāsāmaññaphalesu, puthu nānā-abhiññāsu ñāṇaṁ pavattatīti puthupaññā. Puthu nānājanasādhāraṇe[4] dhamme samatikkamma[5] paramatthe nibbāne ñāṇaṁ pavattatīti puthupaññā. Puthupaññatāya saṁvattantīti ayaṁ puthupaññā. (5)

---

1. Vaḍḍhati, vaḍḍhitavaḍḍhanā (Ka)
2. Mahantaṁ ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ (Sī), mahantaṁ ariyamaggaṁ (Syā)
3. Mahantā mahābhiññāyo (Syā) 4. Puthujjanasādhāraṇe (Ka) 5. Atikkamma (Ka)



**ပညာဝုဍ္ဎိယာ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမာ ပညာဝုဍ္ဎိ၊ သတ္တန္နံ စ သေက္ခာနံ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကဿ စ ပညာ ဝဍ္ဎတိ၊ အရဟတော ပညာ ဝဍ္ဎိတဝဍ္ဎနာ[၁]၊ ပညာဝုဍ္ဎိယာ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ ပညာဝုဍ္ဎိ။ (၂)

**ပညာဝေပုလ္လာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမံ ပညာဝေပုလ္လံ၊ သတ္တန္နံ စ သေက္ခာနံ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကဿ စ ပညာ ဝေပုလ္လံ ဂစ္ဆတိ၊ အရဟတော ပညာ ဝေပုလ္လံ ဂတာ၊ ပညာဝေပုလ္လာယ သံဝတ္တန္တီတိ ဣဒံ ပညာဝေပုလ္လံ။ (၃)

**မဟာပညတာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမာ မဟာပညာ၊ မဟန္တေ အတ္ထေ ပရိဂ္ဂဏှာတီတိ မဟာပညာ၊ မဟန္တေ ဓမ္မေ။ပ။ မဟန္တာ နိရုတ္တိယော၊ မဟန္တာနိ ပဋိဘာနာနိ၊ မဟန္တေ သီလက္ခန္ဓေ၊ မဟန္တေ သမာဓိ၊ ပညာ၊ ဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓေ၊ မဟန္တာနိ ဌာနာဋ္ဌာနာနိ၊ မဟန္တာ ဝိဟာရသမာပတ္တိယော၊ မဟန္တာနိ အရိယသစ္စာနိ၊ မဟန္တေ သတိပဋ္ဌာနေ၊ သမ္မပ္ပဓာနေ၊ ဣဒ္ဓိပါဒေ၊ မဟန္တာနိ ဣန္ဒြိယာနိ၊ မဟန္တာနိ ဗလာနိ၊ မဟန္တေ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ၊ မဟန္တေ အရိယမဂ္ဂေ[၂]၊ မဟန္တာနိ သာမညဖလာနိ၊ မဟာဘိညာယော[၃]၊ မဟန္တံ ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ ပရိဂ္ဂဏှာတီတိ မဟာပညာ၊ မဟာပညတာယ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ မဟာပညာ။ (၄)

**ပုထုပညတာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမာ ပုထုပညာ၊ ပုထု နာနာက္ခန္ဓေသု ဉာဏံ ပဝတ္တတီတိ ပုထုပညာ။ ပုထု နာနာဓာတူသု၊ ပုထု နာနာအာယတနေသု၊ ပုထု နာနာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေသု၊ ပုထု နာနာသုညတမနုပလဗ္ဘေသု၊ ပုထု နာနာအတ္ထေသု၊ ဓမ္မေသု၊ နိရုတ္တီသု၊ ပဋိဘာနေသု၊ ပုထု နာနာသီလက္ခန္ဓေသု၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊ ဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓေသု၊ ပုထု နာနာဌာနာဋ္ဌာနေသု၊ ပုထု နာနာဝိဟာရသမာပတ္တီသု၊ ပုထု နာနာအရိယသစ္စေသု၊ ပုထု နာနာသတိပဋ္ဌာနေသု၊ သမ္မပ္ပဓာနေသု၊ ဣဒ္ဓိပါဒေသု၊ ဣန္ဒြိယေသု၊ ဗလေသု၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂေသု၊ ပုထု နာနာအရိယမဂ္ဂေသု၊ ပုထု နာနာသာမညဖလေသု၊ ပုထု နာနာအဘိညာသု ဉာဏံ ပဝတ္တတီတိ ပုထုပညာ။ ပုထု နာနာဇနသာဓာရဏေ[၄] ဓမ္မေ သမတိက္ကမ္မ[၅] ပရမတ္ထေ နိဗ္ဗာနေ ဉာဏံ ပဝတ္တတီတိ ပုထုပညာ။ ပုထုပညတာယ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ ပုထုပညာ။ (၅)

---

၁-ဝဍ္ဎတိ၊ ဝဍ္ဎိတဝဍ္ဎနာ (က)
၂-မဟန္တံ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ (သီ)၊ မဟန္တံ အရိယမဂ္ဂံ (သျာ) ၃-မဟန္တာ မဟာဘိညာယော (သျာ)
၄-ပုထုဇ္ဇနသာဓာရဏေ (က) ၅-အတိက္ကမ္မ (က)

**Vipulapaññatāya saṁvattantī**ti katamā vipulapaññā, vipule atthe pariggaṇhātīti vipulapaññā -pa- vipulaṁ paramatthaṁ nibbānaṁ pariggaṇhātīti vipulapaññā, vipulapaññatāya saṁvattantīti ayaṁ vipulapaññā. (6)

**Gambhīrapaññatāya saṁvattantī**ti katamā gambhīrapaññā, gambhīresu khandhesu ñāṇaṁ pavattatīti gambhīrapaññā. Puthupaññāsadiso vitthāro. Gambhīre paramatthe nibbāne ñāṇaṁ pavattatīti gambhīrapaññā, gambhīrapaññatāya saṁvattantīti ayaṁ gambhīrapaññā. (7)

**Asāmantapaññatāya saṁvattantī**ti katamā asāmantapaññā[1], yassa puggalassa atthavavatthānato atthapaṭisambhidā adhigatā hoti sacchikatā phassitā paññāya. Dhammaniruttipaṭibhānavavatthānato paṭibhānapaṭisambhidā adhigatā hoti sacchikatā phassitā paññāya, tassa atthe ca dhamme ca niruttiyā ca paṭibhāne ca na añño koci sakkoti abhisambhavituṁ, anabhisambhavanīyo ca so aññehīti asāmantapañño.

Puthujjanakalyāṇakassa paññā aṭṭhamakassa paññāya dūre vidūre suvidūre na santike na sāmantā, puthujjanakalyāṇakaṁ upādāya aṭṭhamako asāmantapañño. Aṭṭhamakassa paññā sotāpannassa paññāya dūre -pa- aṭṭhamakaṁ upādāya sotāpanno asāmantapañño. Sotāpannassa paññā sakadāgāmissa paññāya. Sakadāgāmissa paññā anāgāmissa paññāya. Anāgāmissa paññā arahato paññāya. Arahato paññā Paccekabuddhassa paññāya dūre vidūre suvidūre na santike na sāmantā, arahantaṁ upādāya Paccekabuddho asāmantapañño. Paccekabuddhañca sadevakañca lokaṁ upādāya Tathāgato Arahaṁ Sammāsambuddho aggo asāmantapañño.

Paññāpabhedakusalo pabhinnañāṇo -pa- te pañhaṁ abhisaṅkharitvā abhisaṅkharitvā Tathāgataṁ upasaṅkamitvā pucchanti gūḷhāni ca paṭicchannāni ca, kathitā visajjitā ca te pañhā Bhagavatā honti niddiṭṭhakāraṇā, upakkhittakā ca te Bhagavato sampajjanti. Atha kho Bhagavā[2] tattha atirocati yadidaṁ paññāyāti aggo asāmantapañño, asāmantapaññatāya saṁvattantīti ayaṁ asāmantapaññā. (8)

---

1. Asamantapaññā (Ṭīkā) 2. Bhagavāva (Sī)



**ဝိပုလပညတာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမာ ဝိပုလပညာ၊ ဝိပုလေ အတ္ထေ ပရိဂ္ဂဏှာတီတိ ဝိပုလပညာ။ပ။ ဝိပုလံ ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ ပရိဂ္ဂဏှာတီတိ ဝိပုလပညာ၊ ဝိပုလပညတာယ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ ဝိပုလပညာ။ (၆)

**ဂမ္ဘီရပညတာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမာ ဂမ္ဘီရပညာ၊ ဂမ္ဘီရေသု ခန္ဓေသု ဉာဏံ ပဝတ္တတီတိ ဂမ္ဘီရပညာ။ ပုထုပညာသဒိသော ဝိတ္ထာရော။ ဂမ္ဘီရေ ပရမတ္ထေ နိဗ္ဗာနေ ဉာဏံ ပဝတ္တတီတိ ဂမ္ဘီရပညာ၊ ဂမ္ဘီရပညတာယ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ ဂမ္ဘီရပညာ။ (၇)

**အသာမန္တပညတာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမာ အသာမန္တပညာ[1]၊ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ အတ္ထဝဝတ္ထာနတော အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ အဓိဂတာ ဟောတိ သစ္ဆိကတာ ဖဿိတာ ပညာယ။ ဓမ္မနိရုတ္တိပဋိဘာနဝဝတ္ထာနတော ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ အဓိဂတာ ဟောတိ သစ္ဆိကတာ ဖဿိတာ ပညာယ၊ တဿ အတ္ထေ စ ဓမ္မေ စ နိရုတ္တိယာ စ ပဋိဘာနေ စ န အညော ကောစိ သက္ကောတိ အဘိသမ္ဘဝိတုံ၊ အနဘိသမ္ဘဝနီယော စ သော အညေဟီတိ အသာမန္တပညော။

ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကဿ ပညာ အဋ္ဌမကဿ ပညာယ ဒူရေ ဝိဒူရေ သုဝိဒူရေ န သန္တိကေ န သာမန္တာ၊ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကံ ဥပါဒါယ အဋ္ဌမကော အသာမန္တပညော။ အဋ္ဌမကဿ ပညာ သောတာပန္နဿ ပညာယ ဒူရေ။ပ။ အဋ္ဌမကံ ဥပါဒါယ သောတာပန္နော အသာမန္တပညော။ သောတာပန္နဿ ပညာ သကဒါဂါမိဿ ပညာယ။ သကဒါဂါမိဿ ပညာ အနာဂါမိဿ ပညာယ။ အနာဂါမိဿ ပညာ အရဟတော ပညာယ။ အရဟတော ပညာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပညာယ ဒူရေ ဝိဒူရေ သုဝိဒူရေ န သန္တိကေ န သာမန္တာ၊ အရဟန္တံ ဥပါဒါယ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ အသာမန္တပညော။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဉ္စ သဒေဝကဉ္စ လောကံ ဥပါဒါယ တထာဂတော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ အဂ္ဂေါ အသာမန္တပညော။

ပညာပဘေဒကုသလော ပဘိန္နဉာဏော။ပ။ တေ ပဉှံ အဘိသင်္ခရိတွာ အဘိသင်္ခရိတွာ တထာဂတံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆန္တိ ဂူဠှာနိ စ ပဋိစ္ဆန္နာနိ စ၊ ကထိတာ ဝိသဇ္ဇိတာ စ တေ ပဉှာ ဘဂဝတာ ဟောန္တိ နိဒ္ဒိဋ္ဌကာရဏာ၊ ဥပက္ခိတ္တကာ စ တေ ဘဂဝတော သမ္ပဇ္ဇန္တိ။ အထ ခေါ ဘဂဝါ[2] တတ္ထ အတိရောစတိ ယဒိဒံ ပညာယာတိ အဂ္ဂေါ အသာမန္တပညော၊ အသာမန္တပညတာယ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ အသာမန္တပညာ။ (၈)

---

၁-အသမန္တပညာ (ဋီကာ) ၂-ဘဂဝါဝ (သီ)

**Bhūripaññatāya saṁvattantī**ti katamā bhūripaññā, rāgaṁ abhibhuyyatīti bhūripaññā, abhibhavitāti bhūripaññā, dosaṁ, mohaṁ, kodhaṁ, upanāhaṁ, makkhaṁ, palāsaṁ, issaṁ, macchariyaṁ, māyaṁ, sāṭheyyaṁ, thambhaṁ, sārambhaṁ, mānaṁ, atimānaṁ, madaṁ, pamādaṁ, sabbe kilese, sabbe duccarite, sabbe abhisaṅkhāre, sabbe bhavagāmikamme abhibhuyyatīti bhūripaññā, abhibhavitāti bhūripaññā. Rāgo ari, taṁ ariṁ maddanipaññāti bhūripaññā, doso, moho -pa- sabbe bhavagāmikammā ari, taṁ ariṁ maddanipaññāti bhūripaññā. Bhūri vuccati pathavī, tāya pathavisamāya vitthatāya vipulāya paññāya samannāgatoti bhūripañño. Apica paññāya etaṁ adhivacanaṁ bhūri medhā pariṇāyikāti, bhūripaññatāya saṁvattantīti ayaṁ bhūripaññā. (9)

**Paññābāhullāya saṁvattantī**ti katamaṁ paññābāhullaṁ, idhekacco paññāgaruko hoti paññācarito paññāsayo paññādhimutto paññādhajo paññāketu paññādhipateyyo vicayabahulo pavicayabahulo okkhāyanabahulo samokkhāyanabahulo sampekkhāyanadhammo vibhūtavihārī taccarito taggaruko tabbahulo tanninno tappoṇo tappabbhāro tadadhimutto tadādhipateyyo, yathā gaṇagaruko vuccati gaṇabāhulikoti, cīvaragaruko, pattagaruko, senāsanagaruko vuccati senāsanabāhulikoti, evamevaṁ idhekacco paññāgaruko hoti paññācarito -pa- tadādhipateyyo, paññābāhullāya saṁvattantīti idaṁ paññābāhullaṁ. (10)

**Sīghapaññatāya saṁvattantī**ti katamā sīghapaññā, sīghaṁ sīghaṁ sīlāni paripūretīti sīghapaññā. Sīghaṁ sīghaṁ indriyasaṁvaraṁ, bhojane mattaññutaṁ, jāgariyānuyogaṁ, sīlakkhandhaṁ, samādhi, paññā, vimutti, vimuttiñāṇadassanakkhandhaṁ paripūretīti sīghapaññā. Sīghaṁ sīghaṁ ṭhānāṭṭhānāni paṭivijjhati. Vihārasamāpattiyo paripūreti. Ariyasaccāni paṭivijjhati. Satipaṭṭhāne bhāveti. Sammappadhāne iddhipāde indriyāni balāni bojjhaṅge ariyamaggaṁ bhāvetīti sīghapaññā. Sīghaṁ sīghaṁ sāmaññaphalāni sacchikarotīti sīghapaññā. Sīghaṁ sīghaṁ abhiññāyo paṭivijjhatīti sīghapaññā. Sīghaṁ sīghaṁ paramatthaṁ nibbānaṁ sacchikarotīti sīghapaññā, sīghapaññatāya saṁvattantīti ayaṁ sīghapaññā. (11)



**ဘူရိပညတာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမာ ဘူရိပညာ၊ ရာဂံ အဘိဘုယျတီတိ ဘူရိပညာ၊ အဘိဘဝိတာတိ ဘူရိပညာ။ ဒေါသံ၊ မောဟံ၊ ကောဓံ၊ ဥပနာဟံ၊ မက္ခံ၊ ပလာသံ၊ ဣဿံ၊ မစ္ဆရိယံ၊ မာယံ၊ သာဌေယျံ၊ ထမ္ဘံ၊ သာရမ္ဘံ၊ မာနံ၊ အတိမာနံ၊ မဒံ၊ ပမာဒံ၊ သဗ္ဗေ ကိလေသေ၊ သဗ္ဗေ ဒုစ္စရိတေ၊ သဗ္ဗေ အဘိသင်္ခါရေ၊ သဗ္ဗေ ဘဝဂါမိကမ္မေ အဘိဘုယျတီတိ ဘူရိပညာ၊ အဘိဘဝိတာတိ ဘူရိပညာ။ ရာဂေါ အရိ၊ တံ အရိံ မဒ္ဒနိပညာတိ ဘူရိပညာ၊ ဒေါသော၊ မောဟော။ပ။ သဗ္ဗေ ဘဝဂါမိကမ္မာ အရိ၊ တံ အရိံ မဒ္ဒနိပညာတိ ဘူရိပညာ။ ဘူရိ ဝုစ္စတိ ပထဝီ၊ တာယ ပထဝိသမာယ ဝိတ္ထတာယ ဝိပုလာယ ပညာယ သမန္နာဂတောတိ ဘူရိပညော။ အပိစ ပညာယ ဧတံ အဓိဝစနံ ဘူရိ မေဓာ ပရိဏာယိကာတိ၊ ဘူရိပညတာယ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ ဘူရိပညာ။ (၉)

**ပညာဗာဟုလ္လာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမံ ပညာဗာဟုလ္လံ၊ ဣဓေကစ္စော ပညာဂရုကော ဟောတိ ပညာစရိတော ပညာသယော ပညာဓိမုတ္တော ပညာဓဇော ပညာကေတု ပညာဓိပတေယျော ဝိစယဗဟုလော ပဝိစယဗဟုလော ဩက္ခာယနဗဟုလော သမောက္ခာယနဗဟုလော သမ္ပေက္ခာယနဓမ္မော ဝိဘူတဝိဟာရီ တစ္စရိတော တဂ္ဂရုကော တဗ္ဗဟုလော တန္နိန္နော တပ္ပေါဏော တပ္ပဗ္ဘာရော တဒဓိမုတ္တော တဒါဓိပတေယျော၊ ယထာ ဂဏဂရုကော ဝုစ္စတိ ဂဏဗာဟုလိကောတိ၊ စီဝရဂရုကော၊ ပတ္တဂရုကော၊ သေနာသနဂရုကော ဝုစ္စတိ သေနာသနဗာဟုလိကောတိ၊ ဧဝမေဝံ ဣဓေကစ္စော ပညာဂရုကော ဟောတိ ပညာစရိတော။ပ။ တဒါဓိပတေယျော၊ ပညာဗာဟုလ္လာယ သံဝတ္တန္တီတိ ဣဒံ ပညာဗာဟုလ္လံ။ (၁၀)

**သီဃပညတာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမာ သီဃပညာ၊ သီဃံ သီဃံ သီလာနိ ပရိပူရေတီတိ သီဃပညာ။ သီဃံ သီဃံ ဣန္ဒြိယသံဝရံ၊ ဘောဇနေ မတ္တညုတံ၊ ဇာဂရိယာနုယောဂံ၊ သီလက္ခန္ဓံ၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊ ဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓံ ပရိပူရေတီတိ သီဃပညာ။ သီဃံ သီဃံ ဌာနာဋ္ဌာနာနိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ ဝိဟာရသမာပတ္တိယော ပရိပူရေတိ။ အရိယသစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ သတိပဋ္ဌာနေ ဘာဝေတိ။ သမ္မပ္ပဓာနေ ဣဒ္ဓိပါဒေ ဣန္ဒြိယာနိ ဗလာနိ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ အရိယမဂ္ဂံ ဘာဝေတီတိ သီဃပညာ။ သီဃံ သီဃံ သာမညဖလာနိ သစ္ဆိကရောတီတိ သီဃပညာ။ သီဃံ သီဃံ အဘိညာယော ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ သီဃပညာ။ သီဃံ သီဃံ ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကရောတီတိ သီဃပညာ၊ သီဃပညတာယ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ သီဃပညာ။ (၁၁)

**Lahupaññatāya saṁvattantī**ti katamā lahupaññā, lahuṁ lahuṁ sīlāni paripūretīti lahupaññā -pa- lahupaññatāya saṁvattantīti ayaṁ lahupaññā. (12)

**Hāsapaññatāya saṁvattantī**ti katamā hāsapaññā, idhekacco vedabahulo tuṭṭhibahulo hāsabahulo pāmojjabahulo sīlāni paripūretīti hāsapaññā -pa- paramatthaṁ nibbānaṁ sacchikarotīti hāsapaññā, hāsapaññatāya saṁvattantīti ayaṁ hāsapaññā. (13)

**Javanapaññatāya saṁvattantī**ti katamā javanapaññā, yaṁkiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ, yā kāci vedanā, yā kāci saññā, ye keci saṅkhārā, yaṁkiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ aniccato khippaṁ javatīti javanapaññā, dukkhato, anattato khippaṁ javatīti javanapaññā. Cakkhuṁ -pa- jarāmaraṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ aniccato, dukkhato, anattato khippaṁ javatīti javanapaññā. Rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ aniccaṁ khayaṭṭhena, dukkhaṁ bhayaṭṭhena, anattā asārakaṭṭhenāti tulayitvā tīrayitvā vibhāvayitvā vibhūtaṁ katvā rūpanirodhe nibbāne khippaṁ javatīti javanapaññā -pa- jarāmaraṇanirodhe nibbāne khippaṁ javatīti javanapaññā. Rūpaṁ -pa- jarāmaraṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ khayadhammaṁ vayadhammaṁ virāgadhammaṁ nirodhadhammanti tulayitvā tīrayitvā vibhāvayitvā vibhūtaṁ katvā jarāmaraṇanirodhe nibbāne khippaṁ javatīti javanapaññā, javanapaññatāya saṁvattantīti ayaṁ javanapaññā. (14)

**Tikkhapaññatāya saṁvattantī**ti katamā tikkhapaññā, khippaṁ kilese chindatīti tikkhapaññā. Uppannaṁ kāmavitakkaṁ, byāpādavitakkaṁ, vihiṁsāvitakkaṁ, uppannuppanne pāpake akusale dhamme nādhivāseti pajahati vinodeti byantīkaroti anabhāvaṁ gametīti tikkhapaññā. Uppannaṁ rāgaṁ, dosaṁ, mohaṁ -pa- sabbe bhavagāmikamme nādhivāseti pajahati vinodeti byantīkaroti anabhāvaṁ gametīti tikkhapaññā. Ekasmiṁ āsane cattāro ariyamaggā cattāri sāmaññaphalāni catasso paṭisambhidāyo cha abhiññāyo adhigatā honti sacchikatā phassitā paññāyāti tikkhapaññā, tikkhapaññatāya saṁvattantīti ayaṁ tikkhapaññā. (15)



**လဟုပညတာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမာ လဟုပညာ၊ လဟုံ လဟုံ သီလာနိ ပရိပူရေတီတိ လဟုပညာ။ပ။ လဟုပညတာယ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ လဟုပညာ။ (၁၂)

**ဟာသပညတာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမာ ဟာသပညာ၊ ဣဓေကစ္စော ဝေဒဗဟုလော တုဋ္ဌိဗဟုလော ဟာသဗဟုလော ပါမောဇ္ဇဗဟုလော သီလာနိ ပရိပူရေတီတိ ဟာသပညာ။ပ။ ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကရောတီတိ ဟာသပညာ၊ ဟာသပညတာယ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ ဟာသပညာ။ (၁၃)

**ဇဝနပညတာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမာ ဇဝနပညာ၊ ယံကိဉ္စိ ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ၊ ယာ ကာစိ ဝေဒနာ၊ ယာ ကာစိ သညာ၊ ယေ ကေစိ သင်္ခါရာ၊ ယံကိဉ္စိ ဝိညာဏံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခုမံ ဝါ ဟီနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ၊ သဗ္ဗံ ဝိညာဏံ အနိစ္စတော ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ၊ ဒုက္ခတော၊ အနတ္တတော ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ စက္ခုံ။ပ။ ဇရာမရဏံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အနိစ္စတော၊ ဒုက္ခတော၊ အနတ္တတော ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန၊ ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန၊ အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေနာတိ တုလယိတွာ တီရယိတွာ ဝိဘာဝယိတွာ ဝိဘူတံ ကတွာ ရူပနိရောဓေ နိဗ္ဗာနေ ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ပ။ ဇရာမရဏနိရောဓေ နိဗ္ဗာနေ ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ ရူပံ။ပ။ ဇရာမရဏံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ ခယဓမ္မံ ဝယဓမ္မံ ဝိရာဂဓမ္မံ နိရောဓဓမ္မန္တိ တုလယိတွာ တီရယိတွာ ဝိဘာဝယိတွာ ဝိဘူတံ ကတွာ ဇရာမရဏနိရောဓေ နိဗ္ဗာနေ ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ၊ ဇဝနပညတာယ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ ဇဝနပညာ။ (၁၄)

**တိက္ခပညတာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမာ တိက္ခပညာ၊ ခိပ္ပံ ကိလေသေ ဆိန္ဒတီတိ တိက္ခပညာ။ ဥပ္ပန္နံ ကာမဝိတက္ကံ၊ ဗျာပါဒဝိတက္ကံ၊ ဝိဟိံသာဝိတက္ကံ၊ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နေ ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ နာဓိဝါသေတိ ပဇဟတိ ဝိနောဒေတိ ဗျန္တီကရောတိ အနဘာဝံ ဂမေတီတိ တိက္ခပညာ။ ဥပ္ပန္နံ ရာဂံ၊ ဒောသံ၊ မောဟံ။ပ။ သဗ္ဗေ ဘဝဂါမိကမ္မေ နာဓိဝါသေတိ ပဇဟတိ ဝိနောဒေတိ ဗျန္တီကရောတိ အနဘာဝံ ဂမေတီတိ တိက္ခပညာ။ ဧကသ္မိံ အာသနေ စတ္တာရော အရိယမဂ္ဂါ စတ္တာရိ သာမညဖလာနိ စတဿော ပဋိသမ္ဘိဒါယော ဆ အဘိညာယော အဓိဂတာ ဟောန္တိ သစ္ဆိကတာ ဖဿိတာ ပညာယာတိ တိက္ခပညာ၊ တိက္ခပညတာယ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ တိက္ခပညာ။ (၁၅)

**Nibbedhikapaññatāya saṁvattantī**ti katamā nibbedhikapaññā, idhekacco sabbasaṅkhāresu ubbegabahulo hoti uttāsabahulo ukkaṇṭhanabahulo aratibahulo anabhiratibahulo bahimukho na ramati sabbasaṅkhāresu, anibbiddhapubbaṁ appadālitapubbaṁ lobhakkhandhaṁ nibbijjhati padāletīti nibbedhikapaññā, anibbiddhapubbaṁ appadālitapubbaṁ dosakkhandhaṁ, mohakkhandhaṁ, kodhaṁ, upanāhaṁ -pa- sabbe bhavagāmikamme nibbijjhati padāletīti nibbedhikapaññā, nibbedhikapaññatāya saṁvattantīti ayaṁ nibbedhikapaññā. (16)

Evaṁ Paṭisambhidāmagge vuttanayenevettha attho veditabbo. Kevalañhi tattha bahuvacanaṁ, idha ekavacananti ayameva viseso. Sesaṁ tādisamevāti. Imā ca pana soḷasa mahāpaññā lokiyalokuttaramissakāva kathitā.

## 20. Amatavaggavaṇṇanā

600-611. **Amataṁ te bhikkhave paribhuñjantī**ti te maraṇavirahitaṁ nibbānaṁ paribhuñjantīti attho. Nanu ca nibbānaṁ lokuttaraṁ, kāyagatāsati lokiyā, kathaṁ taṁ paribhuñjantā amataṁ paribhuñjantīti? Taṁ bhāvetvā adhigantabbato. Kāyagataṁ hi satiṁ bhāvento amatamadhigacchati, abhāvento nādhigacchati. Tasmā evaṁ vuttaṁ. Etenupāyena sabbattha attho veditabbo. Api cettha **viraddhan**ti virādhitaṁ nādhigataṁ. **Āraddhan**ti[1] paripuṇṇaṁ. **Pamādiṁsū**ti pamajjanti. **Pamuṭṭhan**ti sammuṭṭhaṁ[2] vissaritaṁ naṭṭhaṁ vā. **Āsevitan**ti ādito sevitaṁ. **Bhāvitan**ti vaḍḍhitaṁ. **Bahulīkatan**ti punappunaṁ kataṁ. **Anabhiññātan**ti ñāta-abhiññāya ajānitaṁ. **Apariññātan**ti ñātapariññāvaseneva apariññātaṁ. **Asacchikatan**ti apaccakkhakataṁ. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Manorathapūraṇiyā Aṅguttaranikāyaṭṭhakathāya

Sahassasuttantaparimāṇassa

**Ekakanipātassa saṁvaṇṇanā niṭṭhitā.**

1. Aviraddhanti (Ka)
2. Pammuṭṭhanti pamuṭṭhaṁ (Sī), pamuṭṭhanti pammuṭṭhaṁ (Syā)



**နိဗ္ဗေဓိကပညတာယ သံဝတ္တန္တီ**တိ ကတမာ နိဗ္ဗေဓိကပညာ၊ ဣဓေကစ္စော သဗ္ဗသင်္ခါရေသု ဥဗ္ဗေဂဗဟုလော ဟောတိ ဥတ္တာသဗဟုလော ဥက္ကဏ္ဌနဗဟုလော အရတိဗဟုလော အနဘိရတိဗဟုလော ဗဟိမုခေါ န ရမတိ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု၊ အနိဗ္ဗိဒ္ဓပုဗ္ဗံ အပ္ပဒါလိတပုဗ္ဗံ လောဘက္ခန္ဓံ နိဗ္ဗိဇ္ဈတိ ပဒါလေတီတိ နိဗ္ဗေဓိကပညာ၊ အနိဗ္ဗိဒ္ဓပုဗ္ဗံ အပ္ပဒါလိတပုဗ္ဗံ ဒေါသက္ခန္ဓံ၊ မောဟက္ခန္ဓံ၊ ကောဓံ၊ ဥပနာဟံ။ပ။ သဗ္ဗေ ဘဝဂါမိကမ္မေ နိဗ္ဗိဇ္ဈတိ ပဒါလေတီတိ နိဗ္ဗေဓိကပညာ၊ နိဗ္ဗေဓိကပညတာယ သံဝတ္တန္တီတိ အယံ နိဗ္ဗေဓိကပညာ။ (၁၆)

ဧဝံ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ ဝုတ္တနယေနေဝေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကေဝလဉှိ တတ္ထ ဗဟုဝစနံ၊ ဣဓ ဧကဝစနန္တိ အယမေဝ ဝိသေသော။ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။ ဣမာ စ ပန သောဠသ မဟာပညာ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာဝ ကထိတာ။

## ၂၀-အမတဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၆၀၀-၆၁၁။ **အမတံ တေ ဘိက္ခဝေ ပရိဘုဉ္ဇန္တီ**တိ တေ မရဏဝိရဟိတံ နိဗ္ဗာနံ ပရိဘုဉ္ဇန္တီတိ အတ္ထော။ နနု စ နိဗ္ဗာနံ လောကုတ္တရံ၊ ကာယဂတာသတိ လောကိယာ၊ ကထံ တံ ပရိဘုဉ္ဇန္တာ အမတံ ပရိဘုဉ္ဇန္တီတိ? တံ ဘာဝေတွာ အဓိဂန္တဗ္ဗတော။ ကာယဂတံ ဟိ သတိံ ဘာဝေန္တော အမတမဓိဂစ္ဆတိ၊ အဘာဝေန္တော နာဓိဂစ္ဆတိ။ တသ္မာ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ ဧတေနုပါယေန သဗ္ဗတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အပိ စေတ္ထ **ဝိရဒ္ဓ**န္တိ ဝိရာဓိတံ နာဓိဂတံ။ **အာရဒ္ဓ**န္တိ[1] ပရိပုဏ္ဏံ။ **ပမာဒိံသူ**တိ ပမဇ္ဇန္တိ။ **ပမုဋ္ဌ**န္တိ သမ္မုဋ္ဌံ[2] ဝိဿရိတံ နဋ္ဌံ ဝါ။ **အာသေဝိတ**န္တိ အာဒိတော သေဝိတံ။ **ဘာဝိတ**န္တိ ဝဍ္ဎိတံ။ **ဗဟုလီကတ**န္တိ ပုနပ္ပုနံ ကတံ။ **အနဘိညာတ**န္တိ ဉာတအဘိညာယ အဇာနိတံ။ **အပရိညာတ**န္တိ ဉာတပရိညာဝသေနေဝ အပရိညာတံ။ **အသစ္ဆိကတ**န္တိ အပစ္စက္ခကတံ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

မနောရထပူရဏိယာ အင်္ဂုတ္တရနိကာယဋ္ဌကထာယ

သဟဿသုတ္တန္တပရိမာဏဿ

**ဧကကနိပါတဿ သံဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။**

၁-အဝိရဒ္ဓန္တိ (က)
၂-ပမ္မုဋ္ဌန္တိ ပမုဋ္ဌံ (သီ)၊ ပမုဋ္ဌန္တိ ပမ္မုဋ္ဌံ (သျာ)

## Aṅguttaraṭṭhakathāya paṭhamabhāge

# Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā


| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ A ]** | |
| Akammaniyaṁ hoti | 40 |
| Akusalapakkhikā | 55 |
| Akusalabhāgiyā | 55 |
| Akusalā | 55 |
| Akusalānaṁ dhammānaṁ | 383 |
| Akkantaṁ | 42 |
| Aguttaṁ | 41 |
| Agga | 96 |
| Aggo | 90 |
| Aṅgaṁ | 65 |
| Acarimaṁ | 358, 362 |
| Accharāsaṅghātamattaṁ | 53 |
| Accharāsaṅghātamattampi | 376, 381 |
| Acchariyamanusso | 88 |
| Accho | 44 |
| Ajaḷā | 379 |
| Ajjhattaṁ arūpasaññī | 406, 407 |
| Ajjhattaṁ rūpasaññī | 405 |
| Ajjhattikaṁ | 65 |
| Aññaṁ | 15 |
| Aññaṁ satthāraṁ | 358 |
| Aññatra manussehi | 378 |
| Aññāya | 379 |
| Aññāsikoṇḍañño | 106 |
| Aṭṭhānaṁ | 352 |
| Attatthaṁ vā | 44 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ A ]** | |
| Atthamaññātuṁ | 379 |
| Atthamaññāya | 379 |
| Attharaso | 380 |
| Adantaṁ | 41 |
| Aduṭṭhullāpatti | 73 |
| Adutiyo | 89 |
| Addhaṁ | 380 |
| Adhammaṁ adhammo | 72 |
| Adhammaṁ dhammo | 354 |
| Adhammaṁ dhammoti dīpenti | 65 |
| Adhigamo | 67 |
| Adhimutto | 407 |
| Anatthāya | 65 |
| Ananuyogā | 62 |
| Ananuyogo | 62 |
| Anantaradhānāya | 65 |
| Anabhiññātaṁ | 416 |
| Anabhiratisaññaṁ | 409 |
| Anayāya | 372 |
| Anavakāso | 352 |
| Anavasesāpatti | 73 |
| Anāciṇṇaṁ | 66 |
| Anāthapiṇḍikassa ārāme | 11 |
| Anāpattiṁ āpatti | 73 |
| Anāpatti | 73 |


## အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာယ ပဌမဘာဂေ

# သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ


| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ အ ]** | |
| အကမ္မနိယံ ဟောတိ | ၄၀ |
| အကုသလပက္ခိကာ | ၅၅ |
| အကုသလဘာဂိယာ | ၅၅ |
| အကုသလာ | ၅၅ |
| အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ | ၃၈၃ |
| အက္ကန္တံ | ၄၂ |
| အဂုတ္တံ | ၄၁ |
| အဂ္ဂ | ၉၆ |
| အဂ္ဂေါ | ၉၀ |
| အင်္ဂံ | ၆၅ |
| အစရိမံ | ၃၅၈၊ ၃၆၂ |
| အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တံ | ၅၃ |
| အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တမ္ပိ | ၃၇၆၊ ၃၈၁ |
| အစ္ဆရိယမနုဿော | ၈၈ |
| အစ္ဆော | ၄၄ |
| အဇဠာ | ၃၇၉ |
| အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ | ၄၀၆၊ ၄၀၇ |
| အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ | ၄၀၅ |
| အဇ္ဈတ္တိကံ | ၆၅ |
| အညံ | ၁၅ |
| အညံ သတ္ထာရံ | ၃၅၈ |
| အညတြ မနုဿေဟိ | ၃၇၈ |
| အညာယ | ၃၇၉ |
| အညာသိကောဏ္ဍညော | ၁၀၆ |
| အဋ္ဌာနံ | ၃၅၂ |
| အတ္တတ္ထံ ဝါ | ၄၄ |

| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ အ ]** | |
| အတ္ထမညာတုံ | ၃၇၉ |
| အတ္ထမညာယ | ၃၇၉ |
| အတ္ထရသော | ၃၈၀ |
| အဒန္တံ | ၄၁ |
| အဒုဋ္ဌုလ္လာပတ္တိ | ၇၃ |
| အဒုတိယော | ၈၉ |
| အဒ္ဓံ | ၃၈၀ |
| အဓမ္မံ အဓမ္မော | ၇၂ |
| အဓမ္မံ ဓမ္မော | ၃၅၄ |
| အဓမ္မံ ဓမ္မောတိ ဒီပေန္တိ | ၆၅ |
| အဓိဂမော | ၆၇ |
| အဓိမုတ္တော | ၄၀၇ |
| အနတ္ထာယ | ၆၅ |
| အနနုယောဂါ | ၆၂ |
| အနနုယောဂေါ | ၆၂ |
| အနန္တရဓာနာယ | ၆၅ |
| အနဘိညာတံ | ၄၁၆ |
| အနဘိရတိသညံ | ၄၀၉ |
| အနယာယ | ၃၇၂ |
| အနဝကာသော | ၃၅၂ |
| အနဝသေသာပတ္တိ | ၇၃ |
| အနာစိဏ္ဏံ | ၆၆ |
| အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ | ၁၁ |
| အနာပတ္တိံ အာပတ္တိ | ၇၃ |
| အနာပတ္တိ | ၇၃ |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ A ]** | |
| Anāvilena | 44 |
| Anāvilo | 44 |
| Aniccasaññaṁ bhāveti | 409 |
| Anicce dukkhasaññaṁ bhāveti | 409 |
| Anutappā hoti | 89 |
| Anuttaraṁ | 93 |
| Anuttariyānaṁ | 91 |
| Anupādāparinibbānāya | 411 |
| Anuppannā kusalā dhammā | 384 |
| Anuppannānaṁ | 383 |
| Anuppannānaṁ pāpakānaṁ | 384 |
| Anuppanno | 23 |
| Anuppanno ceva kāmacchando nuppajjati | 36 |
| Anuppanno vā | 22 |
| Anuppanno vā kāmacchando nuppajjati | 27 |
| Anuppavatteti | 95 |
| Anuppādāya | 383 |
| Anuyogā | 62 |
| Anuyogo | 62 |
| Anuruddho | 143 |
| Anusayā | 411 |
| Anussarantānaṁ | 240 |
| Anussavappasannānaṁ | 351 |
| Anussāvanena | 354 |
| Anekadhātupaṭivedho | 93 |
| Anekadhātupaṭivedho hoti | 411 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ A ]** | |
| Anekadhātupaṭisambhidā hoti | 411 |
| Aneḷamūgā | 379 |
| Antamaso | 376 |
| Antaradhānāya | 65 |
| Antogadhā tassa | 410 |
| Annaggarasaggānaṁ | 379 |
| Anvadeva | 55 |
| Apaññattaṁ | 67 |
| Apariññātaṁ | 416 |
| Apātubhūtaṁ | 40 |
| Apāyo | 43 |
| Apubbaṁ acarimaṁ | 358, 362 |
| Appaṭikammāpatti | 73 |
| Appaṭipuggalo | 90 |
| Appaṭibhāgo | 90 |
| Appaṭimo | 90 |
| Appaṭisamo | 90 |
| Appamattakampi bhavaṁ na vaṇṇemi | 376 |
| Appamattako | 376 |
| Appamattikā | 63-64 |
| Appamāṇāni | 406 |
| Appasannā pasīdanti | 374 |
| Appābādhatā | 381 |
| Appābādhānaṁ | 236 |
| Appicchatā | 57 |
| Appicchassa | 57 |
| Abahulīkataṁ | 40 |
| Abhāvitaṁ | 40 |
| Abhijjhādomanassaṁ | 382 |





| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ အ ]** | |
| အနာဝိလေန | ၄၄ |
| အနာဝိလော | ၄၄ |
| အနိစ္စသညံ ဘာဝေတိ | ၄၀၉ |
| အနိစ္စေ ဒုက္ခသညံ ဘာဝေတိ | ၄၀၉ |
| အနုတပ္ပါ ဟောတိ | ၈၉ |
| အနုတ္တရံ | ၉၃ |
| အနုတ္တရိယာနံ | ၉၁ |
| အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနာယ | ၄၁၁ |
| အနုပ္ပန္နာ ကုသလာ ဓမ္မာ | ၃၈၄ |
| အနုပ္ပန္နာနံ | ၃၈၃ |
| အနုပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ | ၃၈၄ |
| အနုပ္ပန္နော | ၂၃ |
| အနုပ္ပန္နော စေဝ ကာမစ္ဆန္ဒော နုပ္ပဇ္ဇတိ | ၃၆ |
| အနုပ္ပန္နော ဝါ | ၂၂ |
| အနုပ္ပန္နော ဝါ ကာမစ္ဆန္ဒော နုပ္ပဇ္ဇတိ | ၂၇ |
| အနုပ္ပဝတ္တေတိ | ၉၅ |
| အနုပ္ပါဒါယ | ၃၈၃ |
| အနုယောဂါ | ၆၂ |
| အနုယောဂေါ | ၆၂ |
| အနုရုဒ္ဓေါ | ၁၄၃ |
| အနုသယာ | ၄၁၁ |
| အနုဿရန္တာနံ | ၂၄၀ |
| အနုဿဝပ္ပသန္နာနံ | ၃၅၁ |
| အနုဿာဝနေန | ၃၅၄ |
| အနေကဓာတုပဋိဝေဓော | ၉၃ |
| အနေကဓာတုပဋိဝေဓော ဟောတိ | ၄၁၁ |

| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ အ ]** | |
| အနေကဓာတုပဋိသမ္ဘိဒါ ဟောတိ | ၄၁၁ |
| အနေဠမူဂါ | ၃၇၉ |
| အန္တမသော | ၃၇၆ |
| အန္တရဓာနာယ | ၆၅ |
| အန္တောဂဓာ တဿ | ၄၁၀ |
| အန္နဂ္ဂရသဂ္ဂါနံ | ၃၇၉ |
| အန္ဝဒေဝ | ၅၅ |
| အပညတ္တံ | ၆၇ |
| အပရိညာတံ | ၄၁၆ |
| အပါတုဘူတံ | ၄၀ |
| အပါယော | ၄၃ |
| အပုဗ္ဗံ အစရိမံ | ၃၅၈၊၃၆၂ |
| အပ္ပဋိကမ္မာပတ္တိ | ၇၃ |
| အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော | ၉၀ |
| အပ္ပဋိဘာဂေါ | ၉၀ |
| အပ္ပဋိမော | ၉၀ |
| အပ္ပဋိသမော | ၉၀ |
| အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဘဝံ န ဝဏ္ဏေမိ | ၃၇၆ |
| အပ္ပမတ္တကော | ၃၇၆ |
| အပ္ပမတ္တိကာ | ၆၃-၆၄ |
| အပ္ပမာဏာနိ | ၄၀၆ |
| အပ္ပသန္နာ ပသီဒန္တိ | ၃၇၄ |
| အပ္ပါဗာဓတာ | ၃၈၁ |
| အပ္ပါဗာဓာနံ | ၂၃၆ |
| အပ္ပိစ္ဆတာ | ၅၇ |
| အပ္ပိစ္ဆဿ | ၅၇ |
| အဗဟုလီကတံ | ၄၀ |
| အဘာဝိတံ | ၄၀ |
| အဘိဇ္ဈာဒောမနဿံ | ၃၈၂ |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ A ]** | |
| Abhiññāya | 365 |
| Abhibhuyya | 406 |
| Amataṁ te bhikkhave paribhuñjanti | 416 |
| Amoghaṁ | 54 |
| Ayoniso manasi-karoto | 25 |
| Ayoniso manasikāro | 368 |
| Ayaṁ kho | 367 |
| Arakkhitaṁ rakkhitaṁ | 41 |
| Araṇavihārīnaṁ | 173 |
| Arati | 26 |
| Arahaṁ | 87 |
| Arittajjhāno | 54 |
| Ariyasāvako | 48 |
| Ariyena paññācakkhunā | 379 |
| Alamariyañāṇadassanavisesaṁ | 44 |
| Avijjaṁ | 42 |
| Avijjāgatā | 379 |
| Avijjā pahīyati | 411 |
| Avinayo | 66 |
| Aviparītadassano | 371 |
| Avūpasantacittassa | 26 |
| Aveccappasannānaṁ | 305, 349 |
| Asacchikataṁ | 416 |
| Asantuṭṭhitā | 59 |
| Asaddhammā | 371 |
| Asaddhamme patiṭṭhāpeti | 371 |
| Asampajaññaṁ | 62 |
| Asampajānassa | 62 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ A ]** | |
| Asamasamo | 90 |
| Asamo | 90 |
| Asammosāya | 65-383 |
| Asahāyo | 90 |
| Asātattāya | 371 |
| Asāmantapaññatāya saṁvattanti | 413 |
| Asubhanimittaṁ | 36 |
| Asubhasaññaṁ bhāveti | 408 |
| Asmimāno pahīyati | 411 |
| Assutavā | 46 |
| Ahaṁ | 15 |
| **[ Ā ]** | |
| Ākappasampadā | 381 |
| Āgantukehi | 45 |
| Āciṇṇaṁ | 66 |
| Ātāpī | 382 |
| Ānāpānassati | 368 |
| Āpatti | 73 |
| Āmantesi | 13 |
| Āraññakānaṁ | 175 |
| Āraññikattaṁ | 380 |
| Āraddhaṁ | 416 |
| Āraddhavīriyassa | 38 |
| Āraddhavīriyānaṁ | 181-281 |
| Ārabhati | 383 |
| Ārambhadhātu | 37 |
| Ārammaṇūpanijjhānaṁ | 381 |
| Ārāmarāmaṇeyyakaṁ | 377 |
| Āvilena | 44 |





| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ အ ]** | |
| အဘိညာယ | ၃၆၅ |
| အဘိဘုယျ | ၄၀၆ |
| အမတံ တေ ဘိက္ခဝေ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ | ၄၁၆ |
| အမောဃံ | ၅၄ |
| အယောနိသော မနသိ-ကရောတော | ၂၅ |
| အယောနိသော မနသိကာရော | ၃၆၈ |
| အယံ ခေါ | ၃၆၇ |
| အရက္ခိတံ ရက္ခိတံ | ၄၁ |
| အရဏဝိဟာရီနံ | ၁၇၃ |
| အရတိ | ၂၆ |
| အရဟံ | ၈၇ |
| အရိတ္တဇ္ဈာနော | ၅၄ |
| အရိယသာဝကော | ၄၈ |
| အရိယေန ပညာစက္ခုနာ | ၃၇၉ |
| အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသံ | ၄၄ |
| အဝိဇ္ဇံ | ၄၂ |
| အဝိဇ္ဇာဂတာ | ၃၇၉ |
| အဝိဇ္ဇာ ပဟီယတိ | ၄၁၁ |
| အဝိနယော | ၆၆ |
| အဝိပရီတဒဿနော | ၃၇၁ |
| အဝူပသန္တစိတ္တဿ | ၂၆ |
| အဝေစ္စပ္ပသန္နာနံ | ၃၀၅၊ ၃၄၉ |
| အသစ္ဆိကတံ | ၄၁၆ |
| အသန္တုဋ္ဌိတာ | ၅၉ |
| အသဒ္ဓမ္မာ | ၃၇၁ |
| အသဒ္ဓမ္မေ ပတိဋ္ဌာပေတိ | ၃၇၁ |
| အသမ္ပဇညံ | ၆၂ |
| အသမ္ပဇာနဿ | ၆၂ |

| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ အ ]** | |
| အသမသမော | ၉၀ |
| အသမော | ၉၀ |
| အသမ္မောသာယ | ၆၅-၃၈၃ |
| အသဟာယော | ၉၀ |
| အသာတတ္တာယ | ၃၇၁ |
| အသာမန္တပညတာယ သံဝတ္တန္တိ | ၄၁၃ |
| အသုဘနိမိတ္တံ | ၃၆ |
| အသုဘသညံ ဘာဝေတိ | ၄၀၈ |
| အသ္မိမာနော ပဟီယတိ | ၄၁၁ |
| အဿုတဝါ | ၄၆ |
| အဟံ | ၁၅ |
| **[ အာ ]** | |
| အာကပ္ပသမ္ပဒါ | ၃၈၁ |
| အာဂန္တုကေဟိ | ၄၅ |
| အာစိဏ္ဏံ | ၆၆ |
| အာတာပီ | ၃၈၂ |
| အာနာပါနဿတိ | ၃၆၈ |
| အာပတ္တိ | ၇၃ |
| အာမန္တေသိ | ၁၃ |
| အာရညကာနံ | ၁၇၅ |
| အာရညိကတ္တံ | ၃၈၀ |
| အာရဒ္ဓံ | ၄၁၆ |
| အာရဒ္ဓဝီရိယဿ | ၃၈ |
| အာရဒ္ဓဝီရိယာနံ | ၁၈၁-၂၈၁ |
| အာရဘတိ | ၃၈၃ |
| အာရမ္ဘဓာတု | ၃၇ |
| အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ | ၃၈၁ |
| အာရာမရာမဏေယျကံ | ၃၇၇ |
| အာဝိလေန | ၄၄ |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ā ]** | |
| Āvilo | 43 |
| Āsevati | 53 |
| Āsevitaṁ | 416 |
| Āhāre paṭikūlasaññaṁ bhāveti | 409 |
| **[ I ]** | |
| Iti karitvā | 65 |
| Itthigandho | 20 |
| Itthiphoṭṭhabbo | 20 |
| Itthiraso | 20 |
| Itthirūpaṁ | 15 |
| Itthisaddo | 17 |
| Idaṁ | 45 |
| Iddhipādaṁ | 387 |
| Iddhimantānaṁ | 116 |
| Indriyesu guttadvārānaṁ | 244 |
| **[ U ]** | |
| Ukkūlavikūlaṁ | 377 |
| Uccākulikānaṁ | 150 |
| Uñchena | 379 |
| Uḍḍeyya | 372 |
| Uttariṁ vā manussadhammā | 44 |
| Udakarahado | 43 |
| Uddesena | 354 |
| Uddhaccakukkuccaṁ | 26 |
| Upakkilesehi | 45 |
| Upagaccheyya | 352, 353 |
| Upaṭṭhākānaṁ | 223 |
| Upasamānussati | 368 |
| Upasamāya | 365 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ U ]** | |
| Upaseno | 211 |
| Upādiyati | 370 |
| Upāli | 241 |
| Upekkhā | 390 |
| Uppajjati | 23 |
| Uppajjamāno uppajjati | 76 |
| Uppannā ca kusalā dhammā parihāyanti | 56 |
| Uppannānaṁ | 383 |
| Uppannānaṁ pāpakānaṁ | 384 |
| Uppanno | 24, 35 |
| Uppanno ca kāmacchando pahīyati | 36 |
| Uppalavaṇṇā | 266 |
| Uruvelakassapo | 231 |
| **[ E ]** | |
| Ekaṁ | 8 |
| Ekantanibbidāya | 365 |
| Ekadhammampi | 22 |
| Ekadhammo | 365 |
| Ekapuggalo | 73, 75, 371 |
| Ekarūpampi | 15 |
| Ekissā lokadhātuyā | 358, 362 |
| Eko | 73 |
| Eko bahiddhā rūpāni passati | 406 |
| Etadaggaṁ | 96, 105 |
| Etadavoca | 14 |



| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ အာ ]** | |
| အာဝိလော | ၄၃ |
| အာသေဝတိ | ၅၃ |
| အာသေဝိတံ | ၄၁၆ |
| အာဟာရေ ပဋိကူလသညံ ဘာဝေတိ | ၄၀၉ |
| **[ ဣ ]** | |
| ဣတိ ကရိတွာ | ၆၅ |
| ဣတ္ထိဂန္ဓော | ၂၀ |
| ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗော | ၂၀ |
| ဣတ္ထိရသော | ၂၀ |
| ဣတ္ထိရူပံ | ၁၅ |
| ဣတ္ထိသဒ္ဒေါ | ၁၇ |
| ဣဒံ | ၄၅ |
| ဣဒ္ဓိပါဒံ | ၃၈၇ |
| ဣဒ္ဓိမန္တာနံ | ၁၁၆ |
| ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရာနံ | ၂၄၄ |
| **[ ဥ ]** | |
| ဥက္ကူလဝိကူလံ | ၃၇၇ |
| ဥစ္စာကုလိကာနံ | ၁၅၀ |
| ဥဉ္ဆေန | ၃၇၉ |
| ဥဍ္ဍေယျ | ၃၇၂ |
| ဥတ္တရိံ ဝါ မနုဿဓမ္မာ | ၄၄ |
| ဥဒကရဟဒေါ | ၄၃ |
| ဥဒ္ဒေသေန | ၃၅၄ |
| ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ | ၂၆ |
| ဥပက္ကိလေသေဟိ | ၄၅ |
| ဥပဂစ္ဆေယျ | ၃၅၂၊၃၅၃ |
| ဥပဋ္ဌာကာနံ | ၂၂၃ |
| ဥပသမာနုဿတိ | ၃၆၈ |
| ဥပသမာယ | ၃၆၅ |

| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ ဥ ]** | |
| ဥပသေနော | ၂၁၁ |
| ဥပါဒိယတိ | ၃၇၀ |
| ဥပါလိ | ၂၄၁ |
| ဥပေက္ခာ | ၃၉၀ |
| ဥပ္ပဇ္ဇတိ | ၂၃ |
| ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ | ၇၆ |
| ဥပ္ပန္နာ စ ကုသလာ ဓမ္မာ ပရိဟာယန္တိ | ၅၆ |
| ဥပ္ပန္နာနံ | ၃၈၃ |
| ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ | ၃၈၄ |
| ဥပ္ပန္နော | ၂၄၊၃၅ |
| ဥပ္ပန္နော စ ကာမစ္ဆန္ဒော ပဟီယတိ | ၃၆ |
| ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ | ၂၆၆ |
| ဥရုဝေလကဿပေါ | ၂၃၁ |
| **[ ဧ ]** | |
| ဧကံ | ၈ |
| ဧကန္တနိဗ္ဗိဒါယ | ၃၆၅ |
| ဧကဓမ္မမ္ပိ | ၂၂ |
| ဧကဓမ္မော | ၃၆၅ |
| ဧကပုဂ္ဂလော | ၇၃၊၇၅၊၃၇၁ |
| ဧကရူပမ္ပိ | ၁၅ |
| ဧကိဿာ လောကဓာတုယာ | ၃၅၈၊၃၆၂ |
| ဧကော | ၇၃ |
| ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ | ၄၀၆ |
| ဧတဒဂ္ဂံ | ၉၆၊၁၀၅ |
| ဧတဒဝေါစ | ၁၄ |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ E ]** | |
| Evaṁ | 3 |
| Evaṁ niraye | 43 |
| Evaṁsaññī hoti | 406 |
| **[ O ]** | |
| Odakā | 377 |
| Ovādapatikaro | 54 |
| **[ Ka ]** | |
| Kaṅkhārevato | 180 |
| Kañci dhammaṁ | 353 |
| Kañci saṅkhāraṁ | 352 |
| Kaṭukattāya | 370 |
| Katamo ekadhammo | 366 |
| Katamo ekapuggalo | 79 |
| Kapālābhatena | 379 |
| Kammena | 354 |
| Kalalībhūto | 43 |
| Kalyāṇamittatā | 62 |
| Kalyāṇavākkaraṇatā | 381 |
| Kalyāṇavākkaraṇānaṁ | 185 |
| Kasiṇaṁ | 408 |
| Kassapo | 231 |
| Kāmacchando | 23 |
| Kāyagatāsati | 368 |
| Kāyaduccaritassa | 363 |
| Kāye kāyānupassī | 382 |
| Kāyopi passambhati | 410 |
| Kālakiriyā | 89 |
| Kāḷigodhāya putto | 150 |
| Kāḷudāyī | 234 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ka ]** | |
| Kisāgotamī | 290 |
| Kukkuccaṁ | 26 |
| Kuṭikaṇṇo | 186 |
| Kuṇḍadhāno | 204 |
| Kulappasādakānaṁ | 233 |
| Kusalā | 56 |
| Kusalānaṁ dhammānaṁ | 62, 383 |
| Kevalā | 411 |
| Ko pana vādo ye naṁ bahulīkaronti | 54, 381 |
| Kolaputti | 381 |
| Kosajjaṁ | 56 |
| Koḷiviso | 181 |
| **[ Kha ]** | |
| Khāṇukaṇṭakaṭṭhānaṁ | 377 |
| Khippaṁ | 372 |
| Khippābhiññānaṁ | 271, 283 |
| Khujjuttarā | 321 |
| Khemā | 264 |
| Kho | 13 |
| **[ Ga ]** | |
| Gatimantānaṁ | 223 |
| Gambhīrañāṇacariyaṁ paccavekkhato | 388 |
| Gambhīrapaññatāya saṁvattanti | 413 |
| Garukāpatti | 73 |
| Gilānupaṭṭhākīnaṁ | 348 |
| Guttaṁ | 41 |





| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ ဧ ]** | |
| ဧဝံ | ၃ |
| ဧဝံ နိရယေ | ၄၃ |
| ဧဝံသညီ ဟောတိ | ၄၀၆ |
| **[ ဩ ]** | |
| ဩဒကာ | ၃၇၇ |
| ဩဝါဒပတိကရော | ၅၄ |
| **[ က ]** | |
| ကင်္ခါရေဝတော | ၁၈၀ |
| ကဉ္စိ ဓမ္မံ | ၃၅၃ |
| ကဉ္စိ သင်္ခါရံ | ၃၅၂ |
| ကဋုကတ္တာယ | ၃၇၀ |
| ကတမော ဧကဓမ္မော | ၃၆၆ |
| ကတမော ဧကပုဂ္ဂလော | ၇၉ |
| ကပါလာဘတေန | ၃၇၉ |
| ကမ္မေန | ၃၅၄ |
| ကလလီဘူတော | ၄၃ |
| ကလျာဏမိတ္တတာ | ၆၂ |
| ကလျာဏဝါက္ကရဏတာ | ၃၈၁ |
| ကလျာဏဝါက္ကရဏာနံ | ၁၈၅ |
| ကသိဏံ | ၄၀၈ |
| ကဿပေါ | ၂၃၁ |
| ကာမစ္ဆန္ဒော | ၂၃ |
| ကာယဂတာသတိ | ၃၆၈ |
| ကာယဒုစ္စရိတဿ | ၃၆၃ |
| ကာယေ ကာယာနုပဿီ | ၃၈၂ |
| ကာယောပိ ပဿမ္ဘတိ | ၄၁၀ |
| ကာလကိရိယာ | ၈၉ |
| ကာဠိဂေါဓာယ ပုတ္တော | ၁၅၀ |
| ကာဠုဒါယီ | ၂၃၄ |

| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ က ]** | |
| ကိသာဂေါတမီ | ၂၉၀ |
| ကုက္ကုစ္စံ | ၂၆ |
| ကုဋိကဏ္ဏော | ၁၈၆ |
| ကုဏ္ဍဓာနော | ၂၀၄ |
| ကုလပ္ပသာဒကာနံ | ၂၃၃ |
| ကုသလာ | ၅၆ |
| ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ | ၆၂၊ ၃၈၃ |
| ကေဝလာ | ၄၁၁ |
| ကော ပန ဝါဒေါ ယေ နံ ဗဟုလီကရောန္တိ | ၅၄၊ ၃၈၁ |
| ကောလပုတ္တိ | ၃၈၁ |
| ကောသဇ္ဇံ | ၅၆ |
| ကောဠိဝိသော | ၁၈၁ |
| **[ ခ ]** | |
| ခါဏုကဏ္ဋကဋ္ဌာနံ | ၃၇၇ |
| ခိပ္ပံ | ၃၇၂ |
| ခိပ္ပါဘိညာနံ | ၂၇၁၊ ၂၈၃ |
| ခုဇ္ဇုတ္တရာ | ၃၂၁ |
| ခေမာ | ၂၆၄ |
| ခေါ | ၁၃ |
| **[ ဂ ]** | |
| ဂတိမန္တာနံ | ၂၂၃ |
| ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယံ ပစ္စဝေက္ခတော | ၃၈၈ |
| ဂမ္ဘီရပညတာယ သံဝတ္တန္တိ | ၄၁၃ |
| ဂရုကာပတ္တိ | ၇၃ |
| ဂိလာနုပဋ္ဌာကီနံ | ၃၄၈ |
| ဂုတ္တံ | ၄၁ |

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[ Ca ]

**Cakka** 93
Catūhi saṅgahavatthūhi 299
Carantampi tiṭṭhantampi 43
Cāgānussati 368
Cittaṁ 15, 40, 41, 44, 45, 46
Cittaṁ paggaṇhāti 383
Cittaṁ bhikkhave bhāvitaṁ bahulīkataṁ 44
Cittakathikānaṁ 220
Cittabhāvanā 47, 48
Citte cittānupassī 383
Cetanā 370
Cetasā cetoparicca 43
Cetasā phuṭo 410
Cetaso avūpasamo 26
Cetaso līnattaṁ 26
Cetovimutti 36
Cetovimuttiṁ 382

[ Cha ]

Chandaṁ 383
Chandasamādhi 389

[ Ja ]

Janeti 383
Jambudīpe 377
Javanapaññatāya saṁvattanti 415
Jaḷā 379
Jānāmi passāmi 406
Jetavane 11

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[ Jha ]

Jhānaṁ 381
Jhāyīnaṁ 42, 180, 342

[ Ña ]

Ñāṇadassanappaṭilābhāya 410

[ Ṭha ]

Ṭhānaṁ 352
Ṭhānametaṁ vijjati 352
Ṭhānesu 379
Ṭhitiyā 65, 383

[ Ta ]

Tatra 12
Tathāgatappaveditaṁ 379
Tathāgato 80, 82, 87
Tandī 26
Tasmā 47
Tāni abhibhuyya 406
Tikkhapaññāya saṁvattanti 415
Tiṭṭhantampi 43
Tecimaṁ saddhammaṁ antaradhāpenti 67
Tejodhātukusalānaṁ 251
Te bhikkhū 14

[ Tha ]

Thāvareyyaṁ 380
Thinaṁ 25
Thinamiddhaṁ 25

[ Da ]

Dakkhiṇeyyānaṁ 173
Dantaṁ 41
Dabbo 213



ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ စ ]

**စက္က** ၉၃
စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ ၂၉၉
စရန္တမ္ပိ တိဋ္ဌန္တမ္ပိ ၄၃
စာဂါနုဿတိ ၃၆၈
စိတ္တံ ၁၅၊ ၄၀၊ ၄၁၊ ၄၄၊ ၄၅၊ ၄၆
စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိ ၃၈၃
စိတ္တံ ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတံ ဗဟုလီကတံ ၄၄
စိတ္တကထိကာနံ ၂၂၀
စိတ္တဘာဝနာ ၄၇၊ ၄၈
စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿီ ၃၈၃
စေတနာ ၃၇၀
စေတသာ စေတောပရိစ္စ ၄၃
စေတသာ ဖုဋော ၄၁၀
စေတသော အဝူပသမော ၂၆
စေတသော လီနတ္တံ ၂၆
စေတောဝိမုတ္တိ ၃၆
စေတောဝိမုတ္တိံ ၃၈၂

[ ဆ ]

ဆန္ဒံ ၃၈၃
ဆန္ဒသမာဓိ ၃၈၉

[ ဇ ]

ဇနေတိ ၃၈၃
ဇမ္ဗုဒီပေ ၃၇၇
ဇဝနပညတာယ သံဝတ္တန္တိ ၄၁၅
ဇဠာ ၃၇၉
ဇာနာမိ ပဿာမိ ၄၀၆
ဇေတဝနေ ၁၁

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ ဈ ]

ဈာနံ ၃၈၁
ဈာယီနံ ၄၂၊ ၁၈၀၊ ၃၄၂

[ ဉ ]

ဉာဏဒဿနပ္ပဋိလာဘာယ ၄၁၀

[ ဌ ]

ဌာနံ ၃၅၂
ဌာနမေတံ ဝိဇ္ဇတိ ၃၅၂
ဌာနေသု ၃၇၉
ဌိတိယာ ၆၅၊ ၃၈၃

[ တ ]

တတြ ၁၂
တထာဂတပ္ပဝေဒိတံ ၃၇၉
တထာဂတော ၈၀၊ ၈၂၊ ၈၇
တန္ဒီ ၂၆
တသ္မာ ၄၇
တာနိ အဘိဘုယျ ၄၀၆
တိက္ခပညာယ သံဝတ္တန္တိ ၄၁၅
တိဋ္ဌန္တမ္ပိ ၄၃
တေစိမံ သဒ္ဓမ္မံ အန္တရဓာပေန္တိ ၆၇
တေဇောဓာတုကုသလာနံ ၂၅၁
တေ ဘိက္ခူ ၁၄

[ ထ ]

ထာဝရေယျံ ၃၈၀
ထိနံ ၂၅
ထိနမိဒ္ဓံ ၂၅

[ ဒ ]

ဒက္ခိဏေယျာနံ ၁၇၃
ဒန္တံ ၄၁
ဒဗ္ဗော ၂၁၃

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Da ]** | |
| Dassanāya | 379 |
| Dāyakānaṁ | 295 |
| Dāyakena mattā jānitabbā | 373 |
| Dāyikānaṁ | 311 |
| Dārucīriyo | 217 |
| Diṭṭhadhammasukhavihārāya | 410 |
| Diṭṭhi | 370 |
| Diṭṭhisampanno | 352 |
| Dibbacakkhukānaṁ yadidaṁ Bakulā | 283 |
| Dibbacakkhukānaṁ | 143 |
| Dukkhādhivahaṁ | 40 |
| Dukkhe anattasaññaṁ bhāveti | 409 |
| Duggati | 43 |
| Duṭṭhullāpatti | 73 |
| Dutiyaṁ | 381 |
| Duppaññā | 379 |
| Durakkhāte bhikkhave dhammavinaye | 372 |
| Dullabho lokasmiṁ | 87 |
| Devatānussati | 368 |
| Devatānaṁ piyamanāpānaṁ | 215 |
| Devamanussānaṁ | 78 |
| Dvipadānaṁ aggo | 90 |
| **[ Dha ]** | |
| Dhammaṁ adhammoti dīpenti | 66 |
| Dhammakathikānaṁ | 278, 296 |
| Dhammacakkaṁ | 93 |
| Dhammamaññāya | 379 |
| Dhammaraso | 380 |
| Dhammavicayo | 389 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Dha ]** | |
| Dhammānudhammaṁ | 379 |
| Dhammānussati | 367 |
| Dhammesu dhammānupassī | 383 |
| Dhātānaṁ dhammānaṁ atthaṁ upaparikkhanti | 379 |
| Dhārenti | 379 |
| Dhitimantānaṁ | 223 |
| Dhutavādānaṁ | 126 |
| Dhutavādānaṁ yadidaṁ Mahākassapo | 127 |
| **[ Na ]** | |
| Na | 15 |
| Nadīmukhe | 372 |
| Nadīviduggaṁ | 377 |
| Nandako | 242 |
| Nandā | 280 |
| Nānādhātupaṭivedho | 93, 411 |
| Nikkamadhātu | 37 |
| Nikkhittaṁ | 370 |
| Nikkhitto | 43 |
| Niccato upagaccheyya | 352 |
| Nibbānaṁ | 42 |
| Nibbānāya | 366 |
| Nibbedhikapaññatāya saṁvattanti | 416 |
| **Nimitta** | 25 |
| Nirayo | 43 |
| Nirodhasaññaṁ bhāveti | 409 |
| Nirodhāya | 365 |
| Nīlanidassanāni | 407 |





| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ ဒ ]** | |
| ဒဿနာယ | ၃၇၉ |
| ဒါယကာနံ | ၂၉၅ |
| ဒါယကေန မတ္တာ ဇာနိတဗ္ဗာ | ၃၇၃ |
| ဒါယိကာနံ | ၃၁၁ |
| ဒါရုစီရိယော | ၂၁၇ |
| ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာယ | ၄၁၀ |
| ဒိဋ္ဌိ | ၃၇၀ |
| ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော | ၃၅၂ |
| ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ ယဒိဒံ ဗကုလာ | ၂၈၃ |
| ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ | ၁၄၃ |
| ဒုက္ခာဓိဝဟံ | ၄၀ |
| ဒုက္ခေ အနတ္တသညံ ဘာဝေတိ | ၄၀၉ |
| ဒုဂ္ဂတိ | ၄၃ |
| ဒုဋ္ဌုလ္လာပတ္တိ | ၇၃ |
| ဒုတိယံ | ၃၈၁ |
| ဒုပ္ပညာ | ၃၇၉ |
| ဒုရက္ခာတေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မဝိနယေ | ၃၇၂ |
| ဒုလ္လဘော လောကသ္မိံ | ၈၇ |
| ဒေဝတာနုဿတိ | ၃၆၈ |
| ဒေဝတာနံ ပိယမနာပါနံ | ၂၁၅ |
| ဒေဝမနုဿာနံ | ၇၈ |
| ဒွိပဒါနံ အဂ္ဂေါ | ၉၀ |
| **[ ဓ ]** | |
| ဓမ္မံ အဓမ္မောတိ ဒီပေန္တိ | ၆၆ |
| ဓမ္မကထိကာနံ | ၂၇၈၊ ၂၉၆ |
| ဓမ္မစက္ကံ | ၉၃ |
| ဓမ္မမညာယ | ၃၇၉ |
| ဓမ္မရသော | ၃၈၀ |
| ဓမ္မဝိစယော | ၃၈၉ |

| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ ဓ ]** | |
| ဓမ္မာနုဓမ္မံ | ၃၇၉ |
| ဓမ္မာနုဿတိ | ၃၆၇ |
| ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ | ၃၈၃ |
| ဓာတာနံ ဓမ္မာနံ အတ္ထံ ဥပပရိက္ခန္တိ | ၃၇၉ |
| ဓာရေန္တိ | ၃၇၉ |
| ဓိတိမန္တာနံ | ၂၂၃ |
| ဓုတဝါဒါနံ | ၁၂၆ |
| ဓုတဝါဒါနံ ယဒိဒံ မဟာကဿပေါ | ၁၂၇ |
| **[ န ]** | |
| န | ၁၅ |
| နဒီမုခေ | ၃၇၂ |
| နဒီဝိဒုဂ္ဂံ | ၃၇၇ |
| နန္ဒကော | ၂၄၂ |
| နန္ဒာ | ၂၈၀ |
| နာနာဓာတုပဋိဝေဓော | ၉၃၊ ၄၁၁ |
| နိက္ခမဓာတု | ၃၇ |
| နိက္ခိတ္တံ | ၃၇၀ |
| နိက္ခိတ္တော | ၄၃ |
| နိစ္စတော ဥပဂစ္ဆေယျ | ၃၅၂ |
| နိဗ္ဗာနံ | ၄၂ |
| နိဗ္ဗာနာယ | ၃၆၆ |
| နိဗ္ဗေဓိကပညတာယ သံဝတ္တန္တိ | ၄၁၆ |
| **နိမိတ္တ** | ၂၅ |
| နိရယော | ၄၃ |
| နိရောဓသညံ ဘာဝေတိ | ၄၀၉ |
| နိရောဓာယ | ၃၆၅ |
| နီလနိဒဿနာနိ | ၄၀၇ |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Na ]** | |
| Nīlanibhāsāni | 407 |
| Nīlavaṇṇāni | 407 |
| Nīlāni | 407 |
| Netaṁ ṭhānaṁ vijjati | 352 |
| No dāyakena | 375 |
| No paṭiggāhakena | 373 |
| **[ Pa ]** | |
| Paggaṇhāti | 383 |
| Paccassosuṁ | 14 |
| Paññavanto | 378 |
| Paññattaṁ | 67 |
| Paññāpaṭilābhāya | 411 |
| Paññāpaṭilābhāya saṁvattanti | 411 |
| Paññāpabhedāya | 411 |
| Paññāparihāni | 63 |
| Paññābāhullāya saṁvattanti | 414 |
| Paññāvuddhi | 64 |
| Paññāvuddhiyā | 64 |
| Paññāvuddhiyā saṁvattanti | 412 |
| Paññāvepullāya saṁvattanti | 412 |
| Paṭācārā | 275 |
| Paṭiggāhakena mattā jānitabbā | 373 |
| Paṭighanimittaṁ | 25 |
| Paṭipajjanti | 379 |
| Paṭibalā | 379 |
| Paṭibhānavantānaṁ | 208 |
| Paṭibhāneyyakānaṁ | 253 |
| Paṭisambhidānaṁ | 93 |
| Paṭisambhidāpattānaṁ | 222 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Pa ]** | |
| Paṭhamaṁ | 381 |
| Paṭhamaṁ uppajjati | 55 |
| Paṭhamaṁ saraṇaṁ gacchantānaṁ | 293 |
| Paṭhamaṁ saraṇaṁ gacchantīnaṁ | 309 |
| Paṭhamaṁ salākaṁ gaṇhantānaṁ | 203 |
| Paṭhamajjhānasahagataṁ | 409 |
| Paṇidhi | 370 |
| Paṇītadāyakānaṁ | 302 |
| Paṇītadāyikānaṁ | 347 |
| Patikiṭṭhaṁ | 63 |
| Patthanā | 370 |
| Pathavīkasiṇaṁ bhāveti | 408 |
| Padahati | 383 |
| Padahanti | 379 |
| Paduṭṭhacittaṁ | 43 |
| Paduṭṭhacitto | 354 |
| Padhānasaṅkhārā | 387 |
| Pabbatavisamaṁ | 377 |
| Pabhassaraṁ | 45 |
| Pamādiṁsu | 416 |
| Pamādo | 56 |
| Pamuṭṭhaṁ | 416 |
| Parakkamadhātu | 37 |
| Parittāni | 406 |
| Paripucchakatā | 390 |
| Paribhuñjati | 54 |
| Pariyatti | 68 |
| Pariyādāna | 15 |
| Pariyādāya | 15 |
| Parivārasampadā | 381 |





| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ န ]** | |
| နီလနိဘာသာနိ | ၄၀၇ |
| နီလဝဏ္ဏာနိ | ၄၀၇ |
| နီလာနိ | ၄၀၇ |
| နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ | ၃၅၂ |
| နော ဒါယကေန | ၃၇၅ |
| နော ပဋိဂ္ဂါဟကေန | ၃၇၃ |
| **[ ပ ]** | |
| ပဂ္ဂဏှာတိ | ၃၈၃ |
| ပစ္စဿောသုံ | ၁၄ |
| ပညဝန္တော | ၃၇၈ |
| ပညတ္တံ | ၆၇ |
| ပညာပဋိလာဘာယ | ၄၁၁ |
| ပညာပဋိလာဘာယ သံဝတ္တန္တိ | ၄၁၁ |
| ပညာပဘေဒါယ | ၄၁၁ |
| ပညာပရိဟာနိ | ၆၃ |
| ပညာဗာဟုလ္လာယ သံဝတ္တန္တိ | ၄၁၄ |
| ပညာဝုဍ္ဎိ | ၆၄ |
| ပညာဝုဍ္ဎိယာ | ၆၄ |
| ပညာဝုဍ္ဎိယာ သံဝတ္တန္တိ | ၄၁၂ |
| ပညာဝေပုလ္လာယ သံဝတ္တန္တိ | ၄၁၂ |
| ပဋာစာရာ | ၂၇၅ |
| ပဋိဂ္ဂါဟကေန မတ္တာ ဇာနိတဗ္ဗာ | ၃၇၃ |
| ပဋိဃနိမိတ္တံ | ၂၅ |
| ပဋိပဇ္ဇန္တိ | ၃၇၉ |
| ပဋိဗလာ | ၃၇၉ |
| ပဋိဘာနဝန္တာနံ | ၂၀၈ |
| ပဋိဘာနေယျကာနံ | ၂၅၃ |
| ပဋိသမ္ဘိဒါနံ | ၉၃ |
| ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တာနံ | ၂၂၂ |

| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ ပ ]** | |
| ပဌမံ | ၃၈၁ |
| ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ | ၅၅ |
| ပဌမံ သရဏံ ဂစ္ဆန္တာနံ | ၂၉၃ |
| ပဌမံ သရဏံ ဂစ္ဆန္တီနံ | ၃၀၉ |
| ပဌမံ သလာကံ ဂဏှန္တာနံ | ၂၀၃ |
| ပဌမဇ္ဈာနသဟဂတံ | ၄၀၉ |
| ပဏိဓိ | ၃၇၀ |
| ပဏီတဒါယကာနံ | ၃၀၂ |
| ပဏီတဒါယိကာနံ | ၃၄၇ |
| ပတိကိဋ္ဌံ | ၆၃ |
| ပတ္ထနာ | ၃၇၀ |
| ပထဝီကသိဏံ ဘာဝေတိ | ၄၀၈ |
| ပဒဟတိ | ၃၈၃ |
| ပဒဟန္တိ | ၃၇၉ |
| ပဒုဋ္ဌစိတ္တံ | ၄၃ |
| ပဒုဋ္ဌစိတ္တော | ၃၅၄ |
| ပဓာနသင်္ခါရာ | ၃၈၇ |
| ပဗ္ဗတဝိသမံ | ၃၇၇ |
| ပဘဿရံ | ၄၅ |
| ပမာဒိံသု | ၄၁၆ |
| ပမာဒေါ | ၅၆ |
| ပမုဋ္ဌံ | ၄၁၆ |
| ပရက္ကမဓာတု | ၃၇ |
| ပရိတ္တာနိ | ၄၀၆ |
| ပရိပုစ္ဆကတာ | ၃၉၀ |
| ပရိဘုဉ္ဇတိ | ၅၄ |
| ပရိယတ္တိ | ၆၈ |
| ပရိယာဒါန | ၁၅ |
| ပရိယာဒါယ | ၁၅ |
| ပရိဝါရသမ္ပဒါ | ၃၈၁ |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Pa ]** | |
| Pavattitaṁ | 94 |
| Pasannaṁ | 43 |
| Pasannā bhiyyo pasīdanti | 375 |
| Passaddhi | 390 |
| Passambhati | 410 |
| Pahānasaññaṁ bhāveti | 409 |
| Pahīyati | 35 |
| Pātubhāvo | 87, 91 |
| Pāpakā akusalā | 384 |
| Papakānaṁ | 383 |
| Pāpamittatā | 62 |
| Pāpikā | 370 |
| Pāripūriyā | 383 |
| Piṇḍolabhāradvājo | 153 |
| Pilindo | 216 |
| Pīti | 390 |
| Puggalappasannānaṁ | 306 |
| Puggalo | 73 |
| Puṇṇo Mantāṇiputto | 156 |
| Puthujjano | 46 |
| Puthupaññatāya saṁvattanti | 412 |
| Pubbenivāsaṁ | 288 |
| Pubbenivāsaṁ anussarantānaṁ | 240 |
| Pokkharaṇirāmaṇeyyakaṁ | 377 |
| **[ Ba ]** | |
| Bakulā | 283 |
| Balāni | 388 |
| Bahiddhā rūpāni passati | 406, 407 |
| Bahuṁ apuññaṁ pasavanti | 373 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ba ]** | |
| Bahujanasukhāya | 77 |
| Bahujanahitāya | 77 |
| Bahulīkataṁ | 44, 416 |
| Bahussutānaṁ | 223 |
| Bahussutānaṁ yadidaṁ Khujjuttarā | 321 |
| Bākulo | 236 |
| Bāhiyo | 217 |
| Bāhiraṁ | 65 |
| Bāhusaccaṁ | 380 |
| Bujjhati | 389 |
| Buddhānussati | 366 |
| Bojjhaṅgā | 62 |
| Bojjhaṅgo | 389 |
| Byasanāya | 372 |
| Byāpādo | 25 |
| **[ Bha ]** | |
| Bhagavato paccassosuṁ | 14 |
| Bhagavā | 10, 13 |
| Bhagavā etadavoca | 14 |
| Bhattasammado | 26 |
| Bhadante | 14 |
| Bhaddiyo | 150 |
| Bhavaṁ | 376 |
| Bhāvanāya | 383 |
| Bhāvanāpāripūriṁ gacchanti | 63 |
| Bhāvitaṁ | 44, 416 |
| Bhāveti | 55, 387, 408, 409 |
| Bhāsitassa | 161 |
| Bhikkhave | 15, 56 |





| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ ပ ]** | |
| ပဝတ္တိတံ | ၉၄ |
| ပသန္နံ | ၄၃ |
| ပသန္နာ ဘိယျော ပသီဒန္တိ | ၃၇၅ |
| ပဿဒ္ဓိ | ၃၉၀ |
| ပဿမ္ဘတိ | ၄၁၀ |
| ပဟာနသညံ ဘာဝေတိ | ၄၀၉ |
| ပဟီယတိ | ၃၅ |
| ပါတုဘာဝေါ | ၈၇၊၉၁ |
| ပါပကာ အကုသလာ | ၃၈၄ |
| ပါပကာနံ | ၃၈၃ |
| ပါပမိတ္တတာ | ၆၂ |
| ပါပိကာ | ၃၇၀ |
| ပါရိပူရိယာ | ၃၈၃ |
| ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇော | ၁၅၃ |
| ပိလိန္ဒော | ၂၁၆ |
| ပီတိ | ၃၉၀ |
| ပုဂ္ဂလပ္ပသန္နာနံ | ၃၀၆ |
| ပုဂ္ဂလော | ၇၃ |
| ပုဏ္ဏော မန္တာဏိပုတ္တော | ၁၅၆ |
| ပုထုဇ္ဇနော | ၄၆ |
| ပုထုပညတာယ သံဝတ္တန္တိ | ၄၁၂ |
| ပုဗ္ဗေနိဝါသံ | ၂၈၈ |
| ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တာနံ | ၂၄၀ |
| ပေါက္ခရဏိရာမဏေယျကံ | ၃၇၇ |
| **[ ဗ ]** | |
| ဗကုလာ | ၂၈၃ |
| ဗလာနိ | ၃၈၈ |
| ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ | ၄၀၆၊၄၀၇ |
| ဗဟုံ အပုညံ ပသဝန္တိ | ၃၇၃ |

| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ ဗ ]** | |
| ဗဟုဇနသုခါယ | ၇၇ |
| ဗဟုဇနဟိတာယ | ၇၇ |
| ဗဟုလီကတံ | ၄၄၊၄၁၆ |
| ဗဟုဿုတာနံ | ၂၂၃ |
| ဗဟုဿုတာနံ ယဒိဒံ ခုဇ္ဇုတ္တရာ | ၃၂၁ |
| ဗာကုလော | ၂၃၆ |
| ဗာဟိယော | ၂၁၇ |
| ဗာဟိရံ | ၆၅ |
| ဗာဟုသစ္စံ | ၃၈၀ |
| ဗုဇ္ဈတိ | ၃၈၉ |
| ဗုဒ္ဓါနုဿတိ | ၃၆၆ |
| ဗောဇ္ဈင်္ဂါ | ၆၂ |
| ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ | ၃၈၉ |
| ဗျသနာယ | ၃၇၂ |
| ဗျာပါဒေါ | ၂၅ |
| **[ ဘ ]** | |
| ဘဂဝတော ပစ္စဿောသုံ | ၁၄ |
| ဘဂဝါ | ၁၀၊၁၃ |
| ဘဂဝါ ဧတဒဝေါစ | ၁၄ |
| ဘတ္တသမ္မဒေါ | ၂၆ |
| ဘဒန္တေ | ၁၄ |
| ဘဒ္ဒိယော | ၁၅၀ |
| ဘဝံ | ၃၇၆ |
| ဘာဝနာယ | ၃၈၃ |
| ဘာဝနာပါရိပူရိံ ဂစ္ဆန္တိ | ၆၃ |
| ဘာဝိတံ | ၄၄၊၄၁၆ |
| ဘာဝေတိ | ၅၅၊၃၈၇၊၄၀၈၊၄၀၉ |
| ဘာသိတဿ | ၁၆၁ |
| ဘိက္ခဝေ | ၁၅၊၅၆ |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Bha ]** | |
| Bhikkhavo | 13 |
| Bhikkhu ovādakānaṁ | 246 |
| Bhikkhunovādakānaṁ yadidaṁ Nandako | 242 |
| Bhikkhū | 13 |
| Bhiyyobhāvāya | 24, 383 |
| Bhutvāvigatuppannaṁ | 384 |
| Bhūmirāmaṇeyyakaṁ | 377 |
| Bhūripaññatāya saṁvattanti | 414 |
| Bhecchati | 42 |
| **[ Ma ]** | |
| Makkhali | 372 |
| Makkhali moghapuriso | 372 |
| Macchagumbaṁ | 43 |
| Majjhimesu janapadesu | 378 |
| Mañjussarānaṁ | 152 |
| Mattā | 373 |
| Manasi karoti | 55 |
| Manussakhippaṁ maññe loke uppanno | 372 |
| Manussadhammaṁ | 44 |
| Manavapadāyakānaṁ | 303 |
| Manopubbaṅgamā | 55 |
| Manomayaṁ | 164 |
| Maraṇasaññaṁ bhāveti | 409 |
| Maraṇassati | 368 |
| Mallaputto | 213 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ma ]** | |
| Mahato anatthāya | 65 |
| Mahato anatthāya saṁvattati | 40 |
| Mahato saṁvegāya | 410 |
| Mahākassapo | 127 |
| Mahāpajāpatigotamī | 261 |
| Mahāpaññatāya saṁvattanti | 412 |
| Mahāpaññānaṁ | 116 |
| Mahāparisānaṁ | 230 |
| Mahābhiññāppattānaṁ | 289 |
| Mahicchatā | 56 |
| Mātaraṁ | 353 |
| Micchādiṭṭhi | 368 |
| Micchādiṭṭhikassa | 368 |
| Micchādiṭṭhiko | 371 |
| Micchādiṭṭhiparamāni | 371 |
| Micchādiṭṭhiyā bhikkhave samannāgatā sattā | 369 |
| Micchāpaṇihitaṁ | 42 |
| Micchāpaṇihitena cittena | 42 |
| Middhaṁ | 25 |
| Mudutāya | 44 |
| Me | 5 |
| Mettaṁ | 382 |
| Mettā | 36 |
| Mettācittaṁ | 53 |
| Mettāvihārīnaṁ yadidaṁ Sāmāvatī | 321 |
| Moggallāno | 116 |





| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ ဘ ]** | |
| ဘိက္ခဝေါ | ၁၃ |
| ဘိက္ခု ဩဝါဒကာနံ | ၂၄၆ |
| ဘိက္ခုနောဝါဒကာနံ ယဒိဒံ နန္ဒကော | ၂၄၂ |
| ဘိက္ခူ | ၁၃ |
| ဘိယျောဘာဝါယ | ၂၄၊ ၃၈၃ |
| ဘုတွာဝိဂတုပ္ပန္နံ | ၃၈၄ |
| ဘူမိရာမဏေယျကံ | ၃၇၇ |
| ဘူရိပညတာယ သံဝတ္တန္တိ | ၄၁၄ |
| ဘေစ္ဆတိ | ၄၂ |
| **[ မ ]** | |
| မက္ခလိ | ၃၇၂ |
| မက္ခလိ မောဃပုရိသော | ၃၇၂ |
| မစ္ဆဂုမ္ဗံ | ၄၃ |
| မဇ္ဈိမေသု ဇနပဒေသု | ၃၇၈ |
| မဉ္ဇုဿရာနံ | ၁၅၂ |
| မတ္တာ | ၃၇၃ |
| မနသိ ကရောတိ | ၅၅ |
| မနုဿခိပ္ပံ မညေ လောကေ ဥပ္ပန္နော | ၃၇၂ |
| မနုဿဓမ္မံ | ၄၄ |
| မနာပဒါယကာနံ | ၃၀၃ |
| မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ | ၅၅ |
| မနောမယံ | ၁၆၄ |
| မရဏသညံ ဘာဝေတိ | ၄၀၉ |
| မရဏဿတိ | ၃၆၈ |
| မလ္လပုတ္တော | ၂၁၃ |

| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ မ ]** | |
| မဟတော အနတ္ထာယ | ၆၅ |
| မဟတော အနတ္ထာယ သံဝတ္တတိ | ၄၀ |
| မဟတော သံဝေဂါယ | ၄၁၀ |
| မဟာကဿပေါ | ၁၂၇ |
| မဟာပဇာပတိဂေါတမီ | ၂၆၁ |
| မဟာပညတာယ သံဝတ္တန္တိ | ၄၁၂ |
| မဟာပညာနံ | ၁၁၆ |
| မဟာပရိသာနံ | ၂၃၀ |
| မဟာဘိညာပ္ပတ္တာနံ | ၂၈၉ |
| မဟိစ္ဆတာ | ၅၆ |
| မာတရံ | ၃၅၃ |
| မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ | ၃၆၈ |
| မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဿ | ၃၆၈ |
| မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော | ၃၇၁ |
| မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပရမာနိ | ၃၇၁ |
| မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ဘိက္ခဝေ သမန္နာဂတာ သတ္တာ | ၃၆၉ |
| မိစ္ဆာပဏိဟိတံ | ၄၂ |
| မိစ္ဆာပဏိဟိတေန စိတ္တေန | ၄၂ |
| မိဒ္ဓံ | ၂၅ |
| မုဒုတာယ | ၄၄ |
| မေ | ၅ |
| မေတ္တံ | ၃၈၂ |
| မေတ္တာ | ၃၆ |
| မေတ္တာစိတ္တံ | ၅၃ |
| မေတ္တာဝိဟာရီနံ ယဒိဒံ သာမာဝတီ | ၃၂၁ |
| မောဂ္ဂလ္လာနော | ၁၁၆ |

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[ Ya ]

Yaṁ itthī Arahaṁ assa Sammāsambuddho 362
Yaṁ puthujjano 352
Yañca samādapeti 372
Yathayidaṁ 15, 56
Yathādiṭṭhi 370
Yathābhataṁ 43
Yathābhūtaṁ nappajānāti 47
Yathābhūtaṁ pajānāti 48
Yadidaṁ 44, 63, 64, 106, 380
Yavasūka 42
Yāvañca 45
Ye odakā 377
Ye keci 55
Ye labhanti Tathāgataṁ dassanāya 379
Yo āraddhavīriyo so dukkhaṁ viharati 375
Yo āraddhavīriyo so sukhaṁ viharati 376
Yo kusīto, so dukkhaṁ viharati 375
Yo kusīto, so sukhaṁ viharati 376
Yo ca samādapito tathattāya paṭipajjati 372
Yo ca samādapeti 372
Yoniso 379
Yoniso bhikkhave manasikaroto 39
Yoniso manasikaroto 36, 37
Yoniso manasikāro 369

[ Ra ]

Raṇaṁ 173
Raṭṭhapālo 196
Raṭṭhapiṇḍaṁ 54
Rattaññūnaṁ 105
Rājā assa cakkavattī 363
Rāhulo 196
Rukkhajātānaṁ 44
**Rūpa** 16
Rūpī rūpāni passati 407
Revato Khadiravaniyo 175

[ La ]

Lakuṇḍakabhaddiyo 152
Lakkhaṇūpanijjhānaṁ 381
Labhanti samādhiṁ 379
Lahukāpatti 73
Lahupaññatāya saṁvattanti 415
Lahuparivattaṁ 45
Lābhīnaṁ yadidaṁ Sīvali 190
Līnattaṁ 26
Luḷito 43
Lūkhacīvaradharānaṁ 256, 290
Lokadhātuyā 362
Lokānukampāya 77



ပဒါနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကော

[ ယ ]

ယံ ဣတ္ထီ အရဟံ အဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ၃၆၂
ယံ ပုထုဇ္ဇနော ၃၅၂
ယဉ္စ သမာဒပေတိ ၃၇၂
ယထယိဒံ ၁၅၊၅၆
ယထာဒိဋ္ဌိ ၃၇၀
ယထာဘတံ ၄၃
ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိ ၄၇
ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ ၄၈
ယဒိဒံ ၄၄၊၆၃၊၆၄၊၁၀၆၊၃၈၀
ယဝသူက ၄၂
ယာဝဉ္စ ၄၅
ယေ ဩဒကာ ၃၇၇
ယေ ကေစိ ၅၅
ယေ လဘန္တိ တထာဂတံ ဒဿနာယ ၃၇၉
ယော အာရဒ္ဓဝီရိယော သော ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ ၃၇၅
ယော အာရဒ္ဓဝီရိယော သော သုခံ ဝိဟရတိ ၃၇၆
ယော ကုသီတော၊ သော ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ ၃၇၅
ယော ကုသီတော၊ သော သုခံ ဝိဟရတိ ၃၇၆
ယော စ သမာဒပိတော တထတ္တာယ ပဋိပဇ္ဇတိ ၃၇၂
ယော စ သမာဒပေတိ ၃၇၂
ယောနိသော ၃၇၉
ယောနိသော ဘိက္ခဝေ မနသိကရောတော ၃၉
ယောနိသော မနသိကရောတော ၃၆၊၃၇
ယောနိသော မနသိကာရော ၃၆၉

[ ရ ]

ရဏံ ၁၇၃
ရဋ္ဌပါလော ၁၉၆
ရဋ္ဌပိဏ္ဍံ ၅၄
ရတ္တညူနံ ၁၀၅
ရာဇာ အဿ စက္ကဝတ္တီ ၃၆၃
ရာဟုလော ၁၉၆
ရုက္ခဇာတာနံ ၄၄
**ရူပ** ၁၆
ရူပီ ရူပါနိ ပဿတိ ၄၀၇
ရေဝတော ခဒိရဝနိယော ၁၇၅

[ လ ]

လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယော ၁၅၂
လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ ၃၈၁
လဘန္တိ သမာဓိံ ၃၇၉
လဟုကာပတ္တိ ၇၃
လဟုပညတာယ သံဝတ္တန္တိ ၄၁၅
လဟုပရိဝတ္တံ ၄၅
လာဘီနံ ယဒိဒံ သီဝလိ ၁၉၀
လီနတ္တံ ၂၆
လုဠိတော ၄၃
လူခစီဝရဓရာနံ ၂၅၆၊၂၉၀
လောကဓာတုယာ ၃၆၂
လောကာနုကမ္ပာယ ၇၇

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[ La ]

Loke 75, 382
Loko 382
Lohitaṁ uppādeyya 354

[ Va ]

Vakkali 194
Vaṅgantaputto 211
Vaccho 216
Vaṇṇapokkharatā 381
Vatthuvisadakiriyā 390
Vanarāmaṇeyyakaṁ 377
Vavassaggārammaṇaṁ 379
Vā 22, 421
Vāyamati 383
Vikūlaṁ 377
Vicikicchā 27
Vijambhitā 26
Vijjaṁ 42
Vijjati 352
Vijjā uppajjati 411
Vijjābhāgiyā 410, 411
Vijjā 93
Vijjāvimuttiphalasacchikiriyāya 410
Vitakkavicārāpi 410
Vitthārena atthaṁ vibhajantānaṁ 160
Vinayadharānaṁ yadidaṁ Upāli 241
Vinayadharānaṁ yadidaṁ Paṭācārā 275
Vinayo 66
Vinipāto 43

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[ Va ]

Vineyya loke abhijjhādomanassaṁ 382
Viparītadassano 371
Vipulapaññatāya saṁvattanti 413
Vippamuttaṁ 46
Vippasanno 44
Vimutti 93
Viraddhaṁ 416
Virāgasaññaṁ bhāveti 409
Virāgāya 365
Vissāsakānaṁ 307
Vissāsikānaṁ 351
Viharati 54, 111, 383
Vīriyārambho 56
Vīriyaṁ 389
Vīriyaṁ ārabhati 383
Vūpasantacittassa 39
Vedanāsu vedanānupassī 382
Vepullāya 24, 383
Voharanto 354

[ Sa ]

Saṁkhittena bhāsitassa 160
Saṁghaṁ bhindeyya 354
Saṁghānussati 367
Saṁghupaṭṭhākānaṁ 304
Saṁyojanāni 411
Saṁvijjanti 379
Saṁvejanīyesu ṭhānesu 379



ပဒါနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကော

[ လ ]

လောကေ ၇၅၊ ၃၈၂
လောကော ၃၈၂
လောဟိတံ ဥပ္ပါဒေယျ ၃၅၄

[ ဝ ]

ဝက္ကလိ ၁၉၄
ဝင်္ဂန္တပုတ္တော ၂၁၁
ဝစ္ဆော ၂၁၆
ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ ၃၈၁
ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ ၃၉၀
ဝနရာမဏေယျကံ ၃၇၇
ဝဝဿဂ္ဂါရမ္မဏံ ၃၇၉
ဝါ ၂၂၊ ၄၂၁
ဝါယမတိ ၃၈၃
ဝိကူလံ ၃၇၇
ဝိစိကိစ္ဆာ ၂၇
ဝိဇမ္ဘိတာ ၂၆
ဝိဇ္ဇံ ၄၂
ဝိဇ္ဇတိ ၃၅၂
ဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ၄၁၁
ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ ၄၁၀၊ ၄၁၁
ဝိဇ္ဇာ ၉၃
ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ၄၁၀
ဝိတက္ကဝိစာရာပိ ၄၁၀
ဝိတ္ထာရေန အတ္ထံ ဝိဘဇန္တာနံ ၁၆၀
ဝိနယဓရာနံ ယဒိဒံ ဥပါလိ ၂၄၁
ဝိနယဓရာနံ ယဒိဒံ ပဋာစာရာ ၂၇၅
ဝိနယော ၆၆
ဝိနိပါတော ၄၃

ပဒါနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကော

[ ဝ ]

ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ ၃၈၂
ဝိပရီတဒဿနော ၃၇၁
ဝိပုလပညတာယ သံဝတ္တန္တိ ၄၁၃
ဝိပ္ပမုတ္တံ ၄၆
ဝိပ္ပသန္နော ၄၄
ဝိမုတ္တိ ၉၃
ဝိရဒ္ဓံ ၄၁၆
ဝိရာဂသညံ ဘာဝေတိ ၄၀၉
ဝိရာဂါယ ၃၆၅
ဝိဿာသကာနံ ၃၀၇
ဝိဿာသိကာနံ ၃၅၁
ဝိဟရတိ ၅၄၊ ၁၁၁၊ ၃၈၃
ဝီရိယာရမ္ဘော ၅၆
ဝီရိယံ ၃၈၉
ဝီရိယံ အာရဘတိ ၃၈၃
ဝူပသန္တစိတ္တဿ ၃၉
ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ ၃၈၂
ဝေပုလ္လာယ ၂၄၊ ၃၈၃
ဝေါဟရန္တော ၃၅၄

[ သ ]

သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ ၁၆၀
သံဃံ ဘိန္ဒေယျ ၃၅၄
သံဃာနုဿတိ ၃၆၇
သံဃုပဋ္ဌာကာနံ ၃၀၄
သံယောဇနာနိ ၄၁၁
သံဝိဇ္ဇန္တိ ၃၇၉
သံဝေဇနီယေသု ဌာနေသု ၃၇၉

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Sakkharakaṭhalaṁ | 43 |
| Saṅkhārā | 370 |
| Saggaṁ | 43 |
| Sacchikarissati | 42 |
| Sacchikiriyā | 93 |
| Satimantānaṁ | 223 |
| Satimā | 382 |
| Satisampajaññāya | 410 |
| Satisambojjhaṅgaṁ bhāveti | 388 |
| Satisambojjhaṅgo | 389 |
| Sattasaṅkhārakelāyana-puggalaparivajjanatā | 402 |
| Satthāraṁ | 358 |
| Satthusāsanakaro | 54 |
| Saddhammassa | 65 |
| Saddhammā | 371 |
| Saddhammā vuṭṭhāpetvā | 371 |
| Saddhamme | 371 |
| Saddhādhimuttānaṁ | 194, 293 |
| Saddhāpabbajitānaṁ | 196 |
| Saddhābalaṁ | 388 |
| Saddhindriyaṁ bhāveti | 387-409 |
| Santuṭṭhassa | 59 |
| Santuṭṭhitā | 59 |
| Sappaṭikammāpatti | 73 |
| Sabbaloke anabhiratisaññaṁ bhāveti | 409 |
| Sabbe te bahuṁ puññaṁ pasavanti | 373 |
| Samaṅgī | 364 |
| Samattaṁ | 370 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Samanupassāmi | 15 |
| Samantapāsādikānaṁ | 211 |
| Samayaṁ | 8 |
| Samaye cittassa niggaṇhanatā | 401 |
| Samaye cittassa paggaṇhanatā | 401 |
| Samaye sampahaṁsanatā | 401 |
| Samādinnaṁ | 370 |
| Samādhi | 390 |
| Sampajaññaṁ | 62 |
| Sampajānassa | 62 |
| Sampajāno | 382 |
| Sambodhāya | 365 |
| Sammadeva | 95 |
| Sammādiṭṭhiṁ bhāveti | 403 |
| Sammādiṭṭhi | 368 |
| Sammādiṭṭhikassa | 368 |
| Sammādiṭṭhiko | 371 |
| Sammādiṭṭhiyā samannāgatā | 369 |
| Sammāpaṇihitaṁ | 42 |
| Sammāsambuddho | 87 |
| Sammosāya | 65 |
| Salākaggāhena | 354 |
| Savanāya | 379 |
| Sāmāvatī | 321 |
| Sāriputto | 116 |
| Sālisūkaṁ | 42 |
| Sāvatthiyaṁ | 11 |
| Sāvasesāpatti | 73 |
| Sikkhākāmānaṁ | 196 |
| Sippisambukaṁ | 43 |





| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ သ ]** | |
| သက္ခရကဌလံ | ၄၃ |
| သင်္ခါရာ | ၃၇၀ |
| သဂ္ဂံ | ၄၃ |
| သစ္ဆိကရိဿတိ | ၄၂ |
| သစ္ဆိကိရိယာ | ၉၃ |
| သတိမန္တာနံ | ၂၂၃ |
| သတိမာ | ၃၈၂ |
| သတိသမ္ပဇညာယ | ၄၁၀ |
| သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ | ၃၈၈ |
| သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ | ၃၈၉ |
| သတ္တသင်္ခါရကေလာယနပုဂ္ဂလ-ပရိဝဇ္ဇနတာ | ၄၀၂ |
| သတ္ထာရံ | ၃၅၈ |
| သတ္ထုသာသနကရော | ၅၄ |
| သဒ္ဓမ္မဿ | ၆၅ |
| သဒ္ဓမ္မာ | ၃၇၁ |
| သဒ္ဓမ္မာ ဝုဋ္ဌာပေတွာ | ၃၇၁ |
| သဒ္ဓမ္မေ | ၃၇၁ |
| သဒ္ဓါဓိမုတ္တာနံ | ၁၉၄၊ ၂၉၃ |
| သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတာနံ | ၁၉၆ |
| သဒ္ဓါဗလံ | ၃၈၈ |
| သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဘာဝေတိ | ၃၈၇-၄၀၉ |
| သန္တုဋ္ဌဿ | ၅၉ |
| သန္တုဋ္ဌိတာ | ၅၉ |
| သပ္ပဋိကမ္မာပတ္တိ | ၇၃ |
| သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတိသညံ ဘာဝေတိ | ၄၀၉ |
| သဗ္ဗေ တေ ဗဟုံ ပုညံ ပသဝန္တိ | ၃၇၃ |
| သမင်္ဂီ | ၃၆၄ |
| သမတ္တံ | ၃၇၀ |

| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ သ ]** | |
| သမနုပဿာမိ | ၁၅ |
| သမန္တပါသာဒိကာနံ | ၂၁၁ |
| သမယံ | ၈ |
| သမယေ စိတ္တဿ နိဂ္ဂဏှနတာ | ၄၀၁ |
| သမယေ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဏှနတာ | ၄၀၁ |
| သမယေ သမ္ပဟံသနတာ | ၄၀၁ |
| သမာဒိန္နံ | ၃၇၀ |
| သမာဓိ | ၃၉၀ |
| သမ္ပဇညံ | ၆၂ |
| သမ္ပဇာနဿ | ၆၂ |
| သမ္ပဇာနော | ၃၈၂ |
| သမ္ဗောဓာယ | ၃၆၅ |
| သမ္မဒေဝ | ၉၅ |
| သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ဘာဝေတိ | ၄၀၃ |
| သမ္မာဒိဋ္ဌိ | ၃၆၈ |
| သမ္မာဒိဋ္ဌိကဿ | ၃၆၈ |
| သမ္မာဒိဋ္ဌိကော | ၃၇၁ |
| သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတာ | ၃၆၉ |
| သမ္မာပဏိဟိတံ | ၄၂ |
| သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ | ၈၇ |
| သမ္မောသာယ | ၆၅ |
| သလာကဂ္ဂါဟေန | ၃၅၄ |
| သဝနာယ | ၃၇၉ |
| သာမာဝတီ | ၃၂၁ |
| သာရိပုတ္တော | ၁၁၆ |
| သာလိသူကံ | ၄၂ |
| သာဝတ္ထိယံ | ၁၁ |
| သာဝသေသာပတ္တိ | ၇၃ |
| သိက္ခာကာမာနံ | ၁၉၆ |
| သိပ္ပိသမ္ဗုကံ | ၄၃ |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Sīghapaññatāya saṁvattanti | 414 |
| Sīlānussati | 368 |
| Sīvali | 190 |
| Sīhanādikānaṁ | 153 |
| Sukhato upagaccheyya | 353 |
| Sukhādhivahaṁ | 41 |
| Sugatiṁ | 43 |
| Sutaṁ | 5 |
| Sutavā | 48 |
| Subhanimittaṁ | 25 |
| Subhantveva adhimutto hoti | 407 |
| Suvaṇṇadubbaṇṇāni | 406 |
| Senāsanapaññāpakānaṁ | 213 |
| Seyyathāpi | 42 |
| Seyyathāpi bhikkhave appamattakopi gūtho duggandho hoti | 376 |
| Soṇo | 181, 186 |
| Sotāpattiphalasacchikiriyā | 93 |
| Svākkhāte | 373 |
| **[ Ha ]** | |
| Hāsapaññatāya saṁvattanti | 415 |





| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ သ ]** | |
| သီဃပညတာယ သံဝတ္တန္တိ | ၄၁၄ |
| သီလာနုဿတိ | ၃၆၈ |
| သီဝလိ | ၁၉၀ |
| သီဟနာဒိကာနံ | ၁၅၃ |
| သုခတော ဥပဂစ္ဆေယျ | ၃၅၃ |
| သုခါဓိဝဟံ | ၄၁ |
| သုဂတိံ | ၄၃ |
| သုတံ | ၅ |
| သုတဝါ | ၄၈ |
| သုဘနိမိတ္တံ | ၂၅ |
| သုဘန္တွေဝ အဓိမုတ္တော ဟောတိ | ၄၀၇ |
| သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ | ၄၀၆ |
| သေနာသနပညာပကာနံ | ၂၁၃ |
| သေယျထာပိ | ၄၂ |
| သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ အပ္ပမတ္တကောပိ ဂူထော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဟောတိ | ၃၇၆ |
| သောဏော | ၁၈၁၊၁၈၆ |
| သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာ | ၉၃ |
| သွာက္ခာတေ | ၃၇၃ |
| **[ ဟ ]** | |
| ဟာသပညတာယ သံဝတ္တန္တိ | ၄၁၅ |

Aṅguttaraṭṭhakathāya paṭhamabhāge

## Lakkhitabbapadānaṁ anukkamaṇikā


| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ A ]** | |
| Akiriyadiṭṭhi | 369 |
| Accantūpasamo | 368 |
| Atthapaṭisambhidā | 93 |
| Atricchatādibhedo | 57 |
| Adiṭṭhajotanā pucchā | 79 |
| Adhigama-antaradhānaṁ | 67 |
| Adhigama-appiccho | 59 |
| Anuttariyāni cha | 19 |
| Anumatipucchā | 79 |
| Anussatānuttariyaṁ | 92 |
| Antaggāhikā micchādiṭṭhi | 369 |
| Antaradhānāni pañca | 67 |
| Appicchatā | 58 |
| Appiccho catubbidho | 58 |
| Amitabhogā pañca puggalā | 312 |
| Ariyo ceva sāvako ca | 48 |
| Ariyo na sāvako | 48 |
| Avikkhambhituppannaṁ | 385 |
| Asamugghātituppannaṁ | 385 |
| Ahetukadiṭṭhi | 369 |
| **[ Ā ]** | |
| Āṇākhettaṁ | 358 |
| Ānantariyakammavinicchayo | 354 |
| Ānandattherassa āyācanā catasso | 229 |
| **[ Ā ]** | |
| paṭikkhepā cattāro | 229 |
| Āyūhanasamaṅgitā | 364 |
| Ārammaṇādhiggahituppannaṁ | 385 |
| Ārammaṇūpanijjhānaṁ | 381 |
| Āsevanākārā | 53 |
| **[ I - U - E - O ]** | |
| Iṇaparibhogo | 54 |
| Upaṭṭhānasamaṅgitā | 364 |
| Upasamo duvidho | 368 |
| Uppajjati | 77 |
| Uppajjamāna uppajjati ādibhedo | 76 |
| Uppajjamāno | 76 |
| Uppannaṁ catubbidhaṁ | 384, 385 |
| Uppanno | 77 |
| Etadaggasannikkhepe kāraṇāni cattāri | 97 |
| Okāsakatuppannaṁ | 384 |
| Ovāda-anusāsanīnaṁ viseso | 54 |
| **[ Ka - Kha ]** | |
| Kathetukamyatā pucchā | 79 |
| Kappaṭṭhāyino rukkhā satta | 377 |
| Kammasamaṅgitā | 364 |
| Kammassakatasammādiṭṭhi | 369 |
| Kassapā khuddānukhuddakā | 127 |
| Kāyakammaṁ tividhaṁ | 370 |


အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာယ ပဌမဘာဂေ

## လက္ခိတဗ္ဗပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ


| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ အ ]** | |
| အကိရိယဒိဋ္ဌိ | ၃၆၉ |
| အစ္စန္တူပသမော | ၃၆၈ |
| အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ | ၉၃ |
| အတြိစ္ဆတာဒိဘေဒေါ | ၅၇ |
| အဒိဋ္ဌဇောတနာ ပုစ္ဆာ | ၇၉ |
| အဓိဂမအန္တရဓာနံ | ၆၇ |
| အဓိဂမအပ္ပိစ္ဆော | ၅၉ |
| အနုတ္တရိယာနိ ဆ | ၉၁ |
| အနုမတိပုစ္ဆာ | ၇၉ |
| အနုဿတာနုတ္တရိယံ | ၉၂ |
| အန္တဂ္ဂါဟိကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ | ၃၆၉ |
| အန္တရဓာနာနိ ပဉ္စ | ၆၇ |
| အပ္ပိစ္ဆတာ | ၅၈ |
| အပ္ပိစ္ဆော စတုဗ္ဗိဓော | ၅၈ |
| အမိတဘောဂါ ပဉ္စ ပုဂ္ဂလာ | ၃၁၂ |
| အရိယော စေဝ သာဝကော စ | ၄၈ |
| အရိယော န သာဝကော | ၄၈ |
| အဝိက္ခမ္ဘိတုပ္ပန္နံ | ၃၈၅ |
| အသမုဂ္ဃာတိတုပ္ပန္နံ | ၃၈၅ |
| အဟေတုကဒိဋ္ဌိ | ၃၆၉ |
| **[ အာ ]** | |
| အာဏာခေတ္တံ | ၃၅၈ |
| အာနန္တရိယကမ္မဝိနိစ္ဆယော | ၃၅၄ |
| အာနန္ဒတ္ထေရဿ အာယာစနာ စတဿော | ၂၂၉ |
| **[ အာ ]** | |
| ပဋိက္ခေပါ စတ္တာရော | ၂၂၉ |
| အာယူဟနသမင်္ဂိတာ | ၃၆၄ |
| အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နံ | ၃၈၅ |
| အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ | ၃၈၁ |
| အာသေဝနာကာရာ | ၅၃ |
| **[ ဣ-ဥ-ဧ-ဩ ]** | |
| ဣဏပရိဘောဂေါ | ၅၄ |
| ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂိတာ | ၃၆၄ |
| ဥပသမော ဒုဝိဓော | ၃၆၈ |
| ဥပ္ပဇ္ဇတိ | ၇၇ |
| ဥပ္ပဇ္ဇမာန ဥပ္ပဇ္ဇတိ အာဒိဘေဒေါ | ၇၆ |
| ဥပ္ပဇ္ဇမာနော | ၇၆ |
| ဥပ္ပန္နံ စတုဗ္ဗိဓံ | ၃၈၄၊ ၃၈၅ |
| ဥပ္ပန္နော | ၇၇ |
| ဧတဒဂ္ဂသန္နိက္ခေပေ ကာရဏာနိ စတ္တာရိ | ၉၇ |
| ဩကာသကတုပ္ပန္နံ | ၃၈၄ |
| ဩဝါဒအနုသာသနီနံ ဝိသေသော | ၅၄ |
| **[ က-ခ ]** | |
| ကထေတုကမျတာ ပုစ္ဆာ | ၇၉ |
| ကပ္ပဋ္ဌာယိနော ရုက္ခာ သတ္တ | ၃၇၇ |
| ကမ္မသမင်္ဂိတာ | ၃၆၄ |
| ကမ္မဿကတသမ္မာဒိဋ္ဌိ | ၃၆၉ |
| ကဿပါ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာ | ၁၂၇ |
| ကာယကမ္မံ တိဝိဓံ | ၃၇၀ |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ka - Kha ]** | |
| Kāyikavīriyaṁ | 38 |
| Kāyo aṭṭhārasavidho | 382 |
| Khayūpasamo | 368 |
| Khettāni tīṇi | 358 |
| **[ Ca - Ja - Ña - Ta - Tha ]** | |
| Catusaccabuddho | 89 |
| Cittaṁ soḷasavidhaṁ | 383 |
| Cetanā samaṅgitā | 364 |
| Cetasikavīriyaṁ | 38 |
| Jambudīpa | 377 |
| Jātikhettaṁ | 358 |
| Jhānaṁ duvidhaṁ | 381 |
| Jhānasammādiṭṭhi | 369 |
| Ñāṇasamanupassanā | 15 |
| Tadaṅgappahānaṁ | 36 |
| Theyyaparibhogo | 54 |
| **[ Da ]** | |
| Dassanānuttariyaṁ | 91 |
| Dāyajjaparibhogo | 54 |
| Diṭṭhasaṁsandanā pucchā | 79 |
| Diṭṭhi samanupassanā | 15 |
| Dīpā cattāro | 377 |
| Desanā duvidhā | 73 |
| **[ Dha ]** | |
| Dhammacakkaṁ | |
| abhinīhaṭaṁ | 94 |
| abhinīharati | 94 |
| uppāditaṁ | 94 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Dha ]** | |
| uppādeti | 94 |
| pavattitaṁ | 94 |
| pavatteti | 94 |
| Dhammapaṭisambhidā | 93 |
| Dhammo pañcavidho | 383 |
| Dhātu-antaradhānaṁ | 70 |
| Dhuta-ādibhedo | 126 |
| Dhutaṅga-appiccho | 58 |
| Dhutaṅgāni | 127 |
| Dhutadhammā | 127 |
| Dhutavādo | 126 |
| Dhuto | 126 |
| **[ Na ]** | |
| Natthikadiṭṭhi | 369 |
| Niruttipaṭisambhidā | 93 |
| Nissaraṇappahānaṁ | 36 |
| Neva ariyo na sāvako | 48 |
| **[ Pa ]** | |
| Paccaya-appiccho | 58 |
| Paccekabuddho | 90 |
| Paññāpaṭilābhāya saṁvattantā cattāro dhammā | 410 |
| Paṭipatti-antaradhānaṁ | 67 |
| Paṭipassaddhippahānaṁ | 36 |
| Paṭibhānapaṭisambhidā | 93 |
| Paṭisambhidā catasso | 93 |
| Paṇidhānasampattikāraṇāni aṭṭha | 362 |
| Paramatthadesanā | 73 |
| Paribhogā cattāro | 54 |





| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ က-ခ ]** | |
| ကာယိကဝီရိယံ | ၃၈ |
| ကာယော အဋ္ဌာရသဝိဓော | ၃၈၂ |
| ခယူပသမော | ၃၆၈ |
| ခေတ္တာနိ တီဏိ | ၃၅၈ |
| **[ စ-ဇ-ဉ-တ-ထ ]** | |
| စတုသစ္စဗုဒ္ဓေါ | ၈၉ |
| စိတ္တံ သောဠသဝိဓံ | ၃၈၃ |
| စေတနာ သမင်္ဂိတာ | ၃၆၄ |
| စေတသိကဝီရိယံ | ၃၈ |
| ဇမ္ဗုဒီပ | ၃၇၇ |
| ဇာတိခေတ္တံ | ၃၅၈ |
| ဈာနံ ဒုဝိဓံ | ၃၈၁ |
| ဈာနသမ္မာဒိဋ္ဌိ | ၃၆၉ |
| ဉာဏသမနုပဿနာ | ၁၅ |
| တဒင်္ဂပ္ပဟာနံ | ၃၆ |
| ထေယျပရိဘောဂေါ | ၅၄ |
| **[ ဒ ]** | |
| ဒဿနာနုတ္တရိယံ | ၉၁ |
| ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂေါ | ၅၄ |
| ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာ ပုစ္ဆာ | ၇၉ |
| ဒိဋ္ဌိ သမနုပဿနာ | ၁၅ |
| ဒီပါ စတ္တာရော | ၃၇၇ |
| ဒေသနာ ဒုဝိဓာ | ၇၃ |
| **[ ဓ ]** | |
| ဓမ္မစက္ကံ | |
| အဘိနီဟဋံ | ၉၄ |
| အဘိနီဟရတိ | ၉၄ |
| ဥပ္ပါဒိတံ | ၉၄ |

| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ ဓ ]** | |
| ဥပ္ပါဒေတိ | ၉၄ |
| ပဝတ္တိတံ | ၉၄ |
| ပဝတ္တေတိ | ၉၄ |
| ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ | ၉၃ |
| ဓမ္မော ပဉ္စဝိဓော | ၃၈၃ |
| ဓာတုအန္တရဓာနံ | ၇၀ |
| ဓုတအာဒိဘေဒေါ | ၁၂၆ |
| ဓုတင်္ဂအပ္ပိစ္ဆော | ၅၈ |
| ဓုတင်္ဂါနိ | ၁၂၇ |
| ဓုတဓမ္မာ | ၁၂၇ |
| ဓုတဝါဒေါ | ၁၂၆ |
| ဓုတော | ၁၂၆ |
| **[ န ]** | |
| နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ | ၃၆၉ |
| နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ | ၉၃ |
| နိဿရဏပ္ပဟာနံ | ၃၆ |
| နေဝ အရိယော န သာဝကော | ၄၈ |
| **[ ပ ]** | |
| ပစ္စယအပ္ပိစ္ဆော | ၅၈ |
| ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ | ၉၀ |
| ပညာပဋိလာဘာယ သံဝတ္တန္တာ စတ္တာရော ဓမ္မာ | ၄၁၀ |
| ပဋိပတ္တိအန္တရဓာနံ | ၆၇ |
| ပဋိပဿဒ္ဓိပ္ပဟာနံ | ၃၆ |
| ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ | ၉၃ |
| ပဋိသမ္ဘိဒါ စတဿော | ၉၃ |
| ပဏိဓာနသမ္ပတ္တိကာရဏာနိ အဋ္ဌ | ၃၆၂ |
| ပရမတ္ထဒေသနာ | ၇၃ |
| ပရိဘောဂါ စတ္တာရော | ၅၄ |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Pa ]** | |
| Pariyatti | 68 |
| Pariyatti-antaradhānaṁ | 68-9 |
| Pariyatti-appiccho | 59 |
| Pariyādānasaddassa dve atthā | 15 |
| Pahānāni pañca | 35-6 |
| Pāpicchatā | 57 |
| Pāricariyānuttariyaṁ | 92 |
| Piṭakāni tīṇi | 358 |
| Puggalakathākathane kāraṇāni aṭṭha | 74 |
| Pucchā pañcavidhā | 79 |
| **[ Pha - Ba ]** | |
| Pharaṇaṁ duvidhaṁ | 410 |
| Phalasammādiṭṭhi | 369 |
| Buddhakiccāni pañca | 48 |
| Buddhā cattāro | 89 |
| Buddhānaṁ apubbaṁ acarimaṁ anuppāde kāraṇaṁ | 359 |
| Bodhisattena saha jātā satta | 234 |
| **[ Bha - Ma ]** | |
| Bhikkhūnaṁ yeva āmantane pucchāvisajjanā | 13 |
| Bhutvāvigatuppannaṁ | 384 |
| Bhūmiladdhuppannaṁ | 384 |
| Maggasammādiṭṭhi | 369 |
| Majjhimadesa | 76 |
| Majjhimā janapadā | 378 |
| Maraṇaṁ tividhaṁ | 409 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ma ]** | |
| Mahā-attho | 410 |
| Mahāpuññā pañca puggalā | 311 |
| Mahāyogakkhemo | 410 |
| Mahāsaṁvego | 410 |
| Mahicchatā | 57 |
| Micchādiṭṭhi ānantariyakammehipi tassā mahāsāvajjatarabhāvo | 371 |
| saggāvaraṇādikā | 369 |
| **[ Ya - La - Va ]** | |
| Yathābalasanteso | 60, 61 |
| Yathālābhasantoso | 60, 61 |
| Yathāsāruppasantoso | 60, 61 |
| Lakkhaṇūpanijjhānaṁ | 381 |
| Lābhānuttariyaṁ | 92 |
| Liṅga-antaradhānaṁ | 69-70 |
| Lokā tayo | 75 |
| Vaṭṭaṁ | 40 |
| Vaṭṭapādaṁ | 40 |
| Vaṭṭavaṭṭapādādipabhedo | 40 |
| Vattamānuppannaṁ | 384 |
| Vikkhambhanappahānaṁ | 36 |
| Vipassanāsammādiṭṭhi | 369 |
| Vipākasamaṅgitā | 364 |
| Vimaticchedanā pucchā | 79 |
| Vivaṭṭaṁ | 40 |
| Vivaṭṭapādaṁ | 40 |
| Visayakhettaṁ | 358 |
| Vihārā bahuvidhā | 11 |





| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ ပ ]** | |
| ပရိယတ္တိ | ၆၈ |
| ပရိယတ္တိအန္တရဓာနံ | ၆၈-၉ |
| ပရိယတ္တိအပ္ပိစ္ဆော | ၅၉ |
| ပရိယာဒါနသဒ္ဒဿ ဒွေ အတ္ထာ | ၁၅ |
| ပဟာနာနိ ပဉ္စ | ၃၅-၆ |
| ပါပိစ္ဆတာ | ၅၇ |
| ပါရိစရိယာနုတ္တရိယံ | ၉၂ |
| ပိဋကာနိ တီဏိ | ၃၅၈ |
| ပုဂ္ဂလကထာကထနေ ကာရဏာနိ အဋ္ဌ | ၇၄ |
| ပုစ္ဆာ ပဉ္စဝိဓာ | ၇၉ |
| **[ ဖ-ဗ ]** | |
| ဖရဏံ ဒုဝိဓံ | ၄၁၀ |
| ဖလသမ္မာဒိဋ္ဌိ | ၃၆၉ |
| ဗုဒ္ဓကိစ္စာနိ ပဉ္စ | ၄၈ |
| ဗုဒ္ဓါ စတ္တာရော | ၈၉ |
| ဗုဒ္ဓါနံ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ အနုပ္ပါဒေ ကာရဏံ | ၃၅၉ |
| ဗောဓိသတ္တေန သဟ ဇာတာ သတ္တ | ၂၃၄ |
| **[ ဘ-မ ]** | |
| ဘိက္ခူနံ ယေဝ အာမန္တနေ ပုစ္ဆာဝိသဇ္ဇနာ | ၁၃ |
| ဘုတွာဝိဂတုပ္ပန္နံ | ၃၈၄ |
| ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နံ | ၃၈၄ |
| မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ | ၃၆၉ |
| မဇ္ဈိမဒေသ | ၇၆ |
| မဇ္ဈိမာ ဇနပဒါ | ၃၇၈ |
| မရဏံ တိဝိဓံ | ၄၀၉ |

| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ မ ]** | |
| မဟာအတ္ထော | ၄၁၀ |
| မဟာပုညာ ပဉ္စ ပုဂ္ဂလာ | ၃၁၁ |
| မဟာယောဂက္ခေမော | ၄၁၀ |
| မဟာသံဝေဂေါ | ၄၁၀ |
| မဟိစ္ဆတာ | ၅၇ |
| မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အာနန္တရိယကမ္မေဟိပိ တဿာ မဟာသာဝဇ္ဇတရဘာဝေါ | ၃၇၁ |
| သဂ္ဂါဝရဏာဒိကာ | ၃၆၉ |
| **[ ယ-လ-ဝ ]** | |
| ယထာဗလသန္တေသော | ၆၀၊ ၆၁ |
| ယထာလာဘသန္တောသော | ၆၀၊ ၆၁ |
| ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော | ၆၀၊ ၆၁ |
| လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ | ၃၈၁ |
| လာဘာနုတ္တရိယံ | ၉၂ |
| လိင်္ဂအန္တရဓာနံ | ၆၉-၇၀ |
| လောကာ တယော | ၇၅ |
| ဝဋ္ဋံ | ၄၀ |
| ဝဋ္ဋပါဒံ | ၄၀ |
| ဝဋ္ဋဝဋ္ဋပါဒါဒိပဘေဒေါ | ၄၀ |
| ဝတ္တမာနုပ္ပန္နံ | ၃၈၄ |
| ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနံ | ၃၆ |
| ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ | ၃၆၉ |
| ဝိပါကသမင်္ဂိတာ | ၃၆၄ |
| ဝိမတိစ္ဆေဒနာ ပုစ္ဆာ | ၇၉ |
| ဝိဝဋ္ဋံ | ၄၀ |
| ဝိဝဋ္ဋပါဒံ | ၄၀ |
| ဝိသယခေတ္တံ | ၃၅၈ |
| ဝိဟာရာ ဗဟုဝိဓာ | ၁၁ |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Va ]** | |
| Vīriyassa dosā cattāro | 38 |
| Vedanā navavidhā | 382 |
| **[ Sa ]** | |
| Saṁghabhedassa kāraṇāni pañca | 354 |
| Saṁvegavatthūni aṭṭha | 401 |
| Sakkāyadiṭṭhi | 369 |
| Saṅkhārakelāyano | 402 |
| Saṅkhāramajjhattatā | 402 |
| Saṅgītiyo tisso | 358 |
| Sattakelāyano | 402 |
| Sattamajjhattatā | 402 |
| Santoso dvādasavidho | 60 |
| Sabbaññubuddho | 90 |
| Samaṅgitā pañcavidhā | 364 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Samanupassanā dve | 15 |
| Samayā bahuvidhā | 9 |
| Samucchedappahānaṁ | 36 |
| Samudācāruppannaṁ | 385 |
| Sammādiṭṭhi pañcavidhā | 369 |
| Sammutidesanā | 73 |
| Savanānuttariyaṁ | 91 |
| Sādhukāradānassa ānisaṁso | 22 |
| Sāmiparibhogo | 54 |
| Sāvako na ariyo | 48 |
| Sikkhānuttariyaṁ | 92 |
| Sutabuddho | 89 |
| Suttanikkhepā cattāro | 14 |
| Sotāpannassa bahūni nāmāni | 352 |





| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ ဝ ]** | |
| ဝီရိယဿ ဒေါသာ စတ္တာရော | ၃၈ |
| ဝေဒနာ နဝဝိဓာ | ၃၈၂ |
| **[ သ ]** | |
| သံဃဘေဒဿ ကာရဏာနိ ပဉ္စ | ၃၅၄ |
| သံဝေဂဝတ္ထူနိ အဋ္ဌ | ၄၀၁ |
| သက္ကာယဒိဋ္ဌိ | ၃၆၉ |
| သင်္ခါရကေလာယနော | ၄၀၂ |
| သင်္ခါရမဇ္ဈတ္တတာ | ၄၀၂ |
| သင်္ဂီတိယော တိဿော | ၃၅၈ |
| သတ္တကေလာယနော | ၄၀၂ |
| သတ္တမဇ္ဈတ္တတာ | ၄၀၂ |
| သန္တောသော ဒွါဒသဝိဓော | ၆၀ |
| သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ | ၉၀ |
| သမင်္ဂိတာ ပဉ္စဝိဓာ | ၃၆၄ |

| ပဒါနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ သ ]** | |
| သမနုပဿနာ ဒွေ | ၁၅ |
| သမယာ ဗဟုဝိဓာ | ၉ |
| သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနံ | ၃၆ |
| သမုဒါစာရုပ္ပန္နံ | ၃၈၅ |
| သမ္မာဒိဋ္ဌိ ပဉ္စဝိဓာ | ၃၆၉ |
| သမ္မုတိဒေသနာ | ၇၃ |
| သဝနာနုတ္တရိယံ | ၉၁ |
| သာဓုကာရဒါနဿ အာနိသံသော | ၂၂ |
| သာမိပရိဘောဂေါ | ၅၄ |
| သာဝကော န အရိယော | ၄၈ |
| သိက္ခာနုတ္တရိယံ | ၉၂ |
| သုတဗုဒ္ဓေါ | ၈၉ |
| သုတ္တနိက္ခေပါ စတ္တာရော | ၁၄ |
| သောတာပန္နဿ ဗဟူနိ နာမာနိ | ၃၅၂ |

## Aṅguttaraṭṭhakathāya paṭhamabhāge

# Nāmānaṁ anukkamaṇikā


| Nāmānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ A ]** | |
| Aṅgā | 311 |
| Aciravatī | 194 |
| Ajita | 259 |
| Ajjuka | 241 |
| Aññāsikoṇḍañña | 78, 95, 105-6, 114, 159 |
| Annabhāra | 145-7 |
| Anāthapiṇḍika | 11, 174-5, 295, 321, 333 |
| Anupiya-ambavana | 149 |
| Anuruddhatthera | 97, 143-4, 148-50 |
| Anotattadaha | 136 |
| Anomatthera | 116, 119 |
| Anomadassī | 116, 120, 236 |
| Anomānadī | 77, 94, 112 |
| Aparagoyāna | 377 |
| Abhayarājakumāra | 316 |
| Amittodanasakka | 148 |
| Ambatthala | 16 |
| Ambariyamahāvihāra | 396 |
| Ambāṭakārāma (uyyāna) | 297-8 |
| Allakappa | 322 |
| Asitañjana | 294-5 |
| Assajitthera | 115, 123, 125 |

| Nāmānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ā ]** | |
| Ākiñcaññāyatana | 100 |
| Ānanda | 3, 4, 7, 12, 14, 34, 51, 53, 81, 91-2, 120, 149, 178, 189, 207, 223, 229, 230, 264 |
| Ābhassarabrahmaloka | 100 |
| Āḷavaka (rājā) | 299-332 |
| Āḷavī (nagara, raṭṭha) | 293, 299 |
| Āḷāra | 114 |
| **[ I ]** | |
| Isidattatthera | 297 |
| Isipatana | 77, 95, 114, 148 |
| **[ U ]** | |
| Ugga (gahapati) | 303 |
| Ugga (nagara) | 203, 207 |
| Uggata | 304 |
| Uggāhamāna | 8 |
| Ujjenī | 161-2, 164 |
| Uttara (kumāra) | 224 |
| Uttarakuru | 377 |
| Uttarā | 342, 345-7 |
| Uttarā Nandamātā | 342 |
| Udaka | 114 |
| Udāyī | 235 |
| Udena | 324, 332 |


## အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာယ ပဌမဘာဂေ

# နာမာနံ အနုက္ကမဏိကာ


| နာမာနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ အ ]** | |
| အင်္ဂါ | ၃၁၁ |
| အစိရဝတီ | ၁၉၄ |
| အဇိတ | ၂၅၉ |
| အဇ္ဇုက | ၂၄၁ |
| အညာသိကောဏ္ဍည | ၇၈၊ ၉၅၊ ၁၀၅-၆၊ ၁၁၄၊ ၁၅၉ |
| အန္နဘာရ | ၁၄၅-၇ |
| အနာထပိဏ္ဍိက | ၁၁၊ ၁၇၄-၅၊ ၂၉၅၊ ၃၂၁၊ ၃၃၃ |
| အနုပိယအမ္ဗဝန | ၁၄၉ |
| အနုရုဒ္ဓတ္ထေရ | ၉၇၊ ၁၄၃-၄၊ ၁၄၈-၅၀ |
| အနောတတ္တဒဟ | ၁၃၆ |
| အနောမတ္ထေရ | ၁၁၆၊ ၁၁၉ |
| အနောမဒဿီ | ၁၁၆၊ ၁၂၀၊ ၂၃၆ |
| အနောမာနဒီ | ၇၇၊ ၉၄၊ ၁၁၂ |
| အပရဂေါယာန | ၃၇၇ |
| အဘယရာဇကုမာရ | ၃၁၆ |
| အမိတ္တောဒနသက္က | ၁၄၈ |
| အမ္ဗတ္ထလ | ၁၆ |
| အမ္ဗရိယမဟာဝိဟာရ | ၃၉၆ |
| အမ္ဗာဋကာရာမ (ဥယျာန) | ၂၉၇-၈ |
| အလ္လကပ္ပ | ၃၂၂ |
| အသိတဉ္ဇန | ၂၉၄-၅ |
| အဿဇိတ္ထေရ | ၁၁၅၊ ၁၂၃၊ ၁၂၅ |

| နာမာနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ အာ ]** | |
| အာကိဉ္စညာယတန | ၁၀၀ |
| အာနန္ဒ | ၃၊ ၄၊ ၇၊ ၁၂၊ ၁၄၊ ၃၄၊ ၅၁၊ ၅၃၊ ၈၁၊ ၉၁-၂၊ ၁၂၀၊ ၁၄၉၊ ၁၇၈၊ ၁၈၉၊ ၂၀၇၊ ၂၂၃၊ ၂၂၉၊ ၂၃၀၊ ၂၆၄ |
| အာဘဿရဗြဟ္မလောက | ၁၀၀ |
| အာဠဝက (ရာဇာ) | ၂၉၉-၃၃၂ |
| အာဠဝီ (နဂရ၊ ရဋ္ဌ) | ၂၉၃၊ ၂၉၉ |
| အာဠာရ | ၁၁၄ |
| **[ ဣ ]** | |
| ဣသိဒတ္တတ္ထေရ | ၂၉၇ |
| ဣသိပတန | ၇၇၊ ၉၅၊ ၁၁၄၊ ၁၄၈ |
| **[ ဥ ]** | |
| ဥဂ္ဂ (ဂဟပတိ) | ၃၀၃ |
| ဥဂ္ဂ (နဂရ) | ၂၀၃၊ ၂၀၇ |
| ဥဂ္ဂတ | ၃၀၄ |
| ဥဂ္ဂါဟမာန | ၈ |
| ဥဇ္ဇေနီ | ၁၆၁-၂၊ ၁၆၄ |
| ဥတ္တရ (ကုမာရ) | ၂၂၄ |
| ဥတ္တရကုရု | ၃၇၇ |
| ဥတ္တရာ | ၃၄၂၊ ၃၄၅-၇ |
| ဥတ္တရာ နန္ဒမာတာ | ၃၄၂ |
| ဥဒက | ၁၁၄ |
| ဥဒါယီ | ၂၃၅ |
| ဥဒေန | ၃၂၄၊ ၃၃၂ |

| Nāmānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|

[ U ]

Upatissa 122, 124, 177
Upatissa gāma 122
Upatissa paribbājaka 123
Upananda 127
Upariṭṭha (Paccekabuddha) 145-6
Uparevata (sāmaṇera) 199-200
Upasenatthera 212
Upasena dāraka 211
Upasena Vaṅgantaputta 211
Upālitthera 39, 221, 241, 356-7
Uppalavaṇṇā 266, 274, 311
Uruvelā 113, 231-2, 309
Uruveḷakassapa 127, 230-3
Usīraddhaja 76, 378

[ E ]

Ekasālaka 8

[ O ]

Okkāka 399

[ Ka ]

Kaṅkhārevata 180-1
Kaccāna 161-3
Kañcanamāṇava 161
Kañcanavana (uyyāna) 163-4
Kaṭṭhavāhana (nagara) 256-7
Kaṇḍaka 77, 112
Kaṇḍambarukkha 97
Kapilabrāhmaṇa 137

| Nāmānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|

[ Ka ]

Kapilavatthu (nagara) 112, 159, 202, 227, 234-5, 244, 280, 290, 302
Kappāsiyavanasaṇḍa 115
Kammāsadamma (nigama) 334
Kalaṇḍuvāla gāma 126
Kallagāma (janapada) 29, 71
Kassapa (Bhagavā) 81-2, 131-2, 143, 145, 153, 161, 166, 194, 201, 204, 213, 218-9, 221, 227, 231, 237, 246, 256-7, 264, 266, 275, 278, 283, 296, 311
Kassapa (āyasmā) 35
Kākavaṇṇatissa 398
Kājaragāmamahāvihāra 28
Kātiyānī 349-51
Kālāmā 4
Kāliṅga 258
Kāla (nāgarājā) 113
Kāsi 201, 264, 266, 275, 278, 283, 311
Kāḷacampā 183
Kāḷigodhā 150
Kāḷī 186, 188, 351
Kāḷudāyitthera 149, 162, 233-5
Kikī 201, 264, 266, 275, 278, 283, 311
Kimilatthera 150
Kisāgotamī 290



| နာမာနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|

[ ဥ ]

ဥပတိဿ ၁၂၂၊ ၁၂၄၊ ၁၇၇
ဥပတိဿ ဂါမ ၁၂၂
ဥပတိဿ ပရိဗ္ဗာဇက ၁၂၃
ဥပနန္ဒ ၁၂၇
ဥပရိဋ္ဌ (ပစ္စေကဗုဒ္ဓ) ၁၄၅-၆
ဥပရေဝတ (သာမဏေရ) ၁၉၉-၂၀၀
ဥပသေနတ္ထေရ ၂၁၂
ဥပသေန ဒါရက ၂၁၁
ဥပသေန ဝင်္ဂန္တပုတ္တ ၂၁၁
ဥပါလိတ္ထေရ ၃၉၊ ၂၂၁၊ ၂၄၁၊ ၃၅၆-၇
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ ၂၆၆၊ ၂၇၄၊ ၃၁၁
ဥရုဝေလာ ၁၁၃၊ ၂၃၁-၂၊ ၃၀၉
ဥရုဝေဠကဿပ ၁၂၇၊ ၂၃၀-၃
ဥသီရဒ္ဓဇ ၇၆၊ ၃၇၈

[ ဧ ]

ဧကသာလက ၈

[ ဩ ]

ဩက္ကာက ၃၉၉

[ က ]

ကင်္ခါရေဝတ ၁၈၀-၁
ကစ္စာန ၁၆၁-၃
ကဉ္စနမာဏဝ ၁၆၁
ကဉ္စနဝန (ဥယျာန) ၁၆၃-၄
ကဋ္ဌဝါဟန (နဂရ) ၂၅၆-၇
ကဏ္ဍက ၇၇၊ ၁၁၂
ကဏ္ဍမ္ဗရုက္ခ ၉၇
ကပိလဗြာဟ္မဏ ၁၃၇

| နာမာနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|

[ က ]

ကပိလဝတ္ထု (နဂရ) ၁၁၂၊ ၁၅၉၊ ၂၀၂၊ ၂၂၇၊ ၂၃၄-၅၊ ၂၄၄၊ ၂၈၀၊ ၂၉၀၊ ၃၀၂
ကပ္ပါသိယဝနသဏ္ဍ ၁၁၅
ကမ္မာသဒမ္မ (နိဂမ) ၃၃၄
ကလဏ္ဍုဝါလ ဂါမ ၁၂၆
ကလ္လဂါမ (ဇနပဒ) ၂၉၊ ၇၁
ကဿပ (ဘဂဝါ) ၈၁-၂၊ ၁၃၁-၂၊ ၁၄၃၊ ၁၄၅၊ ၁၅၃၊ ၁၆၁၊ ၁၆၆၊ ၁၉၄၊ ၂၀၁၊ ၂၀၄၊ ၂၁၃၊ ၂၁၈-၉၊ ၂၂၁၊ ၂၂၇၊ ၂၃၁၊ ၂၃၇၊ ၂၄၆၊ ၂၅၆-၇၊ ၂၆၄၊ ၂၆၆၊ ၂၇၅၊ ၂၇၈၊ ၂၈၃၊ ၂၉၆၊ ၃၁၁
ကဿပ (အာယသ္မာ) ၃၅
ကာကဝဏ္ဏတိဿ ၃၉၈
ကာဇရဂါမမဟာဝိဟာရ ၂၈
ကာတိယာနီ ၃၄၉-၅၁
ကာလာမာ ၄
ကာလိင်္ဂ ၂၅၈
ကာလ (နာဂရာဇာ) ၁၁၃
ကာသိ ၂၀၁၊ ၂၆၄၊ ၂၆၆၊ ၂၇၅၊ ၂၇၈၊ ၂၈၃၊ ၃၁၁
ကာဠစမ္ပာ ၁၈၃
ကာဠိဂောဓာ ၁၅၀
ကာဠီ ၁၈၆၊ ၁၈၈၊ ၃၅၁
ကာဠုဒါယိတ္ထေရ ၁၄၉၊ ၁၆၂၊ ၂၃၃-၅
ကိကီ ၂၀၁၊ ၂၆၄၊ ၂၆၆၊ ၂၇၅၊ ၂၇၈၊ ၂၈၃၊ ၃၁၁
ကိမိလတ္ထေရ ၁၅၀
ကိသာဂေါတမီ ၂၉၀

| Nāmānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ka ]** | |
| Kukkuṭa (seṭṭhi) | 332, 334 |
| Kukkuṭārāma | 334 |
| Kuṭumbariya (vihāra) | 374 |
| Kuṭambikadhītā | 21 |
| Kuṇḍadhānatthera | 203-4, 206-7 |
| Kuṇḍalakesā | 283, 287-8 |
| Kumārakassapa | 127, 220-2, 241 |
| Kuraraghara (nagara) | 351-2 |
| Kururagharikā | 186 |
| Kuru | 202-3, 334 |
| Koṇāgamana | 131 |
| Koṇḍaññatthera | 114 |
| Koṇḍañña (brāhmaṇa) | 114 |
| Koṇḍañña (māṇava) | 112-3 |
| Kolita | 122, 125 |
| Kolitagāma | 121-2 |
| Kolitaparibbājaka | 125 |
| Koliya (nagara) | 347-8 |
| Kosambī | 238, 240, 251-2, 324, 328-30, 332-4, 336 |
| Kosalaraṭṭha | 51 |
| Kosala (rājā) | 312, 314, 316 |
| Kosiyagottabrāhmaṇa | 137 |
| **[ Kha ]** | |
| Khaṇḍatthera | 109 |
| Khaṇḍa (rājakumāra) | 109 |
| Khujjuttarā | 321-2, 330, 337, 342 |
| Khemā | 264-6, 278, 281, 311 |

| Nāmānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ga ]** | |
| Gaggarā (pokkharaṇī) | 377 |
| Gaṅgā | 12 |
| Gajaṅgala (nigama) | 76, 378 |
| Gandhakuṭi | 50 |
| Gandhamādana | 194, 263, 267 |
| Gandhāraraṭṭha | 214 |
| Gayākassapa | 127, 232 |
| Gayāsīsa | 78, 115, 232 |
| Gāmeṇḍavālamahāvihāra | 28 |
| Gijjhakūṭa | 185, 307 |
| Giribhaṇḍapūjā | 16 |
| Guttila vīṇāvādaka | 21 |
| Gocaragāmamahāvihāra | 28 |
| Gopālakumāra | 164 |
| Gopālamātā | 164 |
| Gotama | 16, 120, 166, 176, 181, 190, 200, 209-11, 227, 231, 253-4, 320, 339 |
| Gotama (tāpasa) | 156-9 |
| Gotamī, Mahāpajāpati | 243-4, 261, 264, 280, 289-90, 311 |
| Gotamī, Kisā | 290 |
| Godhāvarī | 257 |
| **[ Gha ]** | |
| Ghaṭikārakumbhakāra | 59 |
| Ghaṭikāra mahābrahmā | 112 |
| Ghosaka (dāraka) | 326-8, 330-2, 334 |





| နာမာနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ က ]** | |
| ကုက္ကုဋ (သေဋ္ဌိ) | ၃၃၂၊ ၃၃၄ |
| ကုက္ကုဋာရာမ | ၃၃၄ |
| ကုဋုမ္ဗရိယ (ဝိဟာရ) | ၃၇၄ |
| ကုဋမ္ဗိကဓီတာ | ၂၁ |
| ကုဏ္ဍဓာနတ္ထေရ | ၂၀၃-၄၊ ၂၀၆-၇ |
| ကုဏ္ဍလကေသာ | ၂၈၃၊ ၂၈၇-၈ |
| ကုမာရကဿပ | ၁၂၇၊ ၂၂၀-၂၊ ၂၄၁ |
| ကုရရဃရ (နဂရ) | ၃၅၁-၂ |
| ကုရရဃရိကာ | ၁၈၆ |
| ကုရု | ၂၀၂-၃၊ ၃၃၄ |
| ကောဏာဂမန | ၁၃၁ |
| ကောဏ္ဍညတ္ထေရ | ၁၁၄ |
| ကောဏ္ဍည (ဗြာဟ္မဏ) | ၁၁၄ |
| ကောဏ္ဍည (မာဏဝ) | ၁၁၂-၃ |
| ကောလိတ | ၁၂၂၊ ၁၂၅ |
| ကောလိတဂါမ | ၁၂၁-၂ |
| ကောလိတပရိဗ္ဗာဇက | ၁၂၅ |
| ကောလိယ (နဂရ) | ၃၄၇-၈ |
| ကောသမ္ဗီ | ၂၃၈၊ ၂၄၀၊ ၂၅၁-၂၊ ၃၂၄၊ ၃၂၈-၃၀၊ ၃၃၂-၄၊ ၃၃၆ |
| ကောသလရဋ္ဌ | ၅၁ |
| ကောသလ (ရာဇာ) | ၃၁၂၊ ၃၁၄၊ ၃၁၆ |
| ကောသိယဂေါတ္တဗြာဟ္မဏ | ၁၃၇ |
| **[ ခ ]** | |
| ခဏ္ဍတ္ထေရ | ၁၀၉ |
| ခဏ္ဍ (ရာဇကုမာရ) | ၁၀၉ |
| ခုဇ္ဇုတ္တရာ | ၃၂၁-၂၊ ၃၃၀၊ ၃၃၇၊ ၃၄၂ |
| ခေမာ | ၂၆၄-၆၊ ၂၇၈၊ ၂၈၁၊ ၃၁၁ |

| နာမာနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ ဂ ]** | |
| ဂဂ္ဂရာ (ပေါက္ခရဏီ) | ၃၇၇ |
| ဂင်္ဂါ | ၁၂ |
| ဂဇင်္ဂလ (နိဂမ) | ၇၆၊ ၃၇၈ |
| ဂန္ဓကုဋိ | ၅၀ |
| ဂန္ဓမာဒန | ၁၉၄၊ ၂၆၃၊ ၂၆၇ |
| ဂန္ဓာရရဋ္ဌ | ၂၁၄ |
| ဂယာကဿပ | ၁၂၇၊ ၂၃၂ |
| ဂယာသီသ | ၇၈၊ ၁၁၅၊ ၂၃၂ |
| ဂါမေဏ္ဍဝါလမဟာဝိဟာရ | ၂၈ |
| ဂိဇ္ဈကူဋ | ၁၈၅၊ ၃၀၇ |
| ဂိရိဘဏ္ဍပူဇာ | ၁၆ |
| ဂုတ္တိလ ဝီဏာဝါဒက | ၂၁ |
| ဂေါစရဂါမမဟာဝိဟာရ | ၂၈ |
| ဂေါပါလကုမာရ | ၁၆၄ |
| ဂေါပါလမာတာ | ၁၆၄ |
| ဂေါတမ | ၁၆၊ ၁၂၀၊ ၁၆၆၊ ၁၇၆၊ ၁၈၁၊ ၁၉၀၊ ၂၀၀၊ ၂၀၉-၁၁၊ ၂၂၇၊ ၂၃၁၊ ၂၅၃-၄၊ ၃၂၀၊ ၃၃၉ |
| ဂေါတမ (တာပသ) | ၁၅၆-၉ |
| ဂေါတမီ၊ မဟာပဇာပတိ | ၂၄၃-၄၊ ၂၆၁၊ ၂၆၄၊ ၂၈၀၊ ၂၈၉-၉၀၊ ၃၁၁ |
| ဂေါတမီ၊ ကိသာ | ၂၉၀ |
| ဂေါဓာဝရီ | ၂၅၇ |
| **[ ဃ ]** | |
| ဃဋီကာရကုမ္ဘကာရ | ၅၉ |
| ဃဋီကာရ မဟာဗြဟ္မာ | ၁၁၂ |
| ဃောသက (ဒါရက) | ၃၂၆-၈၊ ၃၃၀-၂၊ ၃၃၄ |

| Nāmānukkamo | Piṭṭhaṅko |
| --- | --- |
| **[ Gha ]** | |
| Ghosaka (devaputta) | 324 |
| Ghositārāma | 334 |
| **[ Ca ]** | |
| Cakkavatti | 362-3, 371, 378 |
| Caṇḍapajjota | 161-3, 307 |
| Candapaduma | 311 |
| Candavatī | 116 |
| Citta (gahapati) | 296-7 |
| Cittatthera | 16 |
| Cittalatāvana | 180, 365 |
| Cittalapabbatamahāvihāra | 28 |
| Cunda | 85, 228 |
| Cūḷa-anāthapiṇḍika | 98 |
| Cūḷakāla | 111 |
| Cūḷanāgatthera, tipiṭaka- | 20 |
| Cūḷapanthaka | 164-72 |
| Cūḷamāgaṇḍiya | 336 |
| Cūḷaseṭṭhi | 170-2 |
| Cūḷābhayatthera, Tipiṭaka- | 20 |
| Cetiya (giri, pabbata) | 16, 59 |
| Cetiyaraṭṭha | 150 |
| **[ Cha ]** | |
| Chaddanta | 195 |
| Chaddantadaha | 115 |
| Channa | 77, 112 |
| Chabbaggiyā | 252 |
| Chātapabbata | 19 |
| **[ Ja ]** | |
| Jaṭila | 312 |
| Janapadakalyāṇī | 244-5, 280, 290 |
| Jantu (gāma) | 228 |
| Jambudīpa | 313, 335, 377-8, 380 |
| Jīvaka, Komārabhacca | 169-70, 215, 306-7 |
| Jīvakambavana | 169 |
| Jūjaka | 258 |
| Jeta (rājakumāra) | 11, 175 |
| Jetavana | 11-2, 164, 179-80, 233, 260, 264, 266, 274, 277, 280-3, 287, 289-90, 292-3, 295-6, 304, 333, 342, 349, 377 |
| Jetavana (pokkharaṇī) | 377 |
| Jetavanavihāra | 115, 180, 209, 212 |
| Jotika | 312 |
| **[ Ta ]** | |
| Takkasilā | 214, 307 |
| Tapussa | 293-4 |
| Tāvatiṁsa | 97, 323 |
| Tindukācīra | 8 |
| Tissa, Kākavaṇṇa- | 398 |
| Tissa (purohitaputta) | 109 |
| Tissatthera, Kuṭumbiyaputta- | 38 |
| Tissatthera, Cittalapabbata- | 34 |
| Tissatthera, Cūḷapiṇḍapātika- | 27 |



| နာမာနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
| --- | --- |
| **[ ဃ ]** | |
| ဃောသက (ဒေဝပုတ္တ) | ၃၂၄ |
| ဃောသိတာရာမ | ၃၃၄ |
| **[ စ ]** | |
| စက္ကဝတ္တိ | ၃၆၂-၃၊ ၃၇၁၊ ၃၇၈ |
| စဏ္ဍပဇ္ဇောတ | ၁၆၁-၃၊ ၃၀၇ |
| စန္ဒပဒုမ | ၃၁၁ |
| စန္ဒဝတီ | ၁၁၆ |
| စိတ္တ (ဂဟပတိ) | ၂၉၆-၇ |
| စိတ္တတ္ထေရ | ၁၆ |
| စိတ္တလတာဝန | ၁၈၀၊ ၃၆၅ |
| စိတ္တလပဗ္ဗတမဟာဝိဟာရ | ၂၈ |
| စုန္ဒ | ၈၅၊ ၂၂၈ |
| စူဠအနာထပိဏ္ဍိက | ၉၈ |
| စူဠကာလ | ၁၁၁ |
| စူဠနာဂတ္ထေရ၊ တိပိဋက- | ၂၀ |
| စူဠပန္ထက | ၁၆၄-၇၂ |
| စူဠမာဂဏ္ဍိယ | ၃၃၆ |
| စူဠသေဋ္ဌိ | ၁၇၀-၂ |
| စူဠာဘယတ္ထေရ၊ တိပိဋက- | ၂၀ |
| စေတိယ (ဂိရိ၊ ပဗ္ဗတ) | ၁၆၊ ၅၉ |
| စေတိယရဋ္ဌ | ၁၅၀ |
| **[ ဆ ]** | |
| ဆဒ္ဒန္တ | ၁၉၅ |
| ဆဒ္ဒန္တဒဟ | ၁၁၅ |
| ဆန္န | ၇၇၊ ၁၁၂ |
| ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ | ၂၅၂ |
| ဆာတပဗ္ဗတ | ၁၉ |
| **[ ဇ ]** | |
| ဇဋိလ | ၃၁၂ |
| ဇနပဒကလျာဏီ | ၂၄၄-၅၊ ၂၈၀၊ ၂၉၀ |
| ဇန္တု (ဂါမ) | ၂၂၈ |
| ဇမ္ဗုဒီပ | ၃၁၃၊ ၃၃၅၊ ၃၇၇-၈၊ ၃၈၀ |
| ဇီဝက၊ ကောမာရဘစ္စ | ၁၆၉-၇၀၊ ၂၁၅၊ ၃၀၆-၇ |
| ဇီဝကမ္ဗဝန | ၁၆၉ |
| ဇူဇက | ၂၅၈ |
| ဇေတ (ရာဇကုမာရ) | ၁၁၊ ၁၇၅ |
| ဇေတဝန | ၁၁-၂၊ ၁၆၄၊ ၁၇၉-၈၀၊ ၂၃၃၊ ၂၆၀၊ ၂၆၄၊ ၂၆၆၊ ၂၇၄၊ ၂၇၇၊ ၂၈၀-၃၊ ၂၈၇၊ ၂၈၉-၉၀၊ ၂၉၂-၃၊ ၂၉၅-၆၊ ၃၀၄၊ ၃၃၃၊ ၃၄၂၊ ၃၄၉၊ ၃၇၇ |
| ဇေတဝန (ပေါက္ခရဏီ) | ၃၇၇ |
| ဇေတဝနဝိဟာရ | ၁၁၅၊ ၁၈၀၊ ၂၀၉၊ ၂၁၂ |
| ဇောတိက | ၃၁၂ |
| **[ တ ]** | |
| တက္ကသိလာ | ၂၁၄၊ ၃၀၇ |
| တပုဿ | ၂၉၃-၄ |
| တာဝတိံသ | ၉၇၊ ၃၂၃ |
| တိန္ဒုကာစီရ | ၈ |
| တိဿ၊ ကာကဝဏ္ဏ- | ၃၉၈ |
| တိဿ (ပုရောဟိတပုတ္တ) | ၁၀၉ |
| တိဿတ္ထေရ၊ ကုဋုမ္ဗိယပုတ္တ- | ၃၈ |
| တိဿတ္ထေရ၊ စိတ္တလပဗ္ဗတ- | ၃၄ |
| တိဿတ္ထေရ၊ စူဠပိဏ္ဍပါတိက- | ၂၇ |

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅko

[ Ta ]

Tissatthera, Piṇḍapātika- 395
Tissatthera, Piṇḍapātiya- 396
Tissatthera, Milakkha- 27, 38
Tissatthera, Sāketa- 59
Tissabhūtitthera 30
Tissamahāvihāra 32
Tusita 227, 263
Telapanāḷi 162

[ Tha ]

Thullakoṭṭhita 202-3
Thūṇa 76, 378

[ Da ]

Dabba (Mallaputta) 213-5
Damiḷadevī 16
Dahara (bhikkhu), Chātapabbatavāsī 19
Dahara (bhikkhu), Sudhāmuṇḍakavāsī 19
Dārucīriyatthera 217, 220
Dīpaṅkara 94
Devatthera, Maliya- 29
Devadatta 221
Devadaha 263
Doṇa (brāhmaṇa) 93
Doṇavatthu (brāhmaṇagāma) 112, 115, 159
Dvebhātikattherā 59

[ Dha ]

Dhanañcaya 311-2, 314-5
Dhanaseṭṭhi 167
Dhammadinnatthera, Talaṅgaravāsī 32
Dhammadinnā 33, 278-80, 311
Dhammasenāpati 99, 150, 175
Dhammā 311

[ Na ]

Nakulapitu 307-8
Nakulamātu 351
Nanda (kumāra) 173-4, 263, 280
Nandatthera 242-6
Nandanavana 180, 365
Nandamūlaka-pabbhāra 261, 267, 273
Nanda (rāja) 135, 224
Nandā (therī) 280-1
Nadīkassapa 127, 232
Nāgadattadevarāja 194
Nāgasamāla 228
Nāgasena 45, 359-61
Nāgita 228
Nālaka brāhmaṇagāma 176, 211
Nālandā 142
Nigrodhārāma 302
Nisabhatthera 116, 119

[ Pa ]

Pañcavaggiyā 114, 232, 297
Pañcasikha 98
Paṭācārā 275, 277, 311
Paṇḍava 113, 194
Paṇḍukambalasilā 97



နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ တ ]

တိဿတ္ထေရ၊ ပိဏ္ဍပါတိက- ၃၉၅
တိဿတ္ထေရ၊ ပိဏ္ဍပါတိယ- ၃၉၆
တိဿတ္ထေရ၊ မိလက္ခ- ၂၇၊ ၃၈
တိဿတ္ထေရ၊ သာကေတ- ၅၉
တိဿဘူတိတ္ထေရ ၃၀
တိဿမဟာဝိဟာရ ၃၂
တုသိတ ၂၂၇၊ ၂၆၃
တေလပနာဠိ ၁၆၂

[ ထ ]

ထုလ္လကောဋ္ဌိတ ၂၀၂-၃
ထူဏ ၇၆၊ ၃၇၈

[ ဒ ]

ဒဗ္ဗ (မလ္လပုတ္တ) ၂၁၃-၅
ဒမိဠဒေဝီ ၁၆
ဒဟရ(ဘိက္ခု)၊ဆာတပဗ္ဗတဝါသီ ၁၉
ဒဟရ(ဘိက္ခု)၊သုဓာမုဏ္ဍကဝါသီ ၁၉
ဒါရုစီရိယတ္ထေရ ၂၁၇၊ ၂၂၀
ဒီပင်္ကရ ၉၄
ဒေဝတ္ထေရ၊ မလိယ- ၂၉
ဒေဝဒတ္တ ၂၂၁
ဒေဝဒဟ ၂၆၃
ဒေါဏ (ဗြာဟ္မဏ) ၉၃
ဒေါဏဝတ္ထု (ဗြာဟ္မဏဂါမ) ၁၁၂၊ ၁၁၅၊ ၁၅၉
ဒွေဘာတိကတ္ထေရာ ၅၉

[ ဓ ]

ဓနဉ္စယ ၃၁၁-၂၊ ၃၁၄-၅
ဓနသေဋ္ဌိ ၁၆၇
ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရ၊ တလင်္ဂရဝါသီ ၃၂
ဓမ္မဒိန္နာ ၃၃၊ ၂၇၈-၈၀၊ ၃၁၁
ဓမ္မသေနာပတိ ၉၉၊ ၁၅၀၊ ၁၇၅
ဓမ္မာ ၃၁၁

[ န ]

နကုလပိတု ၃၀၇-၈
နကုလမာတု ၃၅၁
နန္ဒ (ကုမာရ) ၁၇၃-၄၊ ၂၆၃၊ ၂၈၀
နန္ဒတ္ထေရ ၂၄၂-၆
နန္ဒနဝန ၁၈၀၊ ၃၆၅
နန္ဒမူလကပဗ္ဘာရ ၂၆၁၊ ၂၆၇၊ ၂၇၃
နန္ဒ (ရာဇ) ၁၃၅၊ ၂၂၄
နန္ဒာ (ထေရီ) ၂၈၀-၁
နဒီကဿပ ၁၂၇၊ ၂၃၂
နာဂဒတ္တဒေဝရာဇ ၁၉၄
နာဂသမာလ ၂၂၈
နာဂသေန ၄၅၊ ၃၅၉-၆၁
နာဂိတ ၂၂၈
နာလက ဗြာဟ္မဏဂါမ ၁၇၆၊ ၂၁၁
နာလန္ဒာ ၁၄၂
နိဂြောဓာရာမ ၃၀၂
နိသဘတ္ထေရ ၁၁၆၊ ၁၁၉

[ ပ ]

ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ၁၁၄၊ ၂၃၂၊ ၂၉၇
ပဉ္စသိခ ၉၈
ပဋာစာရာ ၂၇၅၊ ၂၇၇၊ ၃၁၁
ပဏ္ဍဝ ၁၁၃၊ ၁၉၄
ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာ ၉၇

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅko

[ Pa ]

Pathavindharakumāra 201
Padumavatī 262, 269-73
Padumuttara 106, 127, 144, 151, 154-6, 161, 165, 173, 175, 180, 182, 186, 190, 194, 204, 208, 211, 213, 216, 218, 221-2, 224, 231, 237, 240-2, 244, 246, 251, 253, 256, 261, 264, 266, 275, 278, 280-1, 283, 288, 290, 293, 295-6, 299, 302-7, 309, 322, 342, 347-9, 351
Payāgapatiṭṭhāna 175
Pasenadi Kosala 221, 257
Pācīnavaṁsamigadāya 150
Pāvārika (seṭṭhi) 332, 334
Pāvārikambavana 334
Piṇḍolabhāradvāja 153, 155
Pippalimāṇava 137, 139
Pilindavaccha 215-6
Pītimallakatthera 38
Puṇṇa 115
Puṇṇa (dāsa) 312
Puṇṇa Mantāṇiputta 159, 160, 228
Puṇṇa seṭṭhi 342-5
Puṇṇavaḍḍhana 312, 314
Puṇṇasīha 342
Puṇṇā 310
Pubbavideha 377

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅko

[ Pha ]

Phussa (Buddha) 200-1, 231, 278

[ Ba ]

Bandhumatī (nagara) 109, 129, 190, 237
Bandhumarājā 130
Bahulā (therī) 283
Bākula 126, 136, 239, 240, 289
Bārāṇasī 100, 131, 145, 161, 170-2, 182, 227, 237-40, 246, 261-2, 266, 268, 271, 288, 348
Bāvari 257-8
Bāhiya (raṭṭha) 13, 217-8
Bimbisāra 71, 115, 231-2, 264, 278, 307, 312
Bodhimaṇḍa 12, 95
Brahmadatta 170

[ Bha ]

Bhagutthera 150
Bhagga 307
Bhaddakañcana 289-90
Bhaddavaggiya 78, 115, 232
Bhaddavatiya (raṭṭha) 330
Bhaddavatiya (seṭṭhi) 330
Bhaddā 285-6
Bhaddā kaccānā 289-90
Bhaddā kāpilānī 137, 139-41, 288-9



နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ ပ ]

ပထဝိန္ဓရကုမာရ ၂၀၁
ပဒုမဝတီ ၂၆၂၊ ၂၆၉-၇၃
ပဒုမုတ္တရ ၁၀၆၊ ၁၂၇၊ ၁၄၄၊ ၁၅၁၊ ၁၅၄-၆၊ ၁၆၁၊ ၁၆၅၊ ၁၇၃၊ ၁၇၅၊ ၁၈၀၊ ၁၈၂၊ ၁၈၆၊ ၁၉၀၊ ၁၉၄၊ ၂၀၄၊ ၂၀၈၊ ၂၁၁၊ ၂၁၃၊ ၂၁၆၊ ၂၁၈၊ ၂၂၁-၂၊ ၂၂၄၊ ၂၃၁၊ ၂၃၇၊ ၂၄၀-၂၊ ၂၄၄၊ ၂၄၆၊ ၂၅၁၊ ၂၅၃၊ ၂၅၆၊ ၂၆၁၊ ၂၆၄၊ ၂၆၆၊ ၂၇၅၊ ၂၇၈၊ ၂၈၀-၁၊ ၂၈၃၊ ၂၈၈၊ ၂၉၀၊ ၂၉၃၊ ၂၉၅-၆၊ ၂၉၉၊ ၃၀၂-၇၊ ၃၀၉၊ ၃၂၂၊ ၃၄၂၊ ၃၄၇-၉၊ ၃၅၁
ပယာဂပတိဋ္ဌာန ၁၇၅
ပသေနဒိ ကောသလ ၂၂၁၊ ၂၅၇
ပါစီနဝံသမိဂဒါယ ၁၅၀
ပါဝါရိက (သေဋ္ဌိ) ၃၃၂၊ ၃၃၄
ပါဝါရိကမ္ဗဝန ၃၃၄
ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇ ၁၅၃၊ ၁၅၅
ပိပ္ပလိမာဏဝ ၁၃၇၊ ၁၃၉
ပိလိန္ဒဝစ္ဆ ၂၁၅-၆
ပီတိမလ္လကတ္ထေရ ၃၈
ပုဏ္ဏ ၁၁၅
ပုဏ္ဏ (ဒါသ) ၃၁၂
ပုဏ္ဏ မန္တာဏိပုတ္တ ၁၅၉၊ ၁၆၀၊ ၂၂၈
ပုဏ္ဏ သေဋ္ဌိ ၃၄၂-၅
ပုဏ္ဏဝဍ္ဎန ၃၁၂၊ ၃၁၄
ပုဏ္ဏသီဟ ၃၄၂
ပုဏ္ဏာ ၃၁၀
ပုဗ္ဗဝိဒေဟ ၃၇၇

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ ဖ ]

ဖုဿ (ဗုဒ္ဓ) ၂၀၀-၁၊ ၂၃၁၊ ၂၇၈

[ ဗ ]

ဗန္ဓုမတီ (နဂရ) ၁၀၉၊ ၁၂၉၊ ၁၉၀၊ ၂၃၇
ဗန္ဓုမရာဇာ ၁၃၀
ဗဟုလာ (ထေရီ) ၂၈၃
ဗာကုလ ၁၂၆၊ ၁၃၆၊ ၂၃၉၊ ၂၄၀၊ ၂၈၉
ဗာရာဏသီ ၁၀၀၊ ၁၃၁၊ ၁၄၅၊ ၁၆၁၊ ၁၇၀-၂၊ ၁၈၂၊ ၂၂၇၊ ၂၃၇-၄၀၊ ၂၄၆၊ ၂၆၁-၂၊ ၂၆၆၊ ၂၆၈၊ ၂၇၁၊ ၂၈၈၊ ၃၄၈
ဗာဝရိ ၂၅၇-၈
ဗာဟိယ (ရဋ္ဌ) ၁၃၊ ၂၁၇-၈
ဗိမ္ဗိသာရ ၇၁၊ ၁၁၅၊ ၂၃၁-၂၊ ၂၆၄၊ ၂၇၈၊ ၃၀၇၊ ၃၁၂
ဗောဓိမဏ္ဍ ၁၂၊ ၉၅
ဗြဟ္မဒတ္တ ၁၇၀

[ ဘ ]

ဘဂုတ္ထေရ ၁၅၀
ဘဂ္ဂ ၃၀၇
ဘဒ္ဒကဉ္စန ၂၈၉-၉၀
ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယ ၇၈၊ ၁၁၅၊ ၂၃၂
ဘဒ္ဒဝတိယ (ရဋ္ဌ) ၃၃၀
ဘဒ္ဒဝတိယ (သေဋ္ဌိ) ၃၃၀
ဘဒ္ဒါ ၂၈၅-၆
ဘဒ္ဒါ ကစ္စာနာ ၂၈၉-၉၀
ဘဒ္ဒါ ကာပိလာနီ ၁၃၇၊ ၁၃၉-၄၁၊ ၂၈၈-၉

| Nāmānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Bha ]** | |
| Bhaddāli | 8 |
| Bhaddiya (nagara) | 311-2 |
| Bhaddiyatthera | 115, 150, 228 |
| Bhallika | 293-4 |
| Bhāradvāja | 155 |
| Bhārukaccha | 241 |
| Bhoga (gāma) | 224 |
| **[ Ma ]** | |
| Magadhakkhetta | 176 |
| Magadharaṭṭha | 137 |
| Macchikāsaṇḍa (nagara) | 297 |
| Majjhantikatthera | 58 |
| Majjhimadesa | 76 |
| Maṇḍalārāma Mahāvihāra | 29, 71 |
| Madda (raṭṭha) | 137-8, 264 |
| Maliyadevatthera | 29 |
| Malla (raññā) | 214 |
| Malla (raṭṭha) | 214 |
| Mallikā | 8 |
| Mahākaccānatthera | 188 |
| Mahākappina | 249-50 |
| Mahākassapatthera | 104, 127, 129, 142, 289 |
| Mahākālakuṭumbika | 111 |
| Mahākāla | 109 |
| Mahākumāratthera, Sosānika- | 58 |
| Mahākoṭṭhitatthera | 222 |
| Mahāgaṅgā | 175 |
| Mahāgāma | 395-6 |
| Mahācetiyaṅgaṇa | 20 |
| Mahātitthabrāhmaṇagāma | 137 |
| Mahātissatthera | 32 |
| Mahātissa, dārubhaṇḍaka- | 398 |
| Mahādāṭhika nāgarāja | 16 |
| Mahādevalatthera | 157 |
| Mahānāgatthera, Uccāvālukavāsī | 38 |
| Mahānāmatthera | 115, 297 |
| Mahānāma sakka | 148, 302-3 |
| Mahānisabhatthera | 127-8 |
| Mahāpanthaka | 165-9, 172 |
| Mahāpaduma (kumāra) | 269, 271 |
| Mahāpadumapaccekabuddha | 136 |
| Mahābodhimaṇḍala | 77 |
| Mahāmāyā | 77, 120, 263, 311, 399 |
| Mahāmittatthera | 393 |
| Mahāmoggallāna | 91, 97, 99, 103-4, 126, 229 |
| Mahāsaṁgharakkhitatthera, Malayavāsī | 30 |
| Mahāsammata | 399 |
| Mahāsivatthera, Gāmantapabbhāravāsī | 31, 38 |
| Mahāsuppabuddha | 263, 290 |
| Mahāsubhaddā | 203, 207 |
| Mahāsumatthera, Sosānika- | 58 |
| Mahinda (rājā) | 200, 231 |





| နာမာနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ ဘ ]** | |
| ဘဒ္ဒါလိ | ၈ |
| ဘဒ္ဒိယ (နဂရ) | ၃၁၁-၂ |
| ဘဒ္ဒိယတ္ထေရ | ၁၁၅၊ ၁၅၀၊ ၂၂၈ |
| ဘလ္လိက | ၂၉၃-၄ |
| ဘာရဒွါဇ | ၁၅၅ |
| ဘာရုကစ္ဆ | ၂၄၁ |
| ဘောဂ (ဂါမ) | ၂၂၄ |
| **[ မ ]** | |
| မဂဓက္ခေတ္တ | ၁၇၆ |
| မဂဓရဋ္ဌ | ၁၃၇ |
| မစ္ဆိကာသဏ္ဍ (နဂရ) | ၂၉၇ |
| မဇ္ဈန္တိကတ္ထေရ | ၅၈ |
| မဇ္ဈိမဒေသ | ၇၆ |
| မဏ္ဍလာရာမ မဟာဝိဟာရ | ၂၉၊ ၇၁ |
| မဒ္ဒ (ရဋ္ဌ) | ၁၃၇-၈၊ ၂၆၄ |
| မလိယဒေဝတ္ထေရ | ၂၉ |
| မလ္လ (ရည) | ၂၁၄ |
| မလ္လ (ရဋ္ဌ) | ၂၁၄ |
| မလ္လိကာ | ၈ |
| မဟာကစ္စာနတ္ထေရ | ၁၈၈ |
| မဟာကပ္ပိန | ၂၄၉-၅၀ |
| မဟာကဿပတ္ထေရ | ၁၀၄၊ ၁၂၇၊ ၁၂၉၊ ၁၄၂၊ ၂၈၉ |
| မဟာကာလကုဋုမ္ဗိက | ၁၁၁ |
| မဟာကာလ | ၁၀၉ |
| မဟာကုမာရတ္ထေရ၊ သောသာနိက- | ၅၈ |
| မဟာကောဋ္ဌိတတ္ထေရ | ၂၂၂ |
| မဟာဂင်္ဂါ | ၁၇၅ |
| မဟာဂါမ | ၃၉၅-၆ |
| မဟာစေတိယင်္ဂဏ | ၂၀ |
| မဟာတိတ္ထဗြာဟ္မဏဂါမ | ၁၃၇ |
| မဟာတိဿတ္ထေရ | ၃၂ |
| မဟာတိဿ၊ ဒါရုဘဏ္ဍက- | ၃၉၈ |
| မဟာဒါဌိက နာဂရာဇ | ၁၆ |
| မဟာဒေဝလတ္ထေရ | ၁၅၇ |
| မဟာနာဂတ္ထေရ၊ ဥစ္စာဝါလုကဝါသီ | ၃၈ |
| မဟာနာမတ္ထေရ | ၁၁၅၊ ၂၉၇ |
| မဟာနာမ သက္က | ၁၄၈၊ ၃၀၂-၃ |
| မဟာနိသဘတ္ထေရ | ၁၂၇-၈ |
| မဟာပန္ထက | ၁၆၅-၉၊ ၁၇၂ |
| မဟာပဒုမ (ကုမာရ) | ၂၆၉၊ ၂၇၁ |
| မဟာပဒုမပစ္စေကဗုဒ္ဓ | ၁၃၆ |
| မဟာဗောဓိမဏ္ဍလ | ၇၇ |
| မဟာမာယာ | ၇၇၊ ၁၂၀၊ ၂၆၃၊ ၃၁၁၊ ၃၉၉ |
| မဟာမိတ္တတ္ထေရ | ၃၉၃ |
| မဟာမောဂ္ဂလ္လာန | ၉၁၊ ၉၇၊ ၉၉၊ ၁၀၃-၄၊ ၁၂၆၊ ၂၂၉ |
| မဟာသံဃရက္ခိတတ္ထေရ၊ မလယဝါသီ | ၃၀ |
| မဟာသမ္မတ | ၃၉၉ |
| မဟာသိဝတ္ထေရ၊ ဂါမန္တပဗ္ဘာရဝါသီ | ၃၁၊ ၃၈ |
| မဟာသုပ္ပဗုဒ္ဓ | ၂၆၃၊ ၂၉၀ |
| မဟာသုဘဒ္ဒါ | ၂၀၃၊ ၂၀၇ |
| မဟာသုမတ္ထေရ၊ သောသာနိက- | ၅၈ |
| မဟိန္ဒ (ရာဇာ) | ၂၀၀၊ ၂၃၁ |

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅko

[ Ma ]

Māgaṇḍiya (brāhmaṇa) 334-6, 338-9, 341
Migadāya 228, 237
Migāra (seṭṭhi) 316, 320
Milinda 45, 359
Missakavana 365
Muḷhaka (rājā) 257
Meghiya 228
Meṇḍaka 311-2
Moggalibrāhmaṇī 121
Moggallāna 116, 120, 399
Mogharājatthera 256-7, 260

[ Ya ]

Yamunā 12
Yasa 78, 115, 310
Yasodharā 116

[ Ra ]

Raṭṭhapāla 196-7, 201-3, 231
Rājagaha 113, 122-3, 126, 137, 142, 148, 155, 160, 166-7, 169, 174, 184, 186, 195, 214-6, 232, 234-6, 244, 246, 253, 265, 273, 283, 293, 298, 306-7, 338, 342
Rādhatthera 228, 253-4
Rāhula 14, 77, 112, 120, 149, 196-7, 201-2, 234, 244, 263, 280, 290, 399

Revata 175-6, 178-9, 180, 194
Rohaṇa (janapada) 374
Rohiṇī (nadī) 263

[ La ]

Lāḷudāyī 127
Licchavī 64
Lumbinīvana 12

[ Va ]

Vakkalitthera 39, 194-6, 391
Vaṅkapabbata 377
Vaṅgīsatthera 208-11
Vappatthera 115
Varasāgara 194
Varuṇatthera 116
Vipassī 81-2, 129, 190, 204, 237
Visākhā 64, 180, 201, 221, 231, 278-9, 280, 311-2, 316-7, 320-1
Verañjā 302
Vesālī 263-4, 303
Vessantara 94
Veḷuvana 124-5, 127, 141, 160, 166, 179, 214, 234, 265, 377





နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ မ ]

မာဂဏ္ဍိယ (ဗြာဟ္မဏ) ၃၃၄-၆၊ ၃၃၈-၉၊ ၃၄၁
မိဂဒါယ ၂၂၈၊ ၂၃၇
မိဂါရ (သေဋ္ဌိ) ၃၁၆၊ ၃၂၀
မိလိန္ဒ ၄၅၊ ၃၅၉
မိဿကဝန ၃၆၅
မုဠှက (ရာဇာ) ၂၅၇
မေဃိယ ၂၂၈
မေဏ္ဍက ၃၁၁-၂
မောဂ္ဂလိဗြာဟ္မဏီ ၁၂၁
မောဂ္ဂလ္လာန ၁၁၆၊ ၁၂၀၊ ၃၉၉
မောဃရာဇတ္ထေရ ၂၅၆-၇၊ ၂၆၀

[ ယ ]

ယမုနာ ၁၂
ယသ ၇၈၊ ၁၁၅၊ ၃၁၀
ယသောဓရာ ၁၁၆

[ ရ ]

ရဋ္ဌပါလ ၁၉၆-၇၊ ၂၀၁-၃၊ ၂၃၁
ရာဇဂဟ ၁၁၃၊ ၁၂၂-၃၊ ၁၂၆၊ ၁၃၇၊ ၁၄၂၊ ၁၄၈၊ ၁၅၅၊ ၁၆၀၊ ၁၆၆-၇၊ ၁၆၉၊ ၁၇၄၊ ၁၈၄၊ ၁၈၆၊ ၁၉၅၊ ၂၁၄-၆၊ ၂၃၂၊ ၂၃၄-၆၊ ၂၄၄၊ ၂၄၆၊ ၂၅၃၊ ၂၆၅၊ ၂၇၃၊ ၂၈၃၊ ၂၉၃၊ ၂၉၈၊ ၃၀၆-၇၊ ၃၃၈၊ ၃၄၂
ရာဓတ္ထေရ ၂၂၈၊ ၂၅၃-၄
ရာဟုလ ၁၄၊ ၇၇၊ ၁၁၂၊ ၁၂၀၊ ၁၄၉၊ ၁၉၆-၇၊ ၂၀၁-၂၊ ၂၃၄၊ ၂၄၄၊ ၂၆၃၊ ၂၈၀၊ ၂၉၀၊ ၃၉၉

ရေဝတ ၁၇၅-၆၊ ၁၇၈-၉၊ ၁၈၀၊ ၁၉၄
ရောဟဏ (ဇနပဒ) ၃၇၄
ရောဟိဏီ (နဒီ) ၂၆၃

[ လ ]

လာဠုဒါယီ ၁၂၇
လိစ္ဆဝီ ၆၄
လုမ္ဗိနီဝန ၁၂

[ ဝ ]

ဝက္ကလိတ္ထေရ ၃၉၊ ၁၉၄-၆၊ ၃၉၁
ဝင်္ကပဗ္ဗတ ၃၇၇
ဝင်္ဂီသတ္ထေရ ၂၀၈-၁၁
ဝပ္ပတ္ထေရ ၁၁၅
ဝရသာဂရ ၁၉၄
ဝရုဏတ္ထေရ ၁၁၆
ဝိပဿီ ၈၁-၂၊ ၁၂၉၊ ၁၉၀၊ ၂၀၄၊ ၂၃၇
ဝိသာခါ ၆၄၊ ၁၈၀၊ ၂၀၁၊ ၂၂၁၊ ၂၃၁၊ ၂၇၈-၉၊ ၂၈၀၊ ၃၁၁-၂၊ ၃၁၆-၇၊ ၃၂၀-၁
ဝေရဉ္ဇာ ၃၀၂
ဝေသာလီ ၂၆၃-၄၊ ၃၀၃
ဝေဿန္တရ ၉၄
ဝေဠုဝန ၁၂၄-၅၊ ၁၂၇၊ ၁၄၁၊ ၁၆၀၊ ၁၆၆၊ ၁၇၉၊ ၂၁၄၊ ၂၃၄၊ ၂၆၅၊ ၃၇၇

| Nāmānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Saṁghadāsī | 311 |
| Sañcaya | 125 |
| Saddhātissa | 17, 374 |
| Samaṇaguttā | 311 |
| Samaṇī | 311 |
| Saradatāpasa | 117-21 |
| Saradamāṇava | 116 |
| Sallavatī (nadī) | 76, 378 |
| Sāgatatthera | 228, 251-2 |
| Sāgala (nagara) | 137, 264 |
| Sātāgiri | 186-8, 300 |
| Sāmāvatī | 321-2, 330, 337-42 |
| Sāriputta | 10, 91, 95, 99, 101, 116, 120, 126, 129, 160, 173, 177-8, 254-5, 342-4, 399 |
| Sārī brāhmaṇī | 121-2, 176, 211 |
| Sāvatthi | 3, 11-2, 21, 153, 160, 175, 181, 194-5, 206, 208-9, 216, 221-2, 228, 241, 247, 249, 257, 274-6, 281, 283, 287, 295, 305, 312-4, 316, 333 |
| Siṅgālakamātā (therī) | 293 |
| Siddhatthakumāra | 113, 187, 234 |
| Sinerupabbata | 378 |
| Sirivaḍḍhanakuṭumbika | 116-7, 120 |
| Sirivaḍḍhanakumāra | 182 |
| Sirivaḍḍhana (seṭṭhi) | 120-1, 182 |
| Sīvali | 174, 178, 190, 193-4 |

| Nāmānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Sujātatthera | 278, 309-10 |
| Sujātā (therī) | 94, 264 |
| Sudatta | 295 |
| Sundarā | 116 |
| Suddhodana | 120, 148-9, 263, 280, 287, 233, 235, 280, 290, 399 |
| Sudhammā | 311 |
| Sudhāmuṇḍaka | 19 |
| Sunakkhatta | 228 |
| Sunakhavājika | 364 |
| Suppavāsā | 192-3, 347-8 |
| Suppiya | 348-9 |
| Subha | 4 |
| Subhūti | 173-5 |
| Sumana (upaṭṭhaka) | 199, 224 |
| Sumanatthera | 225, 227 |
| Sumana (seṭṭhi) | 145-6, 174, 295, 342 |
| Sumanādevī | 116, 311 |
| Sumedhabrāhmaṇa | 94 |
| Sumedhā (devī) | 224 |
| Suvaṇṇakakkaṭaka | 17 |
| Suvaṇṇabhūmi | 218 |
| Suvaṇṇamora | 18-9 |
| Susumāragiri | 307 |
| Sūrambaṭṭha | 305-6 |
| Setakaṇṇika | 378 |
| Seniyakuṭumbika | 309 |
| Selabrāhmaṇa | 311 |





| နာမာနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ သ ]** | |
| သံဃဒါသီ | ၃၁၁ |
| သဉ္စယ | ၁၂၅ |
| သဒ္ဓါတိဿ | ၁၇၊ ၃၇၄ |
| သမဏဂုတ္တာ | ၃၁၁ |
| သမဏီ | ၃၁၁ |
| သရဒတာပသ | ၁၁၇-၂၁ |
| သရဒမာဏဝ | ၁၁၆ |
| သလ္လဝတီ (နဒီ) | ၇၆၊ ၃၇၈ |
| သာဂတတ္ထေရ | ၂၂၈၊ ၂၅၁-၂ |
| သာဂလ (နဂရ) | ၁၃၇၊ ၂၆၄ |
| သာတာဂိရိ | ၁၈၆-၈၊ ၃၀၀ |
| သာမာဝတီ | ၃၂၁-၂၊ ၃၃၀၊ ၃၃၇-၄၂ |
| သာရိပုတ္တ | ၁၀၊ ၉၁၊ ၉၅၊ ၉၉၊ ၁၀၁၊ ၁၁၆၊ ၁၂၀၊ ၁၂၆၊ ၁၂၉၊ ၁၆၀၊ ၁၇၃၊ ၁၇၇-၈၊ ၂၅၄-၅၊ ၃၄၂-၄၊ ၃၉၉ |
| သာရီ ဗြာဟ္မဏီ | ၁၂၁-၂၊ ၁၇၆၊ ၂၁၁ |
| သာဝတ္ထိ | ၃၊ ၁၁-၂၊ ၂၁၊ ၁၅၃၊ ၁၆၀၊ ၁၇၅၊ ၁၈၁၊ ၁၉၄-၅၊ ၂၀၆၊ ၂၀၈-၉၊ ၂၁၆၊ ၂၂၁-၂၊ ၂၂၈၊ ၂၄၁၊ ၂၄၇၊ ၂၄၉၊ ၂၅၇၊ ၂၇၄-၆၊ ၂၈၁၊ ၂၈၃၊ ၂၈၇၊ ၂၉၅၊ ၃၀၅၊ ၃၁၂-၄၊ ၃၁၆၊ ၃၃၃ |
| သိင်္ဂါလကမာတာ (ထေရီ) | ၂၉၃ |
| သိဒ္ဓတ္ထကုမာရ | ၁၁၃၊ ၁၈၇၊ ၂၃၄ |
| သိနေရုပဗ္ဗတ | ၃၇၈ |
| သိရိဝဍ္ဎနကုဋုမ္ဗိက | ၁၁၆-၇၊ ၁၂၀ |
| သိရိဝဍ္ဎနကုမာရ | ၁၈၂ |
| သိရိဝဍ္ဎန (သေဋ္ဌိ) | ၁၂၀-၁၊ ၁၈၂ |
| သီဝလိ | ၁၇၄၊ ၁၇၈၊ ၁၉၀၊ ၁၉၃-၄ |

| နာမာနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ သ ]** | |
| သုဇာတတ္ထေရ | ၂၇၈၊ ၃၀၉-၁၀ |
| သုဇာတာ (ထေရီ) | ၉၄၊ ၂၆၄ |
| သုဒတ္တ | ၂၉၅ |
| သုန္ဒရာ | ၁၁၆ |
| သုဒ္ဓေါဒန | ၁၂၀၊ ၁၄၈-၉၊ ၂၆၃၊ ၂၈၀၊ ၂၈၇၊ ၂၃၃၊ ၂၃၅၊ ၂၈၀၊ ၂၉၀၊ ၃၉၉ |
| သုဓမ္မာ | ၃၁၁ |
| သုဓာမုဏ္ဍက | ၁၉ |
| သုနက္ခတ္တ | ၂၂၈ |
| သုနခဝါဇိက | ၃၆၄ |
| သုပ္ပဝါသာ | ၁၉၂-၃၊ ၃၄၇-၈ |
| သုပ္ပိယ | ၃၄၈-၉ |
| သုဘ | ၄ |
| သုဘူတိ | ၁၇၃-၅ |
| သုမန (ဥပဋ္ဌာက) | ၁၉၉၊ ၂၂၄ |
| သုမနတ္ထေရ | ၂၂၅၊ ၂၂၇ |
| သုမန (သေဋ္ဌိ) | ၁၄၅-၆၊ ၁၇၄၊ ၂၉၅၊ ၃၄၂ |
| သုမနာဒေဝီ | ၁၁၆၊ ၃၁၁ |
| သုမေဓဗြာဟ္မဏ | ၉၄ |
| သုမေဓာ (ဒေဝီ) | ၂၂၄ |
| သုဝဏ္ဏကက္ကဋက | ၁၇ |
| သုဝဏ္ဏဘူမိ | ၂၁၈ |
| သုဝဏ္ဏမောရ | ၁၈-၉ |
| သုသုမာရဂိရိ | ၃၀၇ |
| သူရမ္ဗဋ္ဌ | ၃၀၅-၆ |
| သေတကဏ္ဏိက | ၃၇၈ |
| သေနိယကုဋုမ္ဗိက | ၃၀၉ |
| သေလဗြာဟ္မဏ | ၃၁၁ |

| Nāmānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Soṇakuṭikaṇṇa | 185, 351 |
| Soṇakoḷivisa | 181 |
| Soṇagiri | 364 |
| Soṇatthera | 181, 185-6, 188-9, 364-5, 391 |
| Soṇā (therī) | 281-2 |
| Sobhana | 226 |
| Sobhitatthera | 240-1 |
| **[ Ha ]** | |
| Haṁsavatī | 106-7, 127, 154, 156, 165, 173, 175, 197, 204, 208, 211, 213, 216, 218, 221-2, 224, 231, 237, 240-2, 244, 246, 251, 253, 256, 261, 264, 266, 275, 278, 280-1, 283, 288, 290, 293, 295-6, 299, 302-7, 309, 311, 322, 342, 347-9, 351 |
| Hatthaka Āḷavaka | 299, 301 |
| Hatthi (gāma) | 304 |
| Himavanta | 100, 187, 194, 197, 377 |
| Hemavata | 186-8, 300 |



| နာမာနုက္ကမော | ပိဋ္ဌင်္ကော |
|---|---|
| **[ သ ]** | |
| သောဏကုဋိကဏ္ဏ | ၁၈၅၊ ၃၅၁ |
| သောဏကောဠိဝိသ | ၁၈၁ |
| သောဏဂိရိ | ၃၆၄ |
| သောဏတ္ထေရ | ၁၈၁၊ ၁၈၅-၆၊ ၁၈၈-၉၊ ၃၆၄-၅၊ ၃၉၁ |
| သောဏာ (ထေရီ) | ၂၈၁-၂ |
| သောဘန | ၂၂၆ |
| သောဘိတတ္ထေရ | ၂၄၀-၁ |
| **[ ဟ ]** | |
| ဟံသဝတီ | ၁၀၆-၇၊ ၁၂၇၊ ၁၅၄၊ ၁၅၆၊ ၁၆၅၊ ၁၇၃၊ ၁၇၅၊ ၁၉၇၊ ၂၀၄၊ ၂၀၈၊ ၂၁၁၊ ၂၁၃၊ ၂၁၆၊ ၂၁၈၊ ၂၂၁-၂၊ ၂၂၄၊ ၂၃၁၊ ၂၃၇၊ ၂၄၀-၂၊ ၂၄၄၊ ၂၄၆၊ ၂၅၁၊ ၂၅၃၊ ၂၅၆၊ ၂၆၁၊ ၂၆၄၊ ၂၆၆၊ ၂၇၅၊ ၂၇၈၊ ၂၈၀-၁၊ ၂၈၃၊ ၂၈၈၊ ၂၉၀၊ ၂၉၃၊ ၂၉၅-၆၊ ၂၉၉၊ ၃၀၂-၇၊ ၃၀၉၊ ၃၁၁၊ ၃၂၂၊ ၃၄၂၊ ၃၄၇-၉၊ ၃၅၁ |
| ဟတ္ထက အာဠဝက | ၂၉၉၊ ၃၀၁ |
| ဟတ္ထိ (ဂါမ) | ၃၀၄ |
| ဟိမဝန္တ | ၁၀၀၊ ၁၈၇၊ ၁၉၄၊ ၁၉၇၊ ၃၇၇ |
| ဟေမဝတ | ၁၈၆-၈၊ ၃၀၀ |

# Aṅguttaraṭṭhakathāya paṭhamabhāge

## Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = Kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho.

### Aṅguttaraṭṭhakathāya paṭhamabhāge

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| [ A ] | |
| Aggagoyūthe = Attano yūthe (Ka) | 316 |
| Agāramajjhe vasantena = Agāramajjhāvasantena (Sī) | 266 |
| Aṅgavavatthāne = Aṅgavavatthāpane (Ṭīkā) | 165 |
| Accayena = Pacchato (Sī) | 137 |
| Acchariyabhāvato = Anacchariyabhāvato (Syā, Ka) | 362 |
| Acchariyākārāni = Acchariyakāraṇāni (Sī, Syā) | 225 |
| Acelavihāre = Pañjalavihāre (Sī) | 364 |
| Ajjhattabhātiko = Ajjhattikabhātiko (Sī) | 177 |
| Ajitamāṇavassa = Piṅgiyamāṇavassa (Ka) | 259 |
| Ajjhesi = Ajjhabhāsi (Sī) | 189 |
| Ajjhopannā = Ajjhāpannā (Sī, Syā) Ajjhosannā (Ka) | 47 |
| Aññataravihārasamaṅgiparidīpanametaṁ = Aññataravihārasamāyogaparidīpanametaṁ (Ka) | 11 |
| Aññāsi = Maññasi (Sī) | 187 |
| Aññehi = Appehi (Sī) | 268 |
| Aṭṭhakasālapariveṇe = Kanthakasālapariveṇe (Sī) | 374 |
| Aṭṭha kesadhātuyo = Aṭṭha kesadhātumuṭṭhiyo (Sī) | 295 |
| Aṭṭhavassikakāle = Avassikakāle (Sī) | 34 |
| Aṭṭhuppatti samuṭṭhitā = Vatthu samuṭṭhitaṁ (Sī) | 240 |
| Attanā = Attano (Sī) | 161 |

# အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာယ ပဌမဘာဂေ

## နာနာပါဌ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ····သီဟဠပေါတ္ထကံ၊ သျာ····သျာမပေါတ္ထကံ၊ ကံ····ကမ္ဗောဇပေါတ္ထကံ၊ ဣ····ဣင်္ဂလိသပေါတ္ထကံ၊ က····ကေသုစိ မရမ္မပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ····ကေသုစိ သီဟဠပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော။

### အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာယ ပဌမဘာဂေ

| နာနာပါဌ | ပိဋ္ဌင်္ကာ |
|---|---|
| [ အ ] | |
| အဂ္ဂဂေါယူထေ = အတ္တနော ယူထေ (က) | ၃၁၆ |
| အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တေန = အဂါရမဇ္ဈာဝသန္တေန (သီ) | ၂၆၆ |
| အင်္ဂဝဝတ္ထာနေ = အင်္ဂဝဝတ္ထာပနေ (ဋီကာ) | ၁၆၅ |
| အစ္စယေန = ပစ္ဆတော (သီ) | ၁၃၇ |
| အစ္ဆရိယဘာဝတော = အနစ္ဆရိယဘာဝတော (သျာ၊ က) | ၃၆၂ |
| အစ္ဆရိယာကာရာနိ = အစ္ဆရိယကာရဏာနိ (သီ၊ သျာ) | ၂၂၅ |
| အစေလဝိဟာရေ = ပဉ္စလဝိဟာရေ (သီ) | ၃၆၄ |
| အဇ္ဈတ္တဘာတိကော = အဇ္ဈတ္တိကဘာတိကော (သီ) | ၁၇၇ |
| အဇိတမာဏဝဿ = ပိင်္ဂိယမာဏဝဿ (က) | ၂၅၉ |
| အဇ္ဈေသိ = အဇ္ဈဘာသိ (သီ) | ၁၈၉ |
| အဇ္ဈောပန္နာ = အဇ္ဈာပန္နာ (သီ၊ သျာ) အဇ္ဈောသန္နာ (က) | ၄၇ |
| အညတရဝိဟာရသမင်္ဂိပရိဒီပနမေတံ = အညတရဝိဟာရသမာယောဂပရိဒီပနမေတံ (က) | ၁၁ |
| အညာသိ = မညသိ (သီ) | ၁၈၇ |
| အညေဟိ = အပ္ပေဟိ (သီ) | ၂၆၈ |
| အဋ္ဌကသာလပရိဝေဏေ = ကန္ထကသာလပရိဝေဏေ (သီ) | ၃၇၄ |
| အဋ္ဌ ကေသဓာတုယော = အဋ္ဌ ကေသဓာတုမုဋ္ဌိယော (သီ) | ၂၉၅ |
| အဋ္ဌဝဿိကကာလေ = အဝဿိကကာလေ (သီ) | ၃၄ |
| အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ သမုဋ္ဌိတာ = ဝတ္ထု သမုဋ္ဌိတံ (သီ) | ၂၄၀ |
| အတ္တနာ = အတ္တနော (သီ) | ၁၆၁ |

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[ A ]

Atthāya = Uttaraṇatthāya (Syā, Ka) 249
Atappayāti = Atappiyāti (Syā, Ka) 57
Aticaritā = Aticarittā (Sī) 308
Atilīnaṁ = Alīnaṁ (Ka) 38
Ativegena gacchāhi = Mā ativegāyi (Sī) 329
Atthaṁ gahetvā = Aṭṭhiṁ katvā (Ka) 205
Atthaṁ = Suttaṁ (Sī) 376
Adhigatena = Avigatena (Ka) 349
Adhivahanato dukkhādhivahaṁ = Āvahanato dukkhāvahaṁ (Sī) 41
Anaggapākoti = Anāgatavācakoti (Syā) Anaggatapākoti (Ka) 197
Anantaragehavāsīnaṁ = Antikagharavāsīnaṁ (Ka) 166
Anabhiratisaññaṁ = Anabhiratasaññaṁ (Sī, Syā) 409
Anāhārikabhāvena = Anarahabhāvena (Sī) Anāhārakabhāvena (Syā) 253
Anujāneyyātha = Sampaṭicchatha (Sī, Syā) 168
Anutappā = Ānutappā (Sī) 89
Anuttiṇṇeyeva = Atiṇṇeyeva (Syā) 322
Anupubbiṁ kathaṁ = Pubbagāthā (Sī) Pubbakathaṁ (Syā) 30
Anussati = Sati (Ka) 367
Anokkamitvā = Anukkamitvā (Ka) 173
Antarameva = Anatthameva (Sī) 327
Antaramevassa = Antamevassa (Sī) 336
Antare = Anantare (Syā, Ka) 241
Antogahane koṭṭitaṁ = Attano gahaṇakoṭikaṁ (Ka) 255
Antogāmābhimukho = Attano gāmābhimukho (Ka) 192
Apaññāṇatthāya = Apaññāpanatthāya (Syā) Apaññāyanatthāya (Ka) 65
Apaṇṇattikabhāvaṁ = Apaṇṇakabhāvaṁ (Ka) 70



နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ အ ]

အတ္ထာယ = ဥတ္တရဏတ္ထာယ (သျာ၊ က) ၂၄၉
အတပ္ပယာတိ = အတပ္ပိယာတိ (သျာ၊ က) ၅၇
အတိစရိတာ = အတိစရိတ္တာ (သီ) ၃၀၈
အတိလီနံ = အလီနံ (က) ၃၈
အတိဝေဂေန ဂစ္ဆာဟိ = မာ အတိဝေဂါယိ (သီ) ၃၂၉
အတ္ထံ ဂဟေတွာ = အဋ္ဌိံ ကတွာ (က) ၂၀၅
အတ္ထံ = သုတ္တံ (သီ) ၃၇၆
အဓိဂတေန = အဝိဂတေန (က) ၃၄၉
အဓိဝဟနတော ဒုက္ခာဓိဝဟံ = အာဝဟနတော ဒုက္ခာဝဟံ (သီ) ၄၁
အနဂ္ဂပါကောတိ = အနာဂတဝါစကောတိ (သျာ)
အနဂ္ဂတပါကောတိ (က) ၁၉၇
အနန္တရဂေဟဝါသီနံ = အန္တိကဃရဝါသီနံ (က) ၁၆၆
အနဘိရတိသညံ = အနဘိရတသညံ (သီ၊ သျာ) ၄၀၉
အနာဟာရိကဘာဝေန = အနရဟဘာဝေန (သီ)
အနာဟာရကဘာဝေန (သျာ) ၂၅၃
အနုဇာနေယျာထ = သမ္ပဋိစ္ဆထ (သီ၊ သျာ) ၁၆၈
အနုတပ္ပါ = အာနုတပ္ပါ (သီ) ၈၉
အနုတ္တိဏ္ဏေယေဝ = အတိဏ္ဏေယေဝ (သျာ) ၃၂၂
အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ = ပုဗ္ဗဂါထာ (သီ) ပုဗ္ဗကထံ (သျာ) ၃၀
အနုဿတိ = သတိ (က) ၃၆၇
အနောက္ကမိတွာ = အနုက္ကမိတွာ (က) ၁၇၃
အန္တရမေဝ = အနတ္ထမေဝ (သီ) ၃၂၇
အန္တရမေဝဿ = အန္တမေဝဿ (သီ) ၃၃၆
အန္တရေ = အနန္တရေ (သျာ၊ က) ၂၄၁
အန္တောဂဟနေ ကောဋ္ဋိတံ = အတ္တနော ဂဟဏကောဋိကံ (က) ၂၅၅
အန္တောဂါမာဘိမုခေါ = အတ္တနော ဂါမာဘိမုခေါ (က) ၁၉၂
အပညာဏတ္ထာယ = အပညာပနတ္ထာယ (သျာ)
အပညာယနတ္ထာယ (က) ၆၅
အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝံ = အပဏ္ဏကဘာဝံ (က) ၇၀

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[ A ]

Apattāni = Apatthāni (Sī, Syā) 34
Apasādaṁ = Apasādanaṁ (Sī) 260
Appaṭivattiyena = Appaṭihatavattiyena (Ka) 108
Apāyapūrako bhaveyya = Apāyūpago bhaveyya (Sī)
Apāyamuccako na bhaveyya (Ka) 141
Abahumato = Abahumāno (Syā, Ka) 253
Abhikkantādīsu = Abhikkamādīsu (Syā, Ka) 390
Abhiṇhaṁ = Abhikkhaṇaṁ (Sī) 250
Abhidhammakathaṁ = Abhidhammapiṭakaṁ (Sī) 97
Abhiramitabhikkhu = Abhiramaṇakabhikkhu (Sī)
Abhiramato bhikkhu (Syā) 254
Amittodanasakkassa = Amitodanasakkassa (Sī) 148
Amuñcantova = Amuñcitvāva (Sī) 159
Ambatthale = Ambaṭṭhaleṇe (Syā, Ka) 16
Ayasalākagūthādīni = Ayasalākasatthaṅkusādīni (Ka) 37
Ayyakapayyakādayo = Ayyakapeyyakādayo (Syā) 197
Ayyānaṁ = Ariyānaṁ (Sī) 395
Hohīti = Ayyikā viya mahallakatarā hotūti (Ka) 176
Ayyikaṁ = Ayyakaṁ (Sī) 176
Ayuttā = Aphāsukaṁ (Sī) Aphāsukā (Syā) 269
Araññarati nāma = Pīti nāma (Sī) 179
Araṇavihāri-aṅgena ca dakkhiṇeyyaṅgena ca = Araṇavihāraṅge ca
dakkhiṇeyyaṅge ca (Sī) 174
Arahattamaggaṁ = Arahamaggaṁ (Sī) 219
Aruṇuggaṁ = Aruṇaggaṁ (Sī) 7
Allakapparaṭṭhe = Vajjiraṭṭhe (Sī) Mallaraṭṭhe (Ka) 322
Alābūneva = Alāpūneva (Sī) 34
Avakkhalitaṁ = Pakkhalitaṁ (Ka) 85
Avaññāya = Avamaññāya (Syā, Ka) 282
Avaṇṇaṁ vā = Suvaṇṇaṁ vā (Ka) 45



နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ အ ]

အပတ္တာနိ = အပတ္ထာနိ (သီ၊ သျာ) ၃၄
အပသာဒံ = အပသာဒနံ (သီ) ၂၆၀
အပ္ပဋိဝတ္တိယေန = အပ္ပဋိဟတဝတ္တိယေန (က) ၁၀၈
အပါယပူရကော ဘဝေယျ = အပါယူပဂေါ ဘဝေယျ (သီ)
အပါယမုစ္စကော န ဘဝေယျ (က) ၁၄၁
အဗဟုမတော = အဗဟုမာနော (သျာ၊ က) ၂၅၃
အဘိက္ကန္တာဒီသု = အဘိက္ကမာဒီသု (သျာ၊ က) ၃၉၀
အဘိဏှံ = အဘိက္ခဏံ (သီ) ၂၅၀
အဘိဓမ္မကထံ = အဘိဓမ္မပိဋကံ (သီ) ၉၇
အဘိရမိတဘိက္ခု = အဘိရမဏကဘိက္ခု (သီ)
အဘိရမတော ဘိက္ခု (သျာ) ၂၅၄
အမိတ္တောဒနသက္ကဿ = အမိတောဒနသက္ကဿ (သီ) ၁၄၈
အမုဉ္စန္တောဝ = အမုဉ္စိတွာဝ (သီ) ၁၅၉
အမ္ဗတ္ထလေ = အမ္ဗဋ္ဌလေဏေ (သျာ၊ က) ၁၆
အယသလာကဂူထာဒီနိ = အယသလာကသတ္ထင်္ကုသာဒီနိ (က) ၃၇
အယျကပယျကာဒယော = အယျကပေယျကာဒယော (သျာ) ၁၉၇
အယျာနံ = အရိယာနံ (သီ) ၃၉၅
ဟောဟီတိ = အယျိကာ ဝိယ မဟလ္လကတရာ ဟောတူတိ (က) ၁၇၆
အယျိကံ = အယျကံ (သီ) ၁၇၆
အယုတ္တာ = အဖာသုကံ (သီ) အဖာသုကာ (သျာ) ၂၆၉
အရညရတိ နာမ = ပီတိ နာမ (သီ) ၁၇၉
အရဏဝိဟာရိအင်္ဂေန စ ဒက္ခိဏေယျင်္ဂေန စ = အရဏဝိဟာရင်္ဂေ စ
ဒက္ခိဏေယျင်္ဂေ စ (သီ) ၁၇၄
အရဟတ္တမဂ္ဂံ = အရဟမဂ္ဂံ (သီ) ၂၁၉
အရုဏုဂ္ဂံ = အရုဏဂ္ဂံ (သီ) ၇
အလ္လကပ္ပရဋ္ဌေ = ဝဇ္ဇိရဋ္ဌေ (သီ) မလ္လရဋ္ဌေ (က) ၃၂၂
အလာဗူနေဝ = အလာပူနေဝ (သီ) ၃၄
အဝက္ခလိတံ = ပက္ခလိတံ (က) ၈၅
အဝညာယ = အဝမညာယ (သျာ၊ က) ၂၈၂
အဝဏ္ဏံ ဝါ = သုဝဏ္ဏံ ဝါ (က) ၄၅

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[ A ]

Avassabhāvitā = Avassaṁ bhāvitattā (Syā) 380
Avassikakālato = Aṭṭhavassikakālato (Ka) 32
Avhāyanampi = Avhānampi (Sī, Syā) 196
Assa = Assasi (Sī) 219
Asantaguṇasambhāvanatā = Asantaguṇapakāsanatā (Syā, Ka) 57
Asamatthāya = Asamatthatāya (Sī) 363
Asāmantapaññā = Asamantapaññā (Ṭīkā) 413
Asubhārammaṇesu aññataraṁ = Asubhārammaṇe asubhasaññaṁ (Syā) Asubhārammaṇe subhasaññaṁ (Ka) 366

[ Ā ]

Āgatapākoti = Āgatayācakoti (Sī) Āgatavācakoti (Syā) 197
Āgamaṁsu, thanamūle navabhājanamhi = Agamaṁsu, thanamūlena ca bhojanamhi (Sī) 309
Āgamanatitthamagge = Āgamma titthamagge (Sī) 262
Āgamanappavattiṁ = Āgatapavattiṁ (Sī) Āgamanapavuttiṁ (Syā) 71
Ādeyyavacanā = Advejjhavacanā (Ka) 195
Ādhāvanavidhāvanena = Ādhāvanaparidhāvanena (Ka) 268
Āmisacakkhukā = Na āmisagarukā (Syā, Ka) 227
Āyāciṁsu = Ārocayiṁsu (Sī) 312
Āyūhitakammaṁ nāma = Āyūhanakammaṁ (Syā, Ka) 365
Āraññikattanti = Āraññakattanti (Sī) 380
Āraddhanti = Aviraddhanti (Ka) 416
Ālambanaphalakaṁ = Ālambanabāhaṁ (Sī) 179
Āvajjanaṁ = Āvajjanapaṭipajjanaṁ (Ka) 75
Āvāpaṁ = Āmaṁ (Ka) 327
Āharāpanaṁ = Āharaṇaṁ (Ka) 321
Āharāpetvā = Atiharāpetvā (Sī, Syā) 21



နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ အ ]

အဝဿဘာဝိတာ = အဝဿံ ဘာဝိတတ္တာ (သျာ) ၃၈၀
အဝဿိကကာလတော = အဋ္ဌဝဿိကကာလတော (က) ၃၂
အဝှါယနမ္ပိ = အဝှါနမ္ပိ (သီ၊ သျာ) ၁၉၆
အဿ = အဿသိ (သီ) ၂၁၉
အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနတာ = အသန္တဂုဏပကာသနတာ (သျာ၊ က) ၅၇
အသမတ္ထာယ = အသမတ္ထတာယ (သီ) ၃၆၃
အသာမန္တပညာ = အသမန္တပညာ (ဋီကာ) ၄၁၃
အသုဘာရမ္မဏေသု အညတရံ = အသုဘာရမ္မဏေ အသုဘသညံ (သျာ) အသုဘာရမ္မဏေ သုဘသညံ (က) ၃၆၆

[ အာ ]

အာဂတပါကောတိ = အာဂတယာစကောတိ (သီ) အာဂတဝါစကောတိ (သျာ) ၁၉၇
အာဂမံသု၊ ထနမူလေ နဝဘာဇနမှိ = အဂမံသု၊ ထနမူလေန စ ဘောဇနမှိ (သီ) ၃၀၉
အာဂမနတိတ္ထမဂ္ဂေ = အာဂမ္မ တိတ္ထမဂ္ဂေ (သီ) ၂၆၂
အာဂမနပ္ပဝတ္တိံ = အာဂတပဝတ္တိံ (သီ) အာဂမနပဝုတ္တိံ (သျာ) ၇၁
အာဒေယျဝစနာ = အဒွေဇ္ဈဝစနာ (က) ၁၉၅
အာဓာဝနဝိဓာဝနေန = အာဓာဝနပရိဓာဝနေန (က) ၂၆၈
အာမိသစက္ခုကာ = န အာမိသဂရုကာ (သျာ၊ က) ၂၂၇
အာယာစိံသု = အာရောစယိံသု (သီ) ၃၁၂
အာယူဟိတကမ္မံ နာမ = အာယူဟနကမ္မံ (သျာ၊ က) ၃၆၅
အာရညိကတ္တန္တိ = အာရညကတ္တန္တိ (သီ) ၃၈၀
အာရဒ္ဓန္တိ = အဝိရဒ္ဓန္တိ (က) ၄၁၆
အာလမ္ဗနဖလကံ = အာလမ္ဗနဗာဟံ (သီ) ၁၇၉
အာဝဇ္ဇနံ = အာဝဇ္ဇနပဋိပဇ္ဇနံ (က) ၇၅
အာဝါပံ = အာမံ (က) ၃၂၇
အာဟရာပနံ = အာဟရဏံ (က) ၃၂၁
အာဟရာပေတွာ = အတိဟရာပေတွာ (သီ၊ သျာ) ၂၁

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ I ]** | |
| Iṅgiteneva = Iṅgitasaññāṇena (Syā) Ekadesaññāṇena (Ka) | 266 |
| Itthikāye gandho vā = Iti kāyagandho vā (Sī) Itthikāyagandho vā (Syā) | 20 |
| Itthī viya yāsi ammāti = Itthī vaṇṇā viyasi ammāti (Sī, Syā) | 313 |
| Isivātapaṭivātaṁ = Isivātaparivātaṁ (Sī) | 164 |
| **[ U ]** | |
| Ukkaṇṭhitabhikkhū = Uddhatabhikkhū (Sī) | 179 |
| Ukkamitvā = Nikkhamitvā (Ka) | 323 |
| Ucchukhaṇḍikaṁ = Ucchubhaṇḍikaṁ (Sī) Ucchukhaṇḍike (Syā) | 59 |
| Uḍḍeyyāti oḍḍeyya = Oḍḍeyyāti uḍḍeyya (Sī) | 372 |
| Uttarimanussadhammaṁ = Uttamasāradhammaṁ (Sī) | 155 |
| Udakasabhāgaṁ = Utusabhāgaṁ (Ka) | 175 |
| Uddhatavesena = Uttamavesena (Ka) | 321 |
| Uddissakaṁ = Odissakaṁ (Sī) | 173 |
| Unnadi = Unnami (Sī) Onami (Syā) | 141 |
| Upaṭṭhahassu = Upaṭṭhapayassu (Sī, Syā) Upaṭṭhayassu (Syā) | 30 |
| Upaṭṭhānākārena = Upaṭṭhahanākārena (Sī) | 223 |
| Upaḍḍha-uposathaṁ = Uposathaṁ (Ka) | 333 |
| Upanijjhānato = Upanijjhāyanato (Sī) | 381 |
| Upavatte = Pavatte (Sī) | 188 |
| Upaseṭṭhissa = Usabhaseṭṭhissa (Sī, Syā) | 183 |
| Uppajjanaṭṭhāne = Uppannaṭṭhāne (Ka) | 362 |
| Uppajjanakasaññaṁ = Uppannasaññaṁ (Syā, Ka) | 409 |
| Uppaṇḍesuṁ = Ujjhāyanti (Sī) Uppaṇḍenti (Syā) | 281 |
| Uppattīhi = Upapattīhi (Ka) | 354 |
| Uppannan"ti = Nipphannanti (Sī) | 191 |
| Uppalaṁva yathodaketi = Uppalaṁ viya vāyatīti (Syā) | 22 |



| နာနာပါဌ | ပိဋ္ဌင်္က |
|---|---|
| **[ ဣ ]** | |
| ဣင်္ဂိတေနေဝ = ဣင်္ဂိတသညာဏေန (သျာ) ဧကဒေသညာဏေန (က) | ၂၆၆ |
| ဣတ္ထိကာယေ ဂန္ဓော ဝါ = ဣတိ ကာယဂန္ဓော ဝါ (သီ) ဣတ္ထိကာယဂန္ဓော ဝါ (သျာ) | ၂၀ |
| ဣတ္ထီ ဝိယ ယာသိ အမ္မာတိ = ဣတ္ထီ ဝဏ္ဏာ ဝိယသိ အမ္မာတိ (သီ၊ သျာ) | ၃၁၃ |
| ဣသိဝါတပဋိဝါတံ = ဣသိဝါတပရိဝါတံ (သီ) | ၁၆၄ |
| **[ ဥ ]** | |
| ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခူ = ဥဒ္ဓတဘိက္ခူ (သီ) | ၁၇၉ |
| ဥက္ကမိတွာ = နိက္ခမိတွာ (က) | ၃၂၃ |
| ဥစ္ဆုခဏ္ဍိကံ = ဥစ္ဆုဘဏ္ဍိကံ (သီ) ဥစ္ဆုခဏ္ဍိကေ (သျာ) | ၅၉ |
| ဥဍ္ဍေယျာတိ ဩဍ္ဍေယျ = ဩဍ္ဍေယျာတိ ဥဍ္ဍေယျ (သီ) | ၃၇၂ |
| ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ = ဥတ္တမသာရဓမ္မံ (သီ) | ၁၅၅ |
| ဥဒကသဘာဂံ = ဥတုသဘာဂံ (က) | ၁၇၅ |
| ဥဒ္ဓတဝေသေန = ဥတ္တမဝေသေန (က) | ၃၂၁ |
| ဥဒ္ဒိဿကံ = ဩဒိဿကံ (သီ) | ၁၇၃ |
| ဥန္နဒိ = ဥန္နမိ (သီ) ဩနမိ (သျာ) | ၁၄၁ |
| ဥပဋ္ဌဟဿု = ဥပဋ္ဌပယဿု (သီ၊ သျာ) ဥပဋ္ဌယဿု (သျာ) | ၃၀ |
| ဥပဋ္ဌာနာကာရေန = ဥပဋ္ဌဟနာကာရေန (သီ) | ၂၂၃ |
| ဥပဍ္ဎဥပေါသထံ = ဥပေါသထံ (က) | ၃၃၃ |
| ဥပနိဇ္ဈာနတော = ဥပနိဇ္ဈာယနတော (သီ) | ၃၈၁ |
| ဥပဝတ္တေ = ပဝတ္တေ (သီ) | ၁၈၈ |
| ဥပသေဋ္ဌိဿ = ဥသဘသေဋ္ဌိဿ (သီ၊ သျာ) | ၁၈၃ |
| ဥပ္ပဇ္ဇနဋ္ဌာနေ = ဥပ္ပန္နဋ္ဌာနေ (က) | ၃၆၂ |
| ဥပ္ပဇ္ဇနကသညံ = ဥပ္ပန္နသညံ (သျာ၊ က) | ၄၀၉ |
| ဥပ္ပဏ္ဍေသုံ = ဥဇ္ဈာယန္တိ (သီ) ဥပ္ပဏ္ဍေန္တိ (သျာ) | ၂၈၁ |
| ဥပ္ပတ္တီဟိ = ဥပပတ္တီဟိ (က) | ၃၅၄ |
| ဥပ္ပန္န"န္တိ = နိပ္ဖန္နန္တိ (သီ) | ၁၉၁ |
| ဥပ္ပလံဝ ယထောဒကေတိ = ဥပ္ပလံ ဝိယ ဝါယတီတိ (သျာ) | ၂၂ |

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

**[ U ]**

Upāsakapāḷiyā = Upāsakapāḷiyaṁ (Sī) Upāsakapāḷivaṇṇanāya (Ka) 293
Uposathaṅgāni = Uposathaṁ (Ka) 127
Ummaṅgaṁ = Ummaggaṁ (Sī) 350
Uracakke = Khuracakke (Ka) 93
Ussāretvā = Ussāpetvā (Sī) 71
Ussārento viya = Ussāpento viya (Sī) 189

**[ E ]**

Ekasālāya = Naḷakārasālāyaṁ (Sī) Naḷakārasālāya (Syā) 325
Etamatthavasaṁ paṭicca = Etamatthaṁ sampaṭiccha (Ka) 55
Evarūpassa sobhaggappattassa = Evaṁ rūpaggayasaggapattassa (Sī) 199
Evaṁvidhabhāvaṁ = Evaṁ ṭhitabhāvaṁ (Ka) 204
Evaṁvidhaṁ rūpaṁ = Evarūpaṁ (Ka) 204

**[ O ]**

Okkamma = Ukkamma (Sī) 228
Otaritvā mā no = Otariyamāno (Ka) 197
Odagyapaccupaṭṭhānā = Odaggapaccupaṭṭhānā (Sī) 390
Olambitvā = Olaggetvā (Sī) 69
Olokento = Oloketukāmo (Syā, Ka) 257
Osāretvā = Osāpetvā (Ka) 140

**[ Ka ]**

Kakuṭapādīnan"ti = Kukkuṭapādikānanti (Ka) 245
Kaṭṭhiṁ = Vatiṁ (Syā) Vaṭṭiṁ (Ka) 344
Kaṇḍako = Kanthako (Sī, Syā) 234
Kaṇḍakaṁ vāhanavaraṁ = Kantakaṁ hayavaraṁ (Sī)
Kanthakaṁ assavaraṁ (Syā) 77
Katādhikāro = Katābhinīhāro (Sī, Syā) 238
Kapaṇaṁ = Karuṇaṁ (Syā, Ṭīkā) 18



နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

**[ ဥ ]**

ဥပါသကပါဠိယာ = ဥပါသကပါဠိယံ(သီ) ဥပါသကပါဠိဝဏ္ဏနာယ(က) ၂၉၃
ဥပေါသထင်္ဂါနိ = ဥပေါသထံ (က) ၁၂၇
ဥမ္မင်္ဂံ = ဥမ္မဂ္ဂံ (သီ) ၃၅၀
ဥရစက္ကေ = ခုရစက္ကေ (က) ၉၃
ဥဿာရေတွာ = ဥဿာပေတွာ (သီ) ၇၁
ဥဿာရေန္တော ဝိယ = ဥဿာပေန္တော ဝိယ (သီ) ၁၈၉

**[ ဧ ]**

ဧကသာလာယ = နဠကာရသာလာယံ (သီ)
နဠကာရသာလာယ (သျာ) ၃၂၅
ဧတမတ္ထဝသံ ပဋိစ္စ = ဧတမတ္ထံ သမ္ပဋိစ္ဆ (က) ၅၅
ဧဝရူပဿ သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တဿ = ဧဝံ ရူပဂ္ဂယသဂ္ဂပတ္တဿ (သီ) ၁၉၉
ဧဝံဝိဓဘာဝံ = ဧဝံ ဌိတဘာဝံ (က) ၂၀၄
ဧဝံဝိဓံ ရူပံ = ဧဝရူပံ (က) ၂၀၄

**[ ဩ ]**

ဩက္ကမ္မ = ဥက္ကမ္မ (သီ) ၂၂၈
ဩတရိတွာ မာ နော = ဩတရိယမာနော (က) ၁၉၇
ဩဒဂျပစ္စုပဋ္ဌာနာ = ဩဒဂ္ဂပစ္စုပဋ္ဌာနာ (သီ) ၃၉၀
ဩလမ္ဗိတွာ = ဩလဂ္ဂေတွာ (သီ) ၆၉
ဩလောကေန္တော = ဩလောကေတုကာမော (သျာ၊ က) ၂၅၇
ဩသာရေတွာ = ဩသာပေတွာ (က) ၁၄၀

**[ က ]**

ကကုဋပါဒီန"န္တိ = ကုက္ကုဋပါဒိကာနန္တိ (က) ၂၄၅
ကဋ္ဌိံ = ဝတိံ (သျာ) ဝဋ္ဋိံ (က) ၃၄၄
ကဏ္ဍကော = ကန္ထကော (သီ၊ သျာ) ၂၃၄
ကဏ္ဍကံ ဝါဟနဝရံ = ကန္တကံ ဟယဝရံ (သီ)
ကန္ထကံ အဿဝရံ (သျာ) ၇၇
ကတာဓိကာရော = ကတာဘိနီဟာရော (သီ၊ သျာ) ၂၃၈
ကပဏံ = ကရုဏံ (သျာ၊ ဋီကာ) ၁၈

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[ Ka ]

Kapālābhatena = Kapālabhattena (Syā) 379
Kammakārassa = Lambakaṇṇakassa (Sī) Lambakaṇṇassa (Syā) 374
Kammaṭṭhāne vā = Kammaṭṭhānāya vā (Syā, Ka) 185
Kallavālagāmakaṁ = Kalaṇḍuvālagāmantaṁ (Ka) 126
Kalyāṇavatte = Ayyānaṁ vatte (Ka) 396
Kahāpaṇā = Paṇṇākārā (Ka) 248
Kā nu kho = Kiṁ nu kho (Syā) 210
Kāmaggavāsiniyo = Kāmasaṁsaggavāsino (Ka) 335
Kāyadaḷhībahulo = Kāyadaḍḍhibahulo (Sī) 393
Kāyaduṭṭhullaṁ = Kāyadubbalyaṁ (Ka) 26
Kāraṇā = Kāraṇaṁ (Ka) 74
Kāritapattaṁ = Kārakapattaṁ (Sī) Kārikaṁ cakkaṁ (Syā) 313
Kāretīti = Karotīti (Sī, Syā) 387
Kālavāro = Tālavāro (Sī) 274
Kālena = Kāḷena (Sī) 113
Kāḷiyā nāma kuraragharikāya
upāsikāya kucchismiṁ = Kāḷī nāma kuraragharikā upāsikā,
tassā kucchismiṁ (Sī) 186
Kiñci = Yaṁkiñci (Syā) 300
Kimilatthero = Kimbilatthero (Sī) 150
Kiriyā = Kālakiriyā (Syā, Ka) 89
Kilesadhunano vā = Kilese dhunanto vā (Ka) 126
Kisadhātukattā = Kilantadhātukattā (Sī) 290
Kuñjaraṁ saṭṭhihāyanaṁ = Kuñjara saṭṭhihāyana (Sī) 18
Kuraragharikā = Kulagharikā (Ka) 351
Kuraragharikāya = Kulagharikāya (Syā, Ka) 186, 350
Kuraragharanagare = Kulagehe (Ka) 350
Kurundakavāsī phussamittatthero = Kurundakavāsī Sumittatthero (Ka)
Kurundakavāsī
Pussamittatthero (Syā) 40
Kulasabhāgaṁ = Kulagehaṁ (Ka) 276



နာနာပါဌ ပိဋ္ဌင်္က

[က]

ကပါလာဘတေန = ကပါလဘတ္တေန (သျာ) ၃၇၉
ကမ္မကာရဿ = လမ္ဗကဏ္ဏကဿ (သီ) လမ္ဗကဏ္ဏဿ (သျာ) ၃၇၄
ကမ္မဋ္ဌာနေ ဝါ = ကမ္မဋ္ဌာနာယ ဝါ (သျာ၊ က) ၁၈၅
ကလ္လဝါလဂါမကံ = ကလဏ္ဍုဝါလဂါမန္တံ (က) ၁၂၆
ကလျာဏဝတ္တေ = အယျာနံ ဝတ္တေ (က) ၃၉၆
ကဟာပဏာ = ပဏ္ဏာကာရာ (က) ၂၄၈
ကာ နု ခေါ = ကိံ နု ခေါ (သျာ) ၂၁၀
ကာမဂ္ဂဝါသိနိယော = ကာမသံသဂ္ဂဝါသိနော (က) ၃၃၅
ကာယဒဠှီဗဟုလော = ကာယဒဍ္ဎိဗဟုလော (သီ) ၃၉၃
ကာယဒုဋ္ဌုလ္လံ = ကာယဒုဗ္ဗလျံ (က) ၂၆
ကာရဏာ = ကာရဏံ (က) ၇၄
ကာရိတပတ္တံ = ကာရကပတ္တံ (သီ) ကာရိကံ စက္ကံ (သျာ) ၃၁၃
ကာရေတီတိ = ကရောတီတိ (သီ၊ သျာ) ၃၈၇
ကာလဝါရော = တာလဝါရော (သီ) ၂၇၄
ကာလေန = ကာဠေန (သီ) ၁၁၃
ကာဠိယာ နာမ ကုရရဃရိကာယ ဥပါသိကာယ ကုစ္ဆိသ္မိံ = ကာဠီ
နာမ ကုရရဃရိကာ ဥပါသိကာ၊ တဿာ ကုစ္ဆိသ္မိံ (သီ) ၁၈၆
ကိဉ္စိ = ယံကိဉ္စိ (သျာ) ၃၀၀
ကိမိလတ္ထေရော = ကိမ္ဗိလတ္ထေရော (သီ) ၁၅၀
ကိရိယာ = ကာလကိရိယာ (သျာ၊ က) ၈၉
ကိလေသဓုနနော ဝါ = ကိလေသေ ဓုနန္တော ဝါ (က) ၁၂၆
ကိသဓာတုကတ္တာ = ကိလန္တဓာတုကတ္တာ (သီ) ၂၉၀
ကုဉ္ဇရံ သဋ္ဌိဟာယနံ = ကုဉ္ဇရ သဋ္ဌိဟာယန (သီ) ၁၈
ကုရရဃရိကာ = ကုလဃရိကာ (က) ၃၅၁
ကုရရဃရိကာယ = ကုလဃရိကာယ (သျာ၊ က) ၁၈၆၊ ၃၅၀
ကုရရဃရနဂရေ = ကုလဂေဟေ (က) ၃၅၀
ကုရုန္ဒကဝါသီ ဖုဿမိတ္တတ္ထေရော = ကုရုန္ဒကဝါသီ သုမိတ္တတ္ထေရော (က)
ကုရုန္ဒကဝါသီ ပုဿမိတ္တတ္ထေရော (သျာ) ၄၀
ကုလသဘာဂံ = ကုလဂေဟံ (က) ၂၇၆

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

**[ Ka ]**

Kokanadaṁ = Kokanudaṁ (Ka) 168
Korabyarañño migacīraṁ = Korabbarañño migājinaṁ (Ka) 203
Kolāhalasaddena = Kalakalasaddena (Sī) 285
Kosohitavatthaguyhatādīnaṁ = Kosohitavatthuguyhatādīnaṁ (Sī, Syā) 363

**[ Kha ]**

Khaṇasampatti = Saddhāsampatti (Syā, Ka) Ṭīkā oloketabbā. 49
Khaṇḍaviraḷadantā = Khaṇḍasithiladantā (Sī)
Khaṇḍitapahitadantā (Syā) 265
Khippanti = Khipanti (Sī, Syā) 372
Khujjuttarā = Uttarā (Sī) 330

**[ Ga ]**

Gajaṅgalaṁ = Kajaṅgalaṁ (Sī, Syā) 76, 378
Kaddūhanamatthampi = Gudūhaṇamattampi (Ka) 236
Gadhitā = Gathitā (Ka) 47
Gandhadāmamālādāmādīhi = Gandhamālādāmādīhi (Sī) 107
Gabbhokkantisamayo = Gabbhavokkantisamayo (Ka) 9
Gamanacāriniyo = Sahacāriniyo (Sī) Paricāriniyo (Syā) 315
Gamanākappaṁ = Gamanākāraṁ (Sī) 235
Garugabbhā = Garubhārā (Sī) 269
Gahetvā ṭhapesi = Ganthitvā pesesi (Ka) 139
Gāthaṁ = Thutiṁ (Sī, Syā) 19
Gāmeṇḍavālamahāvihārassa = Maṇḍalavāsimahāvihārassa (Syā, Ka) 27
Giribhaṇḍapūjaṁ = Giribhaṇḍavāhanapūjaṁ (Sī, Syā) 16
Guḷaphāṇitakhaṇḍasakkarādīni = Guḷavāṇijo khaṇḍasakkarādīni (Ka) 366
Gehadvāre = Gehaṅgaṇe (Sī, Ka) 132
Gocaragāmamahāvihāre = Kājaragāmamahāvihāre (Sī) 28
Godhāvaritīre = Godhāvarivaṅke (Sī, Syā) 257



နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

**[ က ]**

ကောကနဒံ = ကောကနုဒံ (က) ၁၆၈
ကောရဗျရညော မိဂစီရံ = ကောရဗ္ဗရညော မိဂါဇိနံ (က) ၂၀၃
ကောလာဟလသဒ္ဒေန = ကလကလသဒ္ဒေန (သီ) ၂၈၅
ကောသောဟိတဝတ္ထဂုယှတာဒီနံ = ကောသောဟိတ-
ဝတ္ထုဂုယှတာဒီနံ (သီ၊ သျာ) ၃၆၃

**[ ခ ]**

ခဏသမ္ပတ္တိ = သဒ္ဓါသမ္ပတ္တိ (သျာ၊ က) ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။ ၄၉
ခဏ္ဍဝိရဠဒန္တာ = ခဏ္ဍသိထိလဒန္တာ (သီ) ခဏ္ဍိတပဟိတဒန္တာ (သျာ) ၂၆၅
ခိပ္ပန္တိ = ခိပန္တိ (သီ၊ သျာ) ၃၇၂
ခုဇ္ဇုတ္တရာ = ဥတ္တရာ (သီ) ၃၃၀

**[ ဂ ]**

ဂဇင်္ဂလံ = ကဇင်္ဂလံ (သီ၊ သျာ) ၇၆၊ ၃၇၈
ဂဒ္ဒူဟနမတ္တမ္ပိ = ဂုဒူဟဏမတ္တမ္ပိ (က) ၂၃၆
ဂဓိတာ = ဂထိတာ (က) ၄၇
ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမာဒီဟိ = ဂန္ဓမာလာဒါမာဒီဟိ (သီ) ၁၀၇
ဂဗ္ဘောက္ကန္တိသမယော = ဂဗ္ဘဝေါက္ကန္တိသမယော (က) ၉
ဂမနစာရိနိယော = သဟစာရိနိယော (သီ) ပရိစာရိနိယော (သျာ) ၃၁၅
ဂမနာကပ္ပံ = ဂမနာကာရံ (သီ) ၂၃၅
ဂရုဂဗ္ဘာ = ဂရုဘာရာ (သီ) ၂၆၉
ဂဟေတွာ ဌပေသိ = ဂန္ထိတွာ ပေသေသိ (က) ၁၃၉
ဂါထံ = ထုတိံ (သီ၊ သျာ) ၁၉
ဂါမေဏ္ဍဝါလမဟာဝိဟာရဿ = မဏ္ဍလဝါသိမဟာ-
ဝိဟာရဿ (သျာ၊ က) ၂၇
ဂိရိဘဏ္ဍပူဇံ = ဂိရိဘဏ္ဍဝါဟနပူဇံ (သီ၊ သျာ) ၁၆
ဂုဠဖာဏိတခဏ္ဍသက္ကရာဒီနိ = ဂုဠဝါဏိဇော ခဏ္ဍသက္ကရာဒီနိ (က) ၃၆၆
ဂေဟဒွါရေ = ဂေဟင်္ဂဏေ (သီ၊ က) ၁၃၂
ဂေါစရဂါမမဟာဝိဟာရေ = ကာဇရဂါမမဟာဝိဟာရေ (သီ) ၂၈
ဂေါဓာဝရိတီရေ = ဂေါဓာဝရိဝင်္ကေ (သီ၊ သျာ) ၂၅၇

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[ Ca ]

Cakkavāḷasahassantarampi = Cakkavāḷasahassabbhantaritampi (Sī) 108

Caṇḍapajjoto = Chandajāto (Sī) 163

Cāretvā = Āṇāpetvā (Syā) Codetvā (Ka) 284

Cāriṁ = Haritaṁ (Syā) Gocaraṁ (Ka) 171

Ciṇṇavasibhāvena = Ciṇṇavasena (Sī) 222

Cittakumāroti nāmaṁ = Cittakumārotissa nāmaṁ (Syā) 297

Cittaṭṭhapanā = Cittapatthanā (Ka) 370

Citrapaṭaparikkhittāni = Citrapaṭṭaparikkhittāni (Sī) 49

Cundakārakānaṁ santikaṁ = Cundānaṁ santikaṁ (Sī) Cundakārakānaṁ santike (Syā) Cundakārasantikaṁ (Ka) 269

Cūḷapanthakatthero = Cullapanthakatthero (Sī, Syā) 164

Cūḷaseṭṭhi = Cūḷakaseṭṭhi (Syā, Ka) 170

Cūḷupaṭṭhākaṁ = Culha-upaṭṭhākaṁ (Sī) 374

Coḷakkhaṇḍāni = Coḷakkhandhaṁ (Ka) 220

[ Cha ]

Chātakattā = Chātajjhatto (Sī, Syā) 331

[ Ja ]

Jīvikupāyaṁ = Jīvikopāyaṁ (Sī) Jīvitupāyaṁ (Syā) 218

Jīvitaṁ = Āyusaṅkhāro (Sī) 397

[ Jha ]

Jhānakīḷitāya = Jhānakīḷikāya (Sī) 236

Jhānalābhīnaṁ = Jhānasīlānaṁ (Sī) 180

Jhāpanakammanti = Jhāyanakammanti (Ka) 341

Jhāyīnaṁ = Jhāyinīnaṁ (Sī) 281



နာနာပါဌ ပိဋ္ဌင်္က

[ စ ]

စက္ကဝါဠသဟဿန္တရမ္ပိ = စက္ကဝါဠသဟဿဗ္ဘန္တရိတမ္ပိ (သီ) ၁၀၈

စဏ္ဍပဇ္ဇောတော = ဆန္ဒဇာတော (သီ) ၁၆၃

စာရေတွာ = အာဏာပေတွာ (သျာ) စောဒေတွာ (က) ၂၈၄

စာရိံ = ဟရိတံ (သျာ) ဂေါစရံ (က) ၁၇၁

စိဏ္ဏဝသိဘာဝေန = စိဏ္ဏဝသေန (သီ) ၂၂၂

စိတ္တကုမာရောတိ နာမံ = စိတ္တကုမာရောတိဿ နာမံ (သျာ) ၂၉၇

စိတ္တဋ္ဌပနာ = စိတ္တပတ္ထနာ (က) ၃၇၀

စိတြပဋပရိက္ခိတ္တာနိ = စိတြပဋ္ဋပရိက္ခိတ္တာနိ (သီ) ၄၉

စုန္ဒကာရကာနံ သန္တိကံ = စုန္ဒာနံ သန္တိကံ (သီ) စုန္ဒကာရကာနံ သန္တိကေ (သျာ) စုန္ဒကာရသန္တိကံ (က) ၂၆၉

စူဠပန္ထကတ္ထေရော = စုလ္လပန္ထကတ္ထေရော (သီ၊ သျာ) ၁၆၄

စူဠသေဋ္ဌိ = စူဠကသေဋ္ဌိ (သျာ၊ က) ၁၇၀

စူဠုပဋ္ဌာကံ = စူဠဥပဋ္ဌာကံ (သီ) ၃၇၄

စောဠက္ခဏ္ဍာနိ = စောဠက္ခန္ဓံ (က) ၂၂၀

[ ဆ ]

ဆာတကတ္တာ = ဆာတဇ္ဈတ္တော (သီ၊ သျာ) ၃၃၁

[ ဇ ]

ဇီဝိကုပါယံ = ဇီဝိကောပါယံ (သီ) ဇီဝိတုပါယံ (သျာ) ၂၁၈

ဇီဝိတံ = အာယုသင်္ခါရော (သီ) ၃၉၇

[ ဈ ]

ဈာနကီဠိတာယ = ဈာနကီဠိကာယ (သီ) ၂၃၆

ဈာနလာဘီနံ = ဈာနသီလာနံ (သီ) ၁၈၀

ဈာပနကမ္မန္တိ = ဈာယနကမ္မန္တိ (က) ၃၄၁

ဈာယီနံ = ဈာယိနီနံ (သီ) ၂၈၁

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

**[ Ña ]**

Ñātatthacariyaṁ lokatthacariyaṁ = Ñātatthacariyaṁ lokatthacariyaṁ buddhicariyaṁ (Sī) Ñātatthacariyaṁ lokatthacariyaṁ Buddhatthacariyaṁ (Syā) 76

**[ Ṭha ]**

Ṭhitaṭṭhāne = Diṭṭhaṭṭhāne (Syā) 334

**[ Ta ]**

Takkasilanagare = Takkasilānagare (Sī, Syā) 214
Tattakapāle = Tattakaṭāhe (Sī) 27
Tattaphālaṁ = Tattakapālaṁ (Syā, Ka) 238
Tathākāritāya Tathāgato = Bhagavā hi yaṁ vācaṁ bhāsati, tatheva kāyena karoti (Ka) 86
Tapusso = Tapasso (Sī) 293
Tayidaṁ = Yadidaṁ (Ka) 126
Talaṅgara = Vālaṅkara (Ka) 32
Tassa otārāpekkhā = Tasmiṁ otarāpentā (Ka) 18
Tassāsayaṁ = Tassajjhāsayaṁ (Syā) 34
Tādisānaṁ = Tumhādisānaṁ (Ka) 306
Tiṇapupphakarogo = Visapuppharogo (Syā, Ka) 237
Tiṇamuṭṭhi = Paṇṇamuṭṭhi (Sī, Syā) 43
Titthiyamaddanaṁ = Titthiyamathanaṁ (Sī) 97

**[ Tha ]**

Thaddhakāya = Phuṭṭhatāya (Ka) 44
Thusakoṭṭanasadisaṁ = Thusabhojanasadisaṁ (Syā) Thusakoṭṭhasadisaṁ (Ka) 156
Thūlasāṭake = Thūlathūle sāṭake (Sī) 315
Theravaṁsadīpānaṁ = Theravaṁsappadīpānaṁ (Sī, Syā) 2



နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

**[ ဉ ]**

ဉာတတ္ထစရိယံ လောကတ္ထစရိယံ = ဉာတတ္ထစရိယံ လောကတ္ထစရိယံ ဗုဒ္ဓိစရိယံ (သီ) ဉာတတ္ထစရိယံ လောကတ္ထစရိယံ ဗုဒ္ဓတ္ထစရိယံ (သျာ) ၇၆

**[ ဌ ]**

ဌိတဋ္ဌာနေ = ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနေ (သျာ) ၃၃၄

**[ တ ]**

တက္ကသိလနဂရေ = တက္ကသိလာနဂရေ (သီ၊ သျာ) ၂၁၄
တတ္တကပါလေ = တတ္တကဋာဟေ (သီ) ၂၇
တတ္တဖာလံ = တတ္တကပါလံ (သျာ၊ က) ၂၃၈
တထာကာရိတာယ တထာဂတော = ဘဂဝါ ဟိ ယံ ဝါစံ ဘာသတိ၊ တထေဝ ကာယေန ကရောတိ (က) ၈၆
တပုဿော = တပဿော (သီ) ၂၉၃
တယိဒံ = ယဒိဒံ (က) ၁၂၆
တလင်္ဂရ = ဝါလင်္ကရ (က) ၃၂
တဿ ဩတာရာပေက္ခာ = တသ္မိံ ဩတရာပေန္တာ (က) ၁၈
တဿာသယံ = တဿဇ္ဈာသယံ (သျာ) ၃၄
တာဒိသာနံ = တုမှာဒိသာနံ (က) ၃၀၆
တိဏပုပ္ဖကရောဂေါ = ဝိသပုပ္ဖရောဂေါ (သျာ၊ က) ၂၃၇
တိဏမုဋ္ဌိ = ပဏ္ဏမုဋ္ဌိ (သီ၊ သျာ) ၄၃
တိတ္ထိယမဒ္ဒနံ = တိတ္ထိယမထနံ (သီ) ၉၇

**[ ထ ]**

ထဒ္ဓကာယ = ဖုဋ္ဌတာယ (က) ၄၄
ထုသကောဋ္ဋနသဒိသံ = ထုသဘောဇနသဒိသံ (သျာ) ထုသကောဋ္ဌသဒိသံ (က) ၁၅၆
ထူလသာဋကေ = ထူလထူလေ သာဋကေ (သီ) ၃၁၅
ထေရဝံသဒီပါနံ = ထေရဝံသပ္ပဒီပါနံ (သီ၊ သျာ) ၂

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Da ]** | |
| Dakkhanti = Rakkhanti (Ka) | 72 |
| Dassanti = Passanti (Ka) | 141 |
| Dassento = Desento (Sī, Syā, Ka) | 11 |
| Daharatarā = Daharadaharā (Ka) | 282 |
| Dārucīraṁ nivāsesi = Dārucīrāni dhāresi (Sī) | 217 |
| Dippati = Dibbati (Ka) | 72 |
| Disvā = Oloketvā (Sī) | 271 |
| Dukūlacumbuṭake = Dukūlacumbaṭe (Sī) Dukūlacumbiṭake (Syā) | 234 |
| Dujjīvitā = Dujjīvikā (Sī) | 146 |
| Dutiyattavāre = Dutiyacittavāre (Syā) | 121 |
| Dubbhikā = Dūbhikā (Sī) | 272 |
| Dullabhañca vatidaṁ = Dullabhataraṁ (Ka) | 32 |
| Dussasahassaparivāraṁ = Rūpasahassaparivāraṁ (Sī) | 307 |
| Dussante = Dasante (Sī) | 396 |
| Devadattaṁ gato = Divaṅgato (Syā) | 134 |
| Desako = Desetā (Sī) | 11 |
| Desanāvilāsappatto = Desanāvilāsasampanno (Sī, Syā) | 55 |
| Dvenavutikappamatthake = Dvānavutikappamatthake (Sī, Syā) | 231 |
| Domanassaṁ = Paṭighaṁ (Sī, Syā) | 60 |
| Dosena = Rosena (Sī, Syā) | 339 |
| **[ Dha ]** | |
| Dhanañcayaseṭṭhino = Dhanañjayaseṭṭhino (Sī) | 311 |
| Dhanāyantā = Mamāyantā (Syā, Ka) | 403 |
| Dhātā = Dhatā (Sī, Syā) | 7 |
| Dhātānaṁ = Dhatānaṁ (Sī) | 379 |
| Dhātupabhedañāṇaṁ = Dhātubhede ñāṇaṁ (Ka) | 411 |
| Dhutadharo = Dhutavādo (Sī) | 104 |
| Dhūpāyi = Dhūmāyi (Syā) | 251 |



| နာနာပါဌ | ပိဋ္ဌင်္ကာ |
|---|---|
| **[ ဒ ]** | |
| ဒက္ခန္တိ = ရက္ခန္တိ (က) | ၇၂ |
| ဒဿန္တိ = ပဿန္တိ (က) | ၁၄၁ |
| ဒဿေန္တော = ဒေသေန္တော (သီ၊ သျာ၊ က) | ၁၁ |
| ဒဟရတရာ = ဒဟရဒဟရာ (က) | ၂၈၂ |
| ဒါရုစီရံ နိဝါသေသိ = ဒါရုစီရာနိ ဓာရေသိ (သီ) | ၂၁၇ |
| ဒိပ္ပတိ = ဒိဗ္ဗတိ (က) | ၇၂ |
| ဒိသွာ = ဩလောကေတွာ (သီ) | ၂၇၁ |
| ဒုကူလစုမ္ဗုဋကေ = ဒုကူလစုမ္ဗဋေ (သီ) ဒုကူလစုမ္ဗိဋကေ (သျာ) | ၂၃၄ |
| ဒုဇ္ဇီဝိတာ = ဒုဇ္ဇီဝိကာ (သီ) | ၁၄၆ |
| ဒုတိယတ္တဝါရေ = ဒုတိယစိတ္တဝါရေ (သျာ) | ၁၂၁ |
| ဒုဗ္ဘိကာ = ဒူဘိကာ (သီ) | ၂၇၂ |
| ဒုလ္လဘဉ္စ ဝတိဒံ = ဒုလ္လဘတရံ (က) | ၃၂ |
| ဒုဿသဟဿပရိဝါရံ = ရူပသဟဿပရိဝါရံ (သီ) | ၃၀၇ |
| ဒုဿန္တေ = ဒသန္တေ (သီ) | ၃၉၆ |
| ဒေဝဒတ္တံ ဂတော = ဒိဝင်္ဂတော (သျာ) | ၁၃၄ |
| ဒေသကော = ဒေသေတာ (သီ) | ၁၁ |
| ဒေသနာဝိလာသပ္ပတ္တော = ဒေသနာဝိလာသသမ္ပန္နော (သီ၊ သျာ) | ၅၅ |
| ဒွေနဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ = ဒွါနဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ (သီ၊ သျာ) | ၂၃၁ |
| ဒေါမနဿံ = ပဋိဃံ (သီ၊ သျာ) | ၆၀ |
| ဒေါသေန = ရောသေန (သီ၊ သျာ) | ၃၃၉ |
| **[ ဓ ]** | |
| ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော = ဓနဉ္ဇယသေဋ္ဌိနော (သီ) | ၃၁၁ |
| ဓနာယန္တာ = မမာယန္တာ (သျာ၊ က) | ၄၀၃ |
| ဓာတာ = ဓတာ (သီ၊ သျာ) | ၇ |
| ဓာတာနံ = ဓတာနံ (သီ) | ၃၇၉ |
| ဓာတုပဘေဒဉာဏံ = ဓာတုဘေဒေ ဉာဏံ (က) | ၄၁၁ |
| ဓုတဓရော = ဓုတဝါဒေါ (သီ) | ၁၀၄ |
| ဓူပါယိ = ဓူမာယိ (သျာ) | ၂၅၁ |

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Na ]** | |
| Na pesessāmī”ti = Na pahiṇissāmīti (Sī) | 345 |
| Nāvikassa nāvāya (Syā, Ka) | 172 |
| Nhātadārakā = Nahāpitā dārakā (Sī) | 238 |
| Niccanavako = Niccaṁ navo (Sī, Ṭīkāyaṁ ca) | 143 |
| Niccānubandhā = Niccānubaddhā (Sī, Syā) | 206 |
| Niṭṭhāpetvā = Niṭṭhapetvā (Sī) | 226 |
| Nipatitvā = Nipajjitvā (Sī, Syā) | 252 |
| Nipphattasabbakiccattā = Nibbattasabbakiccattā (Sī) | 77 |
| Nirayo = Narako (Sī) | 110 |
| Niruttaraṁ = Anuttariyaṁ (Ka) | 93 |
| Nirussukkā = Nibbitakkā (Sī) | 191 |
| Nisajjanaṁ nāma = Nipajjanaṁ nāma (Sī, Ka) | 88 |
| Nisevare = Nivesare (Ṭīkā) | 370 |
| **[ Pa ]** | |
| Pakatiṁ = Pavattiṁ (Syā) | 239 |
| Pakkuthitajātirase = Pakkuthitajātipiṇḍarase (Sī) | 184 |
| Pakkuthitatelassa = Pakkuṭṭhitatelassa (Syā) | |
| Pakkaṭṭhitatelassa (Sī, Ka) | 346 |
| Pakkhittā uppilavamānā = Patitā-uparipalavamānā (Ka) | 369 |
| Paccūsasamayante = Paccūsasamanantare (Sī, Syā) | 299 |
| Pañcadhurabhattasatāni = Pañcadhuvabhattasatāni (Syā, Ka) | 296 |
| Paccayākāravaṭṭaṁ = Paccayavaṭṭaṁ (Sī) Paccayākāraṁ (Syā) | 114 |
| Pañcātapatappana = Pañcatāpatappana (Sī) | 375 |
| Paññāsaṅkalananicchayo = Paññāsakalavinicchayo (Syā) | 2 |
| Pañhe = Pañhā (Ka) | 277 |
| Paṭācāraṁ = Paṭācārā (Syā, Ka) | 277 |
| Paṭibhānajanakānaṁ bhikkhūnaṁ = Paṭibhānakabhikkhūnaṁ (Ka) | 253 |
| Paṭividdha = Paṭiladdha (Sī, Syā) | 232 |
| Paṭhamadassaneyeva = Paṭhamakadassaneyeva (Sī) | 302 |



| နာနာပါဌာ | ပိဋ္ဌင်္ကာ |
|---|---|
| **[ န ]** | |
| န ပေသေဿာမီ”တိ = န ပဟိဏိဿာမီတိ (သီ) | ၃၄၅ |
| နာဝိကဿ နာဝါယ (သျာ၊ က) | ၁၇၂ |
| နှာတဒါရကာ = နဟာပိတာ ဒါရကာ (သီ) | ၂၃၈ |
| နိစ္စနဝကော = နိစ္စံ နဝေါ (သီ၊ ဋီကာယံ စ) | ၁၄၃ |
| နိစ္စာနုဗန္ဓာ = နိစ္စာနုဗဒ္ဓါ (သီ၊ သျာ) | ၂၀၆ |
| နိဋ္ဌာပေတွာ = နိဋ္ဌပေတွာ (သီ) | ၂၂၆ |
| နိပတိတွာ = နိပဇ္ဇိတွာ (သီ၊ သျာ) | ၂၅၂ |
| နိပ္ဖတ္တသဗ္ဗကိစ္စတ္တာ = နိဗ္ဗတ္တသဗ္ဗကိစ္စတ္တာ (သီ) | ၇၇ |
| နိရယော = နရကော (သီ) | ၁၁၀ |
| နိရုတ္တရံ = အနုတ္တရိယံ (က) | ၉၃ |
| နိရုဿုက္ကာ = နိဗ္ဗိတက္ကာ (သီ) | ၁၉၁ |
| နိသဇ္ဇနံ နာမ = နိပဇ္ဇနံ နာမ (သီ၊ က) | ၈၈ |
| နိသေဝရေ = နိဝေသရေ (ဋီကာ) | ၃၇၀ |
| **[ ပ ]** | |
| ပကတိံ = ပဝတ္တိံ (သျာ) | ၂၃၉ |
| ပက္ကုထိတဇာတိရသေ = ပက္ကုထိတဇာတိပိဏ္ဍရသေ (သီ) | ၁၈၄ |
| ပက္ကုထိတတေလဿ = ပက္ကုဋ္ဌိတတေလဿ (သျာ) | |
| ပက္ကဋ္ဌိတတေလဿ (သီ၊ က) | ၃၄၆ |
| ပက္ခိတ္တာ ဥပ္ပိလဝမာနာ = ပတိတာဥပရိပလဝမာနာ (က) | ၃၆၉ |
| ပစ္စူသသမယန္တေ = ပစ္စူသသမနန္တရေ (သီ၊ သျာ) | ၂၉၉ |
| ပဉ္စဓုရဘတ္တသတာနိ = ပဉ္စဓုဝဘတ္တသတာနိ (သျာ၊ က) | ၂၉၆ |
| ပစ္စယာကာရဝဋ္ဋံ = ပစ္စယဝဋ္ဋံ (သီ) ပစ္စယာကာရံ (သျာ) | ၁၁၄ |
| ပဉ္စာတပတပ္ပန = ပဉ္စတာပတပ္ပန (သီ) | ၃၇၅ |
| ပညာသင်္ကလနနိစ္ဆယော = ပညာသကလဝိနိစ္ဆယော (သျာ) | ၂ |
| ပဉှေ = ပဉှာ (က) | ၂၇၇ |
| ပဋာစာရံ = ပဋာစာရာ (သျာ၊ က) | ၂၇၇ |
| ပဋိဘာနဇနကာနံ ဘိက္ခူနံ = ပဋိဘာနကဘိက္ခူနံ (က) | ၂၅၃ |
| ပဋိဝိဒ္ဓ = ပဋိလဒ္ဓ (သီ၊ သျာ) | ၂၃၂ |
| ပဌမဒဿနေယေဝ = ပဌမကဒဿနေယေဝ (သီ) | ၃၀၂ |

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[ Pa ]

Paṭhamābhisambodhiṁ = Paramābhisambodhiṁ (Sī, Syā) 156

Paṭṭhapetvā = Patthetvā (Ka) 251

Paṭṭhapetvā = Paḍḍhetvā (Syā, Ka) 35

Paṇṇākāraṁ = Saccakāraṁ (Sī) 138

Paṇiyassa = Paṇḍitatāya (Syā, Ka) 366

Pattapuṭakena = Bhattakuṭena (Ka) 296

Pattavāraṁ = Hatthavāraṁ (Sī) 192

Patiṭṭhāssa bhavissāmīti = Patiṭṭhānamassa karissāmīti (Ka) 365

Pathavissarassa = Puthuvissarassa (Sī) 224

Padittaṁ = Ādittaṁ (Sī) 339

Pannaraso = Pannarasī (Sī) 146

Pabbateyyaraṭṭhe = Pabbatiyaraṭṭhe (Sī) 214

Pamuṭṭhanti sammuṭṭhaṁ = Pammuṭṭhanti pamuṭṭhaṁ (Sī) Pamuṭṭhanti pamuṭṭhaṁ (Syā) 416

Payāgapatiṭṭhānatitthaṁ = Payāgatitthe (Ka) 175

Pariggaṇhantā = Paṭiggaṇhantā (Sī) 263

Pariyādānānubhāvadassanavasena = Pariyādānabhāvadassana-vasena (Syā, Ka) 16

Parivitakkamattameva = Parivitakkitamattameva (Sī) 114

Palālavaraṇakaṁ = Palālāvaraṇakaṁ (Sī) 28

Palāsantisalākāya = Sinnusalākāya (Sī) 372

Palitakesaṁ = Palikasīsaṁ (Sī) 176

Pavattanabhāvaṁ = Pavattanakabhāvaṁ (Sī) 266

Pavuttatālapakkaṁ = Muttatālapakkaṁ (Sī) Pamuttatālapakkaṁ (Syā) 394

Passasukhaṁ = Phassasukhaṁ (Sī) 375

Pilindavacchatthero = Piḷindivacchatthero (Sī) 215

Pilindoti panassa gottaṁ, Vacchoti nāmaṁ = Pilindoti panassa nāmaṁ Vacchoti gottaṁ (Ka) 216

Pilotikasaṅghāṭī”ti = Paṭapilotīnaṁ saṅghāṭīti (Sī) 142

Pippalimāṇavo = Pipphalimāṇavo (Sī, Syā) 137

Pīṇanarasā = Pīnanarasā (Sī) 390



နာနာပါဌ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ ပ ]

ပဌမာဘိသမ္ဗောဓိံ = ပရမာဘိသမ္ဗောဓိံ (သီ၊ သျာ) ၁၅၆

ပဋ္ဌပေတွာ = ပတ္ထေတွာ (က) ၂၅၁

ပဋ္ဌပေတွာ = ပဍ္ဎေတွာ (သျာ၊ က) ၃၅

ပဏ္ဏာကာရံ = သစ္စကာရံ (သီ) ၁၃၈

ပဏိယဿ = ပဏ္ဍိတတာယ (သျာ၊ က) ၃၆၆

ပတ္တပုဋကေန = ဘတ္တကုဋေန (က) ၂၉၆

ပတ္တဝါရံ = ဟတ္ထဝါရံ (သီ) ၁၉၂

ပတိဋ္ဌာဿ ဘဝိဿာမီတိ = ပတိဋ္ဌာနမဿ ကရိဿာမီတိ (က) ၃၆၅

ပထဝိဿရဿ = ပုထုဝိဿရဿ (သီ) ၂၂၄

ပဒိတ္တံ = အာဒိတ္တံ (သီ) ၃၃၉

ပန္နရသော = ပန္နရသီ (သီ) ၁၄၆

ပဗ္ဗတေယျရဋ္ဌေ = ပဗ္ဗတိယရဋ္ဌေ (သီ) ၂၁၄

ပမုဋ္ဌန္တိ သမ္မုဋ္ဌံ = ပမ္မုဋ္ဌန္တိ ပမုဋ္ဌံ (သီ) ပမုဋ္ဌန္တိ ပမ္မုဋ္ဌံ (သျာ) ၄၁၆

ပယာဂပတိဋ္ဌာနတိတ္ထံ = ပယာဂတိတ္ထေ (က) ၁၇၅

ပရိဂ္ဂဏှန္တာ = ပဋိဂ္ဂဏှန္တာ (သီ) ၂၆၃

ပရိယာဒါနာနုဘာဝဒဿနဝသေန = ပရိယာဒါနဘာဝဒဿန-ဝသေန (သျာ၊ က) ၁၆

ပရိဝိတက္ကမတ္တမေဝ = ပရိဝိတက္ကိတမတ္တမေဝ (သီ) ၁၁၄

ပလာလဝရဏကံ = ပလာလာဝရဏကံ (သီ) ၂၈

ပလာသန္တိသလာကာယ = သိန္နုသလာကာယ (သီ) ၃၇၂

ပလိတကေသံ = ပလိတသီသံ (သီ) ၁၇၆

ပဝတ္တနဘာဝံ = ပဝတ္တနကဘာဝံ (သီ) ၂၆၆

ပဝုတ္တတာလပက္ကံ = မုတ္တတာလပက္ကံ (သီ) ပမုတ္တတာလပက္ကံ (သျာ) ၃၉၄

ပဿသုခံ = ဖဿသုခံ (သီ) ၃၇၅

ပိလိန္ဒဝစ္ဆတ္ထေရော = ပိဠိန္ဒိဝစ္ဆတ္ထေရော (သီ) ၂၁၅

ပိလိန္ဒောတိ ပနဿ ဂေါတ္တံ၊ ဝစ္ဆောတိ နာမံ = ပိလိန္ဒောတိ ပနဿ နာမံ ဝစ္ဆောတိ ဂေါတ္တံ (က) ၂၁၆

ပိလောတိကသင်္ဃာဋီ”တိ = ပဋပိလောတီနံ သင်္ဃာဋီတိ (သီ) ၁၄၂

ပိပ္ပလိမာဏဝေါ = ပိပ္ဖလိမာဏဝေါ (သီ၊ သျာ) ၁၃၇

ပီဏနရသာ = ပီနနရသာ (သီ) ၃၉၀

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[ Pa ]

Pīṇayatīti = Pīṇātīti (Ka) 390
Puṇṇasīhassa = Puṇṇaseṭṭhissa (Syā, Ka) 342
Pubbuḷā = Bubbuḷā (Sī) Pupphuḷā (Ka) 309
Purimavacanaṁ = Purimasavanaṁ (Sī) 8

[ Ba ]

Bakulāti = Sakulāti (Sī) Saṁkulāti (Syā) 283
Bahalandhakāraṁ mahātamaṁ = Bahalandhakārakārakaṁ mahātamo (Sī) 411
Bahukārattā = Bahupakārattā (Ka) 404
Bākulo = Bakkulo (Sī, Syā) 126, 236
Bāvarimāṇavotissa = Bāvārimāṇavotissa (Sī) 257
Bāvaribrāhmaṇassa = Bāvāribrāhmaṇasseva (Sī) 257
Bījūpamasutte = Bījopamasutte (Sī) 371
Buddhicariyāya = Buddhacariyāya (Ka) 80
Bodhimaṇḍe = Bodhipallaṅke (Sī) 310

[ Bha ]

Bhattaṁ paccāsīsamānā viharāma = Bhojanaṁ paccāsiṁsamānā vicarāma (Sī) Bhatiṁ paccāsiṁsamānā viharāma (Syā) 146
Bhaddakaṁ = Sātthakaṁ (Ka) 210
Bhikkhudāyikā = Bhikkhudāsikā (Syā) 311
Bhikkhusatasahassaparivuto = Satasahassabhikkhuparivāro (Sī) 226
Bhūmattharaṇaṁ = Bhummattharaṇaṁ (Sī) 189
Bhecchatīti = Bhijjissatīti (Syā, Ka) 42
Bhericārikaṁ = Bherivādakaṁ (Sī) 272

[ Ma ]

Maggaphalapattiyā = Maggaphaluppattiyā (Sī) 221
Madditasaṅkhāratāya = Majjitasaṅkhāratāya (Sī) 279
Manomayajjhānalābhī = Manomayañāṇalābhī (Sī) 169
Mahākāloti = Mahākāḷoti (Sī) 109



နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ ပ ]

ပီဏယတီတိ = ပီဏာတီတိ (က) ၃၉၀
ပုဏ္ဏသီဟဿ = ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိဿ (သျာ၊ က) ၃၄၂
ပုဗ္ဗုဠာ = ဗုဗ္ဗုဠာ (သီ) ပုပ္ဖုဠာ (က) ၃၀၉
ပုရိမဝစနံ = ပုရိမသဝနံ (သီ) ၈

[ ဗ ]

ဗကုလာတိ = သကုလာတိ (သီ) သံကုလာတိ (သျာ) ၂၈၃
ဗဟလန္ဓကာရံ မဟာတမံ = ဗဟလန္ဓကာရကာရကံ မဟာတမော(သီ) ၄၁၁
ဗဟုကာရတ္တာ = ဗဟုပကာရတ္တာ (က) ၄၀၄
ဗာကုလော = ဗက္ကုလော (သီ၊ သျာ) ၁၂၆၊ ၂၃၆
ဗာဝရိမာဏဝေါတိဿ = ဗာဝါရိမာဏဝေါတိဿ (သီ) ၂၅၇
ဗာဝရိဗြာဟ္မဏဿ = ဗာဝါရိဗြာဟ္မဏဿေဝ (သီ) ၂၅၇
ဗီဇူပမသုတ္တေ = ဗီဇောပမသုတ္တေ (သီ) ၃၇၁
ဗုဒ္ဓိစရိယာယ = ဗုဒ္ဓစရိယာယ (က) ၈၀
ဗောဓိမဏ္ဍေ = ဗောဓိပလ္လင်္ကေ (သီ) ၃၁၀

[ ဘ ]

ဘတ္တံ ပစ္စာသီသမာနာ ဝိဟရာမ = ဘောဇနံ ပစ္စာသိံသမာနာ ဝိစရာမ (သီ) ဘတိံ ပစ္စာသိံသမာနာ ဝိဟရာမ (သျာ) ၁၄၆
ဘဒ္ဒကံ = သာတ္ထကံ (က) ၂၁၀
ဘိက္ခုဒါယိကာ = ဘိက္ခုဒါသိကာ (သျာ) ၃၁၁
ဘိက္ခုသတသဟဿပရိဝုတော = သတသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရော (သီ) ၂၂၆
ဘူမတ္ထရဏံ = ဘုမ္မတ္ထရဏံ (သီ) ၁၈၉
ဘေစ္ဆတီတိ = ဘိဇ္ဇိဿတီတိ (သျာ၊ က) ၄၂
ဘေရိစာရိကံ = ဘေရိဝါဒကံ (သီ) ၂၇၂

[ မ ]

မဂ္ဂဖလပတ္တိယာ = မဂ္ဂဖလုပ္ပတ္တိယာ (သီ) ၂၂၁
မဒ္ဒိတသင်္ခါရတာယ = မဇ္ဇိတသင်္ခါရတာယ (သီ) ၂၇၉
မနောမယဇ္ဈာနလာဘီ = မနောမယဉာဏလာဘီ (သီ) ၁၆၉
မဟာကာလောတိ = မဟာကာဠောတိ (သီ) ၁၀၉

Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā
---|---

**[ Ma ]**

Mahākāḷakaṇṇiṁ = Mahākālakaṇṇiṁ (Sī, Ka) 317
Mahāgāmaṁ = Mahāvāpiṁ (Sī, Syā) 313
Mahādevalatthero = Mahādevatthero (Sī) Mahādevilatthero (Ka) 157
Mahāvihāre nivāsīnaṁ = Mahāvihārādhivāsīnaṁ (Sī)
Mahāvihāravāsīnaṁ (Syā) 2
Mahāsālakule = Mahābhogakule (Sī) 154
Mānamhi naṭṭhā = Manaṁ vatamhi naṭṭhā (Sī)
Ahañcamhi naṭṭhā (Syā) 265
Mālāguḷasadisaṁ = Mālāgulasadisaṁ (Sī) 187
Migavatthāya = Migavadhāya (Ka) 299
Milakkhatissatthero = Mālakatissatthero (Syā, Ka) 27
Mukhasāsanaṁ = Sukhasāsanaṁ (Ka) 327
Mukhullokikāti = Mukhullokakāti (Sī) Mukholokakāti (Syā) 47
Muccatū"ti = Muccāti (Sī) 29, 30
Mudhappasanno = Muddhappasanno (Sī) 391
Muḷhakarañño = Cūḷakarañño (Sī) Malaraññо (Syā) 257
Mettācittanti = Mettaṁ cittanti (Sī) Mettacittanti (Syā) 53
Mokkhagamanamagge = Saggamokkhagamanamaggo (Ka) 372

**[ Ya ]**

Yathānusandhikaṁ ghaṭetvā = Yathānusandhiṁ gahetvā (Sī) 144
Yamunāya ca = Nammadāya ca (Sī) 18
Yassā vā tassā vā tumhe = Yassatthāya vā tumhepi (Ka) 17
Yā yā diṭṭhi, tassā tassā anurūpaṁ = Yā ayaṁ diṭṭhi,
tassā anurūpaṁ (Sī) 370

**[ Ra ]**

Rājarājo = Rājātirājā (Ka) 86
Rājāṇaṁ te = Rājadaṇḍe (Ka) 284
Rohiṇīnadītīre = Rohaṇīnadītīre (Ka) 242



နာနာပါဌ | ပိဋ္ဌင်္ကာ
---|---

**[ မ ]**

မဟာကာဠကဏ္ဏိံ = မဟာကာလကဏ္ဏိံ (သီ၊ က) ၃၁၇
မဟာဂါမံ = မဟာဝါပိံ (သီ၊ သျာ) ၃၁၃
မဟာဒေဝလတ္ထေရော = မဟာဒေဝတ္ထေရော (သီ) မဟာ-
ဒေဝိလတ္ထေရော (က) ၁၅၇
မဟာဝိဟာရေ နိဝါသီနံ = မဟာဝိဟာရာဓိဝါသီနံ (သီ) .
မဟာဝိဟာရဝါသီနံ (သျာ) ၂
မဟာသာလကုလေ = မဟာဘောဂကုလေ (သီ) ၁၅၄
မာနမှိ နဋ္ဌာ = မနံ ဝတမှိ နဋ္ဌာ (သီ) အဟဉ္စမှိ နဋ္ဌာ (သျာ) ၂၆၅
မာလာဂုဠသဒိသံ = မာလာဂုလသဒိသံ (သီ) ၁၈၇
မိဂဝတ္ထာယ = မိဂဝဓာယ (က) ၂၉၉
မိလက္ခတိဿတ္ထေရော = မာလကတိဿတ္ထေရော (သျာ၊ က) ၂၇
မုခသာသနံ = သုခသာသနံ (က) ၃၂၇
မုခုလ္လောကိကာတိ = မုခုလ္လောကကာတိ (သီ)
မုခေါလောကကာတိ (သျာ) • ၄၇
မုစ္စတူ"တိ = မုစ္စာတိ (သီ) ၂၉၊ ၃၀
မုဓပ္ပသန္နော = မုဒ္ဓပ္ပသန္နော (သီ) ၃၉၁
မုဠှကရညော = စူဠကရညော (သီ) မလရညော (သျာ) ၂၅၇
မေတ္တာစိတ္တန္တိ = မေတ္တံ စိတ္တန္တိ (သီ) မေတ္တစိတ္တန္တိ (သျာ) ၅၃
မောက္ခဂမနမဂ္ဂေ = သဂ္ဂမောက္ခဂမနမဂ္ဂေါ (က) ၃၇၂

**[ ယ ]**

ယထာနုသန္ဓိကံ ဃဋေတွာ = ယထာနုသန္ဓိံ ဂဟေတွာ (သီ) ၁၄၄
ယမုနာယ စ = နမ္မဒါယ စ (သီ) ၁၈
ယဿာ ဝါ တဿာ ဝါ တုမှေ = ယဿတ္ထာယ ဝါ တုမှေပိ (က) ၁၇
ယာ ယာ ဒိဋ္ဌိ၊ တဿာ တဿာ အနုရူပံ = ယာ အယံ ဒိဋ္ဌိ၊
တဿာ အနုရူပံ (သီ) ၃၇၀

**[ ရ ]**

ရာဇရာဇော = ရာဇာတိရာဇာ (က) ၈၆
ရာဇာဏံ တေ = ရာဇဒဏ္ဍေ (က) ၂၈၄
ရောဟိဏီနဒီတီရေ = ရောဟဏီနဒီတီရေ (က) ၂၄၂

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[ La ]

Lagetvā = Laketvā (Sī) Laggetvā (Syā) 299

[ Va ]

Vaṅgapatte = Vatthayuge (Syā, Ka) 107

Vacanasampaṭiggahe = Vacanasampaṭicchane (Sī, Syā) 3

Vassasaṭṭhikattherā = Vassasatikattherā (Sī) 249

Vassasaṭṭhikatthero viya = Vassasatikathero viya (Sī) 113

Vassasaṭṭhikattherā viya = Vassasatikattherā viya (Sī) 174

Vassasaṭṭhikattherasadisā = Vassasatikattherasadisā (Sī) 159

Vākkaraṇaṁ vuccati vacanakiriyā, madhuravacanānanti attho = Vākkaraṇaṁ vuccati vacanaṁ, kalyāṇavākkaraṇaṁ madhuravacananti attho (Ka) 185

Vāṇijakammaṁ = Vaṇijjakammaṁ (Sī) 294

Vidhamitvā = Viddhaṁsetvā (Ka) 404

Vidhānena = Vivāhena (Ka) 328

Vinayadharānaṁ = Vinayadhārīnaṁ (Ka) 275

Viniveṭheti = Vinivaṭṭeti (Sī) 353

Vipassanādhurañca = Vāsadhurañca (Sī) 242

Vipassanādhure ca = Vāsādhure ca (Sī) 381

Vipassanādhuraṁ = Vāsadhurañca (Sī, Syā) 28

Vivaṭacchadassa = Vivattacchaddassa (Sī) 335

Vissakammaṁ = Vissukammaṁ (Syā) Visukammaṁ (Ka) 98

Vissāsakānaṁ = Vissāsikānaṁ (Sī, Syā) 307

Visibbesuṁ = Visivesuṁ (Sī) 341

Vīriyasamathayojanatthāya = Vīriyasamatayojanatthāya (Ka) 185

Vutto cūḷapanthakaṁ = Vutte bālapanthakaṁ (Sī) 169

[ Sa ]

Saṁgharitvā = Saṁharitvā (Sī) 130

Saṁsīdāpessatī”ti = Saṁsumbhissatīti (Ka) 30

Sakyarājakule = Sakkarājakule (Syā) 302



နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ လ ]

လဂေတွာ = လကေတွာ (သီ) လဂ္ဂေတွာ (သျာ) ၂၉၉

[ ဝ ]

ဝင်္ဂပတ္တေ = ဝတ္ထယုဂေ (သျာ၊ က) ၁၀၇

ဝစနသမ္ပဋိဂ္ဂဟေ = ဝစနသမ္ပဋိစ္ဆနေ (သီ၊ သျာ) ၃

ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရာ = ဝဿသတိကတ္ထေရာ (သီ) ၂၄၉

ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရော ဝိယ = ဝဿသတိကထေရော ဝိယ (သီ) ၁၁၃

ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရာ ဝိယ = ဝဿသတိကတ္ထေရာ ဝိယ (သီ) ၁၇၄

ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရသဒိသာ = ဝဿသတိကတ္ထေရသဒိသာ (သီ) ၁၅၉

ဝါက္ကရဏံ ဝုစ္စတိ ဝစနကိရိယာ၊ မဓုရဝစနာနန္တိ အတ္ထော = ဝါက္ကရဏံ ဝုစ္စတိ ဝစနံ၊ ကလျာဏဝါက္ကရဏံ မဓုရဝစနန္တိ အတ္ထော (က) ၁၈၅

ဝါဏိဇကမ္မံ = ဝဏိဇ္ဇကမ္မံ (သီ) ၂၉၄

ဝိဓမိတွာ = ဝိဒ္ဓံသေတွာ (က) ၄၀၄

ဝိဓာနေန = ဝိဝါဟေန (က) ၃၂၈

ဝိနယဓရာနံ = ဝိနယဓာရီနံ (က) ၂၇၅

ဝိနိဝေဌေတိ = ဝိနိဝဋ္ဋေတိ (သီ) ၃၅၃

ဝိပဿနာဓုရဉ္စ = ဝါသဓုရဉ္စ (သီ) ၂၄၂

ဝိပဿနာဓုရေ စ = ဝါသဓုရေ စ (သီ) ၃၈၁

ဝိပဿနာဓုရံ = ဝါသဓုရဉ္စ (သီ၊ သျာ) ၂၈

ဝိဝဋစ္ဆဒဿ = ဝိဝတ္တစ္ဆဒ္ဒဿ (သီ) ၃၃၅

ဝိဿကမ္မံ = ဝိဿုကမ္မံ (သျာ) ဝိသုကမ္မံ (က) ၉၈

ဝိဿာသကာနံ = ဝိဿာသိကာနံ (သီ၊ သျာ) ၃၀၇

ဝိသိဗ္ဗေသုံ = ဝိသိဝေသုံ (သီ) ၃၄၁

ဝီရိယသမထယောဇနတ္ထာယ = ဝီရိယသမတယောဇနတ္ထာယ (က) ၁၈၅

ဝုတ္တော စူဠပန္ထကံ = ဝုတ္တေ ဗာလပန္ထကံ (သီ) ၁၆၉

[ သ ]

သံဃရိတွာ = သံဟရိတွာ (သီ) ၁၃၀

သံသီဒါပေဿတီ”တိ = သံသုမ္ဘိဿတီတိ (က) ၃၀

သကျရာဇကုလေ = သက္ကရာဇကုလေ (သျာ) ၃၀၂

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| [ Sa ] | |
| Sakalikāpi = Sakkhalikāpi (Ka) | 355 |
| Sakkā kātun”ti āha = Sakkā karotūti āhaṁsu (Sī) | 333 |
| Saccakāro = Paccayo (Syā, Ka, Saṁ-Ṭṭha 2. 169 piṭṭhe ca) Ṭīkā pana passitabbā. | 129 |
| Sañcayo = Sañjayo (Sī, Syā) | 122, 123 |
| Sañjāna = Sañjānātha (Ka) | 398 |
| Saññattiṁ = Paññattiṁ (Ka) | 291 |
| Saññāṇabhūtā = Paññāṇabhūtā (Sī) | 377 |
| Satthalūkhaṁ = Vatthalūkhaṁ (Ka) | 256 |
| Saṇṭhātuṁ = Sandhāretuṁ (Ka) | 258, 398 |
| Sattiṁ = Satthiṁ (Sī) | 296 |
| Sanarāmaralokagaruṁ = Sanarāmaralokaguruṁ (Sī, Syā) | 1 |
| Santake = Santike (Sī, Syā) | 257 |
| Santharaṇapūjaṁ = Santharapūjañca (Syā) | 365 |
| Sandacchāyaṁ = Saṇḍacchāyaṁ (Syā) Sītacchāyaṁ (Ka) | 299 |
| Sandhāya bhikkhāya gatānaṁ = Sandhāya payātānaṁ (Sī) Sandhāya sanupayātānaṁ (Syā) | 197 |
| Sannipatitā devasaṁghā = Sannipatito devasaṁgho (Sī) | 71 |
| Sanimittā = Subhanimittā (Syā, Ka) | 25 |
| Sabbaññutaṁ = Sabbaññutaññāṇaṁ (Sī) | 236 |
| Sabbatthakameva dāpesi = Sabbatthakaṁ pasesi (Ka) | 316 |
| Sabbadukkhaṁ = Kāmasukhaṁ (Sī, Syā, Ka) | 266 |
| Sabbabuddha = Sabbaññubuddha (Sī, Ka) | 393 |
| Sabbasaṅgāhakavasena = Sabbasaṅgāhikavasena (Sī) | 407 |
| Sabbūpakārañca = Sabbasakkārañca (Sī) | 316 |
| Samaṇamuṇḍikāputto = Samaṇamaṇḍikāputto (Sī) | 8 |
| Samāgataṭṭhāne = Samāgamaṭṭhāne (Syā, Ka) | 372 |
| Sampādayissāmi = Sampāyissāmi (Sī) | 230 |
| Sammāvodāpanalakkhaṇo = Sammāvodānalakkhaṇo (Syā, Ka) | 403 |
| Sarīrasampattiṁ = Sarīranipphattiṁ (Sī) | 117, 293 |





| နာနာပါဌ | ပိဋ္ဌင်္က |
|---|---|
| [ သ ] | |
| သကလိကာပိ = သက္ခလိကာပိ (က) | ၃၅၅ |
| သက္ကာ ကာတု''န္တိ အာဟ = သက္ကာ ကရောတူတိ အာဟံသု (သီ) | ၃၃၃ |
| သစ္စကာရော = ပစ္စယော (သျာ၊ က၊ သံ-ဋ္ဌ ၂-၁၆၉-ပိဋ္ဌေ စ) ဋီကာ ပန ပဿိတဗ္ဗာ။ | ၁၂၉ |
| သဉ္စယော = သဉ္ဇယော (သီ၊ သျာ) | ၁၂၂၊ ၁၂၃ |
| သဉ္ဇာန = သဉ္ဇာနာထ (က) | ၃၉၈ |
| သညတ္တိံ = ပညတ္တိံ (က) | ၂၉၁ |
| သညာဏဘူတာ = ပညာဏဘူတာ (သီ) | ၃၇၇ |
| သတ္ထလူခံ = ဝတ္ထလူခံ (က) | ၂၅၆ |
| သဏ္ဌာတုံ = သန္ဓာရေတုံ (က) | ၂၅၈၊ ၃၉၈ |
| သတ္တိံ = သတ္ထိံ (သီ) | ၂၉၆ |
| သနရာမရလောကဂရုံ = သနရာမရလောကဂုရုံ (သီ၊ သျာ) | ၁ |
| သန္တကေ = သန္တိကေ (သီ၊ သျာ) | ၂၅၇ |
| သန္ထရဏပူဇံ = သန္ထရပူဇဉ္စ (သျာ) | ၃၆၅ |
| သန္ဒစ္ဆာယံ = သဏ္ဍစ္ဆာယံ (သျာ) သီတစ္ဆာယံ (က) | ၂၉၉ |
| သန္ဓာယ ဘိက္ခာယ ဂတာနံ = သန္ဓာယ ပယာတာနံ (သီ) သန္ဓာယ သနုပယာတာနံ (သျာ) | ၁၉၇ |
| သန္နိပတိတာ ဒေဝသံဃာ = သန္နိပတိတော ဒေဝသံဃော (သီ) | ၇၁ |
| သနိမိတ္တာ = သုဘနိမိတ္တာ (သျာ၊ က) | ၂၅ |
| သဗ္ဗညုတံ = သဗ္ဗညုတညာဏံ (သီ) | ၂၃၆ |
| သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ဒါပေသိ = သဗ္ဗတ္ထကံ ပေသေသိ (က) | ၃၁၆ |
| သဗ္ဗဒုက္ခံ = ကာမသုခံ (သီ၊ သျာ၊ က) | ၂၆၆ |
| သဗ္ဗဗုဒ္ဓ = သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓ (သီ၊ က) | ၃၉၃ |
| သဗ္ဗသင်္ဂါဟကဝသေန = သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန (သီ) | ၄၀၇ |
| သဗ္ဗူပကာရဉ္စ = သဗ္ဗသက္ကာရဉ္စ (သီ) | ၃၁၆ |
| သမဏမုဏ္ဍိကာပုတ္တော = သမဏမဏ္ဍိကာပုတ္တော (သီ) | ၈ |
| သမာဂတဋ္ဌာနေ = သမာဂမဋ္ဌာနေ (သျာ၊ က) | ၃၇၂ |
| သမ္ပာဒယိဿာမိ = သမ္ပာယိဿာမိ (သီ) | ၂၃၀ |
| သမ္မာဝေါဒါပနလက္ခဏော = သမ္မာဝေါဒါနလက္ခဏော (သျာ၊ က) | ၄၀၃ |
| သရီရသမ္ပတ္တိံ = သရီရနိပ္ဖတ္တိံ (သီ) | ၁၁၇၊ ၂၉၃ |

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
| --- | --- |
| **[ Sa ]** | |
| Savanaraso = Assavaraso (Sī) | 20 |
| Saheva = Sabbe (Syā, Ka) | 333 |
| Sahoḍḍhaṁ = Sahodhaṁ (Syā) | 284 |
| Sāṇiṁ = Sāṇiyaṁ (Syā) Sāṇiyā (Ka) | 172 |
| Sādarena = Ādarena (Sī) | 254 |
| Sādhukīḷitaṁ = Sādhukīḷikaṁ (Sī) | 137 |
| Sādheti = Sāreti (Sī) | 11 |
| Sikkhāmattampi = Sikkhāpadamattampi (Sī) | 281 |
| Siṅgālakamātā = Sigālakamātā (Sī) | 293 |
| Sinerupāde = Sinerupapāte (Sī, Syā) | 105 |
| Sineruṁ matthaṁ = Sinerumatthakaṁ (Syā) Sineruṁ matthakaṁ (Ka) | 130 |
| Sivathikadassanaṁ = Sīvathikāya dassanaṁ (Sī, Syā) | 27 |
| Siveyyakaṁ = Sīveyyakaṁ (Sī) | 307 |
| Suggahito = Sukathito (Ka) | 189 |
| Succhavi = Sacchavi (Sī) | 349 |
| Sujātā nāma seniyadhītā = Sujātā senānī dhītā (Sī) | 309 |
| Sutavittako = Sutacittako (Sī, Syā) | 246 |
| Suttattaye = Suttantanaye (Syā, Ka) | 353 |
| Suddhodano nāma rājā = Suddhodanamahārājā nāma (Sī, Syā) | 120 |
| Sudhāmuṇḍakavāsī = Paṇamugāmaṇḍitavāsī (Ka) | 19 |
| Surattadupaṭṭaṁ = Rattadupaṭṭaṁ (Sī) | 50 |
| Suvaṇṇabhiṅgāraṁ = Suvaṇṇabhiṅkāraṁ (Sī) | 135 |
| Susamiddho = Suṭṭhubhūti vā samiddho (Sī) Subhūtiyā samiddho (Syā) | 173 |
| Susumāragirinagare = Suṁsumāragirinagare (Sī, Syā) Saṁsumāragirinagare (Ka) | 307 |
| Sūpaṭṭhitā = Suppatiṭṭhitā (Ka) | 405 |
| Sūrambaṭṭho = Surabandho (Syā, Ka) | 305 |
| Sūrambaṭṭhotissa = Surabandhotissa (Ka) | 305 |



| နာနာပါဌာ | ပိဋ္ဌင်္ကာ |
| --- | --- |
| **[ သ ]** | |
| သဝနရသော = အဿဝရသော (သီ) | ၂၀ |
| သဟေဝ = သဗ္ဗေ (သျာ၊ က) | ၃၃၃ |
| သဟောဍ္ဎံ = သဟောဓံ (သျာ) | ၂၈၄ |
| သာဏိံ = သာဏိယံ (သျာ) သာဏိယာ (က) | ၁၇၂ |
| သာဒရေန = အာဒရေန (သီ) | ၂၅၄ |
| သာဓုကီဠိတံ = သာဓုကီဠိကံ (သီ) | ၁၃၇ |
| သာဓေတိ = သာရေတိ (သီ) | ၁၁ |
| သိက္ခာမတ္တမ္ပိ = သိက္ခာပဒမတ္တမ္ပိ (သီ) | ၂၈၁ |
| သိင်္ဂါလကမာတာ = သိဂါလကမာတာ (သီ) | ၂၉၃ |
| သိနေရုပါဒေ = သိနေရုပပါတေ (သီ၊ သျာ) | ၁၀၅ |
| သိနေရုံ မတ္ထံ = သိနေရုမတ္ထကံ (သျာ) သိနေရုံ မတ္ထကံ (က) | ၁၃၀ |
| သိဝထိကဒဿနံ = သီဝထိကာယ ဒဿနံ (သီ၊ သျာ) | ၂၇ |
| သိဝေယျကံ = သီဝေယျကံ (သီ) | ၃၀၇ |
| သုဂ္ဂဟိတော = သုကထိတော (က) | ၁၈၉ |
| သုစ္ဆဝိ = သစ္ဆဝိ (သီ) | ၃၄၉ |
| သုဇာတာ နာမ သေနိယဓီတာ = သုဇာတာ သေနာနီ ဓီတာ (သီ) | ၃၀၉ |
| သုတဝိတ္တကော = သုတစိတ္တကော (သီ၊ သျာ) | ၂၄၆ |
| သုတ္တတ္တယေ = သုတ္တန္တနယေ (သျာ၊ က) | ၃၅၃ |
| သုဒ္ဓေါဒနော နာမ ရာဇာ = သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ နာမ (သီ၊ သျာ) | ၁၂၀ |
| သုဓာမုဏ္ဍကဝါသီ = ပဏမုဂါမဏ္ဍိတဝါသီ (က) | ၁၉ |
| သုရတ္တဒုပဋ္ဋံ = ရတ္တဒုပဋ္ဋံ (သီ) | ၅၀ |
| သုဝဏ္ဏဘိင်္ဂါရံ = သုဝဏ္ဏဘိင်္ကာရံ (သီ) | ၁၃၅ |
| သုသမိဒ္ဓေါ = သုဋ္ဌုဘူတိ ဝါ သမိဒ္ဓေါ (သီ) သုဘူတိယာ သမိဒ္ဓေါ (သျာ) | ၁၇၃ |
| သုသုမာရဂိရိနဂရေ = သုံသုမာရဂိရိနဂရေ (သီ၊ သျာ) သံသုမာရဂိရိနဂရေ (က) | ၃၀၇ |
| သူပဋ္ဌိတာ = သုပ္ပတိဋ္ဌိတာ (က) | ၄၀၅ |
| သူရမ္ဗဋ္ဌော = သုရဗန္ဓော (သျာ၊ က) | ၃၀၅ |
| သူရမ္ဗဋ္ဌောတိဿ = သုရဗန္ဓောတိဿ (က) | ၃၀၅ |

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Senānigame seniyakuṭumbikassa = Senānī nigame senānī kuṭambikassa (Sī) | 309 |
| Sobhananāmassa = Sobhanassa nāma (Sī) | 226 |
| **[ Ha ]** | |
| Hadayasokaṁ = Hadayasosaṁ (Sī, Syā) | 273 |
| Haritūpalittāya = Haritupattāya (Sī) | 183 |
| Hatthakacchapakaṁ = Hatthakacchāpakaṁ (Syā) Hatthakucapakaṁ (Ka) | 210 |
| Hāraṇakammaṁ = Hārakammaṁ (Syā) Māritakammaṁ (Ka) | 284 |
| Hārema = Hāretha (Syā) Mārema (Ka) | 284 |
| Himavantappadese = Himavantapasse (Sī) | 100 |
| Hirottappavivajjitānaṁ = Hirottappavissajjitānaṁ (Ka) | 317 |
| Heṭṭhimatale = Heṭṭhā samatale (Ka) | 183 |



| နာနာပါဌ | ပိဋ္ဌင်္ကာ |
|---|---|
| **[ သ ]** | |
| သေနာနိဂမေ သေနိယကုဋုမ္ဗိကဿ = သေနာနီ နိဂမေ သေနာနီ ကုဋမ္ဗိကဿ (သီ) | ၃၀၉ |
| သောဘနနာမဿ = သောဘနဿ နာမ (သီ) | ၂၂၆ |
| **[ ဟ ]** | |
| ဟဒယသောကံ = ဟဒယသောသံ (သီ၊ သျာ) | ၂၇၃ |
| ဟရိတူပလိတ္တာယ = ဟရိတုပတ္တာယ (သီ) | ၁၈၃ |
| ဟတ္ထကစ္ဆပကံ = ဟတ္ထကစ္ဆာပကံ (သျာ) ဟတ္ထကုစပကံ (က) | ၂၁၀ |
| ဟာရဏကမ္မံ = ဟာရကမ္မံ (သျာ) မာရိတကမ္မံ (က) | ၂၈၄ |
| ဟာရေမ = ဟာရေထ (သျာ) မာရေမ (က) | ၂၈၄ |
| ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ = ဟိမဝန္တပဿေ (သီ) | ၁၀၀ |
| ဟိရောတ္တပ္ပဝိဝဇ္ဇိတာနံ = ဟိရောတ္တပ္ပဝိဿဇ္ဇိတာနံ (က) | ၃၁၇ |
| ဟေဋ္ဌိမတလေ = ဟေဋ္ဌာ သမတလေ (က) | ၁၈၃ |

# အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာယ ပဉ္စမဂန္ထေ

## သောဓနပတ္တံ

| ပိဋ္ဌေ | ပန္တိယံ | အသုဒ္ဓပါဌော | သုဒ္ဓပါဌော |
|---|---|---|---|
| ၄၀၆ | ၂၆ | စတုတ္ထအဘိဘာယတနေ | စတုတ္ထအဘိဘာယတနေ စ |

# ဂါထာသူစိ


| ပဌမပါဒ | ပိဋ္ဌင်္က |
| --- | --- |
| အကက္ကသံ ဝိညာပနိံ (ခု ၁၊၇၂) | ၂၁၆ |
| အက္ကောဓေန ဇိနေ ကောဓံ (ခု ၁၊၄၆) | ၃၄၇ |
| အဂ္ဂိက္ခန္ဓော သမုဒ္ဒေါ စ | ၅၇ |
| အစိန္တိတမ္ပိ ဘဝတိ (ခု ၅၊၂၇၃) | ၁၀၂ |
| အဇ္ဇ ပန္နရသော ဥပေါသထော (ခု ၁၊၃၀၂) | ၁၀၆ |
| အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထံ | ၁ |
| အပနေတွာန တတောဟံ | ၂ |
| အပေတယံ စက္ခုမာ ဧကရာဇာ (ခု ၅၊၃၈) | ၁၉ |
| အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ ဘာသဿု (ဝိ ၃၊၅၁) | ၁၂၄ |
| အပ္ပကေနပိ မေဓာဝီ (ခု ၅၊၂) | ၁၇၂ |
| အယျ နု တံ ဇဟိဿာမိ (ခု ၅၊၇၈) | ၁၈ |
| အလ္လံ ပလာလပုဉ္ဇာဟံ | ၂၉ |
| အာရမ္ဘထ နိက္ခမထ (သံ ၁၊၁၅၉) | ၂၈ |
| အာသီသေထေဝ ပုရိသော (ခု ၅၊၂၇၂) | ၁၀၂ |
| ဣစ္စေဝံ ကတော တသ္မာ | ၂ |
| ဣဋ္ဌိတံ ပတ္ထိတံ တုယှံ | ၁၄၆ |
| ဣတိ ပန သဗ္ဗံ ယသ္မာ | ၂ |
| ဣတိ မေ ပသန္နမတိနော | ၁ |
| ဣဒံ တေ အာသနံ ဝီရ | ၁၁၈ |
| ဥဒေတယံ စက္ခုမာ ဧကရာဇာ (ခု ၅၊၃၈) | ၁၉ |
| ဥဘော ပုတ္တာ ကာလကတာ | ၂၇၇ |
| ဧကကဒုကာဒိပဋိမဏ္ဍိတဿ | ၁ |
| ဧတမတ္ထဝသံ ဉတွာ (ခု ၁၊၅၄) | ၂၇၇ |
| ကစ္စိ မနော သုပဏိဟိတော (ခု ၁၊၃၀၂) | ၁၈၈ |
| ကမ္မတော ဒွါရတော စေဝ | ၃၅၄ |
| ကရုဏာသီတလဟဒယံ | ၁ |
| ကိံ တွံ နု တစ္ဆေဝ တဒါ အဟောသိ (ခု ၅၊၂၇၃) | ၁၀၃ |
| ကုသော ယထာ ဒုဂ္ဂဟိတော (ခု ၁၊၅၇) | ၃၇၅ |
| ခေမာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ စ | ၃၁၁ |
| ဂန္တွာန သော သတ္တ ပဒါနိ ဂေါတမော | ၈၂ |
| ဂါမေ ဝါ ယဒိ ဝါရညေ (ခု ၁၊၂၇။ သံ ၁၊၂၃၄) | ၁၈၀ |
| စတုဗ္ဘိ အဋ္ဌဇ္ဈဂမာ (ခု ၅၊၂၄၊၁၃၂) | ၉၃ |
| စတ္တာရော ပဉ္စ အာလောပေ (ခု ၂၊၃၄၃) | ၃၆ |
| စန္ဒာဘံ သူရိယာဘဉ္စ (ခု ၅၊၃၁) | ၁၀၂ |
| စရံ ဝါ ယဒိ ဝါ တိဋ္ဌံ (ခု ၁၊၃၀၇) | ၂၈၁ |
| စုတိံ ယော ဝေဒိ သတ္တာနံ (ခု ၁၊၇၃) | ၂၁၀ |
| တံ တံ အတ္ထမပေက္ခိတွာ | ၁၀ |

| ပဌမပါဒ | ပိဋ္ဌင်္က |
|---|---|
| တံ ပုတ္တပသုသမ္မတ္တံ(ခု ၁၊၅၄) | ၂၉၂ |
| တသ္မာ ဝေါဟာရကုသလဿ | ၇၄ |
| တဿာဟံ ဓမ္မမညာယ (ခု ၂၊၃၃၆) | ၁၅၀ |
| ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ စ ယော အတ္ထော (သံ ၁၊၉၀) | ၉ |
| ဒိသွာန တဏှံ အရတိံ ရဂဉ္စ (ခု ၁၊၄၀၉) | ၃၃၅ |
| ဒုက္ခုပနီတောပိ နရော သပညော (ခု ၅၊၂၇၂) | ၁၀၂ |
| ဒုဝေ ပုထုဇ္ဇနာ ဝုတ္တာ | ၄၇ |
| ဒုဝေ သစ္စာနိ အက္ခာသိ | ၇၄ |
| ဓမ္မပီတိ သုခံ သေတိ(ခု ၁၊၂၄) | ၂၅၀ |
| န ဂါမဓမ္မော နော နိဂမဿ ဓမ္မော(ခု ၄၊၂၄၆) | ၂၉၂ |
| န စေဝဟံ တတ္တ တဒါ အဟောသိံ(ခု ၅၊၂၇၃) | ၁၀၃ |
| နမော တေ ပုရိသာဇည (ခု ၁၊၃၆၂။ခု ၂၊၃၁၀၊၃၆၄) | ၃၉၄ |
| နဝ သုတ္တသဟဿာနိ | ၃ |
| န သန္တိ ပုတ္တာ တာဏာယ (ခု ၁၊၅၄) | ၂၇၇ |
| န သော သဗ္ဗေသု ဌာနေသု (ခု ၄၊၂၄၂) | ၂၀၆ |
| နာတိသီတံ နာတိဥဏှံ | ၂၃၅ |
| နာနာပုပ္ဖဉ္စ ဂန္ဓဉ္စ | ၁၁၈ |
| နိဂြောဓံ ပဌမံ ပဿိ | ၁၉၄ |
| နိဓီနံဝ ပဝတ္တာရံ(ခု ၁၊၂၄) | ၁၅၆ |
| ပဉ္စမံ ဟိမဝန္တံ သော | ၁၉၄ |
| ပဋိသမ္ဘိဒါ ဝိမောက္ခာ စ (ခု၊ ၁၊ ၁၀) | ၄၃ |

| ပဌမပါဒ | ပိဋ္ဌင်္က |
|---|---|
| ပဒုမံ ယထာ ကောကနဒံ သုဂန္ဓံ (သံ ၁၊၈၁။အံ ၂၊၂၀၉) | ၁၆၈ |
| ပရောသတဉ္စေပိ သမာဂတာနံ (ခု ၅၊၂၄) | ၁၀၁ |
| ပရောသဟဿမ္ပိ သမာဂတာနံ (ခု ၅၊၂၃) | ၁၀၁ |
| ပါဋလီ သိမ္ဗလီ ဇမ္ဗူ | ၃၇၇ |
| ပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဘိက္ခု (ခု ၁၊၆၈) | ၁၉၆ |
| ပုစိမန္ဒပရိဝါရော(ခု ၅၊၄၈) | ၃၇၀ |
| ပုထူနံ ဇနနာဒီဟိ | ၄၆ |
| ဗုဒ္ဓေါပိ ဗုဒ္ဓဘာဝံ | ၁ |
| ဘဂဝါတိ ဝစနံ သေဋ္ဌံ | ၁၀ |
| ဘာဂျဝါ ဘဂ္ဂဝါ ယုတ္တော | ၁၁ |
| မဇ္ဈေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ | ၂ |
| မနုဿတ္တံ လိင်္ဂသမ္ပတ္တိ (ခု ၄၊၃၁၁) | ၃၆၂ |
| မမ သင်္ကပ္ပမညာယ (ခု ၂၊၃၃၆) | ၁၅၀ |
| မာဝေါစ ဖရုသံ ကဉ္စိ (ခု ၁၊၃၃) | ၂၀၆ |
| မိဂံ တိပလ္လတ္ထမနေကမာယံ (ခု ၅၊၅) | ၂၀၂ |
| မုဟုတ္တဇာတောဝ ဂဝမ္ပတိ ယထာ | ၈၁ |
| ယထေဝ လောကမှိ ဝိပဿိအာဒယော | ၈၁ |
| ယဒါ မေ အဟု သင်္ကပ္ပေါ (ခု ၂၊၃၃၆) | ၁၅၀ |
| ယဿ ဂတိံ န ဇာနန္တိ (ခု ၁၊၇၃) | ၂၁၀ |

| ပဌမပါဒ | ပိဋ္ဌင်္က |
|---|---|
| ယဿ ပုရေ စ ပစ္ဆာ စ (ခု ၁၊၇၄) | ၂၇၉ |
| ယာဒိသံ ဝပတေ ဗီဇံ (သံ ၁၊၂၂၉) | ၃၆၃ |
| ယာနိမာနိ အပတ္ထာနိ (ခု ၁၊၃၆) | ၃၄ |
| ယာဝ တိဋ္ဌန္တိ သုတ္တန္တာ | ၇၂ |
| ယေ ကုဋိရာ သမုဒ္ဒသ္မိံ (ခု ၅၊၇၈) | ၁၈ |
| ယေ ဗြာဟ္မဏာ ဝေဒဂူ သဗ္ဗဓမ္မေ (ခု ၅၊၃၈) | ၁၉ |
| ယေ ရာဂရတ္တာနုပတန္တိ သောတံ (ခု ၁၊၆၃) | ၂၆၆ |
| ယေ သညိနော တေပိ ဒုဂ္ဂတာ (ခု ၅၊၃၁) | ၁၀၁ |
| ယော ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ (သံ ၁၊၁၅၉) | ၂၉ |
| ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ (ခု ၁၊၃၀) | ၂၈၂၊၂၉၂ |
| ယော တံ ဝိဒုဂ္ဂါ နရကာ သမုဒ္ဓရိ (ခု ၅၊၂၇၃) | ၁၀၃ |
| ယော ပဗ္ဗဇီ ဇာတိသတာနိ ပဉ္စ | ၁၀၀၊၁၀၄ |
| ယောမံ ပလိပထံ ဒုဂ္ဂံ (ခု ၁၊၇၂) | ၁၉၃ |
| ရတ္တဿ ဟိ ဥက္ကုဋိကံ ပဒံ ဘဝေ | ၃၃၅ |
| ဝဏ္ဏဂန္ဓရသူပေတော (ခု ၅၊၄၈) | ၃၇၀ |
| ဝါယမေထေဝ ပုရိသော (ခု ၅၊၂၇၂) | ၁၀၂ |
| ဝိတ္ထာရဝသေန သုဒံ | ၂ |
| ဝိနာသယတိ အဿဒ္ဓံ | ၈ |
| သင်္ကေတဝစနံ သစ္စံ | ၇၄ |
| သစေ နေရေသိ အတ္တာနံ (ခု ၁၊၃၃) | ၂၀၆ |
| သစ္စာနိ ပစ္စယာကာရ | ၂ |
| သတသဟဿေန မေ ကီတံ | ၂၂၆ |
| သတ္တရတ္တိန္ဒိဝံ ဗုဒ္ဓေါ | ၁၁၈ |
| သဒ္ဓမ္မဒေသနာကာလေ | ၂၂ |
| သဒ္ဓေါ သီလေန သမ္ပန္နော (ခု ၁၊၅၆) | ၂၉၈ |
| သဗ္ဗာ စ အဘိညာယော | ၂ |
| သမဏီ သမဏဂုတ္တာ စ | ၃၁၁ |
| သမယံ အဝိလောမေန္တော | ၂ |
| သမဝါယေ ခဏေ ကာလေ | ၈ |
| သရဘံ ဂိရိဒုဂ္ဂသ္မိံ (ခု ၅၊၂၇၃) | ၁၀၃ |
| သဟဿမပိ စေ ဂါထာ (ခု ၁၊၂၈) | ၂၂၀၊၂၈၈ |
| သာဝတ္ထိပဘုတီနံ | ၂ |
| သိင်္ဂီမိဂေါ အာယတ-စက္ခုနေတ္တော (ခု ၅၊၇၈) | ၁၈ |
| သီလကထာ ဓုတဓမ္မာ | ၂ |
| သီဟဠဒီပံ ပန | ၁ |
| သုဂတဿ ဩရသာနံ | ၁ |
| သုတ္တန္တေ ရက္ခိတေ သန္တေ | ၇၂ |
| သုတ္တန္တေသု အသန္တေသု | ၇၂ |
| သုတ္တာနံ ပန အတ္ထာ | ၂ |
| သုသာနေ သဋ္ဌိ ဝဿာနိ | ၅၉ |
| ဟိတွာ ပုနပ္ပုနာဂတ | ၂ |

န-ဗ-သ-စ—အံ့-ဌ-၁—၈-၃-၅၈—၃၀၀၀